Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXXVIII
G
31
NAPOLI

XXXVIII
G
31

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

XXXVIII
G
31.

XXXVIII
G
31.

Digitized by Google

XXXVIII
G
31

SEX· POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

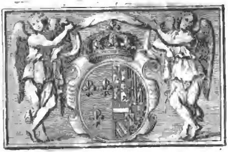
Digitized by Google

SEX. POMPEI FESTI
ET
MAR. VERRII FLACCI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIB. XX.

NOTIS ET EMENDATIONIBUS
ILLUSTRAVIT.
ANDREAS DACERIUS.

JUSSU CHRISTIANISSIMI
REGIS,
IN USUM SERENISSIMI
DELPHINI.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO ... NAPOLI

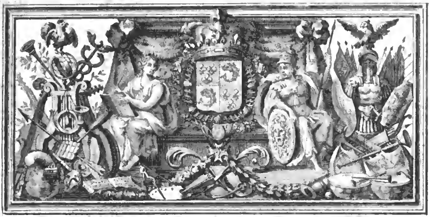
LUTETIÆ PARISIORUM,

Apud LAMBERTUM ROULLAND, Reginæ Chriſtianiſſimæ Typographum atque Bibliopolam, viâ Jacobæâ, ſub Scuto Reginæ.

M. DC. LXXXI.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

SERENISSIMO
DELPHINO
S. P. D.

ANDREAS DACERIUS.

SI mihi cum alio principe nunc res eſſet, eique Feſti Pompei libros offerrem, mihi fortaſſe verendum foret, ne ille ditiſſimos antiquitatis Romanæ theſauros, ignorans, velut inutile munus aſpernaretur. Tibi vero eos hodie

Digitized by Google

conſecro, DELPHINE SERENISSIME, *qui non ſolum pleno gradu in literarum ſtudiis proceſſiſti, ſed intima quoque diſciplinarum penetralia reſeraſti, & ſic etiam incredibili ſemper nova diſcendi cupiditate teneris. Quare tuto augurari poſſe videor fore ut volens propitiuſque Feſtum Pompeium accipias, qui ſi non omnem ſitim tuam explere, eam certe lenire poſſit, & liquidiſſimo ſalientium aquarum flumine temperare. Vera Dico*, DELPHINE SERENISSIME, *inter præſtantiſſimos ſcriptores qui res Romanas literis mandarunt, nullus eſt qui te plura bona doceat, imo & ipſe ſolus eſt qui te multa doceat, cum aliis ſcriptoribus intacta, tum & ſuperioribus noſtris ſæculis inaudita.*

Ipſe quidem de verborum ſignificatione in hiſce commentariis acturum ſe profitetur, ſed quamvis late pateant

Digitized by Google

verborum ſignificationes, differentiæ, proprietates, eaque vera totius eloquentiæ fundamenta dici poſſint, plus tamen habet in receſſu, quam in fronte promittit. Nam ſi perdiſcendum jus civile: ſi cognoſcendæ leges: ſi percipienda omnis antiquitas, ſenatoria conſuetudo, diſciplina Reipublicæ, jura ſociorum, fœdera, pactiones: ſi cauſſa imperii cognoſcenda, eorum omnium fontes tibi noſter aperiet. Ille tibi duodecim tabulas explicabit, unde jus commune Galliarum manaſſe, jam diu eſt cum ex Iuſtiniani Imperatoris & promulgatis & compoſitis legibus cognoviſti. Ille tibi eruet veneranda juris Pontificii Romanorum, ritualium librorum, commentarii ſacrorum monimenta: leges Regias interpretabitur, Romuli, Tatii, Numæ, Servii Tullii: Augurales libros evoluet: auſpiciorum cerimonias illuſtrabit, fœdera & Saliaria carmina vix ſacerdotibus ſuis ſatis intelligenda. Ille

te Senatorum reliquorumque Magiſtratuum conſuetudinem, ducum & imperatorum ritus, arcana imperii & militiæ diſciplinam docebit. In iis quædam interiecta fateor, DELPHINE SERENISSIME, *quæ te vix digna fortaſſe videantur, præſertim ea ætate qua nunc es, quaque iam ab invictiſſimo tuo parente in imperii partem aſcitus, conſiliorumque omnium particeps factus, nihil aliud tibi agendum proponis quam ut eius divinam eloquentiam imiteris, ſicut eius res geſtas olim imitaberis cum factis tuis ſuper omnes omnino imperatores tete compones. Verum & illa ipſa non ingenia puerilia, ſed altiſſimam exercere eruditionem ac ſcientiam poſſunt. Præterea, ut Fabii verbis utar, Grammaticorum illæ artes non obſtant per eas euntibus, ſed in iis hærentibus. Neque enim Caii Cæſaris præſtantiſſimi imperatoris dignitatem minuerunt vel*

Digitized by Google

vim fregerunt editi de analogia libri. Viris principibus, non minora didiciſſe, ſed majora neglexiſſe, flagitium eſt. Tu igitur, DELPHINE SERENISSIME, *qui maximas animo diſciplinas amplexus es, ne quam laudem vel Cæſaribus ipſis reliquiſſe videaris, utere Feſto Pompeio, ſeu, ut verius dicam, Verrio Flacco. Illum olim Auguſtus nepotibus ſuis præceptorem elegit, & illum hodie ſapientiſſimi Lodoici Magni iuſſu tibi & notis & emendationibus illuſtravi. Neque tam infelicem, ſi Deo placet, ei operam contulerim ut non aliquando in maximis difficultatibus & denſiſſimis tenebris quæ nigrore ſuo eum occæcant, tibi facem præluceam. Hoc ſi mihi contingat,* DELPHINE SERENISSIME, *totum illud flagrantiſſimo ſtudia tua juvandi, tibique memet probandi deſiderio eſt imputandum. Cum enim neque uſu ſatis, doctrina & inge-*

nio parum poſſim, ex deſiderio illo mihi ſubſidium petivi, illud mihi in nocte vel atra lumen fuit, & hæc omnia, qualiacumque ſint, doctrinam, ingenium, induſtriam, & exercitationem ſuppeditavit. Vale, DELPHINE SERENISSIME, *& ſi aliquos vel utilitatis, vel voluptatis fructus ex lucubratiunculis noſtris percepturus es, mihi crede, eos annos tantum me vere vixiſſe exiſtimabo, quos in laboribus iſtis conſumpſero. Vale diu,* DELPHINE SERENISSIME, *mihique tibi nova ſubinde paranti fave.*

Digitized by Google

PRÆFATIO.

POSTQUAM Illuſtriſſimus & omnium virtutum emendatum exemplar, Carolus Sancta-Mauræus Montauzerii Dux SERENISSIMI DELPHINI adoleſcentiæ moderator factus eſt, Divinumque illum & omni ſua cura dignum infantem gremio ſuo impoſitum ſuſcepit, eo ſtudia omnia contulit ut iis virtutibus alumnum ſuum imbueret, quæ robuſtum quoque, & jam magnum principem, olim etiam, ſed poſt multos annos, ſi Deo placet, maximum Regem, ab illa puerili inſtitutione proſequerentur. Eum igitur omnibus diſciplinis, & humanioribus præſertim literis inſtituendum curavit. Eaque ſemina ut profundiores radices agerent, Invictiſſimo & Sapientiſſimo Regi autor fuit ut viris eruditis omnes Latinos auctores in

Digitized by Google

uſum SERENISSIMI DELPHINI, notis & interpretationibus illuſtrandos mandaret.

Nihil quidem, SERENISSIMO DELPHINO, deerat ad veram & ſolidam doctrinam adipiſcendam. Præſtantiſſimo Præceptore utebatur Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Jacobo Benigno Boſſuetio, Epiſcopo Condomenſi, cui etiam in partem curarum aſcitus Illuſtris & admodum Reverendus P. Daniel Huetius Abbas Alnetanus, omnium artium ad miraculum eruditus. Sed verebatur Illuſtriſſimus Montauzerii Dux, ne cum olim præceptoribus exemptus eſſet SERENISSIMUS DELPHINUS, togamque mutaſſet multa elaberentur quæ illi ſapienter tradita fuerant. Quare in conſequentes annos hoc ei ſubſidium paravit.

Præterea cum intelligeret Rex Sapientiſſimus non minus politicæ quam belli artibus regna conſtare, ſuum eſſe duxit, quantum Imperii ſui terminos protuliſſet, tantum etiam promovere artes politicas. Illudque ab eo ita præſtitum eſt ut dubitari poſſit pluſne induſtriæ ei coronis nectendis adhibeant, Mars, Pallas, Enyo, bellipotentia illa numina, an Apollo ipſe omniſque Muſarum chorus.

His accedit etiam quod ſic vere paternum in ſubditos animum ſe teſtari poſſe putavit Rex Optimus, ſi eis ad literas ita viam muniret, ut

qui in re tenuiſſima eſſent, nihilominus vel minimo ſumptu regiæ inſtitutionis participes eſſe poſſent.

Hæc ſunt, Lector, quæ tecum communicata oportuit, nunc de Feſto Pompejo & hocce meo inſtituto dicere aggrediar, ſi prius aliquid de Verrio dixero.

Ex Suetonio diſcimus Marcum Verrium Flaccum nobiliſſimum grammaticum ſub Auguſto floruiſſe, ejuſque nepotibus præceptorem electum in palatio docuiſſe. Multa ſcripſerat, citantur enim ejus libri *rerum memoria dignarum: De obſcuris Catonis: De verborum ſignificatione: Epiſtolæ: Carmina*, & alia multa. Sed eorum fragmenta quædam ad nos pervenerunt quæ ſitim tantum noſtram accendunt. Soli de verborum ſignificatione libri integriores ſervati ſunt cura Pompeii Feſti qui eorum epitomen fecit.

Sexti Pompei Feſti ætatem incertam putant viri doctiſſimi, qui & eum multo antiquiorem faciunt, quam fuit. Sed Eruditiſſimus Voſſius eum ſub imperatoribus Chriſtianis vixiſſe vere conjecit ex ejuſdem verbis in *ſupparus;* cum enim dicat ſupparos appellari vela linea in crucem expanſa, inde recte colligitur eum iis temporibus natum quibus ſacra crux in honore habita eſt. Certe dubitari non poteſt quin poſt Martialem & Canium vixerit, cum eos laudet.

His argumentis alterum addi poteſt, Feſtum Pompeium a nullo autore citari qui ante ea tempora ſcripſerit. Hic Verrii de verborum ſignificatione libros breviavit, ibique intermortua & ſepulta verba præteriit. Cave tamen iſtos *de verborum ſignificatione* libros eoſdem eſſe credas ac eos qui dicuntur priſcorum verborum cum exemplis. Viros doctos qui ita exiſtimarunt in errorem induxit hic Feſti locus male intellectus in voce profanum : *Cujus* (Verrii) *opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime neceſſe eſt, cum propoſitum habeam ex tanto librorum ejus numero, intermortua jam & ſepulta verba, atque ipſo ſæpe confitente nullius uſus aut auctoritatis præterire, & reliqua, quam breviſſime redigere in libros admodum paucos. Ea autem de quibus diſſentio, & aperte & breviter ut ſciero ſcripta in his meis libris invenientur qui inſcribuntur priſcorum verborum cum exemplis.* Sed hæc tantum innuunt Feſti conſilium fuiſſe in hiſce libris *de verborum ſignificatione*, Verrii Flacci ejuſdem argumenti libros in epitomen redigere, præteritis tantum verbis intermortuis, & ſepultis. Tum & alterum volumen conficere *priſcorum verborum cum exemplis*, ubi ea tantum referre cogitabat quæ in prioribus hiſce de verborum ſignificatione præteriiſſet, & breviter ea de quibus diſ-

ſentiret exponere. Et hæc aliter intelligi non poſſe fatebuntur qui attendent Feſtum in hiſce de verborum ſignificatione libris, neque Verrii reprehenſionem inſtituere præter quam in locis admodum paucis, neque multa verba intermortua aut ſepulta referre, quæ ſcilicet in alium locum reſervabat, quod & ipſe teſtatur alicubi. Audi illum in voce *Tatium : Tatium occiſum ait Lavinii ab amicis eorum legatorum, quos interfecerant Tatiani latrones, ſed ſepultum in Aventino Laureto. Quod ad ſignificationem verborum non magis pertinet, quam multa alia & præterita jam & deinceps quæ referentur.* Ubi cum dicat Feſtus ſe jam multa præteriiſſe quæ deinceps relaturus eſſet, aperte ſignificat ſe ea omnia in libros *priſcorum verborum* reſervaſſe. Neque enim multa adhuc in libros *de verborum ſignificatione*, relaturus erat cum jam ad eorum metam perveniſſet.

Neceſſe eſt igitur Feſtum ſcripſiſſe *de verborum ſignificatione*, & *de verbis priſcis.* Poſteriores ejus lucubrationes plane interciderunt, neſcio etiam an umquam in publico viſæ ſunt. Dubitari certe poteſt an eas autor abſolverit, vel e manibus ſuis emiſerit, quamquam ad earum exemplum Fulgentius Placiades librum unum inſcripſiſſe videtur : *Expoſi-*

tio ſermonum antiquorum cum teſtimoniis.

Libri *de verborum ſignificatione* integri extitere uſque ad tempora Caroli Magni, queis Paulus Diaconus Longobardus, homo confidentiſſimus & ineptiſſimus eos mutilavit, corrupit. Victo enim ac profligato Deſiderio qui ultimus Longobardorum rex fuit, captus a Carolo Magno Imperatore, magnam & a victore & a poſteritate ſe initurum gratiam putavit, ſi Sexto Pompeio Feſto faceret quod ipſe Verrio feciſſet. Sed homo barbarus hunc ſcriptorem quo utiliorem lingua Latina non habet, ita accepit, fœde laniavit, & inhoneſtis vulneribus confecit, ut cadaver pro homine, truncum pro corpore, ſemianimem pro vivo nobis reliquerit. Magno tamen favore & plauſu exceptus eſt barbari mutilatoris liber, & loco Feſti in omnibus bibliothecis ſubſtitutus. Unde brevi factum eſt ut verus Feſti liber non amplius apparuerit. Unus tantum adhuc extabat cladis ſuperſtes, ſed qualis incendio ereptus, conſumptis veſtibus, uſtulatis membris, deformata facie, vel qualem ille.

————Laniatum corpore toto
Deiphobum vidit, &c.

Ex Anton. August. Ex Politian. Cent. 1. cap. LXXIII.

Ejus libri advecti ex Illyrico habuit aliquas pagellas Pomponius Lætus, ut Pius, ut Politianus ſcripſerunt. Majorem libri partem Mani-

lius Rallus. Ab his Angelus Politianus librum accepit, agnovit & exſcripſit. Pervenerunt reliquiæ libelli ad Aldum Manutium, qui conatus eſt cum Pauli epitome eas conjungere & unum corpus ex duplicibus membris conficere. Simili ratione ex utroque libro confectus alter liber extabat apud Achillem Mafeum Bernardini Cardinalis fratrem, qui Aldino locupletior. Eum exſcripſit vir eruditiſſimus Antonius Auguſtinus Epiſcopus Ilerdenſis, & hoc amplius lectores admonuit, quæ Feſti, quæ Pauli eſſent. Omnia quoque fragmenta quæ habuerat ex bibliotheca Ampliſſimi viri Farneſii Cardinalis deſcribi curavit, & commentariis illuſtravit. Poſt eum criticorum Princeps Joſephus Scaliger, huic autori emendando diligentiſſimam operam præſtitit, multa vulnera ſanavit & pauca alienæ diligentiæ reliqua feciſſet ſi emendatiorem codicem nactus eſſet. Hunc ſecutus Illuſtris & de literis optime meritus Fulvius Urſinus, qui cum videret Antonium Auguſtinum, Farneſianum codicem, unde fragmenta ſua deſcripſerat, minus diligenter tractaſſe & in eo deſcribundo multa præteriiſſe, eundem & ipſe inſpicere voluit. Itaque cum eas reliquias ei arbitratu ſuo habere liceret, omnes notas & apices accurate ſecutus, & aliis uſus auxiliis, quæ divinare non

poſſumus, brevi Romæ librum publicavit, qui reliquis omnibus auctior & emendatior. Et unde poſtea propagatæ omnes editiones ubi magna ex parte ſuppletæ lacunæ.

Atque hæc de Feſti Pompeii variis caſibus ad noſtram ætatem dici potuere. Nunc quædam ſubjicienda cur poſt tantos viros me expugnari paſſus ſum ut eundem laborem aggrederer.

Sane priuſquam onus ſubirem, Horatii conſilio uſus, quid valerent, & quid ferre recuſarent humeri diu ſeduloque verſavi. Sed etiam ſi me imparem cognoſcebam, non ideo præſumpta deſperatione animum omnino deſpondi. Mihi quidem arduum viſum eſt perficere tantum opus, quod tanti viri non perfeciſſent, ſed eo ipſo quod tanti viri non perfeciſſent, inde mihi illud tentandi confidentia nata eſt. Præterea cum multa in hoc ipſo opere vidiſſet Scaliger, quæ ne quidem ſuboluerant Antonio Auguſtino: Multa Fulvius Urſinus quæ Scaligerum & Auguſtinum latuerant, & adhuc multa ſupereſſent, quæ neque Fulvio Urſino neque Scaligero, neque Antonio Auguſtino in mentem veniſſent, mihi continuo ad exhortationem ſuccurrit, *non capere id rerum naturam, ut quidquid non eſt factum ne fieri quidem poſſit.* Arbitratus ſum itaque per multos labores

multaſque

multaſque vigilias fieri poſſe ut faſtigia quædam adderem doctiſſimorum virorum inventis. Idque mihi facilius perſuaſi cum re ipſa expertus ſum me ex conjectura multa reſtituiſſe, quæ mihi deinde Schedæ approbaverunt. Neque ego hoc dico mei jactandi cauſſa, qui ſum ab omni jactatione alieniſſimus & ingenioli mei tenuitatis plane conſcius, ſed ut oſtendam in auctoribus recognoſcendis & emandandis multa viris doctiſſimis quotidie elabi, quæ ſe ſe poſtea viris mediocri ingenio perhibent. Addam & illud quoque, hic ſæpius a viris præſtantiſſimis erratum eſſe, quia nemini unquam contigit non errare, & majus eſt quam ut convenire in humanam infirmitatem poſſit. Quare illis certe magna injuria fieret, ſi eorum ingenii magnitudo hoc uno labore æſtimaretur. Pauca eorum præſtitit Antonius Auguſtinus quæ præſtare potuiſſet. In multis divinus Scaliger, ſed dum ingenio ſuo nimium indulget, ſæpe nubes captat & nil minus quam Feſtum interpretatur. Fulvius Urſinus, reliquis felicior, utiliorem operam navavit, ſed ſic etiam Feſtum, non tam emendatum, quam emendandum & emendari facilem tradidit. Igitur rem actam me non acturum exiſtimavi ſi ſimiles conatus meos proferrem. Multum ab heroibus illis

adjutum me fateor, multa tamen contra eorum ſententiam ſum interpretatus. Schedas & fragmenta a Fulvio Romæ edita diligenter conſului, literarum ductus, notas & apices anxie perveſtigavi, unde conſecutus ſum ut tuto pronuntiare poſſim nullam bonam Feſti editionem extare, nullam quæ truncata non ſit & parte ſui mutila. Majora quam credi poſſit menda ſuſtuli, horrendas trajectiones detexi, quæ ab iis natæ ſunt qui Feſti verba alphabetico, ut vocant, ordine diſpoſuerunt. Feſtus enim, ut ſolebant illi veteres, primam literam indicaſſe contentus, nulla obſervata ſerie, voces omnes ab eadem litera incipientes in eundem locum contulit. Deprehendi etiam alterum & ex eodem fonte natum errorem. Verbum *ait*, quod apud Feſtum ſæpe ſolum legitur, in Schedis ſemper ad ſuperiora pertinet, ubi nomen autoris ad quem illud *ait* referendum, verum poſtea ordine turbato, viri docti ita de Verrio ſimpliciter & abſolute loqui Feſtum credidere: Et de Verrio illud *ait* ſemper interpretati ſunt, cum de alio quovis autore ſæpius eſſet intelligendum. Multa ſupplevi, nonnulla addidi in aliis editionibus prætermiſſa. Neque tamen Feſtum Pompeium integrum præſtare auſim cum videam quædam a Grammaticis citari quæ

Digitized by Google

hic fruſtra quæras. Sic alicubi me legiſſe memini Feſtum interpretatum eſſe vocem *Abilam, montem altum.*

Hoc quoque monendus es, lector, diviſionem Feſti aliam fuiſſe. Iſta enim, ut ſingulæ literæ libros ſingulos contineant Aldi eſt, non Feſti, qui ante M. litteram XII. libros confecit. Liber XIII. incipiebat in medio literæ M. ante vocē *Mulus.* Inde uſque ad literam O. libri duo continebantur. Initio literæ O. incibiebat liber XVI. Initio literæ Q. liber XVII. In medio literæ R. liber XVIII. ante vocē *rideo.* In medio literæ S. liber XIX. ante vocē *Scirpus.* Liber ultimus duas ultimas literas amplectebatur T. & V.

E variis lectionibus quæ omnium editionum margines inſederunt, illas tantum in notas rejeci quæ mihi alicujus momenti viſæ ſunt. Reliquis facile eſt carere. Ego ſane ita ſemper exiſtimavi variarum lectionum multiplicationem locorum corruptelam citius parere, quam eorum emendationem. Habes lector quibus te fere volebam. Reliqua omnia ipſe melius cognoſces. Ita tamen velim exiſtimes me tibi potius exorſam, quam detextam telam tradere. Quare cum in errores meos, nimis fortaſſe multos, incurres, fac memineris me ea æta-

te hæc ſcripſiſſe qua etiam errari cum excuſatione aliqua poteſt. In reliquis ſi nonnulla ſunt quæ tolli mereantur, quæque te vel utilitate vel amœnitate ſua delectare poſſint, nil deprecor quin tibi continuo in animum ſuccurrat: Neque in bona ſegete nullum eſſe ſpicum nequam, neque in mala non aliquod bonum. Vale.

Digitized by Google

M. VERRII FLACCI
QUÆ EXTANT.

Digitized by Google

DE M. VERRIO FLACCO.

Ex Sueton. de grammaticis. VErrius Flaccus libertinus docendi genere maxime inclaruit. namque ad exercitanda diſcentium ingenia æqualeis inter ſe committere ſolebat, propoſita non ſolum materia, quam ſcriberent, ſed & præmio, quod victor auferret. id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior. Quare ab Auguſto quoque nepotibus ejus præceptor electus tranſiit in palatium cum toto ſchola. verum ut neque amplius poſthac diſcipulum reciperet. Docuitque in in atrio Catilinæ domus, quæ pars palatii tunc erat, & ſeſtertia centena in annum accepit. Deceſſit ætatis exactæ ſub Tiberio. Statuam habet Præneſte in inferiore fori parte contra hemicyclum, in quo faſtos a ſe ordinatos, & marmoreo parieti inciſos publicarat. *pro Veſta.*

Ex eodem. Scribonius Aphrodiſius Orbilii ſervus, atque diſcipulus, mox a Scribonia Libonis filia, quæ prior Auguſti uxor fuerat, redemptus, & manumiſſus docuit, quo Verrius, tempore. cujus etiam libros de Orthographia reſcripſit non ſine inſectatione ſtudiorum, morumque ejus.

Ex eodem in Augu. cap. 86. Marcum quidem Antonium, ut inſanum increpat Auguſtus, quaſi ea ſcribentem, quæ mirentur potius homines, quam intelligant, &c. Tuque dubitas, inquit, Cimberne Annius, an Verrius Flaccus imitandi ſint tibi: ita ut verbis, quæ Criſpus Salluſtius excerpſit ex originibus Catonis, utaris? an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda?

Ex Euſeb. in Chron. Ante obitum Auguſti anno quarto Athenodorus Tarſenſis ſtoicus Philoſophus, & M. Verrius Flaccus grammaticus, inſignes habentur.

M. VERRII FLACCI

RERUM MEMORIA DIGNARUM.

LIB. I.

VERRIUS hoc libro refert, cur dicatur verſus ille ex Heſiodo, Malum conſilium conſultori peſſimum eſt. Statua Romæ in comitio poſita Horatii Coclitis fortiſſimi viri de cælo tacta eſt. Ob id fulgur piaculis luendum aruſpices ex Etruria acciti inimico, atque hoſtili in populum Romanum animo inſtituerant eam rem contrariis religionibus procurate. Atque illam ſtatuam ſuaſerunt in inferiorem locum perperam tranſponi, quem ſol oppoſitu circum undique aliarum ædium nunquam illuſtraret. quod cum ita fieri perſuaſiſſent, delati ad populum, proditique ſunt. & cum de perfidia confeſſi eſſent, necati ſunt, conſtititque eam ſtatuam perinde, ut veræ rationes poſt comperræ monebant, in locum editum ſubducendam, atque ita in area Vulcani ſublimiori loco ſtatuendam. Ex qua re bene, & proſpere reip. ceſſit. Tunc igitur quod in Etruſcos aruſpices male conſulentes animadverſum, vindicatumque fuerat: verſus hic ſenarius ſcite factus, cantatuſque eſſe pueris urbe tota fertur. *Ex Gel lib. 15. cap 5.*

INCERTI LIBRI.

PLurimas prodidit Verrius mortes repentinas. *Ex Plin. lib. 7. cap. 53.*

Roma plurimos elephantos vidit anno quingenteſimo ſecundo, victoria L. Metelli Pontificis in Sicilia de Pœnis captos. CXLII. fuere tranſvecti ratibus, quas doliorum conſertis ordinibus impoſuerant. Verrius eos pugnaſſe in circo, interfectoſque jaculis tradit penuria conſilii: quoniam neque ali placuiſſet, neque donari regibus. *Ex eod lib. 8. cap. 6.*

Tenuiſſimum murænis tergus, contra anguillis craſſius, eoque verberari ſolitos tradit Verrius prætextatos, & ob id multam his dicit non inſtitutam. *Ex eod lib. 9. cap. 23.*

Populum Romanum farre tantum e frumento trecentis annis uſum Verrius tradidit. *Ex eod lib. 18. cap. 7.*

Verrius Flaccus auctores ponit, quibus credat in oppugnationibus ante omnia ſolitum a Romanis ſacerdotibus evocari Deum, cujus in tutela id oppidum eſſet, promittique illi eundem, aut ampliorem locum apud Romanos, cultumve. *Ex eod lib. 28. cap. 2.*

Digitized by Google

Ex eod. lib. 23. cap. 3. Tunina aurea triumphaſſe Tarquinium Priſcum Verrius tradit.

Ex eod lib cap. 7. Enumerat autores Verrius, quibus credere ſit neceſſe, Jovis ipſius ſimulacri faciem diebus feſtis minio illini ſollitam, triumphantumque corpora. Sic Camillum triumphaſſe. Hac religione etiam nunc addi in unguenta cænæ triumphalis, & a Cenſoribus in primis Jovem miniandum locari.

Ex Macrob. lib. 1. Verrius Flaccus ait, cum populus Ro. peſtilentia laboraret; eſſetque reſponſum id accidere, quod dii deſpicerentur: anxiam urbem fuiſſe, quia non intelligeretur oraculum: eveniſſeque, ut Circenſium die puer de cænaculo pompam ſuperne deſpiceret, & patri referret, quo ordine ſecreta ſacrorum in arca pilenti compoſita vidiſſet. Qui cum rem geſtam ſenatui nunciaſſet; placuiſſe velari loca ea, quâ pompa veheretur: atque ita peſte ſedata puerum, qui antiquitatem ſortis abſoluerat, togæ prætextæ uſum munus impetraviſſe.

M. VERRII FLACCI SATURNUS.

Ex Macrob lib. 1. Sat. SAturnaliorum dies apud Græcos quoque feſti habentur.

Ex eod lib. Dilucide me de conſtitutione Saturnaliorum ſcripſiſſe arbitror.

Ex eod lib. Cur autem Saturnus ipſe in compedibus viſatur, Verrius Flaccus cauſam ſe ignorare dicit.

Ex eod. lib. XII. Kal. Jan. feriæ ſunt divæ Angeroniæ, cui Pontifices in ſacello Volupiæ ſacrum faciunt: quam Verrius Flaccus Angeroniam dici ait, quod angores, ac animorum ſollicitudines propitiata depellat.

Digitized by Google

M. VERRII FLACCI
DE OBSCURIS CATONIS.

LIB. I.

LIB. II.

IN eo libro ſcriptum inventum eſt, receptitium ſervum dici nequam, & *Ex Gel. lib.*
nulli pretii, qui, cum venum eſſet datus, redhibitus ob aliquod vitium, *17. cap. 6.*
receptuſque ſit. Proterea, inquit, ſervus ejuſmodi ſectari maritum, & flagitare pecuniam jubebatur. ut eo ipſo dolor major, & contumelia gravior viro fieret, quod eum ſervus nihili petendæ pecuniæ cauſa compellaret. Cum pace autem, cumque venia iſtorum, ſi qui ſunt, qui Verrii Flacci auctoritate capiuntur, dictum hoc ſit. receptitius enim ſervus in ea re, quam dicit Cato, aliud omnino eſt, quam Verrius ſcripſit.

M. VERRII FLACCI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

LIB. I.

LIB. II.

LIB. III.

LIB. IIII.

VErrius hoc libro dies, qui ſunt poſtridie Kalendas, Nonas, Idus, quos *Ex Gel. lib.*
vulgus imperite nefaſtos dicit: propter hanc cauſam dictos, habitoſ- *5. cap. 17.*
que atros eſſe ſcribit. Urbe, inquit, a Gallis Senonibus recuperata L. Atilius in ſenatu verba fecit, Q. Sulpitium TR. MIL. ad Alliam adverſus Gallos pugnaturum, rem divinam dimicandi gratia poſtridie Idus feciſſe: tum exercitum populi Romani occidione occiſum, & poſt diem tertium ejus diei urbem præter Capitolium captam eſſe. Complureſque alii ſenatores recordari ſeſe dixerunt, quotiens belli gerendi gratia res divina poſtridie Kalendas, Nonas, Idus a magiſtratu populi Romani facta eſſet: ejus belli proximo deinceps prælio rempublicam male geſtam eſſe. Tum ſenatus eam rem ad Pontifices rejecit, ut ipſi, quod videretur, ſtatuerent. Pontifices decreverunt nullum iis diebus ſacrificium recte futurum.

Hiſtoriam ab annalibus quidam differre eo putant; quod, cum utrum- *Ex Gel. lib.*
que ſit rerum geſtarum narratio; earum tamen proprie rerum ſit hiſtoria, *5. cap. 18.*

Digitized by Google

quibus rebus gerendis interfuerit is, qui narret. eamque eſſe opinionem quorundam Verrius refert. Ac ſe quidem dubitare ſuper ea re dicit. Poſſe autem videri putat nonnihil eſſe rationis in ea opinione, quod hiſtoria Græce ſignificat rerum cognitionem præſentium. Sed nos audire ſoliti ſumus, annales omnino id eſſe, quod hiſtoriæ ſint: hiſtorias non omnino eſſe id, quod annales ſint.

LIB. V.

Ex Feſto, verbo Salva res eſt.

SAlva *res eſt, dum ſaltat ſenex*, quare paraſiti Apollinis in ſcæna dictitent, cauſam Verrius in libro quinto, quorum prima eſt P litera, reddidit. Quod C. Sulpicio, C. Fulvio Conſulibus, &c. At in hoc libro refert Sinnii Capitonis verba, &c. Quam inconſtantiam Verrii noſtri non ſine rubore retuli.

LIB. VI.

Digitized by Google

INCERTI LIBRI.

BEllitudinem ſicut magnitudinem Verrius (alias Varus) dixit. *Ex Feſte vel Paule.*

Impetum, induſtrium, indulgentem perinde compoſita ait Verrius, atque impunis, & immunis, mihi non ſatis perſuadet. *Ex eodem.*

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, ut ait Verrius, in clibano ante, quam percoquatur, decidit in carbones, cineremque, &c. *Ex eodem.*

Mater Matuta, manes, mane, matrimonium, materfamiliæ, matertera, matrices, materiæ dictæ videntur, ut ait Verrius, quia ſint bona, &c. *Ex eodem.*

Matronæ a magiſtratibus non ſummovebantur, &c. quam ob cauſam ait Verrius *neque earum viros* ſedentes cum uxoribus in vehiculo, deſcendere *coactos.* *Ex Feſto, & Paulo.*

Mendicum dici Verrius putat a mente ejus, quem fefellerit fortuna. vel quod precetur quemque, ut vitæ ſuæ medeatur cibo. *Ex eodem.*

Metaphoram quam Græci vocant, nos tralationem, id eſt domo mutuatum verbum, quo utimur, inquit, Verrius, &c. *Ex eodem.*

Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis, &c. Quidam nucis juglandis, quam Verrius juglandam vocat, medium, velut diſſepimentum. &c. *Ex eodem.*

Occare, & occatorem Verrius putat dictum ab occædendo, quod cædat grandis globos terræ. cum Cicero venuſtiſſime dicat ab occæcando fruges ſatas. *Ex eodem.*

Orcum quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum vragum, &c. ſed nihil affert exemplorum, &c. *Ex eodem.*

Oſcos, quos dicimus, ait Verrius Opſcos antea dictos teſte Ennio, cum dicat: De muris res gerit Opſcus. Adjicit etiam, quod ſtupra inconceſſæ libidinis obſcena dicantur ab ejus gentis conſuetudine inducta. Quod verum eſſe non ſatis adducor, &c. *Ex eodem.*

Pedum eſt quidem baculum incurvum, &c. Sed in eo verſu, qui eſt in Iphigenia Ennii, Procede, gradum proferre pedum, nitere. ceſſas? id ipſum jaculum ſignificari cum ait Verrius, mirari ſatis non poſſum, &c. *Ex eodem.*

Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico uſu, &c. ob quam cauſam ait Verrius etiam ſecundam ſyllabam per O ſolere ſcribi. Mihi id falſum videtur, &c. *Ex eodem.*

Piari eos, veluti proprio verbo ait Verrius, qui parum ſint animati, &c. *Ex eodem.*

Pictor Zeuſis riſu mortuus, dum ridet effuſe pictam a ſe anum γραῦν. Cur hoc loco relatum ſit a Verrio, cum de ſignificatu verborum ſcribere propoſitum habuerit, equidem non video, &c. *Ex eodem.*

Prædia rurſus Verrius vocari ait ea remedia, quæ data Cæcilia, &c. ea vocari ait, quod mala prohibeant. *Ex eodem.*

Prærogativæ centuriæ dicuntur, &c. Verrius probabilius judicat eſſe, ut cum eſſent deſignati a prærogativis in ſermonem res veniret, &c. *Ex eodem.*

Profanum, quod non eſt fanum, &c. ut Verrius, &c. cujus opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime neceſſe eſt. Cum *Ex eodem.*

ō ij

ptopoſitum habeam ex tanto librorum ejus numero intermortua iam, & ſe-pulta verba, atque ipſo ſæpe confitente nullius uſus, atque auctoritatis præterire: & reliqua quam breviſſime redigere in libros admodum paucos. Ea autem, de quibus diſſentio & aperte, & breviter, ut ſciero, ſcripta in his libris meis invenientur, inſcribuntur: PRISCORUM VERBORUM CUM EXEMPLIS.

Ex eodem. Quarere ſuſpenſum, & vicinum rei alicujus motum ſignificat: non, ut Verrius putat, ferire, &c.

Ex eodem. Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. eſſe enim rectum Rei fert, &c. ſed eſſe jam uſu poſſeſſum.

Ex eodem Repagula ſunt, ut Verrius ait, quæ patefaciundi gratia ita figuntur, ut ex contrario quæ oppangantur, &c.

Ex eodem. Repaſtinari ager is dicitur, ut Verrius exiſtimat, cujus natura mutatur fodiendo, &c.

Ex eodem. Repudium Verrius ait dictum, quod fit ob rem pudendam, &c.

Ex eodem. Rhegium appellare oportere ait Verrius id municipium, quod in freto e regione Siciliæ eſt, &c.

Ex eodem. Romuliam tribum, &c. *inveniſſe* ait Verrius *vetitam*. &c.

Ex eodem. Ruſcum eſt, ut ait Verrius, amplius paullo herba, & exilius virgultis, &c.

Ex eodem. Sacram viam quidam appellatam eſſe exiſtimant, &c. nec appellari debere ait Verrius, ſed disjuncte, ut ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam: ut ne novam viam quidem, &c.

Ex eodem. Salicem Verrius virgulti genus non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictum, quod ea celeritate creſcat, ut ſalire videatur.

Ex eodem. Salinum in menſa pro æquali ſolitum eſſe poni ait cum patella: quia nihil aliud ſit ſal, quam aqua.

Ex eodem. Sas Verrius putat ſignificare eas, auctore Ennio, &c. cum ſuas magis videatur ſignificare, &c.

Ex eodem. Satis verbum Verrio melius fuit præterire, ut mihi videtur, quam tam abſurdas opiniones ſuas de eo recitare, quas ſciens præterii, tam Hercules, quam de ſcabro, quod proximum ſequebatur.

Ex eodem. Scraptæ dicebantur nugatoriæ, ac deſpiciendæ mulieres, ut ait Verrius, ab iis, quæ ſcrea iidem appellabant, &c.

Ex eodem. Scurræ vocabulum Verrius ineptiſſime aut ex Græco tractum ait, quod ex σκυράζειν aut a ſequendo, cui magis adſentitur, &c.

Ex eodem. Senonas Gallos Verrius ait exiſtimare appellari, quia novi venerint, &c.

Ex eodem. Setilla Verrius appellari putat navigia Iſtrica, &c. cum [illegible], & ficto vocabulo uſus ſit, &c.

Ex eodem. Sertorem quidam putant dictum a prendendo, &c. quod totum Verrius ἀπίθανον introduxit.

Ex eodem Silicernium Verrius exiſtimat, &c.

Ex eodem. Solea, ut ait Verrius, eſt non ſolum ea, quæ ſolo pedis ſubjicitur, ſed etiam pro materia robuſta, &c.

Ex eodem. Solida ſella, &c. *appellabant* inquit Verrius, quod *ſcilicet tota eſſet*, abſurde ut mihi videtur, &c.

Digitized by Google

Sola appellantur ſedilia, &c. quæ, ut ait Verrius, omnia dicta ſunt a ſollo, &c. *Ex eodem.*

Spondere Verrius putat dictum, quod ſponte ſua, id eſt voluntate, promittatur. Deinde oblitus inferiore capite ſponſum & ſponſam ex Græcò dictam ait. &c. *Ex eodem.*

Stellionem *genus lacertæ* Verrius dic*tum ait*, &c. *Ex eodem.*

Stipatores ait dictos a ſtipe, &c. *Ex eodem.*

Suburam Verrius alio libro a pago Succuſano dictam ait: hoc vero maxime probat eorum auctoritate. &c. *Ex eodem.*

Supervacaneum *ut videtur ſ*ecludit Verrius *ab vacuo*, &c. *Ex eodem.*

Tænias Græcam vocem ſic interpretatur Verrius, ut dicat ornamentum eſſe laneum capitis honorati &c.

Talionis mentionem fieri in duodecim ait Verrius, &c. neque id, quid ſignificet indicat, puto quia notum eſt. &c. *Ex eodem.*

Taminia, vua ſilveſtris generis videtur Verrio dicta, quæ tam mira ſit quam minium. *Ex eodem.*

Tarquitias ſcalas, &c. appellatas eſſe ait vulgo exiſtimari Verrius. *Ex eodem.*

Tartarino cum dixit Ennius, horrendo, & terribili Verrius vult accipi a Tartaro, qui locus apud inferos. *Ex eodem.* *Ex eodem.*

Tentipellium Artorius putat eſſe calciamentum, &c. Titinium ait Verrius exiſtimare id medicamentum eſſe, &c. cum ille προπωμᾶς dixerit. *Ex eodem.*

Tonſillam eſſe Verrius ait palum dolatum, &c. *Ex eodem.*

Tumultum dici ait Verrius, qui ab aliis oriatur, quam ab Italicis, & Gallicis hóſtibus, &c. *Ex eodem.*

Turrhenos Etruſcos appellari ſolitos ait Verrius, a Turrheno duce Lydorum &c. *Ex eodem.*

Vacerram Verrius, & alii complures vocari dicunt ſtipitem, ad quem equos ſolebant religare. *Ex eodem.*

Vineæ, ut Verrius præcipit, quod vini feraces ſint, &c. *Ex eodem.*

M. VERRII FLACCI EPISTULÆ.

NAm crebro in antiquis lectionibus invenitur, ſicut in epiſtulis probat Verrius Flaccus exemplis, auctoritate, ratione dicens in adverbiis pro V, O plerumque majores ponere conſuetos, & ſic pro Huc, Hoc, veteres dicere ſolebant, ſicut pro illuc, illoc dicimus. *Ex Servio li. 8. Æn.*

M. VERRII FLACCI CARMINA.

Ex Priſc. lib. 8. *Blandit urque labor molli curabitur arte.*

INCERTA VARRII FLACCI.

Ex Priſc. li. 8. SÆvitiaque eorum abominaretur ab hominibus.

Ex Gell. lib. 16. cap. 14. Feſtinat a fando dicitur: quoniam iſti ignaviores, qui nihil perficere poſſunt; plus verborum, quam operæ habent. Sed id nimis coactum, atque abſurdum videtur, inquit Gellins.

Ex Priſc. lib. 6. Caper oſtendit de dubiis generibus Verrium Flaccum poſuiſſe alecem hanc dicens.

Ex Chariſ lib. 1. Alicam ſine aſpiratione dictam Verrius tradit, & ſic multi dixerunt.

Ex eodem. lib. Helenius Acron Verrium dicit errare, qui putat hos ambo dici debere.

Ex Iſid. li. 14. c. 8. etym. Amœna loci Varro dicta ait, eo quod ſolum amorem præſtent, & ad ſe amanda alliciani. Verrius Flaccus, quod ſine munere ſint, nec quidquam his officiat: quaſi amunia, hoc eſt ſine fructu, unde nullus fructus exſolvitur. inde etiam nihil præſtantes, immunes vocantur.

Ex Macrob. lib. 1 Saturn Non negat Verrius Flaccus Kal. Apr. poſtea conſtitutum, ut matronæ Veneri ſacrum facerent.

Ex Chariſ lib 2. Nonnulli etiam ex participiis putaverunt talia figurari. ut Verrius Flaccus, qui ab eo, quod eſt audens, audenter.

Ex eodem lib 1. Camara dicunt, ut Verrius Flaccus adfirmat, non camera per E. Sed Lucretius cameræque caminis ex craiibus: etiam cameram dici poſſe oſtendit.

Ex Diom. lib. 1. probauit. Incohavi ab incoho dicendum putat Julius Modeſtus: quia ſit compoſitum a caho initio rerum, quod Verrius (&) Flaccus in poſtrema ſyllaba aſpirandum probaverunt. Cohum enim apud veteres mundum ſignificat.

Ex Chariſ. lib. 1. Clunes Verrius Flaccus maſculino genere dici probat, quoniam in IS ſyllaba terminata omnia carentia nominativo ſingulari maſculina ſunt. ut panis, cinis, crinis, & ſimilia.

Ex eod. lib Diligente. Verrius Flaccus, inquit Plinius, eorum nominum, quæ N S finiuntur, caſu nominativo, ablativus in E dirigendus eſt.

Ex Diomede lib. 1. Differt fatigatus a feſſo, ut Verrius ait, quod fatigatus, cum quis per alium laborare compellitur: feſſus vero, cum quis labore deficit, ut laſſus.

Ex Lact. li. 1. c 20. Nec hunc ſolum Romani meretricem colunt, ſed Faulam quoque, quam Herculis ſcortum fuiſſe Verrius ſcribit.

Ex Chariſ. lib 1. Labeones. Verrius Flaccus ſic diſtinxit: modica eſſe labra, labia immodica, & inde Labiones dici.

Verrius lacte pro lac dicit.

Ex eod lib. Ex Velio Nonnulli ſynalephas quoque circa obſervandam ſcriptionem exiſtimaverant. ſicut Verrius Flaccus. ut ubicumque prima vox M littera finiretur,

Digitized by Google

ſequens a vocali inciperet, M non tota, ſed pars illius prior tantum ſcriberetur, ut appareret exprimi non debere. *Longe de Orthog.*

Manibus per duo I dicendum, quia ſunt a manibus, ut putat Verrius. ſed & manubiæ per V dici poſſunt. *Ex Chariſ. lib. 1.*

Nomenclator ſine V dicitur, ut Verrius ait, velut nominis calator. *Ex eodem.*

Panis genitivo plurali panum Verrius dixit. *Ex eodem.*

Polenta dici debet per O, cujus rei Verrius Flaccus rationem reddit, quod uſu omnium poliatur. *Ex eodem.*

Cum autem quid hoc eſt hominis quæritur, inquit, de alicujus quæro hominis qualitate * qui neceſſe ſit * hic maſculine dicendus eſt, ut Verrius ait, quoniam neutra in I & in VS non exeunt. *Ex eodem.*

Sal neutro genere Verrio etiam placuit. *Ex eodem.*

Porphyrio ex Verrio & Feſto, in auguralibus, inquit, libris ita eſt, SANE SARCTEQUE. *Ex eodem. lib. 2.*

Verrii Flacci ſcripta ad hoc genus quæſtionis pertinentia hæc fuerunt. Senatum dici & pro loco, & pro hominibus civitatem & pro loco, & oppido: & pro jure quoque hominum, & pro hominum multitudine. tribus quoque & decurias dici, & pro loco, & pro jure, & pro hominibus. concionem autem tria ſignificare, locum, ſuggeſtumque unde verba fierent: item ſignificare cœtum populi adſiſtentis: item orationem ipſam, quæ ad populum diceretur. *Ex Gel. l. 18. c. 7.*

Verrio Flacco videtur eandem eſſe apud nos V litteram quæ apud Græcos Y. namque his exemplis argumentatur. quod illi dicunt κύμινον, nos cuminum, quam illi κυπάρισσον, nos cupreſſum. illi κυβερνήτην, nos gubernatorem. nec non ex ejuſmodi Theſeus, Menœceus, Peleus, & ſimilibus adfirmat. *Ex Velio Longo de Orthogr.*

X, & Z Verrio Flacco placet mutas eſſe: quoniam a mutis incipiant, una a C, altera a P quod ſi quos movet, quod in ſemivocalem deſinant: ſciant, inquit, Z litteram ſic ſcribi ab iis, qui putant illam ex C & D conſtare, ut ſine dubio muta finiatur. *Ex eodem.*

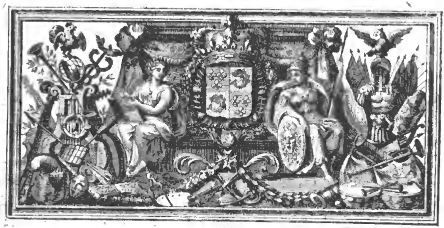
Ex Verrio Flacco Plinii lib. III. VII. VIII. XIV. XV. XVIII. XXVIII. XXIX. XXXIII. XXXIV. XXXV. *Ex Plin. lib. 1. de nat. hiſt.*

EPISTOLA PAULLI AD CAROLUM REGEM.

DIVINÆ largitatis munere, ſapientia potentiaque præfulgido Domino Regi Carolo Regum ſublimiſſimo Paullus ultimus ſervulus. Cupiens aliquid veſtris bibliothecis addere, quia ex proprio perparum valeo, neceſſario ex alieno mutuavi. Feſtus denique Pompejus Romanis ſtudiis affatim eruditus, tam ſermonum abditorum, quàm etiam quarundam cauſarum origines aperiens, opus ſuum ad viginti uſque prolixa volumina extendit. ex qua ego prolixitate ſuperflua quæque, & minus neceſſaria prætergrediens, & quædam abſtruſa penitus ſtilo proprio enucleans, nonnulla ita ut erant poſita relinquens, hoc veſtræ celſitudini legendum compendium obtuli. In cujus ſerie, ſi tamen lectum ire non dedignabimini, quædam ſecundum artem, quædam juxta etymologiam poſita non inconvenienter invenietis, & præcipue civitatis veſtræ Romuleæ, viarum, portarum, montium, locorum, tribuumque vocabula diſerta reperietis, ritus præterea gentilium, & conſuetudines, varias dictiones quoque poetis, & hiſtoriographis familiares, quas in ſuis opuſculis frequentius poſuere. quod exiguitatis meæ munuſculum ſi ſagax, & ſubtiliſſimum veſtrum ingenium non uſquequaque reppulerit, tenuitatem meam, vita comite, ad potiora excitabit. Vale.

SEX.

Digitized by Google

SEX. POMPEI FESTI

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

LIBRI XX.

LIBER PRIMUS.

ABACTI magiſtratus dicebantur, qui coacti depoſuerant imperium.

Abalienatus dicitur, quem quis à ſe removerit.

Abambulantes, abſcedentes.

Abarcet, prohibet.

Abavus dicitur, quia abeſt ab avo, & eſt avus avi.

Abditivi abortivi.

NOTÆ.

Abacti.] Magiſtratu depulſi, deturbati. Gloſſ. *Abacti, apoſthentes, repulſi.*

Abalienatus.] Proprie qui alienus factus eſt *apallotriomenos*, improprie vero abalienatus, remotus, id eſt quem quis à ſe removit, unde non male in Gloſſ. *apallotrioo, removeo.*

Abambulantes.] Ambulare eſt ire, iter facere. Cic. ad att. lib. 9. Ep. 3. *Si recte ambulavit is qui hanc epiſtolam tulit, in ipſum tuum diem incidit* Et lib. 8. Fam. Ep. 22. *Ita ambulat Cæſar ut timeam ne citius quam opus ſit ad Brundiſium accesſerit.*

Abarcet.] Gloſſ. Abarceo, *apeirgo*, repello.

Abavus.] Quartus pater ex verſu Plauti Perſ. 1. 2.

Pater, avos, proavos, abavos, atavos, tritavos.

Unde Virgil. *Pilumnuſque illi quartus pater.* i. *Abavus.* Sed non ſat hujus nominis rationem aperit Paulus, *quia abeſt ab avo* quaſi non atavus & tritavus longiori abſunt intervallo. Non dubito apud Feſtum ſcriptum fuiſſe, *quia jam abeſt ab avo.* Et hæc eſt Iſidori ſententia, *abavus proavi pater, jam longe ab avo.*

Abditivi abortivi.] *Abdere* contrarium eſt τῷ *indere.* Quare optimè abditivus, abortivus, quamvis ſine exemplo. Gloſſ.

A

Digitized by Google

Abemito ſignificat demito, vel auferto emere enim antiqui dicebant pro accipere.

Abgregare, eſt ab grege ducere: adgregare, ad gregem ducere: ſegregare, ex pluribus gregibus partes ſeducere, unde & egregius dicitur è grege lectus. quorum verborum frequens uſus non mirum ſi ex pecoribus pendet. [1] Cum apud antiquos opes, & patrimonia ex his præcipue conſtiterint, ut ad huc etiam pecunias, & peculia dicimus.

Abietaria negotia dicebantur, quam materiam nunc dicimus, videlicet ab abietibus coemendis.

Abiiſſe, pro adiiſſe dicebant.

Abitionem antiqui dicebant mortem,

Abnutare, ſæpe abnuere.

N o t æ.

Abditivus, ἀποσπασθεὶς, abſtractus, avulſus. Optimè, ex unico Plauti loco in argumento Pœnuli.

Sed illi ſeni qui mortuus eſt filius,
Vnicus qui fuerat olim abditivos à patre
Puer ſeptuennis ſurripitur Carthagine.

Ut mirari ſatis nequeam hic virum alioqui doctiſſimum peſſime ſe dediſſe qui *abductus* in textum recepit, quod ab ſtudioſo quodam ut mos eſt, ad oram codicis ſcriptum fuerat ut vocem *abditivos* explicaret. In vett. edd. legitur *abdovitius* quod manifeſte probat corruptum ex *abditivos*.

Abemito.] Gloſſ. *Abemit, ab eo accepit*, ἴλαζεν. Emere, quod nunc mercari, antiquis ſignificabat *ſumere, accipere* ſic *ſurremit.* 1. Surſum emit accepit, Lucil. *Inque manum ſurremit haſtam.* Et *ſurrempſit, ſuſceperis.* Vide in *Surremit.*

Abgregare.] Abgregare & Segregare non tam ex pluribus gregibus quam ex grege ſeorſum ducere.

Cum apud antiquos opes.] Quia veteres pecuariam exercebant, ita ut omnis eorum copia in pecore conſiſteret, ut ex ſacris Literis & Homero ipſo notum. Inde fit ut hodieque & *pecunias* & *peculia* dicamus. Vide *Pecunia.* Inde etiam opes pro divitiis quod antiqui oves *opes* dicebant. Unde *opulentus* πολύμηλος. Var. lib. 2. de ruſt. cap. 1. *De antiquis illuſtriſſimus quiſque paſtor erat ut oſtendit Græca & Latina lingua & veteres poetæ qui alios vocant πολύαρνας, alios πολυμήλους, alios πολυβούτας qui ipſas pecudes propter caritatem aureas habuiſſe pelles tradiderunt.*

Abjetaria negotia.] Fulvius Urſinus indicavit in MS. legi *abjetaria negotiatio.* Infra pro *materiam* Scaliger legit *materiationem.* Fruſtra nam *materia* eſt ξύλωσις, *lignatio* lignorum συλλογή. *Abjetaria negotiatio.* Gall. *traficq de bois.* A *materia* eſt *materiarius qui fournit le bois.* Plaut. Mil. Glor. 3. 3.

Aſſunt fabri architectique, eam quidem ad rem haud imperiti.
Si non nos materiarius remoratur, quod opus eſt qui det.

Abiiſſe pro adiiſſe.] Reſtituunt viri docti *abiiſſe pro obiiſſe.* Ut infra *abitionem antiqui dicebant mortem.* Putabam olim ſcriptam fuiſſe *obiiſſe* pro *adiiſſe.* Nam infra ait *obitu dicebant pro aditu.* Neque obſtat ſeries literarum cum multa alia ſint quæ ſuum ordinem non ſervant.

Abitionem antiqui.] Veteres ut male ominatis verbis parcerent & à mortis mentione abſtinerent, ſi quem è vita deceſſiſſe indicarent, dicebant, Fuit, vixit, abiit. Quomodo & Græci ſuum οἴχεσθαι & ἀποίχεσθαι uſurpabant. Sic *plures* etiam pro mortuis, ut Græci πλείονας. Sic & *felices*, quos Græci μακαρίτας. Horat. *Omnes compoſui felices.* Et id nos vulgo hodieque dicimus.

Abnutare.] Frequentativum à nuo, quod à νεύω. Nuo, nuto, abnuo, abnuto, ἀνανεύω. *Abnuto* eſt, abjuro, nego. Unde Gloſſ. *Abnutivum* ἀπαρνητικὸν, *abjugatorium, negatorium.* Cui contrarium *annutivum* κατωμοτικὸν *dejerativum confeſſorium.*

Digitized by Google

Ab oloes dicebant, pro ab illis. antiqui enim litteram non geminabant.
Aborigines appellati ſunt, quod errantes convenerint. [1] in agrum, qui nunc eſt populi Romani, fuit enim gens antiquiſſima Italiæ.
Abortum gravidæ mulieris dicitur, quod non ſit tempeſtive ortum.
Abrogare, infirmare.
Abs præpoſitio à Græco deducitur ἄψ. ſignificat autem retractionem in partem poſteriorem.
ACERATUM lutum, cum paleis mixtum.
Acerra, ara, quæ ante mortuum poni ſolebat. in qua odores incendebantur. alii dicunt arculam eſſe thurariam. [1] Scilicet ubi thus reponebant.
Acetare dicebant, quod nunc dicimus agitare.

NOTÆ.

Ab oloes.] Recti plurales qui nunc in i. Antiquitus deſinebant in *oe Pilumnoe*, *poploe*, pro *pilumni*, *popli*. Ex imitatione Græcorum apud quos nominativi plurales terminantur in oi. Hic *olli* ſimplici l *oli*, antiqua terminatione *oloe*. In ſexto caſu *oloes* pro *ollis*, illis. In lege Regia, *Sei parenteis puer verberet, aſt oloe ploraſſint, puer Divis parentum ſacer eſto.*

Aborigines.] Hic Feſtus aborigines dicit pro *aberrigines* antiqua conſuetudine ſimplici r & e converſo in o. Cui ſententiæ favet auctor de origine Gentis Rom. *Alii aborigines cognominatos volunt quod errantes illo venerint, primo aberrigines, poſt mutata prima litera, altera adempta aborigines cognominatos.* Sed utrique falſi ſunt, nam aborigines ſunt indigenæ αὐτόχθονες qui ab origine in Italia fuerint nec aliunde advecti, ut ait Euripides de Athenienſibus qui ſe etiam αὐτόχθονας gloriabantur.

Λαὸς ὐκ ἐπακτὸς ἄλλοθεν, αὐτόχθονες ἔφυμεν.

Populus non advectus aliunde, indigenæ nati ſumus.

In agrum.] Qui poſtea *Latium* vocatus eſt, & ipſi aborigenes poſt Æneæ adventum cum Trojanis permiſti *Latini* dicti ſunt.

Abortum.] Melius forſan *abortus* Tamen & *abortum* retinere poſſis. *Abortus* autem ab aborior; id eſt, abortum facio. Varro Gallo Fundanio, *Vinum quod ibi natum ſit eis quodam loco, ſi pragnas biberit, fieri ut abortatur.*

Abrogare, infirmare.] Optime igitur Gloſſ. *abrogo*, ἀκυρῶ ἐλαττῶ. Id eſt, *irritum facio, infirmo, minuo.* Sæpius tamen *abrogare* pro omnino tollere, eripere, ut abrogare fidem alicui, ut abrogare legem, eſt legem perlatam prorſus tollere.

Abs.] Certe hic fruſtra eſt ſive Feſtus ſive Paulus, qui ſine ullo exemplo *abs* Latinum à Græco ἄψ dixit profiçiſci, eo tantum inductus quod ambo eodem modo deſinerent. Abs addito S. eſt à præpoſitione ab quæ à Græco ἀπὸ res notior eſt quam ut exemplis debeat probari. Quod infra legitur *abs* ſignificare retractionem in partem poſteriorem, id ab Heſychio ἄψ, πάλιν, εἰς τὸ ὀπίσω.

Aceratum.] Nonius, aceratum eſt lutum paleis mixtum ut laterariis uſus eſt, Lucil. lib. 9.

Latere qui ducit habet nihil amplius nam quam
Commune lutum à paleis, cœnumque aceroſo.

Ubi nemo non videt legendum eſſe *cœnumque aceratum.*

Acerra.] Nullibi acerram pro ara me legiſſe memini, niſi ita accipere lubeat in lege 12. tab. *Vnctura ſervilis tollatur omniſque circumpotatio: ne reſperſio, ne longa corona, nec acerra.* Quod non placet.

1. *Scilicet ubi thus reponebant.*] Hæc omnino delenda ſunt, quippe quæ ad explicationem vocis *thurariam* huc adjecta.

Acetare.] Veteres pro g. ſcribebant c. ut *pucnando, leciones, Carthacinenſes* & e pro i. ut exemet, pro eximit: *navebus, acetare* & ſimilia.

Digitized by Google

Acieris, ſecuris ærea, qua in ſacrificiis utebantur ſacerdotes.

Acies, Acumen, Acus, & Acuere dicuntur ab ἀκόνη, quam Latine dicimus cotem.

Aclaſſis tunica, ab humeris non conſuta.

*Ae-rumæ-ruma.

Acrumæruma * utenſilia ampliora.

Actus, modo ſignificat in comoediis, & tragoediis certa ſpatia canticorum. [1] Modo iter inter vicinos quattuor pedum latum: modo in geometrica. [2] minorem partem jugeri, id eſt centum viginti pedum. [3] Modo motum corporis, ut hiſtrionum & ſaltatorum, qui etiam ex hoc ipſo actuoſi dicuntur.

Acupedius dicebatur, cui præcipuum erat in currendo acumen pedum.

Notæ.

Acieris] Gloſſ. Iſidori acieris, genus ſecuris. Et Gloſſarium Philox. *acieris*, ἀξίνη ἱερατικὴ, ὡς Πλαῦτος. *Acieris ſecuris ſacerdotis ut Plautus.* Hodie tamen *acieris* apud Plautum fruſtra quæras.

Acies, acumen.] Numquam ab ἀκόνη formabitur *acies*. Sed ab ἀκὴ vel ἀκὶς, cuſpis ferri à quo etiam *acus*, *acuo*, *acumen*.

Aclaſſis.] Eadem & calaſſis dicta, à Græco χάλασις laxatio quod non conſuta ſed laxa ab humeris nodo dependeat. *Acclaſſis* autem puto pro *amcalaſis* ab am circum. Sed & *anclaſſes* in MS. ſcriptum fuiſſe docet Voſſ. manifeſto pro *ancalaſſis*, *anclaſſis*, Gloſſarium *aclaſſi*, Λῶμα. Corrige *aclaſſis*. Et recte aclaſſim exponit Λῶμα. Id eſt *luma*, quod ab Iſidoro exponitur quadrum ſagum. Quod in quatuor partes diviſum ab humeris laxum penderet neque fibulis ullis aſtringeretur.

Acrumæruma.] Lege cum Scaligero *arumina* ſive potius *aramina* quæ Græci χαλκώματα, ἀργυρώματα, χρυσώματα. Ænea, argeotea, aurea utenſilia.

Actus.] Tragoediæ pars ab agendo eadem ratione qua Græcis δρᾶμα à δρᾶν, *agere*

1. *Modo iter inter vicinos.*] Ab agendo, ducendo. Varr. lib. 4. de L. L. *Qua agebant actus, qua vehebant via, qua ibant ab itu iter appellarunt.* Iter latum duos pedes, actus quatuor, via octo.

2. *Minorem partem jugeri.*] Jugerum ex Varrone & aliis eſt quod quadratos duos actus haber, actus quadratus latus eſt pedes c x x. longus totidem, actus igitur dici non poteſt *minor pars jugeri.* Cum jugerum majorem actu partem non habeat. Lege igitur *majorem partem jugeri.* Nam jugerum habet etiam ſcrupulum quod eſt decem pedes in latitudinem, & longitudinem, quod eſt minima pars jugeri.

3. *Modo motum corporis.*] Actus in comicis & tragicis fabulis ea eſt actio, is oris & vocis habitus, is corporis motus quo ſe agunt hiſtriones in ſcena ad rem ſcenicam exprimendam. Vide agere.

Acupedius.] Ab acumine pedum, quomodo ἀγμὸν ποδῶν dixit eleganter Pindarus. Vix fero tamen hic pedibus acumen tribui neque immerito hanc vocem ſuſpectam habuit Vulcanius qui legendum putavit *acripedius hoc eſt cui præcipua eſt in currendo velocitas pedum.* *Acris* enim eſt velox ut Græcis ὀξὺς Gloſſ. ὀξὺς, ὁ ταχύς. Verum, quamquam conatum non improbo diſpicere debebat vir doctiſſ. num aliunde quam ab acumine acupedius deduci poſſet. Nam rectum eſt acupedius, unde acupedium ſubſtantive factum Gloſſ. Acupedium. ὀξυποδία. *Velocitas.* Et Gloſſ. Græcolat. ὀξυποδία, *acupedium.* Sed *acupedius* ad imitationem Græcorum effictum, ab ὠκύπους ὠκύποδος ocupedius, & o converſo in a acupedius. Qui Græce ſciunt, hoc verum eſſe ſentiunt. Acupedium Lucilius dixit *agipedem*: *agipes vocem mittere cœpit.* At *agipes* nihil aliud eſt quam *agypes*, quod pro *acupes*, id eſt acupedius. Niſi agipedem facete dixerit Lucilius pro pedibus agentem, hoc eſt, orantem non vero ore & lingua. Qua ratione

Acus palea eſt. Varro rerum ruſticarum tertio : acus ſubſtruendum parturientibus acus in area excutitur. Idem in eodem primo argillam mixtam acere.

Acus dicitur, qua ſarcinatrix, vel etiam ornatrix utitur. paleæ etiam quædam de frumento acus dicuntur. [1] Exercitus quoque inſtructio; quod ea pars militum vehementiſſima eſt ad hoſtem vulnerandum acumine telorum. totum autem ex Græco ſermone trahitur; cum ſarcire apud illos ἀκέσασθαι dicitur.

A D, aut proprie perſonam ſignificat; ut Eo ad Pompeium: aut locum, ut Abiit ad theatrum.

Adagia, ad agendum apta.

Adaſia, ovis vetula recentis partus.

Adaxint, adegerint.

N O T Æ.

forſan non incommode & *aipes* legetur quod pede ajat, dicat. Vide *Podarium*.

Acus.] Quæ hic referuntur ea apud Varronem fruſtra quæras legitur tantum in tertio : *In cubilibus cum parturierit acus ſubſternendum* & multo poſt, *eas ſubſternendum palea*. Et in primo *ita fit, ut quod leviſſimum eſt in eo, atque appellatur acus, evannetur foras extra aream*. Et poſtea. *Si minus ex argilla mixta acere è frumento & amurca.* Quæ omnia Paulus more ſuo truncavit & verbis ſuis per epitomen protulit. Sed in ejus verbis aliquid turbatum fuiſſe certum eſt, ſcripſerat enim, *acus palea* eſt Varro rerum ruſticarum tertio. *Acus ſubſternendum parturientibus.* Primo : *acus in area excutitur.* Idem eodem : *argillam mixtam acere.*

Acus dicitur.] Acus ornatricum alio nomine *diſcerniculum* vocatur, quia ea capillos diſtingunt, diſcernunt. Acum crinalem vocat Apuleïus. Ornatrices autem nos dicimus *coiffeuſes*. Nam fuit apud veteres munus illud peculiare ut quædam ancillæ nihil aliud eſſent quam ornatrices ut hodieque apud nos. Sueton. in Tiber. 40. *Hac matris meæ liberta & ornatrix fuit.*

1. *Exercitus quoque inſtructio.*] Falſum eſt, non enim acum ſed aciem dicimus, ut optime Scaliger.

Ad.] Denotat motum ad locum, *apud* factum in loco. *Ad* verbis motus conjungitur, *apud* non item. Inde Lucilius Sat. 9.

Sic & apud te longe aliud eſt, nam idem valet ad te.

Intro nos vocat ad ſe ſe : tenet intus apud ſe.

Interdum tamen *ad* ſumitur pro *apud* ut *apud* pro *ad*.

Adagia.] Lege *Adagio*. Varr. lib. 6. de L. L. *Adagio & litera commutata abagio dicta ab eo quod ambit orationem, neque in aliqua una re conſiſtit ſola. ambagio dicta ut ambuſtum quod circum uſtum eſt.* Ergo adagio pro ambagio quod ſit ſermo circum ambulans & multis rebus poſſit convenire. Sic Græcis παροιμία à παρὰ *ad* & οἶμος *via*. Gloſſ. adagio παροιμία. Sed vox illa jam obſolverat ipſius Varronis ætate ſcribit enim lib. 6. *Apud Valerium Soranum vetus adagio eſt ô P. Scipio. Quod verbum uſque eo evanuit, ut Græcum* παροιμία *pro eo poſitum magis ſit apertum.*

Adaſia.] Iſidor. *Adaſia, ovis major natu.* Sed quid fiet illis *recentis partus* Dubitabat Doctiſſimus Voſſius num *adaſia* ſit pro *adaxia* præter ætatem adacta ad partum, ab *adaxint* pro *adegerint*. Ego potius exiſtimo iſta *recentis partus* interpretationem eſſe vocis πρωτότοκος, *primogenitus*. Ita ut Pauli verba ſic intelligenda & diſtinguenda ſint *Adaſia, ovis vetula, recentis partus* Id eſt primo genita, id eſt quam recenti ſive primo partu mater peperit. & inde patet cur Iſidorus dixerit *ovis major natu* Sic infra *avillas, agnas recentis partus*. Nam avillæ agnæ vetulæ.

Adaxint.] Plaut. Aulul. 1. 1.

Vtinam me Divi adaxint ad ſuſpendium,

Digitized by Google

Adcenſi dicebantur, qui in locum mortuorum militum ſubito ſubrogabantur; dicti ita, quia ad cenſum adjiciebantur.

Addicere eſt proprie idem dicere, & approbare dicendo. [1] Alias addicere damnare eſt.

Addubanum, Danubium.

Addues, addideris.

Adeo duas habet ſignificationes. nam cum prima acuta effertur; idem ſignificat, quod accedo: ut cum dicimus Adeo prætorem. cum autem ſecunda; id eſt quod uſque eo; [1] non quidem ſecundum rationem; quia ad præpoſitio accuſativis accommodata eſt: ſed vetuſta quadam loquendi conſuetudine.

Ad exitam ætatem, ad ultimam ætatem.

Adfabrum, fabrefactum.

NOTÆ.

Potius quam quidem hoc pacto apud te ſerviam.

Ad quem locum male Nonius *adaxint* dixit eſſe pro adigant. Nam manifeſto pro *adegerint*, vel etiam pro *adaxent*, pro, adegiſſent.

Adcenſi.] Vide *adſcriptitii.*

Addicere.] Approbare, quare in Auguralibus aves dicuntur *addicere* cum ſuadent, probant, ratum faciunt.

Alias addicere damnare.] Addicere proprie eſt debitorem qui non eſt ſolvendo in poteſtatem creditoris tradere, unde *addictus* damnatus, creditori traditus. Plaut. Bacchid. 5. ſc. ult.

—*Ducite quo lubet tanquam quidem addictos.*

Inde Achemænides apud Virgil. 3. Æneid.

——*huic me quacumque fuiſſet,*
Addixi.

Addixi, devovi, in ſervitutem tradidi.

Addubanum Danubium.] Vett. libb. *Addubanum, dubium*, qua re motus Scaliger, legendum pronuntiavit *addubionum ad dubium* ut ab *alio, alienus*, à *ſocio, ſocienus*. Sic à *dubio, dubienus*. Sed amplius de hoc loco deliberandum exiſtimo. Imo & temere fecit Scaliger. Recte enim *Addubanus* ſive potius abnobanus Danubius dici potuit à monte abnoba, unde prorumpit, circa Ducatum Virtembergenſem Forſan & Addubanus non Danubius, ſed is fluvius ſit qui Græcis ἀδούας, quique ex Adula monte fluens in partes interiori vicinas Galliæ Larium implet lacum, & inde exit in padum, Nam in Gloſſ. *Addubanus* ἀδούας.

Addues.] pro *adduis*, i. *addas*, & addideris. Veteres autem dicebant *duere*, unde *duim*, pro *dem* ſive *dederim*. Terent. Phorm. 3. 2.

—— *Di tibi omnes id quod es dignus duint.*

i. *dent*, at pro *dederint* apud Plaut. prol. Amphitr.

Sive adeo Ædiles perfidioſe quoi duint.

Sic Terent. *perduint*, pro, *perdant*. *Subvortis*, pro, *ſubvertat*. Horat. *edit*, pro *edat*. Catull. *annuit*, pro, *annuat*.

Adeo.] Utramque ſignificationem gloſſarium amplectitur ubi adeo, ἐπὶ τόσουτον, ἰωσῶτε & προσήκει.

Non quidem ſecundum rationem.] Cur hoc Feſtus ſive Paulus ſecundum rationem neget fieri non equidem video. Si enim præpoſitio *ad* accuſativis accommodatur, accommodatur etiam & adverbiis motus ut *eo, quo, huc*: dicitur enim *adhuc* pro *adhoc* Terent. Adelph. 4. 4.

—— *Sat adhuc tua nos fruſtrata eſt fides.*

Et *ad quo*. Afranius, *ut ſcire poſſis ad quo te expedias loqui*. Ubi *ad quo*, nihil aliud eſt quam *ad quid*, ut nec *adeo* nihil aliud quam *ad id*. Neque enim *eo, quo, illo*, ſunt accuſativi plurales, ut male putavit doctiſſimus Sanctius in ſua Minerva, quaſi ſit in accuſativo, *eos, eas, ea*, vel *eo*. *Illos, illas, illa*, vel *illo*, ut *duo* & *ambo*.

Adfabrum.] Cum aliquid pulcre factum ſignificatur, *affabrum* dicitur, unde *affabre*, pulcre; quod etiam *fa-*

Adfatim dictum à copia fandi, ſive abundanter. Livius: Adfatim edi, bibi, luſi. Terentius adfatim dixit pro eo, quod eſt, ad laſſitudinem.

Adfectare eſt pronum animum ad faciendum habere.

Adfines, in agris vicini, ſive conſanguinitate conjuncti.

Adgrettus, apud Ennium adgrettus fari, pro eo quod eſt adgreſſus ponitur, quod verbum venit à Græco ἄγειν.

Adigas dare cogas.

Aditiculum, parvum aditum.

Adlecti dicebantur apud Romanos, qui propter inopiam ex equeſtri or-

Notæ.

bre dicitur: Plaut alicubi. contra *infabre*, fœde. Pacuvius in Nipt.

Barbaricam peſtem navibus noſtris obtulit

Nova figura factam, commiſſam in fabre.

Adfatim.] Abundanter, ad ſatietatem, ab affatu vel à Græco ἀφθονία quod Heſych. immenſum interpretatur. Et ita Priſcianus lib. 15. ſed ex Servio docemur veteres dixiſſe *fatim*. Ita enim 1. Æneid. *Fatiſcunt, abundanter aperiuntur, fatim enim abundanter dicimus, unde & adfatim.* Et ita Feſti locus accipiendus. Verba Livii, *adfatim edi, bibi, luſi*, ſunt ex veteri Odyſſea quod Homerus dixerat

νῦν δ᾽ ἔφαγον σῖτον τε καὶ αἰδοίοισιν ἔδωκα.

Ex his autem edi & bibi & pudendis dedi.

Nam cum melior pars veterum interpretum in eo loco τὸ αἰδοίοις exponeret ἀφροδισίοις, quod verum eſt, quidquid excuſet Euſtath. & prudentes ac ſcientes errant qui aliter exponunt, Latinus interpres vetus longe caſtius dixit *luſi* & tamen abunde explevit ſenſum Homeri. *Scalig.* Huc alludit Sardanapali Epitaph.

Ede, bibe, lude, poſt mortem nulla voluptas.

Ludere enim ſæpius de congreſſu venereo. Petron. *Invenit me cum fratre ludentem.* Sic Græci παίζειν de eadem re dicebant, ut apud Lucianum alicubi. Et in illo Geneſ. cap. 26. de Rege Abimelech, εἶδε τὸν Ἰσαὰκ παίζοντα μετὰ Ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, *vidit Iſaac ludentem cum Rebecca muliere ſua.*

Adfectare.] Magno affectu aliquid appetere, captare, Terent. Heautontim. 2 3. — *ad dominas qui adfectant viam.* Virg. 4. Georg.

— *Viamque affectat Olympo.*

Adfines.] In agris vicini, qui confines agros poſſident. Item adfines viri & uxoris cognati, quod duæ cognationes quæ duæ inter ſe ſunt per nuptias copulantur, & altera ad alterius cognationis finem accedit. de utroque Gloſſ. *adfinis.* ἀγχιτέρμων, καὶ ὁ κατ᾽ ἐπιγαμίαν οἰκεῖος. I. *Conterminus & per nuptias conjunctus.*

Adgrettus.] Aggreſſus more Græcorum qui pro σσ ſcribunt ττ, dicebatur etiam *adgretus* ſimplici t; infra pro ἄγει quod corruptum eſt & mutilum legendum eſt ἐγείρομαι, i. *ſurgo.* ex ipſomet Feſto in voce *egretus* ubi *egretus & adgretus a Græco ſunt ducta, à ſurgendo & proficiſcendo.* Quare fruſtra eſt Scaliger cum iſta *quod verbum venit à Græco ἄγειν*, à Sciolo quodam huc intruſa ſuſpicatur. Vide *egretus.*

Adigas.] Ut *adigas jusjurandum*, pro *jusjurandum dare cogas*, quod non placet quare legendum cum Scaligero, *adigas, ad rem cogas.* Nam latiniſſimum eſt *adigere* pro ad aliquid cogere; vel potius, *adigas, adire cogas.* Sic adigere aliquem arbitrum, id eſt, agere aliquem ad arbitrum, cogere aliquem adire arbitrum. Fulvius Urſinus legebat, *adigas, cogas.*

Adlecti.] Eos intelligit qui exactis regibus propter Senatus inopiam ex primoribus equeſtris ordinis à Lucio Junio

dine in ſenatorum ſunt numero adſumpti : [1] nam patres dicuntur, qui ſunt patricii generis : conſcripti, qui in ſenatu ſunt ſcriptis adnotati.

Adlicit eſt, perducit aliquem in rem. dictum a verbo lacit, id eſt decipit Hinc deſcendit inlicere, & oblectare, id eſt fruſtrantem inducere.

Adliveſcit, livere incipit, hoc eſt lividum fieri.

Admiſſivæ aves dicebantur ab auguribus, quæ conſulentem juberent.

Adnictat, ſæpe, & leviter oculo annuit. [2] Nævius in Tarentilla: alii adnutat, alii adnictat, alium amat, alium tenet.

Adoleſcit a Græco ἀδλιχῶ, id eſt adcreſco, venit. unde fiunt adultus; adoleſcens, [3] altare; eo quod in illo ignis excreſcit; & exoletus, qui exceſſit oleſcendi, id eſt creſcendi modum; & inolevit, id eſt crevit.

* Adoptivus.

Adoptatitius * ex adoptato filio natus.

Ador farris genus, edor quondam appellatum, ab edendo, vel quod aduratur ut fiat toſtum. [1] unde in ſacrificio mola ſalſa efficitur.

Adorare apud antiquos ſignificabat agere. unde & legati oratores di-

NOTÆ.

Bruto aſſumpti ſunt. Liv. lib. 2. iidem & *conſcripti* dicti, vide *conſcripti* & *Quipatres*.

1. *Nam Patres dicuntur.*] Infra tamen à paternæ curæ ſimilitudine Patres appellatos dicit, vide in *Patres*.

Adlicit.] A Lacio, quod eſt decipiendo in fraudem induco. Vide *Lacit.* Iſta *perducit aliquem in rem.* Nihi ſuſpecta ſunt. Reſcribendum forſan *perducit aliquem in rete*. Sic & *illicere* proprie eſt *illaqueare*, & *pellicere*, in fraudem inducere.

Admiſſivæ aves.] Quæ faventes propoſitum noſtrum nos jubent perſequi, & conſilium noſtrum ſuo garritu vel volatu faciunt ratum. Admittere enim *proprie eſt ſinere fieri*. Terent. Eunuch. 4. 6.

——*Sed tu quod cavere poſſis, ſtultum admittere eſt.*

Adnictat.] Ab inuſitato *niveo*, unde *connivee*, nictare, conjugatione mutata ut à *dicere*, *dictare*. In eo autem differunt, *nutare*, *annuere* & *nictare*, quod *nutare* capiti, *annuere* vel *nuere*, naribus vel labiis, *nictare* oculis dicamur. Sed diſcrimen illud à veteribus neglectum aliquando.

2. *Nævius in Tarentilla.*] Verba Nævii aliter Iſidorus, qui locum integrum ſic adduxit.

——*Quaſi in choro pila*
Ludens datatim dat ſe & communem facit.
Alium tenet, alii adnictat, alibi manus
Eſt occupata, aſt alii percellit pedem,
Alii dat annulum ſpectandum, à labris
Alium invocat, cumque alio cantat, attamen
Aliis dat digito literas.

Adoleſcit.] A Græco ἀδλεχῶ inepte, legit Scaliger, *Adoleſco* à verbo *oleſco*. Ex ſequentibus ubi *exoletus qui exceſſit oleſcendi*, id eſt, *creſcendi modum*. Ut & in ſuboles. Si quis erit tamen qui Græcum etymon retineat, pro ἀδλιχῶ, legat neceſſe eſt, vel ἀλδέω vel ἀλδήσκω.

Altare.] Ab adoleſco. Sic igitur ducenda analogia: *adoleſco*, *adolitum*, *adoltum*, *altum*, *altare*. Vide infra *altaria* ubi melius ab altitudine.

Adoptatitius.] Apud Plautum tamen *adoptatitius* manifeſto ipſe adoptatus. Pœnul. 5. 2.

A G. *Siquidem Antidamarchi quæris adoptatitium.*
Ego ipſus quem tu quæris. HA. *Hem, quid ego audio?*
A G. *Antidamarchi gnatum me eſſe.*

Et paulo poſt.

Demarcho item ipſe fuit adoptatitius.

Ador.] Potius à Græco ἀθὴρ *ariſta*. Τ. in D. Veteres dicebant *adus* & *ador*. Unde in obliquis ſecunda modo producta modo corrupta. Producitur ab *ador* maſculini generis, corripitur ab *adus* neutrius. Vide infra in mola.

Adorare.] In leg. 12. tab. *Si adorat*

cuntur :

cuntur : quia mandata populi agunt.

Adoream laudem, ſive gloriam dicebant : quia glorioſum eum putabant eſſe, qui farris copia abundaret.

Adpromiſſor eſt, qui quod ſuo nomine promiſit, idem pro altero quoque promittit.

Adrumavit, rumorem fecit, ſive commurmuratus eſt. quod verbum quidam a rumine, id eſt parte gutturis putant deduci.

Adſciſcere eſt adjungere, vel adſumere.

Adſcripti dicebantur, qui in colonias nomina dediſſent, ut eſſent coloni.

Adſcripticii, veluti quidam ſcripti dicebantur ; qui ſupplendis legionibus adſcribebantur. [1] hos & adcenſos dicebant : quod ad legionum cenſum eſſent adſcripti. quidam velaros, quod veſtiti inermes ſequerentur exercitum. nonnulli ferentarios, quod fundis lapidibuſque præliaturi

N o t æ.

furtum, quod nec manifeſtum eſcit, duplionem luito.

Adoream.] Diſtingue poſt *adoream.* Hoc modo, *adoream. laudem ſive gloriam.* Parra victoria frumentum militibus dabatur in præminm, unde factum ut adorea pro laude & glotia dici cœpra ſit. Itaque oprime Gloſſ. Adorea, δόξη ἡ ἀπὸ τῶ πολέμυ. i. Laus quæ bello pa ta eſt. In Glnſſario vet ur optime monuit Scaliger, legitur *adorioſus* ἔνδοξος ὡς Πομπήϊος. *Ador,* νίκη ὡς Πομπήϊος. i. *Adorioſus; glorioſus ut ait Pompeïus. Ador, victoria ut Pompeïus.* Ubi manifeſto noſtrum Pompeium Feſtum intelligit, & ex iis quam multa ad arbitrium ſuum mutaverit, mutilaverit, perverrerit Paulus, facile adverti poteſt, nam quæ Glnſſarius ille annotat, ex hoc integro loco deprompta ſunt abſque ullo dubio.

Adpromiſſor.] Prnmiſſor promittit, adpromiſſnr adpromittit, id eſt, quod alter promiſit in ſe recipit. Sed hic Feſti locus mutilus eſt, quippe ex eo una vnx exeidit. Lege igitur, *Adpromiſſor eſt qui quod ſuo nomine promiſit alter, idem pro altero quoque promittit*, nihil cer-

Adrumavit.] Iſidor. in Gloſſ. *Adrumavit, rumorem attulit.* Et poſſ. vet. *adrumo, conrumo,* Φημίζω, *vulgo.* A *rumo* frequentarivnm *rumito.* Nævius: *Simitu alius aliunde rumitant inter ſe.* Vide *Rumo.*

Adſciſcere.] Proprie populo ſuffragium ferente adoptare, aſſumere, veluti leges, ritus, mores, & ſimilia. Unde à publicis ad privata tranſlatum adſciſcere eſt hoc vel illud ſibi adjungere, aſſumere in uſum ſuum atque commodum.

Adſcripti.] Qui nomina dederant, ut è patria in coloniam mitterentur Liv. lib. 14 *Coloni adſcripti in colonia, quam teſtem integritatis juſtitiaque habebant.* Ad eurem ſimilitudinem poſtea adſcriptitii dici cœperunt agricolæ, & coloni ruſticis prædiis excolendis ſic addicti ut eorum portio quædam & inſtrumentum ruſticum cenſerentur, & una cum prædiis ad ementes tranſirent.

Adſcriptitii.] Item adſcriptivi, milites, qui extra ordinem & extra numerum militiæ adſcripti ſunt. Plaut. Menæch. 1. 3.

——— Er. *Extra numerum et mihi*
PE. *Idem iſtuc aliis adſcriptivis ad legionem fieri ſoler.*

Varr. lib. 6. de L. L. *Adſcriptivi dicti quod olim adſcribebantur inermes, qui ſuccederent armatis militibus, id eſt, ſi quis eorum deperiſſet.*

1. *Hos & adcenſos dicebant.*] Vide ſupra in *adcenſi.* Iidem & Ferentarii varr. de vita populi Rom. lib. 3. *De adſcriptivis cum erant attributi Decurionibus & Centurionibus, qui eorum haberent numerum, adcenſi vocabantur. Eoſdem etiam vocabant ferentarios qui depugnabant ſungis & lapidibus, iis armis qua ferrentur non qua tenerentur.*

ea modo ferrent, quæ in hoſtes jacerent. [1] alii rotarios, quod id genus hominum ante, quam acies coirent, in modum rotantis tempeſtatis dimicaret.

Adfectata femina vel in bonam partem dicitur, velut honorata: vel in malam; quaſi ad extremum periculum adducta.

Adſerere manu eſt admovere. quod ea quoque, quæ in terram dimittuntur, ſeri dicuntur. unde etiam [1] ſeræ appellantur, quia foribus admotæ opponuntur defixæ poſtibus; quemadmodum ea, quæ terræ inſeruntur.

Adſidelæ, menſæ vocantur, ad quas ſedentes flamines ſacra faciunt.

Adſiduus dicitur, qui in ea re, quam frequenter agit, quaſi, conſediſſe videatur. [2] alii adſiduum locupletem; quaſi multorum aſſium dictum putarunt. alii eum, [3] qui ſumptu proprio militabat; ab aſſe dando vocatum exiſtimarunt.

N O T Æ.

Alii rotarios.] Adcenſos tamen à rotatiis diverſos fuiſſe, vel unicus Plauti locus fidem faciet, ex Frivol.

—— *Sequimini*

Me hac ſultis legiones omnes Laverna
Ubi Rorarii
Eſtis? En ſunt. Ubi ſunt accenſi? Ecce.

Rorarii autem dicti à *rore, qui bellum committebant ante, ideo quod ante rorat, quam pluit*, Varr. lib. 5. de L. L.

Adfectata femina.] In bonam partem Gloſſ. *adfectata*, σεμνὴ i. veneranda. Et Plaut. 2. 4.

Am. *Ad vos venio.* Sce. *Accipiam hoſpitio ſi nex venis item ut adfectatam. Nam nunc nihil eſt qui te inanem.*

Ubi etiam ſunt qui adfectatam in malam partem interpretentur, calamitoſam naufragam, ſed manifeſto contra mentem Plauti qui *hoſpitio te accipiam item ut adfectatam* eodem modo dixit quo nos vulgo, *Ie vous recevray comme une grand-Dame, comme une Reine.*

Adſerere. Proprie, appropinquare, jungere, maritare. Ut adſerere vitem ulmo, eſt vitem maritare. Varr. lib. 1. de r. r. *Neque propter eos ut adſerunt vites*, hoc eſt, neque propter eos ordines ita adſeruntur arbores, ut adſeruntur vites ulmis maritandis; Quæ propterea dicuntur adſitæ vites. Hinc adſerere manum vel manu dicuntur vindices libertatis, qui manum admovent manu prehendunt, ut in libertatem vindicent. Vide in voce *Sertorem*. Hic *dimittuntur* eſt *demittuntur*.

1. *Seræ appellantur.*] A ſerendo, ſeræ quod ſerantur, id eſt, figantur. Sed potius à Græco σειρὰ *funis*, quod olim ante inventam ſeram fune uterentur.

Adſidelæ.] De iis nihil apud alios ſcriptores legiſſe me memini. Apud Iſidorum tantum legitur. *Adſeda, ſella, quadrijugis.* Et eadem forte quæ adſidela. ut *turba, turbela.*

Adſiduus.] Varr. lib. 6. de L. L. *qui adeſt, aſſiduus.* Cicer. in libello de petitione conſulatus. *Iam aſſiduitatis nullum eſt præceptum, verbumque ipſum docet quæ res ſit, prodeſt quidem vehementer nunquam deeſſe.*

2. *Adſiduum locupletem.*] Quod aſſes duit. i. det, itaque in leg. 12. tab. *Aſſiduo vindex aſſiduus eſto. Proletario eius quivis volet vindex eſto.* Ubi *aſſiduus*, id eſt *locuples*, opponitur *proletario* qui è plebe tenuiſſima erat, & nil præter prolem Reipub. exhibebat. Aſſiduo pro locuplete uſus eſt etiam Plaut. Amphit. 1. 1.

Noctesque dieſque aſſidue ſatis ſuperque eſt.
Quo facto aut dicto adeſt opus quietus ne ſis.

3 *Qui ſumptu proprio militabat.*] Quia nemo niſi locuples huic ſumptui par eſſe poterat. Verum ut libere dicam quod ſentio, aſſiduus & pro locuplete, & pro eo qui proprio ſumptu militat,

Adſipere, & præſipere dicebant antiqui à ſapiendo. ſicut nos quoque modo dicimus ab æquo iniquum : a quærendo inquirere.

Adſtaſſent, ſt::tuerunt.

Adtegrare eſt, vinum in ſacrificiis augere. integrare enim, & adtegrare minus factum, eſt in ſtatutum redigere.

Adteſtata dicebantur fulgura, quæ iterato fiebant, videlicet ſignificationem priorum adteſtantia.

Adtritum, & tritum ex Græco deſcendit: quia illi veſtem iſtam τριβώνιον * appellant. τρίζω-νας

Adtubernalis, habitator continuæ tabernæ. quod genus domicilii antiquiſſimum Romanis fuiſſe teſtimonio ſunt exteræ gentes, quæ adhuc tabulatis habitant ædificiis. unde etiam tecta caſtrenſia, quamvis pellibus tegantur, tabernacula tamen dicuntur.

Advelitatio jactatio quædam verborum figurata ab haſtis velitaribus. [1] velites dicuntur expediti milites, quaſi volites, id eſt volantes.

N o t æ.

ab adſidendo dictus. Locuples enim aſſiduus, quod reipub. adſidebat, aderat, præſto erat. Alter vero in munere ſuo mulius erat, muneri ſuo adſidebat, totus incumbebat &c. Cum Feſto tamen Cicero, Quintilianus, Gellius, ſed qui ſæpius manifeſti erroris in etymis ducendis deprehenduntur.

Adſipere.] Pro *adſapere* verſo *a* in *i*, ut in compoſitis ſolet. Sic à *taceo conticeo* : à *quæro inquiro*, &c. Inde Gloſſ. Iſidor. *conſipit, ſaporem habet*, ſed iſta omnia nihil ad hunc Feſti locum Ait Feſtus, *ut ab æquo iniquus*, ſic &c. Ergo legendum : *adſipere & præſipere dicebant antiqui a ſapiendo* &c. nihil certius. Antiqui *adſipere* & *præſipere* dicebant, ut *conſipere*, vide *conſiptum*.

Adſtaſſent.] Scaliger legit *aſtaſſint, ſteterint* Sed retinendum *adſtaſſent*, nec ideo minus ſignificabit *ſteterint*. *e* pro *i*. Legitur *adſtaſſens, ſteterint*. Sic ſupra *adduet, addideris*.

Adtegrare.] Mendoſiſſimus eſt hic locus, qui tamen non erat nullius momenti, cum cognitionem vetuſtatis contineat. Scripſerat Feſtus, *Adtegrare eſt vino ſacrificium augere, adtegrum enim minus factum. integrare eſt in ſtatum redigere.* Adteger eſt ἐθιγὴς qui tactus eſt, deminutus eſt, *attigere* enim veteres pro *attingere* ut contra integer ἀθιγὴς, *intactus*. Igitur vinum adtegrum fit & attegratur cum libatur, tunc enim minuitur ut ſacrificium augeatur. *Scaliger.* Ego mutilum locum ſic ſupplendum judico, *Adtegrare vinum, in ſacrificiis eſt vino ſacrificium augere. Integrare enim eſt adtegrum, hoc eſt minus factum, in ſtatum redigere.* Adtegrare vinum in ſacrificiis, inquit, eſt vinum minuere, libare, ut eo ſacrificium adoleat, augeatur, quod contrarium eſt verbo *integrare* quod ſignificat, *adtegrum*, imminutum, adtactum reſtaurare, in ſtatum redigere.

Adteſtata.] Quæ quod priora fulgura portendebant, id ſignificatione ſua comprobant, *renovativa* etiam dicta, & contraria ſunt *peremptalibus* quæ ſuperiora tollunt, perimunt. Vide ſuo loco.

Adtritum.] A tero, adtero, quod a τρίβω, unde τρίζων, τριβώνιον, veſtis trita, lacera.

Adtubernalis.] Vide in *taberna*.

Advelitatio.] Velitatio & advelitatio levior & umbratilis quædam dimicatio à velitibus qui erant levis armaturæ milites, in acie prima collocati, ut levem pugnam cierent antequam coiret exercitus. Inde ad litigia & jurgia transfertur. Plaut. in Rudent.

Equidem me ad velitationem exerceo,
Nam omnia coruſca præ tremore fabulor.

1. *Velites dicuntur.*] Certe hæc non ſunt Feſti ſed barbari racematoris qui non meminit alibi Feſtum velites velatos dixiſſe. Vide *velati*.

Adverſus aut contrarium ſignificat; aut idem, quod erga.

Adulari eſt compoſitum ex accedendo, & ad ludendo.

Adulter, & adultera dicuntur; quia & ille ad alteram, & hæc ad alterum ſe conferunt.

Adulterina ſigna dicuntur alienis anulis facta.

Advocitat, ſæpe advocat.

Advoſem, adverſarium, hoſtem.

AE ſyllabam antiqui Græca conſuetudine per AI ſcribebant, ut aulai, pictai, muſai.

Ædilis initio dictus eſt magiſtratus, qui ædium non tantum ſacrarum, ſed etiam privatarum curam gerebat, poſtea hoc nomen & ad magiſtratus tranſlatum eſt. [1] Dictus eſt autem Ædilis, quod facilis ad eum plebi aditus eſſet. ſed & Ædilatus dicebatur eadem dignitas; ſicut pontificatus, magiſtratus.

Ædis, domicilium in edito poſitum, ſimplex, atque unius aditus. ſive ideo ædis dicitur, quod in ea ævum degatur, quod Græce αἰὼν vocatur. itaque ædificare, cum ſit proprie ædem facere, [3] ponitur ta-

NOTÆ.

Adverſus.] Adverſus, vel adverſum, pro *contra* Saluſt. Jugurth. *Sylla profligatis iis quos adverſum ierat, rediens ab latere Mauris incurrit.* pro *Erga*. ut, *pietas adverſus Deos*, Cicer. Terent. And. 1. 1.

Id gratum fuiſſe adverſum te habeo gratiam.

quanquam hic *adverſum* non tam *erga* quam *apud*.

Adulari.] Sane non video quid velit Paulus cum *adulari* ex *accedendo* & *adludendo* dicit eſſe compoſitum. Legebat Scaliger *adulari eſt compoſitum ex ad & ludendo*. In MSS. Codd. legitur *adolari* pro *adulari*, neque temere in multis aliter ſcriptum reperias, unde non male *adolari* ſimplici l pro *adollari* dictum ſit quaſi ad ollam ire, ollam ſectari, quod paraſitis ſolenne.

Adulter.] A præpoſitione *ad* & *alter*. Nam *a* in compoſitione vertitur in *u*. Male alii *adulterium* quaſi *ad alterum torum*; adulter, adulterium. Inde *adulterina ſigna* quæ alicuis annulis ſunt facta. Et *adulterini nummi*, *adulterina ſtatera*, *adulterinum teſtamentum* &c.

Advoſem.] *Adverſus*, extrito r *advoſus*, a quo *advoſis*. Sed dicebant etiam hic *adverſis* & hoc *adverſe*, hic *advoſis* & hoc *advoſe* Gloſſ. advores, ἐναντίος, ἐπίβουλος, *advores, hoſtes, qui inſidias ſtruit.* Perperam igitur quidam legendum putarunt *advoſtem*.

Æ ſyllabam.] Sic in vett. monimentis, item in libris ſcriptum eſt, *Aimilius* more Græcorum.

Ædilis initio dictus eſt] Veriſſimum eſt quod monuit Scaliger, initio vocem *magiſtratus* abundare quippe quæ ex linea tertia per librariorum incuriam huc irrepſit. Legendum igitur, *Ædilis initio dictus eſt qui ædium non tantum ſacrarum, ſed etiam privatarum curam gerebat.* Ait enim Feſtus omnes æditums, vel ut loquitur Lucretius, *Æditumentes* Ædiles vocatos fuiſſe. Poſtea *Ædilis* ad Magiſtratus tranſlatum, ad quos etiam pertinebat ædium cura.

1. *Dictus eſt autem.*] Ab adeundo ædilis, quod placuit etiam Theophilo lib. 1. Inſtitut. tit. 2. male, nam ab *æde ædilis*, ut *ovilis* ab *ove*.

Ædis domicilium in edito.] Lege potius cum Scaligero *in aditu*. Varr. lib 4. de L. L *Ædes ab aditu, quod plano pede adibant. Itaque ex ædibus efferri indictive funere præco etiam eos dicit qui e tabernis efferuntur: & omnes in cenſu villas inde dicimus ædes.* Et ſane ædes veteribus Romanis quæ Græcis ἐπίπεδα, ædificia quæ de plano adeuntur.

2. *Sive ideo ædis.*] Ineptum etymon. Potius a Græco αὖλις quod domicilium, habitationem interpretatur Euſtathius.

3. *Ponitur tamen.*] Abuſive & per tranſlationem *ædificare* de re qualibet,

men pro omni genere conſtruſtionis κολλήγματας.

Æditimus, ædis intimus.

Æditūus, ſacræ ædis tutor, id eſt curam agens.

Ægæum mare appellatur, quod crebræ in eo ſint inſulæ; ut procul aſpicientibus ſpecies caprarum videantur. ſive quod in eo Ægæa Amazonum Regina perierit. ſive quod in eo Ægæus pater Theſei ſe præcipitaverit.

Ægrum ex Græco αἰγχὸν appellatur. a quibuſdam putatur a voce doloris appellari, quod eſt αἴ αἴ.

Ægyptinos, Æthiopas.

Æmidum, tumidum.

Æmiliam gentem appellatam dicunt a Mamerco Pythagoræ philoſophi filio cui propter unicam humanitatem cognomen fuerit Æmilos. alii, quod ab Aſcanio deſcendat, qui duos habuit filios Julum & Æmilon.

Ænariam appellavere locum, ubi Æneas claſſem a Troja veniens appulit.

Notæ.

quæ quacumque opera fabricatur. Ut Virgil. de equo:

Inſtar montis equum divina Palladis arte
Ædificant.

Æditimus, ædis intimus.] Ridicule. Æditimus ab *æde* tantum. *Timus* nihil aliud eſt quam vocis productio. Pro *æditimus*, æditumus, & ſublato m *æditūus*, non vero ab ædibus tuendis, ut infra Paulus. *Æditimus* enim antiquior eſt, *æditūus* recenti novitate effictus Varr. lib. 1. de r. r. *Rogatus ab æditimo, ut dicere didicimus à Patribus noſtris, ut corrigimur a recentibus urbanis, ab æditūo.*

Ægeum mare.] Varr. lib. 6. de L. L. *Ægeum dictum ab inſulis: quod in eo mari ſic ſcopuli vocantur à ſimilitudine caprarum.* Nam Capræ Græcis αἶγες. Alii ab Ægeo Theſei patre nomen inditum tradunt, ut Plutarch. in Theſeo Hyginus fab. 43. verius qui à loco quodam Eubææ qui Græce αἰγαὶ. Euſtath. ad Dionyſ. periegeten, ibi Neptunus equos ſtatuit. Homer. Iliad. 5.

Αἴγας, ἔνθα δέ οἱ κλυτὰ δώματα βένθεσι λίμνης.
Ενθ' ἵππους ἵστη Ποσειδάων.

Ægas, illic autem ei pulcra ædes in profunditatibus maris
Ibi equos ſtatuit Neptunus.

Vide Euſtath. ibid. Et ſtrabonem lib. 8.

Ægrum.] Quamvis αἰγχὸν mere poëtica vox ſit, non ideo tamen ita temere rejicienda: recte enim ex ea *ægrum*. αἰγχὸν ſublato ν αἰγχὸν, *ægrum* αἰγχὸν Heſychius interpretatur φαῦλον *malum* quod tam de improbo quam de ægro dici ſolet. Neque tamen caret ratione ægrum eſſe ab αἴ αἴ, ut ultima ſyllaba ſit vocis productio.

Ægyptinos.] Æthiopas eos intellige qui in Ægypti parte olim habitarunt, unde & Ægyptus tota Æthiopia quondam dicta eſt.

Æmidum.] A copia ſanguinis qui Græce αἷμα. Gloſſ. Iſidori *æmidus, tumidus, inflatus.* Et Gloſſarium, æmidus, πεφυσημένος. i. inflatus.

Æmiliam gentem.] Eam tamen Plutarch. in Numa a Mamerco Numæ regis Filio, unde & Æmilii a gentis principe *Mamerci* & Mamercini dicti ſunt. Alii ab Æmilio Aſcanii filio. Interptes Virgil. ad illud *progeniem ſed enim, gentem*, inquit, *innuit Æmiliam ab Aemilio Aſcanii oriundam, ex qua Scipio Æmilianus fuit, qui Chartaginem diruit.*

Ænariam.] Campaniæ litori objectam inſulam, ab Æneæ ſtatione ſic dictam. Plin *Ænaria ab ſtatione navium Æneæ, Homero inarime dicta, Græcis pithecuſa, non à ſimiarum multitudine ut aliqui exi-*

Digitized by Google

Ænatores cornicines dicuntur, id eſt cornu canentes.

Æneolum, quod ex ære fit dicimus.

Æneſi dicti ſunt comites Ænæ.

Ænulum, vas ex ære parvum.

Æquidiale apud antiquos dictum eſt, quod nunc dicimus æquinoctiale. quia nox diei potius, quam dies nocti adnumerari debet. Græci quoque in hoc conſentiunt ἰσημερίαν, id eſt æquidiale, dicentes.

Æquilavium ſignificat ex toto dimidium. dictum à lavatione lanae, quæ dicitur æquilavio redire, cum dimidium decidit ſordibus.

Ærarii Tribuni à tribuendo ære ſunt appellati. Ærarium ſane populus Romanus [1] in æde Saturni habuit.

NOTÆ.

ſtimavere, ſed à figlinis doliariorum. Sed hæc per abſurda, neque enim Homerus *Inarimen* dixit, licet ita Virgilius, Ovidius & alii quique inferiores poëtæ, ſed disjunctis vocibus εἰν Ἀρίμοις *in Arimis.* Et ab Ænea non diceretur *Ænaria* ſed *Ænearia* ſive potius *Æneia*, & à doliis *Pithuſa*. At à ſimiis eſt *Pithecuſa*, ut in Africa *Pithecuſa* de quibus Diodor. lib. 2. Sic hanc Pithecuſam inſulam dici volunt à Cercopibus in ſimias à Jove mutatis & deinceps illo tranſlatis vide *Cercopa* Quin & *Ænaria* vel *Enaria* potius, nomen eodem refert Servius lib. 8. Æneid. *Inarime nunc Enaria dicitur &, quia in eam ad contumeliam ſimia miſſa ſunt, quas Graiorum lingua* ἀρίμους *id eſt enares dicunt, ob quam cauſſam Pithecuſam etiam vocitant.* Nempe ut *ſimius* dicitur quia *ſimus* eſt. Ita *Enaris* quia *ſine naribus. Enaris* ut *elumbis*, *elinguis*. Itaque ab *Enaribus* id eſt ſimiis ἡ Ἀρία, *Enaria* ſcribendum, quomodo legere eſt in Plutarchi Mario. Neque alio pertinet tertium hujus inſulæ nomen Ἄριμα apud Homerum, ſi ἄριμοι eſt πίθηκοι *ſimia* ut Strabo & Heſych. tradunt. Ut ut ſit vocabulum eſt e Phœnicibus tranſlatum, nam Hebræis *harum*, *harem* vel *harim* eſt *ſimus* & Arabis *harm* eſt *ſimitas*, & *harima* verbum primæ inflexionis ſimum *eſſe* Ut optime Doctiſſimus Bochartus in Geographia ſacra.

Ænatores.] Pro æneatores, ab ære enim *arineus*, per Syncop. *aneus*, *anus* & *aenus*. Ænatores Cornicines quod ut ait Varro lib 4. de L L. *Ea qua nunc ſunt ex are, tunc fiebant ex bubulo cornu.* Verum poſt tubarum inventionem Romæ & in caſtris diverſiſſimus Æneatorum atque cornicinum uſus fuit, ut optime notavit Scaliger. Romæ Æneatores comitia tributa convocabant, Cornicines centuriota. In caſtris ad tubicinem milites tantum movebantur, ad cornicinem etiam ſigna, & cum in militem animadvertebatur extra portam Decumanam, ut & Romæ exercitus ſeu comitia centuriata convocabantur, cum in caput civis Romani animadvertebatur, deducebaturque reus per Exquilinam portam, unde claſſicum dictum quod non niſi claſſes & exercitus per cornu evocarentur. Gloſſ. Claſſicarii σαλπιγκταί. Græci tam cornicines quam Æneatores uno generali nomine vocant σαλπικτάς. Scaliger.

Æneolum.] ab ære, *arineum*, per ſyncopen *aneum* à quo diminutivè *aneolum.*

Ænulum.] Pro *aneus dicebatur aënus*, unde *aëneum*, inſerta aſpiratione *ahenum*, diminutivè *anulum*. Gloſſ. *Æna* λέβης. Iſidorus per E. *Enulum, Caldarium.*

Æquidiale.] Gloſſ. *Æquidiale*, ἰσημερινόν. *Æquinoctium*, ἰσημερία Sic & meridiem de media nocte dixere veteres. Varro Marcipore.

Repente noctis circiter meridiem.

Æquilavium. Male quidam *aquilanium*. Æquilavium eſt æquatio, cum id quod lavatur ad dimidium decidit. Iſidor. in Gloſſar *Æqu lotium*, *aquatio.*

Ærarii Tribuni.] Idem Varr. lib. 4. de L. L. *Tribuni quoque quibus attributa erat pecunia, ut militi redderent, Tribuni ararii dicti.*

In ade Saturni.] Sub Clivo Capitoli-

Æribus pluraliter ab ære, id eſt æramento dicit Cato.

Æroſam appellaverunt antiqui inſulam Cyprum; quod in ea plurimum æris naſcatur.

Ærumnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas ſarcinas viatores gerebant. quarum uſum quia C. Marius retulit, muli Mariani poſtea appellabantur. [1] Itaque ærumnæ labores honeroſos ſignificant ſive, à Græco ſermone deducuntur. nam αἴρειν Græce, Latine tollere dicitur.

Æruſcare, æra undique, id eſt pecunias, colligere.

Æſtimata pœna ab antiquis ab ære dicta eſt. qui eam æſtimaverunt ære: ovem [2] decuſſi, bovem centuſſi, hoc eſt decem & centum aſſibus.

Æſtimias, æſtimationes.

Æſtuaria ſunt omnia, qua mare viciſſim tum accidit, tum recedit.

Agaſones equos agentes, id eſt [3] minantes.

Agea via in navi dicta, quod in ea maxima quæque res agi ſolet.

Agedum ſignificat age modo. eſt enim adhortantis ſermo.

Agere modo ſignificat ante ſe pellere, id eſt minare. Vergilius: & potum paſtas age Tityre. [4] Modo ſignificat jurgari: ut cum dicimus,

NOTÆ.

no, eam ærarium fecit Valerius Publicola.

Æribus.] Æra, ærium, æribus. Liv. lib. 5. *Tribuni ſollicitant animos, illud eſſe dictitantes quod æra militibus ſint conſtituta.*

Ærumnulas.] Hanc vocem hodie non invenies apud Plautum. Ab αἴρω *tollo* αἰρόμενη, *ærumina*, *ærumna*, *ærumnula*. Ut ab ἐλαμίνη vel ἠλαμίνη *lamina*, *lamna*. De mulis Marianis vide ſuo loco.

1. *Itaque ærumnæ labores onroſos.*] Ut partus dolores Plaut. Amph. 1. 2.

Pater curavit uno ut fœtu fieret;
Uno ut labore abſolvat ærumnas duas.

Æruſcare.] χαλκολογεῖν, id eſt νομίσματα συλλέγειν Heſych. i. *nummos colligere.* Nummi enim minimi pretii *æra* dicebantur Græcis χαλκοί. Æruſcatores etiam æſculatores dicti. Gloſſ. *Æſculator*, χαλκολόγος. Græci ἀγύρτας & μητραγύρτας vocant.

Æſtimata pœna.] Certa multa æris ſecundum æſtimationem ejus rei propter quam indicta eſt.

2. *Decuſſi.*] De cuſſis nummus æreus decem aſſium, minori ſeu priori denario Romano par pretio, Turonicorum denariolorum quadraginta duorum, trium Francicorum ſolidorum cum dimidio. Ergo centuſſis nummus æreus centum aſſium, Francicorum ſolidorum triginta quinque.

Æſtimias.] Lex 12. tabul. *Tribus nundinis continuis in comitium procitato, ariſque æſtimiam prædicato.* Pro *æſtimia* poſtea dixere *æſtimium*.

Agaſones.] Equorum vel aſinorum ductores Tarentina lingua. Nam Tarentinorum proprium eſt ſimplicia verba per paragogen producere, ut ab ἄγω, *duco*, ἀγάζω, ἀγάζων, *agaſo*. Sic ab κναίω ſcalpo, κνάζω, κνάζων, unde *cnaſo* acus qua mulieres caput ſcalpunt.

3. *Minantes.*] Vox *minare* poſterioribus ſæculis uſurpata eſt pro *ducere* unde Itali *menare* Vaſcones *mena* Antea pro *minari*. Quare hæc Pauli ſunt, non Feſti.

Agea.] Inepte Paulus ab agendo. Nam eſt à Græco ἀγυιὰ *via*. Gloſſar. Agea, ποιὸς τόπος ἐν νηΐ. I. *Agea apud Ennium via navis.* Iſidor. in Etymologicis lib. 19. Ageæ viæ ſunt vel loca in navi per quæ ad remiges hortator accedit, de qua Ennius.

Multa forum pontes & ageaque longa repletur.

Scaliger.

4. *Modo ſignificat jurgari.*] Ut, *agit cum eo furti.* Et ſi ibi *agit* non tam jurgatur,

agit cum eo furti. modo rependere: ut cum dicimus, gratias ago modo verbis indicare: ut cum dicimus cauſam ago. [1] Quin etiam ſi acceſſit geſtus, & vultus quidam decor: ut cum ſcænici agere dicuntur.

Agina eſt, quo inſeritur ſcapus trutinæ. id eſt in quo foramine trutina ſe vertit. unde aginatores dicuntur, qui parvo lucro moventur.

Agnus dicitur à Græco ἁγνὸς, quod ſignificat caſtum. eo quod ſit hoſtia pura, & immolationi apta. Agnus ex Græco ἀμνὸς deducitur. quod nomen apud majores communis erat generis, ſicut & lupus, quod venit ex Græco λύκος.

Agolum, paſtorale baculum, quo pecudes aguntur.

Agonias, hoſtias putabant ab agendo dictas.

Agonium dies appellabatur, quo [1] rex hoſtiam immolabat. hoſtiam enim

Notæ.

quam furti actionem intendit, nam jurgari de rebus levioribus dicitur.

1. *Quin etiam ſi acceſſit geſtus.*] Vide *actus*.

Agina.] Placidus in Gloſſ. *Aginam ſcapum trutinæ quod eo menſura ponderis agatur.* Inde *aginatores* negotiatores qui tricantur & in parvo morantur. Gloſſ. Iſidori, *acinari, tricari, in parvo morari* Gloſſarium, *aginat*, διαπραγματεύεται, σπεύδει, μηχανᾶται. I. *Negotiatur, tricatur, dolos ſtruit.* Item, *aginare*, πραγματεύεσθαι. *Aginat*, πραγματεύει. Ut optime correxit Scaliger, πραγματεύεσθαι enim & πραγματεύειν eſt *negotiari* à Latino *tractare* detorſum & frequenter in conſtitutionibus Græcis imperatorum occurrit, ut & nomen πραγματευτῶν id eſt, *tractantium*, ſive, *negotiatorum*.

Agnus] Lege infra ut optime Scaliger, *quod venit, ex Græco ἡ λύκος.* Non enim quærit etymon lupi ſed indicare vult Latinos in eo ſecutos eſſe veteres Græcos qui ἡ ἵππος, ἡ ἄρκτος & ſimilia dicunt. Et quod ait *agnum* utroque genere à veteribus enuntiari, habes in lege Numæ de opimis ſpoliis, agnum *marem cædito* Et in [illegible], *agnum fæminam cædito.* Nam non *agnam* ſed *agnum fæminam* Non *lupam, ſed lupum fæminam* Ennius.

Educetur ibi lupus fæmina, conſpicio amens.

Et Græci cum dicunt ἡ ἵππος ſubintelligunt θήλεια. Nam Pindarus dixit ἵππος θήλεια· ἔλαφος θήλεια. Homerus βοῦς ἄρσενα. Sic *mares homines*, canis fæmina: *Civis fæmina, Leo fæmina* dixit Plaut. *Bos fæmina* Livius Polypus fæmina Plin. *Porcus fæmina*, Cato & Cicero. *Anguis fæmina* & *anguis mas* Cicero. Et alia multa. In his autem & ſimilibus epicœnis ſi adjectivum adjicitur contra terminationem, *mas* vel fæmina debet intelligi. Ut *equus velociſſima*: *Bos auratus*: *Elephantus gravida.* Sic apud Virgil. *Nec ſævi magna ſacerdos.* Et, *amphriſia vates*: Sic Ovid. in epiſt. *nova miles.*

Agolum.] Prius dicebatur *agelum*. Nempe detortum à Græco ἀγελαῖον, Scal. Sed fruſtra, ut à *cingo*, *cingulum*, ſic ab ago, *agulum*, u in o *agolum*.

Agonias hoſtias,] Gloſſ. *agonia*, ἱερεῖον. Item, *agonalia & agonaria* θύματα. Et Gloſſæ Iſidori, *agones victima. agonia hoſtia.*

Agonium dies.] Qui & *agonalis* Ovidio 1. Faſt.

Ianus agonali luce piandus erit.

Item,

Et prius antiquus dicebat agonia ſermo.

Ratio autem nominis incerta eſt. Varr. lib. 4. à voce *agone*? quia ſacrificulus vel populum vel principem civitatis interrogabat an hoſtiam feriret. *Dies agonales*, inquit, *per quos rex in regia arietem immolat, dicti ab agone? eo quod interrogatur princeps civitatis. & princeps gregis immolatur* Quem locum utinam ne male cepiſſet, vir longe doctiſſimus qui *agone* hoſtia interpretatur cum ſit pro *ferione*? Jubes ne ut agam, feriam. Neque enim niſi juſſus feriebat. Ut Ovid. 1. Faſt. Ubi & alia proponit.

1. *Rex,*] Regem ſacrificulum intellige antiqui-

antiqui agoniam vocabant. [2] Agonium etiam putabant deum dici præſidentem rebus agendis : Agonalia ejus feſtivitatem. ſive quia [3] agones dicebant montes : Agonia ſacrificia, quæ fiebant in monte. hinc Romæ [4] mons Quirinalis Ægonis, & collina porta Agonenſis [5]. Agonium id eſt ludum, ob hoc dictum, quia locus in quo ludi initio facti ſunt, fuerit ſine angulo. cujus feſta Agonalia dicebantur.

Albegmina partes extorum, quæ diis immolabant.

Albeſia ſcuta dicebantur, quibus Albenſes, qui ſunt Marſi generis, uſi ſunt. hæc eadem [1] decumena vocabantur, quod eſſent ampliſſima, ut decumani fluctus.

Albiona ager trans Tiberim dicitur, à luco Albionarum : quo loco bos alba ſacrificabatur.

Albogaletus à galea nominatus. eſt enim pileum capitis, quo Diales flamines, id eſt ſacerdotes Jovis utebantur. fiebat enim ex hoſtia alba Jovis cæſa : cui adfigebatur apex virgula oleagina.

NOTÆ.

qui *rex* abſolute dicebatur.

2. *Agenium e iam.*] De agonio Deo nihil alibi. Quæ ſequuntur, *agonalia ejus feſtivitatem*, ne Pauli quidem ſunt, & eorum ſedem occupant quæ in fine leguntur, *cujus feſta agonalia dicebantur.* Lege igitur rejectis gloſſematis, *Agonium etiam putabant Deum dici præſidentem rebus agendis, cujus feſta agonalia dicebantur.* Scaliger. Agonalia autem alia erant 5. Id. Janvar. & 12. Kal. Jun. alia propridie Id. Decemb. de quibus vide *Septimontium*.

3. *Agones di.ebant montes.*] Quippe initio ludi, qui Græce ἀγῶνες, fiebant io montibus.

4. *Mons Quirinalis Ægonis.*] Lege : *Mons Quirinalis Agonius*, vel *Agonus*. Vide *Quirinalis*.

5. *Agonium id eſt ludum.*] Hic tranſpoſitione peccatum eſſe ait Scaliger qui verba diſponit. *Agonium. locus in quo ludi initio facti ſunt & ob hoc dictum quia fuerit ſine angulo* Sed & vetus ſcriptura defendi poteſt, agonium enim & ludum, & locum ubi ludus celebratur, ſignificat, ut Græcis ἀγών Addit, *quod fuerit ſine angulo* agonium dictum, cui etymo congruit quod vetuſtiſſimi Grammatici Græci dicunt, ἀγών, ἀγορὰ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς, ἢ διὰ τὸ ἄγειν, ἢ διὰ τὸ κυκλοτερὴ εἶναι, καὶ μὴ ἔχειν γωνίας οἷον τινα ἀγώνιον ὄντα. 1. *Agon, conc.o dicitur apud Bœotos, vel ab agendo, vel quia rotunda ſit & non habeat angulos quaſi agonium quiddam exiſtens.* Vide Euſtath. in Iliad. p. 1335.

Albegmina.] Optime Scaliger *ablegmina*. Sunt autem partes quædam à reliqua viſceratione ſeparatæ, quæ Diis porriciebantur & propterea dicebantur *proſicia* & *proſecta*. Gloſſ. Iſidor. *Ablegmina partes extorum quæ proſegmina dicuntur.* Ablegmios à verbo *ablegere* quod ab ἀπολέγω *ſeligo. ſeparo.* Ea elegantiſſime Tertullianus circumlocutus eſt : *Non dico quales ſitis in ſacrificando cum enecta & tabidoſa quæque mactatis : Cum de optimis & integris ſupervacua quæque truncatis, capitula & ungulas : quæ domi pueris vel canibus quoque deſtinaſſetis.* Quæ verba etiam Homericum ὠμοθετεῖν explicant. Ita ille.

Albeſia ſcuta.] Duæ fuerunt Albæ. Varr. lib. 7. de L. L. *Cum duæ ſint Albæ. ab una dicuntur albani, ab altera albenſes.* Illa eſt in latio ſub monte Albano, hæc in Marſis ad lacum Fucinum circa fontes anienis, quare optime Feſtus Albenſes Marſi generis dicit.

Decumana.] Vide *Decumara ova.*

A biona ager.] De quo mirum apud veteres ſileutium ut de luco Albionarum.

Albegalerus.] Sueton. in libro de genere veſtimentorum ſcripſit tria eſſe genera pileorum quibus ſacerdotes uterentur, *apicem*, pileum ſubtile circa medium virga eminente, *Tutulum*, pileum

Digitized by Google

Albula Tiberis fluvius dictus ab albo aquæ colore. Tiberis autem ' à Tiberio Silvio rege Albanorum : quod is in eo extinctus eſt.

Album, quod nos dicimus, à Græco, quod eſt ἄλφον, eſt appellatum. Sabini tamen alpum dixerunt. unde credi poteſt nomen Alpium à candore nivium vocitatum.

Alcedo dicebatur ab antiquis pro halcyone. ut pro Ganymede Caramitus: pro Nilo Melo.

Alebria, bene alentia.

Aleonem, aleatorem. Nævius : peſſimorum peſſime, audax, ganeo, lurco, aleo.

Aletudo, corporis pinguedo.

Alga, quam mare ad littus projicit. Vergilius in Bucolicis. Projecta vilior alga.

Algeo ex Græco ἀλγῶ dicitur, id eſt doleo. ut ſit frigus, dolor quidam membrorum rigore conjectus.

NOTÆ

lanatum, metæ figura: *Galerum* ex pelle hoſtiæ cæſæ, quæ *odulis* dicebatur.

Albula Tiberis.] Euſtath. in Dionyſ. καὶ ὅτι Τίβεριs Ἀλβυλος ποτὲ καλούμενος. Corrige Ἀλβουλας. Neque enim dictus *albulus* ſed *albula*, ſed cur ab aquis albis cum flavum eum dicat Virgil. *Multa flavus arena.* Et Horat. *Flavus quam Tiberis lavit.* Nempe ibi flavus nihil aliud eſt, quam pulcer, limpidus, *ut cæruleus* Virg *Ceruleus Tibris.*

A *Tiberio Sylvio.*] Optime viri docti *Tiberino.* Hic Calpeto patri ſucceſſit, & in Albula ſubmerſus nomen reliquit fluvio. Ovid. Liv. Infra in voce *Tiberis* ait, *vel à Tiberino. vel à Tibri, vel Tiberi rege Tuſcorum.* Sane & Euſtath. in Dionyſ. à Tiberio quodam rege dictum refert ex Dione.

Album.] Alii tamen alpibus non à colore, ſed ab altitudine nomen inditum tradunt. *Albus* enim vel *alpus* Gallis qui olim Germanica lingua locuti ſunt, *altum* ſignificat, unde Iſidorus, *Gallorum lingua Alpes montes alti vocantur.* Et Annibal apud Liv. lib. 21 Sect. 30. *Quid aliud Alpes eſſe credentes quam montium altitudines?* Hinc intelligendus Euſtath. in Dionyſ. Ἡ δὲ Ἄλπις, inquit, μέγιστον ὄρος δὲ ἐκ πληθυντικοῦ λέγονται αἱ Ἄλπεις. φασὶ δὲ τὴν λέξιν ταύτην κατὰ τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μετάληψιν τοῦτο δύνασθαι τῇ κλεισούρᾳ. *Alpis, mons maximus, quare & pluraliter dicuntur, Alpes. Aiunt autem vocabulum illud Græce redditum idem valere quod clauſtrum* Sed falſum eſt vocem Gallorum propriam fuiſſe cum illam Græci etiam uſurpaverint, debetur autem Phœnicibus quibus *laban albus*, & *alben* forma ſyra, *albeſcere.* Niſi malis ἄλπιν cum aliis excelſum collem interpretari ab Hebræo *al* vel *hal* quod *celſum* ſonat & *pon* quod *collem* aut *verticem montis.*

Alcedo.] Varr. lib. 6. de L. L. *Hæc avis a Græcis ἀλκυὼν, a noſtris alcedo dicitur.* Plaut. Pœnul.

Iam Hercle tu periiſti niſi illam mihi tam tranquillam facis
Quam mare eſt olim cum ibi alcedo pullos educit ſuos.

Alebria.] Ab *alendo* ut *aletudo* infra Gloſſ. Iſidor. *alebra*, al *alebria*, *bona quibus alimur* Item: *alibre*, *alimentum.* Ab *alendo* etiam *aletudo* infra. Sic *alerius* in Gloſſ. εὔτροφος, θρεπτὸς, τροφώδης.

Aleonem.] Ab *alea*, *aleo*, *i. aleator.* In verſu Nævii veteres editt. habent *luſtro*, non *lurco.* Sed cum *ganeo* & *luſtro* idem ſint, retineo *lurco* de quo vide in *lura.*

Aletudo.] Supra *alebria.*

Algeo.] Optime Bonaventura Vulcanius in ſuis ad vett. Gloſſ. notis legendum vidit infra, *ut ſit algor dolor quidam membrorum rigore collectus.* Hinc *algiosus* ὀξύρριγος.

Alica dicitur, quod alit corpus.

Alicariæ meretrices in Campania ſolitæ, ante piſtrina alicariorum veri quæſtus gratia. ſicut hæ, quæ ante ſtabula ſedebant, dicebantur [1] proſtibulæ.

Alienatus, qui alienus eſt factus.

Alimodi pro aliuſmodi.

Aliorſum, & illorſum, ſicut intorſum dixit Cato.

Ali rei dixit Plautus pro eo, quod eſt aliæ rei.

Alites volatu auſpicia facientes iſtæ putabantur: buteo, ſanqualis, immuſculus, aquila, vulturius.

Aliuta antiqui dicebant pro aliter, ex Græco ἄλλῃ & ἄλλως transferentes. Hinc eſt illud in legibus Numæ Pompilii: SI QUIS ALIUTA FAXIT, IPSOS JOVI SACER ESTO.

Allus, pollex ſcándens proximum digitum: quod velut inſiluiſſe in alium videatur. quod Græce dicitur ἄλλιξ.

Allienſis dies dicebatur apud Romanos obſcœniſſimi ominis. ab Allia fluvio ſcilicet, ubi Romanus fuſus à Gallis exercitus eſt.

Alma, ſancta, ſive pulchra; vel alens: ab alendo ſcilicet.

Almities habitus almarum rerum.

Altaria ſunt, in quibus ignis adoletur. Altaria ab altitudine dicta ſunt. quod antiqui diis ſuperis in ædificiis a terra exaltatis ſacra faciebant: diis terreſtribus in terra: diis infernalibus in effoſſa terra.

NOTÆ.

Alica.] Tritici vel farris genus Plin. lib. 18. cap. 7. unde etiam pro *pulte* Martiali Epig. 6. lib. 13.

Nos alicam, pulſum poterit tibi mittere dives.

Vide Plin. lib. 18. cap. 11.

Alicaria.] Quæ ante piſtrina alicariorum qui alicam molebant. Plaut. in Pœnul.

Proſedas, piſtorum amicas, reliquias alicarias

id eſt, alicariorum reliquias.

1. *Proſtibula.*] Quæ tibi olant ſtabulum ſtatumque, eædem & *proſeda.* Plaut. ſupra.

Alimodi.] Ab *alius* genitivus antiquus *alis*, pro quo, *ali*, unde *alimodi*, ſic infra ali rei, pro *alia rei.*

Aliorſum.] Ab *alius* & *verſum* fit *alioverſum* per ſyncopen *aliorſum*, ut ab *illo verſum*, *illorſum.* *In reverſum*, *introrſum.*

Ali rei] Nullibi opinor apud Plautum hodie legi *ali rei.* Niſi ita reſcribendum ſit in mil. Glor. 3. 1.

Qui niſi adulterio rei nulla alia ſtudioſus eſt improbus.

Alites.] Vide *oſcines.*

Aliuta] Ut ab antiquo *alis*, *aliter*; ſic ab *alius*, *aliuta.*

Allus.] Vett. *allex.* Quod & in Iſidori Gloſſis legitur, *allex*, *pollex in pede*, Tamen infra in litera H, vocatur *hallus* Et in Gloſſ. *Hallus*, *ποδὸς μέγας δάκτυλος.*

Allienſis dies.] XVII. Kal. ſextiles.

Alma.] Ad verbum vetus illud & plenum bonæ frugis Gloſſarium, *alma κλυτὴ, ἁγνὴ, ὡραία, θρεπτήριος.* 1. *Alma. inclyta, ſancta, pulcra, alens.* Homero ζείδωρος ἄρουρα, *alma terra* quod homines nutriat. Inde Gloſſ. *almus* ζείδωρος

Almities.] *Almities*, & *almitas*, idem eſt quod Horatio *Fauſtitas*, id eſt, terræ fertilitas, ſalubritas aquarum, & Jovis auræ Fauſtus rerum habitus fauſta rerum exiſtentia, quare optime Chariſio *almities* ἀφθονία. Gloſſar *Almities* αὔξησις ἀρχῆς. *Almitas*, ἀνατροφὴ, ἀνατροφή. *Almities*, κάλλος ἀνατροφῆς.

Altaria.] Ab altitudine, ut a *lucus lucar*, ſic ab *altus*, *altar*, *altaria* au-

Altellus Romulus dicebatur, quaſi altus in tellure: vel quod tellurem ſuam aleret, ſive quod aleretur telis: vel quod a Tatio Sabinorum rege poſtulatus ſit in colloquio pacis, & alternis vicibus audierit, locututuſque fuerit. ſicut enim ſit diminutive a macro macellus, a vafro vafellus; ita ab alterno altellus.

Alter, & pro non bono ponitur; ut in auguriis altera cum appellatur avis, quæ utique proſpera non eſt. ſic alter nonnunquam pro adverſo dicitur & malo.

Alteras ponebant pro eo quod eſt adverbium alias.

Altercatio, jurgatio.

Alternatio, per vices ſucceſſio.

Alterplicem, duplicem.

Alterta, alterutra.

Alterum Sinnius ait idem ſignificare, quod apud Græcos ἕτερον. Quidam vero ex utroque eſſe compoſitum ἄλλος, & ἕτερος.

NOTÆ.

tem & *ara*, eo differunt, quod illa Deis ſuperis tantum & inferis dicarentur Servius in Eclog. 5. *Novimus aras & Diis eſſe Superis & inferis conſecratas. Altaria vero eſſe Superorum tantum Deorum, quæ ab altitudine conſtat eſſe nominata.* Quidam aras terreſtribus tantum poſitas ſcribunt, inferis ſcrobes vel focos. Ut hic Feſtus. In his Lutatius Stadii interpres. *Diis Superis altaria, terreſtribus aræ, Inferis Scrobes vel foci dicantur.* Et Porphir. lib. de Nympharum antro. Τοῖς μὲν Ὀλυμπίοις θεοῖς ναοὺς τε καὶ ἕδη καὶ βωμοὺς ἱδρύσαντο, χθονίοις δὲ καὶ ἥρωσιν ἐσχάρας, ὑποχθονίοις βόθρους καὶ μέγαρα. i. *Cœleſtibus quidem Diis templa & altaria ſtatuerunt. Terreſtribus & Heroibus aras: inferis ſcrobes & foſſas.* De hiſce ultimis Ovid. in Metamorph.

Haud procul egeſta ſcrobibus tellure duabus,
Sacra facit.

Altellus] Meræ nugæ quæcumque hic Feſtus tradit. Ait Scaliger ab *alendo*, *altus*, *altulus*, *altellus*. Et ita vocabant eos qui expoſiti erant poſtquam inventi ab aliis quam parentibus alebantur. Et ſic recte Romulus qui expoſitus ab avo & a Fauſtulo paſtore repertus & educatus altellus dictus eſt. Sed omnino altellus eſt ab *alter*, *alterulus*, *altellus*, id eſt, geminus quod uterque *alter* eſſe videatur, vide *frater*.

A macro macellus.] Aliæ editt. habent a *Marco Marcellus*. Sed altera lectio recta eſt: nam Latiniſſimum macellus, i. paulo macrior Lucil. lib. 6.

Si noſti, non magnus homo eſt naſutu macellus.

Alter.] In auguriis puto alterum ſignificaſſe non bonum, cum altera avis felici priori auſpicio vitium faceret, cum fulmen ſecundum prius peteret, quod dicebatur propterea *peremptale*. Augures vero in templo ſedentes ad augurium captandum abſtinebant vocibus male ominatis, ideoque potius *alteram avem* quam *adverſam* dicebant. *Scalig.*

Alteras.] Subintelligebant *vices*.

Altercatio.] Non pro jurgatione tantum, ſed etiam pro alternatione ſumitur cum duo alternatim loquuntur & inter ſe verba commutant, unde optime Gloſſar. ἀντιμαχία, ἀμφιβολία, ἀντίρρησις, ἀμοιβαῖοι λόγοι. i. *velitatio, jurgatio, contradictio, mutui ſermones.*

Alternatio.] Gloſſar. *alternare*, ἀμείβειν, *alternatim* ἀμοιβαίως.

Alterplicem.] Quem Græci ἐπαμφότερον, verſipellem, aſtutum. metaphora a velleribus intortas & inverſas lanas habentibus. Iſidor. *alterplicem duplicem doloſum*

Alterta.] Lege ut in al. *altertra*. Alterutra ſyncope *altertra*.

Alterum.] Olim dicebatur *alterus* a Græco ἄλλος ἕτερος, vel potius ut placet Angelo Caninio ab Æolico ἀλλότερος pro ἀλλότριος. Aeoles enim tranſponunt

Altum propie mare profundum.

Altus ab alendo dictus, alias ab altitudine.

Alucinatio: errat io.

Alveolum tabula aleatoria.

Almnento pro Laumedonte a veterihus Romanis nec dum adſuetis Græcæ linguæ dictum eſt. Sic Melo pro Nilo, Catamitus pro Ganymede: Alphius pro Alpheo dicebatur.

Alvus venter fœminæ, ab alendo dicta eſt.

Am præpoſitio loquelaris ſignificat circum. unde infra ſervus ambactus id eſt circumactus dicitur.

Amaſſo, amavero.

Amatio ab amore denominatum.

Ambactus apud Ennium lingua Gallica actus dicitur.

NOTÆ.

& geminant ρ, & mutant ι in ε, ut σφέρμος pro σείαμ☉.

Altum.] Quia quæ profunda ſunt, ea non poſſunt non eſſe alta, unde factum eſt ut *ſublime* ſive *altum* & *profundum* reciproce inter ſe commutentur. Inde in Gloſſ. *altitudo. βαθος, ὕψ☉.* Vide *profundum.*

Altus ab alendo.] Horat. *vos Cæſarem altum.* Altum, id eſt, *alumnum* non vero *magnum*, ut quidam volunt. Quod pluribus apud ipſum Horatium qui brevi Deo juvante metam ſtringet.

Alucinatio] *alucinari*, *allucinari*, & *hallucinari* ſcriptum reperias. *allucinari* quaſi *adlucinari*, ad lucem offendere. Quod de iis dicitur qui nimia luce oculorum acie perſtricta, minus vident, ſic oblucinaſſe ob vel ad lucem erraſſe. Vide ſuo loco.

Alveolum.] Nam alveus, ut alveolus de tabula luſoria.

Alumento.] Optime monuit Scaliger Feſtum in depravatos Livii Andronici codices incidiſſe: nam *laumento* dixit Livius, non *alumento*. Ita fere ſemper veteres Latini etiam poſteriores, ut Petronius *Laucente* pro *Laccoonte*: *Lautumia*, Seneca pro *Laotomia*: *Laudicea* pro *Laodicea* Plin. Ergo eodem modo *Laumento* pro *Laomedonte*. Et fortaſſe ſcripſerat Feſtus *Alumeton* pro *Laomedon*. Nempe tranſpoſitis literis *a* & *l* & *d* mutato in *t*. Quod & doctiſſimo Meurſio in mentem video veniſſe.

Alvus venter fœmina.] Et viri etiam Maſculino genere poſuit Accius.

—— *Ut quam fragiliſſimus alvus.*

Am.] Propoſitio loquelaris quæ per ſe non ſubſiſtit, ſed cum loquelis. Ita Sergius, Probus, & Diomedes Grammatici. Ejuſmodi præpoſitiones ſunt *au*, *con*, *am*, *re*, & ſimiles, ſi quæ ſunt aliæ. *am* vero a Græco ἀμφὶ: nam falluntur qui putant prius Græce dictum fuiſſe αμ addito φι ἀμφὶ.

Amaſſo.] Plaut. Caſin 5. 4.

Si unquam poſt hoc aut amaſſo Caſinam aut occepſo

Modo, ne dum eam amaſſo.

Amatio.] Scaliger legit *amaſco*. Favent gloſſæ Iſidori, *amaſco*, *amare cupio*. Amo, amaſco, ut hio hiſco, miſereo miſereſco &c. quam formationem Latini a Græcis ſumpſerunt, qui τύπτω, τυπτίσκω, & alia apud eos frequentia. Verum & *amatio* retineri poteſt, qua voce non ſemel uſus eſt Plautus ut, Caſin. 2. 5.

Verum adepol tua mihi odioſa eſt amatio.

Meurſius totum ita mavult refingere, *amate. ab amo denominatum.* Nempe ut ab *hio*, *hiato*, ſic ab *amo*, *amate*.

Ambactus.] Optime notavit Scaliger Feſtum ſcripſiſſe *Ambactus apud Ennium ſervus dicitur.* Probat Gloſſarium illud non ſatis laudatum, ubi legitur *ambactus δοῦλος μισθωτὸς ὡς Ἔννιος. i. Ambactus ſervus conductitius, ut ait Ennius.* Paulus vero voluit ſincerum vas incruſtare, & ita Gallica lingua ambactum dictum eſſe

Digitized by Google

Ambaruales hoſtiæ appellabantur, quæ pro arvis (a duobus fratribus ſacrificabantur. Ambarualis hoſtia eſt, quæ rei divinæ cauſa circum arva ducitur ab iis qui pro frugibus faciunt.

Ambaxioqui: circum euntes catervatim.

Ambegni bos, & vervex appellabantur, cum ad eorum utraque latera agni in ſacrificium ducebantur.

Ambeſt ita tertiæ perſonæ verbum eſt, ut nullam aliam habeat declinationem.

Ambidens ſive bidens ovis appellabatur, quæ ſuperioribus, & inferioribus eſt dentibus.

Ambiguum eſt, quod in ambas agi partes animo poteſt. hujuſmodi apud Græcos ἀμφίβολος dicitur.

Notæ.

ſcripſit quia in commentariis Cæſaris de bello Gallico legerat, *Plurimum circum ſe ambactos, clienteſque habet.* Sed, ut acute ad Vopiſcum Salmaſius, ex verbis Cæſaris nou magis liceat colligete Gallicam vocem eſſe *ambactos* quam *clientes* Cur non enim & clieutes vux Gallica? Quos hie *ambactos* vocat Cæſar, paulo infra ſervos appellat, &cum clieutibus jungit. Ita ut fruſtra ſit Scaliger qui notavit *ambactus*, cum ſervum ſignificat Latinum eſſe, at cum pro *cliente* Gallicum. *Ambactus* mere Latina vox eſt ὁ ἀμφιπερίδρομος, ὁ περιφέρων quaſi *circumactus* & numquam couſiſtens, qui hac & illac circumducitur mercedis graria, cujus operas quotidianas Dumiuus locat lucelli cauſſa, qui & ideo locellaris & lucellaris appellatur. *Ambagere* autem vetus verbum pro *circumagere*. Neque enim recurrendum ad manumiſſionum modum & vertigines illas quibus liberabatur ſervus, quod viris doctiſſimis placuit. *Ambactus* etiam dictus *ambaxus*. Infra *ombaxi*. Nempe ut à *figo fixus* & *fictus*: à *tago, taxus* & *tactus*, ſic ab ago *axus* & *actus*. *Ambaxus ambactus*. Inde *ambactia*, & ambaxia ſervitium vel operamercede conducta, pro quo recentiores Latini *ambaſciam* ſcripſerunt ut *aſcilla* pru *axilla*. Inde *ambaſciator* & *ambaxi tor* internuntius, iutercurſor, domeſticus, adſecula.

Ambaruales hoſtia.] Infra pro *à duobus fratribus* ſcribendum, ut oprime Scaliger, *à duodecim fratribus*. Scriptum fuerat *à xii. fratribus*, & nota denarii numeri omiſſa eſt. Iutelligit autem fratres arvales, quorum talem eſſe ferunt originem. Acca Laureutia Romuli nutrix conſueverat pro agris ſemel in anno ſacrificare, xii. filiis ſacrificium præcedentibus. At cum unus murtuus eſſet, propter uutricis gratiam Romulus in vicem defuncti ſe ſuccedcre pollicetur. Unde titus proceſſit cum xii. iam deinceps ſacrificare, qui duodecim fratres aruales dicti ſunt. Inde in Gloſſis aruales ſodales, οἱ περὶ ὅρων διαγινώσκοντες δικασταί. *De finibus agrorum cognoſcentes judices.*

Ambaxioqui.] Mendoſus lecus, ſcribendum *ambaxi qui circumeunt & catervatim*. *Ambaxes* ſive *ambaxi* compoſitum ex *am* circum & *axes* id eſt *glomerati*. Infra *axes, adglomerati, univerſi*. Poteſt & legi *axei* ab *axus*, *axi*. Scal. Vide ſupra *Ambactus*.

Ambegni.] Ex *am* & *agnus*, *ambagnus*, *ambegnus*. Ambegnæ oves, quæ ex utraque parte habeant aguos. Et *bos ambegna* apud Varronem lib. 17. de L. L. quam circum aliæ hoſtiæ conſtituantur.

Ambeſt.] Ex *am* & *edo*, *ambedo*, *ambeſt*.

Ambidentes.] Bidentes, vel ambidentes hoſtiæ quæ cornigeræ eſſeut, & duos dentes emiuulus haberent. Id enim requirebatur in hoſtiis aliuqui ſi carereut illis ἀτελεῖς erant & ad ſacrificia ineptæ. Neque quod aliqui putarunt, *bidens* dicitur quaſi *biens*, duubus annis nata, cur euim *bidentis* non *bidennis* aut *biennis* diceretur?

Ambiguum.] Quod in ambas agi par-

Ambitio eſt ab ipſa actio ambientis.

Ambitus proprie dicitur inter vicinorum ædificia locus duorum pedum, & ſemipedis ad circum eundi facultatem relictus [1] ex quo etiam honoris ambitus dici cœptus eſt à circum eundo, ſupplicandoque. [2] Ambitus proprie dicitur circuitus ædificiorum patens in latitudinem pedes duos, & ſemiſſem; in longitudinem idem, quod ædificium. ſed & eodem vocabulo crimen avaritiæ, vel affectati honoris appellatur.

Ambo ex Græco dictum videtur, quod illi ἄμφω dicunt.

Ambrices regulæ, quæ tranſverſæ aſſeribus, & regulis interponuntur.

Ambrones fuerunt gens quędam Gallica, qui ſubita inundatione maris, cum amiſiſſent ſedes ſuas, rapinis, & prædationibus ſe ſuoſque alere cœperunt. eos, & Cimbros, Teutonoſque C. Marius delevit. ex quo tractum eſt, ut turpis vitæ homines Ambrones dicerentur.

Ambulacra, ambulationes.

Amburbiales hoſtiæ dicebantur, quæ circum terminos urbis Romæ ducebantur.

Notæ.

-tes poſſit, & ſic dubium ſit Virgil.

Agnovit prolem ambiguam, geminoſque parentes.

Ambitio.] Plaut. Prolog. Amphit.

Virtute dixit vos victores vivere, non ambitione neque perfidia.

Qui locus apptime notandus, ibi enim ambitio pro ambitu, id eſt pro ipſa actione ambientis. Quomodo & apud Saluſtium alicubi.

Ambitus.] Varr. lib. 4. de L.L. *Ambitus iter quod circumeundo teritur, nam ambitus circumitus, ab eoque duodecim tabularum interpretes ambitum parietis circumitum eſſe dixerunt.*

1. *Ex quo etiam honoris ambitus.*] Cum largitionibus & profuſionibus judices corrumpere conabantur, ambitus dicebatur, ambitio vero ipſum honoris deſiderium. Ambitus re & actu perficitur, ambitio tantum in animo eſt, quamquam ambitus & ambitio, invicem confunduntur & ambitio pro ipſa ambientis actione ut ſupra. *Ambitio* etiam extra omnem cupiditatem honorum eſt obſequentior popularitas & impenſum ſtudium captandæ popularis gratiæ, unde ambitioſi, ſupra modum erga ſibi ſubjectos faciles & indulgentes ſtudio captandæ popularis auræ. Cicer. 1. ad Quintum fratrem ep. 112.

Qua de re ac de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tam ambitioſum factum eſſe mirere, pauca cognoſce.

2. *Ambitus proprie dicitur.*] Eadem quæ ſuperiora, unde facile hic geminam manum agnoſcas, & quæ ſequuntur à Paulo eſſe non immerito ſuſpiceris.

Ambrices.] Addito l dicimus *lambris.*

Ambrones.] Quod hic ait Feſtus id fuſe refellit Strabo lib. 7. Ejuſque ſententiæ auctorem Ephorum laudat quem Feſtus ſequutus eſt. Tamen Feſto conſentit Florus lib. 3. cap. 3. *Cimbri* (quorum pars ambrones) *Theutoni atque Tigurini ab extremis Galliæ profugi, quum terras eorum inundaſſet Oceanus, novas ſedes toto orbe quærebant.* Idem etiam eos alibi gentem vagam & prædabundam vocat.

Turpis vitæ homines ambrones.] Gloſſ. Iſidori, *ambro, devorator, conſumptor patrimoniorum, decoctor, luxurioſus, profuſus.*

Ambulacra.] Plaut. Moſtel. 3. 2.

Viden veſtibulum ante ædes hoc? & ambulacrum quojuſmodi?

Et *ambulatio* pro *ambulacro* Catul.

In magnis ſimul ambulatione.

Amburbiales hoſtiæ.] Quibus urbs &

Digitized by Google

Ambuſtus, circumuſtus.

Amenta, quibus, ut mitti poſſint, vinciuntur jacula, ſive ſolearum lora. ex Græco, quod eſt ἅμματα, ſic appellata. vel quia aptantes ea ad mentum trahunt.

Ameria urbs in Umbria. ab Amiro ſic appellata.

Amia genus piſcis.

Amicinum utris pediculum, ex quo vinum diffunditur.

Amicitiæ vocabulum ab amore deducitur: quamvis interdum vituperandus ſit amor. ab antiquis autem [1] ameci, & amecæ per υ litteram eff rebantur.

Amiculum genus eſt veſtimenti à circumjectu dictum.

Aminula urbs paruarum opum fuit in Appulia.

Amita patris mei ſoror, quia ſimiliter tertia à me ſit, atque avia, videri poteſt dicta: ex eo, quod ab antiquioribus avita ſit vocitata. ſive

NOTÆ.

pomœrium luſtrabatur: ut ambaruales quibus arua. Vide *amtermini*.

Ambuſtus.] Gloſſarium, *ambuſtus*, περιπεφλεγμένος, περικεκαυμένος. 1. *Circumuſtus*.

Amenta.] Amentum, lorum in media ſagitta revinctum quod primoribus digitis alligabant, ut eo ad ſe haſtam retraherent ſimul ac eam emiſiſſent. Hinc intelligendus locus Virgilii 4. Æneid.

——Qualis conjecta cerva ſagitta,
Quam procul incautam nemora inter Creſſia fixit
Paſtor agens telis, liquitque volatile ferrum,
Neſcius.

Ubi male interpretes. Verum eſt autem quod ait Feſtus amentum eſſe ab ἅμμα ſimplici m ἅμα unde *amen*, *amentum*, ſive potius immediate ab antiquo *apio*, id eſt apto, *apimen*, *amen*, *amentum*. Nam quod infra legitur *quia aptantes ea ad mentum trahant* Pauli putidum commentum eſt.

Ameria.] Oppidum. in umbria viminibus & virgis ejuſmodi flexilibus abundans. Virg. 1. Georg.

Atque Amerina parant lentæ retinacula viti.

De Amiro ſive potius Amerio nihil me legiſſe memini.

Amia.] Piſcis cujus incrementum ſingulis diebus cernitur Plin. Heſyc. ἀμία ἰχθύς ubi male quidam pro λαμία eſſe dubitant. Euſtath. ait *amiam* eſſe ab α privativa & μία, quod numquam ſola per æquora currat ſed cum ſociarum numero.

Amicinum.] Male quædam editi. *Anucinum*. Amicinus eſt os utris, qua vinum infunditur & diffunditur. Gloſſarium *amicinus* ἀσκοῦ στόμα, *os utris*. Utris pedem ſive pediculum intelligit, ἀσκοῦ πόδα Græci vocant, ut & propter ſimilitudinem, membrum illud quo viri ſumus. Oraculum quod Laio Thebanorum regi datum fuit Euripid. in Medea:

ἀσκοῦ με τὸν προὔχοντα μὴ λῦσαι πόδα,
Πρὶν ἂν πατρῴαν αὖθις ἑστίαν μόλω.
Viris ne eminentem ſolverem pediculum,
Prinſquam patriam iterum ad domum pervenirem.

Amicitia] Amo, amicus, amicitia. Neque enim ab amore *amicitia* immediate.

1. *Ameci*. Veroſimile non eſt quod ait Scaliger *amecum* eſſe pro *amæquum* ex *am* & *æquum*, ut ipſi ſcribebant *amecum* eodem modo quo *animecum* pro *animæquum*. Nam ſimplicius multo ut *amecus* ſit pro *amicus*, i. mutato in e. & ita Feſtus.

Amiculum.] Ab amicio, quod ab *am*, *circum* & *icio*, *jacio*. Quare optime Feſtus à circumjectu.

Aminula.] Male in ora ſcriptum fuerat *animula*.

Amita.] Quaſi *avita* nam reliqua etyma duriora ſunt.

amita

amita dicta eſt, quia à patre meo amata eſt. nam plus ſorores à fratribus, quam fratres diligi ſolent. videlicet propter diſſimilitudinem perſonarum, quæ ideo minus habent diſſenſionis, quo minus æmulationis.

Amites, perticæ aucupales.

Amnenſes appellabantur urbes ſitæ prope amnem, ut à mari maritimæ. unde Interamnæ, & Antemnæ dictæ ſunt; quod inter amnes ſunt poſitæ, vel ante ſe habeant amnes.

Amnis proprie dicitur à circumnando, quoniam *am* ex Græca præpoſitione ſumptum, quæ eſt *amphi*, ſignificat circum, & nare fluere.

Amœbæum carmen eſt, quotiens aliqui ex æquali numero verſuum canunt: & ita ſe habet ipſa reſponſio, ut aut malum, aut contrarium aliquid dicat.

Amœna dicta ſunt loca, quæ ad ſe amanda alliciant, id eſt trahant.

Amoſio, annuo.

Ampedices dicebantur ab antiquis, quod circum penderent, quos nunc appendices appellamus.

Amputata, id eſt circumputata, dicitur ab eo, quod antiqui putum pro puro dicebant. [1] unde deducuntur pudor, & pudicus.

N O T Æ.

Amites.] Ames furcula qua rete ſuſpenditur. Horat. Epod. 2.

Aut amite levi rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos.

Amnenſes.] Varr. lib. 4 de L. L. *Opidum Interamna dictum quod inter Amnes eſt conſtitutum. Item Antemna quod ante amnem qui influit in Tiberim.* Interamna opidum in Umbria, item aliud via Latina in Samnio. Antemnæ in Sabinis.

Amnis.] Ab *am* circum & *no* nato. Sed melius Varr. lib. 4. ab *am* tantum, *amnis id flumen eſt quod circuit aliquid. nam ab ambitu amnis.*

Amœbæum.] Cum aliqui alternis vicibus inter ſe contraria loquuntur pari verſuum numero, ut apud Virgil. Thyrſis & Corydon.

Alternis igitur contendere verſibus ambo
Cœpere, alternos Muſæ meminiſſe volebant.
Hos Corydon, illos referebat in ordine Thyrſis.

Servius Eclog. 3. *Amœbæum eſt quoties ii qui canunt & æquali numero verſuum utuntur & ipſa ſe habet ipſa reſponſio. ut aut majus aut contrarium dicat.* Quæ ad verbum in Feſto ubi etiam pro *malum* Fulvius Urſinus reſcribebat *majus* è Servio. Quod non utique neceſſarium eſt. *Malum* enim rectum eſſe poteſt cum in amœbæo ſapè alter alteri maledicat.

Amœna.] Virg. 6. Æneid. *Amœna vireta fortunatorum nemorum.* Ubi Servius: *Amœna, loca ſunt quæ ſolum amorem præſtant. in cæteris amunia hoc eſt ſine fructu.* Idem etiam Vertius: *Amœna loca ſolius voluptatis gratia, ſine fructu quaſi amunia.* Eadem & *amœnia* Gloſſ. *amœnia αἱ ἄκτιαι.* Sed ita dicta potius quod nos immunes præſtant.

Amoſio.] Lege ex Scaligero *annos, annua.* Gloſſ. *annos, annua πλυτής.* Et *annua, χεῦς πλυτής.* Quamvis ibi Bonaventura Vulcanios legit *anna* vel *anus* pro *annua.* Declinatur autem *annos, annotis* unde *annotinus* Gloſſ. *annotinus ἐτησίαι, ἐνιαύσιοι,* eteſiæ, annui.

Ampedices.] Melius ex MSS. *Ampendices.*

Amputata.] Putare proprie eſt vacantia & inutilia auferre, excidere ita ut id tantum relinquatur quod ſine vitio. Sic vites & arbores putatæ dicuntur cum id quod nocebat ablatum eſt. Virg. 2. Georg.

Digitized by Google

Amſegetes dicuntur, quorum ager viam tangit.

Antermini, qui circa terminos provinciæ manent. [1] Unde amiciri, amburbium, ambarualia, amplexus dicta ſunt.

Amuſſim, regulariter; tractum à regula, ad quam aliquid exæquatur, quæ amuſſis dicitur. Quidam amuſſim eſſe dicunt non tacite: quod mutire interdum dicitur loqui.

ANATEM morbum anuum dicebant, id eſt vetularum: ſicut ſenium morbum ſenum.

Ancæla dicta ſunt ab antiquis vaſa, quæ cælata appellamus: quod circum cædendo talia fiant. ipſum quoque cælare verbum ab eadem cauſa eſt dictum, D littera cum L permutata.

NOTÆ.

—— *Et curve Saturni dente relictam,*
Proſequitur vitem attondens, fingitque putando.

Amputata igitur id eſt *circumputata.*

1. *Unde deducuntur pudor & pudicus.*] Male nam à *pudeo, pudicus* pudor, ut ab amo, amicus, amor.

Amſegetes.] Leg. 12. tab. *Amſegetes viam muniunto, ſi via immunita eſcit, qua volet jumentum agito.*

Amtermini.] Qui ſunt illi qui circa terminos Provinciæ manent, aut quænam eſt ea Provincia? vetuſtiſſimum verbum eſt *amtermini*. Provinciarum appellatio non ita vetuſta res apud Romanos. Quid ergo? Mendoſus eſt hic locus. Scripſerat Feſtus *amtermini qui circa terminos P. Ro. vicinia manent.* Notum enim quam corrupta notæ illæ legantur P. Ro. per *amterminos* autem eos intelligit qui non erant in agro Rom. Sed in vicinia, cujus rei agrorum quatuor genera ponit Varro, *Gabinum, Peregrinum, Hoſticum, Incertum*. Qui enim in iis agris habitabant erant amtermini agri Romani. Quid eſt ager Romanus? quidquid *ambarvali* vel amburviali ſacrificio uno die luſtrari poterat. Aruales enim fratres ſeu ſodales ad hoc creati erant ut terminos agri Romani Suovetaurilia circumferrent. Porro primum amterminos puto, qui poſtea amitermini, dictos, id eſt ἀμφιτέρμονας. Sed Varro aliam aſſignat cauſſam lib. 4. *Ab hoc*, inquit, *qui circum Aternum habitant amnem amitermini appellati.* Non ſolum autem *amtermini* dicti ſed & *amtermines* quia etiam termen dicebant auctore Varrone. Cato in originibus, *oratorum amterminum.*] Errat Macrob. qui divulſe legit *am terminum.* Cum ſit adjectivum *amtermen*, unde *amtermines oratores.* Hæc Scaliger acutiſſime ut omnia. Sed cum ait *ambarvale* & *amburviale* idem eſſe, peccavit imprudens, nam *ambarvale* erat quo circum *arva* hoſtiæ ducebantur, quæ & ideo ambarvales dictæ. *Amburbium* vero ſeu *amburviale* quo circum urbem. *Amburbio* urbs luſtrabatur: arva & agri *ambarvali*. Et *ambarvale* ab *amburviali* ſic aperte diſtinguit Servius: *Dicitur hoc ſacrificium ambarvale, quod arva ambiat victima, ſicut amburvale vel amburbium, quo urbem circuit & ambit victima.*

Unde amiciri.] Certe hinc aliquid excidit, & neceſſario legendum, a *prapoſitione am, unde amiciri.* Res eſt nimis aperta.

Amuſſim.] Proprie funem creta vel rubrica illitum, quo demiſſo fabri explorant opera. Græcis dicitur σταθμή. Heſych. σταθμὴ σπάρτος ἐν ᾗ ἀπευθύνουσι οἱ τέκτονες, *Amuſſis, funis eſt quo dirigunt fabri.* Dicitur *regula fabrorum*, quare hic Feſtus, *tractum à regula.* Vide *examuſſim.*

1. *Amuſſim non tacite.*] A b à privativo & *mutire*, inarticulate loqui & *mu* facere.

Anatem.] Anus, anitas, anas. Gloſſarium *anas*, γραῦς κατ' ὀργὴν θεῶν. 1 *Anilitas per Deorum iram.* Et *antas* idem, Gloſſ. *antas* γεραιοὶ, *antites* γεραιαί. Inde etiam *aneo* γηρῶ. Gloſſ. *anet* γηρᾷ. Porro quod hic Feſtus dicit morbum optime Gloſſarium interpretatur κατ' ὀργὴν θεῶν. Intelligit enim uterque vitium illud quo plerumque laborant anus

Anceps ſignificare videtur id, quod ex utraque parte caput habeat, ut ſecuris, bipennis. ſed magis à capiendo, quod ex utraque parte æque captatur, appellatum eſt.

Ancillæ dictæ ab Anco Marcio. quod is bello magnum feminarum numerum ceperit. ſive ideo ſic appellantur, quod antiqui anculare dicebant, pro miniſtrare. ex quo dii quoque, ac deæ feruntur coli, quibus nomina ſunt Anculi, & Anculae.

Anclabris menſa miniſteriis divinis apta, vaſa quoque aenea, quibus ſacerdotes utuntur, anclabria appellantur.

Anclare, haurire. à Graeco ἀντλῶ deſcendit. Livius: florem anclabant liberi ex carcheſiis.

Ancunulentae feminae menſtruo tempore appellantur. unde trahitur inquinamentum.

Ancus appellatur, qui aduncum brachium habet, ut exporrigi non poſſit.

Andron locus domicilii appellatur anguſtior longitudine, in quo viri plurimi morabantur, ut gynaeceum à mulieribus.

Andruare, id eſt recurrere à Graeco verbo ἀνδρυᾶν, id eſt invenire. hinc & drua vocata eſt.

NOTÆ.

quæ delirant ſcilicet.

Anceps.] Quod ex utraque parte caput habeat ut ſecuris. Reſpicit locum Plauti Menæch. v. 2.

Faciam quod jubes ſecurim capiam ancipitem atque hunc ſenem,

Exoſſabo, de n dedolabo aſſulatim viſcera.

Pro *anceps* dictum fuit *ancipes* quaſi *ancapes*, ut *concapes* in leg. 12. tab. Quod probat à capite potius oriri quam à capiendo contra Feſti ſententiam. Hinc Gloſſ. *anceps* διπίταλος.

Ancilla.] A Græco ἄγγελος, *miniſter*, veteres Latini fecere *angulus*, *anculus* ut à σικελὸς, *ſiculus*. Gloſſ. Iſidori, Anculus, miniſterialis domus regiæ. Inde *anculari*, miniſtrare, & *ancillari* diminutivè Unde *ancilla*.

Anclabris.] Pro *anculare*, dicebant *anclare* unde *anclabris* pro *anculabris*.

Anclare.] Si vera eſſet ſcriptura, *anclare* haurire, numquam non cum *anclare* miniſtrare, confunderetur Quare certum eſt pro haurire *antlare* ubique ſcribendum eſſe per t. à Græco ἀντλεῖν ut diſtinguatur ab *anclare* quod ab *anculare*. Verſus etiam Livii Andronici ſic legendus.

Floremque antlabant liberi ex carcheſiis.

Neque enim aſſentior Scaligero legenti *Florem anculabant.* Sed occupavit Doctiſſimus Voſſius in etymologico ſuo numquam ſatis laudato.

Ancunulenta.] *Cunire*, ut infra Feſtus, eſt ſtercus facere, unde *ancunulentus* ſordidus. Unde *inquinare*, *inquinamentum*. Cœnum, cunæ, cunire, inquinare, conquiniſcere. Quæ per u, antea per œ extulerunt.

Ancus.] Gloſſarium, ancus, mancus, κυλλὸς, λορδὸς. Inde Ancus Martius rex dictus.

Andron] Græcis ἀνδρὼν. Infra pro *viri plurimi* quidam habent *plurimum* male. Cum in androne plurimos homines habitaſſe dicit Feſtus, ita innuit amplum domicilium fuiſſe, ut erat. Heſych. ἀνδρὼν ὁ μέγας οἶκος.

Andruare.] A Græco ἀνδρυᾶν Quod iſtud ſit verbi, neſcio, magis, quid ejus vicem ſubſtituam non habeo. Non puto verbum Græcum hic deſiderari. Sed ſcripſiſſe Feſtum, *andruare eſt recurrere, à verbo truare id eſt movere Hinc trua vocata.* Tamen ſi ἀναδραμεῖν reponamus tolerabilis erit lectio, ita, *andruare id eſt recurrere à Græco verbo ἀναδραμεῖν, id eſt indevenire.* Neſcio quid ſibi voluerit auctor Gloſſarii, qui ſcripſerit *andruare*,

Digitized by Google

Angeronae deæ ſacra à Romanis inſtituta ſunt, cum angina omne genus animalium conſumeretur. cujus feſta Angeronalia dicebantur.

Anginam vinariam habere dicuntur, qui vino ſuffocantur.

Angiportus iter compendiarium in oppido: eo quod ſit anguſtus portus, id eſt aditus in portum.

Angor eſt animi, vel corporis cruciatus, proprie à Græco ἀπάγχω, id eſt ſtrangulatione dictus. nnde & faucium dolor angina vocatur. Plautus: vellem me in anginam verti; quo huic anniculæ fauces præoccuparem.

Angulus à Græco ἀγκύλος: ſive ab eo, quod eſt ἐγγύς, id eſt prope; quod aduncatur. quod ex diverſo coacta faciunt anguli formam.

Annaria lex dicebatur ab antiquis ea, qua finiuntur anni magiſtratus capiendi.

Annus ex Græco venit quem illi ἔνον dicunt, & quod nos triennium, illi dicunt τριένον.

Anquirere eſt, circumquærere.

NOTÆ.

αἰθρίζεσθαι. Niſi putavit andruare dictum πρὸς τὴν αἴθριαν. Scalig. Vide *redamtruare*.

Angerona.] Ab angina ſi ſequimur Feſtum. Sed potius ab angendo ore eſt enim Dea ſilentii. Solin. cap. 1. *Inter antiquiſſimas ſane religiones ſacellum colitur angeronæ, cui ſacrificatur ante diem duodecimum Calendarum Ianvariarum: quæ Dea præſul ſilentii ipſius prænexo obſignatoque ore ſimulacrum habet.*

Anginam vinariam.] Sic lepide Demades dixit Demoſthenem habere *anginam argenteam* ἀργυράγχην, quod argento corruptus nihil dixerit contra Mileſios ſed ſe angina premi ſimularit.

Angiportus.] Via anguſta ab *angendo* & *portu*. Varro lib. 4 Donatus ab *angue* & *portu*, angiportum quaſi anguiportum, id eſt viam flexuoſam in modum anguis. Portus enim antiquis viam ſignificabat.

Anger.] Scribe à Græco ἀγχόνη Miror à viris doctiſſimis margini appoſitum ἀγχωνίζειν. Quod quid ſit ne ipſi quidem ſciunt Sed quiſquis hoc auſus eſt non dubium quin ita legerit in lexico ſuo, cum legendum potius eſſet ἄγχειν, ἴλλειν. Nam ἄγχω eſt ἴλλω. *Scaliger.* Locus Plauti quem infra Feſtus, eſt è Moſtell. 1. 3.

In anginam ego nunc velim verti ut veneſica illi,
Fauces prehendam atque enicem ſceleſtam ſimulatricem.

Angulus.] Hic quædam trajecta putavit doctiſſimus Voſſius qui legit. *Angulus à Græco ἀγκύλον quod aduncatur, ſive ab eo quod eſt ἐγγύς.* Senſus eſt angulum factum eſſe vel ab ἀγκύλος *incurvus* quia omnis angulus aduncatur, hoc eſt incurvatur, vel ab ἐγγὺς prope quia latera appropinquantia & concurrentia efficiunt angulum. Sed & recte legas ut in veteri Aldina, *angulus à Græco ἀγκύλον, vel ab eo quod eſt ἐγγὺς prope quod aduncatur.*

Annaria lex.] Quæ & *villia* quia eam tulit L. Villius Tribunus plebis, L. Manlio, Q. Fulvio Coſſ. quot annos nati quemque Magiſtratum peterent caperentque. Ovid. in Faſtis.

——————finitaque certis.
Legibus eſt ætas unde petatur honos.

Annus.] ἔνος, Æolice ἄννος, e mutato in *a annus*.

Anquirere.] Ab *an* circum & *quære*, Cicer. Tuſcul. 1. *Studioſe ab his ſiderum magnitudines & intervalla anquirebantur.* Anquirere etiam verbum eſt forenſe. Liv. lib. 36. *Cum Tribunus bis pecunia anquiſiſſet, tertio capitis ſe anquirere diceret.* Ubi *pecunia & capitis anquirere*, eſt *ad po-*

Digitized by Google

Antarium bellum, quod ante urbem geritur.

Ante Terentius pro antea ponit.

Antefixa, quæ ex opere figulino tectis adfiguntur ſub ſtillicidio.

Antes ſunt extremi ordines vinearum, unde etiam nomen trahunt [1] antæ, quæ ſunt latera oſtiorum.

Anteurbana prædia, urbi propinqua.

Antiæ muliebres capilli demiſſi in frontem appellati ex Græco videntur: quod enim nos contra, illi ἀντὶ dicunt.

Anticum veteres etiam pro janua poſuere.

Antigerio antiqui pro valde dixerunt.

NOTÆ.

pulum ferre de multa & capite alicujus.

Antarium bellum.] Quod ante portas geritur, Gloſſar *antarium bellum ὁ πρὸ τῶν πυλῶν πόλεμος* t. Ante portas bellum: ſed magis placet antarium bellum dici, quod Tyrannus ſeu apoſtata adverſus regem ſuum gerit, ab *ἀντάρω rebello.* Nam & Græci antarium *ἀντάρμιον* vocant Gloſſ. *antarium, ἀνθόρμος.* Falluntur enim viri doctiſſimi, Vulcanius & Scaliger qui ibi *antarium* & *ἀνθορμον* de antipagmento accipiunt: inde *ἀντάρτης* Latine *antarta.*, pro quo & *intaria*, rebellio, tyrannus, apoſtata. Heſych. *ἀντάρτης, τύραννος ἀνθιστάμενος βασιλεῖ. Antarta, tyrannus rebellans adverſum regem.*

Ante.] Quaſi verò *ante* pro *antea* ſolus Terentius uſurparit.

Antefixa] Horum mentio eſt apud Livium liv. 34. *Antefixa fictilia Deorum Romanorum ridentes.* Et lib. 36. *In æde Concordiæ victoria, quæ in culmine erat, fulmine icta decuſſaque, ad Victorias quæ in antefixis erant, hæſit, atque inde procidit* Quid ſint diſertim explicat Vitruvius lib. 3. *In Areoſtylis autem nec marmoreis Epyſtiliis usus datur: ſed imponenda de materia trabes perpetuæ: & ipſarum Ædium ſpecies ſunt baricæ, humiles, laxæ. Ornantque ſignis fictilibus aut æreis inauratis earum faſtigia, Tuſcanico more: uti eſt ad Circum maximum, Cereris, Herculis Pompeiani, item Capitolii.* Ita locum illum Vitruvii legimus. Scalig.

Antes.] Ordines anteriores Virg. II. Georg.

Iam canit effœtes extremus vinitor antes. ubi interpres: *Antes ſunt extremi ordines in ingreſſu, qui & finis eſt laboris cum ad eum perventum eſt.* Gloſſar. antes, *οἱ τῶν ἀμπέλων στίχοι vinearum ordines.* Item *antium, τάξεων, ὀρχάτων.*

1. *Antæ quæ ſunt latera oſtiorum.* Pilæ ſive columnæ lapideæ in lateribus oſtiorum, quadras columnas exponit Nonius. Gloſſæ *antæ παραστάδες*, & *παραστάδες* Heſychio ſunt *πρὸς τοῖς τοίχοις πεπηγμένοι κίονες* columnæ muris applicatæ. Eædem Gloſſæ *antes* pro *antæ antes παραστάται.*

Anteurbana prædia.] Imitatio Græcorum *προάστεια χωρία.*

Antiæ.] Gloſſarium Aotide, *κόμαι διὰ τῶν κροτάφων κρεμάμεναι γυναικεῖαι* Lege *antiæ, i. { Comæ muliebres per media tempora deſcendentes. }* Aliæ Gloſſ. antiæ, *τρίχες αἱ μεταξὺ τῶν κεράτων τοῦ Βοός. i. Crines intra cornua boum.* Tert. de pallio: *genuinos inter antias adumbratos. Scalig* Aliæ gloſſæ: antiæ *προκόμιον. antia* alio nomine *Caprona* dictæ. vide *Caprona.*

Anticum.] Subintelligitur *oſtium.* Vide *Poſticum.*

Antigerio.] Quintilian. lib. 8. cap. 3. *Quid neceſſe eſt dicere oppido, quæ ſunt uſi paulo tempore noſtro Superiores? vereor ut jam non ferat quiſquam. Certe antigerio, cujus eadem ſignificatio eſt, nemo niſi ambitioſus utetur.* Iſidorus in Gloſſis: *Antigerium, quemadmodum in primis.* Item, *antigerio, valde.* Gloſſarium, antigerio, *περιλήμμασι, νίκαι αὐτοπείσανο.* Lego *περιλήμμασι νίκας, αὐτάρκως.*

Digitized by Google

Ant'os, id eſt excruciatos.

Antipagmenta valvarum ornamenta: quæ antis adpanguntur, id eſt, a..figuntur.

Antiquare eſt in morem priſtinum reducere.

Antr..s, convall..s, vel arborum intervalla.

Antroare, grati..s referre. tru..nt, movent. truam quoque vocant, quo permovent coquentes exta.

Anus dicta eſt ab annorum multitudine: quoniam antiqui non geminabant conſonantes. vel quod jam ſit ſine ſenſu, qui græcé dicitur *νοῦς*.

Anxur vocabatur, quæ nunc Tarracina dicitur Volſcæ gentis. ſicut ait ! Ennius: Vu'ſculus perdidit Anxur.

APE apud antiquos dicebatur, prohibe, compeſce.

Apellinem antiqui dicebant pro Apollinem.

NOTÆ.

Antios.] Sine ullo dubio legendum *anctos*. Adſtipulatur & optimum illud Gloſſarium: *anctos*, *ἀναγκασθέντας*; *ancti*, *ἀγχόμενοι*. *Scalig.*

Antipagmenta] Gloſſ. antipagmenta, *ἀντιπήγματα*. Sculpturæ Deorum hominum, animantium, aliarumve rerum, quæ poſtibus aut columnis poſtes ſuſtinentibus pangi ſolent.

Antiquare] Verbum ſolemne quo populus Rom. utebatur cum ſignificabat ſe legem non accipere, antiquo eſt deleo, aboleo, in antiquum morem reduco, id eſt, ut antiquum jus valeat, nec novum ſtatuatur. Gloſſ, *antiquare*, *ἀρχαιῶσαι*; & *antique*, *ἀρχαΐζω*.

Antras.] Gloſſarium, *anctras*. *ancra*, *ἄγκεα*, *αὐλῶνες*. Videtur Gloſſarii lectio verior: Confirmatur enim gloſſis Iſidori, *Angra*, *intervalla arborum*, *vel convalles*. Nam cognatæ ſunt C & G. Fortaſſe ſcribendum *ancea* aut ut Iſidorus, *angea*. Nam à Græco *ἄγγεα* quin etiam in aliis gloſſis Græco-Latinis, *ancrea ἄυλων*, *ὁ στενὸς τόπος*, *καὶ ἐσχατιάς*: extant, enim veſtigia vocis *ancra*: ita enim legendum. Item *ancria*, *φάραγξ*, *vallis*. Scalig.

1. *Antruare.*] Gloſſarium *antruare ἀναλᾶσαι*. Reſcribit Vulcanius *ἀναλᾶσαι*. Scaliger *ἀναλύσαι*. Uterque ſane nullo ſenſu: nam *ἀναλῶσαι* eſt *contaminare*, *inficere*, quod verbo *antruare* nunquam convenire poſſit, at *ἀναλᾶσαι* ab *ἀναλᾶσι* *antrum* inaudita vox, & quæ nunquam referri ad *τὸ antruare* neque enim *antruare* ab antro. Lege igitur *antruare ἀνθῶσαι*. 1. *citato gradu ferri*: Nunc quod ait Feſtus *antreare gratias referre* Id mihi dubium eſt atq; redamtruare potius pro gratias referre poſitum fuiſſe, nam *antruare* eſt motus edere, redamtruare, eoſdem motus invicem referre, unde non invenuſta metaphora pro gratias referre dici potuit redamtruare. Nihil aliud video.

Anus. [A Græco *ἄνους amens*: neque enim ab *annus* eſſe poteſt, quum *anus* vetula priorem ſyllabam corripiat, *anus* vero pro *annus* eandem producat.

Anxur.] Vel *Axur*, ut legitur in Panſæ numiſmate, Volſcorum opidum, a Latinis *Terracina*. Quinquageſimo milliario ab urbe diſtans. Liv. lib. 4. *Anxur fuit qua Tarracina ſunt.* Idem Plinius. Tarracina autem Græcis *τραχινὴ* a loci aſperitate. Strab. l. 5. Axur autem dixere veteres ob Jovem imberbem ſive *ἄξυρον* qui ibi colebatur, ut ſcribit Servius

Ennius Vulſculus.] Lib. 4. *annal.* Sed ibi *Volſcus* non *Volſculus*.

—— —— *Volſcus perdidit Anxur.*

Ape.] Ab antiquo *apeo*, *prohibeo*. *compeſco*. Gloſſarium, *apet ἀποστρέφει*; *ape κώλυσον*.

Apellinem.] Ut *hemo* pro *homo*; *agelum agelum*;

Aperta idem Apollo vocabatur; quia patente [2] cortina reſponſa ab eo dentur.

Apex qui eſt ſacerdotum inſigne, dictus eſt ab eo, quod comprehendere antiqui vinculo, apere dicebant. [3] Unde aptus is, qui convenienter alicui junctus eſt.

Apica dicitur ovis, quæ ventrem glabrum habet.

Apiculum filum, quo flamines velatum apicem gerunt.

Apluda eſt genus minutiſſimæ paleæ frumenti, ſive panici. de qua Nævius; Non hercle apluda eſt hodie, quam tu nequior. ſunt qui aplu-

NOTÆ.

Aperta.] Imo *Aperta* lingua Tarentina quę magna ex parte Æolenſis fuit, ἀπὴ, ἀπὸ id eſt, ἀπέρωπος quod tranſmarinus Deus ſit & peregrinus, nam regiis temporibus ignotus Apollo Romanis; ut ex Pontificiis libris Arnobius refert. cujus rei fidem facit nomen Apollinis Græcum. Si enim antiquitus Romanis notus fuiſſet, peregrino eum nomine non deſignaſſent. at *Venus* peregrinũ quoque numen, nomen autem Romanum, ſed ita, ut peregrinum ſignificet; *Venus* enim a *veniendo* quaſi dicas ἐπήλυτον Θεόν, *Scalig.* ἀπερώπης, ω mutato in ε & η in α ut Æoles ſolent ἀπειλὰς, ἀπειλὰ & ſyncope quæ etiam illorum eſt propria ἀπέρτα, *aperta.* Sic autem dictus quod ex Græcia venerit quæ Græcis ἀπίη. Pacuvius in armorum judicio.

> *Apertas fatur dictio ſi intelligas:*
> *Tali dari arma, qualis, qui geſſit, fuit,*
> *Iubet, potiri ſi ſtudeamus Pergamo.*

2. *Cortina.*] A Græco χόρτος, *gramen,* Unde ſeptum rotundum quia χόρτῳ gramine in orbem ſignabatur, χόρτος dictum eſt Homero. Et inde vocabulum noſtrum *la court.* Inde etiam locus unde dabantur Apollinis oracula, *cortina.*

Apex.] Cacumen pilei. Eum ſic deſcribit Servius: *Apex dicitur in ſummo Flaminis pileo virga lanata id eſt in cujus extremitate modica lana eſt.*

3. *Vnde aptus.*] Virg.

> ——— *ubi maximus Atlas,*
> *Axem humero torquet ſtellis fulgentibus aptum.*

Aptum id eſt *aſtrictum, colligatum, connexum.*

Apica] Ovis quæ ventrem lana nudum habet. Varr. lib. 2. de r. r. *Ovem collum & ventrem piloſum habere oportet. Quæ id non haberent majores noſtri apicas appellabant ac rejiciebant.* Apicus à Græco ἄπικος glaber ab α privativo & πῖκος *veltus, lana*

Apiculum.] Veteres Grammatici aiunt Flamines quaſi Filamines dictos, quod cum ipſis capite nudo in publicum prodire fas non eſſet, apicem pone regerebant & filo velati incedebant. Quid ſit autem filum Livius explicat cum dicit velamentum lanæ eſſe. Ergo his Grammatici mihi quidem non probant etymon ſuum, non enim *Flamen* quaſi Filamen dictus eſt. Sed tamen cum hæc dicunt, morem priſcum circa cerimonias Flaminis nos docent. Quæ cum ita ſint non dubito legere: *Apiculum filum, quo Flamines velati, apicem regerunt.* Pone enim regerebant apicem, ne gravis eſſet ſummis æſtatis caloribus. Amentis enim quæ *offendices* dicebantur ſub mentum adductis religabant ut cum vellent, regererent, & pone pendere permitterent. Nam duarum rerum neceſſitate ſemper obſtrictus erat Flamen, numquam nudo capite in publicum prodeundi, ac numquam apicem dimittendi. Hoc enim eſt caput ex lege Flaminica. *Sine apice ſub Dio eſſe ne fas eſto. In tecto uti lubet, liceto.* Ergo cum filo propter æſtus diei velati erant, apicem tamen geſtabant; ſed non in capite, uti diximus. Poſſumus tamen vulgatam lectionem tueri. Nam certum eſt eos velamenta geſtare ſolitos, quæ Flamea vocabantur. Mihi prior conjectura magis placet. *Scalig.* Sed nihil agit vir doctiſſimus nam certum eſt laneum illud filum quo totus apex ſive virga apicis velabatur *apiculum* à veteribus dictum fuiſſe.

Apluda.] Alii *applida.* Plin. lib 18. cap. 10. *Mihi & panici & ſeſama purga-*

Digitized by Google

dam ſorbitionis liquidiſſimum putent genus; quod flatu dejiciatur, & quaſi adplaudatur.

Apluſtria navium ornamenta; quæ quia erant amplius, quam eſſent neceſſaria uſu, etiam ampluſtria dicebantur.

Apollinares ludos, hoc eſt in laudem Apollinis, populus laureatus ſpectabat ſtipe data pro cujuſque copia.

Apor apud.

Appellitaviſſe, appellaſſe.

Appia via, & aqua ab Appio Claudio eſt appellata.

Apricum locum à ſole apertum. à Græco vocabulo φρίκας appellatur, quaſi ἀφρίκας, id eſt ſine horrore, videlicet frigoris. [1] unde etiam putatur Africa appellari.

Aptus cum propria ſignificatione intelligatur, poni tamen ſolet pro adepto: [2] ſicut apiſci pro adipiſci.

Apua, genus minimi piſciculi.

Apud mutuam loci, & perſonæ conjunctionem ſignificat: ut cum dicimus cœno apud amicum. [3] Apud, & Penes in hoc differunt: quod al-

Notæ.

menta appludam vocant. Alii frumenti furfurem interpretantur. De ſorbitionis genere mihi adhuc incompertum eſt.

Apluſtria.] Summa pars puppis atque etiam ornamenta quæ ſemper in ſumma puppis parte, non in prora ut plerique veterum ſcripſerunt, collocabantur Nam quæ in prora erant, dicebantur acroſtolia *Apluſtria* autem & *apluſtra.* nam utroque modo antiquos protuliſſe docet Priſcianus, Græcè ἄφλαστα poſtea *amplustrum* & *ampluſtre* dictum eſt.

Apollinares ludos.] Qui fiebant iii. nonas Quintil. Eorum origo ex Cn. Martii carminibus petita, quæ legere poteris apud Liv. lib. 25. Sect. 12.

Apor.] Pro *apur* ut antiqui ſcribebant pro *apud.* Ut *aruentum* pro advenium. Male quidam *apot.*

Apricum.] Melius quaſi *apericum*, ſoli apertum.

Appia via.] Quæ ab urbe Brunduſium uſque lapidibus ſtrata erat, ab Appio Claudio extructa. Appia ſimpliciter dicta Horat.

Minus eſt gravis Appia tardis

De aqua Appia ab eodem Claudio in urbem introducta meminit Cicero in Cœlio.

Unde etiam putatur Africa.] Melius qui ab *afro* uno ex poſteris Abrahæ de Cethura. Alii aliter. Sed ſolus veram originem oſtendit Doctiſſ Bochartus in ſuo Canaan lib. 1. cap. 25. Ubi docet Africam ſic dictam à Poenis ab arabico *pheric* ſive *feric* ſpica, quaſi terram ſpicæ, ideſt, phraſi mere Punica γῆ ἀστάχυς terra ſpicarum ferax qualem fuiſſe Africam omnes tradunt, unde & in notitia Imperii ſymbolum eſt Africæ mulier binas utraque manu ſpicas oſtentans, & ſub pedibus duas habens naves frumento onuſtas, cum his literis ſuperne inſcriptis PROCOS. AFRICÆ.

Aptus.] Adeptus ab antiquo *apiſcor.* Unde *adipiſcor.* Terent Heautont. 4. 3.

——Deorum vitam apti ſumus.

2. *Sicut apiſci.*] Plaut. in Prolog. Rudent.

Qui hic litem apiſci poſtulant perjurio.

Apua.] Græcis ἀφύη. Plin. lib. 31. cap. 8. *Apuam noſtri, Amphyen Græci vocant, quoniam is piſciculus e pluvia naſcitur.* Meminit Ariſtoph. in Equit.

Οὐκ εἶδον ἀφύας τῶν ἀξιωτέρας,

Nunquam apuas vidi pretioſiores.

Ubi Schol. *Apua piſciculus minutiſſimus qui ex limo concreſcit & vivit, natura miraculo, nullius ſibi indigens, ſed alter alterum longendo paſcitur.*

Apud.] Vide *ad.*

3. *Apud & penes.*] In eo differunt quod

teruntur

terum perſonam cum loco ſignificat: alterum perſonam,& dominium,ac poteſtat.m, quod trahitur à penitus.

Aqua dicitur, à qua juvamur. ' Aqua & ignis interdici ſolet damnatis. quam accipiunt nuptæ: videlicet, quia hæ duæ res humanam vitam maxime continent. Itaque funus proſecuti redeuntes ignem ſupergrediebantur aqua aſperſi: quod purgationis g.nus vocabant ſuffitionem.

Aquælicium dicitur, cum aqua pluvialis remediis quibuſdam elicitur: ut quondam, ſi creditur, manali lapide in urbem ducto.

Aquagium quaſi aquæ agium, id eſt aquæ ductus appellatur.

Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum ſordidi adſeclæ.

Aquilus color eſt fuſcus, & ſubniger. à quo aquila dicta eſſe videtur. quamvis eam ab acute volando dictam volunt. Aquilus autem color ab aqua eſt nominatus. nam cum antiqui duos omnino naturales noſſent, il eſt album & nigrum; intervenerit autem is quoque qui ita neutri ſimilis eſt, ut tamen ab utroque proprietatem trahat: potiſſimum ab aqua eum denominarunt, cujus incertus eſt color.

NOTÆ.

apud cuſtodiam tantum, *penes* vero dominium comprehendat & penes ſe rem habet qui eam omnino poſſidet, ut Dominus. Apud ſe habet qui eam ut depoſitarius tenet. Ulpian. *Penes te amplius eſt quam apud te. Nam apud te eſt quod qualiter qualiter à te tenetur, penes te eſt quod quodam modo poſſidetur.* Verum apud Juriſconſultos & alios auctores plerumque confunduntur.

Aqua dicitur] Optime Caninius ab ἀχύα à fuſione. Nam ſæpe Latini articulum nominibus jungunt.

Aqua & ignis.] Fulvio Urſino unice adſentior qui legit: *Aqua & ignis tam interdici ſoles damnatis quam accipiuntur nova nupta.* Scævola in Seja. D. de Donat. inter vivos: *Quidam virgini die nuptiarum, priusquam ad eum tranſiret, & priusquam aqua & igni acciperetur, id eſt nuptia celebrarentur, obtulit decem aureos dono.* De utroque more Ovid. 5. Faſt.

Quod in his vita cauſſa eſt, hac perdidit exul,
His nova fit conjux: hac duo magna putant.

Vide *facem*.

Aqualicium.] Cum propter nimiam ſiccitatem manalem lapidem in urbem protrahebant ut aquas elicerent. Vide *Manalis lapis*. Sacrificia tum peracta innuit Tertullian. *Aquilicia Iovi immolatis, nudipedalia populo denuntiatis.* Aquilex qui hujuſce rei procuratione aquas eliciebat *Tuſcus aquilex* dictus quod harum rerum periti Tuſci erant. Varro in Satyra Quinquatribus: *An hoc praſtat Herophilus Diogeni, quod ille è ventre aquam mittit? an hoc te jactas? at hoc pacto utilior te Tuſcus aquilex.* Quamvis ibi ut optime Scaliger aquilex ſimpliciter ſumi poſſit pro aquarum libratore Gloſſarium, aquilices: οἱ τὰ ὑδραγώγια ἐργαζόμενοι, οἱ ἀνοχετευταὶ Ρωμαίων ὑδροσκόποι. Pro ut ipſe hunc locum digeſſit qui corruptiſſime legitur. Infra iſta *ſi creditur*, Sunt barbari mutilatoris qui dubitavit olim Romæ manales vertere ſolitos fuiſſe.

Aquarioli.] Sic proprie dicebantur qui aquam meretricibus miniſtrabant, qua ſe ſe poſt venerem ablnerent. Gloſſarium aquarioli, βαλανεῖς, nam βαλαν à βάλλειν ὕδωρ ab aqua jaciunda. Inde poſtea Lenones & ſtupri conciliatores *aquarioli* dicti.

Aquagium.] Idem quod aquarium, Gloſſarium *aquarium* ὑδραγώγιον aquæductus.

Aquilus color.] Medius inter album & nigrum. Sed male Feſtus ab *aqua* dictum putat cum ſit ab *aquila* quod &

Digitized by Google

Aquilius prænomen ab aquilo colore, id eſt nigro, eſt dictum.

Aquilo ventus à vehementiſſimo volatu ad iſtar aquilæ appellatur.

Aquipenſer genus piſcis.

ARABICE oler, id eſt ex odoribus Arabicis.

Arbilla aruina, id eſt pinguedo corporis.

Arbiter dicitur judex, quod totius rei habeat arbitrium, & facultatem.

Arbitrarium; cum adhuc res apud arbitrium geritur.

Arbitrium dicitur ſententia, quæ ab arbitro ſtatuitur.

Arboſem pro arbore antiqui dicebant, & roboſem pro robore.

Arbutus genus arboris frondibus raris. Vergilius: & quæ vos rara viridis tegit arbutus umbra.

Arca diminutivum facit arculam, & arcellam: ut à porco porculum, & porcellum: à mamma mammulam, & mammillam.

Arcani ſermonis ſignificatio trahitur ſive ab arce, quæ tutiſſima pars eſt urbis, ſive à genere ſacrificii, quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum a notitia vulgari, ut ne litteris quidem mandetur: ſed per memoriam ſucceſſorum celebretur. ſive ab arca, in qua, quæ clauſa ſunt, tuta manent. cujus ipſius origo ab arcendo pendet.

NOTÆ.

innuit Plaut. Rudent. 2. 4.

——— *Eia corpus quojuſmodi!*
Subvolturium illud quidem. ſubaquilum volui dicere.

Aquila autem ut optime Caninius à Cyprio *agor*. Heſych. ἀγὸρ ἀετὸς, Κύπριοι. *agor, aquila, Cypris. Agor* r mutato in l *agol, agul, aqul, aquila.*

Aquilius.] Simplici l pro *Aquillius* ut conſtanter Faſti Capitolini & nummi. Aquillia familia duplex, patricia & plebeia. Utraque conſularis, ideoque legunt viri doctiſſimi, *aquilius nomen*, &c. quum nuſquam legatur *prænomen aquilius*.

Aquilo.] Optime Caninius à Græco ἀχυρός. Heſych. ἀχυρὸς, βοῤῥᾶς. ἀχυρος ρ in l ἄχιλος aquilo.

Aquipenſer.] Scribitur & *acipenſer*. Horat. Satir. 2. lib. 2.

——— *haud ita pridem,*
Galloni præconis erat acipenſere menſa
Infamis,

Vulgo vocatur *ſturio eſtourjon.*

Arbilla.] *Aruina* ſeu *arbina* non eſt quævis pinguedo, ſed *ſevum* tantum Gloſſarium: aruina, λίπος αἰδὸς σαρκός. Hæc enim eſt definitio ſevi, eſt autem ſiculum verbum Heſych, ἀρβίνη, κρέας, σικελοί. Legendum fortaſſe σέαρ non κρέας. Scalig.

Arbiter.] Judex à prætore datus, vel ex conventione litigatorum electus. *Arbiter* autem & *judex* eo differunt, quod ille certos habeat terminos quos non excedat, hic nullos.

Arbitrarium.] Plaut. amphit. *Hoc quidem profecto certum eſt, non arbitrarium.*

Arbitrium.] De differentiis *arbitrii* & *judicii* ſic Cicero pro Roſcio Comœdo. *Aliud eſt judicium, aliud arbitrium. Judicium eſt pecunia certa, arbitrium incerta. Ad judicium hoc modo venimus ut totam litem, aut obtineamus, aut amittamus; ad arbitrium hoc animo adimus ut neque nihil, neque tantum quantum poſtulavimus conſequamur.* Aliquando tamen arbitrium projudicio ponitur ut arbiter pro judice. Præterea etiam arbitrium uſurpatur in funeribus pro præmio eorum qui funera curabant. Cicer. poſt reditum in Senat. decima ſeptima. *Non dum palam factum erat concidiſſe rempub. cum tibi arbitria funeris ſolvebantur.*

Arboſem.] Ut *advoſis* pro *adveris*: *haſena* pro *arena*. *Aſa* pro *ara*. Et ſimilia. Lege infra, *roboſe pro robore*

Arcani ſermonis.] Ab *arca*, *arcanus*, ut ab *opido*, *opidanus*. Arca autem ab arceo

Arcere eſt con inere. unde & arcus in ædificiis dictus eſt : quia ſe ipſum continet. Alii dicunt arcum dictum eſſe ab opere arrigendo in altitudinem : Arcere prohibere eſt. ſimiliter abarcet prohibet. porcer quoque dictum ab antiquis. quaſi porro arcet, & pro eo, quod eſt continer , ponitur. unde & coercere continere dicimus. trahitur autem hoc verbum à Græcorum magiſtratu, quem illi ἀρχοντα vocant ; in cujus poteſtate eſt cogere, vel prohibere.

Arcubiæ, qui excubabant in arce.

Arcula dicebatur avis, quæ in auſpiciis vetabar aliquid fieri.

Arculata dicebantur circuli, qui ex farina in ſacrificiis fiebant.

Arculum appellant circulum , quem capiti imponebant ad ſuſtinenda commodius vaſa , quæ ad ſacra publica capite portabantur.

Arculus putabatur etiam deus , qui tutelam gererent arearum.

Arcuma genus plauſtri eſt modici, quo homo geſtari poſſit.

Area propr e dicitur locus vacuus , quaſi exaruerit, & non poſſit quidquam generare.

Arferia aqua , quæ inferis libabatur. dicta à ferendo. ſive vas vini, quod ſacris adhibebatur.

Argea loca Romæ appellantur : quod in his ſepulti eſſent quidem Argivorum illuſtres viri.

N O T Æ.

Varr. lib. 4. de LL. *Arca quod arcentur fures ab ea clauſa.* Sive potius ab *arcere* quia id veteribus erat *continere.* Unde & arcus qui ſine fulcris ſe ipſum continet. Eadem & arcula Gloſſarium , *arca, arcula,* κιβωτὸς, σορὸς, κάμπτρα, λάρναξ.

Arcere.] Ἀρκέω. *Continuo , capio*, item *prohibeo , propulſo.* Et inde arcere, neque enim audiendus Feſtus qui ab ἄρχω impero.

Arcula dicebatur avis.] Legendum *arciva* ut in veteri libro. Eſt enim ab arcendo. Veteres Gloſſæ : *arcivus* , ἐμποδιστικός. i. *impeditivus, imber* in auſpiciis aves arcivæ dicebantur etiam *clivia* , quia difficilia dicebant *clivia.* Et *remores* à remorando, & *inebra* ſive *enebra.*

Arculata.] Ab *arculo* id eſt circulo qui fiebat ex virga , in modum coronæ curvata , & à regina in capite geſtabatur. Vide *inarculum.*

Arculum.] Vide *arculata* , idem *ceſticillus* dicebatur.

Arculus.] De arculo Deo nihil uſquam legi. Infra pro *qui tutelam gereret arearum* nemo non videt legendum *arcarum.*

Arcuma.] Videtur eſſe genus modici plauſtri quo homo tantum geſtari poterat & à ſervis non à mannis trahebatur. Unde vocabatur Chiramaxium. Petron. *Hinc involutus coccina gauſapa lectica impoſitus eſt, praecedentibus faleratis curſoribus IV. & chiramaxio in quo deliciæ ejus ferebantur,* &c. Scal. Pro *arcuma* ſcriptum fuerat ad oram libri *arcima* cui favere videntur Gloſſæ veteres : arcirma, vel *arcirna*, ἁμαξίς.

Area.] Ab areo , quod ſit arida , melius forſan à Græco ἀλωὰ , λ enim ſæpe mutatur in ρ.

Arferia aqua.] Ab adferendo ut inferium vinum ab inferendo. *Arferia* autem quia veteres pro *ad* dicebant *ar, arvenire , arvire , arcedere ardicere* & ſimilia. Porro non aqua tantum , ſed quæcumque mortuis libabantur *arferia* dicta ſunt ut lac, mel, vinum. Quæ omnes vocabantur *inferiæ* Græcis χοαί.

Argea.] Lege Argei & Varrone Ovid. Livio, Plutarch. & aliis Gloſſarium *argiarra*, ἀφιδρύματα. Lege *argei ara.* In lege Flaminia *Cum eat ad argeos neque caput comito neque capillum pectito.* Scal. Varro lib. 4. de L. L. *Argeorum ſacraria in ſeptem & viginti partes urbis ſunt diſpoſita. Argeos dictos putant à principibus*

Argennon argentum percandidum.

Argeos vocabant ſcirpeas effigias, quæ per virgines Veſtales annis ſingulis jaciebantur in Tiberim.

Argus, oculeus. Argus nomen eſt hominis, qui fuiſſe fingitur oculis plenus.

Argutum iri, in diſcrimen vocari.

Aridum proprie eſt, quod naturalem humorem amiſit. dicitur autem per contrarium ſignificationem, quod irrigari deſierit. nam Græce irrigare eſt ἄρδειν.

Arilator qui etiam cocio appellatur, dictus videtur a voce Græca, quæ eſt αἴρειν, id eſt tolle. quia ſequitur merces, ex quibus quid cadens lucelli poſſit tollere. lucellum deminutivum eſt a lucro.

Ariminum a nomine fluminis propinqui eſt dictum.

Ariſtophorum vas, in quo prandium fertur, ut diſcus.

Arma proprie dicuntur ab armis, id eſt humeris, dependentia: ut ſcu-

Notæ.

Hercule argivo venerunt, & in Saturnia ſubſederunt. E quois prima eſt ſcripta regio Suburana, ſecunda Eſquilina, tertia Collina, quarta Palatina. Nam diſtributa primum fuit urbs in quatuor illas urbanas tribus per quas diffuſi erant Argei per viginti ſeptem ſacraria. Unde in ſacris Argeorum ſcriptum eſt, *prima regionis quartum ſacrarium.* Livius lib. 10 *Multa alia ſacrificia locaque ſacris faciendis, quæ Argeos Pontifices vocant*, Numa, *dedicavit.* Vide Ovid. in Faſt.

Itur ad Argeos, qui ſint ſua pagina dicet.

Perperam hos Argeos confundit Beroaldus cum Argeis, hominum ſimulacris de quibus infra.

Argennon.] Legebat Scaliger, *argennum, argenteum, percandidum*: ego vero, argentum percandidum: Nam certum eſt argentum proprie nihil aliud eſſe quam album. Græce ἀργέννον. Heſych. ἀργεννῆσι, λαμπρῆς, λευκαῖς Ubi Homeri locum reſpicit ex Iliad. γ.

—— ἀργεννῇσι καλυψαμένη ὀθόνῃσι.
Candidis cooperta linteis.

argennum, argendum, argentum.

Argeos.] Varr. lib. 6. de L. L. *Argei fiunt è ſcirpeis virgultis. Simulacra ſunt hominum triginta, ea quot annis à ponte Sublicio à Sacerdotibus publice jaci ſolent in Tiberim.* Ovid. lib. 5. Faſt.

Tum quoque priſcorum vulgo ſimulacra virorum
Mitti roboreo ſcirpea ponte ſolent.

Tum. Idibus Maii Adi locum. Vide & in *ſexagenarios.*

Aridum.] Ridicule Paulus cum ſua hac antiphraſi; *aridus* eſt ab *areo*, ut *timidus* à *timeo*.

Arilator.] Melius ſcriberetur *arrilator.* Non enim ab αἴρειν dictum eſt, ſed ab arra. Eſt enim qui empturiens data arra poſtulat ſibi credi. Unde à cunctando cunctio ſeu cuctio, dictus. Nam veteres *cuctum* quod poſtea *cunctum.* Hoc genus hominum *barguigneux* vocant Galli ab antiqua appellatione, quæ ad poſteriora etiam latinitatis tempora duravit nempe *Bargenna*, de quo alias. Gloſſarii auctor ſequitur vulgatam ſcripturam; *arilator*, ἰψίτης, δωροφέρος, πραγματευτής. Idem, *arilater*, μεταβόλος ἀρχ, hoc eſt ἀρχωνης. Gloſſæ Iſidori, *arilater*, cocio, μεταβολεὺς Apud Gellium legitur *arulator.* Scalig. arilator, pro arrilator: veteres enim non geminabant literas. & *arulator* pro *arilater*, ut *maximus* & *maxumus* &c.

Ariminum.] Urbs vetus intra viam Flaminiam, & Æmiliam, Umbrorum Colonia, portum babet Ariminum & fluvium cognominem. Strab lib. 5. Plin. *Ariminum Colonia cum amnibus Arimino & Apruſa.*

Ariſtophorum] ἄριστον enim Græcis prandium.

Arma.] Idem Servius: *Proprie arma*

tum, gladius, pugio, ſica; & ea quibus prope præliatur: ſicut tela, quibus procul

Armata dicebatur virgo ſacrificans; cui lacinia togæ in humerum erat rejecta. Legibus etiam Laurentium ſancitum eſt, ne pomum ex alieno legatur in armum, id eſt quod humeri onus ſit.

Armentum id genus pecoris appellatur, quod eſt idoneum ad opus armorum. Invenies tamen feminine armentas apud Ennium poſitum.

Armillas ex auro, quas viri militares ab Imperatoribus donati gerunt, dictas eſſe exiſtimant, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant. unde arma ab his dependentia ſunt vocata.

Armillum vas vinarium in ſacris; dictum, quod armo, id eſt humero deponetur,

NOTÆ.

ſunt quæ armos tegunt, hoc eſt ſcutum. quod Græcis ὅλον ὅπλον *dicitur, cum cetera ſua nomina habeant.* Et Iſidor. lib. ult. cap. 5. *arma proprie dicta ſunt eo quod armos tegunt. i. Humeros.* Et ita proprie de ſcuto Virgil.

At Lauſum ſocii exanimem ſuper arma ferebant.

Sicut tela quibus procul.] Nam tela dicuntur quæcumque in hoſtes mittimus Virg. 9. Æneid.

— *Telorum effundere contra*
Omne genus Teucri.

unde & *miſſilia* dicta ſunt. Idem:

——— *tollere vallo*
Miſſilibus certant,

Vide *tela.* Quandoque tamen utriuſque vocabuli appellatione latiſſime utuntur non modo juriſconſulti, ſed ipſi quoque oratores & hiſtorici: nam arma vocant omnia quibus quis inſtructus eſt ad propulſandam aut inferendam vim, ut gladios, haſtas, fuſtes, ſaxa. Cujuſcumque etiam artis inſtrumenta *arma* dicuntur, ut Græcis ὅπλα. *Telum* autem omne id quo quis ſe tegit ac tuetur.

Armata.] Intellige maximam Virginem veſtalem. In veteribus nummis viſitur ſæpe hoc habitu ſacrificans maxima virgo lacinia togæ pone rejecta, & diſco libatorio vinum invergens. Eleganter vero *pomum in armum legere* quod Græci dicerent ἀνδροχθὶς. Quod viri armos onerat. Scal. De Laurentium legibus nihil aliud umquam legi.

Armentum.] Ab armando, *armamentum, armentum.* Virgil. de equis:

Bello armantur equi, bellum hæc armenta minantur.

Sed verius ab *aramento.* Varro lib. 4 de L. L. *armenta, quod boves ideo maxime parabantur; ut inde eligerent ad arandum: inde aramenta dicta poſteà tertia litera extrita.* Nec obſtare debet quod Virg. equos armenta dixerit, nam & idem alibi de cervis dicit:

——— *Tres littore cervos*
Proſpicit errantes, hos tota armenta ſequuntur.

Armentas.] Hunc Ennii verſum refert Nonius: *ipſius ad armentas eaſdem.* Ubi facile quivis legendum viderit:

——— *Ad armenta ipſius eaſdem.*

Armillas.] Ab armis. Armi autem humerorum cum brachiis commiſſura. Græcis ἁρμὸς, *compages.* Armillas autem ex auro militarium virorum ornamenta fuiſſe, & in ſiniſtris geſtari ſolita, vel ex Sabinis illis notum eſt qui Tarpeiam virginem clypeis obruerunt, eum illa eis portas prodidiſſet. Vide Flor. lib. 1. cap. 1.

Armillum.] Varro lib. 1. de vita populi Rom. *Etiam nunc pocula quæ vocant capulas ac capides, quod eſt poculi genus, item armillum quod eſt urceoli genus vinarii.* Gloſſæ Iſidori: *Armillum, crater, vas vinarium.* Hinc proverbium, *annus ad armillum* ab Eraſmo prætermiſſum. Lucil. lib. 28. *Hinc ad me, hinc licet anus rurſum ad armillum.* Apul. lib. 6. Metam. *Interea Cupido nimio amore perculſus & ægra facie matris ſuæ re-*

Armiluſtrium f ſtum erat apud Romanos, quo res divinas armati faciebat t, ac dum ſacrificarent tubis canebant.

Arnæ caput, agni caput.

Arquites arcu prœliantes, qui nunc dicuntur ſagittarii.

Arſe verſe, averte ignem ſignificat. Tuſcorum enim lingua arſe, averte: verſe, ignem conſtat appellari. unde Afranius ait: Inſcribat aliquis in oſtio ARSE VERSE.

Arſineum, ornamentum capitis muliebris.

Artifices dicti, quod ſcientiam ſuam per artus exercent; ſive quod apte

NOTÆ.

pentinam ſobrietatem pertimeſcens, ad armile; vel ut alii, *ad armillum redit*. Et lib. 9. *tamen altus commeta atque sxaſperata ad armillum revertit.* Significat autem ad ingenium redit. Nam nota eſt annum in vinum propenſio.

A miluſtrium.] Quo res divinas armati faciebant: ſaltem debuit dicere *rem divinam* In veteri Gloſſario *Armiluſtrium*, ὁπλοκαθαρμὸς, ὁπλοκαθαρσία. Ego exiſtimo centuriatis comitiis exercitum armatum luſtrari ſolitum. Quod puto eſſe ex vetuſtiſſimo inſtituto Athenienſium, apud quos περιίαρχοι comitium luſtrabant, & ubicumque populus conveniret id facere ſolebant, unde id καθάρσιον vocabant. Sed Longobardus iſte, hic nobis reivetuſtiſſimæ cognitionem barbara mutilatione ſua totam intercepit, neque credibile eſt tubis in eo ſacro canere ſolitos, ſed claſſico: aliter enim claſſes aut exercitus convocari non poterant, quod *vocare inlicium* dicebatur. Scal. Armiluſtrium fiebat xiv. Calend. Nov. in Circo maximo.

Arna caput.] Gloſſarium: *Arna*, μήτηρ τῶν βαρρώνα. Supple cum Scaligero οἰὸς μήτηρ. *Arna, ovis mater ſecundum Varronem.* Ex hoc loco apparet mutilum eſſe hunc Feſti locum adeoque legendum, *arna caput, agni matris caput*. Male qui pro *agni* legunt *agna*.

Arquites.] Qui arcu pugnant. Gloſſarium: arquites, τοξόται. Ii veteribus *arcutes* dicti. Gloſſ. *arcutis* ὁ τοξότης, *arcutes*, οἱ τοξόται. Et *arcites*. Gloſſæ Iſidori, *arcites, ſagittarii*. Sic ab *armis*, *armites* ὁπλῖται qui *armutes*, ut à *flexus*, *flexitis* & *flexutes* equites.

Arſe verſe.] His vocabulis utebantur vertendum incendium. Plin. lib. 28. *Etiam parietes incendiorum deprecationibus conſcribuntur.* Neque *arſe* averte: *verſe*, ignem cum Feſto interpretor: ſed contra *arſe* videtur pro *arſiſſe* & *vere* pro *verte*, id eſt, averte. Niſi malis hæc omnia eſſe ad arbitrium ficta, ut hodie ficti videmus ab his qui artes magicas tractant.

Inſcribat aliquis.] Hunc verſum Afranii ſic legit Scaliger:

Inſcribat aliquis arſe verſe in oſtio.

Opinor autem eſſe eum ex Afranii fabula *incendio*.

Arſineum.] Non ſatis conſtat quale ornamentum fuerit. In vett. Gloſſ. exponitur διάκελμα, *Diſcerniculum*. Unde ſuſpicari licet ornatum fuiſſe quo capilli in duos ordines diſcriminabantur, quod fiebat vitta, pectine & acu, quæ inde diſcriminalis dicta eſt. Arſinei meminit Cato in Origin. 7. *Mulieres opertas auro, purpuraque. Arſinea, rete, diadema, coronas aureas, ruſſeas, faſcias, galbees, lineas, pelles, redimicula* In MSS. Feſti ſcriptum erat *arneſium*, quod nihili eſt. Vide *Ruſcum*.

Artifices.] Hic Hiſtriones intelligit Feſtus, quos κατ' ἐξοχὴν *artifices* dictos fuiſſe creditum eſt. Ab *arte* autem *artifex*, non vero ut Feſtus ſive Paulus quod opera artent, vel quod ſcientiam per artus exerceant. Neque artifices potius hiſtriones dicti ſunt quam tibicines, medici, pictores, ſutores & alii. Quin etiam *artifices* ab hiſtrionibus diſtinguit Plaut. in prolog. Amphit.

Sive qui ambiſſint palmam hiſtrionibus,
Seu quoiquam artifici.

Ubi male Lambinus qui putat Plautum idem dicere. Ibi enim artifex dicitur unus eorum qui modos fecere; poſſet etiam & unus è machinariis intelligi, ſed

Digitized by Google

opera inter ſe artent,[1] qua ex cauſa etiam artes appellatæ ſunt.

Artitus, bonis inſtructus artibus.

Artus ex Græco appellantur, quos illi ἄρθρα dicunt. ſive artus dicti, quod membra membris artentur.

Arvum dicimus agrum necdum ſatum.

Arytenam, ſive artenam, vas ab hauriendo ſic appellabant.

ASPARAGUS herba dicta, quod in aſpero virgulto naſcatur.

Aſſa dicebatur cantus tibiarum.

Aſſeres dicti, quod aſſideant parieti, trabibuſque.

Aſſiratum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino,

NOTÆ.

prior explicatio magis placet. De medicis & ſutoribus, Varro lib. 4. de L. L. *Artificibus maxima cauſſa ab arte, id eſt ab arte medicina ut ſit medicus, â ſutrina ſutor.* De pictoribus idem lib. 8. *Pictores Appelles, Protogenes, ſic alii artifices non reprehendendi.* De tibicinibus Ovid. lib. 6 Faſt.

Adde quod Ædilis pompam qui funeris irent.
Artifices ſolos juſſerit eſſe decem

1. *Qua ex cauſſa etiam artes.*] Potius ἀπὸ τῆς ἀρετῆς per ſyncopen; vel a Siculo ἀρετὰς pro ἀρετή.

Artitus.] Ab arte *artitus*, bonis inſtructus artibus, *centum puer artium* diceret Horat. Gloſſarium, artitus, πάντεχνος Δαίδαλος. *Artitus* item validus. Nam ἀρετὴ robur ut Latinum *virtus*. Plaut Aſin. 3. 2.

Ubi ſape cauſſam dixeris pendens adverſus octo
Artitos, audaces viros, valentes virgatores.

Ubi male quidam *aſtutos.*

Artus.] Proprie nodi & membrorum commiſſuræ, a Græco ἄρθρος, amiſſo ρ ut a λέκτρον *lectus.* Antiqui pro *artus* dicebant *artu*, unde in plurali *artua* Plaut.

Arvum.] Ab *aro*, Varr. lib. 1. lib. 1. de r. r. cap. 29. *Seges quod aratum ſatum eſt. arvum quod aratum, non dum ſatum.*

Arytenam.] Lucil *artenas & aqualos.* Citante Chariſio. Gloſſarium *artena*, εἶδος ποτηρίου ὀστράκου, ᾧ οἱ στεφανοῦντες ἐν ταῖς θυσίαις χρῶνται. *Artena genus vaſis fictilis quo L. viri Athen. in ſacrificiis utuntur. Arytena* ſive potius *arytana* Græcis ἀρύταινα ab ἀρύω *haurio.* Ariſtoph in equit. Sc. 1. act. III.

Τοῦ δήμου κατασχεῖν ἀρυταίνῃ πλουθυγιείαν.
In populum infundere arytana opes & ſanitatem

Ubi Schol. notat arytænam fuiſſe vas æreum quo oleum in lychnos infundebant. Quidam vas balneariam eſſe dicunt. Vide Pollucem. Arutænam, matulatam vocat Gloſſarium.

Aſparagus.] Melius Varr. lib. 4. de L. L. *Aſparagi quod ex aſperis virgultis, & ipſi ſcapi aſperi ſunt non leves, niſi Græcum, illic enim quoque dicitur ἀσπάραγος*: ſed & ἀσπάραγον interpretatur Heſych. ἐκ τῆς ἀκάνθης ἐκφυόμενον τραχύ. *quod ex aſperis virgultis aſperum naſcitur.*

Aſſa.] Servius, 2. Georg. *Aſſa tibia dicuntur quibus canitur ſine chori voce.* Non ſolum autem tibiæ aſſæ dicuntur quæ ſine voce, ſed etiam *aſſa vox* quæ ſine tibiis. Nonius, *aſſa voce, ſola voce, lingua tantummodo aut vocis humana, non admiſtis aliis muſicis eſſe voluerunt.* Nam *aſſum*, nihil eſt quam *toſtum, aridum ſiccum.* Unde & pro *ſolo* uſurparunt, ut & *ſiccum* & *aridum*. Sic Plautus in rudente dixit *arido argento eſt opus.* id eſt, ſolo argento *à argent ſec.* Sic & nos hodie panem ſolum & ſiccum dicimus *du pain ſec.*

Aſſeres.] Non eſt verum etymon *aſſeres* ab *aſſidendo*, quamquam & propterea à Græcis viderentur παραστάτες dicti. Sed *axis, axeris*, ut *ſuis ſueris: lovis, loveris: bovis, boveris: nucis, nuceris.* Ab *axeris aſſeris*: nam *x* frequenter abit in *ſſ*, unde veteres indifferenter *coſſare* & *coaxare* dicunt. *Scal*

Aſſiratum.] Ab *aſſir*. ſanguis. Gloſſ. *aſſir*, αἷμα. Utitur Cato de re ruſtica

& ſanguine temperatum, quod Latini priſci ſanguinem aſſir vocarent.

Aſt ſignificat at, ſed; vel, autem.

Aſtu apud poëtas aſtutiam ſignificat. cujus origo ex Græco ab oppido ἄστυ deducitur: in quo qui converſati adſidue ſint, cauti, atque acuti eſſe videantur.

Aſtutus, arte tutus.

AT differentiam rerum ſignificat. ut cum dicimus, Scipio eſt bellator, at M. Cato orator.

Atanuvium eſt poculi fictilis genus, quo in ſacrificiis Romani utebantur ſacerdotes Potitii.

Atavus; quia tata eſt avi, id eſt pater: ut pueri uſurpare ſolent.

Atra bilis ab atro, id eſt, animi vitio dicta. eſt enim atrum nigrum, id eſt, a candore remotum.

Atratas atri coloris.

Atriplexum herba, quæ nunc atriplex dicitur.

Atrium proprie eſt genus ædificii ante ædem continens mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluvia deſcendit, dictum autem atrium, vel quia id genus ædificii Atriæ primum in Etruria ſit inſtitutum: vel quia à terra oriatur: quaſi aterreum.

Atroces appellantur ex Græco, quia illi attocia appellant, quæ cruda

N O T Æ.

cap. 33 *Daps levi aſſir a potu in urna vini caſte profanato ſine contagione.* De potione autem è vino & ſanguine Saluſt. Catilin. *humani corporis ſanguinem vino permiſtum in pateris circumtuliſſe.*

Aſtu.] Aſtute. Plaut. in prolog. Pœnul

Ita docte atque aſtu filias quærit ſuas.

Terent. Ant. *Quæ ſi non aſtu providentur.*

Ab epido aſtu.] Aſtu per excellentiam de veteri urbe Athenarum Terent. Eunuch. 1. 1. *an in aſtu venit.* Sed male quidam ſibi perſuaſere de ſolis Athenis *aſtu* ſic abſolute dictum. Nam de alia quavis urbe exempla ſuppetunt. De Mileto Herodot. pag. 8. de Lydorum urbe pag. 37. de Cyrenis in fine lib. 11.

Aſtutus.] Arte tutus. Sed quod jam ſupra de haſtu dictum eſt, ſatis oſtendit Feſtum ſcripſiſſe, *aſtutus, aſtu tutus.*

Atanuvium.] Gloſſæ Iſidori *attanabo, genus vaſis.* Gloſſarium, *atnanulus, ἄγγος ἱερατικὸν [illegible]. κεράμιον.* Lege, *atanuvium.* Scal.

Atavus.] Lege ut in ora adſcriptum, *atavus, quia atta eſt abavi.* Atavus quartus pater, id eſt pater abavi, *Atta* autem eſt honorifica appellatio junioris ad ſeniorem. Vide *attam.*

Atrabilis.] Lege, *atrabilis ab atro animi vitio dicta.* Hæ voces, *id eſt,* male huc irrepſerunt, ut alibi ſæpe factum eſt.

Atratas] Ab atrare, atratus, qui eſt nigri coloris; *atratas quæ ſunt nigri colori.* Nihil itaque mutandum. Scaliger legit tamen, *atritas ater color.*

Atriplexum.] Græce ἀτράφαξις. Itali nomen retinent, vocant enim *atriplice.* Galli *bonne-dame.*

Atrium.] Area ſuddialis quæ erat ante ædes ab Atria urbe Tuſcorum, ubi exemplum ſumptum. Varr. lib. 4. L. L. alterum Feſti etymon quod *à terra oriatur* inſulſum plane & ineptum. Quidam ab αἴθριον, verius.

1. *Atria primum.*] Ex Varrone illud ut ſupra. Atria autem Tuſcum opidum, à quo nomen mari Adriatico *t* mutato in *d.* Plin *Quæ ſeptem maria appellantur, nobili portu opidi Tuſcorum Atriæ a quo Atriaticum mare antea appellabatur, quod nunc Adriaticum.*

Atroces.] Optime emendavit Scaliger, *quia illi atrocta appellant,* &c. Et ita in libro ſuo exaratum teſtatur Ur-

ſunt

ſunt. ſive atrox dicitur ab eo, quod nihil timeat. τρεῖν enim Græci dicunt timere.

Attæ appellantur, qui propter vitium crurum, aut pedum plantis inſiſtunt; & attingunt magis terram, quam ambulant. quod cognomen Quintio poëtæ adhæſit.

Attam pro reverentia ſeni cuilibet dicimus; quaſi eum avi nomine appellemus.

Atticiſſat, Attice loquitur. Plautus: non Atticiſſat, ſed Siciliſſat. id eſt Sicule loquitur.

Attinge pro attingam poſuere.

AUCETA ſæpe aucta.

Auctarium dicebant antiqui, quod ſupra menſuram, vel pondus juſtum adjiciebatur, ut cumulus vocatur in modio.

Auctor communis generis apud antiquos.

Auctum vocabatur ſpatium circi, quod ſupra definitum modum victoriæ adjungitur.

NOTÆ.

ſinus. Sane *atrox* eſt purum putum Græcum ἄτρωξ ἄτρωγος, quod nondum maturum eſui. In Gloſſario, ut correxit Scalig. *Atrox*, δεινὸς, σκληρὸς, αἰνιγμός. *Sævus*, *aſper*, *intolerabilis*. Inde *atrox* Latinis *crudus*. Nævius: *ſimul exta pervicerent atrocia miniſtratores*. Per metaphoram *atrox* ad animum transfertur, ut apud Horat. *præter atrocem animum Catonis*. i. *Integrum*, *invictum*, *impavidum*. Quo ſenſu aliquando etiam *crudus*.

Atta.] Ab attingendo, inquit Feſtus. Eſt autem attingere leviter, quaſi ſummis, vel pedum vel manuum digitis tangere. Terent. Adelph. 2. 1.

Tetigine tui quidquam? Si attigiſſes, ferres infortunium.

Gloſſarium, *atta*, ὁ τοῖς ποσὶν ἄκροις περιπατῶν. *qui pedibus ambulare incipit.* Gloſſæ Iſidori, *atta*, *qui primis plantis ambulat*. Sed melius *atta* ab ἅλλω *ſalio*, quod qui hoc vitio laborant, non ambulant, ſed ſaliunt. Sic vocatus fuit poëta celeberrimus Titus Quinctius Atta de quo Horat.

Recte, necne crocum floreſque perambulet Atta
Fabula.

Ubi etiam ad ejus vitium alluſiſſe recte monet Scaliger.

Attam.] Græcum eſt ἄττα πάτερ. Vide ſupra *atavus*.

Atticiſſat.] Locus Plauti eſt in prol. Menæch. Sed ibi non *Siciliſſat*, ut hic ſed *ſiceliſſitat*.

Atque adeo hoc argumentum græciſſat, tamen
Non atticiſſat, verum ſiceliſſitat.

Attinge.] Correxit Scaliger, *attingem*, *attingam*. Et ita in libro Urſini. Idem error in voce *recipie*. Quintilian. lib. 1. cap. 7. *Quid? non Cato Cenſorius dicam & faciam, dicem & faciem ſcripſit? eundemque in cæteris quæ ſimili-ter cadunt, modum tenuit? quod & ex veteribus ejus libris manifeſtum eſt, & à Meſſala in libro de ſ litera poſitum.*

Auceta.] In MSS. erat *aucata*, unde doctiſſimus Voſſius legit *auctata* ab *auctare*. i. Sæpe augere, forſan *aucita*, id eſt *aucta*, ut à *caveo*, *cautum*, & *cavitum*, unde *cavitiones* Feſto; ſic ab *augeo*, *auctum* & *aucitum*.

Auctarium.] Plaut. Mercat.

——— Auctuarium
Adjicito vel mille nummum pluſquam poſcet.

Gloſſ. *auctuarium*, ἐπίμετρον. leg. *auctarium*.

Auctor.] Juno apud Virg. 12. Æneid. *Auctor ego audendi.* Ovid. 4. Faſt.

Optima tu proprii nominis auctor eris.

Et alia pleraque verbalia. Ovid.

Sponſor conjugii ſtat Dea picta ſui.

Græcorum more. Æſchyl. τύχη σωτήρ, *Fortuna ſervator*. In Agamem.

Auctum.] Quando Circus ob aliquam

Audacia ab avide, id eſt, cupide agendo, dicta eſt.

Audacias pluraliter Cato dixit.

Audax deminutivum facit audaculus.

Auditavi, ſæpe audivi.

Aventinus mons intra urbem dictus eſt; quod ibi rex Albanorum Aventinus bello fuerit extinctus, atque ſepultus.

Avere nihil aliud eſt, quam cupere. argumento eſt avidum, & aviditatem. ex quibus præcipua cupiditas intelligitur, cum ſignificet & gaudere.

Aves ab adventu earum dicuntur, quod inde veniant, unde quis non ſuſpicetur.

Augur ab avibus, gerendoque dictus; quia per eum avium geſtus edicitur: ſive ab avium garritu: unde & augurium.

Auguraculum appellabant antiqui, quam nos arcem dicimus: quod ibi augures publice auſpicarentur.

Auguſtus locus ſanctus, ab avium geſtu; id eſt, quia ab avibus ſigni-

NOTÆ.

victoriam ampliabatur, ſpatium Circo additum *auctum* dicebatur. Ampliabatur autem Circus, opinor propter ludos frequentiores.

Audacia.] Inepte Feſtus, audacia enim ab *audeo*, quod ab *aveo* inſerto d. ut à *gaveo*, *gaudeo*.

Audivitavi.] Legendum, *auditavi*, ut in ora.

Aventinus.] Ab Aventino XII. rege Albanorum Liv. lib. I. *Is, Aventinus, ſepultus in eo colle qui nunc eſt pars Romanæ urbis cognomen colli fecit.* Plures nominis rationes affert Varro lib. 4. de L. L. *Aventinum aliquot de cauſſis dicunt. Nævius ab avibus, quod eo ſe ab Tiberi ferrent aves. Alii ab rege Aventino Albano, quod ibi ſit ſepultus. Alii ab adventu hominum, quod commune Latinorum ibi Dianæ templum ſit conſtitutum. Ego maxime puto ab advectu: nam olim paludibus mons erat ab reliquis diſcluſus, itaque eo ex urbe qui advehebantur ratibus, quadrantem ſolvebant.* Hæc Varro, & Varronis ſententiam infra ſecutus Feſtus poſt *Noverca*. Locum adi. Idem Varro tamen in gente populi Rom. dicit *Sabinos a Romulo ſuſceptos iſtum accepiſſe montem, quem ab Avente Fluvio provinciæ ſuæ appellaverunt Aventinum.* Vide Servium 8. Æneid Cæterum Aventinus, à Remo Romuli fratre, *Remurius*; à Murciæ Socordiæ Deæ ſacello, *Murcius*; à Dianæ templo *collis Dianæ* dictus.

Avere.] Cupere Lucil. *Paraſiti avent divitias.* Inde *avidus*, *aviditas*, ut à *calco*, *calidus*; à *torreo*, *torridus*. Infra tamen Feſtus *avidus* à non videndo. Ubi ejus inconſtantiam vide.

Aves.] Melius Iſidorus lib. 12. Originum. quod *per avia quaque diſcurrant.*

Augur.] Ab avium geſtu, quod ex modo quo ſe gerunt aves in volando futura prænunciet. Inde & *augurium* quaſi *avigerium*. Alii ab avium guſtu vel garritu.

Auguraculum.] Caſula in loco editiori, ſpecula ſublimior patente in loco ad liberum aſpectum capiendis auguriis ex volatu & cantu avium. Quod autem hic putat Paulus *arcem* recentiorem eſſe, ibi certe fruſtra eſt ut ex veterum exemplis patet. Cicer. 3. de off. *cum in arce augurium acturi eſſent augures.* Liv. lib. I. *Numa deductus ab augure in arcem.* In arcem hoc eſt in *auguraculum*. Tabernaculum etiam dicebatur. Cicer. I. de divinat. *Gracchus ſe in tabernaculum vitio cepiſſet imprudens.* Ibi enim *tabernaculum*, nihil aliud eſt quam *auguraculum*, *arx*.

Auguſtus.] Locus augurio conſecratus Sueton. Auguſt. cap. 7. *Loca religioſa & in quibus augurato quid conſecratur au-*

Digitized by Google

ſi.atus eſt, ſic dictus: ſive ab avium guſtatu; quia aves paſtæ id ratum facere.

Avidus à non videndo propter nimiam cupiditatem appellatur. ſicut amens, qui mentem ſuam non habet.

Avillas agnas recentis partus.

Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus ollas: quia nullam litteram geminabant. Itaque aulicoqua exta, quæ in aulis coquebantur, dicebant; id eſt elixa.

Avolant, evolant.

Aureas dicebant, frenos, quibus equorum aures religantur.

Aureax auriga. aurea enim dicebatur frenum, quod ad aures equorum religabatur. orias quo ora coercebantur.

Aureliam familiam ex Sabinis oriundam a Sole dictam putant: quod ei publice a populo Romano datus ſit locus, in quo ſacra facerent Soli. qui ex hoc Auſelii dicebantur, ut Valeſii, Papiſii: pro eo, quod eſt Valerii, Papirii.

Auricalchum, vel oricalchum quidam putant compoſitum ex ære, & auro: ſive quod colorem habeat aureum. oricalchum ſane dicitur, quod

Notæ.

guſta dicuntur, ab auctu, vel ab avium geſtu, guſtuve, ſicut etiam Ennius docet ſcribens.

Auguſto augurio poſtquam in lyta condita Roma eſt.

Avidus.] Inepte vide ſupra *avere*.

Avillas.] Ovis, ovilla, & *o* in *a avilla*, ovis vetula, recentis partus. Vide *adaſia* nam inde patebit falli Meurſium qui avillas dici putavit, quæ non dum velli poſſent.

Aulas.] Aula mutato *au* in *o ola* addito l olla ut *cauda*, *coda*. Varr. *Sed ut canis ſine coda.* Infra *aulicoqua exta*, in MS. *aulisoctia*. Forſan pro *aulicosita* nempe à coquo, *coctum*, & *cocitum* ut à *faueo*, *fautum* & *favitum*, unde *favitores*. Plauto.

Avolant.] Avolare, præcipiti curſu auferri. Virg 9.

At Iuvenis victuſque dolo ratus, avolat ipſe,

Haud mora, converſiſque fugax aufertur habenis.

Idem alibi *evolat*, lib. 7.

Evolat, & natam frondoſis montibus abdit.

Et lib. 9.

Evolat infelix.

Aurem.] Ab aure, aurea. Ut ab ore, orea. Verum *aureas* & *oreas* idem ut cauda, coda; caures, cotes; aula, olla: Sic ab ore, *orea*, *aurea*. Ut Græcis στομὶς ab στόμα.

Aureax.] Gloſſarium: aura, exſolitarius, ἱππαγρέτης. Lege: *Aureax*, *ſolitarius* confirmant Gloſſæ Iſidori: *aureax*, *eques ſolitarius*. Solitarium vocat quem alibi idem auctor Gloſſarii *ſingulatorem*. Hoc eſt κέλητα. Scal. *Aureax*, *auriga*. Non tantum auriga, aureax enim eſt equus ſolitarius, Græcis μονάμπυξ, & eques qui equo ſolo ac ſingulari vehit ut Græcis κέλης, Heſych. κέλης, ἵππος καὶ ἱππεὺς μονάτωρ. Ita enim legendus hic locus. *Celes*, *equus & eques ſolitarius*, *monator*. Inde etiam ſingulatorem Latini dixerunt *monatorem* & *ſimplum*.

Aureliam.] Aurelia gens Plebeia, Sabinis oriunda, nobilis tamen & conſularis & triumphalis, tribus diſtincta cognominibus, *Cotta*, *Oreſta*, & *Scauri*. A ſole dictam vult Feſtus, *Auſeliam*, *Aureliam*. Ut *valeſii*, *valerii*. *Sol* etiam Sabinum verbum Varro lib. 4. de L. L. *Sol, vel quod ita Sabini, vel quod ſolum ita lucet, ut ex eo dies ſit.* alii Aureliam ab *aureo ſole* nam aurum Sabini dicebant *auſum*.

Aurichalcum.] *Orichalcum* prius dictum

in montuoſis locis invenitur. mons etenim Græce ὄρος appellatur.

Auritus à magnis auribus dicitur. ut ſunt aſinorum, & leporum. alias ab audiendi facultate.

Aurum dictum, quia præcipue cuſtoditur. Græce enim αὔειν, cuſtodire dicitur. unde & theſaurum. Hippocrates medicus de nomine inventoris id dictum putat. quem vocitatum ait Aurum. quidam a ſimilitudine auroræ coloris nomen traxiſſe exiſtimant. nonnulli quia mentes hominum avertat. alii a Sabinis tranſlatum putant: quod illi auſum dicebant.

Auſculari dicebant antiqui pro oſculari. quod eſt os cum ore conferre.

Auſis, audeas.

Auſoniam appellavit Auſon Ulyſſis, & Calypſus filius eam primam partem Italiæ, in qua ſunt urbes Beneventum, & Cales. deinde paulatim tota quoque Italia, quæ Apennino finitur. dicta eſt Auſonia ab

NOTÆ.

poſtea *o* verſo in *au*, *aurichalcum* ut ab *oſculor*, *auſculor*. Et hæc aurichalci pronuntiatio effecit, ut pravè omnes crederent eſſe ex *auro* & χαλκὸς ære. Compoſitionem ex auro, ære & cadmea terra. Quale κρᾶμα in rerum natura negat eſſe Ariſtoteles. *Orichalcum* à Græco ὄρος & χαλκὸς *as* quod è montibus eruatur, vulgo vocamus *Letonum*, ὕλην ὁμοίαν χαλκῷ materiam auro ſimilem vocat Heſychius. De eo intellexit Horat. in Poëtica.

Tibia non, ut nunc, orichalco vincta, tubaque,
Æmula.

Orichalci mixturam ſic deſcribit Strabo lib. 13. *Lapis eſt apud Andeira, qui uſtus in ferrum tranſit, deinde cum quadam terra in camino excoctus Speudargyrum ſeu falſum argentum ſtillat, cui ubi eſt as additum, mixtura fit quam nonnulli orichalcum dicunt.* Sane orichalcum quod inſtar auri fulvum eſſet tanti fuit apud veteres ut auro etiam excellentius haberetur ut ex Plauto videre eſt qui aurichalcum pluris facit quam talentum auri. Et ex Plinio qui ſcribit, in uſu gemmarum diu illud apud veteres in admiratione fuiſſe qui auri vice eo uterentur ad includendas gemmas. Sed poſtquam vere cognitum eſt, tum etiam & in ordinem redactum, nam Vitellius pro auro & argento quod templis ſurripuerat, ſtagnum & orichalcum ſuppoſuit Sueton in Vitell. cap. 6.

Auritus.] Non admittenda Feſti diviſio ut *auritus* modo à magnis auribus modo ab audiendi facultate dicatur. Nam plane eſt ab *auribus*. Plaut. in Prolog. Aſin. *Face jam tu præco nunc omnem auritum poplum.* Et Horat. Od. 12. lib. 1. *Et auritas fidibus canoris ducere quercus.*

Aurum.] Male citatur *Hippocrates* legendum enim *Hypſicrates* qui a Varrone & Gellio lib. 16. citatur, ſcripſitque de Romanis vocibus, quæ à vetere lingua Græca derivantur. *Aurum* vero priſcum vocabulum Græcum, & ab eo *Theſaurum* dictum, *divitiæ & divitiarum conditorium.* Quod ſequitur: *nonnulli quod mentes hominum avertat*: Vereor ne paulus prætermiſerit quod clarius Feſtus expoſuerat. *Nonnulli quod mentes hominum auruncet, id eſt avertat.* Indifferenter enim *auruncare* & *averruncare* dicebant. Ut *cauneas* pro *cave ne eas*. Gloſſarium, auruncus θεὸς ἀποτρόπαιος. Nam ita in veteribus codicibus non ſemel legi. Quin & *Aurunci* veteres Italiæ populi ab ea eadem mente dicti, quod eſt idem ἀποσπασθέντες *avulſi à ſedibus ſuis*, quod nempe πλανῆται & aborigines fuerint. Eodem modo dicebant *dortium* pro *divortium*. Turpilius Leucada,

Antefacta in ignem committo, triſtitias ante dortium.

Quod & lex trochaici & vetus lectio manuſcripta docet. *Scalig.*

Auſculari.] Ab *oſculor*. At contra *cauda*, *coda*, aula, olla, &c.

Auſis.] Audeas, & auſus ſis.

Auſoniam.] Beneventum & Cales in-

Digitized by Google

eodem duce, a quo etiam conditam fuiſſe ' Aruncam urbem ferunt.

Auſpicium ab ave ſpicienda. nam quod nos cum præpoſitione dicimus aſpicio, apud veteres ſine A præpoſitione ſpicio dicebatur.

Autumnum quidam dictum exiſtimant, quod tunc maxime augeantur hominum opes coactis agrorum fructibus.

Avunculus matris meæ frater. traxit appellationem ab eo, quod æque tertius a me, ut avus eſt: ſed non ejuſdem juris. ideoque vocabuli facta deminutio eſt. ſive avunculus appellatur, quod avi locum obtineat, & proximitate tueatur ſororis filium.

Avus patris, matriſque pater. dictus a Græco vocabulo, quod eſt apud eos πάππος, mutatis quibuſdam litteris. Ali volunt, quod ex ea voce appelletur, quod apud eoſdem Græcos πάπα appellatur. ſignificatque magnum. cum veluti magnus pater ſit avus. Alii putant avum dictum eſſe, quia ad duos attineat, quaſi adduum: vel quia ad patrem ſit additus.

Auxiliares dicuntur in bello ſocii Romanorum exterarum nationum; dicti ' ex Græco vocabulo αὔξησις, quod nos dicimus rerum creſcentium auctionem.

Auxilla, olla parvula.

NOTÆ.

ter urbes Auſniæ memorat etiam Livius. Auſnnem autem Circes & Ulyſſis alii, alii Calypſus & Atlantis filium dicunt. Vide Euſtath. ad Dionyſ.

Aruncam.] Lege, *Auruncam* ut in vett. libb. & eam urbem intellige quæ à Sidicinis deleta fuit cum eam Aurunci deſerviſſent, ſueſſamque confugiſſent, quæ ab eo poſtea Aurunca eſt appellata. Liv. lib. 8. cap. 15. *Fama affertur Auruncos metu opidum deſerviſſe, profugoſque cum conjugibus ac liberis, Sueſſam communiſſe, qua nunc Aurunca appellata, mœnia antiqua eorum, urbemque à Sidicinis deletam.* Vide ſupra *aurum.*

Auſpicium.] Quaſi aviſpicium ab *ave* & *ſpicio*, ut antiqui dicebant pro *aſpicio.* Plaut. Mil. Glor. 3. 2.

Flagitium eſt, ſi nihil mittetur quo ſupercilio ſpicit.

Vide *ſpectio.* Auſpicium non tantum ex cantu, vel volatu, vel garritu avium, ſed etiam ex victimarum extis, ex piſcibus, & acuminibus, tonitru, fulgure & aliis

Autumnus.] Pro *auctumnus*, ut *autor* pro *auctor.* Auctumnus ab *auctu* quod tunc augeantur opes. *Auctumnitas*, auctumni tempeſtas, varro.

Avunculus.] Matris frater. Per diminutionem quaſi parvus avus quia remotior eſt quam patruus qui patris frater quaſi ſecundus pater eſt.

Avus.] A Græco πάππος qui Græcis *avus.* Vel ἄππα, vel etiam ἄττα. Sic enim infra legendum eſt pro πάπα.

Auxiliares.] Et auxilia, milites, qui a ſociis vel fœderatis gentibus mittebantur. Varro lib. 4. de L.L. *Auxilium appellatur ab auctu, cum acceſſerant qui adjumento eſſent alienigenæ.* Quæ ſequuntur corrupta ſunt, eaque ſic optime reſtituit Scaliger, *Ex Græco vocabulo αὔξη, à quo nos dicimus rerum creſcentium auctionem.* Ubi etiam τὸ *rerum* expungendum arbitratur: Neque tamen ab αὔξη immediate *auxiliaris*, Sed ab *augeo, auxi, auxilium, auxilia, auxiliaris.* Augeo autem ab αὐξέω.

Auxilla.] Gloſſarium, *auxilla* μικρὰ χύτρα ὡς βαρβαρον. Ab eo autem ollæ dictum. Ut ab *axilla, ala.* Sic *axilites* pro *alites.* Gloſſarium, *auxilites* ὄρνιθες, οἰωνοί. Scribendum *axilites.* Scalig. *Aula, auxilla*, ut *palus, paxillus.* Sed fruſtra eſt doctiſſimus Scaliger cum huc traducit

Digitized by Google

Axamenta dicebantur carmina ſaliaria, quæ a Saliis ſacerdotibus componebantur in univerſos homines (compoſita) Nam in deos ſingulos verſus facti, a nominibus eorum appellabatur. ut Janvalii, Junonii, Minervii.

Axare, nominare.

Axe adglomerati, univerſi ſtantes, id eſt cohortibus, aut legionibus.

Axis, quem Græci ἄξονα dicunt, plures habet ſignificationes. Nam & pars cæli ſeptentrionalis, & ſtipes teres, circa quem rota vertitur: & tabula ſectilis axis appellatur.

Axitioſi factioſi dicebantur: cum plures una quid agerent, facerentque. Axit autem antiquos dixiſſe, pro egerit, manifeſtum eſt. [1] Unde Axies mulieres, ſive dii dicebantur una agentes.

Notæ.

locum illum Gloſſarii, *auxilla, μικρόπτερα ὡς βάῤῥων.* Neque enim iſta conveniunt μικρόπτερα cum *ollis.* Sane corrupte legitur in Gloſſario *auxilla*, reſcribendum *avicella*, avicellas enim μικρόπτερα i. Parvas aves dixit Varro non auxillas. Locus eſt lib. 7. de L. L.

Axamenta.] Ab *axis* tabula, quod in tabulis deſcripta. Eadem *aſſamenta* quod aſſis dicebant pro *axis.* Gloſſarium *aſſamenta, στίχοι ἐπὶ θυσιῶν Ἡρακλέους.* Unde diſcimus axamenta fuiſſe verſus qui in ſacrificiis Herculis ab ejus Saliis canebantur. Infra pro *componebantur* reſcribendum puto *canebantur.* Nam falſum eſt ea carmina à Saliis fuiſſe compoſita, quæ ipſis etiam obſcura ipſo Fabio teſte lib. 1. cap. 6. *Saliorum carmina vix ſacerdotibus ſuis ſatis intelligenda.*

Axare.] Ab *axis.* Gloſſarium, *anaxant, ὀνομάζουσι, nominant.*

Axe.] Lege *axes,* vel *axei.* Vide *ambaxioqui.* Infra, *id eſt cohortibus.* More Græcorum pro cum cohortibus, *αὐταῖς σπείραις.* Et *σπείραις* tantum.

Axitioſi.] Plaut. in Aſtraba:

Axitioſa annonam caram e vili concinnant viris.

Ab *axit* egerit quo uſus Pacuvius in Periboea.

Aut qua egi, ago, vel axim, averruncem.

Sed reſcribendum *axioſi* & *axioſa.* Niſi malis *axitioſi* dictum putare pro *axioſi* ut *axilites* pro *alites. Axioſi* pro *actuoſi* ab *axus* pro *actus*; *fixus* pro *fictus*: *taxus* pro *tactus.* &c. Varro lib. 6. de L. L. *Vt ab una faciendo factioſa, ſic ab una agendo actioſa dicta ſunt.*

1. *Vnde axies.*] Lege *axites.* Gloſſarium axites, *λαοπλεονεκτικοί.* Item *mulieres ſive Dii.* Reſcribe *mulieres ſive viri.*

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER SECUNDUS.

B.

BACAR vas vinarium ſimile bacrioni.

Bacchanalia dicebantur Bacchi feſta.

Bacrionem dicebant genus vaſis longioris manubrii. hoc alii trullam appellant.

Bajulos dicebant antiqui, quos nunc dicimus operarios. unde adhuc bajulari dicitur.

Balænæ nomen a Græco deſcendit. hanc illi φάλαιναν dicunt antiqua conſuetudine, qua πύῤῥον burrum, πύξον buxum dicebant. Balænam belluam marinam, ipſam dicunt eſſe piſtricem, ipſam eſſe cetum.

NOTÆ.

Bacar.] Gloſſarium, Bavar, εἶδος ἀγγείου. Lege, *Baccar.* Iſidori, Gloſſæ *Baccarium, vas aquarium.* Quod hic dicitur bacrioni *vas* ſimile. Idem *eſt bacar, bacarium, & bacario,* ſeu *bacrio.* Iſidori Gloſſæ, *bacario, orceoli genus.* Gloſſarium, baccario, πορνοδιάκονος. *meretricibus aquam infundens.* Recte: nam à vaſe, miniſtri etiam dicti baccariones, aquarii; nam aquarii ſeu aquarioli πορνοδιάκονοι, à veteribus dicebantur. Ut ſuperius annotavit Feſtus ipſe. Utitur & Tertullianus, item Apuleius & alii. Scal:

Bacchanalia.] Per auctumnum de nocte celebrata, quibus viri nudi cum mulieribus itidem nudis, omnes pariter omnia membra pampinis & racemis impediti huc & illuc varia geſticulatione diſcurrentes inconditum carmen Baccho cantitabant, donec Ebrii omnes procumberent.

Bacrionem.] Bactio tamen & trulla eo differunt, quod ille, *vas aquarium,* hæc vero vinarium Horat. Sat. lib. 2.

Qui vejentanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla, vappamque profeſtis.

Bajulos.] A bajulando, id eſt ferendo. quo uſus Plautus. Aſinar.

Ego bajulabo, tu, ut decet dominum, ante me ito inanis.

Balana.] In fine corruptus locus. Legendum ſuſpicarer, *balanam, belluam marinam, ipſam dicunt eſſe, i. e. eſt cetum.* Sane *piſtricem* ineptiſſime hic legitur pro

Digitized by Google

Balatrones, & blateas bullas luti ex itineribus: aut quod de calciamentorum ſoleis eraditur, appellabant.

Barathrum Græci appellant locum præcipitem, unde emergi non poſſit. dictum ab eo, quod eſt βαϑὺς.

Barbari dicebantur antiquitus omnes gentes exceptis Græcis. unde Plautus Nævium poëtam Latinum, barbarum dixit. & de ſe cum transferret fabulam ex Græco dixit. [1] Marcus Attius vertit barbare, fortaſſe & hinc [2] noſter Apoſtolus Græcis, ac barbaris ſe debitorem eſſe fatetur.

Barbaricum appellatur clamor exercitus: videlicet quod eo genere barbari utantur.

NOTÆ.

priſtim. Scalig. Errat vir doctiſſimus, ex veteribus enim conſtat dici *piſtricem*, *piſtrim*, & *priſtim*.

Balatrones.] A bollis ſive ballis, balatrones. Vel à βάλλειν jacere, quæcumque de coriis reſecantur & jaciuntur. Unde balatrones homines nihili &c. Quanquam veriſimilius eſt balatrones convicium fuiſſe in eos quos abominabantur, & barathrones potius dictos tanquam dignos qui in barathrum Athenienſium more dejicerentur. Sed hæc omnia vere nugæ ſunt. Balatro vox eſt adhuc omnibus ignorata, & in qua exponenda æque falluntur cum veteres tum recentes; Eſt enim mere Græcum *balatro*, & à balneis tractum. Ut à γαλέω, γαλίσω, γαλιςρῶ, ſic à βάλλω, βαλῶ, βαλίζω, βαλάζω, βαλάςρω, βαλάςριον, *balaſtro*, *balatro*, & *balaſtrum*. Gloſſæ Iſidori *ballaſtrum*, *balineum*. Erat igitur *balatro*, aquariolus qui in domo lenonia meretricibus lavantibus miniſtrabat in aqua aggerunda βαλλὰς indidem dictus & βαλλίω. Et quia homines ſordidi & viles huic miniſterio operas ſuas locabant, inde factum ut homines quilibet impuri & nequam balatrones dicerentur. Poſſit etiam & alia ratio hujus nominis inveniri, & fortaſſe verior, ex eadem tamen origine, nam βάλλειν & βαλλίζειν abſolute dixerunt veteres Græci pro ὀρχεῖσϑαι *ſaltare*. At a βάλλειν Latini fecere *ballare*. Gloſſæ Græcolat. βαλλίζω, *ballo*. Unde noſtrum *bal*, *balet*. A *ballare*, *ballator* ſaltator, per tranſpoſitionem *balatro*. Quare apertum eſt cur cum mimis balatrones conjungat Horatius:

> *Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne.*

Et cur etiam *balatrones* dicti fuerint homines non quiſquiliæ.

Barathrum.] Locus Athenis in immenſam altitudinem depreſſus, in quem malefici præcipitabantur, ut Spartæ in *Cajadas*. Sic dictus à βαϑὺς profundus, vel ut legit Scaliger a βαρὺς *gravis*, *moleſtus*. Sed durum utrumque. Quare potius Martinium ſequor qui docet eſſe à Chaldaïco *ber* puteus, & *abar* lacus. Nam & *berathrum*, & *berethrum* dicebant.

Barbari.] Locus Plauti eſt in Mil. glor. 2. 2.

> *Nam os columnatum poëtæ eſſe inaudivi barbaro.*

1. *M. attius.*] Lege tantum *Marcus*. Ut in ora ſcriptum fuerat. Locus eſt in prolog. Aſin.

> *Demophilus ſcripſit, Marcus vertit barbare.*

2. *Noſter Apoſtolus.*] Iſta a Paulo, non a Feſto ſunt. Intelligit autem D. Paulum qui epiſt. 1. ad Rom. verſ. 14. ſcribit, *Græcis & barbaris, ſapientibus & inſipientibus debitor ſum*. Sed non Græci tantum barbaros vocabant exteros, Romani etiam omnes præter Italos ſic vocabant, & quidquid alienum erat imperio Romano *Barbariam*, & *Barbaricum*. Sic & Ægyptii omnes eos qui ipſorum lingua non uterentur.

Barbaricum.] Hunc clamorem *barritum* etiam vocant. Veget. lib. 3. *Clamor, quem barritum vocant non prius debet exaudiri quam acies utraque ſe junxerit.*

Bardus

Digitized by Google

Bardus ſtultus a tarditate ingenii appellatur. Cæcilius: nimis audacem, nimiſque bardum barbarum. trahitur autem a Græco, quod illi βαρδὺς dicunt. [1] Bardus Gallice cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit, a gente Bardorum, de quibus Lucanus. Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi.

Barium urbem Italiæ appellaverunt conditores ejus expulſi ex inſula Bara, quæ non longe eſt à Brundiſio.

Barrire elephanti dicuntur. ſicut oves dicimus balare, utique à ſono vocis.

Baſilica ἀπὸ τῦ βασιλέως, hoc eſt rege dicta dicta.

Baſilicum, regale.

Baſiliſcus appellatur genus ſerpentis. vel quod in capite habeat album inſtar diadematis: [1] vel quod reliqua ſerpentum genera vim ejus fugiant.

Batus, genus herbæ.

BELLARIUM, & bellaria res aptas bellis appellabant.

NOTÆ.

Bardus.] Βαρδὺς, βαρδὺς, *bardus, tardus cui contrarium* ἀκὺς *velox*. In verſu Cæcilii, *nimis audacem* &c

Bardus Gallice cantor.] Vide Strabonem lib. 4. & Ammian. Marcell. lib. 15. Bardi fortia, virorum illuſtrium facta heroïcis compoſita verſibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt. Eſt autem vox Gallica, hodieque, ut recte obſervavit doctiſſimus Voſſ. Britannis *Bard*, dicitur qui verſibus pangit facta illuſtria Et vetus Celtarum lingua eadem fuit quæ Britannica.

Barium.] In Apulia diſtans a Brunduſio 700. ſtad. Piſcoſum vocat Horat. Sat. 5. lib 1.

Poſtera tempeſtas melior, via pejor adusque
Bari mœnia Piſcoſi.

Inſula Bara de qua hic Feſtus *Pharon* eſſe exiſtimavit Ortelius Ea hodie S. *Andrea* niſi fallunt tabulæ.

Barrire.] Gloſſarium, barrit, τρίζει, Ἐλέφας βοᾷ.

Baſilica.] Regum palatia, templa etiam & alia quælibet loca, ampla & magnifice extructa, ut ea quibus forum Rom. ornatum erat, ut Baſilicæ, Julia Trajana, Portia, Sempronia, &c.

Baſiliſcus.] Plin. lib. 8. cap. 21. *Eadem & baſiliſci ſerpentis eſt vis. Cyrenaica hunc generat provincia, duodecim non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula, ut quodam diademate inſignem. Sibilo omnes fugat ſerpentes.* Vide Solin. cap. 10. *Alba quaſi mitrula lineatus caput.*

1. *Vel quod reliqua.*] Feſtum ſequitur Iſidor. in origin. lib. 12. *Baſiliſcus Græce, Latine interpretatur regulus, eo quod rex ſerpentium, adeo ut eum videntes fugiant, quia olfactu ſuo eos necat.*

Batus.] Rubus, Græcis βάτος. Theocrit. Idyl. 1.

Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ' ἄκανθαι.

Nunc violas quidem feratis bati, feratis & ſpina.

Bellarium & bellaria res aptas bellis.] Legebat Scaliger, *bellarium & bellaria res bellas appellabant.* Perperam legendum enim quod & viris doctiſſimis placuit *res aptas epulis appel* Latini bellariorum nomine accipiunt quæ Græci ὡραῖα vocant, hoc eſt cupedias, ut optime Scal. nam ὡραῖος *bellus* & *pulcher*. Unde & pulcralia eadem dixit Cato in ea quam habuit de fundo oleario: *pulcralibus atque cupediis.* Et res bellas pro cupediis Terent. in adelphis: *Atque unumquemque quod erit belliſſimum carpam.* Galli vocant *friandiſes.* Græci τραγήματα: unde Gallicum vocabulum *dragées.* Neque ſolum eſculenta bellaria ſed & poculentorum delicias: nam & *liberi bellaria* dicebant.

G

Digitized by Google

Bellicrepam ſaltationem dicebant, quando cum armis ſaltabant. quod a Romulo inſtitutum eſt, ne ſimile pateretur, quod fecerat ipſe, cum a ludis Sabinorum virgines rapuit.

Bellitudinem ſicut magnitudinem Verrius dixit.

Bellona dicebatur dea bellorum. ante cujus templum erat columella, quæ bellica vocabatur, ſupra quam haſtam jaciebant, cùm bellum indicebatur.

Bellule, apud Plautum, deminutivum adverbium eſt a bene, quod facit belle, & bellule.

Bellum a belluis dicitur: quia belluarum ſit pernicioſa diſſenſio.

Bellutus, beſtiæ ſimilis.

Beneficiarii dicebantur milites, qui vacabant muneris beneficio. e contrario munifices vocabantur, qui non vacabant; ſed munus reipublicæ faciebant.

NOTÆ.

Bellicrepa ſaltatio.] Gloſſ. Iſidori, *Bellicrepa quoddam genus ludorum cum armatis.* Lege, *bellicrepa ſaltatio.* Ea Græcis ἐνόπλιος ὄρχησις. à Romulo inſtitutam dicit Feſtus, ſed ante Romulum eam Curetes exercuerant, Callimach. & alii. Vide *Salios.* Hæc eadem fuit quæ Cretenſium pyrricha, niſi quod iſta gravior.

Bellona.] Gloſſarium, Bellona, Ἐνυὼ, Ἐριννὺς, θεὰ πολεμική. *Enuo, Erinnus, Dea bellorum.*

1. *Columella.*] Parva columnula. nam antiqui ſcribebant *columa.* Unde recte *columella.* Quintil. lib. 1. cap. 8. *Et columa exempta n litera & conſules exempta n litera Coſſ. legimus.*

Supra quam haſtam.) Servius ad illud lib. 9. Æneid.

—— *Et jaculum intorquens emittit in auras.*

Principium pugnæ.

docet, cum bellum indicere vellent Romani, Feciales haſtam ferratam, aut ſanguineam præuſtam ad finis eorum miſiſſe, poſt tertium & triceſimum diem quam res repetiſſet pater patratus. *Sed cum Pyrrhi temporibus adverſus tranſmarinum hoſtem bellum Romani geſturi eſſent, nec invenirent locum, ubi hanc ſolemnitatem per Feciales indicendi belli celebrarent, dederunt operam, ut unus de Pyrrhi militibus caperetur, quem fecerant in Circo Flaminio locum capere, ut quaſi in hoſtili loco jus belli indicendi implerent. Denique in eo loco ante Ædem Bellonæ conſecrata eſt columna. Varro in Caleno ita ait: Duces cum primum hoſtilem agrum introirent, ominis cauſſa prius haſtam in eum agrum mittebant, ut caſtris locum caperent.* Unde diſcimus non in omnibus bellis haſtam ſuper eam columnam jeciſſe Romanos, ſed tantum cum deerat vere hoſtilis locus. Atque hunc morem procul dubio nobis apertius Feſtus explicaverat, niſi verba ejus nobis mutilator barbarus invidiſſet. Porro Pub. Victor in deſcriptione urbis, in regione 9. *Ædes Bellonæ verſus portam Carmentalem. Ante hanc Ædem columna index belli inferendi.*

Bellule.] A bene, benule, belle, bellule.

Bellum.] A belluis, ut vult Feſtus. Sed belluæ potius a bello. Prius dicebatur *duellum*, inde *bellum*. Quintilian. lib. 1. cap. 5. *Sed B. quoque in locum alterum dedimus aliquando, unde* Burrhus *&* Bruges *&* Balæna. *Necnon eadem fecit ex* duello, bellum. *Unde* duellios *quidam dicere* bellios *auſi.*

Bellutus.] Malim *belluatus*, ut belluata tapetia quæ belluas referunt; ſed legendum *velutus.* Gloſſæ Iſidori: *belluus, moribus belluarum.*

Beneficiarii.] Emendabat Salmaſius, *qui muneribus vacabant beneficio. Sed* quia per beneficium imperatorum vacabant muneribus, legendum eſt potius, *qui vacabant munere ducis beneficio.* Illa *munere ducis*, obliterata ſyllaba *du.* *Muneretis*, in *muneris* poſtea corrupta. Beneficia-

Digitized by Google

Beneventum colonia cum deduceretur, appellari cœptum eſt melioris ominis cauſa. namque eam urbem antea Græci incolentes μαλόεντα appellarunt.

Benignus proprie dicitur is, qui bonis, & dignis largitur. eſt autem compoſitum ex bono, & gignendo.

Benna lingua Gallica genus vehiculi appellatur. unde vocantur conbennones in eadem benna ſedentes.

Bes appellatum eſt, quod bis triens ſit, quamvis dura compoſitio fiat beſſis ex triente. beſſis unciæ octo ſunt, trientis quattuor.

Notæ.

rii iidem. inde & *immunes* dicti. Ut contra *munifices* qui munus obibant, ut foſſas vallum, ſtruerent, excubias & ſtationes obirent. Aliaque id genus.

Beneventum.] Pelignorum in Samnitibus opidum. Putat Scaliger veteres prius dixiſſe Μαλόεντα, ut Σιπόεντα *Sipuntum*. Ὀπόεντα, *Opuntum*; ſic ergo Μαλόεντα, *Maluntum* & *Maluentum*. Prius ſiquidem dixerunt *Sipuentum*, *Opuentum*, *Maluentum*. Unde *Malebentum*, quod in Beneventum poſtea ominis cauſſa mutatum eſt. Nam ridiculum eſt τὸ μαλόεις de quo hic Feſtus: ſed fortaſſe ſcripſerat μαλόεντα.

Benignus.] Ridicule Feſtus. *Benignus* a *benus*, ut dicebant pro *bonus*. Ut Apello, Apollo. Benus, benignus, ut malus, malignus. Benignus, liberalis & largus: malignus illiberalis & parcus.

Benna.] Vox Belgica *banne* quæ corbem ſignificat & vehiculum vimineum quadratum duabus rotis volubile. Quin & apud eos hodie, genus carri itemque apud Helvetios *cumbenne* vocatur. A *benna*, *combennones*. Et in Lexico Latino-Græco, combennit, συμβαστάζει.

Bes.] Inepta etymologia & moroſa. Prius dicebatur *des*, ut *duonus*, *bonus*: *duellus*, *bellus*. As autem ita in partes ſuas ſecatur ut ab uncia ad octo ſemper fiat incrementum, hoc modo, *uncia*. Prima pars aſſis: *ſextans* duæ unciæ, ſexta pars aſſis: *triens*, quatuor unciæ tertia pars aſſis: *quincunx*, quinque *unciæ*: *ſemiſſis*, quod ſemi æs, id eſt dimidia pars aſſis: *ſeptunx*, ſeptem unciæ. Ubi in omnibus eſt incrementum. Nunc autem ab octo uſque ad duodecim, per diminutionem partium proceditur, & tunc de aſſe diminuitur. Non enim ut ante *quadrans*, *triens*, *ſemis* dicitur quæ unciarum adjectione incrementum capiunt. Sed deeſt uncia, deeſt ſextans, deeſt quadrans. Id eſt, *deunx*: *dextans*: *dodrans*: Ergo ab octo incipit deminutio, quare dicitur *des*, id eſt octo unciæ quia de aſſe demitur triens. *Dodrans* novem unciæ, quia demitur quadrans: *dextans*, decem unciæ, quia demitur ſextans. *Deunx*, undecim unciæ quia demitur uncia. Hinc Varro lib. 4. de L. L. In enumeratione aſſis partium poſtquam ad ſeptuncem pervenit, *Reliqua*, inquit, *obſcuriora* quod a diminutione: & ea quæ deminuuntur ita ſunt ut extremas ſyllabas habeant, ut a duodecim una dempta uncia, deunx; dextans, dempto ſextante; dodrans, dempto quadrante. Bes, ut olim des, dempto triente. Feſtus vero ut optime notavit Scaliger, eandem ponit etymologiam in beſſe quam Græci ἐν διμοίρῳ. Nam & *dimoiron* dictum quod duas portiones, hoc eſt duos trientes habet. Sed Græci in aſſis diſtributione, quam poſterioribus temporibus [illegible] vocarunt, aliam rationem ſequuntur. Ita enim numerant ut poſt trientem adjiciant tantum unciam. Ut *triens uncia*, hoc eſt quincunx. *Semis uncia*, hoc eſt ſeptunx. Deinde jam altero triente facto, quem μοῖραν vocant δίμοιρον dicunt. Ita autem numerabant ultimis temporibus: δωδέκατον. ἕκτον. τέταρτον. τρίτον. τρίτον δωδέκατον. ἥμισυ. ἥμισυ δωδέκατον. δίμοιρον. δίμοιρον δωδέκατον. δίμοιρον ἕκτον. δίμοιρον τέταρτον. λίτρα. Tria enim tantum hic variant: primus triens, qui ſimplici acceſſione unciarum progreditur. Alter triens compoſitus vel ex ſe & uncia, vel ex ſemiſſe & uncia. Tertius triens, qui ex ſe & augmento uncia-

Digitized by Google

BIBLIOTHECÆ & apud Græcos, & apud Latinos tam librorum magnus per ſe numerus, quam locus ipſe, in quo libri collocati ſunt, appellantur.

Bidental dicebant quoddam templum, quod in eo bidentibus hoſtiis ſacrificaretur. Bidentes autem ſunt oves duos dentes longiores ceteris habentes.

Bigenera dicuntur animalia ex diverſo genere nata. ut leopardus ex leone & panthera; (cicur ſus ex apro & ſcropha domeſtica; mulus ex equa & aſino.

Bignæ gemmæ dicuntur, quia bis una die natæ ſunt.

Bilbit factum eſt a ſimilitudine ſonitus, qui fit in vaſe. Nævius, Bilbit amphora, inquit.

Bilingues Brutates Ennius dixit, quod Brutii & Oſce, & Græce loqui ſoliti ſint. ſunt autem Italiæ populi vicini Lucanis.

Billis apud Afros appellatur ſemen humanum humi profuſum.

NOTÆ.

rum compoſitus eſt. Et iterum repetit ordinem primi trientis, uncia, ſextans, quadrans. Nam ſe componit cum illis. Beſuncia, beſſextans, beſquadrans. Ut non dubitari poſſit quare *dimoiron* Græci vocarunt. Cum poſſent aliter facere & à tribus quadrantibus dodrantem potius, quam a duobus trientibus beſſem.

Bidental.] *Locus sacro perculſus fulmine, qui bidente ab aruſpicibus conſecratur quem calcare nefas eſt.* Vetus interpres Perſii. Bidental à bidente quod bidentibus ovibus expiabatur. Scaliger hæc duo verba *quoddam templum* quaſi barbari mutilatoris reſpuit, quod *bidental* diceretur quivis locus de cœlo tactus. Sed fruſtra eſt Scaliger. Nam cum à bidente *bidental* dictum conſtet, conſtat etiam non prius dictum quam a bidente fuerit expiatum & conſecratum. Ergo *templum quoddam* jure dicitur. Id eſt, locus religionis cauſſa muro, palis, fune aut ſimili re clauſus ſeptuſque. Et re vera ut in libris fulguralibus Tagetis & aliorum Etruſcorum continetur, Aruſpex pura veſte indutus bidente locum expiabat, expiatum conſecrabat, conſecratum ſepiebat, quia calcari nefas erat. Et hic Feſtus egit de prima origine vocis *bidental*, Poſtea vero fieri potuit ut bidental diceretur quivis locus fulmine tactus qui bidente non fuerit expiatus, nam & Perſius hominem etiam *bidental* vocavit. Sed non ideo verba Feſti ſic temere mutilare debuit vir doctiſſimus.

Bigenera.] Docti viri putant aliquid mutandum in *excurſus*. Quare? non video Scal. Cicur ſus, ſus manſuetus.

Bigna.] *Bignus*, pro, *bigenus*. Infra, *quia bis una die natæ ſunt.* Reſcribendum, *quia bina una die nata ſunt.*

Bilbit.] Vox ad imitationem ſtrepitus quem edit aqua vel vinum, cum per anguſtum phialæ collum funditur. Gloſſarium: *bilbit*, ἐπιτυχικόμης φωνῆς. *Imitatio vocis. Bilbere* Græci dicunt βομβυλιάζειν, & βομβύζειν Gloſſ. *Bilbit*, βομβύζει. Inde *bombylium*.

Bilingues.] Lego *Brutiates* non *brutates*. Βρετιάται. Apud Porphyrionem tamen veterem Horatii interpretem legitur *Brutaces*. Ad illud Sat. 10. lib. 1. *Canuſini more bilinguis. Bilinguis dicitur quoniam utraque lingua Canuſini uſi ſunt, ſicut per omnem illum tractum Italiæ quem ex majori parte Græci incoluerunt. ex quo magna Græcia nomen accepit. Ideo ergo & Ennius & Lucilius Brutaces bilingues dixerunt.* Ita enim ex veteri codice emendandus ille Porphyrionis locus. Scal. Brutates legitur apud Ennium lib. 8. Sat.

Brutates . . . . bilingues.

Brutates autem iidem qui Bruttii in inferiori parte Italiæ qua Siciliæ contigua eſt, à Lucanis orti & ab iis etiam dicti *Bruttii* quod ab eis defeciſſent. Lucani

Digitized by Google

Binomius, cui geminum eſt nomen, ut Numa Pompilius, Tullus Hoſtilius.

Biſeta porca dicitur, cujus a ſervice ſetæ bifariam dividuntur, cum jam eſſe incipit major ſex menſium.

Bitienſes dicuntur, qui peregrinantur aſſidue.

BLANDICELLA verba blanda per diminutionem ſunt dicta.

Blaterare eſt ſtulte, & percupide loqui; quod a Græco βλὰξ originem ducit. ſed & camelos, cum voces edunt, blaterare dicimus.

Blennos ſtultos eſſe Plautus indicat, qui ait: Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.

Blitum genus oleris a ſaporis ſtupore appellatum eſſe ex Græco putatur, quod ab his βλὰξ dicatur ſtupidus.

BOA ſerpens eſt aquatilis; quem Græci ὕδρον vocant. a qua icti obturgeſcunt. crurum quoque tumor viæ labore collectus boa appellatur.

Boare, id eſt clamare, a Græco deſcendit βοᾶν.

NOTÆ.

enim *Bruttios* vocabant apoſtatas & fugitivos. Strab. lib. 6. & Diodor. Sicul. lib. 16. Hinc Gloſſarium, Brutiani, οἱ τὰς δουλικὰς τάξεις χρεωστοῦντες. *Servilia efficia debentes.* Vide *Bruttiani.*

Binomius.] Legit Scaliger. *Binominis*, ut *cognominis*. Sed & *Binomius* rectum erit e Græco διώνυμος. Gloſſæ *Binomius*, διώνυμος. Leg. διώνυμος.

Biſeta.] A *bis* & *ſeta* quod ex utraque parte ſetas habeat. Quod rum iocipit cum ſex meoſes nata eſt. Unde elegantes Gloſſarium *Biſſetus*, χοῖρος ἑξαμηνιαῖος. *Porcus ſex menſes natus.*

Bitienſes.] A verbo *bito* pro *beto*, id eſt eo. Varro. *Mulierem foras betere juſſit.* A *bito* igitur *bitio* uode *bitienſis* qui peregrinatur aſſidue.

Baterare] Stulte loqui & inaniter. Plaut. Aulul. *Vbi tu es qua blateraſti jam vicinis omnibus.* *Blatero*, a *blatio* quo uſus eſt Plaut. in Amphit.

Qui malum! intelligere quiſquam potis eſt, ita nugas blatis.

Blatio a βλὰξ piſcis oihili. Unde per Metaphoram *blax*, *fatuus*. Stultus. Gloſſ. Blax, ἀνόητος.

Blennos.] Proprie quos vulgo dicimus *morveux*. Nam βλέννα eſt μύξα, *morve*. Locus Plauti eſt in Bacchid. v. 1.

Blitum.] Plaut. Pſeud. 3. 2.

Apponunt rumicem, braſſicam, betam, blitum.

Inde fatui *blitei*. Plaut. Trucul. 4. 4.

Blitea & lutea eſt meretrix niſi quæ ſapit in vino ad rem ſuam.

Blitum autem noo a βλαξ ſed a βλίτον. Heſych. βλίτον, λαχάνου εἶδος. *Genus oleris.* Schol. Ariſtoph. βλίτον μωρὸν εἶναι δοκεῖ λάχανον, *blitum videtur eſſe olus inſipidum.* Et forte βλίτον a βλίττω *abjiciendum*.

Boa.] Vel *Bova*, oihil eoim intereſt, ſic dicta quod bubulo lacte nutriatur, ait Plio. lib. 8. cap. 14. *Faciunt his fidem in Italia appellatæ boæ in tantam amplitudinem exeuntes ut D. Claudio principe occiſa in vaticano ſolidus in alvo ſpectatus ſit infans. Aluntur primo bubuli lactis ſucco unde nomem traxere.* Mihi magis placet à magnitudine *boas* vel *bovas* dictas. Inde crurum tumor *boa*. Lucil.

Inguen ne exiſtat, papula, tama ne boa noxit.

Inde etiam *boa* dictus qui hoc vitio laborat. Gloſſarium. *Bor*, ὁ τοὺς πόδας φλεγμαίνων. Lege ut optime Scaliger, *boa*. Et etiam *boa*, morbus boum auctoribus rei ruſticæ, Gloſſario quoque *boa*, νόσος βοῶν.

Boare.] Reſonare, clamare Plaut. *Boat cælum, fremitu virum* & Ennius, *clamore bouantes.* Iude Gloſſarium bobaotes, βοῶντες. Leg. *Bouantes.*

Boarium forum Romæ dicebatur; quod ibi venderentur boves.

Bocas genus piſcis. a boando, id eſt vocem emittendo appellatur.

Boiæ, id eſt genus vinculorum, tam ligneæ, quam ferreæ dicuntur.

Boicus ager dicitur, qui fuit Boiorum Gallorum. is autem eſt in Gallia citra Alpes, quæ togata dicitur, in qua ſunt Mediolanenſes.

Bombitatio eſt ſonus apum, ab ipſo ſonitu dictus; ſicut mugitus boum, hinnitus equorum.

Bona, id eſt ſubſtantia rerum, dicta ſunt quæ digna ſint bonis.

Botulus genus farciminis propter connexionem a bolis ſic appellatur.

Bovem bidentem a dentium numero dicunt appellari.

Bovinatur, conviciatur.

Brachium nos, Græci βραχίων dicunt. quod deducitur a βραχύ, id eſt breve: eo quod ab humeris ad manus breviora ſint, quam a coxis plantæ.

Braſſica a præſecando eſt dicta.

Notæ.

Bocas.] *Boca* dicitur & *box* à Græco βόαξ, βῶξ, ἀπὸ τῆς βοῆς *a voce*, ideoque & Mercurio dicatus. Athen. lib. 7. De piſcibus vocalibus idem Athenæus lib 8. & ibid. Caſaub.

Boia.] *Boia* proprie collare. Gloſſæ, *boia*, κλοιός, & *imboio*, κλοιὸν περιτίθημι. Sæpius in veteribus hiſtoriis martyrum legitur. Ut *tolle boiam de collo meo*. Non mediocriter errat Brodæus qui *boiam* eandem cum *taurea* facit, cum *taurea* ſit ſcutica. Heſych. μάραγνα, μάστιξ, ῥάβδος, ταυρεία. Artemidorus de carnibus bubulis quod non bonum ſit videri eis veſci, præſertim ſervis διὰ τὸ ἱμάντας ἐκ τῶν ταυρείων. Alluſit Plaut. *Boius bojam terit*. Nam *boiam* accipiendum pro collari, cum tamen qui hoc dicit vellet accipi tanquam ſi dixiſſet ipſum Gallum cum Galla cubare. Notum enim Boios eſſe Gallos *Scalig*.

Boicus ager.] Boii Galli qui circa Padum olim habitavere ſed inde a Romanis ejecti ad Iſtrum apud Tauriſcos. Strab lib. 5. & Liv. lib. 5. Gloſſarium Bos, *bus*, Συντάγματα οἱ Γάλλοι. Scribe bos, βοῦς. Boi, ἔθνος οἱ Γάλλοι. Scalig

Bombitando] βόμβος Græcis vox apum. Inde *bombito*, *bombitatio*.

Bona.] Per ſubſtantiam intellige οὐσίαν. Quidam bona a *beando nam* & veteres dicebant *benum* pro *bonum*. Voſſius ab Æolico βόνος ab inuſitato ὄνω vel ab ὀνίω vel ὀνίνημι *juvo*.] Sed *bonum* a priſco *duonum* ut a *duellum*, *bellum*. A *duis*, *bis*. Vide *duonum*.

Botulus.] Lucanica carnis ſuillæ boris farta. Unde & nomen ut vult Feſtus. Sed repugnat quantitas. Bolus enim primam producit, botulus vero & per diminutionem botellus eandem corripit. Quare optime Voſſius a βορᾶς *cibus*. Vel a βόμβαλος *farcimen*.

Bovem bidentem.] Vide *ambidens*.

Bovinatur.] Vocabularium vetus: *Bovinator, convitiator, inconſtans Bovinari, convitiari damnare, clamare*. Gloſſarium: *Bovinatores* θορυβοποιοί, θρύλλον ποιοῦντες, ἢ ταραχή: *Id eſt turbantes, rumorem facientes, vel tumultum*. Gloſſæ Iſidori: *Bovinator, inconſtans*. Nempe bovinari eſt tergiverſari Lucil.

> *Hicce ſtrigoſu' bovinatorque ore improbu' duro.*

A bove in arando ſtrigante. Vide Gellium lib. 11. cap. 7.

Brachium.] Os ab humero ad cubitum Græcis βραχίων, a βραχὺ quod breve ſit ſi cum oſſe femoris conferatur.

Braſſica.] A *præ* & *ſeco*, p mutato in b, & e in r. Varro lib. 4. de L. L. *Braſſica ut præſeca, quod ex hujus ſcapo minutatim præſecatur.*

Digitized by Google

Breves Græco deſcendit, quod eſt βραχύ.

Bruma a brevitate dierum dicta.

Brundiſium quidam poëtæ brevitatis cauſa Brendam dixerunt.

Brutianæ parmæ dicebantur ſcuta, quibus Brutiani ſunt uſi.

Brutiani dicebantur, qui officia ſervilia magiſtratibus præſtabant: eo quod hi primum ſe Hannibali tradiderant; & cum eo perſeveraverunt, uſquedum recederet de Italia.

Brutum antiqui gravem dicebant.

Bubinare eſt menſtruo mulierum ſanguine inquinari. Lucilius: Hæc, inquit, te imbubinat, & contra te imbulbitat. Imbulbitare eſt puerili ſtercore inquinari. Dictum ex fimo, quod Græci appellant βόλβιτον.

Bubleum eſt genus quoddam vini.

Buccina quam nos appellamus, Græci buchianon a ſimilitudine ſoni dicunt.

Bucephalus vocatus eſt equus Alexandri regis, propter quandam bubuli capitis ſimilitudinem.

NOTÆ.

Breve.] A βραχὺ mutato χ in u, ut μαλάχη malua.

Bruma.] A brevitate dierum. Sic igitur ducenda etymologia *breviſſimus, brevimus, brevima, breuma, bruma*. Varr. lib 5. de L. L. *dicta bruma quod breviſſimus dies eſt.*

Brundiſium.] Nullibi hodie *brendam* apud poëtas reperies. Sed omnino reſcribendum *brendum* vel *brentium*; Brundiſium enim dictum quod portus habeat cervi corona referentes, quem Meſſapii βρέντιον & βρεντέσιον vocant. Heſych. βρένδον ἔλαφον. Vide Strabonem lib. 6. & Euſtath. in Homer. p. 1409. Stephanus autorem hujus etymologiæ citat Seleucum in gloſſis.

Bruttiana parma.] Vide *parmulis.*

Bruttiani.] Vide *bilingues.* Quod ſe Annibali dedidiſſent hoc pœnæ iis a Romanis impoſitum, ut curſores eſſent & tabellari. Vide Gell. lib. 10. cap. 4. & Strab. extremo lib. 5. qui non Bruttiis tantum, ſed Picentinis etiam & Lucanis factum tradit. Inde etiam Bruttii *gerones* apud Fulgentium. Porro ab ultimis uſque ſeculis victoribus is mos fuit ut gentes devictas quas penitus nollent exſcindere, ad vilia ſervitia cogerent, ſic Joſue Gabaonitas quos delere ei nefas erat propter ſacramentum, aquatores fecit & lignarios.

Brutum.] Horat. *quo bruta tellus.* Eſtque ex Etruſcorum librorum doctrina in quibus etiam eodem modo *bruta fulmina* dicebantur. *Scal.*

Bubinare.] Gloſſæ Iſidori: *Buvinare ſanguine inquinare mulieris menſtruata.* Verſum Lucilii ſic legebat Franciſcus Duza:

Hæc te imbubinat, & contra te imbulbitat ille.

vel:

——— *Te imbulbitat infans.*

Imbulbitare autem eſt quovis ſtercore inquinare, non tantum puerili. Sed hic Lucilii verſum Feſtus explanavit, ubi de puerili ſtercore loquitur.

Bubleum.] Et *Bublinum.* Græce βύβλινος. Theocrit. Idyl. 13.

——— Ἀνῷξα δὲ βύβλινον αὐτοῖς
Εὐώδη τετόρων ἐτέων.

I. *Relevi autem Bubleum illis*
Fragans, quatuor annorum.

Buccina.] A Græco βυκάνη, ut optime correxit Scaliger à ſimilitudine ſoni quia *bou bou* canit; ut ſcrîit etiam Varro lib 4 de L. L. *Etiam buccinator a vocis ſimilitudine & cantu dicitur.*

Bucephalus.] Contra Feſtum ſcholiaſtes Ariſtophanis: ὁ γὰρ, inquit, Βουκεφάλας ἵππος ἐκλήθη διὰ τὸ μορφὴν ταύρου αὐτὸς ἔχειν, ἀλλὰ διὰ ὅτι ἐγκεχαραγμένη, ὡς καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ὁ

Bulgas Galli ſacculos ſcorteos appellant.

Bulimam Græci magnam famem dicunt, adſueti magnis, & amplis rebus præponere βυ, a magnitudine ſcilicet bovis. hinc eſt, quod grandes pueros bupædas appellant; & mariſcam ficum, buſycon.

Bulla aurea inſigne erat puerorum prætextatorum, quæ dependebat eis a pectore, ut ſignificaretur eam ætatem alterius regendam conſilio. dicta autem eſt a Græco ſermone βυλὴ, quod conſilium dicitur Latine. vel quia eam partem corporis bulla contingat, id eſt pectus, in quo naturale manet conſilium.

Burranica potio appellatur lacte commixtum ſapa. a ruſo colore, quem burrum vocant.

Burranicum, genus vaſis.

Burrum dicebant antiqui, quod nunc dicimus ruſum. unde ruſtici burram appellant buculam, quæ roſtrum habet ruſum. [1] pari modo rubens cibo ac potione ex prandio burrus appellatur.

Notæ.

ἵππος ἔω. i. e. *Neque enim Bucephalos equos dicimus, quod tali forma præditi ſint, ſed quod talem notam inuſtam gerant, ut equus Alexandri Macedonis.* Idem Arrianus, vel quod notam candidam in capite habuerit equus Alexandri, ipſe totus niger. Sed verum eſt ita dictum fuiſſe quia Theſſalus eſſet herbamque boucranion inuſtam haberet. Ita enim generoſos quoſque equos ſuos inurebant Theſſali.

Bucerum.] Eleganter Lucret. lib. 5.

Lanigeraque ſimul pecudes & bucera ſecla

Et Ovid, lib. 6. Metamorph.

Lanigeroſque greges, armentaque bucera pavit.

Gloſſ. Philoxeni. Bucerum, γένημα βόος leg. *Bucerum ſæ lum.*

Bulgas] Ita ſacculos pellaceos, crumenas veteres appellarunt. Lucil.

Cui neque jumentum eſt, nec ſervus, nec comes ullus
Bulgam, & quidquid habet nummorum ſecum habet, ipſe
Cum bulga cænat, dormit, lavit, omnis in una
Spes homini bulga, hac devincta eſt cætera vita.

Vocabulum Gallicum quod Feſtus intelligit, eſt *bouge*, & diminutivum *bougette*. Et Latinos à Gallis vocem *bulgam* accepiſſe creditum eſt. Sed melius Voſſius qui ab Æolico βολγὸς pro μολγὸς deducit, nam μολγὸς. βοεῖος ἀσκός.

Bulimam.] Corrige cum Scaligero *bulimum*, Græce βυλιμον, a particula epitatica βῦ a bovis magnitudine, ut βυλίμια, βύπαιδα, βυγαίος, βυθάλασσα, βύσυκον, βουνοῦν, & alia multa.

Bulla.] Varro, ut refert Plutarch. ab Æolico, βόλλα pro βυλὴ, & pueris datam ut εὐβουλίας σύμβολον, quod cum Feſto facit. Bulla autem in collo pueris ingenuis ſuſpendebatur aurea, libertinis ſcortea, & a Tarquinio priſco originem habere putatur.

Burranica potio.] Hanc facit lacte, id eſt, lac, cum ſapa, id eſt, mulſo decocto. Burranicam potionem deſignat Ovid. lib. 4. Faſt.

Dum licet oppoſita, veluti cratere camella.
Lac niveum potes, purpureamque [ſapam.

Burranicum.] A burro, id eſt ruſo.

Burrum.] *Burrus* a Græco πυῤῥὸς. Gloſſ. vet. *Burrus*, πυῤῥός. pro *burrus* ſæpe ſcribebant *byrrus*. Servius: *Pyrrus a colore comæ ſic dictus qui Latine byrrus dicitur.* Sic Πυῤῥίας nomen proprium, apud Latinos veteres comicos *Byrrias* dicitur. Sic genus equi brevioris a colore Græci πυῤῥιχον Latini *burrichum* appellarunt. Unde noſtrum *bourrique*

[1] *Pari modo.*] Hinc Neſtor: *Burrus dicitur qui ex potione cito fit rubeus.* Hoc verbum in eodem ſenſu retinet Hiſpanica lingua, *burraces* enim vocat ebrioſos, & vas vinarium *burraceam*.

Buſtum

Digitized by Google

Buſtum proprie dicitur locus, in quo mortuus eſt combuſtus, & ſepultus. diciturque buſtum quaſi bene uſtum. ubi vero combuſtus quis tantum modo, alibi vero eſt ſepultus, is locus ab urendo uſtrina vocatur. ſed modo buſtum, eo, quod ſepelitur, ſepulcra vocamus.

Buteo genus avis, quæ ex eo ſe alit, quod accipitri eripuerit: vaſtitatiſque eſt cauſa his locis, quæ intraverit, ut bubo: a quo etiam appellatur buteo

Buttubata, Nævius pro nugatoriis poſuit, hoc eſt nullius dignationis.

NOTÆ.

Buſtum.] Area ſoli in qua corpus crematur & ſepelitur, unde & buſta olim ſepulcra dicta ſunt. Vide infra in *ſepulcrum.* Et Cicero in 2. de legibus: *Pœna eſt ſi quis buſtum hoc eſt tymbon, aut monumentum violarit.* Locus ubi corpora combuſta ſunt, nec ſepulta, *uſtrina* dicitur. *Pyra*, lignorum congeries, *rogus* eſt cum jam ardere cœpit. Virgil.

Conſtituere pyras
Ter circum accenſos cincti fulgentibus armis.
Decurrere rogos.

Monumentum eſt lapidea ſtructura ſepulcro impoſita, cui ad memoriam demortui quidpiam inſcribebatur. Cic. 1. Tuſcul. *Monumenta ſepulcrorum ex vulgari ſcilicet ſaxo, aut ex marmore*, quibus inciderentur laudes demortui, ut propagaretur ejus memoria

Buteo.] Accipitris genus. Quæ ſubungit Feſtus, ea refellit Voſſ. nam cum avis timidiſſima ſit, cum accipitre congredi non audet, nedum illi cibum eripiat, nec vaſtitatis cauſſa eſt cum ſit boni ominis, ut patet ex Plinio, qui & familiam ex eo cognominatam dicit cum proſpero auſpicio ducis in navi ſediſſet.

Buttubata.] Nugatoria a puerorum vocibus, *bu*, *tu*, *ba*, *ta*, quas primas in infantia diſcunt. *Bu* eſt bibere. *Tu* appellatio cibi. *Ba* eſt papa. *Ta* eſt appellatio tatæ. vel *ba* eſt pro *ma*, hoc eſt mamma, ut facilis eſt lapſus a *m* ad *b* *buttubata*, quaſi *buſtumata* Scaliger. Verius, ut videtur Martinius qui ab Hebræo *bitu bote* eſſe putat quod ſignificat *locutionem garriens* ſive *futilia effutiens* & ſaoe non pueriles, ſed fictitias voces fuiſſe oſtendit Soſipater, apud quem disjuncte legitur, *Bu tu bat ta. Plautus pro nugis poſuit, ut in gloſſis veterum bat tat ti anagmenorum* (anaxamentorum recte Meurſius) *vocum veterum Interpres ſcribit.*

H

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER TERTIUS.

C.

CACULA ſervus militis. Plautus: Video caculam militarem. dicitur autem à Græco κᾶλον, quod fuſtibus claviſque ligneis ad tutelam dominorum armati ſoliti ſint.

Caculatum, ſervitium.

Cadmea terra, quæ in æs conjicitur, ut fiat orichalcum.

Caduca auſpicia dicunt, cum aliquid in templo excidit, veluti virga è manu.

Caduceatores legati pacem petentes. Cato: Caduceatori, inquit, nemo homo nocet.

NOTÆ.

Cacula.] Locus Plauti eſt in Trinum. act. 3. Sc. 3.

Video caculam militarem me futurum haud longius.

a κᾶλον, id eſt, *lignum*, deducit Feſtus, inepte, nam eſt a κακὸς *imbellis*, quod non eſſet in numero militum. Caculam cum calone in etymo confundit Feſtus.

Caculatum.] A cacula, intellige autem ſervitium cacularum *caculatus*, ut *ædilatus* &c.

Cadmea terra.] In æs injicitur, ut facilius fundatur. Plin. lib. 34. cap. 10. *Ipſe lapis, ex quo fit æs, Cadmea vocatur, fuſoris neceſſarius, medicina utilis.* Lapidem calaminarem vocant officinæ. Dicta autem *Cadmea* a Cadmo qui metallorum fuſuram inveniſſe dicitur. Alii aliter.

Caduca auſpicia.] E manu virgam quam commentaculum vocabant, excidiſſe, caducum auſpicium faciebat, & infelix erat.

Caduceatores] Legati, præcones, feciales qui caduceum gerebant in ſignum pacis, græce κηρύκειον apud Lucian. & in epigram. Tarentinis & Syracuſanis καρύκιον & ρ in δ mutato *caduceum* de Caduceo Hygin. lib. 2. Aſtron. cap. 8. *Ab Apolline virgulam quamdam munere accepit Mercurius, quam manu tenens cum proficiſceretur in Arcadiam, & vidiſſet duos dracones inter ſe conjuncto corpore alium appetere, ut qui dimicare inter ſe viderentur, virgulam inter utrumque projecit, itaque diſceſſerunt, quo facto, eam vir-*

Cæcultant, cæcis proximi ſunt oculorum acie obtuſa. Plautus: [1] Num nam mihi oculi cæcultant? eſt ne hic noſter Hermio?

Cæcultare eſt cæcos imitari.

Cæculus condidit Præneſte. [2]. Unde putant Cæcilios ortos, quorum erat nobilis familia apud Romanos. Alii appellatos eos dicunt a Cæcade Troiano Æneæ comite.

Cæcum vallum dicitur, in quo præacuti pali terræ adfixi, herbis vel frondibus occuluntur.

Cædem putant ex Græco dici, quod apud illos κτείνειν ſignificat interficere.

Cædere a cædendo dictum.

Cæditiæ tabernæ in via Appia a domini nomine ſunt vocatæ.

Cælaſſis, cælaveris.

Cæleſtia auguria vocant, cum fulminat, aut tonat.

Cælibem dictum exiſtimant, quod dignam cælo vitam agat.

Notæ.

gulam pacis cauſa dicit eſſe conſtitutam, nonnulli etiam cum faciunt caduceos, duos dracones implicatos virgula faciunt. quod initium Mercurio fuerat pacis. Græci tantum Caduceos gerebant, Romani vero herbas quaſdam quæ *ſagmina* vocabantur.

Cæcultant.] Gloſſ. *Cæculto*, ἀμβλυώττω, & ita forte rectum eſſe putavit Voſſius, quem non ſequor, nam a *cæco*, *cæcutio*, ut *audio*, *audito*, *auſculto*.

1. *Numnam mihi.*] Hic verſus Plauti eſt ex amiſſis ejus comœdiis, quarum etiam nomen deſideratur.

Cæculus condidit Præn.] Virg. 7. Æneid.

Nec Præneſtinæ fundator defuit urbis,
Vulcano genitum pecora inter agreſtia regem,
Inventumque focis omnis quem credidit ætas,
Cæculus.

Ubi ſervius: *Cæculus filius Vulcani ſic dictus quod minoribus oculis fuerit quam rem frequenter efficit fumus. Hic collecta multitudine, poſtquam diu latrocinatus eſſet Præneſtinam civitatem in montibus condidit*, &c. Et Solo. cap. 8. *Præneſte, ut Zenodotus refert a Præneſte Ulyſſis nepote Latini filio, aut ut Præneſtini ſonant libri a Cæculo quem juxta ignes fortuito invenerunt, ut fama eſt, Digitiorum ſorores.*

2. *Unde putant Cæcilios.*] Cæcilia gens plebeia, Metellorum cognomento clara e Præneſte oriunda puta a Cæculo. Alii à cæcitate Cæcilios dictos putant.

Cæcum vallum.] Occulta munitio ex præacutis in ſummo vallis alte ac denſe ſtipata in humo defixis, eorum modice prominente cuſpide, ac ea frondibus aut virgultis obducta, qua tranſituri ſunt hoſtes, qui ſe latentibus ſpiculis induant. Cæſar lib. 1. belli civilis. *Cæſariani milites poſitis ſcalis, Brunduſii muros aſcendunt, ſed moniti à Brunduſinis, ut vallum cæcum foſſaſque caveant, ſubſiſtunt, & longo itinere ab iis circumducti ad portum perveniunt.*

Cædem.]. A cædo, quod à κτείνω occido unde & *caido* antiqui dicebant.

Cædere.] Lege *cædere a cædendo dictum* ut in marg. Sed etymon illud Feſti falſum eſt. Vide *cædem*.

Cæditiæ tabernæ.] Ex hoc loco Sipontinus: *Cæditiæ tabernæ non a cædendo dictæ ſunt, ſed a domini nomine qui cæditius vocabatur, a quo in via Appia ædificata ſunt.* Non longe ab eadem via circa veſtinos alicubi campus nomine *Cæditius*, cujus meminit Plin. Unde optimus caſeus & circa Sinueſſam *cæditiani* coloni.

Cælaſſis.] Cælaveris. *Cælaſſo*, *cælavero amaſſo*, *amavero* & ſimilia quam formationem Latini à Græcis mutuati. Ex aoriſtis ſubjunctivi.

Cælibem.]. Hoc Feſti Etimon vulgo,

Cælla, quod ea cælentur, quæ volumus eſſe occulta.

Cæna apud antiquos dicebatur, quod nunc eſt prandium. Veſperna, quod nunc cænam appellamus.

Cænacula dicuntur, ad quæ ſcalis aſcenditur.

Cærimoniarum cauſam alii ab oppido Cære dictam exiſtimant; alii a caritate dictam judicant.

Cæſar, quod eſt cognomen Juliorum, a cæſarie dictus eſt, quia ſcilicet cum cæſarie natus eſt.

NOTÆ.

receptum fuit nam & Donatus apud Terent. *Romani*, inquit, *cælibem, quaſi cæliſtem dicunt*. Sed tamen falſum eſt. Nam *cælebs* à Græco, κοίλιψ id eſt *carens concubitu* ut αἰγίλιψ *carens capris* Κερκόλιψ *carens cauda*. A κοίτη eſt κοῖτος a quo & λείπω, κοίλιψ.

Cælla.] A cælando. Melius per ſimplex *e celia à celando*.

Cæna.] Idem in *prandium. Prandium*, inquit, *a Græco eſt dictum nam meridianum cibum cænam vocabant* & in voce *ſcenſas*. *Scenſas Sabini cænas dicebant, quæ autem nunc prandia ſunt cænas habebant & pro cænis veſpernas appellabant*. Sic apud Plautum *veſperna*. Eodem modo apud veteres Græcos δεῖπνον quod cœna nunc eſt, ſignificabat prandium, δόρπον autem veſpertinas epulas. Quod ſplendido Theocriti loco probatur qui eſt in fine Ηρακλίσκ.

> Δεῖπνον δὲ κρέα τ' ὀπτὰ, καὶ ἐν κανέῳ μέγας ἄρτος
>
> Δωρικός. ἀσφαλέως κε φυτοσκάφον ἄνδρα κορέσσαι.
>
> Αὐτὰρ ἐπ' ἤματι τυτθὸν ἄνευ πυρὸς αἴνυτο δόρπον.

Id eſt; *Prandium autem carnes aſſatæ & grandis e caniſtro panis Doricus, qui facile etiam foſſorem ſatiare poſſet. Verum finito die exilem abſque igne ſumebat cænam*. Sed de hoc apud ipſum Theocritum ſi conatus noſtros porro promoveat Deus opt. max.

Cænacula.] Superiores ædium partes quod ibi cænarent. Gloſſ. *Cænaculum*, ὑπερῷον. Inde Ennius: *Cænacula maxima cæli*. Cænaculum ſuum ſic deſcribit Martialis. *Et ſcalis habito tribus, ſed altis*. Infra legendum *quod ſcalis ſcanditur* putavit *cænacula* dicta quaſi *ſcandacula*, quia ſcriptum erat *ſcænacula*. Ignorans ſcilicet Sabinos *ſcænacula* dicere pro *cænacula*, ut *ſcælum* pro *cælum*, ſcena pro *cæna* & ſimilia. Vide *ſcenſas*.

Cærimoniarum.] Scaliger deducit à *cerus* id eſt, *ſanctus*, ut ipſe exponit, ſed contra Feſtum qui *cerus creator* interpretatur, quod ſi ita ſit, ut & re vera eſt, inde *cærimonia* nomen accepiſſe non poteſt. Erit igitur ab oppido *cære* in Tuſcia non longe à Tarquiniis, quod ſacrarium populi Rom. diverſorium Sacerdotum, ac Romanorum ſacrorum receptaculum vocat Livius. Vide Strab. lib. 5. Alii a *Cerere cærimoniam* dicunt unde & in Gloſſ. *cærimonia*, ὀργία. Quidam a *caritate* ut Feſtus ſubjicit, id eſt a carendo, ſicut in cærimoniis eſſe dicuntur qui certis rebus abſtinent ut infra in *purimenſtrio* & illud etymon probavere Maſſurius Sabinus apud Gellium lib. 4. cap. 9. Macrob. lib. 3 cap. 5. Auguſtin. lib. 2. retract cap 37. & Iſidor. lib. 6. cap. ult.

Cæſar.] *Vel ab elephanto qui Mauris Cæſar dicitur, vel a cæſa matris utero, vel a Cæſarie, vel quod oculis cæſiis*. Spartian. in Ælio vero Poſtremum etymon prorſus ineptum: ſecundum multi amplectuntur, quod ſi verum, putandum eſt, id nomen accepiſſe quendam ex majoribus imperatoris non ipſum imperatorem, quem jam puberem & Gallias ſubigentem matrem amiſiſſe ſatis conſtat. Sed aliud omnino quærendum eſt, nam vetuſtiſſimum Cæſaris nomen quippe & ante bellum Samniticum quidam *Claudius Cæſar* extitit. Sane *Cæſar* ut optime notavit Salmaſius, antiqua vox Latina, quæ τὴν κουρὰν significat, unde *cæſaries* vel cæſaria, ἡ κόμη κουρίμη.

Cæſariati, comati.

Cæſones appellantur ex utero matris exſecti.

Cæſtus vocantur & ii, quibus pugiles dimicant. & genus quoddam muliebris ornatus.

Calaſſis tunicæ genus quod Græci χαλάσιν dicunt. Alii dicunt nodum eſſe tunicæ muliebris, quo connexa circa cervicem tunica ſubmittitur.

Calathos Græci, nos dicimus quaſillos.

Calatores dicebantur ſervi, ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quod eſt vocare; quia ſemper vocari poſſent ob neceſſitatem ſervitutis.

Calbeos armillas dicebant, quibus triumphantes utebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur.

NOTÆ.

Cæſariatus.] Plaut. in milite: *qui miles admutiletur cæſariatus.*

Cæſones.] A cædendo, quia ſecta matris utero in lucem prodeunt.

Cæſtus] Laminæ fereæ aut annuli connexi, quibus pugiles armabant brachia. Clavæ etiam plumbeas pilas loris bubulis appenſas habentes cæſtus dicebantur per *æ* a cædendo.

1. *Et genus quoddam.*] Cingulum intelligit, ſed hic fruſtra eſt Feſtus ſive Paulus, nam cum pro ornatu muliebri per *e* ſcribitur a Græco κεστὸς, quod apud Homerum, Lucianum & alibi quoque obſervavi. Cum vero pro armis pugilum per *æ* a cædendo, & ita ſenſiſſe videtur Servius. Sed cogitanti mihi ſuccurrit nihil opus eſſe dividua iſta originatione, ceſtus enim pugilum & ceſtus muliebris per e ſimplex, à κεστὸς quod adjective a κεντῶ *punge.* Ceſtus quaſi acu pictus & compunctionibus elaboratus & diſtinctus, quo modo veneris cingulum ſive balteum κεστὸν ἱμάντα dixit Homer. Iliad. ξ. Et Heſychius interpretatur ποικίλον. Ab eo igitur Latini ſubſtantive formarunt ceſtus, ceſti, de muliebri ornatu; & ceſtus hujus ceſtus de armis pugilum Ille quod acu variegatus, iſte quod inſerto ferro & plumbeis bullis ſive ſphærulis quaſi compunctionibus diſtingueretur.

Calaſſis.] A voce Ægyptia χαλάσιρις, id eſt veſtis linea ad talos demiſſa Ægyptiis propria. Herodot. Ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτοὺς, τὰς καλέουσι καλασίρις. Id eſt, *induti ſunt veſtes lineas, circum crura fimbriatas, quas vocant calaſiris.* De Ægyptiis loquitur. Sed probabilius eſt *Calaſſis* eſſe à Græco χάλασις. Vide *Aclaſſis.*

Calathos.] Græce κάλαθος, ubi mulieres fuſos, lanas & penſa reponebant Virgil.

—— *Non illa colo calathiſque Minervæ*
Fœmineas aſſueta manus.

Latine *quaſillus* dicitur. Calathus etiam apud veteres pro quolibet vaſe vel poculo

Calator.] A *calare*, vocare nominare, quod a Græco καλεῖν. Plaut. Mercat. v. 2.

Egomet mihi comes, calator, equus, agaſo, armiger.

Et Pſeudo l. 4. 2.

Harpax calator meus eſt ad te qui venit.

Sed non ideo dictus calator quod vocari poſſet ob neceſſitatem ſervitutis, ut Feſtus putavit, ſed quod ipſe *calaret* dictaret nomina, qui & ideo *nomenclator* dicebatur. Horat. *Mercemur ſervum qui dictet nomina.* Calatores etiam miniſtri ſacrorum. Gloſſ. Iſidor. *Calator, miniſter ſacrorum.* Gloſſ. Calatores οἰκέται δημόσιοι ἱερέων Et quemadmodum calatores ſunt ſacerdotum præcones, ita etiam κήρυκες ab Homero καλήτορες dicuntur, ὡς δ' ἄγγελε κήρυκα καλήτορα τὸν γέροντος. i. *Intus autem duxit præconem calatorem ſenis.* Calator ergo καλήτωρ.

Calbeos.] Salmaſius monuit eſſe à κάρπος junctura manus. Nam veteres κάρπιον dicebant quidquid in modum armil-

Digitized by Google

Calces ampullæ plumbeæ.

Calicata ædificia calce polita. Calicatis calce politis.

Calim antiqui dicebant pro clam; ut nis pro nobis; ſam pro ſuam; im pro eum.

Caliptra genus veſtimenti, quo capita operiebant.

Calix, quod in eo calidum bibitur: vel à Græco κύλιξ.

Calones, calcei ex ligno facti. Calones militum ſervi, dicti, quia ligneas clavas gerebant, quae Graeci κᾶλα vocant. Is quoque qui hujuſmodi telo utitur, clavator appellatur.

Calpar vinum novum, quod ex dolio demitur ſacrificii cauſa ante, quam guſtetur. Jovi enim prius ſua vina libabant, quæ appellabant feſta vinalia. Calpar genus vaſis fictilis.

N o t æ.

læ κηρῷς χάρτην vinciebat. *Carpion, calpion, calbion, calbeum, galbeum* quod etiam Feſtus expooit oroamenti genus. Et Gloſſ. *Calba*, κόσμα. Leg. *Calbei*. Placidus: *calvea, ornamenta*. Ubi etiam reſcribendum *calbei*, niſi malis *calbea*. Quamvis *hoc calbeum* dixiſſe veteres ſatis ooo conſtat, ſed *hic calbeus*. Cato in Origio. 7. *Galbeos lineos, pelles redimicula*.

Calces.] Per ampullas plumbeas non video quid intelligat Feſtus niſi ſignificet ampullas lividas quæ ſub pedibus naſcuntur.

Calicata.] A Græco χάλιξ, per ſyncopen *calx, calix*. dicebatur, unde *calicare, decalicare*, infra Feſt. *Decalicatum, calce litum*. In veteri tabula Aletri. *Coiravit Baſilicam calecandam*. Id eſt, calce illinendam.

Calim] Inde Latioi fecere *clam*. Non à clavibus ut ioſta Feſtus.

Nis.[Fortaſſe a Græco νωϊν.

Sam.] A Dorico ἁν pro ἑᾱ. Vide *ſos*.

Im.] A Græco νιν.

Caliptra.] Leg. *Calyptra*. καλύπτρα κεφαλῆς καλύμματα Heſych. Id eſt. *Calyptra, capitis operimenta*.

Calix.] A Græco κύλιξ, quod urnam ſignificat, vel a caldo hoc eſt calido, quod & ſentit Varro lib. 4. de L. L. *Calix a caldo, quod in eo calda puls apponebatur & in eo calidum bibebant*. Sed magis placet ſi a Græco κύλιξ.

Calones.] Calcei ex ligno. Nihil tale uſquam hodie legitur. Id ſi verum ſit, Calones a κᾶλον vel Latino *cala* lignum. Sed multum ſe metuere dicit doctiſſ. Voſſius, oe Paulus confuderit *Calones* cum *calopediis* quæ *calopedia* ſunt pedes ligoei *formas* vocat Horat. & ita nos vulgo.

Calones.] Scribe infra, *qua Græci* κᾶλα *vocant*. Calones ſervi qui clavas ligneas gerebant, ligna colligebant, ac foco ſubminiſtrabant, a Græco κᾶλον *lignum*, vel ut vult Servius a Latino *cala*. Calas enim dicebant majores noſtri fuſtes, quos portabant ſervi ſequentes dominos ad prælium. verum non tantum fuſtes *calas* dicebant, ſed & quavis alia ligoa. Unde Lucilius.

Scinde puer calam ut caleas.

Etſi ibi *calam* vectem interpretatur Scaliger. Sed de hoc alias.

Calpar.] Dolium, vas vinarium, a Græco κάλπη; ut ab *aula aular*. Poſtea *Calpar* motouymice pro ipſo vino ſumptum fuit Varr. lib .. de vita populi Rom. *Quod antequam dolii nomen prolatum eſſet, cum id genus vaſorum calpar diceretur, id vinum calpar appellatum*. Gloſſar. calcar, θυσίας ἀπαρχὴν οἴνου. Lege *calpar*. item *calpar*. οἶνος εἰς θυσίας. Calpar autem Jovi libabaot feſtis vinalibus, priuſquam guſtarent, quippe ni ita feciſſent, reliquum omne vinum ſacrum fiebat & uſibus humanis eripiebatur, ut optime monuit Scaliger in conjectaocis ad Varr. Itaque cum calpar libabant, inferium vocabant, quod ſolum inferretur his verbis: Macte hocce vino inferio esto. Et hoc præcipue dicebatur de vino diffuſo & doliari: nam

Calpurnii a Calpo Numæ regis filio ſunt oriundi.

Camara, & camuri boves a curvatione, ex Græco καμπῆ dicuntur.

Camelis Virginibus ſupplicare nupturæ ſolitæ erant.

Camenæ muſæ a carminibus ſunt dictæ: vel quod canunt antiquorum laudes: vel quod ſint caſtæ mentis præſides.

Camillus proprie appellatur puer ingenuus.

Cana dicunt Græci, nos caniſtra, & per diminutionem caniſtella.

Notæ.

alioqui de eodem muſto libabant, ſed id *ſacrima* vocabatur, poſtea quam polluxerant eas confectiones, quæ vocabant ſuffimenta, ex faba, milioque molito, mulſo ſparſo, quæ diis eo tempore dabantur quo uvæ calcatæ prelo premebantur; quomodo & in frumentis quoque quod ſacrificii cauſſa ante præmetebatur *præmeſſum*, vel *præmetium* appellabant. Cæterum ipſa feſta vinalia Athenienſibus etiam celebrata, qui & ipſa vocabant πιθοιγίαν, quod e dolio vina libarent, priuſquam inde quidquam guſtaſſent. Plutarch. 3. Sympoſ. fiebant autem die undecima menſis Auguſti, & tum Deos precabantur, ut ea libatione contenti, reliqui vini uſum illis innocentem concederent.

Calpurnii] A Calpo Numæ filio originem duxiſſe ſcribit etiam Plutarch. in Numa. Vetus Horatii interpres Numæ filium *calpur* non *Calpus* vocat.

Camara.] A Græco καμάρα. Ex hoc loco Chariſius: *Camara dicuntur, ut Verrius Flaccus affirmat, non cameræ per E. Sed Lucretius: cameraque caminis ex cratibus, etiam cameram dici poſſe oſtendit. At Camuri* boves ſunt, ut ait Servius, *qui converſa introrſum cornua habent quibus contrarii patuli, qui cornua diverſa habent; quorumque cornua terram ſpectant, his contrarii Licini qui ſurſum verſum cornua habent. Camurus* à Græco καμπύλος, curvus, rejecto π & λ verſo in ρ. Quidam à camera dici putant; & idem ſentiſſe videtur Erythræus cum dubitat an *camerus* vel *camurus* ſit ſcribendum apud Virgil. in Georg.

——— *Camuris hirtæ ſub cornibus aures.*

Camelis virginibus.] Γαμηλίαις θεαῖς, *Camelis* pro Gamelis. Nam *G* ſæpiſſime mutatur in *C*; ut ſupra in voce *acetare*.

Camenæ] A carminibus, nam primo *caſmenæ* dictæ ſunt, poſtea *carmenæ*, ut *caſmen, carmen. Caſmen* ab antiquo *caſno* pro *cano*. Et hoc multo probabilius videtur quam ſi a *cano* ἀμένως deducatur, quaſi *canena*, & *n* verſo in *m camena.* Prorſus ineptum quod ſequitur a caſta mente camenas dictas.

Camillus.] Κάδμιλος Bœotis miniſter deorum dicebatur, quam vocem a Phœnicibus didicere qui miniſtrum vocant. *Chadmel*, & ita proprie Bœotis dictus Mercurius, quod deorum eſſet miniſter. A cadmillus factum caſmillus & camillus & caſmillum dictum Mercurium ex Callimacho Varro ſcribit lib. 4. alii *camillum*; ut Statius Tullianus. Servius in 11. Æneid. inde qui Diis ſerviebant vel in ſacris, ſacerdotibus miniſtrabant, *Caſmilli*, & dempto *ſ Camilli* dicti. Hinc Pacuvius in Medea: *Cœlitum camilla expectata, advenis, ſalve hoſpita.* Et quia huic officio pueri ingenui deligebantur. Uſus poſtea obtinuit, ut quilibet pueri ingenui vocarentur *Camilli* ut hic Feſtus, & oſtendit vetus carmen: *Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra camille metes.* Neque homines tantum *camilli* dicti, ſed quælibet alia quæ rei cuipiam inſerviret, ut infra Feſtus notavit *cumeram*, ſive vas in quo nubentis utenſilia ferebantur caſmillum fuiſſe vocatum.

Cana.] Idem ſentit Varro lib. 4. de L. L. *Tryblia & caniſtra, quæ putant eſſe Latina, ſunt Græca*, τρύβλιον καὶ *κάνεον Græca ſunt.* Ergo κανᾶ a κάνεον in plurali κάνεα & per contractionem κανᾶ. Sed *caniſtrum*, ut optime Voſſ. non minus eſt à Græco quàm *cana*. A voce κάναστρον ſcilicet quam Heſychius exponit, ὄστρακον, τρύβλιον, κανοῦν.

Digitized by Google

Canalicolæ forenſes, homines pauperes dicti, quod circa canales fori conſiſterent.

Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per deminutionem canceli. ex quo genere ſunt calces, qui per deminutionem appellantur calculi.

Candelabrum dictum, quod in eo candelæ figantur.

Canentas capitis ornamenta.

Canephora mulier appellatur, quæ fert canum; id eſt qualum quoſt eſt ciſtæ genus.

Canicæ furfures de farre, a cibo canum vocatæ.

Canitudinem pro canitie. Plautus: Stultus eſt adverſus ætatem & capitis canitudinem.

Cannenſem curſorem Titinius pro piſtore dixit.

NOTÆ.

Canalicolæ.] Forenſes homines qui circa canales fori verſabantur, Græcis ἀγοραῖοι. Per canales autem fori cancellos intelligo qui *canales* dicti. & ita hunc locum accepit doctiſſ. Salmaſius qui hunc Tertulliani locum adduxit: *Iam & de negotio provocat, ego, inquit, nihil foro, nihil campo, nihil curiæ debeo, nihil officio advigilo, nulla roſtra præoccupo, nulla prætoria obſervo, canales non adoro, ſubſellia non contundo*, &c. Scaliger non *canales* ſed *canalem* legebat, ut apud Plaut. Curcul. 4. 1.

> *In foro infimo boni homines, atque dites ambulant.*
>
> *In medio propter canalem, ibi oſtentatores meri.*

Ita ut *meri oſtentatores* Plauto dicantur, qui Feſto *canalicolæ*.

Cancri.] Apuleius: *Inter orci cancros jam ipſos adhæſiſti. Cancri* per diminutionem *cancelli*, ut a *calces calculi*. Sunt autem *cancelli* ſepta quædam, rectis, obliquis & tranſverſis lignis contexta, feneſtellis diſtincta.

Candelabrum.] A candela dictum, docet etiam Varro lib. 4. de L. L. *brum* autem eſt vocis productio. Fruſtra igitur qui a *candela* & λαβεῖν *capere* vel a *candela* & *labrum*.

Canentas.] Capitis ornamenta, forſan, inquit Voſſ. a κανοῖς quæ in capite portabant Canephoræ, niſi legatur *carentas*, a Græco κάρηνον *caput*.

Canephora.] Græce Κανηφόροι, virgines quæ in Panathenæis aliiſve feſtis cana capite ferebant, ut Palladi, Cereri, Baccho, Dianæ etiam.

Canicæ.] Furfures de farre, veteribus ita dictæ quod cibi canum ſint. Lucil. lib. 27.

> *Quanti vellet quàm canicis apud te & magonis*
>
> *Mann.*

Hinc *Caninaceum* pro *furfuraceo*. Pacuvius:

> *Qui apud te quaſi ſervos eſt caninaceum panem.*

Canitudinem.] Petiit ea fabula cujus locum laudabat Feſtus. Albitudinem etiam dixit Plaut. Trinum. 4. 2.

> *Leſbonicum hic adoleſcentem quæro in his regionibus*
>
> *Vbi habitet, & item alterum ad iſtam capitis albitudinem.*

Cannenſem curſorem.] Legit Scaliger *Cannenſem, curſorem præpoſtere dixit Titinius.* Et ita curſorem Titinium dixiſſe ſuſpicatur, alluſione facta ad conſternationem & fugam eorum, qui ex Cannenſi clade evaſerunt, qui noctes & dies nunquam curſum & fugam intermiſerint, quod præpoſtere dictum vult Feſtus, cum etſi cannenſes curſores dicerentur, non continuo & quivis curſor cannenſis dici potuerit. Ego vero exiſtimo Feſtum non eſſe aſſecutum, mentem Titinii, qui *Cannenſem curſorem*, vocavit quemdam ſuæ ætatis hominem ut eum φυγόμαχον, ut Horatius diceret *fugacem*, deſignaret. Itaque nulla diſtinctio poſt *cannenſem*, neque enim *cannenſem* ſic abſolute dixit Titinius. Sed alia etiam mens Meurſio, putat enim

Canta pro cantata ponebant.

Cantherius hoc diſtat ab equo, quod maialis a verre, capus a gallo; vervex ab ariete. eſt enim cantherius equus, cui teſticuli amputantur.

Canturnus nomen loci.

Caperatum rugoſum, a cornuum caprinorum ſimilitudine dicitur.

Capidulum genus veſtimenti, quo caput tegebatur.

Capillatam vel capillarem arborem dicebant, in qua capillum tonſum ſuſpendebant.

Capis poculi genus dictum a capiendo.

Capita Deorum appellabantur faſciculi facti de verbenis.

Notæ.

ſcriptum fuiſſe *canonſem* unico *n*. nempe à cane, quod erat vinculi ferrei genus, & catenatos fuiſſe piſtores nemo ignorat. Itaque *canenſem* lepide vocat, tanquam a loco aliquo regioneve nomine deducto. Et *curſorem* propter curſum quem exercebant in circumagitanda mola.

Canta.] In Saliari carmine, ut puto, unde *pa* pro *parte*, *po* pro *populo*, Feſtus adduxit. Vide ibi notata. Verum hic mihi locus ſuſpectus eſt, &, ni bene fallor, legendum: *canto pro cantato ponebant*. Ex hoc Varronis lib 6. de L. L. ubi voces e carmine Saliorum adducit, *Ab eadem voce canite*, inquit, *pro quo in Saliari carmine ſcriptum eſt canto, hoc verſu: Divum exta canto, Divum Deo ſupplice cante*

Cantherius.] Canthetios equos dictos putat Varro quod ſemine careant inepte ſane. Optime Caninius in Alphabeto a Græco κανθήλιος λ mutato in ρ.

Canturnus.] Geographis ignotus.

Caperatum.] A *caper* eſt caperare, unde caperata frons rugis contracta. A caprorum frontibus criſpis, potius a caprinorum cornuum ſimilitudine. Varr. in Eumenid *Quin mihi caperatam tuam frontem Strebile omittis.*

Capidulum.] Gloſſ. *capidulum veſtimentum capitis.*

Capillatam.] Juvenes capillum Diis conſecrantes, eum vel templis vel arboribus ſuſpendebant Sic Berenice crinem ſuum in Veneris templo poſuit, & Veſtales antequam in collegium ſacrarentur detonſum crinem ad certam arborem deferebant, quæ ideo *capillata* vel *capillaris* dicta: de qua Plin. lib. 6. cap. 44. *Antiquior illa eſt Lotos, ſed incerta ejus ætas, quæ capillata dicitur, quoniam Veſtalium Virginum capillus ad eam defertur.* Neque Diis tantum comas ſuas veteres conſecrabant, ſed fluminibus etiam, interdum & amicis; ut in inſula Delo teſtatur Callimach.

> Ἤτοι Δηλιάδες μὲν ὅτ' εὔηχος ὑμέναιος
> Ἤθεα κουράων μορμύσσεται, ἥλικα χαίτην
> Παρθενικῇ, παῖδες δὲ θέρος τὸ πρῶτον ἰούλων
> Ἄρσενες ἠϊθέοισιν ἀπαρχόμενοι φορέουσιν.

Quem locum vel levicula menda male deformat. Legendum παρθενικαῖς. Δηλιάδες παρθενικαῖς παῖδες δὲ ἄρσενες ἠϊθέοισιν. Nam τὸ Δηλιάδες, παρθενικῇ comprehendit. Et ita olim legiſſe videtur Scholiaſtes cujus verba: παρθενικῇ, ἀντὶ κοινοῦ τὸ φορέουσιν. ait Callimachus. *Etenim Deliades, quando ſonorus hymenæus mores puellarum terret*, coætaneos *capillos virginibus, at juvenes primam lanuginem, mares maribus primitiarum loco offerunt.*

Capis.] Varr. lib. 4. de L. L. *A quo illa capis & minores capula a capiendo quod anſata ut prehendi poſſint, id eſt capi. Harum figuras in vaſis ſacris ligneas & fictiles antiquas etiam nunc videmus.* A *capis* diminutivum *capidula*, unde *capula*.

Capita Deorum.] Quæ & *Struppi*. Vide *ſtruppi*.

Capital ſacinus, quod capitis pœna luitur. Capital, linteum quoddam, quo in ſacrificiis utebantur.

Capitalis lucus, ubi ſi quid violatum eſt, caput violatoris expiatur.

Capitarium æs, quod capi poteſt.

*Campas.

Cappas marinos equos Græci a flexione poſteriorum partium appellant.

Capræ dictæ, quod omne virgultum carpant, ſive a crepitu crurum. Unde & crepas eas priſci dixerunt.

Capreoli vitium cincinni intorti, quia ad locum capiendum tendunt appellati.

Caprilia appellatur ager, qui vulgo ad Capræ paludes dici ſolet.

Capronæ equorum jubæ in frontem devexæ, dictæ quaſi a capite pronæ.

Caprunculum vas fictile.

Capſæ à Græco appellantur. Has illi κάμψας dicunt.

Capſit, prehenderit.

NOTÆ.

Capital facinus.] Quod capite luitur. Capital etiam abſolute dixit Plaut. Menæch. 1. 1.

Nunquam Ædepol fugiet tametſi capital fecerit.

In vet. lex. Græcolat. vet. κεφαλικὴ τιμωρία, *capitale.*

Capital, linteum.] Linteum intelligit quo caput velabant de quo Helenus apud Virgil.

Purpureo velare comas adopertus amictu.

Capitalis lucus.] Lege cum Scaligero. *capitalis locus ubi ſi quid violatum eſt, capite violatoris expiatur.* Nam *locus* lucum & alia comprehendit. Sic Ovid. capitale templum captæ Palladis intelligit lib. 3. Faſt.

An quod habet legem capitis quæ pendere pœnas
Ex illo jubeat furta recepta loco.

Capitarium.] *Æs quod capi poteſt.* Ridicule lege cum Scaligero, *quod caput eſt.* Græcis Κεφάλαιον dicitur. Cicero *caput* vocat: tamen magis placet Scaligero ut capitarium æs dicatur quod capite penditur. Nam tributorum conlatio, alia in capite, alia ex cenſu, ut Feſtus alibi. Vide *tributorum.*

Cappas.] Lege *campas*, ut in marg. Græcis καμπὴ quo nomine dicitur omne cetaceum, & quivis ingens piſcis a caudæ flexura quæ καμπὴ dicitur.

Capræ.] A carpendo dictas tradit etiam Varro duobus locis, Iſidorus etiam qui utrumque Feſti etymon adducit, ſed eſt a Tyrrhenis, quibus caper κάπρος dicitur, capra, κάπρα Heſych. κάπρα, αἴξ Τυῤῥηνοί.

Capreoli] Varr lib. 1. de re ruſt. cap. cap. 31. *Capreolus vites ut teneat, ſerpit ad locum capiendum, ex quo a capiendo capreolus.* Sed melius a capreolis animalibus deducas, quia *capreoli* illi vitium, ut capreolorum cornua, vel potius capreoli propter ſuam teneritudinem ſic dicti, quomodo & Græci novellos ramos vocant μόσχους.

Caprilia.] Ante urbem.

Capronæ.] Vide Antiæ. Nonius non equorum tantum jubas, ſed & hominum comas quæ ſunt ante frontem *capronas* dicit ex illo Lucilii:

Aptare caput, atque comas fluitare capronas.
Alias, frontibus immiſſas, ut mos fuit illis.

Forſan & de *capronis* iſtis intelligendus elegans ille locus in Cantico Canticorum, cap 4. *Capilli tui ſicut greges caprarum quæ aſcenderunt de monte Galaad.*

Caprunculum.] Vas fictile, forte ſic dictum quod capri figuram haberet, ut vult Voſſius, qui dubitat etiam num legendum ſit *capunculum* quod erit diminutivum a *capis.*

Capſæ] Ciſtulæ a Græco κάμψαι. Nam ſic legendum. Heſych. Κάμψη, θήκη. Item Καμψίκ, κανα, κανίσκια.

Capſit.] Prehenderit. Plaut Pſeudol. 4. 8.

Si occaſionem capſit, qui ſit malus.

Captus locus dicitur ad ſacrificandum legitime conſtitutus.

Capuam in Campania quidam à Capy appellatam ferunt, quem a pede introrſus curvato nominatum antiqui, noſtri Falconem vocant: alii a planicie regionis.

Capulum & manubrium gladii vocatur; & id, quo mortui efferuntur. utrumque a capiendo dictum. ſane a capulo fit capularis.

Caput ex Græco dictum, quod illi interdum κάρα dicunt.

Carinantes, probra objectantes. a carina dicti, quæ eſt infima pars navis: ſic illi ſortis infimæ.

Notæ.

Capuam] Virgil. 10. Æneid.

Et Capys; hinc nomen Campana ducitur urbi.

Ubi Servius: *Cælius qui Trojanum Capyn condidiſſe Capuam tradidit, eumque Æneæ fuiſſe ſobrinum. Alii hunc Capyn filium Capeti volunt eſſe Tiberini avum, ex quo fluvius Tyberis appellatus eſt. eamque Capua conditorem produnt: alii Capyn Samnitem condidiſſe Capuam confirmant. Sed Capuam vult Livius a locis campeſtribus dictam in quibus ſita eſt: conſtat tamen eam à Tuſcis conditam de viſo falconis augurio qui Tuſca lingua capys dicitur, unde eſt Capua nominata. Tuſcos autem omnem pene Italiam ſubjugaſſe manifeſtum eſt. Alii a Tuſcis quidem retentam & prius Alternam vocatam: Tuſcos a Samnitibus exactos capuam vocaſſe: ob hoc quod hanc quidam Falco condidiſſet, cui pollices pedum curvi fuerant, quemadmodum falcones aves habent, quos viros Tuſci Capuas vocarunt, Varro dicit propter cœli temperiem & ceſpitis fœcunditatem campum eundem Campuanum ſive Campanum dictum quaſi ſinum ſalutis & fructuum.* Hæc Servius. *Capys* autem, Tuſcis *Falco*, a Græco καμπτειν id eſt, καμπτειν, *incurvari, inflecti.* Sed unice placet Livii ſententia cujus verba lib. 4. *Vulturnum Etruſcorum urbem quæ nunc Capua eſt, ab Samnitibus captam Capuamque ab duce eorum Capye, vel, quod propius vero eſt, a campeſtri agro appellatam.* Et hoc ipſum eſt quod Feſtus in fine: *alii a planicie regionis.* Nam *Capua* quaſi *campua*, a *campo*, agro campeſtri, quæ vox *campus* planiciem ſignat ut *æquor.* Ab hujus ſententiæ partibus facit quod ipſa *Capua* prius *campa* ſive *campus* dicta. Unde *Campani* & *Campas* apud Plautum. Euſtath. in Dionyſ. Ὅτι οἱ Καμπανοὶ, ὧν τὸ πεδίον λιπαρὸν διὰ τὴν εὐφορίαν λέγει, ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς κάμπων ὀνομάσθησαν, ἢ ἀπὸ Κάμπου πόλεως. Id eſt, *Campani, quorum pingue ſolum propter fertilitatem dicit, à ſubjacentibus campis vocati vel a campo urbe.* Manifeſto Capuam urbem intelligit, quod non ſatis perpenſum iis qui *Campum* neſcio quam a *Capua* diverſam fingunt.

Capulum.] Enſis manubrium, Virg.

—— Et lateri capulo tenus abdidit enſem.

Pro arca funebri Lucil.

Quem cum vidiſſent hortenſiu' Poſthumiaſque,
Cæteri, item in capulo hunc non eſſe, aliumque cubare.

Ab hac capuli ſignificatione dictus *capularis* morti contiguus. Plaut.

Quid ais tu? tam tibi ego videor oppido Acheruntieus?
Tam capularis? tamne tibi diu videor vitam vivere?

Caput.] Potius a κεφαλῆ φ mutato in ρ.

Carinari.] Gloſſ. Iſidori: *Carinantes, illudentes. Carinari* a *carina* infima navis parte. Ut vult Feſt. vel, ut Voſſ. eo quod qui in carina eſſent alios contumelioſis verbis ſolerent laceſſere, quomodo Græci a γέφυρα *ponte* fecere γεφυρίζειν quaſi de ponte convicia jacere. Inde etiam ludi dicti γεφυρισμοὶ in quibus convicia jactabantur. Sed quia obſtat quantitas cum ſecunda in *carinari* corripiatur contra quam in *carina*, addit Voſſ. *Carinari* vel eſſe a χαρίεν ita ut *carinari* ſit quod dicimus *plaiſanter.* Unde in Gloſſ. *carinari*, χαριεντίζω. Vel potius (quod unice placet) a *carere* id eſt radere car-

Cariſſam apud Lucilium vafram ſignificat

Carnificis loco habebatur is, qui ſe vulneraſſet, ut moreretur.

Caſa a cavatione dicta.

Caſaria, quæ cuſtodit caſam.

Caſcum antiquum.

Caſeus a coeundo dictus.

Caſinam fabulam Plautus inſcripſit ab ancillæ nomine Caſina, quam

NOTÆ.

pete a *care carine* ut a *nate natine*. Juvat quod ut *carere* Latinis de veſte & dictis mordacibus dicitur ſic Græcis πλύνειν, veſtes lavare, & conviciis & maledictis laceſſere, Quomodo & Gallis vox *laver*. carinandi verbo uſus Ennius. lib. 1. Annal.

Sed neque me decet hac carinantibus edere chartis.

Et alibi.

Ac contra carinans, verba atque obſcœna profatus.

Ut eum locum emendavit Salmaſius. Vulgo *contra carinantes*.

Cariſſam.] In vett. Edit. eſt *vafrum* non *vafram*. Cui adſtipulari videtur auctor Gloſſarii. *Cariſſa*, κρυψίνους, πανοῦργος. Scalig. retineo *vafram*, & verba Gloſſarii, quæ ambigua ſunt, interpretor, *lena & quæ proſtibula alit*. Sic in fœminino Gloſſæ Iſidori, *Cariſſa, lena vetus, laſciviſa, ancilla doloſa & fallax*. *Cariſſa* a Græco χαρίεσσα ut vult Voſſ. Legitur etiam & *capriſſa* a *capra* ſcilicet quaſi eam ſignet quæ capræ vel meretricis mores imitetur. Sed omnium optime Lucas Fruterius qui in epiſtola quadam ad Muretum reponendum putavit *catiſſa*. Nam catos pro callidis & ingenioſis apud veteres dictos.

Carnificis loco] Originem hujus moris explicat vetus ſcriptor Caſſius Emina apud Servium: *Tarquinius*, inquit, *ſuperbus cum cloacas populum facere coegiſſet, & ob hanc injuriam multi ſe ſuſpendio necarent, juſſit corpora eorum cruci affigi. Tunc primum habitum eſt turpe mortem ſibi conſciſcere.* Ut non tantum de eo qui ſe vulneraſſet, ut moreretur, intelligendum ſit, ſed de eo qui quovis modo mortem ſibi conſciſceret. Quare adeo ejuſmodi homines abominabantur vetuſtiſſimi Romani, ut ne eis quidem juſta facerent. Servius in Schedis: *Varro ait ſuſpendioſis, quibus juſta fieri jus non ſit, ſuſpenſis oſcillis, veluti per imitationem mortis parentandum eſſe.* Artemidorus lib. 1. Λῃσὴς τε καὶ φυγὰς ἀλώμενος, αὐτα-τόνως ἑαυτὸν ἐπιλαθόμενοι τὸν βίον, ὡς μηδὲ ἀποθανὼν ἔχειν ὄνομα. τούτοις γὰρ μόνοις ἐν ἑκάστοις οὐ καλοῦσιν οἱ προσήκοντες. Id eſt *ingloriuſ & fugitivus ſe ipſum ſuſpendio necavit ne poſt mortem quidem nomen habiturus: ejuſmodi enim homines ſoles ad mortuorum cœnas non vocant propinqui*. In Cariſtiis enim & parentalibus omnium carorum jam vita functorum nomina ciere ſolebant. Auſonius:

——— nomina tantum,
Voce ciere, ſuis ſufficiet tumulis.

Quæ Auſoniana paulo diverſius interpretatur Turnebus, quod non debuit. *Scalig.*

Caſa.] Potius a *caſo* id eſt *cado* quod cadat facile. Alii *a* καίω *uro* quod facile ceratur, alii aliter.

Caſaria.] Græci vocant οἰκουρίδα. Hebræi *Nava*. Scalig.

Caſcum.] Varro lib. 6. de L. L. *Caſcum ſignificat vetus ejus origo Sabina, quæ uſque radices in Oſcam linguam egit. Caſcum vetus eſſe ſignificat Ennius cum ait:*

Quam primum Caſci populi genuere Latini.

Scaliger vult eſſe ab Oſca voce *caſus* παλαιός. Unde & *caſnar, ſenex*. Vide infra.

Caſeus] A coacto lacte caſeum vocatum ait Varro lib. 4. de L. L. quaſi *coaxeum*. *Caſeus*, inquit, *a coacto lacte ut coaxeus dictus*. Alii a *carendo* quod careat ſero. Scaliger ab Oſce *caſus* antiquus, ut ſit proprie lac vetuſtate coactum concretumque. Varronis etymon, mihi quidem, cæteris præſtat.

Caſinam.] Huic Fabulæ nunquam *caſinam* nomen Plautus impoſuit, ſed *ſortientes*. Nam Diphilus qui illam Græce

Digitized by Google

amati a ſene introduxit.

Caſnar, ſenex Oſcorum lingua.

Caſſabundus crebro cadens.

Caſſia via a Caſſio ſtrata.

Caſſiculum, reticulum, a caſſibus per deminutionem dictum.

Caſſilam antiqui per caſſide ponebant.

Caſta mola genus ſacrificii, quod veſtales virgines faciebant.

Caſtrenſi corona donabatur, qui primus hoſtium caſtra pugnando introiſſet. cui inſigne erat ex auro vallum.

Caſus dicimus non modo ea, quæ fortuito hominibus accidunt, ſed etiam vocabulorum formas, quia in aliam, atque aliam cadunt effigiem.

Catachreſin tropum nos abuſionem dicimus, cum alienis abutimur perinde, ac propriis, cum propria deficiunt.

Catamitum pro Ganymede dixerunt, qui fuit Iovis concubinus.

Catampo genus eſt luſus.

Catax, claudus.

N o t æ.

ſcripſerat *clerumeneo* vocaverat non κληρουμένῳ ut male Camerarius. Neque eſt quod quemquam moveat argumentum quod illi præmittitur. Ubi,

——— *Poſt id rurſum denuo*,

Latine Plautus cum latranti nomine.

Ubi per *latrans nomen*, *caſina* intelligitur, nam uno ut verbo dicam, argumentum illud tam Plauti eſt quàm quod nunquam fuit. Caſinam dixere qui poſt Plautum nati ſunt.

Caſnar.] Senem Caſnatem oſce dictum teſtatur etiam varro. Scaliger deducit a *Caſus* antiquus. Vide ſupra *Caſeum*. Vide *Nonium*.

Caſſabundus.] Scribendum *Caſabundus* unice S. a *Caſare*. Plaut. Mil.

——*Bachabatur hama, caſabant cadi.*

Et Nævius:

Riſi egomet caſabundum ire ebrium.

Caſſia.] Ab auctore Caſſio. Hæc extra Flumentanam per Sutrium, Viterbium & vulſinios mittebat. Meminit Cicero 12. Philip. *Tres ergo, ut dixi, via, a Supero mari Flaminia, ab infero Aurelia, media Caſſia.*

Caſſiculum.] A caſſis caſſiculus & caſſiculum, ut a funis funiculus.

Caſſillam. Legendum *caſſidam* ut videre multi. Virg. 9. Æneid.

Aureus ex humeris ſonat arcus, & aurea vati

Caſſida.

Caſta mola] Ἁγνὸν θῦμα. Vide *mola*.

Caſtrenſis corona.] Ex auro facta, ſed non tota, ut patet ex Sueton. Auguſt. cap. 25 ea vallo decorabatur, ideoque vallaris dicta.

Catachreſis.] Cum vox aliqua licentius a propria ſignificatione ad aliam deflectitur. *Abuſio* Latine dicitur.

Catamitum.] Pro *Ganumede* dicebant *Ganamidus* unde *g.* in *c.* & *d.* in *t.* *Catamitus.* Vide *alcedo*. Plaut. Monarch. 1. 2.

ME. *Dic mihi, nunquam tu vidiſti tabulam pictam in pariete*

Ubi Aquila Catamitum raperet, aut ubi Venus Adoneum.

Ubi male Lamb. Catamitum Priami filium facit, cum re vera Trois fuerit. Quamvis cum Cicero Laomedontis dicat ut & vetus cycli ſcriptor cujus tibi verſus lepidiſſimos exhibebit Scholiaſtes Euripidis in Oreſte.

Catampo.] Scaliger legit *catambo*. Ut καταμβῶ ſit contrarium. τῷ ἀναμβῶ. Ὀπισθαμβῶ ἡ εἰς τοὐπίσω ἀναχώρησις, itio retrograda. κατωμβῶ ἡ ε.ε τὸ κάτω ἐπὶ τὸ ...ς, itio in caput. *Catambo*, igitur quod hodie pueri faciunt cum capite ambulant, gradiuntur.

Catax] Græcum eſt ἀπὸ τοῦ κατάξαι *frangere*. Quaſi κατεαγὼς τοὺς πόδας. *Fractos habens pedes.* Nonius: *Catax dici-*

Catiſons, ex quo aqua Petronia in Tiberim fluit; dictus, quod in agro cujuſdam fuerit Cati.

Catillatio grave opprobrium hominibus generoſis objiciebatur, ſi qui provincias amicas populi Romani expoliaſſent.

Catilones appellabant antiqui guloſos.

Catones appellantur portus in mari interiores arte & manu facti.

Catularia porta Romæ dicta eſt, quia non longe ab ea ad placandum caniculæ ſidus frugibus inimicum rufæ canes immolabantur, ut fruges flaveſcentes ad maturitatem perducerentur.

Catulinam carnem eſitaviſſe, hoc eſt comediſſe Romanos Plautus in Saturione refert.

Catulus genus quoddam vinculi, qui interdum canis appellatur.

Caudecæ ciſtellæ ex junco, à ſimilitudine equinæ caudæ factæ.

Caudicariæ naves ex tabulis craſſioribus factæ.

NOTÆ.

tur quem nunc coxonem vocant. Lucil. lib 2.

> ——————— *hoſtibus contra*
> *Peſtem perniciemque catax quam & Manliu' nobis.*

Gloſſæ Iſidori: *Catax*, *claudus*, *coxus*. *Coxus autem* & *coxo* eſt χωλός. Quam vocem retinent Hiſpani qui claudum vocant *coxo*.

Catiſons.] Non longe a Roma. Sed de catiſonte nihil alibi legere eſt. Vide *Petronia*.

Catillatio.] A *Catinus*, catinulus, catillus. A quo *catillare* ligurire. *Catillatio* ipſa actio liguriendi quæ iis obiiciebatur qui populi Rom. Provincias exſpoliaſſent. Qui iden *Catillones* dicti.

Catilones.] Vide *catillatio*. Margini adſcriptum *catiliones* quod monet ſcriptum fuiſſe *catillones* duplice *ll*.

Catones.] Legendum monet Scaliger *Cothones*. Ut eſt in vet. edit. ſunt autem cothones parvi portus in mari non naturales, ſed arte & manu facti. Ut exponit Servius lib. 1. Æneid. dicitur *cothon*, *onis*; & *cothonum*, *ni*.

Catularia.] A *catulus*. Quod non longe ab ea immolarentur catuli, id eſt canes, unde patet *catulus* de canibus dici, quod pluribus exemplis firmavit Voſſius. porro quod Rufæ canes ad placandum caniculæ ſidus immolarentur, id aperte docet Feſtus in voce *rutila*.

Catulinam.] Hanc Saturninnem Plauti fabulam reſpicit Plinius cum ait lib. 29. — *Catulinam adjicialibus quidem celebrem epulis fuiſſe Plauti fabulæ ſunt indicio.*

Catulus.] Forſan prima notione *catulus* catenam illam ſignavit qua canes vincti. poſtea vero pro quovis vinculo ſumi cœpius. Lucil.

> *Cum manicis, catulo, collarique, ut fugitivum*

Dicitur etiam *catellus*. Plaut. Curcul. 5. 3:

> *Delicatum te hodie faciam cum catello ut accubes*
> *Ferreo ego dico.*

Ubi non audiendus Lambinus qui hanc differentiam ſtatuit ut *catellus* parvum canem, *catellum* vero catenam ſignificet. Nam catulus & catellus canem & canis vinclum. Ut Græcis σκύλαξ ἰσχυρὰ κλοιὸν & δεσμὸν σιδηροῦν notat. Catulus autem & *canis* pro vinclo, ut optime Feſtus. Plaut. Caſin.

> *Deos quaſo, ut quidem hodie tu canem & furcam feras.*

Caudeca.] Lege *caudea* ut optime Scaliger. *Caudea* ciſtellæ ex junco a ſimilitudine caudæ equinæ factæ Plaut. Rudent. 4. 4.

> *Ciſtellam iſtic ineſſe oportet caudeam in iſto vidulo.*

Caudicaria] Naves ſic dictæ quod e caudicibus, id eſt, craſſioribus tabulis fierent. Varro lib. 3. de vita pop. Rom. *Quod antiqui plures tabulas conjunctas codices dicebant, à quo in Tyberi nave*

Caviares hoſtiæ dicebantur, quod caviæ, id eſt pars hoſtiæ cauda tenus diceretur, & ponebatur in ſacrificio pro collegio pontificum quinto quoque anno.

Cavillatio eſt jocoſa calumniatio.

Cavillum, cavillatio, id eſt irriſio.

Cavitionem dicebant, quam modo dicimus cautionem.

Caulæ à cavo dictæ. antiquitus enim ante uſum tectorum oves in antris claudebantur.

Cavum à chao dictum, ex ejus inanitate.

CELERES antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus, a Celere interfectore Remi, qui initio à Romulo iis præpoſitus fuit, qui primitus electi fuerunt ex ſingulis curiis deni, ideoque omnino trecenti fuere.

Celibari haſta caput nubentis comebatur, quæ in corpore gladiatoris ſtetiſſet abjecti, occiſique ut quemadmodum illa conjuncta fuerit cum corpore gladiatoris, ſic ipſa cum viro ſit. vel quia matronæ

NOTÆ.

codicarias appellamus. Inde Caudicarii dicebantur ii qui caudicariis navibus frumentum advehebant.

Caviares hoſtiæ.] Lege cum Scaligero: *Caviares hoſtiæ dicebantur, quod caviar pars hoſtiæ cauda tenus diceretur.* Equum Octobrem intelligit, qui in campo Martio menſe Octobri Marti immolabatur. In eo pars ſecundum caudam *caviar* dicta, ut in bove, *palæſta.* in ſue *offa penita.* Vide *October equus.*

Cavillatio.] *Cavillari* a *cavere.* Iſtud de juriſprudentibus dicitur cum conſiliis ſuis nobis cavent, illud vero Leguleiorum & tabularum forenſium proprium cum tergiverſantes tricas & moroſas juris præſtigias effutiunt ad fallendum unde *cavillatio*, fruſtratio, per fraudem irriſio, calumniatio. Et *incavillatio* per deſpectum irriſio infra Feſt. Gloſſarium *cavillatio*, ἐνέδρα, ἀπάτη, παρεγχείρησις. 1. Inſidiæ, fraus, contentio.

Cavillum.] Idem quod *cavillatio.*

Cavitionem.] A caveo, cavitum, cautum. Cavitio, cautio. Plaut. Pſeudol. 2. 3.

> *Nam ipſa mihi Opportunitas non potuit opportunius*
> *Advenire, quam hæc cavita eſt mihi opportune epiſtola.*

Quanquam libri fere omnes habent non *cavita* ſed *cavata.* Quod ſatis placet. *cavata*, eruta.

Caulæ.] A cavitate dictas vult Feſtus, Varro etiam. Sic Lucret. dixit *cava æthera*, id eſt *cava cœli.* Sed melius alii a Græco αὐλὴ *aula* addito *c*, *caula.* Servius ad illud 9. Æneid.

> *Ac veluti pleno lupus inſidiatus ovili*
> *Cum fremit ad caulas.*

Caulæ, monimenta & ſepta ovium. Eſt enim Græcum nomen c detracto. Nam Græci αὐλὰς vocant animalium receptacula. Gloſſæ Cyrilli: αὐλὴ, τῶν προβάτων *ſtabulum.* Inde in ſacris ædibus & in tribunalibus ſepta quæ turbas probibent caulas vocamus. Quomodo Græci quoque αὐλαὶ Suid. αὐλὴ τὸ τοῦ ἀρχείου περίφραγμα. Nam ἀρχεῖα eidem ſunt τὰ χωρία τῶν κριτῶν. Secretaria ſcilicet judicum. Inde Gloſſæ Iſidori. *Caulas, cancelli tribunalis ubi ſunt advocati* Nam utrumque dicebant *caules* & *caulas*, ut *furcillas* & *furcillas.*

Cavum.] Varr. lib. 4. de L. L. *Ego magis puto a chao cavum & hinc cœlum.* Chaos a χάω *hio.* Vide *cohum.*

Celeres] A celere interfectore Remi dictos multi conſentiunt: ſed non dubium eſt quin *celer* ſit à Græco κέλης, eques qui privo equo currit. Κέλης Æolice Κέλης, *celer.*

Celibari haſta.] Ovid. 2. Faſt.

> *Nec tibi, quæ cupida matura videbere matri,*
> *Comat virgineas haſta recurva comas.*

Junonis Curitis in tutela ſint, quæ ita appellabatur a ferenda haſta, quæ lingua Sabinorum curis dicitur. vel quod fortes viros genituras ominetur. vel quod nuptiali jure imperio viri ſubjicitur nubens: quia haſta ſumma armorum, & imperii eſt. quam ob cauſam viri fortes ea donantur, & captivi ſub eadem veneunt, quos Græci δορυαλώτους καὶ δορυκτήτους vocant.

Celſus ex Græco κέλης eques dictus.

Cenina urbs, quæ fuit vicina Romæ, a Cenite conditore appellata.

Cenſere nunc ſignificat putare; nunc ſuadere; nunc decernere.

Cenſio æſtimatio, unde cenſores. Cenſio haſtaria dicebatur, cum militi multæ nomine ob delictum militare indicebatur, quod haſtas daret. Cenſionem facere dibebatur cenſor, cum multam equiti irrogabat.

Cenſores dicti, quod rem ſuam quiſque tanti æſtimare ſolitus ſit, quantum illi cenſuerint.

Cenſui cenſendo agri proprie appellantur, qui & emi, & venire jure civili poſſunt.

Centaurion medicamentum a Chirone centauro inventum..

Centenariæ cænæ dicebantur, in quas lege Licinia non plus centuſſi-

Notæ.

Vide Plutarch. in quæſt. Rom. qui δορυ-κτήτους vocat.

Celſus.] Non a κέλης, ut vult Feſtus, ſed a verbo antiquo *cello* quod a κέλλω, ταχέως βαδίζω. *citus ambulo.* Ut a compoſito *excello*, *excelſus*. *Celſus* eſt citus Horat.

Celſi prætereunt auſtera poemata Rhamnes.

Et in illo:

— Incedit citu' celſu' tolutim.

Et Ovid.

Celſus eques.

Gloſſarium, celſus, ὑψηλὸς, μετέωρος, κέλης. leg. κέλης.

Cenina.] Al. *Canina.* Καινίνη Steph. & Halicarn. *Caninenſes* Livio. In Latio ponit Plin.

Cenſere.] Modo *putare*, vel *arbitrari.* Terent. Adelph. 4. 2.

Cenſen' hominem me eſſe.

modo *æſtimare*, in *cenſum referre*, ut *cenſere populum*. Inde *cenſor* qui familiam & bona civium recenſet, & refert in tabulas publicas. Item *decernere.* Nam decreta per verbum *cenſeo* declarantur. Cicero 3. Catil. *Quoniam nondum eſt præſcriptum S. C. ex memoria vobis, Quirites, quid Senatus cenſuerit, exponam.*

Cenſeo etiam *ſuadeo*. Horat. epiſt. 17.

Ecce docendus adhuc quæ cenſet amiculus.

Cenſio.] Cenſio haſtaria cum cenſor ob delictum militem haſtam dare jubebat. Et cenſio equitis erat cum equus illi publice adimebatur; & hoc Feſtus per *multam* intelligit.

Cenſores.] Vide ſupra *cenſere.*

Cenſui cenſendo agri.] Qui proprie jure civili, hoc eſt Romano, non autem alio emi vendique poſſunt. Cicero pro Flacco: *Quæro ſint ne illa prædia cenſui cenſendo.* Id eſt, quæro an illa prædia jure Romano emi vendique poſſint.

Centaurion.] *Graveolentia centaurea* vocat Virgil. *triſtia* Lucret. quia ut addit, *ſua acrem ex corpore odorem expirant.* Eſt herbæ genus a Chirone centauro repertum, unde χειρώνιον & κενταύρειον nominatur, hujus in curandis vulneribus tanta vis ut cohæreſcere etiam carnes tradant, ſi coquantur ſimul Plin. lib. 25. cap. 9. Vide Galenum.

Centenaria cœna.] Legem tulit Licinius qua cautum ne plus centuſſibus in cœnas impenderetur, præter ea quæ e terra naſcerentur. Hujus legis meminit Lucil.

bus,

bus, præter terra nata impendebatur : id eſt, centum aſſibus ([1] qui erant breves nummi ex ære.)

Centenas pondo dicebant antiqui referentes ad libras.

Centumviralia judicia a centum viris ſunt dicta. Nam, cum eſſent Romæ triginta & quinque tribus [2] quæ & curiæ dictæ ſunt, terni ex ſingulis tribubus ſunt electi ad judicandum, qui centumviri appellati ſunt; & licet quinque amplius, quam centum fuerint, tamen quo facilius nominarentur, [3] centumviri ſunt dicti. Centumviralia judicia, quæ centumviri judicabant.

Centuria in agris ſignificat ducenta jugera; [4] in re militari centum homines.

Centuriata comitia (item curiata) dicebantur; quia populus Romanus per centenas turmas diviſus erat.

NOTÆ.

Legem vitemus Licini. Sed cave putes centum æris cœnis ſingulis quibuſvis diebus impenſum fuiſſe, ſed certis quibuſdam tantum diebus feſtis Gellius lib. 1. cap. 24. *Lex deinde Licinia lata eſt, quæ cum certis diebus, ſicut Fannia, centenos æris impendi permiſiſſet, nuptiis ducenos indulſit, cæteris diebus ſtatuit æris tricenos. Cum & carnis aridæ & ſalſamenti certa pondera in ſingulos dies conſtituerit.* Vid. Macrob. lib. 3. cap. 17. porro illi aſſes centum, triginta & quinque tantùm noſtræ monetæ aſſes ſive ſolidos efficiebant.

1. *Qui erant breves nummi.*] Hæc Pauli non Feſti ſunt. Neque enim Feſtus dixiſſet *erant*, cum ſuo adhuc tempore & multo poſt iis adhuc uterentur.

Centenas pondo.] Subauditur *libras*. Quam vocem addebant aliquando. *Centena libra*, idem quod *centeni aris.*, aſſes ſcilicet.

Centumviralia judicia.] De quibus cauſis centumviri judicaverint docet nos Cicero lib. 1. de oratore. *Jactare ſe in cauſis centumviralibus, in quibus uſucapionum, tutelarum, gentilitatum, agnationum, alluvionum, circumluvionum, nexorum, mancipiorum, parietum, luminum, ſtillicidiorum, teſtamentorum ruptorum, aut ratorum, cæterarumque rerum innumerabilium jura verſantur.*

2. *Quæ & curiæ dictæ ſunt.*] Hic Feſtus *tribum* & *curiam* idem eſſe teſtatur. quod verum eſt, & ante Servii regnum hæc duo confundebantur, ita ut qui tribum tantum vel curiam appellaret, deſignaret utramque. Peſſime igitur qui de hocce Feſti loco dubitavere eò tantum quòd tribus curias vocaverit. De tribubus & curiis vide ſuo loco.

Centumviri ſunt dicti.] Sic & ſi triginta quinque eſſent curiæ uſus obtinuit, ut triginta tantum dicerentur.

Centuria.] Primo centum jugerum erat centuria, unde & nomen, poſtea vero ducentorum, aliquando etiam plurium columell. lib. 1. cap. 5. *Centuriam agri nunc dicimus ducentorum jugerum modum, olim autem ab centum jugeribus vocabatur centuria. Sed nunc duplicata nomen retinuit.* Idem Varro lib. 5. *Centuria prima centum jugeribus dicta, poſt duplicata retinuit nomen.*

3. *In re militari centum hom*] Varr. lib. 4. *Centuria militum qui ſub uno centurione ſunt, quorum centenarius juſtus numerus.* Centuriæ etiam aliquot ſeculis uſurpatæ ſunt pro ſexagenûm militum numero, quod notandum.

Centuriata comitia.] Sic dicuntur cœtus quidam ad quos in campum Martium conveniebat tota civium multitudo per centurias diſtributa, ſuffragia vero ferebant ſinguli in ſuis centuriis, cum a conſulibus vocabantur Hæc verba (*Item curiata*) hinc fuganda, ut optime monuit Scaliger. Neque enim eadem curiata & centuriata comitia. Illis populus Rom. per curias, non centurias, diſtributis curiatim ſuffragium ferebat.

Centuriatus ager in ducenta jugera definitus. Quia Romulus centenis civibus ducenta jugera tribuit.

Centurionus antea, qui nunc Centurio; & curionus, & decurionus dicebantur.

Cercolopis genus ſimiæ, quæ ultimam partem caudæ villoſam habet.

Cercopa Græci appellant lucrari undique cupientem, quaſi κίρδια, quem nos quoque lucrionem vocamus.

Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus; quia candelis pauperes, locupletes cereis utebantur.

Cermalus locus in urbe ſic nominatus.

Cernuus calciamenti genus.

Cerritus furioſus.

Notæ.

Centuriatus ager.] Ager ducentûm jugerum, quem ſic appellatum vult habita ratione centenorum civium quibus erat attributus, non vero numeri jugerum quibus conſtabat; quod notandum. Hinc intelligendus Varro lib. 1. de re ruſt. cap. 10. *Antiquus noſter ante bellum Punicum pendebat bina jugera, quod a Romulo primum diviſa dicebantur viritim, quæ quod heredem ſequerentur, heredium appellarunt, hæc poſtea a centum centuria dicta.* Tamen propius vero eſſe arbitror, agrum quamvis ducentum jugerum, quod primis temporibus centenorum tantum fuerit, *centuriati* nomen retinuiſſe.

Centuriones.] Centenariæ civium catervæ præfectus, Curio, ſive Curionus, curiæ præfectus, *Chef d'une paroiſſe*. Decurio ſive Decurionus, qui decem equitibus præeſt.

Cercolopis.] Legendum *Cercolips.* ut bene Scaliger, ſed fallitur Feſtus qui putat dici a κέρκος *cauda* & λίπος pinguedo, quod caudam pinguem habeat, & villoſam, dicitur enim *cercolips*, qui caudam non habeat à κέρκος verbo & λείπω, linquo. Ut αἰγίλιψ petra dicitur παρὰ τὸ λείπεσθαι αἰγός, quod capris deſtituta ſit, τὸ *cercalopex* quod a viris doctis oræ adſcriptum fuerat, quia Feſti ſententiæ adverſatur, rejiciendum.

Cercopa.] Feſtus videtur deducere a κέρδος *lucrum* vel a Græco κέρδος & Latino *cupio* quaſi *cerdicupis* meræ nugæ. Κέρκωψ Græcum eſt, & exponitur animal magnam habens caudam, id eſt, vulpes, a cujus aſtutia homines fraudulenti *cercopes* dicti. Unde & nata fabula de Cercopibus populis qui Jovis ira in ſimias, quæ Græcis πίθηκοι, & in inſulas delati iis Pithechuſarum nomen dedere Ovid. 14. Metamorph.

> *Quippe Deum genitor fraudem & perjuria quondam*
> *Cercopum exoſus, gentiſque admiſſa doloſa,*
> *In deforme viros animal mutavit ut iidem*
> *Diſſimiles homini poſſent ſimileſque videri.*

Cereos.] Lucernas cera illitas quas Feſtus opponit candelis quæ pice illinebantur. Potentioribus cereos dabant humiliores Saturnalibus de more ſcilicet, illis enim diebus munera per totam urbem commeabant. Vide Martial. lib. 4. Epig. 46. & 89.

Cermalus.] Palatini montis pars quæ forum verſus, Κερμαλος Plut. in vita Romuli. Scribitur & *Germalus* C mutato in G.

Cernuus.] Calciamenti genus eſſe malè putavit Feſtus hocce Lucilii verſu deceptus ex Satyr. lib. 3.

> *Cernuus extemplo plantas convestis honeſtas.*

Ubi *cernuus* nihil aliud eſt quàm *inclinatus* quaſi quod terram cernat. Vide Nonium. Deceptus etiam Iſidorus qui ait, *Cernui ſocci ſunt ſine ſolo*. A cernuus dictus *Cernulus.* Gloſſ. Iſidor. *Cernulus in capite ruens.* Gloſſarium *cernuls*, πιπτωκρανής. Cernulus, πιπτωκρανής

Cerritus.] Cereriti, cerriti, & larvati, maleſani, Cereris ira & Larvarum in-

Digitized by Google

Cerrones leves & inepti a craribus dicti ; quod ſiculi adverſus Athenienſes cratibus pro ſcutis ſunt uſi, quas Græci γέῤῥα appellant.

Cervaria ovis, quæ pro cerva immolabatur.

Cervus, quod κέρας, id eſt cornua gerat, dictus.

Ceſpes eſt terra in modum lateris cæſa, cum herba, ſive frutex reciſus & truncatus eſt.

Ceſticillus appellatur circulus, quem ſuperponit capiti, qui aliquid eſt laturus in capite.

CHALCIDICUM genus ædificii, ab ube Chalcida dictum.

Chaos appellat Heſiodus confuſam quandam ab initio unitatem hiantem, patentemque in profundum. ex eo & χαίνειν Græci, & nos hiare dicimus. Unde Janus detracta aſpiratione

NOTÆ.

curſione animo vexati. Plaut. Menæch. 5. 4.

Num larvatus eſt ille aut Cerritus? Fac ſciam.

Et ita, puto, propriè dieebantur qui ſibi Cererem & Larvas vidiſſe videbantur ut Nymphati qui Nymphas. Vide *Larvati*. Gloſſarium, Ceritus, *περιμανὴς, περιμφλέγελος. male ſani, commoti.* Ubi nihil mutandum. Vide Heſych. in *περιμφλέγελος*.

Cerrones.] Pro *Gerrones G* mutato in *C*. Sie autem dicti a *gerris*, eratibus vimineis, quibus pro ſcutis uſi Sieuli, & ab Athenienſibus irriſi, utpote qui ſeſe parum idonea tutarentur unde factum eſt ut inepti & leves homines Cerrones hodieque dicantur. Aliter tamen idem Feſtus infra in voce gerræ. Inde *congerra* & *congerrones*., vel *concerro* & *concerrones* ſodales dicti. Varro lib. 6. *Congerro a gerra, & Græcum eſt & in Latina cratis.* Vide *ſodales*.

Cervaria.]Jam alibi monuimus veteres cum vera ſacrificiis adhibere non poterant, alia quædam vero abſentium nomine inſignita ſubſtituere ſolitos fuiſſe. Sic cum cerva deerat quæ Dianæ mactaretur, ſuccedaneam ejus ovem mactabant, quæ ideirco *cervaria ovis* dicebatur.

Cervus.] Idem Varro lib. 4. *Cervi quod magna cornua gerunt utate G in C. ut in multis, quaſi gervi.* Sed potius à Græco κεραὸς dictos putem ἀπὸ τῶν κεράτων.

Ceſpes.] Virg. 1. Eclog.

Pauperis & tuguri congeſtum ceſpite culmen.

Ubi Serv. *Ceſpite, id eſt terra cum propria terra evulſa.* A *cædo* dictus ceſpes quod frutiee undique reeiſo quadratam lateris figuram referat. Inde in Gloſſario *ceſpes*, χορτόπληθος, χορτόβολος. πλίνθος. Leg. χορτόβολος, πλίνθος. Later herbæ, *gleba cum herba avulſa, laser*, &c.

Ceſticillus.] A *ceſtus*, id eſt cingulum, *ceſticulus*, unde *ceſticillus*. Vide *caſtus*. Emendabat Salmaſius *Cercitillus* a voce *cercites*, eirculi. Varr. lib. 5. *Ut parvi circuli annuli, ſic magni dicebantur circites anni.*

Chalcidicum.] Vitruv. lib. 5. cap. 1. *Sin autem locus erit amplior in longitudinem, chalcidica in extremis conſtituantur.* Iſidor. *Chalcidicum foris deambulatorium, quod & peribulum dicitur & iterum.* Idem quod *Menianum*. Galli. vocant *balcon*. Vide *Maniana*.

Chaos.] Vaſtus & confuſus hiatus ab initio creatus Heſiod.

Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ'—

Certe quidem initio chaos creatum eſt.

Unitatem hiantem vocat Feſtus de qua Ovid. 1. Met.

Unus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere chaos.

Et 2. de arte.

Unaque erat facies, ſidera, terra, fretum.

Ex illo Euripid. in Menalippa.

Ὁ δ' οὐρανός τε γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία.

Cælum & terra erat una facies.

A *chao* Græci χαίνειν, & nos *hiare* dicimus, unde & *Hianus* detracta aſpiratione *Ianus* ſic dictus quod primus deorum ſit,

nominatur ideo, quod fuerit omnium primus, [1] cui primo ſupplicabant [2] velut parenti, & a quo rerum omnium factum putabant initium.

Chilo dicitur cognomento a magnitudine labrorum. Cilo ſine aſpiratione, cui frons eſt eminentior, ac dextra, ſiniſtraque veluti reciſa videtur.

Chœnica, menſuræ genus.

Choragium, inſtrumentum ſcenarum.

Cibus appellatur ex Græco, quod illi peram, in qua cibum recondunt, κίβισιν appellant.

Cicatricare, cicatricem inducere.

Ciccum membrana tenuis malorum punicorum.

Cicindela genus muſcarum, quod noctu lucet, videlicet a candore. Unde etiam candelabra putantur appellata.

Cicuma avis noctua.

Ciere, nominare.

Notæ.

& ex eo, omnium, veluti ex chao ducatur initium.

1. *Cui primum ſupplicabant.*] Macrob. lib. 1. Sat. cap. 9. *Ianum quidem ſolem demonſtrare volunt potentem, qui exoriens aperiat diem, occidens claudat, invocarique primum cum alicui Deo res divina celebratur, ut per eum pateat ad illum Deum cui immolatur, acceſſus: quaſi preces ſupplicum per portas ſuas ad Deos ipſe tranſmittat.* Idem Ovid. 1. Faſt.

2. *Veluti parenti.*] Ideo & *pater* addebant. JANE PATER. Virg. Horat. &c.

Chilo.] A Græco χεῖλος *labrum.* Idem Cariſius lib. 1. *Cilones dicuntur quorum capita oblonga & compreſſa ſunt. Chilones autem cum aſperatione ex Græco, à labris improbioribus, quæ illi χείλη, unde chilones improbius labrati.*

Chœnica.] χοίνιξ, chœnix, *ſemimodius. Sextarium* Gaza vertit. Continet tres cotylas, ut ait Pollux. Cotyla autem continet uncias tredecim & dimidiam. Chœnix ergo capit libras tres & uncias quatuor cum dimidia. *Demenſum* Terentio dicitur, quod ſingulis diebus ſervis dabatur in cibum, unde & ἡμερητροφίον Græcis dicitur.

Choragium] Eo nomine intelliguntur ea omnia quibus ſcenæ ornantur. Plaut. in Prol. Capt.

Nam hoc pene iniquum eſt comico choragio
Conari deſubito nos agere tragœdiam.

Cibus.] A Græco κίβισις *pera* nam ita legendum loco τῦ κίβυνος pluribus oſtendit Voſſ. in MS. erat *Cybon.*

Cicatricare.] Cicatricem inducere, de vulnere dicitur, cum obducitur & obcæcatur.

Ciccum.] Varro. *Cicum dicebant membranam tenuem quæ eſt in malo Punico.* Gloſſarium *Ciccum*, ῥοᾶς ὑμήν. *Mali membrana.* Gloſſæ Iſidori: *Ciccum mali granati membrana.*

Cicindela.] A *cis* & *candeo*, unde & *candela* & *candelabrum.* In MS. pro *candore* legitur *candela.* Sed immediate a *candeo*, unde *candor*, *candela*, quomodo a λάμπω ſplendo λαμπτηρὶς Græcis dicitur.

Cicuma.] Multum variant lectiones. al. *cucuma* al. *cecuma.* Voſſ. legendum putat *ciccaba*, vel *ciccuba.* Quod noctua Græcis κικκαβὴ dicatur. Sed omnino legendum *cicuma* nam & Græcis etiam κικυμὶς dicitur. Scol. Ariſtoph. in ὄρνιθ in voce κικκαβαῦ. πρὸς γλαῦκα τὸ φωνεῖν λέγουσιν. ὅθεν καὶ κικκάβας αὐτὰς λέγουσιν. οἱ δὲ κικυμίδας. ὡς Καλλίμαχος, κἀρτ᾽ ἀγαθὴ κικυμίς. 1. *Noctuas ita aiunt clamare unde eas ciccabas dicunt. Alii Cicumas ut Callimachus. Valde bona cicuma.* Gloſſ. Iſidori: *Cicuma, noctua.*

Ciere.] Vocare. Virg.

Cilium eſt folliculus, quo oculus tegitur. unde fit ſupercilium.

Cillibæ, menſæ rotundæ.

Cimbri lingua Gallica latrones dicuntur.

Cimmerii dicuntur homines, qui frigoribus occupatas terras incolunt, quales fuerunt inter Baias, & Cumas in ea regione, in qua conuallis ſatis eminenti jugo circundata eſt; quæ neque matutino, neque veſpertino tempore ſole contegitur.

N o t æ.

——— *cuo non præſtantior alter*
Ære ciere viros mart.emque accendere cantu.

Item movere. Idem.

Bella cient.

Cilium.] Feſto conſentit Iſidor. lib. xi. cap. 1. *Cilia*, inquit, *ſunt tegmina, quibus cooperiuntur oculi, & dicta cilia quod celent oculos, tegantque tuta cuſtodia.* Sed proprie cilium eſt crepido ſuperioris tunicæ unde pili exeunt. Unde *ſupercilium* quod ſupra cilium eſt.

Cilliba.] Dicitur & *cilibantum* Varr. lib. 4. *Menſa rotunda nominabatur cilibantum, ut etiamnum in caſtris, id videtur declinatum a Græco ἀπὸ τῆ κυλίκος.* Verùm in etymo fallitur Varro. Nam *cilliba* dictæ a Græco κιλλίβας, menſa tripes ſupra quam antiquitus bello redeuntes clypeos reponebant. Aryſtoph. in Acarn.

Τοὺς κιλλίβαντας οἶσε παῖ τῆς ἀσπίδος.
Cillibantes affer puer clypeorum.

Ubi Scholiaſtes: Κιλλίβαντας, τρισκελῆ τινα σανιδώματα ἐφ' ἃν ἐπετίθεσαν τὰς ἀσπίδας ἐπειδὰν κάμωσι πολεμοῦντες. Id eſt, *cillibantas, tabulas quaſdam tribus pedibus fultas ſupra quas clypeos ponunt qui bellando defeſſi ſunt.* Ad harum ſimilitudine poculorum menſæ *cilliba* etiam dictæ.

Cimbri.] Germaniæ Septentrionales populi qui cum huc & illuc prædabundi vagarentur. inde factum eſt ut Germanica & Gallica lingua latrones *cimbri* dicerentur.

Cimmerii.] Cimmerios in campania circa Bajas & Cumas prope lacum Avernum teſtantur Lycophron, Silius, Euſtathius, Ephorus & ex eodem Strabo, Plinius, Marcianus & alii. De iis intelligendus locus Homeri Odyſſ. λ.

Ἔνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται.

Ibi autem,

Cimmerium virorum populus & urbs
Qui aere & nebulis tecti, neque unquam eos
Sol lucidus illuſtrat radiis
Sed deſuper nox triſtis obtenditur.

Ulyſſes enim ex Circes inſula mane diſcedens, vento ſecundo ſub veſperam ad Cimmeriorum oram appulit. Quod probat de Cimmeriis Scythis circa Boſphorum non poſſe intelligi. ſed audi Servium ad illud 5. Æneid.

——— *quando hic inferni Ianua regis*
Dicitur & tenebroſa palus Acheronte refuſo.

Acheron, inquit, *fluvius dicitur inferorum, quaſi ſine gaudio: Sed conſtat locum eſſe haud longe a Baiis undique montibus ſeptum, adeo ut nec Orientem nec Occidentem Solem poſſit aſpicere, ſed tantum medium diem. Quod autem dicitur ignibus plenus, hac ratio eſt: omnia vicina illic loca calidis & ſulphuratis aquis ſcatent. ſine gaudio autem ideo ille dicitur locus, quod necromantia vel ſciomantia, ut dicunt, non niſi ibi poterat fieri: quæ ſine hominis occiſione non fiebat. nam & Æneas illic occiſo Miſeno ſacra iſta complevit, & Ulyſſes occiſo Elpenore, quanquam fingatur in extrema oceani parte Ulyſſes fuiſſe: quod ipſe Homerus, falſum eſſe oſtendit ex qualitate locorum quæ commemorat ex tempore navigationis. Dicit enim eum circa unam noctem navigaſſe, & ad locum veniſſe, ubi ſacra perfecit. Quod de Oceano non procedit. de Campania manifeſtiſſimum eſt.* Inde autem *cimmerios* a teue-

Cincia, locus Romæ, ubi Cinciorum monumentum fuit.

Cincta flaminica veſte velata.

Cingulo nova nupta præcingebatur, quod vir in lecto ſolvebat, factum ex lana ovis: ut ſicut illa in glomos ſublata conjuncta inter ſe ſit, ſic vir ſuus ſecu n cinctus, vinctuſque eſſet. Hunc [1] Herculaneo nodo vinctum vir ſolvit ominis gratia: ut ſic ipſe felix ſit in ſuſcipiendis liberis, ut fuit Hercules, [2] qui LXX. liberos reliquit.

Cingulos appellabant homines, qui in his locis, ubi cingi ſolet, ſatis ſunt tenues.

Cinxiæ Junonis nomen ſanctum habebatur in nuptiis, quod initio conjugii ſolutio erat cinguli, quo nova nupta erat cincta.

Notæ.

bris nomen habere Phœnices fabulati ſunt, ut optime notavit Doctiſſ. Bochartus in *chanaan*. lib. 1. cap. 33 Quia *cimmer* eis eſt *nigreſcere*. Unde *cimrir tenebrarum atror*.

Cincia.] Ad portam Romanam, qui locus ab antiquis appellari ſolitus *ſtatua Cincia*. Quod ibi ejus familiæ ſepulchrum fuit. Vide *Romanam portam*.

Cincta Flaminica.] Flaminicas niſi velatas nefas erat conſpici. Quare aſſidue flameum geſtabant. Vide *flameo* cincta igitur Flaminica, quæ caput cingebatur flameo, quod flameum hic *veſtem* vocat, ut infra in *flameo, veſtimentum*.

Cingulo.] Varro γεροντοδιδάσκαλῳ: *Novos maritos tacitus taxim uxoris ſolvebat cingulum*. Idem *zona* dicebatur Catul.

Quod zonam ſolvit diu ligatam.

Unde *zonam ſolvere* pro devirginare

1. *Herculaneo nodo*] Id eſt arctiſſimo. Vide Eraſm. Hunc repreſentant in Mercurii virga Dracones media corporis parte mutuo implicati. Macrob. *Hi Dracones*, inquit, *parte media voluminis ſui invicem nodo, quem vocant Herculis, obligantur, primaque partes eorum reflexa in circulum, preſſis oculis ambitum circuli ingruit, & poſtmodum caude revocantur ad capulum caducei Ornaturque alis ex eadem capuli parte naſcentibus*. Hujuſce rei rationem exponit Athenagoras in Oratione quæ inſcribitur *legatio ad Imp. Antoninum*. Καὶ ὅτι (de Jove loquitur) τὴν μητέρα, ῥέαν ἀπαγορεύουσαν αὐτοῦ τὸν γάμον ἐδίωκε. Δρακαίνης δ' αὐτῆς γενομένης καὶ αὐτὸς εἰς δράκοντα μεταβαλὼν, συνδήσας αὐτὴν τῷ καλουμένῳ Ἡρακλεωτικῷ ἅμματι, ἐμίγη, τοῦ σχήματος τῆς μίξεως σύμβολον ἡ τοῦ Ἑρμοῦ ῥαβδός. i. *Perſecutus autem* (Jupiter) *Matrem Rheam illius concubitus recuſantem, cum ſeſe illa in Dracænam convertiſſet, ipſe ſeſe pariter in Draconem commutavit, & cum illa miſtus eſt cujus miſtura ſchema & ſymbolum virga Mercurii eſt*. Et inde forſan nodus ille in nuptiis celebratus. Quamvis nihil vetat cum Feſto propter omen factum intelligere cum Hercules ſeptuaginta ſororibus nodum ſolviſſet. Neque in nuptiis tantum ſed alia quoque in re religioſum ac ſacrum nodum illum fuiſſe ex veteribus certum eſt. Ut in vulneribus præligandis Plin. lib. 28. cap. 6. *Vulnera nodo Herculis præligare, mirum quantum ocyor medicina eſt. Atque etiam quotidianus cinctus tali nodo vim quandam utilem habere dicuntur.*

2. *Qui* LXX. *liberos reliquit.*] Multo plures numerantur filii Herculis ſed eos omnes de quibus hic Feſtus loquitur, ex quinquaginta ſororibus Theſtii filiabus ſuſcepit. Vide Apollod. lib. 2.

Cingulos.] *Ubi cingi ſolet.* in MS. melius *ubi cingi ſolent.*

Cinxia.] Juno nuptiis præſidebat. Ovid.

Junoremque toris quæ præſidet alta maritis.

Unde pronuba dicitur & jugalis. Virg. 4. Æneid.

——*prima & Tellus & pronuba Juno*
Dant ſignum.

Et alibi:

Junoni ante alias cui vincla jugalia curæ.

Circana dicitur avis, quæ volans circuitum facit.

Circites, circuli ex ære facti.

Circumluvium jus prædiorum.

Ciſpius mons in urbe Eſquilinæ regionis de nomine cujuſdam hominis dictus.

Ciſterna dicta eſt, quod cis ineſt infra terram.

Citeria appellabatur effigies quædam arguta, & loquax, ridiculi gratia, quæ in pompa vehi ſolita ſit. Cato in M. Cæcilium. Quid ego cum illo diſertem amplius, quem ego denique credo [1] in pompa [2] vectitatum ire ludis pro citeria, atque cum ſpectatoribus ſermocinaturum?

Citimus, extremus. Uls enim facit ultra, ultimus: cis, citra, citimus.

Citior comparativum a cito. Plautus: [3] Nullam ego rem citiorem apud homines eſſe, quam famam reor.

NOTÆ.

Tamen Varro apud Auguſtin. de Civitate lib. 4. cap. 9. Ait *virginenſem Deam fuiſſe cui virgines ſolvebant zonam*. Eandem *Fortunam virginalem* vocabant. Arnob. *Virginum togulas Fortunam defertis ad virginalem*. Nam nuptiarum tempus virginibus idem erat ac pueris tyrcinii dies. Eo enim tempore fœminæ prætextam deponebant.

Circanea.] Sic generatim aves omnes dictas puto quæ prædam circumeundo luſtrant, ut Milvius aliæque aves rapaces, a *circando*, circumeundo.

Circites.] Non ſolum circuli ex ære facti ſed & quivis alii circuli. Vide *Ceſtrotus*.

Circumluvium.] Cum parte aliqua diviſum flumen agrum alicujus ita ambit, ut inferius unitum, illum in inſulæ formam redigat. *Circumluvionem*, vocat Cicero.

Ciſpius mons.] Eum inter Eſquilini colles numerat noſter unde & Eſquilinum montem *Ciſpium* & *oppium* dictum volunt. Vide Septimontio. Diverſum tamen facere videtur Varro lib. 4. *Eſquilinus Sexticeps Ciſpius mons Septiceps apud ædem Iunonis Lucinæ ubi Æditumus habere ſolet.*

Ciſterna] Quod ſit cis terram, quaſi *ciſterrena*. Sed magis placet eſſe a *ciſta*. Quæ, ſacculum crumenam ſignat. *Ciſta*. *ciſterna* aquæ receptaculum, vini etiam, foſſa enim ad vinum recipiendum ciſterna dicitur.

Citeria.] In tanto veterum ſilentio vix dici poſſit, nec quo tempore, nec quo modo effigies iſta gerebatur. Licet tantum ſuſpicari hominem fuiſſe qui ſe pro *citeria* locabat ut alius apud Plautum pro *manduco* & ante triumphantium currum procedere fuiſſe ſolitum. Quin & illum plane intelligit Livius de Æmilio triumphante. *Totum agmen claudebatur à quodam qui inepta geſticulatione riſum omnibus moveret, hoſtibus illuderet, et quo virtutis Romanæ & ſuæ temeritatis admoneret.* Neque prætereundum non deeſſe qui hominem iſtum non eſſe *citeriam* dicant, ſed picturas ferre quæ *citeria* dicebantur. Sed eos abunde refellit ſuperior locus Livii. Neque vero citeria & manducus ſoli currum triumphantium præcedebant. In partes veniebat anus, quæ *Petreia* dicebatur. Vide *Petreiæ*.

1. *In pompa.*] Triumphali ut ſupra diximus.

2. *Vectitatum ire.*] Lege *vectitatum iri*. vidit Scalig.

Citimus.] A *cis* & *citra*, unde *citer*, *citerior*, *citimus*, ut ab *uls*, *ultra*, *ulter*, *ulterior*, *ultimus*. Citimus eſt extremus, ſed qui proximus nobis eſt. Quanquam & eum ſignare poteſt, qui nobis ſit remotiſſimus: nam & *cis* pro *ultra* poſitum invenias Declinabantur olim *cis*, *citis*, *uls*, *ultis*. Vide *uls*.

Citior.] Vide Macrob. lib 3. cap. 19. qui Nævium hujus vocia laudat autorem.

3. *Nullam egorem.*] Hæc ex amiſſis Plauti comœdiis. Integram Gnomen, ſic Virgil.

Citroſa veſtis appellata eſt a ſimilitudine citri.

Civicam coronam civis ſalutis ſuæ cauſa ſervatus in prælio dabat, quæ erat ilignea f ondem hab ns p rennem.

Clacendix, genus conchæ.

Clam a clavibus dictum, quod his, quæ cælare volumus, claudimus.

Claritudinem, claritatem.

Claſſes clypeatas antiqui dixerunt, quos nunc exercitus vocamus.

Claſſici teſtes d cebantur, qui ſignandis teſtamentis adhibebantur.

Claſſis procincta, exercitus inſtructus.

Clava teli genus, qua Hercules utebatur.

Notæ.

Fama malam quo non aliud velocius ullum.

Citroſa ve'is.] Nævius:

Pulcramque ex auro veſtemque citroſam.

Eam Feſtus ita dictam vult, quod ſit undatim criſpa, ut citri arbores, quibus præcipua dos eſt, ſi venæ criſpæ, ut ait Pliuius. Macrobius vero lib. Sat. cap. 16. quod poma citri veſtibus insererentur, ad odorem concipiendum. pro qun facit. Plinii locus *Pomum ipſum non manditur* (de Aſſyrio, id eſt citreo pomo loquitur) *ed re præcellit, foliorum quoque, qui tranſit in veſtes una conditus arcetque animalium noxia.* Quod Latini *citrum*, Homerus θύον, & quas illi *citroſas veſtes*. Ille θυώδεα εἵματα.

Εἵματα δ' ἀμφιέσασα θυώδεα σιγαλόεντα.

Veſtes induta odoratas (*citroſas*) Unde etiam Nævii locum expreſſum docuit idem Macrob.

Civicam coronam.] Quam dat civis à quo ſervatus eſt in prælio, teſtem vitæ ſalutiſque perceptæ. Ex Iligneis, vel quernis foliis texebatur, non auro, quia nefas erat civem lucri cauſſa ſervari. Vel quia cibus victuſque antiquiſſimus querceus capi ſolitus ſit. Vide Gell. lib. 5. cap. 6.

Clacendix.] Gloſſæ Iſidori: *Clacindex, concha.* leg. *clacendix*. Legitur & *claxendix*. Priſcianus exponit concham. qua ſigna ſua, quibus res ſuas obſignabant, claudere ſolebant veteres, & ad id probandum e Plauti vidularia hunc locum adducit:

Oppoſita eſt claxendix. At ego dicam ſigni quid ſit.

Claxendix a Græco κλᾶξαι, id eſt κλεῖσαι claudere.

Clam] Vide *calim*.

Claritudo.] Saluſt. Jugurth. *Quum præſertim tam multæ variæque ſint artes animi quibus ſumma claritudo paratur.* ubi *claritudo* pro *claritas*. Sed claritudinem, clarorem etiam dixere. Plaut. Moſtel. 3. 1.

Speculo claras (ædes ſcil.) *clarorem merum.*

Claſſes clypeatas.] Pro equitibus claſſes pluraliter veteres dixiſſe multis probari poteſt Virg.

Claſſibus hic locus.

& alibi:

——*Scio me Danais e claſſibus unum.*

Sed pro exercitu neſcio an exemplis poſſit firmari: tunc enim *claſſem* numero ſingulari ſolebant dicere. Cui rei fidem faciunt Iſidorus. Numæ lex, Gellius; & ipſe Feſtus in *claſſis procincta*. Locum adi

Claſſici teſtes.] Hoc eſt cives Romani. qui enim cives Rom. erant omnino in aliqua claſſe cenſebantur. Qui non habebant claſſem, nec cives Rom. erant. *Scal.*

Claſſis procincta.] Exercitus ordinatus, ad pugnam paratus. Fabius Pictor apud Gellium: *Equo Dialem Flaminem vehi religio eſt; claſſem procinctam ante pomœrium, id eſt, exercitum armatum videre.* Numa in lege: Quojus AUSPICIO CLASSA PROCINCTA, &c. Vide *Opima*.

Clava.] A qua claviger Hercules. Nota interim Feſtum clavam *telum* vocare. Nam inde tibi patebit veteres non

Clavata

Digitized by Google

Clavata dicuntur aut veſtimenta clavis intertexta, aut calciamenta clavis confixa.

Claudere & clavis ex Græco deſcendit, cujus rei tutelam penes [1] Portumnum eſſe putabant, qui clavim manu tenere fingebatur, & Deus putabatur eſſe portarum.

Claudiana tonitrua appellabantur, quia Claudius Pulcher inſtituit, ut ludis poſt ſcenam collectus lapidum ita fieret; ut veri tonitrus ſimilitudinem imitaretur. nam antea leves admodum, & parvi ſonitus fiebant, cum clavi & lapides in labrum æneum conjicerentur. * Conjectus.

Clavim conſuetudo erat mulieribus donare ob ſignificandam partus facilitatem.

Clauſula, quam Græci κωλοφῶνα vocant, à brevi concluſione eſt appellata.

N o t æ.

ea tantum quæ manu mitterentur, ſed alia etiam quibus cominus pugnarent tela dixiſſe. Sic enſem *telum* vocavit Virg. 6.

At non hæc telum mea quod vi dextera verſat
Effugiet, neque enim is teli nec vulneris auctor.
Sic ait, & ſublatum alte conſurgit in enſem.

Clavata.] Veſtimenta clavis purpureis ad oram prætexta, ſeu tota facie deſcripta & exarata, quorum alia latis clavis, Senatorum, alia anguſtis clavis equitum propria notabantur. Clavi autem illi purpurei figuram non aliam exprimebant quam veri clavi. Unde & nominantur: nam ἧλος etiam Græci vocatur. Unde ἔνηλος veſtis purpura clavata. Gloſſ. clavus πορφύρα ὑφασμένη. *purpura intexta.*

Claudere & clavis.] Claudo, a Dorico κλάζω, clavis a κλᾷξ.

1. *Portumnum*] Portuum Deus. Et ita legendum non *portarum* de Melicerta Athamantis filio qui in Portumnum verſus eſt nota fabula. Vide infra *Portumnus.* Græcis *Palæmon.* dicitur. Is clavim manu tenebat quod notandum: per eam autem *clavim* ſignificabatur & aperiendi & claudendi eſſe poteſtatem datam. Eaque ſæpius non manu tenebatur. ſed ex humeris dependebat qui mos ab ultimis uſque temporibus repetendus. Deus enim loquens, apud Iſaiam cap. 22. ℣. 22. de *Eliakim*, Καὶ δώσω τὴν δόξαν Δαυὶδ αὐτῷ, καὶ ἄρξει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀντιλέγων, καὶ δώσω αὐτῷ τὴν κλεῖδα οἴκου Δαυὶδ ἐπὶ τῷ ὤμῳ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποκλείων, καὶ κλείσει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀνοίγων. i. *Et dabo illi gloriam Davidis, & regnabit, neque erit adverſarius. Et dabo illi clavem domus Davidis ſuper humeros ejus, & aperiet, neque erit qui claudat. & claudet, neque erit qui aperiat.* Hinc lucem capit illud Callimachi hymn. in Cererem verſu 45. de Cerere in Nicippam converſa:

——— φῆνε δὲ χειρὶ
Στέμματα καὶ μάκωνα. κατωμαδίαν
δ' ἔχε κλεῖδα.
——— *cepitque manu*
Coronas & papaver, & ſuper humeros habebat clavem.

quod interpretes huc uſque latuit, ut abhinc jam quatuor annis apud Theocritum notabamus.

Claudiana tonitrua] Phædrus lib. 5. fab. 8

Aulæo miſſo, devolutis tonitrubus
Dii ſunt locuti more tranſlatitio.

Clavim.] Uxori intranti limen viri claves tradebantur, non tantum ut eo facilitatem partus ſignificarent, ſed ut oſtenderent viros uxorum fidei ſeſe committere, omniaque earum cuſtodiæ mandare. Eædem etiam claves adimebantur mulieri divertenti & exeunti: unde in leg. 12. tab. *claves adimito.* Mulier etiam nuntium viro remittens, claves remittebat.

Clauſula.] Græcis κῶλον proprie eſt pars orationis inter duas lineas (-) conſtricta abſolutum ſenſum continens. un-

Clavus annalis appellabatur, qui figebatur in parietibus ſacrarum ædium per annos ſingulos, ut per eos numerus colligeretur annorum.

Clientam pro cliente Plautus dixit.

Clingere cingere a Græco κλείειν dici manifeſtum eſt.

Clitellæ dicuntur non tantum eæ, quibus ſarcinæ colligatæ mulis portantur, ſed etiam locus Romæ propter ſimilitudinem. & in via Flaminia loca quædam devexa ſubinde & accliva. eſt etiam tormenti genus eodem nomine appellatum.

Clivia auſpicia dicebant, quæ aliquid fieri prohibebant. omnia enim difficilia clivia vocabant. unde & clivi loca ardua.

Cloacæ a colluendo dictæ.

Cloacale flumen dixit Cato pro cloacarum omnium colluvie.

Cloacare, inquinare. unde & cloacæ dictæ.

NOTÆ.

de metaphorice pro fine paſſim uſurpatur. Quo ſenſu Græci dicunt κολοφῶνα; ſed fruſtra eſt doctiſſ. Scaliger qui putavit à κῶλον factum κολοφών. Quaſi vero, ut de ſcriptura nihil dicam, τὸ κῶλον pro Colophone uſpiam legatur. Sed adi Strabonem qui te docebit, quid ſit & unde ſit *Colophon*. Vide & infra *Colophon*.

Clavus annalis.] Qui notandis annorum numeris figebatur. Livius lib. 7. ſect. 3. *Lex vetuſta eſt priſcis litteris verbiſque ſcripta, ut qui Prætor maximus ſit idibus Septembribus clavum pangat. fixus fuit dextro lateri Ædis Iovis Opt. Max. ea ex parte qua Minervæ templum eſt. Eum clavum, quia raræ per ea tempora literæ erant, notam numeri annorum fuiſſe ferunt: eoque Minervæ templo dicatam legem, quia numerus Minervæ inventum ſit. Volſiniis quoque clavos indices numeri annorum fixos in templo Nortiæ Etruſcæ Deæ, comparere, diligens talium monimentorum auctor Cincius affirmat.* Item alibi: *Ab Conſulibus poſtea ad Dictatores, quia majus imperium erat, ſolenne figendi clavi translatum eſt.* Neque ſolum pro numero annorum clavus figebatur. Sed piaculi etiam cauſſa, cum ſcilicet ſive peſtilentia quædam inciderat, ſive ſeceſſio populi, ſive prodigium aliquot grave. Vide Livium lib. 7. cap. 3. & lib. 8. cap. 18.

Clientam.] Plaut. Mil. 3. 1.

Habeo eccillam meam clientam, meretricem adoleſcentulam.

Et in Argument. ejuſem Fab.

Suam clientam ſollicitandum ad militem ſubornat.

Et in Pænul.

——— *tantus ibi divitarum erat numerus.*

Horat. Od. 18. l. 2.

Nec Laconicas mihi,
Trahunt honeſtæ purpuras clientæ.

Clingere, cingere.] Omnino legendum *clingere, cludere*. Alioqui fruſtra dixiſſet à Græco κλείειν manaſſe. Tamen in MS. non κλείειν ſed κιγκλίζειν, quod eſt crebro corporis motu motacillam imitari. Quæ ſi vera lectio turpiculum aliquid innuit verbum *clingere*. Sed dubito. Imo & *cludere* & κλείειν retinendum. Juvat. Iſidor. *clingit, cludit.*

Clitellæ] Sellæ dorſuariæ quæ ad onera geſtanda jumentis imponuntur, à Græco κλιτὺς *declivis*. Quod ſint declives Unde factum etiam ut loca declivia *clitellas* nominarent ut apud Græcos κανθήλιος non tantum clitellas & ſagmata aſinorum ſignificat, ſed etiam acclivia loca. Ut optime Scaliger.

Clivia.] Clivus proprie locum aſcenſu difficilem notat. unde *clivium* dictum eſt omne difficile & *auſpicia clivia* difficilia, prohibentia.

Cloaca.] A *cluo* pro *colluo*, id eſt, purgo, *cluaca*, *u* in *o* *cloaca*. Unde *cloacare* inquinare, & *cloacale flumen* in quod cloacæ confluunt.

Cloacare.] Supra *cloaca*, Gluſſæ vett. cloaco, μολύνω, *inquino*.

Digitized by Google

Clœlia familia a Clœlio Æneæ comite eſt appellata.

Clœliæ foſſæ a Clœlio duce Albanorum dictæ.

Clucidatum dulce, & ſuave dicebatur.

Clumæ folliculi ordei.

Clunaclum cultrum ſanguinarium dictum; vel quia clunes hoſtiarum dividit; vel quia ad clunes dependet.

Clunas ſimias clunibus tritis dictas exiſtimant.

Clunes maſculine. Plautus: Quaſi lupus ab armis valeo, clunes infractos fero.

Clutum Græci κλυτὸν dicunt. Unde accepta præpoſitione fit inclutus. IN enim ſæpe augendi cauſa adjicimus, ut invocavit, inclamavit.

Clypeum antiqui ob rotunditatem etiam corium bovis appellarunt, in quo fœdus Gabiorum cum Romanis fuerat deſcriptum.

NOTÆ.

Clœlia familia.] Patriciam fuiſſe conſtat ex Livio. Alba oriundam facit Dionyſius lib. 3. A Clœlio Æneæ comite dictam. Et ſic legendum, non *Cloantho*. Nam *Cluentia* familia a *Cloantho* Æneæ comite dicta, a qua diverſa *Clœlia*.

Clœliæ foſſæ.] Cluilia foſſa Livio lib. 1. *Caſtra ab urbe haud plus quinque millia paſſuum locant, foſſa circumdant. Foſſa Cluilia ab nomine ducis per aliquot ſecula appellata eſt. Donec cum re nomen quoque vetuſtate abolevit. In his caſtris Cluilius Albanus rex moritur.*

Clucidatum.] A γλυκὺς *dulcis* factum *glucidatus* & verſo *g* in *c clucidatus*. Meminit Varro lib. 6. *Clucidatus ſuavis, tametſi a magiſtris accepimus manſuetum.* Vide infra *Glucidatum*.

Cluma.] Pro *Gluma*, tenuiſſima membrana qua ordeum involuitur. Vide *Gluma*. In Gloſſario legitur *clunar*, κριθῆς λίπυργν. *Ordei membrana*, corrupte pro *cluma*, aut *clumarum*. Ut optime Vulcanius.

Clunaclum.] Scaliger legit: *Clunaculum cultrum Saginarium.* Ut intelligatur culter laniorum quo jugulabant ſaginata pecora. Tamen non video cur *ſanguinarium* rejiciatur Quid ni enim *ſanguinarius* culter dicatur qui victimarum ſanguine mergitur: De Etymo, poſterius, nempe *quod ad clunes dependet* priori multum præſtat. Sic in veteri Gloſſario Arobicolat. *Clunaculum, pugio: dictum quod ad clunes religetur. Idem ſpatha.* Spatha autem Græcum. Heſych. σπάθη μάχαιρα, ξίφος.

Clunas.] *Cluna*, ſimia quæ cauda caret, & nates habet apertas. Pro *cluna* veteres dixere *clura n* in *r* mutato ut fit. Gloſſ. *Clura*, πίθηκος, ubi Scaliger legi debere contendit *cluna*, perperam. A *clura* factum *clurinum* quo uſus Plaut. Trucul. 2. 2.

—— *tu vere clurinum pecus*
Adveniſti huc oſtentatum cum exornatis oſſibus.

Ubi *clurinum pecus* dicuntur homines deformes, qui & ideo *ſimia*. Gloſſæ papiæ: *Clura vel clurinum ſimia dicitur.* Lege: *Clura vel clurinam pecus ſimia dicitur.* Nam ſuperiorem Plauti locum reſpexit.

Clunes.] *Clunes infractos*, id eſt, *clunes infirmos*. Nonius hunc locum adduxit ex Agroico Plauti legitque *clunes deſertos*.

Clutum.] Inclytum, valde celebre a cluo, quod a κλύω unde κλυτὸν & addita præpoſitione *in* quæ ſæpe auget *inclytum*. Simplex *clutum* non eſt in uſu.

Clypeum.] A Græco κυκλόειν rotundum per tranſpoſitionem literarum. Nam clypeos rotundos fuiſſe certum eſt id aperte declarat Virgilius qui ut rotundum Polyphemi oculum demonſtret ait fuiſſe.

Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis inſtar.

Ubi ſolis & clypei eandem eſſe formam dicit: Sic Græcis clypeus ἀσπὶς dicitur. Unde Homerus ἀσπίδα πάντοσ

Chasonas, acus, quibus mulieres ſcalpunt caput.

Cnephoſum antiqui dicebant tenebricoſum. Græci enim κνέφας appellant obſcurum.

Cocetum genus edulii ex melle & papavere factum.

Coclacæ dicuntur lapides ex flumine rotundi ad coclearum ſimilitudinem.

Coctiones dicti videntur a cunctatione, quod in emendis, vendendiſque mercibus tarde perveniant ad juſti pretii finem. Itaque apud antiquos prima ſyllaba per V litteram ſcribebatur.

Notæ.

ἴσον. *Clypeum undiquaque æqualem* quod tantum rotunda forma recipit. ἀσπὶς autem rotunditatem ſignat, unde ſerpens ille orbiculari ſeſe forma involvens ἀσπὶς dictus eſt. Quare Heſychius in illo Homeri Iliad λ. δι' ἀσπίδος πάντοσ᾽ ἐΐσης. ἀσπίδος πάντοσ᾽ ἴσον, interpretatur περιφερῆς, *rotundam*. Sic Attius Agamemnone *cœli clypeum* dixit. *In altiſſimo cœli clypeo temo ſuperat ſtellas.* Ab hac igitur clypei ſignificatione *clypeum* dixere corium in quo Gabinorum fœdus deſcriptum.

Chaſonas.] Iſidorus: *Chaſon, acus qua mulier caput ſcalpit.* Nam duplex eſt acus ornatricum. Altera qua ſcalpunt caput, quæ *diſcerniculum* dicitur. Altera qua crines figunt & ſuſtinent. Quam Græci καλαμίδα καὶ σὺριγγα vocant. Latini etiam aliquando *fiſtulam*. Eſt autem *Chaſon*. Tarentinæ linguæ. Nam Tarentinorum proprium eſt ſimplicia verba, κατὰ παραγωγὴν producere, ut ab ἄγω, ἀγάζω. *agaſo*, ὁ ἀγάζων & a κνάω, κνῶ *Scalpo*, κνάζω. Unde *cnaſo*, ὁ χνάζων, qui Scalpit. Scalig.

Cnefoſum.] A Græco κνέφας vel κνέφος *tenebra*. Nam utrumque dicitur. Vide *Gnefoſum*.

Cocetum.] A Græco κυκάω *miſceo*, proprie de potionibus. *Cucetum*, u in o *cocetum*. Neſtoris cocetum nominat Tertulianus in libro contra Valentinianos: *Pandoram Heſiodi: Acci Patinam: Neſtoris cocetum.* Ubi manifeſto κυκεῶνα. Neſtoris reſpicit de qua Homer. Iliad. λ. pro *Eduli* melius cum Voſſio legas *potionis*. Ad poculenta enim potius quam ad eſculenta pertinuit.

Coclacæ.] Doctiſſ. Voſſius putat *cochleacæ*, vel *cochleæ*. Sed omnino legendum *cochlacæ* a Græco ſcilicet κόχλακες.

Coctiones.] Gloſſarium, *cocio*, μεταβολος. Gloſſæ vett. *cocionatura*, μεταπρατική. Gloſſar. *cociatria*, μεταβλητική. Legit Scaliger *cociatrina*, ut Meditrina. Gloſſ. Iſidori *Cocio*, *arilator*. Vide *arilator*, *cuctio*, *coctio*, *cocio* Eliſo t. Plaut. Aſinat. 1. 3.

Vetus eſt, nihili cocio eſt. ſcis cujus. Quem locum peſſime accepit doctiſſimus Salmaſius, qui integrum proverbium fuiſſe putat, *nihili cocio eſt qui credit* nihil dico de conjectura quæ nullo fundamento nititur, certum eſt illud a Cleæretæ mente eſſe quam maxime alienum, cujus verba ſic explicanda cenſeo: *Quemadmodum*, inquit illa, *nos, quæcumque volumus uti, Græca mercamur fide, ita ut cum æs damus, tum mercem nobis etiam dent, eadem nos diſciplina utimur, oculatæ ſemper noſtræ ſunt manus, id credunt quod vident, ut vetus dictum eſt, ſcis cujus, nihili cocio eſt.* Id eſt, pro nihilo ducere debemus eos homines, qui cum nos uſurarias ſibi mercantur, tantillulum quid dantes, mercedis reliquum in diem proferri poſtulant, ut cociones in foro, qui emptutientes dant arram, cæca die cætera ſoluturi. Neque melius idem hoc, *ſcis cujus* intellexit qui interpretatur *ſcis qualis* ut *cujum pecus*. Quod miror tanto vero excidiſſe. Nam *cujus* vel *cujum* nunquam qualitatem deſignat ſemper κτητικῶς profertur. Unde apud Virg. Poſt *cujum pecus* addit Menalcas, *an Melibœi?* & reſpondet Damoetas. *Non, verum Ægonis.* Redeamus ad cocionem. Elegantiſſimus Mutetus. Verba Plauti aliter accepit, quippe pro *cauc o*, *cocio* dictum tradit, ut *aula*, *olla*. Idque lenam dicere. *Vetus eſt dictum nihil eſt cautio*, ſive ,yn,ia-

Digitized by Google

Coctum a cogendo dicitur, quia coquendo coartetur, ut ad utilitatem veſcendi perducatur.

Cocula vaſa ænea coctionibus apta. alii cocula dicunt [1] ligna minuta, quibus facile decoquantur obſonia.

Codeta ager, in quo frutices exiſtunt in modum codarum equinarum.

Codeta appellatur ager trans Tiberim, quod in eo virgulta naſcuntur ad caudarum equinarum ſimilitudinem.

Cœlius mons dictus eſt a Cœle. quodam ex Etruria, qui Romulo auxilium adverſus Sabinos præbuit; eo quod in eo domicilium habuit.

Cœpiam futurum tempus ab eo, quod eſt cœpi. Cato: Cœpiam ſeditioſa verba loqui. Invenitur quoque apud majores & infinitivi modi cœpere.

Cogitatim adverbialiter, pro cogitate.

Cogitatio dicta velut coagitatio, id eſt longa ejuſdem rei agitatio in eadem mota conſilii explicandi.

N o t æ.

pha, nam qui cautionem habet, ſæpe litigare cogitur, at cui ſoluta pecunia eſt, ei res emtis in tuto. Sed ut illud ingenioſe potius exeogitatum eſt quam vere, ita nos Feſti potius & veterum criticorum ſententiam tuemur.

Coctum.] A coquendo. *Coquere a cogere, coagere.*

Cocula.] Gloſſ. Iſidori: *Co ula, ligna arida vel vaſa area.*
Pro vaſis æreis uſus eſt Plaut. capt. 4. 2.

Iubes an non iubes aſtitui aulas, patinas elui?

Lardum atque epulas foueri coculis ardentibus.

Et Cato c. 2 de R. R. dixit *ahenum coculum.*

1. *Ligna minuta.*] *Ligna arida* ſupra Iſidor. Eadem quæ Homero κάγκανα ξύλα Iliad. φ. Varr. lib. 1. de vita pop. R. *Cocula, qui coquebant panem primum ſub cinerem, poſtea in forno: cujus utriuſque vocabulum a forno ductum. id eſt à caldore.* Sed ibi pro *qui* vel ut in quibuſdam editt. *qua* legeudum puto *queis*

Codeta.] Pro *caudeta* à cauda pro quo dixere *coda* ut alibi dictum. Hic ager Codetanus in decima quarta urbis regione trans Tyberim.

Coelius mons.] In Suburanæ regionis parte a Varrone recenſetur, qui eum ſic appellatum fuiſſe dicit *a Coelio Vibenno Tuſco duce nobili. Qui cum ſua manu dicitur Romulo veniſſe auxilio contra Sabinos.* Hunc Feſtus non *Coelium* ſed *Coelen* vocat ut & Tacit. lib 4. qui & Coelium montem *querquetulanum* vocatum fuiſſe docet. *Haud fuerit abſurdum tradere,* inquit, *montem eum antiquitus Querquetulanum cognomento fuiſſe, quod talis ſylva frequens, fœcundusque erat, mox Coelium appellatum a Coele Vibenna, qui dux gentis Etruſcæ, cum auxilium appellatum ductaviſſet, ſedem eam acceperat a Tarquinio priſco, ſeu quis alius regum dedit*

Cœpiam.] Legendum: *ab eo quod eſt cœpio. Cœpiam* dixit Cæcilius: *Ære obſcuri hercle deſine, mane cœpiam. Capio,* Plaut. Menæch 5. 5.

Neque ego in amo, neque ego pugnas neque lites capio.

In verbis Catonis quæ laudat Feſtus, Scaliger non *ſeditioſa verba* ſed *temeſa verba* ſcriptum reperit Sunt autem *temoſa verba* q æ quis tertiato & q artato præ metu ſubſtrepit, ut Cato dixit aliquem *tertiato & quartato verba dicere præ metu.* Ut notat Servius. Q od eſt imitatus Apuleius ut alia, lio 5. *Tertiata verba ſemi animi voce ſubſtrepens.*

Cogitatio.] Idem Varro lib. 5. *Primus agitatus mentis, quod primum ea qua ſumus acturi cogitare debemus.* Et paulo poſt. *Cogitare a cogendo dictum.*

Cognitor eſt qui litem alterius ſuſcipit coram eo, cui datus eſt, procurator autem abſentis nomine auctor * ſit.

*Actor.

Cognitu facilia eadem ratione dicitur, qua dictu facilia, & perſpectu, & factu facilia.

Cognomines dicuntur, qui ejuſdem ſunt nominis.

Cohum lorum, quo temo buris cum jugo conligatur, a cohibendo dictum. Cohum poëtæ cælum dixerunt a chaos: ex quo putabant cælum eſſe formatum.

Coinquire, deputare.

Collus quoque maſculine dixerunt. eſt enim genus tormenti e corio.

Colluvialis porcus dicitur, qui cibo permixto & colluvione nutritur.

Colophon dixerunt, cum aliquid finitum ſignificaretur.

Notæ.

Cognitor.] Qui defendebat alterum in judicio, aut *patronus* dicebatur, ſi orator eſſet, aut *advocatus* ſi aut jus ſuggerebat aut præſentiam ſuam commodabat amico: aut *procurator* ſi negotium ſuſcipiebat abſentis: aut *cognitor* ſi præſentis cauſſam noverat, & ſic tuebatur ut ſuam. Cicero pro Q. Rnſcio: *Quid intereſt inter eum qui pro ſe litigat & eum qui cognitor eſt da ui? qui pro ſe litem conteſtatur ſibi ſoli petit, alteri nemo poteſt n ſi qu a cognitor eſt factus.* Cognitor a prætore dabatur. Interdum etiam *cognitor* pro prætore vel judice qui cauſſas audit.

Cognomines.] Plaut. Bacchid. I. I.

—Quid agunt duæ germanæ meretrices cognomines,

Et in Fragment.

Illa mei cognominis fuit.

certum eſt legi debere: *Illa mi cognominis fuit. mi* pro *mihi.*

Cohum.] Cum lorum ſignificat quo temo aratri cum jugo colligatur, quaſi *cohibum* dicitur. Cum vero pro *cælo* ſumitur eſt a Græco κόοѕ *cavitas* non vero a *chaos* ut putat Feſtus. Ennius:

—— .. pilam vix
Sol mediam complere cohum terreribu' cæli.

Cælum autem non a *chao* ut Feſtus, vel a *cavo* quod a *chao*, ut Varro. Sed a κοῖλον quod idem eſt ac κόον. Unde & coilum apud veteres. Ennius:

Tollitur in coilum clamor exortus utrimque

Coinquire deputare.] Hunc locum ſic legit Scaliger: *conquinire decubare*, a *conquinire* eſt *conquiniſcere*, quod eſt cernuum ſe inflectere, vel inclinare, ut faciunt exoneraturi ventrem. Pomponius Atellanarius:

Simul intro veni, acceſſi ad patrem, prendi manum,
In terra ut cubabat nuda, ad eum ut conquexi interim
Mulieres conſpic unt.

Sed nihil agit Scaliger. *coinquire* compoſitum a verbo *inquo* quod eſt *purgo.* *Deputare* autem nihil aliud eſt quam *putare*, id eſt *purgare.* Compoſitum pro ſimplici ut ſit. Imo & alibi Scaliger fere ſententiam demutat, cum adducit illud è tabula marmorea Romæ: *Earumque arborum adoleſactarum & coinquendarum. Et in eo luco alia ſint repoſita.*

Collus.] Legendum *culeus* qui ſaccus erat ex corio in quo parricidæ concluſi cum vipera, cane, vel gallo, vel ſimia, in mare mittebantur. Iſidor. in Gloſſ. *Culleus tunica ex ſparto in modum crumina facta, quæ linebatur à populo pice & bitumine, in qua includebantur parricidæ cum ſimia, ſerpente & gallo inſuta mittebatur in mare, & contendentibus inter ſe animantibus homo majoribus pœnis afficiebatur.* Plaut in Vidularia:

———— Iube hunc inſui culleo
Atque in altum deportari ſi vis annonam bonam.

Colluvialis porcus.] Qui cibo mixto & colluvie, id eſt, ſordibus ablutis ſaginatur.

Colophon.] κολοφὼν, τέλοѕ, unde colophona operi imponere, pro ultimam ma-

Coloſſus a Caleto artifice a quo formatus eſt, dictus. Fuit enim apud Rhodum inſulam ſtatua ſolis alta pedes centum & quinque.

Columnæ dictæ, quod culmina ſuſtineant.

Colurna haſtilia ex corno arbore facta.

Comedum bona ſua conſumentem antiqui dixerunt. Comedo comedonis, qui, ut ſupra, bona ſua conſumit.

Comiſſatio a vicis, quos Græci κώμας dicunt, appellatur. in his enim habitabant prius, quam oppida conderentur. quibus in locis alii alios convictus cauſa invitabant.

Comitiales dies appellabant, cum in comitio conveniebant. qui locus a coeundo, id eſt ſimul veniendo dictus eſt.

Commentacula virgæ, quas flamines portant pergentes ad ſacrificium, ut a ſe homines amoveant.

NOTÆ.

num ei admovere. A Colophone Joniæ urbe id tractum docet Strabo lib. 13. quæ equitatu ita cæteris urbibus præſtabat, ut ubicumque bellum aliquod ambiguum eſſet, Colophonio equitatu ſuperveniente dirimeretur. Unde etiam ortum ferunt adagium. *Colophonem impoſuit*, quando rei cuipiam finis imponitur

Coloſſus.] A *Caleto* legendum a *Charete*. Teſte Simonide.

> Κολοσσὸν ἠελίου πόδ' ὀκτάκις δέκα
> Χάρης ἐποίει πήχεων ὁ Λίνδιος.

Id eſt, *Coloſſum Solis olim ſexaginta & decem*
cubitorum fecit Chares Lyndius.

Plin. lib. 34. c. 7. *Ante omnes autem in admiratione fuit Solis coloſſus Rhodi quem fecerat Chares Lyndius Lyſippi ſupra dicti diſcipulus.* Idem Strabo & Euſtath. ad Dionyſ. verum Simonidis verſus aliter in quibuſdam; nempe:

> Τὸν ἐν ῥόδῳ Κολοσσὸν ὀκτάκις δέκα
> Λάχης ἐποίει πηχῶν ὁ Λίνδιος.

Niſi ibi χάρης & ὀκτάκις ut ſupra ſit reſcribendum Coloſſus poſt quinquageſimum ſextum annum terræ motu cecidit. Vide Plin. & Polyb. lib. 5.

Columnæ] *Columna*, quaſi *columina* a *columen*. Vitruv. lib. 4. c. 2. *Columen in ſummo faſtigio culminis, unde & columna dicuntur.* Donat. *Columen vero familiæ, ſuſtentatio vel decus, unde columna.*

Colurna.] Ab arbore *corylo* dicta potius *colurna* tranſpoſitione litterarum pro *corulna*, ut ſentit Servius. Virgil. II. Georg.

> *Pinguiaque in verubus torrebimus exta colurnis.*

Tamen vett. Gloſſ. Κρανία, δένδρον: *colurnum, cornus*. Ergo, *cornus, cornulus, conurlus, colurnus, colurnum.*

Comiſſatio.] Proprie convivium quod poſt cœnam fiebat in multam noctem a Græco κωμάζειν *in multam noctem convivari*. Sive ad Comum laſciviæ & conviviorum deum poſt cœnam ire cum corollis, conviviali veſte, funalibus & tibicinis. Unde *laſciviarum eruptionem* vocat Tertullianus Vide Caſaub de Satyrica poëſi lib. 1. c. 4.

Comitiales dies.] Quo univerſus pop. Rom. ſive pars illius maxima, comitium petebant conventus agendi gratia Fuit autem *comitium* certa fori Romani regio ac portio, ad Hoſtiliam curiam & ſubter roſtra hoſtiliæ curiæ adfixa, a *coeundo* dictum. Comitiales dies inter faſtos dies numerantur, & illos nefaſtis opponit Plaut. Pœnul 3 2.

> *Non potuiſti adducere homines magis ad hanc rem idoneos:*
> *Nam iſtorum nullus nefaſtu' 'ſt, comitiales ſunt meri.*
> *Ibi habitant, ibi eos conſpicias, quam Prætorem ſæpius.*

Commentacula.] Legendum *commotacula* ut in all. editt. nempe à *commotando*, id eſt *commovendo*.

Commentaculum genus virgulæ, qua in ſacrificiis utebantur.

Committere proprie eſt inſimul mittere. Nunc eo utimur & pro facere, aut pro relinquere, aut pro incipere.

Commugento, convocanto.

Comœdias conſtat appellari ex eo, quod initio in vicis juvenes cantare ſoliti eſſent convenientes.

Comœdice figuratum a comœdo. Plautus: Euge heus adſtitiſti & dulce, & comœdice.

Comparſit Terentius pro compeſcuit poſuit.

Compaſcuus ager, relictus ad paſcendum communiter vicinis.

Comperce pro compeſce dixerunt antiqui.

Compernes nominantur homines genibus plus juſto conjunctis.

Compeſcere eſt velut in eodem paſcuo continere.

N o t æ.

Commentaculum.] Leg. *commetaculum*; vid. not. ſuperinrem.

Committere.] Inſimul mittere, jungere. Virgil.

> *Delphinum caudas utero commiſſa luporum.*

Commiſſas habens, id eſt junctas. pro *facere.* Cicero lib. 1. de legibus: *Quocirca vereor committere ne non bene provisa principia ponantur.* pro *delinquere*, ſic enim legit Scaliger pro *relinquere.* Virg. 1. Æneid.

> *Quid meus Æneas in te committere tantum*
> *Quid Troes potuere?*

Sed ſcripſiſſe potuit etiam Feſtus *relinquere.* Sic Nonius, *Committere, donare, relinquere, M. Tullius in Verrem actione* 11. *Is calumniatores ex ſinu ſuo appoſuit, qui illam hereditatem Veneri Erycinæ commiſſam eſſe dicerent.* pro *incipere* Virg. lib 5.

> *Et tuba commiſſos medio canit aggere ludos.*

& lib. 7.

> *Promiſſi dea facta potens ubi ſanguine bellum*
> *Imbuit & prima commiſit funera pugna.*

Commugento.] Proprie *conclamanto*: nam *mugio* & *mugeo*, unde *commugeo.*

Comœdias.] A κώμη *vicus* & ᾠδὴ *cantus*, quia hi luſus in vicis fiebant antequam in urbes conveniſſent.

Comœdice.] Id eſt feſtive. Plaut. Milite 2. 2.

> *Euge, euge, euſcheme hercle aſtitit & dulce & comœdice.*

Nam legendum *dulice* non *dulce.* δουλικῶς *ſerviliter.* Et ita olim Janus Gulielmus.

Comparſit.] Pro *compeſcuit.* Lege *comperſit*, a parco, vidit Salmaſius. Locus Terent. eſt in Phormione 1. 1.

> *Quod ille unciatim vix de demenſo ſuo*
> *Suum defrudans genium comparſit miſer.*

Compaſcuus. A verbo *compaſco*, ſimul paſco, compaſcuus ager in quo vicinorum pecora ſimul paſcunt.

Comperce.] Plaut. Pœnul. 1. 2.

> ——— *Comperce amabo me attrectare, Agaraſtocles.*

id eſt *compeſce*, & hanc vocem reſtituendam puto Bacchid. 3. 3.

> *Cave malum & compeſce in illum dicere injuſte.*

lego: & *comperce.* Id eſt *comparce. Parco,* autem & *paſco* veteres dicebant. Unde *paſcito linguam* in ſacrificiis *linguam coerceto.* Vide paſcito.

Compernes.] Qui genua conjunctiora habent, quam par eſt. Plaut. milite 3. 1.

> *Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut patum*
> *Aut broncum filium.*

Græci vocant γονυκρότους.

Compeſcere.] A *paſco*, compoſita *diſpeſco*, *impeſco*, *compeſco.* *Compeſcere* eſt pecus iiſdem paſcuis continere, in unum cogere, compellere. *Diſpeſcere* gregem

Compeſcere

Compeſcere lucum, eſt lucum ſuis finibus cohibere.

Compilare eſt cogere, & in unum condere.

Compitalia feſta, quæ in compitis peragebant.

Compluriens a compluribus ſignificat ſæpe. Cato: Contumelias mihi dixiſti compluriens.

Compræedes ejuſdem rei populo ſponſores.

N O T Æ.

ſegregate, ita ut pars ſeorſim paſcat. *Impeſcere* vero eſt pecus in lætam ſegetem paſcendi gratia immittere. Vide ſuo loco.

Compeſcere lucum.] Lucum intra deſcriptos fines cohibere. putarem potius eſſe lucum conlucare adhibito piaculo: nam compeſcere lucum idem videtur quod apud Virgil. *ramos* apud Columellam, *vitem compeſcere.* Sed Feſti autoritas prægravat.

Compilare.] Pilare, denſare, cogere, inde pilatum agmen dicebatur preſſum ac denſum. Sed en tibi locum inluſtrem Servii ad illud 12. Æneid.

——— Pilataque plenis
Agmina ſe fundunt portis

Q*uidam*, inquit, *hoc loco* pilata agmina *non a genere haſtarum poſitum adſerunt nam paulo poſt dictum inferunt* defigunt tellure *haſtas: ſed* pilata, *denſa*, *ſpiſſa*, *ut implere portas potuerint, & poſtea ſe in loca apertiora diffundere. Alii* pilatum agmen *dicunt quod in longitudine directum eſt, quale ſolet eſſe cum portis proceditur. Vel certe* pilata *fixa & ſtabilia, vel a pilo quod figi, vel a pila ſtructili quæ fixa eſt & manet. nam & Græci res denſas & artas πλάια* dicunt. (Lego πίλησ vel πίλωσ) *Ennius Satyr.* II.

Inde loci liquidas pilataſque ætheris ora
Contempler.

cum firmas & ſtabiles ſignificaret, & quaſi pilis fultas. Hoſtius belli Hiſtrici primo:

Perculit atque haſtam pilans præ pendere frangit.

Pilans id eſt figens. Idem:

——— Sententia præſto
Pectore pilata eſt.

Id eſt fixibilis. Aſellio hiſtoriarum III. *quartum ſignum accedebat, ſive pilatim ſive paſſim iter facere volebat. Scaurus de vita ſua: in agrum hoſtium veni, pilatim exercitum duxi, id eſt ſtrictim & denſe: nam ubi proprie de genere haſtæ loquitur, ait:*

Pila manu ſævoſque gerunt in bella dolones.

Varro rerum humanarum, duo genera agminum dicit, Quadratum quod immixtis etiam jumentis incedit, ut ubivis poſſit conſiſtere: pilatum alterum, quod ſine jumentis incedit, ſed inter ſe denſum eſt, quo facilius per iniquiora loca tramittatur. Hactenus Servius: a *pilare* igitur hoc eſt πιλεῖν *compilare* dicitur is qui omnia preſſim colligit. Quare hic recte à Feſto exponitur *cogere.* Et in unum condere. In libro Fulvii Urſini pro *cogere* erat *congere.* Unde ille faciebat *congerere.* Sed *congere* pro *cogere* antiqua illa, ſed vitioſa ſcribendi conſuetudine; ſic *Thenſaurus*, *conſenſus*, *compluriens*, *quotiens.*

Compitalia.] Deorum Larium feſta in compitis 6. Nonas Majas celebrari ſolita. Varro lib. 5. *Compitalia dies attributus Laribus, ut alibi. Ideo ubi viæ competunt tum in compitis ſacrificatur. quot annis is dies concipitur.* Gloſſarium, *compitalia*, Θεῶν ἀγυιαίων ἑορτὴ αἱ γινόμεναι ἐν ταῖς ὁδοῖς ὑπὸ τῶν ... ἐπὶ τε... Legit ut optime Vulcanius ἐν τοῖς τριόδοις. *compitalia Deorum viarum feſta in triviis celebrari ſolita ab affinibus mortuorum.* Inde Lares *viales* dicti non ſemel apud Servium. Vide Macrob lib. 1. Sat. cap. 7. & Dionyſ. Halicar lib. 4. Plin. lib. 36. cap. 27. à Tarquinio priſco originem duxere.

Compluriens.] Ut *quotiens* pro *quoties* &c. de quo alibi diximus.

Comprædes.] *Præs* is eſt qui populo ſe obligat & ſpondet ſe aliquid pro altero præſtaturum, ni ipſe alter præſtet; *compræs* qui conjunctim cum altero populo ſe obligat. Vide *præs.*

Digitized by Google

Comptus, id eſt ornatus, a Græco deſcendit, apud quos κομεῖν dicitur comere, & κόμως, quod apud nos comis. & comæ dicuntur capilli cum aliqua cura compoſiti.

Conauditum, coauditum; ſicut conanguſtatum dicitur.

Conceptivæ feriæ feſta dicebantur, quæ incertis diebus ſervabantur quotannis, ut ſementinæ, compitaliciæ.

Conciliabulum dicitur locus, ubi in concilium convenitur.

Conciliatrix dicitur, quæ viris conciliat uxores, & uxoribus viros.

Concilium dicitur a populi conſenſu. ſive concilium dicitur a concalando, id eſt vocando.

Concinnare eſt apte componere. Concinere enim convenire eſt.

Concio conventus dicta, quaſi convocatio. Concio ſignificat conventum, non tamen alium, quam eum, qui a mgiſtratu, vel a ſacerdote publico per præconem convocatur. Concionem antiqui maſculino genere poſuere.

N o t æ.

Comptus.] A *comere* quod a Græco κομεῖν, unde *coma* κόμη, quaſi κόσμη. quia coma animalium & arborum eſt ornamentum. Sed in hocce Feſti loco aliquid turbatum fuiſſe exiſtimo, & huc pertinere quod infra legitur in *conitum*. *Conitum Afranius pro ornatu & excultu poſu t.* Quæ manifeſto hinc avulſa, legendum enim *comtum Afranius* &c. Et ita apud Grammaticos citatur.

Conauditum.] *Coauditum* quod undiquaque auditum eſt. Et *coanguſtatum* quod undiquaque anguſtum.

Conceptivæ feriæ.] Quarum incertus dies, & quas prætor certis verbis concipiebat, & curio indicebat. Ovid. 2. Faſt.

Curio legitimis nunc Fornacalia verbis
Maximus indicit, nec ſtata ſacra facit.

Idcoque *indictitiæ.* feſta etiam dicta. *conceptas ferias* vocat Varro. Vulgo *feſta mobilia.*

Conciliabulum.] Locus in agris aut vicis ad quem ruſtici frequentes emendi & vendendi cauſſa conveniebant certis nundinarum diebus, a verbo *conciliare* emere. Feſtus vero a *concilium* deducit ubi per *concilium* convocationem intelligit quaſi *concalium* quod plures in unum coeant, & convocentur. Imo & *concilium* nundinæ etiam dicebantur. Eugraphius apud Terent. *Male conciliate, male empte. Nam concilium nundinas dicimus.*

Conciliatrix.] A verbo *conciliare* id eſt copulare, quod & in bonam partem ſumitur, nec ſemper de lenocinio. De legitimis nuptiis Plaut. Trinum. 2. 2.

Tute ad eum adeas, tute concilies,
tute poſcas.

Catul.

Ut ſemel es Flavo conciliata viro.

Concilium.] Non a conſenſu ſed a concalando, hoc eſt convocando, quaſi *concalium.* Supra.

Concinnare.] Ita rem componere, ut apte conveniat & hæreat a verbo *concinere* (male alii concicere) id eſt convenire quod verbum muſicum eſt: plures enim diverſe canentes *concinere* dicuntur cum inter ſe conveniunt. Unde *concinere* pro convenire, conſentire, ut Græcis συνᾴδειν. Tamen magis placet Nonius qui ait eſſe a *cinnus. Cinnus*, inquit, *eſt commixtio plurimorum unde & concinnare dicitur.* Cinnus quidem idem quod *cocetum.* Græcis κυκεών. A *coeundo coinus*, unde *cinnus*, quod in eum varia coeant eſt igitur concinnare ex pluribus rebus aliquid efficere & apte componere. Et ſi aliquando pro ſimplici *facere* uſurpatur.

Concio.] A verbo *concieo*, convoco. Et eſt *concio* conventus a Prætore vel ſacerdote convocatus: Et fruſtra eſt Varro qui

Concipilaviſti dictum a Nævio pro corripuiſti, & involaſti.

Conclavatæ dicebantur, quæ ſub eadem erant clave.

Conclavia dicuntur loca, quæ una clave clauduntur.

Condere, imponere. Condere proprie eſt unum, & in interiorem locum dare ad cuſtodiam faciliorem. quod verbum nnnc ſignificat conſcribere: nunc facere: nunc componere, & inſtruere.

Condicere eſt dicendo denuntiare.

Condictio in diem certum ejus rei, quæ agitur, denunciatio.

Condictum eſt, quod in communi eſt dictum.

Condulus anulus. Condalium ſimiliter anuli genus.

Confecerunt, una fecerunt.

NOTÆ.

conciouem quaſi coactionem dici putat. *Sica lacte coacto*, inquit, *caſeus nemi-naius, ſic ex hominibus concio dicta.*

Concipilaviſti.] Corripuiſti. Locus Nævii non extat, ea voce uſus Plaut. Trucul. 2. 4.

——————— *quem ego*

Oſtatim, jam jam concipilabo

concipilare idem quod *compilare*. ot *reciprecus, reprocus: incitegere, integere.* Vide *incitega.*

Conclavata.] Subintelligitur *ædes.* Ædes conclavatæ ſuot quæ una clave clauduotor, & idem videntur facere, quod *conclave* ſive *conclavium.* Uode & hic etiam *conclavia* legendum concludit doctiſſ. Scaliger fiuſtra. Aliud enim *conclave*, aliud *conclavata.* Nam conclavatas ædes dixiſſe veteres puto compluria cubicula pervia quæ porta ona ſive clave clauderentur; quamvis huc oon ſatis dilucide aqud Feſtum.

Conclavia.] Conclave & conclavium nam utrumque dicitur, eſt locus ſecretior in peoetralibus intimis domus, una clave domeſticis pervius. Vel ot ait Donatus; *conclave eſt ſeparatior locus in interioribus tectis: vel quod intra eum loca multa & cubicula clauſa ſint adhærentia Triclinio.*

Condere.] Simul in ioteriorem locom dare cuſtodiæ cauſſa; ut, *condit opes alius.* Aliquando *conſcribere*, ot *exercitum condidit*, id eſt conſcripſit. Aliquando facere, componere, inſtruere, ut *condere carmen, bella* &c. Aliqoando *renovare*, in iotegrum reſtituere. Florus 1 3. de Tullo hoſtilio. *Hic omnem militarem diſciplinam artemque bellandi condidit.* Et alibi: *Auguſtus condidit imperium.*

Condicere.] Proprie eſt cum actor adverſario deouutiat ut certa & ſtata die judicio adſit. Poſtea factum eſt ot in quovis alio negotio *condicere* dicantor ii qui ex compacto quidpiam gerunt, & mutuo ſibi denuntiant diem locumque rei gereodæ Plaut. curcul.

Si ſtatus condictus cum hoſte intercedit dies.

Inde *condictio* in diem certum rei quæ agitur denunciatio & *condictum* quod in commuoi dictum eſt. Iode condicere cœnam alicoi eſt illi deountiare ſe apud eom cœoaturum, quod Cicero abſolute dixit *condicere* lib. 1 famil. ep. 9. *cum mihi condixiſſet, cœnavit apud me.*

Condictio.] Vide not. ſup. eadem videtur quæ *comperendinatio.* Vide *res comperendinata.*

Condictum.] Nam *condicere* eſt ſimul dicere. Pomp. lib. 66. de empt. *In vendendo fundo quadam etiam, ſi non condicantur, præſtanda ſunt.*

Condulus.] A Græco Κονδύλος, quod articulum notat. Sed veteres *condalum* & *condalium* dixere υ in a mutato, ot κύλιξ, *calix.* Plautus quoque cum fabulam Menandri Δακτύλιον nomine verteret, *condalium* eam oominavit. Eſt autem *condalium* annuli genus qood ſervi digitis ferebant. Plaut. Trinum. 4. 3.

— *Satin' in Termopolio.*

Condalium es oblitus, quando thermopotaſti gutturem.

Confecerunt.] Una fecerunt. Sic apud Tereot *confeciſtis*, pro una feciſtis Phorm. 2 1.

Bonat me abſente hic confeciſtis nuptias.

Confeta ſus dicebatur, quæ cum omni fetu adhibebatur ad ſacrificium

Conflages loca dicuntur, in quæ undique confluunt venti.

Confœduſti, fœdere conjuncti.

Confugelam antiqui confugium dicebant.

Congruere dictum eſt a gruibus, (quæ non ſe ſegregant, ſive cum volant, ſive cum paſcuntur.

Conjector, interpres ſomniorum.

Conitum genus libaminis, quod farina conſperſa faciebant. [1] Conitum Afranius pro ornatu & excultu poſuit.

Conivola, occulta.

Conlatia oppidum fuit prope Romam, eo quod ibi opes aliarum civita-

Notæ

Nam quod alii interpretantur, *effeciſtis*, *perfeciſtis*, non placet.

Confeta ſus.] Qualis fuit quæ cum triginta porcis ab Ænea mactata eſt, de qua Virg. lib. 8.

Littoreis ingens inventa ſub ilicibus ſus
Triginta capitum fœtus enixa jacebit,
Alba ſolo recubans, albi circum ubera nati.

Ambegna quoque ovis confœta dici poteſt, quod cum agnis ſuis etiam mactabatur. Scaliger.

Conflages.] Voſſius legit *confluges* propter verbum *confluunt*. Male ut videtur, nam *conflages* & *confluges* diverſa res eſt. Ut mox patebit. Sed pro *confluunt* legendum omnino *conflant*. ſic *conflages* loca dicuntur in quæ undique conflant venti. A *conflatum*, *conflages* ut a *ſtratum*, *ſtrages*. Iſidorus habet *confrages* quod idem eſt nam L & R cognatæ inter ſe ſunt & facile commutantur. At vero *confluges* loca ſunt in quæ rivi diverſi confluunt. Livius Andromeda.

Confluges ubi conventu campum totum inhumigant.

Homerus μισγάγκειαν vocat,

Confœduſti.] Scaliger legit *confiduſti*: A *fidus*, *fiduſtus*. Sed nihil mutandum, nam ut optime Voſſius, a *con* & *fœdus* eſt *confœduſtus* ut ab *onus*, *onuſtus*.

Congruere.] A gruibus verbum antiquum *gruere* Gloſſarium *Gruunt* γεράνιζουσι. Vnde *congruere* expedire inter ſe convenire. Terent. Heauton. 3. 1.

Ne nos inter nos congruere ſentiant.

Congruere etiam eſt ſimul irruere ut grues quæ non ſe ſegregant. Idem. Eunuch. 5. 8.

—— cui tam ſubito congruerint commoda.

Conjector.] Conjectoribus viri, conjectricibus mulieres utebantur. Innuit Plaut milite 3. 1. Vbi mulier virum ſuum alloquitur.

da quod dem quinquatribus
Præcantatrici, conjectrici, hariolæ, atque haruſpicæ.

Inde *conjecturam facere* proprie dicebantur ſomniorum interpretes. Plaut. Curcul. 2. 1.

Potin' conjecturam facere ſi narrem tibi
Hac nocte quod ego ſomniavi dormiens?

Conitum.] In lib. vet. *Coniptum*. Quæ vera lectio. *Coniptum* a κονίπτω pulvere aſpergo.

Conitum Afranius] Hæc alio pertinent. Legendum *comium Afranius*. Vide *comptus*.

Conivola.] A *coeo* veteres fecere *coivus* & interjecta aſpiratione *cohivus* ut *cohercere*. Hinc *cohivum* Gloſſarium interpretatur Calycem roſæ qui adhuc coit necdum apertus eſt. *Cohivum* κάλυξ ῥόδου μεμυκώς. Quod etiam *conivum* dixere. Idem Gloſſarium *conivum* κάλυξ ῥόδου μεμυκώς. Hinc diminutivum *conivolus*, occultus qui coit nec apertus eſt. Vnde per metaphoram *conivoli*, & *cohivoli*, ſive *cohivuli* dicuntur amici concordes. Gloſſæ Iſidor. *Coivoli*, *concordes*, *juncti*. Item *cohivoli*. *concordes*, *conjuncti*.

Conlatia.] Latii in via Tiburtina op-

tum fuerint conlatæ, a qua porta Romæ Conlatina dicta eſt.

Conlativum ſacrificium dicitur, quod ex conlatione offertur.

Conlativum ventrem magnum, & turgidum dixit Plautus, quia in eum omnia edulia congeruntur.

Conlucare dicebant, cum profanæ ſilvæ rami deciderentur officientes lumini.

Conquirere, coercere.

Conregione, e regione.

Conruſpari, conquirere. Plautus: Conruſpare tua conſilia in pectore.

Conſcripti dicebantur, qui ex equeſtri ordine patribus adſcribebantur, ut numerus Senatorum expleretur.

Conſentia ſacra, quæ ex multorum conſenſu ſunt ſtatuta.

Conſiderare a contemplatione ſiderum videtur appellari.

Conſilium vel a conſulendo dicitur, vel quod in unam ſententiam plu-

NOTÆ.

pidum prope Romam. A quo Collatina porta. In colle hortulorum ad Septentrionem, quæ & *Pinciaria* a palatio Pincii Senatoris.

Conlativum ſacrificium.] Ad quod ſinguli conferebant, qualia erant ſacrificia quæ Latinis feriis & Paganalibus etiam fiebant.

Conlativum ventrem.] Locus Plauti eſt Curcul. 2. 1.

Qui hic eſt homo
Cum collativo ventre atque oculis herbeis.

Conlucare.] Succiſis arboribus locum implere luce, infra in *ſublucare* Columel. lib. 2. *Neque terram aperire, neque arborem conlucare.* Gloſſæ Græcolat. ἀλλαγ-θιάζω δένδρον, *concluco.* Dicitur & *ſublucare*. *Interlucare* etiam dixit Plin. hoc eſt lucis cauſſa ſuperfluos ramos amputare. Hic autem *profanam Sylvam* dixit Feſtus quia luci, hoc eſt Sylvæ ſacræ, non cædebantur niſi prius facto piaculo. Vide Caton. de r. r. cap. 130.

Conquirere, coercere.] Scaliger legebat: *coinquire coercere* ut ſit quod ſupra *coinquire deputare*. Sive ut idem hic legit *putare* nam fulguritas arbores coercere nihil aliud quam ea parte ramis conlucare, qua de cœlo tactæ ſunt, locum adire. Ego quidem nihil mutandum cenſeo. *Conquirere* ut *inquirere* puto eſſe verbum juris. Et conquirere vitia, fures &c dicuntur, qui inquirunt & ita coercent. Quare *conquirere coercere*.

Conregione.] *E regione* Hac voce utebantur Pontifices in effandis templis auguralibus, vel finibus fanorum & ararum, cum regionum ipſarum terminos concipiebant Varro lib. 6. *Itera conregione, conſpicione, cortumione, utique ea rectiſſime ſenſi.* Conregione, hoc eſt, ut Varro ipſe interpretatur, intra eas regiones qua oculi conſpiciunt.

Conruſpari.] Ruſpari eſt ſcrutari, ſtudioſe quærere. Accius in Meleagro.

Vagent ruſpantes ſylvas, ſectantes feras.

Vide infra *Ruſpari*. Plauti locus quem laudat Feſtus in editis comœdiis non extat.

Conſcripti.] Ergo iidem ſunt conſcripti qui adlecti. Quos vide ſuo loco. Eos Junius Brutus legit. Liv lib. 2. *Deinde quo plus virium in ſenatu frequentia etiam ordinis faceret, cædibus regis deminutum patrum numerum, primoribus equeſtris gradus lectis, ad trecentorum ſummam explevit, traditumque inde fertur ut in ſenatum vocarentur Qui patres quique conſcripti eſſent. Conſcriptos videlicet in novum ſenatum appellabant lectos.* Vide *Qui patres*.

Conſentia ſacra.] Erant gentilium inter ſe, ut Corneliorum, Valeriorum, & pro tota gente fiebant, conſentiente gentilitate.

Conſiderare.] Aſtrologorum proprium qui ſidera intuentur. Vide *Deſiderare*.

Conſilium.] Imo omnino a *conſulendo*

rium mentes conſiliant, & conveniant. ſed a ſilentio credibilius dictum putatur, quo maxime invenitur.

Conſiluere Ennius pro conticuere poſuit.

Conſiptum apud Ennium pro conſeptum reperitur. Conſiptum clavis præfixum

Conſponſor, conjurator.

Conſponſos antiqui dicebant fide mutua conligatos.

Conſternatio, quæ eſt concitatio quædam ſubita ex aliquo metu; a ſternutamento deducta eſt, quod eo toto concutimur corpore.

Conſtitutus hominum a conſiſtentium multitudine appellatur.

Conſualia ludi dicebantur, quos in honorem Conſi faciebant; quem deum conſilii putabant.

NOTÆ.

u verſo in I. Sic ab *exul*, *exilium*. *Conſule* autem a *ſalio*.

Conſiluere] Conſileo, conſilui, ut conticeo, conticui.

Conſiptum.] Pro *conſeptum* veteres dixere *conſipitum* unde *conſiptum*. Quod eſt, agri circa templum ſpatium Deo dicatum. Varro lib. 6. *Extemplo eſt continuo, quod omne templum debet circum ſeptum, nec pluſquam unum introitum habere.* Ubi Varroni *circumſeptum* eſt quod Feſto *conſeptum*, περίβολος, περίφραγμα. Apud Ennium hæc vox hodie non extat, nam quod ait Scaliger Feſtum intelligere ex Medea Ennii. *Tenetur conſipta undique venor.* Id vero probare non poſſum. Ratio eſt quod vocem ipſam produxiſſet Feſtus uti ea apud Ennium & non mutato genere. Nam ita ſolet.

Conſponſor.] Intelligendum hic conjuratores, qui pœna ſacramenti mutuo ſe provocant cum in rem aliquam agerent, pota in litem vindiciarum, nam ut loquit Varro. qui petebat & qui infitiabatur, de aliis rebus, uterque quinquagenos æris ad Pontificem deponebant. Nam formula provocationis erat hæc. QUANDO. NEGAS. TE. SACRAMENTO. QUINQUAGENARIO. PROVOCO. & QUA DE. RE. PETO. LAUDABILI ER. IURA. Hoc erat conſponſio Nam qui exegerat juramentum, rurſus & ipſe juramentum adigebatur ab adverſario. Vide in voce *ſacramentum*. Scaliger. Alias *conſponſores* etiam dicti qui ſe ſimul pro quopiam obligarunt. *Correi* debiti Juriſconſultis dicti.

Conſponſi.] Sic eos dicebant qui ſibi mutuam fidem dederant. Uſus Nævius ut docet Varro lib. 5. *Hinc ſponſus, conſponſus. Hoc Nævius ſignificat cum ait: conſponſi.*

Conſternatio.] A ſternutamento. Ergo Feſtus per conſternationem metum illum intelligit quem ex ominoſo ſternutamento Romani veteres concipiebant. Sed neque ad vocis originem acceſſit. Imo & quidam libri habent *a ſternatamento* quam veram lectionem puto. Veteres *ſternere* dicebant & *ſternare* quod eſt dejicere. Ab hoc *conſternare*, *conſternatio* animi dejectio. Infine lege *quod ea tote*.

Conſtitutus hominum.] Hominum cœtus. Varro: *Comitiales dicti, quod tum eſſet populi conſtitutus ad ſuffragium ferendum.* A conſiſtentium multitudine dictum vult Feſtus (neque enim depravatus hic locus ut perperam voluit Scaliger) nam ſic apud Gellium locus ubi conſiſtitur *conſtitio* pro quo libri quidam habent *conſtitutio*. Melius tamen a verbo *conſtituere* quod ibi ad conſtitutum conveniat populus. Quin & τὸ *conſtitutum* apud Tullium legitur pro loco ubi conveniebant. In orat. pro Coelio. *Graves erunt homines qui hoc dicere audeant, cum ſit his conſtendum ne congreſſu quidem & conſtitute cœpiſſe de tantis injuriis experiri.*

Conſualia.] Feſta quæ Deo Conſo peragebantur. 12. Kal. Septembr. Ovid. Faſt. 3.

Conſuetionem Plautus pro conſuetudine dixit.

Conſulas antiqui ponebant, non tantum [1] pro conſilium petas, & perconteris; ſed etiam pro judices, & ſtatuas.

Contagionem eſſe dicendum, non contagium.

Contemplari dictum eſt à templo; id eſt loco, qui ab omni parte aſpici, vel ex quo omnis pars videri poteſt, quem antiqui templum nominabant.

Conteſtari eſt, cum uterque reus dicit, Teſtes eſtote Conteſtari litem dicuntur duo, aut plures adverſarii, quod ordinato judicio utraque pars dicere ſolet, Teſtes eſtote.

Contignum fruſtum carnis cum ſeptem coſtis demptum.

N o t æ.

Feſta para Cenſo : Cenſus tibi catera dicet,
Illo feſta die dum ſua ſacra canes.

Luds equeſtres etiam dicebantur, quibus Sabinæ virgines rapiæ ſunt. Vide Liv. lib. 1. Varr. lib. 5. & Plutarch. in Romulo.

Conſuetionem.] Locum Plauti quem vult Feſtus, hodie inter fragmenta legere eſt. Sed male ibi *conſuetudo* pro *conſuetio* legitur.

Clandeſtina ut celetur conſuetudo.

Lege *conſuetio* Imo & hic verſus eſt ex Amphit. 1. 2.

Et clandeſtina ut celetur conſuetio.

Ubi male libri omnes editi, *celetur ſuſpecto. Conſuetio* primus reſtituit *Scioppius. Conſuetio*, συνουσία : *conſueſcere*, συνεῖναι. Sed hæc nimis nota.

Conſulas.] Conſulere pro conſilium petere. Cicer. in Verr. 2. *Nunc ego judices vos conſulo, quid mihi faciendum putetis.*

1. *Pro judices & ſtatuas.*] Male vel bene de aliquo vel in aliquem conſulere, eſt, ſtatuere, decernere de eo, quod ei vel commodum ſit vel incommodum. Terent. Heaut. 3. 1.

Quia peſſime iſtuc in te atque in illum conſulis,
Si te tam leni & victo animo eſſe oſtenderis.

Livius lib. 30. *De perfugis gravius quam de fugitivis conſultum.*

Contagionem] Saluſt. *Poſt ubi contagio, quaſi peſtilentia invaſit.* Sed & contagium dixit Virgil.

Nec mala vicini pecoris contagia lædent.

Contagio & *contagium* antiqui ſimpliciter conjunctionem ſignificabant *tago* pro *tango*, *contago*. Sed poſtea ad venenum traducta & morbum qui ſerpit gliſcit, & contactu inficit.

Contemplari.] Templum dicitur quivis locus vacuus & apertus ut *æthera templa*, regiones ætheris. *Acheruſia templa*, &c. Unde in auguriis templum dicitur locus auſpicii cauſſa, quibuſdam conceptis verbis finitus in edito & aperto ad proſpectum, ſingulis ejus lateribus obverſis ad ſingulas mundi plagas, in cujus umbilico erat *arx* ſeu *auguraculum* ſeu *tabernaculum* ad obſervandas alitum auguralium volatus. Ab eo igitur contemplari. Sed vide apud Varronum lib. 6. qui optime totam templorum ſignificationem eſt perſecutus, etſi in Etymo operam luſerit, neque enim *templum a tuendo* quaſi *tuemplum*, ſive *tuempulum*, ut ipſe, docet, verum a τέμνειν quomodo non ſolum agri partem aliquam, ab aliis diviſam & ſecretam quæ viris fortibus & regibus pro honore dabatur ut Tarquinio ſuperbo in campo Martio, Græci dixere, ſed locum quemvis patulum & apertum certis quibuſdam finibus terminatum, ſic Æſchylus dixit τέμενος αἰθέρος, *templum ætheris.*

Conteſtari.] Apud veteres Latinos petitor, & is unde petebatur, ille petens, hic negans primum inter ſe vel in jure apud Prætorem, vel in judicio apud pedarium judicem contendebant, præſentibus teſtibus, quos uterque ſui facti memores eſſe jubebat hac formula : *teſtes eſtote.* Inde *conteſtari litem* & *litis conteſtatio* dici cœpta ſunt, qua ſcilicet

Digitized by Google

Contrarium æs, grave æs.

Contubernales dicuntur a tabernis, quæ fiebant ex tabulis. unde & tabernacula dicta ſunt, licet ex tentoriis, & ex pellibus fiant.

Contubernium dicitur contubernalium habitatio.

Contuoli oculi ſunt in anguſtum coacti conniventibus palpebris.

Convallis eſt planities ex omni parte comprehenſa montibus, collibuſve. Vallis duobus lateribus incluſa planities. Vallis deminutivum vallicula facit.

* Conventa.

Conventæ * conditio dicebatur, cum primus ſermo de nuptiis, & earum condicione habebatur.

Conventus quatuor modis intelligitur. Uno, cum quemlibet hominem ab aliquo conventum eſſe dicimus; Altero, cum ſignificatur multi-

NOTÆ.

litis conteſtatione, uterque ſe liti perſequendæ obſtringebat apud judicem a Prætore dandum, & ex ea formula quam daret, ita ut a neutro liceret ſalva lite diſcedere. Unde Gloſſ. *lites conteſtatæ* ἀρχὴ λαμβανομένη ἐν δικαστηρίῳ δίκης ἐξ ἀντιλεγόντων. *Lite quæ initium capiunt in judicio ex conteſtantibus.* Cicero pro Roſcio: *qui per ſe litem conteſtatur ſibi ſoli petit, alteri nemo poteſt, niſi cognitor eſt factus.* Nunc in foris Gallicanis *litis conteſtatio* non poteſt conſtare actoris intentione, & rei inficiatione ſola, niſi intervenerit judicis ſuper ea re decretum aliquod litis conteſtationi abſolvendæ, in foris enim dicitur: *Il y a conteſtation de cauſe quand le juge a donné ſon apointement à écrire & à produire.*

Contrarium æs.] Grave æs, cujus ſinguli aſſes pondo libram. Vide *grave. Contrarium* autem quod non numerato ſed appenſo debita exolvi & alia quæcumque emi ſolebant. Sic dictum a *contra* quod eo ad præponderandum uterentur. Nam quod præponderabat, id *contra eſſe*, hoc eſt, ἀντίῤῥοπον, & contrarium æs, ἀντίῤῥοπον. Inde ſæpiſſime apud Plautum in venias, *auro contra* vel *contra aurum emere Talento contra carus non eſt.* hoc eſt *auro præponderante, contrario.*

Contubernalis.] Vide *adtubernalis* contubernales qui iiſdem tabernis habitant, & ſub eodem duce pugnant. Et ſic proprie dicebantur decem milites qui ſub uno papilione degebant quibus decanus præerat & caput contubernii dicebatur. Infra legendum eſt: *Licet & tentoria ex pellibus fiant.* Vel ut Scaliger: *licet ex tentis pellibus fiant.* Ut apud Lucilium:

Nunc ubi conſeſſum, pelleſque in ordine tenta.

Contubernium.] Sueton. in Julio: *Stipendia prima in Africa fecit in Thermi prætoris contubernio.*

Contuoli.] Non dubium quin legendum ſit *conivoli* quod & ipſe Feſtus declarat cum dicit conniventibus palpebris Scalig Vide ſupra in *conivola.*

Convallis.] A *con* & *vallis.* Male Varro qui *convalles* dici putat *cavata vallis.*

Conventa conditio.] Legendum ut in margine: *conventæ conditio.* Quæ & *conditio* abſolute dicebatur. Id eſt, conjunctio, vel pactio nuptiarum, & ſponſaliorum. Plaut. Aulul. 3 5.

Narravi amicis multis conſilium meum
De conditione hac.

Inde formula repudii: *conditione tua non utor.* Et quod dicebatur, parentes liberis ſuis *conditiones* quæſere. Notandum etiam *conditio* interdum non de nuptiis: ſed de ſtupris intelligi. Sueton Auguſt. cap. 69. *Et conditiones quæſitas per amicos.*

Conventus.] Hoc priori modo Terent. Hecyr. 5. 1.

Non hoc de nihilo quod Laches nunc me conventum expetit.

Reliqui tres modi ſequentes ad unum & eundem poſſunt referri. Nam a conventibus quos Magiſtratus, ſive in Italiæ præfecturis & in provinciis ſuis, ſive Romæ, qui & *conventiones* dicebantur, ut patet ex Varrone, quivis alii cœtus hominum quacumque de cauſſa, *conventus* dicti ſunt. Sed non prætereundum

tudo

tudo ex comp'uribus generibus hominum contracta in unum locum; Tertio, cum a magiſtratibus judicii cauſa populus congregatur; Quarto, cum aliquem in locum frequentia hominum ſupplicationis, aut gratulationis cauſa colligitur.

Convexum eſt ex omni parte declinatum, qualis eſt natura cæli, quod ex omni parte ad terram verſus declinatum eſt.

Conuicium a vicis, in quibus prius habitatum eſt, videtur dictum; vel immutata littera quaſi convocium.

Convoti, iiſdem votis obligati.

Copona taberna a copiis dicta.

Coquitare pro coctitare, id eſt frequenter coquere, Plautus poſuit.

NOTÆ.

conventus nomine præterea deſignari corpus civium Romanorum, qui in quibuſvis opidis extra Latium, negotiandi cauſſa degebant, qua appellatione ſecernebantur ab opidanis apud Tullium ſæpiſſime. Et in orat. pro Sext. *Et cum conventus ille Capua, qui, propter ſalutem illius urbis, conſulatu conſervatam meo, me unum patronum adoptavit, huic apud me maximas gratias egit.* Ubi *conventus ille Capua*, eſt corpus civium Romanorum qui Capuæ degebant.

Convexum.] Quaſi *converſum.* Iſidor. lib. 3. Orig. *Convexum curvum eſt, quaſi conver,um ſeu inclinatum & ad modum circuli flexum* Sed a *veho* potius quam à *verto*, convexum deducitur. Eſt enim *convexum* id quod ſupra concavum convehitur.

Convicium.] Hac voce proprie ſignatur confuſa vociferatio quæ fit pluribus pariter una loquentibus Vulgo dicimus *vacarme.* Terent hoc ſenſu dixit, Adelph. 2. 1.

> ——— *Ante ades non feciſſe erit melius hic convicium.*

Et proprie facere convicium dicitur *occentare.* Vide *occentaſſint.* Inde patet *convicium* eſſe quaſi *convocium* a vocum collatione, & ita proprie apud Phædr. fab. 6. lib 1.

> *Convicio permotus quærit Iupiter*
> *Cauſſam querelæ.*

Priorem tamen etymologiam ſecutus Nonius: *Convicium dictum eſt quaſi e vicis jocum, qui ſecundum ignobilitatem maledictis & dictis turpibus cavilletur.* Sed is quid eſſet *convicium* non ſatis intellexit.

Convoti.] Proprie conjuratores συνομνύοντες

Copona.] Non video cur viri docti pro *à copiis* legerint *a cupis.* Nam *cupa* ut veteres dixere pro *copa* idem eſt ac *copona. Copona* autem ſive *cupa* vel *copa*, & tabernam & mulierem ſignificat. De Muliere Virg.

> —— *Copa Syriſca.*

Quod Lucil.

> *Caupona hic tamen una Syra.*

Neque tamen *a copiis* dicta *copona*, ut Feſtus opinatur, ſed potius, ut in alphabeto ſuo Angelus Caninius & Scaliger in conjectaneis *caupo* a Græco κάπηλος, κάπηλος κάπων, ut a κανθήλιος κάνθων. A κάπων Latini fecere *caupo* addito *u.* Pro quo etiam dixere *copo* ut pro *aula*, *olla.* & a *copo*, *copona.* Et antiquitus *copo* & *copona* non de una re tantum ut nunc, ſed ad multa alia extendebatur. Ut Græcis κάπηλος.

Coquitare.] Hodie hæc vox apud Plautum nuſquam legitur, niſi locum intelligat Feſtus qui eſt in Pſeud. 3. 2. ubi nunc *coquinare* legitur.

> *Hem mane, quanti iſtuc unum me coquinare perdoces.*

Ubi *coquinare*, eſt à *coquina*, *ut & idem coquinatum* paulo ſuperius dixerat.

> *An tu coquinatum te ire quoquam poſtulas.*

Et Aulul. 3. 1.

> *Neque ego unquam, niſi hodie, ad Bacchas veni ad Bacchanal coquinatum.*

Digitized by Google

Coquum & piſtorem apud antiquos eumdem fuiſſe accepimus. Nævius, Coquus, inquit, edit Neptunum, Venerem, Cererem. ſignificat per Cererem panem, per Neptunum piſces, per Venerem holera.

Corbitæ dicuntur naves onerariæ: quod in malo earum ſummo pro ſigno corbes ſolerent ſuſpendi.

Corculum a corde dicebant antiqui ſolertem, & acutum. Plautus in Caſina: Ego ſum liber meum corculum melliculum verculum.

Corda frumenta, quæ ſero matureſcunt, ut fenum cordum.

Corgo apud antiquos pro adverbio, quod eſt profectò, ponebatur.

Corinthienſes ex eo dici cœperant, ex quo coloni Corinthum ſunt deducti, qui antea Corinthii ſunt dicti. quam conſuetudinem ſervamus

NOTÆ.

Coquum.] Piſtorem apud veteres non fuiſſe teſtatur Varro in ὑφῇ Μυνίσκ. *Nec piſtorem ullum noſſent, niſi eum qui in piſtrino pinſeret farinam.* & lib. 1. de vita populi Rom. *Nec piſtoris nomen erat, niſi ejus qui far pinſebat.* Plin. lib. 18. cap. 11. *Piſtores Romæ non fuerunt ad Perſicum uſque bellum annis ab urbe condita ſuper* ↀLXXX. *ipſi panem faciebant quirites, mulierumque id opus erat, ſicut etiam nunc in plurimis gentium. Artoptam Plautus in fabula quam aulul ariam ſcripſit magna ob id concertatione eruditorum an is verſus poëtæ ſit illius, certumque ſit Atteii Capitonis ſententia, coſtum panem lautioribus coquere ſolitos, piſtoreſque tantum eos qui far pinſebant nominatos.* Sic & apud Plautum *coquum* centies, *piſtorem* vero ne ſemel quidem niſi pro eo qui far pinſit nam *piſtum* antiqui dicebant pro *molitum* Vide *piſtum*. Locus Nævii.

Coquus edit Neptunum, Venerem, Cererem.

Ex iis operibus deſumptus fuit quorum nomina hodie non extant. Cur autem per Venerem olera intelligat Nævius, hoc inde eſt quod horti in Veneris erant tutela. Varro lib. 1. de re ruſt. *Adveneror Minervam & Venerem, quarum unius procuratio oliveti, alterius hortorum. quo nomine ruſtica vinalia inſtituta.* Idem lib. 5. de L. L. vide infra poſt *Roſcus* & in *ruſtica vinalia.*

Corbita.] Genus navigii tardum & grave. Plaut. pœnul. 3. 1.

——— *Homines ſpiſſigradiſſimos*
Tardiores quam corbitæ ſunt in tranquillo mari.

Sic autem dictæ *corbitæ* quod *corbes* in malo παράσημα ſuſpenderentur contra ſolitum morem ſemper enim παράσημα in prora, & inde nomen.

Corculum.] Hic Plauti locus quem laudat Feſtus nihil ad rem, nam quo ſenſu dixit Plautus, non pro ſolerti & acuto ſed ἀπὸ ὑποκοριστικῶς poſitum eſt. Ut & reliqua verba ad eumdem modum efficta. Sed *corculum*, quo ſenſu ſolertem & acutum ſignificat, dictus Scipio Naſica. Cicero in lib. de claris orator. *P. etiam Scipionem Naſicam, qui eſt corculum appellatus, qui item bis conſul & cenſor fuit, habitum eloquentem.* Item paulo inferius: *Iam duorum abavorum quam eſt illuſtre nomen, P. Scipionis, qui bis conſul fuit. qui eſt corculum dictus,*

Corda frumenta.] Non de plantis tantum, ſed & de animalibus *cordus* dicitur. Varr. lib. 2. de re ruſt. cap. 1. *dicuntur agni cordi qui poſt tempus naſcuntur, ac remanſerunt in volvis intimis. vocant χόριον a quo chordi appellati.* Ubi a χορίου quod eſt membrana fœtus, chordum dici putat: ſed melius Martinius qui a Græco κόρυδος, *juvenilis*, vel ab ὅρος *terminus, finis.* vel ut quidam volunt a χόρτος, *herba* Hominibus etiam ſero natis id nomen tributum. Ita Cordus Cremutius. Vide Plin.

Corgo.] Quaſi *corde ago* dici putat Martinius: in Gloſſ. Philox. legitur *Gorgo*, ἀναμφιβόλως. *Gorgi*, ἀναμφιβόλως. *Gorgi* pro *corgo*, c mutato in *g*.

Corinthienſes.] Qui Corinthum habitant, ſed aliunde nati ſunt. At Corinthii, Corintho oriundi, etſi aliud ſolum

etiam, cum Romanenſes, & Sicilienſes negotiatores dicimus, qui in alienis civitatibus negotiantur.

Corius apud antiquos maſculino genere dicebatur. Plautus: Jam tibi tuis meritis craſſus corius redditus eſt. Pari modo diverſo genere dicebant, [1] hæc ludus, [2] hæc metus, [3] hæc amnis, [4] hic frons.

Corniſcarum divarum locus erat trans Tiberim cornicibus dicatus, quod in Junonis tutela eſſe putabantur.

Cornua Liberi patris ſimulachro adjiciuntur, quem inventorem vini dicunt: eo quod homines nimio vino truces fiunt.

Corolla diminutivum eſt a corona. corollam nova nupta de floribus, verbenis, herbiſque a ſe lectis ſub amiculo ferebat.

Corona, cum videatur a choro dici, caret tamen aſpiratione. ſive coronæ dicuntur, quod cohonorent eos, quibus imponuntur.

NOTÆ.

colant. Sic *Romanenſes: Sicilienſes, Hiſpanienſes* Soſipater: *Cum dicimus Hiſpanus, nomen nationis oſtendimus, cum autem Hiſpanienſis, cognomen eorum qui provinciam Hiſpaniam incolunt; & ſi non Hiſpani.*

Corius] Ignoratur Comœdiæ nomen, unde Plauti locus quem Feſtus laudat petitus eſt. Et idem eo alibi maſculino genere uſus eſt ut Pœnul. act. 1. Scena 1.

Tres facile corios contrivisti bubulos.

Et Varro in Eumenid.

Nunc corius ulmum tuus depavit, pergis, heja.

1. *Hac ludus*] Optime notavit Scaliger legendum eſſe *hac lupus* ut apud Enn.

Endetuetur ibi lupu' femina, aſpicio amnem

Neque enim *hac ludus* unquam dixere veteres, ſed pro ea dicebant *luſio* vide Nonium.

2. *Hac metus*] Ennius.

Ni metus ulla tenet, rite virtute quieſcunt.

3. *Hac amnis.*] Plautus in Mercat.

Neque ulla mihi obſtabit amnis, neque mons, neque adeo mare.

4. *Hic frons*] Cæcilius in ſubditítio:

Nam ii ſunt inimici peſſimi fronte hilare

Corde triſti, quos neque ut apprehendas, neque ut mittas ſcias.

Corniſcarum divarum locus.] Lego *lucus.* in vett. Epigrammate DIVINAS CORNISCAS SACRUM. Sic dictus a cornicibus quas in Junonis tutela eſſe vel bullatæ ætati notum eſt. Hanc ideo natalem dixit Tibull. lib. 2. El. 2. quod Juno natalis dea eſt.

Huc veniat natalis avis proleмque miniſtret.

Corniſcas abſolute vocat P. Victor, qui ponit in decima quarta urbis regione trans Tiberim.

Cornua.] Nicandri Scholiaſtes ἀλεξιφαρμάκοις· οἱ παλαιοὶ κέρασιν ἐχρῶντο ἐν τῇ πόσει ἀντὶ τῶν ποτηρίων, ὅθεν καὶ τὸ κεράσαι εἴρηται. ἢ διὰ γαυρότητα τῶν πινόντων, τουτέστι τὴν ἀπὸ τοῦ οἴνου ἰσχύν. ὁ Διόνυσος καὶ ταυρόκερως. i. *Antiqui cornibus utebantur pro poculis unde & κεράσαι vinum infundere dicitur. Vel propter torvitatem bibentium, hoc eſt robur a vino datum. Bacchus etiam Tauriformis.* Ad hanc bibentium torvitatem. Alluſit Horatius: *Et das cornua pauperi*

Corollam.] Sub amiculo, hoc eſt ſub flameo, quo nubens caput obnubebat. Catull.

Cinge tempora floribus
Suaveolentis amaraci
Flammeum cape.

Qui locus interpretes latuit.

Corona.] Non a choro, ſed à Græco χορῶνε, nam primum veteribus στέφανος *corona* χορωνὸς vocabatur. περὶ τὸν χορόν. Quæ vox apud Simonidem legitur. Imo potius *corona* a Κορώνη quam Heſych. interpretatur εἶδος στεφάνου. *Speciem Coronæ.*

Corpulentis Ennius pro magnis dixit. nos corpulentum dicimus, corporis

Coheſi hominem.

oſſi ab antiquis dicebantur natura rugoſi corporis homines, a ſimilitudine vermium ligno editorum, qui coſſi appellantur.

Cotiliæ lacus appellatur, quod in eo eſt inſula Cotilia nominata a Græcis.

Coturnium vas, quo in ſacrificiis vinum fundebatur.

Coturnix appellatur a ſono vocis.

CRACENTES graciles. Ennius: Succincti gladiis media regione cracentes.

Craticulum a Græco κρατεῖν deducitur.

Crebriſuro apud Ennium ſignificat vallum crebris ſuris, id eſt palis, munitum.

Creduas, credas. Plautus: Ipſus nec amat, nec tu creduas.

NOTÆ.

Corpulentis.] Hæc vox in Ennii fragmentis non apparet. Sed inde in Gloſſis. *Corpulentus*, μεγαλόσωμος. *Magni corporis.* Poſtea *corpulentus* dici cœpit quo pingui. *Corpus* enim pinguedo. Unde corpus facere dixit Phæd. pro pingueſcere. Ut contra *corpus amittere*, pro macilentum fieri. Quod jam olim viris doctis annotatum.

Coſſi.] Alii vermes iſtos non *coſſos* ſed *coſſes* vocant nempe *coſſis* & *coſſas* ut *matrimus* & *matrimis*. Coſſi poſtea *cuſi* vocati. Gloſſ. *cuſus* ξύλου σκώληξ. *Ligni vermis.*

Cotilia lacus.] Alii *Cutilia*. Et *lacum Cutilienſem* vocat Varro. Sed apud Dionyſ. & Strab. *Cotilia* legitur. Italiæ umblicus in agro Rheatino, intra Rheate & Amiternum. A Græcis nomen traxit quibus Κοτύλη inſula dicitur in reſponſo illis redito.

Στείχετε μαιόμενοι Σικελῶν Σατόρνιον αἶαν,
Ἠδ' Ἀβοριγινέων, κοτύλη οὗ νᾶσος ὀχεῖται.

Vadite quærentes Siculum Saturniam terram
Vel aboriginum, Cotilia ubi inſula fertur.

Coturnium.] A *gutta* eſt *gutturnium* ſic dictum quod guttatim funderet. Poſtea *g* cognatam *c* mutata *coturnium* factum eſt. vide *Gutturnium*.

Coturnix] A ſono vocis dictam vult Feſtus, quod primam in cantu ſyllabam referat. Sed melius Servius ab obliquo ὄρτυγος per tranſpoſitionem. γ in c mutato.

Cracentes.] Iſidorus: *Cracentes, graciles.* A verbo *graceo* pro quo *craceo* dicebant. *Graceo* autem a γραίω abſumo. Ex hoc loco Neſtor: *Gracentes, graciles. Ennius: ſuccincti gladiis media regione gracentes.*

Craticulum.] A Græco κρατεῖν, teneo, vincio, apprehendo. Sed non immediate. Nam eſt a *crate* ut a *rete reticulum* crates autem a κρατεῖν. Male igitur Scaliger qui hic aliter legendum cenſet. Male etiam qui κρατευτήριον vel κρατευτήρια, ut etat in margine.

Crebriſuro] In obliquo ſcilicet. Nam rectum eſt *crebriſurum* Feſto enim ut & Heſychio & aliis ſolenne eſt verba producere ut poſita ſunt in locis unde ea petiere. *Crebriſurum* autem eſt vallum crebris ſuris, hoc eſt palis fixum. Nam *ſurus* palum ſignificat. Vide infra in *rigido* & *ſurus*.

Creduas.] Locus Plauti eſt Bacchid. 3. 3. Sic & Amphitr.

—— o Di faciant ut tu quoque
Conciſus pugnis, & illis dentibus, id impranſus creduas.

Et alibi plus vicies.

Creperum, dubium, [1] unde increpitare dicimus, quia male dicta fere incerta & dubia ſunt.

Crepidines, ſaxa prominentia.

Crepitulum ornamentum capitis. id enim in capitis motu crepitum facit.

Crepos Romani lupercos dicebant a crepitu pellicularum, quem faciunt verberantes. Mos enim erat Romanis in lupercalibus nudos diſcurrere, & pellibus obvias quaſque fœminas ferire.

Cretere vocabulum trahitur a cratere, quod vas eſt vini.

Crevi modo ſignificat hereditatem adii: [2] modo major ætate, vel cenſu ſum, [3] modo judicavi: [4] modo diviſi. quæ omnia a duobus verbis creſco, & cerno veniunt: [5] cujus unius origo ex Græco trahitur, quod illi κραίνειν dicunt perficere.

Crines a diſcretione dicti, quam Græci κρίνειν appellant. nam iidem eos κρισίδας vocant.

Notæ.

Creperum dubium.] Lucret. lib. 5.

Exæquataque ſunt crepera certamina belli.

Sabinam vocem eſſe ait Varro lib. 5. *Crepuſculum a crepero, id vocabulum ſumpſerunt a Sabinis. Vnde veniunt Crepuſci nominati Amiterno, quod eo tempore erant nati. Vt Lucii prima luce in creatione. Crepuſculum ſignificat dubium ab eo res dubia dicta crepera, quod crepuſculum, dies etiam nunc ſit, an jam nox, multis dubium.* Sed *creperus* & *crepuſculum* a crepus. At *crepus* Sabini ab Hebræo ערב *ἔρεβος*.

Vnde increpitare.] Male hic Feſtus a *crepero, increpitare* dixit, nam eſt a verbo *crepare* quod clamare ſignificat. Et ita ipſe Feſtus in voce *increpitare*. Locum adi.

Crepidines.] Saxa prominentia. Proprie, baſis ſaxorum, ſummitates riparum, aliquando etiam margo fontis, lacus ut Græce κρηπίς.

Crepitulum] Scribitur & *crepidulum* & *crepiculum*. Meminit Tertull. in lib. de Pallio: *Et ſtolam, ſupparum, crepidulum, & Caliandrum.* Sed mihi ſuſpicio eſt apud Feſtum & Tertull. vitioſe ſcriptum eſſe *crepidulum*, ſive *crepitulum* pro *capidulum*. Nam in Gloſſis Arabicolat. Legitur *capedulum, veſtimentum capitis*.

Crepos.] Alii legunt *Creppos*. Luperci Panos Lycei Sacerdotes ab Evandro Arcade Romam tranſlati, ſacra lupercalia vocabantur 15. Calendas Majas fieri ſolita. Ovid. Faſt. II.

Tertia poſt idus nudos Aurora Lupercos
Aſpicit & Fauni ſacra bicornis eunt.

Nudi luperci diſcurrabant pelle Caprina tamen amicti, ut & ipſius dei ſimulacrum, & par laſciviam diſcurrentes pellibus cædebant obvios. Unde a pellium crepitu, *crepi* ſunt dicti.

Cretere.] Legendum *creterra* vel *cretera*. Ab Ionico κρητῆρα. Vide Nonium.

Crevi hereditatem adii.] Cernere hereditatem non proprie ſignificat hereditatem adire, ſed videre, cernere, an illam expediat adire necne. Unde *cretio* dicebatur certorum dierum ſpatium quod inſtituto heredi dabatur ad deliberandum utrum hereditatem adire vellet & formulæ comparatæ ad cretionem erant ejuſmodi: *Titius heres meus eſto, cernitoque in diebus centum proximis: niſi ita creverit, exeres eſto.*

2. *Modo major ætate vel cenſu.*] A verbo *creſco* quod a κραίνειν, implere abſolvere.

3. *Modo judicavi.*] Pacuu. in armorum judicio.

Et æquum & rectum eſt quod poſtulas, jurati cernant.

4. *Modo diviſi.*] Unde *increta, indiviſa*. Vide ſuo loco.

5. *Cujus unius*] Verbi *creſco* ſcilicet. Vide ſupra.

Crines.] A κρίνω divino, diſcerno. Unde

Crocatio, corvorum vocis appellatio.

Crocotilum valde exile. Plautus: [1] Extortis talis [2] cum crocotilis cruſculis.

Crocotinum genus operis piſtorii.

Crucium, quod cruciat. Unde Lucilius vinum inſuave crucium dixit.

Crumina ſacculi genus. Plautus: Dii bene vortant. tene, crumina minuerint triginta minæ.

Cruſculum deminutivum a crure.

Cruſtariæ tabernæ a vaſis potoriis cruſtatis dictæ.

NOTÆ.

& diſcerniculum acus qua mulieres capillos diſcernunt dividunt. Sed falſum eſt quod ſubjungit Feſtus: *nam iidem eos κρινίδας vocant* Legendum putat Scaliger: *ideo eos crines vocant*. Quod per quam veriſimile eſt. Ideo, inquit, propter κρίνειν vel, ut in margine διακρίνειν. Crines vocant. Et re vera *crinis* comam in plures στίχους ſive ordines diviſam diſcretamque ſignificat.

Crocatio.] Legendum *crocitio*, a verbo *crocire*, crocitare. Aulul.

> *Simul radebat pedibus terram & voce crocibat ſua.*

Crocotilum. Legendum *crotilum*, *tenue*; Unde ſuccrotilum & ſuccrotila; quæ vide ſuo loco.

1. *Extortis talis.*] cum talis inflexis. Sic in ſuccrotila. Et hanc lectionem agnoſcit etiam Priſcianus: ſed in voce *ſchœniculas* & voce *todi* aliam lectionem ſequitur Feſtus nempe *cum extritis talis*. Ita ut quid ſequi debeas incertum ſit. homines cum extritis talis λαγοπόδαι ab Athenienſibus dicebantur ut in conjectaneis notavit Scaliger, quanquam non nulli dicunt λαγοπόδας eos eſſe qui δασύποδας habeant pedes ut ii ſunt quos falcones a veteribus vocatos eſſe teſtatur Feſtus.

2. *Cum crocotilis cruſculis.*] Legendum ut ſupra. *cum crotilis cruſculis*. Sed mirum quam parum ſibi Feſtus conſtans ſit qui in ſuccrotila ſcripſerit *ſuccrotilis cruſculis*, & in voce *todi*, *cum todillis cruſculis*, quæ etiam vera lectio eſſe poſſit. Imo & eam aſſerere videtur Priſcianus qui hunc Plauti locum laudat *cum todenis cruſculis* *Todenis* manifeſto corruptum ex *todellis*. Neque ſine ratione, cum *todi* ſint, parvæ aves, a quibus cruſcula exilia & tenuia *todella* dicantur, præſertim cum ſimili tralatione, ut in conjectaneis ſuis notavit Scaliger, Eubulus comicus dixerit σκέλη κοψίχου ab ea minutula avicula ſcilicet quæ κόψιχος dicitur. Ita enim ille de Theano meretrice:

> Ἡ Θεανὼ δ' οὐχὶ τίλσιν ἐστὶ ἀποτετιλμένη;
> Βλέμμα καὶ φωνὴ γυναικός, τὰ σκέλη δὲ κοψίχου.

id eſt, *Theano vero nonne capillum avulſa eſt; habetque*

> *Vultum & vocem mulieris, crura vero copſichi ſive todi.*

In priori verſu videtur Eubulus Ariſtophanem imitatus qui in ὄρνιθ. ait:

> Σὺ κοψίχῳ γε σκάφιον ἀποτετιλμένῳ.
> *Tu ſimilis eſt Copſicho depili.*

Crocotinum.] A croco dictum, ſed cujuſmodi fuerit incompertum eſt.

Crucium.] Vinum inſuave & quod cruciat, *crucium* dixit Lucil. imitatione Alexidis qui de vino Chorinthio ita pronuntiat:

> Οἶνος ξενικὸς παρῆν. ὁ γὰρ Κορίνθιος βασανισμός ἐστι.

id eſt, *Vinum patrium aderat. nam Corinthium crucium eſt.*

Crumina.] Verſus Plauti hic mendoſe legitur. Bene alibi:

> *Di bene vortant, tene crumenam, in ea erunt triginta minæ.*

Cruſculum.] Supra: *cum crotilis cruſculis*. Plaut.

Cruſtariæ tabernæ.] Ubi vaſa potoria cruſtata vendebantur. Cruſtæ autem emblematis genus quod inſerebant vaſculis atque, cum vellent, detrahebant, uti & emblemata. Cicero in Verr. 6. *cruſta aut emblemata detrahuntur.*

Cruſtumina tribus a Tuſcorum urbe Cruſtumena dicta.

Cubam Sabini vocant eam, quam militares lecticam, unde videtur derivatum eſſe cubiculum.

Cubans auſpicatur, qui in lecto quærit augurium.

Culcita, quod tomento inculcatur, appellata.

Culigna vas potorium. Cato, Culignam, inquit, in fœno Græco ponito, ut bene oleat. Culigna vas vinarium a Græco dicta, quam illi dicunt κύλιγνα.

Culina vocatur locus, in quo epulæ in funere comburuntur.

NOTÆ.

Cruſtumina.] In al. *Cruſtumerina* ab oppido *Cruſtumerio.* Quod in Sabinis ſtatuit Livius. Sed apud illum inconſtanti ſcriptura. Legitur *Cruſtuminum*, *Cruſtomerium*, & *Cruſtomeria.* *Cruſtumeros* vocat Virg. lib. 7.

Ardea, Cruſtumerique, & turrigeræ Antemnæ.

Quæ ſcripturæ varietas in re adeo incerta, facit ut nihil pronuntiare audeam. Tamen ad vulgatam lectionem retinendam me Plinii locus vehementer movet: *Cruſtumenus*, inquit, *ager veteris opidi nomen retinet in Tuſcia.* Et Cicero pro Flacco: *In Cruſtumino aut in Capenati agro.* Idem Cicero pro Planco & pro Baldo *Cruſtuminam* tribum nominat. & ita in Lapp. ſed de Cruſtumeno non prætermittendum, quod Caſſius Emina apud Servium tradit: *Siculum quendam nomine uxoris ſuæ Clytemeſtræ condidiſſe Clytemeſtrum, mox corrupto nomine Cruſtumerium dictum.* Clytemeſtram etiam ſine *n.* & Auſon. dixit ut monet Scaliger:

Vindicem adulterii cum Clytemeſtra necet.

Cubam.] A *cubo*, quod ibi milites cubabant, cum ait, *lecticam, ut militares vocant*; lecticas militares intelligit, quæ Græcis χαμεύνάδες dicuntur & χαμεῦναι. Eurip in Rheſo: λεῖπε χαμεύνας φυλλοστρώτους. *Relinque lecticas foliis ſtratas.* Talem Varro lecticam intelligit lib. 4. *Lectica, quod legebant, unde eam facerent, ſtramenta atque herbas, ut etiam nunc fit in caſtris*; ſunt qui legant *cumbam* pro *cubam*, ſed *cubam* vera lectio.

Cubans.] Interdum qui a divis reſponſa vel alia petebant, in eorum fano cubare ſoliti. *Incubare* dixit Plaut. Curcul. 1. 1.

Id eo fit quia hic leno ægrotus incubat In Æſculapi fano,

Et 2. 2.

Namque incubare ſatius te fuerat Iovi

Et Virg 7 Æneid.

Pellibus incubuit ſtratis ſomnoſque petivit:

Multa modis ſimulacra videt volitantia miris.

Ubi Servius: *incubare dicuntur proprie hi qui dormiunt ad accipienda reſponſa. Unde eſt*, ille incubat Jovi. *Id eſt dormit in capitolio ut reſponſa poſſit accipere.* Neque in templis tantum incubabant, ſed & in tumulis, ut de Augilis tradunt Mela & Herodotus. Vide Manes. Porro notandum Feſtum *auſpicatur* dixiſſe pro *oracula conſulit*, & *augurium*, fatum, oraculum.

Culcita.] Huic Feſti loco lucem dabit alter Varronis lib. 4. *Poſtquam tranſierunt ad culcitas, quod in eas acus aut tomentum aliudve quid calcabant, ab inculcando, culcita dicta.* tomentum proprie eſt ex ciliciis pilis, *Borram* vulgo vocant.

Culigna.] Vas vinarium Gloſſar. *culigna*, πιθὸς οἴνου, *vas vini.* Cato cap. 132. *Iovi Dapali Culignam vini, quantumvis, polluceto.* A Græco dicta quam illi dicunt κύλιγνα, lege cum Scaligero, κυλίχνην.

Culina.] Aggenus Urbicus de agrorum controverſiis: *Culina vocantur in ſuburbiis loca inopum funeribus deſtinata.* Et hoc ſenſu legitur in Catalect.

Neque in culinam & uncta compitalia,
Dapeſque ducis ſordidas.

Has culinas Ariſtophanes ἑκάτας vocavit in Equit.

ἐν ταῖσιν ἑκάταις κονδύλοις ἡρμοσμένω.

Digitized by Google

Culiola cortices nucum viridium, dicta a ſimilitudine culeorum, quibus vinum ſive oleum continetur.

Culticula fuſticu'us quidem ligneus in ſacris dicebatur.

Cumalter ſignificat cum altero, dictum ab antiquis ita brevitatis cauſa ut ſodes, pro ſi audes, ſcilicet, pro ſcias licet, ſis, pro ſi vis.

Cumeram vocabant antiqui vas quoddam, quod opertum in nuptiis ferebant, in quo erant nubentis utenſilia, [1] quod & camillum dicebant, eo quod ſacrorum miniſtrum κάμιλλον appellabant.

Cumerum vas nuptiale a ſimilitudine cumerarum, quæ fiunt palmeæ vel ſparteæ ad uſum popularem, ſic appellatum.

Cum imperio eſſe dicebatur apud antiquos, cui nominatim a populo dabatur imperium.

Notæ.

Ego in culinis pugnis aptabar prebe. Significat & *culina* ἀφεδρῶνα, cloacam, ſeceſſum exonerandi ventris cauſſa. Gloſſæ Iſidori, *culina*, *latrina*, *ſeceſſum*. Neque tamen de ea intelligendus locus Petronii: *Qui in er hac nutriuntur non magis ſapere poſſunt, quam bene olere qui in culina habitant:* hic enim *culina* eſt *coquina*, quod & doctiſſ. Bourdelotius vidit. Nempe ex imitatione Plautina in Moſtell.

Culiola.] A *culeus* ſaccus ex corio, *culeolum*, & *culiolum* factum: dicebant etiam *culliola* in fæminino unde *Gulio la* C in G mutato. Mendoſe legitur in Gloſſ. *gutillioca*, κάρυα μαλακά. παρὰ Ἀυσονίῳ lege *Gulliola*. Item *gullica*, καρυδάκια.

Culticula.] In MSS. *culcitula* a culcita ſcilicet. Sed quid ad fuſtem culcita? An dicendum cum Voſſ. *calticula* eſſe a *cultro* quaſi *cultricula*. Sed litem dirimit liber antiquus ubi: *Culcitula faſciculus quidam in ſacris dicebatur. Culcicula* ergo parva culcita Et de pulvinaribus forſan hic locus intelligendus in queis Struppi ſive Deorum capita. Vide *Struppi.*

Cum alter.] Sæpe præpoſitiones cum nominibus junctas invenies Sic *impræſentiarum. cum partim: cumprime* & ſimilia. *Cum alter*, pro *cumaltero*. Quidam legunt *cumalter*, pro *cum aliter*. Sed magis placet *cum altero*.

Cumeram.] Omnino legendum *cumerum*, nam vas illud quo nubentis utenſilia ferebantur conſtanter *cumerum* non *cumera* dicebatur. Innuit ipſe Feſtus infra, qui etiam diſcrimen illud inter utrumque ponit, ut *cumera* ſit ad uſum popularem, *cumerum* vero ad nuptias. Firmat etiam Varro lib. 6. *Igitur dicitur in nuptiis Caſmilus qui cumerum fert, in quo quid ſit in miniſterio plerique extrinſecus neſciunt.* Porro hic mos a Græcis deductus eſt, apud quos puer ille ingenuus quem *caſmillum* Latini, ipſi vero vocant ἀμφιθαλῆ hoc eſt *patrimum, matrimum*, ἐν λίκνῳ qui hic dicitur *cumerum*, male *cumeram* dici putavit Scaliger, panes geſtabat cum hac intentione ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. i. *malum fugi, melius inveni*

1. *Quod & camillum dicebant.*] Vide *Camillus.*

Cumerum.] Vide ſupra. A *cumera*, *cumerum*; eſt autem cumera vas vimineum vel etiam fictile, quo plebeii homines frumenta condebant. Horat. in Sat.

Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?

Cum imperio eſſe.] De imperio militari hic Feſtus loquitur, nam cum imperio eſſe dicebatur dux, qui imperabat exercitui, unde ſæpius apud hiſtoricos invenies ex formula: *Cum imperio miſſus, cum imperio mittere.* At vero infra: cum poteſtate eſſe dicebatur magiſtratus qui juriſdictionem habebat, & civili aliquo munere fungebatur, quæ poteſtas interdum *civile imperium* dicebatur: nam ſemper civilis eſt poteſtas. Cicero pro Fonteio: *Ecquis unquam reus, in honoribus petendis, in poteſtati-*

Cum

Cum populo agere, hoc eſt populum ad concilium, aut comitia vocare.

Cum poteſtate eſſe dicebatur de eo, qui a populo alicui negotio præficiebatur.

Cuncti ſignificat quidem omnes, ſed conjuncti & congregati; at vero omnes etiam ſi diverſis locis ſint.

Cuniculum, id eſt foramen ſub terra occultum, aut ab animali, [1] quod ſimile eſt lepori, appellatur, quod ſubterfoſſa terra latere eſt ſolitum; aut a cuneorum ſimilitudine, qui omnem materiam intrant findentes.

Cunire eſt ſtercus facere. unde & inquinare.

Cupes, & cupedia antiqui lautiores cibos nominabant.

N o t æ.

bus, in imperiis gerendis ſic accuſatus eſt. Ulpian. inſtit. 1. *Populus ei & in eum omne ſuum imperium & poteſtatem conferat.*

Cum populo agere.] Eſt vocare populum ad conſilium aut comitia, cumque rogare ut ſuffragiis ſuis quid jubeat aut vetet. At vero *agere apud populum* eſt concionem habere ad populum ſine ulla rogatione Hoc omnibus diebus fieri licebat, & non magiſtratu tantum ſed etiam a privato ſenatore, magiſtratu ei concionem dante. Illud comitiali tantum die, a ſolo etiam magiſtratu. Meſſala de auſpiciis 1. *Si concionem habere volunt, utine cum populo agant.* Auſon. Popma.

Cum poteſtate eſſe.] Vide ſupra *cum imperio.*

Cuncti.] Idem Aſcon. in divinat. *Cuncti ſimul omnes quaſi conjuncti.* Sic Virg. 1. Æn.

— *Cuncti nam lectis navibus ibant.*

Ubi Servius: *Sane cuncti non idem ſignificat quod omnes, Cicero ſæpe ait. cuncti atq; omnes, quia omnes non ſtatim ſunt cuncti, niſi iidem ſimul ſunt juncti.* Omnes de univerſis numero diſtinctis dicitur. Virg.

—— *Rex Iupiter omnibus idem.*

Et Saluſt.

Omnes homines qui ſe ſe ſtudent. &c.

Cuniculum.] Contra Varro lib 1. de re ruſt. cuniculum animal a cuniculis, id eſt, foraminibus ſubterraneis dictum putat. Ejus verba ſunt *Cuniculi dicti ab eo quod ſub terra cuniculos ipſi facere ſoleant, ubi lateant in agris.* Sed veriſimilius ab animali nomen inditum, quod miles cuniculos fodiat animalis hujus imitatione. Eſt autem Hiſpanicum vocabulum *cuniculus.* Plin. lib. 8. cap. 53. *Leporum generis ſunt, & quos Hiſpania cuniculos appellat.* Idem Galen. lib. 3. Ælian. de animal. lib. 13 cap 15.

1. *Quod ſimile eſt lepori.*] Vere lepus non eſt. Leporum tria genera facit Varro lib. 3. de re ruſt. & de cuniculo: *Tertii,* inquit, *generis eſt quod in Hiſpania naſcitur. ſimile noſtro lepori ex quadam parte, ſed humile, quem cuniculum appellant.*

Cunire.] A *cœnum, cuna, cunire, inquinare, inquinamentum, ancunulentum.* Vide in voce *Ancunulenta.* A *cœnum* dictæ ſunt cunæ, ut a *Pœna, punire.* æ ſæpiſſime abit in *u.* *Cunire* autem proprie dictum videtur de infantibus cunas ſtercore fœdantibus.

Cupes & cupedia.] Omnes ciborum delicias *cupes & cupedia* vocabant antiqui Plaut. Stich. *Nihil moror cupedia.* *Cupedia* autem quaſi *caupedia* non a Cupedio quodam ut putat Varro, ſed quod in cauponis venderentur. *Caupo, copo, cupo,* unde cupes & cupedia. Neque etiam caret ratione a *cupiditate* forum *cupedinis* dictum. Nam & idem ſcribit Varro lib. 4. *Multi forum cupedinis a cupiditate.* Et *Cupedinem* pro *Cupidinem* veteres dixiſſe

Digitized by Google

[1] inde macellum forum cupedinis appellabant. Cupedia autem a cupiditate ſunt dicta. vel, ſicut Varro vult [2] quod ibi fuerit Cupedinis equitis domus, qui fuerat ob latrocinium damnatus.

Cupreſſi mortuorum domibus ponebantur ideo, quia hujus generis arbor excisa non renaſcitur; ſicut ex mortuo nihil jam eſt ſperandum. quam ob cauſam in tutela Ditis patris eſſe putabatur.

Cura dicta eſt, quaſi cor edat; vel quia cor urat.

Curatores dicuntur, qui pupillis tutorum dantur: ſive illi qui rei frumentariæ, agriſve dividundis præpoſiti ſunt.

Notæ.

certum eſt. Lucret.

Quanta conſcindunt hominem cupedinis acres
Sollicitum curæ?

Facit etiam quod in gloſſ. legitur: *Cupes faſtidioſus, cupidus.* Hujuſcemodi hominem vulgo vocamus *friand.* Porro quod hic ait Scaliger ex Apuleio forum cupedinis & forum piſcatorium idem eſſe, non ſatis firmo tibicine fultum eſt, nam ex Varrone & aliis ſatis conſtat forum cupedinis a foro piſcatorio diverſum fuiſſe.

1. *Inde macellum.*] Vide ſuo loco.

2. *Quod ibi fuerit cupedinis.*] Varronis locus quem Feſtus intelligit, eſt ex lib. rerum humanarum, *Numerius Equitius Cupes, inquit, & A. Omanius Macellus ſingulari latrocinio multa loca habuerunt infeſta.* Sed ibi non *cupedo* ſed *cupes* nominatur. Unde ergo *cupedinis*?

Cupreſſus.] Servius ad illud 3. Eneid.

— — — Et fronde coronant
Funerea.

Romanis, inquit, *moris fuit, propter cærimonias ſacrorum, quibus populus Romanus obſtrictus erat, ut potiſſimum cupreſſus, quæ exciſa renaſci non ſolet, in veſtibulo mortui poneretur, ne quis imprudens funeſtam domum, rem divinam facturus, introeat, & quaſi attaminatus ſuſcepta peragere non poſſit. Hinc ergo funerea, cupreſſo.* Plinius de illa arbore: *Diti ſacra, ideo & funebri ſigno ad domos poſita.* Hunc morem alludens Horat. Od. 14. lib 2.

Neque harum, quas colis, arborum
Te præter inviſas cupreſſos
Ulla brevem dominum ſequetur.

Et Virg. lib. 6.

— — Ferales ante cupreſſos
Conſtituunt.

Porro non omnium, ſed nobilium tantum & divitum funeribus adhibebatur, auctor Lucanus:

Et non plebejos luctus teſtata cupreſſus.

Cujus rei cauſſam eſſe putat Scaliger, raritatem arboris, quod initio, paulo ante tempora Catonis pauci in agris aut intra urbanas villas eam arborem inſtituebant.

Cura.] Idem Varro lib. 5. *Curare a cura, cura quod cor urat.* Idem Servius, proprie autem *cura* de amore. Virg.

At regina gravi jamdudum ſaucia cura.

Item:

— — — tua cura Lycoris.

Scaliger a κόρος ſatietas curam dictam putat: ſed magis placet eſſe a κορεῖν purgare, ut proprie ad nitorem domus pertineat. Et ita Voſſ.

Curatores.] Tutores dicuntur qui impuberibus dantur qui ſe per ætatem defendere non poſſunt, curatores vero qui tutoribus ſuccedunt & dantur puberibus. Et hæc voluit Feſtus cum ait curatores loco tutorum pupillis datos. Ubi eo erraſſe videtur, quod puberibus non pupillis darentur. Nam ex juris formula tutor pupillum puberem factum admonebat, ut ſibi curatorem ſumeret. Tamen extra erroris aleam erit Feſtus, ſi dicamus pupillorum nomine puberes aliquando etiam contineri, quod verum eſſe ſciunt qui in jure verſati ſunt.

Curia, locus eſt, ubi publicas curas gerebant. [1] Calabra curia dicebatur, ubi tantum ratio ſacrorum gerebatur. Curiæ etiam nominantur, in quibus uniuſcujuſque partis populi Romani quid geritur. quales ſunt eæ, in quas Romulus populum diſtribuit numero triginta. [2] (quibus poſtea additæ ſunt quinque:) ut in ſua quiſque curia ſacra publica faceret, feriaſque obſervaret. hiſque curiis ſingulis [3] nomina Curiarum virginum impoſita eſſe dicuntur, quas virgines quondam Romani de Sabinis rapuerunt.

Curiales ejuſdem curiæ, ut tribules, & municipes. [1] Curiales flamines curiarum ſacerdotes. [2] Curiales menſæ, in quibus immolabatur Junoni, quæ Curis eſt appellata.

NOTÆ.

Curia] Tribus modis accipitur *curia*. Sed ex eadem ſemper origine, nempe a *cura*. Ptimo pro loco ubi ſenatus conſedit. Varro lib. 2. de vita pop. R. *Itaque propter curam locus quoque, quo ſuam quiſque ſenator confert, curiam appellas.* Secundo, quæ & prima vocis origo, pro loco ubi ſacerdotes cujuſque curiæ, res divinas peragerent, ut *curia veteres*. Denique pro trigeſima parte populi Rom. qui in triginta curias diviſus fuit. Duas priores ſignificationes Feſtus amplexus eſt ut & Varr. lib 6. *Curia duorum generum, nam & ubi curarent ſacerdotes res divinas ut curia veteres, & ubi ſenatus humanas, ut Curia hoſtilia, quod primus ædificavit hoſtilius rex.* Apud Feſtum pro *geritur* quidam libri habent *digeritur*. Male ut videtur, nam ſacra Feſtus intelligit, quæ ſingulæ curiæ in ſacra ſua æde per ſacerdotes ſuos peragebant.

1. *Calabra Curia.*] Ad collem Capitolinum ſita. Sic dicta a *calando*, hoc eſt, *vocando* Quod univerſus populus ad eam calaretur, vocaretur, ſingulis calendis ad nonas & nundinas ediſcendas. Unde liquet hanc fuiſſe maximam curiam, omnibus populi curiis communem, quam ſupra triginta reliquas a Romulo extructas Capitolium inter & Palatium ædificaſſe Numam teſtatur Dionyſius lib. 2. cap. 6.

2. *Quibus & poſtea additæ.*]Non video cur hæc verba viris doctis ſuſpecta ſint, cum *tribus* & *curia* perpetuo unum & idem fuerint aliud ex alio conflatum corpus Romani populi. Quod & ipſe Feſtus aperte nos docet in *centumviralia*. Locum adi.

3. *Nomina Curiarum virginum.*] Lege *curium virginum* aut *curetium* ſive ſi mavis *curienſium* ut monet Scaliger. Ex Curibus Sabinis ſcilicet. Idem Liv. lib. 1. *Itaque cum populum in curias triginta divideret, nomina earum curiis impoſuit.* Sed falſi ſunt & Livius & Feſtus aliique omnes qui idem tradidere, nam ex Dionyſio & Plutarcho certum eſt Curiis nomen impoſitum a ducibus & eorum patriis idque etiam ex earum nominibus quæ ſuperſunt cuilibet ſatis apertum, etſi infra Feſtus in *popilia* tradit non tantum a viris ſed a fœminis quoque tribus nominatas. Verum in antiquitate enucleanda ſatis indiligentes fuere Romani veteres & in ea multo accuratiores Græci, ut Dio, Plutarch. Dionyſius.

Curiales] Ejuſdem curiæ. Plaut. Aulul 2. 2.

> ——— *nam neque quiſquam curialium*
> *Venit, neque magiſter, quem dividere*
> *argentum oportuit.*

Tribules, ejuſdem tribus; municipes, ejuſdem municipii Vide ſuo loco.

1. *Curiales Flamines*]Minores Sacerdotes intellige, qui curionum vicem ſacra & cærimonias obibant, nam *curiones* curiarum ſacerdotes fuiſſe notum eſt.

2. *Curiales menſæ.*]Menſæ cujuſque curiæ, Junoni dicatæ Dionyſ. lib. 2. cap. 8. Tatius in omnibus curiis menſas, Junoni Quiritiæ ac Sabinæ dicavit. Hæ menſæ celebrandis conviviis inſtitutæ. Nam ſingulæ curiæ cum ſuis ſacerdotibus ſacrificia obibant & una epulabantur, unde & *curia dies* apud Ciceronem de oratore 2 *Ut cum lauti accubuiſſent, tollerentur omnis ſuperioris ſermonis triſtitia, eaque*

Digitized by Google

Curiata comitia a curiis appellata.

Curii fana a Curio dicta, quia eo loco domum habuerat.

Curionem agnum Plautus pro macro dixit, quaſi cura macruiſſet.

Curionia ſacra, quæ in curiis fiebant.

Curionium æs dicebatur, quod dabatur curioni ob ſacerdotium curionatus.

Curis eſt Sabine haſta. Unde Romulus Quirinus, quia eam ferebat, eſt dictus; & Romani a Quirino Quirites dicuntur. Quidam eum dictum putant a Curibus, quæ fuit urbs opulentiſſima Sabinorum.

Curitim Junonem appellabant, quia eandem ferre haſtam putabant.

Curriculo pro curſim ponebant. Plautus: Licet, inquit, vos abire curriculo.

Curriculus deminutivum eſt a curru.

Curtii locus appellatur a Curtio, qui eo loco in profundiſſimum ſe ob ſalutem populi Romani projecit hiatum.

Curules equi quadrigales. Curules magiſtratus appellati ſunt, quia curru vehebantur.

NOTÆ.

eſſet in homine jucunditas, tantus in jocando lepos ut dies inter eos curia fuiſſe videretur.

Curiata comitia.] Quibus cutiatim ſuffragia dicebantut, ut quod plures curiæ ſtatuiſſent, id juſſum populi diceretur. Ea Magiſtratus qui priotibus comitiis creati fuerant, confirmabant.

Curii fana] A quodam Curio dicta. Quidam codd. *Curiati fana.* Forſan *curii tifata.* Sic infra *Mancini tifata* locum adi.

Curionem agnum.] Locus Plauti eſt Aulul. 3. 6. *quoquidem agno ſat ſcio.*

Magis curioſam nuſquam eſſe ullam beſtiam.
Volo ex te ſcire quid ſit agnus curio,
Qui oſſa atque pellis totus eſt, ita cura macet.

Ubi & *curioſum* & *curionem* vocat. Nec neceſſe eſt ut ſupra pro *curioſam*, *curionem* legas nam utrumque recte dici poteſt. Et Apulei. Agnum pinguem *incurioſum* vocat.

Curionia ſacra.] Quæ in curiis habebant a curione ſacrorum curialium præfecto. *Curionium as, le revenu annuel du Curé.*

Curionium as.] Curionia ſacra.

Curis.] Curis Sabinorum lingua haſtam ſignificare teſtatur Cato & alii. Ovid. etiam.

Sive quod haſta quiris priſcis eſt dicta Sabinis.

Sed ptopius vero eſt a *Curi* curibus nomen inditum & a *Curibus*, *Quirinum* & *Quirites* dictos. Nam *Quirites* proprie qui *Cures* Sabinorum oppidum incolebant. Et a *Curibus* Quirites appellatos teſtatur Livius lib. 1. *Quirites a Curibus appellati* Et inde forſan Inno Sabina *quiris* etiam dicta.

Curitim.] Vide *Curis.*

Curriculo.] Locus Plauti quem laudat Feſtus, eſt ex iis fabulis quarum nomina non ſuperſunt. Sed ea voce idem alibi ſæpius uſus eſt. Ut Moſtel.

Sed ego ſumne infelix qui non abeo curriculo domum.

Quod Feſtus *curſim* exponit. At doctiſſ. Voſſius non cenſet eſſe adverbium, ſed a nomine *curriculum* & *curriculo* eſſe *curſu.* Nam idem dixit trinum. v. 4.

Curre in Pyræum atque unum curriculum face.

Et id magis placet.

Curtii locus.] Lege *lacus.* In foro erat. Sed de hac hiſtoria apud veteres non conſtat. Alii a Marco Curtio, alii multa ante a Curtio Metio. T. Tatii milite. Dictum volunt. De priori plures conſentiunt. Vid. Liv lib. 7. ſect. 6. triplicem hiſtoriam affert Varro quem vide l. 4.

Curules.] Equi qui currum ubi ſella

Cuſſilirem pro ignavo dicebant antiqui.

Cuſtodelam dicebant antiqui, quam nunc dicimus cuſtodiam.

Cuſtoditio eſt opera ad cuſtodiendum quid ſumpta.

Cutis Græcam habet originem. hanc enim illi κύτος dicunt.

CYBELE mater, quam dicebant magnam, ita appellabatur, quod ageret homines in furorem, quod Græci κυβηβᾶν dicunt. Cybele vero eadem dicta a loco, qui eſt in Phrygia.

Cybium dictum, quia ejus medium æque patet in omnes partes, quod genus a geometris κύβον dicitur. Unde etiam teſſellæ quadratæ κύβοι. Hinc & κύβιον genus piſcis, quia piſcantes id genus piſcium velut aleam ludant.

Cyllenius Mercurius dictus, quod omnem rem ſermo ſine manibus confi-

NOTÆ.

curulis erat, trahebant. Erat autem ſella curulis eburnea. Vnde *Curule ebur* appellat Horat. Græci ἐλεφάντινον δίφρον. Magiſtratus qui hac ſella utebantur *curules* dicti.

Cuſſilires.] Prius dicti *coſſilires*. Sic vocati ignavi & oſcitabundi, qui per vias urbis otioſe incedunt varici & lentis paſſibus. Metaphora ab aratoribus qui porcas in agro faciunt. Oportet enim eos pedes ambos in ſulcis ſeu liris ponere, & porcam in medio habere, ut neceſſe ſit varicitus incedere, quod dicebatur *coſſim lirare*, unde *coſſilires*. *Coſſim* autem pro *coxim*, *varicitus* vide Nonium. A *Coſſim* & *aggerare* Coſſigerare dixit Attius paregis: *Bene proſciſſas coſſigerare ordine porcas, bidenti ferro rectas deruere.* *Scaliger.*

Cutis.] Non video quomodo a κύτος quod profunditatem notat, *cutis* poſſit deduci. Et vera eſt conjectura Voſſ. qui legendum monuit σκύτος quod Heſych. Interpretatur πᾶν δέρμα. *Omnem pellem.* A σκῦτος, *cutis* ut a στέγω tego. A σκύτος etiam *ſcutum* & *ſcutica*.

Cybele.] Deorum mater ideoque magna mater dicta. Sed legendum *Cybebe*. Ut viris doctis placuit. Cybebe enim a Græco κύβιβον, lege κύβηβον, vel ut alii κυβήβην malim κύβηβον. Nam κύβηβοι proprie Cybeles furore correpti ut βάκχοι qui Bacchi ſpiritu pleni erant, dicebantur. Vide Euſtath. in κύβηβος. Eſt autem κυβηβᾶν. Idem quod κυβιστᾶν, capitis rotatione furorem contrahere, quod Cybeles ſacerdotibus ſolenne fuit Lucanus.

— — crinemque rotantes
Sanguinei populis ulularunt triſtia Galli.

Eadem *Cybele* a Cybelo Phrygie monte dicta. Et male qui pro: *A loco qui eſt in Phrygia* legunt *a luco qui eſt in Ph.*

Cybium.] Salſamenti ſive tarichi genus quadratum a Græco κύβος quod Geometris figuram quadratam notat. A Pelamyde fiebat cybium, quia Pelamys in cybia ſecabatur Athenæus lib. 3. Ἰκέσιος δ' ἐν δευτέρῳ περὶ ὕλης πηλαμύδας κύβια εἶναι φασὶ μεγάλα. Plin. lib 9. cap. 15. *Pelamydes in apelectes particulatimque confecta in genera cybiorum diſpartiuntur.* Et hic mos etiamnum durat, Thunni enim qui & Pelamydes, in cybia ſecantur Infra Feſtus cum ait κύβιον eſſe genus piſcis, pelamydem intelligit, ſed in eo falſus eſt quod Pelamydas cybia dicta fuiſſe opinatur, cum earum tantum fruſtilla in quadrum conciſa cybia dicta ſint. Neque Feſto favet Plinius ut doctiſſ. Salmaſius exiſtimavit, qui & Feſtum & Plinium eodem modo deceptos putat. Plinii verba ſunt ex lib. 22. cap. ult. *Cybium, ita vocatur pelamys quæ poſt XL. dies a Ponto in Mæotim revertitur.* Sed enim vitioſo codice Salmaſius utebatur, nam omnes alii qui melioris notæ ſunt aperte præferunt, *Cybium, ita vocatur conciſa pelamys*, &c. In fine cum Feſtus ait piſcantes piſcem illum quaſi aleam luſiſſe, de ejus Cybiis intelligendum eſt, quibus piſcatores pro alea utebantur.

Cyllenius.] Mercurius Deorum nuntius & interpres, & quia eorum manda-

ciat, quibus partibus corporis, qui carent. κυλλοὶ vocantur: ideoque quadratum eum fingunt. Alii volunt ſic appellatum, quod in [1] Cyllenia via ſit nutritus. Alii quod in monte Arcadiæ Cyſſene. Alii quod a Cyllene ſit nympha educatus.

Cymbam Græci appellant κύμβην.

Cymbium poculi genus a ſimilitudine navis, quæ dicitur cymba, appellatum.

Cynthius Appollo a Cyntho Deli monte vocatus.

Cypariſſæ appellantur acies quædam igneæ, quæ noctu apparere ſolent ad ſimilitudinem cupreſſi.

Cypariſſiæ dicuntur ignes prodigioſi a ſimilitudine cypreſſorum.

Cypria Venus, [2] quod ei primum in Cypro inſula templum ſit conſtitutum. vel quia parientibus præſideat, quod Græce κύειν parere ſit.

Cyprio bovi merendam, Ennius ſotadico verſu cum dixit, ſignificat id, quod ſolet fieri in inſula Cypro, in qua boves humano ſtercore paſcuntur. Idem cum dicit, [3] Propter ſtagna, ubi lanigerum genus piſcibus paſcitur; eſſe paludem demonſtrat, in qua naſcuntur piſces ſimiles ranunculis, quos oves conſectatæ edunt.

NOTÆ.

ta ſermone exequebatur ſine manuum auxilio, a Græco κυλλὸς *mancus* Cyllenium dictum Feſtus putavit. Ubi illum meras nugas ludere nemo non videt. Ita enim a Cyllene Arcadiæ monte dictus eſt. Virg. 8. Æneid.

Vobis Mercurius pater eſt, quem candida Maia
Cyllenes gelido conceptum vertice fudit.

Tamen ſi Græculorum amas ſomnia vide Euſtath. in Homer. p. 300. & 1951.

1. *Cyllenia via.*] Ad hanc viam inveſtigandam nullam invenire viam poſſum. Forſan reſcribendum *Cillene vico* vel *Cyllenio vico.*

Cymba.] Navigii genus: Virg *Gemuit ſub pondere cymba.* A Græco κύμβη, quod ναῦς εἶδος exponit Heſych.

Cymbium] Poculum quod in modum cymbæ factum ſit. Virg. v. Æn.

Cymbiaque auro perfecta atque aſpera ſignis.

Cypariſſa.] Cupariſſeæ, & cupariſſiæ. & cupariſſæ; ignes qui in modum cypreſſi apparent. Nam pro *cupreſſus, cupariſſus* dicebatur a Græco κυπάρισσος. Virgil. *Nec Idæis cupariſſis.*

Cypria.] Cypris & Cypria dicta Venus a Cypro inſula non a κύειν quamquam idem aliquis ſenſerit qui ait: Κύπρις κυοπορίς τις ὤν, ὡς τὸ κύειν παρέχουσα. 1. *Cypris quaſi cyoporis quaſi parere faciat*, quod & apud Euſtath. legere eſt.

2. *Quod ei primum in Cypro.*] Verum eſt primum veneri templum conſtitutum fuiſſe in Cythera. Et hoc illud eſt quod hic Feſtum fefellit Cytheram enim hic Cypri urbem putavit quæ re vera eſt Peloponeſi inſula in ſinu Laconico, ubi veneri templum primi dicarunt Phœnices. Vide Pauſan. in Laconicis.

Cyprio bovi merendam] Cyprios boves ſtercore veſci antiquis proditum eſt, unde *Cyprius bos* proverbii vice in quemlibet jactabatur qui ſe fœdo victu imbulbitaret. Heſych. Κύπριος βοῦς ἐπὶ κοπροφάγου ἐταιρεῖν τάσσεται· τοῦτο ἐπειδὴ οἱ Κύπριοι βόες κοπροφαγοῦσι. id eſt, *Cyprius bos in merdiphagum quemlibet dicitur iſtud, quod boves Cyprii ſtercore veſcuntur.* Quanquam id contra ruminantis naturam eſſe conſtat.

3. *Propter ſtagna.*] Hic Sotadicus verſus ſic legi debet.

Propter ſtagna genus ubi lanigerum piſcibus' paſcit.

Etſi falſum eſt oves ullas eſſe ἰχθυοφάγους.

Cytherea, Venus ab urbe Cythera, in quam primum devecta eſſe dicitur concha, cum in mari eſſet concepta.

NOTÆ.

Cytherea.] Ab urbe Cypri Cythera, in quam ſalo exorta, ſtatim delata fuit. Quapropter & in Cypro nata dicitur. Unde *Cyprogeneia* dicta. Verum quia hujus Cytheræ nemo quod ſciam præter Heſiodi Scholiaſten meminit eos ſequor qui Cythercam dictam tradunt ab inſula Cythera in ſinu Laconico, hodie Cerigo. Vide Bocharti Chanaan lib. 1. cap. 22. Neque illud prætercundum Scholiaſten Heſiodi Cytheras accepiſſe de urbe Cypri manifeſto contra mentem Heſiodi qui ſcribit Venerem, ubi primum nata fuit Cytheras advectam. Deinde & circumfluam ad Cyprum perveniſſe. Neque enim poterant in Cypro eſſe Cyteræ, cum e Cytheris Venus in Cyprum delata ſit &c.

SEX· POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER QVARTUS.

D.

DACRIMAS pro lacrymas Livius ſæpe poſuit, nimirum, quod Græci appellant δάκρυα. [1] Item dautia quæ lautia dicimus, & dantur legatis hoſpitii gratia.
Dædalam a varietate rerum, artificiorumque dictam eſſe apud Lucretium terram, [2] apud Ennium Minervam, [3] apud Vergilium Circen, facile eſt intelligere: cum Græce δαιδάλλειν ſignificet variare.

NOTÆ.

Dacrymas.] Dacryma a Græco δάκρυμα quod verbale eſt a δάκρυ vel δάκρυον. Uſus eſt Livius Andronicus, ſed hodie apud eum fruſtra quæras.

Item dautia.] *Dautia* rectum eſſe arbitror & inde *d* in *l* mutato *lautia*. A Græco videlicet δαῦλα; ſunt autem *lautia* Xenia qaæ legatis mittebantur in donum vt recte Feſtus, Meminit Livius plus ſemel. lib. 25. de Saguntinorum legatis: *Locus inde, lautiaque præberi juſſa*: & alibi: *Locus & lotia præbita.* Plutarch. in αἰτίοις: τὸ γὰρ παλαιόν, ὡς ἔοικεν, οἱ ταμίαι ξένια τοῖς πρεσβεύουσιν ἔπεμπον. ἐκαλεῖτο δὲ λαύτια τὰ πεμπόμενα. i. e. *Antiquitus enim ut videtur tamia munera legatis mittebant. quæ mittebantur vocata lautia.* Quam antiquus is mos fuerit ad legatos munera mittendi ex Homero & aliis notum eſt.

Dædalam.] Dædalam terram ob varietatem dixit Lucret. lib 1.

— — — *Tibi ſuavis Dædala tellus*
Summittit flores.

Idem lib. 2.

— — — *Dædala cordis*
Carmina.

Et lib 4.

Verborum Dædala lingua.

Lib. 5.

— — *Naturaque Dædala rerum.*

Item:

— — *Dædala ſigna.*

2. *Apud Ennium Minervam.*] Ob lanificii artificium cui præeſt locus Ennii lib 1. annal. ſed mutilus:

Dædala . . . . Menerva.

3. *Apud Vergilium Circen.*] Lib. 7. Æneid. [*Circe.*

Illorum de gente patri quos Dædala

Dagnades

Dagnades ſunt avium genus, quas Ægyptii inter potandum cum coronis devincire ſoliti ſunt, quæ vellicando, morſicandoque & [1] canturiendo aſſidue non patiuntur dormire potantes.

Dalivum ſupinum ait eſſe Aurelius, Ælius ſtultum. Oſcorum quoque lingua ſignificat inſanum. Santra vero dici putat ipſum quem Græci δείλαιον, id eſt propter cujus fatuitatem quis miſereri debeat.

Damium ſacrificium, quod fiebat in operto in honorem Bonæ deæ, dictum a contrarietate, quod minime eſſet δημόσιον, id eſt publicum. dea quoque ipſa δαμία, [2] & ſacerdos ejus δαμίας *, appellabatur. * Damiatrix

Daniſtæ, feneratores.

Danunt, dant.

Daps apud antiquos dicebatur res divina, quæ fiebat aut hiberna ſemente, aut verna, quod vocabulum ex Græco deducitur, apud quos id genus epulatum δαὶς dicitur. Itaque & daptice ſe acceptos antiqui dicebant, ſignificantes magnifice. & dapticum negotium amplum, ac magnificum.

Notæ.

Suppoſita de matre nothos furata creavit.

Dædalam, ob ingenii varietatem vocat.

Dagnades.] Pro *dacnades* c converſo in g. δακνάδες, Heſych. δάκνις εἶδος ὄρνιθ. a δάκνω *mordeo*. Has aves coronis vinctas capiti imponebant quippe queis ebrietatem depelli, ſeque ebrios factos, fieri ſobrios exiſtimabant. De coronis Geopon. lib. 7. cap. 30. ἀναιρεῖται μέθη στεφάνῳ τῷ ἐκ ἀνθέων ποικίλων συγκειμένῳ ἐπιτιθεμένῳ τῇ κεφαλῇ. i. e. *Corona ex variis floribus capiti impoſita. ebrios ad ſobrietatem revocant.*

Canturiendo.] Viri docti legunt *cantitando*, ſed neſcio quare ſibi perſuaſerint *canturire* verbum Latinum non eſſe cum alii veteres uſurparint & vetus Gloſſarii ſcriptor, *canturit*. ψιθυρίζει.

Dalivum.] per *ſupinum* negligentem intellige & inſipientem. Ad eandem mentem gloſſæ: *Dalivus* ἄφρων ἄπειρ@. Item: *Dalivum* ἄφρονα; Et optime ſantracum eſſe putavit quem Græci vocant δείλαιον. Ab Æolico δείλαιφ@, *dalivus*. δείλαι@ autem eſt μάταιος ut exponit Heſych. δείλαιον, μάταιον.

Damium.] Sacrificium in honorem Majæ quæ bona dea vocabatur, a matronis in æde Pontificis maximi fieri ſolitum; ſed male per antiphraſin ſic dictum putavit Feſtus, quaſi minime publicum ſit, cum conſtet pro populo factum fuiſſe, & ſub dio. Cicero epiſt. lib. 1. ad Atticum: *Crede enim te audiviſſe cum apud Cæſarem pro populo fieret, veniſſe ibi muliebri veſtitu virum.* Gloſſ. Damium: θυσία ὑπαίθριον γινόμενον *ſacrificium ſubdiale.*

1. *Et Sacerdos ejus Damias.*] Lege *Damiatrix*, ut in margine.

Daniſta.] Qui pecuniam fœnori collocant *Daniſta*, Græce δανειστὴς a δάνος fænus. *Trapezita* etiam dictus a tabulis quæ Græce τράπεζαι. Quamquam illud diſcriminis inter utrumque quidam ponunt ut *daniſta* privatus, trapezita vero publicus ſit fœnerator; ſed apud veteres plerumque confunduntur.

Danunt.] Plaut. Moſtel. 1. 2.

Ad legionem cum itant, adminiculum iis danunt.

Daps.] Sacrificium hyberna vel verna ſemente fieri ſolitum: unde apud Catonem reperias *daps* pro ipſo veris vel hyemis tempore. Daps etiam latius patet nam omnes opiparos & ſumptuoſos apparatus ſignificat Livius Andronicus:

Quæ hæc daps eſt, quis Feſtus dies?

Ex homer. illo Iliad. γ.

Τίς δαὶς, τίς δ' ὅμιλος ὅδ' ἔπλετο.

Et inde *daptice* ſumptuoſe. *Dapſicum* magnificum, ſumptuoſum *dapſilis*, magnificus. *Daps* autem potius a δαπανάω quam a δαὶς, nam prius dicebatur *dapis*.

Digitized by Google

Daſi, dati.

Daunia Appulia appellatur a Dauno Illyricæ gentis claro viro, qui eam propter domeſticam ſeditionem excedens patria occupavit.

DEACTIO, peractio.

Deblacterare eſt ſtulte loqui. Nam Græci βλάκας ſtultos appellant.

Decalicatum calce litum.

Decermina dicuntur, quæ decerpuntur purgandi cauſa.

Decima quæque veteres diis ſuis offerebant.

Decores togæ detritæ.

Decrepitus eſt deſperatus crepera jam vita: ut crepuſculum extremum diei tempus. Sive decrepitus dictus, quia propter ſenectutem nec movere ſe, nec ullum facere poteſt crepitum.

Decultarunt, valde occultarunt.

Decumana ova dicuntur, & decumani fluctus, quia ſunt magna. nam & ovum decimum majus naſcitur, & fluctus decimus fieri maximus dicitur.

Decumanus appellatur limes, qui fit ab ortu ſolis ad occaſum. Alter ex tranſverſo currens appellatur cardo.

Decures, decuriones.

Decuriones appellantur, qui denis equitibus præſunt.

NOTÆ.

Daſi.] *Dati*, ut *Valeſii* pro *Valerii*. &c.

Daunia.] Plin. *Apulia Daunorum cognomine, a duce Diomedis ſocero.* Solinus tamen: *A cleolao Minois filio, Daunies.* Corrupte forſan.

Deactio.] De aliquando intendit, augeri, ſic *deamare*, valde amare: *decultare* valde occultare: *deagere*, peragere: *decalicare*, omnino calicare, calce illinire: *Deparcus*, valde parcus apud Sueton. *defœdus*, valde foedus Cic.

Deblaterare.] Vide *Blaterare*.

Decalicatum.] A Græco κάλιξ, calix, *calicare*, decalicare. Vide *Calcata*.

Decermina.] Purgationes ad placandos Deos fieri ſolitæ. Sed non conſtat quomodo peragerentur: nam proprie *decermina*, de frondibus ad luſtrandum decerptis. Et forſan de iis Feſtus.

Decima.] Nunquam legi decima quæque Diis oblata fuiſſe, ſed tantum Herculi. Plauti Stich.

Uti decumam partem Herculi polluceam.

Nam quod Decimam prædæ partem Apollini votam apud Livium legas, alia plane res eſt.

Decrepitus.] Cui vita crepera, id eſt, dubia, ut crepuſculum diei tempus dubium, vel a *crepitu*, quod ſenex nullum facere crepitum queat. Sed magis placet Scaliger qui ait eſſe metaphoram a lucerna vel candela quæ ultimum expirans crepitum ſolet edere. Hoc enim eſt decrepare, ultimum crepare, ut apud Perſium *deſtertere*, id eſt poſtremum *ſtertere* Et eo ſenſu decrepitus eleganter in Gloſſario exponitur ἐκπεπνευκώς. Qui ultimum flatum ſive crepitum edidit.

Decultarunt] Vide *deactio*.

Decumana ova.] Mirum veteres inepte credidiſſe quæ ordine decima naſcuntur, ea eſſe omnium maxima, ut de fluctibus Ovid. Triſt lib. I el. II.

Qui venit hinc fluctus, fluctus ſupereminet omnes
Poſterior nono eſt, undecimeque prior.

Nam per metaphoram *decumana* ea dicuntur a re agraria ſcilicet, maximus enim limes in agris Romanis *decumanus* vocatur.

Decumanus.] In agris Romanis decumanus limes qui ab Oriente ad Occidentem. *Cardo* qui a Meridie ad ſeptentrionem dirigitur, ubi mundi cardines.

Decuriones.] Gloſſ. Decurio, δεκαδάρχης. Decurionatus, δεκαδαρχία.

Dedita intelligitur valde data.

Defomitatum a fomitibus ſuccisum, quibus confoveri erat ſolitum.

Defrenſam, detritam, atque detonſam.

Defrui dicebant antiqui, ut deamare, deperire: ſignificantes omnem fructum percipere.

Degere * antiqui poſuerunt pro expectare. *Degerere.

Degunere, deguſtare.

Deinceps qui deinde cepit; ut princeps, qui primum cepit.

Deincipem antiqui dicebant proxime quemque captum, ut principem primum captum.

Deinde compoſitum eſt ex præpoſitione, & loci ſignificatione: ut exinde, perinde, proinde, ſubinde; quæ item tempus ſignificant.

Delapidata, lapide ſtrata.

Deliberate a libella, qua quid perpenditur, dictum.

Delibrare aquam ſulco derivare.

Delicate ponebant pro dedicare.

N O T Æ.

Dedita.] Valde data, id eſt, omnino, in perpetuum data, ita ut ea nequeas repetere. Sic vetus Terentii interpres: *Dare eſt quod repetas. Dedere eſt ad perpetuum. Damus amicis, dedimus hoſtibus.*

Defomitatum,] Quod de fomite excutitur, eſt autem fomes materia arida ad igneſcendum apta Virg.

— — *Rapuitque in fomite flammam.*

Fomes a foveo, quod fomite foveri ſolerent.

Defrenſam.] Defrens, vel def.enſa, propriè eſt ſeges demeſſa. Gloſſ. *Defrenſa*, ἄχυρα θερισθέντα. Inde per metaphoram defrenſa veſtis dici potuit veſtis detrita & detonſa.

Defrus.] Vide *deactio*.

Degere.] Malim legere *degerere*, ut in marg. quanquam utrumque mihi æque ignotum eſt. Niſi *degerere* operis privationem ſignificet a *de* privativo ut *denaſci* pro mori, ſic *degerere*, nihil agere & qui nihil agunt quodammodo videntur exſpectare. Nihil aliud ſuccurrit, nunc quidem.

Degunere.] Gloſſ. *degunere*, λαιμαργίζω, σουγλίζω. Sed apud Feſtum & in Gloſſario legendum monuit Scaliger *Degumare* ſive *degumiare*, a *gumia* ſcilicet, id eſt *guloſus*. Lucil.

Compellans gumias ex ordine noſtros.

Deinceps,] A *Dein* & *capiendo* & ſignificat, *qui deinde capit* & *quod deinde captum eſt*. Ut *princeps* qui primus cepit & qui primus captus eſt. Et *deinceps* ut *princeps* per obliquos veteres efferebant. Sic Apuleius dixit *deincipe die* & *deincipem ſermonem*. Vide *ſignum*.

Deinde.] Ex præpoſitione *de* & *inde* quæ loci ſignificationem continet a Græco ἔνθεν, *ex illo loco*, & hæc fuit Feſti ſententia. Sic *exinde, perinde, proinde, ſubinde*; quæ etiam tempus ſignificant. Nam pro *poſtea* vel *deinceps* veteres uſurparunt.

Delapidata.] Gloſſæ *delapidata*, λιθόστρωτα. Delapidare eſt lapidibus ſternere. Quandoque etiam lapides auferre, lapidibus purgare.

Deliberare.] Animo perpendere quid e duobus vel pluribus potiſſimum ſumas. Et a *libra* ſeu *libella* dictum ait Feſtus, inepte, nam ſi ita eſſet diceretur etiam *delibrare* quod aliud eſt. Melius igitur qui a *libero* deducunt: is enim tantum deliberat cui libertas data eſt e duobus aliquid eligendi.

Delibrare.] MSS. *Delirare* optime. A *lira* quod foſſam vel ſulcum ſignificat, per quem aqua in quemlibet locum deducitur.

Delicare.] Pro *dedicare* ut *lacryma* pro *dacryma*.

Delicata dicebant diis conſecrata, quæ nunc dedicata. Unde adhuc manet [1] delicatus, quaſi luſui dicatus. Dedicare autem proprie eſt dicendo deferre.

Delicia eſt tignum quod a culmine ad regulas angulares infimas verſus faſtigium collocatur, unde tectum deliciatum, & tegulæ deliciares.

Delinquere eſt prætermittere, quod non oportet præteriri. Hinc deliquia & delicta.

Deliquium ſolis a delinquendo dictum; quod delinquat in curſu ſuo

Deliquum apud Plautum ſignificat minus.

Delubrum dicebant fuſtem delibratum, hoc eſt decorticatum, quem venerabantur pro deo.

Deluit, ſolvit. a Græco διαλύειν.

Demagis pro minus antiqui dicebant.

Deminutus capite appellatur, qui civitate mutatus eſt: & ex alia fa-

NOTÆ.

Delicatus.] *Luſui dicatus*, in MS. *uſui.* Delicati homines ſunt qui muliebria patiuntur. Græci παῖδας ἁπαλοὺς vocant, *pueros teneros. Enervates greges* vocat Victor, ſed *delicatus* melius a deliciis: nam & delicati Suetonio etiam *delicia* dicuntur.

Delicia.] Tignum quod a faſtigio tecti ad ultimas uſque tegulas pertinet, ita ut inter duo tigna quaſi ſulcus tegularum efficiatur per quem aqua decurrat, a *deliciciondo*, quod inde aqua deliciatur. Gallice *goutiere*. Inde tectum deliciatum, *toict à goutieres*. Et tegulæ deliciares, *thuile propre à faire des goutieres.*

Delinquere.] Proprie *deficere*, more antiquo ut ait Servius Tubero: *Num delinquit aut ſupereſt aliquid tibi?* Cælius in hiſtoriis: *Delinquere frumentum: Sardiniam hoſtes tenere.* Inde per metaphoram *peccare* &, ut exponit Feſtus, ea linquere quæ non oportet præteriri. A *delinquere*, deficere, eſt *deliquium ſolis*, ſolis defectio, ut a Græco ἐκλείπειν. ἔκλειψις, *Eclipſis.* Male igitur qui *deliquando* pro *delinquendo*, & *deliquatur* pro *delinquat* legi voluerunt; quanquam idem & Varro.

Deliquum.] Locus Plaut. eſt Caſin. 2. 2.

Quando tibi nil domi deliquum eſt.

Id eſt: cum nil tibi domi minus ſit. cum nil tibi domi deſit. Gloſſarium *delicuum* interpretatur ποιώσιμον.

Delubrum.] Simulacrum ligneum, quod ſit ſine *libro*, id eſt, *cortice*. Idem Servius 4. Æn. *Aut certe ligneum ſimulacrum delubrum dicimus, a libro, hoc eſt raſo ligno factum quod Græce ξόανον dicitur.* Sic ξόανα, ἀγάλματα, εἴδωλα exponit Heſych. ab hoc igitur delubro ſive ſimulacro templa dicta delubra. Sed magis placet aliorum ſententia, qui putant delubra dicta, a delubris, hoc eſt fontibus, quæ ante templa collocabantur, ut iis homines ante ingreſſum deluerentur. Cornelius Fronto: *Delubrum in quo homines pericula ſua deluunt.* Delubrum igitur a *deluendo*, Servius 2. Æn. *Alii ut Cincius, delubrum eſſe locum ante templum ubi aqua currit a deluendo.* Et lib. 4. *Delubrum autem dictum, aut, ut ſupra diximus, propter locum in quo manus abluuntur..*

Deluit.] Soluit. purgat. Gloſſ. *Delue,* ἀπολύομαι.

Demagis.] Numquam *demagis* pro *minus me* legere memini ſed ſemper pro *valde magis.* Gloſſ. *Demagis* σφοδρῶς. *Valdemagis* vide Nonium. Sed forſan pro *minus* legendum, *nimis.*

Deminutus capite.] Capitis nomine veteres pericula libertatis, civitatis, familiæ, vitæ denique & exiſtimationis

milid in aliam adoptatus : & qui liber alteri mancipio datus eſt : & qui in hoſtium poteſtate venit : & cui aqua, igniqne interdictum eſt.

Democ apud Atticos ſunt, ut apud nos pagi.

Demum quod ſignificat poſt, apud Livium demus legitur. [1] Alii demum pro duntaxat poſuerunt.

Denatiæ cærimoniæ dicebantur, & tricenariæ, quibus ſacra adituris decem continuis rebus vel triginta certis quibuſdam rebus carendum erat.

Denicales feriæ colebantur, cum hominis mortui cauſa familia purgabatur. Græci enim [illegible] mortuum dicunt.

Deorata, perorata.

De peculatus a pecore dicitur, qui enim populum fraudat, peculatus pœna tenetur.

Notæ

ſignificabant Sic *diminui capite* dicebatur is qui civitatis vel familiæ jus amiſerat, vel alicui pro ſervo traditus fuerat, cum liber eſſet, vel denique cui vita interdictum fuerat. Et ſic tribus modis accidebat capitis diminutio, cum enim aliquis cum libertate civitatem amiſerat ut ſervi, ingrati liberti, ea dicebatur maxima capitis diminutio. Et cum civitatem tantum amittebat, libertatem retinens, ut in inſulam deportati, aqua & igne interdicti, ea minor ſive media dicebatur capitis diminutio. cum vero hominis tantum ſtatus mutabatur, conſervata civitate, & libertate retenta, ut in iis accidit qui cum ſui juris eſſent ſeſe in adoptionem dederunt, aut contra qui alieno juri ſubjectus erat, ſui juris factus eſt, tum ea minima dicebatur capitis diminutio. Et hæc omnia paucis perſecutus eſt Feſtus. In eo tamen aliquid reprehendas, neque enim omnino verum eſt eos qui in hoſtium poteſtatem venerunt, pati capitis diminutionem, ſcilicet propter ſpem poſtliminii quo reſtituuntur in integrum unde & in edicto de majorib. in integr. reſt. ſervitus ſeparatur ad hoſtium poteſtate.

Democ.] Antique pro *demei* ut *poploe poploi*, *poplo* ut alibi dictum, *democ* autem Græcum eſt Δῆμοι. In *demos* Attica dividebatur qua de re vide Doctiſſimi Meurſii libellum de populis Atticæ.

Demum.] *Poſtea*, *tandem*. Et apud Livium Andron. Legitur *Demus*. Sed locus non extat. Sic *rurſus* pro *rurſum*.

1. *Alii demum produmtaxat*] Quintilian. l. 1. cap. 4. *Poſſunt tantum id demum quod in proxime eſt.*

Denariæ Cerimoniæ] Denariæ, vel tridenariæ cum per decem vel triginta dies in caſto erant, antequam ſacra aggrederentur. Sic in libris ſacris ſacerdotes antequam conſecrarentur per ſeptem continuos dies cerimoniis vacabant quæ ſic ſeptenariæ dici potuere.

Denicales.] A *nex*, *noco*, unde *deneco*. Unde *denicales*. Cicero 2. de legib. *Nec vero tam denicales quæ a noce appellatæ ſunt quia reſidentur mortui, quam cæterorum cæleſtium quieti dies, feriæ nominarentur, niſi majores eos qui ex hac vita migraſſent in Deorum numero eſſe voluiſſent. Eas in eos dies conferre jus quibus neque ipſius neque publicæ feriæ ſunt.* Columel. lib. 2. cap. ult. *Nos apud Pontifices legimus feriis tantum denicalibus mulos jungere non licere, cæteris licere.*

Deorata.] Nam veteres *deorare* dicebant pro *perorare*.

Depeculatus.] Lege cum Scaligero: *Depeculatus a pecula tu dicitur.* Id probant ſequentia. *Peculari* & *depecu ari* eſt furari, & de furto publico proprie dicitur, nam is qui populum fraudat, peculatus, hoc eſt, furti publici pœna tenetur. Inde autem vox *peculari* tracta eſt, quod cum antiquitus opes fere in pecoribus conſiſterent, multæ pecore dicebantur, quarum ſi averſa pecunia eſſet *peculatus*

Digitized by Google

Deperire ſignificat valde perire.

Depolitum perfectum, quia omnes perfectiones antiqui politiones appellabant.

Depontani ſenes appellabantur, qui ſexagenarii de ponte dejiciebantur.

Deprehenſa dicitur genus militaris animadverſionis caſtigatione major, ignominia minor.

Depubem porcum lactantem, qui prohibitus ſit pubes fieri.

Depuvere, cædere. Lucilius: palmiſque miſellam Depuvit me. id eſt, verberavit me. quod ipſum ex Græco eſt παίειν.

Δέρεις Græci appellant pelles nauticas, quas nos vocamus ſegeſtria.

Derogare proprie eſt, cum quid ex lege vetere, quo minus fiat, ſancitur lege nova. derogare ergo detrahere eſt.

Deſiderare, & conſiderare a ſideribus dici certum eſt.

Deſivare deſinere.

Deſpretus, valde ſpretus.

N O T Æ.

committebatur. Vide *peculatus.*

Deperire] Valde perire, funditus perire. Inde deperire dicitur is qui efflictim amat & perdite.

Depolitum.] Valde politum. Plin. lib. 36. cap. 25. *Si vero ſite depolitum eſt, nigri pavimenti uſum obtinet.* Hinc *& depolitiones.* Vide Nonium in *politiones.*

Depontani.] Qui ſexaginta annis nati de ponte in Tiberim præcipitabantur. Cicero pro ſext. Roſc. *Habeo etiam dicere quem contra morem majorum minorem annis LX. de ponte in Tiberim dejecit.* Varro ſexageſimo: *Vix effatus erat eum more Majorum ultro Caſnares arripiunt, de ponte in Tiberim deturbant, ſenibus craſſis heu muli non videmus quid faciant. Nam quis patrem nunc decem annos natus non modo aufert, ſeu tollit niſi veneno.* Vide *argees & ſexagenarios.*

Deprehenſa] Gloſſ. *deprehendit*, διορθοῦται. *Deprenſi* ὑποφωραθέντες. Lego *deprenſa.* Id eſt, *pœna, multa*

Depubem.] Porcus qui trucidatur dum lactet & ita *pubes* fieri prohibetur. Pro *lactantem* legendum omnino *lactentem* id eſt, lac ſugentem Et ita in MSS.

Depuvere.] Legendum *depuvire* ut optime Scaliger. Niſi *e* pro *i* poſitum ſit. *Depuvire* a *pavio*, cædo pulſo, quod a Græco παίω. A *pavio*, *depuvio* a in u. ut *quatio, concutio.* Vide *obpuvit.*

Δέρεις.] Δέρις eſt δέρρις ſive δέρμα *pellis* Heſych. Δέρρις, δέρμα βύρση. Latini vocant *ſegeſtre* στέγαστρον, quod a στέγω, *tego.* In Gloſſario exponitur, διφθέρα πλοίου, pellis navigii. Sed prius *ſegeſtria* e ſegete fiebant & tum demum δέρρεις dici cœpta ſunt cum in eorum uſum pelles ceſſerunt. Quamvis & δέρρεις textra quibus pro velis ſive umbraculis utebantur, Græci dixerunt. Heſych. Δέρρις, τὸ παχὺ ὕφασμα ᾧ εἰς παραπέτασμα ἐχρῶντο. i. *Deris, textum illud denſum quo pro umbraculo utebantur.*

Derogare.] Aliquid veteri legi per legem novam detrahere, & idem eſt quod *exrogare* quod vide.

Deſiderare.] Proprie cum ſideris tempus deſiit, unde & deſiderari dicuntur quæ deſunt. Vide *conſiderare* & *præſiderare.*

Deſivare.] Legendum ut in al. cod. *deſinare*: Deſinere, ope ſcilicet deſtitutus, Gloſſ. *Deſinator*, ἀβοήθητος. i. *Auxilio deſtitutus.* Et Senec. Ep. 118. *Imbecilla mentis iſta ſunt verba & hac deſinatione miſericordiam captantis.* Gloſſar. Deſivatur βοηθεῖται. Leg. Deſinatur, ἀβοηθεῖται. Forte etiam *deſivare* rectum ſit quaſi deſinere juvare. Quod dejuvare dixit Plaut. in Trinum. 2. 2.

Deſerere illum, & dejuvare in rebus adverſis pudet.

Digitized by Google

Deteriæ porcæ, id eſt macilentæ.

Derractate eſt male tractare.

Detudes eſſe detunſos deminutos.

Deverſus dicebant deorſum verſus.

Devitare, valde vitare.

Deus dictus eſt, quod ei nihil deſit: vel quia omnia commoda hominibus dat: ſive a Græco δέος, quod ſignificat metum; eo quod hominibus metus ſit. ſed magis conſtat id vocabulum ex Græco θεὸς eſſe dictum aſpiratione dempta, qui mos antiquis noſtris frequens erat.

Dextans dicitur, quia aſſi deeſt ſextans, quemadmodum duodeviginti & deunx.

Dextimum & ſiniſtimum antiqui dixerunt.

Dextra auſpicia, proſpera.

Dextratum tibiarum genus eſt, quæ dextra tenentur.

NOTÆ.

Niſi ibi etiam *deſivare* reſtituendum.

Deteria.] *Deterius* a terendo quia ille deterior eſt qui magis detritus eſt. Vide Priſcianum.

Detractare.] Malim *detrectare.* Sic *attrecto, contrecto. Detrectare* autem eſt male tractare, male habere. Gloſſ. *Detrectat,* ἀπῇτεῖ, παραιτεῖται. 1. *Recuſat, & accuſat.*

Detudes.] A *tudo*, ut veteres dicebant pro *tundo*, ut *frago* pro *frango*, *detudes* diminuti, detonſi, Gloſſ. *Detudes*, μειώθεντες. 1. *diminuti.* Ut optime hunc locum correxit Vulcanius, cum antea legeretur μαωθέντες. *Concutere* autem, *percutere* & *decutere* verba ſunt a Latinis in textura veſtium uſurpata. *Concutere* & *percutere* eſt κρούειν, vel σπαθᾷν, radio telam percutere, licia denſare, inde *concus* radius textorius, & *concutes* vel *percutes* quas κρουσταὶ καὶ σπαθηταὶ Græci vocant, denſatas veſtes, bene percuſſas. Juvenal.

> *Et bene percuſſas textoris pectine Galli.*

His opponuntur *detudes* quæ ſunt detritæ deminutæ, quomodo & Græci συγκεκρουσμένα ἱμάτια interpretantur ὧν ἐκκεκρουμένοι οἱ κρόκοι *quorum detriti ſunt flocci. Concutes* alio nomine Latinis dicuntur *Pavidenſes*, Quod bene *pavita* 1. *pulſata, percuſſa.* Quibus contrariæ *levidenſes* quæ leviter denſatæ ſunt, & non aliæ ſunt quam *detudes* Iſidor. lib. 19. cap. 23. *Levidenſis veſtis dicta, quod raro filo ſit, pavidenſis contraria levidenſi, quod graviter preſſa atque calcata ſit.* Vide Salmaſium ad Trebell. Pollionem in D. Claudio.

Deverſus.] *De* ſignificat *infra* & opponitur τῷ *ſus* quod ſignificat *ſupra*, *ſurſum.*

Devitare.] Terent. And. 3.

> *Poſthac incolumem, ſat ſcio, fore me, nunc ſi hoc devito malum.*

Gloſſ. *Devitat*, [illegible].

Deus.] Non ſolus eſt Feſtus qui vel a *dare* vel a *deſum* vel etiam a δέος, *metus, timor, Deus* deducat. Nam & idem multi. Sed *Deus* eſt a Græco θεὸς θ in δ ut a σφζω, *perdo.* Vel potius ab Æolico δεὺς ut Fr. Junio placuit. Δεὸς autem ſive θεὸς vel a θέω *curro* quia antiqui ſic dixerunt ſidera & ſtellas, quod ſemper in curſu eſſent. Vide Macrob. lib. 1. Sat. cap. 23. vel ab Hebræo *dai* id eſt *ſufficere*, unde *ſhaddai*, quod ſolus Deus ſufficiat. Vel potius ab Ægyptio Mercurii nomine *Thoyt* ſive *Theut*, ſive *Thoth.*

Dextans.] Vide *Bes.*

Dextimum.] Dexter, dexterior, dextimus, ut ſiniſter, ſiniſterior, ſiniſtimus. Varro: *A primo compito dextimam viam munit Epicurus.* Vide Nonium.

Dextra auſpicia] Dexter ut apud Græcos δεξιὸς propitium ſignificat. Ita dextro Jove, dextro Hercule. Id eſt propitio, more Græcorum ſcilicet, nam alioqui Romani *dexterum* vocant infauſtum, *ſiniſtrum* vero fauſtum. Vide *ſcæva.*

Dextrarum tibiarum.] Dextræ tibiæ &

Diabathra genus ſolearum Græcanicarum.

Dianius locus Dianæ ſacratus.

Dicaſſit, dixerit.

Dice pro dic antiqui poſuere.

Dicearchia vocabatur, quæ nunc Puteoli; quod ea civitas quondam juſtiſſime regebatur.

Dici mos erat Romanis in omnibus ſacrificiis, precibuſque, Populo Romano, Quiritibusque, quod eſt Curenſibus. quæ civitas Sabinorum potentiſſima fuit.

Dictynna Diana, quam eſſe lunam putabant, dicta quod fulgore ſuo noctu omnia oſtendat.

Notæ.

ſiniſtræ tibiæ quæ dextra parte oris & manu dextra, ſive ſiniſtra parte oris & manu ſiniſtra tenebantur. Siniſtræ tibiæ acuti ſoni erant & pluribus foraminibus apertæ: dextræ vero gravis & uno tantum foramine. Cum dextra & ſiniſtra jungebantur impares dictæ, cum duæ dextræ, ſive duæ ſiniſtræ pares. Vide *impares*. De tibiis dextris & ſiniſtris paribus & imparibus multi multa tradidere: ſed adeo diverſa, ut res magis incerta ſit. Vide Donat. Jul. Scaliger lib. 1. Poet. cap. 20. Caſaub. in libello de Satura & Satyrica. Manut. lib. 3. de quæſ. per ep. cap. 4. & Salmaſium ad Vopiſcum in Carino, qui rem omnem omnium optime proſecutus.

Diabathra.] A διαβαίνω, eo, ambulo. Inde diabathrarii qui diabathra faciunt. Plaut. Aulul. 3. 5.

Sedentarii ſutores, diabathrarii.

Dianius.] Optime legendum monuit Scaliger *Dianium*. Sic *Minervium* & *Vulcanium* dicitur locus Minervæ vel Vulcano conſecratus. Et apud Livium aperte Dianium legitur lib. 1. ſect. 48. *Quum ſe domum reciperet, perveniſſetque ad ſummum Cyprium vicum ubi Dianium nuper fuit.*

Dicaſſit.] Dicaverit, id eſt, dixerit. *Dicare* enim & *dicere* pro eodem veteres uſurpabant. Unde *dedicare* ſupra in *delicata* expoſuit *dicendo deferre*, & poſt *profanum*, *Deo dicta*, id eſt *Deo dicata*. Et in illo Virgilii 8. Æneid. — *Lupercal*

Parrhaſio dictum Panos de more Lycæi. *Dictum* inquit Servius, *dicatum conſecratum*.

Dice.] Pro *dic*. Plaut Mercat. 1. 2.

Quid eſt igitur quod vis? Dicam, dice. Vide locum Nævii in voce *ſummuſſi*. Sed in veteri edit. legitur *dice pro dicam*. Recte modo legas *dicem* pro *dicam*. Vide *attinge*.

Dicearchia.] Melius ut in margine *Dicæarchia*: nam Græce Δικαιαρχία. Campaniæ felicis urbs, Puteoli, Idem ſcribunt Strabo, Pauſanias, & Stephanus qui etiam *Dicæam* vocat. *Minor delos* etiam dicta. Vide *minorem Delum*.

Dici mos erat.] Hæc verba *Populo Romano Quiritibuſque* ex conceptis antiquatum precationum verbis tracta ſunt. Livius lib. 8. *Comparant inter ſe ut ab utra parte cedere Romanus exercitus cœpiſſet, inde ſe conſul devoveret pro populo Rom. Quiritibus*. Et apud Gellium lib. 10. cap. 24. *Die Noni Populo Romano Quiritibus compitalia erunt*, quaſi dicas quod Populo Rom. & Quiritibus bene vertat.

Dictynna.] Ridicule Feſtus Dictynnam lunam dictam putat quaſi quæ dicat & indicet noctu omnia. Dictynna enim Græcum eſt, & ſic dicta Diana a retibus venatoriis quæ Græce δίκτυα ut de nympha Britomarti docet Callimachus hymn. in Dianam:

— — — καὶ ἔθορεν εἰς ἁλιήων
Δίκτυα, τά σφ' ἐσάωσαν, ὅθεν μετέπειτα Κύδωνες
Νύμφαν μὲν Δίκτυναν, ὄρος δ' ὅθεν ἥλατο νύμφη
Δικταῖον καλέουσι.

Id eſt. — *& ſaliit in piſcatorum*
Retia, quæ illam ſervarunt, unde poſtea Cydones
Nympham quidem Dictynnam, montem vero unde ſaliit

Directum

Dierectum dicebant per antiphraſim, volentes ſignificare malum diem.

Dies dictus, quod divini ſit operis, ſive ab Jove ejus, ut putabant, rectore, qui Græce Δία appellatur. ſive quod aër diurnus dehiſcat in candorem.

Diffarreatio genus erat ſacrificii, quod inter virum, & mulierem fiebat diſſolutio. dicta diffarreatio, quia fiebat farreo libo adhibito.

Dignorant ſigna imponunt, ut fieri ſolet in pecoribus.

Dilaniare eſt diſcindere, & quaſi lanam trahere. unde lacinia & lanius dicitur, qui pecus diſcindit.

Dilectus militum, & is, qui ſignificatur amatus, a legendo dicti ſunt.

NOTÆ.

Dictaum vocant.
Hanc Callimachi hiſtoriam narrat Scholiaſtes Ariſtophanis in Βατράχ. p. 275. ſed apud eum corrupte βρεκεκέξ pro βρεκεκεκὲξ legitur, tu monitus emenda.

Dierectus] Quaſi *dies rectus* & per antiphraſim dici vult Feſtus, quod is dies minime rectus ſit, ſed contra *ſævus*. Quod ineptum plane eſt. Nec placet etiam ut *dierectus ſit* in crucem elatus, ut quidam volunt. Vere ut videtur Salmaſius qui monuit *dierectus* eſſe meram putam vocem Græcam διαρρηκτὸς *a* in *e* mutato *dierectus*, id eſt *diſruptus*, Curcul 2. 1.

Lien dierectu' 'ſt.

Ubi quidam Codd. habent:

Lien diſruptu' 'ſt.

Quod ſine dubio non vera lectio, ſed explicatio vocis *dierectus* ab ſtudioſo aliqua margini adſcripta ut ſit. & male poſtea in textum recepta; quod certe unice Salmaſii conjecturam fulcit.

Dies] Primum & tertium etymon Feſti falſum & ineptum eſt præſertim tertium: quis enim a *dehiſco* diem dictum putet. Secundum confirmat Macrob. lib. 1. Sat. cap. 15 *Iovem accipimus*, inquit, *lucis auctorem, unde & Lucretium Salii in carmine canunt & Cretenſes Δία τὴν ἡμέραν vocant, ipſi quoque Romani Dieſpitrem appellant, ut diei patrem.* Idem Varro lib. 4. *Nam olim dioivis & dieſpiter dictus, hoc eſt aer & dies pater, a quo dei dicti qui inde & dies, & dius, & divus.* Et lib. 5. *A quo tempus, id ab hoc deo dies appellatur.* Caninius vero in a[l]habeto ſuo a punico *dia* diem vult dictum.

Diffarreatio.] Lege: *Diffarreatio genus eſt ſacrificii quo inter verum &c.* vel, *quo inter virum*, &c. Diffarreatio eſt ſolutio matrimonii per confarreationem contracti. Confarreationem autem ſic deſcribit Ulpianus tit. 9 inſtit. *Farre*, inquit, *convenitur in manum certis verbis, & teſtibus decem præſentibus, & ſolenni ſacrificio facto, in quo panis quoque farreus adhibetur.* Inde gloſſæ Iſidori: *Diffarreatio, diſſolutio inter virum & fœminam.*

Dignorant] Gloſſ. *dicnorat*, *χαράσσει* id eſt ſignat. Nam dignotare eſt ſignare notas inurere. Virg.

—— *Et nomina gentis inurat.*

Nota inuſta dicta character Columel. lib. 11. cap. 2. *Nec minus majora quadrupedia charactere ſignari debent.* Quo loco forte an deceptus Scalig. in conjectaneis notavit inſtrumentum quo peturunt dici *character* rei ruſticæ auctoribus, quod falſum eſt: nam de nota impreſſa *character* ſemper dicitur ut & Græcum χαράκτηρ & χάραγμα.

Dilaniare.] A lana, quod a Græco λᾶνος dorice pro λῆνος, lana. Inde laniare & laniſta, ut apud veteres dicebatur is qui lanam carebat, hoc eſt carminabat, carpebat inde *lanius* & *laniena*: ſic enim legendum in verbis Feſti pro *lacinia*.

Dilectus.] Militum dilectus vel delectus: nam hæc duo veteres non diſtinguebant, à legendo. Varro lib. 5 *ab legendo legio & diligens & delectus* Item *dilectus*, quo amatum ſignificamus, a *diligendo* quod a *legendo*, quia eum legimus

Q

Diobolares meretrices dicuntur, quæ duobus obolis ducuntur.

Diomedea inſula in qua Diomedes ſepultus eſt excedens Italia.

Diomedis campi in Appulia appellantur, qui ei in diviſione regni, quam cum Dauno fecit, ceſſerunt,

Diox, genus piſcis frequens in ponto.

Dirigere apud Plautum invenitur pro diſcedere.

Diruncinnt, depurgant.

Dirus, Dei ira natus.

Dirutum ære militem dicebant antiqui, cui ſtipendium ignominiæ cauſa non erat datum: quod æs diruebatur in fiſcum, non in militis ſacculum.

Diſertim pro diſerte dixerunt antiqui.

Diſertiones, diviſiones patrimoniorum inter conſortes.

Notæ.

quem amamus. utramque vocis ſignificationem optimæ gloſſæ amplectuntur, ubi: *dilectus.* ϛρατολογία, Δοκιμασία, ἀγαπηθεὶς i. e. *Exercitus collectio, probatio, amatus.*

Diobolares.] Viliſſimæ meretrices quæ parvo ſtipendio proſtant. Διώβολοι Græce Plaut.

Diobolares, Schœnicula, miracula.

Et alibi:

Diobolaria ſcorta.

Servorum ſordidulorum ſcorta diobolaria.

Diomedea inſula.] Circa Timavum fontem. Hodie *Belforte.*

Diomedis campi.] Ad Aufidum flumen, ubi Cannæ, vicus Romanorum clade nobilis.

Dirigere.] Pro *diſcedere*, lege *diſcidere.* ut in veteri codice. *Diſcidere* enim, ut *abſcidere, concidere*, &c. Locus autem Plauti eſt Curcul. act. 3.

Clypeatus elephantum ubi machæra dirigit.

Ubi male hodie *diſſicit.* Male etiam apud Nonium legitur *diligit* pro *dirigit.* Sic Titinnius: *Pernam totam dirigit.* Id eſt, in duas partes ſcindit.

Diruncinnt.] An legendum *diruncant?* Runcare enim Varroni eſt herbas e ſegetibus expurgare. An *diruncinant.* ? *diruncinare* eſt radire, polire, a Græco ῥυκάνη inſtrumentum fabrile ad opera lævigando. vel *diruncinant.* a *dirunco, diruncino*, ut a *nato, natino* & alia.

Dirus.] Nannius: *Dirum eſt triſte, infeſtum & quaſi Deorum ita miſſum.* Virg. lib. 11. Æneid.

Apparent diræ facies.

& lib. 3.

— — *Seu ſint diræ obſcœnæque volucres.*

Servius vero ait eſſe vocem Sabinam: *Sabini*, inquit, *& Umbri, quæ nos mala, dira appellant.* Quod ſi verum eſt Sabini a Græcis accepere: *dirus* enim a δεινὸς *gravis* n mutato in r, ut ſæpe.

Dirutum ære.] Quantum conjectura aſſequi poſſum inde dirutum ære militem dictum puto, quia *ære exciderat*, hoc eſt, *privatus fuerat*, ut *diruere* ſit pro ſimplici *ruere*, id eſt *cadere.* Varro de vita pop. Rom lib. III. *Stipendium appellabatur, quod æs militi ſemeſtre aut annuum dabatur; cui datum non ſit propter ignominiam ære dirutus eſſet.* Cic. Verr. 7. *Alcatoris Placentini caſtra commemorabuntur, in quibus cum frequens fuiſſet, tamen ære dirutus eſt.* Id eſt, *ære decidit.* Æs autem abſolute pro militis ſtipendio. Plaut. Aulul. 3. 5.

Ibi ad poſtremum cedit miles, æs petit.

Impranſus miles aſtat. æs cenſet dari.

Et æs illud quo milites diruti *reſignatum æs* proprie dicebatur. Vide ſuo loco.

Diſertim.] Plaut. Stich. 1. 3.

Fuit diſertim, verum id uſu perdidi.

Et Liv.

Tuque mihi narrato omnia diſertim.

Diſertiones.] Antiqui pro *diſſortiones.*

Diſertus a diſſerendo dictus.

Diſpenſatores dicti, qui æs penſantes expendebant, non adnumerabant. hinc deducuntur expenſa, ſive diſpenſata, vel compenſata: item compendium, diſpendium, aſſipondium, dupondium.

Diſpeſcere eſt proprie pecus a paſtione deducere, ut compeſcere una paſcere, & in uno loco continere.

Diſſulcus porcus dicitur, cum in cervice ſetas dividit.

Diſtiſum, & pertiſum dicebant, quod nunc diſteſum, & perteſum.

Dividiam diſcordiam.

Dividicula antiqui dicebant, quæ nunc ſunt caſtella, ex quibus a rivo communi aquam quiſque in ſuum fundum ducit.

Dium antiqui ex Græco appellabant, ut a deo ortum, & diurnum ſub cælo lumen ἀπὸ τοῦ Διός. Unde adhuc ſub dio fieri dicimus, quod non fit ſub tecto; [1] & interdiu, cui contrarium eſt noctu. Dium, quod ſub cælo eſt extra tectum, ab Jove dicebatur. & Dialis flamen,

Notæ.

Ut *Apello, Apollo. ſors* autem eſt hereditas patrimonium. *Diſſortio* ſortis diviſio, inter *conſortes*, id eſt, coheredes. Vide *ſors*. Inde diſſertio pro controverſia & contentione Gloſſar. *diſſertio, ἀμφισβήτησις*.

Diſertus.] A diſſerendo. *Diſſerere* autem verbum eſt tralatitium a re agraria. Varro lib. 5. *Quod dicimus, diſſerit partes, item areas, tranſlatitio aque ex agris verbo utimur. Nam ut olitor diſſerit in areas ſui cujuſque generis res, ſic in oratione qui facit, diſertus.*

Diſpenſatores.] Pecunias veteres non numerabant: ſed pendebant paſſim in ſacris & profanis literis. Hujus moris veſtigium erat in æde Saturni ubi trutina poſita. Varro lib. 4. *Per trutinam ſolui ſolitum, veſtigium etiam nunc manet in æde Saturni, quod ea etiam nunc propter penſuram trutinam habet poſitam.* A pendendo igitur diſpenſatores dicti qui pecunias pendebant. Inde *expenſa* quæ de pondere detrahuntur, *compenſata* quæ æquali pondere facta ſunt. *Compendium*, cum æquales aliquid addendo redduntur lances. *Diſpendium*, ponderis diminutio, cum quid ponderi detrahitur, Varro lib 4. *Ab eodem aere impendendo diſpenſator, & in tabulis ſcribimus expenſum, & inde prima penſio, & ſic aut ſecunda, aut quae alia, & diſpendium ideo quod in diſpendendo ſolet minus fieri: compendium, quod cum componditur, una ſit.* Vide Plin. lib. 30. cap 3. Inde eſt etiam quod nunc dicimus *pœnas pendere* quia ob delictum veteres pecuniam non numeratam ſed penſam ſolvebant. Vide *pendere*.

Dipeſcere.] Vide *compeſcere*.

Diſſulcus.] Porcus qui ſetas in fronte ita diviſas habet ut in medio quaſi ſulcus efficiatur. Gloſſ. Diſſulcus, *χοῖρος διχαίτης*.

Diſtiſum & pertiſum.] Ut a *cado, occido* ſic a *taedet, diſtiſum*, diſtæſum, & *pertiſum*, pertæſum

Dividiam.] Diſcordiam, Attius Phœniſſis:

Ne horum dividia diſcordes diſſipent
Diſturbent tantas & tam optimas
Civium divitias.

Quem locum afferens Nonius ſimiliter *dividias* diſſenſiones interpretatur. Et Gloſſarium: *Dividia, διχόνοια, diſſentio.* Significat etiam *dividia* triſtitiam tædium. Plaut. Bacch. 4. 6.

Nimio illac res eſt magna dividia mihi.

Vide Varr. lib. 6.

Dividicula.] Caſtella erant loca quæ aquam publicam recipiebant & in varia loca tramittebant, unde a *dividendo, dividicula* dicta

Dium] Παρὰ τοῦ Διὸς *ab Iove.* Unde δῖος, δῖος *Dius.* Inde *ſub Dio.* Quod Horat. Dixit, *ſub Iove.*

Et interdiu.] *Diu & noctu* non a *Dius* ut putat Feſtus ſed a *Dies* *Diu & noctu*

SEX· POMPEI FESTI

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

LIBRI XX.

LIBER QVARTUS.

D.

DACRIMAS pro lacrymas Livius ſæpe poſuit, nimirum, quod Græci appellant δάκρυα. [1] Item dautia quæ lautia dicimus, & dantur legatis hoſpitii gratia. Dædalam a varietate rerum, artificiorumque dictam eſſe apud Lucretium terram, [2] apud Ennium Minervam, [3] apud Vergilium Circen, facile eſt intelligere: cum Græce δαιδάλλειν ſignificet variare.

N o t æ.

Dacrymas.] Dacryma a Græco δάκρυμα quod verbale eſt a δάκρυν vel δάκρυον. Uſus eſt Livius Andronicus, ſed hodie apud eum fruſtra quæras.

Item dautia.] *Dautia* rectum eſſe arbitror & inde *d* in *l* mutato *lautia*. A Græco videlicet δαῖτα; ſunt autem *lautia* Xenia qaæ legatis mittebantur in donum vt recte Feſtus. Meminit Livius plus ſemel. lib. 25. de Saguntinorum legatis: *Locus inde, lautiaque præberi juſſa* · & alibi: *Locus & lotia præbita*. Plutarch. in αἰτίοις: τὸ γὰρ παλαιὸν, ὡς ἔοικεν, οἱ ταμίαι ξένια, τοῖς πρεσβεύουσιν ἔπεμπον. ἐκαλεῖτο δὲ λαύτια τὰ πεμπόμενα. i. e. *Antiquitus enim ut videtur tamia munera legatis mittebant. quæ mittebantur vocata lautia.* Quam antiquus is mos fuerit ad legatos munera mittendi ex Homero & aliis notum eſt.

Dædalam.] Dædalam terram ob varietatem dixit Lucret. lib 1.

— — — *Tibi ſuavis Dædala tellus*
Summittit flores.

Idem lib. 2.

— — — *Dædala cordis*
Carmina.

Et lib 4.

Verborum Dædala lingua.

Lib. 5.

— — *Naturaque Dædala rerum.*

Item:

— *Dædala ſigna.*

2. *Apud Ennium Minervam.*] Ob lanificii artificium cui præeſt locus Ennii lib 1 annal. ſed mutilus:

Dædala .... Menerva.

3. *Apud Virgilium Circen.*] Lib. 7. Æneid. [*Circe.*

Illorum de gente patri quos Dædala

Dagnades

Dagnades ſunt avium genus, quas Ægyptii inter potandum cum coronis devincire ſoliti ſunt, quæ vellicando, morſicandoque & [1] canturiendo aſſidue non patiuntur dormire potantes.

Dalivum ſupinum ait eſſe Aurelius, Ælius ſtultum. Oſcorum quoque lingua ſignificat inſanum. Santra vero dici putat ipſum quem Græci δείλαιον, id eſt propter cujus fatuitatem quis miſereri debeat.

Damium ſacrificium, quod fiebat in operto in honorem Bonæ deæ, dictum a contrarietate, quod minime eſſet δημόσιον, id eſt publicum. dea quoque ipſa δαμία, [2] & ſacerdos ejus δαμίας *, appellabatur. * Damiatrix

Daniſtæ, feneratores,

Danunt, dant.

Daps apud antiquos dicebatur res divina, quæ fiebat aut hiberna ſemente, aut verna, quod vocabulum ex Græco deducitur, apud quos id genus epularum δαὶς dicitur. Itaque & daptice ſe acceptos antiqui dicebant, ſignificantes magnifice. & dapticum negotium amplum, ac magnificum.

Notæ.

Suppoſita de matre nothos furata creavit.

Dædalam, ob ingenii varietatem vocat.

Dagnades.] Pro *dacnades* c converſo in g. δακνάδες, Heſych. δακνὶς εἶδος ὀρνέου. a δάκνω *mordeo*. Has aves coronis vinctas capiti imponebant quippe queis ebrietatem depelli, ſeque ebrios factos, fieri ſobrios exiſtimabant. De coronis Geopon. lib. 7. cap. 30. ἀναγκάζειν πίνειν τοὺς μεθύοντας στέφανοι ἀπὸ ποικίλων ἀνθῶν ἐπιτιθέμενοι τῇ κεφαλῇ. i. e. *Corona ex variis floribus capiti impoſita. ebrios ad ſobrietatem revocant.*

Canturiendo.] Viri docti legunt *cantitando*, ſed neſcio quare ſibi perſuaſerint *canturire* verbum Latinum non eſſe cum alii veteres uſurparint & vetus Gloſſarii ſcriptor, *canturit*, ψιθυρίζει.

Dalivum.] per *ſupinum* negligentem intellige & inſipientem. Ad eandem mentem gloſſæ: *Dalivus* ἄφρων ἀπατηλός. Item: *Dalivum* ἄφρονα; Et optime ſantracum eſſe putavit quem Græci vocant δείλαιον. Ab Æolico δείλαιϝος, *dalivus*. δείλαιος autem eſt μάταιος ut exponit Heſych. δείλαιον, μάταιον.

Damium.] Sacrificium in honorem Majæ quæ bona dea vocabatur, a matronis in æde Pontificis maximi fieri ſolitum; ſed male per antiphraſin ſic dictum putavit Feſtus, quaſi minime publicum ſit, cum conſtet pro populo factum fuiſſe, & ſub dio. Cicero epiſt. lib. 1. ad Atticum: *Credo enim te audiviſſe cum apud Cæſarem pro populo fieret, veniſſe ibi muliebri veſtitu virum.* Gloſſ. Damium: θυσία ὑπαίθριος γυναικῶν *ſacrificium ſubdiale.*

1. *Et Sacerdos ejus Damias.*] Lege *Damiatrix*, ut in margine.

Daniſtæ.] Qui pecuniam fœnori collocant *Daniſtæ*, Græce δανειστὴς a δάνος fænus. *Trapezita* etiam dictus a tabulis quæ Græce τράπεζαι. Quamquam illud diſcriminis inter utrumque quidam ponunt ut *daniſta* privatus, trapezita vero publicus ſit fœnerator; ſed apud veteres plerumque confunduntur.

Danunt.] Plaut. Moſtel. 1. 2.

Ad legionem cum itant, adminiculum iis danunt.

Daps.] Sacrificium hyberna vel verna ſemente fieri ſolitum: unde apud Catonem reperias *daps* pro ipſo veris vel hyemis tempore. Daps etiam latius patet nam omnes opiparos & ſumptuoſos apparatus ſignificat Livius Andronicus:

Quæ hæc daps eſt, qui Feſtus dies?

Ex homer. illo Iliad. γ.

Τίς δαίς, τίς δὲ ὅμιλος ὅδ' ἔπλετο.

Et inde *daptice* ſumptuoſe. *Dapticum* magnificum, ſumptuoſum *dapſilis*, magnificus. *Daps* autem potius a δαπάνη quam a δαὶς, nam prius dicebatur *dapis*.

Daſi, dari.

Daunia Appulia appellatur a Dauno Illyricæ gentis claro viro, qui eam propter domeſticam ſeditionem excedens patria occupavit.

DEACTIO, peractio.

Deblacterare eſt ſtulte loqui. Nam Græci βλάκας ſtultos appellant.

Decalicatum calce litum.

Decermina dicuntur, quæ decerpuntur purgandi cauſa.

Decima quæque veteres diis ſuis offerebant.

Decores togæ detritæ.

Decrepitus eſt deſperatus crepera jam vita: ut crepuſculum extremum diei tempus. Sive decrepitus dictus, quia propter ſenectutem nec movere ſe, nec ullum facere poteſt crepitum.

Decultarunt, valde occultarunt.

Decumana ova dicuntur, & decumani fluctus, quia ſunt magna. nam & ovum decimum majus naſcitur, & fluctus decimus fieri maximus dicitur.

Decumanus appellatur limes, qui fit ab ortu ſolis ad occaſum. Alter ex tranſverſo currens appellatur cardo.

Decures, decuriones.

Decuriones appellantur, qui denis equitibus præſunt.

N O T Æ.

Daſi.] *Dari.* ut *Valeſii* pro *Valerii.* &c.

Daunia.] Plin. *Apulia Daunorum cognomine, a duce Diomedis ſocero.* Solinus tamen: *A cleolae Mineis filie, Dannios.* Corrupte forſan.

Deactio.] De aliquando intendit, auget, ſic *deamare*, valde amare: *decultare* valde occultare: *deagere*, peragere: *decalicare*, omnino calicare, calce illinire: *Deparcus*, valde parcus apud Sueton. *defœdus*, valde foedus Cic.

Deblaterare.] Vide *Blaterare.*

Decalicatum.] A Græco κάλιξ, calix, *calicare*, decalicare. Vide *Calicata.*

Decermina.] Purgationes ad placandos Deos fieri ſolitæ. Sed non conſtat quomodo peragerentur: nam proprie *decermina*, de frondibus ad luſtrandum decerptis. Et forſan de iis Feſtus.

Decima.] Nunquam legi decima quæque Diis oblata fuiſſe, ſed tantum Herculi. Plauti Stich.

Vti decumam partem Herculi polluceam.

Nam quod Decimam prædæ partem Apollini votam apud Livium legas, alia plane res eſt.

Decrepitus.] Cui vita crepera, id eſt, dubia, ut crepuſculum dici tempus dubium, vel a *crepitu*, quod ſenex nullum facere crepitum queat. Sed magis placet Scaliger qui ait eſſe metaphoram a lucerna vel candela quæ ultimum expirans crepitum ſolet edere. Hoc enim eſt decrepare, ultimum crepare, ut apud Perſium *deſtertere*, id eſt poſtremum *ſtertere* Et eo ſenſu decrepitus eleganter in Gloſſario exponitur ἀποπνεύσας. Qui ultimum flatum ſive crepitum edidit.

Decultarunt] Vide *deactio.*

Decumana ova] Mirum veteres inepte crediſſe quæ ordine decima naſcuntur, ea eſſe omnium maxima, ut de fluctibus Ovid. Triſt lib. 1 el. 11.

Qui venit hinc fluctus, fluctus ſupereminet omnes

Poſter or nono eſt, undecimoque prior.

Nam per metaphoram *decumana* ea dicuntur a re agraria ſcilicet, maximus enim limes in agris Romanis *decumanus* vocatur.

Decumanus.] In agris Romanis decumanus limes qui ab Oriente ad Occidentem. *Cardo* qui a Meridie ad ſeptentrionem dirigitur, ubi mundi cardines.

Decuriones.] Gloſſ. Decurio, δεκαδάρχης. Decurionatus, δεκαδαρχία.

Digitized by Google

Dedita intelligitur valde data.

Defomitatum a fomitibus ſucciſum, quibus confoveri erat ſolitum.

Defrenſam, detritam, atque detonſam.

Defrui dicebant antiqui, ut deamare, deperire: ſignificantes omnem fructum percipere.

Degere * antiqui poſuerunt pro expectare. *Degerere.

Degunere, deguſtare.

Deinceps qui deinde cepit; ut princeps, qui primum cepit.

Deincipem antiqui dicebant proxime quemque captum, ut principem primum captum.

Deinde compoſitum eſt ex præpoſitione, & loci ſignificatione: ut exinde, perinde, proinde, ſubinde; quæ item tempus ſignificant.

Delapidata, lapide ſtrata.

Deliberate a libella, qua quid perpenditur, dictum.

Delibrare aquam ſulco derivare.

Delicare ponebant pro dedicare.

NOTÆ.

Dedita.] Valde data, id eſt, omnino, in perpetuum data, ita ut ea nequeas repetere. Sic vetus Terentii interpres: *Dare eſt quod repetas. Dedere eſt ad perpetuum. Damus amicis, dedimus hoſtibus.*

Defomitatum,] Quod de fomite executitur, eſt autem fomes materia arida ad igneſcendum apta Virg.

— — Rapuitque in fomite flammam. *Fomes* a *foveo*, quod fomite foveri ſolerent.

Defrenſam.] Defrens, vel def.enſa, propriè eſt ſeges demeſſa. Gloſſ. *Defrenſa*, ἄχυρα θερισθέντα. Inde per metaphoram defrenſa veſtis dici potuit veſtis detrita & detonſa.

Defrui.] Vide *deactio.*

Degere.] Malim legere *degerere*, ut in marg. quanquam utrumque mihi æque ignotum eſt. Niſi *degerere* operis privationem ſignificet a *de* privativo ut *denaſci* pro mori, ſic *degerere*, nihil agere & qui nihil agunt quodammodo videntur exſpectare. Nihil aliud ſuccurrit, nunc quidem.

Degunere.] Gloſſ. *degunere*, ἀπογεύομαι, προγεύομαι. Sed apud Feſtum & in Gloſſario legendum monuit Scaliger *Degumare* ſive *degumiare*, a *gumia* ſcilicet, id eſt *guloſus*. Lucil.

Compellans gumias ex ordine noſtros.

Deinceps.] A *Dein* & *capiendo* & ſignificat, *qui deinde capit* & *quod deinde captum eſt.* Ut *princeps* qui primus cepit & qui primus captus eſt. Et *deinceps* ut *princeps* per obliquos veteres efferebant. Sic Apuleius dixit *deincipe die* & *deincipem ſermonem.* Vide *tignum.*

Deinde.] Ex præpoſitione *de* & *inde* quæ loci ſignificationem continet a Græco ἔνθεν, *ex ille loco*, & hæc fuit Feſti ſententia. Sic *exinde*, *perinde*, *proinde*, *ſubinde*; quæ etiam tempus ſignificant. Nam pro *poſtea* vel *deinceps* veteres uſurparunt.

Delapidata.] Gloſſæ *delapidata*, λιθόστρωτα. Delapidare eſt lapidibus ſternere. Quandoque etiam lapides auferre, lapidibus purgare.

Deliberare.] Animo perpendere quid e duobus vel pluribus potiſſimum ſumas. Et a *libra* ſeu *libella* dictum ait Feſtus, inepte, nam ſi ita eſſet diceretur etiam *delibrare* quod aliud eſt. Melius igitur qui a *libero* deducunt: is enim tantum deliberat cui libertas data eſt e duobus aliquid eligendi.

Delibrare.] MSS. *Delirare* optime. A *lira* quod foſſam vel ſulcum ſignificat, per quem aqua in quemlibet locum deducitur.

Delicare.] Pro *dedicare* ut *lacryma* pro *dacryma.*

Digitized by Google

Delicata dicebant diis conſecrata, quæ nunc dedicata. Unde adhuc manet [1] delicatus, quaſi luſui dicatus. Dedicare autem proprie eſt dicendo deferre.

Delicia eſt tignum quod a culmine ad regulas angulares infimas verſus faſtigium collocatur, unde tectum deliciatum, & tegulæ deliciares.

Delinquere eſt prætermittere, quod non oportet præteriri. Hinc deliquia & delicta.

Deliquium ſolis a delinquendo dictum; quod delinquat in curſu ſuo

Deliquum apud Plautum ſignificat minus.

Delubrum dicebant fuſtem delibratum, hoc eſt decorticatum, quem venerabantur pro deo.

Deluit, ſolvit. a Græco διαλύειν.

Demagis pro minus antiqui dicebant.

Deminutus capite appellatur, qui civitate mutatus eſt: & ex alia fa-

NOTÆ.

Delicatus.] *Luſui dicatus*, in MS. *uſui.* Delicati homines ſunt qui muliebria patiuntur. Græci παῖδας ἁπαλοὺς vocant, *pueros teneros. Enervates greges* vocat Victor, ſed *delicatus* melius a deliciis: nam & delicati Suetonio etiam *delicia* dicuntur.

Delicia.] Tignum quod a faſtigio tecti ad ultimas uſque tegulas pertinet, ita ut inter duo tigna quaſi ſulcus tegularum efficiatur per quem aqua decurrat, a *deliciendo*, quod inde aqua deliciatur. Gallice *goutiere*. Inde tectum deliciatum, *toict à goutieres*. Et tegulæ deliciares, *thuile propre à faire des goutieres.*

Delinquere.] Proprie *deficere*, more antiquo ut ait Servius Tubero: *Num delinquit aut ſupereſt aliquid tibi?* Cælius in hiſtoriis: *Delinquere frumentum: Sardiniam hoſtes tenere.* Inde per metaphoram *peccare* &, ut exponit Feſtus, ea linquere quæ non oportet præteriri. A *delinquere*, deficere, eſt *deliquium ſolis*, ſolis defectio, ut a Græco ἐκλείπειν. ἔκλειψις, *Eclipſis.* Male igitur qui *deliquando* pro *delinquendo*, & *deliquatur* pro *delinquat* legi voluerunt; quanquam idem & Varro.

Deliquum.] Locus Plaut. eſt Caſin. 2. 2.

Quando tibi nil domi deliquum eſt.

Id eſt: cum nil tibi domi minus ſit. cum nil tibi domi deſit. Gloſſarium *delicuum* interpretatur ποιήσιμον.

Delubrum.] Simulacrum ligneum, quod ſit ſine *libro*, id eſt, *cortice*. Idem Servius 4. Æn. *Aut certe ligneum ſimulacrum delubrum dicimus, a libro. hoc eſt raſo ligno factum quod Græce ξόανον dicitur.* Sic ξόανα, ἀγάλματα, εἴδωλα exponit Heſych. ab hoc igitur delubro ſive ſimulacro templa dicta delubra. Sed magis placet aliorum ſententia, qui putant delubra dicta, a delubris, hoc eſt fontibus, quæ ante templa collocabantur, ut iis homines ante ingreſſum deluerentur. Cornelius Fronto: *Delubrum in quo homines pericula ſua deluunt.* Delubrum igitur a *deluendo*. Servius 2. Æn. *Alii ut Cincius, delubrum eſſe locum ante templum ubi aqua currit a deluendo.* Et lib. 4. *Delubrum autem dictum, aut, ut ſupra diximus, propter locum in quo manus abluuntur.*

Deluit.] Soluit. purgat. Gloſſ. *Delue*, ἀπολύσομαι.

Demagis.] Numquam *demagis* pro *minus* me legere memini ſed ſemper pro *valde magis.* Gloſſ. *Demagis* σφοδρῶς. *Valdemagis* vide Nonium. Sed forſan pro *minus* legendum, *nimis.*

Deminutus capite.] Capitis nomine veteres pericula libertatis, civitatis, familiæ, vitæ denique & exiſtimationis

Digitized by Google

milia in aliam adoptatus : & qui liber alteri mancipio datus eſt : & qui in hoſtium poteſtate venit : & cui aqua, ignique interdictum eſt.

Demoe apud Atticos ſunt, ut apud nos pagi.

Demum quod ſignificat poſt, apud Livium demus legitur. [1] Alii demum pro duntaxat poſuerunt.

Denariæ cærimoniæ dicebantur, & tricenariæ, quibus ſacra adituris decem continuis rebus vel triginta certis quibuſdam rebus carendum erat.

Denicales feriæ colebantur, cum hominis mortui cauſa familia purgabatur. Græci enim [illegible] mortuum dicunt.

Deorata, perorata.

De peculatus a pecore dicitur, qui enim populum fraudat, peculatus pœna tenetur.

Notæ

ſignificabant Sic *dimiaui capite* dicebatur is qui civitatis vel familiæ jus amiſerat, vel alicui pro ſervo traditus fuerat, cum liber eſſet, vel denique cui vita interdictum fuerat. Et ſic tribus modis accidebat capitis diminutio, cum enim aliquis cum libertate civitatem amiſerat ut ſervi, ingrati liberti, ea dicebatur maxima capitis diminutio. Et cum civitatem tantum amittebat, libertatem retinens, ut in inſulam deportati. aqua & igne interdicti, ea minor ſive media dicebatur capitis diminutio. cum vero hominis tantum ſtatus mutabatur, conſervata civitate, & libertate retenta, ut in iis accidit qui cum ſui juris eſſent ſeſe in adoptionem dederunt, aut contra qui alieno juri ſubjectus erat, ſui juris factus eſt, tum ea minima dicebatur capitis diminutio. Et hæc omnia paucis perſecutus eſt Feſtus. In eo tamen aliquid reprehendas, neque enim omnino verum eſt eos qui in hoſtium poteſtatem venerunt, pati capitis diminutionem, ſcilicet propter ſpem poſtliminii quo reſtituuntur in integrum unde & in edicto de majorib. in integr. reſt. ſervitus ſeparatur ad hoſtium poteſtate.

Demoe.] Antique pro *demoi* ut *peploe peploi*, *poplo* ut alibi dictum, *demoe* autem Græcum eſt [illegible]. In *demos* Attica dividebatur qua de re vide Doctiſſimi Meurſii libellum de populis Atticæ.

Demum.] *Poſtea*, *tandem*. Et apud Livium Andron. Legitur *Demus*. Sed locus non extat. Sic *rurſus* pro *rurſum*.

1. *Alii demum produmtaxat*] Quintilian. l. 1. cap. 4. *Peſſant tantum id demum quod in proximo eſt.*

Denariæ Cerimoniæ] Denariæ, vel tridenariæ cum per decem vel triginta dies in caſto erant, antequam ſacra aggrederentur. Sic in libris ſacris ſacerdotes antequam conſecrarentur per ſeptem continuos dies cerimoniis vacabant quæ ſic ſeptenariæ dici potuere.

Denicales.] A *nex*, *neco*, unde *denece*. Unde *denicales*. Cicero 2. de legib. *Nec vero tam denicales quæ a nece appellatæ ſunt quia reſidentur mortui, quam cæterorum cæleſtium quieti dies, feriæ nominarentur, niſi majores eos qui ex hac vita migraſſent in Deorum numero eſſe voluiſſent. Eas in eos dies conferre jus quibus neque ipſius neque publicæ feriæ ſunt.* Columel. lib. 2. cap. ult. *Nos apud Pontifices legimus feriis tantum denicalibus mulos jungere non licere, cæteris licere.*

Deorata.] Nam veteres *deorare* dicebant pro *perorare*.

Depeculatus.] Lege cum Scaligero: *Depeculatus a pecu[l]a u dicitur.* Id probant ſequentia. *Peculari & depecu ari* eſt furari, & de furto publico proprie dicitur, nam is qui populum fraudat, peculatus, hoc eſt, furti publici pœna tenetur. Inde autem vox *peculari* tracta eſt, quod cum antiquitus opes fere in pecoribus conſiſterent, multæ pecore dicebantur, quarum ſi averſa pecunia eſſet *peculatus*

Deperire ſignificat valde perire.

Depolitum perfectum, quia omnes perfectiones antiqui politiones appellabant.

Depontani ſenes appellabantur, qui ſexagenarii de ponte dejiciebantur.

Deprehenſa dicitur genus militaris animadverſionis caſtigatione major, ignominia minor.

Depubem porcum lactantem, qui prohibitus ſit pubes fieri.

Depuvere, cædere. Lucilius: palmiſque miſellam Depuvit me. id eſt, verberavit me. quod ipſum ex Græco eſt παίειν.

Διφθέραι Græci appellant pelles nauticas, quas nos vocamus ſegeſtria.

Derogare proprie eſt, cum quid ex lege vetere, quo minus fiat, ſancitur lege nova. derogare ergo detrahere eſt.

Deſiderare, & conſiderare a ſideribus dici certum eſt.

Deſivare deſinere.

Deſpretus, valde ſpretus.

Notæ.

committebatur. Vide *peculatus*.

Deperire.] Valde perire, funditus perire. Inde deperire dicitur is qui efflictim amat & perdite.

Depolitum.] Valde politum. Plin. lib. 36. cap. 25. *Si vero ecto depolitum eſt, nigri pavimenti uſum obtinet.* Hinc & *depolitiones.* Vide Nonium in *politiones.*

Depontani.] Qui ſexaginta annis nati de ponte in Tiberim præcipitabantur. Cicero pro ſext. Roſc. *Habeo etiam dicere quem contra morem majorum minorem annis LX. de ponte in Tiberim dejecit.* Varro ſexageſimo: *Vix ecfatus erat cum more Majorum ultro Caſnares arripiunt, de ponte in Tiberim deturbant, ſenibus craſſis hoc muli non videmus quid faciant. Nam quis patrem nunc decem annos natus non modo aufert, ſed tollit niſi veneno.* Vide *argeos* & *ſexagenarios.*

Deprehenſa.] Gloſſ. *deprehendit*, διορθοῦται. *Deprenſi* ὑπεξεταζόμενοι. Lego *deprenſa.* Id eſt, *pœna, mul a.*

Depubem.] Porcus qui trucidatur dum lactet & ita *pubes* fieri prohibetur. Pro *lactantem* legendum omnino *lactentem* id eſt, lac ſugentem. Et ita in MSS.

Depuvere.] Legendum *depuvire* ut optime Scaliger. Niſi *e* pro *i* poſitum ſit. *Depuvire* a *pavio*, cædo pulſo, quod a Græco παίω. A *pavio, depuvio* a in u. ut *quatio, concutio.* Vide *obpuvit.*

Διφθέραι.] Διφθέρα eſt δέρμα ſive δέρμα pellis Heſych. Διφθέρα, δέρμα βύρσα. Latini vocant *ſegeſtre* στέγαστρον, quod a στέγω, *tego.* In Gloſſario exponitur, διφθέρα πλοίου, pellis navigii. Sed prius *ſegeſtria* e ſegete fiebant & tum demum δέρρεις dici cœpta ſunt cum in eorum uſum pelles ceſſerunt. Quamvis & δέρρεις texta quibus pro velis ſive umbraculis utebantur, Græci dixerunt. Heſych. Δέρρις, τὸ παχὺ ὕφασμα ᾧ εἰς παραπέτασμα ἐχρῶντο. i. *Deris, textum illud denſum quo pro umbraculo utebantur.*

Derogare.] Aliquid veteri legi per legem novam detrahere, & idem eſt quod *exrogare* quod vide.

Deſiderare.] Proprie cum ſideris tempus deſiit, unde & deſiderari dicuntur quæ deſunt. Vide *conſiderare* & *præſiderare.*

Deſivare.] Legendum ut in al. cod. *deſinare*: Deſinere, ope ſcilicet deſtitutus, Gloſſ. *Deſinator*, ἀβοήθητος. i. *Auxilio deſtitutus.* Et Senec. Ep. 118. *Imbecillæ mentis iſta ſunt verba & hac deſinatione miſericordiam captantis.* Gloſſar. Deſivatur βοηθεῖται. Leg. Deſinatur, οὐ βοηθεῖται. Forte etiam *deſivare* rectum ſit quaſi deſinere juvare. Quod dejuvare dixit Plaut. in Trinum. 2. 2.

Deſerere illum, & dejuvare in rebus adverſis pudet.

Deteriæ porcæ, id eſt macilentæ.
Detractare eſt male tractare.
Detudes eſſe detunſos deminutos.
Deverſus dicebant deorſum verſus.
Devitare, valde vitare.
Deus dictus eſt, quod ei nihil deſit: vel quia omnia commoda hominibus dat: ſive a Græco δέος, quod ſignificat metum; eo quod hominibus metus ſit. ſed magis conſtat id vocabulum ex Græco θεὸς eſſe dictum aſpiratione dempta, qui mos antiquis noſtris frequens erat.
Dextans dicitur, quia aſſi deeſt ſextans, quemadmodum duodeviginti & deunx.
Dextimum & ſiniſtimum antiqui dixerunt.
Dextra auſpicia, proſpera.
Dextrarum tibiarum genus eſt, quæ dextra tenentur.

NOTÆ.

Niſi ibi etiam *deſivare* reſtituendum.

Deteria.] *Deterius* a terendo quia ille deterior eſt qui magis detritus eſt. Vide Priſcianum.

Detractare.] Malim *detrectare*. Sic *attrecto, contrecto*. *Detrectare* autem eſt male tractare, male habere. Gloſſ. *Detrectat*, ἀπειθεῖ, παραιτεῖται. i. *Recuſat, & accuſat*.

Detudes.] A *tudo*, ut veteres dicebant pro *tundo*, ut *frage* pro *frango*, *detudes* diminuti, detonſi, Gloſſ. *Detudes*, μειωθέντες. i. *diminuti*. Ut optime hunc locum correxit Vulcanius, cum antea legeretur μεινωθέντες. *Concutere* autem, *percutere* & *decutere* verba ſunt a Latinis in textura veſtium uſurpata. *Concutere* & *percutere* eſt κρούειν, vel σπαθᾷν, radio telam percutere, licia denſare, inde *concus* radius textorius, & *concutes* vel *percutes* quas κρουσταὶ καὶ σπαθηταὶ Græci vocant, denſatas veſtes, bene percuſſas. Juvenal.

Et bene percuſſas textoris pectine Galli.

His opponuntur *detudes* quæ ſunt detritæ deminutæ, quomodo & Græci συγκεκρουσμένα ἱμάτια interpretantur ὧν ὁ κρόκος ἀποτέτριπται *quorum detriti ſunt flocci*. *Concutes* alio nomine Latinis dicuntur *Pavidenſes*, Quod bene *pavita* i. *pulſata, percuſſe*. Quibus contrariæ *levidenſes* quæ leviter denſatæ ſunt, & non aliæ ſunt quam *detudes* Iſidor. lib. 19. cap. 23. *Levidenſis veſtis dicta, quod raro filo ſit, pavidenſis contraria levidenſi, quod graviter preſſa atque calcata ſit*. Vide Salmaſium ad Trebell. Pollionem in D. Claudio.

Deverſus.] *De* ſignificat *infra* & opponitur τῷ *ſus* quod ſignificat *ſupra*, *ſurſum*.

Devitare.] Terent. And. 3.

Poſthac incolumem, ſat ſcio, fore me, nunc ſi hoc devito malum.

Gloſſ. *Devitat*, ἐκκλίνει, ἐκπεριπατεῖ, ἐκκλίνει.

Deus.] Non ſolus eſt Feſtus qui vel a *dare* vel a *deſum* vel etiam a δέος, *metus, timor*, *Deus* deducat. Nam & idem multi. Sed *Deus* eſt a Græco θεὸς θ in δ ut a πέρθω, *perdo*. Vel potius ab Æolico Δεὺς ut Fr. Junio placuit. Δεὺς autem ſive θεὸς vel a θέω *curro* quia antiqui ſic dixerunt ſidera & ſtellas, quod ſemper in curſu eſſent. Vide Macrob. lib. 1. Sat. cap. 23. vel ab Hebræo *dai* id eſt *ſufficere*, unde *ſhaddai*, quod ſolus Deus ſufficiat. Vel potius ab Ægyptio Mercurii nomine *Thoyt* ſive *Theut*, ſive *Thoth*.

Dextans.] Vide *Bes*.

Dextimum.] Dexter, dexterior, dextimus, ut ſiniſter, ſiniſterior, ſiniſtimus. Varro: *A primo compito dextimam viam munit Epicurus*. Vide Nonium.

Dextra auſpicia] Dexter ut apud Græcos δεξιὸς propitium ſignificat. Ita dextro Jove, dextro Hercule. Id eſt propitio, more Græcorum ſcilicet, nam alioqui Romani *dextrum* vocant infauſtum, *ſiniſtrum* vero fauſtum. Vide *ſcæva*.

Dextrarum tibiarum.] Dextræ tibiæ &

DIABATHRA genus ſolearum Græcanicarum.

Dianius locus Dianæ ſacratus.

Dicaſſit, dixerit.

Dice pro dic antiqui poſuere.

Dicearchia vocabatur, quæ nunc Puteoli; quod ea civitas quondam juſtiſſime regebatur.

Dici mos erat Romanis in omnibus ſacrificiis, precibuſque, POPULO ROMANO, QUIRITIBUSQUE, quod eſt Curenſibus. quæ civitas Sabinorum potentiſſima fuit.

Dictynna Diana, quam eſſe lunam putabant, dicta quod fulgore ſuo noctu omnia oſtendat.

NOTÆ.

ſiniſtræ tibiæ quæ dextra parte oris & manu dextra, ſive ſiniſtra parte oris & manu ſiniſtra tenebantur. Siniſtræ tibiæ acuti ſoni erant & pluribus foraminibus apertæ: dextræ vero gravis & uno tantum foramine. Cum dextra & ſiniſtra jungebantur impares dictæ, cum duæ dextræ, ſive duæ ſiniſtræ pares. Vide *impares*. De tibiis dextris & ſiniſtris paribus & imparibus multi multa tradidere: ſed adeo diverſa, ut res magis incerta ſit Vide Donat. Jul. Scaliger lib. 1. Poet. cap. 20. Caſaub. in libello de Satura & Satyrica. Manut. lib. 3. de quæſ. per ep. cap. 4. & Salmaſium ad Vopiſcum in Carino, qui rem omnem omnium optime proſecutus.

Diabathra.] A διαβαίνω, eo, ambulo. Inde diabathrarii qui diabathra faciunt. Plaut. Aulul. 3. 5.

Sedentarii ſutores, diabathrarii:

Dianius.] Optime legendum monuit Scaliger *Dianium*. Sic *Minervium* & *Vulcanium* dicitur locus Minervæ vel Vulcano conſecratus. Et apud Livium aperte Dianium legitur lib. 1. ſect. 48. *Quum ſe domum reciperet, perveniſſetque ad ſummum Cyprium vicum ubi Dianium nuper fuit.*

Dicaſſit.] Dicaverit, id eſt, dixerit. *Dicare* enim & *dicere* pro eodem veteres uſurpabant. Unde *dedicare* ſupra in *delicata* expoſuit *dicendo deferre*, & poſt *profanum*, *Deo dicta*, id eſt *Deo dicata*. Et in illo Virgilii 8. Æneid. — *Lupercal*

Parrhaſio dictum Panos de more Lycæi.

Dictum inquit Servius, *dicatum conſecratum.*

Dice.] Pro *dic*. Plaut Mercat. 1. 2.

Quid eſt igitur quod vis? Dicam, dice. Vide locum Nævii in voce *ſummuſſi*. Sed in veteri edit. legitur *dice pro dicam*. Recte modo legas *dicem* pro *dicam*. Vide *attinge*.

Dicearchia.] Melius ut in margine *Dicæarchia*: nam Græce Δικαιαρχία. Campaniæ felicis urbs, Puteoli, Idem ſcribunt Strabo, Pauſanias, & Stephanus qui etiam *Dicæam* vocat. *Minor delos* etiam dicta. Vide *minorem Delum*.

Dici mos erat.] Hæc verba *Populo Romano Quiritibuſque* ex conceptis antiquatum precationum verbis tracta ſunt. Livius lib. 8. *Comparant inter ſe ut ab utra parte cedere Romanus exercitus cepiſſet, inde ſe conſul devoveret pro populo Rom. Quiritibus.* Et apud Gellium lib. 10. cap. 24. *Die Noni Populo Romano Quiritibus compitalia erunt*, quaſi dicas quod Populo Rom. & Quiritibus bene vertat.

Dictynna.] Ridicule Feſtus Dictynnam lunam dictam putat quaſi quæ dicat & indicet noctu omnia. Dictynna enim Græcum eſt, & ſic dicta Diana a retibus venatoriis quæ Græce δίκτυα ut de nympha Britomarti docet Callimachus hymn. in Dianam:

— — — κὰδ δ' ἔθορεν εἰς ἁλιήων
Δίκτυα, τά σφ' ἐσάωσαν, ὅθεν μετέπειτα Κύδωνες
Νύμφαν μὲν Δίκτυναν, ὄρος δ' ὅθεν ἥλατο νύμφη
Δικταῖον καλέουσι.

Id eſt, — *&* *ſaliit in piſcatorum*
Retia, quæ illam ſervarunt, unde poſtea Cydones
Nympham quidem Dictynnam, montem vero unde ſaliit

Directum

Dierectum dicebant per antiphraſim, volentes ſignificare malum diem.

Dies dictus, quod divini ſit operis, ſive ab Jove ejus, ut putabant, rectore, qui Græce Δία appellatur. ſive quod aër diurnus dehiſcat in candorem.

Diffarreatio genus erat ſacrificii, quod inter virum, & mulierem fiebat diſſolutio. dicta diffarreatio, quia fiebat farreo libo adhibito.

Dignorant ſigna imponunt, ut fieri ſolet in pecoribus.

Dilaniare eſt diſcindere, & quaſi lanam trahere. unde lacinia & lanius dicitur, qui pecus diſcindit.

Dilectus militum, & is, qui ſignificatur amatus, a legendo dicti ſunt.

NOTÆ.

Dictaum vocant.

Hanc Callimachi hiſtoriam narrat Scholiaſtes Ariſtophanis io Βατράχ. p. 275. ſed apud eum corrupte *βρελιμάζρος* pro *βομμιάζρος* legitur, tu monitus emenda.

Dierectus.] Quaſi *dies rectus* & per antiphraſim dici vult Feſtus, quod is dies minime rectus ſit, ſed contra *ſævus*. Quod ineptum plane eſt. Nec placet etiam ut *dierectus ſit* in crucem elatus, ut quidam volunt. Vere ut videtur Salmaſius qui monuit *dierectus* eſſe meram putam vocem Græcam διάρρηκτος *a* in *e* mutato *dierectus*, id eſt *diſruptus*, Curcul 2. 1.

Lien dierectu' 'ſt.

Ubi quidam Codd. habent:

Lien diſruptu' 'ſt.

Quod ſine dubio non vera lectio, ſed explicatio vocis *dierectus* ab ſtudioſo aliqua margini adſcripta ut ſit. & male poſtea in textum recepta; quod certe unice Salmaſii conjecturam fulcit.

Dies] Primum & tertium etymon Feſti falſum & ineptum eſt præſertim tertium: quis enim a *dehiſco* diem dictum putet. Secundum confirmat Macrob. lib. 1. Sat. cap. 15 *Jovem accipimus*, inquit, *lucis auctorem, unde & Lucretium Salii in carmine canunt & Cretenſes Δία τὴν ἡμέραν vocant, ipſi quoque Romani Dieſpitrem appellant, ut diei patrem.* Idem Varro lib. 4. *Nam olim deivos & dieſpater dictus, hoc eſt aer & dies pater. a quo dei dicti qui inde & dies, & dius, & divus.* Et lib 5. *A quo tempus, id ab hoc deo dies appellatur.* Caninius vero in a[l]phabeto ſuo a punico *dia* diem vult dictum.

Diffarreatio.] Lege: *Diffarreatio genus eſt ſacrificiis quum inter virum &c.* vel, *quo inter virum*, &c. Diffarreatio eſt ſolutio matrimonii per confarreationem contracti. Confarreationem autem ſic deſcribit Ulpianos tit. 9 inſtit. *Farre*, inquit, *convenitur in manum certis verbis, & teſtibus decem præſentibus, & ſolenni ſacrificio facto, in quo panis quoque farreus adhibetur.* Inde gloſſæ Iſidori: *Diffarreatio, diſſolutio inter virum & fœminam.*

Dignorant] Gloſſ. *dicnorat*, χαράσσει id eſt ſignat. Nam dignorare eſt ſignare notas inurere. Virg.

——— *Et nomina gentis inurat.*

Nota inuſta dicta character Columel. lib. 11. cap. 2. *Nec minus majora quadrupedia charactere ſignari debent.* Quo loco forte an deceptus Scalig. in conjectaneis notavit inſtrumentum quo perurunt dici *character* rei ruſticæ autoribus, quod falſum eſt: nam de nota impreſſa *character* ſemper dicitur ut & Græcum χαράκτηρ & χάραγμα.

Dilaniare.] A lana, quod a Græco λᾶνος dorice pro λῆνος, lana. Inde laniare & laniſta, ut apud veteres dicebatur is qui lanam carebat, hoc eſt carminabat, carpebat inde *lanius* & *laniena*: ſic enim legendum in verbis Feſti pro *lacinia*.

Dilectus.] Militum dilectus vel delectus: nam hæc duo veteres non diſtinguebant, à legendo Varro lib. 5 *ab legendo legio & diligens & delectus* Item *dilectus*, quo amatum ſignificamus, a *diligendo* quod a *legendo*, quia eum legimus

Digitized by Google

Diſertus a diſſerendo dictus.

Diſpenſatores dicti, qui æs penſantes expendebant, non adnumerabant. hinc deducuntur expenſa, ſive diſpenſata, vel compenſata: item compendium, diſpendium, aſſipondium, dupondium.

Diſpeſcere eſt proprie pecus a paſtione deducere, ut compeſcere una paſcere, & in uno loco continere.

Diſſulcus porcus dicitur, cum in cervice ſetas dividit.

Diſtiſum, & pertiſum dicebant, quod nunc diſteſum, & perteſum.

Dividiam diſcordiam.

Dividicula antiqui dicebant, quæ nunc ſunt caſtella, ex quibus a rivo communi aquam quiſque in ſuum fundum ducit.

Dium antiqui ex Græco appellabant, ut a deo ortum, & diurnum ſub cælo lumen ἀπὸ τοῦ Διός. Unde adhuc ſub dio fieri dicimus, quod non fit ſub tecto; ' & interdiu, cui contrarium eſt noctu. Dium, quod ſub cælo eſt extra tectum, ab Jove dicebatur. & Dialis flamen,

Notæ.

Ut *Apello*, *Apollo*. *ſors* autem eſt hereditas patrimonium. *Diſſortio* ſortis diviſio, inter *conſortes*, id eſt, coheredes. Vide *ſors*. Inde diſſertio pro controverſia & contentione Gloſſar. *diſſertio*, *ἀμφισβήτησις*.

Diſertus.] A diſſerendo. *Diſſerere* autem verbum eſt tralatitium a re agraria. Varro lib. 5. *Quod dicimus, diſſerit partes, item areas, tranſlatitio aque ex agris verbo utimur. Nam ut olitor diſſerit in areas ſui cujuſque generis res, ſic in oratione qui facit, diſertus.*

Diſpenſatores.] Pecunias veteres non numerabant: ſed pendebant paſſim in ſacris & profanis literis. Hujus moris veſtigium erat in æde Saturni ubi trutina poſita. Varro lib. 4. *Per trutinam ſolui ſolitum, veſtigium etiam nunc manet in æde Saturni, quod ea etiam nunc propter penſuram trutinam habet poſitam.* A pendendo igitur diſpenſatores dicti qui pecunias pendebant. Inde *expenſa* quæ de pondere detrahuntur, *compenſata* quæ æquali pondere facta ſunt. *Compendium*, cum æquales aliquid addendo redduntur lances. *Diſpendium*, ponderis diminutio, cum quid ponderi detrahitur, Varro lib 4. *Ab eodem aere impendendo diſpenſator, & in tabulis ſcribimus expenſum, & inde prima penſio, & ſic aut ſecunda, aut quae alia, & diſpendium ideo quod in diſpendendo ſolet minus fieri: compendium, quod cum compenditur, una fit.* Vide Plin. lib. 30. cap 3. Inde eſt etiam quod nunc dicimus *pœnas pendere* quia ob delictum veteres pecuniam non numeratam ſed penſam ſolvebant. Vide *pendere*.

Dipeſcere.] Vide *compeſcere*.

Diſſulcus.] Porcus qui ſetas in fronte ita diviſas habet ut in medio quaſi ſulcus efficiatur. Gloſſ. Diſſulcus, *χοῖρος διχαίτης*.

Diſtiſum & pertiſum.] Ut a *cado*, *occido* ſic a *taedet*, *diſtiſum*. diſtæſum, & *pertiſum*, pertæſum

Dividiam.] Diſcordiam, Attius Phœniſſis:

Ne horum dividia diſcordiis diſſipent
Diſturbent tantas & tam optimas
Civium divitias.

Quem locum afferens Nonius ſimiliter *dividias* diſſenſiones interpretatur. Et Gloſſarium: *Dividia*, *διχονοία*, *diſſentio*. Significat etiam *dividia* triſtitiam tædium. Plaut. Bacch. 4. 6.

Nimis illac res eſt magna dividia mihi.

Vide Varr. lib. 6.

Dividicula.] Caſtella erant loca quæ aquam publicam recipiebant & in varia loca tramittebant, unde a *dividendo*, *dividicula* dicta

Dium.] Παρὰ τοῦ Διός *ab Iove*. Unde *δῖος*, *δῖοι* *Dius*. Inde *ſub Dio.* Quod Horat. Dixit, *ſub Iove*.

Et interdiu.] *Diu* & *noctu* non a *Dius* ut putat Feſtus ſed a *Dies* *Diu* & *noctu*

[1] & Dius heroum aliquis ab Jove genus ducens. [2] Dium fulgur appellabant diurnum, quod putabant Iovis, ut nocturnum Summani.

Doli vocabulo nunc tantum in malis utimur: apud antiquos autem etiam in bonis rebus utebantur. unde adhuc dicimus Sine dolo malo; nimirum, quia ſolebat dici & bonus.

Doliola, locus in urbe ſic vocatus, quia invadentibus Gallis Senonibus urbem, ſacra in eodem loco doliolis repoſita fuerunt. qua de cauſa in eodem loco ne deſpuere quidem alicui licebat.

Domus a Græco δόμος.

Donaticæ coronæ dictæ, quod his victores in ludis donabantur, quæ poſtea magnificentiæ cauſa inſtitutæ ſunt ſuper modum aptarum capitibus, [3] quali amplitudine fiunt cum lares ornantur.

Donum ex Græco eſt, quod illi vocant δῶρον.

Dorſum dictum, quod pars ea corporis devexa ſit deorſum.

NOTÆ.

pro *die* & *nocte*. Antique. Unde *interdiu*.

1. *Et Dius hereum aliquis.*] Herculem intelligit. Sed ſcripſerat Feſtus, ut optime Scaliger, *Dius fidius Her. al. ab Iove genus ducens.* Pro quo ſubæratum numiſma Paulus dedit. Gloſſarium, *Dius fidius.* Διὸς υἱὸς Ἡρακλῆς.

2. *Dium fulgur.*] Jovi diurna fulmina, Summano nocturna veteres tribuebant, quod ille Diei, hic tenebrarum pater, eſt enim *Summanus* Pluto. Gloſſ. Κεραυνοϐόλιον ἡμερινὸν *fulgur Dium*. Κεραυνοϐόλιον ἀπὸ τῶν νυκτερινῶν, *fulgur Summanum*. *proverſum* vero fulgur dicebatur, quod in certum erat noctu an interdiu factum eſſet, quapropter Iovi fulguratori & Summano ſacrificabant. Vide *proverſum*.

Doli.] Dolus ut in malam ſic & in bonam partem ſumebatur. Unde ad diſtinctionem *dolum malum* & *dolum bonum* dicebant. Sic multæ aliæ voces mediæ cum apud Latinos tum apud Græcos, ut *gratia* apud Terent. bona & mala gratia. Phorm. 4. 3.

— inter vos ſic hæc potius cum bona
Ut componatur gratia quam cum mala.

Et apud Plaut. alicubi.

Cognata mea malam gratiam habere nequeo.

Sic apud Græcos χάρις. Callim. hym. in Del.

Μάλα γάρ τι χάριν ἰχαρίσσατο Λητοῖ.

Valde enim malam gratiam retulit Latona.

Doliola.] Varr. lib. 4. *Eſt locus qui vocatur* Doliola *ad cloacam maximam, ubi non licet deſpuere, a* Doliolis *ſub terra.* Integram ex Livio hiſtoriam libet apponere lib. 5. ſect. 40. *Flamen interim Quirinalis, virgineſque Veſtales, omiſſa rerum ſuarum cura, quæ ſacrorum ſecum ferenda, quæ (quia vires ad omnia ferenda deerant,) relinquenda eſſent, conſultantes, quiſve ea locus fideli cuſtodia aſſervaturus eſſet, optimum ducunt condita in doliolis, ſacello proximo, ædibus flaminis Quirinalis, ubi nunc deſpui religio eſt, defodere.* Locus eſt non longe a muris paulo ſupra horrea publica. In XIII. regione urbis.

Donatica.] Majores quædam coronæ, quas capite ferre propter earum amplitudinem nequibant milites ſed imaginibus ſuis appendebant. Provinciales eas vocat Tertullian. ut monet Scaliger. *Sunt & provinciales aureæ,* (coronæ) *imaginum jam, non virorum, capita majora quærentes.*

3. *Quali amplitudine ſunt.*] Lares coronis floribus ornabant Sueton. Auguſt. cap. 31. *Compitales lares ornare bis anno inſtituit, vernis floribus & æſtivis.* Ex hoc autem Feſti loco docemur coronas illas amplas fuiſſe imo & ipſis etiam laribus majores.

Donum.] Nam ſæpe *r* mutatur in *n*.

Dorſum.] A *deorſum* quod dorſum ex

Digitized by Google

Dotem manifeſtum eſt ex Græco eſſe. nam διδόναι dicitur apud eos dare.

Dracones dicti ἀπὸ τοῦ δέρκειν, quod eſt videre. clariſſimam enim dicuntur habere oculorum aciem. qua ex cauſa incubantes eos theſauris cuſtodiæ cauſa finxerunt antiqui. Ideoque Æſculapio adtribuuntur; quod vigilantiſſimi generis putantur. quæ res medicinæ maxime neceſſaria eſt.

Dubenus apud antiquos dicebatur, qui nunc dominus.

Dubiat, dubitat.

Duco, cum pro puto ponimus, ex Græco deducitur, quod illi dicunt δοκῶ.

Duellum, bellum. videlicet quod duabus partibus de victoria contendentibus dimicatur. Inde & perduellis, qui pertinaciter retinet bellum.

Duicenſus dicebatur cum altero, id eſt cum filio, cenſus.

Duidens hoſtia bidens.

Duis duas habet ſignificationes. nam & pro dis ponebatur, & pro dederis.

Dumecta antiqui quaſi dumiceta appellabant, quæ nos dumeta.

Dumoſa, frondoſa.

Notæ.

utraque parte declive ſit & deorſum feratur.

Dos.] A διδόναι dare, inquit Feſt. Sed non immediate, eſt enim a δῶς quod Heſychius exponit δόσις.

Dracones.] Acie acutiſſima & inſomni natura dracones eſſe multi prodidere, quare & eos a δέρκειν, δρακεῖν dictos putant alluſit Horatius:

> ——— *tam cernis acutum*
> *Quam aut aquila, aut ſerpens Epidaurius.*

Inde eos poëtæ Heſperidum hortis & aureo Æetæ velleri præfecere. Æſculapio etiam dicati feruntur, quin & Æſculapium ipſum Romam olim ſpecie Draconis tranſlatum ex hiſtoria notum eſt.

Dubenus.) Vide in voce *Addubanum.* Nam hic quoque legit Scaliger. *Dubienus apud antiquos dicebatur qui nunc dubius,* &c. in gloſſis tamen legitur: *dubius* δεσπότης i. *Dominus.* Quod huic Feſti loco favere videtur. Imo & Feſti ſcripturam veram eſſe arbitror *Dubenus.* Et ita in Gloſſario reſcribendum vel potius *dubiuns.* A *Dominus M* mutato in *B. debiuns dubinus, dubenus.*

Dubiat.) A *duo, dubium,* unde *dubiare,* poſtea *dubitare.*

Duce.) A δοκῶ puto. Virg. 10.

> ——— *tanton' me crimine dignam*
> *Duxiſti.*

Duellum.] Ut a *duonum,* bonum, ſic a *duellum* bellum. Varr. 6. de L L. *Perduelles ſunt hoſtes, ut perficit. Sic perduellum, duellum, id poſtea bellum. Ab eadem cauſa facta* Duellona, *Bellona.* Gloſſ. Duellona, πολεμική. *Bellatrix.* Male Vulcanius reſcribendum contendit *Bellona.*

Duicenſus.) Biſcenſus. Gloſſ. Duicenſus, δίτιμος, B. δεύτερον ἀπογεγραμμένος. i. *Bis, & ſecundo cenſus.* Vide *duis.*

Duideus. Vide *Bidens.*

Duis.] A Græco δίς, *dues,* inde *bis.* Et hic pro dis legendum *bis-duis* autem pro *dederis* a verbo *duere.* Vide *addues.*

Dumecta.) A *dumus, dumicetum, dumectum,* & eliſo c *dumetum.*

Dumoſa frondoſa.] Dumus a δρυμὸς ſylva querna. δρυμὸς, δυρμὸς *durmus* & r in *ſ duſmus* duſmoſus, & eliſo *ſ dumoſus.*

Duodeviginti dicendi conſuetudinem a Græcis traxiſſe videmus, qui ſic enuntiant δυοδεείκοσι.

Duonum, bonum.

Duplabis, duplicabis.

Duplionem antiqui dicebant, quod nos duplum. venit autem a Græco διπλῶν.

Dumoſo in loco apud Livium ſignificat dumoſum locum. antiqui enim interſerebant S litteram, & dicebant coſmittere pro committere, & caſmenæ pro camenæ.

Notæ.

frondoſus.

Duodeviginti.] Duo deſunt de viginti.

Duonum.] Vide *duellum*. Duonus legere eſt in carmine ſaliari ut illud reſtituit Scaliger. ——— *omnia.*

Dapatilia comiſſo Iani cuſiones,

Duonus ceruſes Divius, Ianuſque venit.

Duonus ceruſos. i. Bonus creator.

Duplabis.] Ut a *donum*, donare, ſic a *duplum* duplare. Gloſſarium *duplavit*, ἐδίπλωσεν. *Duplicavit.*

Duplionem.) Duplum. leg. XII. *tab. Reus furti duplione decidito.* Item :—

Noxiamve duplione decernito.

Duſmoſo.] A dumoſo inſerto ſ ut vult Feſt. Contra, ſ in duſmoſo non modo non inſertum eſt, Sed eliſum in *du moſo*. Eſt enim a Græco δρύμος. Vide ſupra.

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER QVINTUS.

E.

EAMUS ex Græco ἴωμεν.
Eapſe, eaipſa.
Eccere jusjurandum eſt, ac ſi dicatur per Cererem, ut æcaſtor, ædepol. Alii eccere pro ecce poſitum accipiunt.
Edeatre, qui præſunt regiis epulis, dicti ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων.
Edecimata, electa.
Ederam flamini diali neque tangere, neque nominare fas erat: pro

Notæ.

Eamus.] Potius a Græco ἴωμεν, ab ἴω eo, vado.

Eapſe.] Ea ipſa. Plaut. Cyſtel. 1. 2.

Puerum aut puellam alicunde ut reperirem ſibi
Recens natum, eapſe quod ſibi ſupponeret.

Sic *eampſe*, eam ipſam. Idem Trucul. 1. 2.

Quia te adducturam huc dixeras eum ipſum non eampſe

Eccere.] Per Cererem. Gloſſ. *Ecere*, κατὰ τῆς Δήμητρος. Sic *Epol*, per Pollucem. *Ecaſtor*, per Caſtorem. Terent. Phor. 2. 2.

— Eccere quid ſi reddet.

Alii volunt dici quaſi ecce rem ut Chariſius & Nanius lib 2. Miſcell. cap. 21. ſed fruſtra Vide *Mecaſtor*.

Edeatre.] Scaliger legit *Edeatra*: ſed legendum *edeatroe*. hoc eſt *Edeatroi*, ut ſupra *demoe*, *demoi*. Ἐδέατρος, ὁ προγεύστης βασιλέως, ἐπιμελητὴς δείπνων Heſych. *Edeatrus, prægustator regius, curator epularum.* ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων, ab eduliis.

Edecimata.] Quæ e multis decima ſive potius quæ e decimis, *decima* capiuntur. Id eſt electa. Sed mirum quod in Gloſſario legitur nempe edecimatum, ἀδεκάτευτον ἀδεκαδέκτην. Decimis excluſum cui non datæ ſunt decimæ. Heſychius: ἀδεκάτευτον, ἀδεκαδέκατον, ὁ δεκάδας μὴ λαμβάνων. *qui decimas non accepit.*

Ederam] Cur Flamini Diali nefas

Elaudare plus , quam nominare.

Elecebræ argentariæ meretrices, ab eliciendo argento dictæ.

Electabo , eliciam.

Elices ſulci aquarii, per quos aqua collecta educitur e liris.

Elinguem ſine lingua.

Elixa a liquore dicta.

Elucum ſignificat languidum, ac ſemiſomnum. vel ut alii volunt allucinatorem, & nugarum amatorem. ſive halonem, id eſt heſterno vino languentem, quem ἰωλον vocitant Græci.

Elumbem , evulſo lumbo.

Em pro eum ab eo , quod eſt is.

Emancipati duobus modis intelliguntur, aut ii, qui ex patris jure exierunt; aut ii, qui aliorum fiunt dominii. quorum utrumque fit mancipatione.

Emem eundem.

Notæ.

Elacatena piſces cetacei ad ſalſuram apti. Vulgo vocantur *melandria.* leg. *melandrya.* μελάνδρυα Græce pulpamenta Thynnorum.

Elaudare.] *Laudare* , nominare. *e* eſt intenſivum. Sic *emirari* majus eſt quam *mirari* Horat.

— *Emirabitur inſolens.*

Ubi olim plura.

Elecebra.] Reſpicit ad locum Plauti Menæch. 2. 3.

Nam ita ſunt hic meretrices omnes elecebræ argentariæ.

Electabo eliciam.] Plaut. Aſin. 2. 2.

Quæ iſtac præda eſt tibi adverſum atq; electabo

Quidquid eſt.

Vide *allicit* & *lacit.*

Elices.] Ab eliciendo elices dicti ſulci per quos aqua e liris, id eſt, ſulcis minoribus extra ſegetem educitur. Colum. lib. 2. cap. 8. *Sed quamvis tempeſtive ſementis confecta erit, cavebitur tamen ut patentes liras, crebroſque ſulcos aquarios, quos nonnulli elices vocant, faciamus.*

Elinguem.] Sic infra. *elumbem, avulſo lumbo.* Elinguare dixit Plautus linguam præcidere, Aulul. 2. 2.

Si hercle ego te non elinguandam dedero uſque ab radicibus.

Elixa.] Quæ in aqua cocta ſunt, a liquore quem *lix* dicebant. Id ſentit Varr. lib. 4 de L. L. *Elixum eſt a liquore aqua deductum.*

Elucum.] A Græco ἰωλος *heſternus*. Feſtus videtur deducere tranſpoſito *l* & addito *c*; ita ut is Elucus dicatur, qui heſterno vino, heſternis epulis languet, unde & infra lib. 8. Helucum ab hiatu & oſcitatione dictum ſcribit. At Gellius lib. 16. cap. 12. *Cloatius verus*, inquit, *alucinari factum ſcribit ex eo quod dicitur Græce ἀλύειν, unde elucum quoque, eſſe putat, a litera in e converſa, tarditatem quandam animi ac ſtuporem, qui allucinantibus plerumque uſu venit.* Unde colligimus elucum, non ſolum languidum, ſemiſomnum, allucinatorem, ſive halonem ſignificare, ſed etiam morbum vel affectum ipſum ob heſterni vini repletionem, quem Græci ἰωλοκρασίαν vocant. Sic Tertullianus dixit *ab heluco defenſare*, hoc eſt, ab heſterni cibi vel vini gravedine. De etymo autem Feſto potius aſſentior, niſi malis *elucum* eſſe quaſi *e luce*, id eſt ſine luce. De *alucinari*. Vide *alucinatio*.

Elumbem.] Vide *elinguem.*

Em.] A poetico νίν ſive μίν dixere *im* eum. & *em*, unde *emem*, eundem, eum ipſum.

Emancipati.] Filii dicuntur emancipati qui e patris manu exeunt, ut ſui fiant dominii, vel ut in adoptivi patris poteſtatem tranſeant, utrumque autem fit emancipatione, hoc eſt abalienatione vel exemptione e patria poteſtate, ex ſolenni juris Romani formula.

Emem.] Vide ſupra *em.*

Digitized by Google

Emere quod nunc eſt mercari, antiqui accipiebant pro ſumere.

Empanda, paganorum dea.

Emptivum militem, mercenarium.

Emuſſitata, ad amuſſim facta.

Endoitium, initium.

Endoplorato, implorato, quod eſt cum quæſtione inclamare. Implorare namque eſt cum fletu rogare, quod eſt proprie vapulantis.

Endoprocinctu, in procinctu. ſignificat autem cum ex caſtris in prælium exitum eſt. procinctos quaſi præcinctos, atque expeditos. nam apud antiquos togis incicti pugnaſſe dicuntur.

Ennam, etiamne.

Enubro, inhibenti.

Notæ.

Emere.] Vide ſupra *abounto.*

Empanda.] Paganorum, hoc eſt, agricolarum Dea in cujus honorem Paganalia feſta menſe Januario peragebantur, eadem quæ Ceres ex Varrone apud Nonium in pandere: *Varro*, inquit, *exiſtimat ea cauſſa dici, quod qui ope indigerent, & ad aſylum Cereris confugiſſent panis daretur, pandere ergo quaſi panem dare, & quod nunquam fanum ſalibus clauderetur. De vita pop. Rom. lib. 1. Hanc deam Ælius putat eſſe Cererem, ſed quod in aſylum qui confugiſſet, panis daretur, eſſe nomen fictum a pane dando pandere, hoc eſt aperire.* Non dubium eſt quin Pandam ſive Empandam Deam intellexerit. Sed eam Scaliger a latitudine Empandam dictam putat, nam & εὐρύστερνος dicebatur. At Varro a pandendo. Eandem Ælius Cererem, Scaliger Palem. Ab utraque tamen diverſam facere videtur Varro his verſibus:

> *Te Anna & Peranna, Panda*, τῇ Λατώ, *Pales.*
> *Nerienes, Minerva, Fortuna, ac Ceres.*

Eam alii pacis Deam. Gloſſ. *Panda* εἰρήνης Θεός. Cui non immerito a *pandendo* panda nomen datum eſt.

Emptivum] Emptivi milites qui mercede conducti militabant.

Emuſſitata.] Ad amuſſim facta, recte reſpicit locum Plauti Mil. Glor. 3. 1.

> *Si albus capillus hic videtur, neutiquam ingenio eſt ſenex*
> *Ineſt in hoc amuſſitata ſua ſibi ingenua indoles.*

Ubi ex Feſto legendum *emuſſitata*, ut & in Aldinâ legitur & apud Nonium in voce *examuſſim*. Malim tamen *amuſſitata*, ut in antiquiſſima Veneta. Et facile apud Feſtum & Nonium erratum fuiſſe crediderim, & *emuſſitata* pro *amuſſitata* operas poſuiſſe. Etſi obſtat ſeries litterarum. Porro de primo verſu Plauti, en tibi quod etſi alienum videatur, non ingratum tamen fore confido. Is eſt ex Anacreonte ad verbum tranſlatus Od. 48.

> Τὰς χαίτας γέρων μὲν ἐστι
> Τὰς δὲ φρένας νεάζει.

id eſt,

> *Capillis quidem ſenex eſt*
> *At ingenio juveneſcit.*

Endoitium.] Pro *in* veteres dicebant *endo.* Gloſſ. *endo*, ἐν, εἰς. *Endotuetur.* Ennius pro *intuetur.*

> *Endotuetur ibi lupus fœmina, conſpicio amens.*

Endoplorato.] Gloſſ. *endoplorato* ἐπικαλέσαν. i. implorato, inclamato. *Implorare, eſt inclamare, ad auxilium invocare*, Feſtus. Item *plorare, flere, inclamare.* In leg. Rom *Si parentem puer verberet aſt olle ploraſſit.* id eſt, clamaverit, ad auxilium vocaverit. Locum adi.

Endoprocinctu] In procinctu dicebantur milites cum ſe ad pugnandum cinxerant Nam veteres Romani cincti pugnabant. Inde Cethegi dicti *cinctuti.* Vide Horat. in arte.

Ennam.] Exempla deſidero.

Enubro.] Enubrum auſpicium, enubræ

Enunquam, ecquando.

Epeus nomen cujuſdam fabri, qui equum Dureum fecit.

Epicrocum genus amiculi croco tinctum, tenue, & perlucidum.

Epilimma genus viliſſimi unguenti.

Epiſtylium trabs, quæ ſuper columnas ponitur.

Epolonos dicebant antiqui, quos nunc epulones dicimus. Datum autem eſt his nomen, quod epulas indicendi Jovi, ceteriſque diis poteſtatem haberent.

Epulam antiqui etiam ſingulariter poſuere.

Epulares appellabantur, qui in quibuſdam ludis nocte epulabantur.

Equeſtre æs, quod equiti dabatur.

Equiria ludi, quos Romulus Marti inſtituit per equorum curſum, qui in campo Martio exercebantur.

Equirine, juſiurandum per Quirinum.

Equo vehi flamini diali non licebat, ne ſi longius digrederetur, ſacra negligerentur.

Equitare antiqui dicebant equo publico merere.

Equus Marti immolabatur, quod per ejus effigiem Trojani capti ſint: vel

NOTÆ.

aves, quæ remorantur. Gloſſ. *Enubra*, ἐναντία. i. contraria. *Eniber piſcis*, ὄρνις πονηρά. i. avis improba, infauſta. Enuber autem ſive *enuber*, *eneber* vel *ineber* ab inhibendo ut a probibendo, *proeber*. Vide *inebra*.

Enumquam.] Gloſſ. *Enunquam*, εἴ ποτε, καὶ ποτὲ Livius lib. 10. *En unquam fando audiſtis patricios primo eſſe factos non de cælo demiſſos.*

Epeus.] Faber qui equum ligneum edificavit quo Troja capta. Virg. 2. Æneid.

———— *Et ipſe doli fabricator Epeus.*

Epicrocum.] Genus veſtis a Græco ἐπὶ & κρόκος quod croco tincta ſit. Nævius apud Varronem: *Diabathra in pedibus habebat & erat amictus epicroco.* Gloſſ. *Epicrocum* ἐσθῆτος εἶδος.

Epilimma.] Lege ut erat in marg. *Epalimma*. Græce ἐπάλειμμα ab ἐπαλείφω unguo.

Epiſtylium.] Ab ἐπὶ & στύλη columna, quod ſupra columnam ponitur, vulgo *Architrave*.

Epolones.] Apud Romanos is mos erat ut Placandæ alicujus dei iræ, Epulæ, convivia in illius templo exhiberentur, quæ alio nomine *lectiſternia* dicebantur quod diis epulaturis lecti ſternerentur. Et iis conviviis procurandis præerant triumviri Epuloni dicti, qui poſtea ſeptemviri, tandem decemviri facti ſunt. *Epolones* autem antiqua ſcribendi conſuetudine qua *Epolas pro epulas*, &c.

Epulam.] Sicut *deliciam* ſingulari numero. Unde in lapide antiquo: *Pro ſalute veneria filia dolciſſima delicia ſua.*

Epulares.] Varro: *Dum Epulares nocte epularentur.*

Equiria.] Ab equorum curſu dicta Equiria, die 27. Februarii celebrari ſolita. Ovid. 2. Faſt. Erant & alia Equiria quæ die 14. Martii peragebantur in campo Martio, vel, ſi is aqua teneretur, in monte Cœlio. Vide *Martialis campus*.

Equirine.] Per Quirinum ut *Ecaſtor*, per Caſtorem, *Ecere* per Cererem. Vide *Mecaſtor*.

Equo flamini Diali.] Vide *Edera*.

Equitare.] Proprie de equitibus militaribus dicebatur qui equo publico militabant, unde Plin. lib. 33. cap. 1. *Equitum nomen ſubſiſtebat in turmis equorum publicorum.*

Equus.] Vide *October equus*.

Digitized by Google

quod eo genere animalis Mars delectari putaretur.

Erctum citumque fit inter conſortes, ut in libris legum Romanarum legitur. Erctum a coercendo dictum, unde & erciſcundæ & erciſci. Citum autem eſt vocatum a ciendo.

Erebum Vergilius interdum obſcuritatem quandam eſſe deſcribit apud inferos, cum ait: Imas Erebi deſcendit ad umbras. Interdum flumen ejuſdem loci, dicens. Et magnos Erebi tranavimus amnes. Varro vero [1] Erebo natam noctem ait. Unde eſt & illud: Erebo creata fuſcis crinibus nox te invoco.

Ergo correptum ſignificat idem, quod apud Græcos ἕν: producte, idem quod χάριν, hoc eſt gratia; cum ſcilicet gratia intelligitur pro cauſa. Sed illud ſuperius etiam ſine exemplis notum eſt; hoc inferius, ſic formatur. cum dicimus de aliquo, ſtatua donatus eſt honoris, virtutiſque ergo, id eſt honoris, virtutiſque cauſa.

Eritudo, ſervitudo.

Erugere ſemel factum ſignificat, quod eructare ſæpius. illud enim perfectæ formæ eſt, hoc frequentativæ.

Ervum & ervilia a Græco ſunt dicta, quia illi ervum ὄροβος ὀροβίας appellant.

NOTÆ.

Erctum citumque.] Tolle copulam *que* & lege: *Erctum citum.* Erctum ab ercendo, hoc eſt coercendo, ab *erco* ercis, unde *erciſco*, coerceo, certis regulis rego, partior. *Citum* a *cio* divido. Ita ut *erctum citum* ſit coercitum diviſum. Nam primum coercebatur patrimonium, poſtea dividebatur. Verum Donatus *erctum* non *coercitum* ſive *ſeptum*, ſed *patrimonium*, *hereditatem* interpretatur. Erit igitur *erctum* pro *herctum* quod pro *horctum* id eſt *bonum* teſte Feſto. Quare *horctum herctum*, vel *erctum citum* eſt *hereditas diviſa*. quod inter cohæredes fit qui proprie *conſortes* dicuntur. Vide *ſors*.

Erebus.] Hic certè turpiter ſive Feſtus ſive Paulus lapſus eſt Erebus enim duobus hiſce Vergilii locis pro toto inferorum loco ponitur. Illum vide 6. Æneid.

1. *Erebo natam noctem.*] Heſiodus tamen noctem Erebi ſororem facit & ex chao una cum Erebo genitam.

> Ἐκ χάεος δ' ἔρεβός τε μέλαινά τε νὺξ ἐγένοντο.
>
> *Ex chao autem Erebuſque nigraque nox nati ſunt.*

Sed quiſquis erebo creatam noctem dixit, interpretari voluit quod toties Græci poëtæ dicunt νὺξ ἐρεβεννή. Ut optime monuit Scal. Nam *Erebus* eſt nomen Hebræum aut Syrum. *Ereb*, ἑσπέρα. Ab eo *Arabes* quaſi dicas ἑσπερίους, qui & ab eadem re. dicuntur *Erembi*.

Ergo.] Servius ad illud 6. Æn. *Illius ergo. Illius ergo*, inquit, *propter illum vel cauſſa illius. Ergo autem conjunctio fuit, ſed per accentus mutationem in adverbium tranſit & eſt ſola particula quæ habet in fine circumflexum. Multi male putant nomen eſſe indeclinabile, & dicunt poſitum eſſe pro cauſſa, (cauſſa autem nomen eſt quod ponitur pro ratione) qui caſus declinatione caret.*

Eritudo.] A Græco ἔρε unde ἔρετος, ἐρέτεος ſervitus, quo poſtremo uſus Homer. Od. ς. v. 529. ſic *erus* ſervus, a quo *eritudo*, ſervitudo. Gloſſ. *Eritudo* δουλεία. ἔρος Æol. ἔρϝος, *eruos* & addito ſibilo, *ſervos ſervus*.

Erugere.] Erugo, ab ἐρεύγομαι, unde frequentativum *eructo*. Ab *erugo* compoſitum *exerugo* quo uſus Ennius:

> *Contemſit fontes quibus exerugit aquai vis.*

Exerugit, metaphorice, cum ſonitu erumpit.

Ervum.] A Græco ὄροβος & ὀροβίας

Escariæ menſæ quadratæ vocantur, in quibus homines epulantur.

[1] Anclabris ea, quæ in ſacrificando diis anclatur, quod eſt hauritur, miniſtraturque.

Eſcit erit.

Euboicum talentum nummo Græco ſeptem millium, & quingentorum ciſtophorum eſt, noſtro quattuor millium denariorum.

Eudiæon lineum filum, quod medici extremo in clyſterio relinquunt, per quod climos emittitur.

Evelatum, eventilatum. Unde velabra, quibus frumenta ventilantur.

Everriator vocatur, qui accepta jure hereditate juſta facere defuncto debet. quæ ſi non fecerit, ſeu quid in ea re turbaverit, ſuo capite luat. id nomen ductum a verrendo. Nam exuerræ ſunt purgatio quædam domus, ex qua mortuus ad ſepulturam ferendus eſt, quæ fit per everriatorem certo genere ſcoparum adhibito, ab extra verrendo dictæ.

NOTÆ.

ſunt autem *ervum* & *ervilia* leguminum genus queis armenta pingueſcunt.

Eſcaria menſa.] Ab *eſca eſcaria* dictæ, ut a *cibo cibilla* Varr. lib. 4. *Menſam eſcariam cibillam appellabant ea erat quadrata ut etiam in caſtris eſt, a cibo cibilla dicta, poſtea rotunda facta.*

1. *Anclabris.*] Lege: *Anclabris ea qua,* &c. Et ita liber antiquus Ful. Urſini. Ultima verba, *quod eſt hauritur miniſtraturque* à Paulo eſſe ſuſpicor. Neque enim *anclare* haurire ſignificat & miniſtrare, ſed miniſtrare tantum & eſt ab *anculare*. Anclare vero pro haurire per librariorum incogitantiam ſcriptum eſt pro *antlare* quod eſt a Græco *ἀντλεῖν*. Vide *anclabris* & *anclare*. Suo loco.

Eſcit.] In 12. tab. *Si morbus ævitaſve vitium eſcit.* Ita Lucret. Ita etiam Virg.

Hic mihi magna domus celſis caput urbibus eſcit.

De quo abunde apud Horatium diximus. Sic *obeſcit*, oberit, *ſupereſcit* ſupererit.

Euboicum talentum.] Falſiſſimus videtur hic locus nam Ciſtophorus non multo pluſquam denarii dimidium continet. Euboicum autem talentum talento attico minus eſt tribus minis & triente. Atticum continet ſexaginta minas hoc eſt ſex millia denariorum, ut infra in *Talentum*, ſunt igitur in Euboico talento minæ 56. & bes, hoc eſt ſexcenta & ſexaginta ſex ſupra quinque denariorum millia. Ergo Ciſtophorum major quam ſeptem millium & quingentorum debet eſſe numerus, adeoque major etiam quam *quatuor millium denariorum*, quod ex ſupradictis facile cognoſcitur. Euboicum talentum aureos noſtros capit 556. paulo plus: atticum 600. Ciſtophorus Aſiaticæ pecuniæ genus ſic dictus quod expreſſos haberet ciſtigeros qui ſacrorum arcana ciſtis incluſa geſtabant. Euboïcum autem talentum dictum, non ab Euboea inſula, ſed ab Euboea Argolidis loco, ubi Phidon pondera & menſuras invenit primuſque nummos, argenteos & aureos cudere inſtituit.

Eudiæum.] *Εὐδίαιον* proprie foramen navis per quod effluunt cum pluviæ aquæ, tum quæ e ſentina exhauriuntur. Unde per metaphoram ſic dicitur filum illud lineum per quod *κλυσμὸς* (ſic enim legendum eſt, non, *κλιμὸς*) emittitur. *Εὐδίαιον*, ab *εὖ* & *διαίνω irrigo*.

Evelatum.] An a velo? quod velo aliquoties ad ventilandum uterentur? an *Evelatum* per ſyncopen pro *eventilatum* & *velabra* pro *ventilabra*? nihil aliud video.

Everriator.] Ab everrendo, purgando, Everriator, exuerræ vel exuerriæ. Erant

Eum antiqui dicebant pro eorum:

Europam tertiam orbis partem ab Europa Agenoris filia certum eſt appellari. Sed alii de amore Jovis in taurum verſi narrant. Alii eam a prædonibus raptam, & navem, [1] quæ Jovis tutelam effigiem tauri habuerit, in eam regionem eſſe delatam. Quidam ob pulchritudinem regionis per ſimulationem raptæ filiæ occupatam eam terram ab Agenore, & Phœnicibus ferunt.

NOTÆ.

*utem exuettiæ februi genus quo purgabant familiam juſta facientes ad digitum quem mortuo abſcidebant antequam reliquum corpus combureretur. in olim excuſis pro *exverra* legitur *exverta*, quod probat Meurſius pro *exverſa*, i. exverſiones, quas fieri etiam in ædibus puerperarum notavit ex Auguſtino de civit. D. lib 6. cap. 9.

Eum] Ut dominûm pro dominorum, & ſupra *Ciſtophorum*, *Ciſtophororum*. Neque tamen id contractione, ut volunt Grammatici, ſed Græcæ flexionis imitatione factum eſt.

Europam.] Veteres alii in tres partes, in duas alii totum orbem dividebant Saluſt. jugurth. *In diviſione orbis terra plerique in parte tertia Africam poſuere, pauci tantummodo Aſiam & Europam eſſe, ſed Africam in Europa.* Varr. de L. L. lib. 4. *Terra in Aſiam & Europam, Aſia enim jacet ad Meridiem & auſtrum, Europa ad Septentrionem & Aquilonem.* Ubi notandum Varronem Africam in Aſia ponere, contra quod ſupra Saluſt. De hac poſtrema diviſione, intelligendus locus Horatii Od. 27. lib. 3.

— — *Tua ſectus orbis*
Nomina ducet.

Sectus. 1. Diviſus in duas partes. Europæ autem nomen eſſe ab Europa Agenoris filia ſcriptores fere omnes tradunt. Vide tamen Euſtath. in Dionyſium Sed verum eſt Europæ nomen Phœnicibus deberi qui Europam dicebant *Ur-appa* quaſi terram λευκοπροσώπων quia Europæi Africanos candore faciei multum ſuperant, unde & Europa ipſa Cadmi ſoror dicta eſt quaſi *alba facie* virgo. De Europæ raptu variant ſententiæ, ut hic Feſtus refert, cui addere potes, ſi lubet, eam raptam fuiſſe navi quæ taurus dicebatur. ex Polluce lib. 1. cap. 9. Εἰσὶ δέ τινα πλοῖα λύβια λεγόμενα κριοὶ καὶ τράγοι, ὡς εἰκάζειν ὅτι τοιοῦτον ἦν πλοῖον καὶ ὁ ταῦρος ὁ τὴν Εὐρώπην ἀγαγών. i. e. *Sunt & quædam naves lybica dicta arietes & hirci, ita ut conjicere liceat talem fuiſſe navem & taurum qui Europam abduxit.* Item ex Palæphato Taurum hunc, Cretenſium regem fuiſſe qui occupato Tyro Europam inter alias virgines rapuit. Τὸ δὲ ἀληθὲς, inquit, ἔχει ὧδε. Ἀνὴρ Κνώσσιος ὀνόματι Ταῦρος ἐπολέμει τῇ Τυρίων χώρᾳ. τελευταῖον δ' ἐκ Τύρου ἥρπασεν ἄλλας τε κόρας, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως θυγατέρα Εὐρώπην, ἔλεγον οὖν οἱ ἄνθρωποι Εὐρώπην τὴν τοῦ βασιλέως Ταῦρος ἔχων ᾤχετο. τούτου δὲ γενομένου συνεπλάσθη ὁ μῦθος. i.e. *Veritas autem ſic ſe habet homo Gnoſſius nomine Taurus Tyriorum regionem: vexabat bello, ac poſtremo cum omnes alias Tyri puellas, tum etiam rapuit filiam regis Europam. Et inde vulgo dicebant Europam regis filiam Taurus habens abiit. His ita geſtis fabula conficta* Hujus Tauri regis meminit Euſtath. in Dionyſ. meminit & ſcriptor Chronici Alexandrini, aitque eum occupata Tyro rapuiſſe Europam & tori conſortem feciſſe.

1. *Quæ Iovis tutelam effigiem tauri.*] Lege cum Scaligero: *Qua Iovis tutelam effigie tauri.* Sed fœdius mendum latet. Quippe legendum, *Et nave, qua* &c. ait enim Agenoris filiam nave delatam in eam regionem, nempe Europam, nihil certius. Lege modo. Tutela dicebatur in navi ubi Deorum effigies cælabantur, in puppi ſcilicet, non in prora, ut quibuſdam perſuaſum. Ovid in Epiſt.

Accipit & pictos puppis adunca Deos.

Virg. 10. Æneid.

Et aurato fulgebat Apolline puppis.

Tutelam & paraſemon perperam confundunt viri docti quæ & loco & ſignificatione differunt. Tutela ſemper in puppi, paraſemon ſemper in prora, nempe animalium ut plurimum, aliquando

Digitized by Google

Exagogen evectionem.

Examen eſt & æquamentum, & judicii inveſtigatio, & apum congregatio, vel locuſtarum.

Examuſſim, regulariter. amuſſis enim regula fabrorum eſt. vel, ut alii volunt, ferramentum, quo in poliendo utuntur.

Exanclare exhaurire.

Exbueres exinteratas; ſive exbuæ, quæ ebiberunt, quaſi epotæ.

Excedere egredi.

Excidionem urbis a cædendo dictam manifeſtum eſt.

Exciet excuriet.

Excipuum, quod excipitur, ut præcipuum, quod ante capitur.

Excudere, procudere, & incus ipſa a cudendo dicta ſunt.

Exdorſua, dorſum confringe; alii exime.

NOTÆ.

etiam rei cujuſlibet effigies ſive pictura ſupra roſtra poſita, unde navibus nomen apud Virg.

Maſſicus ærata princeps ſecat æquora tigri.

Navis, tigris dicta quod tigrem haberet pro paraſemo. Sic apud eundem *priſtis*, *chimæra*, *Centaurus*, *Scylla* Naves dictæ. Sic navis Bellerophontis dicta *Pegaſus* quod ei equus alatus erat inſigne. Navis autem quæ Europam vexit. tutelam Iovis habuit ſub effigie tauri. Unde & navis *taurus* dicta. Verum Agatharchides Gnidius in europiacis ait, non in tutela navis, ſed in paraſemo, in prora taurum fuiſſe depictum.

Exagogen.] Exportationem, evectionem, a Græco ἐξάγω *educo*, Plaut Rudent. 3. 2.

Eamque eventuram exagogen Capuam ſalvam & ſoſpitem.

Examen.] Lingula illa quæ in anſa huc atque illuc nutat dum lancibus æquatis reſpondeat ſummo puncto quare optime Feſtus *æquamentum* dixit.

Examuſſim.] Accurate Plaut. Proleg. Menæch.

Vt hanc rem vobis examuſſim diſputem.

Vide *amuſſis*.

Exanclare.] Pro *exantlare*. Vide *anclare*.

Exbueres.] Veteres Latini *buere* & *imbuere* dicebant pro implere liquore, unde *bua* potio, quæ propria puerorum vox eſt qui eum volunt bibere *bu* priori ſyllaba contenti ſunt, ut infra Feſtus in voce *imbutum*. A *bua* igitur dicuntur mulieres *exbua* ſeu *exbueres* quas *vinibuas* dixit Lucilius. Sed cur *exinteratas* interpretetur non video, niſi ſignificare velit mulieres quæ nimium epotæ torquentur & quaſi exenteranrur, & eviſcerantur. Alii legunt *exuberes* & *exubera*, ἀπογαλάκτους infantes interpretatur Scaliger, hoc eſt, ab ubere remotos. Ut contra *ſububeres* dicuntur qui ſub ubere ſunt. Prior lectio vera eſt.

Excedere.] Lege ut in vet. lib. *eſcendere*. Gloſſæ, *eſcendit*, συμβαίνει.

Exciet.] *Cieo* moveo a Græco κινέω *exciet*, exmovet, & exmovebit, ut apud Plaut. Trucul. 2. 1.

Suum nomen omne ex pectore exmovit meo.

Excipuum.] Quod excipitur, ſejungitur, ſeparatur: excipere enim ſeparare. Virgil.

—— Ipſum illum clypeum, criſtaſque rubentes
Excipiam ſorti.

Excudere.] *Excudo* & *procudo* feriendo fabrico, elicio. Nam cudere eſt ferire, unde *incus*, quod illic aliquid fabri cudant, id eſt, feriant. Quidam pro *cudendo* legunt *cadendo*: ſed nihil mutandum.

Exdorſuare.] Reſpicit locum Plauti Aulul. 2. 9.

———— Tu Macharic,
Congrum, murænam exdorſua quantum potes
Atque omnia dum abſum hinc exoſſata fac ſient.

Verum apud Plautum mihi ſemper ſuſpectum fuit *exdorſua*; neque enim dici

Exdutæ, exuviæ.

Exemplum eſt, quod ſequamur, aut vitemus: exemplar, ex quo ſimile faciamus. Illud animo æſtimatur, iſtud oculis conſpicitur.

Exercirent, ſarcirent.

Exercitionem exerciti dicebant antiqui: exercitationem exercitati. Item exercitiorem, exercitiſſimum; ſicut ab exercitato, exercitatiorem, exercitatiſſimum.

Exercitus & militum copia dicitur: & homo multis negotiis exercitus. ſed ſuperius quarti ordinis. hoc ſecundi eſt.

NOTÆ.

poſſe putabam quid eſſet in piſcibus præparandis *exderſuare*, ſive dorſum confringere, eximere: quare legebam *exoſſua*, id ſequentia ſuadebant, *quantum potes & exoſſata fac ſiunt.* Itaque ubi illud primum in mentem venit, nec mora, doctiſſ. & acutiſſimo ita & optimo viro Tanaquillo Fabro, nunc *κακοσίτῳ, μυσταγέτῃ*, tunc meo, eoque nomine, ut alia multa taceam, de me optime merito, meam ſuſpicionem aperui, atque ille, ut erat facilis & mei amans, conatum laudare, hortari, mihique codicem ſuum oſtendere, ubi illud idem manu ſua vir doctiſſimus prænotarat. Adjecit etiam, ita ſemper de piſcibus veteres locutos. Plaut. Amphit. 1. 1.

> *Exoſſatum os eſſe oportet, quem probe percuſſeris*
>
> *Mirum niſi hic me quaſi muranam exoſſare cogitat.*
>
> *Ultro iſtinc qui exoſſat homines. Perii ſi me aſpexerit.*

Et Pſeudol.

> *Exoſſabo ego illum ſimiliter, itidem ut muranam coqui.*

Sic Terent. Adelph. 3. 3.

> *Congrum iſtum maximum in aqua ſinito ludere*
>
> *Pauliſper, ubi ego venero exoſſabitur,*
>
> *Prius nolo.*

Hæc propter Feſti auctoritatem pluribus.

Exduta.] Legebam, *exduta, exuta*, ſive potius *exduvia, exuvia.* Sed vulgata lectio retineri poteſt: nam exuviæ nihil aliud proprie quam veſtes exdutæ ut indutæ, induviæ. *Exduta* ab *exduo* Græce ἐκδύω, & eliſo *d exuo*, exuviæ

Exemplum.] Quod animo imitandum proponitur Terent. Adelph. 3. 3.

> — — — — *Denique*
>
> *Inſpicere tanquam in ſpeculum in vitas omnium*
>
> *Iubeo, atque ex aliis ſumere exemplum ſibi.*

Exemplar vero quod oculis, ut picturæ, tabulæ pictoribus. Horat. Epiſt. 2 lib. 1.

> *Rurſus quid virtus & quid ſapientia poſſit*
>
> *Utile propoſuit nobis exemplar Uliſſem.*

Sed confunduntur ut plurimum hæc duo. Ut cum dicitur exemplum & exemplar eloquentiæ, pro imagine & præſcriptione ad imitandum, & exemplar, vel exemplum, literarum, chirographi, teſtamenti, pro forma & deſcripto quod vulgo *copia* vocatur.

Exercirent.] A ſarcio compoſitum *exſarcio* eliſo *ſ exercio*. Unde Terent.

> — — *Qui opere ruſtico*
>
> *Faciundo facile victum exercirent ſuum;*

Ita enim ſcribendus eſt locus, non ut quidam male *exſarcirent*. Et forte reſtituenda vox illa Ciceroni in libro de petitione conſulatus: *Aliis te id rebus exacturum eſſe perſuadeas.* Legendum enim *exerturum*.

Exercitionem.] Ab exerceo eſt *exercitium, exercitio, exercitus, exercitior, exercitiſſimus*, quibus uſi veteres Juriſconſulti: ut ab exercitatus, exercitatior, exercitatiſſimus, &c. Sed in vet. libb. ſcriptum *exercitionem exerciti dicebant*, &c. quod & verum eſt: nam ut a *ſuſcipio*, dictum *ſuſcipio, onis*. a *conſpicio*, *conſpicio onis*, Sic ab exerceo, ductum ſubſtantivum *exercio, onis.*

Exercitus.] Militum copia exercitus, ûs ſubſtant. quartæ declinationis. At exercitus, ta, tum adject. negotiis diſtrictus, impeditus, fatigatus. Plaut Bac-

Exeſto

Exeſto, extra eſto: ſic enim lictor in quibuſdam ſacris clamitabat: hoſtis, vinctus, mulier, virgo exeſto. ſcilicet intereſſe prohibebatur.

Exſit purgamentum, unde adhuc manet ſuffitio.

Exfuti, exſuſi; ut merſat pro merſat.

Exgregiæ, egregiæ: id eſt e grege lectæ.

Exhauſtant, efferunt

Exiles & Ilia a tenuitate viarum, quas Græci in chartis ita appellant, videntur eſſe dicta.

Exilica cauſa, quæ adverſus exulem agitur.

Notæ.

chid.

— *Quæ ſodalem atque me exercitos habet.*

Aliquando etiam exercitus hujus exercitûs, pro exercitatione legitur ut apud Plautum Rudent. 2. 1.

Pro exercitu gymnaſtico & palæſtrico hoc habemus.

Legitur & *exercitus exerciti*, pro *exercitus, ûs.* Varr. de vita pop. Rom. lib. 2. *Decius Imperator pro exerciti ſalute ſe Diis manibus devovit.*

Exeſto. Quod ait in quibuſdam ſacris, recte docet non in omnibus ſacris, id obſervatum, ſed in illis tantum quæ *reſolutoria* dicebantur, ad quæ niſi ſolutis nodis accedi fas non erat. Servius Danielis in illud Virgilii 11. Æneid.

Unum exuta pedem vinclis, in veſte recincta.

Solent enim, inquit, *& reſolutoria ſacrificia ab auſpicibus fieri. Et ad Iunonis Lucinæ ſacra non licet accedere, niſi ſolutis nodis.* Scalig. Hinc capiendus hic locus Ovidii 7. Metam.

Egreditur tectis veſtes induta recinctas

Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos.

Et alter Tibulli lib. 1.

Ipſe ego velatus filo, tunicisque ſolutis.

De hoſtibus, hoc eſt peregrinis quos ſacris intereſſe nefas, Servius 8. Æneid. *Extraneos ad ſacra non licebat adhibere.*

Exſit.] A θύω adoleo, ſacrifico, ϑ mutato in *f*, *fio*, a quo *exfio* & *ſuffio*, inde *ſuffitus*, *ſuffimentum*, *exſit.* Fabius pictor apud Nonium in voce *Sal* aperte nos docet quid ſit *exſit. Exſit*, inquit, *eſt Sale ſordidum quod uſtum eſt, & in ollam rudem fictilem objectum eſt, poſtea id ſal Virgines Veſtales ſerra ferrea ſecant.* Hoc ſal ſerra ſecatum in ſeriam conjiciebant, & infuſa aqua jugi muriem efficiebant. Vide *Muries.*

Exſuti.] Nam *ſ* ſæpe mutatur in *t*. exempla paſſim.

Exgregiæ.] Vide *abgregare* & infra *eximium*

Exhauſtant.] Nihil muto ab *exhaurio, exhauſi, exhauſtum, exhauſtare*, efferre, educere.

Exiles & Ilia.] Lege: *Exiles & Ilia a tenuitate inarum.* Nam & ita infra in *Ilia.* Vidit Scaliger. *Ina* a Græco ἶνες, hoc eſt ſubtiliſſimæ intercurſantes venæ, quales in chartis veterum, & aliquando in noſtris: ab *ina*, *inula*, unde *illa* vel *ila*, unde *Ilia*, & *exiles* niſi malis cum Iſidoro *Ilia* eſſe a Græco ἰλλὸς quod inteſtinum tenue ſignificat. & cum Voſſio, *exilis*, ab ἐξίτηλος, *exilis*, *tenuis*, *evanidus*, *obſcurus.* Per ſyncopen ἔξιλος, *exilis.* Apud Horat. Od. 4. lib. 1.

Iam te premet, fabulæque manes,
Et domus exilis Plutonia.

Domus exilis interpretibus negotium faceſſit. Ibique omnes etſi ſe excruciant, tamen nihil intelligunt. Atqui poterant ipſum Horatium ſui ipſius interpretem adhibere, qui ait Epiſt. 6 lib. 1.

Exilis domus eſt, ubi non & multa ſuperſunt
Et dominum fallunt, & proſunt furibus.

Exilis igitur eſt tenuis, *pauper.*

Exilica.] Ab *exilio*, quod pro *exſulio.*

S

Eximium inde dici cœptum, quod in ſacrificiis optimum pecus e grege eximebatur: vel quod primum erat natum.

Exin metri cauſa dicitur pro exinde.

Exinſulabat exerebat. infulas enim ſacerdotum, filamenta vocabant.

Exiſtimare dictum eſt ab æſtimatione.

Exitium antiqui ponebant pro exitu. nunc exitium peſſimum exitum dicimus.

Exodium exitum.

Exoletus qui adoleſcere, id eſt creſcere deſiit.

Exomides ſunt comici veſtitus exertis humeris.

Exoriri, ſurgere.

Expapillato, brachio exerto; quod cum ſit papilla nudatur.

Notæ

Et *exſilium* per *ſ* ſcribendum aiunt Grammatici. ſed non attendunt in omnibus fere verbis quæ incipiunt a præpoſitione *ex* & *ſ* litera eam ipſam literam perire. ſic ſupra: *exerſirent*, pro *exſercirent* a *ſarcio*. Vide *Pierium*. lib. 5 Æneid. & lib. 1. Georg.

Eximium.] Quod eximitur. Donat. ad Hecyr. act. 1. Sc. 2. *Eximia pecora dicuntur quæ a grege excepta ſunt ad uſus dominorum ſuorum, ut uberius paſcantur. Sed proprie eximii ſunt porci majores, qui ad ſacrificandum excepti liberius paſcuntur. Etenim boves qui ad hoc lecti ſunt, egregii dicuntur & oves lectæ.* Virgil.

— *Mactant lectas de more bidentes.*

Ita & porci eximii. Verum non de porcis tantum ſed de quibuſlibet hoſtiis eximium dici, ex Veratio docet Macrob. lib. 3. Sat. cap. 5. *Veratius*, inquit, *in pontificiis quæſtionibus docet eximias dictas eſſe hoſtias quæ ad ſacrificium deſtinatæ eximuntur a grege, vel quod eximia ſpecie, quaſi numinibus offerenda eliguntur.*

Exin.] Cicer. in orat. *Dein etiam ſæpe & exin, pro deinde & exinde dicimus.*

Exinfulabat.] Quaſi extra infulas educebat. Vide *infula*.

Exiſtimo.] Ab *ex* & *æſtimo*. Æſtimo autem a Græco αἰσιμῶ, *pretium ſtatuo*. *æſtimo* niſi malis eſſe a Græco τιμῶ, & Latino *æs*.

Exitium.] olim *exitus*, nunc *pernicies*, *mors*. Gloſſ. *exitium*, ὄλεθρος, ὄλεθρον.

Exodium.] Viri docti ſubſtituunt *exodum* quod Græce ſit ἔξοδος. Sed meminiſſe eos oportuit Græcos ἐξόδιον etiam dixiſſe. Sic προλόγιον & πρόλογον, μεσόδιον & μεσῳδόν. Exodium, exitus finis, unde Varro *ad exodum vitam perducere*. Vide Nonium. De exodiis fabularum erit alias dicendi locus

Exoletus.] Vide *adoleſco*. inde *exoleti* dicuntur ſcorta maſcula jam adulta.

Exomides.] Ἐξωμίδες. Tunicæ ſic dictæ vel quod ab humeris dependerent, ſive quod humeri exererentur. ἐξωμίδα, ἰδίως κωμικὴν *veſtem comicam* vocat etiam Pollux lib. 4. Idem etiam innuit Heſych. ſed non tantum comicam fuiſſe certum eſt. Gell. lib. 7 cap. 12. *Romani primo quidem ſine tunicis toga ſola amicti fuerunt, poſtea ſubſtrictas & breves tunicas citra humerum deſinentes habebant: quod genus Græci dicunt exomidas.* Tria autem exomidum genera fuiſſe reperio. primum fuit earum quæ ſine manicis erant, cum uno tantum foramine quo collum exerebant, quæ proprie ἐξωμίδες. Alterum earum quæ duas manicas habebant ἀμφιμάσχαλοι dictæ, & ingenuorum tantum propriæ. Tertium earum quæ unam manicam duntaxat; & dicebantur ἑτερομάσχαλοι, & erant ſervorum. De his intelligendus Schol. Ariſtoph. cum ait, ἐξωμίδας εἶναι ἱμάτια δουλικὰ καὶ ἑτερομάσχαλα. Vide in ἀμφιμάσχαλος & ἑτερομάσχαλος.

Expapillato.] Vide *effafilato*.

Expatare, in locum patentem ſe dare, ſive in ſpatium ſe conferre.

Expectorar, ex pectore ejicit.

Expergitus, ab alio excitatus; quem ſolemus dicere expergefactum.

Experitos, imperitos.

Experrectus, a corrigendo ſe vocatus; quod fere facimus recentes a ſomno. Experrectus eſt, qui per ſe vigilare cœpit.

Explenunt, explent.

Explorare antiquos pro exclamare uſos, ſed poſtea proſpicere, & certum cognoſcere cœpit ſignificare. itaque ſpeculator ab exploratore hoc diſtat, quod ſpeculator hoſtilia ſilentio perſpicit, explorator pacata clamore cognoſcit.

Exporgere, porro agere, exporrigere.

Expreta antiqui dicebant, quaſi expertia habita.

N O T Æ.

Expatare.] Pacuvius. *Expatant ſe omnes, publiceque ſe oſtendunt.* Expatant ſe id eſt, *expatiantur.* Hoc vocabulum retinent *Vaſcones* qui dicunt *s'eſpata, s'eſtendre, s'eſcarter.*

Expectorat.] Pacuvius in Epigono: *Eloquere proprio ac pavorem hunc meum expectora.* Hoc verbum damnare videtur Quintilian. liv. 8 cap. 3. *At veteres*, inquit, *ne expectorat quidem timuerunt.* Modeſtius tamen Cicero 3. de orat. *Novantur autem verba, quæ ab eo, qui dicit, ipſo gignuntur, ac fiunt vel conjungendis verbis ut hæc.*

Tunc pavor ſapientiam mihi omnem exanimato expectorat.

Num vis hujus me verſutiloquas malitias.

Videtis enim & verſutiloquas & expectorat. ex conjunctione facta eſſe verba non nata. Inde Gloſſæ: *Expectoro* ἀποστηθίζω.

Expergitus.] Inter *expergitus* & *experrectus* hoc diſcrimen Feſtus ſtatuit ut ille ſit qui ab aliis excitatur. Hic, qui per ſe vigilat. Aliter tamen Diomedes lib. 1. *Expergitus*, inquit, *qui ſatiatus ſomno ſponte vigilat, unde & Lucilius ait:*

——————— Ergo

Eſ ſomno pueros cum mane expergitu' clamo.

Experrectus autem a quiete impeditus: unde Saluſtius: interdum ſomno experrectus tumultum facere. Expergefactus porro eſt, qui per alium ſomno excitatur. Ego vero crediderim hæc tria eadem eſſe neque differre *experrectus*, ab *experrego*, unde per ſyncopem factum *expergo*. *Expergitus* ab *expergo*, *expergiſcor*. *Expergefactus* ab *expergefio* Vide infra.

Expertus.] *Expers* a *periri* quod eſt *conari*, *diſcere*, eſt *peritus*. Inde *experiri*, *experitus*, qui & *expertus*. infra *expreta*, *expertia* & *expert*. Gloſſarium *expert* ἄπειρος καὶ ἔμπειρος. I. E. *Doctus & ignarus.* Et infra: *expertes*, *ignari*. Vides *experitum* eſſe *expertem*. Nam *ex* modo privativum, modo intenſiuum, ut *e*, *in* &.

Experrectus a corrigendo ſe.] Lege a *perrigendo ſe* ut notarunt viri docti. Hic autem *porrigere* eſt pro *perregere* unde *porgere*. Vide ſupra expergitus. *Exporrigere* autem unde per ſyncopen *exporgere* non a *porro agere* ut infra Feſtus ſed a *per* & *rego* probat præteritum *porrexi*.

Explenunt.] Ut *redinunt*, pro, *redeunt*. *Pleo* autem unde *impleo*, *expleo*, *compleo*, *repleo*. A πλεῖος. *Plenus.*

Explorare.] Vide *endoplorato*, & *plorare*. Inde *ex lorare*, inquirere, tentare. Et *explorator*, qui inter hoſtes verſatur & ex rumore eorum ſecreta cognoſcit, ſuiſque renuntiat. Et differt ab ſpeculatore qui ante exercitum ſpeculandi gratia mittitur, hic munere belli honeſto fungitur, ille ſæpius capitis pœnas luit. Arrius Menander de re militari. 1. *Exploratores qui ſecreta nuntiaverunt hoſtibus proditores ſunt & capitis pœnas luunt.*

Expergero.] Vide *experrectus*.

Expreta.] Nihil mutandum. *Expreta*

Exrogare eſt, ex lege vetere aliquid eximere per novam legem.

Exta dicta, quod ea diis proſecentur, quæ maxime extant, eminentque.

Externus eſt alienæ terræ.

Exterraneus ex alia terra. 1 Exterraneus quoque dicitur & qui ante tempus natus, vel potius ejectus eſt. dictus autem exterraneus quod eum mater exterrita aluo ejecit.

Extimum extremum ſignificat, ita ut intimo ſit contrarium.

Extrarium ab extraneo ſic diſtinguitur. extrarins eſt, qui extra focum, ſacramentum, juſque ſit. extraneus ex altera terra, quaſi exterraneus.

Exugentes, exprimentes.

Exuviæ ab exuendo dictæ.

Notæ.

transpoſita litera pro *experta*. Id eſt *experita*. *Experiri*, *experitus*, *expers*. Vide ſupra *experitus*.

Exrogare.] Vide *Derogare*.

Exta.] Quaſi *exſecta* ab exſecando. Et non ab extando ut putat Feſtus. Inde *extar* in Gloſſario, olla ubi exta coquebantur.

Externus.] Ab *exter*, *exterus*, unde *externus*.

Exterraneus.] Fruſtra eſt Feſtus qui a *terra* & præpoſit. *ex*, *exterraneum* dictum putat. Nam eſt ab *extra* pro quo prius dicebant *extera*. Ita *exterraneus* qui poſtra *extraneus*.

1. *Exterraneus quoque.*] Hic locus ſic melius in quibuſdam cod. conceptus eſt: *Exterricineus quoque dicitur qui ante tempus natus, vel potius ejectus eſt. Dictus autem exterricineus quod eum mater exterrita aluo dejecit.* Ab exterrendo *exterricineus* dictus quem exterrita mater ejecit. Græci vocant ἔκτρωμα, & ἐξάμβλωμα. Et differt ab eo quem Græci vocant ἠλιτόμηνον qui ante exactos menſes natus eſt ut apud Poëtas Euryſteus.

Extimum.] *Extimum promonterium.* Plin.

Extrarium.] *Extrarius* & *extraneus* nullo modo differunt. Sic *proletarius*, & *proletaneus* dicebant *præſentarius* & *præſentaneus*, *Vicarius*, & *vicaneus* & ſimilia. Sic extrarius & extraneus hæres qui nullo cognationis vinculo teſtatori jungitur. Infra legendum, *qui extra focum, ſacra familia juſque ſit.* Extrariis opponuntur ſui hæredes qui ſunt in ſacris patris familiæ

Exugentes.] *Exuge*, pro *exſuge*. Deperdita litera S. Vide *exercirent*. Et *exilica*. Verbo exugere ſæpe utitur Plautus.

Exuvia.] Vide *exduta*. Exuviæ dictæ quæcumque exuuntur, imo & alia etiam ut *exuvia Deorum* infra in voce *tenſa*.

Google

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER SEXTUS.

F.

FABAM nec tangere nec nominare Diali flamini licet, quod ea putatur ad mortuos pertinere. Nam & lemuralibus jacitur laruis, & parentalibus adhibetur ſacrificiis, & in flore ejus luctus litteræ apparere videntur.

Fabiani & Quintiliani appellabantur luperci a Fabio, & Quintilio præpoſitis ſuis.

NOTÆ.

Fabam.] Vide Gelliumlib. 10. cap. 15. de fabis quas *lemuribus* jaciebant in eorum ſacris, Varro de vita Pop. Rom. lib. 1. *Quibus temporibus in ſacris fabam jactant noctu, ac dicunt ſe lemures domo extra januam ejicere.* Ritum aperte docet. Ovid. lib. 5. Faſt.

Ille memor veteris ritus, timiduſque Deorum
Surgit, habent gemini vincula nulla pedes
Signaque dat digitis medio cum pollice junctis
Occurrat tacito ne levis umbra ſibi:
Terque manus puras fontana perluit unda,
Vertitur, & nigras accipit ore fabas.
Averſuſque jacit: ſed dum jacit, hæc ego mitto,
His, inquit, redimo meque meoſque fabis.
Hoc novies dicit, nec reſpicit, umbra putatur
Colligere, & nullo terga vidente ſequi.

Hunc morem ſi ego hodieque alicubi obſervari moneo, neſcio an plures ſim habiturus qui facile fidem adhibeant, atque certum eſt illud idem etiamnunc in Vaſconia pueros factitare, qui cum larvas illas lemurales expavent, fabas aliaque legumina per cubicula ſua diſſeminant, & ita opinantur ſe eas e cubiculo fugare & extra domum ejicere.

Fabiani & Quintiliani] Fabiani Remi ſocii, Romuli Quintil. Ovid. 2. Faſt.

Facem in nuptiis in honorem Cereris præferebant, aquaque ſpergebatur nova nupta: ſive ut caſta, puraque ad virum veniret; ſive ut ignem atque aquam cum viro communicaret.

Faces antiqui dicebant, ut fides.

Faceſſere ſignificat interdum facere, ut eſt, Juſſa faceſſunt. interdum vero pro abire ponitur [1] Pacuvius: Faceſſite omnes hinc, id eſt abite.

Factio & factioſus, initio honeſta vocabula erant. unde adhuc factiones hiſtrionum, & quadrigariorum dicuntur. Modo autem nomine factionis ſeditio, & arma vocantur.

Facul antiqui dicebant, & faculter pro facile. unde facultas, & difficultas videntur dicta. [2] Sed poſtea facilitas morum facta eſt, facultas rerum.

NOTÆ.

Dicta facit, Fabiique ſimul. venit irritus illuc
Romulus, & menſas, oſſaque nuda videt.
Riſit & indoluit, Fabios potuiſſe Remumque
Vincere, Quintilios non potuiſſe ſuos.

His poſtea a C. Cæſare addita tertia ſodalitas, nempe *Iuliorum* Dio lib. 44.

Facem.] Catull.

——viden' ut faces
Splendidas quatiunt comas.

Ideo antem faces quia per noctem tantum nova nupta ad maritum ducebatur ut ait Plutarch. qui quinque ferri ſolitas fuiſſe docet in quæſt Rom. quæſt. 2. Illum vide, vide & infra *Patrimi* & *rapi* Aqua etiam aſpergebatur nova nupta. Varro lib. 4. de L L. *Igitur cauſſa naſcendi duplex aqua & ignis, ideo ea in nuptiis in limine adhibentur* Idem apud Servium 4. Æneid. *Aqua & igni mariti uxores accipiebant unde & hodie faces prælucent & aqua petita de puro fonte per puerum feliciſſimum. vel puellam quæ intereſt nuptiis, de qua ſolebant nubentibus pedes lavare.* Vide Plutarch. loco ſupra laudato. quæſt. 1. Vide ſupra *aqua.*

Faces.] In nominandi caſu prius dicebant *faces*, quod nunc *fax.*

Faceſſere.] A *facio*, *faceſſo*, ut a *capio capeſſo*. *Faceſſo*, duo ſignificat, *facio*, & *retrocedo*. Donat. ad illud Terentii Phorm. act. 4. ſc. 3.

Hac hinc faceſſas.

Pro hinc ſe faciat, inquit, *id eſt, abeat. ut huc ſe faciat, huc accedat ſignificat.* Item, *faceſſat*, *pro cedat, alias faciat. Ergo duas res ſignificat hoc unum verbum. an hinc faceſſat, proverbialiter, quaſi hinc faciat. Plautus argentum hinc facito. Huc te fac dicitur, pro huc accede.*

Pacuvius.] Hunc Placuvii locum adducit Nonius e Tevero.

Faceſſito hinc omnes parumper, tu mane.

Factio & Factioſus.] Initio *factiones* proprie divitum & nobiliorum ordines dicebatur, & factioſi nobiles & opulenti. Plautus *Ciſtellaria.* act. 2. ſc. 1.

—Neque nos factione tanta, quanta tu, ſumus.

Et in aulular.

Iſtas magnas factiones, animos, dotes, dapſiles.

Inde in Gloſſ. factio exponitur τάγμα id eſt ordo. Inde hiſtriones & quadrigarii in *factiones*, hoc eſt, in *ordines* diviſi. At poſtea *factio* in malam partem ſumi cœpta eſt, nempe pro conſpiratione & conſenſu peſſimorum hominum & ita nunc ſemper.

Facul.] Afranius.

Haud facul femina invenietur bona.

Vide Nonium.

2. *Sed poſtea.*] Ait *Facultatem* de rebus ſive opibus dici, *facilitatem* ad animum pertinere. Sic fere Cornel. Fronto *Facul-*

Digitized by Google

Fagutal ſacellum Jovis, in quo fuit fagus arbor, quæ Jovi ſacra habebatur.

Falæ dictæ ab altitudine a falando, quod apud Etruſcos ſignificat cælum.

Falarica, genus teli, miſſile, quo utuntur ex falis, id eſt ex locis extructis dimicantes.

Falcones dicuntur, quorum digiti pollices in pedibus intro ſunt curvati, a ſimilitudine falcis.

Faleri oppidum a ſale dictum.

Falſius, & falſior cum rationabiliter dici poſſint, non tamen ſunt in conſuetudine.

Fama a fando dicta, ſic apud Græcos φήμη ἀπὸ τῆς φάναι.

Famelicoſam terram, terram paluſtrem vocabant.

Famella deminutivum a fama.

Familia antea in liberis hominibus dicebatur, quorum dux & princeps generis vocabatur pater, & mater familiæ. Unde familiæ no-

NOTÆ.

tes, inquit, *locupletis, facilitas artificis eſt. Itaque dives facultatem habet multa vel emendi, vel redimendi: Artifex opera perficiendi facilitatem.*

Fagutal.] Varro lib. 4. de L. L. *Et Fagutal a fago: unde etiam quod ibi ſacellum, Iovis Fagutalis.*

Fala.] Proprie turres ligneæ militares unde tela mittebantur, quæ ideo falarica dicta: Vide infra. *Fala* autem ab Hetruſco *phalando* ſive *phalanto* quod cælum notat. Φάλανδον Græcum eſt a φαλὸς forſan, *albus nitens*. Sed potius falæ a Græco φάλαι ut Græci dicebant montes, altitudines, arces. Heſych. φάλαι, ὄρη, σκοπαί, *montes, arces.* Et inde φάλανδον, cœlum apud Hetruſcos, quod altum. Inde *palatium*, id eſt, *arx*. Inde etiam *falere* apud Varronem, ſaxa pilea ad onus periſtylii ſuſtinendum. Et Φάλαι Saxones ſive Germani vocabulum retinent *fales*, ſive *fels*, *rupes*.

Falarica.] Ennius:

Quæ valido venit contorta falarica miſſu.

Falarica a *falis*. Idem Nonius & Servius. Alii a φαλὸς *ſplendidus*, quod ea tela ſplendeant ob ferratam cuſpidem, vel potius ob flammam: nam falaricis circumligabatur materia e pice ſulphure & ſtupa. Sed prius etymon certum eſt. Ut ſupra.

Falcones.] Gloſſarium: *Falcones*, Δάκτυλοι ποδῶν ἔσω βλέποντες. *Digiti pedum intro aſpicientes.* Et Iſidorus in Gloſſ. *Falcones, qui pollices pedis intra curvos habent.* Similiter Græci δρεπανόδεις dicunt, a δρέπανον *falx*.

Faleri.] A *ſale* quod apud eos ſal fieret prius *Halerii* dicti. Sed magis placet ab Haleſo conditore, unde & Faliſci. Ovid. lib. 4. Faſt.

Venerat Atrides fatis agitatus Haleſus:
A quo ſe dictam terra Faliſca putat.

Falſius & Falſior.] Vox *rationabiliter* eſt Pauli. Qua etiam alii inferiores notæ Grammatici utuntur. Voluit dicere εὐλόγως. *Scali.*

Fama.] A Dorico φάμα pro φήμη, quod a φημί. Iſtud a φάω, unde Latinum fari.

Famelicoſam.] Id eſt, aridam. Gloſſ. Famelicus, λιμόξηρος. Famelice, λιμοξήρως.

Familia antea.] Quædam editiones habent, *Familia aurea*; qua re motus Io. Meurſius, Philologici auctarii cap. 11. exiſtimavit *ſervos* ſimpliciter *familiam*, at *ingenuos*, *familiam auream* appellari. Quod probari non poteſt, & certum eſt Feſtum ſcripſiſſe *Familia antea* ut in antiqua Mediolanenſi. Id probat antitheſis. *Familia antea in liberis*, &c. *Poſtea hoc nomine.* Familia eſt cœtus hominum, a Græco ὁμιλία. & ita proprie antea dice-

bilium Pompiliorum Valeriorum, Corneliorum. & familiares ex eadem familia. poſtea hoc nomine etiam famuli appellari cœperunt, permutata I cum V littera.

Familiaris Romanus, privatus Romanus.

Famino, dicito.

Famuletium dicebatur, quod nunc ſervitium.

Famuli origo ab Oſcis dependet, apud quos ſervus famel nominabatur, unde & familia vocata.

Fana, quod fando conſecrantur.

Fanatica dicitur arbor fulmine icta.

Fanum a Fano dictum; ſive a fando; quod dum pontifex dedicat, certa verba fatur.

Farſenum, virgulti genus.

N o t æ.

batur ſeries hominum ejuſdem generis qui ſinguli familiares dicebantur. Ubi notandum *familiam* Feſtum dixiſſe quæ proprie *gens* eſt. Sic apud Livium lib. II. de Fabiis. *Ibant unius familiæ duces*. Inde poſtea *familia* ad ſervos & gladiatores tranſlatum. & familiæ ſervorum & gladiatorum cœtus dicti ſunt Cicero *gladiatorum familia*. Apul. apolog. *Quindecim liberi homines populus eſt, totidem ſervi familia: totidem vincti ergaſtulum.* Inde etiam ſervi dicti ſunt famuli. Tamen infra Feſtus a ſe ipſo diſſentit, atque familiam eſſe ab oſco *famel* ſive *famul*. Id eſt *ſervus*. Vide famuli. Et ibi notata.

Familiaris.] Ejuſdem familiæ.

Famino.] Cato. cap. 141. *Ianum Iovemque vino prece famino, ſic dicito.* Et alibi, *hoc vino præfamino.* Unde Lexicorum Sarcinatores ridicule vinum præfamioum dici putarunt.

Famuletium.] Pro *famulitium*. Vario: *Apud ignavum dominum duro famulitio aſtrictus. Famulatum* vocat Cicero. *Famulitatem*, Accius & Pacuvius apud Nonium.

Famuli origo.] A *Famel*. Oſca voce *famul*. *famulus*; ſed Latinum eſſe ooo oſcum *famulum* puto Ut & ſupra Feſtus in Familia, pro famulo dictum poſtea *famul*. Ut *pa* pro *parte*; *do* pro *domo* & ſimilia. Quæ ſequuntur, *unde & familia vocata*. Si Feſti ſunt, levitatis & inconſtantiæ Feſtum arguunt, qui in *familia* his contraria ſcripſit. Nempe famulum dici a familia *i* mutato in *u*, quod verum eſt. Nam ſi a *famel* eſſet *familia*, velim hic mihi reſpondeant qui Feſtum ſequuntur, qui fieri potuit ut antea familia honeſte de ingenuis hominibus diceretur.

Fana.] Vide *fanum*.

Fanatica.] Fanatici proprie dicebantur qui divino furore correpti, qui numine afflati erant. Inde fanatica arbor quæ fulmine afflata: ſed *fanatici* etiam dicebantur ſacrorum miniſtri. Optimum Gloſſarium, *fanaticus*, ἱερατικὸς, ἱερόδουλος In veteri lapide extra Romam. *Q. Cœlio Apollinari fanatico de æde Bellonæ*

Fanum a Fano.] Lege ut in vet lib. *Fanum a Fauno* A Fannis fana dicta veteres putabaot quod illis primum templa ſint conſecrata. Cornelius Fronto: *Fanum Fauno conſecratum*: Alii fana a *fando*. Quod in iis conſecrandis pontifex certa verba fatur. Vel potius ut Varro lib. 5. de L. L quod ponrifex in ſaciando fatus eſt finem, hinc (a fando) *fana nominata*, inquit, *quod pontifices in ſacrando fati ſunt finem*. Sed maxime placet ſcoteotia Voſſii qui putat fanum eſſe eo, quod id Græci ſimiliter ναὸν vocent. Nempe per tranſpoſitionem fuerit ἀνὸν, ſed ſpiritus abit ſæpius in f. Id probant ipſamet Feſti verba e lib. 8. *Hanula parva delubra quaſi fanula*. Ergo ex obliquo ἀνὸν faoum, unde hanulum, poſtea fanulum, ut *hoſtis*, *foſtis*, *holus*, *folus* .& ſimilia

Farſenum.] Scripſerat Feſtus *Farſerum*. Niſi dicas *r* abiiſſe in *n*. *Farſe-*

Farrago

Farrago appellatur id, quod ex pluribus ſatis pabuli cauſa datur jumentis.

Farreum, genus libi ex farre factum.

Fartores, nomenclatores; qui clam velut infarcirent nomina ſalutatorum in aurem candidati.

Faſcinum, & fas, a fando nominantur.

Faſtigium ædificii ſummum.

Faſtis diebus jucunda fari licebat; nefaſtis quædam non fari licebat.

Faſtorum libri appellantur, in quibus totius anni fit deſcriptio. Faſti enim dies feſti ſunt.

Notæ.

ferus, autem pro *farfarus*. Quod fluvii, in Sabinis, de quo Servius 7. Æneid. & herbæ nomen eſt. Fluvio nomen a farfar ſive *phaſphar* Syriæ fluvio. Et a fluvio herba nomen accepit, quod juxta eum naſceretur. Quæ fuit ſententia Voſſii. Farfari herbæ meminit Plaut. Pœnul. act. 2.

—— — Viſcum legioni dedi
Fundaſque, eo præſternebant folia farferi.

Et Apuleius:

Folia ſunt farfari & nugæ meræ.

Farfarus, eſt tuſſilago noſtra, populago, ungula caballina.

Farrago.] Quod ex multis ſatis, ut hordeo vicia, & leguminibus fit pabuli cauſſa Varr. lib. 1. de re ruſt. Cap 31. *Contra ex ſegete, ubi ſata admixta, ordeum & vicia, & legumina, pabuli cauſſa viridia, quod far ferro caſa, farrago dicta, aut niſi quod primum in farracia ſegete ſeri cœptum.* Gloſſ. farrago, χιλὸς, i. gramen ſemiviride. Vide Plinium.

Farreum.] Quod in nuptiis fiebat, unde nata vocabula *confarreatio*, & *diffarreatio*. Plin. lib 18. cap. 3. *Quin & in ſacris nihil religioſius confarreationis vinculo erat: novæque nuptæ farreum præferebant.*

Fartores.] Candidati, id eſt, qui Magiſtratum aliquem petebant, ſumma ope nitebantur ut ſibi complurium ſtudia conciliarent, ideoque ſummo mane ſolebant domi inambulare, & ſalutatoribus ſui copiam facere, quorum ſingulos nomine proprio compellabant. Verum eum in tanta ſalutantium turba fieri non poſſet, ut æque omnes cogniti eſſent, huic rei miniſtrum habuere præpoſitum ut accedentium nomina dictaret, qui inde *nomenclator*, vel *monitor*, vel *fartor* dictus eſt.

Faſcinum & fas] *Fas* quidem à fando, quod quaſi fatum ſit à Diis & Sacerdotibus. Sic *jus* à jubendo. ſed quomodo *faſcinum* à *fando* an quia *lingua* quoque fieret *faſcinatio*, ut apud Catul.

Quæ nec pernumerare curioſi
Poſſint, nec mala faſcinare lingua.

Hæc ſunt nugæ. Faſcinum ut optime Cloatius verus apud Gellium lib. 16. cap. 12. a Græco βάσκανον, & *faſcinare* a βασκαίνειν, *enſorceler*, *enchanter*. Ad faſcinum avertendum omnia turpia veteres adhibebant, ſic veretri figuram de collo pueris ſuſpendebant, in gremium ſuum deſpuebant, de quibus alibi.

Faſtigium.] Græci vocant ἀέτωμα, quod aquilæ volantis ſpeciem repræſentaret. Gloſſ. Faſtigium, ἀέτωμα de hoc ita Galenus: Ἀέτωμά ἐστι τὸ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ τρίγωνον. Id eſt, *faſtigium eſt tecti pars in altitudinem elevata quaſi triangulum.* Inde & faſtigium, *trichoron* dictum. τρίχωρον & τρίγωνον idem. Vide Salmaſ. in Feſcennino Nigro Spartiani.

Faſtis diebus jucunda.] Lego: *Faſtis diebus jura quadam fari &c.* Varro lib. 5. de L. L. *Faſti dies, quibus certa verba legitima ſine piaculo prætoribus licet fari. Ab hoc nefaſti dies, quibus diebus ea fari jus non eſt. & ſi fati ſunt, piaculum faciunt.* Ovid. 1. Faſt.

Ille nefaſtus erit, per quem tria verba ſilentur,
Faſtus erit per quem lege licebit agi.

Tria verba ſunt, *do*, *dico*, *addico*. Quibus tota juriſdictio continetur.

Faſtorum libri.] Ut Faſti Ovidiani. *Faſti* a diebus faſtis, qui in iis referuntur, ut & nefaſti, ſed cum plures faſti, a potiori nomen ſortiuntur; quæ

Fatantur, multa fantur.

Faventia bonam ominationem ſignificat. Nam præcones clamantes, populum ſacrificiis favere jubebant. Favere enim eſt bona fari. at veteres poetæ pro ſilere uſi ſunt favere.

Favi, a favendo.

Faviſſæ locum ſic appellabant, in quo erat aqua incluſa circa templa. Sunt autem qui putant faviſſas eſſe in Capitolio cællis ciſterniſque ſimiles, ubi reponi erant ſolita ea, quæ in templo vetuſtate erant facta inutilia.

Fauſtulum porcellum, feturam porcorum.

F E B R U A R I U S menſis dictus, quod tum, id eſt extremo menſe anni populus februaretur, id eſt luſtraretur, ac purgaretur: vel a Junone februata, quam alii februalem, Romani februlim vocant: quod ipſi eo menſe ſacra fiebant, ejuſque feriæ erant lupercalia, quo die mu-

N O T Æ.

leguntur in fine: *Faſti enim dies feſti ſunt.* Pauli eſſe putavit Voſſ. At Scaliger ne Pauli quidem eſſe, eaque flagitis ablegat. Ego vero Feſti eſſe exiſtimo, ſed leviter deformata: lego: *Faſtis enim dies faſti inſunt.* vel ſi malis: *Faſtis enim dies faſti ſcripti ſunt.*

Fatantur.] Apud Saluſtium tamen *fatatum* eſt fatis decretum.

Faventia.] Bona ominatio, *Fauſtum*: bene ominatum. Nam *favere* eſt bona & bene ominata fari. Græcis εὐφημεῖν. Et ut apud Latinos in ſacris præco Favere populum jubebat, ſic apud Græcos in ſacris clamabat εὐφημία ἔστω. *Sit faventia.* Sæpe apud Ariſtophanem, & ab hac faventium attentione bonaque ominatione *favere* pro ſilere dictum eſt, & ad alia etiam tranſlatum.

Faviſſæ.] Ciſternæ templi ad aquam recipiendam, ab antiquo *favio* pro *foveo*, vel *fodio* Et hæc prima fuit hujus vocis notio. Poſtea ob ſimilitudinem *faviſſæ* dictæ ſunt cellæ ſubterraneæ in templis ubi reponi ſolebant res ſacræ vetuſtate collapſæ. Varro apud Gellium lib. 2. cap. 10. *Faviſſas eſſe cellas quaſdam & ciſternas, quæ in area ſub terra eſſent, ubi reponi ſolerent ſigna vetera, quæ ex eo templo collapſa eſſent, & alia quædam religioſa donariis conſecratis.* Has faviſſas Græci vocant θησαυροὺς, ut ex Valerio Sorano idem Varro apud Gellium, ibidem. Unde in Gloſſ. *Faviſſæ*, θησαυροί. Vide Liv. lib. 39. & Plutarch. in Philopœmene. Inde eleganter Nævius in ſuo epitaphio orcivum theſaurum de inferis dixit:

Itaque poſtquam eſt orcivo traditus theſauro.

Et Ennius in Iphigen.

Acherontem obibo ubi mortis theſauri objacent.

Neque tamen *faviſſæ* dictæ a *flaviſſæ* dempta *l* litera, quod in eas non rude æs argentumque, ſed flata ſignataque pecunia conderetur, ut idem Valerius Soranus exiſtimavit. Nam ſi ita eſſet prima in faviſſa produceretur, quam corripuit Cæſar Scaliger:

Quæ poſſunt de Socraticis exiſſe faviſſis.

Neque prius *faviſſæ* de theſauris, ſed de puteis, & aquæ ciſternis dictum eſt ut jam ſupra.

Fauſtulum.] A fœtura, quæ proprie fauſtitas. Unde & fauſtitatem Deam colebant veteres, Horat. Od. 5. lib. 4.

Nutrit rura Ceres & alma fauſtitas.

Hanc in ſeculari carmine ſic mire depinxit Horatius:

Fertilis frugum pecoriſque tellus
Spicea donet Cererem corona;
Nutriant fœtus & aquæ ſalubres
Et Iovis auræ.

Februarius menſis.] Varro lib. 5. de L. L. *Rex cum ferias menſtruas Nonis Februariis edicit, hunc diem Februatum appellat. Februum Sabini purgamentum, & in id ſacris noſtris verbum, nam*

Digitized by Google

lieres februabantur a lupercis amiculo Junonis, id eſt pelle caprina. quam ob cauſam is quoque dies februatus appellabatur. Quæcumque denique purgamenti cauſa in quibuſque ſacrificiis adhibentur, februa appellantur. Id vero, quod purgatur, dicitur februatum.

Fedum antiqui dicebant pro hedo, folus pro holere, foſtim pro hoſte, foſtiam pro hoſtia.

Felices arbores Cato, dixit, quæ fructum ferunt, infelices quæ non ferunt.

Femur femoris, & femen feminis; fenero, & fenetor dici poteſt.

Fenus appellatur naturalis terræ fetus; ob quam cauſam & nummorum fetus fenus eſt vocatum, & de ea re leges fenebres. Fenus, & fenatores, & lex de credita pecunia, Fenebris, a fetu dicta, quod crediti nummi alios pariant, ut apud Græcos eadem res τόκος dicitur. fenum quoque pratorum ab hac cauſa eſt appellatum, quando idipſum manens quotannis novum parit. Unde etiam feſtuca vocata eſt

Notæ.

& Lupercalia, Februatio, ut in antiquitatum libris demonſtravi. Et paulo poſt: *Prior, a Principe Iano, Ianuarius appellatus: poſterior, ut iidem dicunt ſcriptores, ab Diis inferis Februarius appellatus, quod tum his parentetur. Ego magis arbitror Februarium a die februato, quod tum februatur populus, id eſt lupercis nudis luſtratur antiquum oppidum palatium, gregibus cinctum.* De februis vide Ovid. lib. II. Faſt. initio.

Fedum.] Varro lib. 4. de L.L. *Hircus quod Sabini fircus,: Et quod illic fedus in Latio rure hedus quod in urbe ut in multis, a addito, hædus.* Ab antiquis Græcis deductum, puto qui pro aſpirata ponebant F, Latini etiam vice verſa pro f. utebantur aſpirata h. Sic *herctis* dicebant pro *forctis* quod & Hiſpanis familiare.

Felices arbores.] Duobus modis intelliguntur felices & infelices arbores, pro fertilibus & frugiferis ſive agreſtibus & feris ſic *felix olea* apud Virgil. & *infelix oleaſter.* At in libris pontificum *felices* & *infelices* arbores dicuntur fauſtæ & infauſtæ non tam fertilitatis habita ratione, quam Deorum in quorum eſſent tutela. Vide Macrob. lib. 3. Saturn. cap. 20. qui inter infelices, fructiferas etiam nominat. Quamquam id a veteribus, non fuiſſe obſervatum teſtatur hic Feſti locus. Cui ſuffragatur alter Plinii: *Infelices exiſtimantur damnataque religione, quæ neque ſeruntur uſquam, neque fructum ferunt.* Item iſte Apulei in Apologia: *Arbor infecunda & infelix. quæ nullum fructum ex ſe ſe gignit, tanti eſt in pretio, quanti lignum ejus trunco.* Imo & Lycophron *infelicia ligna* quæ ad portentorum expiationem adhibebantur vocat ἄκαρπα φυτά.

Οπιν ἀκάρποις γυῖα συμφλίξας φυτοῖς
Ηφαιστος εἰς θάλασσαν ἐκβαλεῖ σποδόν.

Id eſt:

Quando infelicibus membra cremans lignis
Vulcanus in mare cineres pone jaciet.

Femur femoris, & femen feminis] At Servius & Cariſius annotarunt, *Femur* tantum dictum & ab eo declinari *femoris* & *feminis* pro ea parte corporis quæ eſt a coxa ad flexum pedis. Tibull. *Implicuitque femur femini.*

Fenus appellatur.] Pauli verba male cohærent cum verbis Feſti. Hæc Pauli ſunt. Feſti quæ ſequuntur *Fenus & feneratores, & lex de credita pecunia,* &c. Hic Varronem Feſtus ſequitur de quo Gellius lib. 16. cap. 12. *Fenerator enim, uti M. Varro in lib. 3. de ſermone Latino ſcripſit, a fenore eſt nominatus, fenus autem dictum a fetu & quaſi fetura quadam pecuniæ parientis atque increſcentis; idcirco & M. Catonem & cæteros ætatis ejus, feneratorem ſine a litera pronuntiaſſe tradit, ſicuti fetus ipſe & fecunditas appellata.* Nonius: *Fenus ab eo dictum*

Feralia, diis manibus ſacrata feſta, a ferendis epulis, vel a feriendis pecudibus appellata.

Ferctum genus libi dictum, quod crebrius ad ſacra ferebatur; nec ſine ſtrue, altero genere libi. quæ qui adferebant, ſtruferctarii appellabantur.

Ferentarii auxiliares in bello, a ferendo auxilio dicti. vel quia fundis, & lapidibus pugnabant, quæ tela feruntur, non tenentur, ita appellari. Ferentarii levis armaturæ pugnatores.

Feretrius Iupiter dictus a ferendo, quod pacem ferre putaretur. ex cujus templo ſumebant ſceptrum, per quod jurarent, & lapidem ſilicem, quo fœdus ferirent.

Feria a feriendis victimis appellata.

Feriæ ſtatæ appellabantur, quod certo, ſtatutoque die obſervarentur.

NOTÆ.

eſt quod pecuniam pariat increſcenti tempore, quaſi fetus aut fetura, nam & Græce τόκος dicitur ἀπὸ τοῦ τίκτειν. Neque tamen *fenus* a *fetu* ſed ab obſoleto *fee* unde *fenum*, *fetus*, *feſtuca*, *femur*. At Salmaſius de uſuris p. 35. ait Fœnus eſſe a Græco *πῖνος*, quod eſt Merces pretium, vel pœna. Quod certe nemini unquam probabitur imo & vel vocem Græcam *πῖνος* pro *ποινή*. Neſcio unde Salmaſius. Nemo ſane eam idonei ſcriptores auctoritate tueatur.

Feralia.] Priorem Feſti etymologiam probat Varro lib. 5. de L. L. *Feralia ab inferis & ferendo, quod ferunt tum epulas ad ſepulchrum, quibus jus ibi parentare.* Sed certum eſt *feralis* & *feralia* eſſe a *fera* nam *feram* dicebant mortem. Et ferale eſt quod ad mortuos pertinet, unde Gloſſ. interpretantur *νεκρικόν*. Feralia fiebant die 21. Februarii Ovidius a veteribus Calendariis recedit qui ea fuiſſe dicit die 17. Illum vide lib. 2. Faſt. Feralia Græci dicebant *μιαρὰς ἡμέρας*. Hiſych. *μιαρὰ ἡμέρα, τοῦ Ἀνθεστηριῶνος μηνός, ἐν ᾗ τὰς ψυχὰς τῶν κατοιχομένων ἀνιέναι ἐδόκουν. Ferales dies menſis Antheſterionis, quibus mortuorum animas e ſepulchris exire putabant.*

Ferctum.] Pro *fertum*. A *fere fertum* pro *latum* & *fertum* eſt Diis oblatum. Inde *ferter* & *inferter*. Gloſſ. *Fertores, ferto libantes inferter, παραθῦται.* Id eſt *ſtructor*. De ſtrue & Feſto. Vide *Struferctarii*.

Ferentarii.] Varr. lib. 6. de L. L. *Ferentarii equites hi dicti qui ea modo habebant arma quæ ferrentur, ut jaculum.* Vide *adſcriptivi*.

Feretrius.] Alii quod ei opima ferrent ſpolia, vel a feriendo. Propert. lib. 4.

— — — — — cauſſa Feretri
Omine quod certo dux ferit enſe ducem
Seu quia victa ſuis humeris hæc arma ferebant
Hinc Feretri dicta eſt ara ſuperba Iovis.

Sed optime monuit Scaliger dictum Feretrium a Feretro pompæ triumphalis. Valerius Flaccus:

Has precor, exuvias, & opima cadavera noſtro
Linquite, ait, feretro.

Ferias.] Corrige, *Ferias antiqui feſias vocabant*, recte. feriis epulationes adjungebantur quare a Græco *ἑστιᾶν feſtum diem agere*, convivio excipere dictæ *feſiæ* quæ poſtea *Feriæ*. Velius longus: *Ferias quoque non fereas, quoniam apud antiquos feſia non feſea dicta ſunt.* Vide infra.

Feriæ ſtatæ.] Publicarum feriarum genera ſunt quatuor: *ſtativa*, quæ certis diebus & menſibus, & in faſtis ſtatis obſervationibus adnotatæ ut *agonalia*, *carmentalia*, *lupercalia*. &c *Conceptiva* quæ quotannis a magiſtratibus vel Sacerdotibus concipiuntur vel in certos vel in incertos dies. Ut *Latinæ*, *Paganalia*, *ſementina*, *compitalia*. *Imperativa*, quas conſules

Ferias antiqui feſtas vocabant. & aliæ erant ſine die feſto, ut nundinæ; aliæ cum feſto, ut Saturnalia. quibus adjungebantur epulationes ex proventu fetus pecorum frugumque.

Ferire dictum, quod ferientes feruntur.

Ferocit apud Catonem, ferocirer agit. Fivere idem pro figere.

Ferus ager incultus.

Feſcennini verſus, qui canebantur in nuptiis, ex urbe Feſcenina dicuntur allati. ſive ideo dicti, quia faſcinum putabantur arcere.

Feſnoe vocabantur, qui depellere faſcinum credebantur.

NOTÆ.

vel prætores pro arbitro poteſtatis indicunt. Et *nundina*, paganorum id eſt ruſticorum Quibus conveniunt negotiis propriis vel mercibus proviſuri. Vide Macrob. lib. 1. Sat. cap. 16.

Ferias antiqui Feſtas vocabant.] Atqui quædam feriæ ſine die feſto. Quomodo igitur ferias ſeſtas veteres dixere? Ridiculum. Lege modo: *Ferias antiqui feſias vocabant.* Idque etiam doctiſſ. Voſſio in mentem veniſſe video, Vide ſupra *feria*.

Ferire.] Inepte Paulus a ferendo. Ferio eſt ab Æolico βιϱπὼϱ pro διϱπὼϱ unde & verbero

Ferocit.] A *ferox*, quod a *ferus*. De *fivere* pro *figere*. Valde dubito neque enim reperio g unquam mutatum in *u*. Sed legendum eſt *fibere*. Nam *fibo* dicebant pro *figo* hinc *fibula*, quæ a *figo*, *fixula*.

Ferus.] Ut contra politus ager qui bene cultus eſt.

Feſcennini verſus.] A *Feſcennina* Tuſciæ urbe, qua *Feſcennia* Plinio. *Pheſcennium* Catoni. Dionyſio φασκένιον. Servio ſi vera ſcriptura *Feſcennium*. Hodie *Citta Caſteliana*. Perperam Servius Campaniæ opidum dicit. Feſcennini verſus, temere compoſiti & rudes naſcentis adhuc Romanæ poeſeos primordia fuere, neque nuptiales, quippe eos caſci illi homines in conventibus ſuis ac feſtis ſolemnibus poſt fruges conditas, & labores, ruſticos exactos, ſacrificiis operati, ut animum relaxarent, & ſe ſe jucunditati traderent, genio indulgentes inter epulas uſurpabant, per ludum & jocum, inter ſe jocularia dicta obſcænitate & opprobriis referta jacientes. Aperte declarat Horat. in epiſtola ad Auguſtum quæ eſt 1. lib. 2.

Agricola priſci, fortes, parvoque beati
Condita poſt frumenta, levantes tempore feſto
Corpus, & ipſum animum ſpe finis dura ferentem.
Cum ſociis operum & pueris & conjuge fida
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus & vino Genium memorem brevis ævi.
Feſcennina per hunc inventa licentia morem
Verſibus alternis opprobria ruſtica ludit.

Livius lib. 1. *Qui non ſicut ante, Feſcennino verſu ſimilem incompoſitum temere ac rudem alternis jaciebant.* Inde poſtea verſus qui a puerorum multitudine nubentibus canebantur, quia omnium laſciviarum & opprobriorum pleniſſimi erant, *Feſcennini* dicti ſunt. Catull.

Nec diu taceat procax
Feſcennina locutio.

Convitia feſta vocat Lucanus lib. 2.

Non ſoluti lu, ore ſales, nec more Sabino
Excepit triſtis convitia feſta maritus.

Feſnoe.) In marg. *Feſcenina*. An legendum *Feſcenninoe*. ut Feſcennini dicti fuerint pueri qui in nuptiis Feſcenninos verſus canentes ſic faſcinum arcere putabantur? At liber antiquus, *Feſcenoe*. Et ita legendum. Nam & Deus *Faſcinus* fuit qui faſcinum depellebat. Imperatorum & infantium cuſtos, inter ſacra Romana a Veſtalibus cultus. De quo Plin. lib. 28. cap. 4. *Feſcenoe*, pro *Faſcinoe*, id eſt, *Faſcini* ut *Pilumnoe-poploe*,

Feſtram antiqui dicebant, quam nos feneſtram.

Fetiales a feriendo dicti apud hos enim belli, paciſque faciendæ jus eſt.

FIBER genus beſtiæ quadrupes. Plautus: Sic me ſubes cotidie, quaſi fiber ſalicem. quo nomine extremæ fluminis oræ appellantur. Unde & fibras jocinorum, & fimbrias veſtimentorum dicimus.

Ficolea palus ficulneus.

Fides genus citharæ dicta, quod tantum inter ſe chordæ ejus, quantum inter homines fides, concordent. cujus deminutivum fidicula eſt.

Fiduſta a fide denominata, ea quæ maxime fidei erant.

Filicata patera dicta, quod ad filicis herbæ ſpeciem ſit cælata.

Filicones mali & nullius uſus, a filice dicti.

NOTÆ.

pro *Pilumni, popli.*

Feſtram.] *Feneſtra* a φαίνω, quaſi *faneſtra*. Per ſcncopen *feſtra*, niſi *feſtra* ſimpliciter ſit a φάω. Ut putavit Voſſius. Neque *feſtra* fuit quævis feneſtra per quam lux intraret, ſed minuſculum ſacrarii oſtium. De ea librum juſtum confecit doctiſſimus ſimul atque vetuſtiſſimus Grammaticus M. Antonius Gnipho. Macrobius: *Item Antonius Gnipho vir doctus, cujus ſcholam Cicero poſt laborem fori frequentabat. Salios Herculi datos probat in eo volumine. quo diſputat quid ſit feſtra, quod eſt oſtium minuſculum in ſacrario, quo verbo etiam* Ennius *uſus eſt.*

Ferales.] Legati qui vel ad pacem faciendam vel ad bellum indicendum. A feriendo fœdere dicti quaſi *feriales* vel a *faciendo* quaſi *fecìales*, unde & quidam per C ſcribunt. Sed apud Græcos ſemper per T. φητιάλεις. Quare optime Voſſius qui ait dictos a *fatu*, id eſt *fando*. *A* converſo in e. Quippe & *oratores* dicebantur Varr. de vita pop. Rom. *Itaque bella & tarde & nulla licentia ſuſcipiebant, quod bellum nullum, niſi pium, putabant geri oportere, & priuſquam indicerent bellum iis, a quibus injurias factas ſciebant, fetiales legatos res repetitum mittebant quatuor, quos oratores vocabant.*

Fiber] Animal quod & *caſtor*, & *canis ponticus* dicitur. *Fiber* quod extremas amnium oras colat, quas *fibras* dixere. Nam veteres omne extremum *fibrum* vocabant. Unde *fibra* extremæ iecinoris partes, & veſtium fimbriæ. Varro lib. 4. de L.L. *Fiber ab extrema ora fluminis dextra & ſiniſtra maxime quod ſolet videri, & antiqui fibrum dicebant extremum. unde in ſagis extrema fimbria, & in jecore extremum fibra, hinc fiber dictus.* Ubi Scaliger, *Ut a cerno cribrum: a facio, faber: a luo, liber: a creſco, creber: a glubo, glaber: a ſcarreo, ſcaber: a ſuo, ſuber:* &c. *ſic a finio fiber.* Verum Salmaſius *fimbriæ* ſive *fibria* & *fiber* pro Caſtore ab Æolio φίϐερ: pro θίϐρος, quod ſignificat, *molle, pulchrum, ornatum amans.* Heſych. Nam *fimbriis* villi aſſuuntur ad mollitiem & ornatum. Fibro autem mollior pluma pilus Plin. lib. 8 cap. 30. Mihi veterum ſententia magis placet.

Ficolea] Pro *ficulea* id eſt, ficulnea, a *ficus, ficulus.*

Fides.) Imo à Græco σφίδης. Heſych. σφίδης χορδαὶ μαγειρικαί, σφιδή, χορδή. A fides fidicula, ſyderis nomen eſt quod *lyram* vocant.

Fiduſta.) Ut a *venus, venuſtus*: *onus, onuſtus*, ſic a *fidus, fiduſtus.*

Filicata patera.) Cui *filicis* ſive *felicis* herbæ ſpecies cælo erat inſculpta. Meminit Cicero in paradoxis: *Quid à Numa Pompilio? minus ne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles urnulas quam filicatas aliorum pateras arbitramur?* Sic *lanx pampinata, patina hederata, Diſcus Corymbiatus* apud Trebellium Pollionem a *pampino, hedera*, & iſculptis *corymbis* ſive *corymbiis*

Filicones.] Sic *bliteі* & *blitones* a *blito.*

Digitized by Google

Firmum ἀπὸ τοῦ ἕρματος, dictum videtur.

Fiſcellus caſei mollis appetitor ut catillones catillorum liguritores.

Fixulas, fibulas.

FLAGRATORES dicebantur genus hominum, quod mercede flagris cædebantur.

Flamearii infectores flamei coloris; violarii violatii coloris dicuntur.

Flamen Dialis dictus, quod filo aſſidue veletur; indeque appellatur flamen, quaſi filamen. Dialis autem appellatur a Dio, a quo vita dari putabatur hominibus.

Flameo amicitur nubens ominis boni cauſa, quod [1] eo aſſidue utebatur Flaminica, id eſt Flaminis uxor, cui non licebat facere divortium. Flameo veſtimento Flaminica utebatur, id eſt Dialis uxor, & Jovis ſacerdos, cui telum fulminis eodem erat colore.

Flaminia dicebatur ſacerdotula, quæ Flaminicæ Diali præminiſtrabat, eaque patrimes & matrimes erat, id eſt patrem, matremque adhuc vivos habebat.

Flaminiæ ædes, domus flàminis Dialis.

Flaminius camillus puer dicebatur ingenuus patrimes, & matrimes, qui Flamini Diali ad ſacrificia præminiſtrabat. antiqui enim miniſtros camillos dicebant. Alii dicunt omnes pueros ab antiquis camillos appellatos, ſicut habetur in antiquo carmine, cum pater filio

NOTÆ.

Firmum.] A Græco ἕρμα fulcrum, firmamentum, niſi malis cum Voſſio, ab εἱρμὸς, *nexus*.

Fiſcellus.] A fiſcella, quæ eſt vas vimineum per quod defluit ſerum. Iſidoro in Gloſſis, *forma ubi caſei exprimuntur*.

Fixulas.] A *figo*, *fixum*, *fixibula*, *fixula*, *fibula*.

Flagratores.] Imo potius ii videntur fuiſſe qui *qui flagris cædebant*. Id ipſa vox ſatis oſtendit, quæ activa eſt non paſſiva.

Flammearii infectores flamei coloris.] Diſtingue: *Flamearii, infectores flamei coloris; violarii, violatii coloris dicuntur.* Locum Plauti reſpicit Feſtus qui eſt in Aulul. Act. 3 Sc. 5.

Stat fullo, Phrygio, aurifex, lanarius:
Caupones patagiarii, induſiarii,
Flamearii, violarii, carinarii.

Flamen.] Quaſi filamen a filo lanæ quo velabantur. Idem Varr. lib 4. de L. L. & Servius lib. 8. Æneid. Alii a *Pileo* quaſi *pileamines*, ſed omnino *flamines* dicti a velamento capitis quod *flameum* dicebatur propter colorem luteum ſive rubrum.

Flameo amicitur nubens.] Lucanus lib. 2. de Martia iterum nubente.

Lutea demiſſos velarunt flammea vultus.

Inde Plinius lib. 21. cap. 8. *Lutei video honorem antiquiſſimum in nuptialibus flammeis totum feminis conceſſum.*

1. *Eo aſſidue utebatur Flam.*] Quæ ideo *cincta* dicebatur. Vide *cincta*. Ubi flameum, *veſtem* dicit ut infra *veſtimentum*.

Flaminia.] Puella quæ Flaminicæ miniſtrabat, ut *Flaminius*, puer qui Flamini, utrique patrimi matrimi erant, ſive patrimes & matrimes. Nam utrumque dicitur. Vide *Patrimi*.

Flaminia ædes.] Scaliger: *Flaminia, ædes Flaminis Dialis.* Optime, *Flaminia* enim abſolute dicebatur. Ovid. II Faſt.

Ipſe ego Flaminia poſcentem februa vidi,
Februa poſcenti pinea virga data eſt.

Prout hunc locum reſtituit idem Scaliger: *flaminia*. id eſt, ex ædibus flaminis.

Flaminius Camillus.] Vide *Camillus*.

de agricultura præciperet: Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra Camille metes.

Flaminius circus, & via Flaminia à Flaminio conſule dicta ſunt, qui ab Annibale interfectus eſt ad lacum Traſimenum.

Flaminius lictor eſt, qui Flamini Diali ſacrorum cauſa præſto eſt. *

Flator, tibicen.

Flemina dicuntur, cum ex labore viæ ſanguis defluit circa talos.

Florifertum dictum, quod eo die ſpicæ feruntur ad ſacratium.

Fumentana porta Romæ appellata, quod Tiberis partem ea fluxiſſe affirmant.

Fluonium Junonem mulieres colebant, quod eam ſanguinis fluorem in conceptu retinere putabant.

Fluſtra dicuntur, cum in mari fluctus non moventur, quam Græci μγλαλώω vocant.

Focus, fomenta, focillationes, foculi a fovendo, id eſt calefaciendo dicta ſunt.

Fodare, fodere.

Fœdus appellatum ab eo, quod in paciſcendo fœdere hoſtia necaretur. Vergilius: Et cæſa jungebant fœdera porca. vel quia in fœdere interponatur fides.

NOTÆ.

Flaminius circus & via Flam.] Livii epitom. lib. 20. C. *Flaminius Cenſor viam flaminiam munivit: & circum Flaminium extruxit.* Circus Flaminius, qui & *Apollinaris* ab Apollinis templo dictus ab æde ſancti Angeli in Piſcina, ad campum uſque Agoninm protenſus. Via Flaminia per Hetruſcos Aretium ducebar.

Flaminius lictor.] Hunc Ovidius intelligit. 11. Faſt.

Quaque capit lictor domibus purgamina certis,
Torrida cum mica farra, vocantur idem.

Flator.] Gloſſarinm: flat, flator: φυσᾷ καὶ αὐλητής. Veteres gloſſæ: αὐλητής, *flator, tibicinator, tibicen.* Arnobius lib. ſecundo· *Tibia calamoque flantes.* Scal.

Flemina.] Caper: *Flemina eſt ubi abundant crura ſanguine.* Voſſius deducit a φλεγμονή. id eſt *tumor.* Uſus eſt Plaut. Epidic. Act. (. Sc. 2.

Laſſitudine me invaſerunt miſorum in genua flemina.

Floriſertum.] Quod in ſacratium Cereris ferebant poſt meſſem factam. Gloſſæ: *floriſertum*, ανθοφορία.

Flumentana porta.] Imo potius quod ad fluvium ſita eſſet. Nam erat ad lævam partem Tyberis. Hodie *porta populi.*

Fluonia Iuno.] Vide Arnob. lib. 3. Auguſtin. de Civit. Dei lib. 7. cap. 2. & 3.

Fluſtra.] A fluo, *fluſtrum*, ut a luo, *luſtrum* utitur Tertullianus de pallio lib. 11. *Sic & maris fides infamis, dum & flabris æque mutantibus de tranquillo probum, de fluſtris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.* Tunc autem *fluſtrum* dictum puto cum poſt tempeſtatem fluctus non moventur, quia tunc *defluit ſaxis agitatus humor.*

Focus] Ovid vi. Faſt.

At focus à flammis & quod fovet omnia dictus.

Sed melius viri docti qui *foveo* dicunt a *focus* Unde *foculus, foculare, focillare.* *Focus* autem a φώγω, ſeu φωγνύω, vel φώγνυμι, *uro.*

Fodare.] Forte an apud Ennium legerat:

Illirici reſtant Sicis Sibiniſque fodantes.

Ubi vulgo *fodentes* quod non placet. Quia hic litera *e* vocem reddit nimis exilem & exanguem. Aurem tuam interroga & lege. Vide *Sibina.*

Fœdus.] Vel a *ferire*, vel a *forda*, vel a *fœde*, vel a *fide*, vel ab *Hædus.* Sed

Folium

Folium a Græco venit, quod illi dicunt φύλλον, ſed ideo per unum L. quia antiqui non geminabant conſonantes.

Folliculare appellatur pars remi, quæ folliculo eſt tecta, a quo vita follicularis.

Fomites ſunt aſſulæ ex arboribus, dum cæduntur excuſſæ, dictæ, quod in eo opere occupati, cibis, potuque confoventur. At Opilius aduſtas jam vites vocari exiſtimat fomites. alii vocari putant ſcintillas, quæ ex ferro candenti maleis excutiuntur. dictæ autem ita, quia igni ſunt confotæ. [1] pari modo aſſulæ, quæ ſunt ſecuribus excuſſæ.

Fons a fundendo dicitur.

Fontinalia fontium ſacra. unde & Romæ fontinalis porta.

Forago filum, quo textrices diurnum opus diſtingunt, a furando dictum.

Forbeam antiqui omne genus cibi appellabant, quam Græci φορβὴν vocant.

Forcipes dicuntur, quod his forma, id eſt calida capiuntur.

Fordicidiis boves fordæ, id eſt gravidæ, immolabantur, dictæ a fœtu.

N O T Æ.

eſt a *fidus*, Nam & *fidus* pro *fœdus* dixit Ennius.

Folium.] Verum eſt eſſe a φύλλον, ſed poſterius *l* mutatur in *i*. Contra quod Feſtus putavit. Sic ab ἄλλος, *alius*.

Folliculare.] A folliculo, id eſt, pelle remos muniente, qua parte ſcalmo incumbunt. ἀσκωμα vocant Græci, Heſych. ἄσκωμα, δερμάτιον, ὃ ἐν ταῖς τριήρεσιν ἔχουσι. id eſt, *folliculum, pellis, quam in triremibus habent*. Heſychii verba illuſtrat interpres Ariſtophanis in Βατραχ. ἄσκωμα ἐστὶ δερμάτιον τι ᾧ ἐν ταῖς τριήρεσι χρῶνται, καθ' ὃ ἡ κώπη βάλλεται. i. e. *Folliculum, pellis qua in navibus utuntur per quam remus impellitur.* Inde follicularis vita, eorum qui ad remos ſunt delegati Aliter tamen follicularem vitam interpretatus eſt Meurſius nempe caducam, ad inſtar folii: nam follum, i. folium, unde folliculum, extrema pars remi in folii ſimilitudinem deſinens, quæ Græcis πτερὸν quod alæ vicem navi præſter.

Fomites.] Omnis materia arida & ad igneſcendum apta *fomes* dicitur a *fovendo*. Quod eo eo ignis foveatur. Notum eſt illud II Æneid.

> *Suſcepitque ignem foliis, atque arida circum*
>
> *Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.*

1. *Pari modo aſſulæ, quæ ſunt ſecuribus ex.*] Inde Gloſſarium Græcolat. πελέκημα, *fomis, fomes*. πελεκήμης, *dolatur*. πελεκῶ, *dolo, fomeo*.

Fons a fundendo.] Varro lib. 4. L. L. *Fons unde funditur e terra aqua viva.*

Fontinalia.] Et *fontanalia*. Varr. lib. 5. *Fontinalia a fonte, quod is dies feriæ ejus, ab eo autem tum & in fontes coronas jaciunt, & puteos coronant.* Erant die Octobris decima tertia. Porta Capena dicta Fontinalis quod juxta eam fontis delubrum fuerit.

Forago.] Imo a *forando* potius, quia eo filo forabant telam, ut penſa diſtinguerent. Quare vel ita legendum, vel dicendum eſt hæc *a furando dictum* ab alio eſſe adjecta. Sane a MS. Pauli codice abſunt. ut monuit Voſſ. In Gloſſario Iſidori *forago* exponitur *trames diverſi coloris*.

Forbea.] A Græco φορβειὰ pro φορβὴ, quod apud Suidam legitur. φορβὴ φέρβω, *paſco*.

Forcipes.] *Formicapes, forcipes.* Si Feſto credimus. Sed melius a *ferro*, quaſi *ferricapes*.

Fordicidiis.] Varro lib. 4. de L. L. *Fordicidia a fordis bubus, bos forda quæ fert in ventre. a fordis cædendis fordicidia dicta, quod eo die publice immolantur boves prægnantes in curiis complures.* Vide *Horda*.

V

Forma ſignificat modo faciem cujuſque rei ; modo calida , ut cum exta , quæ dantur , deforma appellantur. Et Cato ait de quodam ædificio æſtate frigido , hieme formido. Item forma appellatur puls miliacea ex melle.

Formiæ oppidum appellatur ex Græco , velut hormiæ ; quod circa id crebræ ſtationes , tutæque erant , unde proficiſcebantur navigaturi.

Formucales forcipes dictæ , quod forma capiant , id eſt ferventia.

Fornacalia feriæ inſtitutæ ſunt farris torrendi gratia. quod ad fornacem , quæ in piſtrinis erat , ſacrificium fieri ſolebat. Fornacalia ſacra erant , cum far in fornaculis torrebant.

Fortis frugi , & bonus , ſive validus.

Forum ſex modis intelligitur. Primo , negotiationis locus , ut forum Flaminium , forum Julium , ab eorum nominibus , qui ea fora conſtituenda curarunt , quod etiam locis privatis , & in viis , & in agris fieri ſolet. Alio , [1] in quo judicia fieri , cum populo agi , conciones haberi ſolent. Tertio , cum is , qui provinciæ præeſt , forum agere dicitur , civitates vocat , & de controverſiis eorum cognoſcit. Quar-

NOTÆ.

Forma] *Formum* antiqui dixere calidum quod eſt a Græco θερμός Unde deformus apud Catonem valde calidus. Inde *forma* pro facie , & pulcritudine , & *formoſus* Quidam non *formum* ſed *forvum* dicunt a *fervendo* ſcilicet. Servius : *Nam forbum eſt calidum , unde & formoſos dicimus , quibus color ſanguinis ex rubore pulchritudinem creat.* Sed melius *formum.* Donat. Phorm. Act. 2. Sc. 2. *Veteres ignem & calorem quendam . quaſi fervorem , dixerunt formam & ideo fornaces forcipes , formam & formoſos ex quibus ignis amoris exoritur.* Melius tamen forma vel ab ὅρμημα , vel a μορφή. tranſpoſitis literis. De *forma* pro *pulto* nemo quod ſciam præter Feſtum meminit..

Formia.] Campaniæ urbs , quaſi *hormia* inquis Feſtus. Eum igitur latuit prius dictam , *Hormia* , Strab. lib. 5. Ἑξῆς δὲ Φορμίαι Λακωνικὸν κτίσμα. Ὁρμίαι λεγόμενοι πρότερον , διὰ τὸ εὔορμον. Id eſt , *Deinde Formia opidum a Laconibus conditum Hormia prius dictum propter oportunitatem portus.* Plin *Opidum Formia , Hormia dictum , ut exiſtimavere , antiqua Laſtrigonum ſedes.* Neſcio unde Servius ἀπὸ τῆς ὁρμῆς dictum tradidit. *Formia* , inquit , *qua ante Hormia* , ἀπὸ τῆς ὁρμῆς , *id eſt , ab impetu dicta.*

Formucales.] Legendum *Formucapes* , ut optime Scaliger. Id ſequentia clamant,

Fornacalia.] Ovid. lib. 2. Faſt.

Facta Dea eſt Fornax , læti fornace coloni
Orant ut fruges temperet illa ſuas.
Curio legitimis nunc fornacalia verbis
Maximus indicit nec ſtata ſacra facit.

Fortis.] Lege forctis. Vide *Herctum.*

Forum.] Varro lib. 4. de L. L. *Quo conferrent ſuas controverſias , & quæ vendere vellent , & quo quæque ferrent , forum appellarunt.*

1. *In quo judicia fieri , cum populo agi &c.*] Græce δημηγορεῖν. Vide *Cum populo agere.*

2. *Cum is qui provincia præeſt forum agere.*] Cic. Epiſt. fam. 4. lib. 3 *Malevoli homines , qui te forum Tarſi agere , ſtatuere multa , decernere , judicare dicerent , cum poſſes jam ſuſpicari tibi eſſe ſucceſſum.* Conventum & conventus agere pro eodem dicitur. Cicer. Verr. 27. 27. *Scitote eſſe opidum in Sicilia nullum , ex iis opidis , in quibus Prætores conſiſtere & conventum agere ſolent.* Cæſar. lib. 4. belli Gall. *Frumento exercitus proviſo , in Italiam ad conventus agendos profectus eſt.* Galli dicunt *tenir les aſſiſes , les eſtats.*

to, [1] cum id forum antiqui appellabant, quod nunc veſtibulum ſepulchri dici ſolet. Quinto, [2] locus in navi, ſed tum maſculini generis eſt, & plurale. Sexto [3] fori ſignificant Circenſia ſpectacula, ex quibus etiam minores forulos dicimus. [4] Inde & forare, & foras dare, & fores, & foras, & forecula, id eſt oſtiola dicuntur.

Fovii, qui nunc Fabii dicuntur, dicti, quod princeps gentis ejus [1] ex ea natus ſit, cum qua Hercules in fovea concubuit. Alii putant eum primum oſtendiſſe quemadmodum urſi & lupi foveis caperentur.

FRACEBUNT diſplicebunt.

Frater a Græco dictus eſt φρήτωρ, vel quod ſit fere alter.

NOTÆ.

3. *Cum id forum antiqui app. q. n. v.*] Cicero lib. II. de Legib. ſect. 24. *Quod autem Forum, id eſt, veſtibulum ſepulchri, buſtumve uſucapi vetat, tuetur jus ſepulchrorum.* Loquitur Cicero de lege 12. tab. *Forum buſtumve uſucapi nefas eſto. Fori buſtive æterna auctoritas eſto.*

Locus in navi, ſed tunc m. g. eſt. & pl.] *Forus* non tantum pro loco in navi ſed etiam pro negotiationis loco maſculine dixerunt Ut Lucilius. Vide Nonium. Chariſius lib. I. *Forum neutro genere dicimus locum rebus agendis deſtinatum, aut quum commercium ſignificamus. Maſculine autem tabulata navium, & ſemper pluraliter. quamvis Gellius fora navium neutraliter dixerit, Et Lucilius negotiorum forum maſculine extulerit. lib. 3. Forus olim ornatus lucernis.* Imo falſi ſunt etiam & Feſtus & Chariſius cum affirmant *fori* de tabularis navium pluraliter dici. Nam & ſingulariter Ennius extulit.

Multa foro ponens ageaque longa repletur.

Et Saluſt. *Illum nautis forum.* Videlicet *forus* eſt *tabula.* Unde *forum aleatorium* vocat Sueton. tabulam ſive alveum luſorium. Et Gellius de Arione lib. 17. cap. 19. *Stanſque in ſumma puppis foro. Foro* id eſt *tabula.*

Fori ſignificant Circenſia ſpectacula.] Hoc eſt loca erecta in Circo unde ludos ſpectarunt. Livius lib. 1. ſect. 36. *Tum primum Circo, qui nunc maximus dicitur, deſignatus locus eſt. Loca diviſa patribus equitibuſque, ubi ſpectacula ſibi quiſque facerent, fori appellati. Spectavere furcis duodenos ab terra ſpectacula alta ſuſtinentibus pedes.* Inde per diminutionem dicti foruli, id eſt, armariola ſive capſulæ ubi reponuntur libri. Sueton. Auguſt. cap. 31.

Inde & forare & foras.] Imo potius a *foras* eſt *forum*, *forus* & *foris*, unde *forare.* *Foras* autem a θύραζε. Forſan etiam *foris* melius a θύρα. Quod Scaligero & Caninio placuit.

Fovii.] Veteres pro *fodio*, dixere *Faveo* & *foveo*, *fovea* & *favea* inde *Fovii* & *Favii* qui poſtea *u* mutato in *b*. *Fabii.* Sed vide Plutarch. in vita Fabii Maximi. Plinium lib. 18. cap. 3.

1. *Ex ea natus ſit.*) Hanc Vinduoam Evandri filiam vocant.

Fracebunt diſplicebunt.] *Fracem* veteres dicebant fecem expreſſam ex oleis. Inde *fracere* & *fraceſcere*, molleſcere putrefieri & corrumpi. Gloſſ. *Fraceſcere*, ἐξίσταται. *demutari, corrumpi.* Item *Fracidus*, ὑπέξωρος, *exoletus.* Et quia quæ fracida & corrupta, ea minus grata ſunt. Inde factum ut *fracere* pro *diſplicere* veteres uſurparint.

Frater.] Poſtremum etymon ex Nigidio refert Gellius lib. 13 cap. 10. *Fratris autem*, inquit, *vocabulum P. Nigidius, homo impenſe doctus, non minus arguto ſubtilique etymo interpretatur, frater, inquit, eſt dictus quaſi fere alter.* Vide Nonium. Et hoc firmari videtur cognomento Romuli qui *altellus* dictus eſt, id eſt, gemellus ab *alter.* Tamen magis placet *frater* eſſe a φράτωρ ſive potius ab Æolico φρώτηρ, φράτορας enim dicebant ſodales qui erant ejuſdem tribus vel

Digitized by Google

Fratilli, villi ſordidi in tapetis.

Fratrare puerorum mammæ dicuntur, cum primum tumeſcunt, quod velut fratres pares oriuntur. quod etiam in frumento ſpica facere dicitur.

Fratria, uxor fratris.

Frauſus erit, fraudem commiſerit.

Fraxare, vigiliam circumire.

Fregellæ locus in urbe, in quo civitatis illius hoſpites habitavere.

Fremitum dictum velut fetimentum.

Frendere eſt frangere. unde eſt faba freſſa: unde & dentibus dicimus frendere.

Frequentarium, frequentem.

Frigere & frictum a Græco venit φρύγειν.

Fringilla avis dicta, quod frigore cantet, & vigeat. unde & friguttire.

Notæ.

etiam familiæ nam φρατρία eſt quaſi πατρία inſerto ρ. Inde & collegæ appellantur *confratres*.

Fratilli.] A φράττω munio. Et ita videntur eſſe villi illi qui in oris & extremitatibus tapetium relinquuntur, quare optime *fimbriæ*. Gloſſæ veteres, *Fratilli*, κροσσοί. Nam Croſſi ſunt λίγναι, λώματα, *fimbria*.

Fratrare.] Et fraterculare. Vide *Sororiare*.

Fratria.] Nonius: *Fratria appellantur fratrum inter ſe uxores.* Gloſſ. Fratria εἰνάτηρ. Andromacha & Helena erant fratriæ.

Frauſus.] Plaut. Aſinaria act. 2. ſc. 2.

Non placet, metuo in commune neququam fraudem frauſus ſiet.

Vide *Nonium*.

Fraxare.] A φράττω munio, quod qui vigilias obeunt ii ſint velut aliorum ſeptum atque munimentum. Aliter paulo tamen Scaliger in conjectaneis. *Frago antiquum, ut pago, tago, eſt lentare flectere: παρὰ τὸ φράγειν unde φράγνυμι, quod ſignificat lentare, ut lentare remum Virgilio & lentare arcum, Statio. Ab eo φράγειν & φράττειν dici cœptum pro ambire, & Latinum priſcum fraxare, obire circuire vigilias, a frago, ut a veho, vexo. Tago taxo, fraxatores ergo cuſtodes circumientes vigilias.*

Fregella.] Fregellæ urbs olim nobilis ad fluvium Lirim ſita, unde poſtquam cives Romam commigrarunt, locus ubi habitavere *Fregella* dictus eſt.

Fremitum.] Imo a *fremo* quod a βρέμω.

Frendere.] Proprie dentibus colliſis ſonitum edere, vox a ſono ficta. Per metonymian dentibus frangere. Gloſſ. frendeo, θλάω. tero, frango. inde Pacuvius in Antiopa *fruges frendeo, ſolas, ac ſicco robore*. Serenus:

Copia farris uti frendentibus eruta ſaxis.

Attius Troadibus- *Saxo fruges frendam*. Virgil. in culice *obvia infrendere*. Inde *freſſus*, fractus Columel. lib. 2. cap. 11. *Cicera bubus ervi loco, freſſa faba datur in Hiſpania Bethica*. Et Celſus cap. 18. lib. 5. Martial. lib. 4. Ep. 46.

Farris ſemodius, fabaque freſſa.

Vide *Nefrendes*.

Frigere.) A φρυγεῖν ſive φρυγῆν. Lege φρύγειν Gloſſarium: *frigit*, φρύγει, τηγανίζει. *Sartagine torret*. Inde *fricta nuces* Plauto. *Frictum Cicer* Horatio.

Fringilla.] Nonius: *Frigere eſt, & friguttire & fritinnire, ſubſilire cum ſono. vel erigi & exſilire, quod quæcumque frigantur vel frigent nimio calore vel frigore, cum ſono ſurſum ſuſſiliunt.* A *friguttire* igitur ſive *fringutire* erit *fringillus* ſive *fringilla*, avis ſic dicta quod crebro ſubſiliat & ſubſultet cum ſono. Sic a *fritinnire fritinnus* & per diminutionem *fritillus* vaſculum, turricula in quo teſſeræ fri.

Digitized by Google

Frivola ſunt proprie vaſa fictilia quaſſa. Unde dicta verba frivola, quæ minus ſunt fide ſubnixa.

Frontem antiqui maſculino genere dixere.

Frugamenta a frugibus appellata.

Fruniſcor & frunitum dixit Cato, noſque cum adhuc dicimus infrunitum, certum eſt antiquos dixiſſe frunitum.

Frutinal templum Veneris fruti.

Notæ.

tinniunt, cum ſono ſubſiliunt, concuſſæque agitantur. At Varro innuit *fringutire* & *fritinnire* voces eſſe a ſono effictas, & illam fringillarum. hanc hirundinum propriam; ſed per Metaphoram ad homines transferri. ejus verba ſunt lib. 5. de L. L. *Ejuſdem* (Ennii) *ab irundine. nefrende fritinni ſuaviter. M. Actius in Caſina a Fringuilla, quid fringutis, quid iſtuc tam cupide cuſis?* Inde Fulgentius *Frigutire*, inquit *eſt ſubtiliter ad garrire*, & affert locum Plauti quem laudat Varro *Quid fringutis*, &c.

Frivola.] A *frio* contero, imminuo, Budæus annot. in Pandect. Sumitur pro ſupellectili tenui Ulp. leg. 11. §. 4. D. de pigner. act. *Non enim credibile eſt hoc convenisse, ut ad univerſam penſionem inſula frivola mea teneantur.* Senec. lib. Controverſ. 3. *Ego illos in frivola invitavi noſtra.*

Frontem.) Vide *recto fronte.*

Frugamenta.] An legendum *frumenta*? an exiſtimavit Feſtus *frumenta* dicta quaſi *frugamenta*. A frugibus? Dubito. *Frugis* & *frumenta* a fruendo. Fruges ſunt quæ ſiliqua ſeu folliculo continentur, ut faba, lupinum & reliqua legumina: frumenta quæ habent ariſtam. Interdum tamen *frugis* nomen generale eſt. Et Julianus Juriſconſultus D. de Verbor. ſigni. l. 77. tradit *frugem appellari omnem reditum, non ſolum qui ex frumentis aut leguminibus, verum etiam qui ex vino, vel ex ſilvis caduis, vel creta fodinis, Lapicidinis percipitur.*

Fruniſcor & frunitum.] Gellius lib. 17. cap. 2. ad illud Q. Claudii primo annali. *Domum ſuas quemque ire jubet & ſua omnia fruniſci. Rarius quidem*, inquit, *fuit in ætate M. Tullii, ac deinceps infra rariſſimum: dubitatumque eſt ab imperitis antiquitatis, an Latinum foret. Non modo autem Latinum, ſed jucundius amœniuſque etiam verbum fruniſcor factum eſt, quam fruor. Q. Metellus Numidicus, qui caſte pureque lingua uſus Latina videtur, in epiſtola quam exſul ad Domitios miſit, ita ſcripſit: Ego neque aqua neque igni careo & ſumma gloria fruniſcor. Nævius in atellana, quæ partus inſcripta eſt, hoc verbo ſtatuitur:*

Quod magnopere quæſierunt, id fruniſci non queunt.

Qui non parſit apud ſe, frunitus eſt.

Hæc Gellius. Ut *fruor*, *fruiſcor*, ſic a *fruinor*, *fruiniſcor*, & per ſyncopen *fruniſcor*. A fruniſcor frunitus, & *infrunitus* proprie dictus homo qui rebus fruniſci neſciret, vel homo nullius frugis, ſed poſtea homo agreſtis inſulſus ἀπειρόκαλος. Niſi malis *fruniſcor* geminam olim habuiſſe notionem, unam *fruendi* a *fruor*. Alteram ſapiendi a φρονέω. Unde *infrunitus* ἄφρων. Sipontinus. *Frunitus dicitur prudens, hoc eſt is quo perfrui licet: ſicut a contrario infrunitus, inſipiens ac ſtolidus, qui nulli uſui eſt. Sed nos frunitum & infrunitum a Græco potius deducta exiſtimamus. Nam Græci φρόνιμον prudentem. ἄφρονα dementem dicunt.*

Frutinal.] Doctiſſimus Antonius Auguſtinus tentabat *Erucinal.* Id eſt veneris Erycinæ. Sed *Veneris fruti* præter Feſtum meminerunt Solinus: *Dum*, inquit, *ſimulachrum dedicat veneri matri, quæ Fruti dicitur.* Item Auguſtinus lib. 4. cap. 21. de Civit. *Quam Divam fruti Sejam vocat.* Quare nihil mutandum. A venere fruti dicta eſt *frutilia* ἱερὰ quia veneri dicata eſt. Sine dubio *fruti* detruncatum ex ἀφροδίτη. Nam cum poſt tempora Numæ in urbem venus recepta ſit, non potuit habere nomen Latinum ſed Græcum *afrodite*, quod diſtortum in *fruta* ſeu *fruti*. Sic enim dicebatur *ve-*

Frux frugis dixerunt antiqui fructam & fructum.

Fucilis falſa, dicta autem quaſi fucata.

Fulgere priſci pro ferire dicebant. Unde fulgur dictum eſt.

Fulguritum id, quod eſt fulmine ictum, qui locus ſtatim fieri putabatur religioſus, quod eum Deus ſibi dicaſſe videtur.

Fulmen dictum a fluore flammæ.

Fundus dicitur ager, quod planus ſit ad ſimilitudinem fundi vaſorum [1] Fundus quoque dicitur populus eſſe rei, quam alienat, hoc eſt auctor

Funebres tibiæ dicuntur, cum quibus in funere canitur. quas flamini audire putabant illicitum.

NOTÆ.

nus Murti, ut *Venus Fruti*. Varro: *Intimus Circus dictus ad Murtim*. Utrumque autem poteſt dici & *Fruti* & *Frutis*. Item *Murti* & *Murtis*. Scalig. Atqui ſi ita ſit, *Venus* & *frutis* idem eſt. Non poteſt igitur *Frutis* eſſe veneris cognomentum. Quare potius legendum *frucinal*, *templum veneris frugi*. *Frucinal* pro *fruginal*. Et ita *Venus frugi* cæleſtis illa venus ſit. Sed mihi maxime placet ut *frutis* dicatur a *fruer* nempe *fructus frutus*, *frutis*. Vide Salmaſ. in Solin. cap. 8.

Frux frugis.] Scaliger hæc ita diſtinguit & ſupplet. *Frux frugis dixerunt antiqui.* Et a Capite: *Fructum & fructam a fruer.* Nihil muto. Nam ſic ſæpe Feſtus. Diſtinctio tantum poſt *antiqui*, ponenda eſt. De recto *frux* vide Varronem lib. 8. Auſonius veteres ſecutus:

Ante equidem campis quam ſpicea ſuppeteret frux.

Fructus autem & *fructa* pro *fruitus* Lucret. lib 3.

Sin ea quæ fructus cumque es, periere profuſa.

Item:

Omnia perfructus vitai præmia, marces.

Fucilis.] A fuco, *fucilis*, ut ab herba, *herbilis*. Quare nihil mutandum, Scalig.

Fulgere.] Falſum erit quod ait Feſtus, niſi *ferire* intelligas de fulgore & coruſcatione. *Fulgur* enim proprie eſt ignis ſive coruſcatio cum fulmine emicans. *fulmen* telum ipſum quod mittitur. Etſi poſtea frequenter *fulgur* pro fulmine. Ut infra *fulguritum* quod *fulgure* id eſt fulmine ictum eſt.

Fulguritum.] *Locus fulguritus* τόπος κεραυνοπλήξ, qui *bidental* dicitur. Vide *bidental*.

Fulmen.] Imo a *fulgore* ut in vet. cod. probat Varro lib 4. de L. L. Nam etſi ignis proprie manare dicatur & fluere ut apud Lucret.

Quam noſter fluat e tedis terreſtribus ortus.

Et Callimach. hym. in Dian.

——τό μα πατρὸς ἀποστάζουσι κεραυνοί.

Quam (lucem) *patris diſtillant fulmina.*

A *fluore* tamen eſſe nequit fulmen, niſi tranſpoſitis literis quaſi *fluimen*. Quod ineptum eſt.

Fundus.] A Græco βυθὸς, *imus*, ſive potius βυθὸς, profunditas. Nam *fundus* prima notione notat imum putei, fluvii, dolii. Poſtea de agro cum ædificiis uſurpatus.

1. *Fundus quoque dicitur.*] Cicero pro Cæcinna. *In judicium non venire ut rerum Cæcinna poſſedit, multo etiam minus queri, Cæcinna fundus ſit nec ne: me tamen docuiſſe fundum eſſe Cæcinnam.* Idem ſæpe in oratione pro Balbo. Uſus eſt etiam Plaut. Trinum. act. 5. ſc. 2.

Nunc mihi is propere conveniundus eſt, ut quæ cum ejus filio

Egi, ei rei fundus pater ſit potior, eo.

Fundus igitur dictus auctor quod ſit veluti ſolum & firmamentum.

Funebres tibiæ.] Nam funeribus tibiæ addebantur: Ovid. 5. Faſt.

Cantabat fanis cantabat tibia ludis,

Cantabat mæſtis tibia funeribus.

Item de tibicinum numero:

Furcilles, ſive furcilla, quibus homines ſuſpendebant.

Furnalia ſacra Furinæ, quam deam dicebant.

Furum genitivus pluralis a fure.

Furvum nigrum, vel atrum. [1] hinc dicta furnus, furiæ, funus, fuligo, fulgus, fumus. [2] Furvum bovem, id eſt nigrum, immolabant Averno.

Futare, arguere eſt. unde & confutare. Sed Cato hoc pro ſæpius fuiſſe poſuit.

Futiles dicuntur, qui ſilere tacenda nequeunt, ſed ea effundunt. ſic

NOTÆ.

Adde quod Ædilis pompam qui funeris irent
Artifices ſolos juſſerit eſſe decem.

Erat in leg. 12. tab. *Decem tibiciuis adhibeto.* Servius autem ad 5. Æneid. notavit antiquæ conſuetudinis fuiſſe, ut majoris ætatis funera ad tubam proferrentur, minoris vero ad tibias. Inde Papinius lib. 6.

Tibia cui teneros ſuetum producere manes.

1. *Quas Flamini audire.*] Flamini tamen funus exequi non eſt religio. Gellius cap. 15. lib 10.

Furcilles ſive furcilla.] Exiſtimo Feſtum loqui de furcis pœnalibus ad quas nocentes alligari & ita circumducti, in iis poſtea tollebantur. Quare temere Scaliger qui verba iſta *quibus homines ſuſpendebant.* Pauli emplaſtrum pronuntiavit. Sane ſi quid hic tentandum eſſet, crederem vocem addendam, nempe: *quibus homines onera ſuſpendebant.* Ut de ærumnulis quibus religaras ſarcinas viatores gerebant Feſtus locutus ſit, nam & furcillæ dicebantur. Vide *Ærumnula.* Initio etiam legendum *furcillos*, ſive *furcilla.* Dicebantur enim furcilles & furcillæ, ut *caules, caula.* &c.

Furnalia.] Lege *furinalia*, Var. lib. 5. de L. L. *Furinalia a Furina, quod ei Dea feria publica dies it. cujus dea honos apud antiquos: nam ei ſacra inſtituta annua & flamen adtributus: nunc vix nomen notum paucis.* Furinalia erant VIII. Kalend. Auguſt. furina eadem quæ furia. Vide Lil. Gyraldi Syntagma.

Furvus.] Furvus eſt color qui ex aduſtione comparatur. A *ferveo* quaſi *fervus* Vel ut Voſſius a φώζω *torreo.* Nam & olim dicebant *fuſuus*

Hinc dicta furnus furia.] Furnus quidem a *fervo* recte duci poſſit, ſed in reliquis Feſtus ineptus eſt. *Furia* enim a *furere*: *fuligo* a *fumo*, quaſi *fumiligo*, *Funus* a funalibus, ſive potius a φόνος. *Fumus* ab Æolico θύμος pro θυμός, πνοὴ, ἀήρ, *aer, ſpiritus.*

2. *Furvum bovem.*] Diis inferis hoſtia furva faciebant. Virg. 6. Æneid.

Quatuor hic primum nigrantes terga juvencos
Conſtituit.

Et paulo poſt:

— — — Ipſe atri velleris agnam
Æneas matri Eumenidum magneque ſorori,
Enſe ferit.

Futare.] Proprie futo, quod erat vas aquarium, aquam ferventem compeſcere. Varr. lib. 4. de L. L. *Vas aquarium vocant futum, quo in triclinio allatam aquam infundebant.* Et proprie Titinnius in Setina.

Coquus aheuum quando fervit, paulla confutat trua.

Inde per metaphoram futare, arguere. Gloſſ. *futo* ἐλέγχω, a quo *confutare, refutare.*

Futilis.] Lutatius grammaticus: *Futile vas lato ore, fundo anguſto, quo utebantur in ſacris Deæ Veſtæ: quia aqua ad ſacra Veſtæ in terra non ponitur. Quod ſi*

& vaſa futilia a fundendo vocata.

Nota.

ſtat, piaculum eſt, unde excogitatum eſt vas, quod ſtare non poſſet, ſed ſi poſitum, ſtatim funderetur. Unde & homo commiſſa non retinens, futilis dicitur. Donat. And. act. 3. ſc. v. *Futili, id eſt, levi à vaſo quod futile dicitur, quod non deponunt miniſtri ſacrorum, quod eſt acuto fundo & patulo ore, eoque inſtabile eſt:* Idem Phorm. act. v. ſc. 1. *Effutiretis eſt eloqueremini, evacuaretis, exinaniretis, ab eo quod eſt effundere. Tranſlatio eſt à vaſe futili nomine, quod patulo ore, fundo acuto, inſtabile, nihil prorſus continet. Unde futilis dicitur ejuſmodi, ut nihil intra ſe contineat & ſemper inanis ſit.*

Digitized by Google

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER SEPTIMUS.

G.

GAIA Cæciia appellata eſt, ut Romam venit, quæ antea Tanaquil vocitata erat uxor Tarquinii Priſci regis Romanotum. quæ tantæ probitatis fuit, ut id nomen ominis boni cauſa frequentent nubentes, quam ſummam aſſeverant lanificam fuiſſe.

Galbeum ornamenti genus.

Gallam bibere, ac rugas conducere véntri, cum ait Lucilius; præ-

NOTÆ.

[r] *Gaja Cæcilia.*] Ex Quintiliano tamen *Caja* & *Cajus* per *C* ſcribebatur, ſed *Gaja* & *Gajus* pronuntiabatur per *G* Ejus verba ſunt lib. 1. cap. 7. *Quid quæ ſcribuntur aliter quam enuntiantur? Nam & Gajus C litera notatur, quæ inverſa Ↄ mulierem declarat: quia tam Cajas eſſe vocitatas quam Cajos, etiam ex nuptialibus ſacris apparet.* Quod ad morem attinet. Idem Valer. Max. *Ceterum Caja uſu ſuper omnes celebrata eſt: Fertur enim Cajam Cæciliam Tarquinii priſci regis uxorem, optimam lanificam fuiſſe. Et ideo inſtitutum fuit ut nova nupta ante januam mariti interrogata quænam vocarentur, Cajam eſſe ſe dicerent.* Vide Plutarch. in problem. Plin. lib. 8. cap. 48. Cicer. pro Muræna, qui id facete exagitat. *Quia*, inquit, *in alicujus libris exempli cauſſa id nomen invenerunt, putarunt omnes mulieres quæ coemptionem facerent, Cajas vocari.* Vide velium longum de orthographia.

Galbeum.] Vide *Calbeos.*

Gallam bibere.] Integrum Lucilii locum affert Nonius in voce *aceroſum*, ex annal. 25.

> *Quæ Gallam bibere ac rugas conducere ventri,*
> *Farre aceroſo, oleo decumano, pane coegit*
> *Cumano.*

Galla eſt fructus ſub autumnum arboribus innaſcens, præcipue robori, Gall.

Digitized by Google

monet parſimonia eſſe utendum, neque gulæ indulgendum, ventremque coartandum.

Galli qui vocantur Matris Magnæ comites, dicti ſunt a flumine, cui nomen eſt Gallo. quia qui ex eo biberint, in hoc furere incipiant, ut ſe privent virilitatis parte. Alii putant ideo eos ſibi genitalia incidere, quia violaverint nomen patris, matrisve, ne poſſint ipſi fieri parentes.

Ganeum antiqui locum abditum, ac velut ſub terra dixerunt. Terentius: Ubi illum quæram? credo abductum in ganeum.

Gannitio, canum querula murmuratio.

Galearia * a galearum ſimilitudine dicta.

* Galerita.

Gaudium ἀπὸ τοῦ γεγαῶ dictum.

Gaulus, genus navigii pene rotundum.

NOTÆ.

noix de galle. Ejus ſapor aſper, quare vinum quod atrum eſſet & aſperum ad inſtar gallæ *Gallam* dixere.

Galli.] Sacerdotes Rheæ caſtrati, a Gallo fluvio Phrygiæ. Ovid. 4. Faſt.

Cur igitur Gallos, qui ſe excidere vocamus:
Cum tantum a Phrygia Gallica diſtet humus.
Inter, ait, viridem Cybelen, altaſq; Celænas
Amnis it inſana nomine Gallus aqua.
Qui bibit inde, furit: procul hinc diſcedite, queis eſt
Cura bonæ mentis, qui bibit inde furit.

Herodianus in Commodo: Πάλαι μὲν Φρύγες ὠργίαζον ἐπὶ τῷ ποταμῷ Γάλλῳ παραρρέοντι, ἀφ' οὗ τὴν ἐπωνυμίαν φέρουσιν οἱ τῇ Θεῷ ζημίᾳ ἱερώμενοι. *Antiquitus Phryges Orgia celebrabant ad fluenta fluvii Galli a quo nomen habuere qui Deæ caſtrati conſecrantur.*

Ganeum.] Locus Terent. eſt Adelph. Act. 3. Sc. 3. ubi Donat. *Veteres ganeum meritoriam tabernam dixerunt*, ἀπὸ τῆς γᾶς. τοῦτ' ἔστι τῆς γῆς. *Quod ipſa ſit in terra, non ut Cœnacula ſuperius.* Ergo ganeum. quaſi γαίνειον, a γα, ſive potius γάνα ut veteres dicebant ſi fides Heſychio. At Julius Cæſar Scaliger Exercit. CCCXVIII. Sect. II. ait *ganeum* dici a γάνος, hoc eſt *gaudium*, γάνυσθαι *gaudere* nempe quod homines lætam voluptariamque vitam ibi agitent.

Gannitio.] A γάνυσθαι gaudere, proprie de canibus qui ut ait Lucretius:

— — *Hannita vocis adulans.*

Quidam vulpibus etiam tribuunt.

Galearia.] Lege *galerita*. *Galerita* & *galeritus* avis dicta ab apice, quem habet in capite, galeæ ſpeciem referente. A Græcis ſimiliter κόρυδος, κορυδαλλίς, & κορυδαλὶς dicitur: nam κόρυς *galea*. *Galeria* hic locum habere non poteſt: nam *galeria tribus* a Galeſo fluvio nomen habuit ſive ab alio quovis loco.

Gaudium.] Imo potius a γαθέω, ſive potius a γαθίω, lætor. gaudeo.

Gaulus.] Navis Phœnicia rotunda: nam Græci veteres uſque ad Jaſonem & Argonautas rotundis ſolum navibus utebantur. Unde Plin. lib. 7. cap 56. *Longa nave Iaſonem primum navigaſſe Philoſtephanus auctor eſt.* Ariſtoph. in avibus: Γαῦλον κτήσῃ καὶ ναυκληρεῖς. *navem poſſidee, & guberne.* Ubi Schol. γαῦλος, Φοινικικὸν σκάφος. Et Callimach.

Κύπροθε Σιδόνιός με κατήγαγεν ἐνθάδε γαῦλος.
Ex Cypro Sidonius me huc adduxit Gaulus.

Ab hujus Gauli formæ ſimilitudine vas paſtorale *Gaulus* dictum Theocrit. Idyll. 5.

Στασῶ δ' ὀκτὼ μὲν γαυλὼς τῷ Πανὶ γάλακτος.
Statuam vero octo quidem gaulos Pani lactis.

Vide Heſych. Sic & multa alia nomina ſunt navigiis communia cum vaſis,

GEMURSA ſub minimo digito pedis tuberculum, quod gemere faciat eum, qui id gerat.

Genas Ennius palpebras putat, cum dicit hoc verſu: Pandite ſulti' genas, & corde relinquire ſomnum. Alii eas partes putant genas dici, quæ ſunt ſub oculis. Pacuvius genas putat eſſe, qua barba primum oritur, hoc verſu: Nunc primum opacat flore lanugo genas.

Geniales deos dixerunt aquam, terram, ignem, aerem, ea enim ſunt ſemina rerum, quæ Græcorum alii στοιχεῖα, alii σπέρματα vocant. Duodecim quoque ſigna, lunam, & ſolem inter hos deos computabant. Geniales autem dicti a gerendo, quia plurimum poſſe putabantur, quos poſtea gerulos appellarunt.

Genialis lectus, qui nuptiis ſternitur in honorem genii. unde & appellatur.

Genium appellabant deum, qui vim obtineret rerum omnium gerendarum. Aufuſtius, [1] genius, inquit, eſt deorum filius, & parens hominum, ex quo homines gignuntur. & propterea genius meus nominatur, qui me genuit. [2] Alii genium eſſe putarunt uniuſcujuſque loci deum.

NOTÆ.

ut κύμβας, κανθήρους, καλίβας, σκάφας.

Gemurſa.] Plin. lib. 26. cap. 1. *Et bene quidem morbus celeriter in Italia reſtinctus eſt, ſicut & ille, quem Gemurſam appellavere priſci, inter digitos pedum naſcentem, etiam nomine obliterato.*

Genas.) Pro operimento oculorum & pro malis veteres uſurparunt, ſed priorem notionem propriam fuiſſe cum Beemanno exiſtimo. Sic proprie Ovid. Eleg. 8. lib. 2.

Nam caput e noſtra citius cervice recidi,
Et patiar feſſis lumen abire genis.

Geniales Deos.] Rerum ſemina & elementa. Unde & Gloſſ. *Genialis* στοιχειῶν. Dicti autem a *gerendo* corrigebat Scaliger *genendo* nam *genere* dicebant pro *gignere*. Sed addit idem vulgatam lectionem defendi poſſe. Imo certe ita Feſtus ſcripſit, & *gerere* idem quod *genere* unde & apud Varron. de re ruſt. lib. 1. cap. 31. quidem codd. habent. *Id ex pabuli ſegete viride ſectum antequam geras ſiliquas.* Quod in aliis, *antequam genat ſiliquas.* Et inde *gerulus* non ὁ βαστάζων ut nunc ſed ὁ πράττων, πρακτήρ. Gloſſ. *geruli* πρακτῆρες. Item in Gloſſ. Græcolat. ποιητής, *gerulus*, *efficax*, πράκτης autem & ποιεῖν, verba ſunt quæ jocoſis rebus illis accommodantur quibus adeſſe genios neceſſe eſt.

Genialis lectus.] Servius 5. Æneid. *Geniales* (lecti) *proprie dicuntur qui ſternuntur puellis nubentibus.* In honorem genii & junonis ſternebatur Catull. in nuptiis Pelei:

Pulvinar vere diva geniale locatur.
Ædibus in mediis,

Apulejus Miles 10. *Et jam torus genialis ſcilicet noſter futurus, accuratiſſime deſternebatur, lectus indica teſtudine perlucidus, plumea congeris tumidus, veſte ſerica floridus.*

Genium.] Aurelius Auguſtinus: *Genius eſt Deus qui præpoſitus eſt ac vim habet omnium rerum gignendarum.* Vide *Geniales.*

1. *Genius Deorum fil. & par. hom*] Hinc Laberius imagine. *Genius generis noſtri parens.*

2. *Alii genium.*] Servius 1. Georg. *Genium autem dicebant antiqui naturalem Deum uniuſ cujuſque loci vel rei, aut hominis.* Inde apud Virgil. 5. Æneid.

Incertus Geniumve loci, famulumve parentis
Eſſe putet.

Ubi Servius: *Nullus enim locus ſine Ge-*

Gens Ælia appellatur, quæ ex multis familiis conficitur.

Gentilis dicitur & ex eodem genere ortus, & is qui ſimili nomine appellatur. ut ait Cincius : gentiles mihi ſunt, qui meo nomine appellantur

Genuini dentes, quod a genis dependent.

Genus dictum putatur a terræ Græco vocabulo, quam γῆν dicunt.

Germen eſt, quod ex arborum ſurculis naſcitur, unde & germani, quaſi eadem ſtirpe geniti.

Gerræ, crates vimineæ. Athenienſes cum Syracuſas obſiderent, & crebro gerras poſcerent ; irridentes Siculi, gerras clamitabant. Unde factum eſt, ut gerræ pro nugis, & contemptu dicantur.

Geruſia curia ab ætatis vocabulo dicta.

NOTÆ.

nio eſt, qui per anguem plerumque oſtenditur. Genios Græci vocant ἐγχωρίους θεοὺς, δαίμονας, Ἥρωας.

Gens Ælia]Quaſi vero illud Æliæ generis proprium ſit ut in familias dividatur, & non reliquarum omnium. Quid igitur ? lege: *Gens illa appel. &c. Gens* nomen eſt generale, & familias complectitur. Aliquando tamen familia latius patet, & Gentem ſignificat. Vide *Familia.*

Gentilis.] Cicero in Topicis ex Q. Scævola : *Gentiles ſunt, qui inter ſe eodem nomine ſunt. Non eſt ſatis. Qui ab ingenuis oriundi ſunt. Ne id quidem ſatis eſt. Quorum majorum nemo ſervitutem ſervivit. Abeſt etiam nunc: qui capite non ſunt deminuti. Hoc fortaſſe ſatis eſt, nihil enim video Scævolam pontificem ad hanc definitionem addidiſſe.* Legitur apud Ciceronem *gentilis*, pro *cognominis* 1. Tuſcul. *Regnante gentili meo* de Tullo Volſcorum rege. De diſcrimine inter gentiles & agnatos vide juris commentatores.

Genuini dentes.] Græce σωφρονιστῆρες, quod prudente & perfecto homine naſcantur. Gloſſ. Genuini, σωφρονιστῆρες. Item: *genuinum* ὀδόντα μύλην. A *genis* dicti *genuini*. Interp. Perſii : *Genuinus proprie dens qui ſub genis eſt.* Alii a *geno* gigno. Ex Plinio lib. 11. cap. 37. *homini*, inquit, *noviſſimi, qui genuini vocantur, circiter vigeſimum annum gignuntur, multis & octogeſimo.*

Genus.] A γῆ terra, quod e terra omnia nata ſint. Sed nemo neſcit eſſe a γένος quod a γείνω vnde *geno.*

Germen.] A *gero* pro geno, *gerimen, germen.* Inde germani qui ex eodem ſemine. Ex eadem ſtirpe. Et Germani proprie dicuntur qui eundem habent patrem ſive ii communem matrem habeant : Quomodo Terentius, Cicero & alii *Germanorum* voce uti ſolent. Sive diverſam, qui *conſanguinei* dicti ſunt. Aliter tamen Varro in lib. de gradibus : *Germanus*, inquit, *ex eadem genitrice natus eſt, non ut multi de eodem germine, qui tantum fratres dicuntur.* Sed vana eſt hæc Varronis differentia, nec idoneis autoribus obſervata. Terent. Adelph.

Te habeam fratrem o mi Æſchine, o mi germane.

Frater nomen generale eſt & continet *fratres germanos, fratres conſanguineos*, qui ex uno patre nati ſunt & matres diverſas habent : *Fratres uterinos* qui ex eadem tantum matre geniti ſunt : *Et fratres patrueles* qui ex duobus fratribus procreati.

Gerra.] Vide *Cerrones* ubi aliter paulo. Quare & tertium illud forte addi poteſt nempe Athenienſes a Siculis Gerras vocatos quaſi imbelles, nam gerra Siculis pudenda ſignificat. Suid. Heſych.

Geruſia.] Γερουσία, Senatus. Plutarch. An ſeni adminiſtr. Reſp. Ἡ δὲ Ῥωμαίων σύγκλητος ἄχρι νῦν γερουσία καλεῖται. Id eſt. *Romanorum vero Senatus hodieque geruſia dicitur.* Heſych. Γερουσία, πρεσβυτήριον, πλῆθος γερόντων.

Geſtit, qui ſubita felicitate exhilaratus, nimio corporis motu præter conſuetudinem exultat.

Geſtus, quo indicatur, quid geratur, præter participium, quod a gerendo deducitur.

5. Geſum grave jactum.

GIGERIA ex multis obſoniis decerpta.

Gingeriator tibicen.

Gingrire anſerum vocis proprium eſt. Unde genus quoddam tibiarum exiguarum gingrinæ.

NOTÆ.

Geſtit] A geſtu, *geſtire* quod Donatus Eunuoch. act. 3. ſc. 5. interpretatur: *Motu corporis monſtrare quid ſentias. Conſtat autem a pecudibus ad homines eſſe tranſlatum.* Item. *Geſtire proprie eſt, ſenſum corporis geſtu indicare: quod magis brutorum eſt animalium. Virgilius.*

Et ſtudio incaſſum videas geſtire lavandi.

1. Georg. Ubi ſervius *Geſtire*, inquit, *eſt lætitiam ſuam corporis habitu ſignificare. Nam ut homines verbis lætitiam ſuam exprimunt, ita aves corporis geſticulatione.*

Geſtus.] Subſtant. χῆμα, εἶδα, χειρονόμα. Gloſſ

Geſum.] Melius quidam lib. *Grave jaculum. Geſum, geſſum, & gaſum.* Quidam haſtam interpretantur. Servius 7. Æneid. *Pilum proprie eſt haſta Romana, ut Geſſa, Gallorum, Sariſſa Macedonum:* Suidas: Γαῖσα γὰρ γαισὸς, κοντὸς, εἶδος ἀκοντισμάτος οἷον δόρατος. *Gaſa & gaſus, contus, genus teli ut haſta.* Sed melius Feſtus qui jaculum dicit, grave quod totum eſſet ferreum: Heſych. Γαισὸς, ἐμβόλιον ὁλοσίδηρον. *Iaculum totum ferreum.* Et jacula fuiſſe vel hinc conſtat quod bina gerebant ſinguli: Varro: *cum binis geſſis eſſent.* Virgil. 7. Æn.

—— Duo quiſque Alpina coruſcat.
Geſa manu.

Quod idem alibi de *haſtili.*

Bina manu lato criſpans haſtilia ferro.

Gæſum autem Gallicam vocem putant, vel etiam Hiſpanicam, ab Hiſpanis enim gæſa accepiſſe Romanos docet Athenæus: Illuſtriſſimus Bochartus Geſum putat quod Chaldæis giſa. Vel Hebræis hets. *Sagitta jaculum.* Nam chets mutatur in G.

Gigeria.] Falſum eſt eſſe cibum confectum ex multis obſoniis. Sed Gigeria ſunt quæ nos dicimus *giſiers.* Lucilius: — *Gigeria ſunt.*

Sive adeo hepatia.

Gingeriator.] Lege *gingritor.* A gingrire: vel *gingrinator* a *gingrina*, ut viri docti.

Gingrire.] Gloſſ. Gingriunt, χῆνες ἐκβοῶσι. *Anſeres clamant. Gingrum*, φωνὴ χηνός. *Vox anſeris.* Inde *gingrina* tibiæ dictæ. Gloſſ. *Gingrina* εἶδος σάλπιγγος. *Gingria* ſunt Heſychio: Γιγγρίαι, αὐλοὶ μικροὶ ἐν οἷς πρῶτον μανθάνουσι. *Gingria, parva tibia, quibus primum diſcunt.* Solin. cap. 12 *Sive gingrinas, quæ breviores licet, ſubtilioribus tamen modis inſonant.* Verum Athenæus, Euſtath & Pollux non a gingriendo, ſed a Gingra, Gingre, vel Gingri Adonidis nomine. Athen. cap. 23. Γιγγραΐνοις γὰρ οἱ Φοίνικες, ὥς φησιν ὁ Ξενοφῶν, ἐχρῶντο αὐλοῖς σπιθαμιαίοις τὸ μέγεθος, ὀξὺ καὶ γοερὸν φθεγγομένοις.. Id eſt. *Gingranis enim, ut dicit Xenophon, tibiis utebantur Phœnices palmam longis, ſtridulum & lugubrem ſonum edentibus.* Idem paulo poſt: Ονομάζονται δὲ οἱ αὐλοὶ γίγγροι ὑπὸ τῶν Φοινίκων ἀπὸ τῶν περὶ Ἄδωνιν θρήνων, τὸν γὰρ Ἄδωνιν Γίγγρην καλεῖτε ὑμεῖς οἱ Φοίνικες, ὡς ἱστορεῖ Δημοκλείδης. Id eſt. *Gingri autem nominantur a Phœnicibus tibiæ ob lamenta quibus Adonim deflent. Nam vos Phœnices Adonim Gingrem appellatis ut refert Democlides.* Euſtathius Iliad. 6. Ἡ δὲ χρῆσις τοῖς γίγγροις ἐκ τῶν περὶ Ἄδωνιν θρήνων, ὃν Γίγγρην ἐκάλουν οἱ Φοίνικες. Id eſt. *Gingrorum autem uſus ex lamentis ſuper Adonide, quem Gingrim vocabant Phœnices.* Pollux lib 4. cap. 10. Γίγγρας τις αὐλίσκος γοώδη καὶ θρηνητικὴν φωνὴν ἀφιείς, Φοῖνιξ μὲν ἂν τὴν εὕρεσιν πρέπο

Gliscerae creſcere eſt, & gliſceræ, menſæ gliſcentes, id eſt, creſcentes per inſtructionem epularum ſcilicet.

Glittis ſubactis, levibus, teneris.

Glocire & glocidare gallinarum proprium eſt, cum ovis incubituræ ſunt.

Glomus in ſacris cruſtulum cybii figura & oleo coctum appellatur.

Gloria a Græca voce dicta. hanc enim illi κλέος vocant.

Glos, viri ſoror, a Græco γάλως.

Glucidatum, ſuave, & jucundum. Græci etenim γλυκὺ dulcem dicunt.

Gluma hordei tunicula: dictum, quod glubatur id granum. unde & pecus glubi dicitur, cujus pellis detrahitur.

Gnæus & corporis inſigne, & prænomen, a generando dicta eſſe, & ea ipſa ex Græco γίγνεσθαι apparet.

Gnarigavit ſignificat apud Livium narravit.

Notæ.

φοιγς δὲ Μούση τῇ Καρικῇ ἡ δὲ Φοινίκων γλῶττα Γίγγραν τὸν Ἄδωνιν καλεῖ, καὶ τούτῳ ὁ αὐλὸς ἐπωνόμασται. Id eſt. *Gingras tibia quadam maſtum & lugubrem cantum mittit. Phœnicium inventum, dicatum Muſa Carica. Phœnicum autem lingua Gingram Adonim vocat, & ab hujus nomine tibia denominata.* Gingra autem Bochartus ex Phœnicio *gigara. Dominus*, plenum fuiſſet *girgara*: ſed prius R eliſum.

Gliſcere.] Gloſſ. *Gliſcit*, αὔξει. Aliæ Gliſco, ἐκτείνομαι. Hinc *regliſco*. Quod vide ſuo loco: & *Gliſcera*, menſæ opimæ & opiparæ ſtruicibus frequentibus refertæ.

Glittis.] Nihil mutandum, glittis pro gluttis. Nam *u* ſæpe abit in *i*. A *glus*, gluten, *glutus*, unitus bene ſubactus. Cato cap. 45. *Locus bipalio ſubactus, beneque glutus ſiet.*

Glocire & glocidare.] Lege: *glocire & glocitare.* Glocire a κλώζειν vox a ſono efficta. Columel. lib 7. cap. 5. *Ut ova quam recentiſſima ſupponantur glocientibus.* Gloſſ. gluttit, Κρώζει ἡ ὄρνις. *glocit avis.* leg. *glocit.* Hanc vocem Vaſcones retinent qui dicunt *cloucir*, & ipſam avem glocientem *clouque* ut Hiſpani *clueca*.

Glomus.] Globulos dicit Varr. lib. 4. de L. L. *Item in oleo cocti dicti a globo globuli.* Vide Catonem cap. 29. Gloſſ. Græcolat. Globus & glomus, ἀγαθίς. Nam Agathis Heſychio eſt Seſamis, placenta ex oleo melle & Seſamo. Agathis etiam eſt faſciculus lini ſive ſtaminis, ut & Latinum *glomus*.

Gloria.] Prius *Gloſia*, a Græco γλῶσσα. Scaliger. Sed Martinio aſſentiar qui a κέλωρ, φωνή, vox.

Glos.] Græcis, Γάλως. Heſych. Γάλως ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀδελφὴ ὡς ἡ Κασσάνδρα τῇ Ἀνδρομάχῃ. *Glos ſoror mariti velut Caſſandra Andromachæ.*

Glucidatum] Vide *Clucidatum.*

Gluma.] A γλύφω, Scalpo, ſive potius a λέπω corticem detraho, eſt *glubo* unde *gluma*, *folliculus hordei* λέπυρον κριθῆς Gloſſ. Quod eo granum glubitur, nudatur. Varr. de re ruſt. lib. 1. cap. 48. *Ariſta & granum omnibus fere notum: Gluma paucis: Itaque id apud Ennium ſolum ſcriptum ſcio eſſe in Euhemeri libris verſis. Videtur vocabulum etymon habere a glubendo, quod eo folliculo deglubitur granum. Itaque eodem vocabulo appellant fici eius, quam edimus, folliculum.* Hinc pecus *glubi* & *deglubi* dicitur, unde illud Tiberii: *Boni paſtoris eſt tondere pecus, non deglubere.*

Gnæus.] *Gnæus* & *gnævus* tuberculum in facie excreſcens quaſi γνάθος vel γνάθιον. A γίνεσθαι *naſci* unde prænomen *gnæus*. Itaque cum *næus* & *nævus* ſcribitur g perit, non contra, ut volunt viri docti.

Gnarigavit.] Optime Voſſ. *gnaruravit*. Antiqui dicebant *gnaruris* gnarus. Plaut. act. 1. ſc. 2.

Gnaruiſſe, narraſſe.

Gnarus cum ſignificet id, quod ſcius, peritus: tamen invenimus prognare ſignificare aperte.

Gnephoſum, obſcurum: videlicet ex Græco, quod eſt κνέφας.

Gnitus, & gnixus a generibus priſci dixerunt.

Gnotu, cognitu.

GRACCHURIS urbs Iberæ regionis, dicta a Graccho Sempronio, quæ antea Illurcis nominabatur.

Gracculi a ſono oris vocari. ſive a gerendo dicti, quod jacta ſegetum ſemina plurimum gerant. vel quod ex olivetis cubitum ſe recipientes duas pedibus baccas, tertiam ore ferant.

Gradivus Mars appellatus eſt a gradiendo in bella ultro, citroque: ſive a vibratione haſtæ, quod Græci dicunt κραδαίνειν: vel ut alii dicunt, quia gramine ſit ortus; quod interpretatur, quia corona graminea in re militari maximæ eſt honorationis.

Græca ſacra, feſta Cereris ex Græcia tranſlata, quæ ob inventio-

NOTÆ.

Simul gnarures volo vos eſſe hanc rem mecum.

Hinc *gnaruro*, *gnarum reddo*. Unde per ſyncopen & aphæreſin *naro*, quod nunc *narro*. Gloſſ. *gnarurat*, γνωρίζει. *Gnarurem*, γνώριμον. Gnaritur, γνωρίζεται. A *gnaruris* per ſyncopen *gnarus* ἐπιςήμων, *ſciens*, *peritus*.

Gnaruiſſe.] Vide notam ſuperiorem.

Gnarus.] Vide ſupra. *Gnarus* proprie cui cuncta *gnara* ſunt, id eſt, cognita, aperta Non mirum igitur *prognare* ſignificare *aperte*.

Gnephoſum.] Vide Gnefoſum Gloſſ. *Gnefoſum*. ἀμαυρὸν, σκοτεινὸν.

Gniſus.] Lege: *gnitus & gnixus a genibus priſci dixerunt*. Scal. ſic infra in nixi. *Nixi Dii appellantur tria ſigna in capitolio, ante cellam Minervæ genibus nixa.* Ergo gnitor, quod nunc *nitor*, quaſi *genitor*, *genibus* incumbo. A *gnitor*, *gniſus*, *gnitus*, & *gnixus*.

Gnotu cognitu] A γινώσκω factum *gnoſco* Varr.

Adeſte, adeſte, quæ feramque gnoſcite,
Domum ut feratis e theatro literas.

A *gnoſco* dempto *g* *noſco*. *Gnotu*, *notu*. Gloſſar. *gnot*. Lege *gnoſcit*, Εἴδεν, ἐπιγνώσκει Gnotu, γνῶσαι, διαγνῶσαι. Falluntur igitur qui in *gnoſco* & *gnotus* *g* credunt aſſumptum in his Priſcianus lib. 1. *Eſt quando N principalis ſyllabæ ante ſe aſſumit g, ut natus, gnatus: notus, gnotus antique, unde ignotus: noſco, gnoſco, novi, gnovi*. Sed contra Diomedes lib. 1. *Gnoſcit, ait Cæcilius, quoniam & præpoſitione addita, adgnoſco, & cognoſco dicimus.*

Gracchuris.] *Ilerda* Ptolemæo in Hiſpania Tarraconenſi.

Gracculi.] Varro lib. 4. *quod gregatim volent*. Sed melius Feſtus, a ſono oris, ut & Iſidorus lib. 12. cap. 7. *Graculus a garrulitate nuncupatus, non, ut quidam volunt, pro eo quod gregatim volent, cum ſit manifeſtum ex voce eum nuncupari. Eſt autem loquaciſſimum genus & vocibus importunum.* Idem Quintilian. lib. 1. cap. 10. *gracculus* diminutivum a *graccus*, & *graccus* a *graxo* aut *graco* quod a κρώζω.

Gradivus.] Servius 3. Æneid. *Gradivum exilientem in prælia: quod in bellantibus ſic neceſſe eſt. aut gravem Deum Patrem: aut ideo quia apud Pontifices Mars pater dicitur. Alii gradivum, quod gradum inferant, qui pugnant, aut quod impigre gradiantur. Alii a graditudine*, lege *graditudine, quod huc & illuc gradiatur: unde Martem communem dici. Alii gradivum quia nunquam equeſter, aut a gradu dictum.* Non omittenda eorum ſententia qui *gradivum* putant quod ex gramine ortus ſit. Nam cum Juno tacto flore concepit. Ovid. 5. Faſt.

Græca feſta.] Cerealia, quæ ad Eleuſiniorum imitationem facta: ideo ex Græcia tranſlata dicit Feſtus. Repræſen-

Digitized by Google

nem Proſerpinæ matronæ colebant. quæ ſacra, dum non eſſent matronæ, quæ facerent propter cladem Cannenſem, & frequentiam lugentium; inſtitutum eſt, ne amplius centum diebus lugeretur.

Grallatores appellabantur pantomimi, qui ut in ſaltatione imitarentur ægipanas, adjectis perticis furculas habentibus, atque in his ſuperſtantes ad ſimilitudinem crurum ejus generis gradiebantur, utique propter difficultatem conſiſtendi. Plautus: Vinceretis curſu cervas. & grallatorem gradu.

Gramiæ oculorum ſunt vitia, quas alii glamas vocant.

NOTÆ.

tabatur Ceres Proſerpinam quærens & cum face totum orbem pererrans. Vide Ovid. 4. faſt. Arnobium & Alexand. ab Alex. lib. 6. cap. 9. Cerealibus ante noctem epulari nefas, quia ut ait Callim. Ceres fame affecta, ac nihilominus pertinaciter jejunium ſervans, a veſpero tandem perſuaſa, ut potum ſumeret.

Ἕσπερος, ὅς τε πιεῖν Δαμάτερα μοῦνος ἔπεισεν.

Veſperus qui Solus Cererem perſuaſit ut biberet

Velut Ovid. quod dum ſub noctem papaver legebat, imprudens guſtaverit.

Colligit agreſti leve papaver humo.
Dum legit oblito fertur guſtaſſe palato,
Longamque imprudens exolviſſe famem.
Quæ quia principio poſuit jejunia noctis,
Tempus habent myſtæ ſidera viſa cibi.

A lugentibus hæc ſacra peragi non poterant, quia poſt receptam Proſerpinam.

Tum demum vultumque Ceres animumque recepit
Impoſuitque ſuæ ſpicea ſerta comæ.

Ideoque tunc candidas veſtes induebant:

Alba decet Cererem veſtis, Cerealibus albam
Sumite, nunc pulli velleris uſus abeſt.

Sed poſt cladem Cannenſem cum propter luctum matronæ Cerealibus operari non poſſent, ſenatus luctum finiri juſſit, *centum diebus*, ut Feſtus. ut Livius, *triginta*. Livii verba ſunt lib. 22. ſect. 36. *Tum privata quoque per domos clades vulgata ſunt: adeoque totam urbem opplevit luctus, ut ſacrum anniverſarium Cereris intermiſſum ſit; quia nec lugentibus id facere eſt fas, nec ulla in illa tempeſtate matrona expers luctus fuerat. Itaque ne ob eandem cauſſam, alia quoque ſacra publica aut privata desererentur, Senatuſconſulto diebus triginta luctus eſt finitus.* Inde proprie minui luctus dicebatur, cum erant in caſto Cereris, hoc eſt cum rebus Venereis abſtinebant ad ſacra Cereris obeunda: nam Cerealibus vino & venere interdictum. Vide *minuebatur*. Porro Cerealia erant a pridie Idus Aprilis per dies octo.

Grallatores.] Grallæ ſunt perticæ ligneæ furculas habentes quibus pedes ponebant Gall. *des echaſſes*. A gradiendo gradulæ, grallæ. Inde grallatores qui grallis ambulabant, Plaut. Pœnul. act. 3. ſc. 1.

At ſi ad prandium me in ædem vos dixiſſem ducere
Vinceretis ſervum curſu vel grallatorem gradu.

His grallis, ut ait Feſtus pantomimi utebantur cum Panas ſive Ægipanas induebant, quorum exſicci pedes & crura non melius repræſentari poterant quam ligneis illis pedibus grallatorum. Quare & grallæ Græce *παυτικὰ* dictæ, & in Gloſſ. *Grallatores παυτικὰ φοροῦντες*. Grallatores Græcis dicuntur *γύπαιοι*, Colobrathratii, & ipſæ Grallæ colobathra.

Gramiæ.] Nonius: *Gramia pituita oculorum Cæcilius: Gramioſis oculis ipſa, atratis dentibus. Gramia* & *grama* dictum pro *glama* quod a *γλήμη* G addito a *λήμη*. Gloſſ. *grama, λήμη*. Vide Heſych.

Grando

Grando guttæ aquæ concretæ ſolito grandiores.

Graſſari antiqui ponebant pro adulari. graſſarii autem dicuntur latrones vias obſidentes. gradi ſiquidem ambulare eſt, unde tractum graſſari, videlicet ab impetu gradiendi.

Gravaſtellus, ſenior. Plautus: qui eſt gravaſtellus, qui advenit? ut puto gravaſtellus a gravitate dictus.

Grave æs, dictum a pondere, quia deni aſſes, ſinguli pondo libras efficiebant denarium ab hoc ipſo numero dictum. Sed bello Punico populus Romanus preſſus ære alieno, ex ſingulis aſſibus librariis ſenos fecit, qui tantundem valerent. Item nummi quadrigati, & bigati a figura cælaturæ dicti.

Gravida eſt, quæ jam gravatur conceptu: prægnans velut occupata in generando, quod conceperit. [1] inciens propinqua partui, quod incitatus ſit fetus ejus.

Greges ex Græco dici, quos illi ἀγέλας ſolent appellare.

NOTÆ.

Grando.] Plin. lib. 2. cap. 60. *Grandinem conglaciato imbre gigni, & nivem eodem humore mollius concreto, pruinam autem ex rore gelido.* *Grando* autem a *grandis*, Feſtus. Sed melius Iſidorus lib. 13. cap. 10. a *granum*, unde & *grandis*.

Graſſari.] A gradior, graſſari, ire, ambulare Gloſſ. graſſari, ἐπεξιέναι. βαδίζειν, ἐξωπίζειν. *innitis, ire, cum impetu ferri.* Sed poſtea hoc verbum male audiit, & *graſſari* de viarum obſeſſoribus dictum qui in prætereuntes impetum faciebant Unde in Gloſſ. graſſatur, λωποδυτεῖ, *veſtimentis exuis.* *Graſſator.* λωποδύτης; *qui veſtimentis exuit, tireur de laine.* Inde autem *graſſari* pro *adulari.* quod paraſiti atque adulatores per plateas ambulantes in obvium quemque graſſarentur ut adulationibus ſuis ſibi victum quærerent. Et quia ita olim fere poetæ, ii etiam *graſſatores* dicti ſunt. Varro in libro de moribus. Apud Gellium lib. 11. cap. 2. *Veſtiri in foro honeſte mos erat, domi quod ſatis erat, equos carius quam coquos emebant. Poetica artis honos non erat. Si quis in ea ſtudebat, aut ſeſe ad convivia applicabat, graſſator vocabatur.*

Gravaſtellus.] Locus Plauti eſt Epid. Act. 5. Sc. 1.

Sed quis hac eſt muliercula, & illic gravaſtellus qui venit?

Sed hic *gravaſtellus* non a *gravitate* ut putat Feſtus, ſed pro *ravaſtellus* a *ravum* qui ravi eſt coloris, aſcito g, *gravus* a quo gravaſter & diminutivum *gravaſtellus*, qui *ravaſtellus*, imo & *raviſtellus* corrupte, etiam apud Plautum legiſſe videtur Feſtus. Vide *ravi coloris.*

Grave as.] Legebat Urſinus: *Quia deni aſſes ſinguli pondo libram efficiebant, deni autem denarium.* Sed nihil mutandum, neque video cur cum offenderit vulgata lectio: illum fugit ſcilicet hic *libras* eſſe ſecundi caſus. Nam ita omnia plana. Porro *as grave* de libralibus aſſibus ſemper dictum, & duravit uſque ad primum bellum Punicum quo ſextantarii, poſtea unciales & ſemunciales facti ſunt. Vide *ſextantarii.*

Gravida.] Lego infra: *Pragnans velut occupata in genando.* Nam *pragnans* eſt quaſi *pragenans.* Et veteres *genere* & *genare* dicebant pro *gignere*

1. *Inciens quod incitatus.*] Imo potius quod cieat, & ad auxilium vocet. Gloſſar. *inciente, innitente, pariente, a ciendo & invocando proximos quoſque auxiliatores.*

Greges.] *Quos illi ἀγέλας,* melius *quos illi γάργαρα.* Γάργαρα eſt pro γάργαρα *multitudo.* Heſychio γάργαλα, πλῆθος, πολλά. A γάργαρα ſive γάργαρα factum *grex* Niſi potius ſit ab ἀγείρω ex ἀγείρω *congero*, quæ Voſſii ſententia Mihi maxime placet, *grex* dici ab antiquo He-

Digitized by Google

Gricenea funis craſſus.

Groma appellatur genus machinulæ cujuſdam, quo regiones agri cujuſque cognoſci poſſunt, quod genus Græci dicunt *γνώμονα*

Gruere dicuntur grues, ut ſues grunire. unde tractum eſt congruere, hoc eſt convenire, quia id genus volucrum minime ſolivagum eſt.

Grumus, terræ collectio minor tumulo.

Gulliocæ nucum juglandium ſumma, & viridia putamina.

Gurguſtium genus habitationis anguſtum, a gurgulione dictum.

Gutturnium vas, ex quo aqua in manus datur: ab eo, quod propter oris anguſtiam guttatim fluat.

Notæ.

bræo *gar* pro quo nunc *agar*. Nam & ita ſimplex *grego* quod poſtea *aggrego*

Gricenea.] Mihi omnino ignota vox. adeoque hic nihil vel immutare audeam vel tentare.

Groma.] A *γνώμη* N. mutato in R. groma. Pro quo dicitur *grumma* o in *u*. Gloſſ. *Gruma*, *γρώμαι βασιλικὰ γνώμη*. Nonius, *Gruma, menſura quadam, qua flexa via ad lineam diriguntur, ut eſt agri menſorum & talium.* Hinc *grumare* & *degrumare* Gloſſ. grumat, *μετρεῖ, ἰξισοῖ. metitur, dirigit.* Lucill.

— — — — — *Viamque*
Degrumabis uti caſtris menſor facit olim.

In caſtrorum etiam metatione gruma dicitur menſura illa, illud organum quod a metatore in loco medio ponebatur in tetrantem, hoc eſt ut quatuor faceret angulos normales, & ita divideret caſtra in quatuor partes. Et locus ipſe medius ubi *gruma*, gruma etiam dictus: Nonius: *Gruma ſunt loca media, in qua directa quatuor congregantur via.* A *gruma* ſeu *groma* dictus *gromaticus* & *gromatica* diſciplina quæ agrorum menſuram docet.

Gruere.] Vide *congruere.*

Grumus.] Scribitur & *grummus*. Proprie, clivulus, terræ collectio, paulatim exurgens. Unde exponitur *τύμβος* Gloſſ. *Grumi*, *τύμβοι*, inde propter ſimilitudinem, acervi lapidum qui ad terminorum diſtinctionem ponebantur, *grumi* dicti Gloſſ. *grumi*, *οἱ διορίζοντες τοὺς ὅρους λίθοι. Lapides qui fines partiuntur, dividunt.* Et Gloſſ. Græcolat. *ὅρων λίθοι*, *grumi*. Grumus autem a *congerie* ducit Nonius. Voſſius a *κρυμὸς* frigus, quia frigore res concreſcunt ſed veriſimilius illud quam verius. Puto a *grue*, id eſt congruo, dictum *grumus* quod terra multa, & multi lapides coeant & congruant ad *grumum* efficiendum. A Grumus factum diminutivum *Grumulus* pro quolibet acervatione & ſitue. Paulinus Epiſtol. 3. ad Severum: *Et ut totam juxta dei verbum confectionem prophetici panis impleret, lentem quoque & hordeum viciam miſcuiſſet in grumilum.* A *grumus* facta gallica vox *grumeau.*

Gulliocæ.] Lege: *gullica* vel *gulliola*. Vide *Culiola*.

Gurguſtium] A gurgulione. Nam *gurgulio* & *gurguſtium* exponuntur *στενώμενον βραχύ*, *habitatio anguſta*; tamen gurguſtium potius a *gurgite* quaſi *gurgiſtium*. Nam proprie *gurguſtium*, taberna obſcura & latens.

Gutturnium] Gloſſ. gutturnium, *εἶδος σκεύους ὀστρακίνου genus vaſis fictilis* Vide *Coturnium*.

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER OCTAVUS.

H.

HABITIOR, pinguior.

Habitudo, habitus corporum.

Halapanta ſignificat omnia mentientem. ab eo quod halet omnia. ἅλω enim Græci τὸν πλάνω, id eſt fallentem appellant.

NOTÆ.

Habitior.] Reſpicit locum Terent. Eunuch. 2. 3.

Si qua eſt habitior paulo, pugilem eſſe aiunt, deducunt cibum.

Habitudo.] Pinguedo. Gall. *enbonpoint.* Terent. ibid. 2. 2.

Qui color, nitor, veſtitus, qua habitudo eſt corporis

Halapanta.] Liber antiquus *holaphanta.* Male Fulg Urſin. *Holpata* ex Græco ὅλος *totus* & ἀπατάω fallo. Legendum *halophanta.* Reſpicit locum Plauti Curcul. 4.1.

Halophantam an ſycophantam hunc magis eſſe dicam neſcio.

Sed peſſime Feſtus *halapantam* (ut ipſe legit) omnia mentientem interpretatur, ab ἄλη πλάνη *error*, & πάντα *omnia.* Nec melius viri doctiſſimi, quorum alii ut Scaliger & Canterus *halophantam* dici volunt ab ἅλς *mare* & φαίνω, *oſtendere,* ob veſtitum nauticum. Alii ut Nonius ab ἄλη & ὑφαίνω *texo*, qui mendacia texit, conſuit. Alii denique ut Turnebus ab ὅλος *totus* & φαίνω, quaſi, qui ſit totus in oſtentatione. Mirum in tantis viris. Halophantæ ii dicebantur qui eos apud quos ſal privatum contra leges repertum fuerat, deferebant, ut ſycophantæ, qui eos apud quos ficus. Nam quod hodieque apud nos fieri videmus, ut nemini e certis quibuſdam locis in alia ſal auferre licitum ſit, id olim & apud Græcos obſervatum fuiſſe vel unicus Ariſtophanis locus fidem faciet ex Acharn. 2. 5.

Ἀλλ' αὐθήμερα μοχθηρὰ πεφαναρμένα

Ἄπηγα γῆ πεφάσμαι, κ᾽ πεφαξενα.

Hallus, pollex pedis ſcandens ſuper proximum, dictus a ſaliendo. nam ἅλλομαι Græce, Latine ſignificat ſalio.

Hamo cognominatus, quia in arena putatur inventus, quæ Græce hoc nomine ἄμμος appellatur. cui cornua adfiguntur arietis, a genere pecoris inter quod inventus eſt.

Hamotrahones alii piſcatores, alii qui unco cadavera trahunt.

Hanula parua delubra quaſi fanula.

Haruiga dicebatur hoſtia, cujus adhærentia inſpiciebantur exta.

Haſtæ ſubjiciebantur ea, quæ publice venundabant: quia ſignum præcipuum eſt haſta. [1] Nam & Carthaginenſes cum bellum vellent, Romam haſtam miſerunt: & Romani fortes viros ſæpe haſta donarunt.

HEBES, retuſi acuminis.

NOTÆ.

Γουγγϕαόντες Μεγαρέων τὰ χλανίσκια.
Κ' εἰ που σίκυον ἴδοιεν, ἢ λαγῴδιον
Η χοιρίδιον, ἢ σκόροδον, ἢ χόνδρους ἅλος
Ταῦτ' ἦν Μεγαρικὰ, κἀπέπρατ' αὐθημερόν.

Sed homunciones peſſimi, nota peſſima
Inhonorati, male ſignati, ignobiles,
Falſe accuſarunt Megarenſium penulas
Et ſicubi videbant Cucumerem, vel lepuſculum
Vel porculum, vel allium, aut etiam micam ſalis
Omnia erant Megarica & vendebantur eodem die.

Hallus.] Vide *allus.*

Hamo.] Mutilus eſſe videtur hic lobos, qui forſan ita ſupplendus ſit: *hammo cognominatus eſt Iupiter quia.* Nam de Jove hic agitur quem, cum libero patri per Lybiæ deſerta iter cum exercito facienti, ſitique arido, arietis formam indutus, fontem pede vel cornu effoſſum oſtenderit, ab arena quæ Græce ἄμμος dicitur, *hamonem* cognominatum & ſub ejuſdem arietis perſona cultum fuiſſe poëtæ fabulati ſunt, unde Græcis Κριοπρόσωπος, *arietinum caput.* Latinis *corniger.* Sed verum eſt *hammo* non a Græco ἄμμος arena ſed ab Ægyptiaco ἀμοῦν ut Herodotos & Euſtath apud Dionyſ. tradunt. Docet autem doctiſſimus Bochartus Jovem eſſe *cham* ſive *ham* filium Noæ, qui in ſteriles Africæ arenas ablegatos ibi per multa ſecula cultus eſt ſub nomine Jouis *ham* ſeu hammonis. Ægyptii mollito ſono denſæ aſpirationis ἀμμοῦν vel ἀμμοῦν dicebant, & ab eo tota Africa *Ammonia* olim nominata. Ut ex Alexandro Polyhiſtore teſtatur Stephanus

Hamotrahones.] Piſcatores, & qui unco quaſi hamo cadavera trahebant, hic autem Romanorum morem alludit apud quos damnatorum cadavera unco in Gemonias vel in alia loca trahebantur.

Hanula.] A Græco ναὸν per tranſpoſitionem ἀνὸν, digamma Æolico ϝανὸν *fanum.* Inde fanulum, & poſito *h* pro *f* ut ſæpe apud veteres, *hanulum.* Vide *fanum.*

Haruiga] Ἄρνξ *aries.* Inſerto digam, Æol. ἄϝρνξ. Aruix inde *haruiga*, proprie hoſtia, cum aries ſcilicet mactabatur. Sed poſtea quævis hoſtia cujus exta inſpiciebantur, haruiga dicta. in antiqua Mediolanenſi legitur. *Haruiga dicebatur hoſtia cujus ad hepatia inſpicienda conducuntur arioli,* Unde Voſſius: *Cujus ad hepar & exta inſpicienda conducuntur arioli.*

Haſtæ ſubjiciebantur.] Cum quid publice venibat haſta erigebatur, unde paſſim apud veteres *ſub haſta venire* reperias. Inde autem mos deductus videtur quod primis temporibus ea tantum publice venibant, quæ bello capta fuerant, Græci vocant δορύκτητα

1. *Nam & Carthaginenſes*] Sic Romani in eorum fines quibus bellum indicebant haſtam mittebant. Quem morem alibi fuſius. Vide *Bellona.*

Hebes.] Corpora obtuſa & minime

Hecate, Diana, eadem putabatur & luna, & Proſerpina.

Hedera dicta, quod hæreat; ſive quod edita petat, vel quia id, cui alhæſerit, edat. quæ in tutela Liberi putabatur eſſe, quia ut ille juvenis ſemper, ita hæc viret. vel quia ita omnia, ſicut ille mentes hominum, illigat.

Heliconides muſæ a monte Helicone vocatæ.

Heluacea, genus ornamenti Lydii, dictum a colore boum, qui eſt inter rufum & album, appellaturque heluus.

Helucus ab hiatu & oſcitatione dictus.

Helucla, holera minuta.

Heluo dictus eſt immoderate bona ſua conſumens, ab eluendo. Cui aſpiratur, ut aviditas magis exprobretur. fit enim vox incitatior.

Helus, & heluſa antiqui dicebant, quod nunc holus, & holera.

Hemina ex Græco ἡμιν; quod eſt dimidia pars ſextarii.

Hemona humana, & hemonem hominem dicebant.

Herbam do, cum ait Plautus, ſignificat, victum me fateor; quod eſt antiquæ, & paſtoralis vitæ indicium. nam cui in prato curſu, aut viribus contendebant, cum ſuperati erant; ex eo ſolo, in quo certamen erat, decerptam herbam adverſario tradebant.

Notæ.

acuta hebetia proprie, & per metaphoram homines ſtupidi & craſſi hebetes dicti ſunt.

Hecate.] Eam in cœlo lunam, in terris Dianam, in inferis Proſerpinam fuiſſe poëtæ fabulantur. Unde & *tergemina* dicta. Alii tamen diverſas faciunt.

Hedera.] Ab edendo, *edera*, & cum aſpiratione, ut ſolebant illi veteres *hedera*. Idque magis placet quam ab hærendo, nam tertium etymon *quod edita petat* ineptum plane eſt.

Heluaca.] Heluus dicitur color inter rufum & album ab Oeolico ϝλϝος, *niger, fuſcus, pallidus.* Varr. lib. 2. de R. R. *Colore potiſſimum nigro, deinde rubeo, tertio, helue, quarto albo.* Ab *heluus. heluolus, heluinus* & *heluaceus* qui heluum colorem refert.

Helucus.] Vide *Elucus.*

Heluola.] Veteres pro *holus* dicebant *helus* ut *Apelle* pro *Apollo*, & ab *helus heluola* parua *helera.* Titinnius: *Lentı calido, Eluela, rapula, rumices.* Gloſſæ, heluola, λαχανάριον Inde & heluones Meurſio non voraces ut infra Feſtus docet, ſed delicati & opipari, ab ægrotis voce tranſlata, qui nauſeabundi & faſtidioſi oleribus tantum olim victitabant.

Heluo.] Ab eluendo *eluo* qui bona ſua elvit, i. diſſipat perdit. Cum aſpiratione *heluo.* Gloſſ. heluo, λαφύκτης. Heluari, λαφύσσειν. *Haurire.* Quomodo *haurire opes* dixit Martialis. Sed vide ſupra *heluola.*

Helus & heluſa.] Lege: *helus & heleſa* & ita Scaliger. *Hele a* autem pro *holeſa* quod pro *holera.* Ut *Valeſii valerii, daſi, dari,* &c.

Hemina] Dimidia pars ſextarii, nam.

Heminas recipit geminas ſextarius unus.

A Græco ἥμισυ, melius a Græco ἥμι ſemi. *Na* eſt vocis productio.

Hemona.] *Hemonem* pro hominem dicebant veteres Ennius:

Volturis in ſylvis miſerum mandebat hemonem.

Et ab *hemo, hemonus* i. *humanus.*

Herbam do] Plin. lib. 22. cap. 1. *Apud antiquos ſignum victoriæ erat porrigere herbam victos, hoc eſt terra & altrice ipſa humo, & humatione cedere, quem morem etiamnunc durare in Germania ſcio.* Vides hunc morem in Germania ætate Plinii & ego eum etiam nunc durare in Vaſconia certe ſcio. Et inde originem traxiſſe arbitror, quod cum primam pugnæ genus apud antiquos ut pote paſtores

Herbilis anſer, herba paſtus, qui gracilior eſt, quam frumento altus.

Herceus Iupiter intra conſeptum domus cujuſque colebatur, quem etiam deum penetralem appellabant.

Hercules aſtrologus dictus, quod eo die ſe flammis injecit, quo futura erat obſcuratio ſolis.

Here, id eſt adverbium temporis heri, dictum a Græco ἐχθὲς.

NOTÆ.

lucta fuerit, victus ut ſe terram tetigiſſe oſtenderet, & ita ſe plane minorem fateretur, victori herbam ex eodem loco decerptam porrigebat, neque enim victor is dici poterat niſi victus fateretur & victorem agnoſceret Ennius:

Qui vicit non eſt victor, niſi victu' fatetur.

Sed poſtea illud ad alia traductum & & *herbam dare* pro ſe victum fateri dictum eſt. Inde Nonius: *Herbam veteres palmam vel victoriam dici volunt.* Sed hæc paulo aliter Servius ad illud 8. Æneid.

Et vitta comptos voluit prætendere ramis.

Vt in pacis petitione, inquit, *ramus olivæ cum vittis offerebatur, partim fabula, partim natura efficit ratio. Nam cum de nomine Athenarum Neptunus & Minerva contenderent, & juſſiſſet Iupiter, ut illius nomine diceretur civitas qui munus melius obtuliſſet hominibus, Equum Neptunus, Minerva Olivam protulit & ſtatim vicit. Vnde cum ejus ramus alicui offertur indicat eum eſſe meliorem. Hinc eſt illud proverbium herbam do, id eſt, cedo victoriam, quod Varro in antiquarum libris ponit: Cum in agonibus herbam in modum palmæ dat aliquis ei, cum quo contendere non cupit, & fatetur eſſe meliorem.* Hæc Servius. Sed multo melius Feſtus. In Græcia autem manus, ſive manum victi pugiles porrigebant. Theocrit. Id. 22.

——————— πᾶς δ' ἐπὶ γαίᾳ
Κεῖτ' ἀλλοφρονέων, καὶ ἀνέσχεθε νεῖκος ἀπαυδῶν
Ἀμφοτέρας ἅμα χεῖρας.

Id eſt.

——————— *totus vero humi*
Iacebat, exanimis, & porrigebat, pugnæ renuntians
Ambas ſimul manus.

Ubi olim plura.

Herbilis anſer.] Lucilius in fragmentis Servii.

——————— *Anſeris herbilis virus.*

Pro *gracilior* quidam *grandior.* Male.

Herceus Iupiter.] Sic dictus quod intra conſeptum parietem qui ἕρκος dicitur colebatur. Ovid. in Ibin.

Cui nihil hercei profuit ara Iovis.

Ideoque *Domeſticus, Cortalis, & Septitius* Latine dicitur.

Hercules] Atqui is ſe flammis injecit anno ante Chriſtum natum 1196. quo anno nulla fuit ſolis obſcuratio. Melius Servius ad illud 1. Æneid.

——— *Docuit quæ Maximus Atlas.*

Hic Atlas, inquit, *Iapeti filius in Africa natus dicitur. Hic quod annum in tempora diviſerit, & primus ſtellarum verſus vel circulorum vel ſiderum tranſitum, naturaſque deſcripſit, cœlum dictus eſt ſuſtinere, quia nepotem ſuum Mercurium & Herculem docuiſſe dicitur, unde & Hercules cœlum ab Atlante ſuſceptum ſuſtinuiſſe narratur propter cœli ſcientiam traditam. Conſtat enim Herculem Philoſophum fuiſſe.* Atlantem eſſe Enochum qui Aſtrologiæ inventor fuit refert Euſeb. ex Eupolemo de Judæis, ubi ait Abrahamum Aſtrologiam & alias ſcientias Heliopoli docentem affirmaſſe Babylonios τὴν δ' εὕρεσιν αὐτῶν εἰς Ἐνὼχ ἀναπέμπειν, καὶ τοῦτον εὑρηκέναι πρῶτον τὴν Ἀστρολογίαν. *i. Earum inventionem Enocho tribuere, eumque Aſtrologiam primum inveniſſe.* Et non multo poſt: Ἕλληνας λέγειν τὸν Ἄτλαντα εὑρηκέναι ἀστρολογίαν, εἶναι καὶ τὸν αὐτὸν καὶ Ἐνώχ. τοῦ δὲ Ἐνὼχ γενέσθαι υἱὸν Μαθουσάλαμ, ὃν πάντα δι' ἀγγέλων θεοῦ γνῶναι καὶ ἡμᾶς οὕτως ἐπιγνῶναι. *i. Græcos affirmare Atlantem Aſtrologiam inveniſſe, & eundem eſſe Enochum, Enocho autem genitum Mathuſalem, quo ab Angelis Dei omnia edocto, nos ita porro didiciſſe.*

Here.] Pro *heri.* Plaut. Capt. 1.2.

Heredium, prædium parvulum.

Herem Marteam antiqui accepta hereditate colebant, quæ a nomine appellabatur heredum, & eſſe una ex Martis comitibus putabatur.

Heres apud antiquos pro domino ponebatur.

Herma a Græcis ponitur pro firmamento. Unde etiam Mercurii nomen inventoris, ut putabant firmæ orationis dictum. [1] Interdum etiam ſaburram ſignificat.

Hetnici dicti a ſaxis, quæ Marſi herna dicunt

Hetta res minimi pretii, quaſi hieta, id eſt hiatus hominis, atque oſcitatio. Alii puſulam dixerunt eſſe, quæ in coquendo pane ſolet adſurgere.

NOTÆ.

Adverto animum ſis tu, iſtos captivos duos
Here quos emi de præda de quæſtoribus,
His indito catenas ſingularias.

A Græco χθισί extrito θ & χ verſo in *h.* factum *heſi*: nam ita veteres dicebant, poſtea *heri*, *here*.

Heredium.] Cornel. Nepos in Porcio Catone: *Verſatus eſt in Sabinis quod ibi heredium a patre relictum habebat.*

Herem Marteam.] *Herem*, & *erem* ſine aſpiratione, pro heredem veteres dicebant, Accius Didaſcal. lib 1.

— —Sapientiaque invicta gratia,
Atque honoris patera erem mactavit aurea.

Ita Plaut. Menæc 3. 2.

Quor auſus facere, quoi ego, qua tu, eres eram.

Neque veriſimile eſt quod ait Scaliger Verrium in corruptam ſcripturam incidiſſe ita ut *herem* pro *Nerienem* legerit. Nam & Nerien non comes ſed uxor Martis. Sed eo tantum erraſſe videtur Feſtus quod Herem Martis comitem dixit, quæ Nerienis potius ejus uxoris comes fuit. unde & eam cum Neriene conjungit Ennius:

— — Nerienem Martis & Herem.

Heres pro domino.] Gloſſ. *heres*, κύριος, κληρονόμος, *dominus poſſeſſor*. Plaut. Menæch. 3. 2.

Prandi, potavi, ſcortum accubui, abſtuli
Hanc, quojus heres nunquam erit poſt hunc diem.

Inde Juſtinian. §. ult. de hered. qualit. & diff. *Pro herede*, inquit, *gerere, eſt pro domino gerere, veteres enim heredes pro dominis appellabant.* Nimirum ab *herus* veteres fecere *heres*, neque obſtat ſyllabæ prioris ratio quæ in *heres* producta in *herus* corripitur. Idem enim ſæpe alias fit. Tamen viri docti heres deducunt ab Hebræo *jareſch*. *Heredem eſſe, poſſidere* quod non alienum eſt præſertim ſi *hæres* ſive *haeres* per diphtongum olim ſcriptum fuit.

Herma.] Græcum eſt ἕρμα, fundamentum, firmamentum, paſſim. Sed male ab herma Mercurium hermen dictum vult Feſt. quod ipſe firmæ orationis fundamentum ſit ut herma navium. ἑρμῆς enim a verbo ἐρῶ *dico*, unde ἐρέας inſerto μ ἑρμέας per contract. ἑρμῆς *hermes*.

1. *Interdum etiam Saburram.*] Hoc a priori notione pendet qua ſcilicet *herma* firmamentum ſignificat. *Saburra* enim nihil aliud eſt quam navium firmamentum, ἕρμα, nempe arena, ſive etiam lapides, & alia quæ ad certam uſque menſuram navibus imponuntur, ne inſtabiles ſint Heſych. ἕρμα τὸ τῶν νεῶν ἑρματισμὸς στερεὸν. *Herma Saburra, firmamentum naves firmans.*

Hernici.] Populi in Latio, Lavinio & Albæ propinqui ſic dicti a ſaxis quæ *herna* Sabinis dicuntur, unde Virg.

— — — — hernica ſaxa.

dixit 7. Æneid. ubi Servius: *Sabinorum lingua ſaxa herna vocantur. Quidam dux magnus Sabinos de ſuis locis elicuit, & habitare ſecum fecit ſaxoſis in montibus, unde dicta ſunt hernica loca & populi hernici.*

Hetta.] Scribitur & *hetta*, & exponitur φλυκτὶς ἄρτου, ab ἕψω *coquo*. imo potius ab hio: in panis enim puſulis

a qua accipimus rem nullius pretii, cum dicimus, non hette te facio.

Heus adverbium vocandi a Græco ᾦ venit.

HILARODOS, laſcivi & delicati carminis cantor.

Hilum putant eſſe, quod grano fabæ adhæret. ex quo nihil, & nihilum.

Hippacare eſt celeriter animam ducere. ab equi halitu, qui eſt ſupra modum acutus.

Hippagines naves, quibus equi vehuntur, quas Græci ἱππαγωγοὺς dicunt.

Hippius, id eſt equeſter, Neptunus dictus eſt, vel quod Pegaſus ex eo, & Pegaſide natus ſit: vel quod equuleus, ut putant, loco ejus·

NOTÆ.

exiguus hiatus cernitur, cave tamen *hetta* cum *hitta* confundas: *hitta* enim vel *hicta* eſt ὑμὴν ῥοιᾶς quod ciccum dici ſuperius eſt annotatum. Aliud eſt & *hittus* φωνὴ κυνὸς, *vox canis*: unde factum *Hittio*, ἰχνεύειν proprium canum veſtigia indagantium cum aliqua vocis nictatione. Recte autem Feſtus *quaſi hicta*. Nam inde veterea *hictare* dicebant. Vide Diomed.. lib. 1.

Heus.] Sine dubio locus corruptus, neque enim *heus* a Græco ὦ quod adverbium vocandi nunquam fuit. Potius a Græco φεῦ.

Hilarodos.] Græce Ἱλαρῳδὸς, poeta in conviviis aliiſque celebritatibus amatoria, vel alia quævis jucunda carmina quæ tamen tragica quadam gravitate condita eſſent, cantitabat, ab ἱλαρὸς dulcis, gratus, & ᾠδὴ cantio Athenæus, lib. 14. Ex Ariſtocle: Σεμνότερος δὲ τῶν τοιούτων ποιητῶν ὁ ἱλαρῳδὸς καλούμενος, οὐδὲ γὰρ γυνίζεται, χρῆται δὲ ἐσθῆτι λευκῇ ἀνδρείᾳ καὶ ἐστεφάνωται χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ τὸ μὲν παλαιὸν ὑποδήμασιν ἐχρῆτο, νῦν δὲ κρηπῖσι. Ψάλλει δ' αὐτῷ ἄρρην καὶ θήλεια, ὡς καὶ τῷ αὐλῳδῷ. i.e. *Illorum autem omnium poëtarum graviſſimus Hilarodos vocatus, neque enim effeminate ſe gerit, utitur veſte alba virili, corona aurea coronatus. Antiquitus calceis utebatur, nunc autem crepidis. Canit illi mas & fœmina, ut & tibicini.*

Hilum.] Minutum illud quod grano fabæ adhæret. Varro in rerum humanarum libris ſic inteſtinum tenuiſſimum dici putat quod *hillum* vocatur. Alii medullam ferulæ, quam aſphodelon Græci vocant, cui poſteriori ſententiæ gloſſæ conſentiunt ubi *illum* ſine aſpiratione exponitur νάρθηκος τὸ ἐντὸς. Sed facile probatur veteres quidvis tenuiſſimum *hilum* dixiſſe ut veſtium pilos Ennius:

> *Quæ dedit, ipſa capit, neque diſpendi facit hilum.*

A *ne* & *hilum*: *Nihilum* per apocopen *nihil.*

Hippacare.] A Græco ἵππος *Equus*: At in Iſidori Gloſſ. legitur *hippicare oſcitare badare.*

Hippagines.) ἱππαγωγοὺς Græci vocant, Ariſtoph in Equit. εἰς τὰς ἱππαγωγοὺς εἰσεπήδων ἀνδρικῶς. i.e. *in hippagines fortiter irruit.* Ab ἵππος *equus* & ἄγω *duco hippagogas* dixit Livius: ἱππαγωγὰ πλοῖα Herodot. Polyb. ἱππηγούς.

Hippius.] ἵππιον vel ἱππικὸν Neptunum vocari fuſe ex Ariſtoph. in equit.

> *Ἵππι' ἄναξ Πόσειδον, ᾧ*
> *Χαλκοκρότων ἵππων κτύπος*
> *Καὶ χρεμετισμὸς ἀνδάνει.*
> *O Rex equeſter Neptune, cui*
> *Æripedum equorum ſonitus*
> *Et hinnitus placet.*

Ideo autem *hippius* ἵππιος dictus quia primus equos junxiſſe dicitur & equitandi artem inveniſſe. Scophocl. in Odip. Colon.

> *Ὦ παῖ Κρόνου, σὺ γάρ νιν εἰς*
> *Τόδ' εἷσας αὔχημ' ἄναξ Ποσειδάν*
> *Ἵπποισιν τὸν ἀκεστῆρα χαλινὸν*
> *Πρώταισι ταῖσδ' ἐκτίσας ἀγυιαῖς.*
> *Saturno genite, tu enim illis*
> *(Athenis) hanc gloriam dediſti,*
> *Rex Neptune,*

ſuppoſitus

ſuppoſitus Saturno fuerit, quem pro Neptuno devoraret:[1] vel quod tridentis ictu terra equum excierit. cui ob hoc in Illyrico [2] quaternos equos jaciebant nono quoque anno in mare.

Hippocoum vinum ex inſula Coo, dictum ab agro generoſo, cui nomen eſt Hippo.

Hira, quæ deminutive dicitur hilla quam Græci dicunt νῆστιν, inteſtinum eſt, quod jejunum vocant.

Hircipili duorum pilorum homines.

Hirquitalli pueri primum ad virilitatem accedentes. a libidine ſcilicet hircorum dicti.

Hirrire, garrire, quod genus vocis eſt canis rabioſæ.

Hiſtriones dicti, quod primum ex Hiſtria venerint.

NOTÆ.

Qui equis frenum primus.
In hiſce regionibus dederis.

1. *Vel quod tridentis ictu.*] Virgilii locum ob oculos habuit lib. 1. Georg.

—— Tuque o cui prima frementem
Fudit equum magno tellus percuſſa tridenti
Neptune.

Alii aiunt e Neptuni ſemine in ſaxo dormientis equum natum qui inde *Scyphius* dictus eſt, & ipſe Neptunus *Petraus*. Pindar. Pyth. Od. 4.

Παῖ Ποσειδᾶνος πετραίου.
Fili Neptuni Petræi.

Ubi Scholiaſtes: ἐπίθετον Ποσειδῶνος ὁ πετραῖος; φασὶ δὲ καὶ ἀγῶνα διατεθῆναι τῷ πετραίῳ Ποσειδῶνι, ὅπου ἀπὸ τῆς πέτρας ἐξεπήδησεν ὁ πρῶτος ἵππος. i. e. *Epithetum Neptuni Petræus, ferunt etiam & in honorem Neptuni Petræi ludos inſtitutos, in eodem loco ubi e terra primus equus exiliit.* Et paulo ante. ἐπί τινος πέτρας κοιμηθεὶς Ποσειδῶν ἀπεσπερμάτισε, καὶ τὸν θορὸν δεξαμένη ἡ γῆ ἀνέδωκεν ἵππον πρῶτον, ὃν ἐκάλεσαν Σκύφιον. id eſt, *Super petra quadam dormiens Neptunus emiſit ſemen, quo accepto terra primum equum fudit, quem vocavere Scyphium.*

2. *Quaternos equos.*] Sic Rhodii quadrigas ſoli conſecratas quotannis in mare jaciebant.

Hira.] Plaut. Capt. 2. 1.

Radices cordis pereunt, hira omnes dolent.

Ab *hira*, *hirula*, *hilla*. Dicitur & *hillum* in neutro genere, quod Varro ab *hilo* derivat, id eſt, minimo.

Hircipili.] Qui pilos habent ſimiles hircinis. in antiqua Mediolanenſi legitur, *hircipili denſorum pilorum homines.* Græci vocant δασύθριχες in editione Veneta Ant. Auguſtini Hircipili *duorum pilorum homines.* Non dubium eſt quin ſcriptum fuerit, *durorum pilorum homines.* Ergo hircipili τραχύθριχες quare melius forſan *hirſipili*. Ut in MS. Pauli codice. Voſſ.

Hirquitallire.] Hircum, vel, ut ſcribebant veteres, *hirquum* imitari laſcivia. Græci dicunt τραγίζειν. Utrumque tamen aliquando latius patet. Num *hirquitallire* & τραγίζειν hircum olere, item pubertatem attingere. Vide *Irquitallus.*

Hirrire.] Vox ad imitationem efficta ob literam R, quam canes irritatæ ſonant, quæ & ideo canina dicitur. *Sidon.*

Prodat hirritu rabiem caninæ.

pro *garrire* quidam legunt *ringere*, ego *rabire* quod de canibus etiam dicitur.

Hiſtriones.] De Hiſtrionum origine melius aliquanto Livius lib. 7. *Sine carmine ullo, ſine imitandorum carminum actu Ludiones ex Hetruria acciti ad tibicinis modos ſaltantes, haud indecores motus more Thuſco, dabant. Imitari deinde eos juventus ſimul inconditis inter ſe jocularia fundentes verſibus cœpere, nec abſoni a voce motus erant, accepta itaque res, ſæpiuſque uſurpando excitata vernaculis artificibus, quia hiſter Thuſco verbo ludio vocabatur nomen hiſtrionibus inditum.*

Digitized by Google

Hodidocos latro, atque obſeſſor viarum.

Homelium pilei genus.

Honorarios ludos, quos & liberalia dicebant.

Horctum, & forctum. pro bono dicebant.

Horda prægnans. unde dies, quo gravidæ hoſtiæ immolabantur, hordicidia.

Hordiarium æs, quod pro hordeo equiti Romano dabatur.

Horreum antiqui dicebant farreum, a farre.

Hortus apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi, qui arma capere poſſent, orirentur.

Notæ.

Hodidocos.] Heſych. ὁδοιδόκος κλώψ, ὁδοφθόρος, κακοῦργος, ὁδοῦ λῃστής. i. *Hodoidocos, fur, inſidiator, maleficus, graſſator, latro.*

Homelium.] Hæc vox mihi ſuſpecta eſt, neque video tamen in quam ſit commutanda.

Honorarios ludos.] Liberalia feſta in honorem Bacchi qui *Liber* dictus eſt. Græci vocant Διονύσια, die decima ſeptima Martii Romæ celebrabantur. Sed cur Liberalia *honorarii ludi* dicta ſint haud equidem video, niſi quod ante Bacchi ortum aræ ſine honore fuerint, & hoc alluſiſſe videtur Ovid. Faſt.

Ante tuos ortus aræ ſine honore fuere,
Liber, & in gelidis herba reperta focis.

Horctum & forctum.] Lege cum Scaligero, *horctem & forctem* pro *fortis* veteres dicebant *forctis.* Et *h* pro *f horctis* vide *fœdus.* *Forctis*, bonus, id eſt, validus. Leg. 12. tab. *Sanatibus idem quod forctibus jous eſto.* *Forctibus*, bonis, & qui non defecerant a populo Rom. *Sanatibus* qui olim hoſtes, ſed nunc cives Quamvis de iis variant ſententiæ ut infra in voce *Sanates.*

Horda.] Supplendum puto, *horda, bos prægnans* Varr. lib. 2. de re ruſt. cap. 5. *Quæ ſterilis eſt vacca taura appellata, quæ prægnans horda. Ab eo in Faſtis dies hordicalia nominantur quod tunc hordæ boves immolantur.* Horda, *hordicidia* pro *forda* & *fordicidia.* Forda autem a ferendo Ovid.

Forda ferens bos eſt fœcundaque dicta ferendo.

ſive potius a Græco φορὰς gravida, a φέρω. A fordis cædendis, fordicidia dicta die 15. Aprilis, quo triginta gravidæ boves Telluri immolabantur pro numero curiarum. Ovid

Tertia poſt Veneris cum lux ſurrexerit Idus
Pontifices forda ſacra litate bove.
Nunc gravidum pecus eſt, gravida nunc ſemine terra
Telluri plenæ victima plena datur,

Vide *fordicidia.*

Hordiarium æs.] Romæ hordeum equitibus publice dabatur quo jumenta ſua alerent, neque enim avena utebantur. Cum igitur pro hordeo æs dabatur, illud *hordiarium* dictum eſt. inde etiam hordiariæ quadrigæ apud veteres Vergilii interpretes, quia victori agitatori hordeum præmium dabatur.

Horreum.] A farre horreum Feſtus deducit *f* mutato in *h*, *harreum*, *horreum* & id multo veriſimilius quam quod alii commenti ſunt. Niſi cum Salmaſio dicas horreum eſſe a Græco ὠρεῖον, *cuſtodia, conditorium*; nam idem plane ὠρεῖον Græcis quod Latinis *horreum*. & in horrei s non frumentum tantum, ſed alia omnia reponebantur, res quoque pretioſiſſimæ ut in lege tertia D. de off. præf. vig. & leg. 6. D. de edendo.

Hortum.] Apud veteres Romanos ruſtici, non urbani, milites legebantur, qui cum in villis orirentur, iis *ortorum* ſine aſpiratione, nomen dederunt. Horti quidem villæ ſemper dictæ ſunt, ut in 12. tab. Plin. cap. 4. lib. 19. *In 12. tabulis legum noſtrarum, nuſquam nominatur villa, ſemper in ſignificatione ea hortus, in horti vero heredium.* Sed Feſti etymon plane ineptum: *hortus* a Græco ὄρχος quod Heſych. exponit κῆπος i. *hortus* vel potius a χόρτος *gramen, herba*,

Hoſtia dicta eſt ab eo, quod eſt hoſtire, ferire.

Hoſticapax, hoſtium captor.

Hoſtiliis laribus immolabant, quod ab his hoſtes arceri putabant.

Hoſtimentum, beneficii penſatio.

5. Hoſtis apud antiquos peregrinus dicebatur, & qui nunc hoſtis perduellis.

HUMANUM ſacrificium dicebant, quod mortui cauſa fiebat.

HYPERBOREI ſupra aquilonis flatum habitantes dicti, quod humque etiam ſeptum.

NOTÆ.

Hoſtia.] Ab antiquo verbo *hoſtire* ferire. Alii ab *hoſtibus*, Ovid.

Hoſtibus a victis hoſtia nomen habet.

Sed obſtat quod hoſtiæ etiam ex dictæ quæ ſacrificabantur antequam in hoſtes pergerent. *Hoſtia* de paruis animalibus ut ovibus, volucribus, *victima* de magnis ut Tauris. Plaut. Pſeudol.

Nolo victimas, agninis me extis placari volo.

Hoſticapax,] Impenſius placet *Hoſtirapax, hoſtium raptor.*

Hoſtiliis laribus.] Singulæ domus, urbes ſingulæ, viæ etiam ſuos lares habebant, qui viales, Domeſtici, Urbani dicti ſunt. Domeſtici quidem ſatis noti. Viales laudat Plaut. Mercat. 5. 2.

Vos lares viales ut me bene juvetis.

De Urbanis Ovid. 5. Faſt.

Stant quoque pro nobis & præſunt mænibus urbis

Et ſunt præſentes auxiliumque ferunt.

Urbani iidem & *hoſtilii* dicti quod ab urbe quam protegebant hoſtes ſummoverent. Propert. lib. 3 Eleg. 2.

Hannibalemque lares Romana ſede fugantes.

Hoſtimentum.] Æquatio, nam hoſtire æquare. Plaut. Aſin. 3. 3.

Par pari datum hoſtimentum eſt, opera pro pecunia.

Vide *Redhoſtire.*

Hoſtis.] Varro lib. 4. *Multa verba aliud nunc oſtendunt, aliud ante ſignificabant ut hoſtis, nam tum eo verbo dicebant peregrinum, qui ſuis legibus uteretur, nunc dicunt eum quem tum dicebant perduellem.* Ita Cicero & leg. 12. tab *Sei ſtatus condictus dies inteſcedit cum hoſte ito.* Quæ verba 12. tabul. Plautus uſurpavit in Curcul.

Si ſtatu' condictus cum hoſte intercedit dies

Tamen eſt eundum.

Servius 4. Æneid. *Herodotus Perſas qui erant Græcorum hoſtes* ξένους *a Lacedemoniis appellatos refert, inde noſtri hoſtes pro hoſpitibus dixerunt, nam inimici perduelles dicebantur.* Ab hac priori *hoſtis* ſignificatione Galli etiam nunc *hoſpites* vocant *hoſtes.* Neque enim Gallicum *hoſte* eſt ab *hoſpes* ut quidam ſomniarunt.

Humanum ſacrificium.] Quod mortis cauſſa fiebat. Nam cum mortem deſignabant, *humanum* uſurpare ſolebant veteres, *ſi quid humani mihi accidat, ſi quid humanitus accidat.* Ennius: *ſi quid me fuvat humanitus.* i. Si mors contingat.

Hyperborei.] Οἱ ὑπὲρ Βορέαν populi qui ſupra Boream. Non quod apud eos non ſpiret Boreas ut Herodotus tradit. Quam opinionem ſecutus Pindarus Olymp. 3.

—τᾶς χαμαίνα χθόνα

Βορέα πνοιᾶς ὄπιθεν Βορέα

ψυχρᾶς.

——*Vide terram illam*

Retro flatus Borea

Frigidi.

Poſt Olenem Lycium, qui ut docet Pauſan. primus dixit eſſe quoſdam homines οἱ ὑπὲρ τὸν ἄνεμον οἰκοῦσι τὸν Βορέαν. *Qui ſupra ventum habitant Boream*: Sed quod Boreæ flatum excedant, vel ut Servius quod ſupra, id eſt ultra eos flet Boreas. Fuitque primum a poëtis conficta vox *hyperborei* qua populos Βορειοτέρους Boreæ proximos ſignificarent. Ridicule Feſtus ſive Paulus ὑπερβαίνοντες ὅρον excedentes terminum ſæculi humani. Mere barbara balbuties. De hyperboreis multi multa

manæ vitæ modum excedant vivendo ultra centeſimum annum, id eſt ὑπερβαίνοντες ὅρον ſæculi humani.

Hyperionem alii patrem ſolis, alii ipſum, quod eat ſuper terras, ita appellatum putabant.

NOTÆ.

tradidere vide Strabonem. Plin. lib. 4. cap. 12. Melam. lib. 1. c. 2. & lib. 3. cap. 5. Horum regionem inviam fabulatur. Pindarus Pyth. Od. 7.

—— Ναυσὶ δὲ, ὔτε πεζὸς ἰὼν
Εὔροις ἂν ἐς ὑπερβορέων ἀγῶ
να θαυμαστὰν ὁδόν.

Nec navibus neque pedes exiſtens
Invenias quidem ad hyperboreorum conventum

Beatam viam.

Hyperionem.] Cœli & terræ filius fuit *hyperion* qui ex Thea auroram, ſolem & lunam ſuſcepit. Apollod. Statim initio lib. 1. Sæpe tamen hyperion pro ipſe ſole. Ovid.

Iamque duas lucis partes hyperione menſo,
Diſcubuere toris,

Digitized by Google

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER NONUS.

I.

IAMBI vocabantur, qui ſinguli ex proſcenio loquebantur; triambi, qui terni.

Janeus, janitor.

Ianiculum dictum, quod per eum populus Romanus primitus tranſierit in agrum Etruſcum.

Ianual, libi genus, quod Iano tantum modo libatur.

IBI dicitur, cum locus ſemel demonſtratur; ibidem cum ſæpius.

ICADION, nomen ſæviſſimi piratæ.

Icit, percuſſit.

IDULIS ovis dicebatur, quæ omnibus idibus Jovi mactabatur.

JECUNANUM victimarium.

NOTÆ.

Ianeus.] A Jano, qui foribus præeſt.

Ianiculum.] Dictum potius a vetuſtiſſimo opido quod Janus condidit. De quo Virg. 8. Æneid.

Hic duo praterea disjectis oppida muris
Relliquias, veterumque vides monumenta virorum
Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit arcem,
Ianiculum illi, huic fuerat Saturnia nomen.

Ianual.] Cereale libum vocat. Ovid. 1. Faſt.

Inde vocor Ianus, cui cum Cereale sacerdos
Imponit libum mixtaque farra ſali.

Ibi.] Ibi, eo loco. Ibidem eodem loco, loco jam deſignato.

Icadion.] Vide *Rhendes.*

Icit.] Ab antiquo *icere* percutere. Plaut. *Icit femur.*

Idulis.] Ovid. 1. Faſt.

Idibus alba jovi grandior agna cadit.

Iecunanum.] In al. *incumanum* vel *jecinorum.* An legendum: *Iecinorum, victimarum.* Ut Feſtus dicat τὸ *jecinorum* alicubi poſitum legi pro *victimarum* cum

IGITUR nunc quidem pro completionis ſignificatione valet, quæ eſt ergo; ſed apud antiquos ponebatur pro inde, & poſtea, & tum.

Ignem ex domo Flaminia efferri non licebat, niſi divinæ rei gratia.

Ignia, vitia vaſorum fictilium.

Ignis Veſtæ ſiquando interſtinctus eſſet, virgines verberibus afficiebantur a Pontifice. quibus mos erat tabulam felicis materiæ tamdiu terebrare, quouſque exceptum ignem cribro æneo virgo in ædem ferret.

Ignitabulum, ignis receptaculum.

ILIA dicta ab ina, quæ pars chartæ eſt tenuiſſima.

Ilicet, ſine dubio.

IM ponebant pro eum, a nominativo is.

Imago ab imitatione dicta.

Imbarbeſcere, barbatum fieri.

Imbelliam, belli inſcientiam.

NOTÆ.

jecur ſive jecenor in victimis præcipua pars ſit.

Igitur.] Apud antiquos ſæpe pro *inde, poſtea, tum.* Plaut. Amphit. 1.

— Sin aliter ſient animati, neque dent quæ petat,
Se ſe igitur ſumma vi viriſque eorum oppidum expugnaſſeret.

Et Caſin. 2. 2.

— Mox magis cum otium mihi & tibi erit
Igitur tecum loquar.

In leg. 12. tab *Sei in jus vocat, nei it antiſtatur, igitur im capito.*

Ignem ex domo Flaminia.] Hic vox *domo* videtur abundare, nam *Flaminia* abſolute dicebatur Domus Flaminis. Sic Gellius lib. 10. c. 15. *Ignem e Flaminia, id eſt, Flaminis Dialis domo niſi ſacrum efferri jus non eſt.*

Ignia.] Cum vehementia ignis diſſiliunt.

Ignis veſtæ.] Hunc Numa primus inſtituit, *ut ad ſimulacrum ignium cœleſtium flamma vigilaret.* Florus. Quod ſi negligentia extinctus fuerit, ab alio igni incendere non licebat, niſi eo quem tabulam felicis (alii facilis) materiæ terebrando virgo ſuſceperat. Male quidam pro *terebrare* legunt *verberare*. Plin. lib. 16. cap. 40. *Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia aridis fomitis, facillime conceptu. Sed nihil hedera præſtantius quæ teratur; lauro quæ terat. Probatur & vitis ſylveſtris, alia quam labruſca. & ipſa hederæ modo arborem ſcandens.* Simplicius in 3. de Cœlo: Ἀπὸ ξύλων πῦρ ἐκβάλλουσι, θάτερον τῶν ξύλων ὡς τρύπανον ἐν θατέρῳ ἐκπεριφέροντες. *Ex lignis ignem excutiunt, lignorum alterum quaſi terebrum in altero verſantes.* Idem etiam nunc alicubi factitari legitur. In verbis Feſti pro *tabulam* Scaliger legebat *clavulam*. Clavulas enim dicebant illas lignorum ſciſſiones ut ex rei ruſticæ autoribus notum eſt. Tamen nihil mutandum, nam recte *tabula* dicitur.

Ignitabulum.] Proprie lignum illud, tabula illa quæ terebratur donec ignem ſuſcipiat, unde & *igniarium dicitur.*

Ilia.] Vide *Exiles.*

Ilicet.] Vix dici poſſit quem locum Feſtus ob oculos haberet cum dixit *Ilicet* eſſe *ſine dubio.* Nam *licet* ut pueris notum vox eſt quam præco pronuntiabat ut de conſilio judices mitteret, & in funeribus præfica ut omnia peracta ſignificaret. Mirum tamen ni reſpexit ad illud Terent. Eunuch. 3. 1. *Actum eſt ilicet periſti.* Hæc enim τὸ *ilicet* Feſti interpretationem ferre poteſt. Et ſi ſemper ab eodem more ductum ſit.

Im.] Leg. 12. tab. *Igitur im capito.* Gl. im, cum, τὸ αὐτόν. im autem a Græco ἵν.

Imago.] *Imitago, Imago.*

Imbelliam.] Gell lib. 5. cap. 5. *Tum Pœnus eludens ignaviam imbelliamque*

Imbrex, nomen cujuſdam comici.

Imbrica tempeſtate pluviam videtur ſignificare,

Imbutum eſt. quod cujuſpiam rei ſuccum bibit. unde infantibus, an velint bibere, dicentes, bu ſyllaba contenti ſumus.

Immanis, ferus; ſive magnus.

Immolare eſt mola, id eſt farre molito, & ſale hoſtiam perſperſam ſacrare.

Immunis, vacans munere. aliquotiens pro improbo ponitur, ut apud Plautum: Immune eſt facinus.

Immuſculus avis genus, quam alii regulum, alii oſſifragam dicunt.

Immuſtulus ales ex genere aquilarum eſt, ſed minorum virium, quam aquilæ. quæ volucris raro, & non fere, præterquam vere apparet; quia æſtum, algoremque metuit. appellatur autem ita, quod ſubito, & inexpectata ſe immittat.

NOTÆ.

militum ejus pretioſe armatorum.

Imbrex.] C. Licinius Imbrex a Feſto nominatur in voce obſtitum; meminit etiam Gellius: *Licinius Imbrex*, inquit, vetus Comœdiarum ſcriptor. Quartum locum illi inter comicos tribuit Volcatius Sigiditus.

Si erit quod quarto detur, dabitur Licinio.

Sunt qui eundem ac Licinium Tegulam putent, cum Imbrex tegulam ſignificet. Sed fruſtra, nam Tegula, *Publius*, at Imbrex, Cajus cognominatus.

Imbrica tempeſtate.] Jam ſæpe monuimus Feſtus integra autorum loca ſolitum exhibere ut ea in ipſis authoribus reperit. *Imbrica* igitur *tempeſtate*, id eſt, *pluvia*, ab *imber*, *imbricus*, unde *Auſter imbricus* Plauto quia imbres ciet, unde & *imbricitor* Ennio dicitur annal. lib. 17. *cum ſpiritus Auſtri imbricitor.*

Imbutum.] Vide *exbua.*

Immanis.] Proprie ferus a privativa particula & *manus* ſive *manis* bonus. Virg. *Immanemque ratam.* Sed ſumitur etiam pro magno Virg. *Immanis Triton, immania armenta.* Sic *ſævus*, qui proprie crudelis, pro magno veteres uſurparunt. Virg. *Sævus Æneas: Sævus Hector.* Ennius: *induta fuit ſæva ſtola.*

Immolare.] Mola eſt far toſtum ſale ſparſum quod hoſtiarum fronti inter cornua imponebatur, quod proprie *immolare.* Vide *mola.*

Immunis.] Vacans munere, qui non facit munus. Virg.

Immunisque ſedens aliena ad pabula fucus.

Vide *Munem.*

1. *Ut apud Plautum.*] *Trinum.* 1. 1.

Ne amicum caſtigare ob meritam noxiam.

Immune eſt facinus, verum in ætate utile

Et conductibile.

Sed hic *immune facinus* non eſt improbum facinus ut putat Feſtus, ſed facinus ingratum, vel quod eſt extra amici munia.

Immuſculus.] Hic Feſtus diverſum facere videtur *immuſculus* & *immuſtulus*, quod unum & idem eſt nempe aquilæ genus. Sed hæc vox totfariam ſcripta legitur ut difficile ſit veram ejus ſcripturam inveſtigare. Apparet enim *immuſſulus*, *immuſculus*, *immuſtulus*, *immiſſulus*, *immiſculus*, *immiſtulus*. Rectum puto *immuſſulus* ſive ſit pro *immiſſulus*. Ab immiſſu ſubito, quod ut infra Feſtus ſubito ſe immittat. Sic enim legendum non *immutat*. Sive ſit a *muſſando* i. murmurando. *Immuſſus*, *immuſſulus*, quod ſit *querula murmurationis*, ut ait Plin. de Perenoptere, quæ eadem & *immuſculus* Meurſio videtur cum eam minorum eſſe virium affirmet Plin. quod hic de immuſſulo Feſtus. Porro de immuſſulo & oſſifraga ſic Plin. lib. 10. cap. 3. *Sanqualem avem*

Impages dicuntur, quæ a fabris in tabulis figuntur, quo firmius cohæreant. a pangendo, id eſt figere. unde poëtæ pangere verſus dicuntur, & agricolæ pangere plantas, id eſt infigere.

Imparem numerum antiqui proſperiorem hominibus eſſe crediderunt.

Impares tibiæ numero foraminum diſcretæ.

Imparentem, non parentem, hoc eſt obedientem.

Impelimenta, impedimenta dicebant.

Impenetrale, cujus ultimum penetrale intrare non licet.

Impenſam, ſtipem, æs ſacrum, quod nondum erat penſum. 31

Notæ.

atque immiſſulum augures Romani magna quæſtionis habent. immuſſulum aliqui vulturis pullum arbitrantur eſſe, & ſanqualem oſſifraga. Maſſurius Sanqualem oſſifragam dicit eſſe, immuſſulum autem pullum aquila prinſquam albicet cauda.

Impages.] Clavi lignei qui tabulis infiguntur ut aptius cohæreant. Ab antiquo *pago* pro *pango*. Id eſt figo. Unde verſus pangere per metaphoram dixere veteres, verſus figere, verſus exarare. vide *pangere*. pro *figere* leg. *figendo*.

1. *Imparem numerum.*] Virgil. Eclog. 8. *Numero Deus impare gaudet*, Ubi Servius: *Aut quemcumque, inquit ſuperorum juxta Pythagoreos qui ternarium numerum perfectum ſummo Deo aſſignant, a quo initium & medium & finis eſt. Aut re vera Hecaten dicit, cujus triplex poteſtas eſſe perhibetur unde & tria virginis ora Diana. Quamvis omnium prope Deorum poteſtas triplici ſigno oſtendatur, ut Iovis triſidum fulmen. Neptuni tridens, Plutonis canis triceps. Apollo, idem ſol idem Liber. Vel quod omnia ternario numero continentur, ut Parca, Furia. Hercules etiam trinoctio conceptus, muſa terna. aut impari quemadmodumcumque, nam ſeptem chorda, ſeptem planeta, ſeptem dies nominibus Deorum, ſeptem ſtella in ſeptentrione, & multa his ſimilia. Et impar numerus immortalis quia dividi integer non poteſt, par numerus mortalis quia dividi poteſt. Licet Varro dicat Pythagoreos putare imparem numerum habere finem, parem eſſe infinitum; ideo medendi cauſſa multarumque rerum impares numeros ſervari.* Hæc Servius. Vide Gellium lib. 3. cap. 10.

Impares tibia.] Dextra & ſiniſtra, ut contra pares dextræ duæ vel ſiniſtræ duæ. Dextra tibia unum tantum foramen habebat, ſiniſtra duo. Illa gravem hæc acutum ſonum reddebat. Igitur duæ tibiæ dextræ vel ſiniſtræ pares dicebantur quod parem foraminum numerum haberent: at cum dextra una & altera ſiniſtra, Impares, quod numero foraminum differrent. Plura enim foramina in ſiniſtra quam in dextra. Nunc fabula quæ acta dicitur *imparibus tibiis* intellige dextra & ſiniſtra: quæ *paribus*, intellige aut duabus dextris aut duabus ſiniſtris. Et cum Andria Terentii acta dicitur *tibiis paribus, dextris & ſiniſtris* bis eam actam fuiſſe intellige, ſemel, *tibiis paribus dextris*, & iterum *tibiis paribus ſiniſtris*: neque enim mendum eſt in iſta Andriæ inſcriptione ut quibuſdam viſum eſt. De tibiis dextris, ſiniſtris, imparibus, paribus multa, eaque inter ſe pugnantia multi prodidere.

Impelimenta.] Ut *delicare* pro *dedicare lautia* pro *dautia*.

Impenetrale] Penetrare eſt penitus intrare *impenetrale* pro *impenetrabile* quod penitus intrare non licet. *impenetrabile* etiam dici poſſit quod penetrare non poteſt, ut *penetrabile* quod penetrat unde *penetrabile telum*, *penetrabile frigus*.

Impenſam ſtipem.] Impenſa eſt ſtipes, hoc eſt pecunia in cella Dei repoſita, quæ nondum penſa eſt, ſed ſtipata, ab *in* privativa particula & *pendo*. Vide in *ſtipes*. Inde factum ut quævis ſtipatio & farctura *impenſa* diceretur, Apitius: *Indes impenſam præſcriptam*, id eſt farcturam Arnob. lib. 7. *impenſarum varietate con-*

Impercito,

Digitized by Google

Impercito, parcito, futurum ab imperativo.

Impeſcere, in lætam ſegetem paſcendi gratia immittere.

Impetix, impetigo.

Impetritum, impetratum.

Impetum, induſtrium, indulgentem perinde compoſita ait Verrius atque impunis, & immunis, mihi non ſatis perſuadet.

Impiatus, ſceleratus.

Impite, impetum facite.

Implexum, implicatum, quod Græci ἐμπεπλεγμένον dicunt.

Implorare, inclamare, ad auxilium invocare.

Impluvium, quo aqua impluit collecta de tecto. Compluvium, quo de diverſis tectis aqua pluvialis confluit in eumdem locum.

Impolitias Cenſores facere dicebantur, cum equiti æs abnegabant ob equum male curatum.

Notæ.

ditis. Palladius lib. 1. *impenſa pumice a farciri muros*.

Impercito.] Ab *in* & *parco* ut ab *in* & *partior*, *impertio*.

Impeſcere.] Vide *Compeſcere*.

Impetix.] Genus ſcabiei ſic dictæ quod corpus impetat.

Impetritum.] Quod in ſacrificiis litare dicitur, id in auſpiciis *impetrire* id eſt *impetrare*. Cum aves ratum & fauſtum auſpicium faciunt. Plaut. Aſin. 4.

> *Impetritum, inauguratum eſt, quovis admittunt aves.*

Cicero lib. 2. divinat. *Ut nunc extis: quanquam id ipſum aliquanto minus, quam olim, ſic tum avibus magna res impetriri ſolebant.*

Impetum induſtrium.] Recte ſane Verrius *impetum induſtrium indulgentem*, perinde compoſita ait ac *impunem*, *immunem* Impetus enim eſt ab *in* & *peto* induſtrius ab *Indu* i. *in* & *ſtruo*. qui *intus ſtruit*, hoc eſt, *domi agit*. Et *indulgens* ab in privativo & *urgeo* inſerto *d* indurgeo; mutato *r* in *l* *indulgeo*, ut *impunis* ab *in* & *pœna* qui eſt ſine pœna. *Immunis* ab in & *munus* qui eſt ſine munere. Nec mirum ſi id ſatis ſibi perſuadere barbarus mutilator non potuit.

Impiatus] A verbo *impiare* ſceleſte agere. Plaut ſæpe.

Impite.] Lege cum Scaligero: *impetite*. Niſi malis. *impete impetum face*.

Implexum.] Ab *in* & *plecto* quod a πλέκω necto, unde *perplexus* περιπλεγμένος. Implexus ἐμπεπλεγμένος.

Implorare.] Vide *endoplorato*.

Impluvium.] De impluvio & compluvio ſic Varro lib. 4. de L. L. *Cavum ædium dictum, qui locus intra parietes relinquebatur patulus qui eſſet ad communem omnium uſum, in hoc locus ſi nullus relictus erat ſub divo qui eſſet, dicebatur teſtudo a teſtudinis ſimilitudine, ut eſt in prætorio in caſtris. Si relictum erat in medio, ut lucem caperet: Deorſum quo impluebat impluvium dictum, & ſurſum qua compluebat compluvium, utrumque a pluvia.* Hoc ſenſu Plaut. Amphitr. 5. 1.

> *Devolant angues jubati deorſum in impluvium duo.*

Sed non ſat video quî geminum Terentii locum cum Varrone concilies, alterum Eunuch. 3. 5.

> — — *Atque per alienas tegulas Veniſſe clanculum per impluvium fucum factum mulieri.*

Alterum Phorm. 4. 4.

> *Anguis per impluvium decidit de tegulis.*

Quomodo enim *per impluvium*, ſi impluvium locus ſit qui deorſum pluviam accipit? Sane & Varroni & Terentio, aliis etiam facies ſatis, ſi impluvium accipias totum illud ſpatium quod tecto vacuum relinquebatur a ſolo uſque ad tegulas.

Impolitias cenſores.] Vel hunc locum non ſatis intellexit barbarus mutilator vel τὸ *impolitias* erit ſecundi caſus non quarti ut *familias*. *Impolitias* autem, id

Digitized by Google

Impomenta, quaſi imponimenta, quæ poſt cœnam menſis imponebant.

Imporcitor, qui porcas facit arando. Porca autem eſt inter duos ſulcos terra eminens.

Importunum, in quo nullum eſt auxilium, velut eſſe ſolet portus navigantibus.

Impos eſt, qui animi ſui potens non eſt, qui animum ſuum in poteſtate non habet.

Improlus, vel improlis, qui nondum eſt adſcriptus in civitate.

Impudicatus, ſtupratus, impudicus factus.

Imputatum, nondum purgatum. putum enim eſt purum. unde putare vites dicimus, hoc eſt detrahere, quæ impedimento ſunt ad fructum.

In non ſemper abnuitionem ſignificat, ſed interdum etiam pro adnuendo ponitur, involando, inclamando, invocando. In prępoſitio ſignificat modo, quod non, ut inimicus: modo auctionem, ut inclamauit: modo ubi, quo tendatur, ut incurrit: modo ubi qui ſit, ut inambulat.

Notæ.

eſt, *impolitias cauſſa*. Nam ſi quis eques Romanus equum habere gracilentum aut parum nitidum viſus erat, impolitiæ notabatur a Cenſoribus qui & ideo illi æs denegabant. *Impolitia* id eſt *incuria*, ἀκηδίας Græcis. Gell. lib. 4. c. 12. *Item ſi quis eques Rom. equum haberet gracilentum aut parum nitidus viſus erat, impolitia notabatur, id verbum ſignificat quaſi tu dicas incuria*. Non pugnabo tamen ſi *impolitias* facere dicerentur cenſores cum impolitiæ equites notarent. Etſi id mihi ſatis perſuadere nequeo.

Impomenta.] Verbum ſacrorum fuiſſe ſuſpicor, ut *imponere*, ita ut *impomenta* ea dicta fuerint quæ diis offerebantur. Ovid.

— — — *Cereale ſacerdos*
Imponit libum.

A pono, *ponimen*, *pomen*, *pomentum*, & *impomentum*; ut a moveo, *movimen*, *momen*, *momentum*. &c.

Imporcitor.] Qui porcas facit. Sic etiam dictus Deus qui præerat lirationi. De *porcis* vide ſuo loco.

Importunus.] Qui portu caret & proprie qui alios quieſcere non patitur.

Improlus] Oppoſitus Duicenſo. Nam duicenſus, qui cum prole in civitatem adſcribebatur. Quare optime Gloſſ. *Improles* μήπω πολιτευόμενοι. Qui nondum in civitatem adſcriptus. Neque illud tantum de ſociis Latinis intelligendum ut voluit doctiſſimus Turnebus in adverſar. lib. 7. cap. 21. Et ſi eis lex dederit, ut qui prolem domi relinquerent, in civium Romanorum numerum referrentur.

Impudicatus.] Impudicare, impudicum facere, idem quod depudicare, quo uſus Laberius.

Imputatum.] Vide *putus*.

In] Lege: *Sed interdum etiam pro augendo*, vel ut Urſin. pro *augmento*. Id ſuadent quæ ſequuntur. Defendi tamen poſſit vulgata lectio, adnuit enim qui auget. Hic autem facile geminam manum agnoſcas. Nam quod infra eſt, *in præpoſitio ſignificat modo quod non*. Idem eſt ac *abnuitionem ſignificat* Quod initio legitur. Et τὸ *modo auctionem*, idem quod, *etiam pro adnuendo ponitur* Quare certum eſt Pauli verba coaluiſſe cum verbis Feſti. Sic igitur hunc locum intellige. in modo privationem ſignificat ut *inimicus*, *intactus*. Modo auctionem, ut infractus, valde fractus *Inclamavit*, valde clamavit. Aliquando motum ut *incurrit*, aliquando quietem ut *inambulat*.

Digitized by Google

Inarculum virgula erat ex malo punico incurvata, quam regina ſacrificans in capite geſtabat.

Incalanto, invocanto.

Incalationes, invocationes.

Incalative, vocative.

Incavillatio, per deſpectum irriſio.

Incenſit, incenderit; ſicut incepſit, inceperit.

Inceps, deinceps.

Inceſſere, immittere, ac jactu, vel verbis petere

Inceſtus a Græco trahitur. nam illi facinus dicunt ἀνίκεστον.

Inchoare videtur ex Græco originem trahere, quod Heſiodus omnium rerum initium eſſe dixerit chaos.

Incicorem, immanſuetum, & ferum. Pacuvius: Reprime incicorem iracundiam. Interdum cicur pro ſapiente ponitur, ut idem Pacuvius: conſilium cicur.

Incillæ foſſæ, quæ in viis fiunt ad deducendam aquam, ſive deri-

NOTÆ.

Inarculum.] Arculum vocat Servius 4. Æneid. *Præterea.* inquit, *Flaminicam habere præcipitur arculum, ricam, venenatum, fibulam. De venenato dictum eſt. Arculum vero eſt virga ex malo punico incurvata: quæ fit quaſi corona, & ima ſummaque inter ſe alligatur vinculo laneo albo, quam in ſacrificiis certis regina in capite habebat. Flaminica autem Dialis omni ſacrificatione uti debebat.*.

Incalanto.] *Calo* voco a καλῶ, inde incalo, incalationes, incalative &c.,

Incavillatio.] Vide *Cavillatio.*

Incenſit.] Incenderit, ſic *incepſit*, inceperit; *irrepſit*, irrepſerit, &c.

Inceps.] Ab *in* & *capio*, *inceps*; ut a *dein* & *capio*, *deinceps.*

Inceſſere.] *Saxis inceſſere* Livius. Male pro *immittere* quidam legunt *inniti*, & pro *jacta*, *jaculo.*

Inceſtus.] A Græco ἀνίκεστον, inexpiabile, incurabile. Sed *inceſtus* potius ab *in* privativo & *caſtus* ut *infectus* a *factus.* Inceſtus autem de quovis illicito concubitu dicitur.

Inchoare.] Terentius Scaurus: inchoare cum aſpiratione ſcribendum, quoniam a chao dictum, quod fuerit initium omnium rerum. Sed probat Verrius legi debere *incohare* a voce *cohum* quam pro *chao* vel *mundo* veteres dixere. Diomed. lib. 1. *Inchoavi ab inchoo dicendum putat Iulius Modeſtus quia ſit compoſitum a chao initio rerum. Sed Verrius Flaccus in poſtrema ſyllaba aſpirandam probavit. cohum enim apud veteres mundum ſignificat. Tranquillus quoque his aſſentiens libello ſuo pleniſſime eodem incohatum ita diſſeruit.*

Incicorem.] Qui minime *cicur* eſt, manſuetus placidus a membrana mali Punici quæ *cicum* dicitur. Varro lib. 6. de L. L. *Apud Pacuvium:*

— — — — *Nulla res neque*
Cicurare neque mederier potis eſt neque
Reficere.

Cicurare, manſuefacere, quod enim a fero diſcretum id dicitur cicur, & ideo dictum. Cicur ingenium obtineo, manſuetum. A quo Veturii quoque nobiles cognominati Cicurini. Id natum a cico. Cicum dicebant membranam tenuem quæ eſt in malo punico diſcrimen. Sed ineptum etymon. Veteres Latini *curare* dicebant pro domare, mollire. manſuefacere. Nigidius in hiſtoria animal. *Omne pecus indomitum habet quiddam in ſe ferum: ſed tamen ea natura eſt ut curari & domari poſſit.* At pro *curare* per reduplicationem dixere *cicurare* imitatione Græcorum qui repetita prima conſonante & vocali addita ita verba ſua efferunt δίω, διδίω. Sic *curo*, *cicuro*, *cicur*, &c.

Incilia.] Lege *Incilia.* Incilia loca depreſſa aquæ derivandæ. Ulpian. in

vationes de tivo communi factæ.

Incita, incitata.

Incitega machinula, in qua conſtituebatur in convivio vini amphora, de qua ſubinde deferrentur vina.

Inclamare, conviciis, & maledictis inſectari.

Inclutus, nobilis, clarus.

Incoctæ dicebantur mulieres plus æquo calamiſtris uſæ.

Incomitem, ſine comite.

Incomitiare ſignificat tale convicium facere, pro quo neceſſe ſit in comitium, hoc eſt in conventum, venire. Plautus: Quæſo, ne me incomities.

N o t æ.

pand lib. 43. *Incile eſt locus depreſſus ad latus fluminis, ex eo dictus quod incidatur, inciditur enim vel lapis vel terra, unde primum aqua ex flumine agi poſſit. Sed & foſſæ & putei hoc interdicto continentur.* Et ſi de etymo fallitur Ulpianus, nam *incile* eſt ab *incido*, ut a *cubo*, *cubile*. ſic ab *incio*, *incile*. *foſſas inciles* dixit Cato de r. ruſt. cap. CLV. Inde *incilare* Palladius lib. 11. tit. III..

Incita.] Incitata, id eſt concitata Lucret.

— — — *Vis incita venti.*

Incitega.] Ab integendo, veteres enim *incitegere* pro *integere* dicebant, ut *reciprocum* pro *reprocum*; *reciperare*, *reparare*: *concipilare*, *compilare*. *Incitega* ab integendo dicta, quia tegebat partem menſæ, ea autem utebantur ne vinarium vas puta crater magnus aut amphora labem ex fundo in menſa relinqueret, cum ſæpe videamus lagenas menſæ impoſitas circulum de vino deſcribere in mappa, unde Latinis, *Caniſtra ſiccaria* dicebantur. Serv. ad illud 1. Æneid. *& pocula ponunt. Similiter*, inquit, *more antiquo dixit, quia veteribus non in manus dabantur pocula, ſed menſis apponebantur, ut hodie apud plures pocula in caniſtris argenteis apponuntur, quæ caniſtra ſiccaria dicuntur.* A Græcis vocatur ἐγγυθήκη Polemo φησί. ἐγγυθήκη καὶ ὑπ' αὐτῆς κύπελλον. Vide Suidam. dicta autem quaſi ἀγγοθήκη; & ita vocatur ab Alexandrinis, Athenæus lib. 5 ἡ δὲ ὑπ' Ἀλεξανδρέων καλουμένη ἐγγυθήκη, τρίγωνός ἐστι, κατὰ μέσον κοίλη, δεχομένη δυναμένη ἐπικείμενον κρατῆρα. ἔχουσι δὲ ταύτην οἱ μὲν πένητες ξυλίνην, οἱ δὲ πλούσιοι χαλκῆν ἢ ἀργυρᾶν. i. e. *Quæ vero ab alexandrinis vocatur angotheca, triangularis eſt, medio cava, ſuperimpoſitum cratera recipiens. Pauperes quidem eam habent ligneam, divites æream vel argenteam.* Herodotus vocat ὑποκρητηρίδιον lib 1. ubi de Alyatte lydo qui ἀνέθηκε ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητόν. Quem locum male cepit interpres qui vertit, *Apud Delphos dedicavit grandem ex argento pateram, itemque alteram ex ferro, parvulam ex ferro compactilem*; vertendum fuerat: *Item incitegam parvulam ex ferro comp.* in verbis Feſti in fine pro *vina deferrentur*, legendum puto, *vina defunderentur.*

Inclamare.] Plaut. Aſin.

Nimis ægre continui ubi hoſpitem inclamavit

Quod ſe abſente mihi fidem habere noluiſſes.

Inde *inclamitare*, objurgare. Plaut. Epidic.

Etiam inclamitor quaſi ſervus.

Inclytus.] Qui valde cluet. Cluere eſt nominari, celebrari, a κλύειν. Plaut. Capt.

Facito ergo tu ut Acherunti clueas gloria.

Incoctæ.] Ab incoquendo dictæ incoctæ mulieres quæ calamiſtris crines vibrabant & intorquebant Sed in verbis Feſti turpe mendum inolevit, nam certum eſt legi debere, *plus æquo calamiſtris uſæ*, id eſt inuſtæ, incoctæ.

Incomitiare.] Locus Plaut. Curcul. 3. 2.

Inconciliaſti, comparaſti, commendaſti, vel, ut antiqui, per dolum decepiſti.

Inconditum, non ordinate compoſitum.

Inconſpretum, non improbatum.

In conventione, in concione.

Increpitare, arguere, conviciari. Increpitare, [1] clamare, [2] maledicere.

Increpitato, ferito.

Increta, indiviſa.

Incuria, negligentia.

Indepiſci, adſequi, adipiſci.

Indeptare, conſequi.

Indictivum funus, ad quod per præconem evocabantur.

Notæ.

Adoleſcens, ob rempublicam hoc intus mihi
Quod inſigne habeo, quaſi ne me incomities.

Quod verbum a paraſito fictum, ut liquet ex reſponſo Lyconis qui ad ejus exemplum τὸ inforare, nove protulit:

Licetne inforare, ſi incomitiare non licet.

Ubi & *inforare* & *incomitiare* flagitioſa verba ſunt: ſed antequam abeo, en tibi quid de voce *intus* quæ primo verſu ſuperiori legitur ſentiam. Ea enim ita huc uſque omnino omnes interpretes torſit ut eam tandem ſe neſcire fateantur Taubmannus Turnebus, & alii. Nihiloque plus proficiat doctiſſimus Salmaſius dum ita nititur emendare.

— Ob rempublicam hoc inuſtum mihi.

Intus ſic abſolute accipiendum eſt pro foſſa illa ex qua oculus exculptus fuit. Nihil certius & facilius.

Inconciliare.] Pro *conciliare*. Nam ſæpe compoſitum uſurpatur pro ſimplici. Apud Plautum tamen *inconciliare* ſemper eſt inimicare. ut Moſtell. 3. ſc. 1.

Ne inconciliare quid nos porro poſtules.

Et Trinum 1. 2.

Inconciliaſtin' eum qui mandatus eſt tibi?

Quanquam hic ultima Feſti interpretatio *per dolum decipere* locum habere poſſit. Malim tamen aliter.

Inconſpretum.] Ab *in* & *con* & *ſperno*.

In conventione.] Conventionem antiqui dicebant pro concione. Varr. 5. de L. L. *C. Calpurnius dicit, voca ad conventionem omnes Quirites huc ad me. Accenſus dicit ſic: Omnes Quirites, ite ad conventionem huc ad judices.*

Increpitare.] Arguere, convitiari. Virg. 10 Æneid.

Hoſtis amare, quid increpitas, mortemque minaris?

1. *Clamare.*] Virg.

At tuba terribilem ſonitum procul ære canoro
Increpuit.

2. *Maledicere.*] Objurgare. Enn. lib. 1. annal.

Aſt hic quem nunc tu tam torviter increpuiſti.

Sed male *increpare* a crepero deducit in *creperum*: eſt enim a *crepo* quod a vocis ſimilitudine & ſonitu dictum eſt Varr. lib. 5. de L. L.

Increpitato.] Non ſat video cur *ferito* Feſtus interpretetur, niſi *ferire* intelligas, objurgare, verbis tangere. Tamen *increpare* pro ferire, pulſare. Ovid.

Threicia digitis increpuiſſe lyra.

Increta.] ſic ſupra *crevi*, id eſt *diviſi*. Incretum i. e. non cretum. Cerno a κρίνω ſeparo, divido.

Indepiſci.] Plaut. Rud. v. 2.

Magna hercle præda 'ſt, largiter mercedis indipiſcar.

Sed & *indepiſco* dixere veteres, Plaut. Aſin. 2. 2.

Nunquam adepol quadrigis albis indipiſcet poſtea.

Indeptare.] Indipiſcor, indeptus: unde *indepto*, as, are, conſequi.

Indictivum.] Indictiva funera ad quæ

Digitized by Google

Indiges, indigetis facit. hoc nomine Æneas ab Aſcanio appellatus eſt, cum pugnans cum Mezenrio nuſquam apparuiſſet. in cujus nomine etiam templum conſtruxit.

Indigitamenta, incantamenta, vel indicia.

Indigitanto, imprecanto.

Indigetes dii, quorum nomina uulgari non licet.

Indoles, incrementum, industria.

Induſtrivm antiqui dicebant indoſtruum, quaſi qui quidquid ageret, intro ſtrueret, & ſtu'eret domi.

Inebræ aves, quæ in auguriis aliquid fieri prohibent. & prorſus omnia inebra appellantur, quæ tardant, vel morantur agentem.

Ineopte, eo ipſo.

Inermat, armis ſpoliat.

Iners, ignavus, vel ſine arte.

N o t æ.

per præconem evocabatur populus his verbis: *Exequias L. Litio L. Filio, quibus eſt commodum ire, jam tempus eſt ollus ex adibus ecfortur. Scalig.* Vide Quirites *Sabini dicti.*

Indiges.] De Ænea qui indiges Jupiter dictus eſt Vide Liv. lib. 1. ſacellum ei dicatum tali inſcriptione: PATRI. DEO. INDIGETI. QUI. NUMICI. AMNES. AQUAS. TEMPERAT. de *indigetibus*. Vide infra.

Indigitamenta.]Explicatio hæc Pauli aſt non Feſti: Quis ignorat Pontificios libros ita vocatos Gloſſarium *Indigitamenta, ἱερατικὰ βιβλία*. Scalig. ſic proprie dicebantur in quibus varia eſſent Deorum cognomina, ut ſunt Orphei ad Muſæum initia, ſive hymni. indigitamenta autem ab *indigitare*, indicare.

Indigitanto, imprecanto.] Ab *indico, indicito* indigito, ad digitum oſtendo, voco, nomino, nomen laudo, unde etiam *indigito*, imprecor, invoco. Macrob lib. 1. Sat. cap. 17 *Namque virgines Veſtales ita indigitant, Apollo medice, Apollo paan.*

Indigetes.] Qui ex hominibus in Deorum numerum relati ſimul cum iis invocantur. *Indigitare* enim eſt invocare Aliter tamen Feſtus, aliter & alii qui ſic dictos volunt indigetes quod nihil indigeant, vel quod in diis agant.

Indoles.] Ab *indu* in & *oleo*, creſco. indoles, proprie incrementum, unde mendi indoles apud Gellium.

Induſtria.] Indoles eſt induſtria i ſa quæ in pueris virtutis futuræ ſpem facit, unde in Gloſſ. *indoles καλὴ ἐλπὶς ἐν νεωτέρῳ pulcra ſpes in puero.* Et Servius ad illud 10. Æneid.

Quid pius Æneas tanta dabit indole dignum.

Indoles, inquit, *proprie imago quædam virtutis futura.* quare χαρακτὴρ Græcis dicitur. Euripid. *ὡς δεινὸς ὁ [illegible] χαρακτήρ.*

Induſtrium.] Proprie laborioſum, qui ſemper aliquid ſtruit, id eſt agit: & *induſtria*, labor. Cato contra Thermum: *Ego jam a principio in parſimonia, atque in duritia, atque induſtria omnem adoleſcentiam meam abſtinui, agro Sabino, ſaxis Sabinis, ſilicibus repaſtinandis atque conſerendis.*

Inebra.] Gloſſ. inebra, *ὄρνιον κωλυτικόν*. avis auguralis. Servius: *Certa genera avium ab auguribus appellantur quæ pennis vel volatu omina poſſunt facere, quæ ſi fuerint proſpera prapetes, ſi adverſa inebra dicuntur.* Vide *enebro*.

In eopte-] Lege: *in eopte, in eo ipſo.*

Inermat.) Inde *inermis* & *inermus* qui ſine armis.

Iners.) Qui nullas artes tractat. Servius 4. Æneid. *Nam iners*, inquit, *proprie quid ſit Lucilius declarat,*

Infectores, qui alienum colorem in lanam conjiciunt. offectores, qui proprio colori novum efficiunt.

Inferiæ ſacrificia, quæ diis manibus inferebant.

Inferium vinum, id quod in ſacrificando infra pateræ labrum ponebatur.

Infibulati ſacrificabant flamines propter uſum æris antiquiſſimum æreis fibulis.

Infindere, intercipere, interponere.

Infit, incipit. ſed diverſæ ſignificationis eſt ab eo, quod eſt fit. nam infit agentis: fit autem patientis eſt.

Infiteri, non fateri.

Infitiari, creditum fraudare.

Infra claſſem ſignificatur, qui minore ſumma, quam centum & viginti millium æris cenſi ſunt.

Infrequens appellabatur miles, qui abeſt, adfuitue a ſignis.

Infulæ ſunt flamenta lanea, quibus ſacerdotes, & hoſtiæ, templaque velabant.

NOTÆ.

Vt perhibetur iners ars in quo non erit ulla.

Ab eo *inertitudo* formarunt veteres quam ἀδρανίαν vertunt Græci, hoc eſt, ignaviam, ut *inertem*, ἀδρανῆ. Scal.

Infectores.] Plaut. Aulul.

Cum incedunt infectores crocotarii.

pro *efficiunt*, lege: *officiunt.* Et ita viri docti.

Inferiæ.] Sacra quæ Diis Manibus, qui inferi dicti ſunt, ſolvebantur. Græci vocant χοαί.

Inferium vinum.] Idem quod *Caſpar.* Vinum quod totius vindemiæ nomine Jovi libabatur ut is eo eſſet contentus. Libandi formula: *Iupiter macte hoc vino inferio eſto.* Quæ ni adhibita fuiſſet, vinum omne uſibus humanis eripiebatur Jovique ſactum fiebat. Quem ritum Arnobius contra gentes lib. 7. Sic aperte declarat ex auctoritate Trebatii: *Operæ pretium, inquit, eſt etiam verba ipſa depromere, quibus cum vinum datur, uti ac ſupplicare conſuetudo eſt. Mactus hoc vino inferio eſto. Inferio, inquit Trebatius, verbum ea cauſſa eſt additum eaque ratione proferтur ne vinum omne omnino quod in cellis atque apothecis eſt conditum, ex quibus quod effunditur promptum eſt, eſſe ſacrum incipiat & ex uſibus eripiatur humanis. Addito ergo hoc verbo, ſolum erit quod inferetur, ſacrum, nec religione obligabitur ceterum.* Vide *Caſpar.*

Infibulati.] Fibulis veſtes ſubnexi.

Infindere.] Gloſſarium, *infundere*, ἐμποτίνω, ἐγκληματίσω. Metaphora a ſurculis qui infiſſis truncis arborum inſeruntur. Quod eleganter vertitur ἐγκληματίσω. κλῆμα ſurculus, ſarmentum. *Scaliger. Infindere, intercipere.* Lego: *interſipere.* Id eſt, *interjicere.*

Infit.] Gloſſ. *infit*, ἄρχεται. Sæpe Lucret. & Virg. *Ita farier infit.* Infit etiam κατ' ἔλλειψιν pro fari incipit Gloſſ. *infit*, ἄρχει λέγειν. Eſt autem a verbo ſubſtantivo *fio*, quod a φύω, unde antiquum *fuo*, ſum.

Infitiare.] Infitiari creditum negare. Varr. *Qui petebat & qui infitiabatur.* Sed *infitiare* etiam veteres dixere. *Sei infitiat, duplionem ſubeito.*

Infra claſſem] De prima claſſe hic Feſtus loquitur in qua cenſebantur ii qui centum viginti millia, vel, ut habet Gellius centum viginti quinque millia æris poſſidebant.

Infrequens.] Plaut. Frucul.

Pro infrequente eum mittas militiâ domum.

Inde eleganter Horat. Od 34. l. 1.

Parcus deorum cultor & infrequens.

Infula.] Infula eſt alba faſcia lanea,

Digitized by Google

Ingens dicitur augendi conſuetudine, ut inclamare, invocare. quia enim gens populi eſt magnitudo, ingentem per compoſitionem dicimus, quod ſignificat valde magnum.

Ingluvies a gula dicta. hinc & ingluvioſus, & gluto, gulo, gumia, guttur, guttus, gutturioſus & curculio.

Inhibere, jungere, ſed melius cohibere.

Inigere pecus, agere. id eſt minare.

Iniit ponitur interdum pro concubuit. Interdum pro invenit, ut Iniit rationem. Interdum pro introiit, ut Plautus : Iniit te unquam febris.

In inſula Æſculapio facta ædes fuit, quod ægroti a medicis aqua maxime ſuſtententur. ejuſdem eſſe tutelæ draconem, quod vigilantiſſimum

Notæ.

penſilibus ex ea utroque latere vittis albis laneis, percingens caput Flaminum, hoſtiarum, pacem poſcentium, rogantium veniam, diadematis ſpecie, templorumque ambitum ſuccingens. Varr. 4. *Inſulas dictas apparet in hoſtiis, quod velamenta e lana qua adduntur, inſula, intra hoſtiarum cornua velamenta erant.* Inſularum autem nomen Latinum eſt. Nam *inſilare* ſive *inſulare* veteres dicebant, amicire, velare, ut contra exuere, *exſilare* vel *exſulare*. Et *exinſulare* ſupra Feſtus : *exinſulabat, exerebat*. In fine notabis *velabant* pro *velabantur*.

Ingens.] Ab *in* epitatico & *gens*, quaſi quod in Gentem ſufficiat. Sed potius *ingens* quaſi *incens*. Ab *in* privativo & *cenſeo*. Quod tantum ſit ut cenſeri non poſſit Et plus eſſe *ingens* quam magnum indicat locus Terent. Eunuch.

Magnas vero agere gratias Thais mihi. Ingentes.

Quem Cicero adducens in Lælio, *Satis erat*, inquit, *reſpondere magnas, ingentes inquit. Semper auget aſſentatio id quod is, cujus ad voluntatem dicitur, vult eſſe magnum.*

Ingluvies.] Voracitas. ἀδηφαγίαν Græci vocant, a *gula*, quaſi *ingulavies*. Unde *gulo, glutius, gluto, guttur, gutturioſus*. *Gumia* vero non a *gula*, ut vult Feſtus, ſed a Græco γόμος quod ſignificat πλήρωμα τῆς νεώς, ἕρμα, Saburram Latini vocant, quique ſe cibo nimis ingurgitarent, ita dicti ab eo, ut & apud Plautum Saturæ mulieres a *ſaburra*, *ſaburratæ* vocantur. In verbis Feſti pro *guttus*, lege *glutus*. Pars colli qua cibus tranſmittitur, Græcis *βέβρυχες*. Et ita Scaliger.

1. *Curculio.*] Pro Gurgulio, nam G & C facile permutantur. Gurgulio autem gulam ſignificat quaſi *gurges gula* ſed perperam in voce Græca Latinum etymon timatur eſt enim *gurgulio* a Græco γαργαρεὼν *aa* in *uu* & *r* in *l* mutatis.

Inhibere.] Retinere, retrahere ab incepto opere vel curſu. Inhibere navem eſt contraria remorum percuſſione ejus impetum non ſolum retardare, ſed alio avertere. Cicero ad Atticum 13 *Inhibere illud tuum quod valde arriſerat, vehementer diſplicet, eſt enim verbum totum nauticum, quamquam id quidem ſciebam, ſed arbitrabar ſuſtineri remos cum inhibere eſſent remiges juſſi, id non eſſe ejuſmodi didici heri, dum ad villam noſtram navis appelleretur, non enim ſuſtinent, ſed alio modo remigant.* In verbis Feſti pro *jungere* Scaliger legendum ſuſpicatur *inigere* cui contrarium *exigere*, i. pecudes e ſtabulis educere. Alii *injungere*. Sic *inhibere imperium* apud Plautum in Bacchid. & Stich. Apud Livium lib. 3. & lib. 33.

Inigere.] Varro de re Ruſt cap 2. l. 1. *In nutricatu cum parere coeperunt, inigunt in ſtabula ea qua habent ad eam rem ſeclusa.* Pro *inigere* veteres ſcribebant *inicere*. Varr. *Carpentum iniceret*.

Iniit.] *Inire* interdum obſcœnum verbum eſt. Unde *Inuus* & *inuus* Fan dictus qui Græce ἐφιάλτης. Inire rationem, conſilium, eſt deliberare, conſtituere qua ratione hoc vel illud fieri poſſit.

In inſula.] Tyberinam inſulam intel-

ſit

ſit animal, quæ res ad tuendam valetudinem ægroti maxime apta eſt canes adhibentur ejus templo, [1] quod is uberibus canis ſit nutritus. bacillum haber nodoſum, quod difficultatem ſignificat artis. laurea coronatur, quod ea arbor plurimorum ſit remediorum. [2] huic gallinæ immolabantur.

Initium eſt principium; ſed alias quo quid incipiat, ut viæ Appiæ porta Capena: alias ex quo quid conſtet, ut aqua, terra, aër.

Injuges boves, qui ſub jugo non fuerint.

Injurium, perjurium.

Inlaqueatum, alii pro vincto utuntur, alii pro ſoluto.

Inlex producta ſequenti ſyllaba ſignificat, qui legi non paret. Inlex correpta ſequenti ſyllaba ſignificat inductorem ab inliciendo. Plautus: Eſca eſt meretrix, lectus inlex.

Inlices canales, in quos aqua confluit in viis lapide ſtratis ab eliciendo dicti.

Inlicitator emptor.

Inlicicium dicitur, cum populus ad concionem elicitur, id eſt vocatur. unde [3] colliciæ tegulæ, per quas aqua in vas defluere poteſt.

Inlicium vocare antiqui dicebant ad concionem vocare.

Inlitterata pas eſt, quæ litteris comprehenſa non eſt.

N O T Æ.

lige quam Tyberis fluvina ambit, nam & eam *Æſculapii inſulam* vocat Sueton. in Claud. c. 25. Vide Plutarch. in quæſt. Rom. quæſt. 94.

1. *Quod is uberibus canis.*] Lactantius lib. de falſa relig tradit Æſculapium lacte canino nutritum, Chironi traditum, ab ipſo Chirone artem medendi fuiſſe edoctum.

2. *Huic gallinæ. immol.*] Sic Socrates in Phædone Platonis, ſe gallum debere Æſculapio medico dicit, quod gallus illi mactari conſueverit.

Initium.) *Inire* eſt inchoare. Unde initium proprie quo quid incipit.. Ut *via initium*. Ut Græcis ἀρχή Sed pro quolibet etiam principio ſumitur ut pro elementis, quod ea ſint omnium rerum primordia.

Injuges) Nondum jugum paſſi. Gloſſ. *Injux bos, nondum jugo junctus.* Sic *hoſtiæ injuges* quæ numquam domitæ ac jugo ſubactæ. Macrob. Vide Nonium *injuges*.

Injurium, perjurium.) Sic injurus, perjurus. Plaut. Perſ. 33.

Impure, inhoneſte, injure, inlex, labes popli.

Inlaqueatum.) Pro vincto & ſoluto. Nam præpoſito *in* privativa aliquando, aliquando etiam intenſiva. *Inlaqueatus* tamen ſæpius pro vincto.

Inlex.) *Inlex, inlegis*, ſecunda producta, qui eſt ſine lege Plaut. *inlex, labes popli. Inlex, inlicis*, ſecunda correpta, ab inliciendo, qui illicit. Plaut. Aſin. 1. 3.

Eſca eſt meretrix, lectus illix eſt, amatores aves.

Inlicitator.) Liceri & licitari eſt licente aliquo ſupra adjicere. *Encherir*; Unde *inlicitator*, emptor.

Inlicium.) Ab *inliciendo*, cum populus inlicitur ad magiſtratus conſpectum. Varr. 5. de L. L. Qui exercitum imperaturus erit Accenſo dicit hoc. *Calpurni voca inlicium omnes Quirites huc ad me. Accenſus dicit ſic: Omnes Quirites inlicium viſite huc ad judices.*

Colliciæ.) A colliciendo. Plinius *colliciæ* vocat ſulcos agri aquarios quos *Elices* alibi vocat Feſtus. In fine pro *in vas*, lege, *in vias*.

In mundo dicebant antiqui, cum aliquid in promptu eſſe volebant intelligi.

Inori minores.

In pelle lanata nova nupta conſidere ſolet, vel propter morem vetuſtum, quia a tiquitu, homines pellibus erant induti: vel quod teſtetur lanificii offici u n ſe præſtaturam viro.

In procinctu f ctum teſtamentum dicitur, quod miles pugnaturus nuncupat præſent bus commilitonibus.

Inquilinus, qui eundem colit focum, vel ejuſdem loci cultor.

Inſanum pro valde magnum uſus eſt Plautus.

Inſcitia, ſtultitia.

Inſecta, non ſecta. ſed & aliquotiens ſignificat ſecta.

Inſeptum non ſeptum. ponitur tamen & pro non ædificatum.

Notæ

In mundo.) Plaut. Aſin. 2. 1.

Aut mihi in mundo ſunt virgæ aut atrienſi Saureæ.

Idem Pſeud.

Fiſtrinum in mundo ſciebam, ſi id faxem, mihi.

Sic vulgo dicimus: *Il y a au monde un moulin pour* &c.

Inori minores.) Scribo, *inori*, *inores*, quia ſcilicet *inores* uſitatius eſſet quàm inoti. Scalig. Sed legendum ut libb. vet. *Inori*, *ſine ore*. *Inorum* eſt quod ore caret. Gellius: *animalium inora, inauritave.* Turpilius Demetrio: *In acta cooperta age inoras oſtreas.* Gloſſ. *inora*, *ἄϛομα*.

In pelle lanata.) Servius id tantum ad coufarreatiouem refert lib. 4. Æneid. *Mos*, inquit, *apud veteres fuit Flamini ac Flaminicæ ut per farreationem in nuptiis convenirent. Sellas duas jugatas ovili pelle ſuperinjecta poni ejus ovis quæ hoſtia fuiſſet, & ibi nubentes velatis capitibus in confarreatione Flamen ac Flaminica reſiderent.* Sed quibuſvis aliis nubentibus morem hunc obſervatum fuiſſe fidem facit hic Feſti locus. Id autem ea cauſſa factum eſſe arbitror ut eo ſe nova nupta lanificio intentam fore ſignificaret, nam apud antiquos matronis maxima cura circa lanificium fuit, ut paſſim videre eſt unde illud in epitaphio veteri: *Domum ſervavit, lanam fecit, dixi, abi.* Sed vide imprimis caput ultimum aurei libelli Salomonis, qui *proverbia* inſcribitur.

In procincta.) In procinctu eſſe dicitur miles cum ad pugnam paratus & accinctus expectat dum ſigna canant. Inde teſtamentum in procinctu factum dicitur cum miles ſtatim pugnaturus, heredem coram commilitonibus nominat, ſine ſcriptis. Utrumque amplectitur Gloſſar. in procinctu, ἐν σφαγῇ πολέμου ςᾶσα μεθ᾽ ἱππικῆς ὑπαλλαγῆς, ἤτοι διαθήκη ἐν παρατάξει πολέμου ἀγράφως. i. e. *In ipſo puncto belli eſſe cum paludamento, item inſtructo exercitu & ad bellum parato ſine ſcriptis teſtari* Vide *procinctam claſſem*.

Inquilinus.) Qui in ædibus habitat conductitiis. Ab *in* & *colo*, *incolinus* & in *e* & *o* in *i* : *inquilinus*.

Inſanum.) Lege cum Lipſio: *Inſanum magnum, pro vale magnum.* Nam reſpicit locum Plauti Bacchid.

Inſanum magnum melior nego ium.

alioqui *inſanum* nihil aliud eſt quàm *valde*. Plaut. Moſtell.

Cujuſmodi Gynaceum, quid porticum? inſanum bonam.

Sic apud Græcos *μανικῶς*.

Inſcitia.) Stultitia. Sic Plauto *inſcitus* eſt *ſtultus*, Bacchid.

Quamſe ad vitam & quos ad mores præcipitem capeſſat

Inſecta.] Inſectum dicitur & quod ſectum, & quod non ſectum eſt, ut ſupra *inlaqueatus*, & vinctus & ſolutus. *Infractus*, fractus, & non fractus. Vide *proficisum*

Inſeptum.] Optime Salmaſius qui in ſuis ad Spartianum notis legit: *ponitur tamen pro ædificatum.* Nam *inſeptus*

Digitized by Google

Inſeque apud Ennium, dic. Inſexit, dixit.

Inſeſſores latrones, qui circa vias inſidientur ſedentes.

Inſignes appellantur boves, qui in femine, & in pede album habent, quaſi inſigniri.

Inſignis tam ad laudem, quam ad vituperationem inflecti poteſt.

Inſimulare, crimen in aliquem confingere.

Inſipare iniicere. unde fit diſſipare.

Inſipere farinulam jacere pultis: unde diſſipare, obſipare. ut cum ruſtici dicunt, obſipa pullis eſcam.

Inſitum ab inſerendo tractum. ſed aliquotiens ſignificat impoſitum.

Inſons, extra culpam. a quo dici morbus quoque exiſtimatur ſonticus; quia perpetuo noceat.

Inſtaurari ab inſtar dictum eſt, cum aliquid ad priſtinam ſimilitudinem, & comparationem reficitur.

Notæ.

etiam pro *ſeptus*, ut *inſectus* pro *ſectus*. *injunctus* pro *iunctus*; *inſciens* pro *ſciens*. &c. Seneca de Beneficiis l. 4. *Hunc igitur inſeptum ingenti quodam & inexplicabili muro, diviſumque a conſpectu mortalium.* Sæpire autem eſt inædificare: in lege Manilia: *Neve quid ſopito quo minus aqua ſuo itinere ire fluere poſſit.* Hinc apud Vopiſcum *ſeptiones urbis* pro muris.

Inſeque.] *Seco* vel *ſequo* dico a Græco ἴσπω. Inde compoſitum *inſeco* Livius Andronicus. *Inſece muſa mihi verum verſutum.* Ex Homerico illo:

Ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον.

Ab *inſeco* etiam teſte Gellio *inſectiones* ſermones dicti ut a *ſeco ſectiones*. Quæ vox infra apud Feſtum reſtituenda ubi *ſeceſſiones*. Et hanc ſcripturam ex Pauli negligentia ortam olim Merula apud Ennium animadvertit, qui & in fine pro *dixit* ex veteri exemplari reſtituit *dixerit*. Ut a *facio*, *faxo*, id eſt, *fecero*. Sic ab *inſeco*, *inſexo*, id eſt, *dixero*.

Inſeſſores.] Inſidiatores, ab inſidendo, *inſidere* eſt doloſe aliquam expectare, unde inſidiæ Græcis dictæ ἐνέδραι.

Inſignes.] Inſignis eſt qui aliquo ſigno notatus eſt, & ut in bonam ſic & in malam partem ſumitur, deteriora enim ſignis notari ſolent æque ac meliora, diſcriminis cauſſa ut apud Plautum *inſignití pueri* dicuntur vitio aliquo notati & deformes, in mil. Glor.

Tum ne uxor mihi inſignitos pueros pariat poſtea.

Inſignitus etiam aliquando pro eo qui nullo ſigno notatus eſt. Unde in Gloſſario *inſignitum*, ἀσήμαντον.

Inſimulare.] Accuſare. Gloſſ. inſimulare, κατηγορεῖν. Plaut. Menæch.

Male facit ſi iſtuc facit: ſi non facit, tu male facit

Quæ inſontem inſimules.

Inſipare.] Ab antiquo *ſipare* jacere, eſt *diſſipare* diſpergere disjicere, *inſipare*, injicere: *obſipare*, objicere. Pro *inſipare*, *inſipere* etiam veteres dixere. Pomponius Atellanarum ſcriptor.

Facile ut ignis fervat, ligna inſipite, far concidite.

Varr. lib. 4. de L. L. *Cum aqua fervente inſipitur.*

Inſipere.] Lege ut in al. *Inſipere farinulam jacere pullis.*

Inſitum.] Ab inſerendo alterum, unde in Gloſſario exponitur ἔμφυτον: alterum ab in & ſitus *a*, *um* quod a ſino.

Inſons.] Sons, nocens, inſons innocens. Auſon. Technopægnio.

Si bonus eſt inſons, contrarius & malus eſt ſons.

Vide *ſons*. Inde morbus ſonticus in XII. tab. eſt morbus ſacer, ſive comitialis qui & morbus major. Dictus *ſonticus* vel quod noceat ut vult Feſtus, vel quod cauſſa ſit cur quod agendum erat agere deſiſtimus. Vide *Sonticum morbum*.

Inſtaurari.] Ab *inſtar* eſt *inſtaurare*, quaſi

Inſtigare, incitare.

Inſuaſum appellabant colorem ſimilem luteo, qui fiebat ex fumoſo ſtillicidio.

Inſulæ dictæ proprie, quæ non junguntur communibus parietibus cum vicinis; circuituque publico, aut privato cinguntur a ſimilitudine videlicet earum terrarum, quæ fluminibus, ac mari eminent, ſuntque in ſalo poſitæ.

Intempeſtam noctem dicimus pro incertiore tempore, quia non tam facile noctis horæ, quam dici poſſunt intelligi. Tempeſtatem enim antiqui pro tempore poſuere.

Intercapedo, tempus interceptum, cum ſcilicet mora eſt ad capiendum.

Inter cutem flagitatos dicebant antiqui mares, qui ſtuprum paſſi aliquando eſſent.

Intercutitus, vehementer cutitus, id eſt valde ſtupratus.

Interduatim, & interatim dicebant antiqui, quod nunc interdum, & interim.

Intergerivi parietes dicuntur, qui inter confines ſtruuntur, & quaſi intergeruntur.

NOTÆ.

inſtar novare. Varro. Alii a *σταυρόω* palum defigo. *Inſtaurare* autem proprie eſt quæ aut vi dejecta ſunt; aut vetuſtute corruerunt, renovare. Et inde traducitur ad alia omnia quæ innovantur & integrantur.

Inſtigat.] Virg. 11. — *Variiſque inſtigat vocibus alas.*

Inſuaſum.] Color ſimilis illi qui eſt in trabibus quas diutius fumus infecit. Plaut. Trucul. 2. 2.

> *Quia tibi inſuaſo in feciſti crepudioſa palliulam.*

Quem locum infra Feſtus adducens, legit *ſuaſo.* Illum vide in *ſvaſum.* Mihi magis placet *inſuaſo.* Gloſſ. *inſuaſum* εἶδος ἀνθρακογραφίου χρώματος. Lego: ἀνθρακίνου καπνιζομένου. Vel, ut Scaliger: ἀνθρακίνου καπνιζομένου.

Inſula.] Proprie domus ab aliis ſeparatæ, Cicer. Sueton. &c. Improprie autem quælibet domus & ſi cum aliis conjunctæ etiam inſulæ vocabantur. Et hoc intellexit Feſtus cum dixit *proprie.*

Intempeſtam noctem.] Varro lib. 6. de L. L. *Intempeſta nox dicta ab tempeſtate tempeſtas ab tempore. Intempeſta nox quo tempore nil agitur. Attius in Bruto:*

> *Nocte intempeſta noſtram devenit domum.*

Servius 3. Æneid. *Intempeſta dicta eſt nox media, intempeſtiva inactuoſa, carens actibus, per quod tempora dignoſcimus. Aſt enim Lucretius quod per ſe tempus non intelligitur niſi per actus humanos. Medium autem noctis tempus actu caret.* Græci tamen noctem intempeſtam dixerunt ἀμολγὸν νυκτὸς, ἐν ἀμολγῷ τῆς νυκτὸς, quia tunc mulgent.

Intercapedo.] Quod inter duo temporis ſpatia intercipitur. Gloſſ. intercapedo διάστημα χρόνου.

Inter cutem flagitatos.) Hos Cato dixit *intercutibus ſtupris obſtinatos, inſignibus probris flagitatos.* Flagitare verbum obſcænum eſt. Apuleius: *Nudatum ſupinatumque in ventrem execrandis uredinibus flagitabant.* Unico verbo *intercutiti* dicebantur ut infra. Item & *internuculi.* Omne enim medium *nucleum* vocabant veteres ut eſt apud Vitruvium.

Interduatim.] Ab *interduatim* & *interatim, interdum* & *interim* dici judicat Feſtus. *Interduatim* apud Plautum reſtituit *Scoppius,* Trucul 4. 4.

> *Id quoque interduatim nomen commemorabitur.*

Libri impreſſi: *interim futatim.* Sed de hoc alibi.

Intergerivi parietes.] Qui inter duas

Internecivum teſtamentum eſt, propter quod dominus ejus necatus eſt.

Internectio, vitæ privatio appellatur interfectio. a nece denominato vocabulo.

Interregnum appellatur ſpatium temporis, quouſque in loco mortui alius ordinetur.

Intrahere eſt contumeliam intorquere.

Involvus vermiculi genus, qui ſe involuit pampino.

JOVISTÆ compoſitum a Joue, & juſtæ.

IPSIPE, ipſi neque alii.

Ipſullices bractæ in virilem, muliebremque ſpeciem expreſſæ.

IRACUNDIA dicta, quod iram incendat.

NOTÆ.

habitationes intergeruntur, interponuntur, ut eas ſeparent. Ab *intergerendo* dicti non autem a *gerris* id eſt cratibus, ut putavit Scaliger, qui & ideo legebat *intergerrivi*. Intergerivus paries unica voce dicebatur *intergerium* & *intergeries*. Gloſſ. ὁ τοῖχος δύο κτίσεις διορίζων

Internecivum teſtamentum.] Internecivum ſive *internecinum*. Nam utroque modo ſcribitur, teſtamentum exitioſum quod mortem domino peperit. Sic *internecivum bellum* Ciceroni Livio & al. quod non ſervitutem ſed mortem victis parit. At internecinum teſtamentum in jure Civili eſt falſum teſtamentum propter quod homo occiſus, unde internecini actio quæ ab Iſidoro vocatur *internecidii a voce internecida. Internecida*, inquit ille, *eſt qui falſum teſtamentum fecit & ob id hominem occidit.* Item: *Internecidii judicium in eum dabatur qui falſum teſtamentum fecerat, & ob id hominem occiderat. Accuſatorem ejus bonorum poſſeſſio ſequebatur.* Et hic forſan Feſtus reſpexit.

Internectio.] Eliſo *t internecio*. Et plus ſonat quam *necio* ſive *nex*. *Inter* enim interdum auget. Sic *interire* plus eſt quam *perire*.

Intrahere.] In contumeliam ſive etiam in laquea in inſidias trahere.

Involuus.] Bone viri docti, *involuulus*. Plaut. Ciſt. 4. 2.

Imitatur nequam beſtiam & damnificam. Quam nam amabo?

Involvulum. qua in pampini folio intorta implicant ſe.

Catoni & Columellæ *convolvulus* dicitur.

Iovista.] Locus mendoſus fortaſſe *jous eſto*, ut in veteribus legibus. Sed cum ipſe compoſitum eſſe dicat, hæc vero ſunt duæ voces, non poteſt legi *jous* eſto. Quid ſit ergo quæramus, Scaliger. Scribendum *jos ipse compoſitum a jos & ipſe*. Gloſſ. *Ios ipſe* αὐτός. Antiqui autem *jos* dicebant pro is. Et ita Lipſ. quæſt lib. 3. ep. 20. Meurſius autem exiſtimat Pauli hoc additamentum eſſe. Eſt enim vox ævi illius barbari quo vixit, & *joviſtæ* dicebantur qui ſub Joue nati eſſent. Neque ideo eam interpretatur, quod tum nimis nota eſſet. Sed valde ſe ridendum propinat cum compoſitam dicat & tam ineptum etymon quærat. Ita Meurſ. cui minus aſſentior.

Ipſipe.] Gloſſarii auctor non bene legit, unde accepit, *ipſipte* αὐτοί. Legendum enim *ipſipe*. Sed & *ipſip.e* poteſt legi. Ita enim vitioſe ut pronuntiabant & ſcribebant veteres. Unde Claudius Imperator multavit Senatorem, qui assa pro IPSA dixerat. Scal. Ipſipte ut *ſuapte, mihipte, &c.* Forte etiam legendum ipſipſi ut apud Plaut alicubi *ipſipſus eſt*.

Ipſulices.] Et ipſillices. Lamellæ neceſſariæ ſacrificiis, quæque ad rem divinam dicuntur maxime conferre. Alio nomine *ſubſilles* dictæ. Vide *ſubſilles*. Doctiſſimus Voſſius ſuſpicatur imagunculas fuiſſe queis magi in amatoriis ſacrificiis utebantur, ut eum quem referebant, in amorem pellicerent. Ab *ipſe* & *ilex*. Peſſime autem Scaliger qui legebat *ipſiplices*. Nam omnino aliud ſunt ipſiplices nempe αὐτόπλοκα φύλλα, *per ſe plicata folia*.

Iracundia.] Ab *ira* & veteri *cando* unde *incendo* ita Feſtus. Male. *iracundus* ab

Ircei genus farcimi is in ſacrificiis.

Irceus, genus farciminis.

Irnella, vaſis genus in ſacris.

Irpices genus raſtrorum ferreorum, quod plures habent dentes ad extirpandas herbas in agris.

Irpini appellati nomine lupi, quem irpum dicunt Samnites. cum enim ducem ſecuti agros occupavere.

Irquitallus puer, qui primo virilitatem ſuam experitur.

ITA caſtor, ita mehercules. ut ſubaudiatur juvet.

Italia dicta, quod magnos Italos, hoc eſt boves habeat. vituli etenim Itali ſunt dicti. Italia ab Italo rege, eadem ab Attelido ..... appellata.

Itonida Minerva a loco ſic appellata.

NOTÆ.

iratum ut a *fatum facundus* a *veritum verecundus.*

Ircei.] Ab *hircus*, *hirceus* ſive *irceus*, genus farciminis ex hircino ſanguine.

Irceus.] Male Scaliger. Lege *irceus.*

Irnella.] Diminutivum ab *hirnea* quod eſt vinarii vaſis genus.

Irpices.] Cato vocat *urpices*, ſive *hurpices* eſt autem a Græco ἅρπαξ ἁρπαγὴ, quia herbas ἁρπάζει rapit Euripid.

σύρειν σιδηρῷ τῇδε μ' ἁρπαγῇ δόμους.

Verrere ſidereo hocce irpice domos.

Male Varro a *ſerpendo.* lib. 4. de L. L. *Irpices regula cum pluribus dentibus quam itidem ut plauſtrum boves trahunt, ut eruant quæ in terra ſunt,* (bene Scaliger *ſerpunt,*) *ſirpices, poſtea ſ detrita a quibuſdam dicti.*

Irpini.] Gens Samnitium, a lupo coloniæ ductore: nam lupum *Irpum* dicunt, Servius 9. Æneid. *Lupi Sabinorum lingua irpi vocantur.* Strab lib. 5. Ἑξῆς δ' εἰσὶν, Ἱρπῖνοι κ' αὐτοὶ Σαυνῖται, τοὔνομα δ' ἔσχον ἀπὸ τοῦ ἡγησαμένου λύκου τῆς ἀποικίας, ἵρπον γὰρ καλοῦσιν οἱ Σαυνῖται τὸν λύκον. id eſt *Deinceps ſequuntur Hirpini ipſi quoque Samnites. Nomen iis a lupo coloniæ auctore quem hirpum Samnites appellant.* Nota interim lupum coloniæ ductorem. Sic Battum corvus duxit in Lybiam. Sic alios multos qua *volucres* qua *fera.*

Irquitallus.] Vide *hirquitallire.*

Ita caſtor.] Lege ut alii: *Ita me Caſtor*, &c

Italia] Primam Feſti ſententiam confirmat Gellius lib. 11. cap. 1. *Timæus in hiſtoriis quas oratione Græca de rebus pop. Rom. compoſuit, & M. Varro in antiquitatibus rerum humanarum, terram Italiam de Græco vocabulo appellatam ſcripſerunt, quoniam boves Græca veteri lingua ἰταλοὶ vocitati ſunt.* Idem & apud Varronem legas de re ruſt. lib. 2. cap. 5. *Græcia enim antiqua ut ſcribit Timæus, tauros vocabat ἰταλους, a quorum pulchritudine & fœtu vitulorum Italiam dixerunt.* Secundam de Italo rege ſecuti Thucidides, Antonius, Syracuſanus, Hyginus. Quorum primus eum Siculum dicit, alter Oenotrium. Hyginus Ulyſſis ex Telegono nepotem. Infra *ab attelido.* Sic optime diſtinguendum monuit Scaliger: *ab Atte lydo.* Sane ἄττης eſt nomen Lydium & fuit Ἄττης vel Attys Manis Lydiæ regis filius: ſed hæc omnia meræ nugæ. Et optime Doctiſſ. Bochartus qui poſtquam probavit Italiæ littora Phœnicibus fuiſſe cognita; priſcam Italiam nihil aliud fuiſſe quam Brutiorum agrum cum parte Lucaniæ, Brutiorumque agrum pice abundaſſe, tandem apertiſſime demonſtravit Italiam dictam ab Hebræo *itar* i. *pix*: *itaria* quaſi dixeris *picearia regio.* Græci mollito ſono *Italiam* dixere. Nam R & L facile commutantur. *Itar* pix alio nomine Hebræis doctoribus *calab* dicitur a quo vicinæ Brutiis Calabriæ nomen quæ & ipſa pinu & picea aliiſque arboribus piciferis eſt valde ferax, unde & eadem Græce πευκετία *Peucetia* dicta ἀπὸ τῶν πευκῶν a piceis arboribus.

Itonida.] Lege *Itonia* vel *Itonis.* Cal-

Iubar ſtella, quam Græci appellant φωσφόρον vel ἑωσφόρον, hoc eſt lucifer, quod ſplendor eius diffunditur in modum jubæ leonis.

Jubere ponebatur pro dicere, quod valet interdum pro decernere: ut Populus juſſit.

5\. Jubilare eſt ruſtica voce inclamare.

Jugarius vicus dicitur Romæ quia ibi fuerat ara Junonis Jugæ, quam putabant matrimonia jungere.

Juge auſpicium eſt, cum junctum jumentum ſtercus fecit.

Jugere milui dicuntur, cum vocem emittunt.

NOTÆ.

lim. in Cererem.

ἦνθον Ἰτωνιάδος μὲν Ἀθηναίας ἐπ' ἄεθλα

Ὀρμενίδαι καλέοντες.

Venerunt ipſum ad Itoniadis Minervæ certamen

Ormenidæ vocaturi.

Ubi Schol. *Ἰτὼν πόλις Θεσσαλίας, ἔνθα τιμᾶται Ἀθηνᾶ. Iton urbs Theſſaliæ ubi colitur Minerva* Imo etiam & *Itonida* recte legi poteſt: ſic *caſſida* & *caſſis*; *chlamyda* & *chlamys*; *Tritonida* & *Tritonis*; *Colchida*, *colchis*: *Elida*, *Elis*: & ſexcenta alia.

Iubar. Varr. lib. 6. de LL. *Iubar dicitur ſtella lucifer quæ in ſummo habet diffuſum lumen, ut Leo in capite jubam.* Sed recte de veſpero etiam *jubar* dici monuit Feſtus. Calvus in Epithalamio

Heſperium ante jubar quatiens.

Stelam jubatam vocat Varro. Et Callimach. alludens *οὖλος ἐθείρῃσιν ἕσπερος*, qui locus male ab interprete acceptus eſt dum vertit. *Salubris capillis veſper.* *οὖλος ἐθείρῃσιν* dixit Callimach. quod alii *οὐλόκομος* unica voce *οὐλόθριξ*, *criſpus.*

Iubere.] Hoc verbo populus Rom. utebatur cum legem aut aliud rogatus a magiſtratu hoc modo, *velitis jubeatis Quirites.* Ita reſpondebat ſi rogationem probaret: *Volumus jubemuſque.* *Iubere* aliquando pro *hortari*: ut *jubeo te valere*, &c.

Iubilare.] Ruſtici *jubilare* dicuntur cum clamant, urbani *quiritare*. Varr. lib. 5. de L. L. *Ut quiritare urbanorum, ſic jubilare ruſticorum.* Et ibidem adducit locum Chryſippi: *Io buce quis me jubilat? Vicinus Ajys antiquus.* Prout hunc locum emendavit. Scaliger; pro *jubilare* prius dicebant *jobilare*; nam *jo* ruſticorum ἐπιφθεγμα ut in Atellana: *Io venit Simus & villa* In gloſſis Græcolat Ejulatus, jubilatus, κραυγὴ ἀγροίκων, *Clamor ruſticorum.* Et in Glaſſario Quiritans ἐπικαλούμενος, *clamans.*

Iugarius vicus.] Pub. Victor in octava regione urbis: *Vicus jugarius idem & thurarius ubi ſunt aræ Opis & Cereris cum ſigno Vertumni.* Ubi nulla mentio aræ Junonis. Quidam jugarium dictum ſcribunt ab ara juga quod ad eam nubentes veteri ritu vinculis juncti fuerint.

Iuge.] Peſſime hunc locum tractavit Schegkius. Auſpicato viam, aut aliud agenti jumentum alteri jumento vinctum, ſi ſtercus faceret ex augurum ritibus vitiabat auſpicium, quod non faciebat ab alio ſejunctum. Idcoque ne tale auſpicium obveniret, jubebant disjungere. Cicero 2. de Divinat. *Si quando rem agere vellet, ne impediretur auſpiciis, operta lectica ſe iter facere. Huic ſimile eſt quod nos augures præcipimus, ne juge auſpicium eveniat, ut jumenta jubeant diſjungere.* Tamen Servius ad illud Virgil. 3. Æneid *Quatuor hic primum omen equos in gramine vidi. Multi*, inquit, *de libris augurum tractum tradunt: juge id enim dicitur augurium quod ex junctis jumentis fiat. Obſervatur enim ne prodituro magiſtratui disjunctis bobus plauſtrum obviam veniat.* Et paulo poſt: *Cum autem dicit juge veram ſignificationem jugetis facit.* Quæ paulo diverſa ſunt Sed mihi ſuſpicio eſt e Servio aliquid excidiſſe, forte ſcriptum fuerat, *ni prodituro magiſtratui niſi disjunctis bobus*, &c. porro eo alluſiſſe videtur auctor Gloſſarii cum ſcripſit *jugites*, συνεζευγμένοι.

Iugere.] Gloſſ. jugit, ἰκτὶν βοᾷ: ita enim legendum. Varro Seſquiulyſſe;

Digitized by Google

Juges ejuſdem jugi, pares. unde conjuges, & ſejuges

Jugula ſtella orion, quod amplior ſit ceteris, quaſi nux juglandis.

Jugum, ſub quo victi tranſibant, hoc modo fiebant: fixis duabus haſtis ſuper eas ligabatur tertia. ſub iis victos diſcinctos tranſire cogebant.

Junium menſem dictum putant a Junone. iidem ipſum dicebant Junonium & Junonialem. ' Julium quod eo menſe dicitur Julius natus.

Jurare Flamini Diali fas non erat.

Jurgatio, juris actio.

Juſſa, jura.

Juſti dies dicebantur triginta, cum exercitus eſſet imperatus, & vexillum in arce poſitum.

NOTÆ.

Iugere velitans miluos viſus, aquam e nub.bus torsam indicas foro. ut sogillum ſibi puſtor ſumut. Gloſſæ Iſidori: *jugit miluus cum vocem emittit.* Scal.

Iuges.] Inde adjectiva *conjuges, ſejuges, injuges.* Apulei. *quinque conjuges copula, iis ordinata vicibus attinentur.* Idem alibi: *Nec iſtud puduit me cum meo famulo, meoque vectore illo equo factum conſervum atque conjugem.* Inde *conjux* de *viro*, ſubaudi *vir.* de *uxore* ſubaudi *uxor.* Gloſſ. Iſidori: *Injux bos, nondum jugo junctus.*

Iugula.] Gloſſarium: jugula, ἄστρον ὠρίωνος, Ὠρίων ὥς φασι, *aſtrum Orionis ut ait Horatius.* Sane Horatius meminit Orionis non autem jugulæ. Sed legendum ὡς Ἄττιος φησι, ut Attius dicit. Varro: *Iugula ſignum eſt quod Attius appellat Oriona cum ait citius Orion patefit.* Ita nec quidem conſtabit ſua fides illi Gloſſario. Nam Attius non dicit jugulam ſed orionem: ſed puto μνημονικὸν ἁμάρτημα cum meminiſſet a Varrone Jugulæ & Attii uno in loco mentionem factam, putaſſe ab Attio ipſo jugulæ quoque mentionem fieri. Scalig. Plaut. Amphit. 1. 1.

> *Neque jugula, neque veſperugo, neque Vergiliæ occidunt.*

Ratio autem nominis ex Varrone lib. 6. *Hujus ſigni caput dicitur e ſtellis quatuor quas infra duæ claræ quas appellant humeros, inter quas quod videtur jugulum. Unde jugula dicta.* Idque rectius quam quod nugatur hic Feſtus.

Iugum.] Idem Livius lib. 1. ſect 24. *Tribus haſtis jugum fit, humi fixis duabus, ſuperque eas tranſverſa una deligata.* Vide *ſub jugum mitti.* Vide & Liv. lib. 9. ſect. 5.

Iunium.] Junonius antea dictus Ovid. 6. Faſt.

> *Eſt illic menſis Iunonius, aſpice Tybur*
> *Et Præneſtina mœnia ſacra Deæ.*

1. *Iulius.*] Quintilis antea dictus quod Quintus eſſet a Martio qui menſi dabat initium. Poſtea in honorem Cæſaris *Iulius* dictus quod is IV. Idus ejuſdem menſis natus ſit.

Iurare.] Notum ex edicto perpetuo Prætoris, SACERDOTEM VESTALEM. ET. FLAMINEM. DIALEM. IN. OMNES. MEA. JURISDICTIONE. JURARE NON. COGAM. Livius lib. 31. *C. Valerius Flaccus, quem præſentem creaverant, quia Flamen Dialis erat jurare in leges non poterat.* Vide Plutarch. Quæſt Scal.

Iurgatio.] Varr. lib 6. *jurgare eſt jure agere, cum quis jure litigaris.* Sed proprie *jurgatio* & *jurgium* eſt inter benevolos & propinquos diſſentio, vel contentio. *Lis* inimicorum concertatio vehementior. Cicero 4. de Repub. *Si jurgant benevolorum concertatio eſt, lis inimicorum non jurgium dicitur.* Quare apud probos autores diſtinguntur. Liv lib. 9. *jurgiis ac litibus temperatum.* Ovid. 2. Faſt.

> *Lite vacent aures, inſanaque protenus abſint*
> *Iurgia, differ opus, livida lingua, tuum.*

Iuſſa.] Optime viri docti qui legunt *juſa.* i. e. *jura* ſ pro r. ut *majeſibus* pro *majoribus.* *Laſibus* pro *Laribus.* &c.

Iuſti dies.] Erant continui triginta dies quibus exercitui imperato vexillum

Juges,

Juſtum vadem, idoneum ſponſorem.

Juvenalia fingebatur Dianæ ſimu'achra, quia ea ætas fortis eſt ad tolerandam viam. Diana enim viarum putabatur dea.

Juventutis ſacra pro juvenibus ſunt inſtituta.

NOTÆ.

ruſi coloris in arce poſitum erat, & prœliaribus diebus differunt, quod prœliaribus fas erat rem repetere, & hoſtem laceſſere, juſtis autem non item. Alii juſtidium (ſic enim dicuntur unica voce) aliter exponunt nempe [illegible] ἡμέραι, tanquam juſti dies ſint, quibus jus dici poterat, quod omnino falſum eſt.

Iuſtum vadem.] Vide *vadem.*

Iuvenalia.] Alii *juvenilia*; non male. Non ita tamen ut *juvenalia* rejiciamus. A *juvenis* enim & *juvenalis* & *juveniſis* recte dicitur. Iuvenalia igitur Dianæ ſimulacra fingebantur, vel quod ea ætas venationi maxime apta eſt cui præeſt Diana, vel quia viarum Dea putabatur. Callimachus in Dianam:

— — — καὶ μὴν ἀγυιαῖς
Ἔσσῃ καὶ λιμένεσσιν ἐπίσκοπος.

— — *Et quidem viarum.*
Eris & portuum cuſtos.

Iuventutis.] Alii *juventatis*; ſed ſine diſcrimine utrumque veteres uſurpabant,

Digitized by Google

SEX· POMPEI FESTI

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

LIBRI XX.

LIBER DECIMUS.

L.

LABES macula in veſtimento dicitur, & deinde μεταφορικῶς transfertur in homines vituperatione dignos. Lacerare, dividere, comminuere eſt. ex quo dictus eſt [1] lanius, qui diſcindendo lacerat pecora. Lacinia, quod pars veſtimenti eſt. [3] Lacerna, quod minus capitio eſt. [4] Lacer, quod auribus curtatis eſt. Lacerum quodcumque eſt in corpore imminutum.

NOTÆ.

Labes.] Cum labes ſit a *labor cado* veroſimilius eſt ruinam proprie ſignificare, & metaphorice maculam in veſtimentis & hominibus ut apud *Plaut.* in Perſ. *labes popli.*

Lacerare.] Scindere, dividere, comminuere, diſſipare. *Lacerare furtis hereditatem.* Florus: *bona patria lacerare.* Saluſt.

1. *Lanius.*] Non a lacerandis ſed a laniandis pecoribus. Vide *dilaniare.*

2. *Lacinia.*) Infima pars veſtis quæ lacerando avulſa eſt a *lacine*, lacero, quod Græco λακῶ, unde Lacinia λακίς.

3. *Lacerna.*) Lege: *quod minor capitio eſt.* Quæ ſunt Pauli verba ut optime monuit Scaliger. Ultimis enim temporibus capitium ſignificabat capitis tegumentum, antiquitus autem mamillare fœminatum & ſtrophia vel faſcias illas quibus utebantur ut graciles eſſent. Terent. de puellis quas matres ſtudent eſſe

Demiſſis humeris vincto pectore ut graciles ſient

Varr. lib. 4. de L. L. *Capitium ab eo quod capit pectus.* Idem de vita populi Rom lib. 3 *Neque id ab orbita matrum familias inſtituti, quod ea pectore ac lacertis erant apertis nec capitia habebant.* Neque unquam boni autores pro Cucullione acceperunt ut poſterior ætas barbara quæ epomidas monachorum capitia vocat Neque Hieronymus antiquitatis & linguæ Romanæ peritus ſcriptor capitium aliter accepit quam Varro & veteres, in epiſtola de veſte ſacerdotali.

Lacer.) Aſcon. in Verr. 2. *Lacer dicitur amputatis a corpore ſenſuum mem-*

Lacit, decipiendo inducit. Lax etenim fraus eſt. Lacit, in fraudem inducit. Inde eſt allicere, & laceſſere. inde lactat, illectat, delectat, oblectat.

Lacobrigæ nomen compoſitum a lacu & briga Hiſpaniæ oppido.

Lactaria columna in foto olitorio dicta, quod ibi infantes lacte alendos deferebant.

Lucuna, aquæ collectio, a lacu derivatur, quam alii lamam, alii luſtrum dicunt.

Lacus Lucrinus in veſtigalibus publicis primus locatur eruendus, ominis boni gratia, ut in dilectu, cenſuve primi nominantur Valerius, Salvius, Statorius.

Læna veſtimenti genus habitus duplicis, quidam appellatam exiſtimant

Notæ.

bris, hoc eſt, auribus oculiſve. Imo non ſolùm auribus oculiſve, ſed & quavis alia parte corporis Virg. 6 Æn.

Deiphobum vidit, lacerum crudeliter ora
Ora manuſque ambas, populataque tempora raptis.
Auribus, & truncas inhoneſte vulnere nares.

Lacit.] Lacere in fraudem dixit Lucret. lib. 5.

Quæ lacere in fraudem poſſent, vinctoſque tenerent.

A *lacere* eſt *lactare*, ut a *ducere*, *ductare*. *Lactare* eſt blanditiis trahere, unde *delectat*, *illectas*, *electas*, *oblectat.*

Lacobriga.] Lacobriga Hiſpaniæ urbs ad ſacrum promontorium prope *lages* ſic dicta à lacu & briga. Alii legunt *arcobriga* quod Hiſpaniæ opidum eſt in Luſitania, & in Tarroconenſi Celriberorum regione.

Lactaria columna.] Eam in undecima urbis regione ponit Pub. Victor, *Forum olitorium*, inquit. *in eo columna eſt lactaria ad quam infantes lacte alendos deferunt.*

Lacuna.] Pro *Lama* perperam manuſcripti *limam*. Neque id tam mirum quam doctos viros pro eo ſubſtituiſſe λίμνην. En Cacoethes bonos auctores corrumpendi. Cur ipſis diſplicuit *Lama*? An ignorant idem eſſe, quod luſtrum. Et ſane ita veterum gloſſæ: Lamæ, πηλώδεις τόποι. Melius tamen *lamæ* collectiones aquarum exponerentur. Sic'. Varr. lib. 4. de L. L. *Lacus lacuna magna ubi aqua contineri poteſt*; Virg. 1. Georg.

Unde cava tepido ſudant humore lacunæ.

Ubi Servius: *Lacunæ ſunt foſſæ in quibus collecta aqua ſtare conſuevit & eſt quaſi lacus minores.* Vide *luſtrum.*

Lacus lucrinus.] Veteres Rom non ſolum læta & felicia verba captare ſolebant, ſed etiam ſi quæ male ominata occurrerent & obſcœna, ea in contraria deflectebant. Inde eſt cur *maleventum* in *beneventum* mutarent; cur Lucrinum lacum primum in vectigalibus publicis locarent propter omen lucri. Cur in nuptiis proferrent *Cajam Cæciliam* & *Talaſſionem*, & in veſtali capienda *Amatam.* Et cur adeo in *delectu* ſive *dilectu* (quam utrumque æque bonum eſt, & in cenſu primos eos vel legerent vel cenſerent qui *Valerii*, *Salvii*, *Statorii* nominabantur, ex eo ſcilicet auſpicantes valentem, ſalvam & ſtantem fore rempublicam. Cicero: *Itemque*, inquit, *in luſtranda colonia ab eo qui eam deduceret, & cum Imperator exercitum, Cenſor populum luſtraret, bonis nominibus, qui hoſtias ducerent, eligebantur, quod idem in delectu Coſſ. obſervant ut primus miles fiat bono nomine.* Cæterum in verbis Feſti pro *eruendus* legendum *fruendus* ut jam olim videre viri doctiſſimi. Etſi *eruendus* quodam modo defendi poſſe videatur. Imo & nihil mutandum *Lacus lucrinus locabatur eruendus*, id eſt ut ego interpretor, *rutandus*, *purgandus*

Læna.] Toga craſſior ſupra cætera veſtimenta, unde Varro a lana multa di-

Tuſce, quidam Græce, quam χλαῖναν dicunt.

Læva, ſiniſtra. quam Græci λαιάν. unde tractum cognomen Scævola a læva lævum, ſiniſtrum: & lævorſum, ſiniſtroſum.

Lamberat, ſcindit, ac laniat.

Lance & licio dicebatur apud antiquos; quia qui furtum ibat quærere in domo aliena, licio cinctus intrabat, lancemque ante oculos tenebat propter matrum familiæ, aut virginum præſentiam.

Lancea a Græco dicta. quam illi λόγχην vocant.

Laneæ effigies compitalibus noctu dabantur in compita: quod lares, quorum is erat dies feſtus, animæ putabantur eſſe hominum, redactæ in numerum deorum.

Lanerum veſtimenti genus ex lana ſuccida confectum.

Lanoculus, qui lana tegit oculi vitium.

Lapidem ſilicem tenebant juraturi per Jovem, hæc verba dicentes: Si ſciens fallo, tum me Diespiter ſalua urbe, arceque bonis ejiciat, uti ego hunc lapidem.

NOTÆ.

ctam putat lib. 4. *Lana quod de lana multa, duarum enim togarum inſtar*, Alii Etruſce dictam volunt. ſed *lana* omnino a χλαίνη quaſi χλαινάνη a verbo χλιαίνω *caleſio*. Nam & ex Plutarcho certum eſt *lanas* nihil eſſe aliud quam Græcorum χλαίνας.

Læva.] A λαιὸς inſerto *u*, ut a σκαιὸς Scævola qui ſiniſtra tantum manu utitur.

Lamberat.] Reſpicit locum Plaut. Pſeudol. 2. 4.

Euge, pellepide, Charine, me meo ludo lamberas.

Lance & licio.] Certe hic erravit ſive Feſtus, ſive Paulus ſit qui nobis hunc morem conſcripſit, neque enim qui licio cinctus erat, idem & lancem habebat ob oculos, qui enim furtum quærere potuiſſet? Quærere furtum per lancem & licium dicebatur rei furtivæ dominus cum adhibito ſervo publico, qui licio cingebatur, ædes intrabat quæ ſibi furti ſuſpectæ erant, ipſe lancem habens ob oculos, ne cum in Gynæceum intraret, corrumpendi fœminas potius quam furti quærendi cauſſa videretur ingreſſus. hoc autem ex ultimo Athenienſium jure in leges 12. tab. relatum fuiſſe docuit Scaliger. Nam qui concipiebant in aliqua domo furtum, nudi cinctulo amicti ædes ſuſpectas ingrediebantur. Plato de legibus lib. 12. Φωρᾶν δ' ἂν ἐθέλῃ τίς τι παρ' ὁτῳοῦν γυμνὸς, ἢ χιτωνίσκον ἔχων ἄζωστος, προομόσας τοὺς νομίμους θεοὺς, ἦ μὴν ἐλπίζειν εὑρήσειν, οὕτω φωρᾶν. Ubi quod χιτωνίσκον vocat Plato, Romani dixere *licium*. Inde Ariſtophanes in νεφελ.

Κατάθου θοἰμάτιον. ἠδίκηκά τι;
Οὔκ, ἀλλὰ γυμνοὺς εἰσιέναι νομίζεται.
Ἀλλ' οὐχὶ φωράσων ἔγωγ' εἰσέρχομαι.
Depone veſtem. Quid peccavi?
Nihil. verum nudos introire lex jubet.
Atqui nihil furaturus ego quidem introeo.

Ubi vide Schol. p. 155.

Lancea.] Hiſpanicum verbum eſſe ait Varro apud Gellium lib. 15. cap. 30 Diodorus Gallicum. Addebat Bochartus forſan eſſe a Chaldaico *roncha* unde Græci λόγχη.

Lanea effigies.] Vide *pila & effigies.*

Lanerum.] A lana, *lanerus, a, um.* ut a *quercus quercerus.*

Lanoculus.] Qui culcitam laneam habet, ob oculos ut apud Plautum mil. Glor. qui oculum lana tegit ut is ſe ſe melius habeat; lanam enim frequenter veteres adhibebant Sueton. in Domitian. cap. 17. *Ac ſiniſteriore brachio velut ægro, lana faſciſque per aliquot dies ad avertendam ſuſpicionem obvoluto.* Martial.

Quid lana caput. A ligas charine.

Lapidem ſilicem.] Et ſi ſciam juratores

Lapidicinæ, ubi excinduntur lapides.

Lapit, dolore afficit.

Larentalia conjugis Fauſtuli nutricis Remi & Romuli Larentiæ feſta.

Laruati, furioſi, & mente moti, quaſi laruis exterriti.

Latex a lapſu, profluens aqua dicitur. utimur tamen hoc vocabulo & in vino.

Latine loqui a Latio dictum eſt, quæ locutio adeo eſt verſa, ut vix ulla pars ejus maneat in notitia.

Latitaverunt Cato poſuit pro ſæpe tulerunt.

Latrare Ennius pro poſcere poſuit.

Latrones, eos antiqui dicebant, qui conducti militabant, ἀπὸ τῆς λατρεί-

NOTÆ.

ſimplicitet hac formula uſos quam Feſtus refert, hic tamen per *jusjurandum*, Illud intelligo quo fœdera firmabantur. Vide Polyb. lib. 3. Alia etiam formula uſos veteres in fœderibus feriendis patet ex Livio lib. 1. quæ hæc fuit: *Qui prior defexit publico conſilio dolo malo, tu illo die, Iupiter, populum eum ſic ferito ut ego hunc porcum hodie feriam, tantoque magis ferito quanto magis potes polleſque. Hæc ubi dixit porcum ſaxo ſilice percuſſit.*

Lapidicina.] Corrupte pro *lapicedina*. A *lapis* & *cado* a *cado cadina* ut a *fodio, fodina*.

Lapit.] Id eſt, *lapideſcit*, lapidis inſtar durum fit. Pacuvius Peribœa.

Lapit cor cura, ærumna corpus conficit.

Larentalia.] Feſta quæ in honorem Accæ Larentiæ 10. Cal. Jan. celebrabantur. Alii legunt, *laurentalia* & *laurentia* & ita Varro lib 5. Ovid. lib. 3. Faſt. Sed Dionyſius, Plutarchus, Gell. Macrob. Lactant. præferunt *larentia* & *larentalia*. Livius etiam lib. 1. *Ab eo ad ſtabula larentia uxori educandos datos* Et Tabula Faſt. menſe Decembri E. LAR. NP. id eſt. *Larentalia nefaſtus primo*. Libri quidam pro *nutricis* habent *inventeris* quod placuit Scaligero, mihique etiam placet. *Inventor* plus eſt quam *nutricius*, qui expoſitos ſuſtulit atque educavit, inventi enim infantes dicuntur οἱ χαμαιρ-ρίφεις & qui expoſiti ſunt, propterea in conſtitutionibus dicti χαμαιζητοί. Quamquam non diſplicet *nutricis*.

Laruati] Sic proprie dicebantur qui ſibi laruas, id eſt, nocturna terriculamenta, nocturnos dæmones videre videbantur iiſque erant exteriti. Vide *Cerritus*.

Latex.] Melius Servius *a latendo*, quia ibi *latet* humor *latex* autem liquorem tantum ſignificat.

Lethæi ad fluminis undam
Securos latices & longa oblivia potant.

Latices, i. liquorem, fluenta. Et alibi *lenæos latices, laticemque lyæum*. Id eſt, Bacchi liquorem.

Latine loqui.] *Quæ locutio* & ſequentia ſunt Pauli, qui fateatur vix ullam notitiam Latini ſermonis ſupereſſe, ne ſperemus ab eo Latinati conſultum, qui illo barbaro ſæculo Feſtum nobis mutilavit. Scalig.

Latitaverunt.] A *latum, latito*. Vt a *dictum dictito*

Latrare.] Quidam huc referunt locum Ennii lib. 9. Annal.

——— *Animuſque in pectore latrat.*

Sed veroſimile non eſt eo Feſtum alluſiſſe, aut ſi alluſerit, perperam feciſſe certum eſt. Hic enim *latrat*. non *poſcit* ſed *clamat, tumultuatur*. Quod ex Homeri Odyſſea expreſſit Ennius:

— Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει:

Latrare vero pro *poſcere* poſuit Lucret. lib. 2.

Nil aliud ſibi naturam latrare, niſi ut quom
Corpore ſejunctus dolor abſit.

Latrones.] Lege ἀπὸ τῦ λάτρυ a *ſtipe* & ita viri docti. Plaut. mil Gl. 1. 1.

Nam rex Seleucus me opere oravit maxume

[1] At nunc viarum obſeſſores dicuntur, quod a latere adoriuntur, vel quod latenter inſidiantur.

Latumias ex Cræco, & maxime a Syracuſanis, qui latomias & appellant, & habent ad inſtar carceris, ex quibus locis exciſi ſunt lapides ad extruendam urbem.

Laudare ponebatur apud antiquos pro nominare.

Laverniones fures antiqui dicebant, quod ſub tutela deæ Lavernæ eſſent, in cujus luco obſcuro, abditoque ſoliti furta, prædamque inter ſe luere. hinc & [2] Lavernalis porta vocata eſt.

Laureati milites ſequebantur currum triumphantis, ut quaſi purgati a cæde humana intrarent urbem. Itaque eandem laurum omnibus ſuffitionibus adhiberi ſolitum erat; vel quod medicamento ſicciſſima ſit; vel quod omni tempore viret, ut ſimiliter reſp. vireat.

N O T Æ.

Vt ſibi latrones cogerem atque conſcriberem.
Inde *latrocinari* pro *militare* idem ibidem. Ut autem militibus λάτρων latronum nomen fecit, ſic *ſtips* ſtipatorum. Nam & ſtipatores dicti ſunt. Varro lib. *6.*

1. *At nunc viarum obſ.*] Tamen Varro lib *6.* Latrones etiam pro militibus a latere dictos putavit quia circum latera eſſent regi. Feſtus vero pro gemina notione, geminum vocis etymon commentus eſt. Sed fruſtra uterque Obſeſſiones viarum latrones dicti, quia id milites conductitii factitabant qui latrones proprie dicti ſunt.

Latumias] Loca unde lapides exſcindebantur, in quæ damnati noxii manu ſua lapides effodiebant, unde & pro *carcere* ſumuntur, ducto a Syracuſanis more quibus carceres erant *Latomia.* Varro lib. *6 Carcer a coercendo, quod exire prohibentur. In hoc pars quæ ſub terra Tullianum, ideo quod additum a Tullio rege: quod Syracuſis, ubi ſimili de cauſſa cuſtodiuntur, vocantur latomia, & de latomia tranſlatum quod hic quoque lapicidina fuerunt.* Latomiæ λατομίαι a λᾶς lapis & τέμνω *cædo.* De Latomiis Plaut. Capt. 3. 5.

Inde ibis porro in latomias lapidarias.
Ibi quom alii octonos alii lapides effodiant
Niſi quotidianus ſeſqui opus confeceris
Sexcentoplago nomen indetur tibi.

Laudare] Nominare. Plaut. Capt.
Iovem ſupremum teſtem laudo hegio.
Vide Nonium.

Laverna.] Lavernam Romani fures invocabant ut inſtituta ſua furandi & mentiendi ad effectum perduceret. Horat. 1. Epiſt.

— — — pulchra Laverna
Da mihi fallere, da juſtum ſanctumque videri.

Plaut. Cornicularia.
Mihi, Laverna, in furtis celebraſſis manus.

Græci eodem modo orabant τὴν Πραξιδίκην quæ Dea caput erat ſine reliquo corpore Heſych. Πραξιδίκη, δαίμονά τινα φασὶ τὴν ὥσπερ τέλος ἐπιτιθεῖσαν τοῖς τε λεγομένοις καὶ πραττομένοις. διὸ καὶ τὰ ἀγάλματα κεφαλὰς γίνεσθαι, καὶ τὰ θύματα ὁμοίως. i. *Praxidica, deam quamdam dicunt quæ & facta & dicta ad finem perducit, quapropter ejus ſtatuæ capita tantum ſunt, ut & ejus ſacrificia.* Quare recte Gloſſar. *Laverna,* Πραξιδίκη. Inde fures & eorum arma, plagiarii etiam *laverna* dicti. Iſidor. in Gloſſ. *Laberna, gladiator, laberna ferramenta latronum vel graſſatorum vel furum. Laberna latro, aut qui filios alienos ſeducit.* Vides plagiarium manifeſto vocari lavernam quod & Auſonius intellexit cum de plagiario bonorum carminum, ait.

Nec jam poſt metues ubique dictum:
Hic eſt ille Theo poeta falſus,
Bonorum mala carminum laverna.

Hoc eſt ut Martialis etiam loquitur, alienorum ſcriptorum plagiarius. *Scal.*

1. *Porta lavernalis.*] Varro lib. 4. *Hinc porta Lavernalis ab ara Lavernæ quod ibi ara ejus Deæ.*

Laureati.] Quia laurus ſanguinis purgandi habet poteſtatem. aliam cauſſam

Lautia epularum magnificentia, alii a lavatione dicta putant, quia apud antiquos hæ elegantiæ, quæ nunc ſunt, non erant, & raro aliquis lavabat.

Lauticia farina appellabatur ex tritico aqua conſperſo.

Lautulæ locus extra urbem, quo loco, quia aqua fluebat, lavandi uſum exercebant.

Lectosia inſula dicta a conſobrina Æneæ ibidem ſepulta.

Lectus dictus, vel a collectis foliis ad cubitandum: vel quod fatigatos ad ſe alliciat: vel a Græco λέκτρον.

Legimus aut ſcriptum, aut oleam, glandemue, & alia quædam, & addita præpoſitione dicimus colligimus, deligimus.

Legio Samnitum linteata appellata eſt, quod Samnites intrantes ſin-

Notæ.

tradit Servius ad Eclog. 8. *Cur tamen triumphantes lauro coronentur, hæc ratio eſt, quoniam apud veteres a laude habuit nomen, nam laudum dicebant.*

Lautia] Omnino legendum *lautitia* & ita lib. vett. Nam lautia aliud eſt. Vide *Dacryma*. *Lautitia* a *lautum* quod a *lavo*, magnifici enim & opulenti homines ante epulas ſeſe in balneis lavabant. Plaut. Terent. & alii. Lautitia, eadem etiam *lauta loca* item *legatorium* dicebantur. Servius: *Alii dicunt Carinas montem nominatum, quod ager ſuburbanus ante portas Cariis erat. Alii lauta loca, legatoriumque in ea regione inſtructa accipere conſueverant.* Habes & apud. Livium Scal. Sed aliter hic locus Servii, nempe: *Lautia, loca legatorum, quæ, &c.* Et ita legendus hic locus.

Lauticia.] Græcis ἄμυλος dicitur. Heſychius: ἄμυλος βρῶμα τὸ ἐκ πυροῦ. *Cibus e tritico.*

Lautulæ.]Non procul Anxure, ſaltu anguſto, inter mare & montes, Liv lib. 7. Aliæ erant intra urbem ad Janum geminum Varr. l. 4. *Lautolæ a lavando, quod ibi ad Ianum geminum aquæ calidæ fuerunt.*

Lectoſia.] Lege *Leucoſia*. Inſula eſt Leucaniæ in ſinu Pæſtano, Ovid. 15. Metam.

Evincitque fretum, ſiculique anguſta Pelori
Hippotadæque domos regis, Themeſeſque metalla
Leucoſiamque petit, tepidique roſaria Pæſti.

Verum hæc non ab Æneæ conſobrina, ſed a leucoſia Sirenum una nomen traxit, ut Lycophron, Strabo, Euſtathius, in Dionyſ. perieg. Plinius & alii teſtantur. Quare legendum omnino *Leucaſia* (id quod & doctiſſimo Cautero in mentem venit) ex Dionyſio. ἐπὶ νῆσον προσέχουσι τὴν ὀνομασθεῖσαν Λευκασίαν, ἀπὸ γυναικὸς αὐτόθι Αἰνείου ἀνεψιᾶς τὸν βίον ἀπολιπούσης. *Poſtea in inſulam appulerunt, cui nomen fecere Leucaſiam a muliere Æneæ conſobrina quæ circa illum locum obierat:* Et Solin. *Ex conſobrina Leucaſiam inſulam* Hæc inſula in mari Ionio & male viri docti eam cum *Leucoſia* confundunt.

Lectus.] A legendis foliis ex quibus ſibi lectos veteres ſternebant. Euripid. in Rheſo: λεῖπε χαμεύνας φυλλοστρώτους, *relinque lectos foliis ſtratos.* Sed melius *lectus* a λέκτρον amiſſo ρ. Varro lib. 4. *Lectica quod legebant, unde eam facerent, ſtramenta atque herbas, ut etiam nunc fit in caſtris. Lectos, ne eſſent in terra, ſublimes in his ponebant. niſi ab eo quod Græci antiqui dicebant λέκτρον lectum potius.*

Legio Samnitium lintea'a] Hoc fuſe deſcribit Livius lib. 10. cap. 38 *Ea legio, (Sexdecim millium fuit) linteata ab integumento conſepti, quo ſacrata nobilitas erat, appellata eſt.* Nam paulo ſuperius idem ſcripſerat: *Ibi mediis fere caſtris locus eſt conſeptus cratibus pluteiſque & linteis contectus, patens ducentos maxime pedes in omnes pariter partes.* Male igitur pro *circumdatam* quidam habent *circumdati*, neque enim ipſi Samnites linteis tecti, ſed conſeptum ubi ara fuit, ad quam ſacrata nobilitas.

Digitized by Google

guli ad aram, velis linteis circumdatam, non ceſſuros ſe Romano militi juraverunt.

Lemniſci, id eſt, faſciolæ, coloriſæ dependentes ex coronis, propterea dicuntur, quod antiquiſſimum fuit genus coronarum lanearum.

Lemonia tribus a pago Lemonio appellata eſt. qui eſt a porta Capena via Latina.

Lenones ab alliciendo adoleſcentulos appellati.

Leparenſes, Liparitani cives, id eſt, Liparenſes.

NOTÆ.

Lemniſci.] Lege, *faſcia celeria.* Scal. a Græco λῆνος dici putant. Sed *Lemniſci* Syracuſana vox eſt. Heſych. λεμνίσκοι, οὓς καὶ Συρακούσιοι ταινίας. id eſt, *Lemniſcos* vocant *Syracuſani anguſtas tænias.* Male quidam hunc Feſti locum ſollicitat qui non *lemniſci*, ſed *laniſci* legendum eſſe contendit.

Lemonia tribus.] Meminit Cicero Philipp. 9. & in orat. pro Planco.

Lenones.] Melius Priſcianus & Iſidorus a *leniendo*, quod deliniendo adoleſcentes ſeducant.

Leparenſes.] Cives Liparæ inſulæ ſive Lipararum: ſic enim pluraliter dicitur. Liparæ inſula una ex Æoliis quæ Sicano littori objectæ. Docuit autem doctiſſimus Bochartus Liparas mollito ſono eſſe a Punico *nibras* vel *nibaras*, lucerna, lampas, tæda, fax, & inde nomen Liparis, quia facis inſtar noctu lucebant propter nocturnas ignis eruptiones Ariſtoteles in mirandis: καὶ τὸ ἐν τῇ Λιπάρᾳ δὲ πῦρ φανερὸν καὶ φλογῶδες, οὐ μὴν ἡμέρας ἀλλὰ νυκτὸς μόνον καίεσθαι λέγεται. *Et in Lipara quidem conſpicuum ignem aiunt atque lucentem, non interdiu ſed noctu tantum ardere.* Et Paulus Silentiarius carmine de aquis Pythiis:

> Καὶ Λιπάρα τε νῆσος
> Ἀφεγγές ἐστιν ἆσθμα
> Ο νυκτὸς πυριφαῆ
> Πέμπει λίθον, θειώδεις
> Πολυψόφους, βρονταίους.
> *Et in Lipara inſula*
> *Eſt halitus caliginoſus*
> *Qui noctu reſplendens*
> *Emittit ſaxa ſulphurea*
> *Quæ tonitrui inſtar valde fremunt.*

Sed, quod doctiſſimum Bochartum latuit, idem Lipararum etymon alluſit Scholiaſtes Callimachi hym. in Dianam: νῆσος δέ ἐστιν ἡ Λιπάρα Σικελίας ἔνθα ἦν τὰ χαλκεῖα Ἡφαίστου ἔστι δὲ μία τῶν Αἰολίδων. λέγεται δὲ ὅτι σίδηρα διάφορα [illegible] τες ἐν αὐτῇ ναῦται, ἕωθεν εὗρον [illegible] ἐκ τῆς ἀναδόσεως τοῦ πυρὸς πεπαρθέντα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ἡ νῆσος Λιπάρα, διὰ τὸ αὐτὰ διάφορα ὄντα, ἓν γενέσθαι. *Lipara inſula Siciliæ in qua Vulcani officina. Et eſt una Æoliarum. Aiunt autem cum plurimas maſſas ferreas in eam nautæ congeſſiſſent, eas mane reperiſſe excoctas ex ignis eruptione. Quare inſula dicta Lipara, quia maſſæ illæ cum multæ eſſent, in unam coaluerunt.* Quem locum niſi ita intelligas, certum eſt non poſſe intelligi. Niſi potius dicas locum corruptum eſſe & pro πεπαρθέντα reſcribendum λιπαρθέντα qua voce Græcum etymon alluſerit nempe ἀπὸ τοῦ λιπαρῆσαι quod eſt in ſtricturas cogi Gloſſ. *Strictura* λελιπασμένον. Porro *Lipara* alio nomine dicebatur *Meligunis* ſive *melogonis*. Strabo, Stephanus, Heſych. Euſtath. & alii egregie Callimach. hym. in Dianam:

> — — — — τοὺς μὲν ἐπέτμε
> Νήσῳ ἐνὶ Λιπάρῃ νέον, ἀλλά τοι ἔσκεν
> Οὔνομά οἱ Μελιγουνίς.
> — — — — *Illos repperit*
> *In inſula, Lipara nunc, ſed tum erat*
> *Nomen illi Meligounis.*

Meligunin, vel *Melogonin* haud dubie per *n* in ſecunda ſyllaba Pœni ſcripſere, *Menaggenin.* Inſula *Menaggenin* eſt inſula eorum qui pulſant inſtrumenta muſica, Citharam Barbiton, nablium, Cymbalum, tympanum &c. Jam hæc inſula cur ſic vocetur te doceant hæc Ariſtotelis in lib. mirabil. ἐν μιᾷ τῶν ἑπτὰ νήσων τῶν Αἰόλου καλουμένων ἡ καλεῖται Λιπάρα, τάφον ἱστοροῦσιν εἶναι μυθολογοῦσι περὶ οὗ καὶ ἄλλα μὲν πολλὰ καὶ τερατώδη λέγουσι &c. ἐξακούεσθαι γὰρ τυμπάνων καὶ κυμβάλων ἦχον, γέλωτά τε μετὰ θορύβου καὶ κροτάλων ἐναργῶς. In

Lepiſta

Lepiſta, genus vaſis aquarii.

Leria ornamenta tunicarum aurea.

Leſbium, genus vaſis cælati a Leſbis inventum.

Letum ab oblivione; quam Græci λήθην vocant, dictum.

Levir eſt uxoris meæ frater.

LIBELLA deminutivum eſt a libra.

Liber repertor vini, ideo ſic appellatur, quod vino nimio uſi omnia libere loquantur.

Liberales dicuntur non ſolum benigni, ſed etiam ingenuæ formæ homines.

Liberalia Liberi feſta, quæ apud Græcos dicuntur διονύσια. Nævius:

NOTÆ.

una ſeptem Æoli inſularum quam Liparam vocant, ſepulcrum tradunt eſſe circa quod multa fiunt prodigioſa &c. Sonitum quippe tympanorum, cymbalorumque & riſum cum ſtrepitu crepitaculiſque manifeſte audiri. Fabulæ dedit occaſionem incluſus ignis ex imis terræ cavernis erumpens atque exæſtuans, non ſine mugitu & murmure, quare Paulus Silentiarius ſupra ait lapides excitari πολυψόφους, βροντώδεις, *inſtar tonitrus frementes.* plura vide apud eumdem Bochartum:

Lepiſta.] In Gloſſario *lepiſtra* εἶδος χύτρας De hoc ſatis olim in conjectaneis. Varr. de vita pop. Rom. lib. 1. *Ubi erat vinum in menſa poſitum, aut lepeſtam, aut galeolam aut ſinum dicebant. Tria enim, pro quibus nunc acratophoron dicitur.* Qui locus coagmentatus partim ex Nonio partim ex ſchedis Servianis. *Scal.* Inde patet vas vinarium fuiſſe Græcis λεπαστή. Dolopum vocem eſſe docet Euſtath. Puto eſſe a Græco λέπας concha quod chonchis pro vaſis uterentur. Varro lib. 1. de vita pop. Rom. *Lepiſta etiamnunm Sabinorum fanis pauperioribus pleriſque aut fictiles ſunt, aut Ænea.*

Leria.] λῆροι Græcis. Heſych. λῆροι τὰ περὶ τοῖς γυναικείοις χιτῶσι κεχρυσωμένα. *Leria, quæ in mulíebribus tunicis aurea ſunt.* Et ſi vox latius petet, nam χλιδῶνες omnes mulíebres, ornamenta omnia, quæ vulgo *jocalia* vocamus, veteribus dicebantur λῆροι. i. *nugæ* & *nugivendi*, qui ea vendebant. Plaut. Aul.

Ubi nugivendis res ſoluta eſt omnibus.

Leſbium] Meminere Athenæus, Pollux & alii.

Letum.] Varr. lib. 6. *Quem dicimus ollus leto datus eſt quod Græcus dicit λήθη id eſt oblivioni.* Et eo Varronis Feſtiq; mens ſpectat quod veteres abſtinebant mortis mentione, ne cogerentur δυσφημεῖν ut in voce *abitio* dictum eſt. Et ſic lethum quaſi λήθην dicebant quia mortui

Securos latices & longa oblivia potant.

Et ſi Priſcianus a *leo, levi, letum* deducit.

Levir.] Veterum librorum ſcripturam probo. *frater meus.* Levir enim eſt viri frater a Græco δαήρ qualis Hector erat Helenæ.

Liber.] Alii quod animum curis liberet & triſtitiam pellat Seneca: *Liber non ob licen iam lingua dictus eſt inventor vini, ſed quia liberum ſervitio curarum animum aſſerit, vegetumque & alacriorem in omnes conatus facit.* Servius *liberum* quaſi *libaſium* dictum quia Græce λοιβὴ dicitur res divina, Alii aliter ſed unice placet doctiſſimi Bocharti ſententia. Nempe liberum Bacchum dici Hebræa phraſi qua *horim* vocantur principes id eſt liberi. Sic Eccleſiaſt. 10. 17. *O te beatam regionem cujus rex eſt filius herim liberorum*, id eſt, præclaris ortus parentibus, & ab illis liberaliter inſtitutus. Atque ita nominantur Babylonii principes Eſ. 34. 12. ubi Chaldæus habet *bene herim* filios liberorum ſeu heroum. Inde enim heroum nomen: ut non immerito Nimrodum Methodius appellet ἀδελφὸν τῶν ἡρώων. *Fratrem Heroum.*

Liberalia.] Vide *honorarios ludos.*

Digitized by Google

libera lingua loquemur ludis liberalibus.

Liberata ponebant pro effata, id eſt, locuta.

Libertatis templum in Aventino fuerat conſtructum.

Librile, ſcapus libræ.

Librilla appellantur inſtrumenta bellica, ſaxa ſcilicet ad brachii craſſitudinem in modum flagellorum loris revincta.

Libycus campus in agro Argeo appellatus, quod in eo primum fruges ex Libya allatæ ſunt. quam ob cauſam etiam Ceres ab Argeis Libyſſa vocata eſt.

Licitati, in mercando, ſive pugnando contendentes.

Lictores dicuntur, quod faſces virgarum ligatos ferunt. hi parentes magiſtratibus, delinquentibus plagas ingerunt.

Limaces cochleæ a limo appellatæ.

Limitatur ager eſt in centurias dimenſus.

Limites in agris, nunc termini, nunc viæ tranſverſæ.

Limus, obliquus, id eſt, tranſverſus, unde & limina.

Lingua non ſolum pars corporis dicitur. ſed etiam differentia ſermonum. promontorii quoque genus non excellentis, ſed molliter in planum devexi.

Lingula per deminutionem linguæ dicta. alias a ſimilitudine linguæ

NOTÆ.

Liberata.] Liberata templa, id eſt, effata. Vide in voce *effari*. Dele itaque hæc verba *id eſt locuta* quæ ne Pauli quidem ſunt ſed nugatorii alicujus qui *effari* ab *effari, loqui* eſſe credidit.

Libertatis templum.] A patre Tib. Gracchi & conditum & dedicatum. Liv. lib. 24. ſect. 16.

Librill.] Melius *librilia*. Inſtrumenta quibus ſaxa in hoſtem librantur. & ipſa etiam ſaxa loris revincta quæ omnia ultimis temporis ſeneſcentis imperii in deſuetudinem abierunt, ſed magiſter rerum uſus in eorum locum fuſtibulum commentus eſt. De quo apud Veget. *Scal.*

Libycus campus.] In Argeo ubi poſtea vicus Tuſcus.

Licitati.] Licitatione contendentes. Unde licitari pro pugnare. Congredi. Enn.

Pars ludicre ſaxa jactant, inter ſe licitantur.

Lictore.] Alii a ligandis reis dictos volunt, ex illo Cicer. pro C. Rabirio:

I Lictor colliga manus.

Vide Gellium.

Limaces.] Limax a limo quod ibi vivit. Varro lib. 6. unde Limaces dictæ meretrices. Plaut. Cirell.

Non quaſi ut hæ ſunt hic limaces lividæ.

Limitatus ager.] In Centurias, in certa quædam jugera dimenſus.

Limites.] Quæcumque in agro facta ſunt ad obſervationem finium. Virg.

Limes agro poſitus litem ut diſcerneret arvis.

Aliquando viæ tranſverſæ, ut decumanus limes qui agrum ſecat ab ortu ſolis ad occaſum. *Cardo*, limes qui per agros currit a meridie ad Septentrionem. Sumitur etiam *limes* pro quavis alia via.

Late te limite ducam. Virg.

Limus.] Bene, non *limis*. Obliquus tranſverſus Terent.

Ego limis ſpecto.

Subauditur *oculis*. *Limis oculis*, id eſt, *obliquis*. *Tranſverſa tuentibus.*

Lingula.] Melius *ligula*, ſi fides Martiali lib. ult.

Quamvis me ligulam dicant equi-

exertæ, ut in calceis: alias inſertæ, id eſt infra dentes coercitæ, ut in tibiis.

Lingulaca, genus piſcis, vel mulier auguratrix.

Liquitur, labitur, fluit.

Litatum alii ſolutum, deditum deo, quaſi luitatum; alii ex Græco a precibus, quas illi λιτὰς dicunt.

Liti cecidiſſe dicitur, qui ejus rei, de qua agebat, cauſam amiſit.

Lituus appellatus eſt, quod litis ſit teſtis. eſt enim genus buccinæ incurvæ, quo qui cecinerit, dicitur liticen. Ennius. Inde loci lituus ſonitus effundit acutos.

Lixabundus, iter libere, ac prolixe faciens.

Lixæ, qui exercitum ſequuntur quæſtus gratia. dicti, quod extra ordinem ſint militiæ, eiſque liceat, quod libuerit. alii eos a Licha appellatos dicunt, quod & ille Herculem ſit ſecutus. quidam a liguriendo quæſtum.

LOCATUM, poſitum.

NOTÆ.

teſque patreſque

Dicor ab indoctis lingula grammaticis.

Idem tamen alibi *lingulam* ſcripſit lib. 2.

Non heſterna ſedet lunata lingula planta.

Sane nullo diſcrimine utrumque a veteribus uſurpari facile crediderim. Nam a *lingua*, *lingula*, ſyncope *ligula*. Neque enim a *ligando* dici poſſit lingula ut placuit Chariſio & Juvenalis ſcholiaſtæ. Sunt autem variæ hujus vocis notiones, nam *ligula* ſive *lingula* dicitur in calceis linguæ inſtar faſtigiatum Martialis ſupra. Item *ligula* in tibiis quam pariter γλωσσίδα Græci vocant Lucian. Εἰς τὴν γλωσσίδα τοῦ αὐλοῦ λεπτόν τι ἐμπνεῖν. *Tenue quiddam in fiſtula ligulam ſpirare.* Ligula etiam inſtrumentum quo aromatarii unguenta educunt e vaſis, item gladiolus in ſpeciem linguæ factus. Item menſura, quarta pars cyathi. In verbis Feſti pro *infra dentes coercita*. Lege cum Voſſio: *intra dentes coercita*.

Lingulaca.] Piſcis linguæ ſpeciem referens, Græcis βούγλωσσος a βου particula epitatica & γλῶσσα *lingua*. Non quod bovis linguam referat ut male quidam putavit. Latinis *ſolea* dicitur. Inde facete lingulacam loquteleiam mulierem Plautus vocavit Caſin. 2. v.

Vin' lingulacas? quid opus eſt, quando uxor domi eſt?

Ea lingulaca eſt nobis, nam numquam tacet.

Pro *auguratrix* vel *garrulatrix* lege cum Cantero *argutatrix*.

Liquitur.] *Tum corpora ſudor liquitur.* Virg.

Litare.] Solvere a verbo *luo* nam & prius *luitare* dicebatur. Varro apud Nonium in voce *luitavi. habes qui, & cujus rei cauſſa fecerim hecatomben, in quo ego ut puto, quoniam eſt luere ſolvere, luitavi.* Optime igitur Feſtus *litatum ſolutum*, deo deditum interpretatur. Nam & inde *litare* in ſacrificiis καλλιερεῖν.

Liti cecidiſſe.] *Liti* pro *lite*. Lite cadere dictum ut *cauſſa cadere*.

Lituus.] Tuba incurva Equitum propria, ita dicta non a lite ut vult Feſtus ſed a Græcos λιτὸς *tenuis, acutus*. Litui enim acutus eſt ſonus.

Lixabundus.] Qui lixæ inſtar iter agit. Gloſſ. Iſidori. *Lixabundus ambulat qui voluptatis cauſſa, ambulat.* Scal.

Lixa.] Potius a *lix* aqua, quia eorum munus erat aquam ferre militibus. Vel a *lixando* coquendo, quia cibos coquebant militibus.

Locatum.] Locare ponere. Virg. *Fundamenta locant alii.*

Locupletes, locorum multorum domini.

Lœbeſum & lœbertatem antiqui dicebant liberum & libertatem, ita Græci λοιζὴ, & λείζω.

Longitrorſus ſic dicitur, ſicut dextrorſus, ſiniſtrorſus.

Lotos, arboris genus, ex cujus materia frequenter tibiæ fiebant, cujus baccis paſti quondam Lotophagi dicti.

Lucani appellati dicuntur, quod eorum regio ſita eſt ad partem ſtellæ luciferæ. vel quod loca cretoſa ſunt, id eſt multæ lucis. [1] vel a Lucilio duce. vel quod primitus in luco conſederunt.

Lucar appellarur æs, quod ex lucis captatur.

Lucaria feſta in luco colebant Romani, qui permagnus inter viam Salariam, & Tiberim fuit: pro eo, quod victi a Gallis fugientes e prælio ibi ſe occulraverunt.

Lucaris pecunia, quæ in luco erat data.

Lucem facere dicuntur Saturno ſacrificantes, id eſt capita deregere.

NOTÆ.

Locupletes.] Proprie qui *locis*, id eſt, *agris* pleni ſunt Plin. lib. 18. cap. 3. *Locupletes dicebant loci. hoc eſt, agri plenos.* A *locus*, ita antiqui agrum dicebant, & *ples* plenus a *ploo*. Unde *impleo*.

Lœbeſum.] Pro *ei* vel *i* terminatione Græca veteres ſcribebant *œ*. Sic *oloes* pro *illis*. *Loebeſum* pro *leibeſum* vel *libeſum*, id eſt, *liberum*. *Loebertas libertas*.

Longitrorſus.] Ad longum, in longum, longum verſus.

Lotos.] Arbor eſt Lydiæ, unde tibiæ fiebant quæ & ideo λωτοὶ Græcis dictæ Euripid. & alii. Latini etiam *loti* pro tibiis. A loto dicti *Lothophagi* populi & *Lothophagitis* inſula.

Lucani.] Italiæ populi qui Bruttios complectebantur, a Samnitibus orti. λευκανοὶ Græce a λευκὸς albus non quod eorum regio ſita ſit ſub parte ſtellæ luciferæ. Sine quod eorum loce *aeroſa* ſiut, ita enim legendum, non *cretoſa*. Sed quod eorum terra albeſcat, propter argillam fortaſſe. De Lucanis fuſe Strabo lib. 6.

1. *Vel a Lucilio duce.*] Reſcribendum *a Lucio*. Ex Euſtath. in Dionyſ. Perieg. Ἡ δὲ τῶν Λευκανῶν πόλις Λευκανὴ βαρυτόνως λέγεται ἀπὸ Λευκίου τινός. 1. *Lucanorum urbs Lucana gravitone dicebatur a Lucio quodam.* Neque a *Lucilio* unquam *Lucania* dici potuiſſet. Quamvis neque à Lucio formari poteſt Lucania. Vera nominis ratio, quam ſupra poſuimus.

Lucar.] Theatricon. a Chariſio, & Gloſſis, itemque μισθὸς ἀπὸ φωτός. Apud Liv. lib. 3. *Pythio Apollini Republica veſtra bene geſta, ſervataque, lucris meritis donum mittitote.* Nulla controverſia legimus: *Lucaris meriti donum.* Ex eo lucare dabatur pecunia in ſumptus & impenſas ſcenicas: Unde θεατρικὸν vertunt Grammatici. Quibus impenſis modum factum fuiſſe & lucar hiſtrionum coercitum temporibus Tiberianis refert Tacitus annali primo. Invenio in veteri inſcriptione: LUCARIUM IIII IN ÆREDEMPTUM IN RSP. Tertullianus. Adverſus Gnoſticos de Joanne Baptiſta præcurſore Domini: *Contumelioſa cæde truncatur in puella Saltica lucar.* Eleganter. Nam lucar erat merces ſaltatorum & hiſtrionum. Plutarch. vertit τὸ πλήρωμον εἰς τὰς θέας. Scalig. Vide *pecunia quæ erogatur in ludos, &c.*

Lucaria.] A luce dicta vult Varro lib. 5. *Lucaria item a luce quod propter lucem amiſſam is cultus inſtitutus.* Sed fruſtra, Lucaria enim a luco, *lucus* a luce quod accenſis funalibus lucum implebant luce, & ſi contra Servius. celebrabantur autem *lucaria* 14. Kal. Sextiles intra Tiberim & viam ſalariam quæ a porta *Collina* in Sabinos mittit.

Lucaris pec.] Vide *Lucar.*

Lucem facere.] Qui mos ante bellum

Lucerenſes, & Luceres, quæ pars tertia populi Romani eſt diſtributa a Tatio, & Romulo; appellati ſunt a Lucero Ardeæ rege, qui auxilio fuit Romulo adverſus Tatium bellanti.

Lucetium Iovem appellabant, quod eum lucis eſſe cauſam credebant.

Lucius, prænomen eſt ejus, qui primum fuit, quia oriente luce natus eſt.

Lucomedi a duce ſuo Lucomo dicti, qui poſtea Lucerenſes appellati ſunt.

Lucomones quidam homines ob inſaniam dicti, quod loca, ad quæ veniſſent, infeſta facerent.

Lucretilis mons in Sabinis.

Luctus, & lugere a Græco trahuntur λυπῖν, vel λύπιν.

N o t æ.

Trojanum fuerat aperto capite ſacrificandi, is poſt Æneæ in Italiam adventum obſolevit, quod cum ille veneri rem divinam faceret, caput operuit, ne ab Ulyſſe cognitus ſacrificium interrumpere cogeretur. Id Italici poſtea tenuere, ſoli tantum Saturno antiquo more capite aperto ſacra facientes, quia apud ejus aram ſupplicabant quæ illi ante bellum Trojanum in imo clivo Capitolino dicata fuerat. Vide *Saturnia* & *Saturnio ſacrificium fit*. Scaliger *lucem facere Saturno* ideo dictum putat quod cereis accenſis illi preces conciperentur, quapropter etiam Saturnalibus Cereos proceribus mittebant pauperes clientes. Neque Saturno tantum ita capite aperto ſacrificium fiebat, ſed Honori, etiam teſte Plutarcho.

Lucerenſes.] Romani primum trifariam a Romulo & Tatio diſpertiti fuere. Alii Ramnenſes a Romulo, alii Tatienſes a Tatio, Luceres alii & Lucerenſes vel a Lucumone vel a Lucero, vel a Luco quem lucum Romulus aſylum fecit. Vel a verbo Etruſco. Quæ ſententiarum varietas effecit ut vera nominis cauſſa incerta ſit, ut & Livii ætate etiam incerta fuit qui lib. 1. *Lucerum*, inquit, *nominis & originis cauſſa incerta eſt.*

Lucetius.] Gellius lib. 5. cap. 12. *Item Iovis Dieſpiter appellatus, id eſt, diei & lucis pater. Idcirco ſimili nomine Dijovis dictus eſt, & Lucetius, quod nos die & luce quaſi vita ipſa afficeret & juvaret.* Servius ad illud Virgil. 9. Æneid. *Lucetium portæ ſubeuntem. Solum hoc nomen eſt*, inquit, *quod dictum a Vergilio a nullo alio reperitur auctore. Sane lingua Oſca Lucetius eſt Iupiter, dictus a luce quam præſtare dicitur hominibus, ipſe eſt noſtra lingua Dieſpiter, id eſt, diei pater Horatius: Namque Dieſpiter.* Gloſſæ. *Lucerius, Ζεύς. Iupiter*, Leg. *Lucetius.*

Lucius.] A luce, qui oriente luce natus.

Lucomedi.] *A Duce ſuo Lucomo.* Optime Scaliger, *a duce ſuo lucumone.* Vide *Lucerenſes.* De iis enim hic loquitur. Porro lucumones reges ſuos dicebant Tuſci a Lycaone Arcadiæ rege. Tuſci enim ex Arcadia. Servius 2. Æneid. *Lucumones qui reges ſunt lingua Tuſcorum.* Et lib. 8. *Tuſcia duodecim Lucumones habuit, id eſt reges.*

Lucumones.] Qui apud arcadas Λυκάονες, ii apud Tuſcos qui ex Arcadia in Italiam venere, Lucumones dicti ſunt, ut optime Scaliger in notis ad Orphei initia. Sunt autem Λυκάονες qui alio nomine λυκάνθρωποι qui ſcilicet melancholiæ genere laborant, quæ λυκανθρωπία dicitur, a Lycaone Arcadiæ rege nomen ſortiti, qui a Joue in lupum fertur converſus. Unde *Lucumo*, inſanus. Auſon. ad Theonem.

Scillito decies ſi cor purgeris aceto
Anticipeſque tuo Sumis Lucumonis acumen.

Lucretilis.] Horat. Od. 17. lib. 1.

Velox amœnum ſæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus.

Luctus & lugere.] Lege λυπεῖν vel λύ-

Luculentus a luce appellatus.

Lucuntere genus operis piſtorii.

Lues eſt diluens uſque ad nihil, tractum a Græco λύειν. hinc dictum lutum terra hu nore ſoluta; & luſtratio, qua quid ſolvitur, ac liberatur. hic & λύτρῳ χρυσοῦ λύσις, id eſt ſolutione auri: λύτρῳ enim libra eſt.

Luma genus herbæ, vel potius ſpinæ.

Lumbago vitium, & debilitas lumborum.

Lura os culei, vel etiam utris, unde lurcones capacis gulæ homines, & bonorum ſuorum conſumptores.

Luridi, ſupra mobum pallidi.

Notæ.

ζειν. λύζω eſt *ſingultio*. Sed magis placet a λυκαῖν. ϖ facile mutatur in γ.

Luculentus.] A *luce luculentus* ut a *luto lutulentus*. Luculentus caminus qui luce plenus eſt, qui ſplendet. Horat. *Iamdudum ſplendet focus.* Sed per metaphoram ad alia transfertur, ſic *luculenta oratio, luculenta auſpicia*, id eſt, perſpicua, pulcra, bona. Sic *luculentum pradium* dixit Plaut.

Lucuntere.] Lege *lucunter*, genus edulii. Quod eſt Græcum λευκαντὴρ ab aſperſione farinæ quæ alba eſt. Dicitur & *lucuns* Varro ϖεϱὶ ἐδεσμάτων ϖεϱὶ φιλοσοφίας.

Ac nulla ambroſia, ac nectar, non alia, ſarda.

Panis, pemma, lucuns, cibu' qui puriſſimu' multo eſt.

Idem ϖεϱὶ ϖαρχῆς ϖεϱὶ τύφου

Vinum, pemma, lucuns illi nihil iſta miniſt ant.

Ab eo per diminutionem lucunculus. Gloſſæ. *Lucunculus* ϖεγανίτης. Afranius fratriis:

Piſtori non: at cur non ſcriblitario?
Vt mittat fratris filie lucunculos.

Ita enim legendum in Afranio. Tertullianus libro de ſpectaculis: *Stillicidia mellis, de livacunculo venenato.* Lege *de lucunculo*. Apuleius lib. 10. de piſtore dulciario: *Hic panes, cruſtula, lucunculos, hamos, laterculos, plura ſcitamenta mellita.* Scaliger. verum de Etymo, obſtat, quod prima in *lucunter* & *lucuns* brevis eſt quæ produceretur ſi eſſet a λευκαντὴρ. Quare omnino verum eſt *lucunter* eſſe a γλυκαντὴρ ut a χλαῖνα *lana*. A γλάξ, γλακτὸς *lac*: ſic γλευκαντὴρ, *lucunter*, *lucunter* ſic γλυκύνης γλυκοῦς *glucuns* ut πλακόεις πλακοῦς, τυρόεις, τυροῦς ſubintelligitur ἄρτος *panis*. Salmaſius apud ælium Lampridium.

Lues.] Morbus a *luendo*, id eſt, ſolvendo, quia eo ſoluuntur corpora.

Luma.] Male in MS. *lima*, vel *lina*. Gloſſarium *luma*, βοτάνη ὁμοία ἡδυόσμῳ, ἣν τινες ποταμογείτονα, καλοῦσιν, ἄλλοι καλαμίνθην. *Herba ſimilis heduoſmo, quam aliqui potamogitona vocant, alii calaminthum.* Quæ omnia falſa ſunt neque enim luma eſt herba ſed ſpina. A Græco λῦμα ſordes, purgamentum quia ea agri debent expurgari falcibus quæ & inde vocantur *lumaria*. Vide Varr. lib. 4. Neque ſimilis potamogitoni, neque potagiton, calaminthæ. Scal.

Lumbago.] Gloſſ. Lumbago, ἰσχίου νοσήματα. *Lumborum morbi.* Ita enim legendus hic locus, non ut Vulcanius ἴσχυος ἀμμάτα.

Lura.] Utris vel os culei, quia fit ex corio quod *lurum* ſive *lorum* dicitur. Eo uſus Auſonius pro ipſo utre in periocha decima Odyſſeæ, quod Homero ἀσκὸς. Uſus & Lucilius.

— — *In os prius accipiam ipſe*
Quam gladium in ſtomacho, lura, ac pulmonibu' ſiſto

A *lura* dicti *lurcones* & *lurcari* quaſi *luricones* & *luricari*, hoc eſt cibos in utrem, in ventrem ingerere. Lucil.

Vt lurcarentur lardum, & carnaria furtim
Patrum conficerent.

Luridi.] A loro. Qui lori colorem referunt.

Luſcitio, virium oculorum, quod clarius veſperi, quam meridie cernit.

Luſtra ſignificant lacunas lutoſas, quæ ſunt in ſilvis, aprorum cubilia. a qua ſimilitudine ii, qui in locis abditis, & ſordidis ventri, & deſidiæ operam dant, dicuntur in luſtris vitam agere. & cum ejuſdem vocabuli prima ſyllaba producitur, ſignificat nunc tempus quinquennale, nunc populi luſtrationem.

Luſtrici dies infantium appellantur, puellarum octavus, puerorum nonus, quia his luſtrantur, atque eis nomina imponuntur.

Luxa membra e ſuis locis mota, & ſoluta; a quo luxurioſus in re familiari ſolutus.

NOTÆ.

Luſcitio.] Oculorum vitium. Sed quale ſit, magiſtri veteres ambigunt. Alii enim cum Varrone luſcitioſos eſſe dicunt qui nihil vident veſperi, alii cum Feſto qui clarius veſperi quam meridie. Mihi prior ſententia magis placet, præſertim cum Plinius ſcribat luſcitioſos Græcis dici *νυκτάλωπας* hoc eſt ut exponit Galenus *τυς τῆ νυκτὸς ἀλαὺς noctu cæcos.* Vide *Nuſcitioſum.*

Luſtra.] Pro *lacunas* ex vett. editt. melius *lamas*. De qua voce ſupra dictum eſt. Luſtra autem per *u* tenue proprie ferarum cubilia a luto dicta & per metaphoram pro popinis & lupanaribus ſumuntur. Cum vero luſtrum per *u* denſum quaſi *louſtrum*, tempus quinquennale ſignificat a *luendo* ſolvendo, quod quinto quoque anno vectigalia & ultra tributa per Cenſores perſolvebantur. Varro lib. 5. ſignificat & luſtrationem, id eſt expiationem quæ cenſu peracto Suovetaurilibus fiebat. Vide Livium.

Luſtricus.] Tertullianus hunc diem vocat nominalia lib. de idolatria: *Circa officia vero privatarum & communium ſolemnitatum & toga pura & ſponſalium ut nuptialium, & nominalium nullum putem periculum obſervari de flatu idolatria.* Gloſſarium, *nominalia ὀνομαστήρια.* Græci *ἀμφιδρόμια.* Gloſſæ Græcorum: *ἀμφιδρόμια ἡμέρα ἀγομένη τοῖς παιδίοις ἐν ᾗ τὸ βρέφος περὶ τὴν ἑστίαν ἔφερον τρέχοντες κύκλῳ καὶ ἐπιτίθενται αὐτῷ ὄνομα ὅτε ὑπὸ τῶν οἰκείων καὶ φίλων δῶρα ἐπέμπετο.* Amphidromia *dies pueris celebrata. In ea puerum circa focum ferebant circumcurrentes, & nomen imponebant, miſſis muneribus a conſanguineis & amicis*, quæ omnia explicant morem Athenienſium qui extat apud Terentium in protatica perſona primæ ſcenæ Phormionis comœdiæ. Non tamen in amphidromiis imponebant nomina, ut hic dicitur. ſed decimo poſt natum puerum die. Itaque apud Suidam integriora hæc verba habentur. *καὶ τῇ δεκάτῃ ἐτίθεντο αὐτῷ ὄνομα.* Sed de luſtrico die amplius vide Plutarch. in quæſtion. & Macrob. lib. 1. Saturnal. de nundina dea. Scal. Luſtricus dies, quo infans luſtratur, id eſt expiatur, purificatur. Sueton. Neron. cap 6. *Ejuſdem futura infelicitatis ſignum evidens die luſtrico extitit.* Ideo *luſtralis ſolemnitas* dicitur Symmacho. Et hunc puellarum octavum fuiſſe nonumque puerorum conſentiunt, Plutarch. & Macrob. Tertullianus eam diem hebdomæ ultimam vocat, quod non repugnat. Nihil enim vetat, ut optime doctiſſ. Caſaubonus in Perſium, diem eandem ultimam eſſe hebdomadæ & nativitatis octavam vel nonam. Ita autem nomen imponebant, eligebant ſcilicet aliquem qui præeſſet huic nominis impoſitioni ejuſq; quaſi magiſter foret, ut hodie apud nos. Polyæn. Strat. lib. 6. *Κλέων ἐπέστη τῇ θέσει τοῦ ὀνόματος τῷ παιδίῳ. Magiſtrum eſſe impoſitionis nominis filii, en eſtre le parrain.* Aliquando etiam omina captabant ut nomen imponerent. Accenſis enim multis nominibus unicuique nomen aſſignabant, atque ejus demum quod cæteris extinctis ſupervixerat, nomen arripiebant ac puero imponebant. Idque ſua ætate adhuc obſervatum fuiſſe queritur D Chryſoſtomus in 4. caput prioris ad Corinthios.

Luxa membra.] A luo, *lutum* & *lu-*

Luxantur, a luxu dictum, id eſt luxuriantur.

Lycii Apollinis oraculum in Lycia maximæ claritatis fuit ob luporum interfectionem. λύκ☉ enim lupus eſt.

Lycophos Græci dicunt, quod nos primum tempus lucis. dictum autem lycophos, quaſi λευκὸν φῶς, id eſt lumen candidum.

Lymphæ dictæ ſunt a nymphis. vulgo autem memoriæ proditum eſt, quicumque ſpeciem quandam e fonte, id eſt effigiem nymphæ viderint, furendi non feciſſe finem, quos Græci νυμφολήπτους vocant, Latini lymphatos appellant.

Lyrneſſiades, ab oppido Phrygiæ Lyrneſſo dicti.

Notæ.

xum. Unde *luxus*, *a*, *um*, quod ſolutum, ſuo loco motum eſt; a quo *luxus*, *ûs*. Animi diſſoluti & ſuo loco moti vitium inde *luxuries* & *luxurioſus* &c.

Luxantur.] Gloſſ. luxatur, *ἀποχάσσει. infarcit, implet*. Quem locum fruſtra ſolicitavit doctiſſimus Vulcanius. *Nunc vero*, ut ait Nonius, *vulſum & ſuo loco motum luxari ignari latine dicimus*.

Lycii Apollinis orac.] *Lycias ſortes* vocat Virgil.

Italiam Lyciæ juſſere capeſſere ſortes.

Ipſe Apollo *Lycius* λύκιος Græcis quod in lycia cultus, non vero ob lupos interfectos, etſi ob eandem cauſſam eum λυκοκτόνον dictum fuiſſe reperias. Vide Heſych.

Lycophos.] Græce λυκόφως ſummum diluculum ultima pars noctis ſub exortum auroræ, non a λευκὸν φῶς ut putat Feſtus, ſed a λύκη *prima lux* quæ vox manſit in ἀμφιλύκη.

Lymphæ. Quaſi nymphæ *n* mutato in *l*. Hæ ſi conſpicerentur furorem immittere putabantur. Varro lib. 6. *In Græcia commota mente quos νυμφολήπτους appellat, ab eo lymphatos dixerunt noſtri* Pacuvius in Teucro:

Flexanima tanquam lymphata & Bacchi ſacris
Commota.

Ideo Theocritus poëta ſuaviſſimus Nymphas vocavit numina agricolis metuenda:

Νύμφαι ἀκοίμητοι, δειναὶ θεαὶ ἀγροιώταις.

Nymphæ inquietæ, graves deæ agricolis.

Lyrneſſiades.] Ex Lyrneſſo oriundæ quæ urbs erat in ora Trojæ unde Achilles abſtulit Briſeida Alii Lyrneſſum in Cicilia ponunt Infra legendum *dictæ*. Lyrneſſiades enim τὸ θηλυκόν.

SEX. POMPEI FESTI

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

LIBRI XX.

LIBER VNDECIMVS.

M.

MACELLUM dictum a Macello quodam, qui exercebat in urbe latrocinia, quo damnato Cenſores Æmilius, & Fulvius ſtatuerunt, ut in domo ejus obſonia venderentur. Paulus.

Macilenti, macie tenuati.

Mactus, magis auctus.

NOTÆ.

Macellum.] Unde ſit mire veteres diſſentiunt. Feſti ſententiam probat Varro duobus locis qui a Macello quodam dictum vult. Donatus vero, Iſidorus & Sealiger a mactandis pecoribus deducunt, ut ſit a *mactum, mactulum, macellum, macelum.* Salmaſius ab Æolico μάγειρος qui carnes vendit: ſed Scholiaſtes Ariſtophanis a ſtructura nomen ſortitum dicit: ὁ δὲ κύκλος (inquit in equit.) ἀπλῶς ... Μάκελλος. ἐκ τῆς κατασκευῆς τὴν προσηγορίαν λαβών. i. *Cuclos locus Athenis, qui ut & Macellum, ex ſtructura nomen accepit.* Quod i verum dicendum eſt *cuclon* a rotunitate dictum fuiſſe quia rotundus. acellum vero ἀπὸ τῆς μακέλλης, a ligone, quod ita ſtructum fuerit, ut ligois figuram referret; ſed cujus typum vidiſſe oportuit, ut id unice probetur. Subjungit idem Scholiaſtes in macello præter carnes omnia alia obſonia veniiſſe, præſertim piſces, & ibi illum fruſtra eſſe certum eſt, nam de carnibus etiam conſtat, imo & in macello lanios & fartores ponit Terent. Eunuch. 2. 2.

> —— *Interea loci ad Macellum ubi venimus*
> *Concurrunt læti mi obviam cupedinarii omnes,*
> *Cetarii, lanii, coqui, fartores, piſcatores.*

Macilentus.] A *macie* quod a *macee* Macilentus qui ita macet ut totus oſſa atque pellis ſit.

Mactus] *Mactare, mactus, macte,* ſacrorum verba ſunt. Apud Catonem;

Digitized by Google

Maduſa ebrius, a Græco μαδᾶν deductum, vel quia madidus ſit a vino.

Mæandrum, genus picturæ, dictum eſt a ſimilitudine flexus amnis, qui appellatur Mæandrus.

Mæcia tribus a quodam caſtro ſic appellatur

Mæniana ædificia à Mænio ſunt appellata: is enim primus ultra columnas extendit tigna, quo ampliarentur ſuperiora

N o t æ.

Macte hoece vino inferio eſto: Macte hocce ferčto eſto: Macte hacce dape pollucenda eſto. Macte eſto, antique, pro *mactus eſto*. Mactus, i. e. magis auctus. Et ad alia quævis transferuntur, ut *mactare honoribus, infortunio*. Plaut. Eleganter Arnob. lib 1. *fanorum conſecratione mactare*.

Maduſa.] Bene alii *madulſa*. Plaut. Pſeud 5. 1.

> *Profecto Edepol ego nunc probe abeo madulſa.*

Madulſa & *madidus* a verbo *madeo*, quod aliquando etiam ponitur pro ebrius ſum ut contra ſiccus pro ſobrio. Madeo autem a μαδᾶν deglabrari, glabeſcere, depiles eſſe cum ſcilicet propter nimiam humoris copiam decidunt pili, niſi malis eſſe a μυδᾶν, *præ nimio humore putreſcere*. Nam & eo ſenſu etiam *madere* aliquando legere eſt, unde a Græcis exponitur τήκειν quod eſt humidum eſſe tabeſieri vel corrumpi. Gloſſ. *madida* τακερά. Etſi par in utroque eſt ratio, nam & μαδᾶν pro μυδᾶν, & contra ſæpe poſitum eſt, ita ut meo quidem judicio minime tentari debeant loci ubi hæc vel illa vox uſurpatur.

Mæandrum.] Mæandrum fluvium Lydiæ maxime flexuoſum fuiſſe e veteribus certum eſt. Ab eo in veſtibus & in pictura mæandros dicimus, quidquid flexuoſe ad inſtar Mæandri fluminis vel ponitur vel pingitur ut purpuram flexuoſam, & in ſe remeantem in Chlamyde de qua Virg.

> *Victori chlamydem auratam, quam plurima circum*
> *Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit.*

Ubi Servius: *Erat in chlamyde flexuoſa & in ſe remeabilis purpura in modum Mæandri fluminis Cariæ provinciæ, qui ſinuoſus eſt* Ab eo etiam Mæandri dicuntur vaſra & obliqua conſilia, *dos deteurs*. Cicero in Piſon. *Quos tu Mæandros & quæ diverticula, flexioneſque quæſiſti.* Vide doctiſſimum paroimiographum in voce *Mæandros*.

Mæcia.] Hujus meminit Livius lib. 8. *Eodem anno cenſus actus. Tribuſque propter eos additæ Mæcia & Scaptia.* Meminit & Cicero ad Atticum & pro Plancio. Dicta autem Mæcia a Mæcio caſtro quod non procul a Lanuvio fuit.

Mæniana.] Hæc ſunt Pauli. Quæ Feſtus ſcripſerat, inveni in ſchedis quas editio Romana Fulvii Urſini repræſentat. En tibi: *Mæniana appellata ſunt a Mænio Cenſore qui primus in foro ultra columnas tigna projecit quo ampliarentur ſuperiora ſpectacula.* Mœnianorum meminit Cicero Academ. quæſt. lib. 4. *Interim ille cum æſtuares. veterum ut Mænianorum ſic academicorum viam ſecutus eſt.* Nominis cauſſam docet Aſcon. in divinat. *Mænius, inquit, cum domum ſuam venderet Catoni & Flacco Cenſoribus ut ibi baſilica Ædificaretur, exceperat jus ſibi unius columnæ ſuper quam tectum projiceret ex provolantibus tabulatis, unde ipſi & poſteri ejus ſpectare munus gladiatorum poſſent, quod etiam tum in foro dabatur. Ex illo igitur columna mœnia vocitata eſt.* Idem vetus interpres Horatii lib. 1. Sat. 3. adducens illud Lucilii: *Mænius columnam cum peteret.* Quod ad normam verſus ſic facile reducas ut Jano Duzæ olim ſuboluit: *Columnam Mænius cum peteret.* vel *cum exciperet.* Porro ut Mænianorum rationem & modum diſcas pone tibi ob oculos hodiernas noſtras caſulas quas vulgo vocamus *loges*; unde ſpectantur ludi puta tragœdiæ, choreæ, opera muſica &c, Nam eadem plane res eſt. Neque tamen a Mœnio dicta mœniana, ſed a *mœnia* quæ ſunt [illegible] ut optime olim magnus Salmaſius. Nam

Mæſius lingua Oſca, menſis Maius. Oſci enim a regione Campaniæ quæ eſt Oſcos, vocati ſunt.

Magis a Græco μᾶλλον venit. *antiqui, Sed alias magis magiſtrare pro regere, & temperare dicebant.* magiſterare, quidam *ponunt pro* ..... FESTUS.

Magiſterare regere, & temperare eſt. Magiſterare moderari, unde magiſtri non ſolum doctores artium; ſed etiam pagorum, ſocietatum, vicorum, collegiorum, equitum dicuntur: quia omnes hi magis ceteris poſſunt. unde & magiſtratus, qui per imperia potentiores ſunt, quam privati. Quæ vox duabus ſignificationibus notatur nam aut perſonam ipſam demonſtrat, ut cum dicimus, magiſtratus juſſit: aut honorem, ut cum dicimus Titio magiſtratus datus eſt. PAULUS.

Magiſteria dicuntur in omnibus rebus, quæ magis ceteris poſſunt, ut magiſterium equitum.

NOTÆ.

mœnianum proprie περίβολον ſive podium in circuitu Solariorum poſitum ne facilis in præceps lapſus eſſet: qua voce etiam Latini uſi ſunt qui peribulum pro Mœniano dixere; optimæ gloſſæ, *peribulum*, πρόφορον. Prophorum autem nihil aliud eſt quam projectum provolans, ſive ſolarium, ſive planum tectum ex tranſverſis & provolantibus tabulatis per circuitum corona munitum, idem chalcidicum dictum. hyperoon, & pergula Adjiciebatur aliquando foribus & porticibus ut hodie balcones noſtri, & inde in foro ſpectacula illa unde ſpectabantur ludi, ut caſulæ illæ noſtræ, mœniana etiam dicta, plura vide apud Salmaſium in Ælio Spartiano.

Maſius] A quo poſtea *majus*. Ergo hic menſis ante Romam conditam fuit, quare falſum eſt eum a majoribus Romuli nomen traxiſſe, ut voluit Varro. Oſci enim qui oram Campaniæ maritimam tenebant, ſic eum ante Romam conditam vocavere. Vide infra in voce *Majus*. Pro *Oſcos* alii legunt *oſcor*; alii *oſcorum* quam poſtremam ego lectionem unice amplector cum ſciam Oſcos partem Campaniæ tenuiſſe, ut ex Strabone & aliis notum eſt. Imo etiam & ab ea parte Campaniæ quæ ſerpentibus abundaret *Opici* prius, poſtea *Oſci* dicti ſunt Quare emendabis obiter illud Servii 7. Æn. *Oſcorumque manus. Capuenſes dicit qui ante Oſci appellati ſunt, quod illic gravius abundavere ſerpentes.* Reſcribe *qui antea Opici.* Opici enim prius dicti ab ὄφις *ſerpens*. Nunc Feſti verba ſatis aperta.

Magis.] Duriuſculum etymon. Veriſimilior videtur Jul. Scaligeri ſententia qui ab obſoleto *magnior* eliſo *n* *magior magis* deducit.

Magiſterare.] Deerat ſpacium ad ea capienda quæ deſiderabantur ex ſched. in fine puto deſiderari tantum vocem *docere* vel ſimilem. & recte quidem Feſtus magiſterare antiquis uſurpatum dicit pro regere, imperium habere. Inde in Gloſſ *magiſtro* ἐπιστατῶ. *Magiſterium* ἀρχή. Sed poſtea pro *docere* unde artium doctores dicti magiſtri. Sic Spartianus in Adriano ſed 10. *Ipſe inter manipulares vitam militarem magiſtrans.* Id eſt docens.

Magiſterare.] Male Paulus *magiſter* ducit a *magiſterare* vel *magiſtrare*. Cum contra *magiſterare* a *magiſter* dictum ſit. Erat autem proprie magiſter, præfectus, Græcis ἐπιστάτης ut *magiſter pagorum* in inſcriptionibus. *Societatum* apud Ciceronem pro Plancio. *Vicorum* apud Suetonium in Auguſto. *Collegiorum* apud Aſconium *Equitum* apud Livium, Varronem & alios. Inde & magiſtri nomen honoris cauſſa artium doctoribus datum videri poteſt: ut apud Livium lib. 5 ſect. 27. Inde *publicæ magiſtrationes* in codice Theodoſ. 1. ſcholæ publicæ. A *magiſterare* eſt *magiſtratus*, non vero a *magiſter* immediate ut putavit Varro.

Festus. ..... rebus, qui ma...... quitum. &........ llinis dixe..; .... untur velit.... contra ora......

Paulus. Magmentum, magis augmentatum.

Magnificiſſima dicebant antiqui pro magnificentiſſima. re enim vera magnificens dici non poteſt. unde magnificentiſſima videtur deduci.

Magnificius idem Cato pro magnificentius dixit, & non fruſtra: nam poſitivus ejus magnifice eſt.

Festus. Magni*ficius*, *pro magnificentius uſurpa*vit Cato in ea, quam *ſcripſit*...............

......gna quis homo...........

..... *aut* pulchrius purgat *aut magnificius: nunc magnificent*ius, dicimus, cum magni*fice ejus poſitivus* ....

...... *Sit*..... at nepos ejus in ea *quam ſcripſit*...........

...... *t*amen ait, cum Ædilis *Curulis eſſet* .... *magna* matris ludos magni*ficentius, quam alii; fecit.*

Magnificior quoque *idem deduxiſſe videtur a munifice.*

Notæ.

.... *Rebus.*] Ex ſuperioribus Pauli verbis facile præſtari poterat hujuſce capitis prima pars adeoque in promptu erat non de magiſteriis ſed de magiſtris Feſtum egiſſe. Sed en tibi locum fere integrum ex ſched. *Magiſtri dicuntur in omnibus* rebus qui *magis cæteris poſſunt, ut magiſtri* equitum, & *magiſtri populi. Item magiſtri ludorum Apollinis* dixe*runt antiqui qui nunc aliter dicuntur*, velut *oſtendit Cato in ea oratione quam dixit* contra ora*tionem*......... In fine deſuntpaucula, ſed quæ nemo præſtabit. Id unum me torquet neque ſatis Verrium ſive Feſtum intelligo cum ait ex Catone magiſtros ludorum Apollinis tunc fuiſſe aliter dictos, cum ſciam idem eos ſemper nomen obtinuiſſe, etſi quandoque præfecti etiam dictiſunt.

Magmentum.] Lege cum Scaligero: *Magmentum, majus augmentum.* Erat daps quæ profanabatur a ruſticis Jano, Silvano, Marti, Jovi Dapali; ſed & qualibet alia qua Deos mactabant. Unde magmentarium vas ubi extra ſacra aræ imponebantur. Gloſſ. *magmentarium*, ἐφ' ὧ τὰ σπλάγχνα ἀφιδρύματα τῆς βωμοῖς ἐπιτίθενται. *Vas ubi extra altaribus imponuntur.*

Magnificiſſima.] *Magnificior & magnificiſſimus* dicebant antiqui ἀναλόγως a poſitivo *magnificus*. Nos autem *magnificentior*, *magnificentiſſimus*, cum tamen *magnificens*, dici non poſſit, unde ea deducuntur. Sic *munificior* a munifico dixit Cato, nos *munificentior* etiam ſi *munificens* non ſit in uſu. Vide infra *munificior*.

Magni.....] Cum in hiſce ruderibus excitandis ſatis diu me torſiſſem & eorum tantum partem aliquam edidiſſem, tandem me ab hac cura ſchedæ liberum fecere, quæ ſi non locum integrum, tamen aliquatenus reſtaurari facilem ponunt. Verba quidem Catonis ut valde confidentis eſſet ſe præſtaturum recipere, ita nimis meticuloſi ſuper iis conjecturam ſuam tacere. Locum igitur integrum ſic tentabo: *Cato in ea quam ſcripſit*....... *Crimina magna quis homo quam tu aut pulcrius purgat aut magnificius. Nunc magnificentius dicimus cum magnificens ejus poſitivus non amplius ſit in uſu. At nepos ejus in ea quam ſcripſit*..... *tamen ait: cum ædilis curulis eſſet is tum magna* &c. de nepote Catonis vide Gellium lib. 13. cap. 18.

Magnificior.] Jam alibi monuimus Feſtum libros ſuos ita conſcripſiſſe ut voces omnes quæ ab eadem litera incipiebant in eundem librum retulerit, nullo ſyllabarum ordine ſervato, inde factum eſt ut qui ſingula alphabetico, ut vocamus, ordine diſponere aggreſſus eſt, is multa reliquerit & corrupta & ſuis ſedibus mota. Velut hic *magnificior quoque* .... quod ad *munificior*

Digitized by Google

Magnum annum dicunt mathematici, quo ſeptem ſidera errantia ex- pletis propriis curſibus ſibimet concordant. Paulus.

Magnum ſocerum appellat vir uxoris ſuæ avum.

Magnam ſocrum vir uxoris ſuæ aviam appellat.

Magnos ludos, Romanos ludos appellabant, quos in honorem Jovis, quem principem deorum putabant, faciebant.

Majeſtas a magnitudine dicta.

Maiis Idibus mercatorum dies feſtus erat; quod eo die Mercurii ædes eſſet dedicata.

Majus menſis in compluribus civitatibus Latinis ante urbem condi- tam fuiſſe videtur, qua ex cauſa utrum a majoribus, ut Junius a Festus.

NOTÆ.

pertinet. Scriptum enim fuerat: *munificier quoque deduxiſſe videtur.* ſed adi *munificier.*

Magnum annum.] Cicer. lib. 2. de Nat. Deor. ubi de planetis *quorum ex diſparibus motibus magnum annum Mathematici nominaverunt, qui tum efficitur cum Solis & Lunæ, & quinque errantium ad eandem inter ſe comparationem confectis omnium ſpatiis eſt facta converſio, quæ quam magna ſit magna quæſtio eſt: eſſe vero certam & definitam neceſſe eſt.* Et in Hortenſio: *Horum annorum quos in faſtis habemus, magnus 12. millia nongentos quinquaginta quatuor annos complectitur.* ſed meræ nugæ. Magnus annus ſive annus Platonicus eum ſtellæ fixæ ab æquinoctii & Solſtitii cardinibus digreſſæ, εἰς τὰ ἐπόμενα totum circulum ſuum confecere. Eas autem ex Timacharidis, Hiparchi ſuiſque adeo obſervationibus centum annorum ſpatio gradum unum abſolvere Ptolemæus ſtatuit, ex quo efficitur 36000. annorum decurſu hunc magnum annum evolvi. Tardiorem hunc motum faciunt tabulæ Alphonſianæ, ita ut totis 49000. annis periodum hanc abſolvi rex Alphonſus crediderit. At brevioribus eam ſpatiis determinavit Albategnius, nec pluſquam 23700. annos ei tribuit, quippe quam 66. quoque anno gradum unum explere deprehenderit, quam ſententiam obſervationibus ſuis longe accuratiſſimis ad verum proxime accedere confirmavit Tycho, nam intra 67. annorum ſpatium gradu uno fixas εἰς τὰ ἐπόμενα progredi, totumque illud curriculum 24120. annis peragrare comperit. Ita illuſtr. Huetius in doctiſſ. ſuis in Origenem, obſervationibus.

Magnum ſocerum.] Socer eſt viri pater, magnus ſocer avus; major ſocer, proavus. Socer a Græco ἑκυρὸς.

Magnam ſocrum.] Socrus ἑκυρὰ viri ſive uxoris mater, magna ſocrus avia, major ſocrus, proavia.

Magnos ludos.] Ita dictos putat Aſconius quod magnis impenſis ederentur, ſed ita potius vocati quod in honorem trium magnorum Deorum, Jovis ſcilicet, Junonis & Minervæ peragerentur. Cicero lib. 5. in Verr. *Mihi ludos antiquiſſimos, qui primi Romani appellati ſunt, maxima cum dignitate ac religione Iovi, Iunoni Minervæque eſſe faciendos.* Fiebant autem menſe Septemb. per plures dies; iis enim aliquando novem inſumptos fuiſſe in faſtis reperias.

Majeſtas.] Ab antiquo *majus* pro magnus, *majeſtas* magnitudo.

Maiis Idibus.] Ovid. Faſt. lib. 5.

Templa tibi poſuere patres ſpectantia circum
Idibus, ex illo eſt tibi feſta dies.
Te, quicumque ſuas profitentur vendere merces,
Thure dato, tribuas ut ſibi lucra rogant.

Majus.] Ante Romam conditam fuit ut ſupra in *Maſius* quare facile adducor ut credam a *maſius* detracta litera *ſ* factum *maius*, poſtea *majus*. A Maja tamen Mercurii matre nomen traxiſſe ſcribit Ovid.

At tu materno donaſti nomine menſem
Inventor curvæ, furibus apte, fidis.

junioribus dictus ſit; an a Maia, quod Mercurio filio ejus res divinæ .... fiunt ſolemnes; an quod ipſi deæ in multis Latinis civitatibus ſacrificia fiebant (ipſo menſe) ....

Major patruus, avi & aviæ patruus.

Paulus. Major amita, avi & aviæ amita.

Major avunculus, avi & aviæ avunculus.

Major Græcia dicta eſt Italia, quod eam Siculi quondam obtinuerunt, vel quod in ea multæ, magnæque civitates fuerunt ex Græcia profectæ.

Nοτæ.

Quanquam idem alibi vel a *majoribus* ut *junium* a junioribus dictum putat; vel a majeſtate Honoris & Reverentiæ filiâ. Quæ hic deſunt, ſic expleri poſſunt: ***An a Maja quod Mercurio filio ejus res divina idibus fiant ſolennes, an quod ipſi Dea in multis Latinis civitatibus ſacrificia fiebant ipſo menſe.*** Nihil amplius deeſt.

Major Patruus.] Proprie avi non aviæ patruus, hoc eſt, proavi frater, ut amita aviæ, non avi, amita. Hoc eſt, proaviæ ſoror. At major avunculus, aviæ, non avi avunculus, proaviæ frater. Sed non ſemper diſcrimen illud veteres obſervarunt. Ut hic ex Feſto & alibi ex aliis certum eſt.

Major Græcia.] Quid magnæ ſive majoris Græciæ nomine veteres intellexerint, non ſatis convenit inter auctores Feſtus ait Italiam dictam Athenæus, omnem fere Italiam. Strabo Siciliam & eam partem Italiæ quæ Siciliæ obverſa eſt. Plinius Italiæ tantum partem aliquam. Servius a Tarento uſque ad cumas. Seneca, totum Italiæ latus quod infero mari alluitur. Quare autem Græcia dicta ſit non dubitatur, ſed quare major Græcia. Certiſſimum eſt, ait Scaliger, ita vocatam a Romanis quia propior ea eſſet illis, quam tranſmarina Græcia. Quemadmodum contra Græcos Italos ipſi Græci tranſmarini vocabant ὀξώλους. i. Barbaros. Nam apud Plautum in Menæch Servus Meſſenio vocat exoticam Græciam non quidem ex perſona ſua: nam erat Siculus, neque vocaſſet conſulto ſeipſum barbarum: ſed imitative ex perſona Græcorum ipſorum qui Siculos & Calabros vocabant ἰταλοὺς ὀξώλους. Græcos barbaros. Ut Plautus eum ſe vocat barbarum & barbariam, Italiam, non ex conſuetudine Romanorum dicit, quis enim ſanus ſe barbarum vocet? Sed ex perſona Græcorum qui βαρβάρους κ̓ ὀξώλους Italos vocabant, quod etiam ex Plutarcho in vita Pyrrhi cognoſcimus. non leviter itaque erravit Turnebus qui exoticam Græciam non de ea quæ dicta eſt magna Græcia, ſed illam quæ in Epiro erat; intellexit Ita Scalig & recte quidem Græciam exoticam, Italicam Græciam ſive majorem Græciam interpretatus eſt. Sed falſum ita eam dixiſſe Meſſenionem ex perſona Græcorum, neque enim antiquitus ita fœdares erat ſe ipſum vocare barbarum ſive exoticum, ut nemo ſanus ſe eum eſſe profiteretur, cum *barbarus* & *exoticus* nihil aliud ſonarent quam *extraneus*, *alienigena*. Illud olim pluribus exemplis oſtendam apud Plautum ipſum favente Deo. Nunc de majori Græcia. Nunquam ſane majorem errorem erravit Scaliger quam cum ait eam a Romanis ita dictam quod propior eſſet eis quam tranſmarina Græcia, ridiculum enim ſit duarum urbium cognominum alteram vocare majorem quod a nobis propior abſit. Peccavit igitur Scaliger, & iterum etiam cum ait a Romanis ita dictam fuiſſe. Nam certum eſt a Græcis ipſis nomen inditum, adeoque ab ipſis majorem Græciam vocatam ut ipſius ſoli præſtantiam ſignificarent. Utrumque probat Plin. cum Italiam dilaudans ita ſcribit: *Ipſi de ea judicavere Græci, genus in gloriam ſuam effuſiſſimum, quotam partem ex ea appellando magnam Græciam.*

Major magiſtratus conſul dicitur.

Major ſocer uxoris meæ proavus.

Major ſocrus uxoris meæ proavia.

*Minora itemque ma*iora auſpicia, quæ d*icantur docet Meſſala. nam* maiora Conſulum, P*ratorum Cenſorumq, dici ait & r*eliquorum minora cum illi *maiores*, *hi autem mino*res magiſtratus dici *conſueverint*. Festus.

Majorem Conſulem L. Cæſar putat dici, vel eum, penes quem faſces ſint: vel eum, qui prior factus ſit: Prætorem autem majorem Urbanum, minores ceteros.

Major Conſul dicitur vel is, penes quem faſces ſunt; vel is, qui prior factus eſt: Prætor autem major urbanus, minores cæteri. Paulus.

Majores Flamines appellabantur patricii generis, minores plebei.

Maledictores dicebantur ab antiquis, qui nunc maledici. Festus.

Maledic*tores dicebant antiqui quos* nos appellamus *maledicos. Cato cum Proficiſceretur in* Hiſpania re*movendi maledictores.*

NOTÆ.

Major magiſtratus.] Græci vocant ὕπατον quaſi dicas ſummum. Nullum enim altius Imperium Romæ fuit. Ovid. lib. 4. de Ponto. El. 2.

— — Nullum Martia ſummo
Altius imperium conſule Roma videt.

Major ſocer.] Vide *majorem ſocrum.*

Ma-jora auſpicia.] His ita reſtituendis mihi viam fecerunt quæ ex libro Meſſalæ auguris de auſpiciis primo apud Gellium leguntur lib. 13. cap. 14. *Patriciorum auſpicia in duas ſunt poteſtates diviſa. maxima ſunt Conſulum, Pratorum, Cenſorum. Reliquorum magiſtratuum minora ſunt auſpicia. Ideo illi majores, hi minores Magiſtratus appellantur.* Et poſtea me non vanum conjectorem fuiſſe reperi ex ſchedis ubi omnia ad verbum Majora autem auſpicia habere dicuntur, inquit Gellius, quia eorum auſpicia magis rata ſunt quam aliorum. Et inde lucem capit illud Virgil. 3. Æneid.

Nate dea, nam te majoribus ire per altum
Auſpiciis manifeſta fides.

Et ſi Servius *Majoribus* interpretatur *cœleſtibus*. Eo quod auſpicium quod de cœlo eſſet, verbo augurum proprio *maximum* dicebarut. Sed mea interpretatio mihi videtur potior. Et huc reſpexiſſe videtur Horatius cum cecinit Od. 5. lib. 4.

Ne tuis victus veneriſque grata
Vocibus Divum pater annuiſſet.
Rebus Ænea potiore ductos,
Alite muros.

Quod Virgilius dixerat *majoribus auſpiciis*, ipſe dixit *potiore alite*. Neque Vergilium melius quam per Horatium, ut contra Horatium melius numquam quam per Virgilium poſſis interpretari.

Majorem Conſulem.] Alternis menſibus apud alterum conſulem faſces erant, non penes unum tantum & Majorem Conſulem dictum fuiſſe puto qui eos haberet prior, nam ſumere eos ſolebat qui major natu eſſet. Prætor autem Urbanus, *Major* dicebatur, quia dignior erat & honeſtior, ita ut veluti proprio cognomento honoratus appellaretur. Ovid. lib. 1. Faſt.

Verbaque honoratus libera Prætor habet.

Majores Flamines.] Tres tantum fuere qui majores dicti, Dialis, Martialis & Quirinalis Quos Numa Rex inſtituit. Reliqui proceſſu temporum his additi, nam ad quindecim crevit eorum numerus, Minores dicti ſunt. Inter hos maximæ dignationis erat Dialis, Minimæ Pomonalis. Vide *Maximæ dignationis.*

Maledictores.] Infra: *Cato cum proficiſceretur in Hiſpaniam:* Id eſt, Cato in ea oratione quam habuit cum ad bellum Hiſpanicum proficiſceretur, anno mundi 3755.

[M]alevoli Mercurii ſignum erat proxime Janum, qui item erat in Turdellis *Mercurius malevoli etiam cognomine* appell*abatur:* malevoli autem, quod in nullius tabernam ſpectabat.

Paulus. Malevoli Mercurii ſignum, id eſt ſtatuam, appellabant, ideo quod in nullius tabernam ſpectabat.

Malleoli vocantur non ſolum parui mallei, ſed etiam ii qui ad incendium faciendum aptantur; videlicet ad ſimilitudinem priorum dicti.

Festus. Malluvium dicitur quo manus lavantur. Malluviæ, quibus manus ſunt lotæ: pelluviæ quibus pedes.

Malluvium latum in commentarium ſacrorum ſignificat, manus qui lavet. a quo malluviæ dicuntur, quibus manus ſunt lautæ, perinde ut quibus pedes pelluviæ.

Paulus. Maltha dicitur a Græcis pix cum cera mixta.

Mamercus prænomen eſt Oſcum, eo quod hi Martem Mamertem appellant.

Mamers Mamertis facit, id eſt lingua Oſca Mars Martis. unde & Mamertini in Sicilia dicti, qui Meſſanæ habitant.

Festus. Mamertini appell*ati ſunt hac* de cauſa: cum de toto Samnio gravis incidiſſet peſtilentia, Sthenius Mettius ejus gentis princeps convocata civium ſuorum concione, expoſuit ſe vidiſſe in quiete præcipientem Apollinem; ut ſi vellent eo malo liberari, ver ſacrum voverent, id eſt quæcunque vere proximo nata eſſent, immolaturos ſibi. Quo facto le-

NOTÆ

Malevoli Mercurii.] Has lacunas ita olim expleverat Scaliger. Et ita poſtea in ſchedis. Mercurius autem qui in nullius tabernam ſpectaret, malevolus dictus eſt, quia Dii aſpicientes favere putabantur ut contra. Porro notabis locum Romæ Turdellos dictum ubi Mercatores ut ad Janum. Nemo enim alius veterum ejus quod ſciam meminit.

Malleoli.] Parui mallei ſive ferrei, ſive lignei quibus ferrum & alia tunduntur. Sunt etiam Manipuli Spartei forma quadam mallei ligati & pice aut ſulphure contacti, qui incenſi aut in muros aut in teſtitudines jaciuntur. Siſenna Hiſtor. lib. 4. *De quibus partim malleolos partim faſces ſarmentorum incenſos ſupra vallum frequentes.*

Malluvium.] Malluvium & malluviæ vas ubi manus lavantur, quaſi *manuelua* ſeu *manuluvia*. Græcis χειρόνιπτρα, ut *pelluvia*, ubi pedes quaſi *pedelua* ſeu *pedeluvia* Græcis ποδόνιπτρα. Hoc autem ad veterum morem reſpicit qui non manus tantum ſed etiam pedes ante & poſt cœnam lavabant.

Malluvium latum.] Legerem: *Malluvium latum in commentario ſacrorum ſignificat manus ut lavent.* Hoc ſenſu: cum malluvium latum erat, hoc in ſacrorum commentario ſignificabat ut manus lavarent. Poſſis etiam legere *qui lavent*. Eodem ſenſu. *Qui* id eſt *quo* pro *ubi*.

Maltha.] Ex cera & pice liquida: Unde & Gloſſario exponitur πισσόκηρος. Heſychius μεμαλαγμένον κηρὸν vocat. Mollitam ceram. A μαλάσσω, μαλθάσσω, unde & Latinum nomen *maltha*. Alii Maltham deſcribunt ex pice & unguine ſive ſevo calce minutatim ſuper adjecta. Vide Palladium lib. 1. cap. 17. & Plin. lib. 36. cap. 24.

Mamercus.] A Mamerte, Mamercus, ut a Marte Marcus. Inde Mamercus Æmilius Dictator. M. Æmilius Mamercus, L. Æmilius Mamercinus Coſ.

Mamers.] Sive Oſcorum vocabulum ſit Mamers, ſive Sabinorum ut vult Varro Certum eſt eos a Græcis ſumpſiſſe quibus μαμερτος dicitur, Lycophron. Pro *Mamers* dixere *Mavors*, unde *Mavors*, *Mavortius*.

Mamertini appellati.] Ita ad verbum Schedæ. Infra pro *Tauricana* quidam ha-

vatis

Digitized by Google

vatis poſt annum viceſimum, deinde ejuſdem generis inceſſit peſtilentia. rurſum itaque conſultus Apollo, reſpondit non eſſe perſolutum ab iis votum. quod homines immolati non eſſent : quos ſi expuliſſent, certe fore, ut ea clade liberarentur. Itaque ii juſſi patria decedere, cùm in parte ea *Sicilia* conſediſſent, quæ *nunc* Tauricana dicitur, forte parantibus bello cernere Meſſanenſibus auxilio venerunt ultro, eoſque *ab* hoſte liber*arunt* provincia*les*, quod ob *meri*tum eorum, ut gratiam referrent, & in ſuum corpus, communionemque agrorum invitarunt eos, & nomen acceperunt unum, ut dicerentur Mamertini, quod conjectis in ſortem duodecim deorum nominibus Mamers forte exierat, qui lingua Oſcorum Mars ſignificatur, cujus hiſtoriæ auctor eſt Alfius libro primo belli Carthaginienſis.

Mamilia turris intra Saburæ regionem a Mamilio nomen accepit.

Mamiliorum familia (progenita fuit) a Mamilia Telegoni filia, quam Tuſculi procreaverat, quando id oppidum ipſe condidiſſet.

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, ut ait Verrius, in clibano ante, quam percoquatur, decidit in carbones, cineremque, cujus meminit Lucilius: Piſtricem validam ſi nummi ſuppeditabunt, Addas empleuron, mamphulas quæ ſciat omnes.

N o t æ.

bent *Tauromenia*. Quod idem eſt, a Tauro enim monte Tauricana recte dici poteſt ut a Tauromenio urbe ſive Fluvio *Tauromenia*. Porro a Feſto diverſus abit Strabo qui ait lib. 6. Mamertinos Campaniæ gentem Meſſanam inhabitaviſſe adeoque apud Meſſanenſes invaluiſſe ut ſub ſuam poteſtatem urbem redegerint, civeſque ab omnibus Mamertini potius appellarentur quam Meſſanii. Vide & Polyb. qui etiam diverſus abit. Supra *poſt annum vicenſimum*. Legendum *viceſimum*. Is enim fuit ſcribarum error ſolennis, ut *quotiens. Theſaurus vicenſimus* ſcriberent, cum iis datum fuiſſet *quoties. Theſaurus, viceſimus*. Nota ſuperadjecta ut illius ſyllabæ quantitas appareret. De vere ſacro vide *ver ſacrum*.

Mamilia Turris.] Vide *october equus*.

Mamiliorum familia.] Mamilia gens Plebeia fuit & a Mamilia Telegoni filia nomen & originem traxiſſe ſcriptores fere omnes conſentiunt Telegonus autem Ulyſſis & Circes filius Tuſculum in Latio condidit, quod ideo Circæum vocavit. Horat.

Nec ut ſuperni villa candens Tuſculi
Circæa tangat mœnia.

Mamphula.] Genus operis piſtorii. Verſus Lucilii :

Piſtricem validam ſi nummi ſuppeditabunt,
Addas ἐμπλευρον mamphulas qua ſciat omnes.

Hoc eſt : *Si nummi ſuppeditabunt piſtricem validam, imo & quod magis eſt ἐμπλευρον qua ſciat omnigeneris manphulas condire, efficere.* Hunc locum Lucilii intellexit Varro lib. 4. de L. L. *Inde piſter vel Lucilii piſtrina & piſtrix*. Nunc illud negotium faceſſit, nempe quod e Verrio dicit Feſtus *mamphulam* dictam *quod decidat in carbones*, & ſane veriſimilis Franciſci Junii conjectura qui cenſet eſſe a verbo *Naphal* id eſt cadere. Neque ab eo dimovere debet Scaliger qui cenſet Mamphulam in Hebræorum commentariis eſſe mancipem piſtrinorum, ac ut multa alia Syriaca, ita hoc a Græco fonſa venire puta a μαγγανίλλης, nam certum eſt Mamphulam hic Lucilio non piſtricem, ſed opus piſtorium ſignificare. Præ-

Mamphur appellatur loro circumvolutum medioctis longitudinis lignum rotundum, quod circumagunt fabri in operibus tornandis.

Mamurii Veturii nomen frequenter in cantibus Romani frequentabant hac de cauſa. Numa Pompilio regnante e cœlo cecidiſſe fertur ancile, id eſt ſcutum breve, quod ideo ſic eſt appellatum, quia ex utroque latere erat recilum; ut ſummum, infimumque ejus latus medio pateret. unaque edita vox, omnium potentiſſimam fore civitatem, quandiu id in ea manſiſſet: Itaque facta ſunt ejuſdem generis plura, quibus id miſceretur, ne internoſci cæleſte poſſet. probatum opus eſt maxime Mamurii Veturii: qui præmii loco petiit, ut ſuum nomen inter carmina Salii canerent.

Paulus. Manalem fontem dici, pro eo, quod aqua ex eo ſemper manet.

Festus. Manalis fons appellatur ab auguribus puteus perennis. neque tamen ſpiciendus videtur, quia flumen id ſpiciatur, quod ſua ſponte in amnem influat.

Notæ.

terea, ut optime Voſſ. non priſtinorum duntaxat, ſed etiam aliorum erant monopolia, adeoque in Hebræorum commentariis mancipibus piſtrinorum a piſtorio hoc opere Mamphulis nomen fuiſſe magis veriſimile eſt.

Mamphur.] Quod eſt fucula in machina tractoria, id *mamphur* in torno. Græcum eſt μαννόφορον quia circumvolutum habeat lorum, ut collum monile, quod μάννον & μάνιον vocant Græci. *Scalig.* Schol. Theocrit. Idyl. 11. μάννον τὸ περιτραχήλιον κόσμιον, τὸ λεγόμενον μαννάκιον. *mannum collare ornamentum dictum mannacion.*

Mamuri veturii.] Viri nomen proprium multi faciunt quos ſequitur Feſtus. Quidam Mamurium Veturium aiunt eſſe veterem memoriam. Varr. lib. 5. *Itaque Salii quî cantant Mamurium Veturium ſignificant veterem memoriam* Sed Feſto potius aſſentiar. Nominabant autem Romani Mamurium Veturium in carmine Saliari boni ominis cauſa ut & Luciam Volumniam. Ancilis hiſtoriam plerique ſcriptores tradunt. Quod de ejus etymo addit Feſtus. Ancile dictum quia ex utroque latere erat reciſum, ut ſummum infimumque ejus latus medio pateret id probatur ex Plutarcho qui ſcribit in Numa: ἀγκύλια καλοῦσι διὰ τὸ σχῆμα, κύκλος γάρ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἀποδίδωσιν, ὡς πέλτη, τὴν περιφέρειαν, ἀλλ' ἐκτομὴν ἔχει γραμμῆς ἑλικοειδοῦς, ἧς αἱ καμπαὶ καὶ ἐπικαμπαὶ ἔχουσαι καὶ συνεπιστρέφουσαι τῇ πυκνότητι πρὸς ἀλλήλας ἀγκύλον τὸ σχῆμα ποιοῦσιν. id eſt, *Ancilia vocantur propter figuram, circulus enim non eſt, neque exprimunt, ut pelta, orbicularem figuram, ſed exciſa in modum revoluta linea cujus extremæ partes inflexæ, & pariter denſitate altera ad alteram converſæ, curvam figuram efficiunt.* Quod ut facilius intelligatur, en tibi Ancilis formam, qualem fuiſſe conjicio

Manalis fons.] Locus corruptiſſimus qui ex reſtitutione Scaligeri ita legendus: *Manalis fons appellatur ab Auguribus puteus perennis. neque tamen ſpecu iciliiſve cietur, quia flumen id auſpicatur quod ſua ſponte in amnem influit.* Ad auſpicandum, inquit, flumina non proſunt, quæ ope humana, puta ſpecu inciliis, ducta ſunt, ſed quæ ſponte ſua in amnem, hoc eſt, Tyberim influunt; non eſt autem dubium quin loquatur de peremni auſpicio, quod dicebatur quoties quis amnem aut aquam quæ ex ſacro oritur, auſpicato tranſibat. Ex ſacro, id eſt, ex capite fontis. Nam capita omnium fontium ſacra. *Nunc ad aquæ lene caput ſacræ.* Horat. contra quæ ex caſtellis aut dividiculis derivatur non eſt ſacra. Vide *Petrenſia.*

PAULUS. Manalem lapidem putabant eſſe oſtium Orci, per quod animæ inferorum ad ſuperos manarent, qui dicuntur manes. [1]Manalem etiam lapidem vocabant petram quandam, quæ erat extra portam Capenam juxta ædem Martis, quam, cum propter nimiam ſiccitatem in urbem protraherent, inſequebatur pluvia ſtatim. eumque quod aquas manaret, manalem lapidem dixere.

Manare dicitur, cum humor ex integro, ſed non ſolido nimis per minimas ſuas partes erumpit. quod ex Græco trahitur: quia illi non ſatis ſolidum μανὸν dicunt.

Manare ſolem antiqui dicebant, cum ſolis orientis radii ſplendorem jacere cœpiſſent, a quo dictum putabant mane. alii dictum mane putabant ab eo, quod manum bonum dicebant.

FESTUS. *Manare ſolem tunc* ſolitos eſſe antiquos *dicere ait Verrius* cum ſolis orientis radii *ſplendorem jacere cœpiſſent*. atque ideo primum *diei tempus, mane dictum quam*vis magis id dicitur *quod manum bonum dicebant a mane*, id eſt a mature. quod id *bonum eſt, quod maturum eſt*. unde & matuta di*cta quoque videtur mater*.

PAULUS. Mane a diis manibus dixerunt, nam mana bona dicitur. unde & mater matura, & poma matura.

Manceps dicitur, quod manu capiatur. Manceps dicitur qui quid a populo emit, conducit ve, quia manu ſublata ſignificat ſe auctorem

NOTÆ.

Manalem lapidem.) Non a manando ut putat Paulus, ſed a Diis Manibus. Et non male forſan Scaliger qui legit: *Manale putabant eſſe oſtium Orci.* Manal, ſeu, manale eleganter oſtium manium. Ut manale ſacrum, ſacrum Deorum Manium, tamen nihil mutandum.

1. *Manalem etiam.*] Varr. de vita pop. Rom. *Manalis lapis appellatur in Pontificalibus ſacris qui tunc movetur cum pluvia exoptantur.* Et Fulgentius: *Labeo qui diſciplinas etruſcas Tagetis & Bacidis quindecim voluminibus explicavit, ita ſcribit: Fibra jecinoris Sandaracei coloris dum fuant, manales tunc verrere opus eſt petras.* Deinde Fulgentius explicat: *Hoc eſt*, inquit, *quas antiqui ſolebant in modum cylindrorum per limites trabere pro pluvia commutanda inopia.* Manales autem, quod aquas manarent. i. elicerent. Ubi notabis *manare* active poſitum.

Manare.] De eo dicitur quod ex integro liquido fluit a Græco μανὸν quod liquidum & rarum ſignificat. Alii deducunt a νᾶμα quod χεῦμα, ῥεῦμα, *fluxum* interpretatur Heſych.

Manarem ſolem.] Idem Varr. lib 5. *Diei principium mane quod tum manat dies ab Oriente, niſi potius quod bonum antiqui dicebant manum. Ad cujuſmodi religionem Græci cum lumen affertur ſolent dicere* φῶς ἀγαθόν. Alii a diis manibus. Sed veroſimilius eſt a *manus* dici hoc eſt, bonus, elatus, lucidus. Ita Macrob. lib. 1, Saturn cap. 3. & Servius Æneid. lib. & 3. Manare autem ſolem quia veteres luci & igni fluorem attribuebant ut alibi dictum eſt:

Mane a Diis man.) Vide ſupra *manare ſolem*. A *manus* dicta mater *matuta*, quaſi *manuta* converſo *n* in *t*, *matuta* Quæ fuit Ino Cadmi filia, Leucothea a Græcis dicta. Cicer. 1. Tuſcu l *Quid Ino Cadmi filia? Nonne Leucothea nominata a Græcis, Matuta habetur a noſtris* A *manus* etiam *maturus* quaſi *manurus*. Etſi quidam a *mando* quaſi *mandurus*.

Manceps.] Lege: *manceps dicitur quod manu capiat* i eſt autem quaſi *manuceps*, quia manu ſublata ſe pluris eſſe licitatum ſignificabat. Sublata enim manu vel digito licitationes fiebant. Cicer. 3. in Verr. *Accurrunt tamen tutores ad*

emptionis eſſe : qui idem præs dicitur, quia tam debet præſtare quod promiſit quam is, qui pro eo præs factus.

Mancini fana appellabantur, quod Mancinus habuit inſignem domum, quæ publicata eſt eo interfecto.

Manducus, effigies in pompa antiquorum inter cæteras ridiculas, formidoloſaſque ire ſolebat magnis malis, ac late dehiſcens, & ingentem dentibus ſonitum faciens de qua Plautus ait in Rudente : Quid ſi aliquo ad ludos me pro manduco locem ? Qua propter ? clare crepito dentibus.

FESTUS. Manes dii ab auguribus invocantur : quod hi per omnia ætheria, terrenaque manare credebantur. *Item Dii ſuperi, atque inferi dicebantur : quos ideo invocabant* augures quod *hi exiſtimabantur favere vita hominis.*

NOTÆ.

tempus, digitum tollit Iunius patruus. Quæ in fine poſita, ſic legenda ſunt: *quam is pro quo præs factus eſt.* Ut viri docti.

Mancini fana.] Lege : *Mancini Tifata.* Sic ſupra pro *Curii fana* reſtitui *Curii Tifata.* Tifata ſunt Iliceta. Hæc autem potentes, domus maxime commendabant. Horat. Od. 10 lib. 3.

> *Audis quo ſtrepitu janua, quo nemus*
> *Inter pulcra ſitum tecta remugiat*
> *Ventis*

Quem locum utinam ne attigiſſet vir elegantiſſimus Tan. Fab. qui reſcribendum eſſe contendit *queis nemus.* Nempe *queis ventis.* Nam ſic loci venuſtas perit, & ſonat aliquid quod eruditas aures vulnerat. Hujus loci ἑξῆς erat. *Audis quo ſtrepitu Ianua, quo ſtrepitu nemus remugiat ventis.* Ita ut *ſtrepitu* & *remugiat* ventis repetantur ἀπὸ κοινοῦ. Atque id ego quidem eo libenter & ſtudioſe moneo ut a quo vulnus ab eodem remedium etiam videatur allatum. Nihil enim in hiſce litteris delicatioribus poſſum, ſi poſſum aliquid, quod non viro illi acutiſſimo meique amantiſſimo acceptum debeat referri.

Manducus.] Liber antiquus Fulvii Urſini : *manduci effigies.* Locus Plauti Rudent. 2. 6.

> CH. *Quid ſi aliquo ad ludos me pro manduco locem ?*
> LA. *Quapropter ?* CH. *Quia pol clare crepito dentibus.*

Hunc μορμολυκεῖον Græci vocant. De eo intelligendus hic locus Juvenalis Sat. 3.

> — — *Tandemque redit ad pulpita notum*
> *Exodium : cum perſona pallentis hiatum*
> *In gremio matris formidat ruſticus infans.*

Vide *Ciseria* & *Petreia.*

Manes Dii.] Manes a *mano.* i. e. bono. Quod *boni* ſint. Alii per antiphraſim quia immanes. Prior ſententiæ favet quod ii Græcis χρηστοὶ. i. boni dicti ſunt. Et *manes* lingua Sacrorum pro *mani*, ut *Sacres* pro *ſacri*; *patrimes*, *matrimes*, pro *patrimi*, *matrimi* & alia multa. Porro qui proprie Manes dicti fuerint magna inter eruditos quæſtio fuit; aliis alia exiſtimantibus. De iis multa Plato, Plotinus, Porphyrius, Proclus, Apuleius &c. Notandum autem illud Melæ lib. 1. *Augilæ, inquit, Manes tantum Deos putant, per eos deierant, eos ut oracula conſulunt, precati quæ volunt, ubi tumulis incubuere pro reſponſis ferunt ſomnia.* Quæ verba ex Herodoto fere tranſcripta, ab eodem Herodoto lucem capient. qui in Melpomene ubi de Naſamonibus, ita ſcribit : ὀμνύουσι μὲν τὰς παρὰ σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι τούτους, τοὺς τύμβους ἁπτόμενοι, μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα, καὶ κατευξάμενοι ἐπικατακοιμέονται, τὸ δ' ἂν ἴδωσι ἐν τῇ ὄψι, τούτῳ χρῶνται. Leg. τύμβων τῶν

Manes dii ab auguribus vocabantur, quod eos per omnia manare credebant, eoſque deos ſuperos atque inferos dicebant. PAULUS

Manuos in carminibus ſaliaribus Ælius Stilo ſignificare ait bonos. & inferi dii manes pro bonis dicuntur a ſuppliciter eos venerantibus propter metum mortis; ut immanes quoque pro valde non bonis dicuntur

Maniæ turpes, deformeſque perſonæ. Manias Ælius Stilo dici ait ficta quædam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alii maniolas appellant. Manias autem, quas nutrices minitantur pueris parvulis eſſe larvas, id eſt manes, quos deos deaſqu putabant, quoſque ab inferis ad ſuperos emanare credebant, ut Mania eſt eorum avia, materve. Sunt enim utriuſque opinionis auctores. FESTUS.

N O T Æ.

νήμϐων &c. *Per defunctos qui juſtiſſimi atque optimi apud illos fuiſſe dicuntur jurant, illorum ſepulcra tangentes divinant ad ſuorum accedentes monumenta, & illic, ubi preces peregerunt, indormiunt, ubi quodcumque per quietem inſomnium viderunt, eo utuntur.* Ut vides Mela *manes*, vocavit, quos Herodotus juſtiſſimos atque optimos vita defunctos. Qui viri quoniam in inferis degere putabantur, inde Plinius cum hæc a Mela accepiſſet, ſic mutavit: *Augila inferos tantum colunt.* Et poſt Plinium Solinus, *Augila vero ſolos colunt inferos.* Ita enim & Plinius & Solinus interpretandi: ſed qui vere Manes fuerint omnium optime intellexit illuſtr. Huetius qui in doctiſſ. ſuis in Origenem obſervationibus oſtendit vetuſtiſſimos Caldæos & Ægyptios aſtrologos fortunæ ſortem Lunæ tribuiſſe, ut dæmonis ſortem Soli, huic res ad animum pertinentes, illi res corporeas curæ eſſe exiſtimantes. Inde Vettius Valens lib. 4. Anthol. cap. 5. docet Lunam eſſe fortunam in poteſtate habentem corpus & ſpiritum, Solem vero eſſe mentem & dæmonem animas ad res gerendas excitantem & moventem. Inde Sol qui mens eſt & genius ſive dæmon, ut vertunt LXX. Interpretes, Hebræis *men* dictus, ut in illo Iſaiæ: & impletis meni libamen, & ut eſt apud Origenem *λαμβάνοντες μῆνι*, ex origine *mana* id eſt *numerare*. quia Sol temporibus numerandis & dividendis præeſt. Atqui ſors dæmonis ſeu genii *cujus in tutela ut quiſque natus eſt, vivit*, ut ait Cenſorinus, Et *natale comes qui temperat aſtrum*, ut loquitur Horatius tribuebatur Soli ab antiquis aſtronomicæ diſciplinæ magiſtris, & Sol ipſe Dæmon appellaba- Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 19. quemadmodum autem in illo Iſaiæ cap. 65. v. 11. *Qui ponitis menſam Gad* LXX. Interpretes *τῇ τύχῃ*, *& impletis meni libamen.* Pro Luna ſortem ipſi tributam fortunam nimirum propheta expreſſit, ita ad ſignignificandum Solem, ſortem Soli deputatam, Dæmonem ſcilicet ſeu meni notavit. Adeoque ex *meni* Hebraico prodiit Græcum *men* Dæmon ſeu genius qui & Sol unde *μῆνες* Æolice *μᾶνες*, hinc Latini *manes* qui & Genii Serv. 6. Æneid. *Ergo manes genios dicit quos cum vita ſortimur.*

Manuos.] Forſan legendum vel *manes* vel *manus*, nam *manus* dicebant pro *manus* a quo *immanis*. In carmine ſaliari eſt *Cerus manus* i. e. *Creator bonus, bonus genius.* Quod hic forſan alludit Feſtus. Nihil tamen affirmo, nam *manuus* dici quidem potuit

Mania.] Figuræ quædam ex farina a nutricibus fictæ ut terriculamenta infantibus objicerent, *mania* dictæ a *mania* Deorum manium matre vel avia gloſſæ Iſidori *Mania formidinum imagines.* Erant & Maniæ Deæ lactentium præſides; itaque Varro Cuninam & Ruminam inter manias recenſet ex Catone his verbis: *Cato de liberis educandis: hiſce manibus lacte fit non vino, Cunina propter cunas, Rumina propter Rumam, id eſt priſc.*

Manius agrum Nemorenſem Dianæ conſecravit, a quo multi, & clari viri orti ſunt, & per multos annos fuerunt. unde proverbium : [1] Multi Manii Ariciæ. Aſinus Capito longe aliter ſentit. ait enim turpes, & deformes ſignificari : quia maniæ dicuntur deformes perſonæ, & [2] Ariciæ genus panis fieri, quod manici appellatur.

Paulus. Manius prænomen dictum eſt ab eo, quod mane q[...] initio natus ſit : ut Lucius, qui luce.

Manliæ gentis patriciæ decreto nemo ex ea Marcus appellatur, quod M. Manlius, qui Capitolium a Gallis defenderat, cum regnum affectaſſet ; damnatus, necatuſque eſt.

Notæ.

eo vocabulo mammam. Quod infra legitur. *Id eſt manes quos*, paulo aliter in ſched. *Id eſt manes Deos Deaſque, qui aut ab inferis ad ſuperos manant, aut Mania eſt eorum avia materna, ſunt enim, &c.*

Manius.] Schedæ : *Manius Egeri... Memorem.* Vett. Edit. *Manius Ægerius Nem. &c.* Legendum *Manius Ægerius Nemorenſem Dianam conſecravit.* Et ita optime Scaliger. *Conſecravit* eſt ἀφιδρύσατο, ſignum Dianæ poſuit. Notum eſt Nemorenſem Dianam Aricinam dici, & regem Nemorenſem ejus Sacerdotem. Sueton. Caligul. cap. 35. *Nemorenſi regi quod multos jam annos potiretur ſacerdotio, validiorem adverſarium ſubornavit.* Nemorenſis Dianæ nemus & ritum deſcribit Strab. lib. 5. Cujus locum quia male ab interpretibus acceptus eſt, ego ſic verto : *Dianium autem quod vocant nemus, in ſiniſtra parte via eſt qua ex Aricia ad fanum Dianæ Aricinæ conſcenditur. Ibique Dianæ Tauricæ ſignum conſecratum ferunt. Nam & Barbaricus & Scythicus mos apud illud fanum obtinet. Perfuga enim ibi conſtituitur ſacerdos, qui ſacerdotem priorem ſua trucidaverit manu, ſtrictoque ſemper gladio eſt, inſultus timens, ad eos propulſandos paratus.* Plenius ſed paulo aliter de eadem re Servius 6. Æneid. *Oreſtes*, inquit, *poſt occiſum regem Thoantem in regione Taurica, cum ſorore Iphigenia, ut ſupra diximus, fugit, & Dianæ ſimulacrum inde ſublatum haud longe ab Aricia collocavit. In hujus templo poſt mutatum ritum ſacrificiorum, fuit arbor quædam de qua infringi ramum non licebat, dabatur autem fugitivis poteſtas, ut ſi quis exinde ramum potuiſſet auferre, monomachia cum fugitivo templi ſacerdote dimicaret, nam fugitivus illic erat ſacerdos ad priſtinæ imaginem fugæ. Dimicandi autem dabatur facultas quaſi ad priſtini ſacrificii reparationem.* Hæc Servius. Hunc morem tangit Ovid. lib. 1. de arte.

Ecce ſuburbanæ templum Nemorale Dianæ ;

Partaque per gladios regna nocente manu.

1. *Multi Manii Aricia.*] Hoc eſt ut interpretatur Feſtus multi clari viri, ac fortes Ariciæ, vel, ut Aſinus Capito, multi viri turpes & deformes quaſi maniæ figuræ deformes. Feſti explicatio non poteſt ei diſplicere qui meminerit ſacerdotium *Aricinæ Dianæ* ſola virtute potuiſſe parari & conſervari, Sed Atei Capitonis ſententiam juvat hic locus Perſii Sat. 6.

— — — accedo Bovillas

Clivumque ad virbi præſto eſt mihi Manius hæres.

Progenies terræ.

Nam cum de clivo Aricino loquatur Manium potius quam alium nominavit. Ibi etiam vetus interpres. *Manium dicit deformem & ignotum hominem eo quod Maniæ dicuntur indecori vultus perſonæ, quibus pueri terrentur.*

2. *Aricia genus panis.*] Lege : *Et Ariciæ genus panis fieri qui manici panes appellantur.*

Manliæ gentis.] Vide Livium lib. 6. & Dionem lib. 51. Inde Muſonius apud Gellium lib. 9. cap. 2. *Simili autem*, inquit, *exemplo ex contraria ſpecie antiquos Romanorum audio prænomina patriciorum quorumdam male de republica meritorum & ob eam cauſſam capite damnato-*

Digitized by Google

Manſucium edacem, a mandendo ſcilicet.

Manſues pro manſuetus.

Manſues pro manſuetus dixit M. Cato in epiſtula ad . . . . manſues ad . . . . FESTUS.

Manſuetum ad manum venire ſuetum. alii aiunt manſuetum dictum, neque ex miſericordia mæſtum, neque ex crudelitate ſævum, ſed modeſtia temperatum. PAULUS.

Mantare ſæpe manere. Cæcilius in epiſtula: Jam ore adeo manta. Jam hoc vide cæcus . . . animum adventus angit. FESTUS.

Manicularia dicuntur ea, quæ frequenter in uſu habentur & quaſi manu tractantur. frequens enim auriquis ad manus tergendas uſus fuit mantiliorum, unde hæc trahitur ſimilitudo. PAULUS.

Manticularum uſus pauperibus in nummis recondendis, etiam noſtro ſæculo fuit. unde manticulari dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrectabant. Unde poetæ pro doloſe quid agendo uſi ſunt eo verbo. Pacuvius: [1] Ad manticulandum aſtu aggreditur. ſcit enim quid promeruerit [2] . . modici manticulatur . . . . ita me facti oppreſſi jugo. Item FESTUS.

NOTÆ.

rum cenſuiſſe ne cui ejuſdem gentis patricio inderentur. ut vocabula quoque eorum defamata atque demortua cum ipſis viderentur.

Manſucium] Al. *Manſucum*, pro *manducum d* mutato in *ſ* quod rariſſimum eſt. *Manducus* & *manduce* edax a mandendo vel manducando. In Atellana Pomponii.

Magnus manducus camelus cantherius.

Manſues.] Plaut. Aſin. 1. 2.

Reddam ego te ex fera, fame manſuetem, me ſpecta modo.

Manſues pro manſuetus.) In verbis Catonis eruendis nihil juvant ſchedæ.

Manſuetum.] Proprie de feris dicitur quæ manum patiuntur quaſi manu. 1. *manus, ſuetum*

Mantare.) Plaut Pœnul. 1. 2.

Quia herus nos apud adem veneris mantat.

Et alibi ſæpe. Verſus Cæcilii ſic legebat Scaliger.

Iam ehe adre, manta jam. hoc vide

Vt cacus animum adventus angit.

Schedæ: *jam ne adeo. manta*, &c.

Manticularia.] Quæ ad manum ſunt καὶ πρόχειρα a manticulis ducta ſimilitudine, quia cum iis manus extergeantur, ut frequenter manibus adhæreant neceſſe eſt.

Manticularum.] Manticæ, & diminutive, Manticulæ, Zonæ quibus inſtar peræ veteres utebantur, & inde *manticari* & *manticulari* furari & doloſe agere. Gloſſ. *Manticularius*, κλέπτης. *Manticulor* πραγματεύομαι. Item doloſe tentare. Gloſſ. Græcolat. *πειράζω, tempto, manculor.* dicebatur etiam & *manticulare.* Gloſſ. Iſidor. *Manticulare, fraudare vel decipere.* Niſi ibi etiam *manticulari* ſit reſcribendum. Sed nihil neceſſe. Gloſſ. Arabicolat. *Manticulatio fallacia vel lenocinium.* Imo etiam videri poteſt *manticulari* dictum fuiſſe pro mantilia ſive manticulas colligere. 1. Res furtivas convaſare, quo ſenſu fere Galli dicunt, *plier la toillete.* Quod & *manuare* dixit laberius a *manuis* id eſt manipulis. Gloſſ. *Manua, manipulus.* Item Gloſſ. Græcolat. *δράγμα manipulus manua, dragma.*

1. *Ad manticulandum.*] Lege.

Ad manticulandum aſtu aggreditor, ſcite quid prome erue.

In *aggreditor* tertia a principio producta ab indefinito ſcilicet *aggrediri.* Scalig.

2. . . . . *Medici.*) Lege: *Item*: ſive, *idem.*

Educ, i, manticulator, ita me facti oppreſſit jugo.

deinde: Aggreditur aſtu regem; manticulandum eſt hic mihi. Et: 3 Machinam orditis novam manticula tactu, an ſanctiora dicis jurejuranda. 4 Plautus hoc ſignificare videtur, quibus cotidie paruæ noxæ extergeanrur.

Paulus. 5. Mantiſa additamentum dicitur lingua Tuſca, quod ponderi adjicitur, ſed deterius, & quod ſine ullo uſu eſt. Lucilius: Mantiſa obſonia vincit.

Manubiæ Iouis tres dicuntur eſſe, quarum unæ ſunt minimæ, quæ moneant

NOTÆ.

Iſta: *ita me facti oppreſſit juge* idem valent ac Plautina illa: *Ita me in ipſo articulo oppreſſit*. Idem.

3. *Machinam orditis.*] Lege.

Machinam orditis novam manticulatam aſtu:
Sanctiora adicis juranda jura.

In primo verſu trajecta erant ex divulſione membra *manticula tactu. an* pro, *manticulatam aſtu?* Deeſt finis. Pro *dicis* emendavi *adicis* quod dicebant pro *adigis*. Notum eſt autem quod ſit *adigere aliquem jusjurandum* & quid Græcis ὁμωτὸν ὅρκον. Idem.

4. *Planius ſignificare.*] Nulla hic Plauti mentio. Lege modo: *Planius hoc ſignificare videtur.*

— — — — quibus cotidie
Parua noxa abſtergeantur.

Et hæc verba: *Planius hoc ſignificare videtur*, ſunt ipſius Feſti: planius, inquit ille, hoc ſignificare videtur & quaſi notionem verbi oſtendere in eo quod ſequitur: *Quibus cotidie*, &c. Hoc eſt verbis iſtis etymon verbi *manticulari* expreſſit Pacuvius cum extergendi ſignificatum adjecit. Manus enim extergntur mantilibus, unde *manticulari*, extergere, emungere, furari. Illa autem *quibus cotidie, &c.* ejuſdem Pacuvii verba ſunt & poſt *juranda jura* verſus ſuperioris ſic conjungenda.

Sanctiora adicit juranda jura, quibus cotidie.
Parua noxa abſtergeantur.

Eleganter & quaſi proverbiali ſententia definivit jusjurandum Pacuvius *Quid eſt jusjurandum? mantile quo quotidiana noxa abſtergentur.* Quod fere, quamvis alia allegoria, extulit Laberius:

Quid eſt jusjurandum? emplaſtrum æris alieni.

Sed illud prætereundum non eſt, quare jure jurando dixit extergeri noxas cotidianas. Alluſit ad ſatisfactiones quæ fiebant cum in gratiam redibatur, cujuſmodi exemplum habes apud Plautum in Amphit.

Mane arbitratu tuo jusjurandum dabo:
Me meam pudicam eſſe uxorem arbitrarier.
Id ego ſi fallo, tum te ſumme Iupiter
Quæſo. Amphitruoni ut ſemper iratus ſiet.

Et mos exigendi id a læſis ſeu injuria affectis extat in eadem fabula.

Aut ſatisfaciat mihi, atque adjuret inſuper,
Nolle eſſe dicta quæ in me inſontem protulit.

Idem.

5. *Extergeantur.*] Adde ex ſchedis: *Frequens enim antiquis ad manus tergendas uſus fuit mantelorum.*

Mantiſa.] Non eſt Tuſcum, ſed purum putum Latinum *mantiſa* pro *manutenſa*, ut *manterium* pro *manuterium* Varroni. *Teſum* antiqui pro *tenſum* dicebant ut *peſum* ſeu *peſſum* pro *penſum*: & *paſſum* pro *panſum*. Igitur *mantiſa* ſeu potius *mantiſſa* ut in quibuſdam veteribus editt. dictum pro *manuteaſa*, pro eo quod manu porrigitur præter id quod ad pondus exigitur, ut *ſit mantiſſa* caro vel mantiſſa merx, χειρέσιτον κρέας caro quæ manu porrigitur, porrigitur enim manu, non datur pondere. Porro *mantiſam* pro *mantenſam* dictum non mirabitur qui ſcit veteres *pertiſum* pro *pertenſum* & ſimilia dixiſſe. Idem. *Gloſſarium.* *Mantiſſa*, πρόσθεμα.

Manubiæ.] Sic Iovis fulmina Etruſco

placidæque

placidæque ſint. Alteræ quæ Majores ſunt, ac veniant cum fragore, diſcutiantque aut divellant, quæ a Jove ſint, & conſilio deorum mitti exiſtimentur Tertiæ his ampliores, quæ cum igne veniant; & quanquam nullum ſine igne fulgur eſt, hæ propriam differentiam habeant, quod aut adurant, aut fuligine deforment, aut accendant, quæ ſtatum mutent deorum conſilio ſuperiorum.

Manum, & mentum, proverbium eſt ex Græco ductum. quod eſt πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χείλεος ἄκρου, Chalcantem vites ferentem quidam augur vicinus præteriens, dixit errare: non enim ei fas eſſe novum vinum. . . . .

Notæ.

vocabulo dicta ſunt, vel Græco, ut quidam volunt, a verbo ſcilicet *μανύω* oſtendo & *βία virtus, potentia*, quia iis Jupiter potentiam ſuam oſtendit. Fulminum autem multa fuiſſe genera finxerunt veteres, & enim tria tantum Jovem ejaculari, quæ vocarunt *manubias*. Candidas ſcilicet, rubras & atras; candidas quidem, conſilii, quæ & monitoriæ placidæque ſeu lætæ, quare id ſolum fulmen placabile dixit Seneca alicubi. rubras vero, auctoritatis, quæ diis inferioribus conſciis cum fragore veniebant vulneraque infligebant, tamen ſine cujuſquam cæde; tertias denique, id eſt, atras ſtatus dicebant, quæ Deorum etiam ſuperiorum conſilio præter expectationem omnium ſuperveniebant, ignitaque violenter diſcutiebant adurebantq; non ſine ſignificatione ſtatus publici privatique mutandi, ſæpiuſque cum hominum clade. Neque prorſus abſque ratione dixiſſe veteres videntur primas manubias ſolius Iovis conſilio fieri, cum ex innoxiæ, de natura ſcilicet planetæ Iovis qui benignus eſt: ad ſecundas vero adhiberi Deos minores, quos ego interpretor planetas Iove inferiores quare ex etiam violentiores. Ad tertias denique vocari Deos ſuperiores, i. ſuperiores ſtellas, quapropter ex etiam violentiſſimæ & non ſine hominum clade. Et ad hanc manubiarum rationem reſpexiſſe videtur Tamerlanus qui in obſidione urbium prima die candido tentorio utebatur, ut impunitatem ſeſe dedentibus oſtentaret, die ſequenti, rubro, quo principum tantum cædem futuram ſignificabat; tertio die tandem atro tentorio omnium internecionem pollicebatur ſi urbs caperetur. Et ſi illud alio poſſit referri ut & illa de manubiis quæ a me ſupra poſita ſunt. Verum ſuper vario fulminum genere ita a veteribus laſcivitum eſt, ut quæcumque ab iis tradita ſunt, pleraque ſomnia potius ac deliramenta quam phyſica axiomata ſive metaphyſica videantur, quæ ego ne chartis illinam. Vide ſi lubet Senec. lib. 2. Natural. Quæſt. Plin. lib. II. hiſt. nat. cap. 52. Et Servium ad illud. I. Æneid. *Disjecitque rates.*

Manum & mentum.] Verba Græca ſic Latine Eraſmus.

Multa cadunt inter calicem ſupremaq; labra.

Qui & πέλει pro πέλει legiſſe videtur. Quamvis & aliter fieri potuit: nam πέλει veteres omnes agnoſcunt. Cæterum in verbis Feſti non pauca deſiderari fidem faciet hic locus Euſtatii qui de Ancæo narrat quod ille de Calchante. ejus verba: I. Iliad. p. 77. Edit. Rom. Multos ſus Calydonius interfecit: ὧν εἷς καὶ ὁ περὶ λυκοῦργον Ἀγκαῖος, ὃς ἀμπελῶνα κατὰ πολλὴν σπουδὴν φυτεύσας, καὶ ἀκούσας παρά τινος ὡς οὐκ ἂν ἴσως τοῦ ἐκεῖθεν οἴνου πίοι, καὶ ψευδῆ τὸν λόγον ἀποδεῖξαι θέλων, ἦλθεν εἰς τοῦτο χωρίου, ὡς τελεσφορηθέντα καρπὸν (leg. καρπόν) ἐκεῖθεν καὶ οἶνον ἐκθλιβῆναι, ὃ ὡς ἔμελλεν ὁ Ἀγκαῖος πίνειν, ἤλεγχε τὸν φοιβαστὴν, ὁ δὲ εἰπὼν τὸ παροιμιαζόμενον ὡς πολλὰ μεταξὺ χείλους καὶ ποτηρίου, πῶς μὲν ἔδοξε γελοῖος, ἐν ἀγχοῦ δὲ καταφανὴς ἀψευδὴς, ἀκούσας γὰρ οἱ (leg. ὁ) Ἀγκαῖος αὐθις τὴν περὶ τοῦ συὸς βοὴν ἐάσας μὲν τὴν τοῦ οἴνου κύλικα, ἐκδραμὼν

Manumitti ſervus dicebatur, cum dominus ejus, aut caput ejuſdem ſervi, aut alium membrum tenens dicebat: Hunc hominem liberum

PAULUS. eſſe volo, & emittebat eum e manu.

FESTUS. *Manumitti dicebatur ſervus ſacrorum cauſſa cum Dominus tenens* modo caput, *modo membrum aliud ejuſdem ſervi, ita* edicit, hunc *hominem liberum eſſe Volo: ac* pro eo x. x. *auri, probi, profani mei ſolvo ut priuſ*quam *digrediar. efficiatur juris* ſui. Tum his *ſervum verbis e manu hominem* libertum *mittebat*.

PAULUS. Mapalia caſæ Pœnice appellantur, in quibus quia nihil eſt ſecreti, [1] ſolet id vocabulum ſolute viventibus objici, Cato libro quarto

NOTÆ.

δι αὐτῶν εἶναι τὸν Ἀγκαῖον, πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. Id eſt. *Ex quorum numero ſecundum Lycophronem fuit Ancæus qui cum ſtudioſe vitem ſeviſſet & alicunde audiret fore ut ex ea nunquam vinum guſtaret, comprecatus illud effatum eſſe irritum, ad illud jam prope venerat, ut maturis racemis & expreſſo vino, jam jam ex eo eſſet guſtaturus, vatem arguens, qui illud proverbium jactans multa pocula inter & labra, tunc quidem deridiculus apparuit ſed puncto temporis diligens & verax repertus eſt. Nam Ancæus ſtatim clamorem circa ſuem ſublatum audiens, vini poculum e manibus abjecit, & excurrens ſibi mortem accivit interfectus a ſue.* Ex his igitur ſi non ipſamet Feſti verba, at ſaltem eorum ſententiam facile elicies Ancæi hiſtoriam aliquantulum immutatam ex Ariſtotele narrat Didymus, aitque etiam Dionyſium Thracem tradidiſſe illud proverbium ab Alcinoi morte vulgatum, quem ut ait Homer. Odyſſ. 22. pocula tenentem labriſque jam admoventem Ulyſſes interfecit. Neque prætereundum ad hujus proverbii ſimilitudinem effatum iſtud *inter os & offam* de quo Gellius lib. 13. cap. 16 huic ſimile etiam iſtud & ſi aliunde natum, *inter caſa & porrecta*. quo uſus Cicero ad Atticum. lib. 5. Epiſt. 18.

Manumitti dicibatur.] Hæc luxata fuerant: & prior pars hujus capitis adhæſerat poſt *mutum* his veſtigiis: ..... *Ser*. .... ſacrorum .... id autem inde factum eſt quod poſt *mutum*. continuo hunc manumitendi morem Feſtus explicarat. Notum eſt autem dominum ſolviſſe viceſimam pro liberato ſervo, de qua lata eſt lex Manlia Lib. 7 cap. 16. Epictet apud Arrian. lib. 2. & lib. 3. in manumiſſionibus etiam quæ fiebant ſacrorum cauſa eadem pecunia ſolvebatur, adeo ut nulla manumiſſio non eſſet vectigalis quomodo loquitur Tertulianus, ut optime notavit Scaliger. Vide infra in *puri*.

Mapalia.] Eadem & *magalia*. Niſi quod in *mapalia*, *ma* eſt breve quod in *magalia* producitur. Virg. 4. Æneid.

> *Ut primum alatis tetigit magalia plantis.*

Et lib. 1

> *Miratur molem Æneas, magalia quondam.*

Ubi Servius: *Magalia Antiſtoichon eſt. nam debuit magaria dicere, quia magar non magal pœnorum lingua villam ſignificat. Cato originum primo: magalia ædificia quaſi cohortes rotundas dicunt aliè magalia caſas Pœnorum paſtorales dicunt.* Ut vides locum Catonis, quem noſter e quarto, e primo Servius attulit & non leviter immutatum. Magar autem ab Hebræo *magur* habitatio. A *magur* variante dialecto Pœni fecere *magar* & Pœni quidem *magar* ſive *magara* ſive *megara* vocabant partem eam Carthaginis quæ Byrſam cingebat & habitationi civium relinquebatur.

1. *Solet id vocabulum.*] Verum eſt ſolute viventibus exprobari vocem *mapalia*. Seneca apocolocunthoſi: *Ego P. C. interrogare vobis permiſeram, vos vere mancipalia feciſtis.* Id eſt, ſuſque deque habuiſtis, & diſſolute egiſtis: vel potius vos inepti & diſſoluti id feciſtis. Vide quam bene locus ille ex Menipea Senecæ hujus loci collatione illuſtretur, & tamen mirum quantum negotii faceſſit viris doctiſſimis qui in eo expo-

Digitized by Google

Originum: Mapalia vocantur ubi habitant, ea quaſi [1] cohortes rotundæ ſunt.

Marculus deminutivum a Marco.

Marſpedis, ſive ſine R. litera Maſpedis [1] imprecatie, ſeſita vallium, quid ſignificet ne Meſſalla quidem augur in explanatione auguriorum reperire ſe potuiſſe ait. FESTUS.

PAULUS. Martialis campus in Cœlio monte dicitur, quod in eo Equiria ſolebant fieri, ſiquando aquæ Tiberis campum Martium occupaſſent.

Martias Kalendas matronæ celebrant, quod eo die Junonis Lucinæ ædes coli cœpta ſit.

Martius menſis initium anni fuit & in Latio, & poſt Romam conditam, eo quod gens erat bellicoſiſſima cujus rei teſtimonium eſt, quod poſteriores menſes, qui annum finiunt, a numero appellati, ultimum habent Decembrem.

N O T Æ.

nendo plurimum æſtuarunt. Scal.

2. *Cohortes.*] Vide *Corſina.*

Marſpedis.] Hæc ex Adriani Turnebi judicio ſic legenda: *Marſpedis, ſive ſine R litera maſpedis, in preca ione ſolitaurilium quid ſignificat, &c.* Conſtat autem in formula ſolitaurilium ad luſtrandum agrum ambarvali ſacrificio ſolum Martem nominari. MARSPITER, TE PRECOR. Vide Catonem de re ruſt. cap. 141. pro *marſpiter* autem *marſpedis* dixiſſe veteres ſuſpicatur Scaliger. Neque veriſimile eſt quod putant viri docti *marſpedis* eſſe vocem hybridam, quaſi Martis *παῖδα*, Martis filium. Sed illud notandū Martem in ſolitaurilibus aut aliis precationibus Ruſticorum non eſſe alium quam Sylvanum, propterea conjunctim aliquando vocatur Mars Sylvanus. Idem Cato: *Votum pro bubus, ut valeant, ſic facito: Marti Sylvano in ſylva interdius. &c.* De Sylvano in libris de limitibus agrorum: *Omnis poſſeſſio tres Sylvanos habet. Unus dicitur domeſticus poſſeſſioni conſecratus: alter dicitur agreſtis paſtoribus conſecratus: tertius dicitur orientalis, cui eſt in confinio lucus poſitus: a quo inter duo pluresve fines oriuntur. Ideo inter duo pluresve eſt lucus.* De tertio verba Catonis intelligenda ſunt. Primus vocatur etiam *Sylvanus Larum.* Ut in illa inſcriptione Romæ. *Sylvano Sancto Larum Philemon P. Scantieleuteri D.D.* Sylvani agreſtis mentio in inſcriptione *Sylvano Ag. Sacrum.* Et apud Ovid.

Agreſti Fauno ſuppoſuiſſe focus.

Tertii mentio apud Horat. in Epod.

— — — & te pater
Sylvane, tutor finium.

Mars pedis igitur, & Mars pater apud Catonem intelligendus eſt Mars ſylvanus orientalis agreſtium in interfinio duum aut plurium agrorum. Eſt autem ex jure veterum Athenienſium, nam in Sacramento cui dicebant ὀμνύω, adjiciebatur ἴστω θεοὶ ἄγραυλοι. Deinde ponit eos, Enualius, Mars, Jupiter. Ubi Jupiter eſt quem Dapalem vocat Cato. Idem.

1. *In precatione ſolitaurilium.*] Vide *Solitaurilia.*

Martialis campus.] Ovid. Faſt. lib. 3.

Altera gramineo ſpectabis equiria campo,
Quem Tiberis curvis in latus urget aquis:
Qui tamen ejecta ſi forte tenebitur unda,
Cœlius accipiet pulverulentus equos.

Vide *Equiria.*

Martias Kalendas.] Iis matronæ Junoni & Marti ſupplicabant, idcoque *matronalia* dictæ ſunt & *matronales ferias* vocat Tertulian. Vide Ovid. Faſt. lib. 3. Et veteres Horatii interpretes ad Od. 7. lib. 3.

Martiis calebs quid agam Calendis.

Martius menſis.] Annum in decem menſes diviſit Romulus, & primum ge-

Digitized by Google

FESTUS Mas deminutive facit maſculus.

Maſculina, & feminina vocabula dici melius eſt ſecundum Græcorum quoque conſuetudinem, qui non ἀνδρεῖα & γυναικεῖα, ſed ἀῤῥενικὰ, dicunt & θηλυκά.

Maſculino genere parentem appellabant antiqui etiam matrem malo cruce maſculino genere cum dixit Gracchus in oratione quæ eſt in P. Popilium poſteriore, tam repreſentavit antiquam conſuetudinem, quam hunc frontem, atque hunc ſtirpem iidem antiqui dixerunt: & rurſus hanc lupum, & hanc metum. Item cum idem in Popilium & matronas ait, eo exemplo inſtituto. Dignus fuit qui malo cruce periret.

PAULUS. Matellio, diminutivum a matula.

Materfamiliæ non ante dicebatur, quam vir ejus paterfamiliæ dictus eſſet. nec poſſunt hoc nomine plures in una familia præter unam appellari. ſed nec vidua hoc nomine, nec quæ ſine filiis eſt, appellari poteſt.

NOTÆ.

nitori dicavit qui ab eo Martius. Tamen ante Romam conditam non omnibus Italiæ populis primus fuit. Nam Albanis erat tertius, Phaliſcis quintus, ſextus Hernicis. Vide Ovid. Faſt. 3.

Maſculina & feminina.] Ex Varrone conſtat veteres dixiſſe nomina *virilia* & *muliebria*, item nomina *virilis & muliebris ſexus.* Sed ex Feſti judicio melius *maſculina* & *feminina* dicuntur ſecundum Græcorum conſuetudinem qui ea non ἀνδρικὰ: id eſt *virilia* & γυναικεῖα, id eſt *muliebria* ſed ἀῤῥενικὰ καὶ θηλυκὰ vocant hoc eſt *maſculina & femina.*

Maſculino genere.] *Parentem* pro matre, *crucem*, *ſtirpem*, *frontem* maſculino genere dixiſſe veteres conſtat ut *lupum*, *metum* feminino. Exempla pete a nonio. Sed male hic duas C. Gracchi orationes a Feſto laudari putarunt viri docti, cum de una tantum mentio facta ſit, ut optime monuit Scaliger. Nam quæ in fine leguntur. *Item, &c.* Non Feſti ſed Gracchi verba ſunt ex ejus oratione in P. Popilium poſteriore. *Item,* inquit Gracchus, *cum idem* (nempe Popilius) *in populum & matronas ait* (ſic optime correxit Scaliger cum male alii *in popilium & Mathonem*) *eo exemplo inſtituto dignus fuit qui malo cruce periret.* Adverſario ſuo Popilio Gracchus duo exprobrat. Et quod in populum debacchatus ſit, quem qui offendunt majeſtatis poſtulantur: & in matronas, qui ſexus omnium conſenſu multis præſidiis munitur, atque adeo quod tale exemplum dederit, eſt enim contra leges & contra bonos mores, dignum fuiſſe eum qui malo cruce periret. Hujus orationis Gracchi in popilium mentio extat etiam apud Gellium.

Matellio.] *Matellio a matula dictus, & dictus poſteaquam longius a figura matulæ diſceſſit.* Varro. Matula, matella, matellio, vas aquarium ἀρυτῆρα item vas ad urinam recipiendam. Gloſſ. *Matella*, οὐρητὶς, ἀμὶς.

Materfamilia.] Quæ hic habet Feſtus, ea partim vera, partim falſa ſunt. Verum eſt matremfamilias non antea dictam quam vir ejus paterfamilias. Nam materfamilias proprie ut ait Servius 9. Æneid. illa dicitur quæ in matrimonium convenit per conventionem. Nam per quandam juris ſolennitatem in familiam migrat mariti. Verum eſt etiam non plures una hoc nomine in una familia. Neque enim in una familia plures uxores: Hunc locum peſſime accepit doctiſſimus Hotomanus qui ait non conſentaneum eſſe ut ſi ſocrus vivat quæ materfamilias appelletur, nurus eandem digni-

Mater matuta, manes, mane, matrimonium, materfamiliæ, matertera, matrices, materiæ dictæ videntur, ut ait Verrius, quia ſint bona: qualia ſcilicet ſint, quæ ſunt matura. vel potius a matre, quæ eſt originis Græcæ.

Mater matura manis, *mane*, *matrimonium*, *mater familiæ*, matertera, *matrices*, *materiæ dictæ Videntur* ut ait *Verrius*, *quia ſint bona: qualia ſcilicet* ſint. quæ *ſunt matura*. *Vel potius a matre* quæ eſt origenis *Græcæ* μήτηρ. FESTUS.

PAULUS.

Matrem matutam antiqui ob bonitatem appellabant, & maturum idoneum uſui, & mane principium diei, & inferi dii manes, ut ſuppliciter appellati bono eſſent, [1] & in carmine Saliari, Ceruſmanus, intelligitur creator bonus.

Matertera, matris ſoror, quaſi mater altera, Matertera patris & matris, mihi magna mater eſt.

Matralia, Matris Matutæ feſta.

Matrici cognominantur homines malarum magnarum atque oribus late patentibus.

Matrimes, ac patrimes dicuntur, quibus matres & patres adhuc vivunt.

NOTÆ.

tem obtineat. Imo maxime conſentaneum & verum eſt tam nurum quam ſocerum matremfamilias dictam. Quod addit Feſtus *ſed nec vidua hoc nomine* verum eſt antiquæ illius conſuetudinis habita ratione, neque enim materfamilias dici poterat quæ deſierat eſſe in viri familia. Poſtea tamen tam vidua quam nupta ut *matrona* ſic & *materfamilias* dicebatur, pro eadem enim *matrona* & *materfamilias*. Quod in fine legitur, *nec qua ſine filiis eſt*, id omnino falſum ut ex ſuperioribus patet. Niſi dicas cum Hotomano nomen illud in conventione nuptis datum propter omen, a matris nomine non adepto, ſed cum ſpe & omine mox adipiſcendi Ut de matronis tradit Gellius lib. 18. cap. 6.

Matermatuta] *Matuta*, *manes*, *mane a mano:* id eſt bono Non a *matre*. At *matrimonum*, *materfam*. *Matertera*, *matrices*, *materies*. Non a *mano* ſed a *matre* quæ Græce μήτηρ Dorice μάτηρ.

Matrem matutam.] Vide *mane a diis manibus*. Infra pro *uſui* legendum *uſui*.

1. *Et in carmine Saliari cerus manus.*) Cerus manus optime interpretatur Feſtus *creator bonus*. Neque tamem *cerus* a *cereo* antiquo verbo, ut ipſe putavit, ſed *cerus* eſt *genius*, ut a *carnimen*, *carmen*: *genimen*, *germen*. Ita *genius gerus*, & C pro G *cerus*. Et cerus manus vetuſtiſſima lingua *genius bonus*. Et ita in Ianualio carmine dictus Ianus, qui in Pontificum indigitamentis *Ianus pater*. Et apud Catonem in originibus, *Ianus genius*. Vide Meurſ. Exerc. Crit. part. II. lib. 3. cap. 1.

Matertera.] Matris ſoror, non quaſi *mater altera* ut putat Paulus, eſt enim a matre tantum, ita ut *tera* ſit vocis productio. In fine legendum *matertera eſt*.

Matralia.) Tertio Id, Iunii.

Ite bonæ matres, (veſtrum matralia Feſtum)
Flavaque Thebanæ reddite liba Deæ.

Ovid. 6. Faſt. Matutæ libum proprie *Teſtuatium* dicebatur Varr lib. 4. *Teſtuatium quod in teſta calda coquebatur, ut etiam nunc matralibus id faciunt matronæ*.

Matrici.] Lege *mattici*. *Mattici* autem homines magnarum malarum non quaſi *malatici*, ſed quia γνάθους veteres maxilllas vocabant, unde etiam γνάθωνες in comœdia, *guloſi*.

Matrimes ac patr.] *Matrimes* ac *patri-*

Digitized by Google

Matronæ a magiſtratibus non ſubmovebantur, ne pulſari, contrectarive viderentur, neve gravidæ concuterentur. Sed nec viri earum ſedentes cum uxoribus in vehiculo deſcendere cogebantur.

FESTUS. *Matrona magiſtr*atibus non ſummove*bantur, ne pulſari*, contrectari*ve viderentur neve gravida concuter*entur, *ob* quam *etiam ca*uſam ait Verrius. *neque earum viros ſedentes cum* uxoribus de eſſequo deſcend*ere coactos* a magiſtratibus. quod communi *Vehiculo* vehitur vir, & uxor.

PAULUS. Matronas appellabanr eas fere, quibus ſtolas habendi jus erat.

Matronis aurum redditum cum legitur, hoc ſignificare videtur, quia matronæ contulerunt ornatus ſui aurum ad Capitolium a Gallis Senonibus liberandum, quibus poſtea eſt redditum a populo Romano.

FESTUS. Matronis . . . . to ait, quod *Videtur hoc ſignificare matronis* fuiſſe re*ſtitutum aurum ex quo. P. R. crateram fecerat* & eam Appolloni *Delphos miſerat ut eſt teſti*monio in*dex tabella: quod quidem aurum dederant ma*tronæ orna *tui demptum ſuo, ut votum ſolveretur* Appollini.quid*am dicunt de eo potius eſſe intelligendum* quod contuler*unt olim matronæ vd Capitolium* a Gallis Senon*ib. liberandum.id poſtea reddi*tum eſt a pop*ulo Romano*.

NOTÆ.

mes ſacrorum lingua pro *patrimi* ac *matrimi*. Sic apud Plautum *porci ſacres* pro *ſacri* ſic *manes* pro *mani*, *&c.* Matrimi patrimi autem vel matrimi & patrimi dicebantur quibus uterque parens ſuperſtes erat, Græcis ἀμφιθαλεῖς. Contra quibus alter tantum parens erat, *matrimi* ſi mater, *patrimi* ſi pater. Ut apud Catull *patrima virgo* Minerva quæ Iovem tantum patrem & matrem ciet. Græcis ἑτεροθαλεῖς. Sic pater patrimus dicebatur qui pater erat & patrem habebat. Infra Feſtus.

Matrona.] Hoc pendet e veteri Romanorum more quo magiſtratibus puta conſulibus, Prætoribus, interregibus. &c. Dictatoribus per vias ambulantibus lictores apparebant qui populum ſummoverent, & e via juberent decedere. Ab iis autem ſolæ matronæ non ſummovebantur; ut nec Veſtales. Sed hoc illæ matronarum ac ſexus prærogativa, hæ ſacerdotii & dignitatis iure conſequebantur.

Matronæ magiſtratibus.] Infra de *eſſequo* antique pro *de eſſedo*.

Matronas.] Stolæ uſus matronis tantum, id eſt, pudicis & honeſtis mulieribus conceſſus. Quia ea honeſtioris erat cultus. Famoſæ vero mulieres non ſtolatæ ſed togatæ procedere cogebantur. Unde Martial.

Vis dare quæ meruit munera, mitte togam.

Matronis aurum redditum.] Bis aurum matronas contuliſſe docet Livius, ſemel captis veiis, ut inde votum Apollini ſolverent. Livius lib. 5. cap. 25. & 28. & iterum ut ſumma pactæ mercedis Gallis conficeret, qua adduci ſe poſſe dicebanr, ut Capitoli obſidionem relinquerent idem cap. 50.

Matronis . . . . to ait.] Quod initio deeſt ita ſupplendum: *Matronis aurum redditum Ateius Capito ait*. Vide *Pilentis* & Livius lib. 5. cap. 25. 28. & 50. *Apollons* autem pro *Apollini* antiqua ſcribendi conſuetudine. Sic in æreo numiſmate: *Apolloni Sancto*.

Digitized by Google

Matula, vas urinæ. PAULUS.

Mavortem poetæ dicunt Martem.

Maximæ dignationis Flamen Dialis eſt inter quindecim Flamines, & cum ceteri diſcrimina majeſtatis ſuæ habeant, minimi habetur Pomonalis, quod Pomona leviſſimo fructui agrorum præſidet pomis. FESTUS.

Maximam hoſtiam ovili pecoris appellabant, non ab amplitudine corporis; ſed ab animo placidiore. PAULUS.

Maximi annales appellabantur, non magnitudine; ſed quod eos Pontifex maximus conſecraſſet.

Maximum Prætorem dici putant alii eum, qui maximi imperii ſit: alii, quia ætatis maximæ. [1] pro collegio quidem augurum decretum eſt: quod [2] in ſalutis augurio Prætores majores, & minores appellentur; non ad ætatem, ſed ad vim imperii pertinere. FESTUS.

Maximus Curio, cujus auctoritate curiæ, omneſque curiones reguntur. PAULUS.

NOTÆ.

Matula.] Vide *Matellio.*

Mavorte.] Vide *Mamers.*

Maximæ dignationis.] Lege infra: *minima habetur* &c. nempe, *minimæ dignationis.* In vett. libb. *minime.* Vide *majores Flamines.*

Maximam hoſtiam.] *Victimæ* de majoribus animalibus dicebantur, hoc eſt armentis, etiamſi lactentes eſſent. *hoſtiæ* de minoribus etiam ſi opimæ & τέλειαι. Vide *hoſtia.* Inter victimas taurus præſtabat Virg. 2. Georgic.

— — *& maxima taurus*
Victima.

Inter hoſtias ovis ut hic vides, & ratio poſtulat. In gregibus enim quis ſues & capras præferat ovibus? Ergo maxima victima taurus, maxima hoſtia ovis: & hæc eſt ratio, non quam affert Verrius aut Feſtus. Scalig.

Maximi annales.] Cicer. II. de Oratore: *Erat enim hiſtoria nihil aliud niſi annalium confectio. cujus rei, memoriæque publicæ cauſſa, ab initio rerum Romanarum uſque ad P. Mucium Pontificem maximum, res omnes ſingulorum annorum mandabat literis Pontifex maximus referebatque in album, & proponebat tabulam domi, poteſtas ut eſſet populo cognoſcendi. ii qui etiam nunc annales maximi nominantur.* Et Servius lib. I. Æneid. *Ita autem,* inquit, *Annales conficiebantur. tabulam dealbatam quotannis Pontifex maximus habuit, in qua præſcriptis conſulum nominibus & aliorum magiſtratuum digna memoratu notare conſueverat domi militiaque terra marique geſta per ſingulos dies. cujus diligentiæ annuos commentarios in octoginta libros veteres retulerunt: eoſque a Pontificibus maximis a quibus fiebant annales maximos appellarunt.* In verbis Feſti pro *conſecraſſet* liber quidam melius *confeciſſet.*

Maximum Prætorem.] Hoc eſt, urbanum, qui *major* etiam & *honoratus* dicebatur. Quia jus populo plebique dabat ſummum, ut eſt in carmine Marcii vatis apud Livium lib. 25. cap. 12. non autem quod cæteris erat ætate provectior. Vide *major Conſul.*

1. *Pro collegio augurum.*] Collegium, ſocietas eorum qui eandem artem tractant. Sic collegium fabrorum, collegium Pontificum, &c.

2. *In ſalutis augurio.*] Salutis augurium per 44. annos intermiſſum Auguſtus reſtituit. Erat modus augurii ut ſi Deus permitteret ſalutem populo poſcerent, quaſi ne ſalutem quidem a Diis petere fas eſſet ni prius hoc ipſum Dii conceſſiſſent. Obſervabant autem diem unum quotannis quo nullus ad bellum proficiſcereretur exercitus, nemo ſe ad bellum accingeret, nemo pugnaret, quare in periculis maximeque civilibus neutiquam fiebat Vide Dionem lib. 37.

Maximus Curio.] Qui reliquis curionibus, ſexaginta enim & duo erant in qualibet curia, præerat. *Le grand Curé. Le general des Curés.*

Max'mus Pontifex dicitur, quod maximus rerum, quæ ad ſacra, & religiones pertinent, judex ſit, vindexque contumaciæ privatorum, magiſtratuumque.

Me pro mihi dicebant antiqui.

FESTUS. Me pro mihi dicebant antiqui, ut Ennius cum ait libro ſecundo: Si quid me fuerit humanitus, ut teneatis. & Lucilius: Nunc ad te redeo, ut quæ res me impendet agatur.

Meatus a meando dictus.

PAULUS: Mecaſtor, & mehercules jusjurandum erat: quaſi diceretur, ita me Caſtor, ita me Hercules, ut ſubaudiatur juvet.

Meddix apud Oſcos nomen magiſtratus eſt, Ennius: Summus ibi capitur meddix, occiditur alter.

NOTÆ.

Maximus Pontifex]Poſtrema verba *vindexque contumaciæ privatorum magiſtratuumque.* Negotium faceſſunt doctis viris. Illos fugiebat ſcilicet Pontifici maximo licuiſſe in privatorum contumaciam animadvertere, nec mirum, cum id flaminibus etiam liceret Macrob. *Regem ſacrorum flamineſque non licebat videre fere feriis opus fieri, & ideo per præconem denuntiabant, ne quod tale ageretur, & præcepti negligens multabatur.* Nec privatorum tantum, ſed & magiſtratuum contumaciam coercebat Pontifex Maximus. Valer. Max. *Metellus Pontifex maximus, Poſthumium Conſulem eundemque Flaminem Martialem ad bellum, gerendum Africam petentem, ne alacris diſcederet, multa indicta urbem egredi paſſus non eſt.* Et his exemplis pleni ſunt Romanorum annales quæ ſtudioſus lector paſſim adnotare poterit. Scalig.

Me pro mihi.] E & I promiſcue ab antiquis uſurpata fuiſſe præter Feſtum monuit Quintilian. lib. 1. inſtit. itaque in dandi caſu *me* & *te* dicebant pro *mi* & *ti*, hoc eſt *mihi* & *tibi*. Hujus rei luculentum exemplum eſt apud Plaut. Aſin. 3. 2.

Ut meque teque maxime atque ingenio noſtro decuit.

Me pro mihi dicebant.] Vide notam ſup. ſed male hic Feſtus nam prius exemplum nil probat, cum Latini omnes non minus recentiores quam vetuſtiores dicant, *ſi quid illo homine fuerit. quid me fiat?* &c. quod interpres Terentii explicabit. Poſterius autem nihilo etiam amplius cum apud Lucretium legatur, *ſaxa impendent mare.* lib..

Nec mare quæ impendent veſco ſale ſaxa peresa.

Præterea, quod plane ejuſmodi eſt, dicebant *exitium inſtat illos.* En tibi auctorem locupletem in Plaut. Pœnulo:

— Di immortales meum herum ſervatum volunt
Et hunc lenonem diſperditum, tantum eum inſtat exitii.

An ibi dixerit Feſtus *eum* eſſe in dandi caſu? Sic & apud Lucilium invenias *incumbere gladium.* Sat. lib. 26.

Suſpendat ne ſe, an gladium incumbat ne cœlum videat.

Mecaſter.] Quod Græci jurantes μὰ τὸν præponunt id Romanis erat *me* & *e* hoc eſt *per*: ut *mecaſtor* per Caſtorem, *medius fidius*, per Jovis filium. i. Herculem. *mehercule* per Hercu'em. *Ejuno* per Junonem *Equirine* per Quirinum, *Ecere* per Cererem, *Epol* per Pollucem.

Meddix.] Melius *medix* ut in al quod propius accedit ad Græcum μέδων, regnator. In verſu Ennii lego *unus* pro *ſummus.*

Unus ibi capitur Medix, occiditur alter.

Poſtrema litera vocis *Ennius* adhæſit voci *unus*, *ſunus* unde poſtea factum *ſummus.* Et ita reſcribendum probat vox *alter.*

medibile

Medialem appellabant hoſtiam atram, quam meridie immolabant.

Medibile, medicabile.

Mediocrieulo uſus eſt in ea, quam dixit, Cato in Conſulatu: Ridibundum magiſtratum gerere pauculos homines, mediocriculum exercitum obviam duci. FESTUS.

Mediocriculus idem Cato ponit, cum ait: Ridibundum magiſtratum paucos homines, mediocriculum exercitum obviam duci. PAULUS.

Medioxumum, mediocre.

Mediterreum melius, quam mediterraneum. Siſenna dici putat.

Meditrinalia dicta hae de cauſa. Mos erat Latinis populis, quo die quis primum guſtaret muſtum, dicere ominis gratia: Vetus novum vinum bibo, veteri novo morbo medeor. A quibus verbis, etiam Meditrinæ deæ nomen ceptum, ejuſque ſacra Meditrinalia dicta ſunt.

Meditullium dicitur, non medium terræ, ſed procul a mari, quaſi meditellium; ab eo quod eſt tellus.

Mediusfidius compoſitum videtur, & ſignificare Jovis filium, id eſt, Herculem; quod Jovem Græci Δία, & nos Jovem: ac fidium pro filio, quod ſæpe antea pro L litera D utebantur. quidam exiſtimant. jusjurandum eſſe per divi fidem; quidam, per diurni temporis, id eſt, diei, fidem.

Medullitus, ex intimis medullis.

NOTÆ.

Medialem.] Pro *meridialem*, niſi malis a *medius* factum *medialis*.

Medibile.] A *medeor medibile*, ut a *medicor medicabile*.

Mediocriculo.] A mediocris eſt mediocriculus. in verbis Catonis τὸ *genere*, vel ut alii, *gerere* abundat ut optime monuit Scaliger. Neque illud infra Paulus agnoſcit.

Medioxumum.] Medium antiquitus dicebant *mediotumum*, ut a quoto, *quotumum*. *Quotuma ſunt ades?* Plaut. poſtea *medioxumum*. Plaut. Ciſtell. 2. 1.

Ita me Di Deaque, ſuperi atque inferi & medioxumi.

De diis Medioximis Servius 12. Æn. *Sunt enim*, inquit, *numina aliqua tantum cæleſtia, aliqua tantum terreſtria, alia media, quos Apuleius medioxumos vocat.*

Mediterreum.] Ut Græcis μεσόγαιον. *Mediterraneum* tamen uſus obtinuit.

Meditrinalia.] Varr. lib. 5. *Meditrinalia dies dictus a medendo, quod ut Flaccus flamen Martialis dicebat hoc die ſolitum vinum novum & vetus libari & deguſtari medicamenti cauſſa. quod facere ſolent etiam nunc multi cum dicant novum vetus vinum bibo, novo veteri morbo medeor.* Idem etiam factitatum fuiſſe ad pomorum primitias docet Plin. alicubi, *Cur ad primitias*, inquit, *pomorum hac vetera eſſe dicimus, alia nova optamus?* quo Feſti & Varronis verba alludit, *Novum vetus vinum bibo.* Erant autem meditrinalia 5. id Octobr. Similiter Græci Neoioian celebrabant, de qua Longus lib. 2. Medirrina autem eſt nomen ἀπὸ τοῦ διμηνίου, ut *Cocatrina Lavatrina* & ſimilia.

Meditullium.] Quaſi *media tellus* inquit Feſt. ſed aliter Cicero qui teſtatur in topicis non plus eſſe *Tullium* in *meditullium*, quam *timus*, in *finitimus legitimus*, &c *tullium* ergo eſt vocis productio ut *tolium* in *Capitolium*

Mediusfidius] Vide *Mecaſtor*. Mediusfidius, per Jovis filium. A Græco Δἰὸς factum *dius*. Feſti ſententiam probat Varro lib. 4. *Ælius Gallus Dius fidius dicebat Dijovis filius ut Græci Διόσκουρον Caſtorem: & putabant hunc Sancum ab Sabina lingua & Herculem ab Græca.*

Medullitus.] A medullis ut ab oculis oculitus. Plaut.

Digitized by Google

Meſancilum teli miſſilis genus.

Megaleſia ludos Matris Magnæ appellabant.

Melancoryphi, genus avium, quæ Latine vocantur atticapillæ, eo quod ſumma eorum capita nigra ſint.

Meliboea purpura a nomine inſulæ, in qua tingitur, eſt dicta.

Melicæ gallinæ, quod in Media id genus avium corporis ampliſſimi fiat; L litera pro D ſubſtituta.

Melis haſta a ligno mali dicta.

Melo nomine alio Nilus vocatur.

Melos inſula dicta eſt a Melo, qui ex Phœnice ad eandem fuerat profectus.

NOTÆ

Vt videas illam medullitus m' amare.

Meſancilum.] Scribendum *Meſancylum.* Hoc eſt amentatum jaculum a μέσῃ ἀγκύλῃ medio amento.

Megaleſia] Ludi μεγάλης θεᾶς magnæ Deæ Cybeles ſcilicet quæ Deorum omnium mater. Vide Ovid. 4. Faſt. pri die Non. April. celebrabantur. Megaleſia autem & Megalenſes ludi dicti ſunt contra quod quibuſdam viſum eſt qui diverſos fecere. Vide *Romani.*

Melancoryphi.] Μελαγκόρυφοι. *Atricapilla* vertit Gaza ſunt ficedulæ: ſed diverſo tempore nomen alterum ſortiuntur. Plin. lib. 10. cap. 29. *Alia ratio ficedulis, nam formam ſimul coloremque mutant. Hoc nomen* (ficedularum) *non niſi autumno habent. Poſtea melancoryphi nominantur.* Vide Ariſtot. lib. 8. hiſt. animal. cap. 3.

Meliboea.] Virg. 5. Æneid.

Purpura Mæandro duplici, Meliboea cucurrit.

A Meliboea Theſſaliæ urbe Lucret. lib. 2.

Iam tibi barbarica veſtes Meliboeaque fulgens

Purpura Theſſalico concharum tincta colore.

Melica Gallina.] De mutatione D in L. Vide *delicare.* Medicæ Gallinæ cæteris proceriores ut Medici Galli Varr. de re ruſt. lib. 3. cap. 9. *Ad hanc rem electis maximis Gallinis, nec continuo his quas Melicas appellant falſo, quod antiqui ut Thetin, Thelin, ſic Medicam Melicam vocabant. Hæ primo dicebantur quia ex Media propter magnitudinem erant allatæ, quæque ex iis generatæ poſtea propter ſimilitudinem.*

Melis] Lege: *Melia.* μελίη haſta fraxinea. μελία enim fraxinus Et ridicule Paulus a ligno mali dictam vult, cum malus arbor inepta prorſus ad haſtas ſit.

Melo.] A Græco μέλας. Ita enim Græci Nilum vocavere, tradit Euſtat. & ita intelligendus Heſych μέλας, μέλανος, βαθύς, ἢ ποταμός. *Melas, niger, profundus, vel fluvius.*

Melos.] Inſula in mari Cretico inter Cretam & Sunium Achaiæ promontorium a Phœnicio quodam Melo dicta ut ſentit Feſtus conſentiente Euſtathio in Dionyſ. perieg. ἡ Μῆλος περὶ τὸ Κρητικὸν πέλαγος ἀπὸ τινος Μήλου κληθεῖσα κατὰ τὸν Ἀρριανόν. i. e. *Melos inſula circa mare Creticum a Melo quodam dicta ſecundum Arriani Hiſtoriam.* Sed hoc falſum eſſe docuit doctiſſ. Bochartus in ſuo Chanaan. lib. 1. cap. 14. ubi planiſſime demonſtravit inſulam *Melo* Hebræis dictam Melo. i. inſulam *repletionis*, inſulam *plenitudinis* propter fertilitatem ſcilicet, nam Hebræis *melo* plenitudo, maturitatem ſonat cum de frugibus agitur, & huic inſulæ hæc appellatio mire congruit quæ & fructus tulit uberrimos & tam mira ratione maturescentes ut fruges intra tricesimum diem perfecte matureſcerent & ſementis a multis fieret propemodum ipſa meſſe, nec agricolæ tam tardo quidquam inde deciderer. Theophraſt. plantar. lib. 4. cap. 12. & lib. 8. cap. 3. ab eadem ratione eadem dicta *mimallis, memblis & bibix.* Ab Hebræo ſcilicet *memalle* vel *mamli* quaſi dicas *terram complentem*, id eſt, ad plenam maturitatem brevi ſpatio perducentem, & ex *Mamli* deflexa

Meltom meliorem dicebaut.

Membrum abſcindi mortuo dicebatur, cum digitus ejus decidebatur, ad quod ſervatum juſta fierent reliquo corpore combuſto.

Memorare ſignificat, nunc dicere, nunc memoriæ mandare.

Memorioſus, memorioſior, & memorioſius, (&) memorioſiſſime facit.

Mendicum dici putant velum, quod in prora ponitur.

Mendicum dici Verrius putat a mente ejus, quem fefellerit fortuna. vel quod precetur quemque ut vitæ ſuæ medeatur cibo.

Mendi*cum dici Verrius putat a mente* ejus, quem fe*fellit fortuna, vel quod precetur quemque* ut vitæ ſu*æ medeatur cibo.* FESTUS.

Menſa, frugibuſque jurato, ſignificat per menſam & fruges. PAULUS.

Menſæ in ædibus ſacris ararum vicem obtinebant.

M*enſæ* in ædibus ſacris ara*rum vicem obtinent, quia* legibus earum omnium ſ*acræ quoque menſa ſunt* [1] *ut velut in ararum vel in pulvinaris loco ſint.* [2] *P*rivati quoque in privis *ipſis locis habere ſolent*, ubi ſacra habituri *ſint, cujus modo eſt* parentatio non ſacrific*ium.* FESTUS.

NOTÆ.

Memblis & *Byblis*. M & B permutatis ut ſæpe fit. Solin. *Melos quam Callimachus Mimallida dixit* Plinius: *Melos cum oppido, quam Ariſtides Byblida appellat Ariſteteles Zephyriam. Callimachus Mimalida, Heraclydes, Syphnen & Acyton.*

Melsom.) Lege cum Scaligero *Meliom*. Tarentinum eſt melior, ἀμείνων pro ἀμέλνων. Cum duæ in Græca voce liquidæ interveniunt altera ſemper mutatur in *e*. in Latina lingua, φύλλος *folium*. ἄλλομαι *ſalio*. ἄλλος *alius*. ἀμείνων *menior* quod poſtea *melior*.

Membrum abſcindi.] Etiam os quoddam ad eandem rem adimi teſtatur Varro lib. 4. *Aut ſi os exceptum eſt mortuo ad familiam expurgandam.* Id enim ad purgandam familiam certo genere februi quod vocabant *exuerrias*. Sed illud poſtea Decemviri prohibuere, niſi quis aut peregre aut in hoſtico eſſet mortuus. Hinc intelligenda lex 12. tabularum: HOMINI MORTUO NE OSSA LEGITO, QUO POST FUNUS FACIAT: EXTRA QUAM SI MILITIA AUT PEREGRE MORTUUS SIT. Crinis etiam ſecabatur ad quem pro toto corpore juſta fierent. Vid. Stat. 9. Thebaid. Vide infra *præcidanea agna*.

Memorioſius.] Gloſ. Memorioſus μνήμων. Scal.

Mendicum] Imo potius Mendicus a menda immediate ut optime Scaliger in conjectaneis eſt autem menda cum aliquid deeſt. A *minus*. Iſidor. lib 10. *Mendicus quia minus habet unde vitam degat* Ejuſdem originis eſt *mendicum* vel ut alii *mendicium* velum in prora puta quia id minus velum eſſet.

Menſa frugibuſque] Alii *Meſſe frugibus jurato ſignificat per meſſem & fruges.* In Schedis *menſa*.

Menſa in ædibus ſacris.] Hæc ita ſuppleverat olim Scaliger. Quod ait Feſtus legibus ædium ſacrarum menſas quoque ſacras id papyriano jure continebatur: Menſas ſcilicet arulaſque eodem die quo ædes dedicari ſolent, ſacras eſſe. Ut non dubium ſit quæ lex dedicandæ ædis fuerit, eandem ad vaſa & menſas extendi, cum enim ædis dedicaretur, & omnia quæ ea continerentur dedicari. Scal.

1. *Ut velut in ararum vel pul.*] Id quoque in eodem jure Papyriano relatum fuit uti menſa ritu quo ſupra dictum eſt, dedicata in templo, aræ uſum & religionem pulvinaris obtineret. Hoc eſt lectuli ubi Deorum ſimulacra imponebantur. Scal.

2. *Privati quoque.*] Primum menſæ ſacræ erant impoſitione Salinorum & Sigillorum quæ ἐπιτραπέζια vocabant, Ar-

Digitized by Google

PAULUS. Menſarii, nummularii.

Mentecaptus dicitur, cum mens ex hominis poteſtate abiit; & idem demens, qui de ſua mente deceſſerit; & amens, qui a mente abierit.

FESTUS. *Mentecaptus dicitur, cum mens ex* hominis poteſtate *abiit : & idem appellatur d*.mens, *(quod) de ſua mente aeceſſit, &* a (mente) abierit.

PAULUS. Mentum dicebant, quod nos commentum.

Mercedicius mercenarius, quod mercede ſe tueatur.

Mercedonias dixerunt a mercede ſolvenda.

FESTUS. Mercurius a mercibus eſt dictus. Hunc etenim negotiorum omnium exiſtimabant eſſe Deum.

PAULUS. Merendam antiqui dicebant pro prandio : quod ſcilicet medio die caperetur.

NOTÆ.

nob. lib. 2. *Sacras facitis menſas Salinorum appoſitu & ſimulacris Deorum.* Hoc eſt Θεῶν ἐπιτραπεζίων. Cujuſmodi eſt Hercules ἐπιτραπέζιος. Sylva Statii & Epigrammate Martialis celebratus. Inde ſacræ menſæ frequenter apud veteres, inde & in ὁμοτραπεζίοις religio, Inde & Didoni apud Virgil. Libatio in menſa, lib. 1. Æneid.

Dixit, & in menſa Laticum libavit honorem.

Deinde non omnia ſacra continuo & ſacrificia ſunt. Nam res divina cum Deo fit, ſacrum quidem eſt, non autem ſacrificium Res divina aut ſacrum non niſi in loco ſacro fiebat, ſacrificium autem in loco non ſacro. Ælius Iuriſconſultus: *Si qua ſacra privata ſuſcepta ſunt qua ex inſtituto Pontificum ſtato die, aut certo loco facienda ſint, ea ſacra appellari tanquam ſacrificium. Ille locus ubi ea ſacra facienda ſunt vix videtur ſacer eſſe.* Igitur res divina & parentatio & ſimilia rite in loco ſacro, puta in menſa fit, ſacrificium ſi fiat in loco quodam, non propterea ſequitur locum ſacrum eſſe, ſed religioſum. Sic ad ſepulcra res divina fiebat ſacro parentali. Quo nomine menſæ in ſepulcris ponebantur, & Græcanico & Romano ritu. Scriptores Græci autores & Cicero 2. de legibus: *Nam ſuper terra tumulum noluit quid ſtatui niſi columellam tribus cubitis ne altiorem, aut menſam aut tabellam, & huic procurationi certum magiſtratum præfecerat.* Scaliger.

Menſarii.] Trapeſitæ.

Mente captus dicitur.] Gloſſ. *mente captus.* ἄνους. *Amens.* Cui ſcilicet mens quaſi vincta eſt, &c. Infra in verbis Feſti deeſt vox *amens.* Ita, *& amens quod a mente abierit.*

Mentum.] A *meniſcor* unde poſtea factum *commoniſcor, commentum.*

Mercedicius.] Quidam *mercedinus* Mſ liber ut teſtatur Voſſius, *Merceditus* quæ videtur vera lectio & probant ſequentia, *quod mercede ſe tueatur.*

Mercedonias.] Subintellige *dies.* Ita enim omnes dies menſis intercalaris vocabantur, nam menſis intercalaris *mercedinus* vocabatur. Plutarch. in Numa, Vel *Mercedonius*, idem in Cæſare. Iſidor. in Gloſſis, *Mercedonius qui dat mercedem* nihil præterea reperio. Scalig.

Mercurius.] A Mercibus quia iis emundis & vendundis præerat. Plaut. Prol. Amph.

Vt vos in veſtris velti mercimoniis
Emundis vendundiſque me latum lucris
Afficere, atque adjuvare in rebus omnibus.

Quare & idem putatur eſſe qui *Chanaan* filius Hami ſive Chami. Nam *Chanaan* Hebræis mercatorem ſignificat.

Merendam.] Merenda ut notavit Scaliger in conjectaneis cibus iis qui merebant ære id eſt Mercenariis datus a Domino ſeu conductore ante quam labore

Digitized by Google

Mergæ furculæ, quibus acervi frugum fiunt; dictæ a volucribus mergis, quia ut illi ſe in aquam mergunt, dum piſces perſequuntur, ſic meſſores eas in fruges demergunt, ut elevare poſſint manipulos.

Meritavere (idem) Cato ait, pro meruere.

Meritavere, ſæpe meruere *dicit Cato in Poe*norum IIII. *Suffectes evocaverunt ſtatim omnis* cohortes, omnis *etiam, qui ſtipendia meritaverunt*. FESTUS. PAULUS.

Mertar pro merſat dicebant.

Merum antiqui dicebant ſolum. unde & avis merula nomen accepit: quod ſolivaga eſt, & ſolitaria paſcitur. at nunc merum, purum appellamus.

Meſon perſona comica appellatur, aut coci, aut nautæ, aut ejus generis. dici ab inventore ejus Meſone comœdo ait Ariſtophanes Grammaticus. FESTUS.

Meſſapia Appulia a Meſſapo rege appellata. PAULUS.

Metaphotam quam Græci vocant, nos tralationem, id eſt domo mutuatum verbum, quo utimur, inquit Verrius in or. ne ſæpius quidem FESTUS.

NOTÆ.

mittetentor. Calpurn.

— — *ſera cum venerit hora merenda.*

Merendam tamen idem quod prandium fuiſſe monet hic Feſtus. Quare dicendum eſt priſcis temporibus nondum inducto *prandii* nomine merendam pro prandio fuiſſe, poſtea vero pro cibo qui poſt meridiem dabatur ut apud nos hodieque fit.

Merga.] Plaut. Pœnol. 5. 2.

Palas vendundas ſibi ait & mergas datas,

Vt hortum fodiat atque ut frumentum metat.

Meritavere ſæpe.] Reſcribendum eſt *meritaverunt, ſæpe meruerunt.* Ut ex verbis Catonis manifeſtum eſt. In iis *omnis* pro *omnes* vel *omneis*, antique. Vide *ſuffes.*

Mertat.] Pro merſat *s* mutato in *t*, Græcorum more. Legitur & apud Nonium *mertaret* ſed pro *meritaret* de hoc olim apud illum Deo favente.

Merum.] Id eſt *ſolum*. Terent. *Spem meram.* Et Varro in ſeſqui ulyſſe *meram tunicam.* Imo & quod nunc dicimus *purum* id nihil aliud eſt, quam *ſolum* ut vinum purum quod ſolum eſt nec aquam habet admixtam. A *mero* eſt *merula, merle* quod ſola vagatur Varro lib. 4. *Merula quod mera id eſt ſola volitat.*

Meſon.] Scribendum per diphthongum *Mæſon* De hac voce ex Ariſtophane Grammatico ſic Athenæus lib. 14. ἐκάλουν δ᾽ οἱ παλαιοὶ τὸν μὲν πολιτικὸν μάγειρον μαίσωνα, τὸν δ᾽ ἐκτόπιον τέττιγα. Χρύσιππος δ᾽ ὁ φιλόσοφος τὸν μαίσωνα ἀπὸ τοῦ μασᾶσθαι οἴεται κεκλῆσθαι, οἷον τὸν ἀμαθῆ καὶ πρὸς γαστέρα νενευκότα, ἀγνοῶν ὅτι Μαίσων γέγονε κωμῳδίας ὑποκριτὴς Μεγαρεὺς τὸ γένος, ὃς καὶ τὸ προσωπεῖον εὗρε τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ καλούμενον μαίσωνα, ὡς Ἀριστοφάνης φησὶν ὁ Βυζάντιος ἐν τῷ περὶ προσώπων, εὑρεῖν αὐτὸν φάσκων καὶ τὸ τοῦ θεράποντος πρόσωπον καὶ τὸ τοῦ μαγείρου, &c. *Coquum indigenam & civem Mæſona priſci vocaverunt, externum ac peregrinum Tettigen. Chryſippus Philoſophus Mæſona dictum putat* ἀπὸ τοῦ μασᾶσθαι *a mandendo velut inſcium ac rudem, ventrique deditum, ignarus Mæſona fuiſſe Comœdiarum hiſtrionem natione Megarenſem inventorem perſonæ quam ab eo vocant Mæſona. Vt ſcribit Ariſtophanes Byzantius libro de perſonis qui & eum tradit eum famuli perſonam excogitaſſe, tum coqui, &c.* Vide Heſych. in μαίσω & τέττιξ.

Meſſapia.] Apulia a Meſſapo Neptuni filio Virg. 7. Æn.

At Meſſapus equum domitor Neptunia proles.

Metaphoram.] Lege infra: *Quo utimur,*

Digitized by Google

quidem honeſti ac *ſignificantis verbis defectu*, ut ſpecioſiore at*que eodem etiam ſignificant*iore, quam proprio *vocabulo* rem indicemus . . redit ſua tralatum manebit . . . . quo perveni. . . . . as alieno perinde ac ſuo ab . . . .

Meta*plaſ*ticos dicitur apud *poetas uſurpari id* quod propter neceſſitatem metri *mutare con ueverunt*. quod idem barbariſ*mus dicitur in ſolut*a oratione *con*ſcrib*enda* . .

Meta . . . ca . . . a . cariore . . . . peruentura. . . . . . *quod* . . . . dicare ait Ennius, ... id eſt . , ... abus ut . . . . accip . . . . . *gratia*

PAULUS. Metari caſtra dicuntur, quod metis diriguntur.

Metelli dicuntur in re militari quaſi mercenarii. Attius annalium vigeſimo ſeptimo, calones, famulique. metellique, caculæque, a quo genere hominum Cæciliæ familiæ cognomen putatur ductum. *quod eſt* . . .

FESTUS. Metonymia eſt tropos, cum ab eo, quod continet, ſignificatur id quod

NOTÆ.

inquit verrius in oratione, &c. Reliqua ſunt obſcuriora, eorum tamen ſi non verba, at ſenſum odorari mihi videor. Ita enim fere ſcripſiſſe Feſtum puto: *rem indicemus. Quod ſi proprium quam tralatum magis valeret, redit ad ſua verbum tralatum, manebitque tunc tantum cum quo pervenit eo proprium pervenire non poſſit. Præſertim apud poetas qui alieno perinde ac ſuo abutuntur.* Et ita fere Quintilian. lib. 8. cap. 6. *Transfertur ergo*, inquit, *nomen aut verbum ex eo loco in quo proprium eſt in eum in quo aut proprium deeſt, aut tranſlatum proprio melius eſt, id facimus aut quia neceſſe eſt, aut quia ſignificantius eſt, aut ut dixi quia decentius, ubi nihil horum præſtabit, quod transferetur improprium erit.* Item: *Metaphora enim aut vacantem occupare locum debet aut ſi in alienum venit plus valere eo quod expellit.*

Metaplaſtices.] Metaplaſmus a μεταπλάττω, *transformo, tranſmuto* Quintil. lib. 1. cap. 8. *Deprehendatque quæ barbara quæ impropria, quæ contra legem loquendi ſunt poſita, non ut ex his utique improbentur poetæ, quibus quia plerumque metro ſervire coguntur adeo ignoſcitur ut vitia ipſa aliis in carmine appellationibus nominentur. Metaplaſmos enim & ſchematiſmos, & ſchemata, ut dixi, vocamus, & laudem virtutis neceſſitati damus, &c.*

Meta . . . ca . . . a.] *Metari caſtra vocari a metis.* Nihil aliud video. Neque enim Doctiſſ. Merulæ aſſentiri poſſum qui in hiſce ruderibus latere putavit fragmentum Ennii: *Dico quei hunc dicare cupit.*

Metari caſtra.] *Metari* nihil aliud eſt quam dividere, ſecare ſuis finibus & metis. Inde *metator agrorum* Ciceroni eſt *finitor*, cui rei gruma & decempeda ſerviebat. Hinc *degrumare viam* & *decempedator* pro metatore.

Metelis:] Gloſſarium: Metellus μίσθιος *mercenarius* in fine: *Cæcilia familia cognomen putatur ductum.* Aliter ſchedæ ubi: *Cæcilia familia cognomen pu at duct. m quod eſt. . . . . .* Deſideratur tantum vox *Metellus* Cæciliam familiam pro Cæcilia gente dixit Feſtus quæ Metellorum cognomento potiſſimum clara.

Metonymia.] μετωνυμία a μετὰ & ὄνομα. Adverbum ſonat *tranſnomen, tranſ-*

continetur ; aut ſuperior inferiore , & inferior ſuperiore. quæ continet , quod continetur : ut Ennius cum air : Africa tertibili tremit horrida terra tumultu. ab eo , quod continetur , id , quod continet : ut cum dicitur epota amphora vini. a ſuperiore inferior , ut Ennius : cum magno ſtrepitu Volcanum ventus vegerat. Ab inferiore ſuperior ; ut , perſuaſit animo vinum Deus , qui multo eſt maximus.

Metus feminino genere dicebant. Ennius : Vivam , an moriar , nulla in me eſt metus. PAULUS.

MIGRARE menſa *quod legibus ejus ſacra eſſet dei'que* templi poſita *inauſpicatum apud antiquos habetur* , cum ſequitur ſua *migrantem pœna* *Menſas aiunt* quidam fuiſſe in trivi*is poni ſolitas*, *quæ ſint trivia*les appellatæ. FESTUS.

Mihipte , pro mihi *ipſi* , *Cato poſuit cum dixit* decuit talenta.

. . . . . , . . .
. . . verſia , atque . . . . .
. . . entia item a . . . . .

Mihipte Cato pro mihi ipſi poſuit.

NOTÆ.

nominatio. Figura qua continens ponitur pro contento & contentum pro continente. Continens pro contento Ennius

Africa terribili tremit horrida terra tumultu.

Africa pro *Afris*. Cicero in oratore : *Horridam Africam terribili tremere tumultu cum dicit* (Ennius) *pro Afris immutat Africam.* In reliquis niſi locus depravatus ſit , merito Feſti judicium deſiderabis. Neque enim cum dicitur *epota vini amphora*. Ab eo quod continetur intelligitur id quod continet , ut tradit Feſtus , ſed contra ab eo quod continet , id quod continetur. Nam per amphoram vinum quod in amphora , ut per Africam intelliguntur homines qui in Africa. Audi Quintilian. lib. 8. cap. 6. *Sicut ex eo quod continet , id quod continetur uſus recipit : ut* bene moratas urbes, *&* poculum epotum, *&* ſæculum fœlix. Contentum autem pro continente ut apud Virg.

— — —*Vina coronant.*

Vina pro pateris. A ſuperiore inferiot , cum cauſa ponitur pro effectu ut Vulcanus pro igne. Enn.

Cum magno ſtrepitu Vulcanum ventus vegerat.

Lego *vehebat* vel ut Scaliger *vegebat*. i. erigebat. & ab inferiore ſuperior cum effectus pro cauſſa ut amor & vinum pro cupidine & Baccho , ut

Perſuaſit animo vinum, Deus qui multo eſt maximus.

Lege cum Scaligero :

Perſuaſit nox vinum , Deus &c.

Cui ſimile Terentianum illud Adelph. 3. 4.

Perſuaſit nox , amor , vinum , adoleſcentia.

Humanum eſt. Et Propertius :

Hac Amor, hac Liber durus uterq. Deus.

Metus.] Ennius :

Ni metus ulla tenet rite virtute quieſcunt.

Migrare menſa.] Recte quidem ait inauſpicatum fuiſſe menſa migrare , quia ſacra eſſet , ut jam ſupra dictum eſt , & quia vel eo nomine menſæ omnes ſacræ eſſe debent , quod in quo templo menſa eſt , ejus Dei , cujus templum eſt , ea ſacra ſit. Hujus ſuperſtitionis Plinius meminit lib. 26. cap. 2 *Servii* , inquit, *principis viri commentatio eſt quamobrem menſa linquenda non ſit* Et ex hac commentatione Serviana quæ hic leguntur deſumpta putat Scaliger. quod addit Feſtus menſas in triviis poni ſolitas, de menſis Dianæ ſive Hecate intelligendum eſt.

Mihipte.] Quæ ſequuntur Catonis

Paulus. Militem Ælius a mollitia *κατ' ἀντίφρασιν* dictum putat. eo quod nihil molle, ſed potius aſperum quid gerat. ſic ludum dicimus. in quo minime luditur.

Festus. Milium quidam putant cepiſſe nomen a maxima nummorum ſumma, quæ eſt mille. quod alii Græcæ ſtirpis judicant eſſe, cum id illi *κέγχρον* vocent, tam Hercules quam panicum *μελίνην*.

Paulus. Millus collare canum venaticorum, factum ex corio, confixumque clavis ferreis eminentibus adverſus impetum luporum. Scipio Æmilianus ad populum: Vobis inquit, reique publicæ præſidio eritis quaſi millus cani

Miluina genus tibiæ acutiſſimi ſoni.

Festus. Mina ſingulariter *dici pro eo quod minæ* pluraliter dicimus *Curiatius auctor eſt* item M. Cato *in ſuaſione*. . . .
mina cog. *nulla potu t*. . . . . .

Minam Ælius vocitatam ait mammam alteram lacte deficientem, quaſi minorem factam.

Paulus Minerrimus pro minimo dixerunt.

NOTÆ.

verba ſunt, ſed quæ fruſtra quæras. Et hic etiam mutilæ ſunt ſchedæ.

Militem.] A mollitie dictum vult Ælius Stilo, ſed perperam, alii miles a *mile* quaſi milleſimus Eutrop. lib. 1. de Romulo: *mille pugnatores delegit, quos a numero milites appellavit.* Sed milites prius *merites* dicti, poſtea *meli.es, milites*, unde & contracto nomine iidem dicti *metelli* quaſi *meritelli.*

Milium.] Varr. lib. 4. *milium a Græcis: nam id prius μέλιν* pro *μίλιν*. Ubi Turnebus reſcribit, *μελίνη poſt μελίνη*. Verum *μελίνη* proprie panicum quod a milio diverſum, quare neutiquam ab eo poteſt originem capere milium, niſi id factum dicas propter quandam ſimilitudinem utriuſque leguminis, Nam *μελίνην*, i. *panicum* ſimilem *κέγχρῳ*, i. *milio* tradunt Heſych. Dioſcorid. Galen. & alii. Alterum etymon a millenario numero prorſus ridiculum.

Milius.] Varro vocat *melium* lib. 2. de re ruſt. *Ne vulnerentur a beſtiis imponuntur his collaria quæ vocantur melium id eſt cing. lum circum collum ex corio firmo cum clavulis capitatis, quæ intra capita* (lege queis intra capita) *inſuitur pellis mollis duritia ferri.* Et ita melius dici putat Scaliger: nam *μηλωτὴ* pellis ovilla unde & omne ſcorteum vocabant *melinum* ut apud Plautum *melina* eſt ſcortea mantica, Epidic. 1. 1.

— — — *Aut ſi in melina attuliſti.*

Sed idem eſt millus & melium, dictum enim *melinum, melium, millum* & *millus*, ut *collum*, & *collus* Supra in verbis Scipionis quæ laudat Feſtus legendum ex lib. Fulvii Urſini; *Nobis, inquit, reique præſidio erit is.*

Miluina.] *Tibia quæ jugerent a miluiis dicta miluina quia in accentus exeunt acutiſſimos.* Solin cap. 11. Vide *ingere.*

Mina.] Minam pro minis dixiſſe veteres exemplo Catonis probat Feſtus quod notandum, diſtingui enim inter minam ſingulariter quam Græci *μνᾶν* dicunt & minas notum eſt Cicero 11. de finibus: *A quo iterum funerum ſumptus præfinitur ex cenſibus a minis quinque uſque ad minam.* Verba Catonis forte e ſuaſione legis Voconiæ

Minam mammam.] A *minus* quia minus habet lactis, ſic apud Varronem de re ruſt. *minam ovem hoc eſt ventre glabro.* . id eſt, quæ minus habet lanæ

Minerrimus.] *Minus* parvus pro quo dicebant etiam *miner*, ut *vetus* . *veter*;

Minerva

Minerva dicta, quod bene moneat. hanc enim pagani pro ſapientia ponebant. Cornificius vero, quod fingatur, pingaturque minitans armis eandem dictam putat.

Minime gentium dicebant, pro eo quod eſt omnium gentium judicio minime eſſe faciendum.

Miniſcitur pro reminiſcitur antiquitus dicebatur.

Minora templa fiunt ab auguribus, cum loca aliqua tabulis aut linteis ſepiuntur, ne uno amplius oſtio pateant, certis verbis definita. Itaque templum eſt locus ita effatus, aut ita ſeptus, ut ex una parte pateat, angulusque adfixus habeat ad terram.

Minorem Delum Puteolos eſſe dixerunt, quod Delos aliquando maximum emporium fuerit totius orbis terrarum, cui ſucceſſit poſtea Puteolanum, quod municipium Græcum antea Dicæarchia vocatum eſt. unde Lucilius: Inde Dicæarchum populos, Delumque minorem.

Minores & majores inter cognomina feminarum poni ſolebant.

Minorum Pontificum maximus dicitur, qui primus in id collegium venit. Item minimus, qui noviſſimus.

Minotauri, effigies inter ſigna militaria eſt: quod non minus occulta

N o t æ.

viduus, *viduer*, unde *viduertas*.

Minerva.] Prius dicebant *Menerva*, a qua menervare erat monere ut in ſaliari carmine *promenervat*; monet *menere* eſt *monere*, a quo *meniſcor*, ut *apo apiſcor*; compoſita *comminiſti*, *reminiſci*. Neque tamen *Menerva* a *menere*: nam Minervæ nomen Ægyptium, ut optime docuit Stephanus Guichartus in Harmonia etymologica linguarum Nempe a voce *manor* quod eſt inſtrumentum textorium factum *minoru*. Unde Latinis *minerva*, texendi inventrix, apud Ægyptios enim ars texendi primum inventa Ea manu liciatorium tenens pingebatur. Quod liciatorium quia haſtæ ſive lanceæ ſimile erat, ut in lib. Reg. 1. cap. 17. v. 7. & lib. 2 cap. 21. v. 19. inde Græcis & Latinis Minerva haſtam tenere credita eſt.

Miniſcitur.] Pro *comminiſcitur*, *reminiſcitur*. Vide *mentum*.

Minora templa.] Optime Servius: *Alii templum dicunt non ſolum quod poteſt claudi, verum etiam quod palis aut haſtis ſuſtentatum. aut aliqua tali re, & linteis, aut loris, & ſimili re ſeptum eſt: quod effatum eſt. Amplius uno exitu in eo eſſe non oportet cum ibi ſit cubiturus auſpicans.* Ubi fere omnia quæ Feſtus ſcribit de minoribus templis. *Effari* autem & *effata* auguralia verba ſunt. Vide *ſiſtere fana*.

Minorem Delum.] Vide *Dicæarchia*.

Minores] Feſtus *minor* & *major* cognomina eſſe dicit, ex Varrone tamen conjicere eſt, olim prænomina fuiſſe, ut de prima, ſecunda, tertia, quarta idem ſcribit, quare cum Sigonio dicendum eſt cognomen dici vocem quamlibet qua gentilitia nomina diſtinguamus, qua voce tam prima quam tertia nomina comprehenduntur. Hinc fit ut ratio naſcendi prænominibus pariter & cognominibus, cauſſam dederit Atque ut prænomina aliquando pro cognominibus, ſic cognomina pro prænominibus uſurpata ſunt, ut prima, ſecunda tertia, quarta, major, minor, quæ olim erant prænomina, & nomen gentilitium præcedebant, ut *Prima Valeria*, &c. poſtea cognomina facta & poſt nomen gentilitium poſita ut apud Livium: *Aruns Tarquinius & Tullia minor.* Et Horat.

Cum Sagana majore ululantem.

Minotauri effigies.] Vide *lupi*. Et non aquilam tantum vel minotaurum Priſci illi Romani, ſed plura ejuſmodi anima-

Digitized by Google

eſſe debent conſilia ducum, quam fuit domicilium ejus Labyrinthus. Minotaurus putatur eſſe genitus, cum Paſiphæ Minois regis uxor dicitur concubuiſſe cum tauro. ſed affirmant alii Taurum fuiſſe nomen adulteri.

Paulus. Minucia porta appellata eſt, eo quod proxima eſſet ſacello Minuci. Minucia porta Romæ eſt dicta, ab ara Minuci, quem Deum putabant.

Minuebatur populo luctus ædis dedicatione, cum à Cenſoribus luſtrum condebatur; cum votum publice ſuſceptum ſolvebatur. privatis autem, cum liberi naſcerentur; cum honos in familiam veniret; cum pater aut liberi, aut vir, aut frater ab hoſte captus domum rediret; cum puella deſponſaretur, cum propiore quis cognatione, quam is qui lugeretur natus eſſet; [2] cum in caſto Cereris conſtitiſſent.

Festus Minuitur populo luctus ædis dedicatione; cum Cenſores luſtrum condiderunt; cum votum publice ſuſceptum ſolvitur. privatis autem, cum liberi nati ſunt; cum honos in familia venit; cum parens, aut liberi, aut vir, au frater ab hoſte captus domum redit; [3] cum deſponſa eſt; cum propiore quis cognatione, quam is, qui lugetur, natus eſt; cum in caſto Cereris eſt, [4] omnique gratulatione.

Minurritiones appellantur avium minorum cantus.

Minuſculæ Quinquatrus appellabantur Idus Juniæ quod is dies feſtus

N o t æ.

lia in pugnas aut raptus nata. bello præferebant, ut lupos, equos, apros, porcos &c.

Minucia.] Ubi fuerit ignotum eſt. ut & quis fuerit iſte Minutius. Putabam olim Minuciam portam eandem eſſe & trigeminam ab eo Minucio ſic dictam qui extra eam aurato bove donatus eſt. ut narrat Livius 4. 16. Sed nihil ibi de ſacello; quare amplius quærendum.

Minuebatur populo luctus] Cum a Cenſoribus luſtrum condebatur, hoc eſt cum cenſores cenſu peracto Suovetaurilibus urbem vel exercitum expiabant. id enim eſt *luſtrum condere*. Livius lib. 1. *Ibi inſtructum exercitum omnem ſuovetaurilibus luſtravit, idque conditum luſtrum appellatum, quia in cenſendo finis factus eſt.*

1. *Cum honos.*] Puta conſularis, Prætoria, Cenſoria dignitas, &c.

2. *Cum in caſto Cereris.*] Vide *Græca feſta*. In caſto Cereris eſſe dicebantur myſtæ qui ut Cereri operarentur & puriter facerent rebus Venereis abſtinebant, ἤγνευον, id enim eſt ἁγνεύειν & caſtus ἁγνεία. Unde pro ritu & inſtituto quia ſic rite facerent. Varro rerum Roman. lib. 1. *Noſtro ritu ſunt facienda civilius quam Græco caſtu*, rite & caſte ἁγνῶς.

3. *Cum deſponſa eſt.*] Fortaſſe melius, *cum deſponſatio eſt.* Idque Fulv. Urſino etiam placuit.

4. *Omnique gratulatione.*] Hoc eſt cum ob quemcumque felicem eventum in templis Deis gratias agerent, puta ob liberatam urbem, ob ſervatum exercitum, ob victoriam hoſtibus reportatam.

Minurritiones.] Male quidam *minurrationes*. Minuritiones a *minurire*. quod a Græco μινυρίζειν, querula ac gracili voce cantillare. de hirundinibus uſurpavit Sidonius. Et μινυρίζω eſt a μινυρὸν quod μικρὸν ὀλίγον, i. parvum interpretatur Heſych.

Minuſcula quinq.] Varr. lib. 5. *Quinquatrus minuſcula dicta Iunia idus ab ſimilitudine majorum, quod tibicines tum feriati per urbem vagantur & conveniunt ad ædem Minervæ*, Minores vocat Ovid 6. Faſt.

erat tibicinum, qui Minervam colebant. Quinquatrus proprie dies feſtus erat Minervæ, Martio menſe.

Minutum, & minuere ex Græco μινύω dictum videri poteſt. PAULUS.

Minyæ dicti Argonautæ, quod plerique eorum ex filiis Miniæ fuerant orti.

Mirachidion primæ adoleſcentiæ.

Miracula, quæ ſunt digna admiratione dicimus, antiqui in rebus turpibus utebantur. FESTUS.

Mirior dicebant comparativum a miro. Titinius; Mirior inquam tibi videor. PAULUS.

Miſcelliones appellantur, qui non certæ ſunt ſententiæ, ſed variorum, mixtorumque judiciorum (ſunt.)

Miſenum promotiorum a Miſeno tubicine Æneæ ibi ſepulto eſt appellatum. FESTUS.

Miſeratur is, qui conqueritur aliena incommoda: miſeretur is, qui miſerum ſublevat.

NOTÆ.

Et jam quinquatrus jubeor narrare minores
Nunc ades o cœptis, flava Minerva, meis,
Cur vagus incedit tota tibicen in urbe?
Quid ſibi perſona, quid toga longa volunt?

Vide & Livium lib. 9.

Minutum.] *Minutum* eſt a *minuo* quod a μινύθω vel μινύω, quod a μινὺς attice pro μικρὸς, parvus Euſtath. bene itaque Scaliger qui pro μινυω legendum monet μινύειν.

Minyæ.] Argonautæ. Pindar. Od. 4. Pyth.

— — — — — μετὰ γὰρ
Κεῖνο πλευσάντων Μινυᾶν θεόπομ-
Ποι σφίσι τιμαὶ φυτεύθεν.

id eſt:

— — — *Ad illud enim* (vellus aureum)
cum navigaſſent Minyæ, divini
illis honores plantati ſunt. Dicti autem Minyæ a Minya Neptuni filio ad quem & Tritogeneiam Æoli filiam maxima eorum pars genus referebat. Apol. 1. Argonaut.

— — — ἐπεὶ Μινύαο θυγατρῶν
Οἱ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι ἀφ᾽ αἵματος εὐχετόωντο.

i. e. — — *Quoniam Minyæ filiarum*
Plerique eorum & optimi a ſanguine eſſe gloriabantur

Verum Strabo & Euſtathius Minyas a Minyo Orchomeno genus habere tradunt, quorum alii in Iolcum migrarint, a quibus Argonautas Minyas dici. Vide Theocritum Idyl. 16. v. 104.

Mirachidion.] Lege: *miracidion*, μειράκιον, μειρακίδιον, μειρακύλλιον Ariſtoph.

Miracula.] Pro rebus turpibus Arnob. *Vertit Baulo artes, & quam ſerio non quibat allicere, ludibriorum ſtatuit exhilarare miraculis.* Inde miraculæ meretrices dictæ, Plaut. *Diobolares, ſchœnicula, miracula.* Quem locum adducens Varro lib. 6. *Miracula*, inquit, *a miris id eſt, monſtris, a quo Ælius ait perſonas diſtortas oribus difformes miriones.* Monſtra etiam dixit Catull. quæ Arnob. & Feſtus miracula.

Sed tu cum Cappone omnia monſtra facis.

Mirior] Varro γνῶθι σ αυτον. *Quid hoc mirius?*

Miſenum prom.] Montem vocat Virgil. 6.

Monte ſub aërio qui nunc Miſenus ab illo
Dicitur æternumque tenet per ſæcula nomen.

Miſeratur.] *Miſerari* eſt lamentari & deplorare: *miſereri*, alterius infelicitate moveri. Ita miſeramur caſum noſtrum,

Miſeret me eadem forma dicitur, qua piget, penitet, tedet.

Modo cum per correptum O dicitur ſignificat tempus, ut modo veni. & ponitur pro tantum, ut Tace modo. quod ſi producta poſteriore ſyllaba enuncietur, dativus vel ablativus eſt caſus, ab eo, quod eſt modus.

Modo quodam, id eſt ratione. dicuntur omnia iſta a modo: commoditas, commodus, commodat, accommodat, modice, modeſtia, moderatio, modificatio

FESTUS. *Modo* quodam id *eſt ratione, dicuntur iſta omnia a modo* fit commodi*tas, commodus, commodat, accommo*dat, modic*e, modeſtia, moderatio Mo*-*di*ficatio.

PAULUS. Mœne ſingulariter dixit Ennius: Apud emporium in campo hoſtium per mœne.

FESTUS. Mœnia & muri, & alia munienda urbis gratia facta, ut (Attius in Helenibus: Signo extemplo canere, ac tela ob mœnia offerre imperat) Significat etiam officia. Plautus (in Nervolaria): prohibentque mœnia alia unde ego fungar mea.

Mola vocatur etiam far toſtum, & ſale ſparſum, quod eo molito hoſtiæ aſpergantur. *molas avias inepte quidam dict.u putant.*

PAULUS. Moles pro magnitudine fere poni ſolet. moliri, & molitiones a movendo certum eſt dici

Moll. ſtras dicebant pelles oviles, quibus galeas extergebant.

FESTUS. Molucrum non ſolum quo molæ vertuntur dicitur, id quod Græci μυλήκορον appellant, ſed etiam tumor ventris qui etiam virginibus ſolet evenire,

NOTÆ.

aliorum infortunium. Virg 5.

Me liceat caſum miſerari inſontis amici

Sueton. in Claud. *Miſeratus eſt conditionem ſuam.* Plaut.

Se ipſam miſeratur.

At miſeremur ſemper aliorum ut eis opem feramus. Virg.

Miſerere animi non digna ferentis.

Neque tamen illud diſcrimen ubique a veteribus obſervatum.

Modo cum per correptum O.] Adverbia in o ſemper debent corripi, *imo, merito, crebro, cito, ſero,* ut diſtinguantur ab adjectivis nominibus ſexti caſus, ab *imus, meritus, creber, ſerus*. Vide in *ergo, modo, quando*

Modo quodam id.] Lego: *Modo quodam id eſt ratione, a modo dicuntur iſta omnia: commoditas,* &c.

Mœne.] Singulariter pro *mœnia*.

Mœnia.] Pro *munia* a muniendo ut pro *murus, mœrus*. Verba Attii ſic legit Merula: — *Signa extempulo*

Canere ac tela ob mœnia adferre imperat.

Ob mœnia, id eſt ad mœnia. Vide *Ob.* mœnia pro officia Plaut.

Prohibent quin mœnia aliunde fungar mea.

Ita enim legendus hic verſus ut in Al.

Mola] Vide *immolare, & mures.* In fine *Molas avias inepte quidam dictas putant.* certe non capio. Puto reſcribendum *molas alias* Ut dicat Feſtus inepte facere eos qui molam aliam dictam putant quam far cum ſale. Nihil aliud video.

Moles.] Lege: *moliri & molitiones a molendum certum eſt dici.* Imo potius a molibus eſt *moliri* a quo & *molitiones*.

Molleſtras,] Sic Latini vocabulum Græcum depravarunt, & e μηλωτὴ quod pellem ovilem ſignificat, *molleſtram* interpolarunt Turneb. lib. 3. cap. 11 & lib. 19. cap. 24. Melota; poſtea *melotra ſ* inſerto, *meloſtra, moleſtra,* geminatis literis *molleſtra*.

Molucrum.] Lege: *Non ſolum quo mola vertuntur,* &c. ſcopulum enim molarem ſignificat, pro μυλήκορον lege μύλακρον, μυλήκορον a μύλη *mola* & κορεῖν *verrere*.

cujus meminit Afranius in virgine? Ferme virgini, tamquam gravidæ mulieri, creſcit uterus, molucrum vocatur, tranſit ſine doloribus. Cloatius etiam in libris ſacrorum. Molucrum aiunt eſſe lignum quoddam quadratum, ubi immolatur. Idem Ælius in explanatione carminum Saliarium eodem nomine appellari ait, quod ſub mola ſupponatur. Aurelius Opilius appellat, ubi molatur. PAULUS. FESTUS.

Momar, Siculi ſtultum vocant.

Momen, momentum. Lucretius: Momine ſi parvo poſſent impulſa moveri. PAULUS.

Monile dictum eſt ornatus muliebris, qualem habuiſſe Eriphylem fabulæ ferunt. ex eo etiam equis præpendens a collo ornamentum monile appellatur.

Monimentum eſt, quod mortui cauſa ædificatum eſt: & quidquid ob memoriam alicujus factum eſt, ut fana, porticus, ſcripta & carmina. Sed monimentum quamvis mortui cauſa ſit factum, non tamen ſignificat ibi ſepultum

Monitores dicuntur & qui in ſcena monent hiſtriones, & libri commentarii.

Monodos appellatus eſt Pruſiæ filius, qui unum os habuit dentium loco. ſimiliter habuit & Pyrrhus rex Epirotarum.

NOTÆ.

At molucrum, tumor ventris eſt a *μυλήκριθος*, mola carnis quæ proprie ex ſemine virili, quare improprie de virginis tumore *molucrum* dixit Afranius, cujus verſus ſic legit Scaliger:

— — — Ferme virgini
Excreſcit uterus tanquam gravido mulieri.
Molucrum vocatur, tranſit ſine doloribus.

Momar.] Heſych. *μῶμαρ, μέμψις, αἶσχος, ὄνειδος, Momar, opprobrium, dedecus, crimen.* Iſidor. in Gloſſ. *momar, ſiculus, ſtultus, qui cito movetur ad iram Plaut. Quid tu o Momar, ſicule homo præſumis?* Idem ibid. *Marſiculus qui cito movetur ad iram. Plut. Quid ais homo marſicule.* Quæ procul dubio ita emendanda: *momar. Siculus, qui cito movetur ad iram, Plaut. quid tu o momar, homo ſiculo.* Hæc inde corruptelam traxere quod in *homo momar ſiculo*, *mo* prior ſyllaba vocis *momar* cum *mo* poſteriori vocis *homo* coaluit, & unam tantum effecit. In verſu Planti non tantum *momar* ſed & *ſiculus* pro *ſtulto*.

Momen.] A ſupino motum, momen, momentum. *Moveo, movimen, momen.* Ut a *luceo, lucimen, lumen*; a *pono, ponimen, pomen*, unde *pomentum*, &c.

Monile.] Ornamentum ex auro & gemmis quod ex mulierum collo pendet, quale Polynices Eriphylæ Amphiarai uxori dedit ut Amphiaraum ad bellum capeſſendum cogeret. Apollod. lib. 3.

Monimentum.] Vel *monumentum*, ut veteres ſcribebant, quidquid ſcriptum vel factum memoriæ cauſſa, & proprie in defunctorum memoriam ſive cadaver contineat, ſive ſit inane, quod Græci vocant κενοτάφιον. Varr. lib. 5. *Sic monimenta quæ in ſepulcris, & ideo ſecundum viam, quo prætereuntes admoneant, & ſe fuiſſe & illos eſſe mortales. ab eo cætera quæ ſcripta ac facta memoriæ cauſſa, monimenta dicta.*

Monitores] Græcis ὑποβολεῖς quaſi dicas *ſubjectores*. Gloſſ. *monitor, ὑποβολεύς.* In Phormione Geta monitor dicitur qui conſilium dederat, Act. 1. Sc. 1.

O facinus audax! O Geta monitor

Monodos.] *Μονόδους* qui dentium loco unum os æqualiter extenſum habet, ut Pruſiæ filius & Epirotarum rex Pyrrhus. Valer. Max. Plin.

Monſtrum. ut Ælius Stilo interpretatur, a monendo dictum eſt, velut moneſtrum. Item Sinnius Capito, quod monſtret futurum, & moneat voluntatem deorum. quod etiam prodigium, velut prædictum & quaſi prædictum, quod prædicat eadem, & portentum, quod portendat, & ſignificet. inde dici apparet id quartum, quod mihi viſum eſt adjiciendum, præſertim cum ex eadem ſignificatione pendeat, & in promptu ſit omnibus, id eſt oſtentum, quod item ab oſtendendo dictum eſt. Monſtra dicuntur naturæ modo egredientia, ut ſerpens cum pedibus, avis cum quatuor alis, homo cum duobus capitibus, jetur cum diſtabuit in coquendo.

Monſtra dicuntur naturæ modum *egredientia: ut ſerpens cum pedibus, avis* cum quat*uor alis: homo cum duobus capitibus,* jecur cum diſt*abuit in coquendo.*

Paulus. Moracias nuces. Titinius duras eſſe ait. unde fit diminutivum moracillum.

Morboſum hominem, morbo aliquo affectum.

Mortem obiiſſe, ea conſuetudine dicitur, qua dixerunt antiqui ob Romam legiones ductas. & ob Trojam duxit exercitum, pro ad. ſimiliterque vadiminium obiiſſe, id eſt vadimonium iiſſe, & obviam, ad viam.

Festus. Mortis cauſa ſtipulatio exiſtimatur fieri, ut ait Antiſtius Labeo, quæ ita fit, ut morte promiſſoris confirmetur, aut ut quidam dixerunt, cujus ſtipulationis non fuit cauſa.

Mortuæ pecudis corio calceos, aut ſoleas fieri Flaminicis nefas habetur: ſed aut occiſæ alioqui, aut immolatæ. quoniam ſua morte extincta omnia funeſta ſunt.

Paulus. Mortuæ pecudis corio calceos fieri Flaminicis nefas habebatur, quoniam ſua morte extincta omnia funeſta æſtimabantur.

Notæ.

Monſtrum.] A monendo, moneſtrum, monſtrum, paſſim apud bonos autores. Cicero tamen a monſtrando lib. 1. de divinat. *Quia enim oſtendunt, portendunt, monſtrant, prædicunt, oſtenta, portenta, monſtra, prodigia dicuntur.* Idem & lib. 2. de nat. Deor. Sed minus bene. De oſtentis portentis & prodigiis. Vide ſuo loco.

1. *Prodigium velut.*] Lego: *Prodigium velut prodicium & quaſi prædicium.*

2. *Quod item ab oſtendendo dictum eſt.*] Schedæ: *Quod item ab oſtendendo dictum eſt ut apud autores qui monent hiſtriones in ſcena, ſed etiam ubi adjiciuntur commentarii.* Quæ diverſa ſunt. Nam poſt *dictum eſt.* Sequuntur verba Feſti de monitoribus quæ retractis fugitivis vocibus ita ſunt reſcribenda: *Monitores dicti ſunt qui monent, ut apud autores, qui monent hiſtriones in ſcena, ſed etiam ubi adjiciuntur commentarii.* Nihil certius, quæ ſequuntur: *monſtra dicuntur*, &c. Novum caput incohant & Paulo ſunt adſcribenda.

Moracias.] A mora ſcilicet voce efficta.

Mortem obiiſſe.] Mortem adiiſſe. Vide ob.

Mortis cauſſa ſtipulatio.] Lege in fine: *Cujus ſtipulationis mors fuit cauſſa.* Et hæc vera eſt hujus ſtipulationis ratio, non vero quam putavit Labeo.

Mortua pecudis corio.] Servius 4. Æneid. *Sane Flaminica non licebat neque*

Mortuus ab emerita vita dictus.

Mos eſt inſtitutum patrium pertinens maxime ad religiones, cærimoniaſque deorum antiquorum.

Mos eſt *inſtitutum* patrium *id eſt memoria* defunctorum veterum pertinens maxime ad religiones *cerim*oniaſque antiquorum. PAULUS.

Moſculis Cato pro paruis moribus dixit *in ea quam ſcripſit* . . vis qui moribus dixit . . . . PAULUS.

Mox Paulo poſt.

MUCIA prata trans Tiberim dicta a Mucio, cui a populo data fuerant, pro eo quod Porſenam Etruſcorum regem ſua conſtantia ab urbe dimovit. FESTUS: PAULUS.

Muger, muccoſus.

Muger dici ſolet a caſtrenſium hominibus quaſi muccoſus is, qui talis male ludit. FESTUS.

Muginari eſt nugari, & quaſi tarde conari.

Mugionia porta Romæ dicta eſt a Mugio quodam, qui eidem tuendæ præfuit. PAULUS.

NOTÆ.

calceos, neque ſoleas morticinas habere. Morticina autem dicuntur quæ de pecudibus ſua ſponte mortuis fiebant. Neque ſupra genu ſuccinctam eſſe. Unde patet male apud Feſtum quoſdam pro *Flaminicis* reſcribere *Flaminibus.*

Mortuus.] Quomodo ab emerita vita? an *emeritus emerius, emertuus e* in *o emortuus, mortuus?* Nugæ a *morior, moritus* addito u *morituus,* mortuus.

Mos eſt.] *Mos* eſt inſtitutum quodlibet conſuetudine firmatum: *ritus* vero eſt ordo & modus in adminiſtrandis maxime ſacrificiis, unde Virg.

— — *Morem ritumque ſacrorum*
Adjiciam.

Interdum tamen & *ritus* pro *more* uſurpatur & *mos* pro *ritu.* Ut hic.

Mos eſt ...) Hæc ex ſuperioribus facile intelliguntur. *Mos eſt inſtitutum patrium id eſt memoria veterum pertinens maxime ad religiones cæremoniaſque Deorum antiquorum.* Vox *defunctorum* quæ in codice apparet explicatio eſt vocis *veterum.* Neque apparet in ſchedis.

Moſculis.] A *mos moſculus.* Alii legunt *moſcillis,* vel *moſillis* ut in Gloſſ. Iſidori, *moſillus, parvus mos.* Cui poſteriori non adverſatur analogia; nam ut a *puſus puſillus,* ſic a *mos moſillus.* Nihil tamen hic mutandum eſt. Optime enim a *mos moſculus* ut a *flos floſculus,* &c.

† *In ea quam ſcripſit* . . . . *vis qui moribus.*] Schedæ: *Moſculis Cato pro parvis moribus dixit in ea quam ſcripſit* . . . . Supra Feſti & Pauli verba male cohæſere.

Mucia prata.] Livius II. 13. *Patres C. Mucio virtutis cauſſa trans Tiberim agrum dono dedere, quæ poſtea ſunt Mucia prata appellata.*

Muger.] A veteri *mugo* pro *mungo* ut *frugo* pro *frango, muger,* muccoſus, *morveux.*

Muginari.) Cauſari, tergiverſari, moras nectere Gloſſ. Iſidori. *Muginatur, cauſatur.* Uſus eſt Cicero ad Atticum lib. 16. ep. 12. *De ocella dum tu muginaris nec mihi quidquam reſcribis, cepi conſilium domeſticum.* Nonius interpretatur *murmurare.* Ut & in Gloſſario, *muginor,* γογγύζω, id eſt, *murmuro.* Erit igitur *muginor* vel a *mugio,* vel ut Doctiſſimo Voſſio placebat, a *nugor, nuginor,* n in m *muginor.*

Mugionia porta.] Melius Varro qui lib. 4. Mugionis portam dictam ducet a mugiente pecore, id eſt, bubulo Quod per eam ad paſcua ſua exigeretur ab antiquo oppido, palatino ſcilicet, ubi primum Roma condita. Ejus verba: *Præ-*

Mulciber Vulcanus a molliendo ſcilicet ferro dictus (eſt) mulcere enim mollire, ſive lenire eſt. Pacuvius: Quid me obtutu terres; mulces laudibus?

Muli Mariani dici ſolebant a C. Mario inſtituti, cujus milites in furca interpoſita tabella varicoſius onera ſua portare adſueverant.

Mulis celebrantur ludi in Circo maximo Conſualibus. quia id genus quadrupedum primum putatur cœptum currui, vehiculoque adjungi.

Mulus vehiculo Lunæ adhibetur, quod tam ſterilis ea ſit, quam mulus, vel quod ut mulus non ſuo genere, ſed equi creetur, ſic ea ſolis, non ſuo fulgore luceat.

Festus, Mulleos genus calceorum aiunt eſſe, quibus reges Albanorum primi, deinde patricii uſi ſunt. M. Cato Originum libro ſeptimo: Qui magiſtratum curulem cepiſſet, calceos mulleos allucinatos, ceteri perones. Item Titinius in Setina: [1] Jam cum muleis te oſtendiſti, quos tibiatis in calceos. quos putant a mullando, id eſt ſuendo dictos.

Notæ.

terea intra muros vides portas dici: in palatio mugionis a mugitu, quo ea pecus in bucitatum antiquum oppidum exigebat. Eadem & *Trigonia* & *porta palatii* dicta.

Mulciber.] A mulcendo ferro, imo potius a *mulcendo* tantum, ut a *craceo creber.* A *tumeo, tuber.* Sic a *mulceo mulciber.* Gloſſ. *mulciber, ἥφαιστος, ἀμφιγυήεις.*

Muli Mariani.) Sic per jocum Romani milites vocabantur, nam C. Marius recidendorum impedimentorum gratia, quibus maxime agmen oneratur, vaſa & cibaria militum in faſciculos aptata furcis, quas appellarunt ærumnulas, impoſuit, quibus onuſti milites iter conficiebant.

Mulis celebrantur ludi.) De Conſualibus ſuo loco dictum eſt. Mulis autem tunc ludos celebratos fuiſſe præter Feſtum nemo quod ſciam docuit.

Mulleos.] Mullei vel mullei calcei dicuntur non ab antiquo verbo *mullare* ſuere, ut putavit Scaliger, ſed a colore mulli piſcis nam puniceos fuiſſe vel ex Dione certum eſt qui ait Cæſarem uſum *ὑποδέσει ἐνίοτε ὑψηλῇ καὶ ἐρυθρῇ χρῆν κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν τῇ Ἄλβῃ ποτὲ γενομένους*, id eſt, *calceo alto, colore purpureo quo olim Albanorum reges utebantur.* Aperte Mulleos deſcribit quos ab Albanis regibus ad patricios tranſiiſſe idem docet. Nam ſtante libera republica Patricii & Senatores calceos nigros geſtabant, ex patriciis autem qui Magiſtratum curulem cepiſſent, mulleos, hoc eſt, rubros, at poſtquam Imperatores ſibi ſolis puniceos illos ſive mulleos calceos voluere quaſi proprios relinqui, conſulibus non purpurei aut punicei ut antea ſed aurati ſunt attributi ut conſtat ex Caſſiodoro. Ita igitur, ut optime ad Vopiſcum Salmaſius, conciliandi ſunt autores qui patriciorum nigros faciunt calceos & qui mulleos, nam patriciorum eorum qui magiſtratum curulem cepiſſent, proprium geſtamen erant mullei calcei, reliquorum qui nondum in ſella curuli ſediſſent, vulgariter nigri. Id omnino evincit locus Catonis cujus verba ſic legit Scaliger: *Qui magiſtratum curulem cepiſſent calceos mulleos, alii uncinatos, ceteri perones.* Porro, docet idem Salmaſius Puniceos illos ſive Mulleos calceos Tyrrhenicos etiam dictos quod eorum factura Tuſcanica eſſet, ut Virgilius Tyrrhenos calceos Evandro regi tribuit lib 8

Et Tyrrhena pedum circumdat vincula plantis.

Ubi Servius: *Tyrrhena vincula Tuſca calceamenta & dicit crepidas quas primo habuere Senatores, poſt Equites Romani, nunc milites. Alii Senatorios calceos volunt quia hoc genus calceamenti a Tuſcis ſumptum eſt.* Sed adi ipſum Salmaſium ad Vopiſcum. In verbis Catonis pro *allucinatos* Turneb. *alutacinatos.* nempe ab aluta Alii *alatatos.* vel *lunulatos.* Perones, calcei toti ex pellibus, ex corio crudo Iſidor. in Gloſſ. *Pero, calceamenta priſca.*

1. *Iam cum Mulleis.*) Verſus Titinnii.

Multam

Multam Oſce dici putant pœnam quandam. M. Varro ait pœnam eſſe, ſed pecuniariam, de qua ſubtiliter in libro primo quæſtionum epiſtolicarum refert. Maximam multam dixerunt trium millium & viginti aſſium. quia non licebat quondam pluribus triginta bobus, & duabus ovibus quemquam multari. æſtimabaturque bos centuſſibus, ovis decuſſibus.

Multifacere dicitur, ſicut magnifacere, & Paruifacere. Cato: Neque fidem, neque juſiurandum, neque pudicitiam multifacit. Quod merito ab uſu receſſit, quia quantitas numero non æſtimatur, nec deſiderat. multitudinem. PAULUS

Multifa*cere antiqui dicebant ſicut* magnifacere, & par . . . FESTUS
. . tiam de pudicitia.
M . . . .
. . . ntitas. . . . . .
. . . . neturnu . . . .

Multifariam dixerunt antiqui, quod videlicet in multis locis fari poterat: id eſt dici. PAULUS

Mummiana ædificia a Mummio dicta.

NOTÆ.

— — — jam cum mulleis
Te oſtendiſti quos tibiatim calceas.

Tibiatim, hoc eſt, ad mediam uſque tibiam. Ita erant omnia ea genera calceamentorum, qualia Turcarum hodie, medio crure tenus, quod & Tertullianus manifeſto oſtendit lib. de Pallio: *Impure cruri purum, aut mulleolum inducit calceum*. Scaliger. Adde illud Horat.

— — nigris medium impediit crus
Pellibus.

Multam.] Oſcum vocabulum, a quo *multus*, quod numerando multa æſtimaretur, & *multare*, numerare Plaut. Stich. 3. 1.

Quam multas tecum miſerias multaverim.

Multa autem primis temporibus in ovibus & bubus æſtimatis conſtitit, quibus tunc abundabat Italia Gell. lib. 11 *Suprema multa erat duarum ovium, & triginta boum pro copia ſcilicet boum & penuria ovium. Sed cum ejuſmodi multa pecoris armentique a magiſtratibus dicta erat, adigebantur boves oveſque, alias pretii parvi, alias majoris, eaque res faciebat inæqualem multa punitionem. idcirco poſtea lege Aiter a* (quam Tarpejam alicubi vocat Feſtus) *conſtituti ſunt in oves ſingulas aris deni, in boves aris centeni, minima vero multa fuit ovis unius.*

Multifacere.] Ut parui facere, flocci facere, &c. Sed non video cur illud merito ab uſu receſſiſſe dicat Feſtus, quod quantitas non æſtimetur numero, quaſi vero quantitas non alia ſit continua ab diſcreta. Sed forte pro *quantitas* reſcribendum *qualitas*.

Multifacc . . . .] Ex ſcripturæ veſtigiis videri poſſit hæc in duo capita fuiſſe diviſa. Et forſan confuſa ſunt quæ de multifariam ſcripta fuerant. Prius caput ita ex ſchedis: *Multifacere antiqui dicebant ſicut magnifacere. item & parvifacere, teſtis eſt M. Cato in ea quam ſcripſit contra Q. Minucium Thermum de x. hominibus: Neque fidem, neque jusjurandum, neque pudicitiam multifacitis; quod quidem merito ab uſu receſſit. quia non æſtimatur numero quantitas. nec deſiderat multitudinem, nec continetur numero.* Sequebatur opinor *multifariam* ut in Pauli epitome.

Multifariam.] *Difariam. trifariam*, a *multus* & *fari*, Græcorum imitatione qui πολυφάτως, διφάτως, τριφάτως. Varro dixit *Totfariam. In totfariam locis*. Scalig.

Mummiana ædificia.] A Mummio qui Corynthum diruit.

Digitized by Google

Mundus appellatur cælum, terra, mare, & aer. mundus etiam dicitur ornatus muliebris. quia non alius eſt, quam quod moveri poteſt. mundus quoque appellatur lautus, & purus. Ateius: Cum virginali mundo clam patre . . . Ennius: idem loco navibus celſis, munda facie, FESTUS. atque etiam ære.

Mundus, ut ait Capito Ateius in libro ſexto pontificali, ter in anno patere ſolet, diebus his: poſtridie Volcanalia, & ante diem ſextum Id. Novemb. Qui quid ita dicatur, ſic refert Cato in Commentariis juris civilis: Mundo nomen impoſitum eſt ab eo mundo qui ſupra nos eſt. Forma enim ejus eſt ex iis, qui intravere, cognoſcere potuit, adſimilis ille ejus inferiorem partem, veluti conſecratam diis Manibus clauſam omni tempore, niſi iis diebus, qui ſupra ſcripti ſunt, majores *cenſuerunt*, quos dies etiam religioſos judicaverunt, ea de cauſa, quod quo tempore ea, quæ occulte, & abdita, ea religionis deorum manium eſſent, veluti in lucem quandam adducerentur, & patefierent: nihil eo tempore in republica geri voluerunt. Itaque per eos dies non cum hoſte manus conſerebant: non exercitus ſcribebatur: non comitia habebant, *non* aliud quicquam in re *publica* niſi quod ultima *neceſſitas* admonebat, adminiſtrabatur.

PAULUS. Mundum gentiles ter in anno patere putabant diebus his poſtridie Volcanalia, & ante diem tertium Nonas Octobris, & ante diem ſextum Idus Novembris. inferiorem enim ejus partem conſecratam diis manibus arbitrantes clauſam omni tempore, præter hos dies, qui ſupra ſcripti ſunt. quos dies etiam religioſos judicaverunt ea de cauſa, quod his diebus ea, quæ occulta, & abdita religionis deorum manium eſſent, in lucem adducerentur, nihil eo tempore in rep. geri voluerunt. Itaque per hos dies non cum hoſte manus conſerebatur, non exercitus ſcribebatur, non comitia habebantur, non aliud quidquam in rep. niſi quod ultima neceſſitas exegiſſet, adminiſtrabatur.

NOTÆ.

Mundus.] Hæc corrupta, tranſpoſita, & male etiam diſtincta ſunt. Lege igitur ex judicio Merulæ apud Ennium. *Mundus appellatur Cælum terra mare & aer, quia non alius eſt quam quod moveri poteſt. Mundus etiam dicitur ornatus muliebris; Attius, cum virginali mundo clam patre. Mundus quoque appellatur lautus & purus. Ennius, idem loca navibus celſis munda facit nautiſque mari quaſentibus vitam.* Nam integrum verſum Ennii deſcripſerat Feſtus ut odoratus ſum ex ſchedis ubi *mundi facie atque etiam aere ceteris quin.* Mundus igitur ex Feſto Iſidoro & aliis quaſi *movendus.* A motu perpetuo. Sed omnino *mundus* a *munditie* ut Græcis etiam κόσμος ἀπὸ τοῦ κοσμεῖν. Inde etiam & ornatus mulieris *mundus*, nempe ſpeculum, unguenta catenæ, annuli, &c.

Mundus ut ai.] Mundus hic eſt Platonis ſedes, qua patente dies illos religioſos habebant veteres Macrob. Satur. 1. cap. 19. *Nec Latinarum tempore quo publice quondam indue a inter populum Rom. Latinoſque firmatæ ſunt, inchoari bellum decebat, nec Saturni feſto, qui ſine ullo tumultu bellico creditur imperaſſe. Nec patente mundo, quod ſacrum Diti patri & Proſerpinæ dicatum eſt, meliuſque occluſa Plutonis fauce eundum ad prælium putaverunt: unde & Varro ita ſcribit*

Munem ſignificare certum eſt officioſum, unde e contrario immunis dicitur, qui nullus fungitur officio.

Muneralis lex vocata eſt, qua Cincius cavit, ne cui liceret munus accipere Plautus: Neque muneralem legem, neque lenoniam roga: fuerit, nec ne, flocci æſtimo. Festus.

Municas pro communicas dicebant. Paulus.

Municas, &c. communicas dicit *Verrius a Muniis id eſt operibus* aut ut potius co. Festus.

Municeps eſt, ut ait Aelius Gallus, qui in municipio liber natus eſt. [1] Item qui ex alio genere hominum munus functus eſt. [2] Item qui in municipio a ſervitute ſe liberavit a municipe. [3] Item municipes erant, qui ex aliis civitatibus Romam veniſſent, quibus non licebat magiſtratum

NOTÆ.

Mundus cum patet Deorum triſtium atque inferum quaſi janua patet. Propterea non modo prælium committi, verum etiam delectum rei militaris cauſſa habere, ac militem proficiſci, navem ſolvere, uxorem liberum quærendorum cauſa ducere religioſum eſt. Unde verba Feſti ſatis intelliguntur. Sed in iis quædam mutila, quædam etiam corrupta ſunt. Atque ſtatim initio ſupplendum eſt, *Poſtridie Volcanalia. IV. Non. Octob & ante diem ſextum Id. Novemb.* Et ita eſt, patebat enim mundus 3 Kal. Septemb. nam 4. erant Volcanalia. Item 4. Non. Octob. id eſt die 4. Octob. & ante diem ſextum Id Novemb. Nempe 7. Id. qui dies ſeptimus eſt ejuſdem menſis. Verba Catonis ſic legenda ex Scaligero: *Forma enim ejus eſt, ut ex iis qui intravere cognoſcere potui, ad ſimilis illi.* Deinde *ejus inferiorem.* Nam inde incipiunt verba Feſti. Corrigenda etiam quæ ſequuntur, ita: *Quod quo tempore ea quæ occulta & abdita religionis* &c.

Munem.] A *munus*, munis, immunis. Plaut. Mercat. I. 1.

Dico ejus pro meritis gratum me & munem fore.

Ita enim legendum, non ut quidam, *memorem.*

Muneralis lex.] Lex Cincia muneralis ſive de donis & muneribus qua cavebatur ne quis ob cauſſam orandam donum munuſve acciperet. Eam tulit M. Cincius Tribunus plebis M. Cornelio Cethego, P. Sempronio Tuditano Coſſ. Vide epiſtolam Plinii junioris ad Valerianum lib. 5. etiam ſi legis mentio non ſit. Verſus Plautini ſic legendi ex Scalig.

Neque muneralem legem neque lenoniam
Rogata fuerint nec ne, floccid æſtimo.

Municas item Communicas.] Quæ deſunt divinare non poſſum. Placidus in Gloſſis: *Municare, communicare dictum a mœniis id eſt operibus.* Non dubium eſt veteres dixiſſe *mœnicare* & *commœnicare.* Ut *mœrus, murus* & hoc forſan illud eſt quod Feſtus addebat.

Municeps.] A munere capiendo *municeps.* Municipii liber civis, unde in Gloſſ. *Municeps, πολίτης.*

1. *Item qui ex alio genere hom.*] Id eſt, quivis homo ſive in municipiis, ſive alibi natus, modo qui munus functus ſit.

2. *Item qui in municipio.*] Legebat Scaliger, *Item quem municipium a ſervitute liberavit.* Ex Varrone lib. 7. *In hoc ipſo analogia non eſt. Quod alii nomen habent ab oppidis, alii aut non habent, aut non, ut debent, habent Plerique libertini a municipio manumiſſi.* Vides libertinos a municipio manumiſſos, qui poſtea municipes dicti. Sed & altera Feſti lectio defendi poteſt.

3. *Item municipes qui ex al. Civit.*] Municipiorum duo fuere genera: primum eorum qui ex municipiis ad civitatem Rom. admiſſi, muneris tantum honorarii Romanis participes fiebant, ſine ſuffragii jure; hoc eſt qui tantum

capere, ſed tantum muneris partem. [4] At Ser. filius aiebat initio fuiſſe, qui ea conditione cives Rom. fuiſſent, ut ſemper remp. ſeparatim a populo Rom. haberent, Cumanos videlicet, Acerranos, Atellanos, qui æque cives Rom. erant, & in legione merebant, ſed dignitates non capiebant.

PAULUS. Municipalia ſacra vocabantur, quæ ante urbem conditam colebantur.

FESTUS. Municipalia ſacra vocantur, quæ ab initio habuerunt ante civitatem Ronam acceptam; quæ obſervare eos voluerunt Pontifices, & eo more facere, quo adſueſſent antiquitus.

PAULUS. Municipium id genus hominum dicitur, qui, cum Romam veniſſent, neque cives Rom. eſſent; participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum una cum Romanis civibus, præterquam de ſuffragio ferendo, aut magiſtratu capiendo; ſicut fuerunt Fundani, Formiani, Cumani, Acerrani, Lanuvini, Tuſculani, qui poſt aliquot annos cives Rom effecti ſunt. Alio modo, cum id genus hominum definitur, quorum civitas univerſa in civitatem Romanam venit; ut Aricini, [5] Cærites, Anagnini. [6] Tertio cum id genus hominum definitur, qui ad civitatem Romanam ita venerunt, uti municipia eſſent ſua cujuſque civitatis, & coloniæ, ut Tiburtes, Præneſtini, Piſani, Arpinates, Nolani, Bononienſes, Placentini, Nepeſini, Sutrini, Lucenſes.

NOTÆ.

honoris cauſſa in civitatem Rom. venientes gradum aliquem dignitatis conſequebantur, ut cives Rom. non in auxiliis, ut ſocii, militarent. Iique ſuis legibus vivebant. Gell. lib. 16. cap. 13. *Municipes ſunt cives Rom. ex municipiis ſuo jure & legibus ſuis utentes muneris tantum cum pop. Rom. honorarii participes, a quo munere capeſſendo appellati videntur, nullis aliis neceſſitatibus, neque ulla populi Rom. lege aſtricti, cum numquam populus eorum fundus factus eſſet.* Alterum autem municipiorum genus eorum erat quibus cum ſuffragii latione civitas eſt data, ita ut ſuis legibus ſpoliati Romanis aſtringerentur. Hi omnia jura habebant, quæ cives Rom. excepto jure domicilii Hos intelligit infra Paulus cum ſcribit: *Alio modo cum id genus hominum definitur, quorum civitas univerſa in civitatem Rom. venit, ut Aricini, Cærites, Anagnini. &c.*

4. *At Serv filius.*) Servium Sulpicium filium intelligunt viri docti. Sed in ſchedis ſcriptum eſt *Servilius.* Forte is P. Servilius augur quem in *ſtellam* laudat Feſtus.

Municipalia ſacra.] Quæ municipes ante civitatem Rom. acceptam habuere. Non autem ante Romam conditam ut male Paulus interpretatur.

5. *Cærites.*] Putavit vir doctiſſ. quem honoris gratia non appello, hic cæritibus locum eſſe non poſſe, quippe qui priori modo municipes facti fuerint. Sed cum meminiſſe oportuit bis Cærites municipes factos Semel cum ſuffragii jure ob ſervata ſacra Rom. cum Galli Romam occupaſſent, & ſi contra Gellius, & iterumcum poſtquam rebellarunt, victis quidem civitas data, ſed ignominiæ cauſſa ſuffragii jus ademptum. De priori modo hic Feſtus.

6. *Tertio cum.*] Legendum infra, *ut municipia eſſent ſua cujuſque civitatis* Quanquam certe expedire hinc me ſa is non poſſum. Videtur tantum hic Feſtus tertium quoddam municipiorum genus facere, cum ſcilicet in jus coloniæ tranſibant. Quod aliquando factum fuiſſe notum eſt.

Digitized by Google

Munificior a munifico identidem Cato dixit. cum nunc munificentior dicamus; quamvis munificens non ſit in uſu.

Munificior quoque idem deduxiſſe videtur a munifico, cum dicamus. *nunc munificentior, quam*vis munificens non ſit *apud nos in uſu*, *Cato in ea qu*am ſcripſit in nemo munific*ior*. FESTUS.

Munitio mortificatio ciborum.

Munus ſignificat officium, cum dicitur quis munere fungi: Item donum, quod officii cauſa datur. PAULUS.

Murciæ deæ ſacellum erat ſub monte Aventino, qui antea Murcus vocabatur.

N o t æ.

Munificior.] Prior pars hujus capitis adhæſerat poſt *magnificior* ut ibi monuimus. in fine legendum: *In ea quam ſcripſit in . . . . nemo munificior.* Deſideratur tantum nomen orationis unde verba Catonis petita ſunt.

Munitio.] Forte pro *molitio*, *o* in *u* & *l* in *n* mutatis. Molere enim eſt conterere. unde molæ dicti etiam dentes qui & molares. Meurſius tamen vult *munire* veteres uſurpaſſe pro *mandere cibum*; unde & in illo Plauti in Curcul.

Vineam pro aurea ſtatua ſtatuam, quæ tuo
Gutturi ſit monumentum. antiquam lectionem *munimentum* reſtituendam cenſet, quaſi dicat Phædromus ſtatuam tibi vineam quam gutture abſorbeas, quam ingurgites. Sed manifeſte contra mentem Plauti; cujus verba ſic mire ſapiunt: *Au lieu d'une ſtatue d'or, je vous éleveray une vigne pour ſervir de monument à voſtre goſier*, c'eſt à dire, *à voſtre yvrognerie.* *Munimentum* pro *monumentum*. Antique. Infra Scaliger legebat: *morſificatio*. Fruſtra ut optime Meurſius; *mortificatio* enim a *mortare*, conterere.

Munus.] Vide infra in fine poſt *myrtea*. Utramque muneris ſignificationem amplexus Varro lib. 4. de L. L. *Et munus quod mutuo animo qui ſunt, dant officii cauſſa. Alterum munus quod muniendi cauſſa imperatum, a quo etiam municipes, qui una munus fungi debent, dicti.*

Murtia Dea.] Hoc eſt Murciæ Veneris, & per *c* ſcribitur cum antea per *t* ſcriberetur, unde a murteto quod ibi erat proximum dictam volunt. Varr. lib. 4. *Ad murtium &c. alii eſſe dicunt a murteto declinatum. quod ibi id fuerit cujus veſtigium manet quod ibi ſacellum etiam nunc* Murtia *Veneris*, Plin. lib. 15. cap. 29. *Ara fuit Romæ vetus Veneris* Murtiæ *quam nunc* Murciam *vocant*. Et ita Plinius & Plutarchus ipſe. Tertullianus de ſpectaculis: *Conſus, ut diximus apud metas ſub terra delitiſcit. Murtia quoque idolum fecit. Murtiam enim Deam amoris volunt, cui in illa parte ædem vovero.* Lege: *Apud metas ſub terra delitiſcit* Murtias. *Has quoque idolum fecit.* Nam metæ circi, Murtiæ metæ vocabantur. Apuleius: *Si quis a fuga retrahere, vel occultam demonſtrare poterit fugitivam regis filiam, Veneris ancillam, nomine Pſychen, conveniat retro metas* Murtias *Mercurium prædicatorem*. Varro: *Intimus Circus ad murtim vocatus*. Has metas in eodem libro paulo ante *primas metas* vocaverat Tertulianus: *Et nunc*, inquit, *ara Conſo illi in circo defoſſa eſt, eſt ad primas metas ſub terra*. Porro quod hic de monte Aventino tradit Feſtus idem in veteribus monimentis Danielis *Vallis ipſa ubi circenſes editi ſunt, ideo Murcia dicta eſt, quia quidam vicinum montem Murcum appellatum volunt. Alii quod fanum Veneris verticordiæ ibi fuerit circa quod nemus murteis conſitum fuiſſet, immutata litera murciam appellatam.* Sc. A myrto quæ Veneri facta, Myrtea, poſtea Murcia Venus dicta. Ejus ædem in XI. urbis regione ponit Victor. Fuit præterea alia Dea *Murcia* ſic dicta quod Dea eſſet *Murcidorum*, id eſt, ignavorum inertium. Quamvis iſtam cum altera Servius videtur confundere. Vide *Murcidum*.

Digitized by Google

Murgiſonem dixerunt a mora, & deciſione.

Muries dicebatur ſal in pila tonſum, & in ollam fictilem conjectum, & in furno percoctum, quo dehinc in aquam miſſo Veſtales virgines utebantur in ſacrificio.

FESTUS. Muries eſt, quemadmodum Veranius docet, ea quæ fit ex ſale ſordido in pila pinſato, & in ollam fritilem conjecto, ibique opetto, gypſatoque, & in furno percocto, cui Virgines veſtales ſerra ferrea ſecto, & in ſeriam conjecto, quæ eſt intus in æde Veſte, in penu exteriore, aquam jugem, vel quamlibet, præterquam quæ per fiſtulas venit, addunt, atque ea demum in ſacrificiis utuntur.

Murrata potione uſos antiquos indicio eſt, quod etiam nunc Ædiles per ſupplicationes diis addunt ad pulvinaria, & quod duodecim tabulis cavetur[1] ne mortuo indatur, ut ait Varro in antiquitatum libro primo.

PAULUS. Murrata potone uſi ſunt antiqui: ſed poſtea adſuerunt murram diis ſuis libare. ideoque duodecim tabulis eſt cautum, ne mortuo inderetur.

Mutricidum, ignavum, ſtultum: Plautus: Murricide homo, ignave, iners.

NOTÆ.

Murgiſonem.] Quaſi *moriciſonem.* Iſid. in Gloſſ. *murgiſo callidus murmurator.* Lege, *callidus morator.* Scal.

Muries.] Non intellexit Paulus quid eſſet apud Feſtum *olla fritiln*, ideoque *fictilis* repoſuit peſſime. *Olla fritilis* genus erat vaſis quo in ſacris Veſtales utebantur, a *frit*, quod ſpicæ ſummum eſt. Niſi malis ita dictam a veteri voce *fritinnus*, id eſt, motitatio & ſubſaltatio cum motu, unde *fritinnire* apud Nonium ſubſilire cum ſono. A *fritinnus*, per diminutionem *fritillus.* Ut a *cinnus cillus*, *puſinnus puſillus.* A *fritillus*, *fritillire* & *fritillare* quod nos vulgo dicimus *fretiller.* Jam autem *fritilis.* ut *ſublimis ſublimus* &c. & ſic dicta olla fritilis quod in ea ſal in furno coqueretur & fritilliret. Neque enim *fritilis* corruptum ex *fictilis* quod viro doctiſſ. placuit.

Muries.] Sal coctum ex quo & farre adoreo ter in anno Veſtales molam faciebant. Serv. in eclog. 8. *Virgines Veſtales tres maxima ex Nonis Maiis ad pridie idus Maias alternis diebus ſpicas adoreas in corbibus meſſuariis ponunt; eaſque ſpicas ipſa Virgines torrent, pinſunt, molunt, atque ita molitum condunt. Ex eo farre Virgines ter in anno molam faciunt, Lupercalibus, Veſtalibus, idibus ſeptembribus, adjecto ſale cocto, & ſale duro.* Hinc ſalſa mola & coctum alio nomine *exſit* dictum fuiſſe cognoſcimus. ex Fabio Pictore. Vide *exſit.*

Murrata potione] Murrata potio idem quod *Murrina*, & murratum vinum unguentis temperata, μύρῳ κεκερασμένη non *myrrha* ut male quidam putant. Neque etiam ex una murtina ut infra Paulus A μύρον, ὁ μυρίνης οἶνος, ut a φύμον, φυμίνης. Græcis dicitur nectar. Idemque & in ſupplicationibus ad pulvinaria deorum apponebatur.

1. *Ne mortuo indatur.*] Legis verba, *murratam potionem mortuo ne indito.*

Murricidum.] Melius ſcriberetur unico r *murcidus*, quod videtur, inquit Scaliger, joculariter ignavo exprobratum, ut qui hoſtes non potuiſſet, mures cæderet; quaſi μυοκτόνος. Sed *murcidum* melius. a μυλλός, *mulcus*, *murcus*, murcidus, ignavus iners, mutilus, quippe qui cauſſa detrectandi Sacramenti ſibi pollices amputavit μυλλὸς autem Æolice pro μαλακὸς *imbellis, ignavus.* Et Dea *Murcia* ignavorum Dea, quæ ignavos faceret, ut *ſtrenua* quæ ſtrenuos, *Ageronia* quæ ad agendum excitaret, *ſtimula* quæ ſtimularet, de quibus vide Auguſtin. de civitate Dei lib. 4. cap 16. *Deam murciam quæ præter modum non moveret. ac faceret hominem ut ait Pompilius, murcidū*

Murrina genus potionis, quæ Græce dicitur nectar. hanc mulieres vocabant murriolam, quidam murratum vinum. quidam id dici putant ex uvæ genere murrinæ nomine.

Muſcerdas prima ſyllaba producta ſtercus murum appellant. . .

Muſſare, murmurare. Ennius. In occulto muſſabant vulgo vero pro tacere dicitur, ut idem Ennius: Non decet muſſare bonos.

Muſtricola eſt machinula ex regulis, in qua calceus novus ſuitur. Afranius, Muſtricolam in dentes impinguam tibi. . . . . FESTUS.

Muta. . . . .
. .iſi vocem. . . . . .
. .multo . . . . .
. .intelle . . . . .
cem. .as dici . . . . .
ut cui potius con . . . . .

Muta exta appellabant, ex quibus nihil divinationis animadvertebant. PAULUS.

Muta exta dicuntur, quibus nihil *divinationis aut* reſponſi *elicitur*, *ut contra dicuntur* adjutoria, quæ *certum aliquid eventurum indicant*, aut ab *incendio ut caveamus*, *aut* a veneno, taleque *certum aliquid manifeſtumque* inſtare periculum *portendunt*, *aut indicant* fidem inutionem. FESTUS.

NOTÆ.

id eſt minis deſidioſum & inactuoſum. quare *murcia* Venus dicta, ut & *verticordia*. Vide *Murcia*. Locus Plauti Epidic. 3. 1.

Va tibi murcido homo.

Nam duo illa *ignavo*, *inerti*, ſunt interpretationes Feſti. Murcidos Iſidorus vocare videtur murcinarios. Sic enim in gloſſis, *murcinarius*, *mutilus* forte legendum *murcidarius*.

Murrina.] Vide *murrata potione*. Hanc antiquæ mulieres Romanæ muliebri ὑποκορίσμα *murriolam* indigetarunt.

Muſcerdas.] Hæc ſunt Pauli. Feſti verba ſic ſchedæ: *Muſcerdas prima ſyllaba producta dicebant antiqui ſtercus murum*. Scribendum *mucerda*; ſic *bucerda*, bovum ſtercus, *opicerda*, ovium. Gloſſæ, *mucerda*, μυόχοδον. Sic enim legendum non μυιόχοδον. quod ait primam ſyllabam produci *u* denſum innuit. Vide notata in *luſtrum*. Sic in *eſſemus* primam ſyllabam produci notat Donat. Sic in *inſanus* Cicero. Sic inclytus prima brevi.

Muſſare.] A Græco μύζω, clauſis labris e naribus ſonum mitto quod murmurantium proprium. μύζω autem a μῦ Quod muti non amplius quam μῦ dicunt. Varro lib. 6. inde muſſare tacite murmurare, Ennius lib. 6. Annal. *Intus in occulto muſſabant* al. *muſſabat*. Lege *Quintus in occulto muſſabat*. Citatur hoc fragmentum in voce *ſummiſſi* & de Quinto Fab. Max. loquitur Ennius qui ideo muſſabat quod de ſe ab exercitu removendo ſenatus cogitabat.

2. *Vulgo vero pro tacere.*[Phylargirius 4. Georg Muſſant, hic, inquit, murmurant quæ vox ponitur & in tacendi ſignificatione ut apud Ennium: in 17

Non poſſunt muſſare boni qui facta labore.

Nixi militia peperere.

Vide Serv. ad illud 12. Æneid.

Muſſat rex ipſe Latinus.

In illo Ennii quem laudat Feſtus nemo eſt qui dubitet legendum:

Non decet hic muſſare bonos.

Muſtricola.] Gloſſ. Iſidori: *muſtricola, machina ad ſtringendos mures* A cujus machinæ ſimilitudine, muſtricola etiam dicta eſt forma lignea cui induto corio novus fit calceus.

Muta.] Ex ruderibus iſtis aliquid excitare difficile. Nihil enim ſchedæ præter lacunas. Sic tamen recte veſtigia ſequi videor. *Muta dicuntur omnia quæ nihil habent niſi vocem ſive mugitum abſque intellectu, inde etiam mutas dicimus literas quæ ita pronuntiantur ut cui potius conveniant ſone cognoſci non poſſit.*

Muta exta.]Ut contra quæ aliquid por-

PAULUS. Mutæ dicuntur littetæ ; quod poſitæ in ultimis partibus orationis obmutefcete cogant loquentes. vel quod paruæ, exiguæque ſint vocis ; ut cum m tum oratotorem, aut ttagœdum dicimus.

FESTUS. . . , mutum dicimus : aut quod nullius fiant vocis, cum in eas litteras incidant.

*Mutas literas & ſemi*vocales , *ſolebant antiqui duplicare ſcri*bendo , aut *legendo*, *& ita ait Ennium ſcrip*ſiſſe, in eo *quem de* . . . . . x *muta d*uplicata ſit *primum* . . . . *manu mitti dicebatur* ſer. ſacrorum *cauſa cum dominus ejus*. . . . . .

Mutini Titini ſacellum fuit [1] in Veliis, adverſum [2] Murum Muſtellinum in angi *portu* de quo aris ſublatis balnearia ſunt *fa*cta do*mus C N. Domitii* Calvini, cum manſiſſet ab urbe condita *ad prin*cipatum Auguſti *Cæſaris inviolatum* & ſancte cultum *fuiſſet*, ut manifeſtum eſt *ex Pontificum libris*. Nunc ædiculam habet ad *ſex*tum & vicenſimum dextra *via iuxta diverti*culum *via ubi &* colitur & *mulieres ſacrificant* in *ea togis prætextis* vela*te*.

PAULUS. Mutini Titini ſacellum fuit Romæ, cui mulieres velatæ togis prætextatis ſolebant ſacrificare.

Mutire, loqui. Ennius in Telepho : Palam mutire plebeio piaculum eſt.

MYOPARO genus navigii ex duobus diſſimilibus formatum. Nam & midion, & paron per ſe ſunt.

NOTÆ.

tendebant, dicebautur *arguta*.. Cicer. 2. de divinat. *Sunt enim qui vel argutiſſima hac exta eſſe dicant.*

Mutum] Multa hic deſunt quæ ex Pauli epitome ſic collocanda ſunt : *Muta dicuntur literæ quod poſita in ultimis partibus orationis obmuteſcere cogant loquentes, vel quod parva exiguaque ſint vocis, ut cum oratorem & tragœdum mutum dicimus. aut quod nullius fiant vocis cum in eas literas incidunt.*

Mutas literas & ſemi vocales . .] Deeſt tantum *In eo quem de tempore quo muta, &c* Vide in *ſolitaurilia*. Quæ ſequuntur pertinent ad *manumitti*. Sic : *manumitti dicebatur ſervus ſacrorum cauſſa*. Locum adi.

Mutini Titini.] Mutinum Titinum Priapum vocabant quem nunc ſimpliciter vel Mutinum, vel Tutinum. Nam *Mutinum* vel *mutunum* membrum virile ſignificat ut & *Titinum* ſive *Tutunum* nempe ex *tuta* pro *puta*, &c. Nempe a μυττὸς pudendum, μυττὸν μυττώνος, *muttonus*. Et a ποσθη, ποσθων ποσθωνος, *pottunus* & *p* mutato in *t tuttunus*.

1. *In veliis*.] Male al. in *velis*. Palatini montis pars verſus Cœlium *velia* dicebatur.

2. *Murum Muſtellinum*.] Ubi murus iſte fuerit neſcio, forſan juſta collem Latiarem in Quirinali ubi vicus fuit qui *muſtellarius* Varroni dicitur.

Mutire.] Idem quod *muſſare*. Lucill.

Nec laudare hominem neque mu facere umquam.

Mu autem proprie eanum eſt unde *mutire* dicuntur, ut gru porcorum, qui *grunnire*.

Myoparo] Navicula piratarum. Infra legendum, *nam myon & paron per ſe ſunt.* Ab inſulis paro, Corcyra, dicta navigia, *parones* eercuri, quin & Syriaca lingua retinuit eareura, hoc enim eſt *cercurus* Niſi mavis Κέρκυρ καὶ κέρκουρ nomen dediſſe a forma propter longitudinem videlicet A forma autem μυών, hoc eſt anguſta & oblonga : ut *mucbarbum* anguſtus oblongus liberi patris Cantharus. Ut annotamus apud Auſonium.

Myrmilonica

Myrmilonica ſcuta dicebant, cum quibus de muro pugnabant. erant ſiquidem ad hoc ipſum apta.

Myrtea corona Papirius uſus eſt, quod Sardos in campis myrteis ſuperaſſet.

Mancipatus ita adoptantis ut patris ſui heres *erat, adoptivus enim eius, qui adop*tat tam heres eſt, quam *ſi ex eo natus eſſet. ſui patris quaſi* in poteſtate alie*na non eſſet, ita eſt legitimus* & ſuus heres, ut p*atet manifeſte ex eo quod ait Ser.* Sulpicius in ea oratio*ne quam ſcripſit & habuit* pro Auſidia. FESTUS.

Munus ait Verrius dicitur adminiſtratio reipublic*e. item magiſtratus aut perfectur*æ, imperi, *provincie, cum multitudinis univer*ſæ conſenſu, *atque legitimis in unum convenientis* populi comit*iis alicui mandatur per ſuffragia* ut capere eam *poſſit. Iuſſu populi demandatam*, certoue ex *tempore ex fide ſua & certum uſque* ad tempus admi*niſtrare.*

NOTÆ.

Mures enim & muſtellæ oblongo corpore. Scal.

Myrmillonica.] Potius ſcuta quibus gladiatores, Myrmillones ſcilicet, utebantur.

Myrtea.] Mihi quidem ignoti ſunt campi illi myrtei ubi Sardos ſuperavit Papirius.

Mancipatus ita adoptantis.] Ad literam *ſ* hoc fragmentum pertinere judicavit Scaliger, quia ibi de *ſuis* & neceſſariis heredibus agitur. Sed ſic etiam illud non minus ad *m* literam pertinere, cum agat de eo qui a patre mancipatus & poſtea in adoptionem datus, ita adoptantis patris heres fit, ut patris ſui naturalis ſuus heres erat. Animadverteram antequam in ſchedas incidiſſem. Hic autem aliud intendit Sulpicius quam quod primo aſpectu videri poteſt. Neque enim dicit mancipatum & adoptantis patris, & patris naturalis ſuum heredem eſſe eodem tempore. Si ita diceret, peccaret certe. Nam mancipatus patris adoptivi tantum ſuus heres erat cum eſſet in ejus poteſtate. Equidem jure prætorio vocabatur in tertios heredes, reſciſa ſcilicet emancipatione, hoc colore quod licet deſierit eſſe ſuus heres patris naturalis, non tamen deſiit eſſe filius. At poſtquam placuit Juſtiniano emendare jus illud antiquum, filius quem pater extraneo adoptandum dederat, in patris naturalis poteſtate remanet, ita ut patri adoptivo ſuccedat tantum ab inteſtato. Neceſſe eſt igitur aliud voluiſſe Sulpicium. En tibi: Sui heredes dicuntur qui ſunt in poteſtate patris morientis ut filius filia, nepos, neptis, ſive naturales, ſive legitimi leg. 1 ff. de ſuis & legitim hered. §. 2 Mancipatus autem in patris adoptivi familiam tranſibat, adeoque cum eſſet in ejus poteſtate recte ejus ſuus heres erat. Deſinebatque patris ſui naturalis ſuus heres eſſe, quia in ejus poteſtate eſſe deſierat, ſed ſi idem pater naturalis filium datum in adoptionem denuo readoptaverit, tum ille revertitur in poteſtatem patris atque adeo ſuus heres eſt, leg. 12. 41. & ult. ff. de adopt. Itaque in verbis Feſti, *Et ſui patris quaſi in poteſtate &c.* Subintelligitur ſui patris *adoptantis.* & *τὸ eſſet*, id eſt *fuiſſet*. Quod & amico meo Vincentio Colleſſoni J. C. doctiſſimo in mentem video veniſſe. Porro hic *mancipatus* eſt *datus* in adoptionem, nam emancipationis verbo quod latiſſime manat continetur etiam datio in adoptionem. Qui enim a patre naturali dabatur in adoptionem alteri, adoptaturo eo mancipabatur per æs & libram. leg. ult. cod. de adopt.

Munus.] Vide ſupra poſt *Munitio.* *Munera* ſunt *officia*. *Honores* vocat Horatius. Et inde munera dicti ſunt ludi qui populo dabantur ab iis qui munere inſtructi, &c.

M. . lebatarum. . . . .

Mille urbium populus ſtetit pro regno *dixiſſe ait*. .

. . Veranius in libro. *quem inſcripſit Priſcarum vocum*, quod ei ſummæ *vid atur originem dediſſe ac* cauſam Græcus Sermo *χιλιὰς & χιλιάδες*, eo autem *non omnes uti*.

Notæ.

M . . . . . . *lebatarum* . . . .) Hæc viris doctis negotium faceſſunt. Ego a ſequentibus puto disjungenda & componenda cum iſtis *menſa in ædibus* nam in ſchedis ita ſcriptum — *cujuſmodi eſt parentatio non ſacrificium* . . . . . . *magno cr* . . . . *tenebat aram* . . . . poſtea ſequebatur *mille urbium populus ſtetit*, ut ſupra. Non dubium eſt igitur quin illud *lebatarum* ſit pro illo *tenebat aram*. Et in iis Feſtus nobis ritum aliquem explicabat quem divinare nequeo. Putabat doctiſſ. Fulv. Urſinus huc pertinere quod ait Varro lib. 5. rerum divinarum apud Macrob. lib. 3. cap. 2. aras primum anſas dictas quod eſſet neceſſarium a ſacrificantibus eas teneri. Virgil.

Talibus orabat dictis araſque tenebat.

Mille urbium populus ſtetit.] Lege: *Mille urbium populis ſtetit pro regno.* Aiebat quiſquis ille ſit unde hoc Verrius deſumpſit, pro regno obtinendo populos mille urbium perdidiſſe &c. Hoc autem *mille urbium* Verrius adduxit ut probaret τὸ mille a veteribus uſurpatum eo conſenſu quo Græci dicunt χιλιὰς *mille urbium*, non, *mille urbes*, ſic Gellius lib. 1. cap. 16. *Mille non pro eo ponitur quod Græce χίλιοι dicitur, ſed quod χιλιὰς & ſicuti una χιλιὰς & duæ χιλιάδες; unum mille, & duo millia certa atque directa ratione dicitur.*

Digitized by Google

SEX. POMPEI FESTI

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

LIBRI XX.

LIBER DUODECIMUS.

N.

NACCÆ appellantur vulgo fullones, ut ait Curiatius, quod nauci non ſint, id eſt nullius pretii. Idem ſentit & Cincius. quidam aiunt, quod omnia fere opera ex lana nacæ dicantur a Græcis. Festus.

Naccæ appellentur fullones, quod nauci non ſint, id eſt nullius pretii. omnia fere opeta ex lana nacæ dicuntur a Græcis. Paulus.

Nænia eſt carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam. Sunt qui eo verbo finem ſignificari putant. Quidam volunt næniam ideo dici, quod voci ſimilior querimonia flentium ſit. Quidam aiunt næniæ ductum nomen ab extremi inteſtini vocabulo;

NOTÆ.

Nacca.] A Græco *νάκη pellis ovina.* Apuleius lib. 9. *Nam & oportune maritus feris apud Naccam proximum cœnitabat.* Lege infra *nace dicantur a Græcis.* Scalig.

Nænia carmen.] Multum abeſt quin Feſtus ad verum neniæ etymon acceſſerit, Neniæ Hebraicum & Syriacum vocabulum, non Phrygium quod putant Grammatici. Et plauctum ſonat *nini* enim eſt *plange* apud Prophetam: unde & Phryges & poſt illos, Græci veteres *νηνίατον* vocarunt. Ab illis autem nationibus Syriæ morem illum prædicatum deductum eſſe nemo ignorat, niſi qui in veterum hiſtoriis infrequens eſt. Imo Hebræi miri *θρηνῳδοὶ* fuerunt. Quod crebro in Prophetarum libris occurrit. Vide quæ utiliter olim ſuper his notavimus in conjectaneis noſtris. Scal. Alii ab Hebræo *נער* puer neniam deducunt, ut ſit proprie nenia, quidvis puerile, aut ad pueros ſpectans, ut cantilena quæ pueris a nutricibus canitur ut ſomno occupentur. Arnob. lib. 7. *Somni enim quiete ſolvuntur, occuparique ut hoc poſſint, lenes audienda ſunt neniæ?* Inde quod in funere infantium canebatur *nenia* di-

dicunt. *Sive quod cordarum.* ultima *nom dicitur, appellarunt extremam cantionis vocem Naniam.*

Næniæ deæ ſacellum extra portam Viminalem fuerat dedicatum. PAULUS.

Nænia Dea ſacellum ultra portam *Viminalem. Nunc tantum habet aediculam.* FESTUS.

Nævia ſilva dicta juxta urbem, quod Nævii cujuſdam fuerit. PAULUS.

Neuiam ſiluam vocitatam extra *urbem ad milliare quar*tum, quod Nævii cuj*uſdam ibi domus fuerit, a quo* nemora Nævia *appellata etiam fuiſſe*, *Verrius* ait, quam obprobrii loc*o objici ab antiquis ſolere*, quod in ea morari adſ*ueſſent perditi ac nequam h*omines, teſtis eſt M. *Cato in ea, quam Scripſit in M.* Cœlium ſi ſe appella*viſſet ; orſus iterum* a porta Næviaatque *ex inde in nemora Naeuia a domo procul Naenia. inde* dicunt proverbi*um natum eſſe a domo Naenia quod* refertur a Ve*rrio*. FESTUS.

Nancitor in duodecim, nactus erit, prædatus erit. Item in fœdere Latino PECUNIAM QUIS NANCITOR, HABETO. ET SIQUID PIGNORIS NANCISCITOR, SIBI HABETO.

NOTÆ.

linqueretur quod hilla ſoricina non eſſet minutius. Sed longe hic errare Feſtum dicit Scaliger, neque tamen ipſe ſuam nobis ſententiam aperit. Mihi vero non Feſtus tantum, ſed ii omnes, quos hic aliquid tentaſſe video, longe a ſcopo videntur aberraſſe quorum alii ex Arnobio neniam *inteſtinum* etiam interpretantur. Alii *ſoricinam neniam* vocem eſſe dicunt quam emittit ſorex, quæ ſæpe ad illam vocem deprehenditur & confoditur. Quod cui umquam probari poſſit? Sed ne aliis arguendis immoremur diutius, tamdem videamus an nobis aliquid, ſi non verius, veriſimilius ſaltem repertum ſit. Rem tribus verbis confectam dabo. Per *ſoricinam neniam* machinulam intelligo capiendis ſoricibus denticulatim aculeis confixam, quæ inde nenia dicta eſt, quod ibi Neniam, funebrem cantum ſorices captæ canunt. Quare eleganter & venuſte dixit Plautus *conſeſſorem ſoricina nenia*.

Nania Dea.] Nenia dea funerum ubi nenia canebatur Auguſtin. de 104. Dei lib. 5. cap. 9. *Et Deos ab ipſum nominem permeates clauſit ad Naniam Deam qua in funeribus ſenum cantatur.* Arnob. lib. 1. *In tutela ſun. Orbona Orbatis liberis parentes : In Nenia quibus extrema ſunt tempora.* Sic Tibicem qui Neniam canebat dictus etiam Nenia.

Naviam ſylvam vocitatem extra —] Næviæ portæ & Næviæ ſylvæ meminit Varro lib. 4 de L L. *Sequitur porta Navia quod in nemoribus Naviis. Navius enim loca, ubi ea ſic dicta, coluit.* Livius etiam lib. 2. Hæc porta Plinio *Lavicana*. Hodie *porta major*, ab ædificii magnificentia, propter ductum aquæ Claudiæ, cujus ibi veſtigia cernuntur. Eandem etiam a vetuſtioribus *reduſculanam* dictam volunt quod falſum eſt, vide *Reduſculana*. Illa *orſus iterum* uſque ad *unde*, verba ſunt Catonis, ex oratione quam habuit in Cœlium ſi ſe appellaſſet. Eam iterum laudat Feſtus in voce *ſpatiatorem*.

Nancitor.] Id eſt *nancitur*, quod pro *nanciſcitur* ut *apiſcitur* pro *adipiſcitur*. *Pecuniam quis nancitor*, *quis* pro *qui* antique. Et erat caput in fœdere Latino ut intra decem dies poſt conteſtatam litem creditori ſatisfieret. Hic vero vult ipſum pignus ſibi habere ſi poſt illud tempus ipſi ſatisfactum non ſit Vel potius intelligit quod ante bellum contraxerit Latinus cum Romano, ſive mutuum ſive pignus ſit, uti valeat. Scal.

Paulus. Nanum Græci vas aquarium dicunt humile, & concavum quod vulgo vocant ſitulum barbatum; unde nani pumiliones appellantur.

Festus. . . . . tionem ejus. . . . .

Nanum Græci vas aquarium dicunt humilem & *concavum quod vulgo vocant, Situlum* barbatum, *unde Nani, pumiliones appellantur.*

Naputas nectito cum dixit Pontifex, funiculi ex ſtramentis fiunt.

Paulus. Napuræ funiculi.

Nare a nave dictum. quod aqua feratur natans, ut navis. Natare eſt ſæpius nare, ut dictitare, factitare.

Festus. Nare a nave ductum Cornificius ait, quod aqua feratur natans ut navis. Ennius libro ſeptimo: Alter nare cupit, alter pugnare paratuſt. Plautus in Aulularia: Quaſi pueri, qui nare diſcunt, ſcirpea induitur ratis. Natare igitur eſt ſæpius nare, ut dictitare factitare.

Nates appellari putant, quod per ea naſi foramina odoris cujuſque nari fiamus.

Narita eſt genus piſcis minuti. Plautus: Muriaticam autem video

N o t æ.

Nanum.] A Græco νᾶνος. Meminit Varro lib 6. de L L. *Vas aquarium vocant futum quo in triclinio allatam aquam infundebant, quo poſtea acceſſit nanus cum Græco nomine, & cum Latino nomine Græca figura barbatus.* Abeo pumiliones *nani* dicti ut ait Paulus. Sed contra eſt, nam a nanis id eſt, pumilionibus, vas aquarium nani nomen accepit. Id indicat infra Feſtus. Pumilio Græcum quoque eſt, πυγμαλίων, idem enim ac πυγμαῖος. Vt a ſimo σιμαλίων & ſimilia.

. . . , . . *tionem.*] Deeſt ſpatium ad integra Feſti verba capienda quæ etiam in ſchedis confuſa. Lege: *Nani pumiliones appellantur. Ad imitationem ejuſmodi hominum, Nanum Græci vas aquarium dicunt humile & concavum, quod vulgo vocant ſitulum barbatum.* Vide Gell. lib. 19. cap. 13. Gloſſ. barbatus ναῦος τὸ σκεῦος.

Napuras nectite.] Verba ſunt ex commentario ſacrorum: *Pontifex minor ex ſtramentis napuras nectite*, hoc eſt, *funiculos facito quibus ſues adnectantur.*

Nare.] Non a nave ut putat Feſtus, ſed a νέω, νῶ, vel a νάω, *fluo.* A ſupino *natum*, natare ut a *dico*, *dictum*, *dictare.* Infra verſus Plauti ſic legendus:

Quaſi pueris, qui nare diſcunt, ſcirpea induitur ratis.

Et ſi aliter hunc verſum alibi legit Feſtus in voce *Scirpus.*

Nares.] Idem Donat. in Adelph. *Nares a naritate dicta ſunt quod nos odoratu doceant præſto & prope eſſe quod adhuc oculi non vident.* Sed fruſtra, nares enim a Græco ῥῖνας per tranſpoſitionem.

Narita.] Oſtrei genus. νηρίτης Græcis. Plauti verſus ſic legendi:

Muriatica autem video in vaſis ſtagneis.

Bonam Naritam, & Camarum & tagenia,

Equinos fartos, conchas piſcinarias.

Per muriatica, ſalſamenta intellige quæ in muria ſervabantur. *Camarum* ſcriptum unico *m*, veteri conſuetudine pro *Cammarum* & apud Heſych. κάμμορον *Tagenia* ſunt piſces, ταγηνιςαὶ qui & ipſi in muria. vide Athenæum. *Equinos* antique pro *echinos.* Echinos fartos vocat, qui farciebantur, id eſt, ſaginabantur, in vivariis, ſicut *conchas piſcinarias* quæ in piſcinis. (ſic fartores apud Terent. qui aves altiles farciunt, ſaginant) atque adeo Muriaticorum nomine Plautus piſces omnes qui ab eo enumerati ſunt comprehendit. Et ne dubites de hac correctione audi Plin, lib 1. cap. 8. *Sic halex pervenit ad Oſtreas, Echinos, Vrticas. Cammaros, Mullorum jecinora, innumeriſque generibus ad ſa-*

[1] in vaſis ſtagneis natitam bonam, & canutam, taguma quinas fartas conchas piſcinarias.

Narita genus piſcis minuti. PAULUS.

Naſſa eſt piſcatorii vaſis genus, quo cum intravit piſcis exire non poteſt. Plautus nunquam hercule ex iſta naſſa hodie ego eſcam petam. FESTUS.

Naſſiterna eſt genus vaſis aquarii anſati, & patentis, [2] quale eſt quo equi perfundi ſolent. Plautus in Bacchidibus Ecquis evocat cum naſſiterna, & cum aqua iſtum impuriſſimum? & in Nervolaria: Ecquis effert naſſiternam cum aqua ſine ſuffragio? & Cato in ea oratione quam compoſuit in Q. Sulpicium. Quotiens vidi trullos, naſſiternas, pertuſos aqualis, matellas ſine anſis.

Naſſiterna genus vaſi aquarii anſati, & patentis.

Natinatio dicebatur negotiatio; & natinatores ex eo ſeditioſi. PAULUS.

Natinatio, dicebatur negotiatio, & Natinatores *ex eo, ſeditioſi, negotia* gerentes M. Cato in. . . . . . . *tumultu* Macedoniæ, Etruriam Samnites, Lucanos inter ſe natinari, atque factiones eſſe. FESTUS.

Natio genus hominum, qui non aliunde venerunt, ſed ibi nati ſunt. In pecoribus quoque bonus proventus feturæ, bona natio dicitur. PAULUS.

Nationem, item apud antiquos natum. Cinc*ius, genus hominum, qui non aliunde vener*unt, ſed ibi *nati ſunt, ſignificare ait, qui &* FESTUS.

NOTÆ.

perem gula cœpit ſal tabeſcere. Satin aperte eoſdem piſces inter muriatica, id enim eſt *halex & ὀψάριον*, recenſuit, quos Plautus? Quare tam boni verſus in ſitu & ſqualore relinquendi non erant. Scal. in conjectan. ad Varron.

1. *In vaſis ſtagneis.*] Vaſa intelligit, ni fallor incruſtata, nam ſtagnare erat ἐπιτηγανίζειν τὰ ἄγγη. Vulgo in idiotiſmo dicimus *invitriare* Eo nomine cruſtariæ tabernæ Romæ inſtitutæ. Sic enim malumus quam ſtagnea vaſa interpretari κασσιτέρινα quanquam non diſplicet Scal.

Naſſa.] Gloſſ. Naſſa, *κύρτος ἁλιευτικός.* Verſus Plauti:

Nunquam hercle ex iſta naſſa ego hodie eſcam petam

Naſſiterna.] Scribo, *Naſiterna.* Quod tres naſos, hoc eſt, anſas haberet: naſi enim vaſis tribuuntur. Juvenal. Sat. 5.

Siccabis calicem naſorum quatuor.

Scal.

2. *Quale eſt quo equi perfundi.*] Equi poſt confecta ſpatia perfuſione aquæ recreari ſolebant in Circenſibus. Ulpian. lib. 4. de his qui notantur infamia, neque Xuſtici, neque agitatores, neque qui aquam equis ſpargunt. *idem.* Infra verſus Plauti quem ex Nervolana laudat Feſtus, is hodie legitur in Sticho 2. 2.

DI. *Ecquis huc affert naſiternam cum aqua?* GE. *Sine ſuffragio*

Populi tamen ædilitatem hic quidem gerit.

Verba Catonis ſic legit Scalig. *Quotiens vidi trulleos, naſiternas, pertuſos aquales, matellas ſine anſis.*

Natinatio.] Iſidorus, *natinare, negotiari.* Eſt autem non tam priſcum verbus quam priſca verbi forma. *natare, natinare*: ut *iter, itiner*: *jecur, jecinur*: *prodeunt, prodinunt*: & ſimilia. Eſt ergo natinare, more natantium ſemper in negotiis fluctuare. Scal. Iſidor. *nagare, vacillare, huc & illuc fluitare.* Lege; *natare.*

Nationem.]Ait Cincius *nationem & natum* dici de hominibus univerſis ut *natio Græcorum.* & de ſingularibus etiam ut apud Ciceron. *natio Candidatorum*: *na-*

Digitized by Google

nationem ait *non tantum univerſim de omnibus*, ſed *etiam de ſingularibus quoque hominibus* ſejunctim *dici ſolere*, *Sinnius autem Capito* omnia fere *genera hominum per nationes dividi ut Cures* Sabinos, *Hernicos*, *Æquos*, *item Volſcos*. *In pecori* bus quoque bonus *proventus fetu*ra, *bona natio dicitur*.

PAULUS. Navali corona ſolet donari, qui primus in hoſtium navem armatus tranſilierit.

FESTUS. *Navali corona donatur*, *qui pri*mus in hoſtium *navem armatus tranſilierit cujuſue* opera man*uue navis hoſtium capta fuerit*. *adeptus* eſt eam M. *Terentius Varro bello piratico*, *donante* CN. *Pompeo magno*, *item alii inter quos A. A*tilius bell*o quod geſtum*, *contra Nabin*, *ut ſcript*um eſt in car*mine Saturnio*, *quod quidem duces ipſi* conſueti *ſunt in tabellis publice ponere*, *in quo* nominaban*tur qui navali corona donati erant*.

Nunquam ponitur pro nulla *tenus*, *pro non ita* : *& non etiam ſignificat* ut nec . . . .

PAULUS. Navalis porta a vicinia navalium dicta.

FESTUS. *Navalis porta item navalis* regio vide*tur utraque ab navalium Vicinia*, *ita* appella*ta fuiſſe*.

Navalis ſcriba, qui in nave apparebat, inter aliud genus ſcribarum minimæ dignitatis habebatur. quod periculis quoque ejus miniſterium eſſet objectum. Plautus, non ego te novi navalis ſcriba columbari impudens : ſive quod columbaria in nave appellantur in

NOTÆ.

tio optimatum. Præterea non tantum de hominibus ſed etiam de *pecoribus* : *natio equorum*, *natio ſuum*. Non ſine Græcorum imitatione qui ἔθνεα etiam de pecoribus dicunt Homer. ἴθνεα χοίρων. Gloſſæ: navitio, ἐθνιά. Leg. *natio*.

Navali corona.] Corona navalis tota ex auro, roſtris navium inſignita. Ea donatum M. Varronem teſtatur Plin. & ipſe Varro lib. 2. de r. r. Scribit bello piratico inter Delum & Ciliciam Græciæ claſſibus ſe præfuiſſe. A. Attilius prætor cum claſſe miſſus eſt in Græciam ad tuendos ſocios, Liv. lib. 35. de Saturnio carmine quod in tabulis duces publice ponere ſolebant, Attilius Fortunatianus de Saturnio metro : *Apud noſtros autem*, inquit, *in tabulis antiquis quas triumphaturi duces in capitolio figebant*, *victoriaque ſua titulum Saturniis verſibus proſequebantur*, *talia reperi exempla* : *ex Regilli tabula* : *Duello magno dirimendo*, *regibus ſubigendis*.

Navalis porta.] In regione 14. trans Tiberim, eadem *portuenſis*. Nunc *porta ripa*, vel *vinaria* quod extra eam vina externa, maxime tamen Campana & Tuſca vendantur.

Navalis ſcriba.] Convicium ut apud Homer. Odyſſ. θ. φόρτου μνήμων. id eſt, γραμματεὺς φόρτου. Et dictum eſt tam propter *ſcriba* quam propter *navalis*, quia & nautæ & id genus hominum male audit Plauti locus in fragment.

Non ego te novi, *navalis ſcriba*, *columbar impudens ?*

Columbar dictum eadem forma, qua Catullus mulierem proſtituti pudoris vocat lu*panar*, & Lucilius *carcer* eum qui meruit in vincula conjici. Columbaria autem ſunt foramina in navis lateribus quibus remi eminent, a ſimilitudine foraminum quibus par columbarum nidificat. Ab eadem ſimilitudine & in re architectonica quid ſignificat habes apud Vitruvium. Scal. lege in fine *appellantur ea e quibus remigant*. Sive ut Turneb. & Scal. *quibus remi eminent*.

quibus

quibus remigent, ſive quod columbariorum quæſtus temeratius incertuſque.

Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis. Cincius quod in oleæ nucis, quid intur ſit. Ælius Stilo omnium rerum putamen. Gloſſematorum autem ſcriptores fabæ grani quod hæreat in fabulo. Quidam ex Græco, ναὶ τῷ ἐχὶ, levem hominem ſignificari. Quidam nucis juglandis, quam Verrius juglandam vocat, medium velut diſſipimentum. Plautus in Paraſito pigro: Ambo magna laude lauti, poſtremo ambo ſumus non nauci. Item in Moſtellaria: id eſſe dicam nauci, neſcio; & in Truculento: Amas hominem non nauci. & Nævius in Tunicularia. ejus noctem nauco ducere: ſed Ennius. Illic eſt nugator nihili, non nauci homo.

Naucus pro nugis ponitur. alias pro oleæ, aut nucis nucleo. alii omnium rerum putamen ita appellari volunt. Quidam ex Græco, quod PAULUS. ſit ναὶ τῷ ἐχὶ, levem hominem ſignificari volentes. Quidam volunt ſic appellari membranulam, quæ in nucis juglandis eſt medio.

Navia lignum cavatum ut navis, quo in vindemiis uti ſolent.

Navia eſt uno ligno exſculpto, ut navis, quo utuntur alveo in vindemia. [t] ficus quoque in comitio appellatur Navia ab Attio Navio FESTUS. augure. Nam cum Tarquinius Priſcus inſtitutas tribus a Romulo mutare vellet, deterreretурque ab Attio per augurium, ut eluderet ejus prudentiam, interrogavit eum, an fieri poſſet, id quod animo propoſuiſſet ſuo; cui ille permittente augurio cum reſpondiſſet eſſi-

NOTÆ.

Naucum.] Alii *Nauci*, indeclinabile. Proprie membrana tenuis, quæ medias nuces dijungit. unde pro nihilo &c. Lege infra, Cincius *quod in olea nuce intus ſit*, vel Cincius, *in olea & nuce quod intus ſit*. Item, *in faba hilo* pro *in fabulo*. *Faba hilum* Gallice *le noir de la féve*, *naucus* a *nucus*, unde *nuculus*, *nuculeus*, *nucleus*. Idque doctiſſ Gujetus adſcripſerat oræ Feſti ſui quem mihi communicavit V CL. & magni nominis Ægidius Menagius.

Naucus.] Leg. *naucum* vel *nauci* ut ſupra.

Navia.] Navis ex arbore cavata, *linter* etiam dicta. Nam lintre utuntur in vindemiis. Servius in illud:

— — *cavat arbore lintres.*

Alii, inquit, *lintres in quibus uva portatur*. Et Tibull. lib. 1.

Hæ. mihi ſervabit plenis in lintribus uvas.

Sed legendum in verbis Feſti: *Navia ex uno libro exſculpto*. Græci etiam vocant μονόξυλον σκάφος, a σκάπτειν exſculpere. Cic. 2. de leg. *Ligneum autem quodcumque voluerit. uno e ligno dedicato.* Scal. Suidas *nabiam* πορθμεῖον interpretatur male. Nam vel hinc ſatis liquet eo nomine potius navem ipſam intelligi. Ut & ex luſu illo veterum quo pueri denarios in ſublime jactantes *capita aut navia* clamabant, de quo Macrob. Saturn. lib. 1. cap. 7.

Ficus quoque in comitio.] Tanti momenti hic locus eſt, ut de eo totius libri utilitas æſtimari poſſit, inauditæ præterea ac reconditæ eruditionis, illis præſertim qui neſciunt ficum *naviam* eandem quam ficum *Ruminam* ſeu *Ruminalem* fuiſſe. De cote & novacula Attii Navii res nota eſt. Neque impedit quod Feſtus *augurem* Navium vocat quem alii *regem*. Nam a fabulis non eſt exigenda fides præſertim cum Lactantius idem dicat quod Feſtus. Et nihil impediat, qui Rex ſacrificulus eſſet, eundem eſſe & augurem. De ficu autem

Digitized by Google

ci poſſe ; juſſit rex cotem , ac novaculam pro*ferri* , *qua prolata in terrogatus augur* an cos illa *poſſet pracidi*, *reſpondiſſetque poſſe* : novaculam ſubito *pracidit*. *quo facto ſtatim Navium*, ex eo Tarq*uinio nihil auſo contra amplius f*acere , novac*ulam illam ac cotem* [2] *ſ. b locum conſe*cratum de*fodi juſſiſſe* : *& ficum ab eo ſatam ibi* eſſe intra *id ſpatium loci* , *qui contentus ſine* ſacro ſit : *eamque ſi quando areſcere contigiſſet* [3] ſubſeri *ſumique ex ea ſurculos juſſiſſe* , *quo fa*cto

NOTÆ.

multi meminere Sed expreſſe Plinius, l 16. cap 19. cujus verba ſic legenda: *Colitur ficus arbor in foro Romina, jam ſupra fulguribus ibi conditis magiſque ob memoriam ejus, qua nutrix Romuli, ac Romi conditoris appellata, quoniam ſub ea inventa eſt lupa infantibus prabens rumen, ita vocabant mammam. miraculo ex are juxta dicato, qua n, tanquam in comitium ſponte tranſſeviſſet, ab Accio Navie. Illico areſcit rurſus cura ſacerdotum ſeritur.* Et de appellatione *navia* ſic paulo poſt : *Nam cum eam alii Ruminalem, alii Naviam vocarent, frequentius a nutrice gemellorum urbis conditorum, praſertim cum ibi ſimulacrum aneum ſit lupa, Ruminalis appellata eſt, quam Navia ab Accio Navio, qui ſponte ſua illam tranſſeverit in comitium. Vtrumque enim verum eſſe & Naviam & Ruminalem vocari. Sed magis utique Ruminalem, quam Naviam. Propius enim vero & magis conſentaneum eam ante Navium fuiſſe, & ſub ea lupam gemellis ubera prabuiſſe, quam poſtea ab Accio Navio ibi tranſſeminatam.* Ita Scaliger, ſed male ficum Naviam quæ in comitio non diſtinguit a ficu Ruminali ſub qua infantibus lupa præbuit Rumam. Certum eſt enim ficum Naviam in comitio non fuiſſe antequam Attio Navio augure ibi tranſſeminata eſſet. Neceſſe eſt igitur diverſam fuiſſe ab altera ruminali unde in comitium tranſlata. Et ita eſt : fuerat enim ficus Ruminalis in Germalo. Varr. lib. 4. de L. L. *Germalum a Germanis Romulo ac Remo, quod ad ficum Ruminalem, & hi inventi, quo aqua hiberna Tiberis eos detulerat expoſitos.* Germalum autem prope palatium fuiſſe notum eſt, in ripa Tiberis, ubi etiam ſua ætate ficum Ruminalem extitiſſe narrat Lib. 1. *In proxima* inquit, *alluvio ubi nunc ficus Ruminalis eſt.* Fuit igitur Longe a Comitio ficus Ruminalis. Sed ficus illa Navia quæ in Comitio, Ruminalis etiam dicta ab illa altera Ruminali quæ in Germalo. Scaligerum feſellit hic locus Feſti & alter Plinii, uterque male intellectus. Vide Ruminalis.

2. *Sub locum conſecratum.* Ideo ficum *ſacram* ſupra vocavit a loco ſacro fulguribus ibi conditis, quia ſcilicet ibi puteus erat, qui cum de cælo tactus fuerit, procuratus is locus poſtea operculo impoſito, *puteal* dictus, nam *puteal* eſt operculum putei, teſte juriſconſulto. Quin & Dionyſius ait aram ſuperimpoſitam, quod nihil aliud eſt quam operculum oſtii Deorum Manium. At locis fulguritis aram ſuperimponi ſolere, autor præter Dionyſium & Artemidorus *Ὁ κεραυνὸς τὰ ἄσημα τῶν χωρίων ἐπίσημα ποιεῖ διὰ τοὺς ἐνιδρυμένους βωμοὺς καὶ ἐπ' αὐτοῖς γινομένας θυσίας.* i. e *Fulgura*, inquit, *ignota loca inſignia faciunt propter aras impoſitas & ſacrificia peracta.* Scal. Hic etiam falſus eſt Scaliger qui ſcribit *puteal* additum, quia ibi puteus erat qui de cœlo tactus. *Puteal* hic nihil aliud eſt quam ara ipſa. Dionyſius *ὑπὸ βωμῷ τινὶ* ſub ara quadam defoſſam novaculam teſtatur. Unde Feſtus optime, *ſub locum conſecratum.* Solus, quod ſciam, Plinius ſacram ficum facit ſulguribus ibi conditis, ſed vel mire fallor, vel alia mens Plinio fuit cujus verba ſic inſolubilia, ita forte corrigenda : *Colitur ficus arbor in foro ipſo Romina, tam ſacra quam fulguribus ibi conditis* Non dicit Plinius ficum ſacram fuiſſe fulguribus ibi conditis. Sed tanquam ibi fulgura fuiſſent condita, Quibus verbis innuit puteal ſive arã impoſitam, ut locis fulguritis ſolebat.

3. *Subſeri.*] Notabis elegans verbum *ſubſerere* quod eſt priore ſata arbore intermortua, aliam in ejus locum ſerere. Idem.

rantos *intra temporis tractus cum*[4] *alia in eo* loco complur*es fi-cus enatæ eſſent, atque eæ* evulſæ de*inde de ſacro illo loco radicitus removeren*t*ur: omnes quæ in ibi tunc temporis* erant, ficu*m præter unam illam, ejectas* fuiſſe, admon*itu fatali ac juſſu in primis aruſ-*picum & divin*is etiam reſponſis promittentibus*[5] *quandiu ea* viveret, lib*ertatem populi Romani in columen man*ſuram ideoq*ue coli & ſub-ſeri ex illo tempore cœptam.*

*N*av*i*tas ſecundum in cor*ruptam conſuetudinem dict*os quos nunc *nos nautas dicimus, teſtis eſt* Cato in ea quam ſcri*pſit*, *cum in Hiſpaniam proficiſc*eretur, cum air, navitæ *quod ſecum portaverant* vinum atque oleum, u*ſus tantum eo ſum.*

Nauſcit cum gran*um fabæ ſe aperit naſcendi* gratia quod ſit non diſſi*mi-le navis formæ.*

Nauſcit cum granum fabæ ſe naſcendi gratia apetit, quod ſit non diſſimile navis formæ. PAULUS.

Nauſtibulum, alueum ad navis ſimilitudinem factum.

Nauſtibulum vocabant antiqui vas aluei ſimile, videtur a navis ſimili-tudine. FESTUS.

Nautea herba granis nigris, qua coriarii uruntur, a nave ductum nomen, quia nauſeam facit permutatione T. in S. PAULUS.

NOTÆ.

4. *Alia in eo loco complures ficus eſſent.*] Ideo altam ſylvam vocat Dionyſ. lib. 1. *καὶ ... ὕλη βαθεῖα συνηρεφής. Erat enim quidam non longe diſtans ſacer lucus ſylva alta tectus.* Ennius quoque cum de ea re loqueretur, unde illa ſua tranſcripſit Dionyſius pene ad verbum, non aliter quam ſylvam vocat, Annal. 1.

Endotuetur ibi lupu' femina, conſpicio amnem.

Hinc campum celeri paſſu permenſa parumper.

Conjicit in ſycvam ſeſe. *Idem.*

Hic iterum erat Scaliger, qui complures illas ficus ex ficu Navia propagatas confundit cum ſylva illa quæ prope ficum Ruminalem in Germalo juxta Tiberim. De iſta enim intelligendus locus Dionyſii qui eam Paoi ſactam dicit. Ut & ille alter Ennii.

5. *Quamdiu ea viveret, libertatem pop manſ.*] Propterea diligenter ſubſerebatur, adeo ut cum Neronianis temporibus exareſcente trunco, & mortuis ramalibus, deminuta eſſet, loco portenti habitum ſit a populo Rom. auctor Cornel. Tacitus. Idem fatum, aut ei proximum, caſa Romuli contineri putabant, quam diligentiſſima obſervatione & anxia ſuperſtitione reficiebant, neque ſinebant vetuſtate collabi. Cujus etiam ſimile ougaotur Græci de Nave Theſei. *Idem.*

Navitas.] Quod putat Feſtus *navita* eſſe a nave & per ſyncopen dici *nauta* ibi quidem fruſtra eſt, *nauta* enim eſt a *ναύτης* unde per Epentheſin *navita*. Porro eadem Catonis verba pene ad verbum habet Plin. 14. 13. *Cato cum in Hiſpaniam navigaret, unde cum triumpho rediit, non aliud, inquit, vinum bibi quam remiges*

Nauſcit cum granum] Nauſcit quaſi *naveſcit* ſive *naviſcit* in navis formam ſeſe aperit. Niſi potius legendum *naucit*. A *nauci* quod eſt ſabæ hilum, ſive fabæ granum cum ſe aperit.

Nauſtibulum.] Videtur potius navium ſtationem ſignificaſſe quaſi navium ſtabulum Ut Græce *ναύσταθμος* quaſi *ναῶν σταθμός*. Vet. lib. pro *videtur* habet *vid.* pro *videlicet*. bene.

Nautea.] Proprie aqua e ſentina. Eſt

FESTUS. *Nauteam ait Opilius* Aurelius herbæ *genus eſſe granis nigris* qua coriarii utuntur, *cujus videri a nauſea duc*tum nomen, quia nauſeam *facit permutatione T. & S*, literarum, inter med*icamina antiquis conſueta refert* Paulus in Artemone *unguentum quod naribus mu*lionum nauteam feciſſet . . . . lem atque aro*matum idem curculione*

Nam odor unguentum *omnium præ tuo nautea eſt in caſina, Ei* pro ſcorto ſuppon*etur hircus unctus nautea. Labeo* in commentario j*uris ponti*ficii *ait nauteam rub*idum quiddam *eſſe, quo pontificum veſtimenta quædam* colorant . . . .

PAULUS. Nautiorum familia a Trojanis dicitur oriunda.

FESTUS. Nautiorum fam*ilia a Trojanis oriunda eſt: Nam fuit* eorum princeps *Nautes, qui romam detulit ſimulacrum* æneum Min*ervæ, cui poſtea Nautii ſacrif*icare ſoliti *ſunt, unde ipſa quoque, Dea Nautia vo*cabatur hac de cau*ſa. alii quod duce Naute accıti* conductique ab *Brutiis milites fuerint ad M*eſſanam oppugna*ndam, contra quos a Senatu ſit* Miſſus L. Cæcilius *Metellus: qui cum ab illis inter*fectus eſſet, miſſi *ad eos fuerunt ex poſtul*atum de fœdere viola*to legati* . . . . . . us P. Veturius qui *cum aliquantiſper ob* refectionem corpo*ris in oppido quodam* inſediſſent, Brut*ii, quibus fœdus tunc cum* Romanis erat, bello *ſtatim eo deſtiterunt*. Inde a principe *Naute, familia nautia* appellata eſt.

Navus, celer, ac ſtrenuus: a navium velocitate videtur dictus. Ennius

NOTÆ.

& herba qua coriarii utuntur ad depſenda & depilanda coria. A Græco ναυτία Gloſſ. Nautea, *ὀσμὴ βύρσης odor corii.*

Nauteam.] Cum ait Plautum nauteam inter medicamina retuliſſe, vereor ne fruſtra ſit, nam ex allatis Plauti locis nihil aliud colliges niſi nauteam eſſe odorem teterrimum ſive ex aqua ſentinæ ſive ex corio, &c.

Nautiorum familia.] A Naute Trojano qui Æneam ſecutus eſt. Virgil. *At ſenior Nautes.*

Nautiorum.] De Naute qui Palladium Romam detulit, Servius ad illud 5. Æneid.

Tum ſenior Nautes, unum Tritonia Pallas
Quem docuit.

Quod autem dicit, Pallas quem docuit, propter illud quod ſupra diximus fingitur, quia ipſe Romam Palladium detulit, unde Nautiorum familia Minervæ ſacra retinebat, quod etiam Varro docet in libris quos de familiis Trojanis ſcripſit. Hiſtoria de Naute, Bruttiis, Meſſana & Q. Cæcilio Metello, mihi quidem inaudita eſt. Scio tantum unum Q. Cæcilium Metellum occiſum cum contra Bruttios, Lucanos & alios qui Aretium obſidebant, miſſus eſſet.

Navus] Ennius annal. 6.

Navus repertus homo, Graio patre, Graius homo, Rex
Æmonis, Pyrrhus, uti memorant a ſtirpe ſupremo.

Alter verſus citatur a Nonio ſed perperam ex annali 5. pro 6. In ſequenti verſu legendum, *induperantum.*

Navorum imperium ſervare eſt induperantum.

Sententia a veteribus celebrata: *Bene parere, eſt imperare.* In verſu Plauti lege *ductare.*

Nave agere oportet quod agas, non ductario

libro ſexto: Navus repertus homo Graio patre Graius homo rex, & libro ſextodecimo: Navorum imperium ſervare eſt inſuperantum. Plautus in Frivolaria: Nave agere oportet, quod agas, non ductarier.

Navus, celer, ac ſtrenuus: a navium velocitate dictus. PAULUS.

NEBULO dictus eſt, ut ait Ælius Stilo, qui non pluris eſt quam nebula, aut qui non facile perſpici poſſit, qualis ſit, nequam, nugator. FESTUS.

Nec conjunctionem grammatici fere dicunt eſſe disjunctivam, ut Nec legit, nec ſcribit; cum ſi diligentius inſpiciatur, ut fecit Sinnius Capito, intelligi poſſit eam poſitam eſſe ab antiquis pro non. ut & in duodecim eſt, AST EI CUSTOS NEC ESIT. Item: SI ADORAT FURTO, QUOD NEC MANIFESTUM ESIT. & apud Plautum in Phaſmate: Nec recte ſi illi dixeris & Turpilium in Demetrio: Nec recte dici mihi quod jamdudum audio.

Nec conjunctio disjunctiva eſt, ut Nec legit, nec ſcribit. ponitur etiam pro non. Turpilius: Nec recte dici mihi jamdudum audio. PAULUS.

Nec mulieri nec gremio credi oportere. proverbium eſt, quod & illa incerti, & levis animi eſt; & plerumque in gremio poſita, cum in oblivionem venerunt exſurgentium, procidunt. FESTUS.

NOTÆ.

Nave agi, eſt cum navis remigio, aut ventis agitur: *ductare* cum funibus adverſo amne trahitur. Auſon. in politiſſimo panegyrico Moſellæ.

Tu duplices ſortite vias, & cum amne ſecundo
Defluis, ut celeres feriant vada concita remi:
Et cum per ripas nuſquam ceſſante remulco
Intendunt collo malorum vincula nautæ.

Valgius in Elegis.

Hinc mea me longe ſuccedens prora remulco
Lætantem gratis ſiſtit in hoſpitiis.

Ductarie ergo agere eſt ῥυμουλκεῖν. Non omittendum quod eſt in Gloſſis *navities*, ἀρετή. Scal. Ergo ſi Scaligerum ſequaris in illo Plauti *nave agere oportet*, &c. *Nave* non erit a *navus* ſed a *navis*, manifeſte contra Feſti ſententiam, quam hic prægravare decere arbitror, ita ut Plauti verſus legatur ut ab eo poſitus eſt, & ſic ſimpliciter exponatur. Te id naviter agere oportet quod agas, non vero remiſſe quaſi invitus, quaſique in eo non ſponte tua ferri, ſed per vim duci videaris, ſive potius trahi. Nave, i. *naviter*, σπουδαίως, ſtrenue ut exponunt Gloſſæ. Item navus, ἔμπρακτος, διάφορος, δικέντητος, *actuoſus agilis, ſtrenuus.*

Nebulo] *Nebulo, vel inanis vel vanus aut mollis ut eſt nebula.* Donat. Et Horatii interpres. *Nebulones vani & leves ut nebula.* Gloſſ. Nebulo. ὁ τὰ ἴδια λάθρᾳ καταφθείρων, εἰκαῖος, λάθρα ἄσωτος, id eſt *mollis, bona ſua clam dilapidans, vanus, nequam.*

2. *Nec.*] Pro *non* in leg. 12. tab. *Sei furioſus exiſtit, aſt ei cuſtos nec eſit. Eſit* pro *erit.*

1. *Si adorat furto.*] Vide *adorare.*

2. *Apud Plautum in phaſmate.*] Phaſma dicebatur olim Plauti fabula, quæ nunc Moſtellaria. Locus eſt act. 1. ſc. 3. Sed & apud Plautum & apud Turpilium legendum eſt *necrecte* unica voce vel *nerecte.* Et in verbis Turpilii delendum *quod.*

Nec mulieri.] Mulier in veteri proverbio Græco eſt inter ea quæ facile beneficii accepti obliviſcuntur.

Μὴ ποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, μή ποτ' αὖ παῖδα κακόν,
Μὴ γυναῖκα, μὴ γυναῖκα, μὴ λάλον κωπηλάτην.

Numquam beneface ſeni, numquam

Necem ſuſpic*atur Verrius a Græco duci : nam illi* νέκυν mor*tuum dicunt, inde nos dicimus neci* da. . . .

PAULUS. Necem a Græco dici certum eſt. νέκυν enim mortuum dicunt Græci.

FESTUS. Neci datus proprie dicitur, qui ſine vulnere interfectus eſt. ut veneno, aut fame.

PAULUS. Necerim, nec eum.

FESTUS. *N*ecerim, nec eum.

Neceſſarium ait eſſe Opilius Aurelius, in quo non ſit ceſſandum; aut ſine quo vivi non poſſit. aut ſine quo non bene vivatur; aut quod non poſſit prohiberi, quin fiat.

PAULUS. Neceſſarium, in quo non ſit ceſſandum.

FESTUS. Neceſſarii dicuntur cognati, aut affines, in quos neceſſaria officia conferuntur.

Neceſſarii ſunt, ut Gallus Ælius ait, qui aut cognati, aut adfines ſunt, in quos neceſſaria officia conferuntur præter cæteros.

Nectar Græce ſignificat deorum potionem. unde Vergilius ait: Stipant, & dulci diſtendunt nectare cællas. Item Lucretius libro ſecundo: Et nardi florem, nectar qui floribus habet.

PAULUS. Nectar Græce ſignificat deorum potionem.

Nectere, ligare.

FESTUS. Nectere, ligare ſignificat, & eſt apud plurimos auctores frequens. quin etiam in commentario ſacrorum uſurpatur hoc modo. Pontifex minor ex ſtramentis napuras nectito. id eſt funiculos facito, quibus ſues adnectantur.

Necumquem, nec umquam quemquam.

NOTÆ.

etiam alterius cani,
Non ſeni, non mulieri, non loquaci.

De Gremio autem belle admodum Catullus.

Ut miſſum ſponſi furtive munere malum
Procurrit caſto virginis e gremio,
Quod miſeræ oblita molli ſub veſte locatum,
Dum adventu matris proſilit, excutitur,
Atque illud prono præceps agitur decurſu,
Huic manat triſti conſcius ore rubor.

Necem ſuſpicatur.] *Necem ſuſpicatur verrius a Græce ductum, nam illi νέκυν mortuum dicunt, unde nos neci datum id eſt morti*: Nihil amplius deeſt.

Neci datus.] Non tantum de eo qui veneno vel fame necatus eſt, ſed & manu. Ut *necare*. Sic *ferro & fuſte necare* dixit Saluſt. *Securi necare*. Livius: *Verberibus & telo necare* Ulpianus. Vide *occiſum*.

Necerim.] Antiquo declinandi modo pro *nec im, nec eum*. Ita *fuerem* pro *fuem*; *nucerem* pro nucem, & ſimilia. Scal.

Neceſſarium.] A *ne* & *ceſſe*, vel a *nec & eſſe*. Quia ſine eo nec eſſe poſſumus, nec bene eſſe. Inde *neceſſarii*, cognati & adfines, & *neceſſitudo*, vinculum adfinitatis & cognationis. Gloſſ. *Neceſſitudo*, ἀνάγκη κατὰ φιλίαν, συνήθεια. *Amicitia vinculum, adfinitas.* Item neceſſarii, οἰκεῖοι, ἀναγκαῖοι.

Nectar] Murinam exponit Feſtus alibi: locum adi. Verſus Lucretii ſic ab aliis legitur.

Et nardi florem nectar qui naribus halet.

Nectere.] Vide *Napuras*.

Necumquem.] Forte e libris Pontificum.

Nefaſti dies N littera notantur. Paulus.

Nefaſti dies notantur N littera, quod iis nefas eſt Pretori apud quem *lege agitur, fari tria verba, Do Dico,* addico. nep *nota deſignari ſolent qui nefaſti* priores ſunt, *quorum pars anterior fas: his ſervi* liberati ſunt, *delectus, ex rcitus ſcribuntur.* & in *provincias ire licet, ſacra quoque* inſtituta fiunt *& vota nuncupata ſolui*, & ædes ſacrari *ſolent.* Festus.

Nefrendes arietes dixerunt, quod dentibus frendere non poſſint Alii dicunt nefrendes infantes eſſe non ſum frendentes, id eſt frangentes. Livius: Quem ego nefrendem alvi, lacteam immulgens opem. Sunt qui nefrendes teſticulos dici putent, quos Lanuvini appellant nebrundines Græci νεφρὸς, Prænestini nefrones. Paulus

Nefrendes dictos aſſerit Quintus Mucius Scævola *arietes, quod dentibus frendere non poſſint.* Ateius Capito *infantes eſſe nondum frendentes* id eſt, *frangentes.* [1] *Livius in Odyſſea veteri* quem ego *nefrendem alvi lacteam immulgens* opem & . . . . pro nefrendibus *autem, ut antiqui dicebant, rienes nunc dicit* uſus recens. *ſunt qui nefrendes dici putant teſticulos,* quos Lanuvini *appellant nebrundines:* Græci νεφρὸς, *praneſtini nefrones.* Festus.

Negibundum *antiqui pro negantem dixerunt Cato in* ea, quam ſcrip*ſit.*

. . . .

negibundus

Negibundum pro negante dixerunt. Paulus.

Notæ.

Nefaſti dies.] Feſti ſententiam, partim etiam ejus verba divinarat olim ſagaciſſimus Scaliger. Addideratque Vides NEP. ſignificare idem quod NP. hoc eſt *nefas partim.* ut NE. PR. in Calendario Romano hoc eſt *nefas priori parte* Cui contrarius erat F. P. *fas priore* aut *partim.* Alii dicunt NE. PR. *nefas Pretori* Quod non ita placet. Nam NE. PR. & NEP. & AP. idem eſt, neque ulla differentia eſt. AP. qui nefaſti priori parte, poſtea faſti ſunt. EN. vero, hoc eſt *endotereiſi, intereiſi,* qui mane & veſperi nefaſti, medio tempore faſti ſunt, vel ut Varroniane loquar AP. in quo nefaſtum cedit locum faſto. EN. in quo nefaſtum inſititio faſto diffunditur. Hoc eſt in quo nefaſtum in duas partes, interpoſito faſto, ſcinditur.

Nefrendes.]Qui dentibus frendere non poſſunt, hoc eſt frangere ut apud Serenum: *fruges frendeo ſolas, ac ſicce rebere.* Inde *nefrendis puer, nefrendis porcus.* Varro lib. 2. de re r. cap. 4. de porcis: *amiſſo, inquit, nomine lactentis, dicuntur nefrendes ab eo quod nondum fabam frendere poſſunt, id eſt frangere.* Vide *frendere.* At *nebrundines*, ſive *nefrundines,* & *nefrendes,* antiquis dicti, qui poſtea *rienes*, a Græco νεφροὶ id eſt *rienes.* Et inde poſtea *nefrendes* & *nefrundines* ad teſticulos tranſlatum quod teſticuli rotundi ſunt ut rienes

1. *Livius.*] Verba Livii Andronici ſunt ex veteri Odyſſea, ubi de Eumæo mater. Phœniſſa loquitur.

> *Quem ego nefrendem alui, lacteam immulgens opem.*

Ex illo Homeri Odyſſ o.

> Παῖδα γὰρ αὐτὸς ἐνὸν ἐνὶ μεγάροις ἀτιτάλλω.

Παῖδα ἀτιτάλλειν circumloquitur alere nefrendem, immulgendo opem lacteam. Ut poſſis advertere κακοζηλίαν veterum Latinorum in reddendis & exprimendis Græcorum verbis, cum tamen in ſententiis ſæpe eorum diligentiam merito requiras. Scal.

Negibundum.] Negibundus pro *negabundus* ut *artire* pro artare: *impetrire* pro

Neglegens, non legens, neque electum habens. quid debeat facere.

FESTUS. Nec legens, dictus eſt non legens, neque dilectum habens quid facere debeat omiſſa ratione officii ſui.

Negotium quod *non ſit otium*.

*Navos a navis celeri*tate quæ *velociſſima eſt, dicimus.*

PAULUS. Negotium, quod non ſit otium.

FESTUS. Negritu in auguriis ſignificat ægritudo.

Negumate in carmine CN. Marcii vatis ſignificat negate, cum ait: Quamvis moventium duonum negumate.

PAULUS. Negumate, negate.

Neminis genitivo caſu Cato uſus eſt, cum dixit: Sunt multi corde quos non miſeret neminis.

FESTUS. Neminis *genitivo caſu uſus eſt Cato cum dixit* & quis dicere cum ſit *neminis idem de magiſtratibus* vitio creatis, neminiſque ....

Ennius in Erectheo: lapideo ſunt corde multi, quos non miſeret neminis.

Nemo compoſitum videtur ex ne, & homo. quod confirmatur magis quia in perſona ſemper ponitur, nec pluraliter formari ſolet, quia intelligitur pro nullo.

PAULUS. Nemo, nec homo.

Nemota ſignificant ſylvas amœnas.

PAULUS. *Nemora ſignificat ſylvas* amœnas valet *enim idem: ejus autem vocabuli* auctor ho*merus. qui dixit in Iliade* λ ἐν νεμεῖ σκιερῷ ἐπὶ τῷ λῖν ἔμβαλε δαίμων dubium non *eſt quin eum deſignet locum* campos & paſcua *habeat.* νέμος *a Græcis* διὰ τὸ νομὰς ἔχειν ἐν αὐτῷ *appellatum.*

NOTÆ.

impetrare & ſimilia.

Neglegens.] *Nec legens.* c in g ut *nec otium, negotium..* Negligens, qui non legit, id eſt deligit. Varro lib. 5. de L. L. *Negligentia igitur ex eo quod quis non utatur dilectu: diligentia contra, quia diligat, hoc eſt deligat.*

Negritu] Dubito quid hoc verbi ſit. puto tamen *ritu* eſſe pro *rite. nec ritu, negritu*; ut *nec otium, negotium.* Ergo nec rite, cum non recte eſt: *rite* autem & *ritu* ad ſacrificia & auguria pertinere notum eſt.

Negumate.] Lege, *negunate*, a *nego*, *nego*, ſive *neguno*, ut a *nato*, *natino*. *fuco, fucino: coquo, coquino: trico, tricino.* Carmen Marcii vatis ſic lege:

Quamvis indutium duonum, negunato.

Quamvis, inquit, bonum fuerit initium, tamen negate ſemper futurum. Scal. retinendum *negumate*; ita enim pro *negunate* n converſo in *m*, ut in *muginari* pro *nuginari*, &c.

Neminis.] Mira hic eſt Pauli ſupinitas, qui Catoni tribuit quæ ſunt Ennii ut infra ex Feſto.

Neminis genitivo.] *Neminis* etiam legitur apud Plautum captiv. 3. 5.

— — — *Neminis*
Miſereri certum eſt, quia mei miſeret neminem.

Nemo.] A *ne* pro *non* & *homo* vel *hemo*, ut antiqui dicebant. Nemo autem & nullus eo differunt quod *nemo* de perſona tantum, *nullus* iam de re quam de perſona: etſi *nemo dies* alicubi me legiſſe memini.

Nemora.] Recte quidem Feſtus nemus a νέμος quod Heſych. interpretatur πολύδενδρον τόπον καὶ νομὰς ἔχοντα. *Locum arboribus conſitum & paſcua habentem.* Locus Homer. eſt Iliad. λ. *In nemore umbroſo, Leonem autem immiſit Deus.*

Nemus

Nemut niſi etiam, vel nempe. PAULUS.

*N*mut niſi etiam, vel *nempe uſus eſt Cato de poteſtate tri*buniciacum ait: nemut. FESTUS.

. ærumnas . . . .

Nepa Afrorum lingua ſidus, quod cancer appellatur. vel, ut quidam volunt, ſcorpius. Plautus: Dabo me ad parietem, imitabor nepam. PAULUS.

Nepa Afrorum lingua ſidus. quod dicitur noſtr*is cancer, vel ut quidam volunt* ſcorpios. Plautus in *Caſina, receſſim dabo me* ad parietem, imita*bor nepam.* FESTUS.

Nepotes luxurioſæ vitæ homines appellati, quod non magis his rei ſuæ familiaris cura eſt, quam iis, , quibus pater, avuſque vivunt. Nepos compoſitum ab eo, quod natus poſt ſit patri, quam filius. PAULUS.

Nepos luxurioſus a Tuſcis dicitur, *nam nepotes ſunt luxurioſi* homines *appellati, quod non magis his res* ſua familiar*is cura eſt, quam iis quibus pater avuſque* vivunt. quo*d nomen ductum ab eo quod natus poſt patri* ſit, quam fil*ius. Quidam, inter quos Ariſtar*chus interpr*es Homeri, Græcum eſſe volunt ad quod* ποιῶ νεπόδων ἰσιμῶν *Afferunt ex Apollonio.* FESTUS.

Nepus, non purus. PAULUS.

Nequalia, detrimenta.

Nequam aurum eſt, auris quod vehementius ambit. hoc verſu Lucilii ſignificare ait Sinnius Capito nequam eſſe aurum, quod auris lædat; vel pondere inaurium, cum molliſſima pars auris inciditur, vel ex auro intellegi pecuniam, cujus reſpectu & nimia cupiditate homines ad peccandum adduci, FESTUS.

NOTÆ.

Nepa Afrorum.] Recte dubitat Feſtus nepane cancer ſit an ſcorpius: nam utroque modo veteres uſurparunt; pro cancro ſupra Plaut. pro Scorpio Cicero & Al. ſic gloſſ. *Nepa σκορπίος.*

Nepotes.] Nepotes ſunt ἀπόγονοι Græcis etiam νέποδες dicti a νε privativa particula & πους pes, fundamentum, quia fundamentum non eſſent generis. πους enim ut Latinis *pes.* pro fundamento. Plaut. Aſinar.

Ego caput huic argento fui hodie reperiundo. Ego pes fui.

Inde nepotes dicti perditi ac luxurioſæ vitæ homines, cujus rei rationem infra Feſtus dabit, cui & hanc potes addere quod nepotibus ſemper indulgent avi, connivent eorum delictis ac impediunt quin ea in parentum conſcientiam veniant, unde ii poſtea nequam evadunt & diſſoluti. Hinc nepotatus in Gloſſ. ἀσωτία.

Nepos.] Ita ego hunc locum olim expleveram, præterquam quod in illis . . . . . chus . . Callimachi locum latere putaverim:

— — — ὁ γὰρ ἐργάτιν τρέφω
Τὴν μοῦσαν, ὡς ὁ Κεῖος Ὑλίχου νέπους.
— — — *neque enim mercenariam nutrio*
Muſam ut Ceus Hyllichi nepos.

Simonidem intelligit. voce νέποδες uſus etiam Theocrit. Eidyl. 17.

Nepus.] Lege: *Nepurus.* Scal. Nepurus pro non purus, ut *nefunera* apud Catul. pro *non funera. nejure* Saluſt. pro *non jure*: *neceunt* infra pro *non eunt.*

Nequalia.] An a *ne* & *qualia*, vel a *ne* & *æqualia*, ut legendum ſit, *nequalia, detrita.*

Nequam.] Suſpicor Lucilianum verſum hac emendatione egere:

Nequam eſt, aurum auris quo jus vehementius ambis.

PAULUS. Nequam aurum eſt, auris quodvis vehementius ambit. Hoc verſu Lucilius ſignificare videtur, nequam. eſſe aurum, quod aures lædat, *vel* pondere inaurium cum *molliſſima pars* auris inciditur, vel etiam cupiditatem pecuniæ voluit ſignificare.

Nequam, qui ne tanti quidem eſt, quam quod habetur minimi.

Nequeunt non eunt.

Nequinates, Narnienienſes.

FESTUS. *Nequinates* Narnienſis *dicti ſunt, qui è Nequino oppido ejectis colonis* veteribus, *ibi habitarunt. Cato in ea adverſus x. homin.*

Nequinont pro nequeunt; ut ſolinunt, ferinunt pro ſolent, & feriunt dicebant antiqui. Livius in Odyſſea: Partim errant, neque nunc Græciam redire (nequinont.)

PAULUS. Nequinont, nequeunt.

Nequiquam, fruſtra.

FESTUS. Nequiquam ſignificari idem, quod fruſtra, plurimis auctorum exemplis manifeſtum eſt.

Nequitum, & nequitur pro non poſſe dixerunt.

FESTUS Nequitum, & nequitur, pro non poſſe dicebant, ut Pacuvius cum ait: Sed cum contendi nequitum, ut clam tendenda eſt plaga. Plautus in Satyrione. Retrahi nequitur, quoquo progreſſa eſt ſemel. & Cato Originum libro primo: [1] Fana in eo loco compluria fuere. ea exauguravit, præterquam quod termino fanum fuit, id nequitum exaugurari.

NOTÆ.

Hoc eſt, nequam is eſt homo cujus aures aurum ambit. Male audiebant apud Romanos barbari. præſertim Pœni, qui aures perfotatas habebant, neque mediocriter eos averſabantur. Plaut. Pœnul. 5. 2.

Atque ut opinor digitos in manibus non habent.

AG. *Quid jam* MI. *Quia incedunt cum annulatis auribus.*

Unde jocus Ciceronis in Afrum: *Atqui aurem foratam habes.* Aliter non video quæ argutia ſit ſi Sinnii Capitonis ſententiam ſequamur. Scal.

Nequam] Ex *ne* & *quidquam*. Varr. lib. 9 de L L. *ut ex non & volo, nolo: ſic ex ne & quidquam item media extrita ſyllaba, coactum eſt nequam &c.*

Nequeunt.] Lege: *neceunt*, a *nec*, non, & *eunt*. Vide *nec* & *nepurus*.

Nequinates.] Nequini, quod poſtea Narnia, meminit Plin. *Narnienſes opidum antea Nequinum vocatum eſt.* Et Liv. lib. 10. cap. 9. *Alter Conſul Apuleius in Umbria Nequinum opidum circumſedit. Locus erat arduus atque in parte una præceps, ubi nunc Narnia ſita eſt.* Et paulo poſt: *Ita Nequinum in ditionem populi Rom. venit. Colonia eo adverſus Umbros miſſa a flumine Narnia appellata.*

Nequinunt.] Verba Livii Andronici ſic legenda:

Partim errant, nequinunt Græciam redire.

Nequitum.] Pacuvii Trochaicum emendamus:

Sed cum contendi nequitum vi, clam tendenda eſt plaga.

Ubi notabis ſimpliciter plagam etiam pro rete. Gloſſarium *plaga*, κυνηγλικὰ λίνα. Scal.

1. *Fana in eo loco.*] Catonis verba de Tarquinio, qui *ut libera a cæteris religionibus area eſſet tota ejus templique ejus quod inædificaretur exaugurare fana ſacellaque ſtatuit, quæ aliquot ibi a Tatio rege primum in ipſo diſcrimine adverſus Romulum pugnæ, voto conſecrata inaugurataque poſtea fuerant, inter principia condendi hujus operis, moviſſe numen ad*

Nervum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes impediuntur, quanquam Plautus eo etiam cervices vinciri ait: Perſidioſe captus, eo ædepol nervo cervices probat.

Nervum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes, vel etiam cervices impediuntur. PAULUS.

Neſi pro ſine poſitum *eſt in lege dedicationis aræ* Dianæ Aventinenſis. FESTUS.

Neutiquam *pro nullo modo dici teſtis eſt*, cum ait, ſed *mihi neutiquam cor conſentit*, *cum oculorum aſpectu Cicer. Indiſſolubiles quidem eſſe non poteſtis*, neutiquam *tamen diſſolvemini.*

Neutiquam, pro nullo modo. PAULUS.

Nexum eſt, ait Gallus Ælius, quodcumque per æs & libram geritur, idque necti dicitur. quo in genere ſunt hæc teſtamenti factio nexi datio, nexi liberatio. Nexum æs apud antiquos dicebatur pecunia, quæ per nexum obligatur. FESTUS.

NECTARE & oculorum, & aliorum membrorum niſu ſæpe aliquid

NOTÆ.

indicandam tanti imperii molem traditur Deos: nam cum omnium ſacellorum exaugurationes admitterent aves, in Termini fano non addixere Liv. lib. 1. Vide & Flor. lib. 1. cap. 7.

Nervum.] Nervus vinculum ferreum quo pedes vel cervices impediuntur. de Cervicibus. Plant. ut emendat Scal.

Perſidioſe captus. Edepol nervo cervices probas.

Hoc eſt, *convenientes*. Et in Aulular. 4. x. Neque ferreum tantum vinculum, ſed & ligneum, unde veteres gloſſæ ξυλοπέδην interpretantur ritu Attico; Attici enim ſimpliciter nervum vocabant *ξύλον*, *lignum*. unde qui ex lege nexi erant, dicebantur ἐγξυλοπεδίζεσθαι in legibus Athenienſium. Heſych. ἐγξυλοπεδίζεσθαι οἱ μὴ ἀποδιδόντες τὰ χρέα, ἐν ξύλοις δεσμευόμενοι τοὺς πόδας. Qui debita non ſolvebant, in ligno pedes vinciebantur. Scal.

Neſi.] Lege. *Neſi pro ſine poſitum eſt in lege ædis Dianæ Aventinienſis*. Scal. Per legem intelligit poſtico ædis Dianæ quæ in Aventino erat, de more poſitam. Quæ continebat inter alia utrum ædis illa eſſet templum necne: nam non omnes ædes erant templa Vide notata in V *opima*. Legis Dianæ Aventinienſis mentio extat in vett. inſcriptionibus. CETERUM LEGES HUIC ARÆ EÆDEM SUNTO. QUÆ ARÆ DIANÆ SUNT IN AVENTINO MONTE DICTÆ.

Neutiquam.] Hic verſus *neutiquam cor* &c. Citatur a Cicerone in Academis ſine poëtæ tamen nomine. Ciceronis autem locus extat in libro de univerſitate.

Nexum.] Solennis ritus & formula abalienationis ejus rei quæ mancipio dabatur vel pignori. Cicer. 3. de oratore *Nexum eſt quod per libram agitur.*

Teſtamenti factio] Teſtamentum per æs & libram intellige quo paterfamilias ei quem ſucceſſorem elegerat, familiam ſuam ac univerſum jus patrisfam. mancipio vendebat, ab illo nummum æneum qui libra pendebatur, imaginarii pretii nomine, accipiens.

Nexi datio.] Nexum dare, *Donner quelque choſe en hypotheque, en gage juſques à l'entier payement, par l'entremiſe de la balance & de la monnoye*. Et differunt *nexum dare aliquid* & *nexu tradere aliquid*, *nexum dare*, eſt rem tradere ita ut non plane ac ſolide tranſeat ad emptorem, ſed nexa & obnoxia maneat venditori. *Nexu tradere* ita rem abalienare ut ea accipientis fiat in ſolidum.

Nictare.] A nitor, nempe a ſupino *nictum* pro *nixum*. Eſt autem nictare & nictari proprie quod Græci πτερυγίζειν, cum aves volaturientes alis latera verbe-

conari, dictum eſt ab antiquis, ut Lucretius in libro quatto: Hic ubi nictari nequeunt, inſiſtereque alis. [1] Cæcilius in Hymnide: garrulis medentes jactent ſine nictentur petticis. Novius in Macchoco: pone actutum ſctibit, cum in nervo nictabete. unde quidam nictationem, quidam nictum, ut [2] Cæcilius in pugile: tum intet laudandum hunc timidum tremulis palpebris Petcutere nictu; hic gaudere, & mirariet. [3] Nictit canis in odorandis feratum veſtigiis levitet ganniens, ut Ennius in libro x. veluti ſiquando vinculis venatica venenox apta ſolet ſi forte ex nate ſagaci ſenſit voce ſua nictit ululatque ibi acuta eſt. [4] unde ipſa gannitio.

PAULUS. Nictare eſt oculorum, & aliorum membrorum niſu ſæpe aliquid conari. dicimus enim nictationem, & nictum, Cæcilius? Hunc tremulis palpebtis Percutete nictu. Nictit canis in odotandis fetarum veſtigiis lenitet granniens. Ennius: Nare ſagaci ſenſit, voce ſua nictit, ululatque. unde & gannitio.

FESTUS. Niget lagis in comitio locum funeſtum ſignificat, ut alii, Romuli morti deſtinatum, ſed non uſu obv*enit ut ibi ſepeliretur, ſed Fau-*

NOTÆ.

rant. Et eo ſenſu uſus Lucret. cujus *integrum* locum vide lib. 6.

1. *Cecilius in hymnide.*] Verba Cæcilii ſic Scaliger:

Garruli ſine dentes jactent, ſine nictentur perticis.

Sed non placet. Tentabam olim:

Grallis ſedentes jactent, ſine nictentur perticis.

Locus Novii in Maccho Copone:

Actutum ſcibis cum in nervo nictabere.

Id eſt, mox ſcies cum vinculo cervicem impeditus, omnium membrorum niſu fruſtra te expedire conabetis.

2. *Cæcilius in pugile.*] Ejus verba corrupta ſuſpicor & forſan ita legenda: *Tum inter laudandum hic timidus tremulas palpebras percutere nictu, hic gaudere* ſuple, *cæpit*, vel *hunc timidum tremulas* &c. *hunc gaudere*, ſupple *videas*.

3. *Nictit canis.*] Ob odorem ferarum naribus objectum oculorum & membrorum niſu geſtit. Verſus Ennii ſic legit Scalig. in conjectaneis ad Varron.

——— Animuſque in pectore latrat
Veluti ſiquando vinclo venatica aeno
Apta ſoles cani', forte feram ſi ex nare ſagaci
Sensit, voce ſua nictat ululatque ibi acute.

Apta vinclo aeno, eſt juncta connexa vinclo. *Cani'* pro *canis*. At Giſanius legebat:

Veluti ſi quando vinclis venatica venox
Apta ſoles, ſi forte feram ex nare ſagaci.

Quem non ſequor, neque enim illa *venatica venox* probari poſſe arbitror.

4. *Nnde ipſa gannitio.*] In ſchedis. *Vnde* . . . . . . *ipſa gannitio*. Lege: *unde nictatio ipſa gannitio.*

Niger lapis.) Hunc lapidem nigrum, λίθινον λέοντα, *leonem lapideum*, vocat Dionyſius Halicarnaſſeus dum de pugna loquitur quæ fuit inter Remum & Romulum ἐν ταύτῃ φασί τινες τῇ μάχῃ τὸν Φαυστύλον ὃς ἐξεθρέψατο τοὺς νεανίσκους, διαλῦσαι τὴν ἔριν τῶν ἀδελφῶν βουλόμενον, ὡς οὐδὲν οἷός τε ἦν ἀνύσαι, εἰς μέσους ὠσάμενον τοὺς μαχομένους ἄνοπλον, θανάτου τοῦ ταχίστου τυχεῖν ἐπιζητοῦντα, ὅπερ ἐγένετο. Τινὲς δὲ καὶ τὸν λέοντα τὸν λίθινον, ὃς ἔκειτο τῆς ἀγορᾶς τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ κρατίστῳ χωρίῳ παρὰ τοῖς ἐμβόλοις, ἐπὶ τῷ σώματι τοῦ Φαυστύλου τεθῆναί φασιν ἔνθα ἔπεσεν ὑπὸ τῶν εὑρόντων ταφέντος. i. *Quidam aiunt Fauſtulum Nutricium eorum pugnam dirimere cupientem, ut illud perficere nequibat; ſe ſe medium bellantibus projeciſſe ut citiſſima morte caderet, quod & evenit. Quidam autem affirmant leonem la-*

Digitized by Google

ſtulum nutr*itium ejus ibi ſepultum fuiſſe, & Quin*tilium avum Ti . . . *qui* partes Romuli ſequebatur, cujus famili*a dicta quintilia juxta appellationem ejus.*

Nihili, qui nec hili quidem eſt. Paulus.

Ningulus, nullus. Marcius vates. Ne ningulus mederi queat. Festus.

Ningu'us, nullus, ut Ennius libro ſecundo: Qui ferro minitere. atque in te ningulus mederi queat.

Niquis ſcivit centuria eſt, quæ dicitur a Servio Tullio rege conſtituta, in qua liceret ei ſuffragium ferre, qui non tuliſſet in ſua. nequis civis ſuffragii jure privaretur. nam ſciſcito ſignificat ſententiam dicito, ac ſuffragium ferto: unde ſcita plebis. Sed in ea centuria, neque cenſetur quiſquam, neque centurio præficitur, neque centurialis poteſt eſſe, quia nemo certus eſt ejus centuriæ. eſt autem Niquiſcivit, niſi quis ſcivit.

Nivem V*errius interpretatur novum ex* Græco, qui id ne*on dicunt N. ſig*nificat da.

Nivem interpretatur novum ex Græco, quod illi dicunt νίον. Paulus.

Nixi dii appellabantur, quos putabant præſidere parientium nixibus.

Nixi dii appellantur tria ſigna in Capitolio ante cællam Minervæ genibus Festus.

Notæ.

pideum qui erat in foro Romano in potiori loco pro roſtris, impoſitum fuiſſe ſupra cadaver Fauſtuli in eodem loco ubi ceciderat ab inventoribus ſepulti. Et Acro vetus interpres Horatii in Epod. *Varro pro Roſtris ſepulcrum Romuli dixit: ubi etiam in hujus rei memoriam duos leones erectos fuiſſe conſtat, unde factum eſt ut pro roſtris mortui laudarentur.* De Quintilio qui Romuli partes ſequebatur & a quo dicti Quintilii. Vide *Fabiam* & *Quintia.* Aiebat forſan Feſtus Fauſtulum a Quintilio ſepultum.

Ningulus.] Male Paulus Marcio vati tribuit, quæ ſunt Ennii, cujus verba ſic olim reſtituit Merula:

Qui ferro minitarit ut in te ningulu' medo
Ire queat.

Vel propius ad ſcripturam Marſilius.

Qui ferro minitere, atque in te ningullus mei
Ire queat.

De Horatio, qui ſolus adverſus tres Albanos dimicans, ſingulos prout ſequi poterant adortus, ſuperavit. *Ningulus* autem pro *nec ullus, neculus, nigulus, ningulus.*

Niquis ſcivit.] Hanc centuriam a Servio Tullio inſtitutam dicit Feſtus in qua liceret ei ſuffragium ferre, qui non tuliſſet in ſua, ne quis civis ſuffragii jure privaretur.

Nivem.] N*ivem Verrius interpretatur novum ex Græco qui id* νίον *dicunt N* . . . . *ſignificat da* . . . Ita ſchedæ. Sed iſta N . . . . . *ſignificat da* . . . . . tam huc non pertinere certum eſt, quam quo pertineant incertum. Puto tamen divulſa ab eo capite ubi de *noctiluca.* Sed cur a νίον *nivis, nix*? An quia tum tantum nix eſt dum nova eſt, neque in liquorem reſoluta? Nugæ. Nix eſt ab obſoleto νὶψ, νιφὸς. Vel a *ninxi* ut a *duxi, dux.* Jul. Scaliger volebat eſſe per ſyncopen ex *nivis.* Nivis autem a *ninguis* quo utitur Lucret.

Nixi dii.] Vel *nixii* a nitendo, quod nixibus parientium præſideant. *Niti* enim proprie de parientibus, & *nixus* partus. Virg. 4. Georg. — *aut fœtus nixibus edunt.* Ubi Servius: *Nixibus, partubus a nitendo. Unde & enixa dicimus.* Nixos autem Deos legas apud Ovid. 9. Me-

nixa, velut præſidentes parient um nixibus.[1] quæ ſigna ſunt qui memoriæ prodiderint, Antiocho rege Syriæ ſuperato M. Acilium ſubtracta a populo Rom. adportaſſe. atque ubi ſunt, p oſuiſſe. etiam quæ capta Corintho avecta huc, quæ ibi ſubjecta fuerint menſæ.

Nobilem antiqui pro noto ponebant, & quidem pe r Glitteram, ut Plautus in Pſeudolo: Peregrina facies videtur hominis, atque gnobilis. & oculis meis obviam gnobilis objicitur. Attius in Diomede: Ergo me Argos referam. nam hic ſum gnobilis. Livius in Virgo: ornamenta incedunt gnobili ignobiles.

PAULUS. Nob lem antiqui pro noto ponebant. Plautus: Peregrina facies, atque ignobilis.

FESTUS. Noctilucam Lucilius cum dixit, obſcænum ſignificat.

Noctilucam Lucil.us cum dixit, lib. ij. obſc*ænum ſignificat nocticula* . . . . medica . . . .

PAULUS. Noctua a tempore noctis dicta, quo canit vel volat.

FESTUS. *Noctua videtur dicta a Noctis tempore*, eo quo *canere ſolet*, *aut volare ab ea* γλαυκῶπις appellatur *Minerva a Græcis quia noctua oculis eſt caſiis.*

Notæ.

tam.

Feſſa malis, tendenſq; ad cœlum brachia, magno
Lucinam, nixoſque pares, clamore vocaram.

Quæ ſigna ſunt qui.] Lego, *quæ ſigna ſunt qui memoria prodiderint, Antiocho rege Syria ſuperato, M. Attilium ſubtracta populo Rom. adportaſſe, atque ubi ſunt poſuiſſe. Etiam qui dicant capta Corintho advecta huc, quæ ibi ſubjecta fuerint menſa.* Hoc eſt *ſunt etiam qui*, &c. *Subjecta menſæ* hoc eſt quæ ibi oppignerata argentatiis Corinthienſibus. Scal.

Nobilis.] A *noſco, novi, notum, nobilis*, ut a *motum, mobilis*. Antique *gnobilis* addito *g*. ut *gnarus, gnatus, gna us*. Locus Plauti e Pſeudol act. 4. ſc. 11. Sed ibi *ignobilis* hodie recte legitur Id eſt ignorabilis, ignotus. Iſta *& oculis meis*. Id eſt Et idem Plautus, *oculis meis*, &c. E Pſeudol. 2. 1.

Qui oculis meis obviam ignorabilis objicitur?

Attius in Diomede.] Attii verba ſic alibi.

Ego me Argos conferam, nam hic ſuam gnobilis,
Ne cui cognoſcar noto.

Ultima vox *ignobiles* abundat.

Noctilucam.) Deerat prima linea quæ forſan adhæſerat poſt *nivim*. Poſtrema ſunt Lucilii verba. Sed pro *noctilucam*, *noctilucum*, hoc eſt, *noctilugum* vel potius *noctulugum* emendat Scaliger in conjectaneis, additque eam vocem uſurpaſſe Lucilium pro obſcæno hoc eſt mali ominis quales ſunt bubones aut ſimiles aves noctu lugentes. Sed ſic etiam recte *noctilucam* ſcripſerit *Lucilius*, pro *noctilugam*. Quidam legunt *noctipugam* veterum intelligentes, quod nocte pungat. Et hæc eſt vera lectio ut optime magnus Salmaſius in ſolinum. Ita enim, inquit, Lucilius contraria compoſitione finxit *noctipugam* alludens ad *ſolipugam* quam ἡλιοκεντρίδα exponit Gloſ. in vet. cod. V. Cl Merſerii diſerte ſcriptum *noctinnga* ex quo factu fuit facile divinare *noctipuga*, ſed veteres Gloſſæ Palatinæ quas penes me habeo hoc confirmant in quibus legitur, *noctipugam obſcænum quod quaſi noctibus compungat*. Noctipuga νυκτικέντρον. Sic eam partem vocaverat hoc verſu Sotades, εἰς τὴν ἰσῶν τρυμαλιὰν τὸ κέντρον ὠθεῖν Apuleius de Pſyche gravida, *creſcentes dies & menſes exeuntes anxia numerat & ſarcina neſcia rudimenta miratur de brevi punctulo tantum incrementulum locupletis uteri.*

Noctua.] Verba ultima *noctua oculis eſt caſiis* adhærere poſt *neneola*. De noctua autem idem Varro lib. 4. de L. L. *Noctua quod noctu canit & vigilat.* Similiter Græ-

Nœgeum quidam amiculi genus prætextum purpura, quidam candidum ac pellucidum, quaſi a nauco, quod putamen quorundam pomorum eſt tenuiſſimum non ſine candore, ut Livius ait in Odyſſia; Simul ac lacrimas de ore nœgeo Deterſit. id eſt candido.

Nœgeum amiculi genus. Nœgeum candidum. Livius: Lactimas de ore nœgeo Deterſit. id eſt candido. PAULUS.

Nomen dictum quaſi novimen quod notitiam facit.

Nomen ſive ex Græco ὄνομα *dictum eſt quaſi novimen quod notitiam faciat.* ſive familiæ eſt *ut Terentius. ponitur etiam pro debito ut exactum* dicimus *fuiſſe nomen cum a debitore exacta* pecunia ſit. FESTUS.

Nonarum, Iduum, Kalendarum poſteri dies nuptiis alieni habentur; quoniam hi dies decreto Pontificum atri judicati ſunt: quod quotieſcumque Romani duces belli gerendi gratia his diebus ſupplicaverunt, male rempublicam geſſere. PAULUS.

Nonarum poſtridie iduum Kalend*arum dies alieni habentur. item, no*væ nuptæ *à D. IIII. Calend. nonas idus diem* atrum inluc*eſſere obſervatum eſt, quoniam, decreto Pontificum atri hi dies* eſſe judica*ti ſunt, quod quotieſcumque Romani* duces belli g*erendi gratia his diebus ſupplicavere male*, rempub. ges*ſere.* FESTUS.

NOTÆ.

cis νυκτερὶς dicitur a νὺξ nox. Minerva vero dicta γλαυκῶπις non a noctua, ut putat Feſtus, ſed quia ipſa erat λαμπροφθαλμος, vel φοβερὰ τῷ ὁρᾶσθαι viſu horrenda. Sed de hoc alibi.

Nœgeum.) Mirum quam graviter hic erràrunt & Feſtus & alii qui cum eo nœgeum candidum interpretantur. Nam in verſu Livii vox *nœgeo* non refertur ad *ore* ſed ad *deterſit. Simulac de ore ſuo lacrymas deterſit nœgeo* Neque aliud eſt nœgeum quam amiculum prætextum purpura. Verſum enim eſt, ut optime Scaliger, ex Homerico φᾶρος πορφύρεον. In Odyſſea quam Livius convertit.

Simulac lacrymas de ore nœgeo deterſit.

Δάκρυ ὀμορξάμενος κεφαλῆς ἄπο φᾶρος ἕλεσκε.

Ad verbum.

Lacrymas detergens, e capite nœgeum demobat.

Odyſſ. θ. v. 88. Nam v. 84. vocavit πορφύρεον μέγα φᾶρος.

Nomen ſive ex Græco.] Hæc trajectione unius vocis non leviter corrupta ſunt. Lege: *Sive ex Græco* ὄνομα, *ſive dictum eſt quaſi novimen quod notum faciat. Familiæ eſt,* &c. Si malis eſſe a Græco ὄνομα, o præciditur ut ὀδόντες *dentes.* Sed melius a *novimen, nomen.* Vel ut alii, a ſupino *notum, nomen*, ut a *motum, momen.* Cum Feſtus ait nomen eſſe familiæ, familiam ponit pro gente. Nam potius nomen gentis eſt, ut agnomen familiæ.

Nonarum, iduum,] Macrob. lib. 1. Saturnal. *Ne hoc prætermiſerim quod nuptiis copulandis Calendas, Nonas, & idus, religioſas, id eſt evitandas cenſuerunt. Hi enim dies præter Nonas feriati ſunt. Feriis autem vim cuiquam fieri piaculare eſt, ideo tunc vitantur nuptiæ, in quibus vis fieri virginibus videtur,* &c. *Nonis prohibetur celebritas nuptiarum quia primus dies verecundiæ datur, poſtridie autem nuptam in domo viri dominium incipere oportet adipiſci & rem divinam facere. Omnes autem poſtridiani dies ſeu poſt Calendas ſeu poſt Nonas Iduſve ex æque atri ſunt. Ideo & nonas inhabiles nuptiis eſſe dixerunt, ne nupta aut poſtero die auſpicaretur libertatem uxoriam, aut atro immolaret, quo nefas eſt ſacra celebrari.* Vide præterea Liv. lib. 6 Ovid. Faſt. & Plutarch. in Problem.

Nonarum poſtridie.] Vide Gellium lib.

Nonas quidem a nova luna, quod in eas concurreret principium lunæ. alii quod ſemper ante diem Iduum nonum eſſent, ſcribique ideo debere primam appellationis ejus ſyllabam adjecta V littera.

PAULUS Nonœolæ vocantur papillæ, quæ ex faucibus caprarum dependent.

FESTUS. . . . as eſt cæſis . . . . *ca*prarum ſup*endent* . . . .

Non omnibus dormio: proverbium videtur natum a cipio quodam qui Pararhenchon dictus eſt, quod ſimularet dormientem, quo impunitius uxor ejus mœcharetur. ejus meminit Lucilius.

Non pridem, æque, & recte, & frequenter dicitur, ac jampridem, quam pridem.

Nonuncium *quod vulgo magiſtri* ludi appellant ſigni*ficat novem uncias. at te*runcium, quod ſingula ſex *uncia dimidium uncia*rum *trium ſit*.

PAULUS. Nonuncium, & teruncium dicitur, quod novem unciarum ſit, ſive trium.

Nota nunc ſignificat ſignum, ut in pecoribus; nunc litteras ſingulas, aut binas; nunc ignominiam.

FESTUS. Nota alias ſignificat ſignum; ut in pecoribus, tabulis, libris, litteræ ſingulæ, aut binæ; alias ignominiam.

Nothum Græci natum ex uxore non legitima vocant, qui apud nos ſpurio

NOTÆ.

5. cap. 17. qui ipſamet Verrii Flacci verba unde hæc Feſti petita ſunt.

Nonas.] Vel a nova luna, vel a *novem*. Quod a nonis ad Idus ſint novem dies unde addit per u ſcribi debere *nonnas*, , a novem, *novenus nounus*, *nonus*. Utrumque etymon refert Varro lib. 5. Vide Macrob lib. 1. Saturnal cap. 15. & Scaligerum de emendatione temporum lib. 2.

N*onæola*.) Mammulas penſiles vocat Varro de re ruſt. lib. 2. cap. 3. ubi in notis ſuis dubitat Scaliger num apud Feſtum legendum ſit *nævo'a*. Quod ſint ut nævuli, quomodo & cum de mamillis ſermonem haberet loquitur Gellius. In Gloſſario Iſidori legitur, *nomicola*, *tubercula quæ ſub mento capræ ſunt*. Lege, *nonæola*.

. . . . - *as eſt cæſis*.] Hæc ſuo loco mota ſunt vide *noctua*. Reliqua, *nonæola vocantur papilla quæ ex faucibus caprarum ſuppendent*.

N*on omnibus dormio*.] Meminit Cicero lib. 7. ep. 24. *Cap:us, opinor, olim non omnibus dormio. Sic ego non omnibus, mi Gallo, Servio.* Ubi *Capium* vocat quem Feſtus. Cipium. Niſi & apud eum reſcribendum *Cipius* Sane MSS. habent *Citius* ut ſemper proclivis fuit corruptio p in t, Cipius enim legendum eſt. Fuit Romæ hæc familia ut ex Denatis, ubi M CIPI. M. F. pararenchon autem dictus eſt Græce παραρεγχων diceres gallice *le ronflard* Locus Lucil. *non omni us dormio*. Eſt ex incerto Sat. libro.

N*onuncium*.] Videtur Feſtus dicere teruncium & nonuncium idem eſſe, & ſignificare novem uncias ita ut teruncium componatur e ſex ſexunciis ſive ſexcunciis. Quod certe ridiculum. *Teruncium* enim a tribus unciis ut *nonuncium* a novem. Sed mutilum ego eſſe hunc locum contendo, adeoque ſupplendum *ut teruncium duas ſexuncias, quod ſingula*, &c. Uncia autem non ab *uno* ut putavit Varro, ſed a ſiculo ὀγκία & ὀγκία ab ὄγκος mutato o in u unde *unus*. Ut optime ex Polluce Scaliger apud Varronem.

N*othum*.] Spurius eſt cujus pater ignoratur atque ut Lucret. loquitur volgi-

patre

patre natus dicitur, quod Ser. Tullius, qui Romæ regnavit, natus eſt ex concubina Spurius Tulli tributis. niſi forte malumus credere Ocliſia Corniculana captiva, cum ſuſceptum matre ſerviente.

Nothum Græci natum ex uxore non legitima dicunt, qui apud nos ſpurio patre natus *dicitur*. PAULUS.

Novæ curiæ proxime compitum Fabricium ædificatæ ſunt. quod parum amplæ erant veteres a Romulo factæ, ubi is populum, & ſacra in partis triginta diſtribuerat, ut in iis ea ſacra curarent, quæ, cum ex veteribus in novas evocarentur; ſeptem curiarum per religiones evo- FESTUS.

NOTÆ.

vaga venere conceptus: Nothus vero Græce νόθος qui ex concubina natus patrem certum habet. differunt igitur nothi & ſpurii. Cur ergo quem Græci νόθον vocant, eum Romani Spurio patre natum dicunt? ait Scaliger Romanos joculari dicto ſpurio patre natos vocare, quia cum pater eorum ignoretur, matris eſſe dicuntur, & quia matris nunquam dicebantur liberi jure Romano, neque enim dicebatur L. TITIUS GAIÆ FIL. ſed L TITIUS MARCI FIL. Propterea eos vocabant ſpurii filios, vel ſpurio patre natos, a parte ſcilicet matris unde procreati in lucem prodierunt, quæ honeſte nominari non poteſt, quam *ſpurium* vocabant veteres; auctores Plutarchus, Apuleius, Iſidorus. Omnes enim ſpurium ἀπὸ τῆς σπορᾶς vocatam dicunt eam partem. Hoc ita eſſe præter ea quæ ſuperius a nobis dicta ſunt fidem fecerit quod eos etiam *Favonios* vocabant. Nam *favonia ova* quæ Græce ὑπηνέμια dicuntur, ea ſunt quæ ſine initu maris concepta ſunt. *Favonii* igitur quaſi ſine patre Quin & Plutarch. cum S P quo *ſpureus* notabatur, interpretetur ſine patre, ſignificat eos filios ſine patre vocatos. Recte igitur hic apud Feſtum noſtrum, nothum dici illum quem vulgo ſpurio patre natum vocabant. Quod quam imprudenter doctiſſimi viri mutare conati ſint nemo non videt: tum quia iiſdem verbis legitur apud abbreviatorem, tum etiam propter eam cauſſam quæ a nobis in medium producta eſt, ſed & Plutarchus aperte διὰ τί τοὺς ἀπὸ σπορᾶς ... καλοῦσι; nam falſa eſt lectio vulgata ... Nunquam enim hominem vulgo conceptum *ſpurium filium*, ſed *ſpurium* ſimpliciter & ſpurii filium vocabant. Delenda ergo menda de codice Plutarchi. Ita Scaliger. Et illud de ſpuriis quidem verum eſt. De nothis probari non poteſt, neque enim ignoratur eorum pater. Nunc aliud quærendum eſt, & hoc ipſum continuo Feſtus ſubjunxerat ſed quia librariorum incuria corruptum fuit, interpretes adhuc latuit. Lege modo: *Quod Ser. Tullius qui Romæ regnavit, natus ex concubina Spurii Tulli Tiburtis*. Hanc enim ille rationem reddit cur nothi ſpurio patre nati dicerentur. Senſus eſt, *quem Græci nothum dicunt, hoc eſt ex matre non legitima natum, is apud Romanos ſpurio patre natus dicitur, quia Servius Tullius ex concubina & ſpurio Tullo Tiburte natus eſt*. Nil verius Quæ ſequuntur ſic legito: *Niſi forte malumus credere Ocriſia Corniculana captiva eum ſuſceptum matre ſerviente*. De Servio Tullio alii alia afferunt. Vide Liv. lib. 1. & Dionyſ. lib. 4.

Novæ curiæ] Quæ exauguratis veteribus ædificatæ fuerunt. In ſequentibus pro *ſeptem* lege *quatuor*, ex notis numerorum error manavit, nam VII. pro IIII. legit librarius, & facile fuit ut duæ primæ notæ inferiori parte cohæſerint. Pro *Forienſis* legendum *Ferenſis*. Ovid. 3. Faſt.

> *Quintum Laurentes, bis quintum Æquicolus acer.*
> *A tribus hunc primum turba Ferenſis habet.*

Forenſes ſunt quos Strabo *Forules*, Plinius *Forctios* vocat in Sabinis. Nam a

cari non potuerunt. itaque Forenſis. Raptæ, Vellenſis, Velitiæ res divinæ fiunt in veteribus curiis

Paulus. Novalis ager novæ relictus ſementi.

Festus. *Novalem agrum Ælius Gallus, & Opilius, item Aurelius, cum aiunt eſſe quem Græci* νεῖον *dicunt. ad quod Homero quoque, teſte utuntur qui dixit* νειοῖο βαθείης τέλσον ἱκέσθ. *Sed Cin*cius eum eſſe ubi *gleba prociſſa ad novam* ſementem ſit *relicta.*

Nauti conſulatu, & T. Sicini Volſci *populi, cum atrox prælium* iniſſent adverſus *Romanos, Tribuni Mil. in Circo* combuſti feruntur, *& ſepulti, in crepidine* quæ eſt proxime cir*cum, qui locus poſtea fuit la*pide albo conſtratus, *qui pro rep. in eo prælio occubu*ere Opiter Verginius *Tricoſtus: Valerius* Lævinus, Poſthumus *Cominus Aruncus, Ma*llius Tolerinus, P. *Veturius Geminus, A Sem*pronius Atratinus, Verg*inius* Tric*oſtus, M*utius Scævola. Sex. Fuſius *Medulinus.*

Novendiales Feriæ. *dicuntur inſtituta. a Tullo* Hoſtilio rege ex *monitu, procurandis prodigi*is nono die in feriis *Latinis: ſive quod in* morte Albano lapi*dibus pluiſſet, ſive quod vox eſſet* exaudita. ut Albani *ſuo ritu facerent, quæ omiſe*rant ſacra. nam ab his *illa ſunt tunc revocata,* quæ miſſa cratea pœ*ne funditus deleta, negligere*

Notæ.

populis finitimis curias vocavit Romulus. Sic Tifatam, Velienſem &c. Velitia cujus hic mentio dicta a Velitienſibus, quorum meminit Plin. apud quem perperam *Veliticenſes*. Cum ex his Feſti verbis pateat veteres curias præter quatuor exaugnratas fuiſſe; & in locum earum novas conſecratas: jure quis dubitaverit; quare M. Varro ſuo tempore veteres vocat non novas, cum ait: *Curia duorum generum: nam & ubi curavent ſacerdotes res divinas & curia veteres & ubi ſenatus humanas, ut curia Hoſtilia.* Fruſtra enim vocaſſet veteres niſi & novæ quoque jam tum eſſent, ſed non dubium potius veteres dixiſſe, quis illæ vocatæ primum curiæ, nam novæ adhuc non erant. Scal.

Novalem agrum.] Prior pars hujus lacunæ adhæſerat poſt *noverca* in edit. Scaligeri & aliis. Novalis ager qui & *novale* Græcis νέωμα, νεατὸς, νέος, νειὸς, & dicitur ager qui aratione novatus, nec dum ſatus eſt, ſed per annum ceſſat locus Homeri quem laudat Feſtus, eſt ex Iliad. ζ. *Novalis profundi terminum pervenire.*

Nauti conſulatu.] Quod ait Feſtus *Nauti conſulatu & T. Sicini.* Cave credas Nautium & Sicinum eodem anno Coſſ. fuiſſe: nam falſum eſt. Annos duos hic Feſtus amplectitur. Priori, hoc eſt, anno ab urbe condita 266. Spurius Nautius Rutilus conſul fuit, cum Sexto Furio Medullino. Et eo anno adverſus Volſcos pugnatum eſt. Verum anno ſequenti T. Sicinius Sabinus cum C. Aquilio Tuſco conſulatum obtinuit, & Sicinius Volſcos devicit deque iis triumphavit. Vide Liv. lib. 2. & Dionyſ. lib. 8. In ſequentibus notandum eſt eos qui pro repub. occubuerant, intra urbem ſepultos, quod & alibi notavimus, Et ſepultos etiam alibi quam ubi combuſti.

Novendiales feriæ.] Novendiales feriæ & novendialia ſacra dupliciter a Romanis acta fuere. Uno modo cum defunctis nono die quam mortui fuerant, parentabant: altero cum prodigium aliquod accidiſſet, quod per novem continuos dies, ſacro, quod inde novendiale dicebatur, ſolebant expiare. De quo hic Feſti locus accipiendus. Cujus

*tempo*ribus *ſequentibus cœpiſſet.*

*N. dicuntur inventa a Marcel*lo Cos. operæ *quibus admotis Syracuſæ facilius* expugnari poſ*ſent.*

Novendiales feriæ a numero dierum ſunt dictæ.

Noverca dicitur, quam quis ſublatis liberis novam uxorem duxit augendæ familiæ gratia. PAULUS.

Noverca dicitur quam quis liberis ſublatis novam *uxorem ducit arcendæ familiæ* gratia, id eſt coerc*endæ: prima autem memoratur apud Ve*ctetrania, *quæ nupſit.* . . . . FESTUS.

Navibus regnante Ser. Tullio *quod in Aventinum mentem paludib. diſclusum a*ſcenderetur, *ab aductu, ſic dictum aiunt, vel quod Aventinus* in Aventin*o rex albanus ſit ſepultus.*

Noxa ponitur pro peccato aut pro peccati pœna, cum lex jubet noxæ dedere pro peccato. PAULUS.

Noxia apud antiquos damnum ſignificat, ſed a poëtis ponitur pro culpa.

Noxia ut Ser. Sulpicius *Rufus ait, damnum ſignificat*: apud poëtas autem, & oratores ponitur pro culpa. at noxa peccatum, aut pro pec- FESTUS

NOTÆ.

verba lucem accipient ex verbis Livii qui fuſe hiſtoriam narrat, illud. Vide lib 1. ſect. 31. in illis, *miſſa cratea pene funditus.* Reſcribe, *amiſſa civitate ac pene funditus deleta.*

N . . . . . . dicuntur.] Supplendum exiſtimo: *Nova dicuntur* &c. Dicit quaſdam machinas inventas a Marcello, ut Syracuſæ facilius expugnarentur.

Noverca] Repone ex vett. editt. *arcenda* pro *augenda.* Arcendi verbo primigenio utitur Feſtus pro derivato *arceſſe* Cum ait in Sagmina *quia ex loco ſancto arcebantur a conſule.* Quod conſenſu receptum videtur, cum lex & proportio ſermonis Latini poſceret ut diceretur *arcire* non *arcere*, quod poſtea dictum *accire.* ut *arcedo, accedo: arvenio, advenio: arcio* ergo *arceſſo.* ut *capio capeſſo.* Hic vero arcere ipſe Feſtus uſurpat pro *coercere*, ut ipſe interpretatur quod olim non animadvertit Turnebus. Scal.

Noverca.] Pro illo *Vectetrannia*, quod corruptum eſt, repono *apud Verrium Annia.* vel *apud veteres Annia*: nam Annia eſt nomen illius quæ prima noverca memoratur, Immane quantum hic erravit Scaliger.

Navibus regnante.] Vide *Aventinus.*

Noxia ut Ser. Sulpitius.] Bene inter noxam & noxiam diſcrimen ſtatuit hic Servius ad illud Virgil. *unius ob noxam. Noxam* inquit *pro noxiam, quod noxia culpa eſt, id eſt peccatum. Noxa autem pœna.* Sed quod non vidit Servius, vera & propria horum vocabulorum differentia eſt quod *noxa* generale eſt quo omne id quod nocet intelligitur, tam culpa quam læſio vel pœna & homo qui nocet. *Noxia* vero adjectivum ſubintelligitur *culpa* & ſimpliciter maleficium, culpam vel peccatum ſignificat Terent. Plaut. Inde illæ formulæ loquendi *noxam ſarcire* pro *damnum ſarcire: noxa* vel *in noxam dedere.* Id eſt, animal, mancipiumve vivum tradere pœnæ pro damno dato in 12. tab. *Sei Servus ſciente domino furtum faxit, aliamve noxam nocuerit, dominus noxa dedito.* Item: *Si quadrupes pauperiem faxit dominus ſarcito, noxave dedito.* Sic noxis ſolvi & ſolutum eſſe pro carere delicto ob quod poſſit noxali judicio agi.

Digitized by Google

cato pœnam, ut [1] Attius in Melappino. te te eſſe huic noxæ obnoxium. Item cum lex jubet noxæ dedere, pro peccato dedi jubet. [2] Cæcilius in Hypobolimæo Chereſtato. Nam iſta quidem noxa mulieris eſt magis, quam viri.

NUCES *flagitantur nuptis*, *&* jaciuntur pueris ut novæ *nuptæ intranti domum* novi mariti auſpicium *fiat ſecundum & Soliſtimum.*

PAULUS. Nuces flagitantur nuptis, jaciuntur pueris, ut novæ nuptæ intranti domum novi mariti ſecundum fiat auſpicium.

Nuculas prænestinos appellabant; quod incluſi a Pœnis Caſilini famem nucibus ſuſtentarunt; vel quod in eorum regione [3] plurima nux minuta naſcitur.

FESTUS. Nucu*læ prænestinos antiqui appellabant* quod incluſi, *a Pœnis Caſilini famem nucibus ſuſtentaverunt*, vel quod in *eorum regione plurima nux minuta* naſcitur.

PAULUS. Nudius tertius compoſitum ex nunc & die tertio.

FESTUS. *Nudius tertius compoſitum* ex nunc *&* die tertio.

N. . . . *dicuntur* in agro *quos* . . . *alio nomine* appellant a pa*tre totum ſignificantes, quaſi inde appellati ſint* . . . . dicantur pa . . . .

NOTÆ.

1. *Attius in Menalippo.*] Attii Menalippum vocat Cicer. Nonius etiam aliquando, ſed ſæpius *Menalippam*, & ita malim.

2. *Cæcilius in Hyp.*] Cæcilius in Hypobolimæo Chæreſtrato ut diſtinguatur ab altera fabula ejuſdem poëtæ, *Hypobolimæo Æſchine.* Gell lib. 15. cap. 14.

Nuces flagitantur.] Auſpicium Soliſtimum eſt quod nuces in terram cadentes faciunt. *Sonivium* vocat Plin. lib. 15. cap. 21. Cur nuces autem ſpargerentur in nuptiis variæ cauſſæ afferuntur. Vide Servium ad illud Eclog. 8.

Sparge marite nuces.

Vide Catull. carm. 57. de nuptiis Juliæ & Manlii. Hoc inſtitutum e Græcis fontibus manaſſe certum eſt, nam in ea gente novus ſponſus juglandas, Amygdalas & id genus alia ſpargebat quæ ipſi vocabant καταχύσματα locuples teſtis Ariſtophanes.

Nuculas.] De Prænestinis cum paucis Romanis Caſilini in Campania ab Annibale obſeſſis; famemque nucibus quæ ad ſe medio amne Vulturno defluebant ſuſtinentibus, Vide Livium lib. 23. ſect.

19. Nuculas autem manifeſto dictos confirmant verſus Nævii in Ariolo:

— — — — — *Heri*
Quis apud te? Prænestini & Lanuvini hoſpites.
Suoque utreſque decuit acceptos cibo.
Alteris inanem bulbam madidantem dare
Alteris nuces in proclivi profundere.

Lego.

Alteris inanem bulgam madidam te dare.

Ideo ait *in proclivi* quia proclivi fluvio ad prænestinos nuces defluebant. In veteribus ſaxis, ut monuit Scal., mentio eſt ſparſionis nucum, quam quotannis facere ad tumulum teſtatoris damnas eſt hæres ex eo teſtamento.

3. *Plurima nux minuta.*] Quam prænestinam ideo vocavit Varro Macrob. 3. Saturnal.

Nudius tertius.] Nudius tertius quaſi *nunc dies tertius.*

N. . . . . *dicuntur.*] Duo capita hic videntur cohæſiſſe, ſed quid contineant & quo pertineant, divinare non poſſum.

*dic*itur cælum cau*um* . . . .

*d*icatur dam . . . .

Numam Pompilium Janicul*um montem habitaviſſ* ferunt in quo arcam ejus in*ventam cum libris Numæ* nominis a Terentio *quodam ſcriba reſ aſtinan*te agrum.

Numæ Pompilii in Janiculo eſt ſepulchrum. PAULUS.

Numella genus vinculi, quo quadrupedes deligantur.

Numella genus vinculi, quo quadrupede*s alligantur. ſolent autem ea* *ſi* ri nervo, aut co*rio crudo bovis ut plurimum.* FESTUS.

Numen, quaſi nutus dei, ac poteſtas, dicitur. PAULUS.

Numen quaſi nutus Dei, ac pote*ſtas dicitur.* FESTUS.

Numera ſenatum ait quivi ſenator conſuli, cum impedimento vult eſſe, quo minus faciat ſenatuſconſultum, poſtulatque, ut aut res, quæ referuntur, dividantur; aut ſinguli conſulantur; aut ſi tot non ſint ſenatores, quo numero liceat præſcribi ſenatuſconſultum.

Numerius prænomen numquam ante fuiſſe in patricia familia dicitur, quamvis Fabius, qui unus, poſt ſex & trecentos ab Etruſcis interfectos

NOTÆ.

in Catone ſive de liberis educandis. *Vt*, L. L. *numen dicunt eſſe imperium a nutu.*

Numam.] Hanc hiſtoriam ſic Liv. lib 40 ſect. 29. *Eodem anno* (anno 572. *in agro L. Petilii ſcriba ſub janiculo, dum cultores agri altius moliuntur terram duæ lapidea arca octenos ferme pedes longa, quaternos lata, inventa ſunt, operculis plumbo devinctis. Literis Latinis Græciſque utraque arca inſcripta erat. In altera Numam Pompilium Pomponis filium Regem Romanorum ſepultum eſſe in altera libros Pompilii ineſſe. Eas arcas cum ex amicorum ſententia dominus aperuiſſet, qua titulum ſepulti regis habuerat inanis inuenta. ſine ullo veſtigio corporis humani aut ullius rei, per tabem tot annorum omnibus abſumptis. In altera duo faſces candelis involuti, ſeptenos habuere libros non integros modo, ſed recentiſſima ſpecie. Septem Latini de jure Pontificio erant, ſeptem Græci de diſciplina ſapientiæ quæ illius ætatis eſſe potuit.* Vide Plin. lib. 13. cap. 13.

Numella.] Nonius Numellam machinam ligneam dicit, in quam & pedes & collum immittebant.

Numen.] A *nuo, nutum, numen*. Unde proprie nutum ſignificat, & quoniam Dei nutum ſtatim ſequitur eventus, inde factum eſt ut numen pro voluntate divina & imperio ſumatur, atque etiam pro ipſo Deo. Varr. 6. de

Numera ſenatum.] Si quis ex ſenatoribus impedire volebat quominus ſenatus conſultum fieret, poſtulare poterat ut *ſinguli conſulerentur.* vel, *ut res quæ referrentur, dividerentur.* Aut ſi tot non eſſent ſenatores quot numero licebat preſcribi Senatuſconſultum dicere licebat conſuli, *numera ſenatum.* Cœlius in epiſtol. ad Cicer. lib. 8 *Renunciatum nobis erat Hirtium diutius dicturum. Præcedimus eum. Non modo non fecit, ſed cum de hoſtibus ageretur & poſſet rem impedire ſi ut numeraretur poſtularet, tacuit.* In fine pro *preſcribi* nemo non videt legendum *perſcribi*. Quod & olim Briſſonius in libro de formulis. Sed non vidit vir doctiſſ. addendū in fine, *ut legeretur*. Lege modo.

Vt, aut res quæ referuntur div.] Quoties ſententia ſua duas pluresve res quis complectebatur, ex ſi non omnes probarentur, poſtulabatur *ut divideretur*, hoc eſt, *ut de ſingulis referretur.* Seneca epiſt. 21. lib. 3. *Quod in ſenatu fieri ſolet, faciendum eſſe in Philoſophia quoque exiſtimo cum cenſuit aliquis quod ex parte mihi placeat, jubeo illum dividere ſententiam, & ſequor.*

Numerius.] Idem Julius Paris in epitome Valer. Maximi de prænominibus. Cur autem dicatur Numerius, M. Varro

ſuperfuit, inductus magnitudine divitiarum uxorem duxit Otacilii Malevantani, ut tum dicebantur, filiam ea condicione, ut qui primus natus eſſet, prænomine avi materni Numerius appellaretur.

PAULUS Numerius prænomen eſt tractum ab avo.

Numero dicebant pro nimium.

FESTUS. *Numere & numero dicitur. Sed numere ſunt* videtur eſſe *præſentis temporis, & prorſus alienum* numero *fuerunt, quod de præterito uſurpatur, ſive* eo ordine uſur*parunt antiqui quadam conſue*tudine loquendi, *qua ſolebant proferre verba* ejuſmodi; ſive *certa fine extremarum voca*lium, quemadmodum *videtur in ſuis ſcriptis* uſus Pompeius Sex*tus, apud quem reperitur extre*ma ſyllaba voca*tivi caſus producta, & ejuſdem* caſus eadem cor*repta. terminatáque in* e temporis præſentis. *Numero autem dixiſſe* antiquos nimium *quod ſignificare, ait* Sinnius Capito. eſſe enim, ita locutum . . . . .

. . . um vos eſtis minime . . . .

*Niſi nume*ro perbiterint, niſi cito . . . . .

. . *id eſt ni*mium ſi iſſo, qui exeam, numero eſtis mortui, hoc exemplo, ut pingeretis, id eſt, cur cito mortui eſtis? [1] Item in Nelei, Numquam numero matri faciemus volui. Idem eſt Numquam nimium faciemus. Apud Nævium: Neminem vidi, qui numero ſciret, quique ſcit, id eſt opus. id eſt, nimium ſciret. An panurgus Antonius hæc ait numero nimium cito? celeriter nimium. ut [2] Plautus in Caſina: Ete mi: quid vis mea ancilla? nimium ſæpius numero dicis nimium cito. Attius in Oenomao: Ego ut eſſem adfinis tibi, non ut te extinguerem, Tuam peti gnatam, numero te expurgat timor. Afranius in

NOTÆ.

qui contra celeriter erant nati, fere numerios prænominabant. Quod qui cito facturum quid ſe oſtendere volebat, dicebat numero id fore. Quod etiam in partu precabantur Numeriam, quam Deam ſolent etiam indigitare Pontifices. Ut locum eum emendavit doctiſſ. Anton. Auguſtinus. Lege poſt *Malevantani, ut tum dicebatur.*

Numere.] Ait Feſtus *numero* per e, præſenti tempore uſurpari ſolitum, *numero* per o præterito. Sic *die quarto* in futuro & præſenti: *die quarto* in præterito uſurpabant. Sib *præficiſcino, præfiſcine* & ſimilia. Vide Gell. lib. 10. cap. 24 Iſta: *Eſſe enim ita locutum nimium vos eſtis, &c.* Sine dubio corrupta ſunt. Forte: *Eſſe enim ita locutum Ennium: vos eſtis, &c.* Nam quoquo modo illud *nimium* in poëtæ nomen convertendum Iſta, *ſi iſſo qui exeam. &c* Legebat Scaliger *ſi iſtoqui exeam.* Iſtoqui ut alioqui. Sed ſic etiam ea non mihi minus ſuſpecta ſunt. Nam quæ ſequuntur Plauti ſunt e Poenulo 5. 4.

— — — o Apollo, o Zeuxis pictor
Cur numero eſtis mortui, hoc exemplo ut pingeretis.

In impreſſis: *Hinc exemplum ut pingeretis.* Quærendum igitur quo modo illa *ſi iſtoqui exeam* ſint convertenda

Item in nelei] Supple *carmine*. Lege. *Numquam numero matri faciemus volup.* Id eſt numquam nimium matri faciemus volupe. Apud Nævium.

Neminem vidi qui numero ſciret quod ſcito eſt opus.

Et tamen hic verſus attribuitur Turpilio apud nonium, ſed paulo levius immutatus. Turpilius Demetrio:

Numquam quemquam numere vidi facere quod facto eſt opus.

Plautus in Caſina.] Locus eſt act. 3. ſc. 5.

ſuſpecta: Per falſum, & abs te creditum numero nimis. Celeriter. [1] Cæcilius in Æthrione: Ei perii. quid ita? numero venit, fuce domum. Afranius in Simulante: Ei miſera numero, ac nequicquam egi gratias.

Numidas dicimus, quos Græci Nomadas; ſive quod id genus hominum pecoribus negotiatur; ſive quod herbis ut pecora aluntur. Paulus.

Numidas dicimus, quos Græci Νομάδας*, ſive quod id genus* hominum pecoribus *negotiatur, ſive quod herbis ut pe*cora aluntur. Festus.

Nummus ex Græco nomiſmate naſcitur. Paulus.

Nummi a Græco numiſmate exiſtimantur *dici, & tantumdem apud eos, & apud illos* valere, quia *pleraque nomina. a Græcis accepimus, quorum* hoc proprium eſt. Festus.

Nuncupata pecunia eſt, ut ait Cincius in libro ſecundo de officio juriſconſulti nomina certa nominibus propriis pronunciata. CUM NEXUM FACIET, MANCIPIUMQUE UTI LINGUA NUNCUPASSIT, ITA UTI NOMINARIT, LOCUTUSVE ERIT, ITA IUS ESTO. [1] Vota nuncupata dicuntur, quæ Conſules, Prætores: cum in provinciam proficiſcuntur faciunt; ea in tabulas præſentibus multis referuntur. At Santra libro ſecundo de verborum antiquitate ſatis multis nuncupata colligit non derecto nominata ſignificare, ſed promiſſa, & quaſi teſtificata, circumſcripta, recœptaque etiam in votis nuncupandis eſſe convenientius.

NOTÆ.

— — *Eremi. quid vis mea ancilla? Nimium ſavis.*

N*umere dicis.*

Ere pro *here.* Sic' infra ex Cæcilio *ei* pro *hei.* Poſtrema verba Atrii in œnem ao apud Nonium leguntur. Lege, *tuam ſ s i gnatam, &c.*

Cæcilius in Æshriane.] Æthrionem Cæcilii laudat etiam infra in voce *ſentinat.* Sed in voce *ora*, Æſchrionem. Eadem tamen videtur fabula quare ubique vel *Æſchrione* legendum, vel *Æthrione.* Ut eſt etiam apud Nonium. Verba Afranii ſic legenda: *Enim ſera numero ac nequicquam egi gratias.* In verbis Cæcilii *fuce* pro *fuge.*

N*umidas.*] Potius quia ſæpe loca alia atque alia petentes permutant pabulum quod Græcis νέμειν. unde N*omades*, de Sal. Jugurth.

N*ummus*] Pura puta Græcorum vox eſt Illam Romani a Dorienſibus Siciliæ & magnæ Græciæ incolis accepere. Varr. lib. 5. *In argento nummi. Id a Siculis.* Epicharmus poëta Siculus apud Pollucem lib. 9.

Ἀλλ' ὅμως καλαί τε καὶ πίονες, ἀλλ' ἔσονται
Μοι τοι νούμμοι.

Sed tamen pulcra & pingues agna. invenient autem
Mihi & nummos.

A νόμος igitur νόμισμα, νοῦμμος Quare inepte Sueton. qui a Numa nummos ſcribit appellari.

N*uncupata pecunia.*] Palam nominata. Iſta, *cum nexum faciet* e duodecim tab. id eſt, cum pater familias per æs & libram familiam vendet &c vide *nexum.* Quæ ſequuntur *ita uti nominarit* verba ſunt Feſti illa *uti lingua nuncupaſſit* interpretantis.

1. *Vota nuncupata.*]Nominata, promiſſa. Nuncupandi autem verbum in votis ſolenne eſt ut in deditionis devotionibus & aliis id genus quæ certa formula & & conceptis verbis publice privatimque peraguntur. Lege in fine ex vetr. libb. *Quod etiam in votis nuncupandis eſſe convenientius.*

Digitized by Google

Nundinalem cocum Plau*tus dixit in Aulularia, Cocus nun*dinalis ille eſt . in *nonum diem ſolet ire coctum*. *Cocum qui* novendiali*s alias appellatur, manifeſto ſ*ignificat qu*em dixit nundinalem, quod in nonum diem coque*ret.

Nundinas feriarum diem eſſe voluerunt antiqui, ut ruſtici convenirent mercandi, vendendique cauſa, eumque nefaſtum, ne ſi liceret cum populo agi, interpellarentur nundinatores.

PAULUS. Nundinas feriarum diem eſſe voluerunt antiqui: quo mercandi gratia urbem ruſtici convenirent.

Nuncius & res ipſa, & perſona dicitur.

FESTUS. *Nuncius &* perſona dicitur: *& re*[*s*] *ipſa. In perſona dicitur, ut nuntius aduenit: in re ut . eſt nuncius* allatus. qu*am differentiam C. Cæſar in com*mentaris fec*iſſe videtur.*

PAULUS. Nuper, quaſi noviter, tanquam dicamus noviſſime.

FESTUS. *Nuper quaſi noviper* tanquam dic*amus noviſſime, eſtque præteriti tem*poris id autem: *ſi* . . . . ſa erant, qui ni . . . . . .

Nupta verba dicebantur ab antiquis, quæ virginem dicere non licebat ut Plautus in Dyſcolo. Virgo ſum, non dum didici nupta verba dicere.

PAULUS. Nuptam a Græco dictum, illi enim nuptam appellant νύμφην.

FESTUS. *Nuptam nouam, ſponſam, ut etiam mu*lieres quibus *in nuptiis utuntur, pronuba, ab* eadem cauſa, *hoc eſt, a nubendo, dicuntur, ali*qui appellatam *eſſe volunt: nec defuerunt* tamen qui dic*erent ſic appellatam ab eo quod* [...] *νύμφην Græci novam nuptam vocant. alii quod* appellat uxo*rem* [...] *Homerus loquendi quadam* conſuetudin*e, quæ eſt antiqua Græcorum, cum* ait, ἰξαπίνης χαίνε τοὺς ἀνδρῶν ἀιχμητάων.

NOTÆ.

Nundinalem cocum.] Locus Plaut eſt Aululat. 2. 4. Cocum autem intelligit buſtuarii ordinis, qui magis noſſet coquere cœnam feralem quæ nono die fiebat, quam ad ingenioſæ gulæ genium eſcas parare. Male qui aliter.

Nundinæ.] Lego, *Nundinas feriarum diem.* A nono die dictæ quia nono quoque die fiebant, ut cum ruſtici octo diebus in agris opere faciendo verſati eſſent, nono die intermiſſo rure ad mercatum & leges accipiendas Romam venirent. & inde tranſlata vox ad celebres mercatorum conventus immunes liberoſque quos vulgo vocamus *foires.*

Nuncius.] Syracuſana vox eſt quam a νίῳ Siculi declinarunt. *νίος νυ[...]ιος* itaque ſcribi malim per *c.*

Nuncius.] Non ſatis video quam differentiam feciſſe dicatur Cæſar ſi *nuncius* dixerit & de re & de perſona.

Nuper.] Quæ deſunt, plane depoſita. *Nuper* autem eſt novo opere, ut *toper* toto opere. Vide *toper.*

Nupta verba.] Id eſt obſcœna. Nubere enim de muliere dicitur quæ cum viris ſolet. Plaut. Ciſtel. 1. 1.

Hæc quidem ecaſtor quotidie viro nubit, nupſitque hodie.

Nuptias facere dixit Petron. Plautus etiam Caſina 1. 8.

Tantiſper dum ego cum Caſina faciam nuptias.

Nuptam novam. Non dubium quin

Nuptias

Nupria: dictas eſſe ait Santra ab eo, quod nymphea dixerunr Græci antiqui γάμον. inde novam nuptam νέαν νύμφην. Cornificius, quod nova petanrur conjugia. Curiatius, quod nova pacio fiat. Ælius, & Cincius, quia flameo caput nubenris obvolvatur, quod antiqui obnubere vocarunt ob quam cauſam [1] legem quoque parenſtam jubere caput ejus obnubere, qui parentem necaviſſet, quod eſt obvolvere

Nuſciciosſum Ateius Philologus ait appellari ſolitum, qui propter oculorum virium parum videret. at P. Opilius Aurelius, nuſciciones eſſe cæcitudines nocturnas. Ælius Srilo, qui plus videret veſperi, quam meridie, nec cognoſceret, niſi quod uſque ad oculos admoviſſet.

Nuſciciosſus, quiparum vider propter vitium oculorum, quique plus videt veſperi, qnam meridie. Paulus.

Numidæ dicuntur nomades, *qui diutius vivere dicuntur* unde Cato in . . . . *numidæ vivaces quod* multam vivunt *ætatem dixit.* Festus.

Nuces mitti cerialibus Capito *Sinnius ſolitum eſſe dici* ait. cum velimus

NOTÆ.

nupta ſit a *nube, velo*, quod ſponſa cu ad maritum duceretur, flameo faciem nuberer. A nubo nupta, & a nupta nuptiæ. Id ioſra probant Ælius & Ciocius Probavit & Varto lib. 4. Vide *obnubit.* Locus Homeri eſt ex Iliad. γ.

Ex longinqua terra nuptam virorum bellatorum.

1. *Legem queque parenſtam.*] Obſcurum quid ſit lex *parenſta.* puto legeodum *legem queqne parens ta.* III. hoc eſt legem cujus principium eſt pareos io tabula III. ſic infra in voce *reus*: *Numa in ſecunda tabula, ſecunda lege.* Noo ſolum tabula citarur, ſed & lex. Novum vero oon eſt edicta & actiooes legitimas & capita legom iis verbis nominare a quibus iocipiuot, cum talia paſſim apud veteres occurraot, præſertim apud Ciceronem Ex his ooo dubium eſt leges regias io duodecim tabolas a decemviris coojectas fuiſſe: & prima, ſecunda, tertia rabola leges regias contioeri. Quio leges regias de patria poteſtate in IIII. tabulam relatas auctor Dionyſius. De iis autem qui parentes iuterfeciſſeut aot verberaſſeut, Romulum, Tatium, Servium reges legibus capitalem pœoam ſanxiſſe cooſtat vel ex eo quod extat in voce *plorare*, legis regiæ fragmento, nam neceſſe eſt eam regiam legem fuiſſe cum Solon oihil de ea re ſtatuiſſet, ſed rogatus quare prætermiſiſſet, *quia*, inquit, *nunquam putavi fore qui tantum nefas auderet.* Neſcio an veram lectionem aſſequutus ſim: Saltem ſpero me propius a vero abeſſe quam qui legunt *Paricam* decepti corrupto loco Feſti ex ſequenti libro ut ſoo loco dicetur. Sed & meliorem lectionem noſtram, quam Turocbi qui inuſitate ponit *legi parens.* Seal. Fulvius Urſinus legebat *funeſtam.*

Nuſcicioſum.] Vide *Luſcitio.* Varro & Nooius Opilium ſequuti ſuot. Feſtus Ælium Stilonem.

Nuces mitti.] Ait Sionios Capito *nuces* pro omoibus miſſilibus dici, qoia inter omoia miſſilia, hæc a populo diligantur. Certum autem eſt ioter miſſilia & ouces & cicer ſparſum fuiſſe ut io Satira:

— — Cicer ingere late
Latranti populo.

Ubi *cicer* pro omoi miſſili accipieodum ut hic *nuces*, Torreri ſolere Plioius, & frigi Plautus aiuot. Uode ioter delicata edulia frictas ouces ponit. Et noo ſolum frictum cicer cnm nucibus io Circenſibus ſpargebatur, ſed & per ſpectacnla ferebatur & veodebatur. Horat.

Nec ſi quid fricti ciceris probat, aut nucis emptor

*ſignificare miſſilia Ceria*libus in Circo mitti, *quod cum mitti nuces mos e*ſſet,plane volumus *a parte totum deſignare*,quia adeo diligantur *ſupra omnia a ia miſſilia*, præ flamma cum ſunt *uſtæ quæ ſparguntur nuces.*

Notæ.

In cicere atque faba bona tu perdaſve lupinis.

Ubi Acro vetus intetpres: *Ant quis temperibus ubi paupertores erant Romani, Hæc dabantur & ſpargebuntur in vulgus, ab his qui ludos Florales exhibebant, ad plauſum & pepuli favorem captandum.*

Digitized by Google

SEX. POMPEI FESTI

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

LIBRI XX.

LIBER DECIMUS TERTIUS.

O.

OB præpoſitio alias ponitur pro circum, ut cum dicimus urbem obſideri, obſignari, obuallari. alias ponitur in vicem præpoſitionis, quæ eſt propter, ut Ob merita, ob ſuperatos hoſtes: unde obſides, pro obſides, qui ob fidem patriæ præſtandam dantur. alias pro ad ponitur ut Ennius: Ob Romam noctu legiones ducere cœpit. & alibi ob Trojam duxit exercitum. PAULUS.

Ob præpoſitio alias--ponitur pro circum, ut cum dicimus urbs obſideri obſignari, obvallari. Aliasponitur in vicem præpoſitionis quæ eſt propter, ut ob merita, obſuperaros hoſtes: unde obſides obſides qui ob fidem patriæ præſtandam dantur. alias pro ad ponitur, ut Ennius, ob Romam noctu legiones ducere cœpit. & alibi -- ob Trojam ducit exercitum. FESTUS.

Ob præpoſitione antiquos uſos eſſe pro ad, teſtis eſt Ennius, cum ait libro quarto decimo: 1 Omnes occiſi, obcenſique in nocte ſerena. id eſt, accenſi. & in Iphigenia: Acheruntem obibo, 2 ubi mortis theſauri obiacent. ejuſdam autem generis eſſe 3 ait obferre, obtulit, obcurrit,

NOTÆ.

Ob] A Græco ἐπὶ, cujus ea vis eſt, *circum, propter, ad. &c.* Obſides autem non quaſi *obſides*. Sed quia ipſi obſidentur & cuſtodiuntur, vel quia obſidionis ſolvendæ gratia dati ſunt. Verſus Ennii eſt ex 8. Annal. De Annibale qui a Tarentino agro noctu urbem petiit.

1. *Omnes occiſi.*) De militibus & præfectis regis Antiochi loquitur Ennius, qui a L. Æmilio Regillo prætore inter Epheſum Samum & Chium ſuperati fuere.

2. *Ubi mortis theſauri.*] Vide in voce *faviſſa.*

3 *Ait.*] Nempe *Verrius*. Et ſic ſæpe.

oblatus, objectus ; 4 mihi non ſatis perſuadet.

PAULUS. Ob os ſignificat ad os.

FESTUS. Ob os ad os ſignificat . . item ut ſuperioribus quoque exemplis teſtatus eſt.

Obacerare, obloqui, atque alterius ſermonem moleſte impedire, quod

PAULUS. ſumptum videtur a paleis, quas Græci χ. vocant. Itaque & f umentum, & panis non ſine paleis, accroſus dicitur. item lutum aceratum paleis mixtum.

Obacerbat, exacerbat.

Obambulare, adverſum alios ambulare, & quaſi ambulanti ſeſe opponere

Obdere, opponere vel opperire.

Obedire, ob audire.

Ob· ſcet, oberit, vel aderit.

Ob· ſus, pinguis : quaſi ob edendum factus.

Obherbeſcere, herbam increſcere.

Objacuiſſe, antea jacuiſſe.

Obices, peſſuli, ſeræ.

FESTUS. Obigitat, anteagitat, ut obambulat.

PAULUS. Obigitat antiqui dicebant, pro ante agitat, ut obambulare.

Obinunt, obeunt.

Obitu dicebant pro aditu.

Objurare, jurejurando obſtringere. ut & in Penteſilea. formidabant objurare.

NOTÆ.

Mihi non ſatis perſuadet.) Nam revera *obferre* potius anteferre *obcurrit*, ante, vel advorſum currit : *Objectus*, ante jactus. Tamen *obferre* pro adferre a veteribus uſurpatum ut *obferre vitium virgini : obferre injuriam alicui.* Terent.

Ob os.] Supple : *Ob os ad os ſignificare ait Verrius, item ut, &c.*

Obacerare.] Mira vocis hujus ſignificatio. Vide *aceratum* & *acus.* Mirum tamen niſi hic pro *obacerare*, *obacerbare* ſcriptum fuerit, quod poſtea Paulus in *obacerare* commutavit, & ſuper eo inepte ariolatus eſt. vetr. lib. habent *obacorare* recte forſan, ab acore ſcilicet, factum *obacorare* ut nos vulgo dicimus *aigrir, facher.* Erit igitur *obacorare*, quod ſimiliter Græci dicunt ὀξύνειν incitare, acuere & in acrimoniam ſive acorem vertere.

Obdere.] Leg. *Opponere, vel operire.* Terent. *Anus obdit foribus peſſulum.* Horat. —— —— —— *malo latus obdit apertum.* Gloſſæ : *Obde, βύσον.* Aliæ Gloſſ. *Obdo, ὑποτίθημι,*

Obedire.] Ut Græcis ὑπακούειν. Gloſſ. ὑπακούω, *obaudio, exaudio.*

Obescet.] *Eſcet* pro *eſcit* id eſt erit. Quod etiam *eſit* dicebant· Vide *eſcit* & *ſupereſcit.*

Obeſus.] Quaſi *ob eſum* factus. Niſi malis cum Guicharto eſſe ab Hebræo *abas*, *ſaginare, pingueſcere.* Unde *obeſare.* Columel. l. 8. c. 7.

Obherbeſcere.] Lego : *in herbam*, vel, *ad herbam increſcere.* Sic in Gloſſis Iſidori, *ingraminat ager. in gramen irrumpit.*

Objacuiſſe.] Lege, *ante jacuiſſe.*

Obices.] Nam ſeræ ſunt μοχλοί, vectes quibus in tranſverſum obductis fores claudebantur & firmabantur.

Obigitat.] Ut *ſubigitat.* Gloſſ. *adegitat, συνάγει, συνελαύνει* Leg. *adigitat.*

Obinunt.] Ut *nequinunt*, nequeunt.

Obitu.] Vide *abiiſſe.*

Objurare.] Hæc ſunt Pauli Feſti vero

Objurgatio poſt turpe factum caſtigatio. Monitio vero eſt ante commiſſum.

Obliteratum, alii ab oblivione, alii a littore, quod ibi notata fluctibus æquari, & tolli ſolent. PAULUS.

Oblucinaſſe dicebant antiqui mente erraſſe, quaſi in luco deorum alicui occurriſſe. FESTUS.

Obmanens pro diu manens, ut permanens.

Obmovero pro admovero dicebatur apud antiquos, ut alia quæ ſupra relata ſunt. PAULUS.

Obnectere, obligare, maxime in nuptiis frequens eſt. FESTUS.

Obnectere, obligare. PAULUS.

Obnoxius, pœnæ obligatus ob delictum.

Obnubit, caput operit. unde & nuptiæ dictæ a capitis operirione.

Oboritur, adnaſcitur.

Oboritur, adnaſcitur nam præpoſitionem ob, pro ad, ſolitam poni, teſtis hic verſus. Tantum gaudium oboriri ex tumultu maximo, & Ennius. ob Romam noctu legiones ducere cœpit. FESTUS.

Obprobare, probrum obiicere. PAULUS

Obpuviat, verberat, a paviendo, id eſt feriendo. unde pueri, quod puniendo coercentur, id eſt, plagis [1] unde & pavimenta.

NOTÆ.

ſched. *Objurare antiqui pro aditu . . . . . ponebant ut eſt in . . . . . . Penteſilea. Formidabant objurare.* Lege: *Objurare antiqui pro adjurare, &c.* Deeſt tantum nomen poëtæ cujus citatur Penteſilea, ſive Ennius, ſive Accius ſive Pacuvius.

Obliteratum.] A ſupino *oblitum* quod oblinendo deletum eſt. Gloſſ. *Obliterata* ἐξηλειμμένα. *Deleta.* Accius in Agamemnonidis: *Inimicitias Pelopidarum extinctas jam atque obliteratas memoria renovare.*

Oblucinaſſe.] A *luco* non a *luce* vide *alucinatio*. Alii a *lucinis* dictum volunt, nam lucini inter eos numerati qui aliquo oculorum vitio laborant. Plin. *Ocella & lucini cognomen injuria habuere.*

Obmanens.] Sic *obtineo*, diu & fortiter teneo. Vide *ommentans*.

Obnectere.] Lege: *Obnectere, obligare nexi mancupii frequens eſt.* Scalig. Ego vero legendum exiſtimo — *maxime in nexis frequens eſt*, & hæc vera eſt lectio.

Obnoxius.] In jure proprie qui ob noxiam alicui ſubditus eſt. Inde ad alia transfertur, & *obnoxius* dicitur qui obligatus, ſubjectus, expoſitus eſt. Vide Gell. lib. 7. cap 17.

Obnubit.] Gloſſ. *obnubit*, συγκαλύπτει. Liv. lib. 1.. Id eſt: *Lictor, colliga manus, caput obnubito, arbori in felici ſuſpendito.* Virg. 11. Æneid.

— — — — *arſuraſque comas obnubit amictu.*

Ubi vide Servium

Oboritur.] Adoritur. Plaut. in Curcul. *Tenebræ oboriuntur.*

Obpuviat.] Lege: *Obpuvit, verberat, &c* Et. *unde pueri quod puviendo coercentur.* Puviendo autem paſſive ut *videndo* apud Virgil. Sed melius Duza apud Lucilium, qui emendat, *unde pueri quod obpuviis coercentur, id eſt plagis.* Nam locum illum Afranii: *Obpuviis pue i coercentur* aut in mentem habuit, aut etiam in teſtimonium adduxit qui poſtea a Longobardo mutilatore peſſime depravatus. Neque tamen *puer* eſt a *puviis* ſed a Dorico πῶς ut dicebant pro παῖς. De *puvere* & *obpuvere* vide *Depuvere*.

1 *Unde & pavimenta.*] Iſidor. lib. 10. Origin. *Vocata autem pavimenta eo quod*

Digitized by Google

Obrogare eſt legis prioris infirmandæ cauſa legem aliam ferre.

Obrutuit, obſtupuit, a bruto, quod antiqui pro gravi, interdum pro ſtupido dixerunt. Afranius: Non poſſum verbum facere; obrutui.

Obſalutare, ſalutandi gratia offerre,

FESTUS. Obſalutare, offerre ſalutandi gratia dicebant antiqui, ut conſalutare, perſalutare.

PAULUS. Obſecrare eſt opem a ſacris petere.

Obſequela, obſequium.

FESTUS. Obſervaſſe dicitur, qui obſervat, quid, cujuſque cauſa facere debeat. itaque is obſervat, coluiſſe aliquem dicitur.

Obſidionalis corona eſt, quæ datur imperatori ei, qui obſidione liberavit ab hoſtibus obſeſſos. ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto in quo erant incluſi. herbam autem victoriæ ſignum fuiſſe apud antiquos aliiſque exemplis docuimus, quæ corona magnæ auctoritatis fuit. Nam & P. Decio datæ duæ ſunt. una ab exercitu univerſo, altera ab iis qui fuerunt in præſidio obſeſſi. ' &. L. Sicinio Dentato, qui Achilles Romæ exiſtimatus eſt, ac fertur centies, & vicies pro Rep. depugnaſſe: Coronis donatus viginti ſex, In iis aureis octo, civicis quatuordecim, muralibus tribus, obſidionali una. Inter obſidionalem & civicam hoc intereſt, quod altera ſingularis ſignum ſalutis eſt, altera diverſorum civium ſervatorum.

PAULUS. Obſidionalis corona dicebatur, quæ ei, qui obſeſſos liberaſſet ab hoſtibus, dabatur. ea fiebat ex gramine viridi ex eo loco decerpto, in quo erant incluſi. quæ corona magnæ auctoritatis erat. Civica corona ſingularis ſalutis ſignum erat; obſidionalis univerſorum civium ſervatorum.

NOTÆ.

paviantur, id eſt cadantur. Inde Cato de re ruſt. cap. 18. *Ibi de teſta arida pavimentum ſtruito, ubi ſtructum erit pavito fricatoque uti pavimentum bonum fiat.*

Obrogare.] Obrogatur legi, eum caput aliquod prioris legis irritum fit Vlpian. inſtitut. cap. 1. *Lex obrogatur*, inquit, *id eſt mutatur aliquid ex prima lege.*

Obrutui.] Sic Lucret. 3. *An contraria ſuis e partibus obbruteſcat.* Obbruteſco, bruti inſtar ſum. Brutus autem proprie gravis ut *bruta tellus.* Horat. Vnde ſtupidis & ſenſu carentibus accommodatur. Sic *obſtipui* vel *obſtupui*, ſtipitis vel trunci inſtar factus ſum, a ſtipite. Stipes enim de ſtupidis etiam dici conſuevit.

Obſalutare.] Potius, ut videtur, *coram ſalutare.* Sed legendum *obſalutare ſalutandi gratia ſe offerre.*

Obſecrare.] *Obſecro* plus eſt quam *oro* nempe quaſi ob ſacra poſtulo Terent. Adelph. 3. 4.

Venit ipſus ultro, lacrymans, orans, obſecrans,

Obſequela Plaut. Aſin.

Omnes parentes, Libane, liberis ſuis
Qui mihi auſcultabunt, facient obſequelam jam.

Obſequela vel obſequium alicujus alicui vel in aliquem apud idoneos auctores invenias pro eo quod nos dicimus, *complaiſance, condeſcendance de quelqu'un envers un autre.* Contra quod quibuſdam viſum eſt.

Obſervare.] αἰδεῖσθαι obſervabilis, αἰδέσιμος. Obſervantia αἰδώς. Gloſſ. Inde Homero Iliad. α. αἰδεῖσθαι ἱερῆα. *Sacerdotem obſervare.* Eum verecunde habere, ejus precibus cedere.

Obſidionalis.] Fuſe Plin. lib. 22. cap. 3. & 4. De herba victoriæ ſigno vide *herbam do.*

Et L. Sicinio Dentato.] Leg. infra: *corona donata viginti ſex* vel: *Et L. Sicinius Dentatus, &c. coronis donatus, &c.* Hunc Dentatum cum Feſto *Sicinium* appellant, Val.

Obſidionem potius dicendum eſſe, quam obſidium, adjuvat nos teſtimonio ſuo Ennius in Telamone, cum ait: Scibas natum ingenuum Ajacem, cui tu obſidionem paras. Item alio loco. Hector qui item haud ceſſat obſidionem obducere? Festus

Obſidium. tanquam præſidium, ſubſidium, recte dicitur. Cujus etiam auctor C. Lælius pro ſe apud populum. ut in nobis terra, marique ſimul obſidium facerent. & Salluſtius hiſtoriarum primo: magnis opibus profectis obſidium cepit per L. Catilinam legatum.

Obſoniavere ſæpe obſonavere. Cato in ſuaſione, ne legi Orchiæ derogeretur. qui antea obſonitavere, poſtea centenis obſonitavere ſignificat autem connivari.

Obſonitavere, ſæpe obſonavere. ſignificet autem connivari. Paulus.

Obſtinat, obfirmat.

Obſtinato, obfirmato, perſeveranti, ut tenere poſſit. Pacuvius: obſtinari exorſus. ut Atrius in Amphitryone: aut tam obſtinato animo confiſus tuo. Cato in Q. Thermum de decem hominibus: rumorem, famam flocci fecit captus ſtupris, obſtinatus inſignibus flagitiis. Nævius in Lycurgo: vos, qui aſtatis obſtinati. Festus.

Obſtinet dicebant antiqui, quod nunc oſtendit, ut in veteribus carminibus: Sed jam ſe cœlo candens aurora obſtinet ſuum patrem.

Obſtinet, pro oſtendit.

Obſtitum violatum. Paulus.

Obſtitum Cloatius, & Ælius Stilo eſſe aiunt violatum, attactumque Festus.

Notæ.

Max. Gell. Ammianus Marcellinus. Sed *Sicium* vocant Dionyſius, Plin. Fulgentius ex Varrone *Sitium*, pro *Sicium*. Sane gens Romæ fuit & *Sicia* & *Sicinia*: Sed ex Sicinia fuiſſe Dentatum, ex veterum moninentis demonſtrari poſſe arbitror,

Obſidionem potius.] Tamen obſidium uſurpavit idem Ennius. *Quum ſaluo obſidio magnum Titana premebat.* Vide infra ubi in verbis Saluſtii legendum *magnis operibus perfectis.*

Obſonitavere.] Puto Catonem ſcripſiſſe; *Qui antea per ſe cœnitavere, poſtea centeni obſonitavere.* Unde obſonitare Feſtus recte exponit convivari. Vide Macrob. de legibus ſumtuariis. Ita enim omnino legendum, quia lex cavebat de numero convivarum. Oratorie igitur Cato opponit *per ſe* τῷ *centeni.* Item *cœnare* τῷ *obſonitare.* Scal. Sed vix puto Latine opponi poſſe *per ſe* τῷ *centeni.* Quare conjiciebam legi poſſe. *Qui antea ſinguli cœnitavere poſtea*, &c. vel etiam: *qui antea pro ſe cœnitavere, poſtea centenis obſonitavere.* vel, quod unice placet, puto deeſſe numerum impenſæ quæ *centenis* reſpondeat, quaſi, *qui antea denis cœnitavere, poſtea centenis obſon*

Obſtinat.[A præpoſitione *ob* & *ſtino.* quod a *ſto*, ut a *nego*, *negino.* Obſtinat igitur, fortiter ſtat. Quamvis infra Feſtus deducit ab *obs* & *teneo.* Verba Catonis infra, non mediocriter, depravata ſic emendavit Scaliger: *Rumorem famam flocci facit, intercutibus ſtupris obſtinatus, inſignibus probris flagitatus.* Vide *intercutitus.*

Obſtinet.] Puto legendum *obſtenit.* nam ita recte pro *oſtendit* deperdi a litera D Ita *diſpenere* dicebant pro *diſpendere.* in vett. carmine legendum:

Sed jam ſe cœlo cedens aurora, &c.

Se cœlo cedens, pro *ſecedens cœlo*, ut ſæpe veteres.

Obſtitum.] Ab obſiſtendo, *obſtita* dicuntur loca fulgurita, de cœlo tacta quaſi Diis obſtiterint ut illo Virg.

de cælo. Cincius eum, qui deo, deæque obſtiterit, id eſt qui viderit quod videri nefas eſſet.

PAULUS. Obſtitum, obliquum.

FESTUS. Obſtitum, obliquum. Ennius lib. XVIII. Montibus obſtitis, obſtantibus, unde oritur nox. & libro octavo: amplius ex augere obſtipolumve ſolis [1] C. Licinius Imbrex: reſupina obſtito capitulo ſibi ventum facere cunicula. Lucretius: Omnia mendoſe fieri, atque obſtita neceſſ· eſt.

Obſtrudant, obſatulient, ab avide trudendo gulam, non ſumendo bum. [2] unde & obſtrudulentum dixit Titinius. obſtrudulenti aliquid, quod pectam ſedens, Aut hic lætaſter, aut formaſter frigidus.

PAULUS. Obſtrudant. avide trudant.

Obteſtatio eſt, cum deus teſtis in meliorem partem vocatur: deteſtatio, cum in deteriorem.

Obtrectat, contra ſententiam tractat.

Obtrectator eſt, qui facit quid contra recte tractantem.

NOTÆ.

Dique Deaque omnes quibus obſtitit Ilium.

Inde *obſtitus* homo quaſi de Cœlo tactus. lymphatus, Cerritus.

Obſtitum, obliquum.] Paulus Merula in notis ſuis ad Ennium legendum contendit *obſtipum*. Fruſtra: nam aliud *obſtitum*, aliud *obſtipum*. Obſtitum obliquum ab obſiſtendo, unde *obſtitus* lunæ curſus dicitur. Obſtipum vero σκληρὸν. durum immotum & rigidum. A Græco στιφρὸς. Heſych. στιφρὸν, στερέμνιον, βαρύ. *firmum ſive durum grave*. Inde στιφελὸς & Latinum *ſtipus*, obſtipa cervix rigida, & obſtipo capite σκληραυχένω. Infra citatur Ennii liber octavus qui tamen eſt ſeptimus. Nempe pro VII. poſitum VIII. ipſa verba Ennii ſic legenda:

Amplius exaugere obſtitolumine ſolis.

De Attilio Regulo quem Pœni reſectis palpebris ita ſoli expoſitum locavere, ut lumen ſolis haberet obſtitum, id eſt, obliquum, quo valde fuerunt ejus oculi exancti & diſcruciati.

1. *C. Lucinius Imbrex.*] Ejus verba ſic emendabat idem Merula *Reſupina obſtitum caput, en'e ſi vis ventum facere, genicula.* Alii: *Reſupina obſtito capitulo ſibi ventum facere canicula.* Sed omnino melius: *Reſupina obſtito capitulo ſibi ventum facere tunicula.* Ventum facere, ῥιπίζειν. Plaut.

Facite ventum ut gaudeam.

Quod ſæpius dicebant, *ventulum facere.* Terent. Eunuch.

Cape hoc flabellum, & ventulum huic ſic facito.

Obſtrudant.] Obſatulient, obſatullent, obtrudant. Inſerto ſ obſtrudant. Plaut. Curcul. 2. 3.

Atque aliquid prius obtrudamus, pernam, ſumen, glandium.

Unde obſtrudulentum.] Titinii verba ſic legebat Scaliger:

Obſtrude lentis aliquid. quead pectam ſedens.

Aut hic lataſter, aut formaſter frigidus.

Obſtrudulenti tamen in omnibus codd. & ita omnino legendum:

Obſtrudulenti aliquid quod adpectam ſedens.

Adpectere dixit Titinius quod Plautus *oppectere*:

Nam nimio melius oppectuntur frigida.

Lataſter eſt χαρμονιζόμενος: *formaſter*, ἀγριζόμενος.

Obſtrundant.] Repone *obſtrudant*, ut ſupra, etſi aliter viſum Lambino.

Obtrectat.] Gloſſ. *obtrectat*, ἀντιπράττει.

Obturare

Obturare ex Græco trahitur: ab eo, quod illi oſtia dicunt θύρας.

Obtutu, quaſi obtuitu, a verbo tuеor, quod ſignificat video.

Obvaricator dicebatur qui cuipiam occurrebat, quo minus is rectum iter conficeret.

Ob vos ſacro, pro vobis obſecro: ut ſub vos placo, pro ſupplico.

Ob vos ſacro, in quibuſdam precationibus eſt, pro vos obſecro; ut ſub vos placo, pro ſupplico. FESTUS.

OCCARE, & occatorem Verrius putat dictum ab occædendo, quod cædat grandis globos terræ, cum Cicero venuſtiſſime dicat ab occæcando fruges ſatas.

Occare, & occator ab occidendo dictum, quod grandes terræ cedat globos. PAULUS.

Occaſio oportunitas temporis caſu quodam provenientis eſt. FESTUS.

Occaſio, oportunitas temporis caſu proveniens. PAULUS.

Occaſus, interitus vel Solis, cum decidit a ſuperis infra terras. quo vocabulo Ennius pro occaſione eſt uſus in libro ſecundo: hic occaſus datus eſt, ac Horatius inclutus ſaltu. Item in libro qninto: injicit inritatus, tenet, occaſus juvat res. Item in libro octavo: aut occaſus ubi tempuſve audere repreſſit. FESTUS.

Occaſus, interitus vel Solis in Oceano merſio. PAULUS.

Occentare dicebant pro convicium facere, cum id clare, & cum quodam canore fieret; ut procul exaudiri potuiſſet: quod turpe habebatur; quia non ſine cauſa fieri putatur inde cantilenam dici, quia illam non cantus jucunditatem puto.

Occentaſſint antiqui dicebant, quod nunc convicium fecerint, dicimus; FESTUS

NOTÆ.

Obturaſſet] Alii a *ture*. ut ſit vox profecta a more ſacerdotum qui aures ture opplebant, ne audientes alia, turbarentur, ac rurſum perfecto ſacro negotio, tus eximebant ut aures paterent illis quæ dicerentur.

Obvaricator.] A *varus*, *varare*, & *varicare*; *obvaricare*, & *obvarare*, impedire. Ennius Achille, *Nam conſiliis obvarant, quibus tamen concedit hic ordo.* Obvaricare de itinerario auſpicio dicitur. Horat.

Rumpat aut ſerpens iter inſtitutum.

2. *Sub vos placo.*] Pro *ſuplico vos.* Ex antiquis precationum formulis, in iis enim de induſtria verba veteres trajiciebant.

Occare.] Crate vel raſtro glebas cædere, βωλοκοπεῖν Græci exponunt. Locus Ciceronis eſt in libro de Senectute. Et ibi fallitur Cicero. neque enim occare eſt ab *occando*, ſed ab *occadendo*, vel ut quidam volunt ab Hebræo *dakak* comminuere. Vide omnino Salmaſ. in Solin.

Occaſus.] Supple ex Epitome: *Occaſus interitus, vel ſolis merſio cum*, &c. Verba Ennii:

Hic occaſu' datu' eſt at Horatius inclu-
ſu' ſaltu.

Vel ſorte:

Hic occaſu' datu' eſt, at Horatius inclu-
tus aſtu.

De Horatio qui aſtu Curiatios ſuperavit.

Occentaſſint.] In leg. XII. tab. *Si quis malum carmen occentaſſit, ſive condidiſit, quod alteros flagitium faxit, capital eſto.* Flagitium apud veteres ſignificabat infamiam. Itaque Plautus:

Majore cum flagitio reddes poſtea.

hoc eſt cum infamia. Et Cato: *intercutibus ſtupris flagitatus*, hoc eſt, inteſtinis probris infamatus. Unde flagitato-

Digitized by Google

quod id clare, & cum quodam canore fit, ut procul exaudiri poſſit. quod turpe habetur, quia non ſine cauſa fieri putatur.[1] inde cantilenam dici, quia illam non cantus jucunditatem puto.

Occidamus Plautus ponit pro contra cedamus. cum plurimæ aliæ præpoſitiones familiariores huic verbo ſint.

PAULUS. Occidamus Plautus poſuit pro contra cedamus.

FESTUS. Occiſitantur, ſæpe occiduntur.

Occiſitantur, ſæpe occiduntur. ſic C. Gracchus pro roſtris in P. Popilium: Homines liberi nunc in oppido occiſitantur.

PAULUS. Occiſus a necato diſtinguitur. nam occiſus a cædendo dictus, necatus ſine ictu

FESTUS. Occiſum a necato diſtingui quidam, quod alterum a cædendo, atque ictu fieri dicunt, alterum ſine ictu. Itaque in Numæ Pompilii Regis legibus ſcriptum eſſe: SI HOMINEM FULMINIBUS OCCISIT, NE SUPRA GENUA TOLLITO. & alibi: HOMO SI FULMINE OCCISUS EST, EI JUSTA NULLA FIERI OPORTET.

NOTÆ.

res dicti poſtea fœneratores quod convicio repetant fœnus, nam odio fœneratorum hæc in illos appellatio obtinuit, cum alioqui lege XII tab. flagitare, hoc eſt convitiis alicujus exiſtimationem lædere, capital eſſet. Itaque recte Feſtus ait id turpe haberi, quia non ſine cauſſa fieri putetur. Vix enim quiſquam eo audaciæ proveheretur, ut alicujus famam peteret, niſi juſtiſſima cauſſa ſubeſſet. quare occentare non licebat, cum aliquis rem ſuam repetebat. Hoc enim proprie dicebatur *flagitare*, quod idem ut puto lex vocabat *pipulo poſcere*. Plaut. Aulul.

Ita me bene amet Laverna, jam niſi reddi
Mihi vaſa jubes, pipulo hic differam te ante ædes.

Cn. Mattius in Mimiambis:

Deiu cocenti vaſa cuncta dejectat,
Nequamve ſcitamenta pipulo poſcit.

Quod Plautus dicit *pipulo differre ante ædes*. Idem in Mercatore & in Perſa dicit *occentare oſtium*. Iſidorus in Gloſſ. *Pipulo, convicio, ploratu*. Scal.

1. *Inde Cantilenam dici.*] Iſta rejicit Scaliger quaſi ab abbreviatore addita, Non male tamen Antonius Auguſtinus, qui legebat: *Inde Cantilenam dici querelam, non cantus jucunditatem puto.*

Occidamus Plautus poſuit.] Plauti locum, opinor, intelligit. Pſeudol. 1. 3. ubi male hodie:

I, puere, accedamus hac obviam.

Reſcribendum, *occidamus, hac obviam*, non vero apud Feſtum *occedamus*, ut Guillielmo viſum eſt.

Occiſitantur.] Ut a *Trudo, truſito*, ſic ab *occido, occiſito*.

Occiſum.] Vide *neci datus*. Verba Numæ ſic emendat Scal. *Sei hominem fulmen jobis occiſit, ne ſupra genua tollito. homo Sei fulmine occiſus eſit, juxta nulla fieri oporteto.* Jobis antique pro *Iovis*, quod potius librariorum ſupinitati & depravatæ pronuntiationi adſcribendum. *occiſit*, pro *occiderit*, id eſt, *occiderit*. Ubicumque fulgur hominem occiderat, ibi ſepeliebatur. Artemidor. οὐ γὰρ οἱ κεραυνωθέντες μετατίθενται, ἀλλ' ὅπου ἂν ὑπὸ τοῦ πυρὸς καταληφθῶσιν, ἐνταῦθα θάπτονται. *Non enim fulguribus occiſi loco efferuntur, ſed ubicumque ab igne correpti fuerint ibi ſepeliuntur.* Plin. in Catholicis fulgurum: *Hominem ita examinatum cremari fas non eſt, condi terra religio tradit.* Sepeliebatur autem ab Aruſpicibus. Seneca de clementia lib. 1. *Ecquis regum erit tutus, cujus non membra Aruſpices colligant? Quod ſi Dii placabiles & æqui delicta potentium non ſtatim fulminibus perſequuntur.* Scal.

Occultum offerre ſignificat ſub terram fere ponere.

Occupatic'us ager dicitur, qui deſertus a cultoribus propriis, ab aliis occupatur PAULUS.

Occupaticius *ager dicebatur ab antiquis, qui deſitus* a cultoribus *frequentari propriis, ab aliis eſt occupati* cœptus, quod in *agro campano factum eſt*; nam cum Hannibal, *Capuanos qui de Punica rep.* bene meriti *fuerant, remunerare vellet* atque eorum *agros qui eſſent occupati, devaſtatique*, tanquam ex *hoſte receptos, reſtituere, nominandos* publice edixit, *ſed cum querelam audiret* communem *eorum, quorum ager occupatus* eſt, a privatis *juſſit dari agros, non quos illi* accepiſſent, *ſed occupaticios*. FESTUS.

Ocimum Græcum.

Ocimum Græcum, & a celeritate naſcendi eſt dictum. PAULUS.

Ocius & ociſſime poſitivum Latinum non habent, ſed ab eo veniunt, quod eſt in Græco ὠκύς.

Ocius ſecundæ collationis, & deinde tertiæ ociſſime frequentata ſunt, alii dicta a noſtris, & tracta ex Græco, id eſt ὠκέως, cujus prima ſignificatio, ex qua procedere in comparationem debet, apud nos non eſt. tertiæ vero collationis, cujus majora exempla ſunt, auctor eſt Plautus in Nervolaria: Ociſſime nos liberi poſſimus fieri, FESTUS

. . . .
. . quicquam occiſa . . . . . .
. . lius hiſtoriarum . . . . .
. . tantur ociſſim. . . . . . .
. . lamia apud . . . . .
. . lamiam opor . . .

Ocrem antiqui, ut Ateius Philologus in libro Gloſſematorum refert

NOTÆ.

Occultum offerre.] Lege: *occultum efferre ſignificat ſub terram ferre, ponere.*

Occupatitius.] Ait Feſtus poſt devaſtatos campanos agros, bene meritis ſuos non fuiſſe ab Annibale reſtitutos, ſed occupatitios. Vide ſcriptores de limitibus agrorum.

Ocimum.] Herba quæ vulgo dicitur *bazilic.* Heſych. ὤκιμον, βοτάνη διὰ τὸ λεγόμενον βασιλικόν. *Ocimum herba odorata, dictum baſilicum.* Eſt autem a Græco ὠκὺ *celer.*

Ocius.] Lege infra, *Alii dicta a noſtris alii tracta a Græcis.* Vel ut Scaliger: *alii dictitant noſtras, alii tractum ex Græco.* Item infra, *cujus majora exempla* legendum *variora.* in fine citabatur Cælius in hiſtoriarum libris qui dixit *conciantur ociſſime.* Et Ælius Lamia apud . . . . *Ociſſime atque Ælium Lamiam opportune veniſſe.*

Ocrim.] Non ſolum montem ſed omnia eminentia & aſpera *ocrim* dicebant a Græco ὄκρις unde ὀκριόεσσα φάραγγα apud Æſchilum in Prometh. non longe a fine Verſum Livii: *Celſoſque ocris &c.* Sic legebat Scal. in conjectan.

Celſoſque ocris arvaque putria & mare magnum,

Ex Homer. in Odyſſ. ε.

ἔκτοσθεν μὲν γὰρ πάγοι ὀξέες, ἀμφὶ δὲ κῦμα
βέβρυχε ῥόθιον, λισσὴ δ' ἀναδέδρομε πέτρη.

Extra enim ſaxa acuta, undique autem fluctus

montem confragoſum vocabant, ut apud Livium: Sed qui ſunt hi, qui aſcendunt altum ocrim? Et celſoſque ocris, arvaque patria, & mare magnum. Namque Tænari celſos ocris. Et: haud ut quem Chiro in Pelio docuit ocri. [1] Unde fortaſſe etiam ocreæ ſint dictæ inequaliter tuberatæ.

PAULUS. Ocrem montem confragoſum dicebant antiqui. hinc ocreæ dictæ inequaliter tuberatæ.

FESTUS. Octaviæ porticus duæ appellantur, quarum alteram theatro Marcelli propriorem Octovia ſoror Auguſti fecit. alteram theatro Pompei proximam CN. Octavius CN. filius, qui fuit Ædilis Curulis, Prætor, Conſul, Decemvir ſacris faciendis, triumphavitque de rege Perſe navali triumpho. quam combuſtam reficiendam curavit Cæſar Auguſtus.

October equus appellatur, qui in campo Martio menſe Octobri immolatur quotannis Marti, bigarum victricum dexterior; de cujus capite non levis contentio ſolebat eſſe inter [2] Suburanenſes, & Sacravienſes, ut hi in regiæ pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent; [3] ejuſdemque cauda tanta celeritate perfertur in regiam, ut ex ea ſanguis deſtillet in focum, participandæ rei divinæ gratia. quem hoſtiæ loco quidam Marti bellico deo ſacrari dicunt, non ut vulgus putat, quia velut ſupplicium de eo ſumatur, quod Romani Ilio ſunt oriundi

NOTÆ.

Fremuit ſonorus, levis vero eminet petra.

2. *Unde fortaſſe ocrea.*] A crure tamen Varro lib. 4. *Ocrea quod opponebatur ob crus.* Sed verius Feſti etymon. Ab ocri dictæ ſunt Italiæ civitates *ocriculum* & *interocrea.* Ut Græcis τραχὺν, τραχίνιοι. a τραχὺς *petricoſus, aſper.*

Octavia porticus duæ.] Altera octaviæ ſororis Auguſti, de qua Ovid. de arte:

Aut ubi muneribus nati ſua munera mater
Addidit, externo marmore dives opus.

Muneribus nati, id eſt, theatro Marcelli, cui fuit Octaviæ porticus contigua, unde eam *porticum Marcelli* nominat Feſtus. Veſtigia ejus inter S. Nicolaum in carcere & S. Mariam in portico, ubi locus ex ruinis eminentior Altera autem Cn. Octavii, duobus nominibus aliis appellata. a ſtructura, *Corinthia*: a pictura, *Perſei.* Nam Cn. Octavius de Perſe Macedoniæ rege triumphum agens, ex manubiis eam condidit & res ſuas geſtas in ea depingendas curavit, unde merito *amœniſſima* a Velleio habetur, qui addit eam in Circo fuiſſe. Circum Flaminium intellige ex Plinio, & ex victore in regione 9. Extant veſtigia intra ædem S Nicolai de Calcaria, & turrim argentinam, columnæ ſemi obrutæ cum capitellis Corinthiis. Duplex Columnarum ordo fuit auctoribus & Plinio & Victore. Quare *Duplex* etiam dicta: cum eſſet incendio deformata, in meliorem formam ab Auguſto reducta eſt.

October equus.] Quia menſe Octobri per equum Troja capta. Alii non quot annis, ſed quinto quoque anno immolari ſolitum dicunt. Propert. lib. 4.

Qualia nunc curto luſtra novantur equo.

Neque idibus Octobribus, ſed idibus Decembris auctore Plutarcho.

2. *Suburanenſes & Sacravienſes.*] Qui Suburanam & Sacram viam incolunt.

3 *Ejuſdemque cauda.*] Quæ Cauda proprie dicebatur. Vide *Caviares hoſtia.* Ubi quinto quoque anno in ſacrificio poſitam dicit Feſtus.

& Trojani [4] ira effigie in equi ſint capti. Multis autem gentibus equum hoſtiarum numero haberi, teſtimonio ſunt Lacedæmonii, qui in monte Taygeto equum ventis immolant, ibidemque adolent, ut eorum flatu cinis ejus per finis quam latiſſime deferatur, & Sallentini, [5] apud quos menzanæ Jovi dicatus vivus conjicitur in ignem, & Rhodii, qui quotannis quadrigas ſoli conſecratas in mare jaciunt, quod is tali curriculo fertur circumuehi mundum.

October equus appellabatur, qui in campo Martio menſe Octobri Marti immolabatur de cujus capite maxima erat contentio inter Suburanos, & Sacravienſes, ut hi in regiæ pariete, illi ad turrim Manuliam id figerent. Cujus cauda, ut ex ea ſanguis in focum diſtillaret, magna celeritate perferabatur in regiam. Paulus.

Oculatum pro præſenti poſuit Plautus cum dixit: oculata die. Item ipſe: pluris eſt oculatus teſtis unus, quam auriti Decem, id eſt qui ſe vidiſſe dicat.

*Idem in pſeu*dolo oculatum pro præ*ſenti poſuit cum dixit emit* hodie cæca hercule *olivum, id vendito oculata die*, *Idem* alibi oculatum A*rgum dixit quod per totum corpus oculos habetur* idem pluris eſt ocul*atus teſtis unus, quam auriti decem*, id eſt qui ſe vidiſſe di*cat, ductam autem ait Verrius hanc* formam ab oculi appel*latione.* Festus.

Oculiſſimum, cariſſimum. Plautus. Oculiſſimum oſtium amicæ. Paulus.

*Oculiſſimum Cariſſimum Plautus Oculi*ſſimum oſtium amicæ, *idem in Curculione oculiſſ*ime dixit, ſignific*atque. Quod clare aſpicit.* Festus.

Oculitus quoque dicitur, ut funditus, penitus: quo ſignificatur tam carum eſſe, quam oculum. Paulus.

NOTÆ.

4. *Ita effigie in equi*] Pro, *ita in effigie equi*. Nam veteres ſæpe tranſponebant voces.

5. *Apud quos Menzana Iovi.*] Quid ſit *Menzana* apud Salentinos, ignotum eſt. Scaliger legit *Meni zana*. Hoc eſt *μηνὶ ζανᾶ*. Pro ζηνός, ut menſe Jovis cognomine Jovi hoſtia immolaretur. Vel potius ζανὸς apud illos, quem alii Dores ζανᾶ.

6. *Qui quotannis quadrigas.*] Sic in Illyrico quaternos equos Neptuno conſecratos in mare nono quoque anno jaciebant Vide *Hippius*.

Idem in Pſeudolo oculatum.] Prima linea ſuo loco mota fuit. lege modo, *Oculatum pro præſenti dixit Plautus in Pſeudolo. Emite die cæca hercle olivum, id vendito oculata die, &c.* Sic omnia conſtant. Emere die cæca, eſt, in incertum diem prolata ſolutione, contra oculata die, id eſt præſenti pecunia. Cum ait Plautum oculatum Argum dixiſſe, locum reſpicit Aulul. 3. 6.

> *Quos ſi Argus ſervet qui oculeus totus fuit.*

Vbi ex Feſto reſcribendum, *oculatus totus fuit*. Illa, *pluris eſt oculatus, &c.* ſunt e Trucul 2. 6.

Oculiſſimum] Vterque locus Plauti eſt ex Curcul. prior. 1. 1.

> *Huic proximum illud oſtium oculiſſimum.*
>
> *Salve. valuiſtin' uſque oſtium oculiſſimum.*

Vbi male hodie *occluſiſſimum*. Poſterior act. 1. ſc. 2 *Salve oculiſſime homo*. Vbi *oculiſſimo* Feſtus interpretatur, *qui clare aſpicit*. Peſſime nam hic etiam *oculiſſime* eſt *cariſſime*. Quod & Muretus vidit.

Oculitus.] Ideo oculorum in exprimenda vi amoris crebra fit mentio quod

Festus. *Oculitus dicitur ut* funditus, ſignifi*atque tam carum eſſe quam oculum*, vel inſtat *oculi eſſe*.

Paulus. Odefacit dicebant, pro olfacit; quæ vox a Græco ὀσμῆ tracta eſt.

Festus. *Odefacit dicebant* antiqui ab odore *pro olefacit*, *vetere quadam* conſuetudine im *mutandi literas quæ ſunt*, ut ſæpe alias, tum in hoc quoque libro contentæ. quæ vox, ut quibuſdam vidètur, ex Græca ὀσμὴ tracta eſt.

Oenigenas, vino genitos.

Oeſtrum, furor Græco vocabulo.

Offectores, colorum infectores.

Paulus. Offendices dicebant ligaturæ nodos, quibus apex retinebatur. id cum perveniſſet ad mentum, dicebant offendimentum.

Festus. Offendices ait eſſè Titius nodos, quibus apex retineatur, & remittatur. at Veranius Choriola exiſtimat quæ ſint in loris apicis, quibus apex retineatur, & remittatur, quæ ab offendendo dicuntur. nam cum ad mentum perventum eſt, offendit mentum.

Paulus. Offerumenta dicebant, quæ offerebant.

Officioſus ab efficiendo dictus.

Offringi terra dicitur, cum iterum tranſverſo ſulco aratur.

Offucare, aquam in fauces ad ſorbendum dare.

Notæ.

oculorum ſenſus nobis omnium cariſſimus. Sic Catul. *Nite plus oculis meis amarem.* Item: *Ambobus mihi quæ carior eſt oculis.*

Odefacit.] Falſum eſt odefacit eſſe pro *olefacit*. Cum contra hoc pro illo dicatur, nempe a Dorico ὄδω, abjecto ο ὄδω, *odeo*, *odor*, *odefacit*, D in L mutato *olefacit*, *e facit*.

Oenigenas.] Quid Feſtus intelligat per *vino genitos* ignorare me fateor. Puto legendum, *unigenitos*. Ita ut *œnigena* ſit pro *unigena* nam œ veteres ponebant pro u. & ita forte ſcripſerat Catul de Coma Beren.

— — — *Quum ſe Memnonis Æthiopis,*
Oenigena impellens nutantibus æra pennis.

Et hanc meam emendationem mihi poſtea confirmavit liber Vrſini ubi *unigenitos*.

Oeſtrum.] Οἶστρον & οἶστρος propric veſparum genus ita armentis infeſtum ut aculeis ſuis ea ad inſaniam adigat, unde œſtrum pro furore. Et œſtro perciti, οἰστροπλῆγες, furore correpti, concitati. Eſt autem œſtrum vox Ægyptiaca teſte Æſchylo in ſupplicibus.

Οἶστρον καλοῦσιν αὐτὸν, οἱ Νείλου πέλας
Oeſtrum vocant eum nili accola.

Offendices.] Amenta infra mentum pertinentia, quibus apex, ſacerdotum pileus retinebatur. Item alia quævis Gloſſ. Iſidor. *Offendices, nodi quibus libri ſignantur.* Lege infra: *Veranius coriola exiſtimat*, &c. *Coriola*, diminutivum a *corium*.

Offerumẽta.] *Offrandes.* Donaria quæ Diis offeruntur. Olim a *fero* dicebant *feritum offere*, *offeritum*. Unde offerumentum, offerimentum, u pro i. *Vt optumus optimus*, &c. Hinc facete Plautus *offerumentas* vocat plagas quæ tergo offerrentur. Rudent. 3. 4.

Ni offerumentas habebis plures in tergo tuo.

Officioſus.] Ab officiendo potius, nam veteres *efficere* dicebant pro *officere*.

Offringi.] Varr. 1. de r. r. cap. 29. *Quod prima aratione gleba grandes ſolent excitari, cum iteratur offringere vocant.* Virgilius vocat *prorumpere*.

Et qui proſciſſo quæ ſuſcitat æquore terga
Rurſus in obliquum verſo prorumpit aratro.

Offucare.] Quaſi *ob fauces* dare aquam. Olim putabam legendum *effutare* a futo vaſe aquario. Sed nil temere mutandum. Ab *offucare* quidam apud Plaut, Ciſtel.

Digitized by Google

Offudas fallacias.

Ogygia mœnia Thebana ab Ogygo conditore dicta.

Ogygia mœnia Attius in Diomede appellans, ſignificat Thebas, quia eam urbem Ogygu condidiſſe traditur. FESTUS.

Oleagineis coronis miniſtri triumphantium utebantur, quod Minerva dea belli eſſe putabatur. PAULUS.

Olentica mali odoris loca.

Oletum, ſtercus humanum. Veranius: Sacerdotula in ſacrario Martiali fecit oletum.

Olivetam dicebant ab oleis, ut a vino vindemiam.

Olivetam antiqui dicebant, cum olea colligebatur; ut meſſem, cum frumenta; vindemiam, cum uvas. quod vocabulum potius frequentari debebat, quam nullam ejus ſignificatiouis cauſam haberemus. quamvis quidam olivitatem eam dicant. FESTUS

Ollic, illic: ut olli, illi.

Oluatium Antiſtius Labeo ait eſſe menſuræ genus. * PAULUS.

Omen velut oremen quod fit ore augurium, (quod avibus) alioue modo fit. FESTUS.

NOTÆ.

1. 1. *Atque id merum infucabat.* Fruſtra nam *infuſcabat* vera eſt lectio

Offudas.] Lege *offucias.* Plaut Captiv.
Ita mihi ſtolido ſurſum verſum es ſublevero offuciis.

Ogygia mœnia.] Thebæ, ab Ogyge antiquiſſimo rege ante Cadmum uode *Ogygii* dicti antiqui. Heſych. Ὠγύγιε, παλαιὸς, &c. Item Ὠγύγια ἀρχαῖα τείχη. *Ogygia antiqua mœnia.* Inde *Ogygia mula.* *Ogygia Tyrus*, Dionyſio. *Ogygii mentes* Pindaro. Vide Eraſmi adagia.

Oleagineis coronis.] Hinc intelligendum illud. Virgil. lib. 3. Georg.
Ipſe caput tonſa foliis ornatus oliva
Dona feram.
Ibi enim triumphorum Cæſaris quaſi miniſter prodit Virgilius. Quod oon viderunt interpretes.

Olentica.] MSS. *eblentica.* bene voſſ. *olentia.*

Oletum.] Male hic Feſtus *oletum* ſtercus humanum interpretatur, nam locum oleorem ſigoificat. Sic poſt Veranium dixit Perſius Sat. 1.
— — *Hic inquit, veto quiſquam faxit oletum.*
Hic veranius ſcipſetat de rebus pontificalibus.

Olivetam.] Legendum infra: *Cum uva. quod vocabulum potius frequentari debebat quam nullum. Quum ejus ſignificationis cauſam haberemus.* Inter olivetam& olivitatem hoc iotereſt, *quod oliveta* ſit olivarum collectio, *olivitas* vero fructus oleæ Varro inglorio *Denique omnis cum lucerna conſumpta eſt in lucubrando, olivitaſque conſumpta eſt* Alii tamen *olivitatem* æque ſumunt pro tempeſtivitate legendæ oleæ. Columel. olivationem dixit olivarum collectionem, ἐλαιολογίαν. olivare ἐλαιᾶν olivas colligere. Sic *vindemiare. Frondare*, uode *frondator*, qui frondes putat.

Oluatium.] Negat Scaliger id nunquam fuiſſe in rerum natura, atque adeo ſuſpicatur corruptum eſſe pro *oluſatrum* herbæ genus quæ *ſerpentaria minor* officinis & pes vituli dicitur. Sed optime Meurſius *oluatium* aſſerit, & Feſti interpretationem tantum reprehendit. Oluatium enim nihil aliud eſſe quam quod io ollis coctum eſt, ut *teſtuatium* quod io Teſta. Varro lib. 4. de LL. *Teſtuatium quod in teſtu caldo coquebatur, ut etiam nunc matralibus id faciunt.* Ab *ola* igitur pro *olla oluatium*, ut a *teſta*, *teſtuatium*.

Omen.] Vox eſt fortuita ab alio profecta quam ipſe ad rem tuam detorques,

Ommentans *Livius*, in Odyſſea cum ait; in Pylum advenies, aut ibi ommentans, ſignificat obmanens. Sed ea ſignificatione qua ſæpe fieri dicitur: id enim eſt mantare.

Paulus. OPACA vocantur umbroſa.

Festus. Opaca, umbroſa.

Paulus. Opalia dicebantur dies feſti, quibus Opi ſuplicabant.

Festus. Opalia dies Feſti, quibus ſupplicatur opi, appellantur; quorum alter. . . . .

Paulus. Opertat, ſæpe operit.

Opigenam Junonem matronæ colebant, quod ferre eam opem in partu laborantibus credebant.

Opilio, genus avis.

Festus. Opima ſpolia dicuntur originem quidem trahentia ab Ope Saturni uxore, quod ipſe agrorum cultor habetur, nominatus a ſatu, tenenſque falcem effingitur, quæ eſt inſigne agricolæ. Itaque illa quoque cognominatur Conſiva, & eſſe exiſtimatur terra. Ideoque in regia colitur a populo Romano, quia omnes opes humano generi terra tribuat. Ergo & opulenti dicuntur, terreſtribus rebus copioſi: & hoſtiæ opimæ præcipue pingues; & opima magnifica, & ampla. unde ſpolia quoque, quæ dux populi Romani duci hoſtium detraxit opima dicuntur. quorum tanta raritas eſt, ut intra annos paulo . . . trina contigerint nomini Romano; una, quæ Romulus de Acrone: altera, quæ *Conſul* Coſſus Cornelius de Tolumnio: tertia, quæ M. Marcellus Jovi Feretrio de Viridomaro fixerunt. M. Varro ait opima ſpolia eſſe *etiam* ſi manipularis miles detraxerit, dummodo duci hoſtium . . . . . non ſit. Ad ædem Jovis Feretrii poni, teſtimonio eſſe libros pontificum, in quibus ſit pro primis ſpoliis bove, pro ſecundis ſolitauri-

NOTÆ.

quaſi *crimen* id eſt effatum. Vide Cicer. de Divinat. lib. 1.

Ommentans.] Verba Livii ſic Scaliger: *In Pylum advenien s aut ibi ommentans.* Ex illo Homeri. Od. β.

Η Πύλον δ' ἐλθὼν, ἢ αὐτοῦ τῷ δ' ἐνὶ δήμῳ.

Sive Pylum adveniens, ſive hic in iſto populo manens.

Gloſſæ: *Ommentat, expectat, dictum a mantando, id eſt diu manendo.*

Opaca.] Opacum opponitur aprico, & eſt dictum ab *ope* id eſt terra quod umbræ & frigoris captandi cauſſa ſe in ſubterraneos ſpecus addebant.

Opalia.] Feriæ opis quæ XIV. Calendas Januarii celebrabantur die tertio poſt Saturnalia. Varr. lib. 5. *Saturnalia dicta ab Saturno, quod eo die feria ejus, ut poſt diem tertium Opalia, opis.* Quæ apud Feſtum deſunt ſic forte ſupplenda ſunt, *quorum altera pars nefaſta, altera faſta eſt.* Et revera in Calendario legitur *Opal. N. P.* hoc eſt, Opalia nefaſta prima vel priori parte.

Opigenam.] Junonem enim utero laborantes invocabant. Apud Terent.

Iuno Lucina fer opem.

Opima ſpolia.] Quæ infra deſunt ſic ſupplevit Briſſonius: *Ut intra annos paulo minus* ΙϽXXX. *tantum trina contigerint.* Item: *dummodo duci hoſtium detraxerit. Quod autem omnia ſolita non ſint ad ædem Iovis Feretrii poni, teſtimonio eſſe &c.* Idem Carolus Sigonius.

libus, pro tertiis agno publice ſacra fieri debere: eſſe etiam Pompelli regis legem opimorum ſpoliorum talem: [1] Cujus AUSPICIO CLASSE PROCINCTA OPIMA SPOLIA CAPIUNTUR, JOVI FERETRIO DARIER OPORTEAT, ET BOVEM CÆDITO, QUI CEPIT ÆRIS DUCENTA. SECUNDA SPOLIA IN MARTIS ARAM IN CAMPO, SOLITAURILIA UTRA VOLUERIT CÆDITO. TERTIA SPOLIA JANO QUIRINO AGNUM MAREM CAEDITO CENTUM QUI CEPERIT EX AERE DATO. [2] huic ædis lex nulla extat, neque templum habeat, neque ſcitur.

[3] Ut qui opima lege fuerint, adjici ſolet, cum quidam magiſtratus creatur. . . . .

Opiparum, magnarum opum apparatum. Paulus.

Notæ.

1. *Cujus auſpicio*] Hanc Pompelli, ſic enim veteres ſcribebant pro *Pompilii*, ut Duelli pro Duili, legem corruptiſſimam, omnium optime ſic emendavit Urſinus.

QUOJUS AUSPICIO CLASSE PROCINCTA OPEIMA SPOLIA CAPIUNTUR JOVEI FERETRIO BOVEM CÆDITO. QUEI CEPIT ÆRIS CCC. DARIER OPORTETO.

SECUNDA SPOLIA IN MARTIS ASAM IN CAMPO SOLITAURILIA UTRA VOLET CÆDITO. QUEI CEPIT ÆRIS CC. DARIER OPORTETO.

TERTIA SPOLIA JANO QUIRINO AGNUM MAREM CÆDITO. QUEI CEPIT ÆRIS CENTUM DARIER OPORTETO

QUOJUS AUSPICIO CAPTA DIS PIACULUM DATO.

Ex plutarcho qui ait Numam præſcripſiſſe in hac lege ut prima ſpolia capta Jovi Feretrio conſecrentur, ſecunda Marti, tertia Quirino. Præmiumque ſit primis aſſes CCC. ſecundis CC. tertiis C. *Solitaurilia utra volet*, id eſt vel majora vel lactentia.

2. *Huic ædis ex nulla.*) Lege: *Huic ædi lex nulla extat, neque templum habeat nec ne ſcitur.* Olim leges ædium in ædibus ipſis in poſtico earum ponebantur. Varro lib. 4. *Eius veſtigia etiam nunc manent tria: Quod Saturni fanum in faucibus: Quod Saturnia porta quam Iunius ſcribit, quam nunc vocant Pandanam: Quod poſt ædem Saturni in ædificiorum legibus parietes poſtici muri ſunt ſcripti.* Continebant autem leges ædium inter alia utrum ædis illa eſſet templum, necne. & hoc eſt quod ait Feſtus, nam non omnes ædes erant templa, auctor Varro lib. 6. & Gell. lib. 14. cap. 7. Apponebantur & leges dedicationis, quibus ædes ipſæ ſacræ fiebant, Neque ſine exauguratione transferri poterant. Plin. ad Trajanum: *Deſpice ergo Domine an putes ædem, cui lex nulla dicta eſt, ſalva religione poſſe transferri.* Scal.

3. *Ut qui opima lege.*] Mirum iſta quid hic poſuerit Feſtus. Suſpicor verba eſſe ex epitome Pauli, quæ ipſe poſt *optima lex* infra poſuerat, nam ibi etiam non *opima* ſed *optima* legendum. Erant autem in magiſtratibus creandis verba ſolennia, *ut qui optima lege fuerint.* Quibus eorum qui ita creati fuerant, quam pleniſſimum jus eſſe ſignificabatur Cicero orat. de lege Agraria ad populum ex lege Rulli hoc caput citat: *Tum ii decemviri eodem jure ſint, quo qui optema lege.* Item: *Ut ſine lege Curiata idem juris habeant, quod haberent ſi optima lege a populo eſſent creati.* Sic virginis veſtalis capiendæ formula apud Gell. *uti quæ optuma lege fuat, ita te amata capio* Dicebatur etiam *optima, maxima lege*; ut. *Funtus uti quei optima maxima lege ſit.*

Opis.] Ab opere dictam vult Varro lib. 4. *Terra opi, quod hic omne opus & hac opus ad vivendum. Et ideo dicitur Ops mater, quod terra nutriat.* Sed magis pla-

Opis dicta eſt conjux Saturni, per quam voluerunt terram ſignificare, quia omnes opes humano generi terra tribuit. unde & opulenti terreſtribus rebus copioſi, & hoſtiæ opimæ præcipue pingues; & opima, magnifica & ampla ſpolia.

Opiter eſt, cujus pater avo vivo mortuus eſt, ducto vocabulo, aut quod obitu patris genitus ſit, aut quod avum ob patrem habeat, id eſt pro patre.

Opitulus Juppiter, & opitulator dictus eſt, quaſi opis lator.

Oportune dicitur ab eo, quod navigantibus maxime utiles, optatique ſunt portus.

Opetiri, expectare.

Oppido, valde multum. ortum eſt autem hoc verbum ex ſermone inter ſe confabulantium, quantum quiſque frugum faceret; utque multitudo ſignificaretur, ſæpe reſpondebatur, quantum vel oppido ſatis eſſet. hinc in conſuetudinem venit, ut diceretur oppido, pro valde multum. Itaque ſi qui in aliis rebus eo utuntur, ut puta ſi qui dicant oppido didici, ſpectavi, ambulavi, errant; quia nulli eorum ſubjici poteſt, vel quod ſatis eſt.

Oppidorum originem optime refert Cicero libro primo de gloria; eamque appellationem uſurpatione appellatam eſſe exiſtimat, quod opem darent, adjiciens, ut imitetur ineptias Stoïcorum.

Oppidum dictum eſt, quod opem præbet. Oppidum dictum, quod ibi homines opes ſuas conferunt. [1] oppidum dicitur & locus in circo, unde quadrigæ emittuntur.

Ops antiqui dicebant opulentum. unde e contrario inops.

Festus. Ops antiqui dicebant quem nunc opulentum dicimus, ut teſtimonio

NOTÆ.

cet ut terra *Ops* dicta quaſi opulenta ac dives, nam *ops* antiqui dicebant quem nunc opulentum dicimus. Vide *ops*.

Opiter.] Gloſſ. *opiter eſt qui obito patre & avo vivente natus eſt.*

Oppido.] Ait infra Feſtus eos errare qui dicant oppido didici, ſpectavi, ambulavi. Ita tamen Plaut, Terent. Cicero, Catullus.

Oppidorum originem.] Schedæ: *oppidorum originem optime refert Cato. Cicer. lib.* 1. &c. Catonis nomen adjectum opinatur Fulv. Urſinus ab eo qui putarit indicari lib. originum M. Catonis, cum tamen agatur de etymo Oppidorum. Ciceronis libri de gloria periere. Secundum laudat Gell. lib. 13. cap. 6. Cariſius etiam. Infra *eamque appellationem uſurpationem appellatam eſſe.* Ita ſchedæ. Lego, *eamque appellationem uſurpatam eſſe.*

Oppidum.] *Maximum ædificium eſt opidum ob ope dictum quod munitur opis cauſſa, ubi ſint.* Varr. lib 4. Sed opidum minus eſt quam urbs etſi ſæpiſſime confunduntur. Cicer. lib. 1. de divin. *Pheras veniſſe quæ erat urbs in Theſſalia admodum nobilis, in eo igitur opido.*

1. *Opidum dicitur & locus in circo*] Varr. lib. 4. *In Circo primo unde mittuntur equi nunc dicuntur carceres: Nevius opidum appellat. Carceres dicti quod coercentur equi ne inde exeant antequam Magiſtratus miſit. Opidum quod à muri parte pinnis turribuſque carceres olim fuerunt. Scripſit poeta: dictator ubi currum inſidit, pervehitur uſque ad opidum.*

Ops antiqui dicebant.] ſupple infra; *ei contrarius inops. ſed etiam cops ut ut cops cedit &c.* Scal. & ita ſchedæ. Et re-

eſt, non ſolum ei contrarius inops. . . . concedit, ego egens exortus ſum.

O ptatam hoſtiam, alii optimam appellant eam, quam Ædilis trib. conſtitutis hoſtiis optat, quam immolari velit.

Optima lex . . . . in Magiſtro populi faciendo, qui vulgo dictator appellatur, quam pleniſſimum poſſet jus eſſe, ſignificabatur. ut fuit Manii Valerii, M. Fabii, Voluſinæ gentis, qui primus Magiſter a populo creatus eſt. [2] poſtquam vero provocatio ab eo magiſtratu ad populum data eſt, quæ antea non erat. deſitum eſt dici, ut optima lege, ut pote imminuto jure priorum magiſtratuum.

Optio, qui nunc dicitur, antea appellabatur accenſus. Is adjutor dabatur centurioni a tribuno militum, qui ex eo tempore, quem velint, centurionibus permiſſum eſt optare, & nomen ex facto ſortitus eſt. [1]. Plautus in Aſinaria: qua me, qua uxorem, qua tu Sauream ſervum potes, circumduce, aufer, promitto tibi, non obfuturum, ſi id effeceris, tibi optionem ſumito Leonidam.

Optio eſt optatio, ſed in re militari optio appellatur is, quem decurio, Paulus.

Notæ.

vera *cops* eſt compoſitum ab *ops*, *coops*. Ops etiam opem ferens quidam interpretantur ex illo Accii: *quorum genitor fertur eſſe ops gentibus.*

Optima lex.] Supplendum & corrigendum puto, *optima lege cum dicebatur*, *in magiſtro* &c. nihil tamen affirmo Vide ſupra poſt *opima* Nunc video ita ſenſiſſe Fulv. Urſin. qui margini adſcripſit *Fortaſſe cum dicebatur.* Infra pro *magiſter a populo*, legendum *magiſter populi* & pro *magiſtratuum*, legendum *magiſtrorum*. ut in ſched

1. *Ut fuit Manii Valerii M. Fabii Voluſi.*] Legendum ex Livio: *Marci Valerii M. filii Voluſi. nepotis.* Adi illum lib. 11. ſect 18. Ibi enim hunc primum dictatorem creatum fuiſſe negat, ſed T. Lartium.

2. *Poſtquam vero provocatio.*] Ab eo magiſtratu ad populum dari cœpit provocatio Coſſ. L. Valerio & M. Horatio qui lege nova ſanxere *Nequis ullum magiſtratum ſine provocatione crearet, qui creaſſet eum jus faſque eſſet occidi, neve ea cædis capitalis noxa haberetur.* Liv. lib. 3. ſect 55.

Optio.] Vragus, tergiductor, ab optando hoc eſt eligendo quia illum ſibi aſſumebat Centurio. Et videtur hic dicere Feſtus optionem antea dictum accenſum cum ſcilicet a Tribuno daretur Centurioni, ſed poſtquam Centurio optare eum cœpit & eligere, tunc optionem etiam dici cœptum eſſe. Et ita hunc locum interpretatus eſt Lipſius qui optime monuit pro *ex eo tempore* legi debere *ex quo tempore* Sed mihi ſcrupulum movet quod ex Varrone didici optiones a Centurionibus ab initio fuiſſe electos ſed poſtea Tribunos munus illud invaſiſſe ut ipſi optiones eligerent. Mihi nodum inſolubile. Sed illud ſolviſſe video doctiſſ. Cupertum obſervat. lib. 4. cap. 9. qui poſtquam ex Varrone & Polybio aſſeruit optiones primitus a Centurionibus electos fuiſſe, ita Feſtum ingenioſe interpretatur. *Optio qui nunc dicitur, antea vocatus accenſus, datus Centurioni a Tribuno, & illud nomen optionis ſortitus eſt ex eo tempore quo Centuriones ipſi eos eligebant, ſive optabant.* Sed in verbis Feſti pro *dabatur* reſcribendum *datur.* Niſi dicas hic a Paulo omnia turbata & corrupta quod & ſentit Cupertus.

1. *Plaut. in Aſinar.*] Act. 1. ſc. 1. ſed locus aliter hodie diſtinctus eſt, eum adi.

Optio eſt optatio.] Id eſt electio, Caſin. 2. 4.

Optio hoc tua eſt.

aut centurio optat ſibi rerum privatarum miniſtrum, quo facilius obeat publica officia.

Optionatus ut Decurionatus, ſive Pontificatus dicitur.

FESTUS. Optionatus, ut Pontificatus, Decurionatus dicitur, ut Cato in ea, quam habuit apud equites: Majores ſeorſum, atque diverſum pretium paravere bonis, atque ſtrenuis, decurionatus, optionatus, haſtas donaticas, aliosque honores.

PAULUS. Opunculo, quod opilionis genus cantus imitatur.

Oræ extremæ partes terrarum, id eſt maritimæ dicuntur. unde & veſti-

FESTUS. mentorum extremæ partes, quæ quidem & primæ dici poſſunt. Cæcilius in Æſchrione uſus eſt pro initio rei, cum ait: Oram reperire nullam, quam expediam, quo.

PAULUS. Orare antiqui dixerunt pro agere. unde & oratores cauſarum actores, & oratores, qui nunc legati, quod reip. mandata peragerent.

FESTUS. Orare antiquos dixiſſe pro agere teſtimonio ſunt, quod & oratores, & ii, qui nunc quidem legati, tunc vero oratores, quod reip. mandatas partes agebant. Ennius quoque cum dixit libro primo annalium. [1] face v. ro, quod te cum precibus pater orat.

Orata genus piſcis appellatur a colore auri, quod ruſtici orum dicebant, ut auriculas, oricolas [2] itaque Sergium quoque quendam prædivitem, quod & duobus anulis aureis, & grandibus uteretur, Oratam dicunt eſſe appellatum.

NOTÆ.

Opunculo.] MSS. *Opuncula*, vel *opiniculo*; ſed tectum eſt opuncalo. Nam ab *opilio*, *opilionculo*, *opunculo*. Sed aliquid in verbis Feſti deſiderari ſuſpicor & legendum, *Opunculo genus avis quod opilionis cantus imitatur*. Vide opilio.

Ora.] Propriæ partes terrarum litorales a Græco ὅρος ora terminus, unde pro cujuslibet rei extremitate, ut aulæorum, veſtium, &c. Virg. 9. Æneid.

Et mecum ingentes oras evolvite belli.

In verbis Cæcili legendum, *qua me expediam*. Et ibi etiam oram potius pro extremitate accipio quam pro initio ut ſentit Feſtus. Et ſi *initium* idem aliquando extremitas ut Græcis ἀρχή.

Orare.] Dicere, cauſſas agere. Varr. lib. 4. *Oro ab ore, & perorat & exorat & oratio & orator.* Inde *oratores* legati quod reip. cauſſam agerent Ennius.

Orator ſine pace redit regique refert rem.

Alii ab ἀρῶ ſive ἀρῶμαι *precor*. Vide *oratores*.

Face vere.] Præmiſſa vocabula ſic verſum integrum faciunt Scaliger & Columna:

Tu face vere quod te cum precibus pater ore.

Verba ſunt Romuli Jovem precantis ut fœdam ſuorum fugam ſiſteret, unde fruſtra eſt Feſtus qui hic *oro*, *dico* interpretatur. In Schedis legitur *secum* unica voce. Eleganter *precibus cum aliquo orare* ſic ſæpe veteres.

Orata.] Pro *aurata*, ut *olla* pro *aula*. Græcis Chryſophrys dicitur a χρυσὸς aurum & ὀφρῦς ſupercilium: Græca voce uſus Ovid. in Halieut.

— — — — & auri

Chryſophrys imitata decus.

Ut auriculas, oricolas.] Oricolam quod ait pro auricula dictum, & Catullus uſurpavit.

Vel anſeris medulla vel imula oricilla.

Alibi explicabimus, Scal.

2. *Itaque Sergium quendam.*] Idem Varr. lib. 3. de r. r. hic Sergius eſt C Sergius

Orata genus piſcis a colore auri dicta, quod ruſtici orum dicebant, ut auriculas, oriculas. Pau

Oratores ex Græco ἀρατῆρες dicti, quod miſſi ad reges, nationeſque deos ſolerent ἀρᾶσθαι, id eſt teſtari. hi modo appellantur legati.

Oratores ex Græco ἀρατῆρας dictos *exiſtimant, quod ad reges &* gentes Festus. qui miſſi *erant pro republica noſtra* a populo Ro*mano, ij conceptis verbis ſolerent deos* ἀρᾶσθαι, *id eſt teſtari: qui cit* acte. eos noſtri alii pro legatis appellant, ut Cato in ea, quam ſcripſit de ſuis virtutibus contra Thermum: [1] M. Fulvio Conſuli legatus ſum in Ætoliam, propterea quod ex Ætolia complures venerant Ætolos pacem velle; de ea re oratores Romam profectos. & in Originum libro primo: [2] Pro ter id bellum cœpit Cœlius PR. Albanus, oratores miſit Romam, [3] eum . . . *alias* pro decretoribus, ut Terentius; orator venio facite exorator ſim. Item & Afranius in Emancipato. [4] ſi . . . . tum ſi quod oritur . . . . . *alias pro diſertis* & loci veteribus. ab eo quod antiqui orare dicebant pro agere. ob quam cauſam. *orationes*. quoque eorum vocantur.

Orba ſignificat apud poëtas privatam aliqua perſona cara. Orba eſt, quæ patrem, aut matrem, aut filios, quaſi lumen amiſit. Paulus.

Orba apud poe*tas ſignificat privatam aliqua* perſona cara. apud *oratores, quæ patrem amiſit aut* matrem, ut *Servius Sulpitius ait quæ liberos quaſi ocul*os orba eſt . . . . Festus.

. . tris eſt ante . . . .

NOTÆ.

de quo Cicero 11. de fin. 1. de orat. & 3. de offic.

Oratores.] In poſtremis illis *qui ſit acte* enodandis fruſtra me torqueo. Quæ ſequuntur *eos noſtri* ſic optime Scal. *Eos noſtri alias Po. Rom. legatos appellant.*

1. *Fulvio conſuli.*] Hæc Catonis verba non egent emendatione. Legebat tamen Scaliger: *M. Fulvio Conſuli legatus miſſus ſum in Ætoliam.* &c. M. Porcius Cato Cenſorius poſtquam optime Acilio Glabrioni ad Thermopylas navaſſet operam, M. Fulvio nobiliori, cui Ætolicum bellum, quod Syriacum excepit, demandatum fuerat, legatus eſt miſſus.

2. *Propter id.*] Scal. *Propter id bellum cœpit Coelius PR. Albanus, oratores miſſi Romam.* Sed non intelligo illud PR. niſi ſic in ſedem ſuam retrahatur: *Bellum cœpit Coelius Albanus. PR. oratores miſſi Romam.* Id eſt populo Romano oratores miſſi. Vel ſic: *Bellum cœpit Coelius. P. R. Albanus oratores miſit Romam.* Pro, Albani Oratores miſerunt populo Romano.

3. *Eum . . . . . pro decretoribus.*] Leg. *Item oratores pro deprecatoribus* Nam ex primo errore labem contraxit. Sed locus Terent. eſt ex Prol Hecyr.

Orator ad vos venio ornatu prologi
Sinite exorator ut ſim.

Si . . . tum ſi quod oritur . . .] Sic Scaliger: *Tibi tum ſiquid orator . . . . Item . . . . . . alias pro diſertis elocutoribus, ab eo quod antiqui orare dicebant pro agere ob quam cauſſam orationes quoque eorum vocantur.*

Orba.] Orbam Gloſſarium exponit ἀπαιδόπατρον. Eleganter eſt enim ἀπαιδόπατρος quæ patrem & matrem amiſit, nulloſque fratres habet ſuperſtites & ſic in totam hereditatem vocatur. Orbi autem tam parentes qui filios, quam filii qui parentes amiſerunt, dicti ſunt Orbus a Græco, ὀρφὸς, vel ὄρφνος. *Tenebroſus*, Quare cæci proprie orbi dicti ſunt.

. . . . . tris eſt ante.] Hæc omnia plane depoſita ſunt. Neque ad idem caput

. . . Galus Ælius . *ſtantior*
. . . in eo libro . . .
. . . pontificatu . . . .
. . . puella ſine . .
. . . ſacræ . . . .
. . . nupta . . . .
. . *aliqui* fuiſſet. . . . .
. . Cornificius in . . .
. . . onygiarum . . .
. . . inter ſe *ruunt* . . . .
. . . runt . . . . .
. *actos* eos. . . . . .
. . . ſſe . . . . . .

PAULUS. ORCA genus marinæ belluæ maximum, ad cujus ſimilitudinem vaſa ficaria orcæ dicuntur, ſunt enim teretes, atque uniformi ſpecie.

. . . nomen ducerent . . .

FESTUS. *Orca genus marina bellua* maximum *dicitur. ad cujus ſimilitudinem* vaſa quoque *ficaria orca dicuntur. ſunt* teretes, atque *uniformi ſpecie* . . . . .
. . . malæ & antæ . . *quanta.*

PAULUS. Orcheſtra locus in ſcæna.

FESTUS. *Orcheſtra locus in ſcena quo* antea, qui nunc planipedes *appellantur,* non admittebantur *hiſtriones, niſi tantum* interim dum fabulæ explicarentur, *qua ſine ipſis* explicari non poterant, *vicinia autem portabant* quo nequiori *habitu prodirent, atque, ut inde nomen ducerent.* . . . . . .

NOTÆ.

attinent. In fine pro illis *Onygiarum* ſchedæ habent: O. *yginus.* Ut videatur hic laudari Hyginus in libris Aſtronomicon.

Orca.] A Græco ὄρυξ nempe ab obliquo ὀρύγα, ab ejus belluæ ſimilitudine dictæ *orca* vaſa ficaria ſi fides Feſto. Sed magis placet eſſe a Græco ὕρχη quod eſt vaſis fictilis genus. Non ſolum autem orcæ vaſa ficaria, ſed & vinaria, ſalſamentaria etiam. De vinariis Varro lib. 3. de r. r. *Ubi conditum novum vinum, orca in Hiſpania ſervare muſti rupia.* De Salſamentariis Perſ. Sat. 4.

Manaque quod prima nondum defecerit orca.

De vaſis ficariis, ubi ficus reponebantur vide locum Columel lib. 12. cap. 15. & Plin. lib. 15. cap. 19. *At ubi* (*ficorum*) *copia abundat, implentur orca in Aſia, cadi autem in Ruſpina Africa urbe.* Unde apertum eſt quam fruſtra ſint & Scaliger qui pro *ficaria* legebat *facaria* & alii qui *vinaria* vel *fictilia* reponebant.

. . . . . . *nomen duceret* . . . .) Hæc non ſunt hujus loci & male huc irrepſerunt quæ ad caput *orcheſtra* pertinent.

Orcheſtra.) Poſtrema illa *atque ut inde nomen ducerent*, hinc avulſa poſt *orca* adhæſerunt ut ibi notamus. Si quid autem amplius deſit, ita ſupplendum poſt *ducerent, & viciniati dicerentur.* Orcheſtra locus in medio theatro, ubi chorus ſaltaret, nempe ab ὀρχεῖσθαι ſic dicta. In eam hiſtriones planipedes non ſolere admitti ait Feſtus & cognoſcimus ex Seneca & aliis, ut optime Scaliger, propterea enim planipedes dicebantur quod

Orchiti genus oleæ ex Græco dictum, quod magnitudine ſit inſtar teſticulorum. PAULUS.

Orchitin Aclius Philologus in *collectaneis, ait eſſe genus Oleæ*. dictum ex Græco ὄρχεις, *quod teſticulorum magnitudinis. itaque vocari ex eo. Orchitim*. . . . . to grandiore: . . . . FESTUS.

Orchus ab urgendo mortem dictus. C. enim pro G. frequenter ponebant antiqui. PAULUS.

Orchum, quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum Uragum, quod & V litteræ ſonum pro O efferebant, & per c literæ formam, nihilominus g uſurpabant. ſed nihil affert exemplorum, ut ita eſſe credamus; niſi quod is Deus nos maxime urgeat. FESTUS.

Ordinarium hominem Oppius ait, dici ſolitum ſcurram, & improbum, qui aſſidue in litibus moraretur, ob eamque cauſam in ordine ſtaret adeuntium prætorem. at Æliuſ Stilo qui minime *ordine viveret* . . . *in ea* oratione, quam ſcribit de ſuis virtutibus contra Thermum. Quid mihi fieret, ſi non ego ſtipendia in ordine omnia ordinarius meruiſſem

N O T Æ.

non in podio ſed de plano agerent. Stulte enim optimæ notæ grammatici ab eo quod planis pedibus id eſt excalciatis agebant, quamvis enim verum eſt pedibus nudis fuiſſe, tamen falſum pedem planum, pedem nudum eſſe. Sed quemadmodum pedaneus opponitur Curuli, ita planipes Mimo. Auſon. *Nec de mimo planipedem, nec de comœdis hiſtrionem*. Ut planipes nihil aliud ſit quam mimus pedaneus. Prodibant autem planipedes reciniati ad agendum, & ab eo habitu reciniati dicti ut hic Feſtus & infra in *recinium*. *Unde reciniati mimiplanipedes*.

Orchitim.] Deeſt: tantum in fine: *Itaque vocari ex eo orchitim oleam ſolito grandiorem*. De orchiti Virgil. II. Georg.

Orchites & radii & amara pauſia bacca.

Unde Plin. lib. 15. cap. I. *Genera olearum tria dixit Virgilius orchites radios & pauſias*. Notandum autem & apud Feſtum & apud Plinium pro oliua oleam poni, cujus rei exempla ſe deſiderare falſus eſt doctiſſ. Voſſius.

Orcum.) Lege cum Lipſio: *Ab antiquis dictum urgum* ait enim Verrius ab urgendo *urgum* dictum poſtea *g* mutato in *c*. *urcum* & *u* in *o* *orcum*, quod ad mortem urgeat Sed hic merito veterum teſtimonia Feſtus deſiderat, veriſimilius igitur orcum eſſe a Græco ὅρκος *juramentum* quod juramenti Deus ſit *orcus*, Pluto.

Ordinarium.) Infra deeſt tantum nomen Catonis. *Cato in ea oratione, &c* Sed verba Catonis male accepit Feſtus, facile enim ex iis colligi poſſe videtur ordinarium hominem dici qui per omnes ordines ſtipendia meruit. Gall. *Qui eſt allé de degré en degré, qui a eſté ſimple ſoldat, & a paſſé par degrez dans toutes les charges*; vel potius, *in ordine meruiſſem*, pro miles in legione tantum fuiſſem. Id enim eſt *in ordine merere* Frontin lib. 4. Stratag cap. I. *Q. Metellus Coſ. quamvis nulla lege impediretur quin filium contubernalem perpetuum haberet, malui tamen eum in ordine merere*. Nam idem paulo poſt, eum qui in ordine merebat, vocat *militem in legione: L. Rutilius Coſ cum ſecundum leges in contubernio filium poſſet habere, in legione militem fecit*. Vulgo dicimus *il le fit ſimple ſoldat*. Et ſi non negem alias ordinarium dici potuiſſe hominem ſcurram & improbum, qui ſæpe in ordinem redactus ſit, nam in ordinem redigere, idem eſt aliquando ac notare vilipendere contemptui habere.

ſemper? [1] Sunt quidam etiam, qui manipularem eum, qui infimi ordinis ſit, apellatum credant ordinarium.

Paulus. Ordinarius homo ſcurra, & improbus, qui aſſidue in litibus moratur; ob eamque cauſam in ordine ſtat Prætorem adeuntium. ſive dictus per contrarietatem, quia minime ordine vivit.

Ordiri eſt rei principium facere.

Festus. Ordiri eſt rei principium facere. unde & togæ vocantur exorditæ.

Ordo ſacerdotum æſtimatur Deorum . . . . maximus quiſque. Maximus videtur Rex, deinde Dialis, poſt hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto Pontifex maximus. itaque in conviviis ſolus Rex ſupra omnes accubat. ſed Dialis ſupra Martialem, & Quirinalem; Martialis ſupra proximum, omnes dein ſupra Pontificem. Rex, quia potentiſſimus. [1] Dialis, quia univerſi mundi ſacerdos, qui appellatur Dius: Martialis, quod Mars conditoris urbis parens. [2] Quirinalis ſocio imperii Romani Curibus aſcito Quirino Pontifex Maximus, quod judex, atque arbiter habetur rerum divinarum humanarumque.

Oreæ freni, quod ori inſeruntur. Titinius in Setina. & ſi tacebit, tamen gaudebit ſibi permitti oreas. Nævius in Hariolo: [4] Deprandi autem leonis obdas oreas. Cato Originum libro tertio. equos re-

NOTÆ.

1. *Sunt quidam qui manipularem.*] Si pro gregali milite hic manipularem Feſtus accepit, non video quid eſſe poſſit diſcriminis inter ordinarium Iſtum & eum qui in ordine meret, de quo ſupra in verbis Catonis. Quare cum doctiſſ. Salmaſio manipularem hic interpretor manipuli ductorem, qui proprie dicebatur *ordinarius, manipularius*: Gloſſ. vett. Ταξίαρχος, *manipularius, ordinarius*, eſt enim ταξίαρχος, *ordinis ductor*. Et *ordo* nihil aliud quam *manipulus*. Igitur apud Feſtum *manipularis infimi ordinis* eodem modo dictum quo apud Tacit. *Iuſtus Catonius primi ordinis centurio.*

Ordiri.] Ὑφαίνω ἢ ἄρχομαι τοῦ ὑφαίνειν & ὀρδινῶ, χιτωνίσκος. Inde *ordiri* propria vox textorium cum texere incipiunt. unde in gloſſ. *ordior*, ἄρχομαι: ſed ad alia transfertur, unde:

> *Ordimur telas, ordimur verba loquendo.*

ſic Virg in Cul.

> *Atque ut araneoli tenuem formavimus orſum.*

Ordo Sacerdotum.] Supplendum forte: *Ordo Sacerdotum æſtimatur Deorum ordinem referre, ut maximus quiſque* &c. At Fulv. Urſin. putabat: *Æſtimatur Deorum majeſtate ut maximus quiſque.* Per regem, ſacrificulum intellige qui ſacrificia faciebat quæ reges facere ſolebant.

1. *Dialis quia.*] Inepte Feſtus: Dialis quia Jovis ſacerdos ἀπὸ τοῦ Διός.

2. *Quirinalis ſocio imperii.*] A Quirino id eſt Romulo qui Quirinus vocatus fuit poſt ſocium imperii Romani Tatium a curibus opido Sabinorum ubi ipſe regnabat aſcitum & ſic Feſti verba intelligenda.

Orea] Ab ore, oreæ Niſi forte *orea* pro *aurea* quæ etiam frenum ſignificat.

4. *Deprandi autem Leonis*] Proverbialiter id dictum de re valde periculoſa. Nam eſurientis leonis & famelicoſi labias velle comprimere periculoſum. *Deprandius* eſt impranſus. *Oreæ*, labiæ Græcanice nam & ipſi poëtæ Græci frequentiſſime labia χαλινές vocant. Eandem ſententiam promittit illud Lucilianum

> *Eſurienti leoni ex ore exculpere prædam.*

Scal. Sed male ille quidem oreas labias interpretatur contra Feſti ſententiam neque *deprandi* eſt a *deprandius* ut ipſe putat, ſed a deprandis & eſt in dandi caſu, itaque verſus Nævii ſic le-

ſpo

ſpondit: oreas mihi iride, tibi cape flagellum. Cælius pro ſe apud populum: equuſque mihi ſub feminibus occiſus erat, oreas detraho inſpectante Lucio Stertinio.

Oreæ freni, quod ori inſerantur, dicti. PAULUS.

Oreus Liber pater, & Oreades nymphæ a montibus appellantur.

Oreos Liber pater, & Oreades nymphæ appellantur, quod in montibus frequenter apparent. FESTUS.

Oriri, naſci, vel ſurgere. PAULUS.

Originum libros quod inſcripſit Cato; non ſatis plenum titulum propoſiti ſui videtur amplexus: quando prægravant ea, quæ ſunt rerum geſtarum populi Romani. FESTUS.

O. . . . quantæ. . . . .

Ornatus dicitur, & bonis artibus inſtructus, & honores adeptus a populo, & bene aptus, ut miles, aut gladiator, & acturus fabulas. atque etiam ornatus dicitur cultus ipſe quo quis ornatur, ut cum dicimus aliquem tragico, vel comico ornatu prodire.

Ornatus dicitur, & bonis artibus inſtructus, & honores adeptus. Appellaturque ornatus, cultus ipſe, quo quis ornatur. PAULUS.

Ortygia Delos inſula.

Orty. . . ita non Delos . . . . FESTUS.

*Orbius clivus videtur appell*atus eſſe ab *o*rbibus *per cujus flexuoſos orbes Tulia* filia Ser. *Tullii regis, &* L. *Tarquin*ius Superbus gener, *interfecto rege properaverant*, tendente*s una in regia domus* poſſeſſionem. coe*ptus eſt autem is Clivus appellari orbius*, quod pro*nus cum eſſet per orbes in Exquiliarum collem* duceret, unde *orbius ab ipſis orbibus ſic appell*atus eſt.

NOTÆ.

gendus:

Deprandi autem leoni ſubdas oreas.

Plano & optimo ſenſu prima litera vocis *ſubdas* adhæſerat voci *leoni* & ex *ubdas* poſtea factum *obdas*. Prætereundum non eſt illud Catonis: *Equos reſpondit* &c. eſt enim notiſſimus apologus qui eſt apud Horatium:

Cervus equum pugna melior.

In teſtimonio Cælii lego *equus qui*.

Oreus & Oreades.] Ὀρειοι, ὀρειάδες ἀπὸ τοῦ ὄρεος *a monte*. Inde Horat. Od. 19. lib. 2.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem.

Ubi plura notabimus. In ſchedis legitur etiam: *Oreſtiades nymphæ montium cultrices*. Vide Heſych. ὀρεστιάδες.

O. . . . . .] Hæc mihi ignota ſunt non eſſe tamen hujus loci tuto affirmare poſſe videor & ad fragmentum illud pertinere quod poſt *Orca* poſitum eſt . . . . . *mala ante*.

Ortygia Delos.] Varia ejus nomina tradit Plin. Pyrpile, Aſteria, Pelaſgia Lagia, Ortygia. Sed prima ejus appellatio. *Aſteria* ſi Callimacho fides hymn. In Delum.

Orty . . . . . .] Supple: *Ortygia antiquitus ita, non Delos dicebatur.*

Orbius clivus] Hunc *Vrbium* vocat Livius lib. 1. mutato o in u. *Tullia cum ſe domum reciperet, perveniſſetque ad ſummum Cyprium vicum, ubi Dianium nuper fuit, flectente carpentum dextra in clivum Vrbium ut in collem Exquiliarum vehere-*

Digitized by Google

Paulus. OSCILLA feſta in honorem Bacchi; in quibus homines ſe per funes jactant. alii putant Erigones, & Icari feſta.

Festus. Oſcillum Santra dici ait, quod oſcillent, id eſt inclinent, præcipiteſque in os ferantur. Oſcillantes, ait Cornificius, ab eo quod os cælare ſoliti perſonis propter verecundiam, qui eo genere luſus utebantur. Cauſa autem ejus jactationis proditur Latinus rex, quod prælio, quod ei fuit adverſus Mezentium Cæritum regem, nuſquam apparuerit, judicatuſque ſit Juppiter factus Latiaris. Itaque per ſex eos dies, feriatos liberos, ſervoſque requirere eum, non ſolum in terris, ſed etiam quia videretur cælum poſſe adiri per oſcillationem, velut imaginem quandam vitæ humanæ, in qua altiſſima ad infimum interdum, infima ad ſummum efferuntur. atque ideo memoriam quoque redintegrari initio acceptæ vitæ per motus cunarum, lactiſque alimentum, quia per eos dies feriarum, & oſcillis moveantur, & lactata potione utantur. [1] Nec deſunt, qui exemplum Græcorum ſecutos putent Italicos, quod illi quoque injuria interfecto Icaro, Erigone filia ejus dolore impulſa ſuſpendio periſſet, per ſimulationem . . . .

Oſcines aves Appius Claudius eſſe ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, ut corvus, cornix, noctua. aut quæ alis aut volatu, ut buteo, ſanqualis, aquila, imiſſulus, vulturius, [2] picus Martius, Feroniuſque, & parra, & in oſcinibus, & in alitibus habentur.

Paulus. Oſcines aves auſpicium ore facientes.

NOTÆ.

rur. Solin. cap. 1. *Ser. Tullius Exquiliis ſupra clivum Urbium*. ubi MS. Fulvii Urſini habet *Orbium*.

Oſcilla] Feſta in honorem Icari & Erigones ab Athenienſibus inſtituta. Aliis in honorem Bacchi Virg. II. Georg.

Oraque corticibus ſumunt horrenda cavatis

Et te Bacche vocant per carmina læta, tibique

Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia quercu.

Græcis αἰώραι dicta. Vide Heſych. in αἰώρα. In iis fune de tigno vel arbore religato, vel etiam tranſverſo tigno de arbore ſuſpenſo, in aere librari ſurſum & deorſum ferebantur. Dicta oſcilla ab *ore* & *cilleo*, moveo.

1. *Nec deſunt qui exemplum Græcorum*.] Nempe Athenienſium quæ infra deſunt ſic ſupplenda arbitror; *per ſimulationem ſuſpendii diem feſtum oſcillationis inſtituerunt*. totam hanc hiſtoriam fuſe Hyginus fabula CXXX. Vide & Servium II. Georg. loco ſupra laudato.

Oſcines.] Varr. lib. V. *Oſcines dicuntur apud Augures quod ore faciunt auſpicium*. Alitum autem aliæ *oſcines*, aliæ *alites*. Plin. lib. 10. cap. 19. *Nunc de ſecundo ordine dicamus, qui in duas dividitur ſpecies, oſcines & alites. Illarum generi cantus oris, his magnitudo differentiam dedit*.

2. *Picus Martius, Feroniuſque*.] Feronius a Feronia, ut Martius a Marte Servius ad illud 8. Æneid.

Naſcenti cui tres animas Feronia mater.

Feronia mater, nympha Campaniæ. Hæc etiam libertorum dea eſt, in cujus templo raſo capite pileum accipiebant. Cujus rei etiam Plautus fecit mentionem in Amphitruone.

Oſcinum augurium a cantu avium.

Oſcinum tripudium eſt, quod oris cantu ſignificat quid portendi, cum cecinit corvus, cornix, noctua, parra, picus. FESTUS.

Oſcum dicitur ſignificare ſacrum. unde leges oſcitæ, id eſt ſacratæ. Opicum quoque invenimus pro Oſco. Oſcis enim frequentiſſimus fuit uſus libidinum ſpurcarum. unde & verba impudentia appellantur obſcena. Titinius: Oſce, & Volſce fabulantur, nam Latine neſciunt. PAULUS.

Oſcum duas diverſas, & contrarias ſignificationes habet. Nam Cloatius putat eo vocabulo ſignificari ſacrum, quo etiam leges ſacratæ Oſcæ dicuntur. & in omnibus fere antiquis commentariis [1] ſcribitur Opicum pro oſco, ut in Titinii fabula Quinta: Qui Oſce, & Volſce fabulantur, nam Latine neſciunt. a quo etiam verba impudentia, & elata [2] appellantur obſcena, quia frequentiſſimus fuit uſus Oſcis libidinum ſpurcarum. Sed eodem etiam nomine appellatur [3] locus in agro Veienti, quo frui ſoliti produntur augures Romani. Oſcos, quos dicimus, ait Verrius, Opſcos antea dictos, teſte Ennio, cum dicat: De muris res gerit Opſcus. Adjicit etiam, quod ſtupra inconceſſæ libidinis obſcena dicantur ab ejus gentis conſuetudine inducta. Quod verum eſſe non FESTUS

Notæ.

Quod utinam illo faxit Iupiter ut raſo capite portem pileum.

In hujus templo Tarracinæ ſedile lapideum fuit in quo hic verſus inciſus erat:

Bene meriti ſervi ſedeant, ſurgant liberi.

Quam Varro libertatem Deam dicit Feroniam, quaſi Fidoniam.

Oſcum.] Supinitas veterum. *Leges oſcita* manifeſto dictæ pro *adſcita* veteri idiomate, ut *obeſſe* pro *adeſſe*: *obſtare adſtare*, unde *obſtetrix*. Vide ſupra exempla de præpoſitione *ob* pro *ad*. *Obſcita* ergo interliſa B, *oſcita* ut *oſtendit* pro *obſtendit*. *Oſcus* prius erat *obſcus*. Obſcitæ leges adſcitæ. Sciſcere legem quid ſit & pueri norunt. Scal.

2. *Scribitur opicum pro oſco.*) Legit Scaliger obſcum pro oſco. & in verſu Titinii, *qui obſce & volſce*. Obſce fabulari, ſordidius, Latine vero, caſtius. Sed fruſtra eſt vir doctiſſ. Nam verum eſt quod ait Feſtus *Opicum* in antiquis commentariis pro *oſcum* inveniri & *opice* pro *oſce* Titinium dixiſſe. Certum eſt enim ex verbis Feſti in verſu Titinii legi debere: *qui opice & Volſce*, &c. Opici & Oſci iidem ſunt, ut jam ſupra probavimus in voce *Meſius*, & hic etiam novo argumento probamus ex Fulv. Urſino: Livius dicit Fregellas Sidicinorum agrum, deinde Volſcorum fuiſſe Hoc idem eſt ac ſi pro *Sidicinorum* dixiſſet *Oſcorum*, nam Sidicini Oſci. ſed Strab. Σιδικινῶν, ἔθνη δ' Ὄσκοι. *Sidicinorum qui & ipſi Oſci*. Cum itaque Livii locus imitatus Stephanus pro *Sidicinorum*, id eſt *Oſcorum*, poſuerit Ὀπικῶν, manifeſtum eſt Opicos & Oſcos eoſdem eſſe. Φρέγελλα, inquit, πόλις Ἰταλίας, ἣ τὸ μὲν πρῶτον Ὀπικῶν ἦν, ἔπειτα δὲ Οὐαλούσκων ἐγένετο. *Fregella urbs Italia, prius quidem Opicorum fuit, poſtea vero Volſcorum dicta eſt.* Supra in *Titinii fabula quinta* legendum *Quinto* ut apud Nonium, *Quintus* nomen erat fabulæ.

2. *Appellantur obſcena.*] Nempe ab *opicus*, *opicenus*, *obſcenus* ſive *obſcanus* & ita Guyetus ad oram Feſti ſui. Sed infra negat Feſtus, obſcenum enim proprie dicitur quod eſt mali ominis, unde recte cum Varrone ab *ob* & *ſcava*. Ut obſcenum ſit quod bonæ ſcævæ, hoc eſt bono augurio contrarium eſt, alii dicunt eſſe a *ſcænum* ut antiqui dicebant pro *cœnum* ut *ſcæna* pro *cœna*.

3. *Locus in agro Vejenti.*) Nomine *oſcum* vel *oſcus*. A Geographis ponitur in agro

ſatis adducor, cum apud antiquos omnes fere obſcena dicta ſint, quæ mali ominis habebantur. ut illa Vergilii teſtimonio ſint, ut ſuperiorum auctorum exempla referre non ſit neceſſe, cum ait Harpyias, obſcenas volucres: &, obſcenamque famem.

Oſculana pugna in proverbio, quo ſignificabatur, victos vincere: quia in eadem & Valerius Lævinus imperator Romanus a Pyrrho erat victus, & brevi eundem regem devicerat. Sulpicius . . . . Item imperator noſte. ejus rei meminit Titinius hoc modo: [1] hæc quidem quaſi oſculana pugna eſt . . . . . r . ſecus quia hinc fugere impulſi ſpolia colligunt. ſignificat etiam oſculum, ſuavium. ut [2] Plautus in Nervolaria oſculum: ſat eſt oſculi mihi, qui, ambo mi pater? [3] quod inter cognatos propinquoſque inſtitutum ab antiquis eſt, maxime eque feminas . . . . .

Oſi ſunt, ab odio declinaſſe antiquos teſtis eſt C. Gracchus in ea, quæ eſt de lege Minucia, cum ait: Mirum ſi quid iis injuriæ ſit, ſemper eos oſi ſunt, quod nunc quoque cum præpoſitione elatum frequens eſt, cum dicimus, peroſi.

Paulus. Oſi ſunt, ut peroſi ſunt, dicebatur.

Oſorem dixerunt, qui aliquem odiſſet.

Oſtentas, ſæpe oſtendis gloriandi cauſa.

Festus. Oſtentas, ſæpe oſtendis gloriandi cauſa. ſed & participialiter id etiam dici debet, & dictum eſt feminino genere.

Notæ.

Aurelio qui Vejentium fuit non longe a Mæſia Sylva. Infra legendum cum Ful. Urſin. *Quo frui ſoliti produntur augures publici populi Romani.* Vide *Publicus ager.*

Oſculana pugna.) Pro *auſculana*. Quæ infra deſunt ſic expleo: *Brevi eundem regem devicerat Sulpicius Saverio item Imperator noſter.* Et verum eſt, nam an. V. C. 473. Valerius Lævinus a Pyrrho victus, qui Pyrrhus anno ſequenti a P. Sulpicio Saverrione ſuperatus, ut narrat Livius. Quamquam Plutarch. hanc ſecundam pugnam in conſulatum Fabricii Luſcini & Æmilii Papi rejicit qui poſt Sulpicium conſules fuere.

1. *Hac quidem quaſi oſculana.*] Titinii verſus non tam divulſi ſunt quam lacunæ præferunt. Lege.

Hac quidem quaſi oſculana pugna eſt, non ſecus.
Quia hinc qui fugere impulſi ſpolia colligunt.

Scal. In Schedis. *Quia in fugere pulſi hinc ſpolia colligunt.* Forte;

Quia hinc fugere impulſi, hinc ſpolia colligunt.

2. *Plautus in Nervol.*] Schedæ. *Plautus in nervolaria oſculum ſat eſt mihi . . . . qui amabo mi pater, &c.* Deeſt tantum *oſculi veſtri* ex iſtis in ſticho.

Pl. Oſculum. AR. Sat eſt mihi oſculi veſtri. Pl. qui ambo mi pater?

Qui verſus non video cur e nervolaria a Feſto producantur.

3. *Quod inter cognatos.*] Ait antiquis inſtitutum ut ſe cognati & propinqui maxime feminæ, ſe baſio ſalutarent, de quo more apud Plautum & alios & in ſacris literis abunde.

Oſi ſunt.] Ab obſoleto *odio* quod ab antiquo ὀδύω, unde ὀδύσσω, unde, ὀδύσσομαι. Oræ codicis ſui adſcripſerat doctiſſ. Guyetus, odio, ἔχθω, ἔχθος, οἴθω ὄθω, *odo*, odi, oſus, exoſus, peroſus, &c. ἔχθω ἐχθρός, ἐχθαίρω, &c.

Oſorem.] Plaut. in Prolog. Pœnul. *Cupienti liberorum, oſori mulierum.* Gloſſ. *oſor,* μισητής. ἀρχων. Lege ἀρχαῖος.

Oſtentas.] Ait etiam dici fæminino

Oſtentum, oſtentatum. Paulus.

Oſtentum non ſolum pro portento poni ſolere, ſed etiam participialiter . . . . teſtimonio eſt Pacuvius in Medo . . . . atque eccum in ipſo tempore oſtentum ſenem. & [1] Attius in Bacchis : præſens præſto irridetis nobis . . . . ſtipe ultro oſtentum obtulit. Festus.

Oſtentum, quo nunc utimur interdum prodigii vice, quin participialiter quoque dici ſolitum ſit, non dubium facit etiam C. Gracchus de legibus a ſe promulgatis, cum ait : 2 quod unum nobis in oſtentum, ipſis in uſum aſportatur.

Oſtiam urbem ad exitum Tiberis in mare fluentis Ancus Martius rex condidiſſe, & feminino appellaſſe vocabulo fertur, quod ſive ad urbem, ſive ad coloniam, quæ poſtea condita eſt, refertur.

Oſtia urbs ad exitum Tiberis appellata. Paulus.

Ovalis corona eſt myrtea, quam habebant, qui ovantes introibant, cum bella non erant indicta, aut ſine ſanguine confecta.

Ovantes, lætantes, ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna victores milites geminata O littera.

Ovem maſculino genere dixerunt, ut ovibus duobus, non duabus.

NOTÆ.

genere. Ut *ſalute oſtenta* Varro lib. 3. Rerum divinarum. Et infra *oſtentum ſenem.*

Oſtentum.] Ait oſtentum pro prodigio ſubſtantive dici, item adjective pro oſtentato. Supple igitur infra *ſed etiam participaliter pro oſtentato teſtimonio eſt, &c.* Servius 1. Georg. *Obtenta ſicut oſtenta, ab eo quod eſt enim oſtendor veteres participium oſtentus non oſtenſus dicebant : Ipſe alibi, prætentaque Syrtibus arva. Terent. in Eunucho an ego occaſionem mihi oſtentatam tam brevem. Similiter eſt illud in Phormione : Neque me nunc domum reciperem, ni mihi eſſet ſpes oſtentata hujuſce habendæ.* Non dubium eſt quin Servius in utroque loco Terent. legerit *oſtentam.*

1. *Attius in Bacchis.*] Ejus propemodum deplorata ſunt verba. Lege ut optime Scaliger in conjectaneis.

— — — — Pentheus
Præſto territus nobis ſe ſtupens ultro
oſtentum obtulit.

Quod ex Bacchis Euripidis vertit Attius.

Πενθεὺς πάρεστιν ὅδε διὰ σπουδῆς μολών.

2. *Quod unum nobis.*] Verba Gracchi ſic Scal. *Quod unum nobis in oſtentum, ipſis innuſum aſportatur. Innuſum*, eleganter, *inuſitatum.*

Oſtiam poſuit.] Flor. lib. 1. cap. 4. de Anco Martio : *Oſtiamque in ipſo maris fluminiſque confinio coloniam poſuit.* Ait Feſtus *oſtiam* adjective dici, ſubintellecta urbe ſive colonia.

Ovalis corona.] Ex myrto veneris fronde, quod non Martius ſed quaſi Venerius quidam Triumphus eſſet ovatio, quæ decernebatur cum aut bella non recte indicta, neque cum juſto hoſte geſta fuerant, aut cum hoſtium nomen humile aut non idoneum, ut ſervorum piratarumque, aut deditione repente facta ſine pulvere, ut dici ſolet, incruentaque victoria obvenit.

Ovantes ab eo clamore.) Hanc opinionem refellit Plutarch in Marcello, aitque *ovationem* dici ab *ove*, quam ovantes immolabant. Cui potius aſſentior quam Becmano qui *ovo* dictum putat quaſi *evo ab εὐάζω* evan clamo. A feſtivitate Bacchi

Ovem maſculino genere.) Varro rerum humanarum lib. 23. *Terentio, quando citatus neque reſpondis, neque excuſatus es, ei ego unum ovem multam dico.*

Ouſentina tribus ab Ouſente fluvio dicta.

Festus. Ouſentinæ tribus initio cauſa fuit nomen fluminis Ouſens quod eſt in agro Privernate inter mare, & Terracinam. Lucretius: Priverno Ouſentina venit, fluvioque ouſente, poſtea deinde a Cenſoribus alii quoque diverſarum civitatum eidem tribui ſunt adſcripti.

Ovibus duabus multabantur apud antiquos in minoribus criminibus, in majoribus autem bubus, nec ultra hunc numerum excedebat multatio, quæ, poſteaquam ære ſignato uti civitas cœpit, pecoraque multatitia incuria corrumpebantur, unde etiam peculatus crimen uſurpari cœpum eſt, facta eſt æſtimatio pecoralis multæ, & boues centenis aſſibus, oves denis æſtimatæ. Inde ſuprema multa, id eſt maxima, appellatur tria millia æris; Item viceſis minoribus delictis.

Paulus. Oxime, ociſſime.

NOTÆ.

Ouſentina tribus.] Perperam infra *Lucretius* pro *Lucilius.* Verum eſt quod ait alios eidem tribui adſcriptos fuiſſe, nam creſcente ob novos cives frequentia tribus Ouſentina cum Falerina fuit addita a Cenſoribus L. Papirio Craſſo & C. Mœnio. Liv.

Ovibus duabus.] Lege *ovibus duobus.* Et, *in majoribus autem triginta bubus.* Sed profecto in his requiro Feſti diligentiam, qui in minoribus criminibus ovium duorum, in majoribus triginta boum multam fuiſſe dixit, cum duo oves numquam ſepararentur a triginta bubus: Neque contra boves ab ovibus. Tantum abeſt ut in multa dicenda boves ante oves nominare religio eſſet. Quare in majoribus delictis multa erat ovium duorum, boum triginta: & dicebatur maxima, vel ſuprema. In minoribus delictis ovis unius & eam minimam vocabant. Vel, poſtquam æſtimari cœpit, maxima ac ſuprema multa trium millium ac viceſſis: minima æris deni. Quomodo igitur Feſtus hic oblitus ſui contra ſententiam ſuam hoc ſcripſerit, qui aliter in verbo *multa* pronuntiaſſet, mirari potius quam rationem reddere poſſum. Scal.

SEX. POMPEI FESTI

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

LIBRI XX.

LIBER DECIMUS QUARTUS.

P.

PA, pro parte, & po, pro populo poſitum eſt in Saliari carmine. Festus.

Pacem a pactione conditionum putat dictam Sinnius Capito, quæ utrique inter ſe populo ſit obſervanda.

Pax dicta eſt a pactione. Paulus.

Pacionem antiqui dicebant, quam nunc pactionem dicimus. unde & paciſci adhuc, & paceo in uſu remanet. Festus.

Pæana Apollinem vocaverunt, quod ſagittarum ictu eum nocere putabant. eſt enim παίειν ferire. Alii quod remedians morbis finem faceret talis gravitatis. Paulus.

NOTÆ.

Pa pro parte.] Lege *par*. Quia ſemper integram priorem ſyllabam uſurparunt. Hoc autem a Dorienſibus tranſlatum qui extremas vocum partes abſcindebant, vel dimidiatas tantum voces pro totis uſurpabant. Sic δῶ pro δῶμα : κρῖ pro κριθή : ἱερ pro ἱερὸν & ſimilia. Sic Oſci *coil* dicebant pro *coelum*, id eſt, *cœlum*, Ennius:

— — — *Divum domus altiſonum coil*

In ſchedis ſcriptum *po pro potiſſimum.*

Pacionem.] Vide ſupra in *nuptia*: *quod nova pacio fiat*: A Græco πάγω, Doricum *pago*: unde antiquum *paco*, ita enim infra legendum pro *paceo*: *paco*, *pacio*, *pactum*, *paciſci*.

Pæana.] Vide Serv. ad illud x. Æneid. *Lætum pæana ſecuti.* Mihi maxime placet *pæan* dici a παίω *medeor* quia malorum avertendorum potens eſt Apollo, quare & ei in carminibus ſæcularibus ſupplicabatur. Unde & preces illæ *pæanes* dictæ. Poſtea tamen Pæanes dicta quævis alia carmina, quæ diis canebantur. Immo & ipſe Iupiter apud inſulam Rhodon cultus ſub Pæanis nomine. Notandum præterea Pæanem etiam dici de funebri carmine. Ut alibi monuimus. Heſych. Æſchyl. in Choephor.

Digitized by Google

Pædidos ſordidos ſignificant, atque obſoletos, tractum vocabulum a Græco: quia παῖδες, id eſt, pueri, talis ſint ætatis, ut a ſordibus neſciant abſtinere.

Pagani a pagis dicti.

Pagi dicti a fontibus: quod eadem aqua uterentur. aquæ enim lingua Dorica παγαὶ appellantur.

Paginæ dictæ; quod in libris ſuam quæque obtineat regionem, ut pagi. vel a pangendo, quod in illis verſus pangantur, id eſt, figuntur.

Palatium mons Romæ appellatus eſt, quod ibi paſcens pecus balare conſueverit: vel quod palare, id eſt, errare, ibi pecudes ſolerent. alii quod ibi Hyperborei filia Palanto habitaverit, quæ ex Hercule Latinum pepererit. alii eundem, quod Pallas ibi ſepultus ſit, exiſtimant appellari.

NOTÆ.

Pædidos.] A *pædore* quod ἀπὸ τῶν παίδων, alii *pedor* a *pede* ut ſit pedum illuvies. Gloſſ. pædor, ῥύπος, αὐχμός.

Pagi,] A Dorico παγὰ pro πηγὴ fons. Serv. II. Georg *Villas, quæ pagi, ἀπὸ τῶν παγῶν appellantur, hoc eſt a fontibus, circa quos villæ conſueverunt condi. Unde & pagani dicti ſunt quaſi ex uno fonte potantes.* Pagus conſtat e pluribus vicis, ut vicus e pluribus caſis, nullo mœnium ambitu, accolis diſperſis in plano circa flumina vel fontes, qui ad unum locum conſilii cauſa coeunt. Itaque diſtinguuntur pagani a montanis. Cicero pro Domo, *nulli pagani aut montani qui non ampliſſime de meo reditu decreverunt.* Vide *publica ſacra*, adi & Manut. de quæſitis per epiſtolam lib. 3. quæſt. 7. Pagus etiam Latinis idem quod ἔθνος vel *gens*, & quemvis amplum regionis tractum, totamque aliquam præfecturam, gentemque quamlibet populoſam ſignificat. Gloſſæ Pagus, τοπαρχία, χώρας, νομός Hinc Helvetiorum tota gens in quatuor pagos diviſa apud Ceſarem. Hinc vox noſtra gallica *pays*.

Paginæ.) A pagendo Id eſt pangendo, Græcis σελίδες. paginæ antiquis de libris chartarum proprie dicebantur & ex una tantum parte ſcriptæ erant. Tabellæ vero de membranis, & ex utraque parte ſcribi ſolitæ.

Palatium.] Solinus: *A Palantho Hyperborei filia.* Pallanto Græce παλλαντώ. Ait Scal. Sed contra Salmaſ. *Palantho* Græcum eſt ἡ φαλανθὼ non ἡ παλλαντώ φαλανθὼ eſt ἱερουργός: φαλανθὸς *canus* vel *calvus* Unde φαλακρὸν & φαλαντὸν κάρα Silenorum in Græco ſcriptore. Vbi perperam legitur φίλανθον. Et inde vir doctus in libro de Satyra florum amantes ſilenos ſibi fingit, quaſi φίλανθος Græcum eſſe poſſit pro φαλανθός. φαλανθὸς, *calvus*. Vnde ἀναφαλαντίασις recalvus. φαλανθὸς nomen urbis & montis Arcadiæ, a Phalanto quodam. Phalanthus ab Hercule octavus, cum Partheniis Laconibus Tarentum auxit & habitavit. Vide Servium 4. Georg. φαλανθὼ igitur nomen proprium mulieris, ut φαλανθὸς viri. Notat hic Anton. Auguſtinus in veteribus libris legi *Palante*. Nos *Palanta* in veterrimo codice ſcriptum reperimus: quod eſſet ἡ φαλανθώ. Sed quis ille Hyperboreus cujus filia *Palantho*, vel *Palanthe*? An nomen proprium? an gentile? Dionyſius ὑπερβορείδα χώραν appellat, hoc eſt ex Hyperboreorum regione: Λαπιθῶν δὲ ἐκ τῆς ὑπερβορείδος χώρας, ἥν, ... Hyperboreus igitur ille homo fuit ex Hyperboreorum regione. Ita tamen loquuntur Feſtus & Solinus quaſi nomen eſſet proprium, quum ſcribere debuiſſent, *cujuſdam Hyperborei filia.* Apollo *Hyperboreus* colebatur a Scythis. Servius: *ſecundum Varronem & alios a filia Evandri Palantia, ab Hercule vitiata, & poſtea illic ſepulta.* Alia cauſſa & aliud nomen. *Pallantia* ἀπὸ τῆς πάλλας. Varro Pallantiam hanc uxorem Latini facit, niſi quis dicat *Palantham*

Palatualis

Palatualis Flamen ad ſacrificandum ei deæ conſtitutus erat, in cujus tutela Palatium eſſe putabant. PAULUS.

Palatualis Flamen conſtitutus eſt, quod in tutela ejus deæ Palatium eſt. FESTUS.

Pales dicebatur dea paſtorum, cujus feſta palilia dicebantur, vel, ut alii volunt, dicta parilia, quoniam pro partu pecoris eidem ſacra fiebant. PAULUS.

Pallas Minerva eſt dicta, quod Pallantem gigantem interfecerit; vel, ſicut putabant, quod in Pallante palude nata eſt.

Palmites vitium ſarmenta appellantur, quod in modum palmarum humanarum virgulas, quaſi digitos edunt.

Palmulæ appellantur remi a ſimilitudine manus humanæ.

Palpari, blandiri.

Paludati, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta paludamenta dicebant.

Paludati in libris auguralibus ſignificat, ut ait Veranius, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta paludamenta dici. FESTUS.

NOTÆ.

tam apud Varronem, quam apud Servium eſſe legendum, *τὴν φαλανθὼ* Nam Varro uxotem Latini eſſe vult, & filiam Evandri, quam Feſtus Latini matrem & Hyperborei filiam *palantia* pro *palantha* vitioſe ſeriptum. Hæc Salm. in exercit. Plin. Sed apud Feſtum & apud Solinum, *Hyperboreus*, abſolute nomen proprium non eſt, ſed gentile. *Hyperborei filia* ſubintelligitur *hominis*.

Vel quod parare, id eſt errare.] Secundum Etymon *a palare* Propertius & Ovidius amplexi ſunt. Ultimum Virgil. 7. Æneid Sed eorum nullum verum eſt. Nam *palatium* prius dictum *palantium* a φαλανὶοις ut Græci vocant ſumma montium juga, nam φάλαι *fala*, arces, altitudines, unde & *falantum* Hetruſcis cœlum. Vide falæ.

Palatualis Flamen.] Flamen Palatuæ Deæ. Varro lib. 6. *Sunt in quibus Flaminum cognominibus latent origines, ut qui ſunt in verſibus plerique Volturnalis, Palatualis, Furinalis, Floralis, Falacer, Pomonalis. Obſcura eſt eorum origo, Volturnus, Palatua, Furina, Flora, Falacer, Pomona pomorum patrona.*

Pales.] Eademque Veſta. Ejus feſta Palilia & Parilia, quamvis Mario Victorino *palilia* diſpliceant, & placeat *parilia* tantum dici. Celebrabantur 11. Calendas Maii, ſive 12. ut Ovidio placet lib. 4. Faſt.

Pallas.] Sive a *πάλλειν* ab agitatione ut ait Plato in Cratylo. Sive a Pallante Gigante quem interfecit, ſive a Pallante palude, ut Tritonia a Tritone, nam Triton & Pallas paludes ad Syrtim minorem. Sed vide *Minerva* & *Tritonia.*

Palmes.] Non immediate a *palma* ſed a *palmavitis*, *palmitis*, *palmetis*, *palmes*. Et male Varr. lib. 1. de r. r. palmam, ſic enim dicitur & *palmes*, quaſi parilemam dictam vult, quod uvas pariat, palmæ enim a ſimilitudine palmæ hominis dicta eſt, quod ut ex iſta digiti, ſic ex illa uvæ naſcuntur.

Palpari.] Pro *palpare*, molliter tractare, palpo percutere Lucil Sat. lib. 29. *Hic ubi me videt ſubblanditur, palpatur, caput ſcabit, pedes legit.*

Paludati.] Inde *paludatum* pro quovis milite invenias, ut apud Lucil. *Paludatus rorarius.* Satir. lib. 10. Proprie autem *paluda* & *paludamenta* imperatorum erant inſignia quæ thoraci ſuperimponebantur.

Tt

Digitized by Google

Pancarpiæ dicuntur coronæ ex vario genere florum factæ.

Paulus. Pandana porta dicta eſt Romæ, quod ſemper pateret.

Pandiculari dicuntur, qui toto corpore oſcitantes extenduntur: eo quod pandi fiunt.

Pandicularis dicebatur dies, idem & communicarius, in quo omnibus diis communiter ſacrificabatur.

Pangere, figere. unde plantæ pangi dicuntur, cum in terram dimittuntur. inde etiam verſus pangi, vel figi in cera dicuntur.

Festus. Pangere ſignificat figere. unde plantæ pangi dicuntur, cum in terram demittuntur . . . .

. . . .

Panibus redimibant caput equi immolati Idibus Octobribus in campo Martio, quia ſacrificium fiebat ob frugum eventum. & equus potius, quam bos immolabatur; quod hic bos frugibus pariendis aptus.

Paulus. Pantices frus ventris.

Festus. *Pantices dicebant* frus ventris . . . . .
appellat a quo . . . mi ag . . . .

Panus facit diminutivum panicula.

Papillæ capitula mammarum dictæ, quod papularum ſunt ſimiles.

Notæ.

Pancarpia corona.] Quidquid miſcellum eſſet & ex variis rebus contextum, conſarcinatumque *pancarpum* Græci dixere. Sic *pancarpum* apud Iuſtinianum novella c v. Spectaculum ab omnigenis beſtiis quæ depugnabantur & occidebantur ab hominibus, qui operam ſuam ad eas conficiendas locabant. Vide Caſſianum Collat. cap. 14. Caſſiodor. libr 5. Epiſt. 42. D. Auguſtinum adverſus ſecundinum. Sic παγκάρπους στεφάνους Græci dixere non ſolum ex omni florum ſed etiam ex omni genere fructuum compoſitas corollas, quales eæ ſunt quibus columnarum frontes ornabantur quas ἐγκάρπους vocat Vitruvius lib. 4. cap. 1. Vide Salmaſium in Julio Capitolino.

Pandana.] Varro lib. 4. *Quod Saturnia porta, quam Iunius ſcribit quam nunc vocant Pandanam.* Dicebatur etiam *Romanula* & *Libera.*

Pandicularis dies.] An quod is dies in Deos omnes pariter extendi videretur cum in eo iis omnibus communiter ſacra fierent?

Pangere.] Vide *impages.* Quæ deſunt ſupplebis ex epitome.

Panibus.] Equus *october* dicebatur. Vide *October.*

Pantices,] Quid ſit *frus* ignotum eſt. Legunt quidam *fluxus*, quod probari non poteſt. Melius qui *viſcus ventris*. Quid ſi *frus* ſit pro *frux*, quomodo antiqui dicebant pro *fructu*. Ut fructum ventris Feſtus vocet Pantices, inteſtina? *Pantex* vulgo *panſe*. In Phallicis: & *aſtantes ſolui pantices Obeſam ad uxorem redis*

Panus.] Glomus lanæ carptæ & ad nendum paratæ, unde *panicula* lanoſa coma milii arundinis. Plaut. Mil. Glor. 1. 1.

Quojus tu legiones difflaviſti ſpiritu

Quaſi ventus folia aut paniculam tectoriam.

Papilla.] Melius alii a *papa* puerorum cibo, quod a papare concedere Iſidor. lib. 11. cap. 11 *Papilla capita mammarum ſunt, quas infantes ſugentes comprehendunt. Et dicta papilla quod eas infantes quaſi pappant dum*

Papiria tribus a Papirio vocata.

P*apiria tribus a Papirio appellata eſt, vel a nomine agri : qui circa Tuſculum eſt huic. Papinia tribus ita conjuncta fuit ut de finib. aliquando ſuſceperit,bellum* quod indi*ctum per fetiales cum eſſet duce.. : infer*tur. bellum *itaque initura , cum utraque tribus inſtruc*tos exerci*tus haberent ad dimicandum , quia alterius dux* diſceſſerat *jam ab armis , caduceatoribus antequam* ſignum con*ferrent , utrinque ad exercitus miſſis ,* rem in ipſorum ar*bitrio futuram denuntiarunt ac poteſtate ; ita ſine ulla dimicatione utriuſque* exercitus ſuffragi*o pax facta.* Festus.

Pappi carduorum flores. Lucretius : Veſtem,nec plumas avium, papoſque volantis. Paulus.

.*Et in comitio* quoque *ſortiri aut inter ſe parare ſolebant utrum exire , utrum domi manere oporteret : nam con*ſulibus *æque ac pratoribus novis in provinciam ire* atque ex ea *rem gerere ,contra abire anni prioris* magiſtra*tibus opus erat. Lege etiam cavebant ut certos* intra dies *deſignati pro*vincias inter ſe pa*rarent.* Festus.

Peregrinos inter Pr. dr. quod aliter inter civis, aliter inter peregrinos jus dicebatur a prætore, ideoque lege primum factus cum unus tantum fuiſſet, poſtea duo idcirco ſunt creati prætores.

Pararium æs appellabatur id, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur. Paulus.

Notæ.

lac ſugunt.

Papiria tribus.) Papiriæ tribus meminit Liv. Et Dionyſius, ab agro Papirio circa Tuſculnm ſic dicta. De *Papinia* vide ſuo loco.

Pappi.] Pappus antiqua lingua ſenex eſt. Atrellanorum propria vox. Pomponius in pictoribus : *Pappus hac in ads habitat ſcenica non ſeſquicenica.* Ad cujus canitiei ſimilitudinem lanugo carduorum *pappus* dicitur, Græcis πάπποι. Sophocl.

.. *Et in comitio quoque.*] Hic agebat Feſtus de eo quod dicitur conſules inter ſe parare provincias, quod aliter comparare provincias dictum fuit : *Conſules aut ſortiantur, aut inter ſe comparent.* Quibus ſignificatur ut conveniat inter eos de provinciis quam quiſque habiturus ſit, aut ſortito eas aſſequantur. Liv. lib. 30. *Cenſuerunt patres ut conſules inter ſe compararent, ſortirenturve uter Bruttios adverſus Hannibalem: uter Etruriam ac Ligures provinciam haberet.* Sed verba Feſti male divulſa ſunt nam prior pars capitis adhæſit poſt *prabia.* Huc igitur retrahenda, & ſic concipiendus locus integer ex ſched. *Parare inter ſe munus diecbatur cum ſortitio fiebat a Magiſtratibus P. R. uter Magiſtratus utramque rem acere deberet, aut inter ſe compararent de rebus lege mandatis , itaque in ſenatu & in comitio quoque, &c. Acere* pro *agere* ut ſupra *acitare* pro agitare. Non ſolum autem Magiſtratus ſortiebantur utrum exire, utrum domi manere oporteret, ſed etiam prætores qui in urbe jus dicturi erant, ſortiebantur antequam magiſtratum inirent , quis de ambitu, quis de veneficiis &c, jus dicturus eſſet.

Peregrinos inter.) Iſta *Pr. dr.* interpretor *prætor datur.* Verum eſt quod ait primum creatum fuiſſe, unum prætorem urbanum nempe ann. 388. & deinde, propter magnam peregrinorum turbam alterum prætorem , nempe peregrinum adjectum, an 501. Illum inter cives, hunc inter cives & peregrinos jus dicentem , ſed crevit poſtea prætorum numerus. Creati enim uſque ad 18. Vide Lipſ. Antiquit. Rom. lib. 1. cap. 10.

Pararium.) Quod pro paribus hoc eſt

Paraſangæ apud Perſas viarum menſuræ.

Parens vulgo pater, aut mater appellatur. ſed juris prudentes avos, & proavos, avias, & proavias parentum nomine appellari dicunt.

Patere, obedire.

Paribus equis, id eſt duobus, Romani utebantur in prælio, ut ſudante altero tranſirent in ſiccum.

Parici quæſtores appellabantur, qui ſolebant creari cauſa rerum capitalium quærendarum. Nam paricida non utique is, qui parentem occidiſſet, dicebatur, ſed qualemcumque hominem. Id autem fuiſſe indicat lex Numæ Pompilii Regis his compoſita verbis. SI QUIS HOMINEM LIBERUM DOLO SCIENS MORTI DUIT PARICIDA ESTO.

Paulus. Parilibus Romulus urbem condidit, quem diem feſtum præcipue habebant juniores.

Festus. *Parilibus* urbem condidit Rom*ulus quem diem feſtum præcipue* habebant junio*res*.

Parmulis pugnare milites ſoliti ſunt. quarum uſum ſuſtulit C. Marius datis in vicem earum Brutianis.

Paulus. Parones navium genus, ad cujus ſimilitudinem myoparo vocatur.

NOTÆ.

binis equis, Equitibus dabatur, vide *paribus equis*.

Paraſangæ,] Ex herodoto & Heſychio 30. ſtadia continent. Sunt tamen quiuſque ad 60. tribuant.

Parens.] Parentum & patrum nomine avi & proavi continentur, ut filiorum voce nepotes, nepotum vero, omnes poſteri.

Paribus equis.) Pares dicebant binos & fratres: Propert. lib, 3. El. 7.

Electoſque pares ſylveſtri ex ubere reges.

Sic contra *fratres* dicebant pro binis & paribus, inde *fratrare* puerorum mammæ dicuntur quod velut fratres pares oriuntur.

Parici quæſtores.) Mirum cur hic locus viros eruditos tot modis torſerit, cum ex alio ejuſdem Feſti loco ei medicinam parare in promptu fuerit: *Quæſtores*, inquit *dicebantur quod quærerent de rebus capitalibus, unde qui talia quærunt quæſtores paricidi appellantur.* Quare vides hic etiam legendum, ut optime Scaliger *parricidi quæſtores* Et ita dicebantur quæſtores rerum Capitalium. Clauſula vero, *paricida eſto*, in omni re capitali ponebatur Cicer. II. de leg. *Sacrum ſacrove commendatum qui clepſerit, rapſitve, paricida eſto.* Id eſt, capital eſto.

Parilibus.) Propert Eleg. 1. lib. 4.

Urbi Feſtus erat, dixere Palilia patres
Hic cœpit primus mœnibus eſſe dies.

Idem Plin. lib. 18. cap 26. Varro de r. r. lib. 2. cap. 1. & alii multi.

Parmulis.) Parmæ equitum & militum fuere, ſed magnitudine differebant, velitares enim breviores erant quam equeſtres. Neque cum ait Feſtus pro parmis datas eſſe Bruttianas a Mario, ſublatum eſſe parmarum uſum intelligit, ſed pro Romanis Bruttianas eſſe inductas, non mutata forma, rotundas enim ætate ſua Varro, Mario junior, oſtendit, ſed magnitudine vel aucta vel imminuta. Auctam tamen veriſimilius eſt, quia Romanas Feſtus vocat *Parmulas*; Bruttianas vero *parmas*. Vide *Bruttiana*. Vide & Manut. de quæſitis per epiſtol lib. 3. quæſt. 6. ubi Carthaginienſes parma uſos, ex Suida obſervat.

Parones.] Vide *Myoparo*.

Parret ſignificat apparebit.

Parret, quod eſt in formulis, debuit & producta priore ſyllaba pronuntiari, & non gemino R ſcribi, ut fieret paret. quod eſt invenìatur; ut comparet, apparet. FESTUS.

Parſi non peperci, ait Cato in eadem oratione. Scio fortunas ſecundas neglegentiam prendere ſolere: quod uti prohibitum irem, quod in me eſſet, meo labori non parſi. PAULUS.

Parſi (idem) Cato dixit, pro peperci.

Partus & pro naſcendo ponitur, & pro parato. Nævius: Male parta male dilabuntur. FESTUS.

Parum caviſſe videri pronuntiat magiſtratus, cum de conſilii ſententia capitis quem condemnaturus eſt.

Parumper ſignificat pauliſper quaſi perparum. hoc eſt valde parum. refertur autem ad tempus. PAULUS

Paſcales oves Cato poſuit pro paſcuales.

Paſcales oves, pro paſcuales, inſcienter Cato dixit in ea *quam ſcripſit . . . . paſ*calis ovis vetuit. *Item, pellitam ovem Tarentinam* appellat in ea ora*tione quam ſcripſit . . . . pre*tio Tarenti plus c . *ſeſterciis pellitam ovem*, quam in agro Tarentino *quod paſceret*. FESTUS.

NOTÆ.

Parret.] In formulis judiciorum dandorum primas tenebat *pares* Perron.

> *Iuriſconſultus paret, non pares, habeto*
> *Atque eſto quidquid Servius & Labeo.*

Apud veteres enim multa verba duplici conjugatione inflexa leguntur *caveo, cavo*; Horat. *Ferveo, fervo*; Virgil. *fulgeo, fulgo*; Lucret. *indulgeo, indulgo*. Terent. *Oleo, olo*, Plaut. &c. Lege in fine, *quod & inveniatur in comparet apparet*. Ait paret unico *r* ſcribi debere ot *apparet, comparet*.

Parſi.] In eadem oratione, nempe in oratione ad lites Cenſorias. Neque tamen illa in textum recipienda, nam *in eadem oratione* Feſtus ſcripſit, quia ſcilicet hæc continuo ſequebantur poſt *periculatus ſum*. ubi orationem ad lites Cenſorias laudavit.

Parum caviſſe videri.] Male viri docti ſubſtituunt *patraviſſe*. Nam ea fuit modeſtia veterum, ut quæ jurati judices cognoviſſent, ea non eſſe facta, ſed *videri* pronuntiarent. Cicer. in Verr. 6. *Feciſſe videri pronunciaſti*. Et non ſolum *feciſſe videri*, ſed *parum cautum fuiſſe videri* pronuntiarent. Scal.

Parumper] A Græco potius παῦρον περ'.

Paſcales oves.] Ait Catonem inſcienter dixiſſe *paſcales*, cum *paſcuales* dicendum eſſet a paſcuis In verbis Catonis infra aliquid turbatum fuiſſe ſuſpicor, forſan ſupplendum *plus C. ſeſtertiis pellitam ovem, quam paſcalem, in agro Tar.* &c. De Tarentinis ovibus quæ pellitæ Varro de r. r. cap. 2. *Pleraque ſimiliter faciendum in ovibus pellitis, quæ propter lanæ bonitatem, ut ſunt Tarentinæ & Atticæ, pellibus integuntur ne lana inquinetur quominus vel infici recte poſſit, vel lavari ac parari.* Inde Horat.

> *Pellitis ovibus Galeſi.*

ἐνδιφθέρας ποίμνας eleganter vocat Strab. lib. 4. Porro *paſcales* oves hirtæ erant & Soloces. Lucil.

> *Paſcali pecore ac montano hirto atque ſoloce.*

Unde Columel. *diſſimilem*, inquit, *rationem poſtulat hirtum atque Tarentinum.* Paſcales oves & paſcales gallinas νομάδες καὶ ἀγελαίας Græci dicunt, propterea que eaſdem *paſſales* etiam diceban-

PAULUS. Paſcito linguam in ſacrificiis dicebatur, id eſt coerceto, contineto, taceto.

Paſſales & oves, & gallinæ appellantur; quod paſſim paſcuntur.

FESTUS. Paſſer marinus, quem vocat vulgus ſtutomellum,

PAULUS. Paſtillum eſt in ſacris libi genus rotundi.

FESTUS. Paſtillus forma panis parvi, utique deminutivum eſt a pane.

Patagium eſt quod ad ſummam tunicam aſſui ſolet, quæ & patagiata dicitur: & patagiarii, ejuſmodi opera faciunt.

Patagus morbi genus,

a. aPtalem bovem Plautus appellat, cujus cornua diverſa ſunt, ac late pateant.

PAULUS. Patellæ, vaſa picata parva ſacrificiis faciendis apta.

FESTUS. *Patellæ vaſcula parva picata* item ſacris *faciendis apta: quæ erant* velut capidul*a quædam.*

NOTÆ.

tur, quod paſſim, id eſt, *ubi* paſcerent.

Paſcito linguam.] Vide *comperce. paſcito* pro *parcito.* Salmaſius tamen legebat *parcito.* Perperam legitur, inquit, *paſcito linguam*, quod ineptum eſt. *compeſcere* quidem dicitur coërcere: quod proprie ſit in idem paſcuum cogere animalia, & compellere, cui contrarium diſpeſcere: ſed paſcere ſimpliciter pro coercere inauditum eſt. *Parcere linguam* φείδεσθαι τῆς γλώσσης tacere, abſtinere linguam.

Paſſales.] Vide ſupra *paſcales.*

Paſſer.] Plautus. Perſa:

Vola curriculo. PÆ. Iſtuc marinus paſſer per circum ſolet.

In fine lege *ſtruthocamelum.* Paſſerem autem vocarunt veteres quod avis eſſet, imitatione Græcorum qui στρουθίον vocant: & *marinum*, διαπόντιον, quod peregrinus & ultra marinus. Et *ſtruthocamelum*, quod colli & crurum longitudine camelo ſimilis eſſet.

Paſtillum.] Paſtillum & paſtillus a pane, *paniculus*, *panicellus*, *paſtilus*, genus libi rotundi, quare in gloſſis paſtillus, τροχισκός. τροχοειδὴς ἄρτος.

Patagium] Aſſuebatur veſtimentis mulierum, ut clavus, virorum unde *patagiata veſtes*, Plauto Epidic. 2. 2. & *patagiarii* in Aulul. Patagium autem ſic dictum vult Scal. quod quibuſdam maculis & nævis inſperſum erat, a patago morbo peſtilenti quo qui moriuntur nullum indicium morbi relinquunt aliud quam nævulos in parte corporis. patagi meminit. Plaut.

Mecum habet patagus morbus. Ait, Patagus a πατάσσω ferio. Turnebus putavit patagum eſſe morbum vitis, cum ſauciatur ligone in ablaqueatione. legitur enim apud Theophrast. πάταγοι διαλαβόμενοι, ubi Theodotus legiſſe videtur πάσσαλον.

Patalem bovem.] Verba Plaut. e Truculent. 2. 2.

Ut ego me ruri Hamaxari mavelim patalem bovem.

Ab eadem mente Græci πέταλας ſive πετάλους vocant patales boves Athen. lib. 9. πετήλους vocat Heſych. ſed vett. Plauti codd. ut & Feſti. non *patalem* habent ſed *patu um.* Quæ vera lectio videri poſſit, ſive potius *patulem*, ut *patulus*, & *patulis* promiſcue dictum ſit. Non pugnabo tamen ſi quis *patalem* retineat. *Patalis* enim recte dici potuit a *patare*, unde compoſitum *expatare.*

Patella.] Diminut. a *patina*, quod a Græco πατάνη *a* mutato in *i* Sacrificiis aptas innuit Varro Manio apud Nonium: *Quocirca oportet bonum civem legibus parere, & Deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας.* Nam de cibis etiam in patella in focum Laribus deferebant qui & inde *patellarii* dicti. In patellis etiam ſive pateris Deo vinum li-

Pateram perplovere in ſacris cum dicitur, ſignificat pertuſam eſſe. Paulus:

Pateram perplovere cum dicerent, ſignificabant pertuſam eſſe. Festus,

Pater patrimus dicebatur apud antiquos, qui cum jam ipſe pater eſſet, habebat etiam tum patrem.

Patronus *ab antiquis cur dictus* ſit manifeſtum; quia *ut patres filiorum: ſic hi* numerari inter do*minos clientum conſueverunt.*

Patres ſenatores ideo appellati ſunt, quia agrorum partes attribuebant tenuioribus, ac liberis propriis.

*Patres appe*llantur ex quibus Senatus *conſtat, quos initio urbis* conditæ Romulus C. *delegit. & ſic appellavit.* quorum conſilio, atque *prudentia reſpublica ad*miniſtraretur, atque *gubernaretur, quique* agrorum partes ad*tribuerent tenuioribus* perinde ac liberis, *ac pecunias dividerent, etenim* ſolebant jam inde a Rom*ulo nummis auri atque* argenti ſignati ul*tramarinis uti, id quod* publicæ; & privatæ *rationes commentariorum docent.* Festus:

Patrum commu*ne cum populo ſuffragium, quibus ſuffragantibus fit populi ſcitum.*

Patricios, Cincius ait in libro de Comitiis, eos appellari ſolitos, qui nunc ingenui vocentur.

Patricius vicus Romæ dictus, eo quod ibi patricii habitaverunt jubente Servio Tullio, ut ſi quid molirentur adverſus ipſum, ex locis ſuperioribus opprimerentur.

Patrimi & matrimi pueri tres adhibebantur in nuptiis; unus, qui facem

Notæ.

babant, Varro lib. 4. *Patinas a patulo dixerunt, ut puſillus, quod his libarent cœnas, patellas* Ita enim diſtinguendus hic locus. De *capidulis* vide in voce *capis.*

Pateram perplevere.) Diis vinum offerebatur in pateris, unde uſitata in ſacrificiis formula. *patera perplevit*, id eſt hac & illac perfluit.

Pater patrimus.] Vide *Matrimi ac patrimi.*

Patronus ab &c.] Ait a patre patronos dici. quia clientium veluti patres ſunt. Hinc Varro in ea oratione quam dixit apud Conſules in Lentulum: *Patrem primum, poſtea patronum primum nomen habere.*

Patres.] Ex his cognoſcimus Feſtum patres dictos voluiſſe a paterno affectu quod tenuioribus, tanquam liberis, & agros attribuerent & pecunias largirentur. Idem Saluſt. in Catil. *Hi vel ætate vel curæ ſimilitudine patres appellabantur.* Verum eſt quod ait de nummis ultramarinis argenteis. Plin. lib. 33. cap 3. *Qui nunc victoriatus appellatur lege Clodia percuſſus eſt: antea enim hic nummus ex Illyrico advectus mercis loco habebatur. eſt autem ſignatus victoria, & inde nomen.*

Patrum commune.] Vide *populi commune.*

Patricios.] Hanc Cincii opinionem non cuivis paſſim notam confirmant verba P. Decii Muris apud Livium lib. 10. *En Roma unquam fando audiſtis patricios primo eſſe factos, non de cœlo demiſſos, ſed qui patrem ciere avumque poſſent, id eſt, nihil ultra quam ingenuos.* Scal.

Patricius vicus.] In Exquiliarum parte fuiſſe certum eſt. Vide *Septimontio.*

Patrimi & matrimi.] Catull. in Epithal.

Mitte brachiolum teres,
Prætextate puellula.

Idem in Græcia fiebat. Callimach.

αὔλιγα τοῦ πάλιν παιδ' σὺν ἀμφιθαλεῖ.

præferret ex ſpina alba, qui noctu nubebant: duo, qui nubentem tenebant.

FESTUS. Patrimi, & matrimi pueri prætextati tres nubentem deducunt, unus, qui facem præfert ex ſpina alba, quia noctu nubebant: duo qui tenent nubentem.

Patrocinia appellari cœpta ſunt, cum plebs diſtributa eſt inter patres, ut eorum opibus tuta eſſet.

Pauciens dicebant pro raro. Titinius: uxorem pauciens videbo.

PAULUS. Paveri frumenta dicebant antiqui, quæ de vagina non bene exibant.

FESTUS. Pavimenta Pœnica marmore Numidico conſtrata ſignificat Cato, cum ait in ea, quam habuit, ne quis conſul bis fieret: dicere poſſum quibus villæ, atque ædes ædificatæ, atque expolitæ maximo opere, citro, atque ebore, atque pavimentis Pœnicis ſtent.

PAULUS. Pavimenta Pœnica, hoc eſt marmore Numidico.

Pauperies damnum dicitur, quod quadrupes facit.

PECTINATUM tectum dicitur a ſimilitudine pectinis in duas partes devexum, ut teſtudinatum in quatuor.

Petuſcum palati dicta eſt ea regio urbis, quam Romulus obverſam po-

NOTÆ.

Nam Ζῶλις eſt *nova nupta*: παῖς ἀμφιθαλὴς puer patrimus matrimus.

1. *Facem præfert ex ſpina alba.*] Male quidam: ex *pinu alba*. Ex ſpina alba etiam faces novis nuptis præferebantur. Varro de vita pop. Rom. lib. 11. *Cum a nova nupta ignis in face afferretur foco ejus ſumptus, cum fax ex ſpina alba eſſet, ut eam puer ingenuus afferret.* Cauſam affert Plinius cur ſpina alba uterentur: ſic enim lib. 16. cap. 18. *Et ſpina nuptiarum facibus auſpicatiſſima, quoniam inde fecerunt paſtores, qui rapuerunt Sabinas, ut auctor eſt Maſurius.* Sed illud verius adhibitam albam ſpinam, quia eſſet auſpicatiſſima & malas noxas averruncare crederetur. Ovid.

> *Sic fatus virgam qua triſtes pellere poſſet*
> *A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.*

Quare & ex ea, virga lanalis fiebat. Ovid.

> *Virgaque lanalis de ſpina ſumitur alba.*

Fruticem etiam illum, quem vulgo vocamus *aubeſpine*, feliciſſimum putant aniculæ noſtræ ruſticæ. Sed redeamus ad faces. Præferebantur quoque ex pinu. quare, Catulli optimi codd. *Pineam quate tædam.* Ubi alii *ſpineam.* Sic pinum pronubam vocat Virgil. in Ciri.

> *Pronuba nec cuſtos accendet pinus honores.*

Neque *pinea* tantum fuit ſed & *Cornea*.

Patrocinium.] A *patrona* potius per ſyncopen *patrocinium*.

Pauciens.] Hunc Titinii locum laudat Nonius e gemina. *Poſtquam factus maritus hanc domum abhorres, tuam etiam uxorem paucies video.*

Paveri frumenta.] Legit Scal. *pavera frumenta.* Id eſt paviendo multum trita, ut granum deglubatur. Sed & ſtare poteſt altera lectio.

Pavimenta Pœnica.] Quia Numidia generoſi marmoris ferax.

Pauperies damnum.] E leg. XII. tab. *Si quadrupes pauperiem faxit, domino noxave dedito.*

Pectinatum.] Quod in duas partes devexum eſt, & ad ſimilitudinem pectinis tectum, ut *teſtudinatum* Vitruvio, quod ex quatuor, ad ſimilitudinem teſtudinis.

Pectuſcum.] Legendum, *pecuſcum palatii. Pecuſcum* a pecore quod ea parte pecora paſcerentur.

fuit

fuit, ea parte, in qua plurimum erat agri Romani ad mare verſus, & qua molliſſime adibatur urbs. cum Etruſcorum agrum a Romano Tiberis diſcluderet, ceteræ vicinæ civitates colles aliquos haberent oppoſitos.

Peculatus eſt nunc quidem, qualecumque publicum furtum, ſed inductum eſt a pecore, ut pecunia quoque ipſa. Jam etiam noxii pecore multabantur, quod neque aeris adhuc, neque argenti erat copia. itaque ſuprema multa etiam nunc appellatur.

Peculatus furtum publicum a pecore dictum, ſicut & pecunia, eo quod antiqui Romani nihil præter pecora habebant. PAULUS.

Peculatus, id eſt furtum publicum, dici cœpit a pecore tunc, cum Romani, præter pecudes nihil haberent.

Peculatus furtum publicum dici cœptus eſt a pecore, quia ab eo initium ejus fraudis eſſe cœpit. ſiquidem ante æs, aut argentum ſignatum ob delicta pœna graviſſima erat duarum ovium, & triginta boum, eam legem ſanxerunt T. Menenius Lanatus, & Seſtius Capitolinus Conſules. quæ pecudes, poſtquam ære ſignato uti cœpit populus Ro. Tarpeia lege cautum eſt ut bos centuſſibus, ovis decuſſibus æſtimaretur. FESTUS.

Peculium ſervorum a pecore item dictum eſt, ut pecunia patrum familiæ.

Peculium ſervorum a pecore dictum, ſicut & pecunia nobilium. PAULUS.

NOTÆ.

Peculatus.] Veteribus proprie dicebatur, cum multa, quæ pecore dicta erat, per fraudem avertebatur, ſed poſtea de quolibet furto dici cœpit. Vide *Depeculatus*

Peculatus furtum.] Quod ait Paulus antiquos Rom. nil præter pecora habuiſſe, id manifeſto falſum eſt, vel ex ſuperioribus Feſti verbis quæ in fine § *pateres* leguntur, *Quin ſolebant jam inde a Romulo nummis argenti ſignati ultra marinis uti.*

peculatus furtum publicum dici.] Hic certe Feſtus ſui oblitus eſt: nam falſum Menenio & Seſtio Coſſ. aut ante legem Tarpeiam æs non fuiſſe ſignatum. Falſum eſt etiam Menenium & Seſtium ante Tarpeiam legem conſules fuiſſe. Nam Tarpeius Montanus Capitolinus, & A. Aterius Fontilanis Coſſ. fuerunt anno urbis 300 Hi legem ſanxerunt ut duas oves & 30 boves multa ne excederet, quæ lex & *Tarpeia* & *Ateria* dicta eſt. Ac P. Feſtius Capitolinus & L. Menenius Lanatus conſulatum geſſere anno 301. his lata lex Menenia qua oves ſingulæ decuſſi, boves centuſſi æſtimari. Tamen ex Dionyſio & Gellio illud etiam in lege Tarpeia videtur expreſſum fuiſſe, ut ne multa duas oves & triginta boves excederet, & cum ea multa diceretur, bos centuſſi, ovis decuſſi æſtimaretur, quam legem poſtea ſanxerunt Sextius & Menenius. Ita cum Hotomano Feſti verba ſic invertenda: *Pœna graviſſima erat duarum ovium, & triginta boum, quæ pecudes, poſtquam ære ſignato uti cœpit populus R. Tarpeia lege cautum eſt, ut bos centuſſibus, ovis decuſſibus æſtimaretur. Eam legem ſanxerunt T. Menenius Lanatus & Seſtius Capitolinus Conſules.*

Peculium.] Non ſervorum tantum ſed etiam filiorum fam. Plaut. in prol. Mercat.

Lucrum ingens facio, præterquam mihi
meus pater dedit
Æſtimatas merces, ita peculium
Conſicio grande.

Inde optimæ gloſſæ. Peculium, *κτῆσις* τ̃ ἐν ἀλλοτρίᾳ ἐξουσίᾳ ὄντος, τοῦτ' ἔστιν υἱοῦ ἢ δούλου. i. Peculium: *poſſeſſio ejus qui in aliena eſt poteſtate, filii familia vel ſervi.*

Vv

Pecunia ſacrificium fieri dicebatur, cum fruges, fructuſque offerebantur quia ex his rebus conſtat, quam nunc pecuniam dicimus.

FESTUS. Pecunia ſacrificium *fieri dicebant cum frugum fruc*tuumque cauſſa mola pur*a offerebatur in ſacrificio*, quia omnis res famili*aris, quam nunc pecuniam* dicimus ex his rebus conſt*aret*.

Pecunia quæ erogatur in ludos, & ſpectacula, appellatur, lucarie, dicta quod e Lucis captetur. . . in eodem libro . . . dixi exiſtimat, cujus opinionis eſt & Valerius Meſſala in explanatione XII.

Projecta ſacra appellantur quæ fulg*urante cœlo fiunt. Tum enim pro*jecta depellendorum m*alorum fulgurum vel procurandorum* bonorum cauſa fiunt.

Pecuum cum dixit Marcus Cato per caſum genitivum, a ſingulari caſus recti formavit, quo utebantur antiqui, id eſt pecu, ac teſtu, tonitru, genu, veru. quorum omnium genetivus pluraliter geminat V litteram. [1] nunc quia dicimus ut pectus, eam quæ in uſu eſt formam in declinationibus ſequimur.

PAULUS. Pecuum Cato dixit genitivum pluralem ab eo quod eſt pecu.

FESTUS. Pedam veſtigium humani præcipue pedis appellaſſe antiquos in commentariis quibuſdam inveniri ſolet.

* Pedarium ſenatorem ſignificat Lucilius, cum ait; agipes vocem mittere cœpit; qui ita appellatur, quia tacitus tranſeundo ad eum, cujus ſententiam probat, quid ſentiat, indicat.

Pedem ſtruit in duodecim ſignificat, fugit, ut ait Ser. Sulpicius.

PAULUS. Pedem ſtruit, dicebant pro eo, quod eſt, fugit.

NOTÆ.

Pecunia ſacrificium.] A *pecu* adjectivum *pecuinus* & *pecunius*, a quo cum dicimus *pecuniam* ſubintelligendum *rem*. *Pecunia res* ergo pro patrisfamilias bonis, quia præcipue in fœtu pecoris conſiſterent, accepta fuit: Gloſſæ: *pecunia*, χειμάδι πᾶς κτήσεων. Scal.

Pecunia quæ erogatur.] Repetitum eſt hoc fragmentum in fine huſuſce libri, legendum autem: *Pecunia quæ erogatur in ludos & ſpectacula appellatur lucar, inde dicta quod e lucis captetur.* Compendioſe ſcilicet ſcriptum fuit *lucar ie* pro *lucar inde*. Poteſt etiam & ſcriptum fuiſſe: *appellatur lucaris.* Infra laudabatur Cato, ſive alius, qui aliud etymon τῶ *lucar* adduxit, quare fortaſſe ſupplendum: . . . . *Idem in eodem libro lucar a luce dici exiſtimat, cujus opinionis &c.* Vide *lucar*.

Projecta ſacra appellantur quæ fulgur.] De projectis ſacrificiis quæ fulgurante cœlo depellendorum malorum fulminum & procurandorum bonorum cauſſa fiebant, Nihil uſquam legi; ſuſpicor projecta inde dicta fuiſſe quod in ſcrobe ea ſacra fierent, ubi poſtea fulmen conderetur.

Pecuum.] Pecuda & pecua veteres dixere. Attius in Diomed. *Paſſim quæ prœda, pecua balabant agris* Idem in Medea. *Vagant, pavore pecuda in tumulis deſerunt quis nos paſcet poſtea?* Et Plaut. Mercat. 3. 1.

Nec pecua ruri paſcere

1. *Nunc quia dicimus.*] Lege, *Nunc quia dicimus pecus ut pectus*, &c. Male ſched. *Non quia*, &c.

Pedarium ſenatorem.] Qui ſententiam in ſenatu non verbis diceret, ſed in aliorum ſententiam pedibus iret. Græci dicunt χαμαιδικαστήν. Conſtitutiones Græcæ, Theophilus, Gloſſæ. Aliter tamen Gell, lib. 3. cap. 18. Vide *acupedius*.

Pedem ſtruit.] In lege 12. tab. *Si in*

Pedeſtria auſpicia nominabantur, quæ dabantur a vulpe, lupo, ſerpente equo, cæteriſque animalibus quadrupedibus. PAULUS.

*Pedeſtria auſ*picia *arbitrabantur, a vulpe, lupo, ſerpente, equo, ce*teriſque *animalibus quadrupedibus.* FESTUS.

Pedibus obſitum, id eſt pediculis. Titinius pedicoſum appellat hoc modo: Rus detrudetur pedicoſus, ſqualidus. Pedes autem pro pediculis, ſic Plautus in Curculione: Item genus inter homines meo quidem animo, ut muſcæ, culices, cimices, pedeſque, puliceſque. & Livius in gladiolo: puliceſne, ac cimices, An pedes, reſponde mihi. & Lucilius: ubi me videt, caput ſcabit, pedes legit.

Pedes dicuntur, quos diminutive dicimus pediculos. ab his pedicoſi appellantur, ut eſt illud: pedicoſus. ſqualidus, ubi me videt, caput ſcabit, pedes legit. PAULUS.

Pedulla, quæ dicimus, ΠΕΔ, ... Græcos appellare manifeſtum eſt. FESTUS.

Pedum eſt quidem baculum incurvum, quo paſtores utuntur ad comprehendendas oves, aut captas, a pedibus. cujus meminit etiam Vergilius in Bucolicis cum ait: At tu ſume pedum. Sed in eo verſu, qui eſt in Iphigenia Ennii: Procede gradum proferre pedum, nitere, ceſſas? id ipſum jaculum ſignificari cum ait Verrius, mirari ſatis non poſſum. cum ſit ordo talis, & per eum ſignificatio aperta, gradum proferre pedum ceſſas? nitere.

Pedum baculi genus incurvum. Vergilius: At tu ſume pedum. Pedum paſtorale baculum incurvum dictum, quia illo oves a pedibus comprehenduntur. PAULUS.

NOTÆ.

jus vocat, nei it antiſtator. igitur im capito: ſi calvitur, pedemve ſtruit, manum endojacito. Gloſſ. *pedem ſtruit*, φάλλει. Vide *ſtruere*.

Pedeſtria auſpicia.] Varia fuere auſpiciorum genera. Auſpicia ex cantu & volatu. Ex tripudio: ex extis: ex anguibus & piſcibus: ex fulgure, ex fulmine tonitru: ex acuminibus: ex telorum ſuperis ac inferis cuſpidibus: auſpicia ex perennibus: ex quadrupedibus. auſpicium juge. Vide *quinque genera ſignorum*.

Pedibus obſitum.] Quod ait Titinium *pedicoſum* pedibus obſitum dixiſſe id aperte falſum docet Scaliger, Nam Titinius pro *pedicoſus* quod lex verſus non recipit, ſcripſerat *pædidoſus*, a pædido, ſqualido. In aliis quidem ſcriptoribus fieri potuit ut Feſti tempore *pedicoſus* pro pedibus obſito legeretur, recte enim a *pede*, *pedicoſus*, ut a *tenebra tenebricoſus*. Locus Plauti eſt Curcul. 4. 2.

Item genus eſt lenonium inter homines,
meo quidem animo,
Vt muſcaque culiceſque pedeſque puliceſque.

Pedes feminino genere idem Plaut. in vidularia.

Vbi quamque pedem videbat, ſubſerabatur omnis.

De loco Lucilii vide in *palpatur*.

Pedulla.] Optime Voſſ. *Pedulia quæ dicimus πέδιλα Græcos, &c.* Non enim *pedullum* ſed *pedule* dicitur. Pedule ſocculus pedum.

Pedum.] Idem Servius: *Pedum, virga incurva, unde retinentur pecudum pedes.* Sed potius *pedum* a fulciendis pedibus. In verbis Ennii optime Verrium arguit Feſtus, nam quis non videt *pedum*

Digitized by Google

Pegaſides muſæ dictæ ſunt a fonte, quem Pegaſus ictu ungulæ fingitur aperuiſſe. ob quam cauſam a Græcis appellatæ ſunt hippocrenæ.

Pelamys genus piſcis dictum, quod in luto moretur, quod Græce dicitur πηλός.

Peligni ex Illyrico orti. inde enim profecti [1] ductu Volſini regis, cui cognomen fuit Lucullo, partem Italiæ occuparunt. Hujus fuerunt nepotes [2] Pacinus, a quo Pacinates, & Pelicus, a quo Peligni.

Pellem habere Hercules fingitur, ut homines cultus antiqui admoneantur. lugentes quoque diebus luctus in pellibus ſunt.

Pellexit, in fraudem induxit.

Pellicator, qui pellicit ad fraudem.

Pellices nunc quidem appellantur alienis ſuccumbentes, non ſolum feminæ, [1] ſed etiam mares. Antiqui eam proprie pellicem nominabant, quæ uxorem habenti nubebat. cui generi mulierum etiam pœna conſtitura

NOTÆ.

hic eſſe ſecondi caſus a pes, pedis. Neque tamen ipſe recte verborum ordinem tradit, neque enim τὸ *ceſſas* cum *proferre gradum* conjungendum eſt, ſic igitur diſtingue: *Procede: gradum proferre pedum nitere: ceſſas?* Id eſt, ceſſas procedere & niti gradum proferre? ceſſas imperata facere? quæ ſunt ex Iphigenia Euripidis ab Ennio tranſlata.

> Ἀλλ' ἴθ' ἐρίσσων σὺν πόδα, γέρα
> Μηδὲν ὑπείκων.
> *Sed procede, proferens tuum pedem, ſenio*
> *Nihil cedens.*

Infra pro *idipſum jaculum*: lege *idipſum baculum*. Pedum enim *baculum*, non *jaculum* interpretatus eſt Verrius.

Pegaſides.] A fonte pegaſi. Lege in fine, *ob quam cauſſam & Græce appellatus eſt Hippocrene*. Pegaſus dicitur ungula fontem aperuiſſe qui ideo Græcis dicitur Hippocrene. Neque enim unquam invenias a veteribus muſas dictas fuiſſe Hippocrenas.

Pelamys.] Plin lib. 9. cap. 15. *Limoſa vero a luto pelamydes incipiunt vocari, & cum annuum exceſſere tempus, Thynni.* Vide *Cybium*.

Peligni.] E Sabinis tamen ortos dicit Ovid. 3. Faſt.

> *Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis*
> *Convenit.*

Ductu Volſini.] Scribitur *volſini*, *volſuri* & *volſei*. Sed in re adeo obſcura judicare difficile.

Pacinus a quo Pacinates.] Al. *Pecinus a quo Pecinates*. Vel *Peeinus a quo Picentes*. Infra tamen in voce *picena*, Picentes non a *piceno*, ſed ab ave pico dictos docet, cui conſentit Strabo.

Pellem habere.] Pellibus ferarum, præcipue leonum, tegi ſolegant primis temporibus Virg. 2. Æn. — *Fulvique inſternor pelle leonis.*

Pellexit.) Vide *allicit* & *lacit*. Pellicere etiam in 12. tab. pro carminibus elicere. *Neu alienam ſegetem pellexeris* hoc eſt ut Virgil. & Tibul. dicerent, traduxeris.

Pellices.] A Græco παλλακὶς Gell. l. 4. cap. 3. Sed cum pellex ſit ejus qui habeat uxorem, παλλακὴ vero cœlibis, magis placet Jano Guilielmo ut *pellex* ſit a *pelliciendo*, ut ab *illiciendo*, *illex* Contra tamen Voſſ. in Etymol. Quis neſcit. inquit, cum voces ex una lingua in aliam transfunduntur, quemadmodum in vinis fit, ita & hæc quoque non nihil abire a priori natura: Quare mihi quidem dubium non ſit quin pellex ſit a παλλακὶς extrito i & converſo *a* in *e*. hoc Voſſius. Sed cum Græci πάλλαξ & πάλληξ dixerint, inde facilius *pellex*.

1. *Sed etiam mares.*] Ait mares etiam pellices dici, quod verum eſt. Heſych. παλλάκιον. μειράκιον. *pellex, puer.* Gloſſæ vett. παλλακή, *concubina*, *ſuccuba pellex*

eſt a Numa Pompilio hac lege : PELLEX ARAM JUNONIS NE TANGITO. SI TANGET, JUNONI CRINIBUS DEMISSIS AGNUM FEMINAM CÆDITO.

Pelliculationem Cato a pelliciendo dixit.

Pelliculation*em pro inductionem a pelliciendo*, quod inducen*do eſt, dixit Cato in ea oratione* quam ſcripſit de . . . . . FESTUS.

Pellicum gallerum, quia fiebat ex pelle . . . . PAULUS

Pelluviæ, quibus pedes lavantur, ut malluviæ, quibus manus.

Pelta, genus ſcuti.

Penates alii volunt, ut habeat nominativum ſingularem penas. alii penatis.

Penatis ſingulariter Labeo Antiſtius poſſe dici putat, quia pluraliter penates dicantur, cum patiatur proportio etiam penas dici, ut optimas, primas, Antias. FESTUS.

Penatores qui penus geſtant. Cato adverſus M. Acilium quarta : poſtquam nautas ex navibus eduxi. non ex militibus, atque nautis piſcatores penatores ficiſedarum dedi.

Pendere pœnas, ſolvere ſignificat, ab eo quod ære gravi cum uterentur Romani, penſo eo, non numerato, debitum ſolvebant. Unde etiam penſiones dictæ. Pœnas pendere proprie dicitur, qui ob delictum pecuniam ſolvit, quia penſo ære utebantur. PAULUS

. . . oe . . . . . FESTUS

NOTÆ.

Item, πάλλαξ *pupa, pupula, catulaſter.* Item, παλλάκιοι *concubinatas.* Ubi manifeſte legendum *concubinus*. Neque enim unquam, *pallacion* de ſcortatione dici poteſt, ſed de ſcortillo.

Pellex aram Iunonis ne tagito.] Hoc eſt, ut interpretatur Granius Flaccus in libro de jure Papiriano, Pellex nulli virouxorem habenti ne nubito, ſi nupſerit, crinibus demiſſis, &c. Demiſſis crinibus in triſtitiæ ſignum. Ovid.

Aſpice demiſſos, lugentis more, capillos.

Pellecum galerum.] Lege *pellitum*. Galeri enim ex pellibus fiebant. Sueton. *Galorus pileus ex pelle hoſtia caſa.*

Pelluvia.] Vide *malluvia*.

Peltæ.] Scutum breve loreum, formam lunæ ſemiplenæ referens unde *lunatam* dixit Virgil. 1. Æneid. *Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis.* Suidas. πέλτη ἀσπὶς οἴτυν μὴ ἔχουσα. *Clypeus rotunditatem non habens* paſſim etiam *pelta* pro *cetra*. Unde Liv. lib. 28. *Pelta cetra haud diſſimilis eſt.* Et lib. 31. *Cetratos, quos peltaſtas vocant, &c.* Peltis utebantur Macedones, Cretenſes, Afri, Hiſpani.

Penates.] Singulari numero dixit Liv. lib. 28. *Quoniam fors eos ſub eodem tecto eſſe, atque in eodem penate voluiſſet.*

Penatores.] Suſpicor Feſtum in corruptos Catonis codices incidiſſe ubi male *penatores* pro *venatores* legebatur. Id innuit vox *piſcatores* : lege modo. Pro *ficiſedarum* quod monſtrum eſt, legebat Ful. Urs. *Feci ſed cibum dedi.* Ego propius ad ſcripturam, *ſed aurum dedi.* Ait Cato, poſtquam nautas ex navibus eduxi, non ex militibus atque nautis feci piſcatores & venatores, hoc eſt, non eis dixi ut ſi edere vellent, vel piſcarentur, vel venarentur, ſed eis cibum dedi vel aurum quo cibum pararent, quare certa eſt conjectura mea.

Pendere.] Vide *Diſpenſatores*.

. . . . oe.) *Pendere poenas de eo pro-*

: : . ob . . . :

. . . ntur.

Penem antiqui codam vocabant, a qua antiquitate etiam num offa porcina cum cauda in cenis puris offa penita vocatur. & peniculi, queis calciamenta tergentur, quod e codis extremis faciebant antiqui, qui tergerent ea. dictum eſt forſitan a pendendo. Nævius in Tunicularia. Theodotum compellas, qui aras compitalibus Sedens in cælla circumtectuas tegetibus Lares ludentes peni pinxit bubulo. ſignificat peniculo grandi, id eſt, coda.

PAULUS. Penem caudam vocabant. unde & ioffam porcinam cum cauda, offam penitam dicebant. hinc & peniculos dicimus, quibus calciamenta terguntur, qui de caudarum extremitate fiunt. Penis denique a pendendo vocata eſt.

FESTUS. Penetrale ſacrificium dicitur, quod interiore parte ſacrarii conficitur. unde & penetralia cujuſque dicuntur, & penes nos, quod in poteſtate noſtra eſt.

PAULUS. Penetralia ſunt penatium deorum ſacraria.

Penetrale, penitus intrare.

Peniculi ſpongiæ longæ propter ſimilitudinem caudarum appellatæ. Penes enim vocabantur caudæ.

FESTUS. Penitam offam Nævius appellat obſegmen carnis cum cauda. antiqui autem offam vocabant abſciſſum globi forma, ut manu glomeratam pultem.

NOTÆ.

prie dicebant qui ob delictum pecuniam ſolust, quia penſo are olim utebantur. Et ita poſtea Sched. Gloſſar. *pendo poenas, δίκας τίνω.*

Penem antiqui.) *Penis*, cauda, quod ab animali dependet, inde propter ſimilitudinem *peniculus*, nam caudis ad extergendas menſas & excutiendum pulverem veteres utebantur, ut nos hodieque utimur. In Moreto Virgil.

> *Pervertit cauda ſilices, gremiumque molarum.*

Infra *cena pura* quam Feſtus vocat, eſt cum in caſto eſſent, & puriter faciebant. Verſus Nævii leviter deformati ſic optime Scal.

> *Theodotum compella, qui aris compitalibus,*
> *Sedens in caella circumtecta ſtegetibus*
> *Lares ludentes peni pinxit bubulo.*

Et peſſime Feſtus penem bubulum, grandem peniculum interpretatur penis bubulus eſt cauda bubula, qua & ad peniculorum & ad Muſcariorum uſum veteres utebantur. Ad peniculorum uſum ſupra Nævius: ad Muſcariorum, Ælian. *ἐκ τούτων δὲ τῶν βοῶν κέρκ., τὰς μυοσόβας ποιοῦνται. Ex illi bobus muſcaria faciunt.*

Penetrale ſacrificium.] Larium Deorum ſacrificium, ut opinor, nam & ipſi *penetrales* dicti.

Peniculi.] Gloſſ. Peniculus, penicillus, *σπόγγος.* Aliæ Gloſſ. peniculum *σπογγίον σπογγάριον.*

Penitam offam.] Arnob. lib. 6. *Quid tucceta, quid nenia, quid offa penita?* Ubi lego *tænia.* Sicut in eodem: *Nænias, offaſque penitas.* Legendum enim *tænias.* Quid eſſent tæniæ, vel tæniacæ, vide quæ ſuperiori anno in Varr. de re ruſtica notavimus. Scal. Sed mire fallitur Scaliger, Tæniacæ Varronis non ſunt næniæ Arnobii. Audi modo ut nænias ſuas interpretetur Arnobius: *Quod in ſecundo ſitum eſt,* inquit, reſpicit enim ad illa, *quid*

Pennas antiquos ferunt ex Græco, quod illi πτηνὰ ea, quæ ſunt volucria dicant. Item eaſdem peſnas, & coeſnas.

Pennatas impennataſque agnas, in ſaliari carmine ſpicas ſignificat cum ariſtis, & alias ſine ariſtis agnas novas volunt intelligi. Paulus.

Penora dicuntur res neceſſariæ ad victum cotidianum. & locus eorum penarius.

Pentathlum antiqui quinquartium dixerunt. id autem genus exercitationis ex his quinque artibus conſtat, jactu diſci, curſu, ſaltu, jaculatione, luctatione.

Penuria eſt id, quod pene minus ſit, quam neceſſe eſt.

Penus vocabatur locus in æde Veſtæ intimus.

Penus vocatur locus intimus in æde Veſtæ ſtegetibus ſeptus qui certis diebus circa Veſtalia aperitur. ii dies religioſi habentur. Festus.

Perbitere Plautus pro perire poſuit, Paulus.

NOTÆ.

tænia. Inteſtini eſt porrectio, per quam proluvies editur ſuccis per exiccata vitalibus. Offa autem penita eſt cum particula viſceris cauda pecoris amputata. Neque illud de tæniacis unquam Arnobius dicere potuiſſet, quod de næniis jure dixit quas etiam inteſtina jam interpretatus eſt Feſtus. De penita offa Plaut. Mil. Glor. 3. 1. *Aufer illam offam penitam.* Penita penultima producta, ut differat a *penita*, id eſt, intima, penultima correpta.

Pennas.] Verba Feſti paulo aliter Schedæ: *Pennas antiquos fertur appellaſſe pennas ex Græco, quod illi πτηνὰ ea quæ ſunt volucria dicant. Item eaſdem peſnas ut coeſnas.* Optime. πτηνὰ, πτηνὰ, Æolice πεττνα, eliſo τ, *penna*. Sed unde *pecna* ex Græco πτηνὰ? an πτηνὰ eliſo η πτνὰ, τ mutato in κ πκνὰ, *pecna*, *pedna*, *penna*.

Pennatas impennataſque.] Spicis pennæ tribuuntur. Agnæ autem minores ſpicæ in ſaliari carmine vocabantur imitatione Græcorum qui ἄθερας dicunt Theophraſt. lib. 8. cap. 7. καὶ οἱ ςάχυες μικροὶ καὶ τούτους οὓς καλοῦσιν ἀθέρας. *Et parva ſpica, etiam illas quas vocant agnas* At Joannes Auratus, referente Fruterio lib. 2. cap. 8. *Agnas* dictas putavit a Græco ἄχνη *acus*, & paleæ minutiſſimum illud quod excutitur in tritura. ἄχνη Χ mutata in γ, ἄγνη *agna*. Pennatæ autem agnæ quod *pennum* acutum veteres dicebant, Iſidor. in gloſſ. *pennum bis acutum.*

Penora.] τὰ πρὸς τὸ βίον ἐπιτήδεια Gloſſ. res ad vitam neceſſariæ, & Scævola Juriſconſultus: *Penus quod poculentum & eſculentum penarium* Ita enim legendum, non *penarius*. Cella penaria promptuaria. Varr. *Penarium ubi penora cuſtodiuntur. Penarium idem quod cellarium.*

Pentathlum.] Græce πένταθλον, & ipſi ludiones pentathli: nam quamvis eſſent veteribus octo genera certaminum, nempe ſtadium, 125 paſſ. *diaulus*, duplex ſtatium: *Dolichus*, 12. ſtad. vel ut alii 24. *Oplites*, ſive *Oplitodromus* curſus cum armis: *Ceſtus*. *Pancratium*, quod reliqua complectebatur, *lucta*, & *jaltus*, ea vulgo ad quinque referebantur, nempe ad *Pentathlum* ſive *Quinquertium*, quæ in unum verſum conjecit Simonides.

> Ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην
>
> *Saltum, curſum, diſcum, jaculum, luctam.*

Vide *quinquertium*.

Penuria.] Optime Voſſ. *quod penui minus ſit.* Nam a *penu* deducit *penuria*.

Penus] Proprie *penus* penarium, & per ſimilitudinem locus intimus in æde Veſtæ.

Perbitere.] Locus Plaut. eſt e Pſeudol. 3. 1.
Eum cras cruciatu maximo perbitere.

FESTUS. Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico uſu, qui conto pertentant, cognoſcuntque navigantes aquæ altitudinem. Ob quam cauſam ait Verrius etiam ſecundam ſyllabam per O ſolere ſcribi. mihi id falſum videtur. nam eſt illa percunctatio, quod is, qui curioſe quid interrogat, per cuncta viſit, ut recte per V litteram ſcribatur.

PAULUS. Percontatio videtur dicta ex uſu nautico, quia aquæ altitudinem conto pertentant. Alii volunt percunctationem dici, quod ſcilicet is, qui curioſus eſt, per cuncta interrogat.

FESTUS. Percunctatum patris familiæ nomen ne quis ſervum mitteret, lege ſanctum fuiſſe ait Cato in ea, qua legem Orchiam diſſuadet.

PAULUS. Perditum eſt, quod interit, ac recuperari non poteſt.

Perediam, & bibeſiam Plautus cum dixit, intelligi voluit cupiditatem edendi, & bibendi.

FESTUS. Perediam, & bibeſiam Plautus finxit ſua conſuetudine, cum intelligi voluit cupiditatem edendi, & bibendi.

PAULUS. Peregere dicebantur expergefacere.

Peregrina ſacra ſunt dicta, quæ ab aliis urbibus religionis gratia ſunt advecta.

FESTUS. Peregrina ſacra appellantur, quæ aut evocatis diis in oppugnandis urbibus Romam ſunt conlata, aut quæ ob quaſdam religiones per pacem ſunt petita, ut ex Phrygia Matris Magnæ, ex Græcia Cereris, Epidauro Æſculapii; quæ coluntur eorum more, a quibus ſunt accepta.

Peregrinus ager eſt, qui neque Romanus, neque hoſtilis habetur.

NOTÆ.

Vide Nouium. in quibuſdam legitur *Prabitere Plautus pro praire*: Sed eo uſum fuiſſe Plautum ouſquam iovenies, ſed τῷ *praterbitere* præterire. Vulgatam igitur lectionem retineo.

Percunctatio.] Scribitur *percentatio*, a *conto.* & *percunctatio* a *cunctis*, Donat. apud Terent mihi prior ſcriptura magis placet, & ſi aliter Feſtus, neque enim per cuncta interrogat qui vel unicam rem percootatur. Iofra pro *per cuncta viſit* vett. lib *percunctari ſit.* unde optime viri docti *per cunctas res it.*

Percunctatum patrisfamilia nomen.] Hujus legis nullum alibi veſtigium. ootandum tameu illud autiquitatis monumeotum, iohoneſtum & indecorum fuiſſe apud priſcos illos Romanos ſervum mittere percunctatum patris familiæ nomeo quem morem ex heroïcis temporibus manaſſe veriſimile eſt.

Peredíam & bibeſiam,] Eas venuſte paraſitus quaſi proviuciarum nomina commentus eſt. Curcul. act. 3.

Rhodiam atque Lyciam, perediam &
Perbibeſiam &c.
Subegit ſolus intra viginti dies.

Peregere.] Lego *pergere*, unde *Pergiſcor.* Scal. Sed nihil mutandum *perregere* eoim dicebaut, a quo *pergere, pergiſci, expergiſci.*

Peregrina ſacra.] Iu oppugoationibus aute omuia Sacerdotes Romaoi Deum, cujus in tutela eſſet opidum quod obſidebatur, verbis conceptis evocabaot, promittebaotque illi euodem aut ampliorem locum cultumque. Ex Verrio Flacco docet Plin. lib. 28. cap. 15. Vide Macrob. lib. 3. Saturoal. cap. 15.

Peregrinus ager.] Nam agrorum quinque geoera: *Romanus, Gabinus, Peregrinus, Hoſticus & incertus.* Varr. lib. 4. de L. L.

Peremere

Peremere alii poſuere pro prohibere, alii pro vitiare. PAULUS.

Peremere Cincius in libro de verbis priſcis ait ſignificare idem, quod prohibere. at Cato in libro, qui eſt de re militari, pro vitiare uſus eſt, cum ait: cum magiſtratus nihil aliud audet imperare, nequid Conſul auſpicii peremat. FESTUS.

Peremne dicitur auſpicari, qui amnem, aut aquam, quæ ex ſacro oritur, auſpicato tranſit.

Perempta, & interempta pro interfectis poni ſolet a poetis. Lucretius: Cum corpus ſimul, atque animi natura perempta.

Peremptalia fulgura Gracchus ait vocari, quæ ſuperiora fulgura, ut portenta, vi ſua perimant duobus modis, prioribus tollendis, aut majore manubia. ut tertia ſecundæ, ſecunda primæ cedat. Nam ut omnia ſuperantur fulgure, ſic ictum fulgur manubiis vinci.

Perfacul, & perſefacul antiqui dicebant, quod nunc facile, & perfacile dicimus. inde permanſit in conſuetudine facultas. PAULUS.

Perfines, perſtringas.

Perfugam, Gallus Ælius ait, qui liber aut ſervus, aut hoſtis ſui voluntate ad hoſtes tranſierit, qui idem dicitur transfuga. quamquam ſint, qui credant perfugam eſſe, non tam qui alios fugiat, quam qui ob ſpem commodorum ad quempiam perfugiat. FESTUS.

Perfuga. & transfuga dicitur, quod ad hoſtes perfugiat, transfugiat. PAULUS.

NOTÆ.

Peremere.] Vel perimere, non tam *prohibere* vel *vitiare*, quam omnino tollere, ab *emo* tollo. Vide *ſurrempſit*. *Per* autem intenſivum eſt, & infra in verbis Catonis *perimas* eſt *tollas*. A verbo peremere ſunt *perempta*, interfecta, quæ omnino ſublata ſnut, item *peremptalia* fulgura, quæ priora vi ſua perimunt, i. tollunt. Et *peremp ortum edictum*, quod litem perimat, tollat.

Peremne.] Vide *Petronia* & *manalis fons*. Erat autem peremne auſpicium duplex: Univerſum populi cum idibus Martii amnem auſpicato tranſiret, & Annæ perannæ rem divinam faceret, ut annare perannareque commode liceret. alterum magiſtratus, cum ſcilicet amnem auſpicato tranſiret, quotieſcumque quid in campo agere vellet. Cicer. II. de Divinat. *Quam multi anni ſunt, cum bella a proconſulibus & propratoribus adminiſtrantur, qui auſpicia non habent? Itaque nec amnes tranſeunt auſpicato, nec tripudio auſpicantur.* Scal. ab hoc autem peremni urbano mos invaluit, uti exercituum duces quovis deinde loco, amnes auſpicato cum exercitu trajicerent.

Perempta.] Vide *peremere*.

Peremptalia.] Vide *peremere*. De manubiis ſuo loco dictum eſt. Lege infra, *nam ut omnia ſuperantur* &c.

Perfacul.] Lege, *perfacul*, & *per ſe*, *facul*. Hoc eſt, tam compoſitum *perfacul* quam ſimplex *facul*, levis menda, ſed quæ errandi anſam doctis præbuit Scal. Sed errat ipſe Scaliger: Legendum enim unica voce *perſefacul*. Antiqui enim *perſe* dicebant pro *per*, ſicut & *proſe* αὐτὶ τῦ *pro*. Inde *proſemurium*, quod poſtea *promurium*.

Perfines.] Sched. *perfines*, *perfringas*. ſed malo *perſtringas*, nam proprie de aratoribus qui aratro finitima arva perſtringunt. *perfines*, pro *perfinias*. duplici conjugatione ut multa.

Perfugam.] Gloſſæ perfugam & transfugam, αὐτόμολον interpretantur ex mente Ælii. At aliæ gloſſæ, *transfuga* λιποτάκτης. Nam proprie *perfuga* dicitur qui

Digitized by Google

Pergite, agite. Vergilius: pergire Pierides.

Pergræcari eſt, epulis, & potationibus inſervire. Titinius. Hominem improbum, Nunc ruri pergræcatur.

FESTUS. Periculatus ſum Cato eſt uſus in dicendo.

*Peric*ulatus ſum Cato ait in ea oratione, quam ſcripſit ad litis Cenſorias.

Perihodos dicitur & in Carmine lyrico pars quædam, & in ſoluta oratione verbis circumſcripta ſententia, & in gymnicis certaminibus perihodon viciſſe dicitur, qui Pythia, Iſthmia, Nemea, Olympia vicit: a circumitu eorum ſpectaculorum.

PAULUS. Perimit, adimit, tollit: unde & peremptus, interfectus.

FESTUS. P . . . . . pellat. a quo etiam . . . . ſus.

PAULUS. Permiſſus appellatur aries, qui annis compluribus tonſus non eſt.

FESTUS. Permutatur id proprie dici videtur, quod ex alio loco in alium transfertur: at commutatur, cum aliud pro alio ſubſtituitur. ſed ea jam confuſe in uſu ſunt.

Perpetem pro perpetuo dixerunt poetæ. Pacuvius in Iliona: fac, ut cœpiſti, hanc operam mihi des perperem. Oculis traxerim.

PAULUS. Perpetem pro perpetuo dixerunt poetæ.

Perpetrat, peragit, perficit.

FESTUS. Perpetrat, peragit, perficit. Pacuvius in Teucro: neque perpetrare pre-

NOTÆ.

ab hoſtibus ad nos, *transfuga* qui a nobis ad hoſtes diſceſſit, etſi non obſervatur illud diſcrimen.

Pergræcari.] Intemperantius bibere Græcorum more, qui remotis epulis, majoribus populis poſcebant. Cicer, in 3. Verr. *Fit ſermo inter eos & invitatio, ut Græco more biberetur. hoſpes hortatur, poſcunt majoribus poculis.* Gloſſæ pergræcari exponunt ἐκλυτίζειν alio ſenſu.

Perihodos.] περίοδος, circuitus. Unde in ſoluta oratione *periodus* dicitur longiori verborum circuitu circumſcripta & circumducta ſententia, quæ conſtat membris & inciſis, unde a Cicerone *ambitus, circuitus, comprehenſio, continuatio, circumſcriptio* dicitur. Vide Quintilian. lib 9. cap. 4. In carminibus non tantum Lyricis, periodus cum ſententia & ſpiritu certo verſuum numero terminatur.

ι. *In Gymnicis.*] Qui Nemea, Pythia, Iſthmia & Olympia vicerant periodo victores dicebantur, & periodum viciſſe. νικᾶν τὴν περίοδον Græci dixerunt. Athen. de Herodoto Megarenſi ἐνίκησε τὴν περίοδον δεκάκις. *periodum decies vicit.*

. . . . *pellat.*] Suſpicor, *permiſſus idem quod promiſſus appellant, a quo etiam permiſſus agnus dicitur qui annis compluribus non eſt tonſus.* Nihil aliud video. Ait Feſtus *permiſſum* agnum dici pro *promiſſum*, id eſt cui lana promiſſa ſit, ſed mihi non perſuadet, cum vix ita dici putem promiſſum agnum. Certe ſcio, permiſſum agnum eum eſſe quem Græci ἀφέμενον dicunt, i. relaxatum, ſolutum, dimiſſum, adeoque Deo conſecratum & intonſum.

Perpetem.] *Perpes*, proprie vox augularis, a *per* & petere, ſive πέτεσθαι, de ave quæ volatum non intermittit, unde metaphorice ad alia extenditur ut Plaut. Amphit 2. 2.

Ibi cœnavi atque ibi quievi in navi noctem perpetem.

Inde *perpetim* accuſatiuus quaſi adverbialiter in Gloſſ. ἀεί. Voſſ.

Perpetrat.] Verba Pacuvii non leviter contaminata ſunt. Vetus lectio, ut ad-

Digitized by Google

 cibus imperia qui decimus patris ſpartam deponere. inſtat, id ſi perpetrat. quomodo etiam ſine præpoſitione uſi ſunt, [1] quod converſum jam *in conſuetudinem eſt*.

Perpulit, perſuaſit impulit. PAULUS.

. . . *dicendo me. perpulit.* . . . *ſcilicet compulit.* FESTUS.

Perſicum portum Plautus cum ait, mare Euboicum videtur ſignificare, quod in eo claſſis Perſarum dicitur ſtetiſſe non procul a Thebis.

Perſicum portum, mare Euboicum : quod in eo ſteterit claſſis Perſarum. PAULUS.

Perſicum Plautus dixit peracutum.

Perſicus peracutum ſignificare videtur, ut Plautus : nihil deconciliare ſibi, niſi qui perſicus ſapis. Nævius : & qui fuerit perſicus carpenti eſt ratio. FESTUS.

Perſillum vocant ſacerdotes rudiculum picatum, quo unguine flamen Portunalis arma Quirini unguet.

Perſillum dicebant vas quoddam picatum, in quo erat unguentum, unde arma Quirini ungebantur. PAULUS.

NOTÆ.

monemur ex notis marginis :' *Neque perpetrare precibus imperia qui detinni patris ſpartam repenare inſtat.* Unde legendum :

Neque perpetrare precibus, imperio, quiti.

Et in niptris :

Spartam repedare inſtat, id ſi perpetrat.

Neque quiti, hoc eſt neque potuerunt neque prece, inquit, neque imperio hoc peragere potuerunt. *Repedandi* verbo alibi utitur. Vide *repedare*, quæ dicta ſunt de Menelao. Videtur tamen Pacuvius non *repedare* ſed *repoaere* ſcripſiſſe propter verſum. Scalig.

1 *Quod converſum jam in conſ.*] Verbo *patrare*, inquit, ſine præpoſitione pro perficere veteres uſi ſunt, quod nunc in conſuetudinem abiit, eo enim frequenter noſtri utuntur. Sic *patrare incepta: patratis conſiliis* Saluſt. Sic Lucret. Cicer. Tacit. Liv. Sed poſtea verbum illud inter obſcena, quare Quintil. lib. 8. cap. 3. *Sive mala conſuetudine in obſcanum intellectum ſermo detortus eſt, ut* ductare exercitus *&* patrare bellum *apud Saluſt. dicta ſancte & antique, ridentur a nobis ſi Diis placet, &c.* Inde Gloſſæ. *Patrat* μοιχεύει πατρεύει, ὡς ὑπ' μιχῶς, lege ex Scalig. ὡς ὑπ' μιχῶν

. . . . *impulit.*] ' . . Perpulit *perſuaſit, impulit* . . . . *dicendo me perpulit* . . . . . . , . . . *ſcilicet compulit.* Sched.

Perſicum portum.) In amphitruone. 1. 1.

Perſicus.] Lege ut in vet. cod. *perſibus*. Sibus enim eſt callidus & dicitur pro *ſopus* vel *ſophus*, ut *ſiſpes* pro ſoſpes vide *ſibus*. Sic apud Varronem perſibe lib. 6. *Perſibe peritè, itaque ſub hoc gloſſem a Callide ſubſcribunt.* Verſus Plauti.

Nihil deconciliares illi, niſi quid perſibus ſapis.

Verſus Nævii corruptiſſimus eſt, ſed ita proxime ad ſcripturam recte reſtitui poſſit.

Et qui fuerit, perſibus captanda eſt ratio.

Callide, inquit, ineunda eſt ratio quis iſte fuerit

Perſillum.] Legendum puto, *rudiſculum picatum.* Hoc eſt vas ex cavo informi ſaxo, quod *rudus* Saxum impolitum ſit. Legendum vero *ex quo unguine, &c.* Quidam, qui nobis veterum numiſmatum & aliorum monimentorum libros ediderunt, in iis libris cantharum perſilli titulo proſcripſerunt. Et *perſillum* pro perirhanterio accipiunt. Riſi cum il-

FESTUS. Perſonata fabula quædam Nævii inſcribitur, quam putant quidam primum a (actam) perſonatis hiſtrionibus ſed cum poſt multos annos comœdi, & tragœdi perſonis uti cœperunt, veriſimilius eſt eam fabulam propter inopiam comœdorum actam novam per atellanos, qui proprie vocantur perſonati, quia jus eſt iis non cogi in ſcena ponere perſonam, quod ceteris hiſtrionibus pati neceſſe eſt.

PAULUS. Pertiſum pro perteſum dixerunt antiqui.

FESTUS. *qui paulo* . . do me . . .
. . . . . licet . . . .
. . , . . ſum di . . . .
. . . . . qui paul . . . .

PAULUS. Pertuſum dolium dicitur, cum ventrem ſignificat.

FESTUS. Pert*uſum doltum cum* dicim*us ventrem ſigniſicamus* . . .
Perdicitur . . . .
. . . *Ennius* L. I. An*nalium*. . . .

NOTÆ.

la legi, non tanrum quod *cantharum* nulla ratione moti *perſillum* vocant, ſed etiam quod cum ſententiam ſuam confirmare vellent, teſtimooio Feſti id facere conati ſunt. Lector vero eruditus judicet quid ioterſit inter *perſillum* & *perirhanterion*, tam profecto quam inter unguen & aquam luſtralem. Scal.

Perſonata fabula.] Quod ait iofra hiſtriones cogi ſolitos deponere perſonam, hoc; fiebat cum exſibilabantut, neque placebant. Macrob. loquens de Pylade hiſtriooe, cum in Herculem furentem prodiiſſet, & nonoullis ioceſſum hiſtrioni conveoientem noo ſervare videretur depoſita perſona ridentes iocrepuit: μωρυὶ μαινόμενον ὀρχοῦμαι. Scal. Atellaoi vero id jus habebant ut numqoam perſonam ponerent. Neque etiam hiſtrionum numero adſcribebaotur, neque tribu movebantur, ſtipeodiaque, tanquam expertes artis ludicræ, faciebant. Vide Liv. lib. 7. cap. 2.

. . . . *do me* . . . .] Lege ex Scaligero: *Portiſum aliquando media* i *non* e *dixerunt. Licet irrideatur a Lucilio, quod portiſum diceret. Scipio Africanus qui Pauli filius fuit.* Lucilii verba Scipionem irrideotis: *Quo facetior videare & ſcire pluſquam ceteri, pertiſum hominem, non pertaſum dicere ferunt.* Vide *redarguiſſe*. Idem Lucilius lib. 9. contra hanc cacozeliam ita legem orthographiæ reſcribit.

Iam puerei venere, e poſtremum facito atque i,
Vt plures puerei fiant. i ſi faci ſolum
Pupilli, pueri, Lucilli, hoc unius fiet.
Hoc illi factum eſt uni: tenue hoc facies i.
Hac illei fecere: addes e ut pinguius fiat.

Et ita ſemper in eodem libro nono Lucilii. Unde Iſidorus: *Orthographiam, id eſt ſcripturam, contra imperitiam librariorum Lucilius poeta primum ſcripſit.*

Pertuſum.) Io edit. Rom. pro *ventrem* legitur *venenum*. Male. Suſpicabar legendum: *Fertuſum delium cum dicitur, ventrem lenonis ſignificat.* Vel *lenonem ſignificat.* nam dubio procul alludit locum Planti Pſeudol. 1. 3. ubi cum Pſeudolus & Callidorus lenonem probris oneraſſent, Neque iis ipſe commoveretur, ſed ea etiam læte ferret, Pſeudolus ait:

In pertuſum ingerimus dicta dolium; operam ludimus.

. . . . *pes dicitur* . .] Sched. *Pes dicitur* . . . . *pede vnit* . . . . . *Ennius lib.* 1. *Annalium* . . . . . forſan notabat hic Feſtus pedem de fluvio dici ut apud Horat.

Mellis crepante lympha deſilis pede.

Et Lucret. lib. 5.

Peſcia in Saliari carmine, Ælius Stilo dici ait, capitia ex pellibus agninis facta, quod Græci vocent pelles πίσκη neutro genere pluraliter.

Peſeſtas inter alia, quæ interpretatores dicunt, cum fundus luſtratur, ſignificare videtur peſtilentiam, ut intelligi ex cæteris poſſit, cum dicitur: Avertas morbum, mortem, labem, nebulam, impetiginem.

Peſeſtas dicebatur peſtilentia. PAULUS.

Peſtifera auſpicia eſſe dicebant, cum cor in extis, aut caput in jecinore non fuiſſet.

Peſtifera auſpicia ſunt, cum cor in *extis, aut caput non fuiſſet* in jocinore. FESTUS.

Peſtiferum fulgur dicitur, quo mors, exiliumve ſignificari ſolent.

Petauriſtas Lucilius a Petauro appellatos exiſtimare videtur, cum ait: Sicuti mechanici, cum alto exiluere petauro. at Ælius Stilo, quod in aere volent, cum ait: petauriſta proprie Græce, quod ii πρὸς ἀέρα πετῶνται.

Petilam ſuram ſignificat ungulam equi albam. PAULUS.

Petilam ſuram, ſiccam, & ſubſtrictam vulgo interpretantur. Scævola ait ungulam equi albam ita dici. FESTUS.

N O T Æ.

Qua via ſecta ſemel, liquido pede detulit undas.

Peſcia.) Pellis agnina a Græco πίσκος quod a πίκος, Heſych. πισκίον, δερμάτιον. Item: πίσκον ἢ κώδιον ἢ δέρμα. dicitur etiam & πίσκη.

Peſeſtas.) Peſtis pro *pereſtas* quaſi *pereſtis* a peredendo. Niſi cum Meurſio legas *Peſteſtas*, quomodo *tempeſtas*, *tempus*, &c. Pro *interpretatores* lege *inter precationem* ut in edit. Rom. precationem intelligit quæ fiebat dum agri luſtrarentur, cujus formula apud Caton. de r. r. cap. 141. & apud Tibull. Eleg. 1. lib. 2.

Peſtifera auſpicia.] Sic paſſim de triſtibus auſpiciis exta ſine corde, & jecur ſine capite.

Petauriſta) *Mechanici* dicti ſunt *petauriſtæ* quia in machina vel rota trajiciebant ſeſe deſperata audacia. Martialis.

Quam rota tranſmiſſo toties impacta petauro.

Ariſtophanes ἐν δαιδάλῳ apud Grammaticos.

Ὦ μηχανοποιὲ, ὁπότε βούλη τὸν τροχὸν
Ἐλᾶν ἀνέκας, λέγε, χαῖρε φέγγος ἡλίου.

Tanquam periculoſiſſimum eſſet trajicere ſe per rotam, propterea dicit, *O petauriſta, quotieſcumque rotam mechanicam, demittes, potes ſupremum dicere vita tua.* Nam & hic quoque μηχανοποιὸς qui Lucilio *mechanicus.* Dictus *petauriſta* ἀπὸ τοῦ πετεύρου. Eſt autem peteuron ſive petauron tabella parieti affixa, ad quam veſpere ſe gallinæ volatu recipiunt, ut pernoctent, & quia mechanici iſti ad rotam illam ſe ſaltu ſubjiciunt, propterea *petauriſtæ* dicti: Petauriſtas Manilius accepit pro oſcillatoribus, qui in trajecto ligno ſedentes.

Alterneſque cient motus, elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus caſu ſuſpenditur ille.

Sumitur & pro ſaltatore tantum, & eo qui flexu corporis multa ſchemata edit. Varro epiſtola ad Cæſarem, cum vocat Ptolemæum κίναιδον, ἰωνικὸν, πετευριστὴν, ὀρχηστὴν, αὐλοποιόν. Quæ manifeſto dicta ſunt de Ptolemæo Aulete rege Ægypti. Locus Varronis in Nonii codicibus depravatus eſt, nos ut legendum putamus, poſuimus. Scal.

Petilam ſuram.] Non video cur *petilam ſuram* Scævola albam equi ungu-

Petimina, in humeris jumentorum ulcera, & vulgus appellat, & Lucilius meminit, cum ait: Ut petimen naſo, aut lumbos cervicibus tangat: eo nomine autem, & inter duos armos ſuis quod eſt, aut pectus, appellari ſolitum teſtatur Nævius in deſcriptione ſuillæ, cum ait: petimine piſcino qui meruerat.

PAULUS. Petimina, in humeris jumentorum ulcera.

Petiſſere, petere.

FESTUS. Petiſſere antiqui pro petere dicebant, ea quidem forma verbi, qua ſunt laceſſere, & inceſſere. ſed, ut mihi videtur, tum ſignificabant ſæpius petere,[1] ut Petiſſant, ſæpius petant.

Petoritum, & Gallicum vehiculum eſſe, & nomen ejus dictum exiſtimant a numero quatuor rotarum. alii Oſce, quod ii quoque petora quatuor vocent. alii Græce, ſed [illegible] dictum.

PAULUS. Petoritum, vehiculum Gallicum. alii Oſce putant dictum, quod hi petora quatuor appellant: quatuor enim habet rotas.

FESTUS. Petrarum genera ſunt duo, quorum alterum naturale ſaxum prominens in mare, cujus Ennius meminit lib. 11. alte delata, ceteriſque ingentibus tecta. & Livius in centauris: ubi ego ſæpe petris. alterum manufactum, ut docet Ælius Gallus petra eſt, quæ Jovis dextra, ac ſiniſtra fornicem expletura eſt ad libramentum ſummi fornicis.

NOTÆ.

lam interpretetur, nam *petilus* eſt ſiccus, tenuis, exilis, ſtrigoſus, macer a Græco πετάλον, folium & quia folia exilia ſunt inde omnia tenuia & ſtrigoſa *petala*, *petila* dicta. Lucilius.

Inſignis varis & cruribus atque petilis. Eſt igitur apud Nævium petila ſura ſicca ſura & ſubſtricta, cujuſmodi qui habent equos [illegible] vocat Xenoph.

Petimina.] Gloſſarium, *petumen*, χαλίνου ἕλκος. Servius paulo aliter. *Pleiades* inquit, *ſignum eſt ante genua Tauri, quod Græci ὖβον dicunt id eſt petimen.* Mirum autem Feſtum, ut probaret in ſuilla eſſe neſcio quid, niti teſtimonio Nævii qui dixerit *petimine piſcino*, cum manifeſto intelligere videatur quod χλαιδίον in thunno vocabatur. i. Jugulus Scal. Verum Dalecampius apud Plin. lib 11. cap. 37. non *petimine piſcino*. ſed *petimine porcino* legit, hunc Feſti locum laudans.

Petiſſere] Pro *peteſſere*, ſæpius petere. Quo uſus eſt Cicer. 11. Tuſcul. *Apud quos autem venandi & equitandi laus viget, qui hanc peteſſunt, nullum fugiunt dolorem.*

1. *Vt petiſſant, ſæpius petant.* Hæc viris doctis ſuſpecta ſunt qui legunt: *Vt Pitiſſant ſæpius petant.* Fruſtra. Neque enim pitiſſare eſt ſæpius *potare* ſed ſæpius expuere. Terent. de faſtidioſa meretrice.

— — — pitiſſando modo vini
Quid? quid vini aſſumpſit ſic hoc dicens, aſperum,
Pater, hoc eſt. aliud lenius ſodes vide?

Non dubito quin hic *petiſſant* alicunde adducat Feſtus ubi *ſæpius petant* interpretatur. In Sched. *Vt retiſſant ſæpius petant* corrupte *re* pro *pe*. Niſi malis *retiſſant ſæpius retant.*

Petoritum.] Gallicum vocabulum faciunt Varro, Quintilianus, Gellius perperam. Eſt enim Æolice dictum, nam Æolicum πέτορες quatuor, & ab Æolis Oſci *petora* accepere. Et Maſſilienſium, a quibus Galli didicere, dialectus erat Æolica, quippe qui venerant ex Phocæa Æolidis urbe. Etſi nonnulli eam Ioniæ vindicent. Cambri hodie dicunt *pedwar* & Britanni Galliæ *pevar*

Petrarum.] Ennii verſum ita lege: *Alte elata ſpecus, petriſque ingentibus tecta.* Item Livii, ita: *Vbi Ecce ſepta pe-*

Digitized by Google

Petreia vocabatur quæ pompam præcedens in coloniis, aut municipiis imitabatur anum ebriam ab agri vitio, ſcilicet petris, appellata. PAULUS. FESTUS.

Petre*ia vocabatur*, *quæ pompam præceden*, aut *in coloniis*, *aut municipiis*, *imitabatur anum ebriam*, *ab* agri vitio, *ſcilicet petris, appellata.*

Procilli ſive præcilli *Cato dixit in* , . convertar ad illam . . . . . . impudentior . . . . . . ntur legationes . . . . . reſt.

Petronia amnis eſt in Tiberim profluens quam magiſtratus auſpicato tranſeunt, cum in campo quid agere volunt, quod genus auſpicii peremne vocatur. amnem autem feminine antiqui enuntiabant.

Petronia nomen amnis in Tiberim defluentis. PAULUS.

Petrones, a petrarum aſperitate, & duritia dicti.

Petrones ruſtici fere dicuntur propter vetuſtatem, & quod deterrima quæque ac prærupt*us* . . . jam agri petræ vocantur, ut rupices iidem *a rupicis.* FESTUS.

Petulantes, & petulci etiam appellantur, qui protervo impetu, & crebro petunt lædendi alterius gratia. Virgilius quarto Georgicorum: neque, oves, hedique petulci Floribus inſultent. &, Cornigeras norunt matres . . . . agnique petulci. & Afranius in Ida: noſtrum in conventum, aut conſeſſum ludum, lapſumque petulcum. interdum pro veloci uſi videntur antiqui, ut hoc verſu intelligi poteſt: exilivit, quaſi petulcus quidam, pedicus convibravit.

N O T Æ.

pta petris. Deinde: *Petra eſt qua domus dextra, &c.* Scal-

Petreia.] Vide *Manducus* & *Citeria.*

Procilli ſive præcilli.] Hæc ſagaciores excitabunt: procilli ſive præcilli forſan utebatur Cato pro præmoveri. ſive promoveri.

Petronia amnis.] Vide, *Catifons, Manalis fons*, & *peremne.*

Petrones.] Supple infra: *Deterrima quæque ac prærupta etiam agri petræ vocantur, ut rupices iidem a rupis duritie dicti ſunt.* Ruſtici, inquit, & petrones ab aſperitate petrarum, & rupices a rupe. Tertull. *Apud rupicem & ſilvicolam & monſtrorum eruditorem ſcrupea ſchola eruditus.* Et non ſolum *petrones* & *rupices*, ſed & *varrones* a vartis qui ſtipites ſunt, non dolati, præduri ac enodes.

Petulantes.] *Petulans* & *Petulcus* a petendo ut ab *hiando hiulcus* Cicer. de repub. lib. 4. *Itaque a petendo petulantia, a procando, id eſt poſcendo, procacitas nominata eſt* Infra ſpatium quod poſt *matres* relinquitur, Poſt τὸ & repræſentandum eſt. Deeſt autem nomen *Lucretius*. Sic: *Et Lucretius:*

Cornigeras norunt matres agnique petulci.

Quem verſum refert Macrob. lib. 6. Saturn. ex 11. Lucretii.

1. *Exilivit quaſi petulcus.*] Lege:

Exilivit quaſi petulcus quidam, pedibus convibravit.

Nam vibrare, neutra ſignificatione novum non eſt, ſed veteribus uſitatiſſimum. Scal. Nugatur Scaliger cum ait *vibrare* & *convibrare* neutra ſignificatione veteribus uſurpari. nam ſemper activum eſt & ſubintelligitur *ſe*, ut hic. Porro fallitur etiam Feſtus cum *petulcus* interpretatur velocem. Nam pedibus convibravit quaſi petulcus: hoc eſt ſe ſe

Digitized by Google

PAULUS. PHASCOLA appellant Græci, quas vulgus pernas vocat.

PIACULARIA auſpicia appellabant, quæ ſacrificantibus triſtia portendebant; cum aut hoſtia ab ara profugiſſet, aut percuſſa mugitum dediſſet, aut in aliam partem corporis, quam oporteret, decidiſſet.

FESTUS. *Piacul*aria *app*e*llabant auſpicia, id eſt ſacrificia antiqua lo*quendi *conſuetudine cum aut hoſtia ab ara e*ffugit. aut *percuſſa mugitum dedit, aut in aliam quam* oportuit par*tem corporis decidit.*

Piacularis Romæ porta appellatur propter aliqua piacula, quæ ibidem fiebant: vel ut ait Cloatius, cum ex ſacro per aliquem piaculo ſolvitur, ut aliqua piandi, propitiandique cauſa immolatur.

PAULUS. Piacularis porta Romæ dicta propter aliqua piacula, quæ ibidem fiebant.

FESTUS. Piari eos, veluti proprio verbo, ait Verrius, qui parum ſint animati, cum mentis ſuæ non ſint, & per quædam verba liberantur incommodo.

Piatrix dicebatur ſacerdos, quæ expiare erat ſolita, quam quidam ſimulatricem, alii ſagam, alii expiatricem vocant. & piamenta etiam dicebantur, quibus in expiando utitur.

PAULUS. Piatrix dicebatur ſacerdos, quæ expiare erat ſolita, quam alii ſagam vocabant. Piamenta quoque dicebantur, quibus utebantur in expiando.

FESTUS. Picati appellantur quidam, quorum pedes formati ſunt in ſpeciem ſphingum, quod eas Dorii phicas vocant.

NOTÆ.

foras proripuit, pedibus in altum elatis quaſi ſolent petulci, qui pedibus petunt. Tamen ex hac Feſti interpretatione Iſidorus *petulcum equum* appellaſſe videtur velocem cum ſcribit *peculus equus qui habet albos pedes.* Scribo *petulcus.* Qui habet albos, id eſt velox, ἀργός. Niſi potius ſcribendum ſit. *Petulcus equus qui habet elatos pedes.*

Phaſcola.] *Quas vulgus peras vocant.* Optime, nam Græcum eſt φάσκωλον, quod Suidas interpretatur *Marſupium.*

Piacularia.] — — *Fugit cum ſaucius aram*

Taurus & incertam excuſſit cervice ſecurim

Virgil. Hoſtia vero quæ effugerat *effugia* dicta. Servius ad illud 2. Æneid.

— *Ad pœnas ob noſtra repoſcent Effugia.*

Verbo ſacrorum, inquit. *& ad cauſſam apto uſus eſt, nam beſtia quæ ad aras adducta eſt immolanda, ſi caſu effugeret, effugia vocari veteri more ſolet.*

Piacularis Romæ porta.] Quod ad eam purgationes & ſacrificia fierent, quæ *piacula* dicebantur. Cloatii, ſive Cluentii, verba corrupta ſunt. Tentabam *cum ex facto per aliquem piaculo ſolvitur, vel ad eam piandi propitiandique cauſſa immolatur.*

Piari.] Gloſſ. *Piare.* ἁγνίζειν, καθαίρειν, ἐξιλάσκεσθαι.

Piatrix] Quam infra *ſimulatricem* vocat, eam eodem ſenſu fictricem vocavit Tertullianus de carn reſurect Sic autem dicebatur quod ea quæ in ſacris ſuis vera repræſentari non poterant, ficta & ſimulata adhiberet. Virg.

Sparſerat & latices ſimulatos fontis Averni.

De quo plura apud Theocritum noſtrum.

Picati.] Spingem a Doribus phicam vocari certum eſt Heſych. Φίγα, Φίγγ, ὀφίγγα. Et etiam mons quem illa inſedebat, phicius dictus. Heſiodi ſchol. in Aſpidi & in Theogon. & Schol. Eu-

Digitized by Google

Picena regio, in qua eſt Aſculum, dicta, quod Sabini, cum Aſculum proficiſcerentur, in vexillo eorum picus conſederit.

Picta quæ nunc toga dicitur, antea vocabatur purpurea, eaque erat ſine pictura: Paulus.

Picta quæ nunc toga dicitur, purpurea antea vocitata eſt, eaque erat ſine pictura, ejus rei argumentum eſt . . . pictura in æde Vertumni, & Conſi, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera T. Papirius Curſor triumphantes ita picti ſunt. Tunica autem palmata a latitudine clavorum dicebatur, quæ nunc a genere picturæ appellatur. Festus.

Pictor Zeuſis riſu mortuus, dum ridet effuſe pictam a ſe anum *χαιῶ*, cur hoc loco relatum ſit a Verrio, cum de ſignificatu verborum ſcribere propoſitum habuerit, equidem non video, cum verſiculos quoque addere . . . . tulerit & ineptos pati, ſed nullius Prætoris prætexto nomine, qui tamen ſunt ii. Nam quid modi facturus riſu denique? Niſi pictor fieri vult, qui riſu mortuus eſt. A . . . .

NOTÆ.

ripid. in Phœniſſis qui addit Sphingem habere faciem puellæ, pectus & pedes leonis. Cui conſentit Schol. Ariſtoph. in ranis. Poro hanc vocem *phica* Bocoti a Phœnicibus accepere quibus *Picceha* vel *phiccaa*, *ſapiens*, *oculatus*, *auritus*. Et ita ſphiogem dixere propter ſagacitatem, quia mulier foit acutiſſima quæ per gryphos & ænigmata ſolertiſſimorum ſui ævi ingenia exercebat. Plura vide apud Bochartum in Chanaao. lib. 1. cap. 16.

Picena regio.] A Sabinis ortos Picenos & a Pico duce itioeris dictos refert Strab. lib. 5. Picena regio hodie *Marche d Ancone*. A Picenis ſive Picentibus orti Picentini ad mare Tyrrhenum.

Picta quæ nunc toga.] Lege infra: *ejus rei argumentum eſt duplex pictura.* Putat hic Feſtus togas pictas olim ex pura & ab omni Phrygionio pigmento ooda purpura conſtitiſſe, illiuſque purpuræ nitorem & ſplendorem picturæ locū obtinuiſſe, cofretus argomento, quod in æde Vertumni & Conſi purpureas duas togas ſpectarit nullo alterius materiæ pigmento affectas. Sed hoc exemplo oihil probat Feſtos, nam picta purpura erat triumphalis illa quidem, ſed quam tamen omiterent quicumque vellent, uti omiſerunt pleriqoe Folvius Flaccus: Papyrius Corſor & alii, purpurea tantum toga cootenti. Cui aliunde quam ex Phrygiooiæ acus pictura, facile ſplendor accerſebatur, laticlavio ſcilicet limbo & textilis auri plagulis ei circumjecto, aliquoties tamen & picta toga & purpurea pro eadem ſumebantor; Sic Livius togam Maſiniſſæ datam nunc lib. 30. cap. 15. *Pictam togam*; nunc, lib. 31. cap. 11. *togam purpuream vocat*, hic ſplendidioris tantum purpuræ, illic Phrygioois pigmenti habita ratione. Vide Maout. de rebus per epiſtolam quæſitis lib. 2. Ep. 1.

1. *Tunica autem palmata.*] Quomodo palmata a latitudine clavorum? An putat Feſtus palmatam tunicam a laticlavia tunica non differre? ridiculum: quaſi vero triumphantes magnificeotiori veſte uſi non fuiſſent, quam vulgati lato clavo. Scilicet non meminerat Feſtus palmea folia & palmeas coronas germana fuiſſe Victoriæ ſymbola, triumphum exornantia, iiſque ex auro tuoicas elegantiſſime deſcriptas palmatas ſemper fuiſſe vocatas. Tamen Manot. lib 2. de reb. per epiſt. quæs. epiſt. 4. conatur oſtendere latum clavum a palmata tuoica non differre, ſed fruſtra.

Pictor Zeuſis.] Delenda eſt vox *anum* qoaſi interpretatio vocis *χαιῶ*. Et deinceps legendum, *cum verſiculos quoque de ea re tetuleris & ineptos ſatis & nul-*

Picum avem quidam dictum putant a Pico rege Aboriginum, quod is ſolitus ſit . . . .

Pierides muſæ propter amœnitatem, ac ſolitudinem Pierii montis dictæ videntur, quod ex ſecretis locis propter ſtudia liberalia delectentur.

Paulus. Pierides muſæ a Pierio monte dictæ ſunt.

Pietatem ut deos ceteros colebant Romani.

Festus. Pietati ædem ab Acilio conſecratam aiunt, eo loco, quo quondam mulier habitaverit, quæ patrem ſuum incluſum carcere mammis ſuis clam aluerit, ob hoc factum impunitas ei conceſſa ſit.

Paulus. Pigere interdum pro tardari, interdum pro pœnitere poni ſolet.

Festus. Pignoſa pignora eo modo, quo Valeſii, & Auſelii, Pinoſi Pileſi dicebantur.

Paulus. Pila, quæ parietem ſuſtentat, ab opponendo dicta eſt.

Pilæ, & effigies viriles, & muliebres ex lana compitalibus ſuſpendebantur in compitis, quod (hunc diem feſtum) eſſe deorum inferorum: quos vocant lares, putarent, quibus tot pilæ, quot capita ſervorum tot effigies, quot eſſent liberi, ponebantur, ut vivis parcerent, & eſſent his pilis, & ſimulachris contenti.

Festus. Pilæ, *& viriles & muliebres effigies in* Compitis *Suſpendebantur*

Notæ.

tius prætexto nomine. Nam illud *prætoris* ſine dubio conflatum ex ſequenti voce *prætexto*, ut illud *pretii* quod in ſchedis, *nullius pretii prætexto nomine.* Verſiculi a Verrio adducti ita legendi & diſtinguendi, ſunt enim Senarii.

Nam quid modi facturus riſu denique
Ni pictor fieri volt qui riſu mortuus 'ſt.

Picum avem.] Quæ hic deſunt ſic forte ſupplenda ſunt: *A rege Aboriginum, quod is ſolitus ſit eo in auſpiciis uti.* Nam Picum Saturni filium Optimum Augurem fuiſſe, & picum avem ceteris diligentius obſervaſſe tradit Servius ex libris Pontificalibus. *Hoc fingitur*, inquit, *quod Picus augur fuit, & domi habuit picum per quem futura noſcebat, quod Pontificales indicant libri.* Idem Iſidor. lib. 12. origin. Sed vide infra in fine *Picus rex.* Picus autem ab eodem fonte quo *phica*, *pica* ſupra in *picatis* nempe a *pitsha*, *videns*. id eſt Hebraica phraſi vates. Et ita dictus picus quod per vaticinia celebris eſſet &c.

Pierides.] Cur muſæ dictæ *Pierides*, mire veteres diſſentiunt, aliis a Pierio monte, aliis a Pierio quodam, & aliis aliunde nomen ducentibus. Ego quæ ex aſſidua lectione diſcere potui, vel conjectura etiam aſſequi, breviter exponam. Pieres Thraciæ olim populi fuere, qui propriis ſedibus relictis, Macedoniæ partem aliquam, deinde etiam Boeotiam occupavere & in Boeotia Heliconem & antrum Libethridum Nympharum & in Macedonia *Pieriam* & *Pimpleam* fontes dedicaverunt. Unde Muſæ *Heliconiades*, *Libethrides*, *Pierides* & *Pimpleides.* Vide infra P *impleides.*

Pietati ædem.] In foro olitorio. Livius lib. 40. cap. 34. Pub. Victor in XI. regione. Mulierem Xantippen vocat Hyginus, & patrem Myconem: alii Cimonem patrem dicunt, Solinus de matre & filia hanc hiſtoriam narrat cap. 7.

Pignoſa.] Optime viri docti pro *Pinoſi pileſi* reſtituunt *Pinaſi*, *papiſi*. Pinariorum & Papiriorum familia ſatis nota.

Pila.] Structura ex lapidibus, cæmentis aut lateribus ad aliquid ſuſtinendum. Sed quomodo *ab opponendo pila*? Unice placet doctiſſ. Voſſii conjectura *ab oppilando*. Pilare enim eſt ſtipare. denſare, firmare.

Pilæ.] Vide in *Laneæ effigies.* Manias vocatas ait Macrob. Ad harum pilarum inſtar ſtramentitiæ effigies, quibus ob-

Digitized by Google

Compitalib. ex lana, quod eſſe Deorum *inferorum hunc diem feſtum, quos vocant Lares, putarent, quib. eo die tot pilæ, Quot capita ſervorum: tot effigies, quot eſſent* liberi, *ponebantur: Vt vivis, ſic enim in*vocantur *parcerent, & eſſent his pilis, & ſimulacris com*tenti.

. . ipio . . fortu . .
. . . eris . . nir. . .
. . emu . . urbem . . .
. . annis . . quum pn . .
. . n debebat . . . .

Pilani, pilis pugnantes. Paulus.

Pilare, & compilare a Græco trahitur. Græci enim plures piletas dicunt.

Pilare, & compilare ſunt, qui Græce originis . . Græci enim fures piletas. Festus.

Pilat, pilos habere incipit. alias pro detrahit pilos, a quo depilati. Paulus

Pilates genus lapidis. Cato: Lapis candidior, quam pilates.

Pilates lapidis genus, cujus meminit Cato originum libro quinto: Lapis candidior, quam pilates. Festus.

Pilea Caſtori, & Polluci dederunt antiqui, quia Lacones fuerunt, quibus

Notæ.

jectis tauri irritarentur, vocatæ ſunt pilæ. Martial.

Iactat ut impoſitas taurus ad aſtra pilas.

Gloſſarium pilæ [illegible]. Unde proverbialiter fœneos homines dixit Cicero in principio Cornelianæ, alludens ad has effigies fœneas: *Videlicet homines fœneos in medium ad tentandum periculum projectos.* Huc etiam alludebat Varro cum unam de Menippeis ſuis proſcripſit titulo *Ajacis ſtramenticii.* Scal. Pilæ autem capita tantum dicebantur a Græco πῖλος quomodo omne rotundum πῖλον Græci dicunt, caput etiam humanum ut ex Polluce certum eſt.

. . . . *ipio* . . . . *fortu.* . .] Neſcio cur in editione illa quæ ſuppletas lacunas promittit, rudera illa relicta ſunt. Nam ſic totum ædificium ex Schedis ſartum tectum præſtari poſſe arbitror. *Punicæ fortunæ ædem vouiſſe dicitur Cornelius Scipio, cum Carthaginem obſideret. ædem quoque vovit ædem veneris quæ cognomentum habuiſſe dicitur Genitricis, quam dedicavit ubi primum æmulam Romanæ civitatis Carthaginem urbem expugnavit. Quamvis alii dicant aliquot poſt annis dedicaviſſe . . . . . Cos. quum Punicæ fortunæ ædem, quam ex voto debebat primam dedicare, locandam non curaſſet.*

Pilani.] Proprie Triarii, totuſque eorum ordo pilus dictus.

Pilare & compilare.] *Sunt qui Græcæ originis putant. Pilare* prima ſyllaba producta, *furari.* Græcis enim φιλήτης fur dicitur. Heſiod.

Οἱ δὲ γυναικὶ πέποιθε, πέποιθ' ὅγε φιλήτῃσι.
Qui cumque mulieri credidit, credidit ille quidem furibus.

φιλήτης, Æolice πιλήτης, ab obſoleto, φιλάω. φιλῶ. Unde *pilo, compilo.* Niſi potius *pilare* ſit a πιλεῖν, ſtipare denſare. & poſtea pilare, furari, quia fures ſtipant ea quæ furantur.

Pilat.] Prima correpta. Accius: *Tunc primum pilabant genæ.* Id eſt pilis veſtiri incipiebant. Inde Gloſſ. *pilo, as.* τριχῶ.

Pilates.] De pilate lapide nihil habeo quod dicam, ita ſuper eo alii omnes ſcriptores tacent.

Pilea.] Ideo pileatos eos vocat Catull. *A pileatis nona fratribus pila.* Et Philo

pileatis pugnare mos eſt.

PAULUS. Pilentum, vehiculi genus, quo matronæ ferebantur.

FESTUS. Pilentis, & carpentis per urbem vehi matronis conceſſum eſt, quod cum aurum non reperiretur, ex voto, quod Camillus voverat Apollini Delphico, contulerunt.

Pilumnoe poploe in carmine Saliari, Romani, velut pilis uti aſſueti: vel quia præcipue pellant hoſtes.

Pimpleides Muſæ a fonte Macedoniæ dictæ, propter liquoris ejus unicam ſubtilitatem.

NOTÆ.

ἀδεὶ ἀρίστου· ποτὲ δὲ πίλους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὁπότε δοκοίη τις Διόσκουρος. *Modo pilea capiti imponebat, cum Dioſcurorum perſonam induebat.* Celebres autem pili Laconici Pollux lib. 1. cap 10.

Pilentis & carpentis.] Vide Liv. lib. 5. cap. 25.

Pilumnoe poploe.] Pilumni populi, id eſt, Romani pilumni, id eſt, Romuli Nepotes, qui Romulus a Pilo Pilumnus dictus eſt a Saliis, ut Mars a Pico Picumnus, & ita intelligendus hic locus, qui Feſtum fefellit, neque enim *Pilumnoe* eſt rectus pluralis ut ille exiſtimavit ſed ſecundus Caſus numeri ſingularis, Populus Pilumni, quod Meurſio animadverſum.

Pimpleides] A fonte Pimpleo qui a Pimplia quæ civitas & mons eſt circa Heliconem. Alii in Macedonia ponunt. Thraciæ adſcribunt Schol. Callimachi, & Apollonii. Idque etiam verum eſt ſi primam eorum locorum originem, non vero ſitum, reſpicias. Pieres enim Thraicica gens, occupata Macedoniæ quadam parte, inde in Boeotiam irrupere. Ibique Heliconem Muſis & antrum Libethridum nympharum dedicarunt. Id obiter innuit Strabo lib. 9. cujus locum deſcribam, quia & inſignis eſt, & omnino ab interpretibus male acceptus. ἐνταῦθα δ' ἐστὶ τό τε τῶν Μουσῶν ἱερὸν, καὶ ἡ Ἵππου κρήνη, καὶ τὸ τῶν Λειβηθρίδων νυμφῶν ἄντρον, ἐξ οὗ τεκμαίροιτο ἄν τις, Θρᾷκας εἶναι τοὺς τὸν Ἑλικῶνα ταῖς Μούσαις καθιερώσαντας· οἳ καὶ τὴν Πιερίδα καὶ τὸ Λείβηθρον καὶ τὴν Πίμπλειαν ταῖς αὐταῖς θεαῖς ἀνέδειξαν, ἐκαλοῦντο δὲ Πίερες· ἐκλιπόντων δ' ἐκείνων, Μακεδόνες νῦν ἔχουσι τὰ χωρία ταῦτα. εἴρηται δ' ὅτι τὴν Βοιωτίαν ταύτην ἐπῴκησάν ποτε Θρᾷκες βιασάμενοι τοὺς Βοιωτοὺς, καὶ Πελασγοὶ, καὶ ἄλλοι βάρβαροι. id eſt. *Ibi ſunt, in Helicone, fanum Muſarum & Hippocrene & antrum Liberbridum Nympharum, unde conjicere quis poſſit Thracas fuiſſe qui Heliconem Muſis conſecrarunt, qui & Pieriam quoque, Libethrum & Pimpleam iis dedicaverunt. Vocabantur autem Pieres, qui cum defeciſſent, Macedones loca illa obtinuerunt. Id quoque traditum eſt, Thracas quondam & Pelaſgos aliaſque barbaros, vi Bœotis facta Bœotiam iſtam inhabitaſſe.* Sed dicet aliquis, quo modo ex eo quod in Helicone ſint fanum Muſarum & Libethrum, conjicere quis poſſit Thracas Heliconem Muſis conſecraſſe? Reſpondeo ſolos Thracas Muſicas artes olim tractaviſſe, iiſque inclaruiſſe, ut Orpheum, Muſeum, Thamyrin, eoſque primos Muſas coluiſſe, adeoque cum ex hiſtoriis certum eſſet Thracas loca illa inſediſſe, prona erat conjectura, eos etiam, non alios, Heliconem conſecraſſe. Sed & ex ſola locorum appellatione ita ratiocinatus eſt Strabo, nam cum in Helicone eſſet Libethrum, ex eo collegit Thracas illud conſecraſſe. Nam libethrum, Pimpla, ut Olympus & Pieria, Thraciæ fuere loca & montes, ut & ipſe Strabo docet alibi. A Pimpleo igitur Pimpleides, Pimpliades & Pipleides. Varro lib. 6. *Ita enim ab terreſtribus locis cognominata, Libethrides, Pipleides, Pimpliades, Thespiades, Heliconiades.* Hinc & Muſa Pimplea apud Horat. Od. 26. lib. 1. *Pimplea dulcis.*

Pipatio, clamor plorantis lingua Oſcorum.

Pirpit Oſce quidquid. PAULUS.

Piſatilem Nævius dixit e Piſis oriundum.

Piſatilem appellat Nævius Pantaleontem e Piſis oriundum tyrannum: cum alioqui inde profecti nunc Piſani dicantur. FESTUS.

Piſcatorii ludi vocantur, qui menſe Junio fieri ſolent pro quæſtu piſcantium trans Tiberim. PAULUS.

Piſcatorii ludi vocantur, qui quotannis menſe Junio trans Tiberim fieri ſolent a Prætore Urbano pro piſcatoribus Tiberinis, quorum quæſtus non in macellum pervenit, ſed fere in aream Volcani, quod id genus piſciculorum vivorum datur ei deo pro animis humanis. FESTUS.

Piſcatorii ludi dicebantur, qui fiebant pro quæſtu piſcantium. PAULUS.

Piſcatorium æs vetuſto more appellatur, quod in monte Albano datur pro piſcibus. FESTUS.

Piſcinæ publicæ hodieque nomen manet, ipſa non extat, ad quam & natatum, & exercitationis alioqui cauſa veniebat populus, unde Lucilius ait: pro obtuſo ore pugil, piſcinenſis res eſt.

Piſtum a pinſendo pro politum antiqui frequentius uſurpabant, quam nunc nos dicimus.

NOTÆ.

Pipatio,] Pipate Oſci dicebant ejulabunde conqueri, voce a cantu Gallorum efficta quomodo & Græci [illegible] Ariſtoph. Inde *pipulus*, & *pipulum* ploratus.

Pirpit.] Oſci pro *quid*, dicebant *pir* ſive *pit* unde *pirpit*, *quidquid*. Sic iidem *piam* dicebant pro *quam*, unde *quiſpiam*, *nuſpiam*. Vide *quiſpiam*.

Piſatilem.] Piſatiles ſunt οἱ Πισᾶται Piſani. Pantaleon iſtæ Omphalionis filius fuit ut ait Strab lib. 8. & Piſanorum dux. Piſa autem Peloponeſi urbs, Et regio *Piſatis*, de quibus vide Strab. Pauſan. Pindari Schol. & Servium ad illud Æneid. *Alpheæ ab origine Piſæ.*

Piſcatorii ludi.] 8. Idus Junii. Ovid. Faſt. 6.

Tertia poſt nonas removere Lycaona Phœbe
Fertur, & a tergo non habet urſa metum.
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
Adſpicere, & didici, lubrice Tibri, tuos.
Feſta dies illis qui lina madentia ducunt
Quique tegunt parvis æra recurva cibis.

Volcanalibus populum pro ſe in ignem animalia miſiſſe ſcribit Varro lib. 5. *Volcanalia a Volcano, quod ei tum feria, & quod eo die populus pro ſe in ignem animalia mittit.*

Piſcina publica.] Martial.

Piſcinam peto, non licet natare.

Verba Lucilii ſic legebat Scaliger.

Obtuſo ore pugil, piſcinenſis reſes.

Et ita Schedæ. Turnebus vero lib. 16. cap. 22.

Obtuſo ore pugil piſcinenſiſque reſeſque

Pugiles ſunt obtuſo ore propter pugnos quos in os recipiunt, unde illud —— *et nullum, vel potius pugilis.* Proverbium eſt apud Plaut in Caſina *obtuſo ore*. Cum quis ſpe vel inſtituto dejectus, pudore ſuffunditur. Ab iis qui nihil præterquam in os meſſem pugnorum, ut loquitur Plautus, reportarunt Scal.

Piſtum.] Lege, *pro molitum antiqui, &c.* Varro de vita pop Rom. lib. 1. *Nec piſtoris nomen erat niſi ejus qui ruri far pinſebat, nominati ab eo quod pinſeret.* Vide *coquus*. Sic Plautus piſtor fuit cum

Digitized by Google

PAULUS. Plancæ *dicebantur* tabulæ planæ, ob quam cauſam & Planei appellantur, qui ſupra modum pedibus plani ſunt.

FESTUS. *Plauſtrum perculi dicebant antiqui ab eo, qui pede onuſta plauſtra perculit, id eſt evertit, quod poſtea abiit in proverbium, id quod a Plauto in Epidico commode relatum eſt;* Epidicus *mihi magiſter fuit perii pene plauſtrum* perculi

PAULUS. Planta oliaginea eſt virga foliata ex olea deplantata.

Plantæ ſemina olerum, quod plana ſunt. & appellantur etiam ex ſimili plantæ noſtrorum pedum.

FESTUS. *Plantæ appellantur ſemina olerum quod plana ſunt, ut appellantur plantæ noſtrorum pedum ex cauſa ſimili.*

PAULUS. Plandi appellantur canes, quorum aures languidæ ſunt ac flaccidæ, & latius videntur patere.

FESTUS. *Plauti appellantur canes quorum aures languidæ ſunt ac flaccidæ ut latius vide*antur *patere* quæ . . . . e . . . *uni* . . *cis.*

Plebeiæ Pudicitiæ ſacellum in vico Longo eſt quod cum Verginia patricii generis femina convivio facto inter & plebem . . .

NOTÆ.

truſatiles molas verſando operam locaſſet. Minutius Felix: *Octavius homo Plautina proſapia, ut piſtorum præcipuus, ita poſtremus philoſophorum.* At temporibus ultimis reipublicæ & deinceps piſtores vulgo ut notum eſt, *οἱ ἀρτοποιοὶ* vocati. Porro veteres dicebant *piſo* non *pinſo* quia a Græco *πτίσσω*, ut alibi notavimus, Unde *piſare, calcare*, Senec. Epiſt. 87. *In terram non aggeſſit tantum, ſed & calcavit, & preſſit. Negat quidquam eſſe hac, ut ait, piſatione melius.* Scal.

Plancæ.] Palancæ prius dictæ, a Græco *φάλαγγας*. vel potius *plancas* a Græco *πλάκας* inſerto n. Gloſſ. plancus, *πλατύπους*.

Plauſtrum perculi.] Male hodie *auſtrum perculi*, quod maximus vir Adrianus Turneb. interpretabatur *hauſtrum*, idque optime, ſi ita proverbium efferebant veteres. Sed cum agnoſcatur hic a Feſto, item a donato, *plauſtrum perculi*, ita retinebimus. Male vero proverbium illud interpretatur Eraſmus, de eo qui prius rem præparat, quam eam alioqui aggrediatur. Ut de ruſticis qui prius quam plauſtrum exonerent, plauſtrum ipſum percellunt. Propterea proverbium efferebatur, *bene plauſtrum perculi*, bene rem conficiam, cum eam prius mihi ſubegerim. At quomodo apud Plautum legitur, non potes ita accipere. Ridiculum enim ſi dicas *perii, bene plauſtrum perculi* Accipiendum enim ſemper de eo qui evertit & perturbat rem. Quare apud Donatum non *bene perculi*, ſed *pene perculi* legendum eſt, ut hic apud Feſtum. Vide unius voculæ ignoratio, vel potius unius literulæ menda, magnum virum quam abſurde pronuntiare coegerit. Scal. Hodie apud Plautum vox *pene* non apparet quæ tamen hinc ſupplenda.

Planta.] Planta pedis a *plano* nempe a Dorico *πλάτα*. pro *πλάτη* inſerto n *plantа*. At planta pro ſtirpe, a *palanta*, quod a *palus*, ut olim planta fuerit, ſtirps quæ pangeretur, vel potius *planta* ab Æolico *βλάστη*. Inſerto n. Voſſ. Sed verum eſſe poſſit quod ait Feſtus ſtirpes plantas vocatas a ſimilitudine plantarum noſtrarum, quum & ipſæ *pedes* etiam dicantur. Nam *betæ pedes* dicit Varro de r. r *betacei pedes* Apicius. Et in Gloſſis legitur *paſtinaceus, betaceus*, nempe ſubintelligitur pes.

Plauti.] A Græco *πλατύς*, & prius dictum fuit plotus, poſtea plautus. Plauti autem dicebantur homines pedibus planis. Vide *ploti*.

Plebeiæ pudicitiæ ſacellum.] Quæ infra deſunt, integra præſtari difficile. Vide-

. . ſul . . . .
. . qu . bit . . . .
. . . ſere . . . eo iu : . .

Plebeiæ pudicitiæ ſacellum Romæ, ut ſacra cetera, colebatur. PAULUS.

Plebeii Ædiles diſſidente plebe a patribus ſunt creati.

*Plebei Ædiles non minus populi*que plebei ſcito, *quæ de eo magiſtratu creando* ſuffragium *tulit, ut ſacris ædibus præeſſent* ſunt conſtituti, *quos Trib. plebis miniſtros fuiſſe* dicunt, qui una cum *plebeis Ædilibus ſunt creati, diſſi*dente plebe a pat*ribus: ii tabernas fecerunt* quas vocant no*vas, nos autem quinque dicimus* eas eſſe & ſeptem feruntur, *& plebeios quidem appell*amus a genere magiſtratus. eas enim faciendas curaverunt M. Junius Brutus, Q. Oppius Ædiles plebis. FESTUS.

Plebeium magiſtratum neminem capere licet, niſi qui ex plebe eſt. *cujus generis eſt omnis magiſtratus qui appellatur* illo nomine.

Plena ſue Tellu*ri matri ſacrificabatur, quod pecudis* id genus cum ſeri-

NOTÆ.

tur tamen Feſtus hæc, vel his ſimilia ſcripſiſſe: *Plebeiæ pudicitiæ ſacellum in vico longo eſt. quod cum Virginia Patriciæ generis femina connubio facto inter patres & plebem, nam patricia plebeio homini Lucio Volumnio conſuli nupſerat, dedicaſſet, eodem ritu quo ſacellum patriciæ pudicitiæ cultum eſt, ut matrona, quæ uni viro tantum nupſerat, ſacrificandi in eo* jus *haberet.* Hæc ita odoratus ſum ex Livio lib. 10. cap. 23. *Inſignem,* inquit, *ſupplicationem fecit certamen in ſacello pudicitiæ patriciæ, quæ in foro Boario eſt, ad ædem rotundam Herculis, inter matronas ortum. Virginiam Auli filiam patriciam plebeio nuptam Volumnio conſuli Matronæ, quod e patribus enupſiſſet, ſacris arcuerant. Brevis altercatio inde, ex iracundia muliebri in contentionem animorum exarſit, quum ſe Virginia & patriciam & pudicam in patriciæ pudicitiæ templum ingreſſam & uni nuptam, ad quem virgo deducta ſit, nec ſe viri, honorumve ejus ac rerum geſtarum pœnitere vero glorietur. Facto deinde egregio magnifica verba adauxit. In vico longo, ubi habitabat, ex parte ædium quod ſatis eſſet loci modico ſacello excluſit: aramque ibi poſuit. & convocatis plebeiis matronis, conqueſta injuriam patriciarum, Hanc ego aram, inquit, pudicitiæ plebeiæ dedico: voſque hortor ut quod certamen virtutis viros in hac civitate tenet, hæc pudicitiæ inter matronas ſit, detiſque operam, ut hæc ara, quam illa, ſi quid poteſt, ſanctius & a caſtioribus coli dicatur. Eodem ferme ritu & hæc ara, quo illa antiquior, culta eſt, ut nulla niſi ſpectatæ pudicitiæ Matrona & quæ uni viro nupta fuiſſet, jus ſacrificandi haberet.* Unde & pro *convivio* quod ſupra legitur, & in ſched. non male reſtituas *convicio.*

Plebei ædiles.] Conſtat ædiles plebis una cum ipſis tribunis plebis inſtitutos fuiſſe, anno urb conditæ CCLXXI. plebs enim tribunos ſuos nacta, hoc amplius petiit (inquit Dionyſius lib. 6.) ut duos e plebe creare ſibi liceret, qui tribunis velut adminiſtri & adjutores eſſent, quique eas cauſſas cognoſcerent quas illi commiſiſſent. Itaque hi primi ædiles plebis appellati. De ſeptem tabernis, quæ poſtea *quinque* & *novæ* vocatæ ſunt Livius 26. cap. 27. *Interrupit hos ſermones nocte, quæ pridie Quinquatrus fuit, pluribus ſimul locis circa forum incendium ortum. Eodem tempore ſeptem tabernæ, quæ poſtea quinque, & argentariæ, quæ nunc novæ appellantur, arſere.*

Plebeium magiſtratum] Tribunatum plebis & Ædilitatem plebis intelligit.

Plena ſue] Hunc morem fuſe Ovid. 1. & 4. Faſt. & lib. 13 Metamorph. Sic Libero caper immolabatur, quia vites ab eo comeſtæ ſunt. Servius 11.

Digitized by Google

tur *ſatis inimicum*, *quia roſtro ſemen* fodiendo corrum*peret.*

Paulus. Plentur antiqui etiam ſine præpoſitionibus dicebant.

Festus. Plera dixiſſe antiquos, teſtis eſt Pacuvius, cum ait: plera pars peſſumdatur.

Plexa, colligata ſignificat ex Græco, cui nos etiam præpoſitionem adjicimus, cum dicimus perplexa.

Paulus. Plexa colligata, inde & perplexa.

Pliſima plurima.

Festus. Plorare, flere, inclamare, nunc ſignificat, & cum præpoſitione implorare. id eſt, invocare at apud antiquos plane inclamare. in Regis Romuli, & Tatii legibus: SI NURUS SACRA DIVIS PARENTUM ESTO. & in Servii Tullii hæc eſt: SI PARENTEM PUER VERBERIT, AST OLLE PLORASSIT PARENTES, PUER DIVIS PARENTUM SACER ESTO, id eſt clamarit, dixit.

Paulus. Ploti appellantur, qui ſunt planis pedibus. unde & poeta Atrius, quia Umber Sarſinas erat, a pedum planicie initio Plotus, poſtea Plautus eſt dictus. ſoleas quoque dimidiatas, quibus utebantur in venando, quo planius pedem ponerent, ſemiplotia appellabant.

Festus. *Ploti appellati ſunt* Umbri pedibus planis *quod eſſent. Vnde ſoleas di-*

NOTÆ.

Georg. *Per contrarietatem victima numinibus immolantur. ut porca quæ obeſt frugibus, Cereri: & caper, qui obeſt vitibus, Libero.*

Plentur.] Ab obſoleto *plee*, unde *compleo*, *deplee*, *impleo.*

Plera.] Ab obſoleto *plerus.* Hunc Pacuvii locum laudat Priſcian. lib. 5. *Pacuvius*, inquit, *in Teucro:*

Periere Danai. plera pars peſſundata eſt.

Plexa.] A *plecto* quod a Græco πλέκω *connecto*, *colligo.*

Pluſima.] Vide ſupra in *pignoſa.*

Plorare.] quæ hic trajecta & errata ſunt, ſic reſtituimus: *In regis Romuli & Tatii & Servii Tullii legibus hac eſt:* SEI. PARENTEM PUER. VERBERIT. AST. OLOE. PLORASSINT (parentes) PUER. DIVEIS. PARENTUM. SACER. ESTO. SEI. NURUS. SACRA. DIVEIS. PARENTUM. ESTO. *Verberit*, autem, pro *verberet* ita ſemper in XII. nam & eo modo VINDICIT pro *vindicet.* ſed & *edim* pro *edam* dicebant. OLOE pro *oli* una L, quia non geminabant, ut poſtea, cum dixerunt *olli.* Pluralis OLOE ut *Pilumnoe poploe.* Vide Feſt. lib. 1. *ab oloes:* vox *parentes* Circulo incluſa eſt, & minoribus litteris perſcripta, quia gloſſema eſt vocis OLOE, ne forte ſcilicet perperam illud OLOE acciperetur, quod veteres cum citarent leges antiquiſſ. propter obſcuritatem aut verborum inſolentiam factitabant. Hæc Scaliger, ſed ſic vix dimidium negotii confecit. Verba enim Feſti ita trajecta ſunt ut ex iis nullus, niſi perobſcurus ſenſus eliciatur. Lego itaque: *plorare, flere nunc ſignificat, at apud antiquos plane inclamare, & cum præpoſitione implorare, inclamare, id eſt, invocare: In regis Romuli* &c. Nunc omnia plana, ſed non prætereundum in lege Numæ pro *eſto*. ſchedas habere *eſtod.* Quomodo antiquos ſcripſiſſe tradit Quintilian. lib. 1. cap. 7. *Vt Latinis veteribus D plurimis in verbis ultimam adjectam, quod manifeſtum eſt etiam ex columna roſtrata quæ eſt C. Duilio in foro poſita:* in ea columna legitur, *altod. marid, pugnandod.*

Ploti appellati.] Sic ſupra *Plauti* canes quorum aures latius patent. Nam *Ploti* & *Plauti* ſunt ejuſdem originis, quod autem infra putat Feſtus *ſemiplotia* a ſemi & *plote* appellata fuiſſe, id

midiatas

*midiatas qui*bus utuntur in venando *quo planius pedem ponerent*, *Vo*cant ſemiplotia, & *ab eadem cauſa M. Actius* poeta, quia umber Sarcinas erat, a pedum planicie initio Plotus, poſtea Plautus cœptus eſt dici.

Ploximum appellari ait Catullus, capſum in ciſio, capſave cum ait, gingivas vero ploximi habet veteris.

Ploximum capſam dixerunt.

Plutei crates corio crudo intentæ, quæ ſolebant apponi militibus opus facientibus, & appellabantur militares. nunc etiam tabulæ, quibus quid præſepitur, eodem nomine dicuntur. PAULUS.

*Plutei dicuntur crates corio cru*do intentæ *quæ ſolebant opponi militibus* opus facientibus *& appellabantur militares*. nunc etiam tabul*æ*. *quibus quid præſepitur eodem* nomine dicun*tur*. FESTUS.

Poeſnis. pœnis, ut caſmenas dicebant pro camenis, & cacſnas pro cænis.

Polet, pollet. quia nondum geminabant antiqui conſonanteis.

Polimenta teſticuli porcorum dicuntur, cum caſtrantur. a politione veſtim.ntorum: quod ſimiliter, ut illa curantur. PAULUS:

Polimenta ait Verrius antiqui dicebant teſticulos porcorum cum eos FESTUS.

NOTÆ.

vero falſum eſt, *plotia* enim & *ſemiplotia* calcei ſunt qui Græcis βλαύλα & ἡμιϐλαύτια dicuntur.

Ploximum.] Capſum in Ciſio, vulgo *tumberellum* vocamus, eſtque tranſpadanum vocabulum. Innuit Quintilian. lib. 1. cap. 5. *Sicut Catullus ploxemum circa padum invenit.* Voſſius ait forſan eſſe a πλοξιμον, πλέκιμον a πλέκω, necto, quod vimine plecti ſoleret. Ciſium autem vehiculi biroti genus, proprium Galliæ Ciſalpinæ.

Plutei.] Fuere olim e tabulis & aſſeribus. poſtea vero pluteos fecere e cratibus corio intentis Formam deſcribit veget lib. 4 cap. 15. *Plutei dicuntur qui ad ſimilitudinem apſidis contexuntur e vimine, & ciliciis vel coriis proteguntur, ternisque rotulis, quarum una in medio, duæ in capitibus apponuntur, in quamcumque partem admoventur. more carpentis.* Plutei item tabulæ omnes quibus aliquid præſepitur. Et hæc forſan prima notio. Nempe a πλὰξ tabula, utramque ſignificationem gloſſæ amplecti videntur. cum pluteum exponunt παράθημα. Inde etiam *pluteus* fulcrum tori, lecti latus interius.

Pœſnis.] Sched. *peſnis pro pennis.* &c. Sed priorem lectionem retineo. Vide *Scenſas.*

Polet.] Sic *oli*, pro *olli* ut jam alibi dictum eſt.

Polimenta.] Plaut. Menæch. act. 1. ſc. 3.

— — *Aut polimenta porcina aut aliquid ad eum modum.*

Arnob. lib. 7. *polimenta ſunt ea quæ verecundius proles dicimus.* Idem de prolibus lib 5. *parte altera proles cum ipſis genitalibus occupat.* Item: *circumjectas prolebus dirripientem membranulas.* ſed inepte Feſtus a *politione* ſunt enim a *poles* ſeu *polulæ*. Erant autem *pola* ſeu *polula* pilæ ex aluta, molli tomento farctæ, quibus datatim ludebant in foro: unde polire pila ludere dicebant veteres & id tractum a Græco. Nam φαλέε Græce ſignificat *veretrum*, quod geſtabatur in pompa liberi. primum ita vocabatur quandiu fieret ex ficu poſtquam ex aluta rubra fieri cœptus, dictus. πολίον, ab eo *pola* Latinæ, quæ ex aluta fiebant. Et polimenta, teſticuli porcorum dicti, poſtquam ex illo folliculo evaginati erant in caſtratione. Scalig. in conje-

caſtrabant. a politione ſegetum, aut veſtimentorum : quod ſimiliter, atque illa, curentur.

PAULUS. Polit, pila ludit.

† . . . . in V . . . .

FESTUS. . . . . dixit . . . .

PAULUS. Pollubrum, peluvium vas, quod nos pelvim vocamus.

FESTUS. Pollucere merces . . . liceat ſunt far, polenta, vinum, panis fermentatus, ficus paſſa, ſuilla, bubula, agnina, caſei, ovilla, alica, ſeſama. & oleum, piſces quibus eſt ſquamma ¹ præter ſcarum. Herculi autem omnia eſculenta, poculenta.

NOTÆ.

ctaneis ad Varronem. Sed mere fallitur Scaliger, *Polla*, a Græco πάλλα, id eſt *pila* Heſych. πάλλα, σφαῖρα ἐκ ποικίλων νημάτων πεποιημένη. *Palla, pila ex variis tomentis facta.* pro πάλλα, Æoles πόλλα unde *polla*, & *pollire*, pila ludere & *pollio*, ὁ πολλοσφαιρ͂ιστ͂ος : polimina autem a *pola* pro *polla*, &c.

† . . . . *in v.* .] Nihil hic video.

Pollubrum.] Hæc ſunt e Pauli Epitome. Verba Feſti rejecta fuere in fine hujus libri poſt caput *promptum*, locum adi. Pollubrum autem vas excipiendæ aquæ dum manus abluuntur : *guttus* unde aqua effunditur. Fabius pictor lib. 16. *Aquam manibus pedibuſque dato, pollubrum ſiniſtra manu teneto, dextra vaſum cum aqua* Sic in Odyſſea veteri : argenteo pollubio & aureo gutto, ut optime Scaliger :

Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ χρυσείῃ ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος
Νίψασθαι.

Aquam ancilla gutto infundebat
pulcro aureo ſupra pollubrum argenteum
manibus abluendis.

Nam προχόῳ χρυσείῃ eſt *aureo gutto*, ἀργυρέοιο λέβητος, *argenteo polubro*. Aquam vero ipſam χέρνιβα vocabant *pollubrum* autem a *polluo* ut a *deluo*, *delubrum*.

Pollucere.]Lege: *pollucere merces Diiſquas liceat ſunt*, &c. At vero docti legerunt : *Pollucere Mercurio qua liceat ſunt* Quid?an Mercurio tantum pollucebatur?non & Jovi Dapali apud Catonem ? non Herculi ? non aliis ?ſed *pollucere merces* hoc faceſſit illis negotium fruſtra, præter alios audiant Varronem lib. 5. de L. L. *Hinc profanatum quod in ſacrario polluctum. Atque Herculi decuma data ab eo eſt, quod ſacrificia quodam fanatur, id eſt, ut fani lege ſit. id dicitur polluctum, quod a porriciendo eſt fictum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta ſunt Herculi in ara, tum polluctum eſt, ut cum profanum dicitur, id eſt proinde ut ſit fani factum.* Hæc Varro. pollucere merces dicebantur mercatores, quando de mercibus ἀπαρχὰς & libamenta diis offerebant. Scal.

1.*Ib. præter ſcar*]Regis Numæ lex fuit de pollucta quæ videlicet liceret polluceri, quæ non liceret. De piſcibus qui ſquamoſi eſſent, omnes præter Scarum: idque propter raritatem : rariſſimus enim in Laurenti littore, atque adeo in ora Tyrrhenica erat piſcis ipſe, quique eum capiebant, in mare dimittebant. Non igitur per religionis cauſſam hoc ſancitum eſt, ſed ut parſimonia convivia, epulæque publicæ facilius ad pulvinaria compararentur. Cujus rei auctor Caſſius Hemina apud Plinium lib 32. cap. 11 his verbis : *Numa conſtituit ut piſces, qui ſquamoſi non eſſent, ni pollucerent, parſimonia commentus, uti convivia publica & privata, cœnæque ad pulvinaria facilius compararentur : ni qui ad polluctum emerent, pretio minus parcerent, eaque præmercarentur.* Neque in hoc piſce ſed in multis aliis modus eſt impoſitus etiam ſacrificiis. Quare Servius ait in libris veterum legi, a majoribus ſacrificando parſimoniam obſervatam. Scal. Legem autem Numæ talem fuiſſe ex ſuperioribus Heminæ verbis putat idem Scal. PISCEIS. QUEI. SQUAMOSEI. NON. SUNT. NEI. POLLU-

Polteio, pro ulteriore.

Pomonal eſt in agro Solonio via Oſtienſi ad duodecimum lapidem diverticulo a miliario octavo.

Pone gravi ſono antiqui utebantur pro loci ſignificatione. ſed præjicientes vocabu . . . .

. . . .

Pone gravi ſono ponitur pro loci ſignificatione. Paulus.

*Pontina tribus a Pon*tia *urbe dicta a qua & palus quoque pon*tina *appellata eſt juxta Terracenam.* Festus.

Popillia tri*bus una quinque & triginta tri*buum, tot enim fue*runt, a Popilliæ fæmina f*elici nomine a*ppellata, quomodo tribus quoque* Pinaria a ſorore *Pinarii dicta, ſive ab ejus n*omine.

Popillia tribus a progenitrice traxit vocabulum. Paulus.

Popularia ſacra ſunt, ut ait Labeo, quæ omnes cives faciunt, nec certis familiis attributa ſunt. fornacalia, parilia, [1] laralia, [2] porca præcidanea. Festus.

Populi comm*une eſt in legibus feren*dis cum plebe ſuffragium. *nam Comitia centuriata* ex patribus & plebe *conſtant in centurias diviſis, at* cum plebes ſine patri*bus tributis comitiis convenit* quod plebes ſcivit, pleb*is ſcitum id ea cauſa* appellatur.

NOTÆ.

CETO. SQUAMOSOS. OMNEIS. PRÆTER. SCARUM. POLLUCETO.

Polteio.] Forſan e Saliorum carminibus.

Pomonal. Inter oſtiam & Romam Solonium prædium collocat Plutarch. in Mario. Livius etiam lib. 8.

Pone.] Pone cum gravi Virg. 2. Æn.

— — *Pars cætera pontum*

Pone legit.

Pone, (inquit Servius) *poſt ſemper in loco, nunquam in tempore.* Idem ad illud ejuſdem lib.

Pone ſubit conjux.

Pone, inquit, *poſt: ſed loco tantum, non & tempori adjungitur, & eſt adverbium atque adeo ultima ſyllaba habet accentum.* Quæ ſequebantur apud Feſtum divinare non poſſum. Aiebat forſan pone cum vocabulo cuidam poſtponebatur fuiſſe adverbium temporis.

Pontina tribus.] Sigonius legendum putabat, *Pomptina tribus a Pometia urbe a qua & Pomptina palus.* ſed fruſtra. Pontina enim a Pontia urbe Volſcorum prope Terracinas.

Popillia tribus.] Ait a Popillia femina dictam tribum, cujus nomen auſpicatiſſimum habebatur, ac bonæ ſcævæ, ut tunc loquebantur. Verum Sigonius dubitat a locone an a viro dicatur, ut & Onuphrius qui mavult a neſcio quo loco dictam qui in Volſcia prope Pontinam fuerit. ſed vide poſt *pagio*.

Popularia ſacra.] Opponuntur privatis ut popularia judicia, privatis judiciis, nam ita hic videntur popularia oppoſita privatis, familiaritiis, & gentilitiis ſacris. Alias popularia ſacra opponuntur Montanalibus & Paganalibus. Varro lib. 5 de L. L. Dies *Septimontium nominatus ab his ſeptem montibus in queis ſita urbs eſt: feriæ non populi, ſed Montanorum modo: ut Paganalia, qui ſunt alicujus pagi.* Scalig.

1. *Laralia.*] Notabis *Laralia* pro compitalibus quod haud temere alibi reperias.

2. *Porca præcidanea.*] Quid hoc porca præcidanea inter popularia ſacra? Nugæ. Hæc non ſunt hujus loci, quare hinc ablegenda. Videntur autem huc adhæſiſſe e capite *porca præcidanea* quod male poſt *præcidaneam porcam* retractum eſt.

Populi commune.] Hos hiatus olim feliciſſime expleverat Antonius Augu-

FESTUS. Porcæ appellantur rari ſulci, qui ducuntur aquæ derivandæ gratia. dicti quod porcant, id eſt prohibent aquam frumentis nocere. nam crebriores ſulci, limi vocantur.

PAULUS. Porcæ in agris ſunt dictæ, quod porcant, id eſt prohibeant aquam frumentis nocere, nam crebriores ſulci lumi ſolent vocari.

FESTUS. Porcam auream, & argenteam dici ait Capito Ateius, quæ & ſi numero hoſtiarum non ſint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam adhiberi ſacrificio Ceriali.

Porcas, quæ inter duos ſulcos fiunt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum.

PAULUS. Porcas, quæ in agris fiunt, ait Varro, quod porrigant frumentum.

Porci effigies inter militaria ſigna quintum locum obtinebat. quia confecto bello, inter quos pax fieret, cæſa porca fœdus firmari ſolebat.

FESTUS. *Porci effigies inter militari*a ſigna quintum locum *obtinebat quia confecto bel*lo, inter quos populos *pax fiebat, ea caſa porca fœd*ere firmari ſolet,

Porigam dixiſſe antiqui videntur, Pro porrigam, propter morem non geminandarum litterarum. ducto verbo a porro regam aut ſi id frivolum videtur cum aperte e rivo regam tractum ſit. ſed antiqui etiam porgam dixerunt pro porrigam.

NOTÆ.

ſtinus. Vide *patrum commune*. Gell. lib. 10. cap. 20. & lib. 15. cap 17.

Porca appellantur.] Sic porcas & ſulcos pro eodem ſumit. Feſt. contra quod in voce *imporcitor* .ubi legitur. *porca eſt inter duos ſulcos terra eminens.* Ibi enim porcam aperte a ſulco diſtinguit, & revera diverſa res eſt porcæ alio nomine *lira* dicebantur. Columell. lib 1. cap. 4. *Liras ruſtici vocant eadem porcas, cum ſic aratum eſt, ut inter duos latius diſtantes ſulcos medius cumulus ſiccam ſedem frumentis prabeat* Inde Gloſſar. porca, *τὸ μεταξὺ τῶν αὐλάκων ὕψος, inter duos ſulcos elata terra.* Tamen cum litas dixerint ſulcos illos qui in agris fiebant ut inde in majores ſulcos ſive foſſas aqua decurreret, fieri etiam potuit ut ſulci illi *porca* etiam dicerentur, quod aquam frumentis nocere prohiberent, ſed hujus rei exempla deſidero.

Porcam auream & argenteam.] Nemo quod ſciam hujuſce moris præter Feſtum meminit Sacrificium Cereris de quo hic ſermo eſt, fiebat die Aprilis 19.

Porcas quæ inter duos ſulcos.] Locus Varronis eſt lib. 1. de R. R. cap. 29. *Qua aratrum vomere lacunam ſtriam fecit, ſulcus vocatur. quod eſt inter duos ſulcos elata terra, dicitur porca, quod ea ſeges frumentum porricit, ſic quoque exta Deis cum dabant, porricere dicebant.* Nonius vocat porcas: *ſigna ſulcorum, quæ ultra ſe jaci ſemina prohibeant, porcere enim eſt prohibere*, ſed melius Feſtus quod *aquam porceant*

Porci effigies.] Plin. lib. 10. cap. *Aquilam Romanis legionibus C. Marius in ſecundo Conſulatu ſuo proprie dicavit erat & antea prima cum quatuor aliis: Lupi, minotauri, equi, aprique ſingulos ordines anteibant, paucis ante annis ſola in aciem portari cœpta erat, reliqua in caſtris relinquebantur, Marius in totum ea abdicavit.* Vide in voce Minotauri.

Porigam.] Pro porrigam ſimplici *r*. Eſt autem porrigere non a porro regere, ut hic putat Feſt ſed a *per* & *rego*: nam e vocis *per* mutatur in *o*. Imo & ipſe Feſtus id infra innuit. Nam pro his, *aperte e rivo regam*, legendum ut docet Scal. *aperte e pro regam tractum*

Porriciam pro porro jaciam. Paulus.

Portenta exiſtimarunt quidam gravia eſſe, oſtenta bona. alii portenta quædam bona, oſtenta quædam triſtia appellari. portenta quæ quid porro tendatur, indicent, oſtenta, quæ tantum modo oſtendant monſtra, præcipiant quoque remedia. Festus.

Portenta rerum fieri dicuntur, cum ſolita corpora raro ſe oſtendunt, ut cometæ, turbines, barathra, ſereno cælo facta tonitrua. Paulus.

Portiſculus eſt, qui in portu modum dat claſſi, eſt autem malleus.

Portiſculus eſt, ut ſcribit Ælius Stilo, qui in portu modum dat claſſi. id autem eſt malleus. Cujus meminit Cato in diſſuaſione de lege Attalo & vectigalibus Aſiæ: C. Licinio Prætore,[1] remiges ſcripti cives Romani ſub portiſculum ſub flagrum conſcripti veniere paſſim.

Portum in duodecim pro domo poſitum omnes fere conſentiunt: CUI TESTIMONIUM DEFUERIT, IIS TERTIIS DIEBUS OB PORTUM OBVAGULATUM ITO.

NOTÆ.

ſit pro porrigere *porgere* dicebant veteres. Virgil.

— — *porgite pocula dextris.*

Porriciam.] Ex diſciplina Haruſpicum *porriciendi* verbum ſacrificantibus ſolemne erat, qui proprie *porricere* dicebantur cum cæſa ex victimis, & inſpecta diligentius, numquid vitii haberent, exta, vel accenſam in aram, vel in alteram rem ex proprio ſacrificii ritu conjicerent. Plaut. Pſeudol. act. ſc. 3.

— — — *nam ſi ſacrificem ſummo jovi*
Atque in manibus exta teneam, ut porriciam, interea loci
Si lucri quid detur, potius rem divinam deſeram.

Et Virgil. 5. Æneid.

— — — *extaque ſalſos*
Porricit in fluctus & vina liquentia fundit.

Porricere autem a porrigere eſt, c in g mutato, ut *actare* pro *agitare*, *lecenos* pro *legenos* dicebant veteres. Vide poſt *profanum.*

Portenta.] Paſſim apud Claſſicos ſcriptores, *portenta*, *oſtenta monſtra* pro eodem ſumuntur, quod portendant, oſtendant, moneant. Vide *monſtrum & oſtentum.* Supple infra *monſtra quæ monſtrent & præcipiant, &c.*

Portenta rerum.] Pro *ſolita.* diverſa lectio apparet, *ſolida* male, cum *ſolita corpora raro ſe oſtendunt*, hoc eſt *cum corpora ſe oſtendunt, quæ raro ſe oſtendere ſolita ſunt.*

Portiſculus.] Et hominem & perticam qua is utebatur ſignificat. Nonius. *Portiſculus proprie eſt hortator remigum hoc eſt, qui eandem perticam tenet quæ portiſculus dicitur qua excurſum & exhortamenta moderatur.* De pertica Plaut. Aſin. act. III. 1.

Ad loquendum atque ad tacendum tute habes portiſculum.

De homine verba Catonis infra Et Gloſſ. *portiſculus, κελευστής.* Et qui eſt *præco* alias, is in nave *portiſculus.* Præco audientiam faciebat in comitiis, in ſacris & ſpectaculis faventiam: portiſculus modum remigibus dabat.

Remiges ſcripti cives.] In verbis Catonis dicitur viros Romanos qui remiges ſcripti erant, per portiſculum ſub flagro veniiſſe. In quo eſt duplex antiquitatis notio: una cives Romanos ob capital admiſſum prius verberibus cædi, deinde nummo ſeſtertio, ſi Romæ eſſent, trans Tiberim venire ſolitos: altera, qui flagris cædebantur, ii ſub præcone, aut ſi remiges eſſent ſub portiſculo cædebantur. Horat.

Sectus flagellis hic triumviralibus
Præconis ad faſtidium. Scaliger.

Portum.] Male alicubi hæc lex ſcripta eſt. *Qui Teſtimonium defuerit.* De voce

PAULUS. Portum frequenter majores pro domo poſuerunt.

Portumnus, qui & Palæmon, a Romanis inter deos colebatur.

FESTUS. *Portumnus qui & Palæmon alio nomine dicitur inter deos, qui præſunt mari a Romanis colebatur.*

Poſſeſſio eſt, ut definit Gallus Ælius, uſus quidam agri, aut ædificii, non ipſe fundus, aut ager. non enim poſſeſſio eſt . . rebus, quæ tangi poſſunt: qui dicit. ſe poſſidere, is vere poteſt dicere. Iraque in legitimis actionibus nemo ex his qui poſſeſſionem ſuam vocare audet, [1] ſed ad interdictum venit, ut prætor his verbis utatur: [2] Uti nunc poſſidetis, eum fundum Q. D. A. quod [3] nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero poſſidetis, ita poſſideatis. adverſus ea vim fieri, veto.

PAULUS. Poſſeſſio eſt uſus quidam agri, aut ædificii, non ipſe fundus, aut ager.

FESTUS. Poſſeſſiones appellantur agri late patentes publici, privatique; quia non mancipatione, ſed uſu tenebantur, & ut quiſque occupaverat, collidebat.

Poſticam lineam in agris dividendis Servius Sulpicius appellavit ab exoriente ſole ad occidentem quæ ſpectabat . . .

NOTÆ.

obvagulatum vide in *vagulatio*, Ibi etiam hanc legem reperies.

Portumnus.] Qui portibus præerat. Melicerta fuit Athamantii filius, qui ut patrem fugeret ſe præcipitavit in mare, & voluntate numinum in Deum converſus, Latinis Portumnus, Græcis *Palæmon* dictus eſt. Fuſe Ovid. 4. Metamorph. Vide *claudere*.

Poſſeſſio eſt ut definit.] Quæ infra deſunt ita ſupplevit Anton. Auguſt. *Non enim poſſeſſio eſt niſi in iis rebus quæ tangi poſſunt. Auctore prætore qui dicit ſe poſſidere, is vere poteſt dicere.* Et infra deeſt verbum *litigans*, ſic: *itaque in legitimis actionibus nemo ex his qui litigant.* Vel ſi mavis, pro *ex his qui*, legendum: *ex reis*, ait in legitimis actionibus nullam fuiſſe his verbis conceptam. *Hanc poſſeſſionem meam eſſe aio*: poſſidere autem ut illud obiter addam eſt a *pos* pro *potis* & *ſedere* hoc intellexit Paul. l. 1. de adquirenda vel omittenda poſſeſſione: *Poſſeſſio appellata eſt, ut & Labeo ait a ſedibus quaſi poſitio quia naturaliter tenetur ab eo qui ei inſiſtit quam Græci κατοχὴν dicunt.* Grot. *Poſſidere eſt ita alicubi ſedere, uti loci pos id eſt potens ſis, itaque primum de rebus ſoli dici cœpit, deinde & ad res mobiles transferri.*

2. *Uti nunc poſſidetis.*] Solemnis formula interdicti UTI POSSIDETIS. Aliter tamen paulo apud Ulpian. UT EAS ÆDES Q. D. A. NEC VI NEC CLAM NEC PRECARIO A.A.A. POSSIDETIS. QUO MINUS ITA POSSIDEATIS VIM FIERI VETO. Litteræ Q. D. A Significant *Quo* vel *quibus de agitur*, A. A.A. *alter ab altero.*

3. *Nec vi, nec clam, nec precario.*] His tribus mala fide aliquid poſſidetur. Sic Chærea apud Terent. Eunuch. act. 2. ſc. 3. tria hæc lepide conjunxit.

——*Hanc, tu mihi vel vi, vel clam, vel precario*
Fac tradas.

Poſſeſſiones.] Idem ad verbum Iſidor. lib. 15. cap. 13. *Poſſeſſiones ſunt agri late patentes publici, privatique, quos initio non mancipatione, ſed quiſque ut potuit, occupavit atque poſſedit.* Unde apud Feſtum forſan pro *collidebat* legendum *poſſidebat* ut & Ful. Urſin. vidit, Niſi cum Auguſtino malis *colebat*.

Poſticam lineam.) Quæ ab oriente ad

Digitized by Google

. . . quia . . . . . .
. tur . . . .
. abd. . tab. . frum . danto . .

Poſtica linea in agris dividendis ab oriente ad occaſum ſpectat. PAULUS.

Poſticum oſtium dicitur in poſteriore parte ædium. ceterum antiqui etiam vicinum habitantem ad poſteriorem partem ædium ſic appellarunt. denique, & quæ ante nos ſunt, antica; & quæ poſt nos ſunt, poſtica dicuntur, [1] & dextram anticam, ſiniſtram poſticam dicimus [2] ſic etiam ea cæli pars, quæ ſole illuſtratur ad meridiem, antica utique nominatur; quæ ad Septentrionem eſt, poſtica. rurſumque dividuntur in duas partes, orientem, atque occidentem FESTUS.

Poſtliminium receptus dicitur is, qui extra limina, hoc eſt terminos provinciæ captus fuerat, rurſus ad propria revertitur. PAULUS.

Poſtliminium receptum, Gallus Ælius in libro primo ſignificationum, quæ ad ius pertinent, ait eſſe eum qui liber, ex qua civitate in aliam civitatem abierat, in eandem civitatem redit eo jure, quod conſtitutum eſt de poſtliminiis. Item qui ſervus a nobis in hoſtium poteſtatem pervenit, poſtea ad nos redit, in ejus poteſtatem, cujus antea FESTUS.

NOTÆ.

occidentem, ut *antica* quæ a meridie ad Septentrionem. Gloſſ. *antica linea* διά-μετρος. Nempe quæ poſticam lineam mediam ſecat. Quæ ſequuntur divinare non poſſum, videntur tantum eſſe verba Servii Sulpicii. In fine: *Frumentum danto.*

Poſticum oſtium.] Diſtinguo *poſticum, oſtium, &c.* dicitur *poſticum*, & *poſtica*, illud ſubintelligendo *oſtium*: hoc ſubintelligendo *janua*, ſive *porta* Quare falſus eſt Servius qui putavit ſemper in neutro *anticum* & *poſticum* dici, niſi cum ſunt voces augurum, qui *poſticam* Septentrionalem mundi partem, *anticam* vero meridionalem dicunt. In Gloſſis enim *poſtica* παρ[illegible] κατὰ τὸν τῦ οἴκου. vulgo, *porte de deriere.*

1. *Et dexteram anticam ſin. poſt.*] Dextra & ſiniſtra mundi pars varie accipitur. Nam auguribus & aſtrologis ſiniſtra eſt oriens, dextra occidens, unde factum eſt ut iis ſiniſtra auſpicia dextris meliora ſemper habita ſint. Geographis ſiniſtra eſt occidens, dextra oriens. Poëtis ortum aſtrorum obſervantibus ſiniſtra eſt Septentrio, dextra, meridies, eiſdem occaſus ſiderum ſpectantibus, ſiniſtra eſt auſter, dextra Boreas.

2. *Sic etiam ea cæli pars.*] Auguribus meridies antica. poſtica Septentrio dicitur quia ii meridiem ſpectant ita ut ad ſiniſtram orientem, ad dextram occidentem habeant. Vide *ſiniſtra.*

Poſtliminio receptum.) *Poſtliminium eſt a limine & poſt; unde eum qui ab hoſtibus captus in fines noſtros poſtea pervenit, poſtliminio reverſum recte dicimus. Nam limina ſicut in domibus finem quendam faciunt, ſic & imperii finem limen eſſe veteres voluerunt. Hinc & limen dictus eſt quaſi finis quidam & terminus. Ab eo poſtliminium dictum, quia eodem limine revertebatur, quo amiſſus fuerat.* Hæc Juſtinian Sic Græcis ἐπανελθὼν Gloſſ. Poſtlimen ἐπάνοδος Falſum eſt quod vetuſtiſſimi Juriſconſulti prodidere, in nomine poſtliminium ſpectari tantum præpoſitionem poſt, reliquum productionis eſſe caudam, liminium. Nam *poſtliminium* ut ex ſuperioribus patet, recte ex Latini ſermonis proportione dicitur ἡ ἐπάνοδος, ut contra *eliminium* ἡ ἔξοδος. Poſtliminii jus & religio ex Athenienſium fontibus derivatur, ut pleraque Romanorum alia Eodem jure apud Romanos erant, qui poſt liminio ab hoſtibus revertebantur, quo apud Athenienſes ii qui δόντ-

fuit, jure poſtliminii. equi, & mulli, & navis eadem ratio eſt, [1] poſtliminium receptum iis, quæ ſervi. quæ genera rerum ab hoſtibus ad nos poſtliminio redeunt, eadem genera rerum a nobis ad hoſtes redire poſſunt. cum populis liberis, & cum fœderatis, & cum regibus poſtliminium nobis eſt ita, uti cum hoſtibus, [2] quæ nationes in opinione noſtra ſunt, cum his . . . . . .

Poſtularia fulgura, quæ votorum, aut ſacrificiorum ſpretam religionem deſignant. peſtifera, quæ mortem, aut exilium oſtendunt. peremptalia, quæ ſuperiora fulgura, aut portenta peremunt. id eſt tollunt.

Paulus. Poſthumus cognominatur poſt patris mortem natus. Plautus in Aulularia: Poſt mediam ætatem qui mediam ducit uxorem domum: Si eam ſenex anum prægnantem fortuito fecerit; Quid dubitas, quin ſit paratum his nomen pueris Poſthumi?

Festus. Poreſtur. Scipio Africanus in ea, quæ eſt de imperio D. Bruti: & poteratur C. Gracchus in ea, qua uſus eſt, cum circum conciliabula iret.

Notæ.

ρόποτμοι & ὑστερόποτμοι dicebantur. Romani volebant eum cui tanquam mortuo juſta funerum facta erant, reducem limen inſiſtere. Quia funeſtari eo putabant tam limen utrumque, & ſuperum & infernum, ſi a mortuo calcaretur, quam & hominem ipſum. Nam & mortui in limine collocabantur, quod Græcis dicitur πτέγους νεκρῷ, idcirco tecto perforato in ædes admittebatur, ne ominoſum eſſet illi per januam ingredi, per quam tanquam elatus erat. Quod enim illi juſta facta erant, ob id tanquam elatus fingebatur. Athenienſes eos, quibus abſentibus funus factum erat, non prius ædes ingredi patiebantur, quam per ſinum laxæ ſtolæ mulier eum dimitteret, tanquam denuo renaſci videretur. Unde δευτερόποτμοι, hoc eſt δευτερογενεῖς. πότμος enim fatum naſcentis. Qui enim ſemel ex ædibus elati ſunt nunquam poſtea eas ingrediuntur, inde factum ut quos mortuos putaverant, aut quos nunquam redituros ſpetabant, cum reverterentur, ex orco eos rediiſſe dicerent. Artemidor. τὸ περὶ ἀποδημίας αὐτὶ τε φασὶ ἐξ ᾅδου ἀναβεβηκέναι. *Præter expectationem ſervatum dicimus ex orco rediiſſe.* Apulei. etiam lib. 11. *Confeſtim denique familiares & vernulæ, quique mihi proximo nexu ſanguinis cohærebant, luctu depoſito, quem de mea mortis falſo nuntio ſuſceperant, repentino lætati gaudio, varie quiſque munerabundi, ad meum feſtinant illico diutinum reducemque ab inferis conſpectum.* Qui locus plane ad hunc morem alluſit. Scal.

Poſtliminium receptum iis.] Facile crederem hæc verba male huc irrepſiſſe e gloſſemate ſcilicet. Sed occupavit doctiſſ. Cujacius. Obſervat. lib. 11. cap 23.

Quæ nationes in op.) Quæ deſunt in fine non poſſumus aſſequi. Forſan dixerat Feſt. Cæteras nationes in hac opinione fuiſſe cum iis eadem utilitas perveniret

Poſtularia.] Eadem & *poſtulatoria.* votorum aut ſacrificiorum ſpretam religionem deſignabant, eorum emendationem exigentia.

Poſtumus.] Sunt qui ſcribant *poſthumus* quaſi poſt humatum patrem natus. Sed ubique ſcribendum *poſtumus.* Eſt autem *poſtumus* ſeu *poſtimus*, a *poſterus* ut ab *inferus infimus* Et non tantum *poſtumus* dicitur qui poſt mortem patris, ſed etiam qui poſt factum teſtamentum vivo patre natus eſt, & qui poſt alios liberos ultimus gignitur. Verſus Plauti ſunt Aulul, act. 11 ſc. 1.

Poteſtur.] Lucret. lib. 3.

Potitium,

Potitium, & Pinarium Hercules, cum ad aram, quæ hodieque maxima appellatur, decimam boum quos a Geryone abductos abigebat Argos in patriam [1] profanaſſet, genus ſacrificii edocuit. quæ familia, & poſteri ejus non defuerunt decumantibus [2] uſque ad Appium Claudium Cenſorem, qui quinquaginta millia aeris gravis his dedit, ut ſervos publicos edocerent ritum ſacrificandi, quo facto Potitii, [3] cum eſſent ex familia numero duodecim omnes interierunt intra diem trigeſimum [4] Pinarius, quod non adfuit, ſacrificio, poſtea cautum eſt, nequis Pinariorum ex eo ſacrificio veſceretur.

Potitus ſervitute *ab antiquis dicebatur* qui ut *ait* Labeo, ſer*vitutem ſervit, tales conſuetudi*nes proxime Græci *moris. eodem modo* dicebantur ab antiquis *potitus hoſtium.* FESTUS. PAULUS.

Præbia, remedia.

NOTÆ.

Quod tamen expleri nulla ratione poteſtur.

Et Virg.

Quod fieri ferro liquidove poteſtur electro.

Potitium & Pinarium.] Potitiorum & Pinariorum familiam Herculis miniſtram fuiſſe vel pueris notum eſt. Vid. Virg. lib. 8 & ibid. Servium Vide & Dionyſ. Halicarn. lib. 1. de ara quæ proprie maxima dicebatur. Vide Serv. ad illud Virgil.

Hanc aram luco ſtatuit, quæ maxima ſemper
Dicetur nobis, & erit quæ maxima ſemper.

Et Ovid.

Conſtituitque ſibi, quæ maxima dicitur, aram.

Profanaſſet.] *Profanatum eſt quod in ſacrario pollutum.* Varr. lib. 5. de L L.

2. *Vſque ad App. Claud* Idem Livius lib. 9. cap. 29. *Eodem Appio auctore Potitia gens, cujus ad aram maximam Herculis familiare ſacerdotium fuerat, ſervos publicos miniſterii delegandi cauſſa, ſolennia ejus ſacri docuerat. Traditur inde dictu mirabile, & quod dimovendis ſtatu ſuo ſacris religionem facere poſſit, cum duodecim familiæ ea tempeſtate Potitiorum eſſent; puberes ad triginta, omnes intra annum cum ſtirpe extinctos: nec nomen tantum Potitiorum interiiſſe, ſed Cenſorem etiam Appium, memori Deum ira, poſt aliquot annos luminibus captum.* Hæc Liv. Vide *Potitium* infra. id. autem accidit ann. ab V. C. CDLXI.

3. *Cum eſſent ex familia numero.*] Lege. *Cum eſſent ea familia numero duodecim.* Scal.

4. *Pinarius quod non adfuit.*] Pinariis & Potitiis oſtenderat Hercules ut ſibi mane & veſperi ſacra facerent. Perfecto itaque matutino ſacrificio, cum circa ſolis occaſum eſſent ſacra repetenda, Potitius prior advenit, Pinarius poſtea extis jam redditis Unde iratus Hercules ſtatuit ut Pinariorum familia tantum miniſtra eſſet epulantibus Potitiis & complentibus ſacra. Unde etiam Pinarii dicti ſunt ἀπὸ τ πείνης *a fame*, nam ſenem illum Pinarium conſtat alio nomine eſſe nuncupatum.

Potitus ſervitute.] Recte ait id a veteribus Græco more uſurpatum, nam Græci ἐπαυρεῖν δουλείας vel ἐπαυρεῖν κακοῦ. Et ſane ἐπαυρεῖν κακοῦ, *potiri mali* dixit Heſiod. *potire aliquem ſervitutis.* Plaut. Amphitr.

— — — cum nunc potivit pater
Servitutis.

Potitus hoſtium idem capt.

Nam poſtquam meus re eſt potitus hoſtium.

Item.

Ergo poſtquam gnatus tuus potitus eſt hoſtium.

Sic *potitus eſt hoſtium* idem non Semel. Neque id mirum, *potiri* enim media vox eſt & tam de malis quam de bonis uſur-

FESTUS. *Prabia dicuntur curandi mali remedia videlicet qua curationis* cauſa *prabeantur.*

*Parare inter ſe munus dicebantur cum ſortitio fiebat a magiſtrati*bus P. R. *uter magiſtratus utramque rem* acere *deberet : autinter ſe comparabant de* rebus lege *mandatis.*

PAULUS. Præceptat, ſæpe præcipit.

FESTUS. Præceptar in Saliari carmine eſt, ſæpe præcipit.

Præciamitatores dicuntur qui flaminibus Diali Quirinali, Matriali antecedentes exclamant feriis publicis, ut homines abſtineant ſe opere, quia his opus facientem videre religioſum eſt.

PAULUS. Præclamitarores dicebantur, qui Flamini Diali, id eſt ſacerdoti J vis, antecedebant clamantes, ut homines ſe ab opere abſtinerent, quia hunc opus facientem vide re inreligioſum erat.

Præcias dicebant qui a Flaminibus præmittebantur, ut denunciarent opi-

NOTÆ.

patur ut *ſperare*, *pati*, &c.

Prabia dicuntur.] Præbia a præbendo, inquit Feſtus. idem tamen infra a prohibendo quod verum etymon. Sed legendum *proebia* per *oe*, vel quod magis placet *proebra*, ut ab inhibendo, *inebra*, ſic *proebra* a prohibendo. Sunt autem *proebia* ſeu *preebra*, τὰ ἀλεξίφθονα amuleta. Varr. lib. 6. de L. L. *Proebia*, velut Scal. *proebra*, a *prohibende uſitatum*, *quod ſint remedia in colle puereis*. Eandem vim habebant apud Græcos annuli qui dicebantur φυσικοὶ vel φαρμακῖται δακτύλιοι. Meminit Ariſtoph. in Plut.

Οὐδὲν προτιμῶ σοῦ. φορῶ γὰρ πριάμενον
Τὸν δακτύλιον τονδὶ παρ' Εὐδάμου δραχμῆς.
Nihili ego te facio, fero enim annulum.
Quam drachma emi ab Eudamo.

Parare inter ſe munus) Poſterior pars hujus capitis adhæſit poſt *pappi*. Locum adi.

Praciamitatores.] Lege *praclamitatores* ut infra. præciæ vel præclamitatores præcones erant per quos rex ſacrorum flaminesque denunciabant ne quid opus feriis fieret, de quo more ſic Servius: *Sunt enim aliqua qua ſi feſtis diebus fiant, ferias polluant : quapropter & Pontifices ſacrificaturi premittere calatores ſuos ſolent, ut ſicubi viderint opifices adſidentes, opus ſuum prohibeant : ne pro negotio ſuo & ipſorum oculos & cerimonias Deum attaminent :* Legendum autem hic : *antecedentes clamant.* Ceterum ſuſpicor præclamitatores quod viri docti ſubſtituunt, veram lectionem non eſſe. Hoc enim ut facerent inducti ſunt verbo clamandi quo Feſtus utitur in ipſa vocis expoſitione. At nos contra præciamitator non veram lectionem eſſe putamus, & legendum: *pracia metatores*, &c. Metatores ſunt προπομποὶ [illegible]. De quibus abunde in Auſonium. Præterea vox ſatis nota vel mediocriter docto. At *pracias* ipſos vocatos eſſe, infra poſt dicitur, ut dubium non ſit, quin legendum ſit ita ut emendamus. *Pracire* eſt præclamare, *cire*, clamare. Unde id explicans clamandi verbo utitur Feſtus. Præciæ, procalatores qui præmittuntur a flamine Propterea recte metatores exponit Feſtus, quia & metatores præmittebantur ad locum caſtris capiendum, & ad hoſpitia militibus paranda. *Scaliger.* Sed fruſtra eſt Scaliger, quamvis enim, verum ſit metatores ad locum caſtris capiendum præmitti ſolitos fuiſſe, non inde ſequitur præcias illos qui flamines præcedebant ut opifices prohiberent, metatores dici, nihil enim præciis illis cum metatoribus commune. Quare præclamitatores iidem qui præciæ.

Pracias dicebant.) Ut a *praclamitare praclamitatores* ſic *pracia* a *pracire* illi præcones dicebantur, nam *pracire*, præclamare, *cire*, clamare.

ficibus, manus abſtinerent ab opere; ne ſi vidiſſet ſacerdos facientem opus, ſacra polluerentur.

Præcidanea agna vocabatur, quæ ante alias cædebatur [1] item porca, quæ Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo juſta non feciſſet [2] id eſt glebam non objeciſſet: quod mos erat eis facere prius, quam novas fruges guſtarent.

Præcidaneam porcam dicebant, quam immolare erant ſoliti ante, quam novam frugem præciderent.

Porca Præcidanea dicitur *quæ ante immolari ſolet, quod* genus hoſtiæ quod *ante novam frugem præcideretur præcid*arium appella*bant*. FESTUS.

Placentæ libi quoddam genus vocatur ex tribus pul*tib. factum. alii dicunt genus pult*is cum tribus liba*mentis*.

Præcidere antecedere, id eſt ante immolare. PAULUS.

Præ ha ru ſus Verrius vocari ait ea remedia, quæ data Cæcilia uxor Tar- FESTUS. quini Priſci inveniſſe exiſtimatur, & immiſcuiſſe onus ſuæ, qua præcincta ſtatua ejus eſt in æde ſancti, qui deus Dius Fidius vocatur:

NOTÆ.

Præcidanea agna.] Præcidaneæ & ſuccidaneæ hoſtiæ non a præcidendo & ſuccidendo dictæ ſunt, ut infra putat Feſtus, ſed a præcedendo & ſuccedendo. Unde & præcidaneæ feriæ. Præcidaneum ſacrum, &c. Præcidanea hoſtia imitabatur Græcorum προτέλειαι, & quæ ſunt Ateio Capitoni *præcidaneæ feriæ*, Græcis ex προτέλειοι ἡμέραι. Succidanea, quæ ſuccedebat, cum priori hoſtia litari non poterat, adhibebatur. Vide *ſuccidanea*. pro præcidaneo dicebant etiam *præcidarium* ut *pedaneum* & *pedarium* & ſimilia.

1. *Item porca quæ Cereri mactabatur ab eo.*] Marius Victorin. lib. 1. Artis Grammat. *Qui juſta defuncto non fecerunt aut in faciendo peccarunt, his porca contrahitur, quam omnibus annis immolari oportet, antequam novam quaſi dapem mereat de ſe capere.* Gellius paulo Latius lib. 4. cap. 6. *Porca etiam præcidanea appellata, quam piaculi gratia ante fruges novas fieri cæptas immolari Cereri mos fuit, ſi qui familiam funeſtam aut non purgaverant, aut aliter eam rem quam oportuerat procuraverant.*

2. *Id eſt glebam non objeciſſet.*] Gleba illa in os ſolebat injici Cicero 2. de legibus: *Priuſquam in os injecta gleba eſt, locus ille ubi crematum eſt corpus nihil habet religionis.* Val. Max. lib. 5. cap. 3. *Poſt obitum nullam Atticæ regionis, quæ oſſibus ejus injiceretur, glebam invenit.* Inde Horat. Od. 27 lib. 1.

At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ
Oſſibus & capiti inhumato particulam dare.

Et hunc morem in Græcia fuiſſe teſtatur Ælian. in varia hiſtoria cap. 4. Νόμος καὶ οὗτος Ἀττικός, inquit, ὃς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου, πάντως ἐπιβάλλειν γῆν. i. *Lex etiam apud Atticos fuit, Quicumque in inſepultum cadaver hominis incidat, ſaltem ei terram injiciat.* Et hæc fuit veterum Romanorum ſuperſtitio ut ſi vel minimum os terra tegerent, cadaver integrum pro ſepulto haberetur. Quare iis qui peregre mortui erant, vel os vel digitum vel etiam crinem ſervabant cui pro toto corpore juſta fierent. Vide *membrum abſcindi*.

Porcam præcidaneam.] Hoc principium male hæſit poſt *popularia ſacra.* Sacrificii hujus porcæ præcidaneæ formulam ſuſe tradit, Cato de R. R. cap. 134.

Placenta.] Ex farina ſiliginea, caſeo, & melle. *Placenta*, a Græco πλακοῦντι, πλακοῦς.

Prædia rurſus.] Lege *proebia* vel *proebra*, & vide ſupra *præbia* Item infra, *Quæ Caia Cæcilia, &c.* Et *immiſcuiſſe Zona ſua.*

In æde ſancti.] Hoc eſt Herculis, qui

ex qua Zona periclitantes ramenta ſumunt ea vocari ait prædia, quod mala prohibeant.

Prædonulos Cato ὑποκοριστικῶς dixit in Epiſtularum. Quia ſæpe utiles videntur prædonuli.

PAULUS. Prædonulos ὑποκοριστικῶς. id eſt diminutive, idem Cato poſuit pro prædonibus.

Prædotiunt, præoptant.

FESTUS. Præfacturæ eæ appellabantur in Italia, in quibus & jus dicebatur, & nundinæ agebantur, & erat quædam earum reſp. neque tamen magiſtratus ſuos habebant. in quas legibus præfecti mittebantur quotannis, qui jus dicerent quarum genera fuerunt duo: alterum, in quas ſolebant ire præfecti quatuor ſex virum pro populi ſuffragio creati erant in hæc oppida Capuam, Cumas, Caſilinum, Vulturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Sueſſulam, Atellam, Calatiam, alterum in quas ibant quos Prætor urbanus quotannis in quæque loca miſerat legibus, ut Fundos, Formias, Cære, Venafrum, Allifas, Privernum, Anagniam, Fruſionem, Reate, Saturniam, Nurſiam, Arpinum, aliaque complura.

PAULUS. Præfericulum vas æneum ſine anſa patens ſummum, velut peluis, quo ad ſacrificia utebantur.

NOTÆ.

proprie *ſanctus* & *ſancus* vel *ſangus* dicebatur. Vide io voce *propter viam*.

Prædonulos.] Lege *prædonculos*. Si quis Latine ſcit, is non ignorat *prædonulos* Latinum non eſſe Hoc ex analogia Latinæ linguæ ſatis patet. Scalig. Ut a *latro, latrunculus*, ſic a *prædo, prædunculus* Sed Scaligerum falli puto. Recte enim a *prædo, prædonus, prædonulus* *Prædonus* autem recte ut *conturio, centurionus. Decurio Decurionus Epulo epulonus*, &c

Prædotiunt.] Puto ſcriptum fuiſſe *præoptinunt*, vel potius *præoptinant*. *Opto, optino: præopto, præoptino* Ut nego, negino: Doctiſſ Meurſius legebat *prædopiunt*: ab obſoleto *opio* uode *o, to*, ut ab *apio, apto*, &c *Præopiunt* d inſerto *prædopiunt*

Præfecturæ.] In quas præfecti mittebantur ut prætores in Provincias. Civitates autem quæ iniquæ ingratæ ve erga populum R. fuerant, ac fidem datam ſemel atque iterum ſefellerant, ubi primum io poteſtatem ditioocmque eraot redactæ, io præfecturæ formulam referebantur. Unde liquet præfecturarum cooditionem omnium fuiſſe duriſſimam, & a coloniarum & municipiorum fortuna diverſam. Aliquando tamen idem oppidum & præfectura & municipium fuit, ut Fundi Formiæ Cumæ, Acerræ, Anagoia, &c. Quæ præfecturæ erant quatenus in eas præfectus juriſdictionis cauſſa mittebatur oec io iis Magiſtratus ad jus diecodum creabantur: Muoicipia vero, quatenus jure civitatis, vel cum ſuffragio, vel ſine ſuffragio utebaotur.

In quas ſolebant ire.] Quæ egregiam antiquitatis cognitionem contioent, ea noo levibus meodis ioquinata ſunt. Suot autem hæc ex priſca ſcriptura: *In quas ſolebant ire præfecti quatuor viginti ſex virum num. pro populi &c* Lego: *in quas ſolebant ire præfecti, qui, auctor e viginti ſex virum numero, populi ſuffragio creati* Recte ſane oeque enim quicquam populus ſciſcebat ſine auctore. Itaque & leges auctore quodam ſemper ſciſcebat. Ex vocibus, *qui auctore*, factum erat *quatuor* mcodo ſatis proclivi ac propenſo. Scal. At Cujacius lib. 12 obſervat. cap. 24. *In quas ſolebant ire præfecti quatuor ex XVI. viri qui populi ſuffragio creati erant.*

Præfericulum.] In ſacrificiis taotum. Opis conſivæ eo utebantur. Non vero io

Digitized by Google

Præfericulum vas æneum *ſine anſa appellatur, patens ſummum ut* pelvis, *quo ad ſacrificia utebantur in ſacrario Opis* Conſivæ. FESTUS.

Præficæ dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductæ, quæ dant ceteris modum plangendi, quaſi in hoc ipſum præfectæ, Nævius: Hæc quidem mehercle opinor, præfica eſt, quæ ſic mortuum collaudat.

Præjurationes facere dicuntur ii, qui ante alios conceptis verbis jurant poſt quos in eadem verba jurantes tantummodo dicunt, Idem in me.

Præliares dies appellantur, quibus fas eſt hoſtem bello laceſſere, erant enim quædam feriæ publicæ, quibus nefas fuit id facere.

Præmetium, quod prælibationis cauſa ante præmetitur. PAULUS.

Præmetium dicitur quod ante metitur, qua*ſi præmeſſum prælibationis cauſa.* FESTUS.

Præmioſa, pecunioſa. PAULUS.

R, loco s. Cato ſæpe dixit ut contra s. arboſem, & arboſes, loco *s* dicebant *antiqui.* . . properie mari opus eſt. FESTUS.

NOTÆ,

quibuſvis aliis ſacrificiis ut male paulus. A *præferendo præfericulum*, quod in eo res ſacræ præferrentur: de Ope conſiva vide *opima*

Præficæ.] Gloſſar. præfica ἡ πρὸ τῆς κλίνης ἐν τῇ ἐκφορᾷ κοπτομένη. θρηνῳδὸς ἐπ' ἐκφορᾷ. quæ ante lectum plangit dum cadaver effertur. Lamentatrix. In Barbaticis inſtitutis & legibus, præficarum Ariſtoteles meminerat, quia Phryges proprie dicuntur *barbari*, eorum autem inventum *præficæ* & *Næniæ*. Papin. in Epicedio patris.

Vt pharias aliæ ficta pietate dolores,
Mygdoniesque colunt, & non ſua funera plorant.

Præficæ autem dictæ, quia præficerentur ancillis, quemadmodum lamentarentur. Varr. lib. 6. de L. L. Ubi hunc Plauti locum laudat ex Trucul. act. II. ſc. 6.

Sine virtute argutum civem mihi habeam pro præfica
Quæ alios collaudat, eapſe ſe vero non poteſt.

Ubi apte quidem Plautus verbo *collaudat* uſus eſt, & ut Nævius ſupra, quod viris doctis notatum oportuit illud enim rem non minimi momenti nos docet, nempe præficas laudes mortuorum cecinisse, unde recte pæana *canere* dictæ ſunt. Æſchyl. in Choephoris.

Παιᾶνα τοῦ θανόντος ἐξαυδωμένας.
Pæana mortui cantitantes.

Quod male reprehendit Scholiaſtes, cum & alii quoque Pæana in re funerea uſurparint, unde & doctiſſimus Heſychius, παιᾶνι ſτυγνῷ, inquit, θρηνητικῷ ὕμνῳ. Et ſane ut *Pæan*, qui primo in rebus tantum lætis canebatur, rebus etiam triſtibus accommodari paſſus eſt, ſic *Nænia*, cujus prima origo in re funerea, rebus lætis venire etiam aliquando conſuevit, ambo quaſi mutatis partibus. Vide *Nænia*

Præjurationes.] Cum publice juſjurandum præſtandum erat, adhibebantur qui præjurationes facerent, id eſt conceptis verbis ante alios jurarent. Poſt quos jurantes dicebant tantum *idem in me.*

Præliares dies.] Vide in voce *juſti dies.*

Præmetium.] Præmetium, frugum primitiæ, quod ſacrificii cauſſa ante præmetebatur. Lacones vocant προλογίαν. Quod Cereri offerebant poſt meſſem factam *floriſertum* vocabant. Vide in voce. *ſacrificium.* quod ante meſſem *præmetium* Gloſſ. *præmetivum* ἱερὸν θερισμοῦ δημητριακὴ θυσία. *Quod ante meſſem factam Cereri ſacrificium fit.*

R. loco s.] Hæc ſuo loco avulſa, ſed quo pertineant incertum eſt. In fine cer-

Præmioſam pecunioſam dixit Cato in oratione, quam ſcripſit . . . . impudentiam præmioſam.

Præneſte dicta eſt, quia is locus, quo condita eſt, montibus præſtet.

Paulus. Prænominibus feminas eſſe appellatas teſtimonio ſunt Cæcilia, & Tarratia, quæ ambæ Caiæ ſolitæ ſint appellari. pari modo Lucia, & Titia.

Præpetes aves dicuntur, quæ ſe ante auſpicantem, ferunt. nam præpetere dicebant pro anteire.

Festus. *Pullarium a pullis appellatum* quidam putant quia *non aliud, ſed hoc ei peculiare* eſt avem auſpicando *obſervare.*

Præpetes aves dicuntur quæ se *ante auſpicantem ferunt* nam antiqui præpetere *dicebant pro ante ire.*

Præpetes aves quidam dici aiunt, quia ſecundum auſpicium faciant prætervolantes. alii quod antea quam petamus, indicent aut quod prætervolent, aut ex Græco tractum putant, quod ante conſpectum volent

NOTÆ.

tum eſt legi debere *propeſi e maſi opus eſt.* Hiecoim s loco R.

Præmioſam.] *Præmioſum* pro *pecunioſo* veteres dicebant, quia commoda omnia & utilitates omnes *præmia* nuncupabant. Præmioſam igitur impudentiam dixerit Cato, quaſi nos diceremus, *une impudence lucrative, une impudence bien recompenſée* Sed puto Feſtum, quod pace ejus dictum ſit, miõus percepiſſe mentem Catonis, qui dixit præmioſam impudentiam, pro præmiatoria, id eſt magna, & qualem præmiatores præferre ſolent. Sunt enim præmiatores, nocturni prædones, Nonius in Agrypnantibus: *Nam in ſcena nos nocturnos cepit præmiatores tollere.* Vide Nonium in *præmiatores.* Et præmia e rebus furto ablatis. confecta pecunia, lucrum. Eleg. 2. lib 1.

Nec ſinit occurrat quiſquam qui corpore ferro
Vulneret, aut rapta. præmia veſte petat.

Præneſte] Idem Cato apud Servium. *Quia is locus*, inquit, *montibus præſtet, præneſte oppido nomen dedit* In montibus autem locatum Præneſte ex Strabone & aliis notum eſt. Unde Virgil. *Altum* vocat. *Quique altum præneſte viri*, ſed de Etymo diſſentit Servius: *Præneſte*, inquit, *locus eſt haud longe ab urbe, dictus* ἀπὸ τῶν πρίνων *id eſt ab ilicibus, quæ illic abundant.* Alii a Præneſte quodam Ulyſſis nepote dictum volunt.

Prænominibus.] Valerius: *antiquarum mulierum frequenti in uſu prænomina fuerunt, Rutilia, Caſelia, Rodocilla, Murcula, Burra a colore dicta; iſta prænomina a virilibus tracta ſunt, Caja, Lucia, Publia, Numeria* Sed vide Sigonium lib. 2. Emendat. cap. 35.

Pullarium.] De Pullario Cicero 2. Divinat. *Attulit in cavea pullos is qui ex eo nominatur Pullarius.* Et ad Plancum: *Recitatis literis oblata religio Cornuto eſt, pullariorum admonitu, non ſatis diligenter eum auſpiciis operam dediſſe.* Pullarius in Gloſſ. exponitur πουλλοκόμος, *pullos curans.*

Præpetes.] Servius lib. 3. Æneid. *Præpetes ſunt quæ ſecundo auſpicio ante eum volant qui auſpicatur, aves autem aut oſcines ſunt aut præpetes: oſcines quæ ore futura prædicunt: præpetes quæ volatu augurium ſignificant cum ſunt proſpera Sed præpetes aut ſuperiora tenent & præpetes vocantur: aut inferiora & dicuntur infera: præpetes autem ideo quia omnes aves priora petunt volantes.* Ubi ut vides ille *præpetes* a *præ* & *petere*, quod & Feſtus ſenſit. Sed en tibi ejuſdem Servii locum alterum non minus illuſtrem ad illud 6. Æn. *Præpetibus pennis, Præpetes autem*, inquit, *dictæ vel quod priora petant, vel ſummi volatus*,

Digitized by Google

noſtrum, inepte ſcilicet ex præpoſitione Latina componentes, & Græco vocabulo. ceterum poëtæ promiſcue omnes aves ita appellant.

Prærogativæ centuriæ dicuntur, ut docet Varro rerum humanarum libro ſexto, quæ tus . . . . . Romani . qui ignorarent petitores, facilius eos animadvertere poſſent. Verrius probabilius judicat eſſe, ut cum eſſent deſignati a prærogativis, in ſermonem res veniret populi de dignis, indigniſve, & fierent ceteri diligentiores. ad ſuffragia de his ferenda.

Praes eſt is, qui populo ſe obligat, interrogatuſque a magiſtratu, ſi praes PAULUS.

NOTÆ.

vel qua præ petit volatum, vel qua ſecundum auſpicium facit, Et quidam præpetes tradunt, non tantum aves dici quæ proſperius prævolant, ſed etiam locos quos capiunt, quod idonei feliceſque ſunt. Vnde bene Dædali pennas præpetes, quia de locis in quibus periculum metuebat, in loca tutiora pervenit. Quem Servii locum illuſtrat Gellius lib. 6. cap. 6. Ubi etiam docet præpetes aves L. Claro dictas videri quas Homerus τανυπτέρυγας appellat Iliad. τ. quod porrectis & patulis alis prætervolarent. Inde Gloſſ. præpetes ταvυπτέρυγες. *alis patula.* Cæterum Etymon Feſti & Servii a *præ* & *peto* mihi cæteris præſtat. Neque minus ſic locis quam avibus poſſit accommodari At Turnebus ait a πρηνής, quod eſt pronum ad labendum. Et *præpetero* a προπετής. Quod cenſet etiam Scaligerio Æetnam.

Prærogativa.) De iis, item illis quæ jure vocatæ dicebantur Aſconius & Livius. Auſonius in panegyrico ad Gratianum Auguſtum: *Valete modo claſſes populi, & urbanorum Tribuum prærogativa, & centuria iure vocata.* Liv. lib. 9. de Flavio ſcriba: *Fierique ſe pro tribu Ædilem videret.* Ego interpretor pro tribu, prærogativa tribu. Piſo de eodem: *Eundem prima tribus ædilem curulem renunciaverunt.* Eædem ergo prærogativæ tribus & primæ tribus Nam ita in legibus ferendis loquebantur. Sic initio legis cujuſdem in tabula Ænea: PRINCIPIUM. FUIT PRO. TRIBU. Item apud Frontinum: T. Quintius Criſpinus cos. populum jure rogavit, populuſque jure ſcivit in foro pro Roſtris a. d. IIII I. Eidus Julias. Tribus Sergia principium fuit pro tribu Sex. L. F. Varro, qui locus mendoſiſſimus editus eſt: Scaliger. Centuriarum ac tribuum comitialium aliæ ſunt jure vocatæ, Prærogativæ aliæ. Prærogativa una erat ſingulis comitiis ſortitione electa, quæ jure vocatis, id eſt cæteris omnibus prærogabatur, princepſque omnium, tametſi loco poſtrema vel media, in ſuffragium mittebatur. *Iure vocata* ſunt reliquæ omnes quæ ſuo gradu vocantur & ſuffragium ferunt. Prærogativa tribus ſeu centuria omen aliquod in ſe continebat. Tullius 1. de Divinat. *Prærogativam majores noſtri omen juſtorum comitiorum eſſe voluerunt.* Ideoque ejus in ſequentibus ſuffragiis ratio habebatur, non quod eſſet prima ut falſo quidam exiſtimarunt. Tullius 2. de Divin. *Haruſpices cum Tiberius Gracchus in Senatum introduxiſſet, propter repentinam mortem ejus, qui in prærogativa deferenda ſubito concidiſſet, non juſtum rogatorem conciliorum fuiſſe dixerunt.* Quod Feſtus refert ex Varrone & Verrio, id quidem verum eſt, ſed ſic tantum explicat cur introductæ fuerint prærogativæ, non vero quæ fuerint, neque cur ita appellatæ. In verbis Varronis legendum ex doctiſſ. Antonii Auguſtini judicio: *Quod ruſtici Romani, &c.*

Præs.] Feſtus ait prædem dictum eſſe, quod interrogatus a populo ſi *præeſſet*. Reſpondebat, *præs*, ſupple ſum. *Præeſſe* antiquitus ſignificat præſentem eſſe, παρεῖναι. Unde ſupereſt participium *præſens*. Auſonius autor valde bonus dignus qui meliore ſæculo natus fuiſſet, ait in ludicro diamsie ſeptem ſapientum:

Thales autem, ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα protulit.
Spondere qui nos, nexa quia præeſt, vetat.

Digitized by Google

Paulus. ſit, ille reſpondet, Praes.

Præſagire eſt prædivinare, præſipere. ſagax enim eſt acutus, & ſolers.

Præſagitio dicta, quod præſagire eſt acute ſentire, unde ſagæ dictæ anus, quæ multa ſciunt. & ſagaces canes, qui ferarum cubilia præſentiunt.

Festus. *Præſagitio dicta quod præſagire eſt acute ſentire, unde & ſaga anus dictæ quæ multa ſciant & ſagaces canes, quod ferarum cubilia præſentiant.*

Paulus. Præſiderare dicitur, cum maturius hiberna tempeſtas movetur, quaſi ante ſideris tempus.

Notæ.

Præſeſt, πάρεστι, Græcus interrogatus, *εἰ* πάρεστι, reſpondet potius πάρα quam πάρειμι. Sic Romanus interrogatus, *an præſes?* reſpondebat, *præs*, non, *præſſum*. Varro: *Itaque præs qui a magiſtratu interrogatus in publicum an præſeſt, a quo & cum reſpondet dicit præs.* Ita enim legendum apud Varronem, alioqui ſcio antea non ſatis perſpicuum neque Varronis, neque Feſti locum fuiſſe. Multorum ſcriptorum Latini nominis codices calamo exarati habent *præſeſt*, pro quo vulgati, *præſto eſt. Scaliger.* Sed veriſimilius videtur ut *præs* dicatur a præ. Ut ita dicatur qui præſto eſt, ut fidejuſſor. Quomodo & idem dicitur ἔγγυος, ab ἐγγὺς *prope, juxta*. Inde *compræs*.

Præſagitio] Cicero 1. de Divinat.

Præſagibat animus fruſtra me ire, cum exirem domo

Sagire enim ſentire acute eſt: ex quo Sagæ anus, quia multa ſcire volunt: & ſagaces dicti canes. Is igitur qui ante ſagit quam oblata res eſt, dicitur præſagire, id eſt futura ante ſentire

Præſiderare.] Προχειμάζειν, προχείμασις, *præſideratio*. Ut, ἀποχειμάζειν, *deſiderare* ἀποχείμασις, *deſideratio* Et ἐπιχείμασις, & μεταχείμασις *poſtſideratio*. Et hoc ita dicebant veteres, quia anni tempeſtates ſidera vocabant, & confectum ſidus, vel peractum hiemis, æſtatis ſidus dicebant. Scal. Sed fruſtra Scaliger. Notum eſt ortum & occaſum ſiderum fœdas tempeſtates ciere. Cum autem ſideris effectus Nempe tempeſtas cauſſam anteveniebat, præveniebat, id eſt ſideris ortum vel occaſum, anticipabat, hoc Græci προχειμάζειν dicebant, Latini *præſiderare* quod ante ſidus veniret. Id eſt *immaturius*. Inde & deſiderare dictum quod proprie finem tempeſtatis ſignificat, quaſi quod deſinit *ſiderare* id eſt χειμάζειν. Ut deferuere dicitur, quod feruere deſinit, & *detonare* quod deſiit *tonare*, ſic *deludere* ludi finem facere. Hinc deſiderari res dicitur quæ abiit, nec amplius extat. Ita ergo & deſiderare de ſidere confecto quod Græcis ἀποχειμάζειν poſtea traductum ad alia. *Sidus Vergiliarum & arcturi confectum* legere eſt apud Hirtium quod de anni tempeſtate non poteſt accipi, nempe *confectum ſidus* dicitur quod protſus eſt ἐν τῷ φανερῷ vel ἐν τῷ ἀφανεῖ, totum ſcilicet exortum vel abſconſum, ſedata jam tempeſtate, quam ortus vel occaſus ſideris excitaverat. Hinc illæ locutiones, *Moto ſidere nondum confecto* Plin. lib. 18. cap. 26. *Accedit confuſa rerum obſcuritas, nunc præcurrente, nec paucis diebus tempeſtatum ſignificatione, quod* προχειμάζειν *Græci vocant: nunc poſtveniente, quod* ἐπιχειμάζειν *Et plerumque alias citius, alias tardius cœli effectu ad terram deciduo, vulgo ſerenitate reddita confectum ſidus audimus.* Non aliter confectum ſidus dici ſolebat, quam ubi tempeſtas quæ ſideris erat *effectus, deciderat*, ac deſævierat. Ita Magnus Salmaſius in exercit. Plin. Sed notandum eſt quod ἐπιχειμάζειν dixit Plin. illud μεταχειμάζειν Vegetium dixiſſe. ἐπιχειμάζειν autem cum die legitimo & ſolenni naſcitur tempeſtas ita enim lib. 4. cap. 40. *Aut*

Præſidium

Præſidium eſt, quod pro utilitate & ſalute alicujus auxilii gratia præponitur ſubſidium, quod poſtpoſitum eſt ad ſubveniendum laborantibus.

Præſtinare apud Plautum emere eſt, id eſt emendo tenere.

Præſtitem in eadem ſignificatione dicebant antiqui, qua nunc dicimus antiſtitem.

Præſtolari dicitur is, qui ante ſtando ibi, quo venturum excipere vult, moratur.

Præteriti ſenatores quondam in opprobrio non erant, quod ut Reges ſibi legebant, ſublegebantque, quos in conſilio publico haberent: ita poſt exactos eos, Conſules quoque, & Tribuni Militum conſulari poteſtate conjunctiſſimos ſibi quoſque patriciorum, & deinde plebejorum legebant; donec Ovinia Tribunitia intervenit, qua ſanctum eſt, ut Cenſores ex omni ordine optimum quemque curiatim ſenatu legerent. quo factum eſt, ut qui præteriti eſſent, & loco moti, haberentur ignominioſi. FESTUS.

NOTÆ.

enim circa diem ſtatutum, aut ante vel poſtea, tempeſtates fieri compertum eſt, unde præcedentes προχείμασιν. *Naſcentes die ſolemnus,* ἐπιχειμάσιν: *ſubſequentes* μεταχειμασιν *Græce vocabulo nuncupaverunt.*

Præſidium.] Ut à *ſub* et *ſedendo ſubſidium* ita a *præ* & *ſedendo præſidium* Unde in Gloſſ. exponitur παραφυλακή, προφυλακή. Item præſidia, φυλακαί, φρουραί.

Præſtinare.] MS. codex: *apud Plautum praemere eſt.* Ut teſtatur Voſſ. Plaut. Capt. *Alium piſces præſtinatum abire.* Et Epidic. *Ut enim præſtines argento, priuſquam veniat filius* Item Pſeudol.

Ut piſcium quidquid eſt pretio præſtinem

Præſtinare & *deſtinare* a *præ* ſive *de* & obſoleto *ſtano* vel *ſtino*. In Gloſſis *præſtino* exponitur προορίζω *deſtino conſtituo prædeſtino.*

Præſtitem] A *præſto*, *præſtes*, ut ab *antiſto*, *antiſtes*. Hinc *Præſtites lares*, qui urbis ſunt cuſtodes. προεστῶτες.

Præſtolari] *Præſtum* a veteribus erat in uſu, à quo remanſit. *Præſto* adverbiale. παρεστηκώς *præſtulus* vel, ut antiqui ſcribebant, præſtolus. Inde *præſtolari*. *Præſtus*, ſeu præſtulus ἑτοιμος, προσκαρτερῶν, προσδοκῶν. Pro quo *præſens*, uſitatum, ut *præſens animus*. Gloſſarium *præſens* ἐμφανὴς καὶ ...., καὶ .... lege καὶ ...., id eſt *fortis*. Quod & .... quoque dicebatur. Scaliger. Alii tamen a *præſto* immediate *præſtolari* Beda de Orthographia. *Præſto per o ſcribendum non per V. unde præſtolari non præſtulari* In Gloſſ. præſtulari & præſtolari προσκαρτερεῖν, παραμένειν, προσδοκᾶν, ...

Præteriti] Unde unde hæc Verrius expiſcatus ſit, ea ſane antiquitati reip. Romanæ adverſantur. Tribuni enim militum conſulari poteſtate & cenſores eodem anno creati ſunt ut tradit Liv. lib. 4. nunquam igitur luſtrum Tribuni fecerunt, neque quemquam ſenatorem potuerunt præterire. Neque vero ſimile eſt conſules in conſilio publico eos tantum habuiſſe qui ſibi eſſent conjunctiſſimi, ut olim reges. Illud tantum credam, inquit Antonius Auguſtinus, cum luſtrum facerent, ſupplere Senatum potuiſſe ex iis qui ipſis forent conjunctiſſimi. Item illud: tunc præteritos, nulla adjecta notæ cauſſa, ignominia caruiſſe. Cenſores quoque idem initio feciſſe mihi ſit veriſimile. At poſtquam cauſſas enumerare cœperunt, minus honeſta cauſſa notam attulit gravem, hæc Antonius Auguſtinus. Sed fallitur vir doctiſſimus cum putat præteritos ſenatores ante ſubſcriptas cauſſas cur præterirentur, ignominia caruiſſe. nam ex animadverſionibus Cenſoriis quibus cauſſæ ſemper ſubſcriptæ, ſola ſenatorum præteritio excipienda, cui rationem adſcribi haud ita veteris inſtituti fuiſſe ex Livio notum eſt, & antea ignominia deformatos ſenatores qui præteriti fuerant in hiſtoriis legas. Porro præteriti ſenatores dicebantur quorum nomen Cenſores initio cenſuræ ſenatum

PAULUS. Prætexta pulla nulli alii licebat uti, quam ei qui funus faciebat.

FESTUS. *Pratexta pulla nulli* alii licebat uti, quàm *ei, qui funus faciebat. Idem* jus magiſtratus h*abebat, qui in aliquo* loco publico lud*os faciebat nam is pratexta* utitur. ſcribam hab*ere ſolet, propter eos* quos facit ludos.*pratexta jus datum eſt item Conſu*libus & Prætoribus vota *nuncupantib. ob ign*orantiam ſacrorum *aſcitorum. Iſ.dem da*tum eſt uti emit votum *aliquod ſolventib.* quod autem Valerius Vica*nus cum uteretur pu*ra ex ſenatu improba*ri cœptus eſt.*

PAULUS. Prætextæ appellantur, quæ res geſtas Romanorum continent ſcriptas. Prætextatis nefas erat obſceno verbo uti ideoque prætextatum appellabant ſermonem, qui nihil obſcenitatis haberet.

NOTÆ.

legentes, præteribant in recitando non appellabant, ſubticebant & eo velut tacito indicio cenſebantur loco moti, nec nomen eorum ultra in albo ſenatorum.

Pratexta.] Ait Feſtus nulli alii licuiſſe prætexta uti quam ei qui funus facetet, magiſtratibus item & iis qui ludos faciebant. Et verum eſt Liv.lib 34. ſect. 7. *Purpura viri utemur. pratextati in Magiſtratibus, in Sacerdotiis: liberi noſtri pratextis purpura togis utentur, magiſtratibus in coloniis municipiisque, hic Roma infimo generi magiſtris vicorum toga pratexta habenda jus permittemus; nec id ut vivi ſolum habeant tantum inſigne. ſed etiam ut cum eo crementur mortui.* Vides prætextatos magiſtratus tam Romæ quam in municipiis & coloniis, ſacerdotes etiam & magiſtros vicorum qui ludos compitalicios faciebant: vide Sardi venales. Magiſtros etiam collegiorum prætexta uſos apud Pedianum ex Cicerone legere eſt quia ſcilicet ii etiam ludos faciebant Præterea ſenatores prætextati ludorum Romanorum diebus, apud Ciceronem . . Philipp. ut & prætextatæ mulieres nonis caprotinis apud Varronem lib. 5. *Nona Caprotina, quod eo die in Latio Iunoni Caprotina mulieres ſacrificant. & ſub caprifico faciunt, & e caprifico adhibent virgam. Ob hoc toga pratexta data eis.* Infra cum ait Feſtus Conſulibus & Prætoribus vota nuncupantibus & ſolventibus prætexta jus datum, videtur velle factum fuiſſe uſum purpuræ, ideo magiſtratibus conceſſum non tam jure magiſtratus, nam & Tribunis conceſſus fuiſſet, qui auctore Plutarcho prætexta non utebantur, quam ludorum & votorum cauſſa, ut optime notavit Scaliger. Res enim ſacræ ludi, & vota illa quæ nuncupabantur in ob ignorantiam ſacrorum aſcitorum Scaligero videntur eſſe, quæ Prætor aut Conſul vovebat, ſi quis minus rite & per ignorantiam committens, novam religionem contraxiſſet. Ideo autem Valerius Vicarius t. Vici magiſter ex ſenatu improbatus eſt quod cum ludos compitalicios faceret, pura toga non prætexta uteretur. In verbis Feſti in fine pro *iſdem datum eſt uti emit* reſcribo: *Idem datum eſt uti ea &, &c*, vel cum Urſino *utitem*. lego etiam infra: *Valerius Vicanus tum uteretur*, &c. *tum*, id eſt cum vota ſolveret.

Pratexta.) Pro *pratextata*. Sup. fabulæ. Horat.

Et qui pratextas & qui docuere togatas. Id eſt prætextatas. Fabulæ argumento Romano, aut togatæ aut prætextatæ. Comœdiæ quidem *togata*: Tragœdiæ autem *pratextata*. Afranius & Titinius Togatarum poëtæ dicuntur: Ennius, Pacuvius, Accius, prætextatarum. Nam Ennius Scipionem, Pacuvius Paulum, Attius Brutum & Æneadas ſeu Decium tragœdias docuerunt. Ergo non mediocriter errant qui ad hunc Feſti locum, item ad locum *togatarum*, togatas de togatis viris: prætextas de pueris ac puellis prætextatis compoſitas fuiſſe annotarunt. Ipſi viderint an Scipio, Brutus, Decius qui ſe devotavit, pueri habendi ſint: & an Lucretiam cum ſe interficeret, puellam putandum ſit. Hæc ſunt viris & graviſſimis & magni in literis nominis indigna. Ratio in promptu eſt. Toga populi eſt & populare argumentum comœdiis. Prætexta magiſtratuum, quæ ſunt

Prætextum ſermonem quidam putant dici, quod prætextatis nefas ſit obſceno verbo uti. alii quod nubentibus depoſitis prætextis a multitudine puerorum obſcena clamentur. Festus.

Prætor ad portam nunc ſalutatur is, qui in provinciam Proprætore aut Proconſule exit. cujus rei morem ait fuiſſe Cincius in libro de Conſulum poteſtate talem. Albanos rerum potitos uſque ad Tullum Regem: Alba deinde diruta uſque ad P. Decium Murem Cos. populos Latinos ad caput Oetentinæ, quod eſt ſub monte Albano conſulere ſolitos, & imperium communi conſilio adminiſtrare. Itaque quo anno Romanos imperatores ad exercitum mittere oporteret juſſu nominis Latini compluces noſtros in Capitolio a ſole oriente auſpiciis operam dare ſolitos. Ubi aves addixiſſent, militem illum, qui a communi Latio miſſus eſſet, illum, quem aves addixerant, Prætorem ſalutare ſolitum, qui eam provinciam obtineret prætoris nomine.

Prætoria cohors eſt dicta, quod a Prætore non diſcedebat. Scipio enim Africanus primus fortiſſimum quemque delegit, qui ab eo in bello non diſcederent, & cetero munere militiæ vacarent, & ſeſquiplex ſtipendium acciperent. Plautus

Prætoria porta in caſtris appellatur, qua exercitus in prælium educitur. quia initio Prætores erant, qui nunc conſules, & ii bella adminiſtrabant: quorum tabernaculum quoque dicebatur prætorium.

NOTÆ.

graviſſimæ perſonæ, & cothurno non ſocco apiæ. vel quod, ut ait Aſconius in prætura urbana, prætexta honeſtorum erat, toga viliorum. Scal. Sed vide *Togatarum*.

Prætextum ſermonem.] Priorem Feſti ſententiam ineptus mutilator amplexus, quia ſcilicet falſa eſt. Prætexti ſive prætextati ſermones, prætextata verba, verba obſcæna, qualia erant ea quæ puellis nubentibus depoſitis prætextis a multitudine puerorum canebantur. Vide Feſcennini. Sueton. Veſpaſ. 22. *Erat enim dicacitatis plurimæ, & ſic Scurrilis ac ſordida, ut ne prætextatis quidem verbis abſtinaret.* Vide Macrob. lib. II. Sat. cap. 1. Eadem verba nupta ab eadem ratione ſupra vocavit Feſtus. Et *veneris vocabula* Varro in Agath. *Virgo de convivio abducatur. Ideo quod majores noſtri virginis acerba aures Veneris vocabulis imbui noluerunt.* De prætextis depoſitis quas Fortunæ Virginali deponebant, jam ſupra.

Prætor ad portam.] Quæ porta ab eo Salutaris dicta. Vide *Salutaris*. Infra legendum ut in vet. cod. *Albanos rerum potitos uſque ad Tullum regem, Alba deinde diruta uſque ad P. Decium Murem, Coſſ. populos Latinos ad caput Ferentina. quod eſt ſub monte Albano, &c.* Ait Diruta Alba uſque ad Decium Murem populos Latinos Conſules conſulere fuiſſe ſolitos ad caput Ferentinæ, & imperium communi conſilio adminiſtrare. Ferentini autem conventus Latinos populos habuiſſe ex Livio lib. 1. notum eſt. *Ad caput* autem *Ferentina.* Supple *aqua.* Sic Livius lib. 1. ſec. 51. de Turno: *Dejectus ad caput aquæ Ferentinæ.* Caput aquæ, id eſt *fons.* Horat. Od. 1. lib. 1.

— — *Nunc ad aquæ lene caput ſacræ.*

Prætoria cohors.] Initio Prætores erant qui deinde conſules, ii bella adminiſtrabant & ab iis *Prætoria cohors*, quæ ad prætorum tutelam, *porta Prætoria* in caſtris quæ Prætorium ſpectabat, & ipſum *prætorium*, Prætoris tabernaculum dictum, quæ nomina poſt deletum ipſum Prætorum nomen uſurpata. Sub conſulibus ſcilicet & imperatoribus. Ad exemplum prætoriæ cohortis quæ in exercitu ad tutelam Imperatoris Auguſtus novem Prætorianorum cohortes fecit, quæ & poſtea auctæ ſunt.

Digitized by Google

Prævaricatores a pretergrædiendo ſunt vocati.

FESTUS. Prandicula, jentacula

Prandicula antiqui dicebant, quæ nunc jentacula.

PAULUS. Prandium ex Græco . . . eſt dictum. nam meridianum cibum cœnam vocabant.

Precem ſingulariter Cato dixit.

FESTUS. Precem ſingulariter idem (Cato) in ea, quæ eſt de conjuratione.

Præſan . . . porca dicitur, ut ait Veranius, quæ familiæ purgandæ cauſa Cereri immolatur. quod pars quædam ejus ſacrificii fit in conſpectu mortui ejus, cujus funus inſtituitur.

Prima, aut ſecunda hora ducant ſponſalibus: ominis cauſa, ut optima, ac fecundiſſima eveniant.

PAULUS. Prima, aut ſecunda diei hora cauſa ominis ſponſis tribuebatur.

Primanus Tribunus erat, qui primæ legioni Tributum ſcribebat.

FESTUS. Primanus Tribunus apud Catonem in ea, quæ eſt contra Thermum de

NOTÆ.

Prævaricatores.] Optime Feſtus *a prætergrediendo* *Varicare* enim eſt ingredi ambulare Gloſſ. Iſidori, *Varicat, divertit ambulat.* Item, *varicavit, ambulavit.* *Prævaricari* eſt prætergredi quod proprie de aratoribus dicitur qui a recto ſulco divertunt & inde tranſlatum in forum. Plinius lib. 18. cap. 19. *Arator, niſi incurvus, prævaricatur Inde tranſlatum hoc crimen in forum. Ibi itaque caveatur. ubi inventum eſt.* Prævaricator igitur in foro opponitur vero accuſatori & is dicitur qui dum fingit ſe accuſare, id agit potius ut reus abſolvatur Gloſſ. *prævaricor*, καταφίημι τῷ ὑπόδικῳ, id eſt, ſummitto me reo Item. *Prævaricor tibi* παραφθέγγομαί σοι. *Adludo tibi.* Et hoc fiebat vel tranſeundo dicenda, vel leviter attingendo quæ ſunt ſæpius inculcanda infigenda. Plinius Junior Epiſt. 20 lib. 1. *Alioqui prævaricatio eſt, tranſire dicenda. Prævaricatio etiam curſim & breviter attingere, quæ ſint inculcanda, infigenda, repetenda.*

Prandicula] Prandium & prandiculum pro jentaculo ut & olim apud Græcos δεῖπνον Vide *Cœna.*

Prandium] Vocem Græcam quæ hic deſideratur ἔνδιον eſſe putavit Canterus Var lect. lib. 4. cap. 28. Ex Plutarcho lib 8. Sympoſ. Probl. 6 Sed fruſtra Nam ἔνδιον Plutarchus non πρωϊνὸν, *matutinum,* ut hic Feſtus de prandio. ſed δειλινὸν, id eſt *veſpertinum.* Melius igitur Scaliger qui ex eodem Plutarcho ſupplet πρωὶ id eſt, mane. Nam pro πρωὶ Dores dicebant πρὰν, & inde prandium niſi dicas cum Voſſ. Prandium eſſe a πρὰν & ἔδω, edo, quod mane edatur. Et hoc magis placet quam quod olim Cæſar Scaliger qui *prandium* dici putavit a *paratum* quia iterum ad opus parati eſſent illico Vel quod olim Keckermannus qui a *perendinis reliquiis* prandium deduxit, quas veteres mane comederent, lautius veſperi unaq; cum aliis cœnaturi.

Precem] Et Terent. And. 3. 4.

Nihil eſt preci loci relictum, jam perturbavit omnia.

Horat. Od. 2. lib. 1.

— — — prece qua fatigent
Virgines ſancta.

Et Od. 35.

Te pauper ambit ſollicita prece.

Et alibi plus ſemel

Præſan ,] Optime ſupplevere viri docti, *Præſentanea porca dicitur &c.* Ex Victorini libro de orthographia qui præſentaneam appellat porcam illam quæ præſenti mortuo immolabatur.

Prima aut ſecunda.] Lege ex Epitome: *Prima & ſecunda hora diei dicata ſponſalibus* Ideo autem prima & ſecunda hora ſponſalibus dicata, quod illud tempus veteres auſpicatiſſimum putabant

Primanus tribunus.] Quæ hic deſunt re-

ſuis virtutibus. . . . .

Primig*entus ſulcus dicitur qui in nova urbe* condenda tau*ro & vacca imprimitur, quod genus* jumenti, velut exer*citum adhibebatur.* .

. . . utrimque media *p.* . . . .

. . . lari judicio, qui & ip*ſe* . . . .

Primigenius ſulcus dicitur, qui in condenda nova urbe, tauro, & vacca deſignationis cauſa imprimitur. PAULUS.

Primneſius, palus, ad quem funis nauticus religatur, quem alii ronſillam dicunt.

Primordia, principia.

Principalis caſtrorum porta nominatur, quod in eo loco eſt in quo principes ordines tendunt.

Priſcæ Latinæ coloniæ appellatæ ſunt, ut diſtinguerent a novis, quæ poſtea a populo dabantur. FESTUS.

Priſci Latini proprie appellati ſunt ii, qui prius quam conderetur Roma, fuerunt. PAULUS.

Priſcus Tarquinius eſt dictus, quia prius fuit, quam Superbus Tarquinius.

NOTÆ.

jecta videntur poſt caput ſequens. Nihil tamen hic video neque ſatis conjicio, unde explicatio quam in ſua Epitome Paulus addidit. Ejus enim nulla veſtigia in reliquiis Feſti. Primanorum mentio apud Tacit. lib. 18. *Primani ſtratis una & viceſimanorum principibus aquilam abſtulere.*

Primigenius] Quæ ſequuntur videntur fuiſſe verba Catonis quæ a ſuperiori capite divulſa ſunt. Porro de more, ſulco mœnia deſignandi Varr. lib. 4. *Oppida condebant in Latio Etruſco ritu multa. Id eſt. Junctis bobus tauro & vacca interiore aratro circum agebant ſulcum: hoc faciebant religionis cauſſa, die auſpicato ut foſſa & muro eſſent munita, terram unde exculpſerant, foſſam vocabant, & introrſum factum, murum; poſtea quod fiebat orbis, urbs.* M. Cato. *Captato augurio qui urbem novam condebat, tauro & vacca arabat, ubi araſſet murum faciebat, ubi portam volebat eſſe aratrum tollebat, & portam vocabat.* Et alibi paſſim. Primigenius autem is ſulcus dictus quod per eum opus inciperent.

Primneſius.] *Prymneſius palus* ατ. *μνήσιος* a πρύμνα puppis quod funis per puppem ad eum deligaretur. Funis ipſe etiam πρυμνήσιον *prymneſium* dicebatur. Fulvius Urſinus cum nollet palum illum prymneſium dici, ſed tantum funem, locum integrum ſic mutabat. *Prymneſium, funis nauticus, quo navis ad palum religatur, quem alii tonſillam dicunt. Sed,* fruſtra.

Principalis.] Portæ in caſtris quatuor, ad unum quodque latus una. Inter eas prima *prætoria.* Quæ vicina & a tergo Prætoris. Duæ laterales & proximæ portæ, *Principales* ita dictæ quod ibi tendant principes ordines, capita & apices caſtrorum, ut tribuni, præfecti, primique centurionum: Quarta *Decumana* a Cohortibus decimis ibi tendentibus. Ea oppoſita eſt Prætoriæ & averſa ab hoſte. Eadem *Quæſtoria* olim dicta.

Priſca Latina colonia.] A Latino Silvio Albanorum rege deductæ. Liv lib. 1. ſec. 3. *Is Æneam Silvium creat, is Deinde Latinum Silvium, ab eo Coloniæ aliquot deductæ, Priſci Latini appellati.* Eodem poſtea colonias Priſcus deduxit. Vide. Sanates. Infra pro *dabantur*, tentabat merula, *deducebantur.* Sed nihil neceſſe.

Priſci Latini.] Vide notam ſup. iidem dicti Caſci Ennio.

Quam primum Caſci populi genuere Latini.

Priſcus Tarquinius.] Cum Feſto conſentit Dionyſius qui ait Priſcum dictum

Priſtina, velut priuſtina, dictum eſt.

FESTUS. Priſtina, velut pri*ſtina: ſic prior & alia* ejuſmodi dicti*tabant, ab eo quod eſt prius.*

PAULUS. Priſtinum ab eo venit, quod eſt prius. pari modo & prior.

Priuatæ vocabantur feriæ ſacrorum propriorum, velut dies natales.

FESTUS. Privatæ feriæ vocantur ſacrorum propriorum, velut dies natales, operationis, denecales.

PAULUS. Privato ſumptu ſe alebant milites Romani pæne ad id tempus, quo Roma eſt capta a Gallis.

FESTUS. *Privato ſumptu* ſe alebant mili*tes Romani antequam ſtipendia* mererentur, quod in *conſuetudine fuit pene ad id* tempus, quod fuit pau*lo antequam Romana civitas* capta eſt a Gallis, *a quo tempore ſine publico ſtipendio* milites non fiebant.

PAULUS. Priveras, mulieres privatas.

FESTUS. *Priveras mulieres* priv*atas dicebant* . . . . tur *de* . . . . .

PAULUS. Privignus dictus, quod ante, quam mater ſecundo nuberet, eſt progenitus pri enim antiqui pro præ dixerunt.

NOTÆ.

quia major natu erat quam Tarquinius Superbus. Falſum eſt igitur quod tradit Livius lib. 1. ſect. 34. Parentes ejus urbem ingreſſos Lucium Tarquinium Priſcum nomen edidiſſe. Ut & optime Sigonio animadvertium. Sed quid ſi eum a Priſcis Latinis quo Colonias deduxit Priſcum dictum fuiſſe putemus? Neque enim Priſci poſt colonias eo a Priſco deductas dicti, ut quidam videntur exiſtimare, nam priſcos ante Romam conditam fuiſſe ſupra & Feſtus & Livius ſatis oſtendunt. Dicti autem Priſci quod prius fuerunt.

Priſtina.] Legendum uti ex epitome quivis videt, *priſtina velut priuſtina.* Quamvis priſtinus non a prius ut putat Feſtus, ſed a *pris* quod a Græco πρίν. A *Pris, priſtinus,* ut a *cras, craſtinus. Prius* etiam a *pris.*

Privata feriæ.] Macrob. lib. 1. Satur. *Sunt præterea feriæ propriæ familiarum, ſunt ſingulorum, ut natalium fulgurumque ſuſceptiones, item funerum atque expiationum.* Quæ Feſti locum illuſtrant. Infra *Operationes Denecales,* conjunctim legit Urſinus. Quod mihi non placet. per operationes autem ſacrificia intelligenda, *operari* enim & *facere* pro ſacrificandi verbo veteres uſurpabant. Virg. *Lætis operatus in herbis.* Horat. *Prodeat juſtis operata Divis* Vide *ſacer mons.*

Privato ſumptu.] Liv. lib. 4. ſect. 59. *Additum deinde* (an. v. c. 349. ante captam urbem a Gallis an. 17.) *omnium maxime tempeſtivo principum in multitudinem munere, ut ante mentionem ullam plebis tribunorumve, decerneret Senatus ut ſtipendium miles de publico acciperet, quum ante id tempus de ſuo quiſque functus eo munere eſſet*

Priveras.] *Privus, priverus,* ut *Iovis, Ioveris, Apollinis, Apollineris* & alia.

. . . . . . *tur de* . .] Schedæ . . . *tur pro* . . . . . . videtur Feſtus de privigno: forſan: *Privignus dicitur pro progenitus.* Forſan etiam Græcam vocem Feſtus adduxerat Latinis literis ſcriptam: *Privignus dicitur progonos quaſi pragenitus.* Sic in Gloſſ. *Privignus* πρόγονος. Neque tamen placet *privignum* eſſe a πρόγονος ut putavit Caninius ſed a *pri* pro *præ* & antiquo *geno* niſi malis cum Beda eſſe a *privus* & *geno* quaſi *privo genitus*, i. ſeorſum ex alio ſcilicet, vel alia conjuge genitus, quo ſenſu & Græcis dicitur ἄμφος ab ἀμφὶς quod eſt *ſeorſum.*

Digitized by Google

Privivio es prius ſingulis.

FESTUS. PAULUS.

Privos privaſque antiqui dicebant pro ſingulis. ob quam cauſam & privata dicuntur, quæ uniuſcujuſque ſint. hinc & privilegium, & privatus: dicimus tamen & privatum, cui quid eſt ademptum.

Pro ſignificat in, ut pro roſtris, pro æde, pro tribunali. Pro ponitur etiam pro amplificando, ac palam faciendo, ut prodi, provoca, protrahe, propelle. alias pro privandi facultate, ut in propudio, prohibendo; quia utrumque abnuit in his eſſe pudorem, poteſtatemque. alias aliud pro alio, ut pro pecunia, pro prædio, Proconſule. alias pro admiratione ut pro Juppiter. alias pro ante, ut pro oſtio. alias pro in, ut promittere barbam, & capillum.

FESTUS.

In compoſitione ponitur pro amplificando, ac palam faciendo: ut prodi provoca, pro *pelle . . ponitur alias pro privandi facultate ut in propudio, prohibendo, quia utrumque abnuit in his eſſe pudorem. poteſtatemque. alias ali*ud pro alio, *ut pro pecunia pro prædio, pro conſule.* alias pro *admiratione ut pro Iupiter. Accius* in Melani*ppo pro Iupiter* . . . . . .
manu *omnium* . . . . . .
Plautus in cond*alio* . . . *alias* pro *ante ut pro* oſtio; alia*s pro in, ut dicimus promittere barb*am, & capillum.

Pro cenſu claſſis Juniorum Ser. Tullius cum dixit in deſcriptione centuriatum, accipi debet in cenſu, ut ait M. Varro in libro ſexto rerum

NOTÆ.

Privivio os prius.] Schedæ: *Privivio os privis id eſt ſingulis.* Lege: *Privoes privis id eſt ſingulis. Privoes privis*, ut *oloes*, *olis. Pilumnoe*, Pilumni *poploe*, popli. Scal.

Privos privaſque.] Offendit me quod apud Ciceronem pro hac voce *privatum* ſubſtituerint. Ut in ea pro domo: *Vetant leges ſacratæ, vetant* XII. *Tabulæ leges privis hominibus irrogari.* At hodie legunt *privatis*. Item tertio de legibus: *Tantum majores in poſterum providiſſe: in privatos homines leges ferri noluerunt.* Cum Cicero ſcripſerit *in privos homines*. Subjicit enim *id eſt enim privilegium*. Poſtea interpretatur: *ferri de ſingulis niſi centuriatis comitiis noluerunt.* Vide Gell. lib 10. cap. 20. Scal. ſed vide Cujacii obſervat. lib. 15. cap. 18 *Privus* autem eſt cujuſque proprius, ſuus. Horat. lib. 1. Ep. 1

> *Nauſeat & locuples, quem ducit priva triremis.*

Livius lib. 7. *Milites ſingulis bobus in præſentia: duplici frumento in perpetuum: binisque privis tunicis donati.* Eſt autem a *πρίω* emo quia quod quis emit is ſibi illud proprium fecit. & inde pro ſingulo, unico, ſolitario *privus* dictus. Liv. lib. 30. *Fecialibus poſtulantibus Senatus conſultum factum eſt, in has verba: ut privos lapides ſilices privaſque verbenas ſecum ferrent.* Et Lucil.

> *Culcitulæ accedunt privæ centonibus binæ.*

A *privus* eſt *privatus* & *privare*. de *privilegio* infra.

In compoſitione ponitur.] Male hic Pauli & Feſti verba cohæſerunt: ſuperiora ſunt Pauli, Feſti quæ ſequuntur ſed ita ſupplenda. *Pro ſignificat in, ut pro roſtris pro æde pro tribunali. in compoſitione ponitur*, &c. In illis *pro æde* fallitur Feſtus neque enim ibi *pro* ſignificat *in* ſed *ante* ut infra *pro oſtio*. Sed vide Gellium lib. 11. cap. 3.

Pro cenſu claſſis juniorum.] Id eſt, *in cenſu*. & hæc Tullii regis verba intelli-

Digitized by Google

humanarum. ſicuti pro æde Caſtoris, pro tribunali, pro teſtimonio.

Pro ſcapulis cum dicit Cato, ſignificat pro iniuria verberum. nam complures leges erant in cives rogatæ, quibus ſanciebatur pœna verberum. his ſignificat prohibuiſſe multos ſuos civis in ea oratione, quæ eſt contra M. Cœlium: Si em percuſſi, ſæpe incolumis abii. præterea pro republica, pro ſcapulis, atque ærario multum Reipub. profuit.

PAULUS. Pro ſcapulis cum dixit Cato, ſignificavit pro injuria verberum.

Pro ſententia, ac ſi dicatur in ſententia, ut pro roſtris, id eſt in roſtris.

FESTUS. Proædificatum dicitur, quod ex privato loco proceſſit in publicum ſolum.

Probi, velut prohibi, qui ſe a delinquendo prohibent.

Probrum, ſtuprum, flagitium, ut Attius in Helenibus: qui, niſi probrum, omnia alia indelicta æſtimant. Cæcilius in Davo: Ea tum compreſſa parit huic puerum, ſibi probrum.

PAULUS. Probrum, ſtuprum, flagitium.

FESTUS. Probrum virginis Veſtalis, ut capite puniretur; vir, qui eam inceſtaviſſet verberibus necaretur: lex fixa in atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio conſumpta eſt, ut ait M. Cato in ea oratione, quæ de auguribus inſcribitur. Adjicit quoque virgines Veſtales ſacerdotio exauctoratas *quæ inceſti damnatæ, vivæ defoſſæ ſunt, quod ſacra veſta matris polluiſſent, nec tamen, licet nocentes, extra urbem obruebantur: ſed in Campo proxime portam Collinam, qui ſceleratus appellatur.*

PAULUS. Procalare, provocare, ex Græco καλεῖν, id eſt vocare. unde Kalendæ, ca-

NOTÆ.

geoda de diſtributione centuriarum in qualibet claſſe. Nam ſex popul Romani claſſes in centum & nonaginta tres centurias diviſit Tullius. Vide Dionyſium lib. 4. & Liv. lib 1. Tullii verborum ſenſus: *In cenſu claſſis juniorum centuria ſint totidem, &c.*

Pro ſcapulis] In verbis Catonis: *Si em percuſſi*. Legendum *hoſtem percuſſi*. Et id prior vidit Scaliger. Ratio hujus corruptelæ eſt quod cum priores duæ literæ *ho* in exemplari non apparerent, ex reliquis *ſtem* disjunctis fecere *ſi em*. Pro *profuit* lege *profui*.

Proædificatum.] Idem opinor eſſe quod *projectum, provolans* Græcis προ[illegible]. Vide *Meniana*.

Probi] Velut prohibi. Nam & *probere* dicebant pro prohibere, Lucret. lib. 1.

Nam ſive eſt aliquid quod probeat, officiatque.

Probrum.] Quaſi *prohibrum* quod prohibere a nobis debemus. Et non tantum de ſtupris & flagitiis. Ut Plaut 1. 2.

Atque inſimulabit eam probri.

Et Sueton. Cæſ. 43. *Diremit nuptias prætoris viri, qui digreſſam a marito poſt biduum ſtatim duxerat, quamvis ſine probri ſuſpicione.* Sed etiam de qualibet alia turpitudine. P. Africanus de multa. *Omnia mala. probra, flagitia, quæ homines faciunt in duabus rebus ſunt malitia atque nequitia*

Qui, niſi probrum.] Hic verſus Attii plane Stoicum decretum eſt, οὐδὲν κακὸν εἰ μὴ αἰσχρόν. *Nullum malum niſi probrum.* Scal

Probrum virginis) Optime ait Sacerdotio exauguratas poſtea damnatas vivas defodi. Nam inſimulatæ virgines primo decreto pontificum ſacris abſtinere jubebantur. Deinde facto judicio, vivæ defoſſæ. Vide *ſceleratus campus*.

Procalare.] Vide *Calatores*. Vide etiam lumnia,

Digitized by Google

ſomnia, calones, caculæ, & calatores.

Procalato, provocato.

Procalato, provocato, & procitato etiam uſurpari ſolet. FESTUS.

Procapis, progenies, quæ ab uno capite procedit. PAULUS.

Procari, poſcere. unde procaces meretrices, ab aſſidue poſcendo: & proci uxorem poſcentes in matrimonium. Procari, poſcere eſt. unde & proci, & meretrices procaces, & verbum procas, id eſt, poſcis. FESTUS.

Procat dicebant, pro poſcit.

Procedere dicebant interdum pro ſuccedere, interdum pro porro cedere. PAULUS.

Procedere interdum ſuccedere, interdum pone cedere.

Procellunt, procumbunt. FESTUS.

Procera, prolixa, & in longum producta, quaſi ex cera ob ejus facilitatem. PAULUS.

Proceſtria dicuntur, quo proceditur in muro. Ælius proceſtria ædificia dixit eſſe extra portam. Artorius proceſtria, quæ ſunt ante caſtra, etiam qui non habent caſtra, propugnacula, quibus pro caſtris utuntur, ædificant.

Procincta claſſis dicebatur, cum exercitus cinctus erat Gabino cinctu confeſtim pugnaturus. Vetuſtius enim fuit multitudinem hominum, quam navium, claſſem appellari.

NOTÆ.

calula & *calones* & Feſti inconſtantiam vide ſi illa Feſti ſunt. Sed fruſtra eſt etiam Feſtus cum ait *calumnia* a *calare*. Eſt enim a *caluor*, id eſt fruſtror, decipio. A ſupino *calutum*. Vide Chariſium & Priſcianum.

Procalato.] Vide *procitant*.

Procapis.] Gloſſ. Iſidori. *Procapibus, proximis. Procapis, proximus.*

Procari.] A προὶξ, dos, donum, ſtipes. προΐσσω peto manum extendo inde *procor* uxorem peto. Inde & *precari*, ut pro *apollo*, *apello*, &c. a *procari* meretrices dictæ *procaces*. Servius 1. æn. *procax proprie petax eſt. Nam procare eſt poſcere, unde & proci petitores dicuntur. procax*, Græcis προΐκτης. Vide Nonium. alii tamen a *procando*, provocando, laceſſendo.

1. *Procari poſcere eſt.*] Hæc a ſuperioribus disjungenda, ſunt enim verba Feſti.

Procat.] Livius Ægiſtho.

Quin, quod parere vos majeſtas mea procat,
Toleratis, extemploque illam deducitis.

Procedere.] In fine legendum ut in epitome *porro cedere*. Id eſt progredi.

Procellunt.] Puto Feſtum ante oculos habuiſſe locum Plauti qui eſt in milite 3. 1.

Procellunt ſe & procumbunt dimidiati, diem appetunt.

Procellunt id eſt *movent*. A *cello* quod a κέλλω, κινῶ moveo.

Procera.] A *pro* & *cera* quod ineptum eſt. Procerus *eſt* a *procer*, quod a *procus* vel potius a *pro* & *cerus*, *ſanctus*, id eſt magnus. Sive a *pro* & *cerno*. vel a προὺχων eminens Æolice προύχηρ, *procer*. vide *procum*.

Proceſtria] In MS. *Procaſtria* & ita Gloſſ. *Procaſtria*. οἰκήματα πρὸ παρεμβολῆς. Item *Procaſtria*. οἱ πρὸ παρεμβολῶν τόποι.

Procincta claſſis.] Quis fuerit cinctus Gabinus vix demonſtrari poſſe arbitror ita ſuper eo variant ſcriptores. Ser-

Ccc

Procinctam claſſem, id eſt, paratam ad bellum militum multitudinem, Diali Flamini videre non licuit.

FESTUS. Procincta claſſis *dicebatur*, *exercitus ad* prælium inſtructus, & para*tus*: *quem diali Flamini vi*dere non licet: anti*qui enim procinctum militem* dixerunt, ut nunc quoq*ue cum exercitus inſtruct*us eſt. procincta ant*em ideo quod togis incincti* ad pugnam ire ſoliti *fuerint*. *Unde & teſtamen*ta in procinctu fieri *dicta quod faciunt ad pugnam ituri*.

PAULUS. Procitant, provocitant. citare enim vocitare eſt. unde procet & prociet.

FESTUS. Procitare ſæpe prolicere, id eſt, producere.

PAULUS. Procitum teſtamentum dicebatur, veluti procatum, provocatum, id eſt, irritum, ac ruptum. Procitum, cum prima ſyllaba corripitur, ſignificat petitum. Livius: Matrem procitum plurimi venerunt.

Procubitores dicuntur, qui noctu cuſtodiæ cauſa ante caſtra excubant: cum caſtra hoſtium in propinquo ſunt.

FESTUS. Procubitores dicuntur fere velites, qui noctu cuſtodiæ cauſa ante caſtra excubant, cum caſtra hoſtium in propinquo ſunt. ut M. Cato in eo, quem de re militari ſcripſit.

Proculinat, promittunt ait ſignificare Antiſtius de jure pontificali libro nono.

PAULUS. Proculiunt, promittunt.

Proculum inter cognomina eum dicunt, qui natus eſt patre peregrinante a patria procul. Proculos ſunt qui credant ideo dictos, quia patribus ſenibus, quaſi procul progreſſis ætate, nati ſunt.

NOTÆ.

vius 7. Æneid. *Incincti ritu gabino*, *id eſt*, *toga purpura caput velati*, *parte ſuccincti*. Idem lib 7. *Gabinus cinctus eſt*, *toga ſic in humerum rejecta*, *ut una ejus lacinia a tergo revocata*, *hominem cingat*. Iſidor. lib. 19. cap. 24 *Cinctus Gabinus eſt cum ita imponitur toga*, *ut lacinia qua poſtrinſecus rejicitur*, *attrahatur ad pectus*, *ita ut ex utroque latere pictura pendeant*, *ut ſacerdotes gentilium faciebant*

Procinctam claſſem.] Gloſſ. *Procinctum*, ὅταν εἰς πόλεμον συγκαλῶνται: Id eſt, *Quando ad prælium convocantur*. Vide *Claſſis* & *in procinctu*.

Procitant.] Lego infra: *procit & prociet*. Et ſi fulſam eſt quod ait Paulus: Nam a *cieo* voco eſt *cito* unde *procito* Gloſſ. *procitat*, προκαλεῖται.

Procitare.] *Prolicere*, id eſt. *provocare*, *producere*.

Procitum.] A *procito*. Et infra *procitum*, petitum pro *procatum*. Verba Livii ex veteri Odyſſea, ex illo Homeri.

Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται.

Procubitores.] Qui procubant cuſtodiæ cauſſa. Gloſſ. *procubitor*, φρουρός.

Proculinat.] MS. *voculinant*. A proculio. Quod infra in Epitome Paul. Niſi ex illo hic etiam malis *proculiunt*. Suſpicatur Voſſius, ut *promittere*, quod eſt προτείνειν ſumitur pro *pollicere*, quia qui ſpondet, verbis aliquid in longum movet ac mittit, ita *proculio* dici quia quis *procelit* ſive procellit hoc eſt verbis longe dimovet, mutato *e* in *u*. Meurſius vero legebat, *proculinunt*, *promunt* Pro *proculiunt ſicut*, *obinunt*, *ferinunt*, *ſolinunt*.

Proculus.] A *procul*, *proculus*, ut Græcis, a τῆλε *procul* τηλύγετος cujus etiam duplicem notionem tradit Euſtath. τη-

Procum patricium in deſcriptione (ceas ſi umquam fecit Ser. Tullius, ſignificat procerum. ii enim ſunt principes. nam proci dicuntur, qui poſcunt aliquam in matrimonium, Græce μνηστῆρες. eſt enim procare, poſcere, ut cum dicitur. in judice conlocando ſi alium procas; nive eum procas. hoc eſt poſcis, unde meretrices procaces. Festus.

Prodegeris, conſumpſeris, prodideris, ut Cæcilius in Hymni de prodigere eſt, cum nihil habeas, te inridier & Plautus in Nervolaria: [1] productæ prodigium eſſe in amatorem addecet.

Prodigere eſt conſumere, unde & prodigus fit. Paulus.

Pro lidiſſe, tempus longius feciſſe.

Prodidiſſe non ſolum in illis dicitur, qui patriam hoſtibus prodiderunt, ſed etiam tempus longius feciſſ· ut Cato: Te C. Cæcili diem prodidiſſe militibus legionis tertiæ, cum proditionem non haberent. Festus.

N o t æ.

[illegible] Id eſt: *Puer ultimus & parentibus ætate provectis natus, vel procul peregrinanti patre natus*

Procum patricium.] Lege, ut viri Docti: *in deſcriptione claſſium quam fecit Ser. Tullius ſignificat procerum.* Procum patricium, pro procorum patriciorum. Ut *fabrum*, pro *fabrorum*. *Procorum* autem pro *procerum*. Hinc intelligendus, locus ille Ciceronis de oratore ad Brutum *Jam, ut Cenſoriæ tabulæ loquuntur, fabrum & procum audeo dicere, non fabrorum & procorum.* Ea voce uſus eſt etiam Plautus in Pœnulo.

Nequicquam hos procos mihi elegi.

Procos, id eſt *proceres* Ironice de procis & procare vide *procari*.

Prodegeris.] Lego: *Prodegeris, conſumpſeris, perdideris. Prodigere* eſt porro agere, id eſt conſumere, perdere inde *prodigus* ut infra *prodigua hoſtia* quæ totæ conſumuntur. Et *prodigus*, bonorum conſumptor. Plaut. Aulul. 2.8.

— — *Feſto die ſi quid prodegeris,*
Profeſto egere liceat, niſi peperceris.

A *prodigus, prodigitas* Lucil. & *prodigentia* Tacit. Infra in verſu Cæcilii legendum *inridier*.

1 *Producta prodigium.*] Legit Scaliger. *Pollucte prodigum eſſe amatorem addecet.*

Vetus Cod. — — *eſſe in m' amatorem,* &c.

Prodidiſſe.] Prodita res & prodicta pro eodem dicitur. Liv. lib 38 *Cum invidiam & certamina cum Tribunis proſpiceret die longiore producta in Liternum conceſſit.* Male vulgo producta. lib. 3. *In carcerem eſt conjectus, eique Tribunus diem prodixit.* Et. *Adeoque conſtantia ſua & Tribunos obſtupefecit & plebem, ut diem ipſi ſua voluntate producerent.* Lege *prodicerent*. Paulo poſt, *antequam producta dies veniret moritur.* Lege *prodicta*. Sed & apud Gellium corruptum invenies. Porro & apud Livium & *prodita die* legitur. Lege in verba Catonis: *Te C. Cæcili diem prodidiſſe militibus legionis tertiæ cum proditionem non haberet.* Proditionem magiſtratus dicitur habere, quomodo & vocationem & prehenſionem, hoc eſt prodendi, vocandi, præhendendi jus In vetuſtiſſima lege fracta extant veſtigia prodictæ diei his verbis: *Ex hace lege tribuendi cauſa prodeixerit, is uti quod recte factum eſſe volet facito.* Scalig prodere, porro dare: & non ſolum decipere, deſerere ſed & in lucem edere, poſteris tradere. Item *prodere* eſt proferre producere Terent and 2. 1.

— — *Ut aliquot ſaltem nuptiis prodat dies*

Et *prodita dies*, dies producta Sed falſus eſt Scaliger qui tradit *prodita dies* idem eſſe quod *prodicta*. Nam *prodita* eſt prolata. At *prodicta* eſt prædicta, prænuntiata. In verbis Catonis optime Scal. *cum proditionem non haberet.* Proditionem ha-

Prodigia, quod prædicunt futura: permutatione G litteræ. nam quæ nunc C appellatur, ab antiquis G vocabatur.

Prodigiatores, haruſpices prodigiorum interpretes.

PAULUS. Prodigiatores, prodigiorum interpretes.

Prodiguæ hoſtiæ vocabantur, quæ conſumuntur; unde homines quoque luxurioſi prodigi.

FESTUS. Prodiguæ hoſtiæ vocantur, ut ait Veranius, quæ conſumuntur: unde homines quoque luxurioſi, prodigi.

Prodinunt, prodeunt, ut Ennius annalium lib tertio: Prodinunt famuli, tum candida lumina lucent.

PAULUS. Prodit non ſolum, in apertum exit, ſignificat; ſed etiam porro it.

Prodit, memoriæ porro dat, & fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, ut Ennius: Non in ſperando cupidi rem prodere ſummam.

FESTUS. Prodit, memoriæ porro dat, & fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, ut Ennius lib. ſexto decimo: Non in ſperando cupide rem prodere ſummam.

Produit, porro dederit, ut eſt in lege cenſoria: PORTICUM SARTAM, TECTAMQUE HABETO, PRODITO. alias prodiderit.

Profanum eſt, quod fani religione non tenetur.

NOTÆ.

bere magiſtratus dicitur ut *vocationem*, *prehenſionem* id eſt, jus prodendi, vocandi, præhendendi. Sic ſpectionem & nuntiationem in auguralibus, jus ſpiciendi & nunciandi. Vide *ſpectio*.

Prodigia.] Lege inſtaex Voſſio: *Nam qua nunc g appellatur ab antiquis c vocabatur.* Ait *prodigium* eſſe quaſi *prodicium* a prædicendo, quia quæ nunc *g*, antiquis erat *c*. Et huic Feſti etimo adſentit etiam Tullius. Vide ſupra io *menſtrum*. Sed diſſeotit Nonius: *Prodigium autem*, ioquit, *ſemper peſſimum eſt, dictum quaſi porro adigendum.* Ergo *prodigium* quod porro agatur quaſi *prodagium*. Favet quod ſecunda in *prodigium* corripitur quæ *produceretur* ſi a *prædicendo*. Sed fallitur Nonius cum ait *prodigium* ſemper eſſe peſſimum. Nam eſſe de bono Virgil. 5. Æneid.

— — Nunc tempus agi res,
Nec tantis mora prodigiis.

Ubi Servius: *Ecce, inquit, prodigium de bono.*

Prodigua.) Vide *prodegeris*.

Prodinunt.] *Prodeo, prodino*, ut *redeo redino*. Vide *redinunt*.

Prodit.] Prodit memoriæ, poſteris, porro dat, item fallit, deſerit perdit. A *prodo* vide ſupra *prodidiſſe*. *Prodit*, procedit, a *prodeo*

Produit.] In lege tamen cenſoria quam ut exemplum Feſtus producit, nulla mentio vocis *produit*. Legebat Scaliger. PORTICUM SARTAM TECTAMQUE PRODUIT. Mihi omnia legis verba quæ Feſtus prodit ſana videntur, ſed ejus tantum membrum deeſſe. Suppleo: PORTICUM SARTAM TECTAMQUE HABETO PRODITO. NEI PRODUIT. Jubet lex conductorem porticum ſartam tectamque a Cenſoribus accipere, & abſoluto locationis tempore, eandem ſartam tectam prodere, ni *produit* id eſt prodiderit multa ei dicatur. Vel quid ſimile. Poterat etiam & ſcriptum fuiſſe CUM PRODUIT. Id eſt cum prodiderit, ut cenſores, cognoſcant, judicent, probent. Et ita hanc legem cenſoriam quæ ad hoc viros eruditos torſit ſartam tectamque a nobis proditam, doctis ſpero gratum fore.

Profanum.] Hic locus peſſime diſtra-

Profanum, quod non eſt fanum. Plautus: Sacrum, an profanum habeas, parvipenditur. PAULUS.

Porriciam pro porrojiciam, maxime de extis dicebant antiqui: Plautus in Pſeudolo: Atque in *manib. exta teneam ut porriciam*, interea loci. *porricitur autem foculo* ariſque quod conſecran*dum eſt deo, dicandumque*, contra id conſumi*tur in ſacro, quod eſt profanatum*, ut Verrius eo*dem libro, de ſignificatione verb*orum, ſint dicta libere; *ſi qua contra dixero, nam* arbitrabatur ob eam cauſ*am porrici exta aris & fo*culo, quia prophana ea quoque, id eſt deo dicta, conſumere eſt neceſſe. Cujus opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime neceſſe eſt. cum propoſitum habeam ex tanto librorum ejus numero intermortua jam, & ſepulta verba, atque ipſo ſæpe confitente nullius uſus, aut auctoritatis præterire, & reliqua quam breviſſime redigere in libros admodum paucos. ea autem, de qui- FESTUS.

NOTÆ.

ctus. hiatus enim qui poſt *progenerum* apparent huc pertinebant. Locum adi Profanum proprie eſt quod ex religioſo & ſacro in hominum uſum converſum eſt. Servius ad illud 12. Æn

Quos contra Æneada bello fecere profanos

Profanum, inquit, *proprie dicitur, quod ex religioſa re in hominum uſum convertitur.* Et *at poſtea dicendo bello fecere profanos, docuit profanum eſſe quod a religione in uſum hominum tranſiit, ſacro profanum contrarium, ut feſto, profeſtum, fano, nefaſtum. Ergo non omne quod ſacrum non ſit, profanum, ſed quod ſacrum fuerit & deſierit* Verum illud non ſemper a veteribus obſervatum, qui ſæpe profanum dixere de eo quod nunquam ſacrum fuerat.

Porriciam.] Hunc Feſti locum nemo homo intelligat, qui tamen unius literulæ immutatione planus fiet. Lego: *contra id conſumitur in ſacro quod eſt profanatum. At Verrius eodem libro de ſignificatione verborum (ſint dicta libere ſi qua contra dixero) arbitrabatur, &c.* Illud *nam* quod in ſchedis ita apparent *na*, a voce *arbitrabatur* natum puro reduplicata priori ſillaba *ar arbitrabatur*. Primo quid ſit *porricere* exponit Feſtus. Item quid intelligendum ſit cum dicitur id conſumi in ſacro quod eſt profanatum. Deinde Verrium reprehendit quod arbitrabatur ob eam cauſſam porrici exta aris & foculo quia profana ea quoque, id eſt, ut ipſe Verrius interpretabatur, deo dicta conſumere erat neceſſe. Et optime quidem Feſtus neque enim, ut Verrius putavit, quæ deo porriciebantur ea *profana*, ſive *profanata* dicta, neque ea aris & foculo porrecta, quod ea conſumere erat neceſſe. Verum id quod deo offerebatur *porrectum* dictum, reliquum omne unde illud *porrectum* detractum, *polluctum* & *profanatum* dicebatur, quia cum Deo ſacrum & fanatum fuiſſet, porrecta tantum eorum parte, populo, ſpectatoribus apponebatur & ab iis conſumebatur, unde quod e ſacro & religioſo in hominum uſum cedebat *profanum* & *profanatum* dictum. Idque ut clarius fiat, iterum inculcandum & infigendum: *Pollucere* apud veteres Romanos erat dapem apparare ac dedicare, ſacrificale convivium in Deorum honorem, puta Jovis, Herculis, inſtruere. Ex eo quod in Dei aram ſive foculum ex ſacrificii ritu conjectum erat, id *porrici* proprie dicebatur. Macrob. lib. 3. cap. 2. *Ex diſciplina aruſpicum porriciendi verbum ſacrificantibus eſt ſolenne, ſicut Veranius ex primo libro Fabii Pictoris, ita diſſertationem hujus verbi exſecutus eſt: Exta porriciunto, Diis danto in altaria aramve, focumve, eove, quo exta dari debebunt.* Poſtquam illud porrectum fuerat, reliquum omne ſacrum eſſe deſinebat & proprie *polluctum & profanatum* dicebatur, quia a populo &

bus diſſentio, & aperte, & breviter, ut ſcieto, [1] ſcripta in his libris meis invenientur. inſcribuntur: PRISCORUM VERBORUM CUM EXEMPLIS.

NOTÆ.

ſpectatoribus conſumebatur. Plaut. Rudent. ſc. ult.

— — — ſpectatores vos quoque ad cœnam vocem

Ni daturus nihil ſim, neque ſit quidquam polluéti domi.

Neve adeo vocatos credam vos eſſe ad cœnam foras.

Et Stich v. 4.

Hodie pollucttura, præter nos, jam dabitur nemini.

Polluctturam vocat, quod ſupra *polluctum*. Varro, etſi minus quid *profanum* eſſet intellexit, tamen ita rem declarat ut omnem dubitandi locum tollat. Verba ejus, quia nemini hactenus intellecta, ſive adeo declarata, non piget adſcribere. *Hinc prophanum eſt*, inquit, *quod ante fanum id eſt conjunctum fano: hinc profanatum quod in ſacrario polluctum, atque inde Herculi Decuma data ab eo eſt, quod ſacrificio quodam fanatur, id eſt ut fani lege ſit. Id dicitur polluctum quod a porriciendo eſt fictum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta ſunt Herculi in ara, tum pollutum eſt. Ut cum profanum dicitur, id eſt proinde ut ſit fani factum. Itaque ubi olim fano conſumebatur omne quod profanum erat, ut etiam fit, quod Prætor urbanus quotannis facit, cum Herculi immolat publice juvencam.* Hæc Varro, cujus poſtrema verba quia per librariorum negligentiam unius & alterius literulæ immutatione & corruptione non leviter ſunt deformata, ita emendari debere certum eſt: *Cum enim ex mercibus libamenta porrecta ſunt Herculi in ara, tum pollutum eſt, & tum profanum dicitur, id eſt proinde ut ſit fani factum. Itaque ibi olim in fano conſumebatur. &c.* Sed quia emendationum omnium tum demum ratio vera eſt & aperta, cum, quæ antea indiſſolubilia erant, ea nullo negotio diſſolvuntur & enodantur, videamus viris ne doctis hæc noſtra emendatio probanda ſit an exigenda. Ait Varro. *Quod in ſacrario polluceiur, & ſacrificio quodam fanatur, ut ad inſtar fani ſit, poſtquam inde Herculi decuma eſt data, omne id profanatum & polluctum dicitur.* Huc uſque verbis Varronis ſatis inſiſtimus: pergit: *Id omne autem dicitur polluctum a porriciendo voce efficta. Nam cum ex dapibus libamenta porrecta ſunt Herculi in ara, tum polluctum eſt, id eſt, tum pollucta reliqua daps dicitur, & tum etiam dicitur profana, id eſt, &c. Itaque ibi in fano conſumebatur omne id quod prophanum erat, &c.* Nunc Varronis verba luce ipſa clariora, unde ſat ſcio nemo aliter ſe ſatis expediat. Et certe maxime Reipublicæ literariæ intereſat ut ne hic locus Varronis & alter Feſti diutius in tenebris lateant. Varro quidem ut ſuperius diximus non ſatis intellexit quid proprie eſſet *profanum* cum ait dici *profanum, proinde ut ſit fani factum*. Et eo graviter lapſus eſt quod *fanatum* inter & *profanatum* nullum diſcrimen ſtatuit, quod maximum eſſe facile evincunt quæ hic a nobis poſita ſunt, & ex veterum fere omnium autoritate comprobatur. Meminerint igitur Latinitatis & rituum Romanorum ſtudioſi minime viris doctis credendum eſſe cum audacter affirmant, quæ porriciebantur ea *pollucta* & *profanata* dicta, cum contra *profana* ſive *profanata*, & *pollucta* tum demum dicta ſint omnia ſacrificalia illa convivia poſtquam eorum projecta erat pars aliqua quæ proprie *porrici* dicebatur. Nam *polluctum* id dicebatur quod populo exponebatur, quod non fiebat niſi poſt ejus partem aliquam porrectam. Inde apud Plaut. Rudent.

— — — Non ſum pollucta pago

Potiri ut me abſtineas manum.

Pollucta pago, id eſt, *pago expoſita*. Et in Curculione.

Quod quidem mihi polluctus virgis ſervus, &c. Servus polluctus virgis facete dicitur *virgis ſubjectus* expoſitus. Non vero, ut interpretatur Camerarius, virgis cumulatus; neque enim ara Herculis omni eſculentorum & poculentorum genere erat referta, ut ipſe putavit ſed eorum parte aliqua quæ *porrici* proprie dicebatur.

1. *Scripta in his libris meis.*] Lege: *Inſcripta in his libris meis invenientur. qui inſcri-*

Digitized by Google

Profeſti dies dicti, *quod ſint procul a religione numinis* divini. Cæcilius *quod facimus pro feſto feciſti* tantundem *feſtivo die item Affranius* in Privigno, *æque pro feſto .contra cum celebras.* •

Profeſti dies procul a religione numinis divini. PAULUS.

Profeſtum diem dicebant, qui feſtus non erat.

Profeſtum eſt facere, tamquam profanum facere, id eſt, quod eo die, qui dies feriarum non eſt, facere, vel, ut quidam dixerunt, pro eo facere velut feriæ non ſint; aut id facere, quod feriis fieri non liceat. Itaque diem profeſtum, diem ſine feriis eſſe. FESTUS.

Profundum, quod longe habet fundum. PAULUS.

Profundum dicitur id quod altum eſt, ac fund*um longe habet. Pacuvius* in Modo. neq*ue profundum.* FESTUS.

Profuſus ſuper mo*dum ſumptuoſus dicebatur* Terentius in Adelph*is*, *profundat, perdat, pere*at, nihil ad me. *Alias abjectus jacens,* & Pacuvius in Teu*cro profuſus gemitu murmuro* occi ſtians ruat.

Profuſus ſupra modum ſumptuoſus. Terentius profundat, perdat, pe- PAULUS.

NOTÆ.

buntur, &c. Neque dubium eſt quin ita ſcripſerit Feſtus. Sed libri ii interciderunt. Nam quod docti viri putant Feſtum de his, quos in manu habemus, loqui & peccant ipſi & alios in errorem inducunt. Nam neque Feſtus hos libros, qui extant, vocaſſet ſuos, cum ſint Verrii. Neque in iſtis libris inſtituit reprehenſionem Verrii, præterquam in locis admodum paucis, idque obiter. Neque paucos hos libros vocaſſet, cum ſupra 19. ſcripſerit. Neque hæc eſt horum librorum inſcriptio, cum a Macrobio vetere autore, *de verborum ſignificatione* citentur. His & pluribus rationibus, atque adeo tenore verborum Feſti inductus quilibet poteſt advertere libros PRISCORUM VERBORUM CUM EXEMPLIS non eſſe eoſdem cum his noſtris DE VERBORUM SIGNIFICATIONE. *Scaliger.*

Profeſti dies.] Opponuntur diebus Feſtis. Et dicti *profecti* quod *pro* id eſt *procul*, a feſtis ſunt. Integrum locum Afranii hic affert Nonius in voce *profeſti*. *Quæ feſtivo facere nos ſolemus die, quotidiano opere promiſces omnia, æque profeſta concelebras focum* Legit Scaliger.

Quæ nos ſolemus facere feſtivo die,
Quotidiano opere promiſces omnia
At quæ profeſto contra: cum celebras focum.

Ait Afranius. Quæ nos facimus diebus feſtis, tu diebus profeſtis omnia permiſces. At quæ nos profeſtis facimus tu id omne diebus Feſtis cum celebras focum. Nam diebus, Feſtis Deorum focus celebrabatur.

Profeſtum facere.] Deeſt *facere licet* vel quid ſimile. Senſus eſt: *Profeſtum facere eſt tanquam profanum facere, id eſt facere quod eo die, qui dies feriarum non eſt, facere licet.* Hic intelligere videtur Feſtus profeſtum facere eos dictos qui feſtos vitiabant, id eſt qui diebus feſtis illud agebant quod quotidiano opere tantum licebat

Profundum] Diomedes capite de præpos. *Pro præpoſitio ſignificat porro, ut cum profundum dicimus pelagus, ut cui porro fundus ſit.* Vide *altum.* Servius ad illud 1. Æneid. *Cælumque profundum. Profundum autem*, inquit, *& ſublime dicitur.* Item: *Et ſicut hic profundum in altitudinem, ſic alibi faſtigia in infima parte.*

Forſitan & ſcrobibus quæ ſint faſtigia quæras.

Profuſus] *Profundo* eſt largiter fundo, unde *profuſus*, *δαπανηρὸς* ſumptuoſus. Gloſſ. profuſa, *ἡ ἀφειδής*. Item profundo humi fundo, unde profuſus, humi fuſus abjectus. In verſu Pacuvii legendum puto.

Profuſus gemitu murmure occentans ruat.

reat, nihil ad me attinet. alias abjectus, jacens. Pacuvius: Profuſus gemitu, murmure.

Progenerum appellat avus neptis ſuæ virum.

FESTUS. *Progenerum appellat avus neptis ſuæ virum.*

Profanum quod non eſt fanum appellatur Plautus, Sacrum, an profanum habeas parui pendito. Livius in . . . . publici . . . obea . . . . .

Prohibere comitia dicitur vitiare diem morbo, qui vulgo quidem major, cæterum ob id ipſum comitialis appellatur. Cato in oratione, quam ſcripſit de ſacrilegio commiſſo: [1] Domi cum auſpicamus, honorem me dium immortalium velim habuiſſe, ſervi, ancillæ, ſi quis eorum ſub centone crepuit, quod ego non ſenſi, nullum mihi vitium facit. Sicut ibidem ſervo, aut ancillæ dormienti evenit, quod comitia prohibere ſolet, ne is quidem mihi vitium facit.

Prolato ære aſtitit, Ennius in Achille Ariſtarchi cum ait, ſignificat clypeo ante ſe protento.

PAULUS. Prolato ære apud Ennium, ſignificat ſcuto ante ſe protento.

Proletarium capite cenſum dictum, quod ex his civitas conſtet, quaſi proles progenie. Idem & proletanei.

NOTÆ.

Progenerum] *Socer magnus dicitur uxoris meæ avus, ego illius ſum progener.* Modeſtinos lib. 4. D. de grad. & adfin.

Profanum.] Hæc ſuo loco mota ſunt. Vide profanum. Io fine poſt *publici* adduot ſchedæ: *Pacuvius in Periboea* . . . . , *Inde profanationem dici ait Verrius.*

Prohibere comitia.] Comitia multis ex cauſſis aut ineunda vetabantur, aut inita ſolvebantur, aut habita vitiabaotur & fiebant irrita. Veluti ex comitiali ritu vel omiſſo, vel perperam obito: ex magiſtratus de cælo ſervantis ſpectione ſive inſpectione: ex oaociatione ſive obnunciatione magiſtratus qui de cœlo ſervarat. Ex omine infauſto: Ex fulgure, fulmine, tonitru. Ex morbo ſacro, caduco qui & ideo *comitialis* dictus eſt Et ex aliis quæ in hiſtoriis diligens lector aonotabit.

1. *Domi cum auſ icamus.*] Ait Cato quæ auſpicantium & ſacrificaotium religionem & omioa turbare ſolent & impedire, ea, oiſi a ſacrificante vel auſpicante fuerint intellecta, nullum vitium facere, veluti ſi quis ſervus aut ancilla ſub centone crepuit, id eſt, ſub ſtragulis. Vel ſi quis ſervus vel ancilla dormiens morbo comitiali correptus fuerit. In fine legitur etiam: *Ne id quidem mihi vitium facit.* Quod magis placet. Supra pro *dium* qoidam *Deum* Sed nihil oeceſſe.

Prolato ære.] *Ære* id eſt Clypeo, quia ex ære fiebant. Virg. 1. Æneid.

Ære cavo clypeum magni geſtamen Abantis

Prolato id eſt protenſo, projecto. Sic apud Macrob. *projecta ſcuta* protenſa, prolata, ictibus objecta. Achilles autem Ariſtarchi dictus ad differentiam Achillis Æſchyli. Ut optime ſcaliger. Hujos Ariſtarchi tragici memioere Athenæus, Suidas, Stobæus ſecuodo Phyſicorum: Achillis Ariſtarchi tragoediæ habes meutionem apud Plautum. Iſidorus: *tragoedias fere omnes ex Græcis tranſtulit Ennius, plurimas Euripedis: nonnullas Ariſtarchi.*

Proletarium.] *Proletarii & proletanei* ut *extrarii & extranei. Proletarii* autem dicti in plebe Rom. tenuiſſimi qui oon amplius quam quingentium æris in cenſum deferebant & prole tantum juvabant rempublicam. Sed diverſi tamen a capite

Prologium,

Prologium, principium, proloquium. Pacuvius: Quid eſt? nam me examinaſti prologio tuo.

Prolugere dicuntur, qui ſolito diutius lugent.

Promellere, litem promovere.

Promellere, *Verrius ait ſignificare* lituum provere. FESTUS.

Promen ruat item pro monet (in Saliari carmine.)

Promerion, præcipuum, præter cæteros meritum. aut pro medium hoc eſt participat, ut pro indiviſo dicimus.

Promiſcam dicebant promiſcue. PAULUS.

Promiſſus capillus dicitur longus. item barba promiſſa, velut porro miſſa.

Promonſtra, prodigia.

Promulco agi dicitur navis, cum ſcaphæ ducitur fune.

Promulgari leges dicuntur, cum primum in vulgus eduntur, quaſi provulgari.

NOTÆ.

cenſis qui nullo aut perquam parvo ære cenſebantur, ſed capite tantum, unde & *capite cenſi*. Utrique quidem in unam & imam claſſem a Tullio rege conjecti, majoris tamen honoris erant & re & nomine proletarii, quam capite cenſi, quorum extremus cenſus fuit aſſes trecenti ſeptuaginta quinque. Vide Gellium lib. 16. cap. 10

Prologium.] Προλόγος, προλέγειν prologus. Ut *prologium* ἔξοδος ἐξόδιον, *Exodus*, *exodium*. Vide *exodium*. *Prologus* autem proprie præfatio quædam fabulæ, in qua vel poëta excuſatur, vel fabula commendatur: *Prologium* vero cum argumentum fabulæ tantum deſcribitur.

Prolugere] *Pro*, id eſt porro, in longum Tamen hujus ſignificationis exempla deſidero

Promellere] Pro *lituum provere*. Lego *litem promovere*. Provere compendioſe pro *promovere*. *Promellere* autem eſt procraſtinare, producere a *mello*, moror quod a Græco μέλλω. Inde *romellere* ſive *remolere* unico *l*, remorari a quo & *remeligines* dictæ quæ a *remorando remora*.

Fromeneruat.] A *menerua* meneruare & promeneruare vide *Minerua* Illud *item* non mutandum eſt ut viris doctis viſum fuit. Nam hocce caput continuo poſt *præceptas & pa pro parte* legebatur ubi de ſaltari carmine.

Promerion.] Corruptiſſimus locus ſi quis alius. Legendum ita haud dubie: *promerito, præcipuum, præter ceteros meritum, ut promedio, hoc eſt participem, & proindiviſo dicimus* Quæ verba quantum Latini ſermonis intererat ſalva atque incolumia manſiſſe, nemo non videt. *Scaliger.* *Promedio* dicebant *pro* participe, quia *pars* eſt dimidium. Vide quæ notamus. Od. 1. Horat.

Promiſcam.] A *miſceo* dixere *miſcus* & *miſcuus*: *promiſcus* & *promiſcuus*. A *promiſcus*, *promiſcam*. Plaut. Pſeud. 4. v.

Vt mea lætitia lætus promiſcam ſiet.

Varro:

Cætera promiſcam voluit communia haberi.

dicebant & *promiſco* Plaut. Perſ. v. ult.

Promiſco hunc volo ludificari.

Promiſſus.] Gloſſ. Ciril. προβάλλω, *promitto*. Item προτείνω *Promitto* Item προτεταμένος, ἐπὶ γενείου. *Promiſſus*. *Promiſſa que barba* *Virgilius in Bucol.*

Promonſtra.] A *pro*, id eſt præ & *moneo*.

Promulco.] Mihi mirum videtur promulco dici trahi navem cum id Græco verbo remulco agi dicatur περὶ τὸ ῥυμουλκεῖν. *Scaliger.* In verbis Feſti pro *ſcaphæ* quidam ſubſtituunt *ſcapha*. Peſſime. Vide *remulco*.

Promulgari.] Quaſi provulgari. Beccmannus à Græco προμολογέω, a πρὸ ἐπὶ & λόγος. Alii a μύειν quod eſt ore in-

Ddd

Digitized by Google

Pronubæ adhibebantur nuptiis, quæ ſemel nupſerunt, cauſa auſpicii. ut ſingulare perſeveret matrimonium.

FESTUS. Pronubæ adhibentur nuptis quæ ſemel nupſerunt, ut matrimonia paupertatem auſpicantes.

PAULUS. Pronurus, ne potis uxor.

FESTUS. Prop . . . . ſta dolia ait dici Labeo, quod

. . . .

. r . . . .

PAULUS. Propages propagines a propagando, ut faciunt ruſtici, cum vitem vetulam ſuppriumunt, ut ex ea una plures faciant.

FESTUS. Propatulum, late patens, atque apertum. & patuli boves, quorum cornua in diverſum ſupra modum patent.

Properam pro celeri, ac ſtrenua dixiſſe antiquos teſtimonio eſt Cato, cum ait in libro de re militari: Tertia e caſtris eductio celeris, properaque eſt.

PAULUS. Properam, celerem, ſtrenuamque ſignificat.

FESTUS. Properare aliud eſt, aliud feſtinare. qui unum quodque mature tranſigit, is properat; qui multa ſimul incipit neque perficit, is feſtinat.

Properus antiquos dixiſſe pro celer, teſtimonio eſt qualitatis adverbium, quod eſt propere.

PAULUS. Properus, celer: unde adverbium propere.

NOTÆ.

dicare. Teſte Euſtathio. Sed Feſtum ſequor.

Pronubæ.] Lege infra ut viri docti: *matrimonii perpetuitatem auſpicantes.* Tertullianus in exhortatione ad caſtitatem: *Monogamia apud Ethnicos in ſummo honore eſt, ut & virginibus legitime nubentibus univera pronuba adhibeatur: & ſic auſpicii initium eſt.* Servius: *Varro ponubam dicit, quæ ante nupſerit & quæ uni tantum nupſerit.* Catullus:

Vos unis ſenibus bonæ
Cognitæ bene fœminæ
Collocate puellulam.

Scal.

Pronurus] Gloſſæ Cyrilli ὑγγόνυ ſαμντ, *pronurus* Oenone erat pronurus Laomedontis.

Prop . . . .] Amplius ſchedæ. *prop.* . . . *ſta dolia ait dici Labeo quod* . . .
r . . . . .
tur . . . . . .
de . . . . .
quos hiatus ne ſibylla quidem expleverit.

Propages] Sic *compages, impages.*

Properare.] Iſta. *qui unum quodque &c.* non ſunt verba Feſti ſed Catonis, quæ integriora ab Iſidoro cum ſui autoris nomine citantur ita: Marcus Cato: *Qui unum quodque mature tranſigit. properat. Qui multa ſimul incipit, nec perficit, is feſtinat. Ego unum quodque quod adortus eram tranſigebam.* Scalig. Ejuſdem Catonis verba citat Gellius lib. 16. cap. 14. ex ejus oratione quam de ſuis virtutibus ſcripſit. Locum adi. Vide & Nonium. *Feſtinare* igitur eſt temeraria & præcipiti celeritate aliquo contendere: *properare* cito & ſtrenue progredi ut mature perficias quod intendis. Idem quod *maturare.* Virg. 4. Geor.

Multa forent quæ mox cælo properanda ſereno
Maturare datur.

Saluſt. Jugurth. *Animo cupienti nihil ſatis feſtinatur* Nonius ita diſtinguit ut *properare* ſit animi ad res aliquas contendentis. *Feſtinare*, corporis neceſſitatibus obſequentis. Sed hæc veterum autoritate refelluntur, apud quos *properare.* Et

Propetrare, mandare, quod perficiatur, nam impetrare eſt exorare, & perpetrare perficere.

Propheras dicebant veteres antiſtites fanorum, oraculorumque interpretes.

Prophetas in Adraſto Julius nominat antiſtites fanorum, oraculorumque interpretes. cum capita viridi lauro velare imperant prophetæ ſancta ita caſte qui putant ſacra. FESTUS.

Propius ſobrino mihi eſt conſobrini mei filius, & conſobrinæ meæ filia, & patris mei conſobrinus, & matris meæ conſobrinus.

Propius ſobrino mihi eſt conſobrini mei filius, & patris mei conſobrinus. PAULUS.

Propriaſſit, proprium fecerit.

Propter viam fit ſacrificium, quod eſt proficiſcendi gratia, FESTUS.

NOTÆ.

feſtinare promiſcue accelerare ſignificant. Virg. 4. Æn.

Et mediis properas aquilonibus ire per altum.

Et lib. 2.

Feſtinate viri, nam quæ tam ſera moratur Segnities.

Plautus *properate prandium.* Ennius: *Feſtivum feſtinant diem.* Virg. 12 Æneid. *Arma citi properate viro.*

Saluſt. *Solas feſtinate.* Lego *ſoleas feſtinato.*

Propetrare.] Quaſi *ante patrare*, providere ut aliquit agatur, perficiatur.

Prophetas.] A πρόφημι id eſt, *prophari, prædicere*, προφήτης *propheta.* Et ſic apud Gentiles dicti antiſtites fanorum & oraculorum interpretes, & præcipue ſacerdotes Ægyptii Macrob. lib. 7. Sat. cap. 13. *Adeo verum ita ut dicis Ægyptios opinari, ut ego ſacerdotes eorum, quos prophetas vocant, cum in templo vidiſſem.* Unde & Antinoum in Antinoopoli Ægypti urbe prophetas habuiſſe legimus, ubi, prophetæ nihil aliud ſunt quam ſacerdotes, ut vice verſa in illo Virgilii 6. Æneid. de Orpheo.

Nec non Threicius longa cum veſte ſacerdos.

Sacerdos, id eſt propheta, qui & ipſe nihil aliud eſt quam poëta. Verſus Julii Cæſaris ſic ſuo ordine collocavit Scaliger.

Cum capita viridi lauro velare imperant

Prophetæ, ſancta caſte qui purant ſacra.

Purare, id eſt pugare, pura facere, a *purus* ut *piare* a *pius.* Eo uſus eſt Varro. De hoc C. Julio Aſconius in Scauriana. *Idem inter primos temporis ſui oratores, & tragicus poëta bonus admodum habitus eſt, hujus ſunt enim tragœdiæ quæ inſcribuntur Iulii.* De eodem C. Julio Cicero in Bruto: *Sunt ejus aliquot orationes, ex quibus ſicut ex ejuſdem tragœdiis lenitas ejus ſine nervis perſpici poteſt.*

Propius ſobrino] Cajus l. 1. D. grad. & adfin. *Propior ſobrino, propior ſobrina ſunt, patrui magni, amitæ magnæ, avunculi magni materteræ magnæ filius filia.* Paulus l. 10. §. 9. D. de grad. *Perſonæ quas enumeravimus a patrui magni filio, et de cujus cognatione quæritur, propius ſobrinis vocantur. Nam, ut Maſſurius ait, quem quis appellat propiorem ſobrino, qui eſt patris matriſve conſobrinus aut conſobrina, ab eo conſobrini, conſobrinæve filius filia nominatur.* Item paulo poſt: *His omnibus, quod a patruum nepote propoſuimus, is de cujus cognatione quæritur, propius ſobrino eſt: nam patris vel matris eorum conſobrinus eſt.*

Propter viam.] Peregre profecturi Herculi ſacrificabant in culina quæ ejus ædi juncta erat. Cujus mentio in hac inſcriptione.

HERCULI SAXANO SACRUM
SER. SULPITIUS TROPHINUS
ÆDEM ZOTHECAM, CULINAM
PECUNIA SUA A SOLO RESTI-

Digitized by Google

[1] Herculi, aut Sanco, qui ſcilicet idem eſt Deus.

Paulus. Profecturi viam Herculi aut Sanco ſacrificabant.

Festus. Propudianus porcus dictus eſt, ut ait Capito Atteius, qui in ſacrificio gentis Claudiæ velut piamentum, & ex ſolutio omnis contractæ religionis eſt.

Paulus. Propudium dicebant, cum maledicto nudare turpitudinem volebant, quaſi porro pudendum. quidam propudium putant dici, a quo pudor, & pudicitia procul ſint.

Festus. . . . . procul ſint.

Paulus. Prorſi limites appellantur in agrorum menſuris, qui ad orientem directi ſunt.

Notæ.

TUIT. IDEMQ. DEDICAVIT K. DECEM. L. TURPILIO DEXTRO M. MÆCIO RUFO COSS. EUTUCHIUS SER. PEREGRINANTIB. CURAVIT.

In eo ſacrificio ſi quid ex pollucta dape reliquum erat, Id omne igni abſumebatur. unde Jocus Catonis apud Macrob. lib. 3 de eo qui bona ſua comediſſet, & domum quæ ſibi reliqua erat, incendio amiſiſſet, cum enim *propterviam feciſſe* dicebat, quod comeſſe non potuerit id combuſiſſe. Sic apud Plautum Rud. 1. 2. Sceparnio ut aliquos naufragium omnium bonorum feciſſe ſignificet, ait eos propter viam ad prandium vocatos.

— — — ut mea eſt opinio
Propter viam illi ſunt vocati ad prandium.

Propter viam ſacrificare Græcis ἐξιτήρια θύειν. inde autem ſacrificium illud ortum notavit nobiliſſimus Huetius in demonſtratione Evangelica, nempe e ſacrificio Paſchæ facto a Judæis ex Ægypto profecturis, propter viam nimirum quam in Chanaan capeſſebant.

[1] *Herculi aut Sanco.*] Hercules idem Sancus a Sabinis dictus Varro lib. 4. *Ælius Gallus dius fidius, Dijovis filius, ut Græci Διόσκουρον Caſtorem: & putabant hunc eſſe Sancum a Sabina lingua, & Herculem ab Græca.* Inde Lactantius lib 1. cap. 15. *Sabini Sancum, Romani Quirinum, &c.* Hercules *ſancus, fidius,* & *ſemo* dictus. Ovid. liv. 5. Faſt.

Quærebam nonas Sanco Fidiove referrem
An tibi Semo pater? cum mihi Sancus ait?
Cuicumque ex iſtis dederis, ego nomen habebo
Nomina terna fere, ſic voluere Cures.

Livius *ſemonem ſancum* vocat lib. 8. ſect. 20. *Bona ſemons Sanco cenſuerunt conſecranda.* Idem & *ſanctus* dictus Propert. lib. 4. El. 10.

Sancte pater ſalve cui jam favet aſpera Iuno
Sancte velis libro dexter adeſſe meo.

Propudianus porcus.] Quia in eum propudia id eſt καθάρματα conjiciebant. Sic apud Athenienſes porcillus qui ad expiationem immolabatur κάθαρμα dictus. Schol Ariſtoph. in Acharn. τὸ δὲ θυόμενον χοιρίδιον ἐπὶ καθάρσει τῶν τόπων κάθαρμα ἐκάλουν. Id eſt: *Mactatus autem porcus ad expiationem locorum κάθαρμα dicebatur.* Vide Heſych. in voce Κάθαρμα de ſacro Claudiæ familiæ vide infra in *Saturno* Macrob. lib. 1. cap 16. *Sunt præterea feriæ propriæ familiarum ut Claudiæ familiæ, & ſi quas ferias proprias quæque familia ex uſu domeſticæ celebritatis obſervat.*

Propudium.] Plaut Curcul.

— — — Quid ais propudium

Quæ Græcis καθάρματα ea Latinis *propudia* dicta. Inde homines ſcelaratos, ut Græci καθάρματα, ſic Romani eoſdem propudia vocarunt, ut monuit Scaliger.

[1] . . . . *procul ſint.*] Hic verba Feſti coaluerunt cum Pauli epitome repetendum igitur. *Propudium dicebant, &c.* Nihil certius.

Prorſi . . .] Prorſi limites ſecundum

Digitized by Google

Prorſi *limites appellantur in agrorum menſuris qui directi ſunt ad orientem.* . . . . . . FESTUS.

Prorſum ponebant pro recto. PAULUS.

Prorſus, porro verſus.

Prorſus porro vorſus, niſi forte ex Græco πρόσω. Cato de feneratione legis Juniæ: Camerini cives noſtri oppidum pulchrum habuere, agrum optimum, atque pulcherrimum, rem fortunatiſſimam. cum Romam veniebant, proſus devertebantur pro hoſpitibus ad amicos ſuos. FESTUS.

Proſapia, progenies, id eſt porro ſparſis, & quaſi jactis liberis; quia ſipare ſignificat jacere, & diſiicere. PAULUS.

Proſedas meretrices Plautus appellat, quod ante ſtabula ſedeant. eædem & proſtibulæ.

Proſequium a proſequendo: obſequium ab obſeqnendo dicuntur.

Proſicium, quod proſecatum projicitur.

Proſimurium pontificale, pomerium ubi pontifices auſpicabantur. dictum autem pomerium, quaſi promurum. id eſt proximum muro.

*Proſimu*rium eſſe ait Antiſtius *in commentario Iuris ponti*ficalis pomerium, id eſt *locum proximum muro.* Cato. olim quidem omnes *auſpicabantur extra Aven*tinum, nunc etiam intra æd*ificia. dictum autem Pomœrium* quaſi promœrium. ſolet *autem iis potiſſimum da-* FESTUS.

NOTÆ,

agri longitudinem ab æquinoctiali occaſu, ad ortum æquinoctialem directi, ideoque *ortivi* dicti & *antici.* Vide *prorſus.*

Prorſum.] Vide *prorſus.*

Prorſus.] Quaſi *proverſus*, id eſt *ante verſus*, & proſus id eſt recta. Unde adjectivum *prorſus, a, um* pro recto. Inde prorſi limites, *prorſa*, ſupl. *oratio*, & *prorſa Dea* quæ rectos partus educeret. Ex *prorſus* poſtea ſeceie *proſus* ut a *rurſus*, *ruſus.* A *ſurſum ſuſum.* &c. Et inde *proſa*, *proſe.* Quam vocem Latinam eſſe perperam negant viri docti.

Proſapia.] *Proſapia* & *proſapies* a *ſipando* id eſt jaciendo. Sed vix invenias *i* mutatum in *a*, nimirum pro *ſipare* dicebant *ſupare* & a *proſupare*, *proſapia* frequenter enim *u* abit in *a*. Et hoc magis placet quam *proſapiam* dici quaſi προσαπτίαν ut Henr. Stephano placebat. In fine vox excidit, lego: *quia ſipare ſignificat jacere, & diſſipare disjicere.*

Proſedas.] Plaut. Pœnul. 1. 2.

——— *an te ibi vis inter iſtas vorſariér*

Proſedas, piſtorum amicas. reliquias alicarias.

Proſicium] Ut inſicium, inſecta caro, inquit Turnebus, ſic proſicium, &c. Tamen nuſquam legi puto *proſicium* in neutro genere ſed *proſicia* & *proſicies.* Gloſſ. *proſicia* αἱ τῶν θυομένων ἀπαρχαί. Varro undecimo rerum divinar. *Proſiciem extorum vel in menſam porricere.* A proſecando autem *proſicia* ut ab *inſecando inſicia.* Varr. lib. 4 *Inſicia ab eo quod inſecta caro, ut in carmine ſaliorum eſt: quod in extis dicitur nunc proſectum.* Per *proſectum* proſicias Varro intelligit quæ etiam *proſecta* dicebantur. In fine legendum puto, *porricitur.* Deo enim offerebantur *proſicia.* Arnorb. lib. 7. adverſus gentes: *Quod ſi omnes has partes quas proſicias dicitis, accedere Diis amant, ſuntque illos grata, vel voluptatis alicujus vel dulcedinis ſenſu, quid intercedit, quid prohibet, ut non ſemel hac omnia totis cum animantibus inferatis?* Inferatis, id eſt *porriciatis, in aram indatis.*

Proſimurium] Promoerium, *proſmurium proſimurium.* Ita enim litteras *ſ* & *i*

ri, jus pomerii proferendi, *qui populum Romanum agro de hoſtibus capto auxerunt. antiquiſſimum Romuli pomœrium Palatini montis radicibus terminabatur. portulit id. Ser. Tulius rex. Item L. Cornelius Sylla dictator imitatus, ut videtur, Tullium Regem proferre temptavit: Sed Pomœrium cum locus ſit qui finem Vrbani auſpicii faciat, intra agrum effatum certis regionib. terminatus ad captanda auſpitia, quem liceat proferre, nemo tamen Aventinum, cum Pomœrium protulit intra* mœnia *incluſit. cujus rei cauſa illa probatur, quod* Remus *in eo auſpicaverit, aveſque irritas habuerit:* in ſequenti *autem ætate incluſum aiunt. Pomœrium* ſi ta-

NOTÆ.

addebant aliquando. Sed omnino pomœrium eſt a *poſt* & *moerus*, ut a *poſt* & *meridie*, *pomeridianus* & ita Feſt. in fine. Varro lib. 4. *Poſtea quod fiebat orbis, urbs. Principium quod erat poſt murum pomerium dictum; ejuſque ambitu auſpicia urbana finiuntur* Verum quia inter viros eruditos magna olim quæſtio fuit & adhuc quotidie eſt, intrane vel extra urbem, an etiam ubique pomerium fuerit, de eo mihi paucis agendum exiſtimavi. Intra urbem pomerium fuiſſe hic aperte tradit Feſtus, idem & Varro loco ſupra laudato. Pollux etiam lib. 9. ait urbem ingreſſis omne illud ſpatium intra muros, intra mœnia, pomerium dictum. Idem Plutarchus in Romulo, idem & Gellius lib. 13. cap. 14. Qui ex augurum libris Feſti verba fere omnia ad verbum adducit. Sed aperte diſſentit Livius lib. 1. ſect. 44. *Inde deinceps*, inquit, *auget Eſquilias:* (Ser Tullius) *Ibique ipſe, ut loco dignitas fieret, habitat. Aggere & foſſis & muro circumdat urbem, ita pomerium profert. Pomœrium verbi vim ſolam intuentes, poſt moerium interpretantur eſſe. eſt autem magis circa murum locus; quem in condendis urbibus quondam Etruſci, qua murum ducturi erant, certis circa terminis, inaugurato conſecrabant: ut neque interiore parte ædificia mœnibus continuarentur, quæ nunc vulgo etiam conjungunt; & extrinſecus puri aliquid ab humano cultu pateret ſoli. Hoc ſpatium, quod neque habitari, neque arari fas erat, non magis quod poſt murum eſſet, quam quod murum poſt id, pomerium Romani appellarunt, & in urbis incremento ſemper, quantum mœnia proceſſura erant, tantum termini hi conſecrati proferebantur.* Hæc Livius.. Quæ omnia facile perculſa ruent ſi Feſti & aliorum ejuſdem partium rationes enucleemus & perpendamus. Primum quidem ex Feſto Varrone & augurum libris Pomerium eſt locus intra agrum effatum, per totius urbis circuitum pone muros regionibus certis determinatus qui facit finem urbani auſpicii. Agrum effatum intra mœnia fuiſſe notum eſt, at intra eum fuit pomerium, imo etiam & pomerium finem urbani auſpicii faciebat. Ait Feſtus ex Catone antiquos extra Aventinum auſpicati ſolitos fuiſſe, poſtea intra ædifica. Extra Aventinum auſpicabantur ante Romam ſcilicet conditam & pomerium conſecratum, effatum. Sed poſtea conſecrato pomerio, intra ædificia, id eſt intra urbem, pomerium. Atque ita Catonis locum intelligendum nemo non videt. Addit Feſtus antiquum pomerium Palatini montis radicibus terminatum, cui adſentiens Tacitus ait *certis ſpaciis a Romulo interjectos fuiſſe lapides per ima montis Palatini*, ſcilicet lapidibus iſtis Romulus vice murorum uſus ut intra eos terminaretur pomerium, & ita etiam olim fiebat deſignato muro ſtatuebantur cippi vel lapides qui pomerio & auſpiciis facerent finem. Subjicit tandem Feſtus iis tantum proferendi pomerii jus datum qui populum Rom. agro de hoſtibus capto ditaverant. Atqui nihil tale unquam de muris cautum fuiſſe certum eſt, & cujus muros amplicandi fuiſſe ſemper poteſtatem datam. Ampliari igitur poterant muri

Digitized by Google

ctum a privatis fuiſſet, pœna ſtatuta erat. Pontificale *Pomœrium appellabant locum illum*, agrumque *pone murum in quo pontifices ſua* conſtituerent *hoſpitia. cum autem pomœrium proferretur*, tum *augures Publicos* P. R. *hac Verba praire* ſolitos : *Dii tutelares Vrbis Pomœrium hoc ne* minus, majuſve *faxitis : Sed iis quib. terminatum e regioni*bus efferatis, *dictum autem videtur Pomœrium* veluti poſt mœ*ros, id eſt, quod eſſet retro & in*tro muros urbis.

Proſita, propoſita. PAULUS.

Proſpera *quænam nomina uſurpabant antiqui, in* E declina*ta ut præfiſcine extrema produ*cta ſyllaba, *videlicet ut occurrerent faſcino* ut ait L. Cinc*ius quod etiam fieri conſuevit in* familiæ purg*andæ ſacro.* . . . . FESTUS.

Notæ.

non ampliato pomerio. Ita eſt : Audi Flavium vopiſcum de Aureliano : *His actis*, inquit, *quum videret poſſe fieri ut aliquid tale iterum quale ſub Gallieno evenerat, proveniret, adhibito conſilio Senatus muros urbis Romæ dilatavit. Nec tamen pomerio addidit eo tempore ſed poſtea. Pomerio autem nemini principum licet addere niſi ei qui agri Barbarici aliqua parte Romanam remp. locupletaverit. Addidit autem Auguſtus, addidit Trajanus, addidit Nero ſub quo Pontus Polemoniacus & Alpes Cottiæ Romano nomini tributæ.* Vides Aurelianum muros ampliaſſe, non promotis pomerii terminis idque ſatis evincit intra mœnia, pone muros pomerium fuiſſe. Nam alioqui ſi ante muros pomerium fuiſſet qui potuiſſet Aurelianus muros dilatando pomerii terminos ſuo loco relinquere ? his addo ex Lælio Felice apud Gell. lib. 15. cap. 27. Centuriata, comitia intra pomerium fieri nefas eſſe, quia exercitum extra urbem imperari oporteat, intra urbem imperare ius non ſit : propterea centuriata in campo martio haberi. Atque hæc de Romano pomerio quod viris doctis ſatis hactenus ignoratum, inter quos fuere qui audacter affirmarent antiquum illud pomerium extra urbem fuiſſe. Qui, ſi illis Augurum, Varronis, Pollucis, & Plutarchi verba a me ſuperius allata & explicata, minus perſpecta ſunt, vellem equidem vel ſolam vim vocis pomerii ſedulo perpendiſſent, atque ita nunc ſi cum Livio addeſſent, reſponderent de exercitu obſidione urbem cingente, numquid ille poſt murum ſedere videretur ? Certo ſuo aliter pronuntiarent ac ab iis factum eſt. Neque enim ſpacium illud quod ante muros fuit magis *pomerium* dici poſſit, quam exercitus poſt muros ſedere, qui ante mœnia caſtra metatus eſt.

Proſita.) Nihil hic video : puto ſcriptum fuiſſe *poſita. Ponere* pro *proponere.* Et ita eſt.

Proſpera.] Plinius : *Cur & faſcinationibus adoratione peculiari occurrimus ?* Titinius Setina.

Paula mea amabo, pultu ad laudem addito præfiſcini

Citat Chariſius & ſubdit *ne puella faſcinetur.* Plaut. Aſinar.

Præfiſcin' hoc nunc dixerim, nemo etiam me accuſavit.

Merito meo

Ait Feſtus præfiſcine extrema producta quia nonnulli ut puto, exiſtimabant eſſe vocativi caſus, ut ſupra *numero* dictum eſt a quibuſdam corripi in ultima ſyllaba, & vocandi caſu dictum. Gellius ex vetere codice lib. 10. cap 24. loquens de die quinti : *Extremam iſtius vocis ſyllabam tum per e tum per i ſcriptam legi. Nam ſane quam conſuetum veteribus fuerat, literis iis plerumque uti indifferenter ſicuti præfiſcini & præfiſcine : Proclivi & proclive : atque alia item multa hoc genus varie dixerunt.* Idem habet vetus Ma-

Digitized by Google

Proſpices, proſpice.

PAULUS. Proſumia, genus navigii ſpeculatorium parvum.

Protelare, longe propellere. ex Græco videlicet τῆλε, quod ſignificat longe.

FESTUS. *Protelare* dicitur longe pro*pellere ex Græco videlicet quod* eſt τῆλε & ſigni*ficat longe.*

PAULUS. Protinam, protinus. Terentius: Protinam conjiciam me in pedes.

Provinciæ appellantur, quod populus Romanus eas provicit, id eſt ante vicit.

FESTUS. Provorſum fulgur appellatur, quod ignoratur noctu, an interdiu ſit fa-

NOTÆ.

crobii codex. At in vulgatis *priſtini* & *priſtine*, pro *præfiſcini præfiſcine* editum eſt. *Scal.* Sed ait Feſtus *extrema producta* grammaticorum more qui cum ſyllabam vel corripi, dicunt vel produci, ſæpe ejus tantum vocalem vel era eſſe innuunt id eſt *e* longum, vel epſilon. Id eſt *e* tenue Sic ſupra Feſtus in *Ergo. Luſtra: Muſcedra, pone, quando, &c.*

Proſpices.] Lege Proſpica: Nævius: *Tibi proſpica ac diſpice*, id eſt, *proſpice, diſpice.* Scaliger.

Proſumia.] Cæcilius meretrice:

Cui gubernator propere vertit proſumiam.

Idem Æthrione:

De nocte ad portum ſum profectus proſumia.

Putat Scaliger antiquos *protumiam* dixiſſe pro *portamia* a Græco πορθμεῖον. Sed egregie fallitur, nam a *proſumendo proſumia.* Quod eam proſumerent ſpeculandi cauſſa. Unde & in Gloſſ. *proſumia*, κατασκοπή. Speculatoria navis.

Protelare.] Protelo ducere id eſt, uno tenore ac ductu aratrum ſive alia ducere, trahere cui contrarium *ſtrigare.* Lucil. lib. 6.

Quem neque Lucanis oriundi montibus tardi

Ducere protelo validis cervicibu' poſſent.

Et lib. 12

Hunc juga mulorum protelo ducere centum

Non poſſunt.

Protelo ducere Græci dicunt ἀμπρεύειν, & ἐξαμπρεύειν a voce ἀμπρεὺς qui vice timonis inter medios boves tendebatur ut hodie etiam aliquando, quare ſcriptor Gloſſarii protelum interpretatur ἐξάμπρον. Unde falſo ſibi perſuarunt viri docti *protelum* eſſe lorum quod alio nomine *cohum* dicitur. *Protelum & protelo* nihil aliud notat quam continuationem, tenorem & eſt a τῆλε *longe* ſive potius a *telo & telum* a τῆλε. Quod etymon ex aliorum ſententia refert Donatus. Notat igitur proprie ut optime Voſſ. continuatam teli e balliſta impulſionem, ſive cum prorſus aliquid longe truditur velut telum baliſta emiſſum Unde protelare, longe propellere, ejicere, fugare. Turpilius Lemniis:

Propter peccatum pauxillum indigniſſime

Patria protelatum eſſe ſævitia patris.

Et Terent. Phorm. 1. 4

Ne te iratus ſuis ſævidicis dictis protelet.

Protinam.] Varr lib 6. *In Lampadione* (*Nævius*) *protinam a protinus continuitatem ſignificans.* Vide Nonium. Locus Terent. quem laudat Feſtus eſt Phrom 1 4.

Aliquid convaſaſſem, atque tunc me conjicerem protinam in pedes.

ibi tamen vulgo *protinus*, ſed rectum eſſe *protinam* oſtendit hic Feſti locus & docet vetus interpres qui Donatus dicitur. *Protinam fuit*, inquit, *& ſic Nigidius legit.*

Provorſum fulgur.] Non ſat video cur incertum fulgur *provorſum* dicatur, cum *provorſum* ſive *prorſus*, nihil aliud ſit quam ἀντωπόν. unice amplector Meurſii conjecturam qui putat Feſtum depravatis codicibus uſum, vel adeo ipſum Paulum male ſuam epitomem inſtituiſſe. Quippe contracte ſcriptum fuerat *contro-*

ctum,

ctum, itaque Jovi Fulguri. & Summano fit, quod diurna Jovis, nocturna Summani fulgura habentur.

Prox, bona vox, velut quidam putant, ſignificare videtur, ut ait Labeo de jure pontificio libro undecimo.

Prox, bona vox, ut exiſtimo, quaſi proba vox. Prugnum pro privignum. Pruina dicta, quod fruges, ac virgulta perurat. Pube præſente, eſt populo præſente; πανδημεὶ ab iis, qui puberes ſunt, omnem populum ſignificans. PAULUS.

Pube præſente, πανδημεὶ ab iis qui puberes ſunt omnem populum ſignificant. FESTUS.

Pubes adoleſcens, quinetiam plurium numerus ejuſdem ætatis. PAULUS.

Pubes adoleſcens *qui jam generare poteſt*, *vocatur.* cui contrarium *eſt impubes. Pubes etiam & plurium numerus ejuſdem ætatis* dici ſolet. FESTUS.

NOTÆ.

verſum fulgur. i. *controverſum*, quod male in proverſum poſtea commutatum. Neque dubium eſt quin controverſa fulgura recte dicta ſint de quibus controverſia eſſet quo tempore cecidiſſent, ſive diluculo, ſive crepuſculo, quæ tempora diei ne an nocti annumerari debeant in incerto eſt. Lege infra *itaque Iovi fulguritori &* ideo autem Jovi & Summano ſacrificabant ne ſcilicet per ignorantiam pecearent & ita religionem contraherent, ſic cum Deos Deaſne alloquebantur & ignorabant, ne eorum numen imprudentes læderent, primo dubitabant, deinde addebant *quicumque* vel *quæcumque* Virg. 1. Æneid.

O quam te memorem virgo? namque haud tibi vultus
Mortalis, nec vox hominem ſonat, o Dea, certe:
An Phœbi ſoror, an Nympharum ſanguinis una?
Sis fœlix, noſtrumque leves quæcumque dolorem.

Imo etiam & cum illis numen notum erat, ex ejus πολυωνυμία nomen illud captabant quod ei gratiſſimum foret. hinc intelligendus Horat. in Carmine ſæculari.

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithya, tuere matres:
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu genitalis.
Diva producas ſobolem, &c.

Idem & Græci veteres qui etiam ne quem Deum honore debito defrudarent, Athenis aram ignoto Deo conſecrarunt de qua D. Paul. in act. Apoſt. Multa ad hanc veterum ſuperſtitionem poſſent referri. Sed ea per ſe ſatis monitus lector adnotabit, morem tantum indicaſſe ſufficiat.

Prox.] Proba vox. *Pro vox*, &c.

Prugnum.] *Privignus, pruignus prugnus.* Vel potius *prigenus, prignus, prugnus.*

Pruina.] Ros concretus ſecundum Ariſtotelem quaſi *pyrina* ἀπὸ τῦ πυρός. Vel ſecundum Feſtum quaſi *perurina* quomodo & Græcis dicitur αἴθρος ab αἴθω *uro.*

Pube præſente.] Plaut. Pſeudol. 1. 1.

Nunc ne quis dictum ſibi neget dico omnibus,
Pube præſenti, in concione, omni populo,
Omnibus amicis notiſque edico meis
In hunc diem a me ut caveant, ne credant mihi.

Notavit etiam Scaliger doctiſſimum Romanorum Virgilium inter alia reconditæ antiquitatis arcana, & hoc poſuiſſe cum ait,

— — *Puppeſque tua, puboſque tuorum.*

Ex ea enim conſuetudine dixit, cum exprimeret Homericum:

σὺν νηΐ τε σῇ καὶ σοῖς ἑτάροισι.
Cum navi tua & tuis ſociis.

Pubes &, qui pubem generare poteſt. is incipit eſſe a quatuordecim annis, femina a duodecim viri potens, ſive patiens, ut quidam putant.

Paulus. Pubes puer, qui jam generare poteſt. is incipit eſſe ab annis quatuordecim, femina viri potens a duodecim.

Festus. Publica pondera *quibus populus Rom. uti ſolet* ex ea cauſa. Junius in . . . . . *dicta ſic ait,* quod duo Sillii P. & M. Tribuni Pl. rogarint his verbis. Ex ponderibus publicis. quibus hac tempeſtate populus œtier qui ſolet, uti coæquatur ſedulum, ut hi. quadrantal vini octoginta pondo ſiet. congius vini decem P. IS. Sex Sextarii congius ſiet vini. duodequinquaginta ſextarii quadrantal ſiet vini. Sextarius æquus æquo cum librario ſiet. ſex de quinque libræ in modio ſient. ſi quis magiſtratus adverſus hac. D. M. pondera modioſque, vaſaque publica, modica, minora, majorave, faxit, juſſitve re fieri, dolumve adduit, quod ea fiant, eum quis volet magiſtratus multare, dum minore patris familias taxat. liceto; ſive quis in ſacrum judicare voluerit, liceto.

Notæ.

Pubes & qui pubem.] *Lege pubes & puer qui generare poteſt* Catullus in Galliambo: *Ego puber, ego adoleſcens, ego ephebus ego puer.* Pro quo ineptiſſime excuſum eſt, *ego mulier ego adoleſcens.* Scalig.

Publica pondera] *Plebiſcitum Silianum ſic* emendat & diſtinguit Scaliger:

EX. PONDERIBUS. POBLICIS. QUIBUS. HAC. TEMPESTATE. POPULUS. OETIER SOLET. UTEI. COÆQUETUR. SE. DOLO. M. QUADRANTAL. VINEI. OCTOGINTA. PONDO SIET. CONGIUS. VINEI. DECEM. P. SIET. SEX. SEXTARI. CONGIUS. SIET. VINEI. DUODEQUINQUAGINTA. SEXTARI. QUADRANTAL. SIET. VINEI. SEXTARIUS. ÆQUUS. CUM. LIBRARIO. SIET SEXDEQUINQUE. LIBRÆ. IN. MODIO SIENT.

SI. QUIS MAGISTRATUS. ADVERSUS. HÆC. D. M. PONDERA. MODIOSQUE. VASAQUE. POBLICA MODICA. MINORA MAJORAVE FAXIT. JUSSITVE. FIERI. DOLUMVE. ADDUIT. QUO. EA. FIANT. EUM QUIS. VOLET. MAGISTRATUS. MULTARE. UTEI. DUM MINORE. PATRIS. FAMILIAS. TAXAT. LICETO. SIVE. QUIS HUNC. SACRUM. JUDICARE. VOLUERIT. LICETO.

OETIER. pro *VTIER.* ut *COERATOR.* pro *CVRATOR. OESVS.* pro *VSVS.* quidam habent *OITIER* Et utroque modo veteres ſcripſerunt. Sic OINONEM. pro *Oenonem* apud Martianum. *OITILE* pro *utile* in vetuſtiſſima tabella Fulvij Urſini.

Vini quadrantal octoginta pondo fuiſſe ut hic ſtatuitur, apparet ex Plinio. lib. 14. cap. 4. congius octava ejus pars fuit & ita decem pondo, & ſextarius qui ſexta congii pars ſit, duodequinquageſima pars quadrantis. Aridorum vero ſexdecim ſextarii in modio ſunt & ſextarius in hoc plebiſcito æqualis eſt ſextario vini, id eſt ejuſdem ponderis. SEXDEQUINQUE. id eſt, *Sexdecimque.* Illa *quo ea fiant.* aperte ſched. *quod ea fiant.* Nempe *quod* pro *que* addito d. Illa *VTI DVM MINORE, &c.* Sic interpretatur Scaliger. *eum quicumque volet magiſtratus multare, liceto. dum mode majore patrem familias multa, minore eum qui in poteſtate eſt quam patrem familias coerceat.* Verum in ſchedis erat *PATRI FAMILIAS.* Unde Fulvius Urſinus emendavit *parte familias* adductus loco ſimili ex oratione Catonis pro Rhodienſibus, in qua ſcriptum eſt apud

Publica ſacra, quæ publico ſumptu pro populo fiunt, quæque pro montibus, pagis, curiis, ſacellis. at privata, quæ pro ſingulis hominibus, familiis, gentibus fiunt. PAULUS

Publica ſacra, quæ pro populo fiebant; privata quæ pro ſingulis hominibus, & familiis appellabant. FESTUS.

Publicius clivus appellatur, quem duo fratres L. M. Publicii Maleoli Ædiles Curules pecuariis condemnatis ex pecunia, quam ceperant, munierunt, ut in Aventinum vehiculi Velia venire poſſit.

Pudicitiæ ſignum in foro boario eſt, ubi familia naædiſſet Herculis. eam quidam Fortunæ eſſe exiſtimant. Item via Latina ad milliarium illi Fortunæ muliebris, nefas eſt attingi, niſi ab ea, quæ ſemel nupſit.

Pudicitiæ ſignum Romæ colebatur, quod nefas erat attingi, niſi ab ea, quæ ſemel nupſiſſet. PAULUS.

NOTÆ.

Gellium lib. 7. cap. 3. *Si quis illud facere voluerit, dimidium familiæ multa eſto.* Nam verba *mille nummis* ſunt adjecta. Et infra in *ſacrata leges*. *ſacer alicubi deorum ſit cum familia*. Error autem ut *patri* pro *parte* ſcriptum fuerit inde fluxit quod antiqui *partı* dicebant pro *parte* unde, facta literarum tranſpoſitione, *patri* ſcriptum.

Publica ſacra.] Vide *privata feria*.

Publicius clivus.] Varro lib. 4 *Clivus publicius ab ædilibus plebei Publiciis, qui eum publice ædificarunt.* Vbi Publicios Ædiles plebis vocat Varro, & verum eſt nam & Plebei ipſi fuerunt. Idem etiam Ovid. lib. 5. Faſt. qui totam hiſtoriam ſic refert.

Venerat in morem populi depaſcere ſaltus:
Idque diu licuit, pœnaque nulla fuit.
Vindice ſervabant nullo ſua publica vulgus,
Iamque in privato paſcere inertis erat.
Plebis ad Ædiles perducta licentia talis
Publicios: animus defuit ante viris.
Rem populus recipit: multam ſubiere nocentes:
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Multa data eſt ex parte mihi: magnoque favore
Victores ludos inſtituere novos,
Parte locant clivi, qui tunc erat ardua rupes,
Vtile nunc iter eſt: Publiciumque vocant.

Ait Flora ex multatitia pecunia clivum Publicium munitum & ſibi Florales ludos inſtituros. In verbis Feſti in fine legebat Scal. *Vehicula venire poſſint.* Legendum: *Vt in Aventinum vehiculis velia venire poſſint.* Id eſt, ut *e velia in Aventinum vehiculis venirent.*

Pudicitiæ ſignum in foro Boario] Monſtrum verbi eſt in hac periodo, ſed puto ita conficiendum: *Pudicitiæ ſignum in foro Boario ubi Æmiliana ædis eſt Herculis.* Æmiliana ædis Herculis ut apud hunc ipſum, *ædes Iovis Metellina.* Vide *Tarpeia* Scal. Lego proprius ad ſcripturam: *Pudicitiæ ſignum in foro Boario eſt, ubi Fulviana ædes eſt Herculis.* Patriciæ pudicitiæ ſacellum Feſtus intelligit quod fuit ad ædem rotundam Herculis, vide ſupra *Plebeia pudicitia*. P. Victor in 8. urbis regione.

Forum Boarium
Sacellum Pudicitiæ patriciæ.
Ædes Herculis victoris duæ, altera ad portam trigeminam,
Altera in foro Boario cognomine rotunda & parva.

Lege infra: *Item via Latina ad milliarium 4 fortunæ muliebris, &c.* Ut optime viris doctis animadverſum, ex I I I. factum *illi*. De fortunæ muliebris ſimulacro & æde via Latina ad quartum milliarium in memoriam liberatæ urbis ab obſidione C. Marcii Coriolani, interceſſione veturiæ & volumniæ, conſecratis, vide Dionyſ. lib. 8. Plutarch. in Corio-

Puelli, pueri per deminutionem. Ennius: poeni ſoliti ſuos ſactificare puellos.

Festus. Puelli per deminutionem a pueris dicti ſunt. itaque & Ennius ait: Poeni ſoliti ſuos ſactificare puellos. & Lucilius cumque hic tam formoſus homo, ac te dignus puellus & Plautus: Olim huic puello ſeſe venum ducier.

Pueri im*puberes dicuntur in quo ſignificatu u*titur Atta in . . . , . . *plurib.* verſibus docet. . . . .

Pueri impuberis aneum ſignum olim ad Salinas . *poſitum fuit quid* ſignum allatum eſt . . . . *fuiſſe ferunt,* quod ſunt conati *quidam auferre, Sed avellere* nemo unquam *potuit. Alii dicunt avulſam baſim* præter ipſum ſignum *a quibuſdam fuiſſe, quique abſtulerint* ſub ſigno abierunt, *baſi ſola potiti. Alii tamen tra*dunt ſimul ut *ſignum ipſum abſtulerint in agro Tiburti erexere* ad quin*tum ab urbe miliarium.*

Paulus. Pugio dictus eſt, quod eo punctim pugnatur.

Festus. . . . no . . . . .

. . . ſue . . . . .

. . . . oque . . . .

. . . ma . . . . .

Paulus. Pugnus a punctione, id eſt percuſſione dicitur. . . .

Festus. *Pugnus a punctione id eſt percuſſione dictus.*

Puilia ſaxa eſſe ad portum, qui ſit ſecundum Tiberim, ait Fabius Pictor,

Notæ.

lano Valer. Max. lib. 1. cap. 8. ejus ſimulacrum a ſemel nuptis tantum coronati fas erat. Servius ad illud 4. Æneid.

Huic uni forſan potui ſuccumbere culpa.

Bene culpæ, inquit, *potius quam amori, & hoc propter antiquum ritum, quo repellebantur a ſacerdotio, id eſt, Fortunam Muliebrem non coronabant, bis nuptæ.*

Puelli.] Puer puerus, puerulus, puellus, puera puellula, puella. verſus Ennii.

Pœni ſunt ſoliti ſos ſacrificare puellos.

Vide Nonium. In fine verſus Plauti ex fabula cui nomen *Lenones gemini*. pro *olim* Priſcianus habet *ſolent.* In quibuſdam edit. eſt.

Dolet hic puellus ſeſe venum ducier.

Pueri impuberes.] Verum eſt pueros proprie impuberes dictos. idem Varro. Gell. Sed poëtæ interdum & oratores *pueros* vocant qui puberes ſunt ut alibi notavimus.

Pueri impuberis aneum.] Hæc hiſtoria mihi plane ignota. Pro *ſub ſigno.* Lego: *ſine ſigno* & ita Ful. Urſin.

Pugio.] Vel a *pungo*, vel a *pugnus* quod pugno facilius, comprehendatur. Prius etymon Feſtus ſequitur.

. . . . *no* . .] Hæc non ſunt hujus loci: nam ut ex veſtigiis odoratus ſum, verba ſunt Feſti de Popilia tribu unde epitomen ſuam hanc Paulus confecit *Popilia tribus a progenitrice traxit vocabulum.* Lege modo: *Popilia tribus a nomine progenitricis traxit vocabulum, Nam conſueverunt non ſolum a viris, ſed a faminis quoque tribus nominare.*

Pugnus a punctione . .] Potius pugnus a πυγμη, vel a πυκνὸς *denſus* quæ fuit Julii Scaligeri ſententia.

Puilia ſaxa.) Hæc mihi ignota ſunt. Ficana Latii urbs *Ficulnea vetus* Livio lib. 1.

quem locum putat Labeo dici, ubi fuerit Ficana via Oſtienſi ad lapidem undecimum.

Pulcher bos appellatur ad eximiam pinguitudinem perductus.

Pulchralibus, atque cupidiis idem in ea, quæ eſt de fundo oleario.

Pulchralibus pro pulchris. PAULUS.

Pullariam Plautus dixit manum dextram.

Pullus Jovis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quod ejus natis fulmine icta erat. Antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum ejus dicebant. FESTUS.

Puer, qui obſcene ab aliquo amabatur, ejus, a quo amatus eſſet, pullus vocabatur unde Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quod ejus natis fulmine icta eſſet pullus Jovis appellatus eſt. PAULUS.

Puls potiſſimum dabatur pullis in auſpiciis, quia ex ea neceſſe erat aliquid decidere, quod tripudium faceret, id eſt terripavium. pavire enim ferire eſt. bonum enim augurium eſſe putabant, ſi pulli, per quos auſpicabantur comediſſent, præſertim, ſi eis edentibus aliquid ab ore decidiſſet. ſin autem omnino non ediſſent, arbitrabantur periculum imminere.

Puls potiſſimum datur pullis in auſpiciis, quia ex *ea neceſſe decidere in terram aliquid, quod tripudium faceret*, id eſt *terripavium* (*pavire enim ferire eſt*) *ex quo notionem caperent futuri, nam ſi pulli per quos auſpicabantur* non *ediſſent, periculum imminere arbitrabantur. at* qui *paviſſent, bonum augurium eſſe putabant, ſi* tum ex *ore eis edentibus aliquid decidiſſet.* FESTUS.

NOTÆ.

Pulchralibus.) Lego: *Pulchralibus atque cupediis. Pulchralia* ſunt *bellaria. Idem*, nempe Cato, Quia hæc ſtatim ſequebantur poſt aliud caput ubi Cato laudabatur Et ita ſæpe apud Feſtum τὸ *idem* ad ſuperiora pertinet.

Pullariam.] Hæc ſunt Pauli. Verba Feſti ita in ſchedis: *Pullariam manum dextram dixiſſe videtur Plautus in* . . . . Pullariam manum dextram Plautus dixit a palpandis tentandiſque pullis id eſt pueris: Qualis erat pædiconum protervorum manus qui pullariam facere dicebautur. Turneb. lib. 3. cap. 11.

Pullus.] Placidus in Gloſſis: *Pullum puerum in amoribus, unde Q. Fabius Eburnus quod natibus fulguratus erat. pullus Iovis dictus eſt.* Arnob. lib. 4 *Catamitus rapitur, deliciarum futurus & poculorum cuſtos, & ut Iovis dicatur pullus in partibus Fabius aduritur mollibus, obſignaturque poſticis.* Fabium autem illum intellige qui cognominatus Ambuſtus, toti porro familiæ illud cognomen dedit. Ambuſti enim proprie quos Jupiter *Fulminis afflavit ventis & contigit igni.* A *puer* puerus puerulus *Pullus.* Niſi malis *pullus* eſſe a πῶλος quod mihi etiam magis placet, nam πῶλος Græcis Catamitus, & meretrix. Heſych. πῶλος ἑταίρα, πώλους γὰρ αὐτὰς ἔλεγον. οἷον Ἀφροδίτης πώλους. ἢ τοὺς νέους καὶ τὰς νέας καὶ παρθένους. Id eſt: *Pullus, amica. Nam pullos eas vocabant. Quomodo, veneris pullos. Vel pueros & puellas & virgines.*

Puls potiſſimum datur.] Tullius in Divinat. *Quia cum pulli paſcuntur neceſſe eſt aliquid ex ore cadere & terram pavire: terripavium primo, poſt terripudium dictum*

FESTUS. Punctatoriolas levis pugnas appellat Cato in ea, quam dixit de re Hiſtriæ militari.

PAULUS. Punctato iolas leves pugnas identidem ipſe dixit.

Punici dicuntur, non Pœni, quamvis a Phoenice ſint oriundi.

FESTUS. *Punici dicun*tur, non Poeni, quamvis, *ut ait Verrius, a Phœnicibus orian*tur, & Punicum bell*um, non Poenicum, quamquam Poeni appel*lantur. nam quæ ſoleb*ant antiqui efferre per Pu ſyllabam* longam Ennius in *Poe extulit, Pœnos dicens, ſed eſt culpa li*brariorum, qui ea quæ *feminino genere dicuntur. ſcribunt maſcu*lino, etiam ipſi Gr*æci ita loquuntur, qui ſolent Philolo*gos, philargyros *feminas dicere.* Poenos, *putans viros libra*rius appellari mu*tavit quod per adjectionem ab Ennio ea* vox explanata non *fuerit, cum tamen ejuſmodi fere* nomina etiam in vi*rili, non tantum in feminino ſexu proferantur*, dicimus tam hic lupus, qu*am hac lupus, quin etiam ea quæ participia* appellantur, quæ *ut plurimum aliquem ordi*nem rerum ſignificant, *& quæ caſus, numeros, ſpecies*, tempora, perſonas, recipi*unt, utroque genere enunciantur.*

Punicum quod appellatur; genus *libi tranſlatum a* Poenis. *idem appella*tum *fuit probum, ceteris libis ſuaviſſimum* quia *videbatur.* Punicum *etiam dicitur, veſtis nomen* . . . . .

. . . ſto. . . . . .

PAULUS. Punicum genus libi tranſlatum a Poenis. id etiam appellabant probum, quia erat ceteris ſuaviſſimum.

NOTÆ.

eſt: hoc quidem jam tripudium dicitur: cum offa cecidit ex ore pulli; tum auſpicanti tripudium ſoliſtimum nuntiant. Vide ſoliſtimum.

Puctatoriolas.] Melius ut in MS. *Punctariolas.* A *pungo.* Punctum, &c.

Punici dicuntur.] Hos hitus ita olim expleverat Scaliger qui & ſequentia adnotavit: Novum non eſt Ennium Poënos dixiſſe cum de fæminis loqueretur cum & Virgilius quoque dixerit *Ducente Deo*, Cum de venere intelligeret. Quod Græcorum imitatione fecit, apud quos ὁ Θεὸς καὶ ἡ Θεός. Imo potius Homeri qui de Helena ita ſcribit. Iliad. γ. ἦρχε δὲ δαίμων. *Præibat autem Deus.* Δαίμων hoc eſt *Venus.* Vellem hoc potius conſideraſſet Macrobius, hoc enim Virgilius illo loco expreſſit. Caluus —— *Pollentemque Deum venerem* — Participia iſtis annumerat Feſtus nam *amans* ἐπίκοινον Sed melius Græcorum quam Latinorum exempla adduxiſſet. Nam Græcorum, quamvis diſtincta participiorum genera per voces habeant, tamen & maſculinum attribuunt fœminino, ut Sophocles non ſemel in Electra. Quod Feſtus quærit, *Pœnicum* bellum non dici ſed Punicum ſciendum eſt & veteres *Pœnicum* dixiſſe in vetuſtiſſ. lege quæ proxime tempora Punica ſcripta fuit, POPULEIS. LIBEREIS. QUEI. IN. AFRICA. SUNT. QUEI. EORUM. IN. AMEICITIAM. POPULEI. ROMANEI. BELLO. POENICIO. PROXUMO. MANSERUNT. Ita Scalig. ſupra legendum eſt, *Punici dicuntur non Pœnici.*

Punicum quod appellatur.] Cum ait *punicum eſſe* nomen veſtis, tunicam intelligere eum puto. Nam ea Pœnorum fuit. Unde *Tunicata juventus* Ennius de Pœnis. Et Plaut. in Pœnul. *Homo tunicatus* de Hannone Carthaginienſi.

Pupinia tribus ab agro Pupinio. PAULUS.

Pupinia tribus ab agri nomine *dicta, qui Pupinus appellatur circa* Tuſculum urbem. . . . . FESTUS.

. . . *meminit* evictum . . . . . eſt.

Pura veſtimenta ſacerdotes ad ſacrificium habebant, id eſt non obſita, non fulgurita, non funeſta, non maculam habentia. PAULUS.

Pura veſtimenta ſacerdotes populi Romani cum ſacrificabant habere ſoliti erant, id eſt non obſita, non fulgurita, non funeſta non maculata, ex *hac cauſa*. . . voca . . . . tiata. . . FESTUS.

Pure lautum, a qua pura lavatum. PAULUS.

Pure laut*um antiqui dicebant, aqua pura lavatum*. . . FESTUS.

ite . . . , . *in* . .

Puri, probi, profani, ſui auri dicitur in manumiſſione ſacrorum cauſa, ex quibus puri ſignificat, quod in uſu ſpurco non fuerit. probi, quod recte

NOTÆ.

Pupinia tribus ab agro.] Quæ infra deſunt divinare non poſſum. Agri Pupinii ſive Pupinienſis meminit. Cicero contra Rull. & Livius lib. 9. & lib. 26. *Papiniam* vocat Varro 1. de Agricultura: *In Papinia neque arbores prolixas. neque vites feraces, neque ſtramenta craſſa videre poteris.* Pupinam, Valer. Max. ejuſque ſolum ſterile ac æſtuoſiſſimum dicit. In eo fuere Prata Quintia, trans Tiberim. Vide *Quintia*.

Pura veſtimenta.] Lege: *id eſt non obſita.* Obſitum eſt fulguritum: ab eo quod obliquum, *obſitum* dicebant. Fulgura autem duplicia cæleſtia, terreſtria. Cœleſtium ictus ſemper obliquus ut eaſus ſemper obliquus auctor Plin. lib. 2. Porro de puris veſtimentis Servius in fragmentis: *Sane*, inquit, *in ſacris pura veſtis appellatur qua neque funeſta ſit, neque maculam habeat ex homine mortuo.* Scaliger. Verum *obſita* in ſchedis infra, & ita legendum, nam quod addit *fulgurita*, idem eſt quod obſita. Niſi ſcripſerit Feſtus: *Non obſita, id eſt non fulgurita.* Puræ veſtis alibi meminit idem Servius nempe ad illud 12. Æneid. *Puraque in veſte ſacerdos. Impolluta & pura dicitur veſtis*, inquit, *qua feſtis diebus uti conſueverant ſacra celebraturi. Vt neque funeſta ſit, neque fulgurata, neque maculam habeat ex homine mortuo. Eſt autem linea & purpurea. Purpura maris vicem ad piandum præbet, linum vero fluminis, quia cum vere primum in oriente flumen inundaſſet ſponte ſua linum natum eſſe Plinius ſecundus dicit.*

Pura veſtimenta.) Quæ infra deſunt, ſic forte ſupplenda: *Ex hac cauſſa quod impura ea vocabant, quæ iis modis erant vitiata.* Vel, *quibus ſacra erant vitiata.*

. . . . . . *lau* . .] *Pure lautum antiqui dicebant aqua pura lavatum* . . . . *rite* . . . . *in* . . . . Ita ſchedæ & forſan hæc vel his ſimilia Feſtus addiderat, *nam ſacerdotes ſacra celebraturi rite lavabant vel in mari vel in fluvio.* Notum eſt illud ſacerdotis Romani ad Sabinum bovem Dianæ immolaturum: *Quid nam tu hoſpes paras*, Inquit, *Inceſte ſacrificium Dianæ facere? Quin tu ante vivo perfunderis flumine. Infima valle præfluit Tiberis. religione tactus hoſpes. qui omnia, ut prodigio reſponderet eventus, cuperet rite facta, ex templo deſcendit ad Tiberim Interea Romanus immolat Dianæ bovem.* Vide Liv. lib. 1. ſec. 45.

Puri] Manumiſſio hic dictum eſt pro liberatione, ut dicitur liberatio nexi. Eſt autem manumiſſio ſeu liberatio ſacrorum cauſſa, unus ex illis modis qui-

excoctum, purgatumque ſit. profani, quod ſacrum non ſit, & quod omni religione ſolutum ſit. ſui, quod alienum non ſit.

PAULUS. Purime tetinero, puriſſime tenuero.

FESTUS. *Purime tetinero poſitum eſt pro puri*ſſime tenuero.

NOTÆ.

bus liberabatur heres, qui accepta hereditate tenetur ſacris familiæ. Notum enim eſt veteri jure Pontificio contineri ut ſacra privata conſerventur, ac deinceps familiis prodantur. Ex quo inſtitutum, ut ne morte patris familias ſacrorum memoria occideret, ſed iis eſſent adjuncta, ad quos ejuſdem morte pecunia veniſſet. Igitur præſtigiæ excogitatæ, quibus fucus, ut ita dicam, legi fieret. Introducti enim ſunt modi, quibus ſacra perimerentur, id autem fiebar aut emancipatione per æs & libram, adhibito libri pende, quæ hic dicitur manumiſſio ſacrorum cauſſa. Cicer. II. de Legib. *Quinetiam cavent, ut cui plus legatum ſit, quam ſine religione capere liceat, is per æs & libram heredes teſtamenti ſolvat. Propterea quod eo loco res eſt ita ſoluta hereditate, quaſi ea pecunia legata non eſſet.* Aut fiebat alio genere imaginariæ venditionis quæ vocabatur coemptio, adhibitis ſeoibus coemptionalibus, qui aſſe Cajano, hoc eſt nummo ſeſtertio, dicis cauſſa ter accepto & rurſus reddito heredem abſolverent. In ea pro Murena: *Sacra illi (veteres) interire noluerunt. Horum ingenio ſenes ad coemptiones faciendas interimendorum ſacrorum cauſſa reperti ſunt.* Aut denique deteſtatione, quæ ſolennibus verbis calatis comitiis celebrabatur. Gellius lib. 15. *Iiſdem comitiis quæ calata appellari diximus, & ſacrorum deteſtatio, & teſtamenta fieri ſolebant.* Quare & Servius Juriſconſultus ſcripſit librum de ſacris deteſtandis, ubi de jure teſtamentorum diſputabat. Gellius lib. 6 cap. 12. *Servius Sulpitius Juriſconſultus, vir ætatis ſuæ doctiſſimus, in libro de ſacris deteſtandis, qua ratione adductus teſtamentum verbum eſſe duplex ſcripſerit, non reperio.* Corrupte enim in Gellio vulgo editur: *in libro de teſtamentis ſecundo.* At ea, quam repoſui eſt veterum excuſorum, & calamo exaratorum. Alii erant etiam modi perimendorum ſacrorum, ut caput partitionis, in deducendis centum nummis. De quo vide ſecundo de legibus. Tantum ea ego appoſui, quæ declararent quid manumiſſio ſacrorum cauſſa hic apud Feſtum, quid item deteſtatio ſacrorum. Neque eſt quod quiſquam putet, manumiſſionem ſacrorum cauſſa dici, quod veſtalis & Flamen Dialis exibat patris ſui poteſtate. Nam ij ſtatim ſine emancipatione ac capitis diminutione de patris poteſtate exibant. Neque libet intelligere de eo quem pater in alienam familiam daret, ut eum cum ex poteſtate emiſiſſet, poſtea ſacrorum cauſſa manumiſſio celebraretur, qui enim tertia mancipatione in jure ceſſi erant a parente, in cujus poteſtate erant, eodem momento in patris adoptivi ſacra tranſibant, quo e patris naturalis ſacris exibant. Apparet autem, qui ſacris exolvebatur auri puri, probi, puri, ſui oeſcio quantum arcæ Pontificum inferre ſolere. Hæc Scaliger. Quæ, quia præclaram ſolutionis ſacrorum & deteſtationis, neque cuivis obviam cognitionem continent, prudens præterire nolui & ſi ea minus ad hanc manumiſſionem qua de Feſtus loquitur. Nam proprie & vere dictam manumiſſionem Feſtus intelligit cum ſcilicet ſacrorum cauſſa ſervus manumittebatur a domino. Idque ſatis ſuperque oſtendunt quæ ſupra idem Feſtus poſuit: *Manumitti dicebatur ſervus ſacrorum cauſſa, &c.* Locum adi. Conjicio autem ſacrorum cauſſa manumiſſum ſervum dici cum a domino manumittebatur ut in familiæ ſacra tranſiret, neque enim id nobis a veteribus explicatum. pro eo autem *puri probi profani ſui auri* 20. Dominus ſolvebat.

Purime tetinero.] Pro *teneo* dicebant *teno* unde præteritum *tetini*. Vide infra. *Tetini, tenui.*

Publicus

Publicus ager dictus quia augurum publicus eſt, ut *oſcus in Veienti : ut enim uſu*, & jure augurum *eſt.*

Prodicere diem eſt prodere prodictio namque prod*itio eſt quæ ut ait Verrius in præ*ſens valet.

Puri menſtrio eſſe dicuntur, qui ſacrorum cauſſa toto menſe in cærimoniis ſunt, id eſt puri ſint certis rebus carendo.

Puteolos dictos putant ab aquæ calidæ putore. quidam a multitudine puteorum earundem aquarum gratia factorum. PAULUS.

Puteolos dictos aiunt ab aqua caldæ *putore. quidam a multitudine puteorum earun*dem *aquarum gratia factorum* . . . . FESTUS.

. . uer . . . .

cum autem . . . .

vio . . . . is

. . . . illius

Puteum *antiqui dixerunt unde ſumi poteſt*, inde *puticulos*, *antiquiſſimum genus ſepulturæ appellatos.*

Puticuli ſunt appellati, quod vetuſtiſſimum genus ſepulturæ in puteis fuerit & dicti puticuli, quia ibi cadavera puteſcerent. PAULUS.

P*uticulos, antiquiſſimum genus ſepulturæ ap*pellatos *quod ibi in puteis* FESTUS.

NOTÆ.

Publicus ager.] Vide *oſcum.*

Prodicere diem eſt prodere.] Prodicere diem & prodere diem idem eſſe ſupra notavimus. Gellius lib. 12. cap. 13. *Kalendaſque mihi prodictas, uti intra eum diem pronunciarem.* Male hodie, *productas*, Scal. Sed vel reſcribendum eſt *prodicere diem eſt prædicere, prodictio namque eſt prædictio* Vel mirum in modum Feſtus fallitur, & cum eo Scaliger : Neque enim *prodicere diem* idem quod *prodere*. *Prodere* eſt producere, *prodicere* vero eſt prædicere, prænunciare. *Dies prodita* poteſt eſſe *prodicta*, & contra *prodicta* poteſt eſſe non *prodita*. Vide *prodidiſſe.*

Puri menſtrio.] Malim *menſtruo* etſi *i* & *u* facillime commutantur. Vide *cærimoniarum.*

Puteolos.] Varro lib. 4. de L L. *A puteis oppidum Puteoli, quod ſint circa eum locum aquæ frigidæ, & calidæ multæ. Niſi a putore potius, quod putidus ſit odoribus ſæpe ex ſulphure & alumine.* Strab lib. 5. Καὶ μετωνόμασαν Ποτιόλους, ἀπὸ τῶν φρεάτων. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς δυσωδίας τῶν ὑδάτων, ὅτι πᾶν τὸ χωρίον ἐκεῖ μέχρι Βαιῶν, καὶ τῆς Κυμαίας, θείου πλῆρές ἐστι καὶ πυρὸς, καὶ θερμῶν ὑδάτων. *i. Urbemque Puteolos denominarunt a puteis, alii a putore aquarum totam iſtam regionem ad Bajas uſque & Agrum Cumanum, quod ſulphuris plena ſit ac ignis & calidarum aquarum.* Stephanus ab utroque dici cenſet a *puteo* & *olere* voce compoſita : Δικαιάρχεια, inquit, πόλις Ἰταλίας. ταύτην δέ φασι κεκλῆσθαι Ποτιόλους. πολλὰ γὰρ τὰ φρέατα καλοῦσι Ῥωμαῖοι. ὄλειν δὲ τὸ ὄζειν. *i. Dicæarchia urbs Italiæ, quam ferunt Puteolos dictam. Putea enim Romani vocant quæ Græci* φρέατα. *Et olere*, odorem mittere, *quod Græci* ὄζειν.

Puteolos] Iſta omnia quæ ſequuntur ad idem caput pertinere non puto. De iis igitur amplius quærendum.

Puteum antiqui] Media Feſti verba findit interjecta Pauli Epitome quod & alibi factum oſtendimus. Conjunge igitur & lege : *Puteum antiqui dixerunt unde ſumi poteſt. Inde puticulos antiquiſſimum genus ſepulturæ appellatos, quod ibi in puteis ſepelirentur homines : &c.* Putei idem etymon affert Varro lib. 4. *Unde ſumi poteſt, puteus.* Sed ineptiſſimum eſſe nemo non videt. Addit idem Varro, ut optime ejus locum emendavit Scaliger, *niſi potius quod Æoles dicebant* πότιχα ἀπὸ τῦ πο-

Digitized by Google

*ſepelirentur homines: qua*lis fuerit *locus, quo nunc cadavera projici ſolent* extra *portam Exquilinam: quæ quod ibi puteſcerent* inde *primo appellatos exiſtimat puticu*los Aelius *Gallus. qui ait antiqui moris fuiſſe ut patris* familias *in locum publicum extra oppidum mancipia* vilia projic*erent atque ita projecta, quod ibi* ea puteſc*erent, nomen eſſe factum Puticuli.*

PAULUS. Putitium Plautus dixit pro ſtulto.

FESTUS. *Putitium Plautus dixit ſtultum*: P*utitio ſtul*tior eſt barbaro. *id autem ex hac cauſa: Potitius* ab Hercule ri*tum ſacrificandi eum accepiſſet, eum* millibus aeris g*ravis quinquaginta edocuiſſe dicitur* ſervos publicos PR *quo facto* Po*titii intra diem* xxx. cum ejus famili*æ duodecim fuiſſent, omnes interierunt.*

PAULUS. Putus antiqui dicebant pro puro. unde putatæ vites, & arbores; quod deciſis impedimentis remanerent putæ: aurum quoque putatum dici ſolet id eſt expurgatum, & ratio putata, id eſt pura facta.

FESTUS. P*utum pro puro* antiquos *dixiſſe ait, inde putatas vites, quibus* deciſum eſt *id, quod impedimento erat, dici* Cor*nificius* ait, ne*que aliter accepit Ennius cum dixit* in Alexandro . . . . dimidio purus *putus & Plautus purus putus hic* ſycophanta eſt . . . . quo certior ſe . . . . . *aurum quoque* putatum dici ſol*et, quod eſt expurgatum: & ratio putata*, id eſt pura fac*ta, ut* . . . . *here*dibus tetulit.

NOTÆ.

τυ, *non ut nunc* φρέαρ. Ait Varro Æoles dixiſſe πιτῆρα a potu quæ poſtea φρέαρ. Et inde dicta *putea*, & *putei*. Alii a Latino *potu* cum Iſidoro *puteum*, deducunt. *Puteus*, inquit ille lib. 13. cap. 21. *eſt locus defoſſus ex quo hauritur aqua a potatione dictus.* Quod tamen idem eſt Sed omnino *puteus* a profunditate dictus, nempe a Græco βυθὸς, quod & alicubi monuit vir magni nominis Ægid. Menagius. A *puteus* diminutive *puticulus* locus ubi pauperum cadavera ſepelibant, non vero ut Ælius putabat quod ibi cadavera puteſcerent. Acro Horatii interp. *a puteis foſſis ad ſepeliends cadavera pauperum, locus dictus eſt puticuli* Antiquiſſimum autem ſepulturæ genus in puteis, id eſt, foſſis, cavernis: auctor Etymologici τὸ παλαιὸν, inquit, ἐν τοῖς κοιλώμασι τῆς γῆς ἔθαπτον, μήτε σιδήρῳ μήτε χαλκῷ χρώμενοι. i. *Antiquitus in cavernis terra ſepelibant, neque ferro neque ære utentes.* Sic Cavernam in uſum ſepulcri ab Ephron emit Abrahamus: Geneſ. 23. 9 Καὶ δότω μοι τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, ὅ ἐστιν αὐτῷ, τὸ ὂν ἐν μέρει τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ, ἀργυρίου τοῦ ἀξίου δότω μοι αὐτὸ ἐν ὑμῖν εἰς κτῆσιν μνημείου. *Ut des mihi ſpeluncam duplicem quam habet in extrema parte agri ſui. Pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in poſſeſſionem ſepulcri.*

Putitium.] Ita ego olim has lacunas explevetam ex iis quæ leguntur ſupra in *potitii*. Nunc ita ad verbum ſchedæ, niſi quod in iis *ritum ſacrificandi accepiſſet* prætetita voce *cum* quæ neceſſario ſupplenda.

Putum pro puro.] Pauca deſunt ſed quæ vix quiſquam ſupplere poſſit. *Puto* id eſt *puro*, a πύθω, ut *putus* a πυτός. πύθω autem proprie aurum ſive argentum exploro. Inde putare, purgare, pu-

Digitized by Google

Pegaſum equum alatum *fuiſſe tradunt poëtæ: cujus quidem ungulam ſuſcitaſſe fontem, qui Hippocrene dictus eſt traditur ſed*. . .

. . . . erſus alia

. . . . . . *Lu*cina luno

ſa . . . . . . formon

. . . ta re . . . .

. . ſe oſte . . . . .

. . tonit . . . .

† . . picia . . . . .

. . teriſque . . . . .

*Parilia feſta ſibi obſer*vanda judicant pri*vatim ipſæ quoque puer*peræ administratis u*ti pariendo, ab eis quaſi* ſtabiliantur Parilia *feſta*.

. . . . par*ilia* . . .

. . . . um in . . .

Promptum pro eo quod quis ære paravit ſuo videri ait po*ſitum* . .

. . . . . . de cujus ære tute

. . . . . *prompt*um triticum in commen-

Notæ.

tate vites κλαδεύειν, putumina κλαδεύματα.

Pegaſum.] In ſchedis poſt *formoſa.* Nihil amplius apparet, certum eſt igitur quæ ſequuntur aliunde huc eſſe tranſlata. Duæ quidem poſtremæ lineæ pertinent ad *pedeſtria auſpicia* quod & vidit Scaliger. De pegaſo nota fabula ἵππον πτερόεντα vocat Pindar. Et alatum eum propter ejus velocitatem fabulati ſunt, quare Homerus etiam ſemper equos πετάς dicit.

† . . . . *picia.*] *Pedeſtria auſpicia arbitrabantur a vulpe, lupo. ſerpente, equo ceteriſque animalibus quadrupedibus*. Vide ſuo loco.

Parilia feſta.] Non ſolum inquit tute univerſorum parilia ſunt ſed & privatorum domi, puta puerperarum. Pro *adminiſtratis* lege, *domi in ſtratis*. Vide ſuperſtitionem qui dicebant *Palilia*, a Pale dea deducebant, qui Parilia, a pariendo. Porro in ſtratis hoc eſt in lectis fœtæ cubabant dicis cauſſa. Eos lectos in atrio ſternebant, quos adverſos vocabant. Aſconius in Miloniana: *Deinde omni vi janua expugnata, & imagines majorum dejecerunt, & lectulum adverſum uxoris ejus Corneliæ, cujus caſtitas pro exemplo habita eſt, fregerunt: Itemque telas quæ, ex vetere more in atrio texebantur, diruerunt*. Ex quibus apparet in atrio ante januam lectum adverſum fuiſſe: Propert.

Si tamen adverſum mutarit janua lectum,
Sederit & noſtro cauta noverca toro.

Hoc eſt: ſi alia uxor ſuper inducatur, quæ adverſum lectum noſtrum mutet, hoc eſt ſibi, non mihi, ſternat. Nam unaquæque matrona domi ſibi adverſum lectum ſternebat. Laberius in compitalibus:

Nunc lentus es tu, nunc tu ſuſque deque fers
Mater familias tua in lectulo adverſo ſedet.
Servis ſex tantis, vernulis nefariis.

Hoc eſt: uxor tua fœta de more in adverſo lecto ſedet adſtantibus improbiſſimis ſervulis. Neque ſuſpicaris de ſtupro. Sternebatur etiam lectus Diis conjugalibus Pilumno & Picumno. Servius 10. Æneid. *Varro Pilumnum & Picumnum infantium Deos eſſe ait: eiſque pro puerpera lectum in atrio ſterni, dum exploretur an vitalis ſit, qui natus eſt.* Intelligit autem locum Varronis hunc ex lib. II de vita pop. Rom. *Natus ſi erat vitalis, ac ſublatus ab obſtetrice, ſtatuebatur in terra, ut auſpicaretur rectus eſſe: Diis conjugalibus Pilumno & Picumno in ædibus lectus ſternebatur.* Ex quibus apparet alium lectum adverſum eſſe, alium eum qui Pilumno & Picumno ſternebatur. *Scaliger.*

Promptum.] Revera *promptum* eſt a *promo* quod a *pro* & *emo* ſumo, capio. Et promere eſt, quod incluſum erat & reconditum proferre. Inde *promptuarium*, quod & promptuaria cella, ubi res ad victum quotidianum neceſſariæ recondun-

tario tuo retuliſti. at quidam prolatum ſignifi*care aiunt idem quod* p:omptum, ſed proprium ait *id dici promptum quod in fu*turum factum ſit, cui *ſignificationi penus contrarium eſt*, cum præſertim aliud *penus, aliud promptuarium* pantoleium appellatur, *ut eſt apud Plautum Trinumo.*

*Polubrum eſſe ex*iſtimant, quam *nos Peluim vocamus, cujus eadem* formulaque eſt *polubri teneturque manu ſin*iſtra, ut ejus ſignifica*tio docet.*

*Propter*via *appellabant auſpicia quæ ſe propter viam* oſtenta*bant* . . . , infir . . . .

Pretet tremonti prætremunt pe . . . . . .

. Pu*blici Augures eodem jure cum ceteris auguribus non erant. Nam cum eſſent augures numero* plures, *publici majeſtate ceteros anteibant. ori*go *vetuſta, ideoque obſcura. Illud manifeſtum ductu ſ*ortis *deligi ſolitos, qui augures publici. P.R. Quiritium* in *auguralibus dicerentur captabant auſpicia templo cœli regionibus deſignato, quod lituo, qui qui*tinalis *appellatur, deſignabant in pomoerio ex*tra *urbem.* . .

. . . es faci . . . . .

. . . feciſti . . . . .

Notæ.

tur, ut inde mox promantur. Et ita differt a penu ubi res penitus & quaſi in penetralibus cuſtoditæ ſervantur. non ſatis capio quid Feſtus velit cum ait *promptum id dici proprie*, ita enim legendum, non *proprium, quod in futurum factum ſit* Et non poſſum quin ſuſpicer aliter Feſtum ſcripſiſſe, nempe: *quod in uſuram tractum ſit*, ut dicat id proprie promptum dictum quod ita depromptum eſt ut eo mox utantur. Cui contra opponitur *penus*, quod diutius ſervetur Et *penus* etiam id eſt penarium, penaria cella, *τῷ promptuarium* contrarium eſt. Ut ſupra demonſtratum In fine *pantolejum* quod corruptiſſimum eſt, Scaliger emendavit, *panis, olei, vini* Optime, ut & Fulvius Urſinus.

Polubrum eſſe exiſtimant.] Lege: *Ejus eadem formula qua eſt polubri.* Vide ſupra *polubrum*, a *polluo*, *pollubrum* vas excipiendæ aquæ manibus abluendis pollutæ. Tenebatur manu ſiniſtra, dextra vero guttus unde aqua effundebatur.

Publici augures.] Ita in ſchedis locum iſtum ſe reſarciviſſe ait Fulvius Urſinus Quæ deſunt in fine puto verba eſſe ex libris augurum. Augures primum a Romulo inſtituti numero tres, ex ſingula tribu ſingulus. Poſtea, a Servio Tullio, ut putant, unus additus. Iique quatuor omnes patricii, his quinque alteri ex plebe additi Q. & Cn. Ogulnii tribuni plebis rogatione: hic numerus manſit uſque ad dictaturam Sullæ felicis qui ſex addidit, & ita quindecim augures facti, neque poſtea crevit numerus. Eorum autem alii *majores* alii *minores*, ſive alii *privati*, alii *publici*. Publici dicebantur *augures publici populi Romani Quiritium.* In vetuſto marmore:

M. MARCIO. MEMMIO. FURIO. BALBUTIO. CÆCILIANO PLACIDO. C. V. PONTIFICI. MAJORI. AUGURI. PUBLICO. P. R. QUIRITIUM.

Et ita diſtinguebantur a privatis ſive imperatoris. Nam Imperatores domeſticos habebant augures, qui pro eorum ſalute excubarent & auſpicia captarent. Augures primum a Collegio creabantur. Deinde a Collegio ad populi partem quandam ſelectam jus illud tranſlatum lege quam tulit Cn. Domitius Ænobarbus, cujus meminit Cicer. 2. agrar. Vellem vero veterum auctoritate illud Feſtus confirmaſſet quod ait manifeſtum eſſe ſorte deligi ſolitos qui augures publici P.R. Quiritium dicerentur, nullum enim hujus moris veſtigium. Imo etiam & obſervo vel ab imperatore vel a

Picus Rex pico ave utebatur, *ut Verrius* ait ob *augurium*, *a quo ſic dictus*. *Is regem Fatuum*, Faunum *alii quem vocant*, *& fatuam procreavit*; & ex *eis Latinus ortus Troianos ſummo honore* adfecit ut *etiam eorum regem fugientem Argivos* Æneam *hoſpicio ſuſcepit*, *dedit* civitatem, junxit *natam connubio*. . . . . . .

P*ube præſente*, *eſt populo præſente* [illegible] *ab iis*, *qui puberes ſunt omnem populum ſignificant*. . . . . . .

P. . quæ . . . .
. ſuſc. . . . .
. dem . . . .
deci*dit* . . . .
conc. . . . .
agor . . . .
eadem . . . .
teta loca . . . .
fulgura ſacra . . . . . .

Pecunia quæ erogatur *in ludos*, *& ſpectacula*, *appellatur lu*carie dicta *e lucis capterur*. . . . . . .
in eodem libro . . . .
dixit exiſtimat *cuius opinionis eſt & Valerius Me*ſſala in explanatio*ne 12*.

Pipulum dicebatur ploratus.

Privilegium ſunt *qui dicant eſſe privatam legem Cicero in oratione quam* ſcrip*ſit pro domo ſua ad pontifices*.

NOTÆ.

populo illud honoris gratia conceſſum ut augur haberet ſacerdotium publicum. Liv. lib. 1. ſect. 38. *Inde ab augure*, *cui deinde honoris ergo publicum id perpetuumque ſacerdotium fuit*, *deductus in arcem*, *&c.* De templis auguralibus alibi dictum eſt. In fine *extra urbem* repoſuit Fulvius Urſinus, ſed omnino Feſtus ſcripſerat *intra urbem* vide ſupra *proſimurium*.

Pico Rex pico ave.] De Pico ave & rege vide ſuo loco *Picus* Picus Aboriginum rex Faunum procreavit & Faunam ſive Fatuum & Fatuam, nam & ita dicebantur. Servius 7. Æneid *Quidam Deus eſt Fatuellus. Hujus uxor eſt Fatua, iidem ſunt Faunus & Fauna, &c.* Faunus e ſorore Fauna Latinum ſuſcepit cujus poſtea gener Æneas. Et ſi cum Faunus idem Pan Arcas fuerit cujus ab Evandro cultus latium fuit inlatus, eum in latio regnaſſe meræ nugæ ab iis confictæ qui hoc ignorarunt.

Pube præſente.] Vide ſuo loco.

P . . . . *qu* . . .] De fulgurum expiationibus hic agebat Feſtus. Atque ita forſan ſcripſerat: *Piacularia quædam ſacra Aruſpices ſolent ſuſcipere cum in locum quemdam fulgur decidit.* In ſequentibus lubricum iter. Addebat forſan Feſtus: *Qui locus poſtea fulguribus ibi conditis ſacer habitus eſt ut & omnis ager, quem calcari nefas eſt eadem ratione ut & cætera loca omnia quæ fulgure ſacra facta ſunt.* Parum me, præfiſcine dixero, vel a verbis vel a mente Feſti diſceſſiſſe arbitror, ſed de eo ut de aliis omnibus quæ mea ſunt penes viros doctos judicium eſto. Vide *Bidental*.

Pecunia quæ erogatur.] Male hic adhæſit fragmentum iſtud Vide ſuo loco.

Pipulum.] Vide *Pipatio*, *occentaſſint* & *vagulatio*.

Privilegium ſunt qui.] Schedæ: *Privilegium ſunt qui dicant privatam legem.*

Digitized by Google

viri . . . .
conſ . . . .
in eo . . . .
lictores . . . .
iſtimate . . . .
conſu . . . .
cos autem . . . .
nemo . . . .
dicant *ſenatores equites Trib. Ærarii condemnat*
tribus 35. *quo iure, quo more, quo exemplo*
de capite ci . . . .
vetant 12. . . . .
neficos quinq . . . .
nant, quia ipſi ind . . . .

Notæ.

Cicero in oratione quam ſcripſit pro Domo ſua ad Pontifices . . . . .
viri . . . . . .
conſ . . . . . .
in eo . . . . . .
lictores . . . . .
iſtimate . . . . .
conſu . . . . . .
eos autem . . . . .
nemo . . . . . .
judicant feneratores equites, tribuni ærarii condemnant tribus 35. quo jure, quo more, quo exemplo, nominatim legem de capite civis indemnati tuliſti? vetant leges ſacratæ, vetant 12. tabularum leges privatis hominibus irrogari. Veneficos quinque & triginta tribus omnino non condemnant, quoa ipſi indicta cauſſa occiduntur. Quæ deſunt excitare difficile neque enim in oratione Ciceronis leguntur illi uſque ad *quo jure*. Quæ ſequuntur ita hodie apud Ciceronem extant. *Quo jure, quo more, quo exemplo legem nominatim de capite civis indemnati tuliſti? vetant leges ſacratæ, vetant 12 tabulæ, leges privatis hominibus irrogari, id eſt enim privilegium.* Reliqua *veneficos quinque & triginta tribus, &c.* Neſcio ana Cicerone. Porro de privilegio monendus eſt lector vocem eam aliter a Cicerone & aliis ejuſdem fere ævi ſcriptoribus uſurpatam ac ab Juriſconſultis & aliis qui Auguſti ætatem ſecuti ſunt. Tullii enim & Saluſtii ævo privilegium ſemper fuit lex in privati alicujus perniciem perrogata Cicer. 3. de legib. *Id mirandum, majores adeo in poſterum providiſſe, in privatos homines leges ferri noluerunt, id eſt enim privilegium, quo quid injuſtius?* Idem paradoxo quarto: *Familiariſſimus tuus de te privilegium tulit, ut ſi tu in opertum Bona Dea acceſſiſſes, exſulares.* Et alibi ſæpe. At Auguſto poſteriores Juriſconſulti, privilegium in bonam partem pro lege in privati alicujus gratiam perlata, ſemper uſurparunt. Paulus lib. 5. ſentent. tit. 11. *Privilegium Fiſci eſt inter omnes creditores primum locum tenere.* Vnde & *privilegia ejus* qui jure ſingulari fruitur. Quo ſenſu Galli dicunt *privilego* & *privilegié*. Sed nolim eos imitentur tirones qui Latini ſermonis caſtitatem ambiunt, imo potius Ciceronem & alios Latinitatis principes ſecuti privilegium ſemper in malam partem ponant, & pro *privilegio* quo modo eo perperam utuntur juriſconſulti, perpetuo voces *jus, gratiam, prærogativam uſurpent.*

Digitized by Google

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER DECIMVS QVINTVS.

Q.

QUADRANTAL vocabant antiqui, quam ex Græco ἀμφορεὺν dicunt, qnod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit ſextarios. Plautus in Curculione: Anus hæc ſitit. quantillum ſitit? modica eſt, capit Quadrantal. & Cato contra Oppium: Vinum redemiſti, prædia pro vini quadrantibus ſexaginta in publicum dediſti, vinum non dediſti. PAULUS.

Quadrata Roma in Palatio ante templum Apollinis dicitur, ubi repoſita ſunt, quæ ſolent boni ominis gratia in urbe condenda adhiberi, quia FESTUS.

NOTÆ.

Quadrantal.] Vas quod capiebat urnas duas, quadraginta & octo ſextarios. Hoc eſt congios 8. Heminas 116. Vide Mæcianum de aſſe. Quadrantal octoginta pondo, nempe octoginta pendebat aquæ libras. Congius decem. Vide publica pondera. Quadrantal amphora etiam dictum ſed amphora Romana intelligenda eſt, alia enim erat amphora nempe Attica, quæ urnas tres, congios duodecim, ſextarios ſeptuaginta duos capiebat. Sextarius autem continet libram cum dimidia, hoc eſt uncias octodecim. *Quadrantale* autem vel *quadrantal* a quadrata figura nomen traxit. Sed verba Feſti ſic legenda ex vet. lib. Notavit doctiſſ. Salmaſius: *Quadrantal vocabant antiqui ampheram. Quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capiat ſextarios.*

Quadrata Roma.] Hic omnino intelligendus eſt locus ille quem Romulus ſibi munivit in ſummo palatio antequam urbem conderet. Solinus tamen urbem ipſam Romam quadratam dicit: *Romam*, inquit, *condidit Romulus &c. dictaque eſt primum Roma quadrata quod ad æquilibrium foret poſita* Sed illum abunde refellit locus iſte Feſti, cujus ætate Romam illam quadratam in ſummo pa-

Digitized by Google

ſaxo munitus eſt initio in ſpeciem quadratam. Ejus loci Ennius memi-

Notæ.

latio extitiſſe manifeſtum eſt. Illud tamen vulgo creditum anſam dedit errori eorum qui veteris Romæ typum quadrata figura nobis obtrudunt. Sed operæ pretium erit hic ponere doctiſſ. Salmaſii commentationem ad verba Solini: Dicit hic Solinus Romam a Romulo conditam quadratamque dictam fuiſſe quod ad æquilibrium foret poſita: quibus verbis pater eum intelligere totam urbem Romæ qualem Romulus condidit, appellatam eſſe quadratam, qua in re manifeſtarie falſus deprehenditur, & ex antiquariis noſtris plerique qui ita ſenſerunt. Nam locus Romæ ita dictus in Palatino colle a Romulo ædificatus in quadratam ſpeciem munitus, unde & *Roma quadrata*, hoc eſt *τετράγωνος* eſt appellatus. Longe igitur errant viri docti qui ſcribunt Romam a Romulo quadratam conditam fuiſſe, & inde cognomen ductum ut *quadrata Roma* diceretur, urbs prima in Palatini montis radicibus pomoerio ducto condita. Sed Solinum a quo in errorem inducti videntur, corrigere potius & inſectari, quam ſequi debuerunt. Primum locus ille qui Romæ quadratæ nomen habuit non in radicibus Palatini montis ſed in ipſo monte conſtitutus & munitus. Deinde ſtructus fuit a Romulo priuſquam urbi condendæ duceret ſulcum, quum adhuc inter fratres de loco ubi urbs poneretur dividia ac certamen eſſet. Plutarch. in vita Romuli. *Ῥωμύλος μὲν οὖν τὴν καλουμένην Ῥώμην κουαδράτην, ὅπερ ἐστὶ τετράγωνον ἔκτισε, καὶ ἐκεῖνον ἐβούλετο κτίζειν τὸν τόπον. Ῥῶμος δὲ χωρίον τι τοῦ Ἀβεντίνου καρτερὸν ὃ δι' ἐκεῖνον μὲν ὠνομάσθη Ῥεμωρία, νῦν δὲ Ῥιγνάριον καλεῖται.* *Romulus igitur Romam quadratam, id eſt quadrangularem condidit, locumque illum volebat extruere. Remus vero locum quemdam Aventini montis, qui locus ab illo Remuria dictus eſt & nunc vocatur Pignarium.* Uterque locus etiam Romæ extabat tempore Victoris qui in decima regione urbis, hoc eſt in Palatio *Romam quadratam* ponit: In decima tertia in Aventino *Remuriam*. Vide Feſtum in *Remonius ager*. Sic & locus in Palatino monte à Romulo in quadratam ſpeciem ſtructus, unde & ipſe de condenda urbe auſpicatus eſt, *Roma quadrata* a Romuli nomine & forma ſtructuræ. Quare non magis urbs fuit *Roma* illa *quadrata*, quam *Remuria*. Etenim adhuc de urbe condenda & de loco urbis contendebant fratres, quum loca illa alter in Palatino, alter in Aventino monte condiderunt. Poſt illa cum contentionem ſuam avium judicio remiſiſſent, addicentibus & faventibus Romulo avibus, cœpit ille ſulcum ducere urbi conſtituendæ. Plutarch. *Καὶ τοῦ Ῥωμύλου τάφρον ὀρύττοντος, ᾗ τὸ τεῖχος ἔμελλε κυκλώσειν, ὁ Ῥῶμος τὰ μὲν ἐχλεύαζε τῶν ἔργων.* *Et quum Romulus foſſam foderet qua murum circumducturus erat, Romulus irridens, &c.* Scio Livium ſcribere lib. 1. *Palatinum a Romulo primum, in quo ipſe educatus erat, munitum fuiſſe.* Sed intelligere illum puto de Roma quadrata quam in illo monte ædificavit, non de urbe nova Roma, quam auſpicato poſtea condidit, & cui pomoerium addidit. Roma quadrata locus fuit in palatino monte munitus, non urbs Roma, ea figura primum a Romulo poſita. Vehementer etiam erravit doctiſſimus Onuphrius ſcribens Romulum urbi novæ a ſe figura quadrata cum tribus portis poſitæ pomoerium more Etruſco addidiſſe, *ut auctores ſunt, inquit, Dionyſius, Solinus, Plinius & Plutarchus.* Ut ſupra vidimus Plutarchus aperte diſtinguit Romam quadratam ab urbe cujus figuram non quadratam fuiſſe, ſed rotundam verba illa ſatis oſtendunt *qua murum in orbem erat ducturus.* Plin. Romæ quadratæ non meminit ſed lib. 3. cap. 5. ſcribit urbem Romam a Romulo cum tribus portis aut quatuor relictam. Verum illa Roma longe diverſa a Roma quadrata in Palatino monte. Dionyſius porro initio lib. 11. ait Romulum Palatium & Capitolium muris & foſſa mœniſſe. Sed urbem illam eandem fuiſſe cum *Roma* quadrata nuſquam dicit Dionyſius, imo contrarium ex ejus ſcriptis eluceſcit. Gellius lib. 13. cap. 14. *Scribit antiquiſ-*

nit,

nit, cum ait: [1] Et quis extiterat Romæ regnare quadratæ.

Quadruplatores dicebantur, qui eo quæſtu ſe tuebantur, ut eas res perſequerentur, quarum ex legibus quadrupli erat actio. PAULUS.

. . . . . populo . . . . . FESTUS.

. . . . . ia ca . . . . . .

in legum . . . . . populi

do*minatu* . . . . . .

Quadrurbem Athenas Attius appellavit, quod ſcilicet ex quatuor urbi-

NOTÆ.

ſimum pomoerium, quod a Romulo inſtitutum eſt, Palatini montis radicibus terminabatur. Nam ille dicit non aliam conſtitutam a Romulo Romam præter eam quæ quadrata dicta eſt, nec aliud ab eo inſtitutum pomoerium, quæ ſententia hujus Solini eſt, &c. Deinde: At quod vult Solinus novam urbem a Romulo conditam, quod figura quadrata eſſet, dictam fuiſſe quadratam, nec aliam urbem eſſe conſtitutam, id contra omnium auctorum conſenſum ſcripſiſſe illum judico. Quin & Solini temporibus extabat adhuc in monte Palatino locus ille cui nomen Romæ quadratæ Romulus impoſuerat. Ut ex hoc loco Feſti apparet, &c.

1. *Et quis extiterat.*] Varie emendant viri docti: alii,

Et quis nunc curat Roma regnare quadrata.

Scaliger,

Et quibus lex ſteterat Roma regnare quadrata

Sed ſic etiam non plane mihi ſatisfactum eſt. Melius, ut videtur, in edit. Merulæ,

Et quis exter erat Roma regnare quadrata

Ita ut de Romanis ſermo ſit qui rapto Romulo, quum neminem Romæ invenirent quem in Romuli locum ſufficerent, deſpiciunt ecquis exter eſſet qui urbi præeſſe quadratæ poſſet, &c. Sed omnium optime Salmaſius,

Et quis ſe ſperat Roma regnare quadrata.

Ex veſtigiis veteris ſcripturæ quam ſic liber Fulvii Urſini repræſentat.

Et quis eſt erut Roma, &c.

Nam in membranis ſcriptis ſæpe *t* & *p* confundi ſatis ſciunt, qui eas aliquando tractant. Et de Tatio, inquit, fortaſſe loquebatur, qui cum Capitolium, quod ab initio ceperat, teneret, & Quirinalem collem, etiam Palatini montis, in quo Roma quadrata & regia Romuli, armis ſe potiturum ſperabat. A parte igitur totum montem intellexit poetarum more.

Quadruplatores.] Aſcon. Pedianus in divinat. *Quadruplatores erant criminum publicorum, in qua re quartam partem de proſcriptorum bonis quos detulerant aſſequebantur. Alii dicunt quadruplatores eſſe eorum reorum accuſatores qui convicti quadrupli damnari ſoleant: ut aleæ aut pecuniæ gravioribus uſuris fœneratæ quam pro conſuetudine, aut ejuſmodi aliorum criminum.* Item Vetrina 3. *Quadruplatores accuſatores ſive delatores publicorum criminum ſub pœna quadrupli. Sive quod ipſi ex damnatorum bonis quos accuſaverant quartam partem conſequebantur:* Igitur ab illa quarta quæ accuſatori pro præmio cedebat dicti *quadruplatores.* Facit. lib. 4. Annal. Contra M. *Lepidibus quartam accuſatoribus ſecundum neceſſitudinem legis.* Inde Gloſſ. quadruplatores [illegible] delatores. Quadruplor, ἐνδείκνυμι. *deforo.*

. . . . *populo.*] De quadruplatoribus hic agebat Feſtus ſed ejus verba non poſſumus aſſequi, neque ex iis videtur Paulus ſuam epitomem confeciſſe. Ampliorem lacunam repræſentant ſchedæ . . . . *jus* . *qua* . . *quarum ex legibus quadrupli erat actio* . . . *ibus* . . *ata* . . . *oem* . . . . . *abant* . . . *ubeo* . . . *in* . . . . *tis* . . *quo lictor* . . . . *populo* . . . . *curia salabra* . . . . *m legum* . . . . . *in populi dominatu.* Et hic certe locus dignus eſt in quo ſe exerceant ſagaciores.

Quadrurbem Athenas.] Quod ex quatuor vicis quos alii Piræum, Phalereum, Xypetcum, Thymætam. Male: Qua-

bus in unam domicilia contulerunt, Braurone, Eleuſine, Pireaeo, Sunio.

Quæſo, ut ſignificat idem, quod rogo, ita quæſere ponitur ab antiquis pro quærere, ut eſt apud Ennium libro ſecundo: [1] Oſtia munita eſt idem loca navibus pulchris Munda facit, nautiſque mari quæſentibus vitam. & in Creſphonte: [2] ducit me uxorem liberorum ſibi quæſendum gratia. & in Andromeda: liberum quæſendum cauſa familiæ matrem tuæ.

Paulus. Quæſo ſignificat id, quod rogo. quæſere tamen Ennius pro quærere poſuit.

Festus. Quæſtores *dicebantur, quod quærerent de rebus* capitalibus, unde *qui talia quærunt quæſtores pari*cidi appellantur.

Quam de pro quam uſos eſſe antiquos cum multi veteres teſtimonio ſunt, tum eſt Livius in primo: Juppiter, ut muro fretus magis quam de manus impe . . ſecundo. Quam de tuas omnis legiones, ac popularis. & Lucretius: [3] Clarus ob obſcuram linguam magis inter ina-

N O T Æ.

druibem enim, πετράπολιν dixerunt Oenoen, Probalynthum, Tricorytum, & Marathonem, quatuor Atticæ populos. Vide Meurſ. de fortuna Attica. Neque quatuor tantum, ſed omnino duodecim urbes in unas Athenas Theſeum contraxiſſe tradit Strabo. Ubi per urbes vicos intelligit.

Quæſo.] *Quæſo* & *quæro* idem apud veteres. Plaut.

Quæſo adveniente morbo nunc medicum tibi.
Enim tu certe aut larvatus aut cerritus es.
Edepol hominem te miſerum! medicum quærita.

Ubi *quæſo* pro *quæro*. *Quæſere* etiam pro *orare* poſcere, dixit idem Plaut. Bacched. 11. 11.

Mirum eſt me, ut redeam, te opere tanto quæſere.

1. *Oſtia munita eſt.*] De Anco Martio qui oſtiam munivit & portum Tiberis. Vide in voce *mundus.*

2. *Ducit me uxorem.*] Hunc verſum ex Creſiphonte Ennii ſic legit Scaliger:

Ducit me uxorem ſibi liberum quæſendum gratia

Quæſtores.] Ulpianus: *& a genere quærendi, quæſtores initio dictos, & Iunius & Trebatius & Feneſtella ſcribunt.* Initio autem proprie dicti *quæſtores* qui ærario præeſſent, dicti *quod inquirendæ & conſervandæ pecuniæ cauſſa creati erant* ut ait Pompon. leg. 2. §. 22. de origine Juris. Inde poſtea quæſtores quos vulgo *des Lieutenants Criminels.* Vide *pariet.*

Quamde.] In Schedis: *Quamde pro quam uſos eſſe antiquos cum multi veteres teſtimonio ſunt, tamen hujus in primo. &c.* quæ proprius ad veram ſcripturam accedunt, legendum enim, ut viris doctis jam diu animadverſum: *Cum multi veteres teſtimonio ſunt, tum Ennius in primo:*

Iupiter ut muro fretus magis quam de manus vi.

Et ſecundo:

Quam de tuas omneis legiones ac populares

Si qui tamen hic *Livium* pro Ennio legi malint non ad modum pugnabo, inquit Merula, cum Livius etiam geſta populi Rom. libris decem & octo conſcripſerit qui annales Liviani vocantur. Sed de Annalibus Livianis abunde infra. Interim hic *Ennium* legi debere certum eſt. Et in verſu:

Iupiter haud muro fretus magis quande manus vi.

Verba Romuli forſan optantis ut Pop. Rom. ſe non muro magis quam viribus & audacia tueatur.

3. *Clarus ob obſcuram.*] Lege ut in editt.

Digitized by Google

nes. Quam de gravis tergajos qui vera requirunt.

Quamde pro quam dicebant antiqui. PAULUS.

Quam mox ſignificat. quam cito. ſed ſi per ſe ponas mox, ſignificabit paullo poſt, vel poſtea. FESTUS.

Quando cum gravi voce pronunciatur, ſignificat quod, quoniam. & eſt conjunctio. quando acuto accentu, eſt temporis adverbium. PAULUS.

Quando cum gravi voce pronuntiatur ſignificat *quod, quoniam, & eſt coniunctio* ut Plautus in Me*næchmis*. *Ideo quia* menſam, quando edo, detergeo. & in Pſeudolo: Dabo, quando erit. Ducito, quando habebis. & Ennius libro ſextodecimo: Nox quando mediis ſignis præcincta volabit. [1] In duodecimo quidem cum littera E ultima ſcribitur, idemque ſignificat. FESTUS.

*Quando rex co*mitiavit *fas: ſic notatum eſſe diem in faſtis in* honorem *regis ſacrorum, aiunt qui de feriis* Menſtrui ſcripſerunt, *quæ nonis Februarii in Curia a* Rege dicuntur: *ea vero a multis ſcriptoribus* traditæ ſunt, *nam quo die rex in Comitium venit eius* pars anterior

NOTÆ.

Clarus ob obſcuram linguam magis inter inanes

Quande gravis inter Graios qui vera requirunt.

Quande autem, quia in illis *tam, quam, jam* & aliis addebant *e*, & *d* poſtea inſertum.

Quando.] Exempla Plauti quæ Feſtus adducit plane contrarium probant, quare omnino aliter legendum eſt, nempe: *Quando, cum gravi voce pronunciatur ſignificat quoniam. Acuta vero eſt temporis adverbium. ut* Plautus *in Menechmis, &c.* Neque enim in verbis Plauti τὸ quando ſignificat *quoniam* ſed *quum*, &c. Nihil certius. Quod ait autem ultima acuta vel gravi. Vide notata in *luſtrum ergo, modo.*

1 *In duodecimo quidem.*) Quod ait Feſtus Ennium in 12. annal. *quande* ultima litera E poſuiſſe pro quando id in incerto eſt, cum perierit locus ille unde hoc Feſtus adduxit. Ubi tantum legitur, *quande* . . . . . . quamde pro quam fortaſſe. Certum tamen eſt dixiſſe veteres *quande* pro *quando* ut *numere* pro *numero*.

Quando Rex comitiavit fas.] Hoc eſt, ille dies qui in faſtis notatur *quando rex comitiavit fas* anteriorem partem nefas eſſe, poſteriorem fas. Quod recte Varro dixit *ad id tempus nefas*, ſignificans anteriorem, & *ab eo fas*, notans poſteriorem. Dies nefaſtus priore vel anteriore parte notabatur N P. vel NEP. Vide ſupra *nefaſti*. Notabatur & N F. PR. quod quidam interpretantur *nefas prætori*. Quos ego non ſequar. Porro in faſtis marmoreis qui extant Romæ, invenio bis notatum hunc diem 9. Kal. April. item 9. Kal. Junii: Nemo, quod ſciam, explicavit quis eſſet mos hujus diei, qui ritus, quæ antiquitas. Sciendum Regi ſacrorum neque magiſtratum gerere, neque verba ad populum habere fas fuiſſe. Propterea in comitium ire illi non licebat niſi hoc die qui notatus eſt in faſtis. Ibat enim in comitium ſacrificii cauſſa, quo peracto protinus fuga ſe e comitio eripiebat. Plutarch Ἔστι γοῦν τις ἐν ἀγορᾷ θυσία πρὸς τῷ λεγομένῳ κομιτίῳ πάτριος, ἣν θύσας ὁ βασιλεὺς κατὰ τάχος ἄπεισι φεύγων ἐξ ἀγορᾶς. *Eſt igitur in foro ſacrificium quoddam patrium in Comitio quo peracto rex fuga ſe ſe inde a foro proripit.* Varro: *Dies qui vocatur ſic, quando Rex comitiavit fas, dictus ab eo quod eo die Rex ſacrificulus dicat ad comitium* Si a docto viro quæram quid ſit *dicere ad comitium*, ſane non agnoſcet Latinum hoc genus loquendi, & profecto ineptum eſt, legendum enim, *itat ad comitium*. Ita loquitur alibi: *Milites ap-*

nefas habetur: contra antem poſterior *fas: quia ſacris peractis inde abit. quod* ſi quis alius pro Rege *eo die in comitio fecerit, puta, Pontifex*, tum hic dies *totus eſt faſtus.*

Paulus. QUANDO REX COMITIAVIT FAS, in faſtis notari ſolet, & hoc videtur ſignificare, quando rex ſacrificulus divinis rebus perfectis in comitium venit.

QUANDO STERCUS DELATUM FAS, eodem modo in faſtis notatur dies, quo ſtercus purgatur ab æde Veſtæ.

Feſtus. *Quando ſtercus* delatum fas, eo*dem modo in faſtis notatur dies*, qui talis eſt, ut *ædis veſtæ in eo die purgetur* ſtercuſque in aluum *capitolinum ex æde veſtæ deferant*: cum id factum ſit, *tunc prætori fas.*

NOTÆ.

pellant latrones, quod itent, uti milites, cum ferro. Quare ob id quod ſacrificio peracto rex e ſacrificio fugeret, alii aliter notas quæ legebantur in faſtis, interpretabantur. Q. R. C. F. Nempe quando Rex Comitio Fugit. Quod Ovid. manifeſto nos docet lib. 5. Faſt. in fine.

Quatuor inde notis locus eſt, quibus ordine lectis,

Vel mos ſacrorum, vel fuga regis ineſt.

Utrumque enim complexus eſt. *Quando rex comitiavit*, hic eſt mos ſacri, quod faciebat in comitio: Et *quando rex comitio fugit*, tangit enim fugam regis e comitio, Plutarch. ſupra. At quid aiunt docti viri? Ovidium ignoraſſe quid ſibi vellent illæ literæ ſingulares. Quaſi fas ſit doctiſſimum poëtam ignorare quod formularios, leguleios litigatores ac minimos quoſque de fæce Numæ ſcire oportuit. Nam de Regifugio ipſum non intellixiſſe, teſtis erit ipſemet qui de eo in menſe Februario ante tractaverat. Vide Regifugium. Scal. In verbis Feſti legendum, *comitiaſit*, id eſt *comitiaverit*. Quod & Fulvio Urſino etiam placet. Item *feriis menſtruis* quia ſ litera & *menſtruis* periit propter initialem illam ſ & *ſcripſerat*. Item *edicuntur* pro *dicuntur* quia e cum præcedente e & rege cohæſit. Et ita ſemper Varro: *Rex cum ferias menſtruas nonis Februariis edicit.* Item *harum rerum veſtigia apparent in ſacris nonalibus in arce quod tunc ferias primas menſtruas quæ futura ſunt eo menſe Rex edicit.*

1. *Quod ſi quis alius pro rege, &c.*] Ait Feſtus ſi quis alius puta pontifex pro rege in comitio ſacrificaverit, tunc totum diem faſtum eſſe. Sed cum illius diei pars anterior nefaſta fuerit, qui fieri poteſt, ut alio, pro rege, in comitio ſacrificante, pars illa diei quæ jam nefaſta elapſa eſt, eadem iterum faſta ſit? Vel hoc certe neceſſario evincit reſcribendum eſſe: *Hic dies totus nefaſtus.* Nihil certius. Diei illius pars poſterior faſta erat in gratiam Regis ſacrificuli qui in comitio fecerat. Sed ſi alius in comitio feciſſet, dies ſolidus nefaſtus, quia nulli alii prærerquam Regi ſacrorum jus illud conceſſum erat, ut e nefaſto faſtum facere poſſet.

Divinis rebus perfectis in comitium venit.) Dicendum potius fuit *divinis rebus perfectis e comitio fugit.* Nam cum Rex in comitio ſacra faceret, ſactis perfectis in comitium ire qui potuiſſet? Feſtum non intellexit barbarus mutilator.

Quando ſtercus delatum fas] Varro lib. 5. de LL. *Dies qui vocatur, Quando ſtercus delatum fas, ab eo appellatus quod eo die ex æde veſtæ ſtercus everritur & per Capitolinum clivum in locum deſertur certum.* Hujus diei meminit Ovid. qui illum 17. Kal. Jul. eſſe dicit lib. 6. Faſt.

Tertia nox veniet qua tu Dodoni Thyene

Stabis Agenorei fronte videnda bovis.

Hæc eſt illa dies qua tu purgamina Veſtæ

Tybri per Etruſcas in mare mittis aquas.

Vide infra *ſtercus.*

Quando ſtercus delatum fas.] Recte opinatur Fulv. Urſinus hic deſiderari

Digitized by Google

Quartarios appellabant antiqui muliones mercenarios, quod quartam partem quæſtus capiebant. Lucilius: porro homines nequam malus ut quartarius cippos colligere omnes.

Quartarios appellabant muliones mercenarios, quod quartam partem capiebant quæſtus. PAULUS.

Quatenus ſignificat qua fine; ut hactenus, hac fine. quatinus, vero, quoniam. ſed antiqui quatenos dicebant.

Quatenus ſignificat qua fine; ut hactenus, hac fine. At quatinus, quoniam. [1] Sed antiqui quatenos dicebant, ut Scipio Africanus in ea oratione, quam ſcripſit, poſtquam ex Africa rediit. Uti negotium natum erat; quatenos caſtra noſtra ita munita erant, ut poſſes partem exercitus abducere. FESTUS.

Quatere, ſuſpenſum, & vicinum rei alicujus motum ſignificat, non ut Verrius putat, ferire; cum id ipſum verbum concutere ex præpoſitione, quæ eſt con, & quatere, ſit compoſitum. quaſſare autem eſt ſæpe quatere.

Quatere, ſuſpenſum, & vicinum rei alicujus motum ſignificat, & interdum concutere. quin & id ipſum verbum concutere ex quatere ſit compoſitum. quaſſare autem eſt ſæpe quatere. FESTUS.

Quaxare ranæ dicuntur cum vocem mittunt. FESTUS.

Quercus dicitur, quod id genus arboris grave ſit, ac durum, tum etiam in ingentem evadat amplitudinem. querquetam enim gravem, & magnam quidam putant dici. PAULUS.

NOTÆ.

quatuor illas notas Q. S. D. F. & Feſtum ſcripſiſſe *Q. S. D. F. Id eſt quando ſtercus delatum fas.* Vel potius: *Quando ſtercus delatum fas, Q. S. D. F. eodem modo in faſtis, &c.* Idem etiam pro *aluum* optime *elnum*, quod probatur ex loco Varronis quem ſupra afferimus.

Quartarios.) Lege ita verſum Lucilianum:

Porro homines nequam. malus ut quartarius, cippos colliſere omnes.

Notum eſt cippos ſepulchrorum olim ſecundum vias publicas fuiſſe, itaque facile collidebantur a mulis Sagmariis cum ea præterirent. Scal.

Quatenus.] Qua fine, ut hactenus, hac fine. Chilo apud Gellium lib. 1. cap. 3. *Hac fine ames tanquam forte fortuna oſurus, hac itidem tenus oderis, tanquam fortaſſe poſt amaturus.* Addit Feſtus veteres *quatenus* inter & *quatinus* illud diſcrimen poſuiſſe, ut *quatenus*, qua fine, *quatinus* vero quoniam ſignificaret. Sed illud obſervatum non fuiſſe e veteribus libris colligere eſt, imo & cum literarum *e* & *i* tritiſſima fuerit commutatio, antiquos utraque ſignificatione indiſtincte ſcripſiſſe certum eſt, ſic *protenus* & *protinus*.

1. *Sed antiqui quatenos*] Nam *o* & *u* veteres confundebant ſic *conſol* ſcribebant pro *conſul*: fontes, funtes: frondes, frundes: ſic Hecoba, Notrix, Culchides, Pulyxena. Vide Quintilian lib. 1. cap. 4.

Quatere.] Innuit quatere de repetito ſæpius motu potius dici. Ferire de ſolo ictu.

Quaxare] Contracte pro coaxare, a *coax*, *coax*, Ariſtoph. in ranis. Et apud Heſych coax, Rana.

Quercus.] A κερχαλίος, ut volunt, exaſperatus. Sed mihi non perſuadent qui ſciam potius quercus dici a Græco κάχρυς, *glans*. pilula, nam inter Cachryphora quercus numeratur a Theophraſt.

Digitized by Google

FESTUS. Querquer*am febrem, gravem & magnam.* nam quidam quercu*m dictam volunt, quod id genus* arboris, cum gra*ve ſit, ac durum, tum etiam in* ingentem evadat *altitudinem. Aurelius autem* Opilius frigidam *ait dici, & cum horrore trementem.* Santra eam ex *Græco deducit, qui tremo*rem ejuſmodi κάρκαρον *dicunt. Vnde dici* etiam carcerem Plau*tus in Frivolaria: Is mihi* erat bilis querquera *tuſſi*. *Lucilius libro* jactans me ut febr*is querquera* terret, alibi, querquer*a conſequitur febris capitiſque dolores.*

PAULUS. Querqueram, frigidam cum tremore a Græco κάρκαρον certum eſt dici. unde & carcer. Lucilius: Jactans me, ut febris querquera conſequitur (febris) capitiſque dolores. Item Plautus: Is mihi erat bilis querqueratus.

Querquetulanæ dicebantur nymphæ querqueto vireſcenti præſidentes.

FESTUS. Querquetulanæ viræ putantur ſignificari nymphæ præſidentes querqueto vireſcenti, quod genus ſilvæ indicant fuiſſe intra portam, quæ ab eo dicta ſit Querquetularia. [1] Sed feminas antiqui quas ſciens dicimus, viras appellabant. unde adhuc permanent virgines, & viragines.

NOTÆ.

lib. 3. κάρχαρος ergo tranſpoſitis literis & mutato a in e κέρχαρος & χ in κ χέρκυς, *quercus*.

Querqueram febrem.] Arnob. lib. 1. *Vitiligines querqueras, atque intercutes morbos.* Minutius felix habet *quequerum* ut & Gellius, Apuleius. Videlicet *querquerus* adjective dici certum eſt. Ergo cum dicitur *querqueram*, ſubintelligitur *febrem*. Et cum *querquerum* ſubintelligitur *morbum*. *Querquerus* autem a *quercu*. Vel ut Santra a κάρκαρος *horror, tremor.* Ad cujus ſententiam confirmandam facit illud Homeri Iliad. 5.

— — — — κάρκαιρε δὲ γαῖα πόδεσσιν

Ορνυμένων ἄμυδις.

Tremebat autem terra pedibus ruentium confertim. Sed hæc omnia meræ nugæ. cur & unde febris dicatur *querquera* nemo adhuc docuit. *Querquerus* eſt a κερχαλέος, quod a κέρχω. Nam κερχαλέον Heſych. exponit, σκληρὸν, ξηρὸν, διψαλέον, *grave, aridum, ſiticuloſum,* quæ omnia febri mere congruunt, quæ præ ſiccitate ravim & tuſſim creat. Id enim vere eſt κερχαλέον Quare Plaut. Tuſſim jungit cum querquera.

Is mihi erat bilis, aqua intercus, tuſſis, febris querquera.

Ergo. *Cerchaleos cerchelos, cercheres, cercherus querquerus.*

1. *Etiam carcerem.*] A Græco κάρκαρος carcerem etiam Santra dici exiſtimavit. An quia horrorem carcer incutit? Sed forſan erit a κάρκαρος non qua *tremorem* ſed qua δεσμοὺς *vincula* ſignificat. Κάρκαροι enim δεσμοὶ Heſych. Scaliger deducit a κάγκαρος, κάνδρος, *ſpelunca.*

Querquetulanæ viræ.] A querceto querquetulanæ nymphæ quæ non aliæ ſunt quam quæ Græcis Hamadryades quod ſimul cum *drusi* id eſt quercubus & vivant & intereant De iis vide inſignem locum Callymach hym. in Delum. Earum Sacellum Romæ querquetulanum dictum Varro lib 4.

1. *Sed feminas antiqui.*] Lege: *Sed feminas antiqui quas nunc dicimus, viras appellabant.* Quæ, inquit, nunc feminæ a nobis dicuntur, eæ viræ dicebantur. Neque immerito, cum maſculinum ſit vir. Ita enim & utrumque ſexum formant Hebræi. *Iſſ* vir: *iſſa,* vira, hoc eſt femina. Scal. Quare in verſione Græca Geneſeos de Eva, κληθήσεται γυνὴ &c. melius ſcriptum fuiſſet κληθήσεται ἀνδρὶς ſive potius ἀνήρα. Analogiam ſervavit Gallicus

Querquetularia porta Romæ dicta, quod querquetum intra muros urbis juxta ſe habuerit. Paulus.

Ques antiqui dixerunt : inde declinatum remanet dativo caſu, quibus ; Qui adhuc item Queis facit, ut iſti iſtis, illi illis. Festus.

Quianam pro quare, & cur poſitum, & apud antiquos, ut Nævium in carmine Punici belli : Summe deum regnator quianam genus iſti. & in ſatyra : Quianam Saturnium populum pepuliſti. & Ennius in libro ſeptimo : Quianam dictis noſtris ſententia flexa eſt.

Quianam pro quare, & cur ponitur. Ennius : Quianam dictis noſtris ſententia flexa eſt. Paulus.

Quid niſi uſurpaviſſe antiquos teſtis eſt Afranius in Epiſtula : me auctore mater abſtinebis. quid niſi ? Festus.

Quietalus ab antiquis dicebatur Orcus.

Qui hoc cenſetis, illuc tranſite, qui alia omnia in hanc partem. his verbis præit, ominis videlicet cauſa, ne dicat, qui non cenſetis.

Quincentum & producta prima ſyllaba, & per C litteram uſurpant antiqui, quod poſtea levius viſum eſt, ita ut nunc dicimus pronunciari.

Quinquatrus appellari quidam putant a numero dierum, qui fere his celebrantur. qui ſcilicet errant, tam Hercule, quam qui triduo Saturna-

Notæ.

interpres, *on la nommera homeſſe.*

Querquetularia.] Eadem querquetulana dicta. Prope viminalem fuiſſe videtur in dicare Plin lib 16. Nunc in vineis jacet clauſa, & ad eam per viginti gradus aſcendimus.

Ques.] Pluralis pro qui. Ennius:

— — Decem coclites ques montibus ſummis
Ripeis fodere.

Quianam.] Virgil. 5. Æneid.

Heu quianam tanti cinxerunt æthera nimbi ?

Nævianum Saturnium ſic Scalig.

Summe Deum regnator quia nam genuiſti.

Et Ennianum iſtum cui deeſt ſyllaba.

Heu quianam dictis noſtris ſententia flexa eſt.

Quid niſi.] Pro quid ni. *Ni* enim decurtatum ex *niſi*, quod eſt pro *ſi non*

Quietalus.] A quiete quod ibi mortui quieſcant. MSS. habent *quietalis.*

Qui hoc cenſetis.) In Senatus conſulto per diſceſſionem faciendo moris erat ut conſul aut is qui cum inſignibus imperii vel lictoribus erat, cum qua de cauſſa ſenatum convocaret, retuliſſet, his verbis ſententias rogaret. QUI HOC CENSETIS, ILLUC TRANSITE: QUI ALIA OMNIA IN HANC PARTEM. Ominis autem cauſſa ita loquebatur, *qui alia omnia*, ne diceret, *qui contrarium.* Vel, qui aliter cenſetis, quod tamen ipſum ſignificat, ſed CONTRARIUM vel ALITER ut mali hominis verbum fugiebat. Hinc illud Hirtii lib. 8. de bello Gallico: *Diſceſſionem faciente Marcello, Senatus frequens in alia omnia tranſiit.* Fuſe hunc morem explicat Plin. epiſt. 14. lib. 8 Quid ? lex non aperte docet dirimi debere ſententias, quum ita diſceſſionem fieri jubet : QUI HÆC CENSETIS, IN HANC PARTEM : QUI ALIA OMNIA, IN ILLAM PARTEM ITE QUA SENTITIS ?

Quincentum.] Ut *ducenta*, *trecenta*, *ſexcenta*. Sed poſtea quia poſt *n* male ſonat *c*. εὐφωνίας cauſſa *c* in *g* mutatum & quingentum dici cœptum eſt.

Quinquatrus.] Unicus tantum dies Mi-

Digitized by Google

lia, & totidem diebus Compitalia, nam omnibus his ſingulis diebus fiunt ſacra. forma autem vocabuli ejus, exemplo multorum populorum Italicorum, enuntiata eſt, quod poſt diem quintum Iduum eſt is dies feſtus. ut apud Tuſculanos Triatrus, & Sexatrus, & Septenatrus, & Faliſcos Decimatrus. Minervæ autem dicatum eum diem exiſtimant, quod eo die ædis ejus in Aventino conſecrata eſt.

PAULUS. Quinquatrus feſtivus dies dictus, quod poſt diem quintam Iduum celebraretur, ut triatrus, & ſexatrus, & ſeptimatrus, & decimatrus.

Quinque genera ſignorum obſervant augures, ex cælo, ex avibus, ex tripudiis, ex quadrupedibus, ex diris.

FESTUS. Quinq*ue genera ſignorum obſervabant* augures publici: *ex cælo, ex avibus, ex tripudiis*, ex quadrupedibus, ex d*iris, ut eſt in Auguralibus*.

NOTÆ.

nervæ ſacer, ſic dictus quod eſſet poſt diem quintum idus Menſis Martii. Ut *triatrus* poſt tertium, poſt ſextum *ſexatrus*. Varr. lib. 5. *Quinquatrus hic dies unus a nominis errore obſervatur, proinde ut ſint quinque, dictus ab Tuſculanis. Poſt diem ſextum eidus ſimiliter vocatur ſexatrus, & poſt diem ſeptimum ſeptimatrus. Sic hic quod erat poſt diem quintum eidus, quinquatrus.* Aliter tamen Ovid. 3. Faſt.

Vna dies media eſt & fiunt ſacra Minervæ
Nominaque a junctis quinque diebus habet.
Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro.
Cauſſa, quod eſt illa nata Minerva die.
Altera, treſque ſuper ſtrata celebrantur arena,
Enſibus ex ſertis bellica læta dea eſt.

Quare, ut deſcrimen illud componatur, dicendum puto, primis temporibus unicum tantum diem feſtum fuiſſe & dictum, *Quinquatrus*: poſtea vero in plures prolatum eoſque dictos *quinquatres* & *quinquatria*. Sic *panathenæa*, quæ ſunt Romanorum quinquatria, initio uno tantum die celebrata. Deinde pluribus. Fuere & aliæ quinquatrus idibus Juniis dictæ *Minuſculæ quinquatrus*. Vide *Minuſcula*. In verbis Feſti pro *qui fere his celebrantur*. Legebat vir doctiſſimus, *quibus feriæ celebrantur*. Sed nihil mutandum ut optime monuit Scaliger, nihil enim facilius hac lectione. Ait Feſtus quoſdam exiſtimare Quinquatrus dictas a numero dierum qui in his quinquatribus celebrabantur, id eſt, exigebantur, frequentabantur, &c.

Quinque genera.] *Ex cælo* ſervare dicebantur augures cum aeris ſtatum contemplabantur an aliquid infauſti ominis oboriretur. *Ex avibus* cum eorum cantum ſive volatum obſervabant. *Ex tripudiis*, cum offa ex ore pullorum, ſive alieni quid, quod ſonitum faceret, cadebat. *Ex quadrupedibus*, cum ſe quadrupedes oſtendebant, quæ auſpicia dicebantur *pedeſtria*. *Ex diris*, cum diri aliquid apparebat, veluti ſtrepitus cum fremitu: ut apud Cicer Orat. de haruſpicum reſpons. *Quod in agro Latinienſi auditus eſt ſtrepitus cum fremitu, exauditus in agro propinquo & ſuburbano ſtrepitus quidam reconditus & horribilis fremitus armorum, de ea re ſcriptum eſt poſtulationes eſſe Iovi, Saturno, Neptuno, Telluri Diis Cæleſtibus, &c.* Item cum victimæ ex aris fugiebant, cum in extis cor aut caput in jecinore non fuiſſet, quæ *peſtifera auſpicia* dicebantur. Vide *peſtifera*. Fuere & alia auſpiciorum genera veluti auſpicium ex anguibus & piſcibus. Auſpicium ex fulgure, fulmine, tonitru. Auſpicium ex acuminibus, id eſt ex telorum ſuperis ac inferis cuſpidibus. Auſpicium ex peremnibus, cum Duces ſive Magiſtratus amnes auſpicato tranſeunt, Auſpicium juge, quod ex juncto jumento. De quibus omnibus ſingulatim alibi.

Quinquertium

Digitized by Google

Quinquertium vocabant antiqui, quem Græci πένταθλον, ut indicat verſus hic: Omnis æqualis vincebat quinquertio. Livius quoque ipſos athletas ſic nominat. Quinquertiones præco in medium vocat.

Quinq*uenales cenſores appella*bantur, qui luſtrum con*derent quinto quoque anno, à quo nomin*ari coeptos.

Quinqnertium Græci vocant πένταθλον, quo die quinque genera artium ludo exercebantur. ipſos quoque athletas Livius quinquertiones appellat. PAULUS.

Quintana appellabatur porta in caſtris poſt prætorium ubi rerum utenſilium forum fuit.

*Quint*anam claſſem *ait Verrius dictam, quod in ea Serv. Tullius* Rex diſtributa *capite Cenſorum multitudine quinque* fecit, cum eas or*dinavit, hanc autem afferri cau*ſam de capite *cenſorum nomine, quod ij quo cenſerentur nihil præter ſe haberent, ſuumque caput. Luci*lius ſic meminit. quod . . adeptus. FESTUS.

Quintia prata trans Tiberim a Quintio Cincinnato, cujus fuerant, dicta ſunt. PAULUS.

Quin*tia prata dicta ſunt a Quinto Cincinato, qui* ſibi, *damnato filio, venditis omnibus quatuor jugerum* agrum *trans Tiberim paraverat. quem agrum colentem* ſenatus *Dictatorem, per Viatorem, ſalutavit* Cin*cinnatum, qui re bene geſta acto triumpho, ad privata negotia confeſtim rediit, depoſita Dictatatura,* pec*uariamque rem &* FESTUS.

NOTÆ.

Quinquertium.] A quinque artibus quibus exercebantur. Vide *Pentathlum.*

Quinquennales cenſores.] Vid. Liv. 4 8. Quinto quoque anno creati, quia ſingulo quinquennio populus cenſebatur & luſtrabatur. Nam proprie condere luſtrum dicebantur Cenſores cum poſt cenſionem populum ſuovetaurilibus luſtrabant. Vide Liv. 6, 8. in quinque annos creati quia ſingulis luſtris populus cenſebatur.

Quintana] Atqui Quintana porta nulla fuit. Sed pars fori ipſius quod poſt prætorium & Quæſtorio fuit adſitum, *Quintana* dicebatur, ſive adeo forum ipſum ſubaudita voce *via*. Quare legendum cum Lipſio. *Quintana appellabatur pars in caſtris* vel ſimpliciter: *appellabatur in caſtris*. Poteſt etiam &: *Quintana via appellabatur in caſtris*, &c. Nam *porta* nomen additum a Paulo Livius lib. 41. *Prætorio dejecto direptis quæ ibi fuerant, ad quæſtorium Quintanamque hoſtes pervenerunt*, &c. Iſidor lib 15. cap. 2. *Quintana pars plateæ quinta eſt, qua carpentum progredi poteſt* Ad hujus ſimilitudinem Quintanam Nero inſtituiſſe dicitur. Sueton. cap. 26. *Tabernulas etiam effringere & expilare, Quintana domi conſtituta, ubi parta & ad licitationem dividenda prædæ pretium abſumeretur.* Non aliud igitur Quintana quam via Latior in uſum fori a metatione agrorum invento nomine ut in porta Decumana etiam factum.

Quintanam claſſem.] Quod ait hic Feſtus Quintanam claſſem dictam in qua capite cenſorum multitudo a Servio rege diſtributa, id ego alibi me legere non memini, nam proletarii & capite cenſi, in ultimam claſſem, quæ ſexta fuit, conjecti. Vide *Proletarii.* Verſus Lucilii quem Feſtus laudabat, mihi ignotus neque extat hodie.

Quintia prata.] Liv. lib. 3. ſect. 26. *Spes unica imperii populi Romani L. Quintius, trans Tiberim, contra eum ipſum ubi nunc navalia ſunt, quatuor jugerum colebat agrum, quæ prata Quintia vocantur.* Locum adi. *Viatorem* autem hic vocat Fe-

Digitized by Google

agrariam exercens Romanit ipſis aemulationi fuit. . ;

. . . vos . . . . quod eo.

Quintiliani Luperci appell*ati videntur a Quinctilio, qui præpoſitus eſt.* Lu*percis: ut à Fabio Fabiani dicti ſunt. item* Luperci, *quib. is præpoſitus fuerit. fuiſſe autem* Romuli *temporib. inſtitutos utroſque, & Fabianos* & Quinct*ilianos, multi ſunt qui exiſtimant.* quorum nu*merum poſtea ſæpe auctum fuiſſe, quia* honoris gratia *multi in Lupercis adſcribebantur.*

Quintipor ſervile nomen frequens apud antiquos erat, a praenomine domini ductum, ut Marcipor, Caipor. quamvis ſint, qui a numero natorum ex ancilla quinto loco dictum putent.

Paulus. Quintipor ſervile nomen frequens apud antiquos, a prænomine domini dictum, ut Marcipor, ſcilicet a Quinto, & Marco.

Festus. Qui patres, qui conſcripti vocati ſunt in curiam, quo tempore Regibus urbe expulſis, P. Valerius Conſul propter inopiam patriciorum ex plebe adlegit in numerum ſenatorum centum & ſexaginta & quatuor, ut expleret numerum ſenatorum trecentorum. & duo genera appellata ſunt.

Quippe ſignificare quid ni, teſtimonio eſt Ennius libro 4. Quippe ſolent reges omnes in rebus ſecundis. Idem lib. 16. Quippe vetuſta virum non eſt ſatis bella moveri. Item alii complures.

Paulus. Quippe ſignificat quid ni.

Festus. Quirina tribus a Curenſibus Sabinis appellationem videtur traxiſſe.

Quirinalia menſe Februario dies, quo Quirini fiunt ſacra. idem ſtultorum feriæ appellantur, (ante, quam in eum commigrarent fere Sabini Curibus venientes poſt fœdus inter Romulum, & Tatium) quod quidem ſuorum fornacalium ſacrorum cognominant, eo potiſſimum rem divinam faciunt.

Paulus. Quirinalia, dies, quo Quirino fiebant ſacra. eadem & ſtultorum feriæ ſunt appellata.

Notæ.

ſtus Præconem, Legatum. Vide *viatores.* Quæ in fine deſunt non ſat poſſum conjicere.

Quintiliani Luperci.] Vide Fabiani.

Quintipor] Pro *παῖς* puer Dores dicebant *πόρ*. Unde *quinctipor, Marci por, caipor, Lucipor.* Hoc eſt, Quincti, Marci, Caii, Lucii puer, id eſt, ſervus. Nam Græci *παῖδας*, ut Latini *pueros*, ſervos dicebant, quomode etiam & Galli dicunt *garſon*

Qui patres] Vide *adjecti* & *conſcripti.*

Quippe.] Tamen in verbis Ennii quæ Feſtus ad exemplum adducit *quippe* non *quid ni* ſed *quoniam* ut ſæpe. Neque unquam *quippe* pro *quid ni* ſcriptum reperias. Sed *quippi ni.* In ultimo verſu Ennii pro *moveri* Merula legit *movere.*

Quirina tribus.] Cujus meminit Cicero pro Quinctio.

Quirinalia.] Quæ ſemicirculis incluſa ea repetita ſunt e capite *Quirinalis* infra. Poſt quod iſtud continuo in ſchedis ſequebatur. reliqua fœdata ſunt. Locus igitur integer ita reſtituendus ex Scalig. *Quirinalia menſe februario dies, quo Quirini fiunt ſacra. Idem ſtultorum feriæ appellantur, quod qui diem ſuorum fornacalium ſacrorum ignorarant, eo potiſſimum rem divinam faciunt.* Quirinalia

Quirinalis collis dictus eſt, quia in eum commigraverunt Sabini Curibus venientes. quamvis alii a templo Quirini dictum putent.

Festus.

Quirinalis collis, qui nunc dicitut, olim Ægonus appellabatut ante, quam in eum commigrarent (fere) Sabini Curibus venientes poſt fœdus inrer Romulum, & Tatium ictum, a quo hanc appellationem ſortitus eſt: quamvis exiſtiment quidam, quod in eo factum ſit templum Quirino ita dictum.

Paulus.

Quirinalis porta dicta, ſive quod ea in collem Quirinalem itur, ſive quod proxime eam eſt Quirini ſacellum.

Festus.

Quirinus ex hac cauſa Romulus eſt appellatus, quod curi id eſt haſta uteretur a qua Romani eo nomine Romulum appellaverunt.

Quirinalis porta eademque & Collina dicebatur ut legimus *apud antiquos ſcriptores.* poſitum autem *unius nomen proalterius nomine reperitur, quod initio ita conjuncta fuerunt, ut unam tantum fuiſſe* quaſi id ſuffragetur: *quam ideo nominari ait Collinam* Santra *proxime eam quod Collis Quirinalis* eſt. Portam *rurſum Quirinalem ideo appellant,* ſive quod *ea in collem Quirinalem itur. ſive* quod proxime eam ſacel*lum eſt Quirini, unde, ut videtur* uſurpatio facta. *& duplex nomen uni eidemque rei in*poſitum eſt.

Quirtites, *dicti Sabini a Curi dea. cui* aqua & vino *ſacra facere ſoliti erant. quos* tamen quid in curiis *dictos, volunt, in quibus ab* his ei ſacra fiant; *cui opinioni Verrius adver*ſatur. ab ejuſdem autem *dea nomine videntur item* Cures Sabinæ *haſtæ appellatæ, quibus ea gens* armis erat potens. *nunc & Sabini & Romani Po*puli ſingulare uſur*patur nomen, ut inditio* eſt præco, qui in funeris *indictivis ita pronuntiare ſolet.* Illus Quiris leto datus. Quirites autem dicti poſt fœdus a Romulo & Tatio percuſſum, communionem, & ſocietatem populi factam indicant.

Notæ.

erant 13. Calendas Martias eadem ſtultorum feſta. Ovid. 11. Faſt.

Lux quoque cur eadem ſtultorum feſta vocetur
Accipe, parua quidem cauſſa, ſed apta ſubeſt.

Deinde cauſſam exponit & in fine.

Stultaque pars populi quæ ſit ſua curia neſcit
Sed facit extrema ſacra relata die.

Sed juvabit locum ipſum adire. Vide & infra: *ſtultorum feria.*

Quirinalis.] Prius dicebatur *agonus* vide *agonium,* Sed poſt receptos qoirites id eſt Sabinos, *Quirinalis* dictus, ſive a templo Quirini quod Plebs ei in cœlum relato in eo colle dedicavit. Ovid. 11. Faſt.

Templa Deo faciunt, collis quoque dictus ab illo eſt.

Quirinus.] Vide *Curis.*

Quirinalis porta.] Verum eſt Portam collinam & Quirinalem eſſe vnam & eandem a colle Quirinali dictam. Eadem & agonia ſive agonenſis ab eodem colle. Hodie *ſalaria* dicta. In Schedis Ultima linea *qui* . . . . *dere fertur* neſcio an ſit hujus loci

Quirites dicti.] Lege infra: *Quos tamen quidam a curiis.* Item in fine *in funeribus indictivis.* Et: *ollus Quiris leto,* &c. Vide *indictivum* Quirites autem non a Curi neque a curiis ſed a Curibus, dicti *Curites, Quirites,* & inde etiam Dea

Quiritlum foſſæ dicuntur, quibus Ancus Marcius circumdedit urbem, quam ſecundum oſtium Tiberis poſuit, ex quo etiam Oſtiam. & quia populi opera eas fecerat, appellavit Quiritium.

PAULUS. Quiritium foſſæ dictæ, quod eas Ancus Marcius, cum urbem circumdedit Quiritum opera fecit.

Quiſpiam ſignificat aliquem. ſed unde ſequens pars ejus uſurpari cœperit, inveniri non poteſt.

FESTUS. Quiſpiam quin ſignificet aliquis, & quæpiam, aliquæ, ſimiliter que alia ejuſdem generis, ut dubium non eſt, ita unde ſequens pars ejus cœperit, inveniri non poteſt.

Quiſquiliæ dici putantur, quidquid ex arboribus minutis ſurculorum, foliorumve cadit, velut quidqnid cadit. [1] Cæcilius: Quiſquilias volantis venti ſpolia memoranti modo. & Novius in Togularia: abi deturbare ſaxo, homo non quiſquiliæ. quid eſt?

PAULUS. Quiſquiliæ putantur dici quidquid ex arboribus minutis ſurculorum, foliorumque cadit, velut quidquid cadit.

Quod ſignificat etiam aliquid, præterquam quod in uſu fere eſt, & Græci dicunt τί.

NOTÆ.

Curis ſive *Quiris*, & curis haſta ut jam ſupra.

Quiritium foſſa.] Ait Feſtus Quiritium foſlas dictas quibus eam urbem Aocus Martius circumdedir qoam ad Tiberis oſtiuoi poſuir, ex quo etiam Oſtiam vocavit. Verum auctor de viris illuſtribus noo circa Oſtiam ſed in ipſa urbe Roma factas eas dicit t Er non a Marrio ſed a Tarquinio ſuperbo: *Locos* inquir, *in Circo & Cloacam maximam fecit ubi totius populi viribus uſus eſt, inde illa foſſa quiritium ſunt dicta.* Sed a Feſto facit Liv. lib. 1. ſect. 33. *Quiritium quoque foſſa, haud parvum munimentum a planioribus aditu locis, Anci regis opus eſt.*

Quiſpiam.] Air Feſtus Quiſpiam ſignificar aliquis ſed inveniri noo poteſt uode ulrima pars ejus vocis, id eſt, *piam* facta ſit. Nimirum non meminerar Feſlus Oſcos dixiſſe *piam* pro *quam* ut *pirpit*, pro *quidquid*. Er inde *quiſquiam*, quiſquam, *nuſpiam*, nuſquam *uſpiam*, *uſquam*.

Quiſquilia.] Iſidorus in Gloſſ. *Quiſquilia ſurculi minuti, quiſquilia frumentorum purgamenta, vel palea eventata.* Feſtus air vocem factam a *quidquid* Julius Scaliger a *quiſque* & proprie ſic dici τὸ τυχὸν quidquid obvium. Alii per traoſpoſitioem a σκύβαλα quod idem notat unde Gloſſ. *Quiſquilia* σκύταλα.

1. *Cæcilius quiſquilias.*] Cæcilii verſum trochaicum ira lege

Quiſquilias volantis venti ſpolia memoras, i. modo.

Ita ſolet in comœdiis, cum ſermonem alicujus non curat quis, dicir, logos, quiſquilias, floccos loqueris, abi: in Truculento.

Campas dicis: abi, abi, conſultavi iſtuc.

De quo ad Plautum plura. Item verſum Nævii:

Abi abi deturbato ſaxo, homo non quiſquilia.

Quiſquilia ſingulariter, *homo non quiſquilie*, ut, *homo non nauci*, Scaliger. In verſu Nævii oihil mutaodum, ſeparandæ raotum ſunt voces:

Abi deturba te ſaxo homo non quiſquilia, quid eſt?

Deturba te ſaxo idem eſt quod *abi in malam rem, male pereas* & ſimilia quæ in comœdiis uſurpantur.

Quod.] Lege *quid* ut in al. *Quid*, aliquid, ut *quod aliquod* Attius:

Digitized by Google

Quod ſignificat etiam aliquid, præter *quam quod in uſu fere eſt & Græci* dicunt τί. Festus.

Quoniam ſignificat *non ſolum id quod, quia, ut ait Verrius* apud antiquos, *ſed etiam id quod poſtquam, hac ſcilic*et de cauſa, *quod Græcum* ἐπεὶ utriuſque ſignificationem *obtinet.*

Quoniam ſignificat non ſolum id, quod quia, ſed etiam id, quod poſtquam, hac de cauſa; quod Græcum ἐπεὶ utriuſque ſignificationem obtinet. Paulus.

Quot ſervi, tot hoſtes, in proverbio eſt. de quo Sinnius Capito exiſtimat errorem hominibus interveniſſe præpoſtere plurimis enuntiantibus, vero enim ſimilius eſſe dictum initio, Quot hoſtes, tot ſervi. tot captivi fere ad ſervitutem adducebantur. unde etiam mancipia, nec . . Festus.

ſan . . . .
ſer . . . .
epti . . . .
ruti . . . .
gia . . . .
turbat . . . .
rent . . . .
uncia . . . .
Sinni*us Capito* . . . .
ut peri*bant* . . . . *be*
nificæ *virtutis* . . . .
omnibus . . . . *an*
cillæ . . . .
. . . omnibus un. . . . .
. . . me part . . . . . *re*-

Notæ.

Ita dum interruptum credas nimbum volvier,
Dum quod ſublime ventis expulſum rapi
Saxum, aut procellis — — —

Dum, id eſt, *interdum*. *Quod*, *aliquod*. *Quis* autem & *quid* a τίς & τί. Murato τ in q More Dorum qui pro πότε dicunt πόκα.

Quoniam ſignificat] Ait Feſtus Latinis quoniam ſignificare *quia* & *poſtquam* ut Græcis ἐπεὶ, & verum eſt. Prioris ſignificationis exempla cuilibet obvia, poſterioris minus nota. Quare apponam unum & alterum. Plaut. Aſin.

Quid nunc? quoniam ambo, ut eſt lubitum, nos deluſiſtis, datiſne argentum.

Idem in Prolog. Aulul.

Is quoniam moritur, ita avido ingenio fuit,
Numquam indicare id filio voluit ſuo.

Quoniam autem a *quom* & *jam*

Quot ſervi tot hoſtes] Hos hiatus nemo opinor expleat niſi qui meliorem codicem nanciſcatur. Nihil juvant Schedæ. Proverbium iſtud agnoſcit Macrob. lib. 1. Saturnal. Et arrogantiſſimum appellat additque. *Non habemus illos hoſtes, ſed facimus, cum in illos ſuperbiſſimi, contumelioſiſſimi, & crudeliſſimi ſumus.* Cur autem exiſtimaverit Sinnius Capito illud præpoſtere a multis enunciatum fuiſſe, & initio dictum *quot hoſtes tot ſervi* ſatis mirari non poſſum. Nam *quot ſervi tot hoſtes* rectum eſſe & antiquiſſimum nullus opinor dubitabit, qui meminerit an-

Digitized by Google

gula ſe u . . . . ; : :
. . . ſaltus fixa . . . .
. . ferendum qui . . . . .

NOTÆ.

tiquiſſimis illud temporibus uſurpatum. Audi Prophetam Oz. cap. 7. ἐχθροὶ πάντες ἀνδρὸς, οἱ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. *Hoſtes omnes hominis quicumque in domo ejus.* Idem uſurpavit poſtea ſervator noſter, Matth. 10. 36. Καὶ ἐχθροὶ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. *Et hoſtes hominis domeſtici ejus.*

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER DECIMUS SEXTUS.

R.

R Pro S littera ſæpe antiqui poſuerunt, ut majoſibus, melioſibus, laſibus, feſiis, pro majoribus, melioribus, laribus, feriis. PAULUS.

R duobus in compluribus orationibus, cum de actis diſſeritur etiam præſcribi ſolet, id eſt rationum relatarum, quod iis tabulis docentur judices, quæ publice data, atque accepta ſint. FESTUS.

Rabidus a rabie, qui morbus caninus eſt. PAULUS.

Rabidus à rabie, dictus, qui morbus caninus eſt. Catullus *de Berecynthia & Atti. Abit in quiete m*olli rabidu*s furor animi.* FESTUS.

Rabula dicitur in multis intentus negotiis, paratuſque ad radendum quid, auferendumque. vel quia eſt in negotiis agendis acrior, quaſi rabioſus. PAULUS.

Rabula dicitur in multis intentus ne*gotiis, paratuſque ad r*adendum quid, FESTUS.

NOTÆ.

R pro S.] De hujus litteræ mutatione in S, ſæpe alibi dictum eſt.

R duobus.] R. R. actuum ſolennis apud veteres nota qua *rationes relatas* ſignificabant. Infra pro *de actis differitur etiam.* Vetus Cod. *de actis differt cujus etiam.* Unde viri docti: *de actis differitur cujuſpiam.* Forte legendum: *de actis queiſpiam.*

Rabidus.] In verſu Catul. legunt alii, *rabidi furor animi.*

Rabula.] Vel a *radendo* quaſi *radula*, vel a *rabie*. Infra tamen a *rava voce* hoc eſt *rauca* Feſtus deduxit, ſed multo melius a *rabie*. Quod & apud Nonium legas duobus locis *Rabula, litigioſi, a rabie dicti:* Item. *Rabula a rabie dictus eſt, quem nunc advocatum, vel cauſarum pa-*

auferundum*que . vel eſt ita dictus* quia acrior ſit in nego*tiis agendis*, *& quaſi rabioſus*.

Rader*e genas vetitum eſt in* lege 12. id eſt unguib. *ſcindere*.

Rapi ſimulatur virgo ex gremio matris, aut ſi ea non eſt, ex proxima neceſſitudine, cum ad virum trahitur, quod †idelicet ea res feliciter Romulo ceſſit.

Rapi ſolet fax, qua prælucente nova nupta deducta eſt, ab utriſque amicis, ne aut uxor eam ſub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in ſepulchro comburendam curet, quo utroque mors propinqua alterius utrius captari putatur.

PAULUS. Raſores fidicines dicti, quia videntur chordas ictu radere.

FESTUS. *Raſores fidicines antiqui appella*bant, *qui, ut ait Verrius, ita appellati* videntur, quia *radere ictu chordas videantur* artific*io quodam*.

PAULUS. Rates vocant tigna colligata, quæ per aquam aguntur, quo vocabulo interdum etiam naves ſignificantur.

FESTUS. Rate*s vocantur tigna, inter ſe colligata* quæ per aquam agan*tur quo*

NOTÆ.

tronum dicimus. Niſi dicas cum Voſſio eſſe a *ῥάζω latro*. Ut a *φάω* vel *φάζω fabula*, ſic a *ῥάζω rabula*. Nam verius rabulam latrare dixeris quam loqui, quare & eorum facundia canina etiam dicta.

Radere genas.] Lex 12. Tabul. talis eſt. MULIERES GENAS NE RADUNTO: NEVE LESSUM FUNERIS ERGO HABENTO. Cic. 11. de leg. & 11. Tuſcul. Hinc Tibul. El. 1. lib. 1.

Tu manes ne læde meos ſed parce ſolutis.
Crinibus, & teneris, Delia, parce genis.

Plin. cap. 37. lib. 11. *Infra oculos malæ homini tantum, quas priſci genas vocabant 12. tabularum interdicto radi a fœminis eas vetante.* Genas Græci *παρειάς*. Quas in luctu lacerabant Artemidor. cap. 30. lib. 1. *Καὶ γὰρ ἐν τοῖς πένθεσι λωβῶνται τὰς παρειὰς οἱ ἄνθρωποι*. i. *Nam in luctibus homines lacerant genas.* Sed quamvis lege vetitum eſſet, tamen fiebat etiam temporibus Varronis. Servius: *Varro dicit mulieres in exequiis & luctu ideo ſolitas ora lacerare, ut ſanguine oſtenſo inferis ſatisfaciant.*

Rapi ſimulatur virgo.] Inde Catull. de hymenæo.

Qui rapis teneram ad virum virginem.

Item:

Tu fero Iuveni in manus
Floridam ipſe puellulam
Matris e gremio ſuæ
Dedis.

Rapi ſolet fax.] Aliam cauſſam reddit Servius, cur faces raperentur: *quæ*, inquit ille, *ſolent præire nubentes puellas; cornea ſane faces. quæ quaſi diutiſſime luceant Quas rapiunt tanquam vitæ præſidia. Namque his qui ſunt potiti, diutius feruntur vixiſſe*. Vide *facem*. Quod ait Feſtus ea face combuſta ſi vir eam comburendam curaret, uxoris mortem ſignificari, vel viri etiam ſi eam uxor ſub lecto viri ea nocte poneret, illud utique ab Hiſtoria Meleagri ſumptum videtur cujus vita e fatali quodam torre pendebat, ita ut tamdiu viveret ille, quamdiu torris incombuſtus ſeruaretur. Sed eo in ignem conjecto ſic & ipſe pariter ureretur & evaneſceret. Vid. Ovid. Metam. lib. 8. fab. 4. in fine.

Rates vocant.] Rates proprie quas vulgo dicimus *des traineaux*. ſed recte remos rates ait appellatos propter ſimilitudinem. Nam remi ſuper aquam ſublati a remigibus eam ſpeciem referunt propterea & *ταρσοὶ* a Græcis non ſolum rates, ſeu naves, ſed & remi ipſi dicuntur. Gloſſæ: *ratis*, *ταρσός* Idem prope innuere videtur Varro lib. 6. de L. L. prout ejus locum ſic refert Servius 1. Æneid. *Varro ad Ciceronem ratis dicta*

quidem

quidem vocabulo interdum etiam naves *ipſa ſignificantur* Afranius in Epiſtula . . . . *vento per*culſam ratem. item *eodem nomine ſigni*ficarunt etiam re*mos, Attius in Neopto*lemo. atque ego reper*cutio ratibus mare*, & alio loco. Sed jam pro*pellunt cæruleum ra*tes ſalum.

Ratiſſima quoque ab iis quæ rata dicimus. unde etiam rationes dictæ. Cato in Q. Thermum. erga rempublicam multa beneficia ratiſſima, atque gratiſſima.

Ratiſſima quoque ab iis, quæ dicimus rata. unde etiam rationes dictæ. PAULUS.

Ratitum quadrantem dictum putant, quod in eo, & triente ratis fuerit effigies, ut navis in aſſe.

Ratitum quadrantem Tarquin*ius in libro quem inſcripſit de* . . FESTUS. . . . & Oppius A*urelius*, *dictum putat*, *quod* in eo & tri*ente*, *ratis fuerit effigies u*t navis in aſſe, *a qua quidem re appellatum* quoque ratitum *dicunt. Meminit trientis* ratitti [1] Antonius, *qui ratitos ex hac cauſa* [2] *dici* trientes putat, *quod ratis appellatio tertiæ part*is aſſis ſit, quin*a autem*, *aut alius partis n*ulla ſit, ſed ſ*ecundum numerum*, *ut S*extans. nec hac re *ratem dici ſolere*, *niſi de te*rna: ac legibus *Numæ*, *unam ratem triente ſ*ignificat, quod hi p*enderentur trientes, cum* ratio cum his putaretur, *quibus ſolvendæ res* eſſent.

NOTÆ.

navis longa propter remos Quod hi ſupra aquam ſublati dextra & ſiniſtra duas rates efficere videntur. Rates enim, unde hoc tranſlatum, ubi plures mali, vel trabes juncti, aqua ducuntur. Hinc navicula cum remis ratiaria. Ita Servius Et optime Scaliger ratianias, ratiarias interpretatur. Rates autem & naves dictas pueris notum eſt. Ponam tamen locum Martialis quia eget emendatione is eſt ex Ep. 66. lib 4.

Nec merſa eſt pelago nec fluit ulla ratis. Lege certiſſima emendatione.

Nec merſa eſt pelago, nec fluvio ulla ratis.

Ratiſſima.] Hoc eſt, certiſſima, a *ratus*, certus firmus, unde *ratio* quod certa ſit.

Ratitum quadrantem.] Optime Scaliger pro *Oppius Aurelius* legebat *Opilius Aurelius*. Sed male idem pro *Tarquitius*, Tarquinium regem ſubſtituebat: Nam hic aperte *Tarquitium grammaticum* nominari fidem faciunt ſchedæ. Quod autem de quadrante ratito ex Tarquitio & Aurelio Feſtus refert id omnino firmatur ex Plin. lib. 33. cap. 3. *Nota erit*, hoc eſt *aſſis*, *fuit ex altera parte Ianus geminus: ex altera roſtrum navis, in triente vero & quadrante rates.* Quanquam Varro lib. 4. de L. L. quadrantem ratitum dictum tradidit, quod iis ſolveretur qui ratibus tranſibant.

1. *Antonius.*] Hic fuit Marcus Antonius Cnipho nobilis grammaticus. Cujus ſcholam Cicero Prætor etiam frequentavit. Neque enim intelligitur de eo Antonio qui argenteo denario ferrum miſcuit de quo Plin. Loco ſupra laudato. Quod tamen viris doctiſſimis placuit. Niſi pro *Antonius* malimus *artorius*, quod valde placet. Scaliger.

2. *Dici trientes putat quod ratis appellatio tertiæ partis aſſis ſit.*] Præclara eſt & docta hujus Antonii Cniphonis opinio, apud Veteres etiam non dum ſignato ære, *ratem* ſignificaſſe tertiam portionem æris: unde in legibus Numæ quod ſcriptum erat UNAM RATEM id ſignificabat unum trientem: quod ſcilicet trientibus ratio putaretur, & trientes ſolverentur quibus ſolvenda res erat. Reliquarum autem aſſis nulla propria

Digitized by Google

Ratumena porta a nomine ejus appellata eſt, qui ludicro certamine quadrigis victor Etruſci generis juvenis Veiis conſternatis equis excuſſus Romæ periit: qui equi feruntur non ante conſtitiſſe, quam pervenirent in Capitolium, [1] conſpectamque fictilium quadrigarum, quæ erant in faſtigio Jovis templi, quas faciendas locaverant Romani Veienti cuidam artis figulinæ prudenti, [2] quæ bello ſunt reciperatæ: [3] quia in fornace adeo creverant, ut eximi nequirent. idque prodigium portendere videbatur, in qua civitate eæ fuiſſent, omnium eam futuram potentiſſimam.

PAULUS. Ratumena porta a nomine cujuſdam aurigæ ſic appellata.

Ratus ſum, ſignificat putavi, item ratus, certus, & firmus.

FESTUS. Ratus ſum, ſignificat putavi, ſed alioqui pro firmo, certo ponitur ratus, & ratum. Ennius: [4] Occiduntur, ubi potitur ratus Romulus prædam. & Attius in Menalippo: neque ratum eſt, quod dicas, neque quæ agitas, diſcendi eſt locus.

NOTÆ.

erat appellatio ſed ſecundum numerum notabantur ut ſextans, &c

Ratumena porta.) Ratumenna, auriga fuit, qui cum in ludis circenſibus excuſſus fuiſſet, equi ejus cum corona & palma in capitolium pervenerunt, ſedemque ter luſtrarunt. Ex quo factum eſt ut porta per quam intraverant Ratumena diceretur Solin. cap. 45. *Excuſſo quoque auriga quem Ratumenam nominabant, relicto certamine ad Capitolium quadriga proſiluit, nec ante ſubſtitit, quamlibet obviis occurſibus impedita, quam Tarpeium Iovem terna dextratione luſtraret* Sed non video cur Solinus prætermiſerit, quod in miraculo præcipuum, nempe ludicrum illud certamen veiis actum fuiſſe, unde excuſſo auriga, qui poſtea Romæ periit, recta ad Capitolium quadriga pervenit. ſane illud non prætermiſit Plinius: *Majus augurium apud priſcos,* inquit, *plebis Circenſibus excuſſo auriga in Capitolium cucurriſſe equos, edemque ter luſtraſſe.* Deinde addit. *Maximum vero eodem perveniſſe a veiis cum palma & corona effuſo Ratumenna qui ibi vicerat* Ratumena porta eadem aliis nominibus *Carmentalis. Tarpeia, Scelerata, & Vejentana dicta.*

1. *Conſpectamque fictilium Q.*] Lege, *conſpectumque fictilium quadrigarum,* Harum quadrigarum fictilium meminit Plin lib. 28. cap. 11.

2. *Quæ bello ſunt reciperatæ.*] Feſto non convenit cum Plutarcho in Poplicola. Plutarchus poſtea redditas quadrigas fictiles ait. Feſtus antequam hæc acciderent bello repetitas.

3. *Quia in fornace adeo creverant.*] Idem narrat Plin. lib. 28. cap. 11. In oſtentis autem & ſomniis omnia majora & auctiora videre lætum ac proſperum judicant aruſpices & oneirocritæ. E contra triſte oſtentum eſt, ſi qua res ſolito minor & tenuatior defectiorque apparet. Sic Perdiccæ uni ex Temenidis quum apud regem Macedoniæ ovibus paſcendis operam ſuam locaſſet, panis qui ejus nomine coquebatur, in furno duplo major factus, regnum Macedoniæ attulit. E contra, *Prenestina ſortes extenuata* apud Liv. pro malo oſtento habitæ ſunt Liv. lib. 12. 1. & lib. 21. 62. Idem de ſomniis judicium apud veteres interpretes. Membrum aliquod aut aliud quodcumque per quietem ſolito majus & auctius viſum læta ſignificat: Contractum & emaciatum contraria. Eodem pertinent ſeptem opimæ vaccæ & ſeptem macie defectæ quas e flumine aſcendentes vidit Rex Ægyptius. Vide Artemidorus & alios ſcriptores oneirocriticon. Salmaſ. in exercit. Plin.

Ratus ſum.] A *reor,* puto, exiſtimo Item *ratus* certus, unde *ratiſſima* vide ſupra.

4. *Occiduntur, ubi.*] Legebat Scalig.

Digitized by Google

Rava vox rauca, & parum liquida, proxime canum latratum ſonans. unde etiam cauſidicus pugnaciter loquens rabula, PAULUS.

Ravam vocem *ſignificat, ait Verriu, raucam, &* parum *liquidam, proxime canum latratum ſonantem, unde etiam cauſidicus pugnaciter* loquens, *rabula appellabatur ut eſt apud* Lucilium . . . FESTUS.

. . . . . t ravi*lla* . . .

. . . . *raviſt*elli, niſi *a ravi potius dictos volumus ut eſt apud P*lautum, qui *ait in Aulularia ubi ſi quid* poſcamus *ad ravim poſcamus prius.* quod eſt ad raucitatem. Item *alibi* ex purga*bo hercle omnia ad raucam* ravim.

Ravi coloris appellantur, qui ſunt inter flavos & cæſios, quos Plautus appellat raviſtellos. Quis, inquit, hæc mulier, & ille raviſtellus, qui venit? PAULUS.

Ravi coloris, raviſtelli appellant*ur a Plauto, qui ſunt inter flavos & cæſios* ravo ſub con . . . . FESTUS.

. . . quod genus homin*um peßimum eſt. Idem in Epidico:* ſed quis hæc eſt *muliercula & ille raviſtellus. qui venit.*

Ravillæ a ravis oculis, quemadmodum a cæſiis cæſullæ. PAULUS.

Ravim anti*qui pro raucitate dicebant.* Plautus. Ubi ſi quid poſ*camus ad ravim poſcamus.*item, experjuravi herc*le omnia ad raucam ravi*m FESTUS.

NOTÆ.

Occiduntur ibei, potitur ratu' Romulus prædam.

Sed melius in fragmentis, quæ ab Gul. Fornerio.

Occiduntur, ibus potitur ratu' Romulu' prædam.

Sequebatur.

Diſpertit . . .

Ravam vocem.] Ravus proprie de colore dicitur, quem nos vulgo dicimus *roux ardent*, quaſi *rabidus*, raviſtellus & ravaſtellus *un rouſſeau*. Inde ad alia quævis quæ flava eſſent & matura traducta eſt vox *ravus*. Sic *frumenta rava*, id eſt *flava*, Inde etiam *ravis & rava vox*, vox rauca, cum ſcilicet ob nimiam ſiccitatem vox rauceſcit. Quæ hic laudabantur e Lucilio in ejus fagmentis hodie fruſtra quæras.

Ravi coloris.] Nota hic homines ravi coloris peſſimos omnium eſſe exiſtimatos. Sic enim & apud nos vulgo audiunt.

Ravillæ] Turnebus legit: *Quemadmodum a colore fuſco ſullæ.* Si nobis liceret quoties cumque libet, omnia mutare, delere, pervertere, nemo eſt qui doctus eo nomine dici non poſſet. Quam enim hæc diverſa ſunt a vulgata ſcriptura? & tamen cur offenditur ea quæ planiſſima eſt? Deinde vide quantum periclitaturus erat de exiſtimatione ſua, niſi æquiores lectores nactus eſſet, qui verba Plutarchi omnino contra ſe adduxit. Plutarchus ait dictum διὰ τὸ ἐρύθημα τραχὺ καὶ σποράδην ἀναμεμιγμένον τῇ λευκότητι. At in Feſto ipſe legit Sullas a fuſco colore dictos. Quid? fuſcus color idem eſt cum eo qui ea rubro & albo miſtus eſt? Dolet mihi magno viro imprudenti hoc excidiſſe. Præterea non primo Sullæ cognomen hoc datum, erat enim ejus familiæ. At nos vulgatem lectionem, quia nihil mendi in ſe habet, ſartam tectam in ſuo loco tueamur. *Ravillæ*, autem non *Ravilia*, legendum Quod cognomen fuit L. Caſſio Longino qui cum Cn Servilio Cœpione Cenſor fuit anno V. C. DXXVII. Scalig

Ravim antiqui.] Lege infra. *Item: ex-*

in artemone & . . . . . . :

Cæcilius in Hypolimæo. Prius *ad ravim poſcaris quam placen*tem feceris.

PAULUS. Ravim dicebant pro raucitate. unde & verbum ravio, ravis.

FESTUS. Raucos apellat*os eſſe ait Verrius videri* ab aridirate, *ſive a Similitudine quadam ſpi*carum ariſtæ, in ſpi*cis namque flava fru*menta rava appell*ari Idem Verrius*.

REAPSE eſt re ipſa. Pacuvius in Armorum judicio: Si, non eſt ingratum reapſe, quod feci bene.

Recellere, reclinare? & excellere, in altum extollere.

Recepticium ſervum, Caro in ſuaſione legis Voconiæ cum ait, ſignificat, qui ob vitium redhibitus fir. Ubi irata facta eſt, ſervum recepticium ſectari, arque flagitare virum jubet.

PAULUS. Recepticius ſervus eſt, qui ob vitium redhibitus eſt.

FESTUS. Receptus mos eſt. quem ſua ſponte civitas alienum adſcivir.

Recinium, omne veſtimentum quadratum. ii, qui duodecim interpretati ſunt, eſſe dixerunt virilem togam, qua mulieres utebantur, prætextam clavo purpureo unde reciniati mimi planipedes. quam rem diligenter exſequitur Santra libro ſecundo de antiquitate verborum.

NOTÆ.

purgabe hercle omnia ad raucam ravim. Eſt enim idem locus Plauti quem ſupra in *Ravam vocem*. In verſu Cæcilii.

Prius ad Ravim precaris quam me placentem feceris.

Ravim dicebant.] *Ravis* raucitas, *ravio*, raucé loquor. Iſidor. *Ravit*, raucé loquitur. Lucillius.

Rauſuro tragicus qui carmina perdit Oreſte.

Idem Plaut.

Nego, & negando, ſi quid refert, ravio

Ubi male alii *annuo*.

Raucos.] *Raucus* a *ravus* c addito, ut a *parum parcus*.

Reapſe.] Cicero 1. Divinat. *Forma quæ reapſe nullæ ſunt, ſpeciem autem offerunt.*

Recellere] *Cello* quod a Græco κέλλω, κινῶ, moveo unde *recello*, retro moveo, vel moveor. Reclino. Lucret. lib. 6.

——— *Inclinatur enim retroque recellit*

Et recipit prolapſa ſuas ſe in pondere ſedes.

Apuleius: *Nates recellere*. eodem uſus & Livius. *Excellere* autem in altum extollere. Cato: *Pleriſque ſolet animus in rebus ſecundis excellere* Subaudi, *ſe*. A *recellere* deductum noſtrum *reculer*.

Receptitium ſervum.] Marcus Cato voconiam legem ſuadens, verbis hiſce uſus eſt: *Principio nobis mulier magnam dotem attulit. Tum magnam recipit, quam in viri poteſtate non committit. Eam pecuniam viro dat mutuam: poſtea ubi irata facta eſt, ſervum receptitium ſectari atque flagitare virum jubet.* Ubi peſſime Verrius receptitium ſervum, ſervum nihili quique ob vitium redhibitus ſit interpretatus eſt. Receptitius enim ſervus eſt, ſervus proprius quem cum pecunia reliqua mulier receperat, hoc eſt exceperat, ſibi reſervaverat. *Recipere* enim excipere eſt. Plaut.

Poſticulum hoc recepit quum ædes vendidit.

Plura vide apud Gell. cap. 6. lib. 17.

Recinium.] Omne veſtimentum quadratum, inquit Feſt. Hoc eſt, veſtimentum commune viris feminiſque quod firmatur ex Servio lib. 1. Æneid. *Togas*, inquit, *etiam feminas habuiſſe Cycladum & recini uſus oſtendit.* At in leg. 12. Tabul. *Recinium* eſt virilis toga qua mulieres utebantur, in luctu ſcilicet, con-

Digitized by Google

Recinium, omne veſtimentum quadratum. [1] unde reciniati mimi. Paulus.

Reciperatio eſt, cum inter civitates peregrinas lex convenit, ut res privatæ reddantur ſingulis, recuperanturque.

Reciperatio eſt, ut ait Gallus Ælius, cum inter populum, & reges, natio- Festus. neſque, & civitates peregrinas lex convenit: quomodo per reciperatores reddantur res, reciperentutque, reſque privatas inter ſe perſequantur.

Recipie apud Catonem pro recipiam, ut alia ejuſmodi complura.

Recipie, recipiam. Paulus.

Reeiprocare pro ultro, citroque poſcere. unde eque gremiis ſubjectare, ac figere.

Reciprocare pro ultro, citroque poſcere uſi ſunt antiqui. quia proca- Festus. re eſt poſcere, [1] Pacuvius in Teucro: Rapido, reciproco, percito, auguſto, citare, rectem, reciprocare unde e que gremiis ſubjectare,

Notæ.

tra quam Lycii qui in luctu veſtem muliebrem induebant. Verba legis 11. tab. Hæc ſunt ubi de ſumptibus funerum: SUMTUM MINUITO. TRIA SI VOLET REICINIA, ET VINCULA PURPURÆ ET DECEM TIBICINES ADHIBETO, Hoc PLUS NE FACITO. Ubi REICINIA, ET VINCULA PURPURÆ, nil aliud ſunt quam *Reicinia prætexta clavis purpureis*. quod recte apud Feſtum *Togam virilem prætextam clavo purpureo*. Ideo autem recinia virilia in luctu mulieres induebant ut ea viris mortuis ut mos erat, injicerent. Sic apud Virg. in Miſeno.

Purpureaſque ſuper veſtes, velamina nota injiciunt.

Sic itaque hic Pompeii locus ſanus eſt. Extitere tamen qui eum ita legendo corrumperent: *Recinium omne veſtimentum quadratum ii qui duodecim interpretati ſunt eſſe dixerunt. Ver.* (hoc eſt *Verrius*) *togam qua mulieres, &c.* Vel ſic. — *eſſe dixerunt vel virilem togam.* A rica autem *ricinium* & *i* in *e recinium* non vero a *reiciendo* ut Varro & Servius rati ſunt. Vide *Rica*.

1. *Unde reciniati mimi.*] Hæc verba ad ſuperiora habent Anaphoram *dixerunt virilem togam, unde, &c.* Et a Feſto *virilem togam* non *ver. togam.* ſcriptum fuiſſe ſatis oſtendunt. Riciniati autem Planipedes mimi Feſto dicuntur qui Palliati in optimo Gloſſario *Palliati* ὀχλόγοι, qui carmina dicunt, nam mimorum propium erat *dicere*. Ut tragœdorum *canere, cantare*. Palliatos etiam vocat Diomedes: *Si quas tamen ex ſoccis fabulas fecerant, palliati pronuntiabant.* Sic *Iovem palliatum* alicubi dixit Arnobius, quem alibi idem *reciniatum* appellavit. Nimirum idem ricinium & pallium ut infra pluribus oſtendam in voce *Rica*.

Reciperatio.) *Reciperatores*, vel ut dixere poſtea, *recuperatores* primum dicti ſunt qui inter Pop. Romanum & civitates peregrinas de rebus privatis reddendis recipiendiſque cognoſcebant. Et inde recuperatores dicti ſunt, judices qui a Prætore in privatis controverſiis quacumque de re ageretur dari conſueverant. Plaut. Bacchid. act. 11. ſc. 111.

Poſtquam præter Recuperatores dedit

Nunc vero ii Recuperatores, *judices delegati* dicti ſunt.

Recipie.) Lege: *Recipiem*, ut ſupra *Attingem, Dicem.* Ubi idem error erat, Scaliger.

Reciprocare.] *Reprocare*, inſerta ſyllaba *ci*, *reciprocare* ut *incitega* pro *intega*. *Precare* poſcere. Varr. lib. 6. de L. L. *Reciproca eſt, cum unde quid profectum, redit eo. Quod ab recipere Reciprocare fictum, aut quod poſcere precare dictum.*

1. *Pacuvius in Teucro.*] Contaminatiſſima ſunt quæ ſequuntur. Neque χθὶς ἐγὼ

Digitized by Google

adfigere. [1] Plautus in Aſtraba. quaſi tollenono, aut pilum Græcum reciproces plana uta.

R conductæ fecerit, & condere urbem, facere. ædificare, ut Cincius teſtur in libro de verbis priſcis.

Rectæ appellantur veſtimenta virilia, quæ patres liberis ſuis conficienda curant ominis cauſa. ita uſurpata, quod a ſtantibus & in altitudinem texuntur.

PAULUS. Rectæ appellantur veſtimenta virilia, quæ a ſtantibus, & in altitudinem texuntur.

FESTUS. Recto fronte ceteros ſequi ſi norit. Cato in diſſertatione conſulatus. an-

NOTÆ.

πρίω labes iſtæ huic loco inſederunt. Video enim & Paulum illas adbreviatorem in ſuam epitomen contuliſſe. Monſtrum hominis qui quod non intelligebat, reliquerit: quod facile ac vulgo notum erat, id omne tamquam inutiles ramos reciderit. Igitur videamus an ita ſcripſerit Feſtus. *Pacuvius Teucro: rapio, reciproco --- pedem cito ut ultro cito reſtem. Reciprocare ſurſum deque gremus ſubjectare ac adfligere. Plautus in Aſtraba, &c.* Nam ſane in verſu Plauti *reciprocare* nihil aliud quam ſuſque deque gremio erecto aut depreſſo geſtum ita componere, ut tolleno aut pilum Græcum videatur. Igitur illud Pacuvii *reciproco* Feſtus exponit ultro citroque reſtitans pedem cito. Fortaſſe continuandus verſus Pacuvii: *Rapio, reciproco, pedem cito ut ultro cito reſtem.* Vide Varronem qui citat verſus Accii: *Tendens nervo tela reciproca condita equino.* Sunt autem ex Philoctete Accii, auctore Servio in fragmentis. Scal.

1. *Plautus in Aſtraba.*] Lege ut in Edit.

— — — quaſi Tolleno vel

Pilum Græcum reciproces plana via.

Id eſt, eas & redeas ita ut tolleno aut pilum Græcum videaris. Idque optime Feſt. interpretatur *ſurſum, deque gremus ſubjectare, adfligere.* De tollenone vide ſuo loco. Pilum Græcum ligneum erat quod in modum tollenonis altera parte depreſſum attollebatur & mox demiſſum, deprimebatur & ſubjectas fruges pinſebat. Heſiodus vocat ὕπερον, πρίωνα.

Reconducta.] Lege: *Recondit refecerit.* Et certum eſt ita eſſe. *Recondit*, aut recondat, ut *credut*, & *credunt*. Scal. Forſan, *Reconderit, refecerit.*

Recta.] Diminitivum *Regillæ*; his inductæ virgines, illis viri pridie nuptiarum diem cubitum ibant ominis cauſa. Vide in *Regillis.* De Rectis Plin. *Ea prima* (Caia Cæcilia) *texuit rectam tunicam: quales cum toga pura induuntur novæque nuptæ.* Rectæ autem quod a ſtantibus & in altitudinem texantur ut ait Feſtus. Iſidorus quod ſurſum verſum texantur. Nam *ſurſum verſum texere & in altitudinem texere* idem eſt, Græci dicunt ἄνω ὑφαίνειν. Et hæc vetus fuit texturæ ratio qua ſtantes texebant, & omnibus gentibus uſitata præterquam Ægyptiis qui deorſum verſum texebant. Herodot. lib. II. ὑφαίνουσι οἱ μὲν ἄλλοι, ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. Id eſt: *Texunt quidem omnes alii ſurſum verſus, & in altitudinem tramam trudentes. Ægyptii vero deorſum verſus.* Apud ceteras gentes cum trama vel fila infra eſſent, in ſuperioribus texebatur veſtimentum, & ſic trama ſemper pectine ad ſuperiorem partem ducebatur & trudebatur, atque id ſurſum verſus texere, vel in altitudinem vocabant. Contrario modo Ægyptii, ex ſuperioribus ubi erant fila, vel licia ad inferiora procedebant, ubi veſtimentum vel tela quæ texebatur inerat. Sed de arte textoria, Vide Doctiſſimi Salmaſii librum de re veſtiaria, & ejus notas ad Vopiſcum. Nam ita rem omnem explicuit ut nihil ſupra addi poſſit

Recto fronte.] Genera nominum pleraque erant ambigua & duplicia Sic veteribus utroque genere enuntiabantur *Deus, frons, ſtirps, metus, agnus, lupus per-*

tiquæ conſuetudinis fuit, ut cum ait Ennius quoque, [1] a ſtirpe ſupremo. & [2] Ilia dia nepos. & [3] lupus fera. &, [4] nulla metus. & jam in commentariis ſacrorum pontificalium frequenter eſt hic ovis, & hæc agnus, ac porcus, quæ non ut vitia, ſed ut antiquam conſuetudinem teſtantia debemus accipere.

Redentruare dicitur in Saliorum exultationibus, cum præſul ampiruavit, quod eſt motus edidit, ei referuntur invicem iidem motus. Lucilius: præſul ut ampiruet, inde vulgus redemplavit. At Pacuvius: promerenda gratia Simul, cum videam Graios nihil mediocriter Redentruare opibuſque ſummis perſequi.

Redarguiſſe per E litteram Scipio Africanus Paulli filius dicitur enuntiaſſe, ut idem etiam pertiſum. cujus meminit Lucilius, cum ait: [1] quo facetior videare, & ſcire pluſquam ceteri pertiſum hominem, non pertæſum dicere ferunt, nam genus.

Redemptitavere item, ut clamitavere, Cato (idem) in ea, qua egit de ſignis, & tabulis. honorem temptavere ait, malefacta benefactis non redemptitavere. Paulus.

Redemptitavere, ut domitavere.

Notæ.

cus, amnis, alnus, &c.

1. *A ſtirpe ſupreme.*] Integer verſus Ennii eſt:

Nomine Pyrrhus, uti memorant a ſtirpe ſupremo.

Vide *ſtirps.*

Ilia dia nepos.] Integer verſus.

Ilia Dia nepos, quas ærumnas tetuliſti.

3. *Lupus fœta.*] Lege ut al. *lupus femina.*

Endotuetur ibi lupus femina.

4. *Nulla metus.*] Vide in *metus.*

Redentruare.] Locum integrum ex Emendatione Scaliger. Ita legito. *Redamptruaro dicitur in Saliorum Exultationibus, cum preſul amptruavit, quod eſt motus edidit, & referuntur invicem iidem motus. Lucillius:*

Præſul ut amptruat, inde & volgu' redamptruat olli.

Pacuvius: — — — promerenda gratia

Simul cum videam Graios nihil mediocriter

Redamptruare, opibuſque ſummis perſequi,

Amptruare autem antiqua ſcriptura pro *antruare* ut temptare pro *tentare*, *ſumtus* pro *ſumtus* & ſimilia. Et pro *antruare*, dicebant *andruare* & *redandruare* Non. *Redandruare*, redire: Lucil. lib. 9.

— — — ut vulgu redandruet inde

Pacuvius Chryſe:

— — — Grecos nibil mediocriter

Redandruare — — —

Ubi verba Lucilii paulo aliter quam apud noſtrum concepta ſunt. Ita ut P. Merula propius ad veterem Scripturam videatur accedere qui legit.

Præſul ut amptruet hinc, & vulgu' redamptruet endo

Preſultorem intellige ut apud Nonium in voce Ludius: *Quod ludis pueri præſules eſſent, glabri ac depiles propter ætatem quos antiqui Romani Ludios appellabant.*

Redarguiſſe.] Ipſa verba Feſti indicant legendum, *rederguiſſe* vel *redarguiſſe.*

1. *Quo facetior videare.*] Verſus Trochaici, quos ſic emendavit Scalig.

Quo facetior videare & ſcire pluſquam cæteri.

Pertiſum hominem, non perteſum dicere fortunam.

Genus. Quo, inquit, facetior videare. P. Scipio, dic is homo pertiſus eſt fortunam, pertiſus eſt genus, non pertæſus.

Redemptitavere.] A *redimo*, *redempto*,

FESTUS. Redemptores proprie, atque antiqua conſuetudine dicebantur, qui cum quid publice faciendum, aut præbendum conduxerant, effecerantque; tum demum pecunias accipiebant. nam antiquitus emere pro accipere ponebatur. Ar ii nunc dicuntur redemptores, qui quid conduxerunt præbendum utendumque.

Redhoſtire, referre gratiam. [1] Nævius in Lupo: vel Veiens regem ſalutat jube Albanum milium comitem ſenem ſapientem contra redhoſtis Menalus. & Attius in Amphitrione: [2] Cedo ecquid te redhoſtitum, cum meaſſem objectet facilius. Nam & hoſtire pro æquare poſuerunt. Ennius in Chreſphonte: [3] audis arque auditis hoſtimentum adjungiro. & in Hectoris lytris. [4] Quæ mea cominus machæra, atque haſta hoſpius manu. & Pacuvius in Teucro: [5] niſi coerceo protcruitates arque hoſtio ferociam.

PAULUS. Redhoſtire eſt gratiam referre. nam & hoſtire pro æquare poſuerunt.

FESTUS. Redibitur tum id proprie dicitur quod redditum eſt, improbatumque, & qui dedit, idemque rurſus coactus eſt habere id, quod ante habuit.

NOTÆ.

unde *redemptito* Quo etiam uſus eſt Plaut.

— — — *Redemptitavere ad unum captes.*

Redemptores,] Proprie qui certo pretio opus aliquod faciendum conducant. Vulgo vocamus *des entrepreneurs*. Optime exponunt Gloſſæ ἐργολάβοι. Sed poſtea redemtores dicti quicumque aliquid utendum locant.

Redhoſtire.) Par pari referre, nam *hoſtire* eſt *æquare*. Plaut. Aſin. act. 2. ſc. 2.

— — *Quin promitte inquam hoſtire contra, ut merueris.*

Inde *hoſtimentum*, quod vide ſuo loco.

1. *Nævius in lupo.*] Lege ex Scal. Nævius in ludo.

Ubi vejens regem ſalutat: Iubeo Albanum Amulium.

Comiter ſenem ſapientem contra redhoſtit Menalus.

Iubeo Albanum Amulium idem eſt ac in Andria: *Iubeo Chremetem.*

2. Ibid. *Cedo ecquid te redhoſtitum.*] Contaminatiſſima ſunt iſta. Neque ſaniora apud Nonium ubi ſic leguntur: *Quid hic redhoſtit viam? comitem obiet facilius.* Vel: *comitet optet facilius.* Legebat Scaliger:

— — *Cedo ecquid te redhoſtit cum ea ſeni objectet facilius.*

Sed propius ad veterem ſcripturam ſi legas:

Cedo ecquid hic redhoſtit viam? quo me temptet facilius.

Nam plane gemina ſunt Plautinis iſtis in Amphit.

— — — *Nam quid revortitur.*

Qui dudum properare ajebat. an ille me tentat ſciens?

Eleganter Accius *redhoſtire viam*, dixit *viam iterare*. Nam redhoſtire nihil aliud eſt quam iterare quod hoſtitum fuerat.

3. *Audis atque.*] Lege.

Audi atque auditis hoſtimentum adjungito.

4. *Quæ mea cominus.*] Legit Scalig.

Quem mea cominus Machæra atque haſta hoſtivit e manu.

Emanu, pro Eminus.

5. *Niſi coerceo proteruitatem.*]Hunc Pacuvii verſum laudat etiam Nonius in *hoſtire* quod interpretatur, *comprimere, retundere*. Sed apud illum legitur. *Niſi coercuero proteruitate.* mmelius ex utriſque.

Niſi coerceo proteruitatem atque hoſtio ferociam.

Redhibitur tum id.] Lege: *Redhibitum id proprie dicitur, &c.* Redhibere rem venditam venditor dicitur, cum redden-

Rediculi

Rediculi fanum extra portam Capenam fuit, quia accedens ad urbem Hannibal ex eo loco redierit quibuſdam perterritus viſis. PAULUS.

Rediculi fanum extra portam Capenam *Cornificius ait fuiſſe qui rediculus* propterea appel*latus eſt quia accedens ad* urbem Hannibal, *ex eo loco redierit, quibuſ*dam viſis perterritus. FESTUS.

Redimiculum vocant mulieres catellam, qua maxime utuntur ornatus cauſa. PAULUS.

Redinunt, redeunt. FESTUS.

Redinunt, ſignificat, redeunt Ennius . . . . *re*dinunt in *patriam* . . . . eunt feri . . . . . .

Rediviam quidam, alii reluvium appellant, cum circa ungues cutis ſe reſolvit, quia luere eſt ſolvere. Titinius in Setina: laſſitudo conſervum rediviæ, flagri. & Livius: ſcabra in legendo, rediviòſave offendens.

Redivia ſive reluvium dicitur, cum circa ungues cutis ſe ſolvit, quia reluere eſt ſolvere. PAULUS.

Redivivum eſt ex vetuſto renovatum.

Redivivum eſt ex vetuſto renovatum. Cicero libro primo in Verrem: FESTUS.

NOTÆ.

do pretium, eam recipit cujus vitia in venditione non prodidit. Plaut. Mercatore:

C. *Quid ſi reddatur illi unde empta eſt?*
D. *Minime gentium. C. dixit ſe redhibere ſi non placeat.*

Hinc *redhibitoria actio* quæ Emptori adverſus venditorem datur, ut mancipium redhibeat, id eſt, recipiat, pretiumque acceptum reſtituat. *Redhibere* igitur a *re* id eſt iterum & *habere* quia venditor iterum habeat, &c. Inde Gloſſ. *redibitio:* ἀντιπέδησις. *redigit*, ἀναλαμβάνει. lege *redhibit*.

Rediculi fanum.] Secundo bello Punico cum Hannibal noctu ob Romam legiones duceret tantus terror ex quibuſdam terriculamentis eum invaſit, ut inde re infecta pedem retulerit, quo facto fanum ibi conſecratum & ab eventu *rediculum* appellatum. Deum vero cui hoc fanum conſecratum fuit *Tutanum* appellarunt. Varr. in Satyra quam inſcripſerat *Hercules tuam fidem*.

Noctu Annibalis cum fugavi exercitum,
Tutanus hoc, Tutanu' Romæ Nuncupor.
Hoc propter, omnes qui laborant, invocant.

Redimiculum.] Gloſſ. *redimicula*, ἀναδήματα, κοσμητῆρες. Ovid.

Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent.

Redinunt ſignificat.] Scripſiſſe Feſtum puto: *Redinunt ſignificat redeunt Ennius in annalibus* . . . . *redinunt in patriam. Idem etiam prodinunt pro prodeunt: ferinunt, feriunt.* Vide ſupra in *prodinunt*.

Rediviam.] Turnebus legebat reluvia. Sed meminiſſe eum oportuit L. mutari ſæpe in D. quare ſic optime Redivia, vel Reduvia, pro *reluvia* a *reluendo* quia Cutis ſe circa ungues reluit. Gloſſ. *reduvia*, παρωνυχία. Plin. *Lana ſuccida redivias ſanat.* De pelle etiam dicitur cum ſe flagris reſoluit ut in illo Titinii veteris comici: *Laſſitudo conſervûm, reduvia flagri.* Inde *Reduvioſus* pro aſpero & hiante. Ut in Scazonte iſto.

Scabra in legendo, redivioſave offendens.

Cujus author male apud noſtrum citatur. Legendum enim ut optime monuit Scal. *Lævius* non *Livius*. Ille *Lævius* ſcripſerat Erotopaignia, item poema Jo. ex quo poemate Superior Scazon adductus eſt. Inde etiam *reduvias eſcarum* dixit Solinus, pro cibi reliquiis, ſive minutiis eſcarum.

Redivivum.] De iis proprie dicitur quæ poſt interitum redeunt ſed per Me-

utrum exiſtimatis minus operis eſſe unam columnam efficere ab integro novam nullo lapide redivivo.

Referri diem prodictam, id eſt anteferri, religioſum eſt, ut ait Veranius in eo, qui eſt auſpiciorum de comitiis, idque exemplo comprobat L Julii, & P. Licinii Cenſorum, qui id fecerunt ſine ullo decreto augurum, & ob id luſtrum parum felix fuerit.

Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius eſſe enim rectum rei fert dativo ſcilicet, non ablativo caſu, ſed eſſe jam uſu poſſeſſum.

Refriva faba dicitur, ut ait Cincius quoque, quæ ad ſacrificium referri ſolet donum ex ſegete auſpicii cauſa, quaſi revocent fruges, ut domum datantes revirtico ad rem divinam faciendam. Ælius dubitat, an ea ſit, quæ prolata in ſegetem, domum referatur, an quæ refrigatur, quod eſt torreatur. ſed opinionem Cincii adjuvat, quod in ſacrificiis publicis, cum puls fabata diis datur, nominatur refriva.

Paulus. Refriva dicebant, quæ ex ſegete cauſa auſpicii donum ad ſacrificium referebant.

Notæ.

taphoram de ædificiis etiam uſurpatur. Ut in illo Ciceronis. *Vtrum exiſtimatis*, &c. Qui locus eſt ex lib. 3. Verrinar. Sed ex primo eorum quos conſcripſit, non vero egit, Cicero. Vid. *Repagula.*

Referri diem prodictam.] Referre diem, ut Livius, præferre diem, vulgo eſt, *anticiper le jour.* L. 34. de Receptis. *Arbiter ita ſumtus, ut diem proferre poſſit, tamen referre non poteſt.* Infra cenſores nominantur L. Julius & P. Licinius Nempe L. Julius Cæſar & P. Licinius Craſſus quos cenſores fuiſſe ao. ab. V. C. 654. fidem faciunt tabulæ cap.

Refert.] Super hoc verbo magnæ ſemper inter Grammaticos lites fuere. Omnes quidem *refert* imperſonale verbum eſſe dixerunt: Sed alii a *re* ablativo nominis *res* & *fert*: alii, ut Verrius, a dativo *rei fert*, alii denique quaſi *res fert*. Quo nomine omnes merito deridendi. Primum quidem verba imperſonalia in Grammatica monſtrum eſſe quivis ſanus agnoſcet, nam illa *accedit, contingit, liquet, evenit, licet, pluit, fulminat, luciſcit, miſeret, tædet, pudet, piget, pœnitet, &c.* Vel nominativum, vel verbum infinitum, vel totam orationem pro ſuppoſito ſemper habent. Ut non ita pridem Franciſcus Sanctius homo hiſpanus, in Minerva ſua aperiſſime demonſtravit. Sic verbum *refert* aut potius *refero* ſemper activum, & idem eſt quod *importo, reporto*, id quod exemplis clarius patebit. Plin. lib. 7. cap. 6. *Inceſſus in gravida refert.* Idem lib. 11. cap. 51. *Multum tamen in his refert & locorum natura.* Lucret. lib. 4. *Vſque adeo magni refert ſtudium atque voluntas.* Plaut. Perſ. 4. 4. *Nunc ad illud venies, quod refert tua.* Idem Trucul. 2. 4. *Quod rei id te aſſimilare retulit.* Unde apparet vere activum verbum eſſe, & errare Grammaticos cum dicunt *mea, tua, ſua*, eſſe ablativos fœmininos, quæ vere ſunt accuſativi. Quod & olim Donato ſubolueerat, qui etſi non omnino verbi naturam eſt aſſecutus, tamen contra Grammaticos *mea, tua, ſua*, accuſativos eſſe non ablativos indicavit ad illud Terent. Phorm *Quid tua, malum. id refert?* ubi ille: *Et quare quomodo dicatur quid mea, quid tua? an deeſt ad, ut ſit, ad mea, ad tua?*

Refriva faba.] Lege *Refriva faba dicitur, ut ait Cincius quæ ad ſacrificium referri ſolet domum ex ſegete auſpicii cauſſa, quaſi revocet fruges domum: data enim eſt e tritico, ad rem divinam faciendam, &c.* Non ſolum inquit data eſt faba refriva ſuo generi, ſed & reliquis frugibus & tritico Plinius: *In eadem (faba) peculiaris religio. Namque fabam utique e frugibus referre mos eſt auſpicii cauſſa, quæ ideo*

Digitized by Google

Refutare, redarguere, compoſitum a fando verſa A littera in V.

Refutare ſignificat redarguere Pacuvius in Hermi*ona* . . FESTUS.
. . . quas gloria & . . . .
. . . rietas humanum. . . .
compoſitam a fando verſa, a littera in V *ut item in cludo factum eſt a quo* recludere.

Regale eſt dignum rege. PAULUS.

† . . . . . gnum Rege. FESTUS.

Regalia exta appellantur, quæ potentibus inſperatum honorem pollicentur; privaris & humilioribus hereditates; filio familiæ, dominationem.

Regia, domus, ubi rex habitat. PAULUS.

† . . . aliquo regiæ ſe . . . . FESTUS.

Regleſcit cum dixit *Plautus. ſignificat creſcit hoc* verſu vix ſuper*ſum dolori, qui in dies vae* miſero mihi, ac *perdito regleſcit magis magiſque,* [1] *inde* etiam glites dicti videntur, quibus corpus pinguitudine ad creſcit.

Regleſcit apud Plautum ſignificat creſcit. PAULUS.

NOTÆ.

refriva appellatur. Pliniani libri habent *refrinam* male per *n*, non per *u*. Referivus, refeitius: Conditivus, conditius. Et ſimilia Hæc autem res divina fiebat Kalendis Juniis, unde dictæ ſunt *Kalenda fabaria.* Quia hoc menſe adulıæ fabæ divinis rebus adhiberentur. Auctor. Macrob. Eodemque die pulte fabaria & larido Carnæ deæ res divina fiebat. Neque alind intelligitur in fine horum Feſti verborum, *cum puls fabata diis datur.* Scal.

Refutare.] Ait refutare eſſe a *fando* verſo *a* in *u.* Sed iſta ſunt grammatica, id eſt inepta. Primum obliviſcitur ſimplex eſſe *futare* ſupra dictum a Catone. Deinde ignotat eſſe ductum ab ollis quæ cum fervertes paulo plus exuberant, ſolent futo vaſe ad hoc apto inverſa aqua compeſci, quod dicitur *futare & confutare ollam.* Titinius in Setina

Coquus ahenum, quando fervit, paulla confutat trua.

De futo vaſe & ſupra diximus, & Varro meminit & nos ad Varronem quædam olim. Scal.

† . . . . . . *ergnum rege.*] Lege. *Regale ait Verrius dignum rege.* Nihil amplius deeſt.

Regalia.] Quæcumque enim luculenta & læta eſſent *regalia* dicebant.

Regia] Τὸ βασίλειον. Urbes etiam ubi aulæ regum dictæ *regia.* Ut Plinius & Mela oppidum Jol, Jubæ regiam vocant.

† . . . . *alique regia ſe.*]Odoratus ſum hoc fragmentum divulſum eſſe ex capite *regia feria*, cujus ultima verba male hic hæſerunt. Locum adi. Pagina ſequenti.

Regleſcit.] Pro *regliſcit.* Vide *gliſcit.*

1 *Inde etiam glires dicti videntur.*) Fallitur Feſtus. Glis enim eſt a Græco ἐλειός. Addito gamma γέλειος, unde *gleios*, *gleis glis.* Græci glirem ἐλειὸν μῦν appellarunt quaſi *arboreum murem*, nam in ſylvis degit, & inter arbores ſemper oberrat, & in iiſdem ſedes & cubilia habet hiemis tempore cum perpetuo dormit. Ἐλ. Heſychio συνδενδρος τοπου. Varro apud Soſipatrum: *in mea ſylva glis eſt nullus.* Apud Martialem lib. 3. Ep. 58. ſic interpungendum

Metamque lactis: Saſſinate de ſylva
Somniculoſos ille porrigit glires.

Hunc glirem etiam μυοξὸν Græci vocarunt. Gloſſ. μυοξὸς, *glis.* Hodie *vo*-

Regifugium ſacrum dicebant, quo die Rex Tarquinius fugerit e Roma.

FESTUS.

Regifugium dies notatur in faſtis VI. Kal. *Martias, ut ait Verrius ita dic*tus, quia *eo die rex Tarquinius Roma fugerit*, quod fal*ſum eſſe arguis Cincius in libro faſtorum* & Tul*lius de feriis qui Saliares Virgines* et Salios *adeſſe dicuns regi ſacrorum cum facit ſacri*ficium in *Comitio, quo facto ſtatim fugit, quod verum cog*noverit *eſſe, qui legerit faſtis dies tales, qu*ales nota*ntur ſic. Q. REX. C. F. id eſt qu*ando Rex *comitiavit, fas. id eſt ad comitium itat.* his *enim tantum feriis Regi ſacrorum in Comitium*, nec in *aliis, ire licet, qui mos videtur aſoitus ex* Etruria. *Regifugium, item dies notatur in faſtis* Kal. Juniis *qui dits, quia totus nefaſtus non eſt* legi debet cum *nota NP. non N. quod ille dies ſit e* nefaſto faſtus.

Regia dicta, vel quod ſacrorum cauſa tanquam in fanum a Pon*tifice convocati in eam convenirent.* aut quod in ea ſac*ra a rege ſacrificulo erant ſo*'ita uſurpari.

Regia feria dicta videntur, quæ fiunt fori con*ventus, & nundinarum cauſa in* civitate, aliquem *per ſacerdotem, qui ſit regia ma*jeſtate. ſed non *ſemper ob hanc vitam cauſam tan*tum, qui homini talis *maieſtatis cura datur, etiam, cum expiatio* ictus fulguris fit, *aut in procurando portento ſimili quo regia feria etiam ſolita ſunt.*

NOTÆ.

num, vel *voxoſum* appellitant voce ex *muoxus* detorta. Salmaſ. in Solin.

Regifugium.] Air Feſtus regifugium quod ootatur iu Faſt. 6. Kal. Martias de Tarquinii fuga non eſſe intelligendum, ſed de ,regis ſactorum fuga e Comitio. Alterum vero regifugium quod Kalendis Juoiis, vel, ut in veteri Kalendario, 9. Kalend. Jun. notatut, de Tarquinii. Regis fuga. Quam opinioocm ſequutus Macrobius qui Tarquinii fugam ad Kalendas Junias refert. Cootra vero Ovid. lib. 2. Faſt. Tarquinii regia fugam ad 6. Kalendas Martias:

Nuns dicenda mihi regis fuga, traxit ab illa
Quintus ab extremo nomina menſe dies.

At tegis ſacrorum e comitio fugam ad 9. Kalendis Junias. Vide ſupra, *Quando Rex comitiavit fas.* Io fine addit Feſtus Regifugium Kaleodis Juniis legi debere cum oota NP. non N. tantum. Unde patet Feſto vel Verrio diſplicuiſſe vulgatam lectionem faſtorum quæ plane non pet NP. ſed per N. quaſi totus nefaſtus ſit, hunc diem conciperet. Er Kalendarium marmoreum ita habet per N. non per NP. Porro Mendoſe citatur hic *Tullius de Feriis* pro *Iulius de Feriis* qui citatur a Mactobio in Saturnalibus.

Regia dicta.] Ait Feſtus *Regiam* dictam vel quod in eam populus conveniret a Pontifice convocatus, qui Pontifex regia erat majeſtate Vel dictam *regiam* a Rege ſacrificulo qui ibi ſacra faciebat. Quod & ſentit Vatro lib. 5. *Dies Agonales*, ioquit, *per quos Rex in Regia arietem immolat*, &c.

Regia feria.] Lege infra: *Sed non ſemper ob hanc unam cauſſam tantum quia homini talis majeſtatis cura datur, ſed etiam cum, &c.* Ait Feſtus Regias ferias dictas non ſolum quæ fori, conventus & nundinarum, ſed etiam quæ fulguris vel portenti ſimilis expiandi cauſſa per ſacerdotem aliquem, qui eſſet regia majeſtate edicebantur. Poſtrema verba *aut in procurando portento ſimili quo regia feria, &c.* Male adhæſeruot poſt *regia domus*,

Regillis, runicis albis, & reticulis luteis utriſque actis textis ſurſum verſum a ſtantibus pridie nuptiarum diem virginis indutæ cubitum ibant ominis cauſa, ut etiam in togis virilibus dandis obſervari ſolet.

Regimen pro regimento uſurpant poetæ. Ennius libro ſexto decimo:

Primus ſenex Bradyn (in) regimen, bellique peritus.

Regium eſt *quod eſt, aut fuit regis* ut ſervus *regius, & domus regia, qualis eſt* Numæ Pompilii, *at regale facinus, quod eſt di*gnum Rege.

Romanos in libro XI. *Gracos* appellat Enni*us, cum ait, contendunt Gracos* Graii memor*are ſolent ſos, quod græca l*ingua longos per *temporis tractus* hos pavi. non Ro*manos ait, græce locutos*, cum Romulus ur*bis conditor verbis lingua Lati*næ locutus ſit, *ſed quod olim lingua Græcia* gentis fuerit *eadem cum latina parum prolati*one mutata. *hoc autem verum eſſe ind*icat origo ejus, *qua videtur quaſi Græca u*ſurpatio.

Regium eſt, quod eſt, aut fuit regis. Paulus.

Notæ.

ubi eorum veſtigia. In fine tantum verbum ſupplendum. *Quæ Regia feria ſolita ſunt fieri.*

Regillis tunicis] *Regillis tunicis albis & reticulis luteis utriſque rectis textis ſuſum verſum, &c.* Vide *Recta*. Reticula, faſciæ capitales. *Suſum*, pro *ſurſum*.

Regimen.] Gloſſ. Regimen, διάκισμα, ἴθυνσις. Uſus eſt Lucret. Livius etiam, Plin. & alii. Verſus Ennii ſic legendus ut in edd.

— — — — — *ſe*

Primus nec bradus in regimen, belliqus peritus.

Deeſt vox *ingerit* vel quæ ſimilis. Et de Cn. Manlio loquebatur Ennius, qui adverſus Gallogræcos pugnaturus ipſe minime tardus, bellique peritiſſimus ſe in regimen ingerit.

Regium.] Sic *leges Regiæ*, a Numa Pompilio conditæ.

Romanos in lib XI.] Hæc ita pæne olim ad verbum Scaliger. Prior verſus Ennii paulo aliter in voce ſos. *Contendunt Gracos, Graios memorare ſolent ſos.* Et *Graios* non *Grai*, ſententia ipſa poſtulante legendum eſſe nemo dubitare debet. Quod ſi ita eſt, ut certe videtur eſſe, Manifeſto Feſtus ſeu Verrius non capit mentem Ennii. Nam Ennius ut optime notavit Scal. gloriatur ſe paviſſe Romanos Græca lingua, unde Græcos & Graios omnes jam eos vocabant. Certiſſimum enim Ennium cum Livio primum omnium Græcas litteras docuiſſe Romanos. Suetonius: *Antiquiſſimi doctorum quidem & poeta & oratores ſemigraci erant, Livium & Ennium dico, quos utraque lingua domi foriſque docuiſſe adnotum: [illegible] ſi nihil amplius quam Græce interpretabantur.* Et his Suetonii verbis potes colligere quare glorietur ſe paviſſe eos Græca lingua. quod quam eleganter dictum ſit nemo ignorat, qui ſcit a veteribus id genus loquendi ſolitum uſurpari: ut ἐπίασεν ἡμᾶς λόγοις. Et Cicero: *Litera, qui eſt ſuaviſſimus paſtus animorum.* Hebræis etiam idem verbum *erudire* ſignificat & *paſcere* ut in illo Proverb. cap. 10. v. 21. *Labia juſti erudiunt plurimos.* Vox Hebræa ſignificat *paſcunt*. Merito ait Ennius Romanos ab omnibus Græcos & Graios vocari: cum Cato hoc videns, in ſenatu exclamaverit ſe non poſſe pati Græcanicam urbem. Vides igitur ex ſolo primo Ennii verſu imperite interpretatum eſſe a Verrio Ennii ſenſum, ut jam diximus: quanquam verum eſt quod ait in fine, eandem pene cum veteri Græca veterem Latinam linguam fuiſſe. Nam & caſ-

Digitized by Google

Festus.

Relegati dicuntur proprie, quibus ignominiæ, aut poenæ cauſa neceſſe eſt ab urbe Roma, aliove quo loco abeſſe lege, Senatuſque conſulto, aut edicto magiſtratus, ut etiam Ælius Gallus indicat.

Religioni eſt quibuſdam porta Carmentali egredi, [1] & in æde Jani, quæ eſt extra eam, ſenatum habere: quod ea egreſſi ſex & trecenti Fabii apud Cremeram omnes interfecti ſunt, cum in æde Jani Senatus conſultum factum eſſet, uti proficiſcerentur.

Religionis præcipuæ habetur Cenſor*ia maieſtas. cujus in libris de vita P. R.* Varro ex*empla hac profert. M. Fulvius nobil*ior cum M. *Æmilio-Lepido, Cenſor factus, cum ei* admodum *inimicus antea extitiſſet, ſæpeque* judicia cum *eo ſibi fuiſſent, publica rei cauſa,* quæ in primis *ſpectatur, ſtatim eo delato mune*re homini *inimicitias remiſit.*

Notæ.

dem pene veterum Latinorum cum Jonum literis fuiſſe teſtatur Plioius lib. 7. cap. 58. *Veteres Græcas*, inquit, *fuiſſe eaſdem pene, quæ nunc ſunt Latinæ, indicio erit Delphica tabula antiqua æris, quæ eſt hodie in palatio dono principum Minervæ dicata in Bibliotheca.* Hinc intelligendus Solious cap. 7. *Agyllam a Pelaſgis qui primi in Latium literas intulerunt.* Et ſi ibi falſus eſt Solinus, nam Pelaſgi qui literas in Latium intulerunt, Arcades erant nempe Evander & mater ejus Nicoſtrata. Pelaſgi vero qui Agyllam condiderunt, Theſſali. Linguam Romanorum Græcam fuiſſe auctor Varro & Dionyſius Halicarnaſ. ex…mo libro primo. Et inſcriptio illa Delphica, quam producit Plinius, eſt fere Latinis Characteribus ſcripta. NAVCIKPATES· TICAMENOV. AΘENAIOC. KOPAI. KAI. AΘENAI. ANEΘEKEN. Et in veteribus tetradrachmis AΘEI. Pro ἀθλῶαι. De Ennio qui Græcus fuit vide in *ſolitaurilia*.

Relegati.] Exulum tria fuere genera. Alii interdicti, relegati alii. Alii deportati. Interdicti dicuntur quibus interdictum eſt certi loci aditu commercioque. Relegati, vel qui in locum aliquem amandantur, vel qui certo quodam loco ignominiæ cauſa jubentur excedere, quo ſenſu relegati dicuntur qui interdicti proprie ſunt. Deportati vero, qui civitate ſua mulctati vincti nervo aut compedibus in navim aliquam imponebantur, ſerviſque publicis ut eos in inſulam transferrent, tradebantur. De hac deportatione Terent in Phormione.

Nonne hoc publicitus ſcelus hinc deportarier in ſolas terras?

Vide Hotoman de verbis juris.

Religioni eſt quibuſdam] Ovid. II Faſt.

Carmentis porta dextro eſt una proxima Iano:
Ire per hanc noli, quiſquis es, omen habet.
Illa fama refert Fabios exiſſe trecentos,
Porta vacat culpa, ſed tamen omen habet.

Vide *ſcelerata Porta*.

1. *Et in æde Iani qui eſt extra eam.*] Ad dextram fuiſſe ædem Iani porta Carmentali egredientibus fidem facit inſignis locus Livii lib. 2. ſect. 49. *Infelici via, dextro Iano porta Carmentalis profecti,* (fabii) *ad Cremeram amnem perveniunt.*

Religionis præcipua habetur Cenſor.] Hic Cenſores nominantur continuatis quinquenniis ab anno V. C. DLXXIV. ad annum DCXXII. Prima Cenſura refertur M. Æmilii Lepidi & M. Fulvii nobilioris, qui luſtrum quinquageſimum condiderunt. Anno DLXXIV. De his Valer Max. lib. 4. cap. 2. *M. Æmilius Lepidus bis Conſul diutinas ac vehementes inimicitias cum M. Fulvio Nobiliore geſſit, quas, ut ſimul Cenſores renuntiati ſunt in Campo, depoſuit. Exiſtimans non oportere eos privato odio diſſidere, qui publice ſumma vincti eſſent poteſtate. Id judicium animi ejus & præſens ætas comprobavit, & nobis veteres annalium ſcriptores laudandum tradiderunt.*

Digitized by Google

quod ejus animi judicium fuit *omnibus gratum & probatum.* [1] *A Poſtumius* Q. *Fulvius Cenſores facti quia Fulvius duos filios* amiſerat *in Illyrico militantes, & propter gravem morbum* oculorum, *Cenſuram gerere non poterat, ut* libri *Sybillini adirentur. auctor fuit & ut publice* ſupp*licaretur pro valetudine collegæ.* [2] TI. Sempronius *cum a Rutilio. Tr. pl. Cenſoria* fides labefa*ctaretur, qui ob parietem dirutum iratus* cum eſſet Aedis *privatæ, die dicta collegam Claudium* condemnaverat, *fecit ut eadem illa, eodem quæ in loco* erant conde*mnatum abſolverent centuriæ.* [3] L. Æmili Paulli & *Q. Philippi religioſa Cenſura* fuit, laboravit *Paulus morbo gravi, & pene* amiſſione capi*tis in eo honore.* [4] *Religioſa item* & P. Corneli *Scipionis Naſicæ, cui collega, M* Popilius poſt conſu*lem qui fratrem vidit, Cenſura* fuit, vadatus *enim cum eſſet.* . . . *S. a P. R. Liberatum* conſtat. [5] M. Valer*ius Meſſala. C. Caſſius Longinus* Cenſores, *quorum in magiſtratu ſubverſa pudici*tia fuerat, famoſi *extiterunt: nam palmam quæ* in capitolio in ara *ipſa Iovis optimi maximi, bello Per*ſico nata fuerat, *tunc proſtratam ferunt & ibi ena*tam ficum, infameſque *rurſus fecit, qui ſine* ullo pudicitiæ

NOTÆ.

1. *A Poſtumius, Q. Fulvius Cenſores facti.*] Secunda Cenſura Q. Fulvii Flacci & A. Poſtumii Albini qui luſtrum condiderunt quinquageſimum primum an. V. C. DLXXIX. de quibus Livius lib. 43. *Cenſor Fulvius ex Iunonis Lacinia templo marmoreas tegulas cum abſtuliſſet, quibus ædem Fortunæ equeſtris, quam Romæ fecerat, tegeret, & mente captus eſt, & amiſſis duobus filiis in Illyrico militantibus ſummo animi mœrore conſumptus eſt.*

2. *T. Sempronius cum A. Rutilio*] Tertia cenſura T. Sempronii Gracchi & C. Claudii Pulcri qui luſtrum condiderunt quinquageſimum ſecundum an V. C DLXXXIV. de his Valer Max. lib. 6. cap. 5. *Diem his P. Rutilius Tribunus plebis perduellionis ad populum dixit. Quo in judicio primæ Claſſis permultæ centuriæ aperte Claudium damnabant.* Et Cicero lib. 6. de Repub. *Claudii invidiam Gracchi caritas deprecabatur.* Et revera damnatus fuiſſet Claudius niſi Gracchus conceptis verbis juraſſet, ſe exilii comitem collegæ futurum.

3. *L. Æmilii Pauli & Q. Philippi.*] Quarta cenſura L. Æmilii Pauli & Q. M. Philippi qui luſtrum condiderunt quinquageſimum tertium an V. DLXXXIX. Liv. in epitome. & Plutarch. in Paulo. Qui tradunt hos cenſores in recenſendis equitibus Romanis tres e Senatu moviſſe. Paulumque Cenſura magna ex parte geſta in morbum gravem incidiſſe.

4. *Religioſa item & P. Cornelii Scipionis Naſicæ.*] Quinta Cenſura M Popilii Lænatis & P Cornelii Scipionis Naſicæ, qui condiderunt luſtrum quinquageſimum quartum an. V. DXCIV. Hic Scipio Cenſor *primus aqua diviſit horas æque noctium ac dierum.* Plin. lib. 34. cum ait infra Feſtus Marcum Popilium poſtea fratrem ſuum conſulem vidiſſe, miror quidem ſi illud de primo conſulatu fratris ejus locutus eſt Feſtus Cajus enim Popilius Lænas jam ante M. Popilii Lænatis cenſuram conſul fuerat. Nempe an. 580. infra deeſt tantum numerus ſummæ pro qua vadatus erat Scipio, litera enim S. ſatis oſtendit de ſeſtertiis ibi actum HS.

5. *M Valerius Meſſala, C. Caſſius Longinus*] Hi luſtrum fecerunt quinquageſimum quintum an. DXCIX. Eorum hiſtoriam de qua hic Feſtus, ſic Plin. lib 17. cap. 26. *Romæ in capitolio in ara Iovis bello Perſei enata palma victoriam triumphoſque portendit, hac tempeſtate proſtrata. Eodem loco ficus enata eſt M. Meſſa-*

reſpectu *fuerant cenſores.* [6] L. Corneli Lentuli, C. *Cenſorini ſequitur Cenſura:* Lentulus judicio pub*lico repetundarum damnatus* fuerat, plurimi itaq. *Cenſuram adepto damnationis pœnam remiſerunt.* [7] P. *Africani, Lucii* Mummi *Cenſura inſignis: ſed in qua ſegnitiæ* in agen*do notetur. Mummius is Aſellum nulla* ſolura pœ*na ex arariis exemit Africani irriſa ſe*veritate*, qui illum fecerat ararium.* [8] *Sed* & Q. Fulvi No*bilioris, & ejus collega, T. Annii Luſ*ci fuit no*biliſſima Cenſura nobilitati* tribus notis *inuſtis ſeveriſſimis.* [9] *Q. Pompei, & Q. C*ecili Merelli. *Macedonici cenſura lectus ſe*natus, ad ſum*num ſenatores amoti ſunt* tres, & eo lu*mine, qui aliorum offenderent* claritatem. . . . . .

Religioſi dicuntur, qui faciendarum prætermittendarumque rerum divinarum ſecundum morem civitatis dilectum habent, nec ſe ſuperſtitionibus implicant.

Religioſum, ac ſacrum eſt, ut templa omnia, atque ædes, quæ etiam ſacratæ dicuntur. [1] At quod per ſe religioſum eſt, non uti*que ſa-*

Notæ.

la, C Caſſii Cenſorum luſtro, a quo tempore pudicitiam ſubverſam Piſo gravis auctor prodidit. In vulgatis Plin editr. ſcriptum, *In capitolio in capite bis Iovis.* Emendavit Fulv. Urſinus, *In ara Iovis.* Ex libro cum vetuſtiſſimis exemplaribus collato, ubi, *in ara Iobis.* Quæ emendatio hocce Feſti loco mirifice comprobatur.

6. *L Cornelii Lentuli, C. Cenſorini.*] Septima hæc Cenſura L. Cornelii Lentuli Lupi & C. Marrii Cenſorini qui condiderunt luſtrum quinquageſimum ſextum an. V. DCVI. Valer Max. lib. 5. L. Lentulus Conſularis lege Cæcilia repetundarum crimine oppreſſus Cenſor cum L. Cenſorinn creatus eſt.

7. *P. Africani, L. Mummii.*] P. Cornelius Scipio Africanus & L. Mummius Achaicus luſtrum condiderunt quinquageſimum ſeptimum, an. V. DCXI. Meminit Cicer. lib. 11. de Oratore. Ubi ſcribit Claudio Aſello equum a P. Scipione fuiſſe ademptum, eumque in ærarios relatum, ſed a L. Mummio ſtatim ex ærariis exemptum. Cujus quidem Mummii in agendo ſegnitiem notat Plutarch in Apophtheg.

8. *Sed Q. Fulvii nobilioris & ejus collega T. Annii Luſci*] Hi condiderunt luſtrum quinquageſimum octavum an. V. DCXVII. Quamvis Fulvii nobilioris Collegam fuiſſe T. Annium Luſcum nuſquam reperio in veteribus monumentis, ſed Q. Fabium Maximum ſervilianum.

9. *Q. Pompeii & Q Cecili Metelli.*] Q. Pompejus Rufus & Q. Cæcilius Metellus Macedonicus, luſtrum condiderunt quinquageſimum nonum, anno V. DCXXII. tunc primum uterque ex plebe facti cenſores. Q. Metellus cenſuit ut omnes cogerentur ducere uxores liberorum creandorum cauſſa. Ejus orationem Auguſtus Cæſar, quum de maritandis ordinibus ageret, velut in hæc tempora ſcriptam, in ſenatu recitavit. Eundem Metellum C. Atinius Labeo Tribunus plebis, quia in Senatu legendo ab eo præteritus fuerat, de ſaxo dejici juſſit: quod ne fieret cæteri Tribuni plebis auxilio fuerunt.

Religioſi dicuntur.] Macrob. lib. 3. *Secundum Pompejum Feſtum religioſi ſunt, qui facienda & vitanda diſcernunt.*

Religioſum ac ſacrum eſt.] Ut templa omnia, quæ ſacra ſunt quia Deo conſecrata. Religioſa vero, quia plena majeſtatis atque quod ibi ſit aliquid quod homini facere non liceat. Sic *religioſa delubra* dixit Cicero. Differentias inter ſacrum ſanctum & religinſum. Vide infra.

1. *At quod per ſe religioſum*] Optime: Sepulcra enim non conſecratione & ver-

crum

crum eſt ut ſepulcra quod ea non *ſacra, ſed religioſa ſunt.*

Religioſus eſt non modo deorum ſanctitatem m gni æſtimans, ſed eti m officioſus adverſus homines. Dies autem religioſi, quibus, niſi quod neceſſe eſt, nefas habetur facere. quales ſunt ſex & trigenta atri, qui appellantur, & Allienſis, atque ii, quibus mundus patet. [1] Eſſe, Gallus Ælius, quod homini ita facere non liceat. ut ſi id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere. quo in genere ſunt hæc: in ædem Bonæ deæ virum introire: [2] adverſus myſtica legem ad populum ferre: die nefaſto apud Prætorem lege agere. [3] Inter ſacrum autem, & ſanctum, & religioſum differentias belliſſime refert. Sacrum ædificium, conſecratum deo. Sanctum murum, qui ſit circum oppidum. Religioſum ſepulcrum, ubi mortuus ſepultus, aut humatus ſit, ſatis conſtare ait. [4] Sed ita portione quadam, & temporibus eadem videri poſſe. Si quidem quod ſacrum eſt, idem lege, aut inſtituto majorum ſanctum eſſe putant, ut violari id ſine pœna non poſſit. idem religioſum quoque eſſe, quoniam ſit aliquid, quod ibi homini facere non liceat, quod ſi faciat, adverſus deorum voluntatem videatur facere. Similiter de muro, & ſepulcro debere obſervari, ut eadem, & ſacra, & ſancta, & religioſa fiant, ſed eo modo, quo ſupra expoſitum eſt, cum de ſacro diximus.

NOTÆ.

bis ſolennibus, ſed illatione mortuorum religioſa efficiebantur. Unde neque atati ea neque coli jus fuiſſe docet Cicer. II. de leg. *Priuſquam in os injecta gleba eſt, locus ille ubi crematum eſt corpus, nihil habet religionis, injecta gleba tum & ille humatus eſt & ſepulcrum vocatur, ac tunc denique multa religioſa jura complectitur.*

Religioſus.] Sex & triginta atri dies terni ſunt ſingulis menſibus, Poſtridie Kalendas, Nonas, & Idus. Ovid. I. Faſt. ubi de Kalendis, Nonis & Idibus.

— — — — — *Omnibus iſtis*

Ne fallare, dies proximus ater erit.

Omen ab eventu eſt: Illis nam Roma diebus

Damna ſub adverſo triſtia Marte tulit.

Vide Gell. lib. 5. cap. 17. *Dies Allienſis,* Poſtridie Idus Quinctiles. Mundus vero ter in anno patet. IX. Kal. Septembris poſtridie Volcavalia. III. Non Octob. & VI. Idus Novembres. Vide *Mundus.*

1. *Eſſe, Gallus Ælius.*] Lege: *Eſſe, Gallus Ælius, quod homini ibi facere non liceat, aut ſi id faciat, contra Deorum, &c.* Sic infra, &c. Vel potius excidit vox *religioſum* quæ ſic ſupplenda: *Religioſum eſſe Gallus Ælius quod homini ita facere non liceat, aut ſi, &c.*

2. *Adverſus myſtica.*] Lege *adverſus auſpicia* ut in vet. cod.

3. *Inter ſacrum autem & ſanc. & Rel.*] *Sacrum* eſt, quod Deo & ejus cultui publice conſecratum, dicatum eſt, uti ædes, aræ, Sacella & ejuſmodi. Nam loca illa ubi privati ſacra ſua peragunt, non ſunt ſacra, quia publicam religionem non ſpectant. *Sanctum*, quod ne quis violet, capite ſancitum eſt, nullius tamen Deorum proprium: uti ſunt muri portæ, aliaque nonnulla, quibus violatis ſolebant conſuli Pontifices. *Religioſum*, ubi quid ſit quod hominibus facere non liceat Sed vide omnino Ald. Manut. de quæſitis per epiſtolam lib. I. Ep. 10. Nam ita fuſe & perſpicue hunc locum tractavit ut nihil ſupra adjici poſſe cenſeam.

4. *Sed ita portione quadam.*] Hoc eſt: etſi *ſacrum, ſanctum* & *Religioſum* inter ſe differant, ea quodammodo eadem videri poſſe Gallus Ælius probat. Ut Delu-

Digitized by Google

Reluere, reſolvere, repignerare. Cæcilius in Carine ut aurum, & veſtem, quod matris fuit, reluat, quod viva ipſi oppoſuit pignori.

PAULUS. Reluere, ſolvere, repignerare.

FESTUS. Remancipatam Gallus Ælius eſſe ait, quæ mancipata ſit ab eo, cui in manum convenerit.

Remant, repetant. Ennius libro primo: deſunt rivos campoſque remant.

PAULUS. Remant, repetant. Ennius: Rivos, campoſque remant.

Remeare, redire; ut commeare, ultro, citroque ire. unde commeatus dari dicitur, id eſt tempus, quo ire, & redire commode poſſit.

FESTUS. Remeare, redire, ut commeare, ultro, citro ire. unde commeatus dari dicitur, id eſt, tempus, quo ire, redireque poſſit. [1] Afranius in emancipato vetuit me ſine mercede proſum paucius remeare in ludum.

Remeligines, & remoræ a morando dictæ ſunt a Plauto in Caſina. Nam

NOTÆ.

bra quæ *ſacra* ſunt quia Deo conſecrata. *Sancta*, quia ea ne quis violet, capite ſancitum eſt. Et *religioſa*, quia ſit aliquid quod ibi homines facere non poſſint. Inde Cicero ſepulcra vocat ſancta. Philip. 9. *Sepulcrorum ſanctitas in ipſo ſolo eſt, quod nulla vi moveri neque deleri poteſt, atque ut Cetera extinguuntur, ſic ſepulcra ſiunt ſanctiora vetuſtate.* Et Catullus: *Et Batti veteris ſacrum ſepulcrum.* Vide *Sanctum*.

Reluere.] Repignerare, hoc eſt, dato pretio pignus recipere. Ut in illo Cæcilii.

Ut aurum & veſtem, quod matris fuit,
Reluat, quod viva ipſi oppoſiuit pigneri.

Legendum enim, *oppoſivit*, non *oppoſuit*. hac voce uſus Cicero in oratione in Saluſtium in vet. cod. *Unde tu, qui modo ne paternam quidem domum reluere potueris, repente tanquam ſomno beatus, hortos pretioſiſſimos, villam in Tiburti C. Cæſaris, reliquas poſſeſſionis paraveris.*

Remancipatam rem.] Remancipare dicitur is qui rem ſibi mancipatam, iterum mancipat, ita ut prior eam redhibeat. Inde eleganter Gloſſ. Emancipat, [illegible]. [illegible]. *Remancipo*, [illegible].

Remant.] Lege: *Revitant, repetant.* *Enn. lib. 1.*

— — Deſtituant rivos campoſque revitant.

Sic Plautus in capt. *Si huc revitet.* *Revitere* aliter & melius ſcribitur *robitere*. Gloſſ. *revitere* [illegible]. Scal. Sed Fulvii Urſini editio habet *Remanant, repetent*: quod magis placet ita ut legatur, *Remanant, repetunt. Enn. &c.*

— — Deſtituunt rivos, campoſque remanant.

Remeare, redire.] Virg. 2.

Si patrios unquam remeaſſem victor ad Argos.

Commeare, ire, & redire. Unde Commeatus, dicitur ſpacium quod commeandi, id eſt eundi, & redeundi Militibus, privati negotii gerendi cauſſa conceditur.

1\. *Afranius in Emancipato*] Ejus verſum ſic legi debere monet Scalig.

Vetuit me ſine mercede prorſum Paccius
Remeare in ludum.

Remeligines] Vel *remelogines* & *remora* non ſunt ejuſdem originis, vel legendum, *remoragines*: ut Lambino placuit. Quod ſi vera lectio ſit, *remeligines*, verum erit quod ſenſit Scal. eſſe ab antiquo, *remello*, quod eſt, *retardo*, nam & *promello* hoc eſt *procraſtino* dicebant ve

Digitized by Google

quid illæ nunc ram diu intus remorantur remeligines? ab [1] Afranio in Prodito. Remeligo a laribus miſſa ſum, hanc, quæ curſum cohibe*am* *navis. remora alias tarditas nominatur, ab eo quod moram facit Plautus in Trinumo, quæ in rebus multis obſtant, odio*ſæque ſunt*, remoramque faciunt rei privatæ, &* publica: *Lucilius quænam vox ex te reſonans meo gradu remoram facit.*

Remeligines, & remoræ a morando dictæ. Plautus: Quid illæ nunc tam divinitus remorantur remeligines? & Lucilius: Quæ nam vox ex re reſonans meo gradu remoram facit? Paulus.

Remillum dicitur, quaſi repandum . . . . .

Remillum dicitur, quaſi repandum . . . . Festus.

Lucilius. ſuda . . . . . .

remilium & Afra*nius in* . . . . . *co*

xend ce pergam . . . .

Remiſſo *exercitu, ſimul etiam Augur quo conſul in bello* uſus *eſt in auſpicando, diſcedere una* jubetur, quod *tunc illo diſcedente* certum eſt exer*citum etiam eſſe remiſſum,* ut cum opus ſit, *tunc ſi velit, diſcedere* poſſit. *Nam conſules, & cenſores non* in perpetuum *Auguribus præſentibus* utuntur, ut ait Ap. *Pulcher, ſed tantum in auſp*icio, quos *poſtea dimittat is, a quo lege ſ*ecures habitæ *ſunt prius, quem & priorem* eſſe ait Antis*tius Labeo, quique eadem q*uoque lege ſigni*ficari, ut prior ſit in auſ*picando dicitur, ut *ait idem Labeo in libro d* officio augu*ris. poteſt autem Augur id &* in conſilio fa*cere, vel in alio, quo* ſedet loco, pullis*que pultem edentibus ſoliſtim*um facit auſpi*cium, poteſt etiam ſi* velit intra pom*oerium, ſin autem, in* templo conſi ſtit.

Notæ.

teres, ut ſuo loco dictum eſt. Remeligo autem & remora dicitur quodcumque remoratur, unde piſcis qui navem retardat remeligo & remora, dictus eſt ut Græcis ἐχενηΐς, ab ἔχειν, *retinere*, & *νηῦς navis* verſus Plauti eſt e Caſin. act. 4. ſect. 3.

— — — — *Nam quid illa*
Tam diu intus remorantur remeligines.

1. *Afranio in predito.*] Ejus verba ſic legenda: *Remelige a Laribus miſſa ſum huc, qua curſum cohibeam navis* vel potius — *miſſa ſum, huic qua curſum cohibeam navi.*

Remillum.) A Remo, *remillum*, repandum iuſtar remi qui reflexus videtur in aqua. Periere quæ infra e Lucilio & Afranio Feſtus laudabat. Et nil juvant Schedæ.

Remiſſo exercitu.] Primum quod hic dicitur augures adeſſe conſuli exercitum imperanti, plane id confirmatur his Varronis verbis ex 5 de LL. *Hæc nunc aliter fit, atque olim Quod Augur Conſuli adeſt,tum cum exercitus imperatur, ac prait, quid eum oporteat dicere Conſul Auguri imperare ſolet, ut inlicium vocet, non Accenſo aut, præconi. Id inceptum credo cum abeſſet Accenſus: Et nihil intererat cui imperaret. Et dicis cauſa fiebant quadam neque item facta neque item dicta ſemper.* Et in III. de R. R *Itaque imus, venimus in villam. Ibi Appium Claudium ſedentem invenimus in ſubſelliis, ut Conſuli, ſi quid uſus popeſciſſet, eſſet preſto* Porro ita Magiſtratus Auguri denunciabant: Q. FA-

Digitized by Google

PAULUS. Remorbeſcat, in morbum recidat.

FESTUS. Remorbeſcat E[illegible] *[illegible]int poſuiſſe videtur, pro in mor*bum recidat.

PAULUS. Remores aves in auſpicio dicuntur, quæ acturum aliquid remorari compellunt.

FESTUS. *Remores* item in *auſpicio aves dicuntur que acturum aliquid* remorari *compellunt.*

PAULUS. Remulco eſt, cum ſcaphæ remis navis magna trahitur.

FESTUS. *Remulco eſt, cum ſcapha remis navis magna* trahitur.

PAULUS. Remurinus ager dictus, quia poſſeſſus eſt a Remo. & habitatio Remi Remora. ſed & locus in ſommo Aventino Remoria dicitur, ubi Remus de urbe condenda fuerat auſpicatus.

FESTUS. *Remurinus ager* dictus, *quia poſſeſſus eſt a Remo & habitatio Remi.* Re*muria item in Aventino dicta, namque Aventinum in quo habitant, elegiſſe Remum dicunt, unde* vocitatam *aiunt Remuream locum ſummo Aventino, ubi* de urbe *condenda fuerat auſpicatus. alias Re*morum qu*ondam eum locum appellatum fuiſſe* . . . . testis *eſt* . . . .

NOTÆ.

BI TE VOLO MIHI IN AUSPICIO ESSE. Augur reſpondebat VOLO. Conſul autem, ut ait, auſpicabatur aut intra pomerium, aut in templo conſiſtens. In quibus locis ſemper ei auſpicanti præibat Augur, ut notum eſt ex verbis quæ paulo ante ex Varrone retulimus. Idem ait non dubitari priorem eſſe conſulem, qui prior faſces habeat, hoc eſt, qui ex lege prior factus ſit conſul, ut ſupra locutus eſt in verbo *parare*. Eandem autem legem interpretatione ad auſpicia quoque trahebant, uti ſcilicet cujus priores eſſent faſces, ejuſdem prioris eſſent & auſpicia. Ex iſtis & ex aliis quamplurimis paſſim poſſumus advertere quam æqui boni beneficium Pauli interpretari debeamus, qui maximam a poſteritate gratiam ſe initurum ſperavit ſi de bono auctore male promereret, quem meliore ſui parte mutilaverit, ita ut cum ex Atlante Nanum ſe facere poſſe contendit, ex homine integro mancum, & mutilum nobis proponat. Scal.

Remorbeſcat.) Iterum morbeſcat. Gloſſat. remorbeſco, ἀναχοσῶ.

Remores.] Ad remores aves reſpexiſſe videtur Plautus cum ſcripſit, *An auſpicium aliquod remoratum eſt?*

Remulco.] Non ſatis exponit quod ſit *remulcus*, neque enim ita dicitur a remis ſcaphæ, ſed a ῥῦμα, ſive, ῥυμὸς, *remus*, quod eſt *lorum*, unde & *remus*, tubæ lorum dicitur ῥυμουλκεῖν, fune trahere, de ſcapha quæ grandiorem navim fune trahit, quæ navis remulco trahi dicitur. Iſidor. lib 19. cap 4. *Remulcum, funis, quo deligata navis trahitur vice remi.* Cæſar. III. Civil. bell. *Ad Oricum venit, ſubmerſamque navim remulco, multiſque contendens funibus reduxit.* Ita Livi. non ſemel & C. Valgius antiquus poeta:

Hic mea me longo ſuccedens prora remulco
Lætantem gratis ſiſtit in hoſpitiis.

ῥυμουλκεῖν Latini dixere *remulcare.*

Remurinus ager.] Remurinum hunc agrum, & Remuriam diverſum facit a Remuria quæ in ſummo Aventino. Sane Dionyſ. Halicarn. Remoriam quandam ponit vigeſimo ab urbe ſtadio, ad Tiberim. Remuria, juxta Romam Stephano. Sed veriſimilius eſt Remurinum agrum circa Aventinum fuiſſe. Et Remuriam, locum munitum in ſummo monte. Nam cum Remus & Romulus de condenda urbe contenderent, uterque ſibi locum munivit, hic in Palatio, ille in Aventino.

Renanciſcitur ſignificat reprehendit. unde adhuc nos dicimus nanciſcitur & nactus, id eſt adeptus. PAULUS

Renanciſcitur, *Verrius quidem* ſignificare ait reprehendit. *Unde adhuc nos* dicimus nanciſcitur, *& nactus, id eſt adeptus.* FESTUS

Renovativum fulgur vocatur, cum ex aliquo fulgure functio fieri cœpit, ſi factum eſt ſimile fulgur, quod idem ſignificet.

Reor, exiſtimo, & quæcun*que ab eo declinantur*, quorum paſſiva auctoritas *eſt*.

Reor, exiſtimo, & quæcunque ab eo declinantur. PAULUS.

Repagula ſunt, ut Verrius ait. quæ patefaciundi gratia ita figuntur, ut ex contrario quæ oppanguntur. Cicero in Verrem libro quarto: poſtea convolſis repagulis, effractiſque valuis demoliri ſignum, ac vectibus labefactari conantur. quæ poetæ interdum repages appellant. FESTUS.

Repagula ſunt, quæ patefaciendi gratia ita figuntur, ut e contrario oppangantur: hæc & repages dicuntur. PAULUS.

Retanda locantur Pomptina flumina, *id eſt, purganda, reta enim vocantur arbores, quæ aut ex ripis fluminum eminent.* FESTUS.

NOTÆ.

Romulus locum ſuum *Romam quadratam* dixit. ſuum Remus Remuriam vocavit. Vide R*oma quadrata*. Quod addit in fine Feſtus Remuriam, *Remorum* alias fuiſſe vocatam, neſcio cujus auctoritate ad id probandum utebantur. Addiderat forſan Feſtus locum illum poſt Remi mortem aliquando *Remorum* dictum fuiſſe, quod ibi auſpicia Remum remorata fuerant.

Renanſcicitur.] Melius, *Renantitur*, ut in MSS. Pauli ſcriptum teſtatur Voſſ. *Renantitur a renancior,* ut in 12. tab *nancitor*. Quod vide ſuo loco.

Renovativum fulgur.] Renovativa fulgura eadem quæ *adteſtata*. Sed non ſatis intelligo quid illa ſignificant, *cum ex aliquo fulgure functio fieri cœpit*. An voluit Feſtus, cum quod prius fulgur admiſerat, illud agere incœperant, &c. Quaſi vero & non ante incœptam rem renovativa illa ſecunda fulmina dicerentur. Lego: *Cum ex aliquo fulgure ſignificatio fieri cœpit* Nunc omnia plana. Renovativum fulgur, ſecundum fulgur idem ſignificans quod prius ſignificaverat. Nempe ſcriptum fuerat per compendium. *Snſato.* Et inde natum. *functio.*

Reor.] Reor, inquit Feſtus, ſignificat exiſtimo, & omnia quæ ab eo declinantur, ut *rebar, ratus ſum, &c.* Quorum poſſiva eſt auctoritas. Ubi quam nos *terminationem* dicimus Feſtus *auctoritatem* vocat.

Repagula.] Quæ panguntur & repanguntur. Sed quod hic ait Feſtus *ut ex contrario, quæ oppangantur*, non ſatis intelligo, & juxta me intelligere quemvis alium puto. Nempe Feſti verba mutila ſunt & corrupta, legendum enim, *quæ patefaciundi gratia ita figuntur, ut ex contrarioque oppangantur & repangantur.* Seras ſive vectes illos intelligit, qui ab exteriori parte, inſerto brachio per foramen januæ, adducebantur & reducebantur. *Ex contrario*, id eſt, *deforis*. *Contra*, enim nihil aliud eſt quam *ἀντίπερας*. Unde Africa dixit Virgil. *Italiam contra*. *Ex contrario* optime Græci dicunt ἐξ *ἐναντίας*.

1. Cicero in Verrem lib. 4.] Quartum intelligit eorum quos tantum conſcripſit Cicero. Sextus enim eſt omnium Verrin. Vide *redivivum*.

Retanda locantur.] Ita hunc locum & ego olim ſuppleveram ex Gellio lib. 11. cap. 17. qui libro 7. Caii de origine vocabulorum refert, *retas vocari arbores, quæ aut ex ripis fluminum eminerent, aut in*

Repaſtinari ager is dicitur, ut Verrius exiſtimat, cujus natura mutatur fodiendo, cum aut ſilveſter excodicatur, aut lapis mollitur frangendo, [1] ut fiat paſcui. vel pecoribus herba, vel hominibus ſatione. Cato in ea, quam ſcripſit de ſuis virtutibus contra Thermum: ego jam a principio in parſimonia, atque in duritia, atque induſtria omnem adoleſcentiam meam abſtinui, agro colendo, ſaxis Sabinis, ſilicibus repaſtinandis, atque conſerendis. [2] Afranius in Repudiato: Repaſtina ſerati ſenex fugis.

Paulus. Repaſtinari ager is dicitur, cujus natura fodiendo mutatur.

Repedare, recedere.

Festus. Repedare, recedere. Pacuvius: Paulum repeda gnate a veſtibulo gradum.

Paulus. Repertum dicitur, quaſi repartum, & reparatum.

Festus. *Repertum dicitur idem* quod amiſſum recipere, *quaſi repertum &* reparatum.

Repotia poſtridie nuptias apud novum maritum cenatur quia quaſi reficitur potatio. Pacuvius in Iliona: abeo depulſum mamma pædagogandum accipit apportalis liber.

Paulus. Repotia poſtridie nuptias apud novum maritum cenatur, quia quaſi reficitur potatio.

NOTÆ.

alveis eorum extarent, appellataſque eſſe a veteribus, quod pretereuntes naves impedirent & quaſi irretirent. Idcirco ſeſe arburari retanda flumina locari ſolita eſſe, id eſt, purganda, ne quid aut mora aut periculi navibus in ea virgulta incidentibus fieret. Idem Gellius ex edictis Prætorum affert: *Qui flumina retanda publice redempta habent, ſi quis eorum ad me adductus fuerit, qui dicatur, quod eum ex lege locationis facere oportuerit non feciſſe.* Inde Iſidorus *Retanda, purganda.*

Repaſtinari.] Paſtinare, a paſtino inſtrumento de quo ſic Columel. lib. III. cap 20. *Paſtinum vocant agricolæ ferramentum bifurcum quo ſemina panguntur, unde etiam repaſtinatæ dictæ fuere vineæ veteres quæ refodiebantur. Hæc enim propria appellatio reſtibilis vineti erat Nunc antiquitatis imprudens conſuetudo, quidquid emeti ſoli vineis preparatur, repaſtinatum vocat.* Gloſſ. *paſtinare*, βωλοστρεφεῖν. *paſtinatus*, βωλοστροφία. Item Gloſſ. Cyrill. βωλοστρόφιον *paſtinum*. βωλοστροφία, *paſtinatio, repaſtinatio*. βωλοστροφητέα γῆ, *paſtinanda*. βωλοκοπῶ, *occo, occillo, paſtinor, paſtino. Paſtinum* a Græco πήσσω *pango*; vulgo vocamus *houë*.

1. *Ut fiat paſcui.*] Lege, *ut fiat paſcuus, vel pecoribus herba, vel hominibus ſatione.*

2. *Afranius in repudiato.*] Legit Scalig. *Afranius in emancipato, & ejus verba:*

— — *Repaſtinaſſe ratus ſentes fugis.*

Vel:

Repaſtinatas crati ſentices, fugis.

Turneb. lib. 13. cap. 25

Repaſtinare ſero tu ſenex fugis.

Ego propius, ut puto, ad veterem ſcripturam.

Repaſtinaſſe ratus tu ſenex fugis.

Repedare.] Redire, gradum referre; Lucil. lib. 26.

— — — — — *rediſſe*

Ac repedaſſe ut Romam vitet gladiatoribus.

Supple, *viam*, vel *gradum* ut in exemplo Pacuvii.

Repertum dicitur idem] Lege ut in Epitome, *quaſi repartum, reperio* enim eſt a *re*, id eſt, rurſum, & *pario*.

Repotia.] Pacuvii verſus mendoſus eſt

Repudium, quod fit ob rem pudendam, appellatum.

Repudium Verrius ait dictum, quod fit ob rem pudendam. Attius: Repudio ejecta ab Argis jamdudum exſulo. FESTUS.

Repulſior ſecunda conlatione dixit Cato in ea, quæ eſt contra Cornelium apud populum. Nec quis incultior, religioſior, deſertior, publicis negotiis repulſior.

Repulſior Cato dixit comparative a repulſo. PAULUS.

Reque eapſe, re ipſa.

Reque eapſe Scipio Africanus Paulli filius, cum pro æde Caſtoris dixit, hac compoſitione uſus eſt. quibus de hominibus ego ſæpe, atque in multis locis opera, factis, conſiliis, reque eapſe (ſæpe) bene meritus ſpem, id eſt & re ipſa. FESTUS. PAULUS.

Res comperendinata ſignificat judicium in diem tertium conſtitutum. FESTUS.

N O T Æ.

Ita emenda: *ab eo*

Depulſum mamma pædagogandum accipit

Repotialis liber.

Gloſſarium, *Reoria*, ἡ τρίτη τῶν γάμων ποδοστροφία. *Reprota* ἐπιβόα, ἡ μετὰ τὴν ἑορτήν. *Reperidia*, ἐπίποσια ἡ μετὰ τὴν ἡμέραν ποδοστροφία. In tribus his exemplis legendum, *Repotia*. Et pro ἐπίποσια, ἐπιβόα. Quo utitur Pindarus. Apud Acronem Horatii interpretem perperam excuſum eſt ποτοστροφία, pro ποδοστροφία. Scal. Sed in *reperidia* Scaligerum falli puto, neque enim pro eo ſubſtituendum *repotia*, ſed potius legendum *repedidia*, ſive potius *repedia*, quaſi *repedatio*. Explicat enim *podoſtropham* Græcorum qui ſcilicet a pedibus dixerant, quod Latini a potatione *repotia*. Sed vide Cujacium lib. 16. obſervat. cap. 39. Repotia alii ſecundum, alii ſeptimum a nuptiis diem faciunt. Turnebus opinatur etiam liberis natis celebrata *repotia* quæ & Acro ποδοστρόφια dixerit. Sed vereor ut huic opinioni anſam dederit Auſonii locus male acceptus, & alter Horatii, & item iſte Pacuvii. Sane Pacuvii verba jocum non cuivis obvium continere videntur, de beato enim viro quodam dicta ſunt cui ipſo repotiali die puer jam mamma depulſus, & jam pædagogandus traditus ſit. Notum eſt illud.

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία.

Felicibus tertio etiam menſe pueros naſci.

Merito igitur ſe feliciores deputent quibus poſtridie nuptias jam grandes pueri contingunt quaſi de cœlo lapſi.

Repudium.] Differt a divortio, quod eſt diſſolutio matrimonii. Et repudium non modo nuptiarum diremptionem, ſed & ſponſaliorum renuntiationem ſignificat. *Divortium* inter virum & uxorem tantum fieri dicitur. *Repudium*, etiam inter ſponſos ut autor eſt Modeſtinus. Differentiar. 29. Sed & *Divortium facere* dicimus *repudium mittere*, *renunciare* vel *dicere*. Cato de dote: *Vir cum divortium fecit* Terent. Phorm,

——— *Illis repudium renuntiet, hanc ducat.*

Paulus ad edictum 31. *Per calorem miſſo repudio.* Tacit. Annal. 3. *Poſt dictum repudium adhuc infenſus* Popm.

Reque eapſo.] Verba Catonis ſic legenda: *Quibus de hominibus cum ego ſæpe atque in multis locis, opera, factis, conſiliis, reque eapſo bene meritus ſim.* Scal.

Res comperendinata.] Comperendinationem quidam exponunt condictionem, id eſt, ab utriſque litigatoribus mutuam denuntiationem in perendinum diem. Sed potius comperendinatio a judice fiebat. *Comperendinare* autem eſt rei judicium in ſecundam actionem perendie habendam diffundere, tametſi prima actione judicium fieri potuerit, niſi id lex juberet proferri. Et differt comperendinare ab ampliare, quod judex jubetur comperendinare, licet ei conſtet de

Digitized by Google

Reſecrare, reſolvere religione. *Utique cum* reus populum *comitiis oraverat per deos* ut eo periculo *liberaretur*, *jubebat magiſtratus* eum reſecrare. *Rurſus autem*, *idem Uti* ſe liberarent *inſiſtebat*, *& quod Inſons* innocenſque eſſet *cauſabatur*: *& quod caput* eſt, ne eidem iterum *dies diceretur*, *neve iterum* animadverti *ſtatuerent in eum*, *deprecabatur*, cumque comitia eſſent *dimittenda*.

† . . . ut . . . . :

NOTÆ.

cauſſa rei, adeo ut poſſit prima actione judicare: ampliare vero non cogitur, ſed ampliat pro arbitrio. Item comperendinat ſemel tantum. At quoties lubet ampliare poteſt. Item comperendinat uno tantum interjecto die, inter primam & ſecundam actionem: Ampliat vero intermiſſis quot lubet diebus. Cicer. 3. Verr. 26. *Glaucia primus tulit ut comperendinaretur reus, antea vel judicari primo poterat vel amplius pronunciari.* Quare optime comperendinationem tridui dilationem Gloſſæ interpretantur. Comperendinatio, τελ·μέγς ὑπέρθεσις. Dicitur & *comperendinatus*. 3. Verr. 26. *Adimo comperendinatum, quod habet lex moleſtiſſimum bis ut cauſſa dicatur.*

Reſecrare, reſolvere.] Hæc præclaram cognitionem de obſecrationis religione continent, ſed melior pars adhæſit poſt *reſpiciavis* ut & olim monuit Scal. Et in ejus locũ alia quædam intruſa quæ mox videbimus Locus igitur integer ſic reſarciendus: *cumque comitia eſſent dimittenda, peracto ſacrificio quaſi finis impetratus eſſet & quaſi forent comitia perfecta, ſumi tum reum jubebant ſacerdotes ſuo more, aliiſque peractis juxta conſuetudinem luci, in quo ſacra faciebant, reo a Calatoribus ingeniculato atque ita inclinato vinum in caput infundebant ſolenni cum precatione. Inde Plautus: Reſecroque mater quod dudum obſecraveram. Dicitur etiam reſecror.* Non dubium quin ita conceptus locus fuerit. Sciendum eſt autem ea ſuperſtitione imbutos fuiſſe veteres ut ſi quis *obſecro* dixerat, eum quem alloquebatur obſtringere obligareque quodam ſacramento & jurejurando videretur, unde liberari non poſſet, niſi idem qui obſecraverat, reſecraret, id eſt, ea religione ſolveret. Plaut. Aulular.

— — — — — *Nunc te obſecro*
Fac mentionem cum avunculo mater mea;
Reſecroque mater quod dudum obſecraveram.

Nempe obſecraverat matrem ut ne cum avunculo mentionem faceret de Euclionis filia. Nunc contra mutata ſententia eam obſecrat ut cum eo de eadem colloquatur Et quia mater priori obſecratione obſtricta & obligata manebat, Reſecratione opus erat qua eam religione ſolveret. Quin etiam ſi quis Deos teſtatus eſſet ſe aliquid facturum, is eo obligabatur, neque voto liberari poterat niſi ſe ipſum reſecraſſet. Hinc intelligendus locus Marcellini lib. 24. quod vidit etiam doctiſſ. Petrus Pithoeus, *Exclamavit indignatus acriter Iulianus, Iovemque teſtatus eſt nulla Marti ſacra facturum: nec reſecravit celeri morte præceptus* Nempe Juliano morte prævento non licuit ſe obſecrationis religione abſolvere. Sed redeamus ad Feſtum. Reus in comitio populum orat ut ſe periculo liberet. Judex obſecratione motus jubet eum reſecrare quod obſecraverat. Nam niſi reſecraſſet reus, quamvis ex juxta cauſſa a populo damnatus eſſet, populus ipſe religione obſtrictus manſiſſet. Reus contra urget & quod innocens ſit cauſſatur tandemque cum reus cogi non poteſt ut populum reſecraret, ſacerdotes eum ſumi jubent atque ita per calatores id eſt ſacerdotum ſervos, ingeniculato vinum infunditur nempe, ut optime Scaliger, ut in eum omnis religio contracta verteret. Religio enim contracta intelligitur, ex obſecratione, qua propter non aliter reſecrabatur, id eſt, ſacro aut religione ſolvebatur magiſtratus quam ſi piaculum contractæ religionis in rei caput verteret.

† . . . . *ut* . . .] Iſta quamvis etiam in Schedis reſerationis caput medium fin-

: . : :

Digitized by Google

. . . jure . . . . . .
. . . ut . . . . . .
. . . ica . . . . .
*Plautus Reſecroque mater quod dud*um *obſecraveram.* . . .
. . . ror . . . . . .
. . . is con . . . . .
. . . dicium . . . . .

Reſecrare, ſolvere religione. utique cum reus populum comitiis oraverat per deos, ut eo periculo liberaretur, jubebat magiſtratus eum reſecrare. Plautus: Reſecroque mater, quod dudum obſecraveram. PAULUS.

Reſerari a ſera dictum eſt.

Reſerari Verrius ais dici ab eo, quod *mota ſera a Ianua card*ine pateſiant *fores, inde quæ paſefacta* & recluſa ſint *reſerata dici, ſeræ* namque dicuntur fuſtes, *qui opponuntur clauſis* foribus. Pacuvius in *armorum judicio: nunc* pandite valvas *removete ſeras ut* complectar. FESTUS.

Reſes ignavus, quia reſidet. PAULUS.

Reſes, & reſiduus dicitur ignavus quia reſidet. Attius *in* . . FESTUS.
. . . . . *odi* reſiduos, ſumno *deditos atque incertes. Afranius* in roſa: præterea *reſides mulsi* Pacuvius in *armorum judicio*: tuque te deſidere *mavis reſidem, as contra* nos hic eſſe in *labore* . . . .

Reſidiare, ſæpe reſilire. PAULUS.
. . . ſulta .

NOTÆ.

dant, alio tamen pertinere certum eſt. Et videntur eſſe verba Feſti de *re compendinata*. Nam ſuperiora Pauli eſſe epitomen quovis pretio contendam. Sed Feſti verba dum alienas ſedes invadunt capite ſuo truncata ſunt quod reſectum eſt poſt Plauti locum . . . . *is con* . . . Eo igitur huc retracto corpus integrum ſic fortaſſe reſtaurari poſſit: *Res comperendinata dicitur* ut *Verrius ait, judicium in diem perendinum* jure *conſtitutum, ita ut uno tantum interjecto die res judicetur.*

Reſerari] Nonius: *Reſerare aperire, a ſera dictum, qua remota valvæ pateſiunt.* Nam ſeræ ſunt fuſtes, vectes, μοχλοί. Gloſſ. *ſera*, μοχλὸς θύρας Item *reſerat*, ἀνοίγει κυρίως μοχλοῦ. Ovid. *Excute poſte ſeram*

Reſes & reſiduus.] Gloſſ Reſes, καθήμενος. Reſideo καθιζάνω De reſiduo Placidus in Gloſſis: *Reſiduus quaſi tardus.* Item Papias, *Reſiduus, reliquus, fatigatus, ultimus.* Item, *Reſides, otioſi, pigri, quieti. Reſides proprie ſunt qui militiam detractant agere.* Virgil. 1. Æneid.

Iam pridem deſides animos, deſuetaque corda.

Ubi Servius: *Reſides, pigros ad amandum, inertes. Iuraverat enim* (Dido) *nulli ſe eſſe nupturam. Reſides ſane milites otioſi ut 6. Æneid.* — — Reſideſque movebit Tullus in arma viros. *Unde contra* inſtantes *dicimus induſtrios.*

Reſidiare] Legere quidam, *Reſultare, ſæpe reſilire.* ſed infra in reliquiis Feſti apparet τὸ *reſultare* interpretationem tantum fuiſſe τοῦ *reſidiare*. Libenter igitur legerem, *reſillare ſæpe reſilire* Ita ut dictum fuerit *reſillo*, & *Reſilio*. Nam inter quartam & primam conjugationem magna fuit olim affinitas. Vel forte legendum *reſilitare, reſultare ſæpe reſilire.*

. . . . *ſulta* . . .] Forſan *Reſilitare, reſultare, ſæpe reſilire.* Gloſſ. *Reſulto* ἀναθρώσκω.

Festus. Reſignare antiqui pro reſcribere ponebant, ut adhuc ſubſignare dicimus pro ſubſcribere. Cato de ſpoliis, ne figerentur, niſi quæ de ho*ſtibus capta eſſent. Sed tum ubi indiviſi ſunt revertantur reſignatis vectigalibus.*

. . . . . nar . . . . .
. . . . . requi . . . . .
. . . . . alia a . . . . .
. . . . . quod m . . . . .
. . . . . reb . . . . .
. . . . . in di . . . . .
. . . . . tertium . . . . .
. . . . . ranorum . . . . .
. . . . . poſiti . . . i .
. . . . niſi a . . . . .
. . . . . vocabu . . . . .
. . . . cretum . . . . .

Paulus. Reſignare antiqui dicebant pro reſcribere, ut adhuc ſubſignare dicimus pro ſubſcribere.

Festus. Reſignatum æs dicitur militi, cum ob delictum aliquod juſſu Tribuni militum, (ne ſtipendium ei detur,) in tabulas refertur. reſignare enim antiqui pro ſcribere interdum ponebant.

Paulus. Reſperſum vinum dixerunt, quia vino ſepulcrum ſpargebatur.

Festus. *Reſperſum vinum* ſignificat *apud antiquos: quia in ſacris novendialibus vino mortui ſepulcrum* ſpargebatur . . . .

. . . . . . o . . . .

Reſpicere autem eſt in auſpicando, unde quis autem proſpexit, cum eodem revertitur.

Reſpici avis *tunc dicitur, cum peracto ſacri*ficio, quaſi finis impetra-

Notæ.

Reſignare antiqui pro reſcribere.] Reſcribere, dibebant antiqui, ſibi creditam pecuniam reddere, renumerare. Nam creditores *ſcribere* ſive *dictare* dicebantur cum eredebant. Debitores vero cum ſolvebant *reſcribere*. *Reſignare* igitur pro *reſcribere* id eſt *reddere*. Horat. *Cuncta reſigno*. Gloſſ. *reſigno* πυγλύω.

1. *Cato de ſpoliis ne figerentur.*] *Cato de ſpoliis ne figerentur niſi quæ de hoſte capta eſſent. Sed tum ubi indiviſi ſunt revertantur reſignatis vectigalibus.* Hæc citabat Feſtus quæ nos reperimus in fragmentis Servii, qui etiam aliud affert ex eodem Catone oratione in L. Furium: *De aqua quod attinet ad ſalinatores ærarios, cui cura vectigalium reſignat.* Scal.

Reſignatum æs.] Æs quod in tabulis ſcriptum fuerat ut militibus daretur in ſtipendium ſi quando reſcriberetur & expungeretur, proprie reſignatum æs dicebatur, & milites illi qui illud amiſerant, *ære diruti* dicebantur. Vide *dirutus ære*.

Reſperſum vinum.] Mortuorum libationes intelligit, quas Græci vocant *χοάς*. Et bene *reſperſum* vinum quia eo ſepulcrum ſpargebatur. In fine deeſt tantum *quæ ſacra fiebant die nono*.

Reſpicere avem eſt.] *Spicere & reſpicere* propria Augurum verba ſunt. Vide in *ſpectio*. Reſpici autem avis dicebatur cum eodem revertebatur unde eam augur ſpexerat.

Reſpici avis.] Poſt: *Reſpici avis tunc di-*

Digitized by Google

tus eſſet, & quaſi forent comitia perfecta; ſumi *tum reum jubebant ſacer*dotes ſuo more, aliiſque *p raƈtis juxta conſuetud*inem luci, in quo ſacra *faciebant, reo a ca*latoribus ingeniculato, *atque ita inclinato* vinum in caput in*fundebant ſolemni eum p ecatione*.

Reſpublicas multarum civitatum pluraliter dixit C. Gracchus in ea, quam conſcripſit de lege Pr Ennii, & per grinis, cum ait: eæ nationes, cum aliis rebus, per avaritiam, atque ſtultitiam, reſpublicas ſuas amiſerunt.

Reſtat pro diſtat ait Ennius: ponere, cum is dicat, impetus, aut longe mediis regionibus reſtat.

Reſtat Ennius poſuit pro diſtat. PAULUS.

Reſtibilis ager fit, qui biennio continuo ſeritur fatreo ſpico, id eſt ariſtato. quod ne fiat, ſolent, qui prædia locant, excipere.

Reſtibilis ager dicitur qui bie*nnio contin o ſeritur farreo ſpi*co, id eſt ari*ſtato, quod ne fiat, ſolent qui prædia lo*cant excipere. FESTUS.

NOTÆ.

citur tum ſpatium aliquod relinquendum fuerat, nempe ad ea quæ deſunt capieoda, *tum eo redit unde eam augur ſpexerat.* Reliqua omuia pertinent ad reſecratioois ritum ut vidimus io *reſecrare*.

Reſpublicas.] Et Cicero 2. de Divinat. ſect. 2. *Id enim ipſum a Platone Philoſophiaque didiceram naturales eſſe quaſdam converſiones rerum publicarum, ut ea tum a principibus tenerentur, tum a populis, aliquando a ſingulis.* Legendum infra: C. Gracchus in ea quam *conſcripſit de lege Penni de peregrinis.* Is erat M Iuuius Penous de quo Cicero in Bruto: *C. Gracchum tuus gentilis, Brute, M. Pennus facile agitavit in tribunatu paulum ætate antecedens.* Pennus anno V. DCXXVII. Tribunus plebis legem tulit qua peregrioos urbibus uti prohibuit Cicer de officiis lib, III. *Male etiam qui peregrinos urbibus uti prohibuit eoſque exterminavit ut Pennus apud patres noſtros, Papius nuper.*

Reſtat.] Lege, ut optime Merula: *Reſtat pro diſtat ait Ennium ponere, tum is dicat, &c. Ait*, nempe *Verrius.* Ut jam ſæpius: Verſum Ennii ſic Scaliger:

Impetus aſt longe mediis regionibus reſtat.

Tornebus: *Impetus haud longe* & ſed hic Verrium falli puto. Reſtare poſuit Ennius pro *retro manere* reſiduum eſſe. De navibus enim loquitur quarum impetus in medio curſu fractos.

Reſtibilis ager.] Qui quot annis ſeritur Varr. lib. 4. de LL. *Ager reſtibilis qui reſtituitur ac reſeritur quotquot annis, contra qui intermittitur. a novando, novalis ager.* Videtur a reſtituendo eum dictom putare, cum ſit a *reſtando*, quippe qui in alterum annum reſtat, hoc eſt, reſiſtit. *Reſtare* enim eſt durare, perſeverare, reſiſtere Propert. —— *Dum reſtat Barbarus Hector.* Quod Varro dicit *quotquot annis*, illud Feſtus contiouo bienoio, quod de duobus annis contiouis intelligendum, neque enim reſtibilis eſt ager oiſi quotannis ſeratur. Quare reſtibilem agrum exponuot ἀγρὸν δὶς τοῦ ἔτους ἠροτριασμένον Agrum bis per anoum ſementi præparatum, quia ſcilicet inter utramque meſſem anous vertitur. Ut in novali biennium integrum intercedit inter utrumque fructum. Farreum ſpicum vocabant ſativorum omnem fructum qui ſpicis cootioetur ac vallo ariſtarum munitur, quo in genere oon ſolum far, ſiligo, triticum, ſed etiam hordeum. Hæc omoia frumenti nomine comprehendebaot. Hordeum apud veteres Romaoos inter ſementiva, oec ſatione verna, aut trimeſtri ſerebatur, ut apud nos, ſed hyberna, eodem prorſus modo quo triticum. Cavebant igitur prædiorum locatores, ne qui ea conducebant, reſtibilem

Retiario pugnanti adverſus mirmillonem cantatatur : Non te peto, piſcem peto, quid me fugis Galle ? quia mirmillonicum genus armaturæ Gallicum eſt, ipſique mirmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piſcis effigies inerat. Hoc autem genus pugnæ inſtitutum videtur [1] a Pittaco uno ex ſeptem ſapientibus, qui adverſus Phrynonem dimicaturus propter controverſias finium, quæ erant inter Atticos & Mytilenæos rete occulto lato impedivit Phrynomen.

Paulus. Retractare eſt, rurſus tractare.

Festus. † . . . . re- Retricibus cum ait Cato in ea quam ſcripſit cum ediſſertavit Ful-

Notæ.

agrum farreo ſpico facerent, hoc eſt ut ne duobus annis continuis fruge ariſtata agrum obſererent. Ergo reſtibilis ager dicendus tantum qui ariſtato genere duobus continuis annis conſeritur Nam reſtibilis non eſt, quum in novalem mittitur faba, quæ novalis anno eodem hiberna ſatione acceptura eſt frumentum. Theophraſtus notat placere quibuſdam fabæ ſemen mandari novalibus. Quod nec ipſe improbat, modo id maturius fiat, ut ne æſtiva *vitms* impediatur. Haud video tamen quomodo biennio continuo frugibus ariſtatis obſeri poſſit ager, obſervatis tribus illis, aut etiam pluribus arationibus de quibus ſupra diximus. In tenera fortaſſe terra id locum habuerit, cui ſatis eſt arari dum ſeritur : aut ſi ſecundi anni ſationem ex trimeſtri ſemine facias, ut nos conſuevimus in hordeo, & avena. Sane & genus frumenti fuit ariſtatum trimeſtre veteribus cognitiſſimum, Græci τριμήνον appellant. Hordei etiam genus in ariſtato genere trimeſtre extitit, quale hodie omne noſtras eſt. Sic duobus annis continuis farreo ſpico poterat ager reſtibilis fieri, quod excipiebant locatores prædiorum ne fieret. Et ſane id ſedulo cavebant veteres Agricolæ, ne frumentum biennio continuo terris ingererent, ſed leguminibus, aut milio & panico, aut etiam rapis reſtibilem agrum faciebant, ſi modo reſtibilis ager dictus eſt qui diverſi generis fruge ſeminaretur quotannis. Profecto reſtibilem Varro eam vocat terram quæ quotannis obſita ſit, nec expreſſit quo genere frugum. Salmaz. in Solin. Putabam olim verba Feſti inverſa eſſe & eum ſcripſiſſe *Reſtibilis ager dicitur qui biennio continuo ſeritur quod ne fiat farreo ſpico id eſt ariſtato, ſolent qui prædia locant excipere.* Plano & optimo ſenſu. Neque enim excipiebant locatores ne prædia quotannis ſererentur, ſed ne farreo ſpico.

Retiario,] Retiarii gladiatores erant inermes in ſola tunica, rete jaculo tantum & fuſcina armati, plerumque cum ſecutoribus, interdum etiam cum Myrmillonibus comparabantur. Mirmyllones toti erant in armis, Galli dicti quod Gallica eſſet eorum armatura. Schol. Juvenal. Sat. 8. *Myrmillonicum armatura genus Gallicum eſt, ipſique Myrmillones antea appellabantur, in quorum Galeis piſcis effigies inerat.* Myrmillones quidam dictos volunt a *Myrmidonibus*. Alii a piſce *mormulo*.

1. *A Pittaco uno ex ſeptem ſapientibus,*] Sane ita Pittacum adverſus Phrynonem pugnaſſe docet Strabo lib. 13. Ὕστερον δὲ ἐν μονομαχίᾳ προκαλεσαμένου τοῦ Φρύνωνος, ἁλιευτικὴν ἀναλαβὼν σκευὴν συνέδραμε, καὶ τῷ μὲν ἀμφιβλήστρῳ περιέβαλε, τῇ τριαίνῃ δὲ καὶ τῷ ξιφιδίῳ ἔπειρε καὶ ἀνεῖλε. Hoc eſt. *Tandem vero ad ſingularem pugnam a Phrynone provocatus, cum piſcatoria ſchema adverſus eum pugnavit, & rejaculo quidem hominem circumvolvit, tridente vero & pugione transfixit occiditque.* Infra in verbis Feſti lego : *Rete occulto allato.*

Retractare rurſus tractare] Horat. *Sed ne relictis Muſa procax Iocis Cea retractes munera neniæ.*

† . . . . *re.*] Forſan, *Retractare eſt rurſus tractare iterum commemorare.*

Retricibus.] *Retrices,* rivuli extra urbem

vii Nobilioris Cenſuram, ſignificat aquam eo nomine, quæ eſt ſupra viam Ardearinam inter lapidem ſecundum, & tertium, qua irrigantur horti infra viam Ardeatinam, & Aſinariam, uſque ad Larinam.

Retricibus cum ait Cato, aquam eo nomine ſignificat, qua horti irrigantur. Paulus.

Reus dictus eſt a re quam promiſit, ac debet. Festus.

Reus ſtipulando eſt idem qui ſtipulatur. Reus promittendo eſt, qui ſuo nomine alteri quid pro altero promiſit.

Reus nunc dicitur, qui cauſam dicit; & item Qui quid promiſit, ſpopondituе, ac debet. ac Gallus Ælius libro ſecundo ſignificationum verborum, quæ ad jus pertinent, ait: [1] Reus eſt, qui cum altero litem conteſtatam habet, ſive is egit, ſive cum eo actum eſt. Reus ſtipulando eſt idem qui ſtipulator dicitur. [2] quippe ſuo nomine ab altero (qui ſtipulatus eſt, non is qui alteri adſtipulatus eſt. Reus promittendo eſt, qui ſuo nomine alteri quid promiſit, quive pro altero quid promiſit. at Capito Ateius in eadem quidem opinione eſt; ſed exemplo adjuvat interpretationem. Numa in ſecunda tabula ſecunda lege, in qua ſcriptum eſt: Quid horum fuit unum judici arbitrove reove, eo die diffensus esto. nunc uterque actor, reuſque in judicio me vocatur. itemque accuſator de vi, accitur more vetere, & conſuetudine antiqua.

Reus cum pro *utroque ponatur, ut ait Sin*nius in eo qu*em de reo inſcribit, ut cum d*icit pro ſe, *aut contra te agit, juramen*to tuo uti *poteſt.*

Notæ.

unde aqua derivatur irrigandorum hortorum & pratorum gratia. Martinius putavit ita dictas quod ſubinde tetari & purgari ſolerent. Perottus a *reterendo. Sunt etiam qui a tero retrices deduci putent. quo nomine Cato aquam ſignificavit qua horti irrigantur.* Sed potius a ῥεῖθρον rivus. Ut idem Martinius.

2. *Reus nunc dicitur qui cauſam dicit.*] Reus nunc dicitur is qui rem promiſit ac debet, hoc eſt, unde quid judicio petitur, inde reus ſtipulando & ſtipulandi dicitur qui ſtipulatus eſt. Reus promittendo & promittendi, qui promiſit, Reus debendi, qui debet, &c.

Reus eſt qui cum altero l. con.] Hoc eſt omnis litigator Cicero II. de orator. *Reos appello, non eos modo qui arguuntur, ſed omnes quorum de re diſceptatur. Sic enim olim loquebantur.*

1. *Quippe ſuo nomine, &c.*] Legerem: *Quippe ſuo nomine ab altero quid ſtipulatus eſt.*

2. *Sed exemplo adjuvat.*] Lege: *Sed exemplo adjuvat interpretationem Numa in ſecunda tabula, ſecunda lege in qua ſcriptum:* SEI. QUID. HORUM. FUAT. UNUM. JUICEI. ARBITROVE. REOVE. DIES. DIFFINSUS. ESTO. *Nunc uterque actor, reuſque in judicium evocatur, itemque accuſator de via citur more vetere & conſuetudine antiqua.* Scal. Verba legis *ſi quid horum* ad exceptiones quæ reo vel judici dabantur pertinent, ut eſt *morbus ſonticus, funus familiare, &c.* Si Judex vel alteruter ex ligatoribus morbo ſontico impediebatur, lex jubebat diem judicii eſſe diffiſum, hoc eſt prolatum, & in diem alterum rejectum.

Reus cum pro utroque.] Ita ſchedæ. Sed in iis puto quoddam deſiderari, neque mihi ſenſus videtur integer. Scriptum

Digitized by Google

Rhegium appellatur id municipium, quod in freto Siciliæ eſt, quoniam id a rumpendo dictum, eſt.

FASTUS.

† . . are oportere, ait Verrius, id municipium, quod in freto e regione Siciliæ eſt. quoniam id dictum eſt a rumpendo, [1] quod eſt Græce ῥαγῶν. eo quidem magis, quia in Gallia Ciſalpina, ubi forum Lepidi fuerat Regium vocatur.

Rhinocerotem quidam eſſe aiunt bovem Ægyptium.

Rhonde, Sicadionque, cum dixit Lucilius. quo nomina riparum poſuit, tam infeſtum ſibi corpus, & valitudinem referens, quam levis ſed saluti navigantium.

Rica eſt *veſtimentum quadratum* fimbriatum, purp*ureum quo Flamina pro* palliolo, mitrave *utebantur*, *ut Verrius* exiſtimat. Titi*nius*, *rica ex lana* ſucida alba veſtit*us*, *alii dicunt*, *pallium eſſe* triplex, quod confici*ant vi* g*ines inge*nuæ patrimæ ma*trimæ*, *quod cæruleo colore in*fe*ctum* lavetur aqua *pura*. *Alii quo Flaminica tingat* pileum.

NOTÆ.

forſan fuerat. *Rowe c. p. v. p. recte ait Sinnius in eo quem de reo inſcribit? Et cum dicit pro ſe, &c.* Iſta *& cum dicit, &c.* Verba ſunt Sinnii: Nihil aliud video, & hanc meam conjecturam mordicus obtinebo donec aliquis probabilius quid in medium proferat

† . . . . . *are oportere.*] Lege: *Rhegium ſignificare oportere, ait Verrius, &c.* Et ita Schedæ.

1. *Quod eſt Græca ῥατῶν.*] Optime Scalig. ῥαγῶναι. Idque ex Æſchylo —— ἀπερράγη ἡ γῆ, ἀφ' οὗ δὴ Ῥήγιον κεκλήσεται, Cujus poſtrema verba refert Strabo lib. 11. Ὠνομάσθη δὲ Ῥήγιον, εἴτ', ὥς φησιν Αἰσχύλος, διὰ τὸ συμβὰν πάθος τῇ χώρᾳ ταύτῃ. ἀπορραγῆναι γὰρ ἀπὸ τῆς ἠπείρου τὴν Σικελίαν ὑπὸ σεισμῶν, ἄλλοι τε κἀκεῖνος εἴρηκεν, ἀφ' οὗ δὴ Ῥήγιον κικλήσκεται &c. Id eſt. *Vocatum autem Rhegium, ut ait Æſchylus, vel ab eo quod illi regioni accidit, Nam abruptam a continente Siciliam terræ motibus cum alii, tum ipſe affirmavit:*

Unde quidem vocatur Rhegium.

Qui locus Strabonis peſſime ab interpretibus acceptus eſt. Subjungit idem Strabo forſan a voce Latina *rege* nomen urbi inditum propter loci ſplendorem & utramque ejus ſententiam affert. Euſtath. in Dionyſium p. 48. Sed & Strabonem & Euſtathium movere debebat quod perpetuo Latini *Rhegium* cum aſpiratione ſcripſerunt quod non feciſſent ſi a rege dictum opinarentur. Juſtin. lib. 111. *Rhegium dicitur ideo quia Græce abrupta hoc nomine pronuntiantur* Utrumque etiam etymon reſpexit Verrius cum ſcripſit Rhegium ſignificare oportere id municipium quod a regione Siciliæ, a voce Græca ῥαγῶνα, eo magis quia in Gallia Ciſalpina forum Lepidi Regium vocatur a voce Latina *rege* ſcilicet. Nam his verbis eos refellit qui *Rhegium* a *rege* dici rati ſunt, & hæc fuit ſententia Verrii quam parum videntur interpretes animadvertiſſe. Nunc de Sicilia an continenti abrupta fuerit multa addi poſſent ſed vide ſi liber Cluverium & Valguarneram tractat. de primis Siciliæ incolis.

Rhinocerotem.] Non Ægyptium, ſed Æthiopicum vocat Pauſan. ῥινόκερως. a ῥὶν, ῥινὸς naris & κέρας cornu Quia ex ejus nare cornu prominet.

Rhonde, Sicadionque.] Lege *Rhondes Icadionque cum dixit Lucilius nomina piratarum poſuit, tam infeſtum ſibi corpus & valitudinem referens, quam illi eſſent ſaluti navigantium.* Viderunt Scaliger, Turnebus & alii. Verſus Lucilii ſunt

Querquera conſequitur febris, capitiſque dolores
Tam de mihi infeſti, quam Rhondes Icadionque.

Rica eſt veſtimentum quadratum fimbriatum purpureum, quo Flamini- Paulus.
cæ pro palliolo utebantur. Alii dicunt, quod ex lana fiat ſuccida alba,
1 quod conficiunt virgines ingenuæ patrimæ, matrimæ cives, & inficia-
tur ceruleo colore.

5. Ricæ, & riculæ vocantur parua ricinia, ut palliola ad uſum capitis fa-
cta.

Ricæ, & riculæ vocantur parua ricinia, ut palliola ad uſum capitis facta, Festus.

N o t æ.

Rica.] Ex verbis Feſti ſatis apparet ne inter veteres quidem ſatis conveniſſe quid eſſet *rica*. Vel dicendum eſt veſtimentum quadratum quo Flaminicæ pro palliolo, mittave utebantur, quod ego interpretor flameum: & veſtitum ex lana alba, quem ego tutulum accipio, togam etiam & cingulum capitis, *ricam* fuiſſe vocata. Sane ricam veſtimentum quadratum, ſive flameum, ſive capitis tegumentum fuiſſe indicio eſt quod eo flaminicæ pro palliolo mittave utebantur, quæ aſſidue flameo erant amictæ, ut ſupra in *flameo*. Et illud Turpilii in hetaira: *Interea aſpexit virginem in capite geſtantem riculam indutam oſtrinam*. Et illud Germanici Cæſaris:

— — — — — — *Et ore*
Velato triſtique genas abſcondita rica.

Item illud Varronis lib. 4. L. L. *Rica a ritu, quod Romano ritu ſacrificium feminæ cum faciunt capita velant.* Præterea & illud Gellii de Euclide Socratico qui *ſub noctem, cum adveſperaſceret, tunica longa muliebri indutus & pallio verſicolore amictus & caput rica velatus e domo ſua Megaris Athenas ad Socratem commeabat.* Unde Nonius *ricam* interpretatur *ſudarium*, quod eſt capitis tegumentum, ut in ſacris literis accipiunt interpretes, Gallici etiam qui *ſudarium* exponunt *couvrechef*. Inde etiam tutulus facile vocari potuit *rica*. Erat enim tutulus Flaminicarum & Flaminum capitis ornamentum vide *Tutulus*. Togæ prætetea genus quoddam *ricam* fuiſſe in *recinio* ſupra probavimus. *Ricam* denique pro cingulo capitis, hoc eſt, faſcia capitali nuncupatam oſtendunt iſta Gellii: *Et quod in rica ſurculum de arbore felici habet* Ubi etiam, ſi ſedulo locum inſpicias rica nihil aliud eſt quam *tutulus*, faſcia capitalis in altitudinem extructa in cujus apice erat ſurculus. Quare tota hæc de rica & recinio diſputatio duobus tantum capitibus nixa eſt. Prius eſt ricam togæ quadratæ genus fuiſſe: alterum, cingulum ſive quodvis aliud capitis tegumentum. Nunc lectoribus haud ingratum fore arbitror ſi diſquiram & cur rica ita accepta, & unde dicta ſit. De etymo quidem doctiſſimo Voſſio aſſentior qui putat *ricam* eſſe a *ῥίκος cingulum*. Heſych. *ῥίκος ζῶμα, ζώνη*. Idque multo probabilius quam quod Varro cui *rica a ritu* vel Servius, cui *rica* quaſi *reica* a rejiciendo. Primum igitur vincula, lora, faſciæ capitales & κεφαλόδεσμοι quilibet ricæ ſunt dictæ, & deinde ob ſimilitudinem, pilei, ſudaria, diademata, mitræ, & quævis alia κρήδεμνα capitis tegumenta. Quæ omnia quia *pilea* & pileola dicebantur, inde factum eſt ut poſtea toga quadrata etiam *rica* dicta ſit, nam pallium tegumentum quadratum capitis, & togam quadratam ſignificat, inde & *reciniati* mimi qui & *palliati* dicti ſunt. Ut ſupra notatum. Idem recinium quod *rica*, nempe toga quadrata, ut ſupra oſtenſum eſt, & capitis operimentum, ſive cingulum, quod & aliter dicitur *Maſurtium*, Nonius: *Ricinium quod nunc maſurtium dicitur palliolum femineum breve* Nam ibi palliolum de operimento capitis intelligendum eſt, ut in verbis Feſti, quo Flaminicæ pro palliolo utebantur. Sic κρηδέμνον quod eſt *rica*, *ricinium*. Euſtathius interpretatur μαφόριον, & Latini *maforium*. Iſidorus appellat *maforte* & *mavortem*. Servius, *mavorte*. Mafortium autem ut & μαφόρτιον de facia, vitta ſive tænia, capitulo & ſudario ſive capitis tegumento dictum eſt.

1. *Quod conficiunt virgines ingenuæ.*] Lanificio enim aſſuetæ honeſtæ virgines.

Digitized by Google

Granius quidem ait eſſe muliebre cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica redimiatur.

Rictus, *rixa, rixoſæ, ringitur* dici videntur, quia *in diverſum rumpantur*, contrariaque ſint *recto, quod vocabulum à* regendo, ut commo*dius deductum videatur*, dictum videri po*teſt*.

PAULUS. Rictus, rixæ, rixoſæ, ringitur, dici videntur, quia in diverſum rumpantur, contrariaque ſint recto. quod vocabulum dictum videtur a regendo.

FESTUS. Rideo, inquit Galba Canterio, proverbium eſt, quod Sinnius Capito ita interpretatur, niſi qui principio rei alicujus inchoaræ deficiunt animo. Sulpicius Galba, cum in provinciam exiens, ad portam ipſam canterium ſuum animadvertiſſet cecidiſſe, Rideo, inquit, canteri te jam laſſum eſſe, cum tam longum iter iturus, vix id ſis ingreſſus.

Ridiculus proprie dicitur, qui in rebus turpibus ridetur.

PAULUS. Ridiculus, qui in rebus turpibus ridetur.

Rienes antiqui vocabant nefrundines, quia Græci eos νεφροὺς dicunt. Plautus; Glaber erat, tanquam rien.

FESTUS. Rienes quos nunc vocamus, antiqui nefrundines appellabant. quia Græci νεφροὺς eos vocant. Plautus in Satyrione: male tibi eveniſſe video. glaber erat tanquam rien.

Rigido *tum cærula ſuro, cum ait* Ennius, jocatus videtur *ſuper etymo verbi Cæruli*. eſt enim a maris no*mine*. *Eodem verbo de eadem* re uſus eſt. & lib. ij. *Fert ſe per leta Campi* cærula prata. Cær*ula, mare, ipſum dixit* & alibi: Inde parum *per Cærula navibus ambu*labant. Parum inſulam refert. item: unum ſurum ſurus ferre tamen defendere poſſunt. ſuri autem ſunt fuſtes, & [illegible] ſurculi.

NOTÆ.

Sueton. Aug. cap. 73.

Rictus.] Peſſime Feſtus *rictus, rixa, rixoſus, ringi* ducit a *rumpendo* ſive potius a *regendo*. *Rictus* enim eſt a *ringo*, *ringo* autem a Græco *ῥῖνες nares* quia iraſcentes ſolent eas corrugare. Niſi apud Feſtum pro *regendo* reſcribendum ſit *rigendo*. Ut *ringo* ſit a *rigeo* addito n. & conjugatione mutata. Neque id prorſus ratione caret cum a nimio fere frigore ſoleamus *ringere* Unde & apud Varronem de r. r. cap 45. lib. 1. ubi de ſegetibus, *ſupra terram*, inquit, *aere frigidiore ringuntur*. Sic enim legendum eſt non *tinguntur* ut quidam libb. editt. vel *reſtinguuntur* ut legebat Scaliger. Sic idem Varro a *rigendo* fecit *rixari* pro *ringi*, cap. 47. ejuſdem libri: *prius enim arida facta rixantur, ac celerius rumpuntur*. *Rixantur*, id eſt, *deducuntur*. *ringuntur*. neque enim ibi *rixari* eſt a *rixa* quod huc uſque interpretes fefellit. *Rixa* autem & *rixoſus* non a *rumpendo*, vel *regendo* ſed a Græco ἐρίζω, ἔρις.

Rideo, inquit, Galba Canterio.] Legendum, *Rideo inquit Galba, Canteri, proverbium eſt quod Sinnius Capito ita interpretatur in iis qui principio, &c.* Nam proverbium fuiſſe *rideo canteri* neceſſe eſt. Id ſequentia ſuadent, probant.

Rienes.] Vide *nefrendes*.

Rigido tum.] Verum eſt quod ait Feſtus *cærulum* eſſe a maris nomine, veteribus enim ſeu mare interius ſive Oceanus *cærulum* κατ' ἐξοχὴν vocabatur. In hoc verſu, *rigido tum cærula ſuro* ſuſpicatus fuiſſe videtur Feſtus aliquid latere quod ſuum eſſe fateatur priapus. Verſus *lataque fert ſeſe* aliter extat apud Macrob.

Rigidum

Rigidum, & præter modum frigidum ſignificat, & durum. PAULUS.
Rigidum & præter modum frigidum ſignificat, & durum . . FESTUS.
. . . . igido u . . . .
. . . . rigido . . . . .
. . . . *rigido* ferro . . .
Rimari eſt valde quærere, ut in rimis quoq. PAULUS.
Rimari, quær*ere valde, ut in rimis quoque*. . . . FESTUS.
. . . . qui te rima*tur* . . .
. . . . Ennius lib. II. . . .
. . . . utrique. . . . .

Rituales nominantur Etruſcorum libri, in quibus perſcriptum eſt, quo ritu condantur urbes, aræ, ædes ſacrentur, [1] qua ſanctitate muri, quo jure portæ, quo modo tribus, curiæ, centuriæ, diſtribuantur, exercitus conſtituantur, ordinentur, ceteraque ejuſmodi ad bellum, ad pacem pertinentia.

Ritus eſt mos comprobatus in adminiſtrandis ſacrificiis. PAULUS.
Ritus eſt mos, vel conſuetudo. rite autem ſignificat bene, ac recte.
Rit*us eſt mos vel conſuetudo. Rite autem bene ac recte ſignificat* . . FESTUS.
. . . . iſtic *Plautus, Menæchmis. Certe hac mulier canterino ritu aſtans ſomniat* . . . . .
. . . . homi . . . .
. . . . ina . . . .
. . . . telo . . . .

N O T Æ.

Fert ſeſe campi per cærula lætaque prata.
Tertius ſic legendus.
Inde Parum per cærula navibus ambullabant.
Ultimum ſic Feſtus in voce *ſurum*.
—————————— *Vnus*
Surus ſurum ferre tamen defendere poſſunt.

Rigidum] Proprie durum, quod curvari non poteſt, & inde pro frigido, quod quæ gelu teneantur rigida ſunt. Gloſſ. Rigidum, ἀκαμπὲς, σκληρὸν, ἰσχυρὸν, στρυφνὸν καὶ ψυχρόν. *Inflexum, durum, firmum, acerbum, frigidum.*

Rigidum.] Hic forte laudabat Feſtus aliquem qui dixerat *rigido ferro* ut Virgilius dixit *rigido enſe*, forte & adduxerat locum Virgilii, *ſic rigido latus enſe ferit.* Item alterum ubi. *Tum ferri rigor* pro *rigido ferro.*

Rimari.] Rima eſt a ῥηγμὸς fiſſura, inde *rimari* in rimis quærere, proprie de ſuibus qui glandes rimantur de rimis terrarum. Unde & ſumitur pro *paſci.*

Rimari quærere] Hæc ad deſperationem mutila ſunt in verſu Ennii ———
— *rimantur utrique.* Et de Hiſpanis forſan loquebatur Ennius qui a Catone in fugam verſi, latebras & ſpecus rimabantur. Nam & continuo ſequebatur apud Ennium.
Alte elata ſpecus petriſque ingentibus tecta

Rituales.] Etruſcorum libri, quia ab Etruſcis illi ritus acciti. *Ritus* autem proprie religionem ſpectat, & inde dicti *rituales* quod ibi de rebus ad ſacra & religionem pertinentibus ageretur. Hanc vocem retinuit Eccleſia Romana.

1. *Qua ſanctitate ſunt muri, quo jure porta*] Portæ quidem ſanctæ ut & muri. Sed quia murorum ſanctitas major & antiquior. Ideo in ritualibus libris murorum ſanctitas, jus vero portarum, &c.

Ritus] Vide *mos*

Ritus eſt mos.] Quæ ſequuntur plane

. . . . . alio . . . .

*facit men*tionem *te*lorum . . . . .

. . . . . *ſ* litum eſt . . .

. . . . . remo . . . .

Rivus vulgo appellatur tenuis fluor aquæ, non ſpe, conſiliove factus, verum naturali ſuo impetu. Sed ii rivi dicuntur, qui manufacti ſunt, ſive ſuper terram foſſa, ſive ſuper ſpecu. cujus vocabuli origo ex Græco pendet.

Paulus. ROBIGALIA dies feſtus ſeptimo Kalendas Maias, quo Robigo Deo ſuo, quem putabant rubiginem avertere, ſacrificabant.

Festus. Robum rubro colore, & quæ ruſo ſignificari, ut bovem quoque ruſtici appellant, manifeſtum eſt. unde & materia quæ plurimas venas ejus coloris habet, dicta eſt robur. hinc & homines valentes, & boni coloris, robuſti. [1] robus quoque in carcere dicitur is locus, quo præcipitatur maleficorum genus, quod ante arcis robuſteis includebatur.

Paulus. Rodus, vel raudus cum dicitur, res rudis, & imperfecta ſignificatur. Hominem quoque imperitum rudem vocamus. Rudentes reſtes nauticæ, & aſini, cum vocem mittunt.

Festus. Rodus, vel raudus ſignificat rem rudem, & imperfectam. nam ſaxum

NOTÆ.

deplorata ſunt, neque ad idem caput pertinere videntur.

Rivus.] Lege cum doctiſſ. Turnebo: *Rivus vulgo appellatur tenuis fluor aquæ, non ſpecu inciſove factus.* Id ſequentia probant. Rivus autem a *ῥέω fluo.*

Robigalia.] Varr. lib. 5. *Robigalia dicta a Robigo. Secundum ſegetes huic Deo ſacrificatur ne robigo occupet ſegetes.* Plin. lib. 18 cap. 29. *Robigalia Numa inſtituit anno regni ſui undecimo, quæ nunc aguntur ante diem ſeptimum Kalendas Maias, quoniam tunc fere ſegetes robigo occupat. Hoc tempus Varro determinat ſole Tauri partem decimam obtinente, ſicut tunc ferebat ratio. Sed vera cauſſa eſt, quod poſt dies undeviginti ab æquinoctio verno per id quatriduum, varia gentium obſervatione in quartum Kal. Majas canis occidit, ſidus & per ſe vehemens, & cui præoccidere caniculam neceſſe ſit.* Hoc ſacrum ſue & cane peragebatur, quorum exta cum ture & vino Deo offerebaotur. Ovid. 4 Faſt. de robigine autem ſic Plin. *Pleriqve dixere rorem inuſtum ſole acri frugibus rubiginis cauſſam eſſe.* Quæ ſententia eſt Ovidii:

— — — Si culmos Titan incalfacit udos

Tunc locus eſt iræ, Diva timenda, tuæ.

Nempe Divam Robigioem hic dicit Ovidius, Feſtus Robigum Deum.

Robum.] Græci ξανθὸν. Vet. inſcript. *Omnibus annis vitulo robeo & verre.* Et hunc eſſe Deorum colorem refert Servius ad illud Virg. Eclog. 6.

Sanguineis frontem moris & tempora pingit.

Multi, ioquit, *ob hoc dictum putant, quod rubeus color Deorum ſit. Unde & triumphantes facie miniata, & in capitolio Iupiter in quadriga miniata.* Inde quercus *robur* dicta quia ejus venæ eum colorem referunt. Robur etiam hoc eſt fortitudo ab eo colore nomen ſumpſit ſi Feſtum audimus. Sed potius eſt ab Æolio ῥῶϐος, ῥῶμος, ῥώμη *fortitudo.*

1. *Robus quoque in carcere.*] Ex robore olim fiebant arcæ quibus includebantur malefici, unde poſtea roboris nomen carcer retinuit. *Robuſtum carcerem* dixit Plaut.

Rodus vel Raudus.] A Græco ῥαϐδος,

quoque raudus appellant poetæ, ut Attius in Menalippo: Conſtituit. cognovit, ſenſit, conlocat ſeſe in locum celſum. [1] hinc manibus rapere roudus ſaxeum grandem, & gravem. & in Chryſippo. [2] Neque quiſquam a telis vacuus. ſed uti cuique obviam fuerat, ferrum, alius ſaxum rodum. vulgus quidem in uſu habuit, non modo pro aere imperfecto, [3] ut Lucilius, cum ait: plumbi paxillum rodus linique metaxam ſed etiam pro ſignato, quia in mancipando cum dicitur, ruduſculo libram ferito, aſſe tangitur libra. Cincius de verbis priſcis ſic ait: Quemadmodum omnis fere materia non deformata rudis appellatur, ſicut veſtimentum rude, non perpolitum: [4] ſic æs infectum ruduſculum apud ædem Apollinis æs conflatum jacuit, id ad rudus appellabant. in æſtimatione cenſoria æs infectum rudus appellatur. Rudiarii ab eodem dicuntur, qui ſaga nova poliunt. Hominem imperitum rudem dicimus. Rudentes reſtes nauticæ, & aſini, cum voces mittunt.

Roduſculana porta appellata, quod rudis, & impolita ſit relicta vel, raudo, id eſt aere vincta. PAULUS.

Ruduſculana porta videtur appellata, qoud *rudis & impolita ſit relicta* FESTUS.

NOTÆ.

& proprie virgam impolitam ſignificat qua olim certabant gladiatores. Sed ad alia raudi vox extenſa eſt. Nam rude ſaxum & grande rodus vocavit Attius. Sic æs rude & impolitum vocavere. Unde contractuum ſolennis formula, *roduſcule libram ferite*. Hoc eſt, *parvo ære*. Quam concipiebat qui mancipio dabat. Qui vero accipiebat dicebat. *Hoc ab ære aneaque libra*. Puta, *meum eſt*, aut ſimile ex Varrone.

1. *Hinc manibus*.) Lege *hinc manibus rapere rodus ſaxeum grande & grave*. Subaudi, *capit* de Menalippo ut puto ſermo eſt qui lapide Tydeo ventrem vulneravit.

2. *Neque quiſquam*.] Verba Accii mutila ſunt. Lego: *Neque quiſquam a telis vacuus, ſed uti cuique obvium fuerat, ferrum alius, alius Saxum rodum.*

3. *Ut Lucilius cum ait.*) Integrius carmen Lucilii adfert Iſidorus:

Huc cataproratem puer eodem deferat, uncum
Plumbi paxillum rodi, linique metaxam.

Interpretatur *cataproratem, uncum paxillum plumbi*. Quin etiam eodem Latino verbo Syrus vetuſtiſſimus Novi teſtamenti paraphaſtes *uncinum* vocat in navigatione Pauli. Videlicet quod uncus eſſet. Metaxa eſt σηρῶ, linea, ſerici tracta. Hodie & nos Aquitani fili tractam. Vocamus ita. Scalig. Cataproratem dictum intellige quod de prora κατὰ πρῴρας demitteretur ad tentanda vada. Neque tamen tacendum eſt in al. codd. legi *catapeiratem* voce Græca καταπειράω pertento. Quod mihi magis placet. eſt igitur catapirates funiculus cum plumbo deligato qui καταπειρατὴρ Græce dicitur βολὶς, a quo & Lucilius fabulam ſuam unde verſus iſtos attulit Iſidorus Bolidem inſcripſerat. Salmaſius tamen legebat:

An catapirateris eadem deferet uncum
Plumbi pauxillum raudus linique metaxam.

Catapirater plumbus, ὁ καταπειρατὴρ μόλιβδος.

4. *Sic æs infectum ruduſculum apud.*]. Hæc tantum diſtinctione juvanda ſunt: *Sic æs infectum ruduſculum. Apud ædem &c.* Neque te hinc aliter expedias..

Roduſculana porta.] Rauduſculam vocat Varro lib. 6. de L. L. *Sequitur per-*

vel quia ære vincta fuit, nam as, ut Varro ait in libro antiquitatum Ro*dus dicebatur: atque ex eo dici in mancipando, Roduſculo libram ferito.*

Runa genus teli *Ennius: runata recedit id eſt; pilata. eſt* genus *etiam* .

. . . . . enim . . . . .

. . . . . *in* atq. . . . . .

. . *d* vene . *nt* . . . . .

. . . . . us. M. . . . .

. . . . . *Val*erio . . . . .

Rogat, eſt conſulit populum, vel petit ab eo, ut id ſciſcat, quod ferat. unde nos quoque in conſuetudine habemus pro petere, & orare. Cato in diſſuaſione, ne lex Bæbia derogaretur, ait: hoc potius agam, quod hic rogat.

PAULUS. Rogat, eſt conſulit populum, vel petit ab eo, ut id ſciſcat, quod ferat.

Rogatio eſt, cum populus conſulitur de uno, pluribuſve hominibus, quod non ad omnes pertineat; & de una pluribuſve rebus, de quibus, non de omnibus ſanciatur. nam, quod in omnes homines, reſve populus ſcivit, lex appellatur.

FESTUS. Rogatio eſt, cum populus conſulitur de uno pluribuſve hominibus, quod non ad omnis pertineat, & de una, pluribuſve rebus, de quibus, non omnibus, ſanciatur. Nam quod in omnes homines, reſve populus ſcivit, lex appellatur. Itaque Gallus Ælius ait, inter legem, & rogationem hoc intereſt. rogatio eſt genus legis, quæ lex non continuo ea

NOTÆ.

ta Nævia quod in nemoribus Naviis, Navius enim loca ubi ea ſic dicta, coluit. Deinde porta rauduſcula, quod ærata fuit, as raudus dictum. Ex eo in veteribus mancupiis ſcriptum, rauduſculo libram ferito. Qui Varronis locus ſatis eos refellit qui portam rauduſculam eandem & Næviam dictam fuiſſe ſcriptum reliquere: Sic aperte diſtinguit P. Victor in deſcriptione urbis in 11. reg. vicus portæ rauduſculanæ, vicus portæ Næviæ. Porro rauduſculanam portam æratam fuiſſe teſtatur Val. Maxim. lib. 5. cap 6.

Runa.] Runam interpretatur pilum, & *runatam*, pilatam. Iſidorus tamen & Papias *runam* pugnam & *runatam*, præliatam interpretantur, in MSS. etiam Pauli codd. Voſſ. Scriptum teſtatur *præliata* pro *pilata*. Sed fruſtra. In ſchedis enim Farneſianis conſtanter *pilata*. *Runa* vel a *ruo ſterno*, vel a *ῥύω tueor*. Martinius. Quæ ſequuntur plane deplorata ſunt, videtur dixiſſe Feſtus runam etiam fuiſſe genus ſagittæ ſive teli quod veneno ungebant. . . . . .

. . . *enim* . . . .

. . . *in atque* . .

. . *quod veneno tingebant* .

. . . *us. M* . . .

. . . *Valerio* . . .

Rogat.] Rogationum communia verba erant, *velitis, jubeatis Quirites.* Quod ſi reſpondiſſent, *uti Rogas*, Lex erat.

Rogatio.] Vid Gell. lib. 10. cap. 20. Sed quod hic ab Ælio Gallo diſcrimen inter legem & rogationem ponitur veteribus non obſervatum fuiſſe multis argumentis evinci poteſt. Omnes enim leges de quibus apud populum ferebatur rogationes dicebantur, leges vero cum eas populus acceperat. Antea promulgatæ cum trinundioo die propoſitæ fuerant. Hæc trita ſunt. Porro quod ſcripſere viri docti hic rogationem ex Galli

rogatio eſt (rogatio) non poteſt non eſſe lex, ſi modo juſtis comitiis rogata eſt.

Romam appellatam eſſe Cephalon Gergithius, qui de adventu Æneæ in Italiam videtur conſcripſiſſe, ait ab homine quodam comite Æneæ. eum enim occupato monte, qui nunc Palatinus dicitur, urbem condidiſſe, atque eam Romam nominaſſe. [1] Apollodorus in Euxenide ait, Ænea, & Lavinia natos Mayllem, Mulum, Romumque, atque ab Romo urbi tractum nomen. [2] Alcimus ait Tyrrhenia Æneæ natum filium Romulum fuiſſe, atque eo ortam Albam Æneæ neptem, cujus filius nomine Romus condiderit urbem Romam. [3] Antigonus Italicæ hiſtoriæ ſcriptor ait, Romum quendam nomine, Joue conceptum, [4] urbem condidiſſe in Palatio Romæ, eique dediſſe nomen. [4] Hiſtoriæ Cumanæ compoſitor Athenis quoſdam profectos Sicyonem, Theſpiaſque ex quibus porro civitatibus, ob inopiam domiciliorum, compluris profectos in exteras regiones, delatos in Italiam, eoſque multo errore nominatos Aborigenes, [5] quorum ſubjecti qui fuerint Cæximparum viri, unicarumque virium imperio [6] montem

NOTÆ.

Ælii & Feſti ſententia idem eſſe quod apud Ciceronem privilegium dicitur, id omnino falſum eſt. Nam rogatin tam in bonam quam in malam partem ſumebatur, privilegium non item, quippe quod in caput tantum & perniciem privati hominis ſemper apud vetuſtiores Romanos latum eſt. Ut ſuperius annotatum.

Romam appellatam eſſe Cephalon.] Hic tamen Feſtus diſcedit a ſententia ipſius hiſtorici. Dionyſius: Κεφάλων ὁ Γεργίθιος, συγγραφεὺς παλαιὸς πάνυ, δευτέρᾳ γενεᾷ μετὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκτίσθαι λέγει τὴν πόλιν, ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰλίου διασωθέντων σὺν Αἰνείᾳ. οἰκιστὴν δ' αὐτῆς ἀποφαίνει τὸν ἡγησάμενον τῆς ἀποικίας Ῥῶμον, τοῦτον δ' εἶναι τῶν Αἰνείου παίδων ἕνα. τέτταρας δέ φησιν Αἰνείᾳ γενέσθαι παῖδας, Ἀσκάνιον, Εὐρυλέοντα, Ῥωμύλον, Ῥῶμον. *Cephalon Gergithius antiquiſſimus ſcriptor, ſecunda ætate poſt Iliacum bellum urbem conditam dicit ab iis, qui cum Ænea ab Ilio aufugerant. Et ejus conditorem facit Remum coloniæ ducem, eumque unum ex Æneæ filiis, quatuor autem Æneæ natos filios dicit, Aſcanium Euryleonta, Romulum Remum* Scal.

1. *Alcymus ait*] Alcimus ſcripſit ἱστορίαν Ἰταλικήν. Eoque nomine citatur ab Athenæo. Idem.

2. *Antigonus.*] Hujus Antigoni præter alios meminit Dionyſius.

3. *Vrbem condidiſſe.*] Diſtingue *urbem condidiſſe in Palatio, Roma eique dediſſe nomen.*

4. *Hiſtoria Cumanæ compoſitor.*] Hujus nomen reperire non potui.

5. *Quorum ſubjecti qui fuerint.*] Τὸ *Cæximparum* & reliqua monſtra verborum hæc ſcripturæ veſtigia præferunt: *Eoſque a multo errore nominatos Aborrigines. Quorum ſubjecti qui fuerint Ca * xinidarum juri, vicinarumque urbium imperio, &c.* quæ vera lectio eſt. Si illud *Ca * nidarum* prorſus integrum eſſet, ut aliqua parte contaminatum eſt. Erat enim tale quid *Cacoxenidarum* aut neſcioquid ſimile. Nam, ut etiam ex aliis ſcriptoribus novimus, qui dicti ſunt Aborigines, eorum alii Cumas, alii alias urbes condiderunt in Italia, proinde ut non omnes ſimul ſub uno duce ibant, ſed unaquæque pars ſuum ducem habuit, cum in multas partes diſtracti eſſent. Cujus ſimile de Gothis proditum eſt. Hæc Scaliger. Sed neſcio unde ille τὸ *Cacoxenidarum*, monſtrum enim verbi *Caxoxenida*, omnibuſque opinor, ignotum, quare aliud quærendum eſt.

6. *Montem palatium in quo f. c. app. a.*

Palatium, in quo frequentiſſimi conſederint, appellaviſſe a viribus regentis Valentiam, quod nomen adventu Evandri, Æneæque in Italiam cum magna Græce loquentium copia interpretatum, dici cœptum Romam. 7 Agatocles Cyzicenarum rerum conſcriptor ait, vaticinio Heleni impulſum Æneam Italiam petiviſſe portantem ſuam ſecum neptem, Aſcanii filiam nomine Rhomam, eamque ut Italia ſint Phryges potiti, & iis regionibus maxime, quæ nunc ſunt vicinæ urbi, primum omnium conſecraſſe in Palatio fidei templum. in quo monte poſtea cum condetetur urbs, 8 viſam eſſe juſtam vocabuli Romæ nominis cauſam, eamque priore, unde ea locum dedicaviſſet fidei. Ait quidem Agatocles complures eſſe auctores qui dicant Æneam ſepultum in urbe Berecyntia, proxime flumen Nolon, atque ex ejus progenie quendam nomine Romum veniſſe in Italiam, & urbem Romam nominatam condidiſſe. 10 Callias Agathoclis Siculi qui res geſtas conſcripſit, arbitratur e manu Trojanorum fugientium Ilio capto cuidam fuiſſe nomen Latino, eumque habuiſſe conjugem Romam, a quo ut Italia ſit potitus, urbem condiderit, quam Romam appellaviſſe. 11 Lembus, qui appellatur Heracli-

Notæ.

v. r. v.] Hanc hiſtoriam tangit Solinus ſtatim initio cap 1. *Sunt qui videri velint Romæ vocabulum ab Evandro primum datum, cum oppidum ibi offendiſſet, quod extructum antea Valentiam dixerat juventus Latina: Servataque ſignificatione impoſiti prius nominis Ῥώμην Græce, Valentiam nominatam: quam Arcades quoniam in excelſa parte montis habitaſſent, derivatum deinceps, ut tutiſſima urbium, arces vocarentur.*

8. *Agathocles Cyzicenarum rerum conſcriptor.*] Solin. loco ſupra citato, *Agathocles ſcribit. Romam, non captivam fuiſſe, ut ſupra dictum eſt, ſed Aſcanio natam, Æneæ Neptem, appellationis iſtius cauſſam fuiſſe.* Agathoclis qui τὰ Κυζικηνὰ ſcripſit, Athenæus, Stephanus, alii meminere.

8. *Viſam eſſe juſtam vocabuli.*] Legendum: *Viſam eſſe juſtam vocabuli Romæ nominis cauſſam eam, qua prior eundem locum dedicaviſſet Fidei.* Viſa, inquit, juſta aſt cauſſa nominis Romæ in oppido novo appellando, ut pote cum ea Roma prima locum dedicaſſet Fidei. Scaliger.

9. *Proxime flumen Nolon.*] De flumine Nolo nihil uſquam me legiſſe memini. Molon vocat Pomp. Sabinus 5. Æneid. *Aiunt quidam Æneam ſepultum in urbe Berecynthia. prope flumen Molon.* Sed hoc mihi æque ignotum eſt.

10. *Callias Agathoclis Siculi qui res geſtas conſ.*] Calliæ verba quæ huc pertinent extant apud Dionyſium: Καλλίας δ', ὁ τὰς Ἀγαθοκλέους πράξεις ἀναγράψας, Ῥώμην τινὰ Τρῳάδα τῶν ἀφικομένων ἅμα τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν εἰς Ἰταλίαν γήμασθαι Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβοριγίνων, καὶ γεννῆσαι δύο παῖδας, Ῥῶμον καὶ Ῥωμύλον οἰκίσαντας δὲ πόλιν, ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῶν θέσθαι τοὔνομα. Hoc eſt: *Callias qui Agathoclis res geſtas conſcripſit, ait, Romam quandam unam e Trojanarum numero quæ cum reliquis Trojanis Italiam appulere, nupſiſſe Latino Aboriginum regi, geminoſque pueros peperiſſe, Romum, & Romulum, eoſque urbi a ſe excitatæ matris ſuæ nomen poſuiſſe.* Hujus Romæ mulieris meminit Lycophron.

Τοιὼ δ' ἐμός τις σύγγονος λείψει διπλοῦς
Σκύμνους λέοντας, ἔξοχον ῥώμῃ γένος.

Id eſt. *Tales meus quis conſobrinus relinquet duos catulos leones, maximum Roma genus.*

11. *Lembus qui appellatur Heraclides.*] Idem Solin. cap. 1. *Heraclidi placet Tro-*

des exiſtimat, revertentibus ab Ilio Achivis quoſdam tempeſtate dejectos in Italiæ regiones ſecutos Tiberis decurſum perveniſſe, ubi nunc ſit Roma, ibique propter tædium navigarionis impulſas captivas auctoritate virginis cujuſdam tempeſtivæ nomine Romes, incendiſſe claſſem, atque ab ea neceſſitate ibi manendi urbem conditam ab his, & potiſſimum ejus nomine eam appellatam, a cujus conſilio eas ſedes ſibi firmaviſſent. [12] Galatas ſcribit, cum poſt obitum Æneæ imperium Italiæ perveniſſet ad Latinum Telemachi, Circeſque filium, iſque ex Rome ſuſcepiſſet filios, Romum, Romulumque, urbi conditæ in Palatio cauſam fuiſſe appellandæ potiſſimum. . . . .

Notæ.

ja capta, quoſdam ex Achivis in ea loca ubi nunc Roma eſt, deveniſſe per Tiberim: deinde ſuadente Rome, nobiliſſima captivarum, quæ his comes erat, incenſis navibus, poſuiſſe ſedes, ſtruxiſſe mœnia, & oppidum ab ea Romen vocaviſſe Ipſius Heraclidis verba ſic apud Dionyſium leguntur: ὁ δὲ τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἄργει καὶ τὰ καθ' ἑκάστην πραχθέντα συναγαγών, Αἰνείαν φησὶν ἐκ Μολοττῶν εἰς Ἰταλίαν ἐλθόντα μετ' Ὀδυσσέως οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως, ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων, Ῥώμης. ταύτην δὲ λέγει ταῖς ἄλλαις Τρῳάσι παρακελευσαμένην κοινῇ μετ' αὐτῶν ἐμπρῆσαι τὰ σκάφη, βαρυνομένην τῇ πλάνῃ. Hnc eſt. *Qui de ſacerdotibus quæ Argis erant ſcripſit, & ea collexit quæ per ſingulas regiones facta ſunt, ait Æneam cum Vlyſſe e Moleſſis Italiam appulſum, urbem condidiſſe, eamque de unius Iliadum Romæ nomine vocaviſſe. Quam Romam dicit nimio errore fatigatam alias virgines Trojanas impuliſſe ut una ſecum naves incenderent.* Lembum autem Heraclydem τὰ καθ' ἑκάστην (χρόνον) πραχθέντα συναγαγὼν cognoſcet qui propius ea verba, quæ ex eo producit Athenæus conſiderarit. Porro cum hæc ex autore Græco deſumeret Feſtus, in illis verbis reddendis græciſſat. Nam ὡραίαν παρθένον vertit *tempeſtivam*. Scalig. Hunc Lembum Heraclidem intelligit Servius cum ſcribit. *Heraclides ait Romen nobilem captivam Trojanam huc appuliſſe, & tædio maris ſuaſiſſe ſedem, ex cujus nomine urbem vocatam.*

Galatas ſcribit.] De Galata ſcriptore amplius quærendum Scal. vett. libb. habent *gallitas*. Fortaſſe reſcribendum *Clinias*. Servius: *Clinias refert Telemachi filiam Romen nomine Æneæ nuptam fuiſſe ex cujus vocabulo Romam appellatam * * * * dicit Latinum ex Vlyſſe & Circe editum de nomine ſororis ſuæ mortuæ Romen civitatem appellaſſe* Suppleo *idemque dicit* vel *idem enim dicit.* Hæc enim de eodem ſcriptore intelligenda ſunt. Quare ex hoc loco apertum eſt Feſti locum hunc male digeſtum eſſe atque etiam mutilum, qui alterius ope ſic facile ſanari poteſt. *Cum poſt obitum Æneæ imperium Italiæ perveniſſet ad Latinum Vlyſſis Circeſque filium, iſque ex Rome Telemachi ſuſcepiſſet filios Romum Romulumque, urbi conditæ in palatio cauſſam fuiſſe appellandæ potiſſimum Romæ* Quæ plane gemina ſunt cum ſuperioribus, niſi quod hic Feſtus ex Rome ſublatos liberos refert quos eundem locum citans prætermiſit Servius. Ait Servius ex Clinia Telemachi filiam Romen Æneæ nuptam fuiſſe, mortuiſque Ænea & Rome Latinum Romæ fratrem imperio potitum de nomine ſororis ſuæ urbem Romam dixiſſe. Et idem plane hic Feſtus ex eodem Clinia niſi quod addit Æneam ex Rome liberos ſuſcepiſſe, nam τὸ *iſque* de Ænea intelligi debere certum eſt. Judicent tamen eruditi. Porro hic prætermiſit Feſtus eorum ſententiam qui a Romæ Æſculapii filia urbi nomen impoſitum tradiderunt ut Marinus ſive Marianus Lupercaliorum poëta, cujus verſus, qui apud Servium leguntur ſic dirigendos & concipiendos monuit doctiſſ. Salmaſius.

Digitized by Google

Rome. [1] *Diocles Peparethius ait* [2] *Italiam Numitoris Albani Regis filiam gemellos ediſſe quos, in* ima *Tyberis ripa à fauſtulo, regio miniſtro,* expoſitos *juxta ficum appellatam poſtea à* Romulo *ruminalem, ſic jacentes Lupam* lactaſſe, [3] *& picum Martium nutriſſe. poſt* repertos *Accam Laurentiam, Fauſtuli uxorem, educaſſe.* pleriſque *tamen.* con*ſcio & alimenta præbente N*umitore*, nutritos aiunt quod Ilia ex Marte ſe* peperi*ſſe eos aſſeverabat, ac ſecreto litteris,* [4] *omni* denique *liberali diſciplina Gabiis inſtitutos* atq. *excultos fuiſſe, atque ita in muſicis* primam *pueritiam traduxiſſe, cum inter æquales* omnes *præſtarent corporis proceritate, & forma,* nominatos*, alterum Romulum, Remum alterum. eos ubi ex* compreſſu *Illia natos ſe cognoverint, & quod* expoſitos in *ripa Tiberis lupa lactaverit, præbens* rumam*, monte vicino deſcendens, & quod reperti à Fauſtulo* ſunt educati*, Romulſque & Remus à Ruma* nominati potiſſimum*, præterea quo patre* eſſent procreati, *intellexerint, Numitori avo primum* reſtituiſſe *regnum, deinde de urbe condenda* per auguria decre*viſſe, uter eam conderet nomi*naretque ac deorum *manifeſta approbatione, R*omulum urbem cond*idiſſe, eamque nominaſſe Romam* potius, quam Rom*ulam de ſuo nomine, ut ampliore* vocabuli ſigni*ficatione proſperiora patriæ* ſuæ [5] ominaretur

Paulus. Romam Romulus de ſuo nomine appellavit, ſed ideo Romam, non Romulam, ut ampliore vocabuli ſignificatu proſperiora patriæ ſuæ ominaretur.

Romanam portam vulgus appellat, ubi ex epiſtylio defluit aqua. qui

NOTÆ.

Roma ante Romulum fuit,
Et ab ea nomen Romulus
Adquiſivit . . . . .
Sed Diva flava & candida,
Roma Æſculapi filia
Novum nomen Latio fecit
Hanc conditrices nomine
Ab ipſa omnes Romam vocant.

Optime, ſunt enim dimetri Jambici. Prætermiſit etiam Feſtus fuiſſe qui traderent Romam dictam a fatidica quæ prædixiſſet Evandro his eum locis oportere conſidere. Item ei nomen impoſitum a Romulo Aſcanii filio ut refert Eratoſthenes apud Servium.

Roma. Diocles.] Certum eſt iſta continuari cum ſuperioribus; *appellanda potiſſimum Roma. Diocles Peparethius*

1. *Diocles Peparethius.*] Sic dictus a Peparetho inſula maris Ægei. Ejus meminit Plutarch in Romulo, quem vide, nam totam hanc hiſtoriam fuſe narrat.

2. *Italiam.*] Italiam nove dicit quam alii Rheam ſylviam. Sed Schedæ aperte *Iliam*, vere.

3. *Et picum Martium nutriſſe*] Auctor de origine urbis Romanæ: *Addunt quidam Fauſtulo inſpectante, picum quoque advolaſſe & ore pleno cibum pueris ingeſſiſſe, inde videlicet lupum picumque Martis tutela eſſe.*

4. *Omni denique liberali diſciplina Gabiis inſtitutos*] Idem auctor de orig. urb. Rom. *Cum vero pueri liberalis diſciplinæ capaces facti eſſent, Gabiis Græcarum, Latinarumque literarum ediſcendarum gratia commoratos, Numitore avo clam omnia ſubminiſtrante.*

5. *Ominaretur.*] Huc retrahenda ſunt quæ infra leguntur poſt *Romuliam*, locum adi.

Romanam portam.] Locus ubi fuere ſtatuæ Ciociæ, *Cincia* dicebatur. Vide *Cincia.* Quam vero Romanam portam in infimo clivo victoriæ a Romulo poſi-

locus

locus ab antiquis appellari ſolitus eſt ſtatuæ Cinciæ, quod in eo fuit ſepulcrum ejus familiæ. ſed porta Romana inſtituta eſt a Romulo infimo clivo Victoriæ, qui locus gradibus in quadram formatus eſt. eſt appellata autem Romana a Sabinis præcipue, quod ea proximus aditus erat Romam.

Romana porta apud Romam a Sabinis appellata eſt, quod per eam proximus eis aditus eſſet. PAULUS.

Romanam portam antea *Romulam vocitatam* ferunt, quæ fuerit *ab Roma appellata.* FESTUS.

Romani *videntur ab initio nulla uſi eſſe* artificum *opera*, *ſed ubi primum ludos facere* cœperunt, *tunc aſciti artifices ab Etruſc*is civitatibus *fuerunt*. *Sero autem ludi* omnes, qui nunc *a Romanis celebrari ſolent*, ſunt inſtituti. *Quidam primos ponunt* Romanos, alii aiunt [1] *Megalenſes*, *id eſt*, *matris* magnæ, ac populares *Cereris*: *alii aiunt* in conferendis *equis Troiam Luſitaſſe pue*ros Romanos, alii *inſtitutum*, *ut luderent* equitando, jactu, *ſaltu*, *curſu*, *feſtis* paribus, paribuſque etiam *ut Ludicra certationes à* ludentibus fierent.

Romulia tribus dicta, quod ex eo agro cenſebatur, quem Romulus ceperat ex Vejentibus. PAULUS.

N o t æ.

tam dicit Feſtus, eandem eſſe puto, quam Romanam vocat Varro lib. 4. *Præterea intra muros video portas dici, in palacio Mutionis a mugitu, quod ea pecus in bucitatum antiquum opidum exigebant, alteram Romanulam quæ eſt dicta ab Roma, quæ habet gradus in nava lia ad volupia ſacellum.*

Romani videntur.] Optime ait Feſtus Romanos eum ludos facere cœperunt artifices aſciviſſe ex Etruria. Liv. lib. 1. ſect. 31. *Ludicrum fuit equi, pugileſque ex Etruria maxime acciti.* De ludis Romanis loquitur quos primos facit, & verum eſt, cum Megalenſes & Cereales poſt multos annos in Rep. inſtituti fuerint. Conſualia enim & Troja & ſi qui alii ludi, ſive certationes ludicræ, ſine artifice peragebantur. De Trojæ ludo vide Virg. lib 5.

1. *Megalenſes, id eſt, matris magnæ ac populares Cereris*] Hinc refelli poteſt quod quibuſdam viſum eſt, ludos megalenſes non matri magnæ, ſed magnis diis ſacros eſſe. *Megaleſia* vero tantum matri magnæ. Infra aliquid deeſſe videtur. Lego & diſtinguo: *Id eſt matris magnæ, ac populares. Alii Cereris.* Neque enim Cereales ludi populares dici poterant, ſed Megalenſes, id eſt, matris magnæ, qui pro populo fiebant, unde ſacrificium dictum *damium.* 1 *Populare* & ipſa Dea *Damia*, popularis, & ejus ſacerdos *Damiatrix.* Vide *Damiam.*

Romulia tribus dicta.] Hæc ſunt Pauli. Prætermiſſum autem Feſti exemplar, quod ita in Schedis apparet: *Romuliam tribum appellatam eſſe ait Dionyſius ab Romulo, quod in agro ab eo capto de Vejentibus populis ea tribus cenſebatur. Terentius Varro dictam ait quod proxima Roma eſſet* quæ . . . . . *cuidam* . . . . ep. Ita Schedæ. Locus Dionyſii quem Feſtus intelligit vix inveniri poſſit at alter Varronis eſt e lib. 4. de L. L. *Quinta tribus*, inquit, *quod ſub Roma, Romilia.* Niſi Feſtus locum alium ex libris quos de Tribubus Varro ſcripſerat, ob oculos habuerit. Nam quæ in fine deſunt, ejuſdem fortean Varronis verba ſunt. Romilia tribus trans Tiberim in agro vejenti quem Romulus primum cepit.

Digitized by Google

FESTUS. * *Romam antea Romulam appellatam* Terentius quidem *Varro fuiſſe ait ab Romulo* deinde detortam *vocalem, detritaſque literas fuiſſe* credibile. ceterum cauſam *ejus appellationis* inveniſſe ait Verrius *vetitam eſſe publicari*.

Romulum quidam a ficu ruminali, alii quod lupæ ruma nutritus eſt, appellatum eſſe ineptiſſime dixerunt, [1] quem credibile eſt a virium magnitudine, item fratrem ejus appellatos.

PAULUS. Romulus, & Remus a virtute, hoc eſt a robore appellati ſunt.

Rorarios milites vocabant, qui levi armatura primi prælium committebant; quod, ut ante imbrem fere rorare ſolet, ſic illi, ante gravem armaturam quod prodibant, rorarii dicti.

Rorarium vinum, quod rorariis dabatur.

NOTÆ.

Romam antea Romulam.] Hæc conjungenda ſunt cum ſuperioribus ubi de Roma. Ita enim in Schedis poſt *eminaretur* continuo ſequebatur. *Romam antea Romulam.* Quod ex Varrone ait Feſtus Romam antea dictam Romulam, illud apud Varronem hodie fruſtra quæras. Quin etiam Varro in libris qui ſuperſunt, non ſemel ait a Romulo *Romam* eſſe dictam non *Romulam*. Præcipue lib. 8. *Qui dicunt quod ſit a Romulo, Roma & non Remula, neque ut ab ove ovilia. ſic a bove bovilia, eſſe analogias, errant.* Quod ait Verrius ſe inveniſſe cauſſam ejus appellationis vetitam publicari, idem de ipſo Romæ nomine tradit Solinus cap. 1. *Traditur etiam proprium Romæ nomen, & verum magis, ſed vetitum publicari, quando quidem quominus enuntiaretur, ceremoniarum arcana ſanxerunt, ut hoc pacto notitiam ejus aboleret fides placitæ taciturnitatis. Valerium denique Soranum, quod contra interdictum id eloqui auſus foret, ob meritum profanæ vocis neci datum.* Servius ad illud 1. Æneid.

Et ——— Romanoſque ſuo de nomine dicet.

Perite, inquit, *non ait Romam, ſed Romanos. Urbis enim illius verum nomen, nemo vel in ſacris enuntiat. Denique Tribunus plebis quidam Valerius Soranus, ut ait Varro, & multi alii, quia hoc nomen auſus enuntiare, ut quidam dicunt, raptus a Senatu, & in crucem levatus eſt: Ut alii, metu ſupplicii fugit, & in Sicilia comprehenſus a Prætore, præcepto Senatus occiſus eſt. Hoc autem urbis nomen, ne Hyginus quoque, quum de ſitu urbis loqueretur, expreſſit.*

1. *Quem credibile eſt a virium.*] Ῥώμη Græce proprie eſt *valentia* Latine, nam ἐῤῥῶσθαι eſt *valere*. Gloſſ. ῥώμη valentia. Ita vocarunt *robur* corporis, quod & ipſum ex eadem origine venit, nam ῥῶμος & ῥώμη ἀπὸ τοῦ ῥώννυσθαι, Æolicum ῥῶμορ & ῥώβορ, ut βύρμαξ, μύρμαξ, inde Latinum *robur*. Inde etiam dicti, Ῥῶμος ῥωμύλος. Ῥῶμος enim *vir fortis*. Ut μῶμος *irriſio* dicitur & *qui irridet*: μῖμος *imitatio* & *qui imitatur*, ſic ῥῶμος *fortitudo* & *vir fortis*. Latinis Remus, ut *Apelle, Apollo*. A ῥῶμος ῥωμύλος. ut a ψεῦδος, ψεύδυλος, unde *Pſeudolus Plautinus*. A φεῖδος, φείδυλος, ab εἶδος, εἴδυλος & ſimilia, inde Latinis priſcis *Romulus*, quare infra Paulus, *Romulus & Remus a virtute*. Nam virtus proprie de viribus corporis, ut apud Phæd.

Virtuti ſemper prævalet ſapientia.

Salmaz. in Solin. Inde intelligenda quæ ſupra dixit Feſtus in fine τοῦ *Romam*. Romulum urbem nominaſſe Romam potius quam Romulam, *ut ampliore vocabuli ſignificatione proſperiora patriæ ſuæ ominaretur. Roma* enim & *Remus* multo ſignificantiora ſunt quam *Remula* & *Romulus*, quæ ſint diminuta ex illis.

Rorarios milites.] Idem Varr. lib. 6. *Rorarii dicti a rore, qui bellum committebant ante, ideo quod ante rorat, quam pluit.* Plaut. in Frivolaria.

— — — — *ſequimini hac*

† . . . . . ubi incubare poſſet auſpicii repetendi cauſa. FESTUS.

Roſcii appellabantur in omnibus perfecti artibus, quod Roſcius quidam perfectus unus in arte ſua, id eſt, comœdia, judicatus ſit. PAULUS.

Roſcii Vulgo appellati ſolent in *omni arte ita perfecti, ut Roſcius* comœdus in *arte ſua perfectus fuerit, cui* nihil deeſſet *ad perfectionem, ut libro primo* de oratore *ait Cicero.* FESTUS.

Ruſtica vinalia menſe *Auguſto, ut eſt in faſtis, Veneri fiebant,* quod eodem ill*o die ædis ei Deæ conſecrata* eſt, jumenta*que & olitores ab opere ceſſent, quia* omnes horti in *tutela Veneris eſſe dicuntur.*

Roſea in campo Reatino campus appellatur, quod in eo arua rore humida ſemper feruntur. PAULUS.

Roſa in agro reatino campus appellatur, *quod in eo arua rore humida* ſemper ferunt. FESTUS.

NOTÆ.

Sultis legiones omnes Laverna. Vbi rorarii
Eſtis ? En ſunt. Vbi ſunt accenſi? Ecce.

Gloſſ. rorarii, ἀκροβολισταί. Ita enim legendum non *regarii.* monoetunt Scaliger, Vulcanius, &c. *Rerarii* iſdem *velites* & *Ferentarii.*

† . . . . *ubi incubare poſſet.*] Non ſat conjicio quo iſtæc refereoda ſiot, in Sched. poſt *Ruſtum* ſpacium duarum paginarum relictum eſt, & in fioc. *Vbi sncubare poſſet auſpicii repetendi cauſſa.* Hic autem Romanotum morem Feſtus explicabat qui ſi quando egreſſi male pugnaſſent, Romam revettebantur ad captanda rurſus auſpicia, quod dicebant *repetere auſpicia Omina.* Virg. *Omina ni repetant argis.* Quod ſi longius miniſterium adminiſtraietur, ne dux ab exercitu diotius abeſſet, ſi Romam ad tepetenda auſpicia de longinquo revertiſſet, conſtitutum ut uous locus de captivo agro Romaous fieret in ea proviocia in qua bellabatur, ad quem, ſi renovari opus eſſet auſpicia, dux rediret. Et iocubaodi verbo Feſtus uſus eſt, quod interdum cubantes auſpicia captarent, ioterdum in ſolida ſella ſedentes, vide *ſilentium.*

Roſcii vulgo appellare ſolent.] Hunc locum, ita ſupplevetat olim Scaliger. Locus Ciceronis quem Feſtus intelligit: *Itaque & ad hanc ſimilitudinem hujus hiſtrionis oratoriam laudem dirigamus, videtisne, quam nihil ab eo, niſi perfecte, nihil niſi cum ſumma venuſtate fiat? Nihil niſi ita ut deceat, & uti omnes moveat atque delectet? Itaque hoc jam diu eſt conſecutus, ut in quo quiſque artificio excelleret, is in ſuo genere Roſcius diceretur.*

Ruſtica vinalia.] Idem Varr. lib. 5. *Ruſtica vinalia dicuntur ante diem duodecimum Kalendas Septembris, quod tum veneri dedicata ædis, & horti ejus tutela aſſignantur, ac tam ſunt feriati olitores.* Porto duplicia fuere vinalia, altera vel 12. vel 14. Kal. Septemb altera 9. Kal. Maias celebtata. Venetis alia, alia Jovis ſacra. Sed de uttiſque ita diſſeotiunt veteres, ut nihil cetti unquam ex iis ſtatuatur, nam vel ipſe Feſtus qui hic vinalia meoſis auguſti veneri ſacra dicit, idem ea infra Jovis ſacta facit, tamen multo vetiſimilius eſt, vioalia menſis Aprilis veneti dicata fuiſſe eique hortos dedicatos, oam & ea ἀφροδίσια vocat Plutarch. Vinalia veto menſis Sextilis, ad Jovem pertinuiſſe. Quamvis contrariom plane apud ſcriptores ıeperias. Vide *Caſpar.*

Roſea in agro Reatino] Varr. lib. 1. de r. r. *Cæſar Vopiſcus ædilitius cauſſam cum ageret apud Cenſores Campos Roſea Italiæ dixit eſſe ſumen, in quo relicta pertica poſtridie non appareret propter herbam.* Virgil. 7. Æneid.

Qui Nomentum urbem, qui Roſea rura Velini.

Ooo ij

Rotudam ædem Veſte Numa Pompilius Rex Romanorum conſecraſſe videtur, quod eandem eſſe terram, qua vita hominum ſuſtentaretur, crediderit, eamque pilæ forma eſſe: ut ſui ſimili templo dea coleretur.

PAULUS. Rotundam faciebant ædem Veſtæ ad pilæ ſimilitudinem, quod eandem credebant terram eſſe.

Rubidus apud Plautum panis vocatur parum coctus. item ſcorteæ ampullæ rugoſæ rubidæ dici ſolent.

FESTUS. *Rubidus panis appella*tur parum coctus, cum *rubro colore*, *rubifactus* Plautus in Caſina: *in furnum cond*ito atque ibi torreto *pro pane rubido*. *I*tem ſcorteæ ampullæ vetuſtate rugoſæ, & coloris ejuſdem, rubidæ dici ſolent.

PAULUS. Ructare, non ructari dicendum eſt. Flaccus: Videres alios ructare, ac reſpuere pulcherrima ſuperbia. Cicero tamen ructaretur dixir.

FESTUS. *Ru*ctare *non ructari, ducendum ait* Verrius. . . . .
. . . . . ut pro . . . . .
. . . . . os ig*itur* . . . . . .
. . . . . ſcrib . . . . . .

NOTÆ.

Ubi Servius: *Velinus lacus eſt circa Reate juxta agrum qui Reſulanus vocatur, Varro tamen dicit lacum hunc, a quodam conſule in Naran, vel Naren fluvium, nam utrumque dicitur, eſſe diffuſum Poſt quod tanta eſt ea loca ſecuta fertilitas, ut etiam perticæ longitudinem, altitudo ſuperarit herbarum: quinetiam quantum per diem demptum eſſet, tantum per noctes creſcebat. Quod Vergilius ad ſuam provinciam tranſtulit, dicens:*

Et quantum longis carpent armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponet.

In verbis Feſti pro *ferunt*, legendum *ferunt* & in epitome *feruntur* pro *ſeruntur*. Neque enim ſerebatur Roſeus ager, in quo nihil fere præter prata, ut ex eodem Varrone colligi poteſt, lib. 1. cap 7. Quare & equis abundavit qui *Roſeani* dicti ſunt.

Rotundam ædem Veſta.] In veteribus nummis veſtæ templum ea forma hodieque cernitur Hujus rei cauſſam aliam tradit Plutarch. *Traditur*, inquit, *Numam cuſtodiæ cauſſa perenni igne Veſta templum circumdidiſſe, quod rotundum ab eo extructum eſt, non ut terra, quaſi ea Veſta eſſet, ſed ut univerſi figuram exprimeret, in cujus medio ignem collocatum Pythagorei cenſent, eumque Veſtam & unitatem appellant.* Sed hæc meræ nugæ, nam alia etiam templa ſæpe ea forma fuiſſe notum eſt.

Rubidus panis.] Verſus Plauti e Caſina act. II. ſc. 5. Sed laceri, ſunt enim:

Una Edepol opera in furnum calidum condite
Atque ibi torreto me pro pane rubido hera.

Eoſdem laudat Feſtus in voce *torrens*. In fine cum ait, *Item ſcortea ampulla, &c.* Ejuſdem Plauti verſum reſpicit ex Stich. I. 3.

Rubiginoſam ſtrigilem, ampullam rubidam.

Porro in verbis Feſti Fulv. Urſinus pro *parum coctus* legebat *percoctus*. Sed *parum coctum* Feſtus dixit panem cito coctum. Panis enim nimium properatus rubet & torretur.

Ructare non ructari.] Uſitatius *ructare* quam *ructari* Gloſſ. Utrumque ponunt. Ructat, ἐρεύγῃ. *Ructuatur* ἐρεύγεται. *Ructo*

Digitized by Google

Valerius Flaccus. Videres alios ructare, ac reſpuere pulcherrima ſuperbia M. Cicero *tamen in lib.* 2. *Philippicarum*, ructaretur *dixit.*

Ruſuli Tribuni mili*tum appellabantur*, *quos* Conſul faciebat. *Nam populus: de quorum jure, quod* Rutilius Rufus leg*em tulerat, qua eis cavebatur multis modis* (ſic enim eleva*verant eorum jus*, *ac tunc elevabant*, qui populi ſuffr*agio creabantur*) *rufuli a* cognomine Rutili *ac poſt Rutilli appellati ſunt.*

Rufuli appellabantur Tribuni militum a Conſule facti, non a populo, de quorum jure, quod Rutilius Rufus legem tulerat, Rufuli, ac poſt Rutuli ſunt appellati. PAULUS.

Rumen eſt pars colli, qua eſca devoratur. unde rumare dicebatur, quod nunc ruminare.

Rumen eſt pars colli qua eſca devoratur, *unde rumare dicebant* quod nunc ruminare. FESTUS.

Rumentum, abruptio. PAULUS.

*Rumentum in Augur*alibus ſignificare vi*detur interruptio*, *abrupti*ove, dum verba Anci*libus movendis. praeit, ſi interim* avis canerit, *tum aeque atque auſpicio*, augurio rumentum *eſtod.* . . . . FESTUS.

. . . .

Rumex, genus teli ſimile ſpari Gallici. PAULUS.

Rumex *genus teli ſimile ſpari gallici, cujus* meminit Lucili. *Tum ſpara, tum rumices portantur* tragula *porro.* FESTUS.

NOTÆ.

ab ἐρεύγω. Locus Ciceronis 2. Philip. Doctiſſimus Duza filius putabat in hisce latere Lucilii verſum:

Ructantur juvenes & ſputis omnia fœdant.

Nulla tamen ejus veſtigia.

Rufuli tribuni.] Liv lib. 7. ſect. 5.] *Cum eo anno placuiſſet tribunos militum ad legiones ſuffragio fieri, nam & antea ſicut nunc, quos Rufulos vocant, Imperatores ipſi faciebant, ſecundum in ſex locis tenuit.* Et Aſconius Pedian. in divinat. *Tribunorum militarium duo ſunt genera, primum eorum qui Rufuli dicuntur: hi in exercitu creari ſolent; alii ſunt comitiati, qui Romæ comitiis deſignantur.*

Rumen eſt pars colli.] Iſidor. *Rumen proximum curculioni quo cibus & potus devoratur.* Et Serv. ad illud Eclog 6.

— — — — — *Pallentes ruminat herbas.*

Ruminatio, inquit, *dicta eſt a ruma eminente gutturis parte, per quam demiſſus cibus a certis revocatur animalibus. Ruma* autem & *rumen* a ῥύμη, *tractus*, via.

Rumentum.] A rumpo, ſive rupo, *rupi, rupimen, rupimentum, rumentum.* Ut a *moveo, movi, movimen, movimentum, momentum.* Iſta, *dum verba auguribus*, ex auguralibus libris deſumpta. Dum movebantur ancilia, ſi avis vocem emiſerit, non minus augurio illi rumentum fiebat quam auſpicio eivis alii ſi quod factum eſſet. Hos hiatus olim ſuppleverat Scaliger: *Dum verberat ancilorum arimen, avis caneris interea, id ee augurio rumentum eſto.* Ærimen eſt æs ut ſupra cognovimus ex lib. 111 Canerit pro cecinerit ut etiam Saluſtius dixit, *canuere* pro *cecinere.* Morem hunc æra in ſaliaribus quattendi tangebat Nigidius lib. 18. *Itaque ex are in ſaliaribus Altanus tintinat.* Hæc vir doctiſſimus quæ ſane niſi alia ſchedæ exhiberent, pro veris facile recepta fuiſſent

Rumex.] Suſpicantur viri docti Feſtum male legiſſe apud Lucilium *rumices* pro *murices.* Nam murices proprie ſunt

PAULUS. Ruminalis dicta eſt ficus, quod ſub ea arbore lupa mammam dedit Remo, & Romulo mamma autem rumis dicitur, unde & ruſtici appellant hedos ſubrummos, qui adhuc ſub mammis habentur.

FESTUS. *Ruminalem ficum appell*atam ait Varro *prope curiam ſub veteri*bus, quod ſub ea ar*bore Lupa rumam dederit* Remo, & Romulo, *id eſt, mammam mam*ma autem rumis di*citur. unde ruſtici hoedos lactente*s ſubrumos vo*cant, quia adhuc ſub mammis habent*. alii autem ſunt *qui putant, quod ſub ea pecus* ruminari ſolitum *eſſet*.

NOTÆ.

conchæ, conchylia, quæ quia in acutum deſiuunt, Inde quævis aliæ res dictæ *murices*- Ut cacumina ſaxorum. Virgil.

— — — *Acuto in murice remi*
Concuſſi ſonuere.

Ubi Servius Muricem exponit *Saxi cacumen eminens per tranquillitatem*. Iſidor: lib 16. cap. 3. *Murices petra in litore ſimiles muricibus vivis, acutiſſima & navibus pernicioſę*. Sic *triboli* dicti murices, quia multos ſimul aculeos oſtendunt. Vide Caſaub. apud Athen. lib. 8. 9. Verum huic conjecturæ obſtat quod prima in *murex* producitur, quæ corripitur in *rumex*. Sane Gellius lib. 10. cap 25. *Rumigeſtrum* dicit eſſe telum. *inter telorum*, inquit, *jaculorum, gladiorum vocabula lancea, ſpari, rumigeſtri, falces* Unde Scaliger apud Varronem, furſan apud Gellium pro rumigeſtri reponendum *runcaſtri*, vel *rumiceſtri*. Rumices Lucilio: *Tum ſpara tum rumices*, &c. Atque iden videtur Gellius illa dun junxiſſe, tanquam apud eundem Lucilium lecta. Antequam hinc aben monendus eſt lector, ante caput *Rumex*, in ſchedis extare quaſdam reliquias, quæ in omnibus Feſti editt. Prætermiſſæ. In iis apparet de *Ruma* id eſt mamma Feſtum egiſſe, item de ficu Ruminali & lupa quæ Remo & Romulo præbuit rumam, ſunt enim ad hunc modum : *Ruma id eſt mamma* . . . . . . *capitolio* . . . . . *nium*
. . . . . *de*
. . . . . *qua*
. . . . . *requiſi*
. . . . *appellatam*
. . . . . *eſt qua*
Rumex teli genus, &c. Quibus, & ſi eas inſtaurare non poſſum, diutius carere te nolui, ut quoad fieri poſſit, & quantum in me eſt, Feſti quæ ſuperſunt, ea tibi omnia in promptu ſint, & habeas etiam quicum vires tuas experiaris.

Ruminalem ficum.] Duas Ruminales ficus fuiſſe certum eſt, alteram in Germalo, ſub qua Remus & Romulus a lupa nutriti, alteram in comitio, quæ proprie Navia dicebatur. Utramque in octava urbis regione ponit victor : *Ficus Ruminalis & Lupercal virginis. Columna cum ſtatua M Ludii.* Hæc eſt vera Ruminalis. Pergit victor : *Ficus Ruminalis in comitio, ubi & Lupercal Ædes Vejonis inter arcem & Capitolium prope aſylum.* Hæc eſt ficus Navia. At de Navia ficu jam ſupra egit Feſtus. Hic igitur de vera ficu Ruminali ejus verba intelligenda ſunt, quod & olim animadvertit Magnus Salmaſius in exercitationibus Plinianis, ubi multa docte & accurate de utraque ficu annotavit, ſed queis nondum mihi uti contigerat cum horum librorum decimus quartus typis mandabatur. Hæc enim fere ſine libris ſcribimus, quos patria longe *dulci diſtinet in domo*. Quare eſt certe quod gaudeam me in Navia ficu contra mentem Scaligeri illuſtranda & putanda, juxta virum doctiſſimum fere per omnia ſic ſenſiſſe. Ejus verba in fine addentur, ut ea cum illis quas in *Navia* dicta ſunt, lector conſerre poſſit. Redeamus ad Feſtum. Ait ficum Ruminalem prope curiam fuiſſe, At curia in comitio. Non poteſt igitur hæc eſſe vera ficus Ruminalis quæ in Germalo hoc non potuit ſcrupulum creare doctiſſimo Salmaſio qui ſupplementum Feſti numquam vidit, adeoque ex ſola tantum epitome judicavit hic de vera ficu Ruminali a Feſto actum fuiſſe. In epitome

Rumitant, rumigetantur. Nævius : Simul alius aliunde rumitant inter ſe. PAULUS.

Rumitant, ſignificat rumigerant. ut *Nævius ſimul alius aliud aliunde rumitant inter ſe.* FESTUS.

Runa genus teli ſignificat. Ennius : runata recedit, id eſt, pilata. PAULUS.

† . . . . nas . . . . . FESTUS.
. . . . ae . . . . .
. . . . Nævius . . . .
. . . . vit . . . .
. . . . ad . . . .
. . . . eſca . . . .

Rupitias in duodecim ſignificat, damnum dederis.

Rupitia damnum dederit ſignificat. PAULUS.

Ruri eſſe, non rure dicendum, teſtis eſt Terentius in Phormione, cum ait: ruri ſe continebat, ibi agrum de noſtro patre. FESTUS.

Ruſcum eſt, ut ait Verrius, amplius paullo herba, & exilius virgultis, fruticibuſque non diſſimule junco, cujus coloris rebus uti mulieres ſolitæ, commemorat [1] Cato Originum libro ſeptimo : Mulieres opertæ auro, purpuraque, ars, inhæret diadema, coronas aureas ruſſea fa-

NOTÆ.

vero nihil eſt quod non utrique ſicu æque conveniat. De Navia enim ſieu idem dicebant quod de Ruminali. Tacit, annal 13. *Eodem anno Ruminalem arborem in comitio, quę ſuper octingentos & triginta ante annos, Remi Romulique infantiam texerat, &c.* De navia enim loquitur. Sed Feſtus *Curiam* ſimpliciter duxit quam alii *Curiam Hoſtiliam* quæ diverſa eſt ab altera Curia quam βυλευτήριον Græci vocant *Curia Hoſtilia ſub veteribus* ita notatur in deſcriptione urbis, ubi hæc & illa. Sic enim in 8. regione.

Curia.

Curia Hoſtilia ſub veteribus.

Rumitant.] A *Rume* frequentativum *rumito*, ut a *fero, ferito*. Verſus Nævii qui Saturnius eſt :

Simitu alius aliunde rumitant inter ſe.

Vide *adrumavit.*

Runa genus teli.) Vide poſt *Roduſculana.*

† . . . . *nas.*] Duo capita hic cohæſerunt. Prius etiam mutilum, lego : *Runa genus teli : Ennius, Runata recedit id eſt praliata.* Quæ ſequebantur adhæſere poſt *Roduſculana.* Atquæ ſequuntur, eadem videntur eſſe quæ ſupra in *rumitant,* in iis enim manifeſte apparet locus Nævii : Lector tamen monendus eſt, in editione Romana rudera iſta continuo ſequi poſt caput *Ruſuli.*

Rupitias.] Inepte ſane. Lege. *Rupſit, damnum dederit.* Nam & in veteri ſcriptura annotatum eſt in margine fuiſſe, *dederit*, non *dederis*. Quid ſi *rupit.* Vide Ulpian. tit. ad L. Aquiliam. Scal. Legendum, *rupit, id in duodecim, &c.* Ait *rupit* in leg. 12. tab. ſignificate *damnum dederit* vide *talionis.*

Ruri eſſe.] Locus Terent. eſt e Phorm. act. II. ſc. 3.

— — — — — — *ruri fere*
Se continebat, ibi agrum de noſtro patre
Colendum habebat.

Ruſcum.] Gloſſ. Ruſcum, χαμαιμυρσίνη, κυνόσβατον, εἶδος βοτάνης. Myrtum Sylveſtrem vocat Dioſcorid. Ex eo pleriſque Italiæ locis & Scopæ fiunt & vites ligantur. Virgil. II. Georg.

— — — — *Nec non aſpera ruſci*
Vimina per Sylvam, & ripis fluvialis arundo
Cęditur.

1. *Cato originum.*] Alibi monemus

Rutabulum eſt, quo ruſtici in proruendo igne panis coquendi gratia (utuntur.) Novius in Pico: quid ego facerem? otioſus rodebam rutabulum. [1] Nævius, obſcœnam viri partem deſcribens: vel quæ ſperat ſe nupturam iri adoleſcentulo, ea licet ſenile tractet retritum rutabulum.

Rutabulum a proruendo igne vocatum, quo panes coquuntur. invenitur tamen poſitum & pro virili membro. PAULUS.

Rutilæ canes, id eſt, non procul a rubro colore, immolantur, ut ait Atejus Capito canario ſacrificio pro frugibus deprecandæ ſævitiæ cauſa ſideris caniculæ. FESTUS.

Rutilium rufum ſignificat, cujus coloris ſtudioſæ etiam antiquæ mulieres fuerunt. unde traxerunt cognomina Rutilas, ut indicat frequenter Afranius.

Rutilium rufum ſignificat, cujus coloris ſtudioſæ etiam antiquæ mulieres fuerunt. unde & rutilæ dictæ ſunt. PAULUS.

Rutrum dictum, quod eo arena eruitur.

Rutrum tenentis juvenis eſt effigies in Capitolio ephebi more Græcorum harenam ruentis exercitationis gratia. quod ſignum Pompejus Bithynicus ex Bithinia ſuppellectilis regiæ Romam deportavit. FESTUS.

NOTÆ.

[1] *Rutabulum.*] Gloſſar. rutabulum, ἐσκάλης. Martinius reſcribit ἰγσκάλις. Eſt enim ſarculum quo ignis σκαλεύεται, foditur, excitatur. Gallice *fourgeon.*

1. *Nævius.*] In verbis Nævii legendum *nuptum iri.* Niſi legas cum aliis, *Nupturam viro adoleſcentulo, &c.* puellam deſcribit Nævius quæ ſeni vero conjuncta, tædium ſuum oblectat ſperans ſe nuptum iri adoleſcentulo.

Rutilæ canes.] Hunc morem tangit. Ovid. 4. faſt.

Eſt Canis, Icarium dicunt, quo ſidere moto,
Tota ſitit tellus, præripiturque ſeges.
Pro Cane ſydereo canis hic imponitur aris.

Vide *Catularia porta.*

Rutilum, Rufum.] Rufus, & Rutilus idem erat, vel certe parum intererat. Varr, lib. 6. de LL. *Aurei enim rutili. Et inde etiam mulieres valde rufæ, rutilæ.* Et Cato. *Mulieres noſtræ*, inquit, *cinere capillum ungitabant, ut rutilus eſſet crinis.* Unde Serenus:

Ad rutilam ſpeciem nigros flaveſcere crines
Unguento cineris prædixit Tullius autor.

Rutrum dictum.] Sic Varr. lib. 4. de LL. *rutrum, ut ruitum a ruendo.* Et male viri docti *rutrum* cum *raſtro* confundunt. Illud a *ruendo*, iſtud a *radendo.*

Rutrum tenentis.] Græci pueri ἐφηβεύοντες hoc exercitio utebantur Theocrit: de athleta ἄρχετ' ἔχων σκαπάνην ἀβὶς *rutrum tenens.* Ubi Schol. σκαπάνας ἄγοι δίκελλαν ἢ λισγάριον ἢ σκαφεῖον, ὃ οἱ Ἀττικοὶ ἄμην λέγουσιν. οἱ γὰρ γυμναζόμενοι τούτοις ἐχρῶντο ὑπὲρ γυμνασίας, τῇ σκαπάνῃ σκάπτοντες καὶ τὰ ἄνω μέρη ἀναρρωννύντες. *i. Scapane ligo, ſive Liſgarium, ſive rutrum, quod Attici amen dicunt. His enim utebantur Athletæ pro exercitio rutro fodientes ad firmandum robur, &c.*

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER DECIMVS SEPTIMVS.

S.

PAULUS. SABATINA a lacu Sabbate dicta.

FESTUS. Sabatina . . . . :

. . . *te* . . . .

Sabini dicti, ut ait *Varro Terentius* quod ea gens PP. colat de*os* ; ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι.

PAULUS. Sabini a cultura deorum dicti, id eſt, ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι.

FESTUS. Sabini quod *volunt ſomniant, vetus* proverbium *eſſe, & inde manaſſe ait* Sinnius Capito, *quod quotieſcunque ſacri*ficium propter *viam fieret, hominem* Sabinum ad *illud adhibere ſolebant:* nam his pr*omittebat ſe pro eis ſomniatu*rum, idem*que poſtquam evigilaſſet ſacra* facientibus *narrabat omne quidquid* in quiete vid*iſſet, quod quidem eſſet ex ſacri*ficii religione. *Vnde veniſſe videtur* in proverbium *Sabinos ſolitos, quod* vellent ſomni*are. ſed quia propter avidit*atem bibendi *quaedam anus mulieres* id ſomnium capt*abant, vulgatum eſt*

NOTÆ.

Sabatina.] Sabatina tribus quæ cum Stellatina, Tromentina & Arnienſi, reliquis fuit addita anno CCCLXVI. Liv. lib. 6. a lacu Sabate dicta qui fuit in Tuſcia. Hunc lacum hodie *Anguillariam* vocari docet Onuphrius

Sabatina] Supple, *Sabatina tribus a lacu Sabate dicta eſt.* Nihil amplius deeſt.

Sabini dicti, ut ait Var . .] *Sabini dicti, ut ait Varro Terentius, quod ea gens PP. colat Deos*, ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι. Illud PP. ſignificat *præcipue* quare & gloſſema appoſitum erat Plinius: *Sabini, ut quidam exiſtimavere, a religione & Deorum cultu Sebini appellati.* Scal. Sabini in longum per CIↃ. ſtadia porrecti a Tiberi & Nomento, oppido uſque ad Veſtinos. Antiquiſſima gens, ab his Picentini, Samnitæ ab his Lucani, ab his Brutii.

Sabini quod volunt.] Hoc ſic olim op-

illud quoque, anus *quod volt ſom*niat. fere enim quo*d vigilantes* animo voluimus, *id dormientibus* parere ſolet.

Syco*morum genus eſt arboris, quam dictam* Pomponius *ait ex fico, & moro*, qnod ficus ea *ſit & morus : unde* nomen per *Morum & Sycon de*ductum eſt.

Solem dici ait, quod ſolus ſit. Eundem modo Solem, *modo Apollinem vocari.* tu es Apollo, *ut eſt in carmine ſeculari.*

Sacella di*cuntur loc*a diis ſacrata ſine tecto.

Sacella dicuntur loca diis ſacrata ſine tecto. Paulus.

Sacer mons trans Anienem fluvium ultra tertium miliarium appellatur, quia Jovi fuerat conſecratus.

Sacer mons appellatur trans Anienem paullo ultra tertium miliarium; quod eum plebes, cum ſeceſſiſſet a patribus, creatis Tribunis plebis, qui ſibi eſſent auxilio, diſcedentes Jovi conſecraverunt. At homo ſacer is eſt, quem populus judicavit ob maleficium, neque fas eſt eum immolari, ſed, qui occidit, parricidii non damnatur, nam lege tribunicia prima cavetur : [1] SI QUIS EUM QUI EO PLEBEISCITO SACER SIT, OCCIDERIT, PARRICIDA NE SIT. ex quo quivis homo malus, atque improbus ſacer appellari ſolet. Gallus Ælius ait ſacrum eſſe quocumque modo, atque inſtituto civitatis conſecratum ſit, ſive ædis, ſive ara, ſive ſignum, ſive locus, ſive pecunia, ſive quid aliud, quod diis Festus.

NOTÆ.

time inſtauraverat Scaliger de ſacrifio propter viam, vide in *propterviam*.

Sycomorus.] Ficus Ægyptia, quam alii ficum, alii morum Ægyptiam, & nomine compoſito ſycomorum, & moroſycon appellarunt.

Solem.] Cic. II. de nat. Deor. *Quare & idem Apollo, ut Chryſippus putavit, ab α privat, & πολὺς* multus, quod *ſine multis. id eſt, ſolus ſit :* De ſole etiam idem Varro lib. 4. Sed ita ut aliud etiam proponat. *Sol*, inquit, *vel quod ita Sabini, vel quod ſolum ita lucet, ut ex eo Dies ſit.* Ubi ſol Sabinam eſſe vocem innuit & eam Sabini forſan a Græco σέλας *fulgor*; ſed cum gentes ſolem pro Deo coluerint, veriſimilius ab Hebræo El. id eſt, *fortis*, atque etiam Deus, ηλ. & ωλ. Unde ἥλιος & Lat. ſol. Idem autem dictus *Apollo* a Græco ἀπολλύειν, quod is peſtilentiæ auctor ſit. Unde & in Carminibus ſæcularibus invocabatur. Horat.

Condito mitis placiduſque telo
Supplices audi pueros Apollo.

Vide Servium Eccl. 5. Macrob. lib. 1. Sat. cap. 17. Et Lil. Gyral. De diis gentium.

Sacella dicuntur.] Sacella dicuntur conſepta loca quæ tantummodo muro clauſa ſunt. Sine tecto, quia ſcilicet ſæpius erant fulguris: vide infra in *Scribonii puteal.*

Sacer mons appellabatur.] *In ſacrum montem ſeceſſiſſe trans Anienem amnem, tria ab urbe milliaria paſſuum. Liv. lib. II. ſect.* 32. Jovi autem conſecratum fuiſſe teſtatur Dionyſ. Scal.

1. *Si quis eum.*] Legis caput fuit, QUEI. ALITER FAXIT. CUM. PECUNIA. FAMILIAQUE. SACER. ESTO. SEI. QUIS EM. OCCISIT. PARICEIDA. NEC. ESTO. Ad verbum Dionyſius ἐὰν δέ τις τῶν ἀπηγορευμένων τι ποιήσῃ, ἐξάγιστος ἔστω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ Δήμητρος ἱερά. καὶ ὁ κτείνας τινὰ τῶν ταῦτα εἰργασμένων, φόνου καθαρὸς ἔστω. Idem erat & SE. FRUDE. SUA. LICETO ut. SI. QUIS EM. OCCIDERE. VELIT. SE FRUDE. SUA. LICETO. Hoc eſt *ſine fraude*

dedicatum, atque conſecratum ſit. [3] Quod autem privati ſuæ religionis cauſa aliquid earum rerum deo dedicent, id Pontifices Romanos non exiſtimare ſacrum. at ſi qua ſacra privata ſuſcepta ſunt, quæ ex inſtituto Pontificum ſtato die, aut certo loco facienda ſint, ea ſacra appellari tamquam ſacrificium. Ille locus, ubi ea ſacta privata facienda ſunt, vix videtur ſacer eſſe.

Sacram viam quidam appellatam eſſe exiſtimant, quod in ea fœdus ictum ſit inter Romulum, ac Tatium: quidam, quod eo itinere utantur ſacerdotes, [1] idulium ſacrorum conficiendorum cauſa. Itaque ne eatenus quidem, ut vulgus opinatur, ſacra appellanda eſt a regia ad domum regis ſacrificuli, ſed etiam a regis domo [2] ad ſacellum Streniæ & rurſus a regia uſque in arcem. [3] nec appellari debere ait Verrius, ſed disjuncte, ut ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam, ut ne Novamviam quidem, ſed novam viam.

PAULUS. Sacra via in urbe appellatur, quod in ea fœdus ictum ſit inter Romulum, & Tatium.

FESTUS. Sacramento dicitur, quod *jurisjurandi ſacratione* interpoſita, actum *eſt*, *unde quis ſacramento* dicitur interrogari, quia *jusjurandum interponitur*. *Cato* in Q. Thermum de x. *hominib. tum vero ibi aderat*, ne ma-

NOTÆ.

ſua. Et, SINE CAPITALI. NOXA. ESTO. Et JURE. CÆSUS. ESTO. Scal.

2. *Quod autem privati.*] Sacræ res ſunt quæ Publice Deo conſecratæ ſunt, non privatæ. Si quis ergo privatim ſibi ſacrum conſtituerit, ſacrum non eſt, ſed profanum. L. 6. §. 2. D. de diviſ. rerum. Juſtinian. in Inſtit. lib 2. cap. 1. §. 8. *Si quis vere auctoritate ſua quaſi ſacrum ſibi conſtituerit, ſacrum non eſt, ſed profanum.*

Sacram viam.] Signa fœderis initi in ea extabant tempore Servii Honorati, Regibus diverſo itinere venientibus; Romulo a Palatio, Tatio a Roſtris. Vide Servium ad illud 8. Æneid.

Caſa jungebant fœdera porca.

1. *Idulium ſacrorum.*] Idulia ſacra dicta ab ovi iduli quæ quot idibus jovi immolabatur. Ovid.

Idibus alma Iovi grandior agna cadit.

Sacra hæc idulia via ſacra in arcem ferebantur. Varr. lib. 4. de L. L. *Ceroliensis a carinarum junctu dictus carina: poſtea cerionia, quod hinc oritur caput ſacra via ab Strenia ſacello, qua pertinet in arcem. Qua ſacra quotquot menſibus feruntur in arcem. Et per quam augures ex arce profecti ſolent inaugurare.*

2. *Ad ſacellum Strenia.*] Strenia Dea dicta quod Strenis Kal. Jan. dandis accipiendiſque præeſſet. Illud ſacellum in Reg. 4. Sed perperam apud Onuphrium *ſacellum ſtrenua*.

3. *Nec appellari debere.*] Quædam hic deeſſe videntur. Et alia etiam tranſpoſita. Legendum puto: *Nec Sacramviam appellari debere ait Verrius, ſed disjuncte, ut ceteras vias, Flaminiam, Appiam, Latinam, ut ne novam viam quidem, ſed viam novam.* Non dici debet, inquit Verr. *Sacravia*, unica voce, ſed disjuncte. Neque ſolum disjuncte, ut nova via, ſed via nova, via ſacra. Ita ut præponatur ſubſtantivum. Sic optime Horat. *Ibam forte via ſacra.* Qui tamen in Epod. *Sacram metiente te viam.* Ubi *ſacram* præmiſit, ſed hoc nihil contra mentem Verrii, qui intelligit viam debere præponi, cum utraque vox ſimul effertur.

Sacramento.) Sic Sacramento dicere milites dicebantur cum ad jusjurandum adigebantur ſe Remp. non deſerturos. Liv. lib. 5. *Tribuni plebis, ſi eis videretur, ad populum ferrent, ut qui minores decem &*

la *facinora bona fide aut* ſcelera nefaria fi*erent*, *qui dicerent ſacramento*, traderentur, lege æſt*imarentur*.

Sacramentum dicitur, quod jusjurandi ſacratione interpoſita geritur. PAULUS.

Sacramentum æs ſignificat, quod pœnæ nomine penditur.

Sacramentum æs ſignificat, quod pœnæ nomine penditur, ſive eo qui interrogatur, ſive contenditur. id in aliis rebus quinquaginta aſſium eſt, in aliis rebus quingentorum inter eos, qui judicio inter ſe contenderent. qua de re lege L. Papirii Tribuni plebis ſanctum eſt his verbis: [1] Quicumque Prætor poſthoc factus erit, qui inter cives jus dicet, tres viros (capitales) populum rogato, iique tres viri . . . quicumque . . . facti erunt, ſacramenta ex . . . judicantoque, eodemque jure ſunto, uti ex legibus, plebeique ſcitis exigere, judicare, eſſeque oportet. Sacramenti autem nomine id æs dici cœptum eſt, quod & propter ærarii inopiam, & ſacrorum publicorum multitudinem conſumebatur id in rebus divinis. FESTUS.

Sacrani appellati ſunt Reate orti, qui ex ſeptimontio Ligures, Siculoſque exegerunt. nam vere ſacro nati erant.

NOTÆ.

ſeptem annis ſacramento dixiſſent, iis perinde ſtipendia procederent, ac ſi viginti annorum, aut majores milites facti eſſent Inde in Gloſſis: Sacramentum, ὅρκος στρατιωτικός. *Iuramentum militare* Sacramentum tamen a jurejurando diverſum facit Liv. lib. 22. cap. 38. Locum adi.

Sacramentum æs) Certa & legitima pecuniæ ſumma quæ ab actore & reo deponebatur in ſacro, ut qui victus & damnatus eſſet, is pecunia ſua multaretur, quæ in ærarium cederet, & qui viciſſet, ſuam reciperaret. Varr. lib. 4. de L. L. *Ea pecunia, inquit, quæ in Iudicium venit in litibus, ſacramentum a Sacro. Qui petebat, & qui inficiabatur de aliis rebus, uterque quingentos ad pontificem deponebant: de aliis rebus item certo alio legitimo numero aſſium. Qui judicio vicerat ſuum ſacramentum a ſacro auferebat, victi ad ærarium redibat.* Hinc Cicer. 1 de Oratore: *Agerent enim tecum lege primum Pythagorei omnes atque Democritici, cæterique in ſuo genere Phyſici, vindicarentque ornati in dicendo & graves, quibuſcum tibi juſto ſacramento contendere non liceret.*

1. *Quicumque prætor.*] Plebiſcitum Papirianum ſic legit Scalig. QVEICUMQUE. PRÆTOR. POSHAC. FACTUS. ERIT. QUEI. INTER. CEIVES. JOUS. DICET. TRES VIROS. CAPITALEIS. POPOLUM. ROGATO. IIQUE TRESVIRI. CAPITALEIS. QUEICUMQUE. POSTHAC. FACTI ERUNT. SACRAMENTA. EXIGUNTO. JUDICANTOQUE. EODEMQUE. JOURE. SUNTO. UTEI. EX LEGIB PLEBEIQ. SCITEIS. EXIGERE. JUDICARE. ESSEQ. OPORTET. Sed neque mihi plane ita ſatisfit. Quippe legendum: *Quicumque Prætor poſthoc factus eſit, quei inter civeis jous dicet, tresviros Capitales, populum rogato, iique tres viri Capitales, queicumque rogati, facti a populo eſunt ſacramenta exigunto, &c.* Videndum tamen, inquit Doctiſſ. Hotomanus, an pro *capitales*, *monetales* legendum ſit, cum ſatis conſtet a Capitalium trevirorum procuratione alienum hoc negotium fuiſſe

Sacrani.] Aliter paulo Servius ad illud. Virg. 7. Æneid.

Et Sacranæ acies & picti ſcuta Labici.

Dicunt quendam Corybantem veniſſe ad

Sacratæ leges ſunt, quibus ſanctum eſt, qui quid adverſus eas fecerit, ſacer alicui deorum ſicut familia, pecuniaque. Sunt qui eſſe dicant ſacratas, quas plebes jurata in monte ſacro ſciverit.

PAULUS. Sacratæ leges dicebantur, quibus ſancitum erat ut ſi quis adverſus eas feciſſet, ſacer alicui deorum eſſet cum familia, pecuniaque.

FESTUS. Sacrem *porcum dici ait Verrius* ubi jam *a partu habetur purus, a qua* re appell*atum eſſe ſacrem dicit :* ita id; adicit *quod parum opus eſt, omiſit* voca*buli etymon. Plautus:ado*leſcens qu*ib. hic preciis porci* venunt ſacr*es ſinceri?* nummum *unum en a me accipe Iube te* piari de mea *pecunia. & in Rudene.* ſunt domi *agni & porci ſacres*. Cato adver*ſus. Q. Minutium Ther*mum poſt. . . . . .

. . . . ſacrem in ſinu *mactavit. ponitur ali*quando pro *hoſtia. Ennius : fuſo ſangui*ne ſacrem . . . .

. . . .

Sacrificulus *Rex appellatur* qui ea ſacra, quæ *facere, reges* ſueverant, facit, *primus memora*tur poſt Reges ex*actos Sicinnius bel*lutus.

FESTUS. Sacrificulus Rex appellatus eſt, qui ea ſacra, quæ Reges facere aſſueverant feciſset.

Sacrima appellabant muſtum, quod Libero ſacrificabant [1] pro vineis, &

NOTÆ.

Italiam & tenuiſſe loca quę nunc urbi vicina ſunt : & ex eo populos ducentes originem ſacranos appellatos. Nam ſacrati ſunt matri Deum Corybantes. Alii ſacranas acies Ardeorum volunt, qui aliquando quum peſtilentia laborarent, nec ſacrum voverunt : unde ſacrani dicti.

Sacrata leges,] Ex veterum lectione ſatis conſtat ſacratas leges eas eſſe non ſolum quibus ſancitum erat ut qui adverſus eas fecerit, alicui Deorum ſacer eſſet, ſed eas etiam quas plebs jurata in monte ſacro ſciverit. Quamvis utrum una tantum lex, an plures in eo monte latæ fuerint, incertum ſit. Lege infra, *alicui Deorum ſit cum familia.*

Sacrem porcum.] Varro de r. r. lib. II. cap. 1. *Fere ad quatuor menſes a mamma non disjunguntur agni : hædi tres, porci duo, e queis quoniam puri ſunt ad ſacrificium, ut immolentur, olim appellati ſacres. Quos appellat Plautus cum ait : quanti ſunt porci ſacres ?* Idem cap 4. *Cum porci depulſi ſunt a mamma, a quibuſdam delici appellantur, neque jam lactentes dicuntur qui a partu decimo die habentur puri ; ab eo appellantur ab antiquis ſacres, quod tum ad ſacrificium idonei dicuntur primum, itaque apud Plautum in Menæchmis, cum inſanum quem putat, ut videtur in oppido Epidamno, interrogat, quanti hic porci ſunt ſacres ?* Porcos illos ſacres Græci vocant χοίρα μυστηρικὰ Ariſtoph. Et inde etiam patet cur *ſacris* de hoſtia dicatur

Sacrificulus.] Rex abſolute dicebatur.

Sacrima.] Quod de muſto libabant poſteaquam polluxerant eas confectiones quæ vocabant ſuffimenta, ex faba, milioque molito, mulſo ſparſo : quæ diis eo tempore dabantur, quo uvæ calcatæ prelo præmebantur. Vide in voce *calpar.* a *ſacer, ſacrimum* quod multum illud ſacrum eſſet. Gloſſ. Sacrima, ἀπαρχὴ γλεύκους. præmetium, ὁ ἀπὸ θερισμοῦ Δημητρι θυσία

1. *Pro vineis.*] Lege cum Scaligero pro *tinis*. Tinæ veteribus vaſa erant ad vinum reponendum. Varr. de vit. P. R. lib. I *Antiquiſſimi in conviviis utres vini primo, poſtea tinas ponebant* Sed ex ſchedis legendum *uvis*. Vide infra.

Digitized by Google

vaſis, & ipſo vino conſervandis. ſicut præmeſſum de ſpicis, quas primum meſſuiſſent, ſacrificabant Cereri.

Sacrificium quod pro uvis primis fieret *appellabatur ab antiquis* ſacrima: eſt *autem, ut Ælius Stilo & Cloatius* dicunt *muſtum indit*um in amphoram *liberalibus ſacrifici* cauſa pro *uvis & vino*, quæ quaſi ſacra *ſunt, cum Libero* fit, ut *præmetium cum Cereri* FESTUS.

Sacroſanctum dicitur, quod jurejurando interpoſito eſt inſtitutum, ſi quis id violaſſet, ut morte pœnas penderet. cujus generis ſunt Tribuni plebis, Ædileſque ejuſdem ordinis. quod affirmat M. Cato in ea, quam ſcripſit Ædilis plebis ſacroſanctos eſſe.

Sacroſanctum dicebatur, quod jurejurando interpoſito erat inſtitutum, ut qui violaſſet, morte pœnas penderet. PAULUS.

Sæculares ludi apud Romanos poſt centum annos fiebant quia ſæculum in centum annos extendi exiſtimabant.

Seculares ludi Tarquinii Superbi regis *in agro ſunt primum facti, quem* Marti conſecravit *P. Valerius poplicola* Cos. quod populus Roma- FESTUS.

NOTÆ.

Sacrificium quo.] Ait Feſtus ex Ælio & Cloacio ſacrimam eſſe muſtum quod in amphoram inditum Liberalibus Libero dabatur, quo & uvæ vindemia reliquæ & vinum reliquum ſacra eſſe deſinerent, ut Calpari, totum vinum diffuſum. Et præmetio, ſeges reliqua. Vide *Calpar.* Adi & Arnobium lib. 7. ubi Trebatii juriſconſulti verba refert.

Sacroſanctum] Sacroſanctum quid fiebat, tum religione, tum lege. Religione, quia certis ad hoc cerimoniis opus erat, ut jure jurando, &c. Lege autem, quia hac ſanciebatur ut ſacer eſſet qui ſacrum violaſſet, ſive nocuiſſet cui hac lege non liceret. Liv. lib. 3. ſect. 55. *Ipſis quoque tribunis, ut ſacroſancti viderentur (cujus rei prope jam memoria aboleverat) relatis quibuſdam ex magno intervallo Cerimoniis renovarunt: & cum religione inviolatos eos, tum lege etiam fecerunt ſanciendo ut qui Tribunis plebis, ædilibus, judicibus, decem-viris nocuiſſet, ejus caput Jovis ſacrum eſſet: familia ad ædem Cereris, liberi, liberaque venum iret. Hac lege Juris interpretes negant quemquam ſacroſanctum eſſe, ſed caput ejus qui eorum cuiquam nocuerit, ſacrum eſſe, id ſanciri.* Porro juramentum quod intercedebat, tale fuiſſe patet ex Dionyſ. Halicar. lib. 6. Jurabant per ſacra omnia ſe poſteroſque ſuos hanc perpetuo legem obſervaturos: addita execratione, ut qui legi parerent, ita Deos ſuperos atque inferos propitios haberent: qui non parerent, infeſtos.

Sæculares ludi] *Poſt centum annos fiebant.* Hic Feſtum ſequitur Paulus; ſed a Verrio diverſus abit: Verrius enim ut patet ex. vet. Horat. Interprete ludos ſæculares poſt decem & centum annos fieri fuiſſe ſolitos docet. Quod & verum eſſe probant quindecim virum commentarii, & carmen Sibyllinum quod apud Zoſimum legitur.

Ἀλλ' ὁπόταν μήκιστος ἵκῃ χρόνος ἀνθρώποισι
Ζωῆς, εἰς ἐτέων ἑκατὸν δέκα κύκλον ὁδεύων.

Id eſt:

Sed quando longiſſimum venerit tempus hominibus
Vivis, per annorum decem & centum orbem recurrens.

Idem etiam ſpatium iis aſſignat Hor. in ſuo carmine ſæcul.

Certus undenos decies per annos
Orbis, ut cantus referat, ludoſque
Ter die claro totieſque grata
Nocte frequentes.

Sæculares ludi Tarquinii ſuperbi regis.] Quæ hic de campo Martio, de loco in eo, qui Terentum appellabatur, de ara quæ a populo Rom. in bello contra Albanos Diti ac Proſerpinæ dicata, ſub

nus in *loco illo antea repertam* aram quoque Diti ac *Proſerpinæ conſecraverat in* extremo Martio *Campo, quod Terentium* appellatur, demiſſam *infra terram pedes fere* viginti, in qua *pro malis avertendis populus* R. facere ſacr*a ſolitus erat. Ludos poſtea Sæculares* & nonagenſi*mo quoque anno facere ibi cæpit* Popilio Lænate *Duum-Viro ſacrorum, in quib. h*oſtiis furuis eſt *operatas tribus diebus totidemque* noctibus ac de*inde inſtitutum eſſe* centum poſt annos ut *fierent. Unde videntur* Sæculares appell. *quod centum annorum ſpacium* ſæculi habetur.

Sagaces appellantur multi, ac ſollertis acuminis. Afranius in Brundiſina: Quis tam ſagaci corde, atque ingenio unico. Lucretius lib. 11. Nec minus hæc animum cognoſcere *poſſe ſagacem. ſagacem* etiam canem *dixit* . . . .

. . . . invictus can*is ſagax validis v*iribus fretus: *ſaga quoque dicitur* mulier per*ita ſacrorum & vir* ſapiens pro*ducta prima ſyllaba*, forſitan prop*ter ambiguitatem* evitandam.

PAULUS. Sagaces appellantur ſollertis acuminis. unde etiam canes indagatores ſagaces ſunt appellati. Saga quoque dicitur mulier perita ſacrorum, & vir ſapiens, producta prima ſyllaba propter ambiguitatem evitandam.

Sagmina dicebant herbas verbenas. quia ex loco ſancto arcebantur legatis proficiſcentibus ad fœdus faciendum, bellumque indicen-

NOTÆ.

terram ad altitudinem pedum viginti defoſſa eſt, de hoſtiis furvis, de tribus diebus ac noctibus, fuſe perſequitur Zozimus, cujus ope ruderum iſtorum lapides fere omnes redivivos excitaram. Varro lib. 1. de ſcenicis Origin. *Cum multa portenta fierent & murus ac turris quæ ſunt intra portam Collinam & Eſquilinam de cælo eſſent tacta, & ideo libros Sibyllinos 15. viri adiiſſent, renuntiarunt ut Diti patri ac Proſerpinæ Ludi Tarentini in Campo Martio fierent, & hoſtia furva immolarentur.* Verba illa, *ludos poſtea ſæculares facere ibi cæpit & nonageſimo &c.* Mutila eſſe docet vel illud &, & ipſa hiſtoriæ fides. Lege: *Cæpit ducenteſimo & nonageſimo quoque anno.* Etſi ſcribere debuerat *ducenteſimo & nonageſimo ſeptimo.* Tunc enim Popilius Lænas duumvir fuit ſacrorum faciendorum. In fine cum ait Feſtus inſtitutum fuiſſe centum poſt annos ut fierent, a Verrio etiam recedit, qui, ut ſupra in epitome docuimus, poſt decem & centum factos dicit.

Sagaces appellantur.] Cicero lib. 1. de Divinat. cap. 31. *Sagire enim ſentire acute eſt, ex quo ſagæ anus, quia multa ſcire volunt, & ſagaces dicti canes, &c.* Vide *præſagire.* Verſus ille *invictus canis* ſic forte legendus.

Invictus canis atque ſagax & viribus fretus.

Vel, *Invictuſque, ſagax, validis & viribus fretus.*

Neceſſario enim vel *canis* abundat vel *τὸ validis.* Prius malo. Infra: *Saga quoque dicitur mulier perita ſacrorum & vir ſapiens, &c.* inauditum eſt virum ſapientem *ſagam* dici. Quare ſupplendum: *Et ſagus vir ſapiens*, &c.

Sagmina.] Liv. lib. 30. cap. 43. Feciales quum in Africam ad fœdus feriendum ire juberentur, ipſis poſtulantibus *ſenatus-conſultum in hæc verba factum eſt, ut privos lapides, ſilices privaſque verbenas ſecum ferrent: uti prætor Rom. his imperaret ut fœdus ferirent, illi prætorem ſagmina poſcerent. Herba id genus ex*

dum.

dum. vel a faciendo, id eſt confirmando. Nævius: [1] Scabos, atque verbenas ſagmina ſumpſerunt.

Sagmina vocantur verbenæ, id eſt herbæ puræ, quia ex loco ſancto arcebantur a Conſule, Prætoreve, legatis proficiſcentibus ad fœdus faciendum, bellumque indicendum, vel ab ſanciendo, id eſt confirmando. Nævius: Jus ſacratum Jovis jurandum ſagmine. Festus.

Salaciam dicebant deam aquæ, quam putabant ſalum ciere, hoc eſt mare movere. ([2] unde Ovidius: Nymphæque ſalaces.) quo vocabulo poetæ pro aqua uſi ſunt. Pacuvius, Hinc ſævitiam Salaciæ fugimus. Paulus.

Salacia dicta eſt quod ſalum ciet, an*tiquos autem ait eo* vocabulo poe*tas pro aqua ipſa uſos eſſ*e. Pacuvius *in* . . . . *Hinc ſævit*iam Salaciæ *fugimus letique mu*nere veſcimur *Cereris, poſt: Condor thala*mo *nemo* ut me *tunc inde qu*a*at abducere mortali*um ſeptam *circummoero*. Festus.

Salaria via Romæ eſt appellata, quia per eam Sabini ſal a mari deferebant. Paulus.

*Sal*ariam viam *incipere ait a porta*, quæ nunc Col*lina a colle Quiri*nali dicitur. *Salaria autem propterea* appellabatur *quod impetratum fuerit* ut ea liceret *à mari in Sabinos ſ*alem portari. Festus.

Salentinos a ſalo dictos. Cretas, & Illyrios, qui cum Locrenſibus navigantes ſocietatem fecerint ejus regionis Italiæ, quam *dicunt ab eis*. Salentini a ſalo ſunt appellati. Paulus.

Notæ.

arce ſumptum dari fecialibus ſolet. Sagmina a ſanciendo quaſi *ſancimina.*

1. *Scabos atque verbenas*] Mirum alium verſum Nævii a Feſto, alium a mutilatore citari. Legendum vero: *Scopas, atque verbenas* Nam ſcopæ in ſacris dicuntur apud Plin. & alios, verbenæ. Gloſſarium: Sagmina, θαλλοί, σπονδεῖα ἀρχῆς. Lege: Sagmina, θαλλοί, σπονδεῖα. Sagminarius, σπονδειάρχης. Sed præſtat legere *ſcapos*. Scapi ſunt θαλλοί. Apulejus lib 11. *Thallos, verbenas, corollas ferentes.* Quin ſcapum cæpæ Columella thallum vocat. Scal.

Salaciam dicebant deam aqua] Gloſſ. Salacia ἀμφιτρίτη, νηρηΐς. Salacia a ſalo ciendo, & recte exprimit Homeri ἁλοσύδνην quæ ſimiliter παρὰ τὸ τὴν ἅλα σεύειν a commovendo mari. Homero autem Oloſydne modo Amphitrites, vel Nereidum unius, modo Thetidis epitheton eſt.

2. *Vnde Ovidius, Nymphaque ſalaces.*] Ridiculum cum ſalax non ſit ſalacia. Hoc a barbato mutilatore huc intruſum.

Salaria via.] Quæ a porta Collina mittit in Sabinos, unde *Salariam Collina porta* vocat Tacit. Ejus meminit Liv. lib. 7. cap. 9. *Galli ad tertium lapidem Salaria via trans pontem Anienis caſtra habuere* De ea ſic Strab. lib. 5. Ἔστρωται δὲ δι' αὐτῶν ἥ τε Σαλαρία ὁδὸς οὐ πολλὴ οὖσα εἰς ἣν καὶ ἡ Νωμεντανὴ συμπίπτει κατὰ Ἠρητὸν τῆς Σαβίνης κώμην ὑπὲρ τοῦ Τιβέρεως κειμένην, ὑπὲρ τῆς αὐτῆς πύλης ἀρχομένη τῆς Κολλίνης. *Strata eſt per eos (Sabinos). via ſalaria, non longa, in quam Nomentana incidit apud Eretum Sabinorum vicum ſupra Tiberim, ab eadem porta incipiens collina.*

Salentinos.] Ait Feſtus Cretas & Illyrios quod per mare errarent, Salentinos dictos, & poſtea ſocietate facta cum Locrenſibus, Italiæ appulſos, inde regionem aliquam ſuo nomine dixiſſe, nempe Salentinos campos &c. Verum eſt Ducem Cretenſium Idomeneum per ſeditionem pulſum ad regem Illyriorum

Qqq

FESTUS. Salias virgines Cincius ait eſſe conductitias, quæ ad Salios adhibeantur cum apicibus paludatæ, quas Ælius ſtilo ſcripſit ſacrificium facere in regia cum Pontifice paludaras cum apicibus in modum ſaliotum.

Salicem idem virgulti genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate creſcat, ut ſalire videatur.

Salinum in menſa pro aquali ſolitum eſſe poni ait cum patella, quia nihil aliud ſit ſal, quam aqua. ſalinum cum ſale in menſa ponere figulis religioni habetur, quod quondam in Eſquilina regione figulo, cum fornax plena vaſorum coqueretur, atque ille proxime eam convivatus, ſuper modum potus ſomno eſſet oppreſſus cum convivis ſuis, prætetiens quidam petulans oſtio patente ex menſa ſalinum conjecit in fornacem, atque ita incendio excitato, figulus cum ſuis concrematus eſt.

Salios a ſaliendo, & ſaltando dictos eſſe, quamvis dubitari non debeat, tamen Polemon ait Arcada quendam fuiſſe nomine ſalium, quem Æneas a Mantinea in Italiam deduxerit, qui juvenes Italicos ἐνόπλιον ſal-

NOTÆ.

veniſſe, a quo acceptis copiis, cum Locrenſibus pleriſque profugis conjunctus, & amicitia per ſimilem cauſſam ſociatus, Locros appulit, ubi Locri illi Italiæ à priotibus Locris Ozolis ſive Opuntiis Idomenei Comitibus dicti, Marcianus Heracleota:

Εἰσὶν δ' ἄποικοι τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν.
Ἔνιοι δὲ Λοκρῶν φασὶ τῶν ἐν Ὀζολαῖς.
Sunt enim coloni Opuntiorum Locrorum.
Quidam dicunt Locrorum Ozolarum.

A Locris in Japygiam devenit, ubi Salentini, unde Strabo lib. 6. τοὺς δὲ Σαλεντίνους Κρητῶν ἀποίκους φασίν. *Salentinos Cretenſium colonos eſſe dicunt.* Utrumque ſic Virgil. lib. 3. Æneid.

Hic & Naritii poſuerunt mœnia Locri
Et Salentinos obſedit milite campos
Lyctius Idomeneus

Sed de Salentinorum nomine amplius quærendum.

Salias virgines.] Nullæ erant Saliæ vigines; ſed ſi quando opus eſſet virgines Saliorum ſacris admoveri, tum illæ dicebantur Saliæ, dum ſaliis præſto erant: de apicibus ſuo loco dictum.

Salicem.] *Idem*, de Vettio, ut jam ſæpe. Salix autem a ſaliendo quod & Servio probatur, Eclog. 1. *Salicti*, inquit, *virgulti genus, dictum eo quod ſalit ac ſurgit cito.* Illud improbat tamen Feſtus, neque injuria, quippe qui ſentiat ſalicem a Græco dici nempe ab ἑλίκη, at Elice ab ἑλίσσειν, πλίκειν, quod ſit flexibilis, tortilis. Nihil certius.

Salinum in menſa.] Quia Salinorum impoſitione ſacra fiebant menſæ, Arnob. lib. 11. *Sacras facitis menſas ſalinorum appoſitu & ſimulacris Deorum.* Vide in *menſa*. Et inde eſt cur figuli Salinum in menſa ponere vetiti ſint, ne ſcilicet iretum, uti ſemel factum eſt, cum prætereuntis cujuſdam petulantia, ſalinum e menſa figuli in fornacem conjectum fuit, polluta religione, ſimili pœna incuriam luerent.

Salios.] Gloſſæ: Salius: ἱερεὺς ὁ τὰ δόξαντα ὅπλα ἐπιμελούμενος, ὑμνῳδός, ἀγώνιος. *Qui cœlo delapſa arma curat, cantor. ſacerdos.* Salii etiam erant cognomento Collini & Agonenſes, item quod vulgare non eſt, Pallorii & Pavorii. Servius: *Duo ſunt genera Saliorum, ut in ſaliaribus carminibus invenitur, Collini & Quirinales a Numa inſtituti, ab Hoſtilio vero Pavorii & Pallorii.* Hæc ille. Quos quirinales hic vocat, ſunt, qui aliter Agonenſes, Nam & mons Quirinalis dicebatur Agonalis. Scal. Salii ſunt ὀρχησταί A Salio, ſalius, ut a *condo*, *condus*: a *mergo*, *mergus*. Inde *Saliares inſulæ* Plinio ὀρχηστρίδες, χορευτίδες. Salmaſ. Saliorum origo incerta A ſalio Arcade: alii a Numa inſtitutos ferunt. De Ænea habet Pole-

tationem docuerit. At Critolaus [1] Saonem ex Samothrace cum Ænea deos Penates qui Lavinium tranſtulerit, Saliare genus ſaltandi inſtituiſſe a quo appellatos Salios, [2] quibus per omnis dies, ubicumque manent, quia amplæ ponuntur cænæ, ſi quæ aliæ magnæ ſunt, [3] Saliares appellantur.

Salmacis nomine nympha Cæli, & Terræ filia fertur cauſa fontis Halicarnaſi aquæ appellandæ fuiſſe Salmacidis, quam qui bibiſſet, vitio impudicitiæ molleſceret, ob eam rem, quod ejus aditus anguſtatus parietibus occaſionem largitur juvenibus petulantibus antecedentium puerorum, puellarumque violandarum, quia non patet refugium. En-

N o t æ.

mon vetus rerum Italicarum ſcriptor: & ab eo Servius: *Alii*, inquit, *dicunt Salium quendam Arcadem fuiſſe, qui Trojanis junctus hunc ludum in ſacris inſtituerit.* De Numa ſcriptores bene multi. Fuere etiam qui a Dardano inſtitutos dicerent. Item qui a Morrio quodam Vejentanorum rege. Ut ut ſit, inſtituti fuere ad imitationem Curetum qui primi ἐν ὅπλοις ὄρχησιν ſaltarunt in monte Ida. De quo Callimach. hym. in Jovem.

1. *Saonem.*] Forte *ſalonem.*

2. *Quibus per omnes dies ubicumque manent.*] Hæc præclaram continent antiquitatis cognitionem. Quæ ut intelligantur ſciendum eſt olim ex inſtituto Numæ ancilia ſingulis annis menſe Martio e ſacrario Martis moveri ſolita, perque dies plurimos circumferri. Ideoque per urbem diſpoſita ſacraria, quo ſe Salii de nocte reciperent, donec urbe confecta in ſacrarium Martis redirent, ibique ancilia conderent, quæ ſacraria proprie *manſiones* dicebantur, nempe ſtationes nocturnæ. *Manere* enim, ut optime olim magnus Salmaſius apud Julium Capitolinum, eſt pernoctare, cubare. Ait igitur Feſtus, Saliis per omnes feſtos dies ubicumque pernoctarent amplas fuiſſe cœnas appoſitas, & inde magnificas alias quaſlibet coenas ſaliares etiam dictas. Poſt duos annos quam hæc notaveram, in manus meas primum venerunt libri quatuor obſervationum Gisberti Cuperi, quos dum ego cum magno fructu, nec minori voluptate pellego, incidi in eumdem hunc Feſti locum, quem optime habuit, dum inſcriptionem iſtam ex Grutero pag. 183. egregie illuſtrat:

MANSIONES. SALIORUM. PALATINORUM. A. VETERIBUS.
OB. ARMORUM. ANNALIUM.
CUSTODIAM. CONSTITUTAS.
LONGA. ÆTATE NEGLECTAS.
PECUNIA SUA. REPARAVERUNT.
PONTIFICES VESTÆ. V. V. C. C.
PRO. MAGISTERIO
PORTI. ACILLII. LUCULLI.
VITRASI PRÆTESTATI
V. V. C. C.

Ibidemque monet Torrentium & Neapolim Horatii interpretes hunc Feſti locum aliter laudaſſe, nempe: *quibus per omnes ſacrorum dies*, ſed ſine MSS. auctoritate, quare ipſe literula addita, legebat, *per ominis dies.* Ominoſi enim dies quibus movebantur ancilia, unde in Calendario. 1 Kal. Mart. *Anciliorum feſtum, nec nubere bonum, quouſque condantur.* Sane ſæpius in veteribus libris τὸ *ominis* in *omnis* degeneravit.

3. *Saliares appellantur.*] Horat. Od. 37. lib. 1.

— — — Nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum,
Tempus erat dapibus, ſodales.

Hoc eſt, delicatis & opiparis, ut erant cœnæ ſaliares, quarum nidore ictus olim Tib. Claudius, cum in Auguſti foro cognoſceret, deſerto tribunali, aſcendit ad ſacerdotes unaque diſcubuit.

Salmacis] Cui non audita eſt obſcenæ Salmacis undæ? Vide tamen, ſi lubet

Digitized by Google

nius. [1] Salmaci da ſpolia ſine ſanguine, & ſudore.

Saltum Gallus Ælius libro ſecundo ſignificationum, quæ ad jus pertinent, ita definit [1] Saltus eſt, ubi ſilvæ, & paſtiones ſunt, quarum cauſa caſæ quoque. Si qua particula in eo ſaltu paſtorum, aut cuſtodum cauſa aratur, ea res [2] non peremit nomen ſaltui. non magis, quam fundi, qui eſt in agro culto, & ejus cauſa habet ædificium, ſi qua particula in eo habet ſilvam.

Salva res *eſt dum ſaltat ſ*enex, quare paraſiti Apollinis in ſcena dictitent, cauſam Verrius in libro quinto, quorum prima eſt P littera red-

Notæ.

Ovid. Metam. 4. verſ. 285. Strabonem lib 14. & Vitruvium lib. 2. cap 8.

1. *Salmaci da ſpolia.*) Videtur Feſtus vel Verrius in Ennio disjunctim legere: *Salmaci da ſpolia ſine ſudore & ſanguine.* Atqui potius videbatur conjunctim. Vetus Gloſſarium *Salmacidus*, ἁλμυρός. *Salmacidum*, ἁλμυρόν. Salmacia aqua: ἁλμυρὸν ὕδωρ. Ergo ſpolia, quæ incruenta ſunt καὶ ἀναιμωτὶ, καὶ ἀκονιτὶ parta, elegantiſſime Salmacida ut diluta, non cruenta vocat, ut anno ſuperiore notavimus in lectionibus Auſonianis: Et ſi quis Ciceronis verba in lib. de officiis conſideret ubi hæc Enniana citantur, non aliter legendum eſſe quam *Salmacida* animadvertet. Hæc Scalig. Sed pace tanti viri dixerim, diviſim potius *Salmaci, da ſpolia &c.* legendum eſt quod & doctiſſimum Voſſium video voluiſſe. Imo quod nemo monuit, & ſic Ciceronem legiſſe ex loci ipſius lectione. Certum eſt. En tibi locum ipſum, nam pretium eſt moræ, ex lib. 1 de off. *Intelligendum eſt autem, cum propoſita ſint genera quatuor, e quibus honeſtas officiumque manaret, ſplendidiſſimum videri, quod animo magno elatoque, humanaſque res deſpiciente factum ſit. Itaque in probris maxime in promptu eſt, ſi quid tale dici poteſt:*

Vos etenim juvenes, animum geritis muliebrem
Illa virago viri.

Et ſi quid ejuſmodi:

Salmaci da ſpolia, ſine ſudore & ſanguine.

Ubi ſi conjunctim *Salmacida*, legit Cicero, aliter ſe res habebit quam voluit, neque enim in probris videri queant ſpolia Salmacida, hoc eſt, incruenta. At diviſim *Salmaci, da ſpolia ſine ſudore & ſanguine*, illud vero in probris maxime, cum *Salmacidis* nomine homo mollis compelletur, ſpoliaque ſine ſudore & ſanguine dare jubeatur. Huc accedat quod Gloſſarium cujus auctoritate maxime nititur Scaliger, in hac voce corruptum eſt. Neque enim *Salmacidum* eſt ἁλμυρόν, ſed *ſalinacidum* ut optime animadvertit magnus Salmaſius. En tibi ejus verba, nimirum *ſalinacida* ſunt dicendæ non *ſalmacida*, ut perperam hodie paſſim hoc nomen ſcribitur. Salinacidæ non ſunt ſimpliciter ἁλμυρίδες aut ἁλυκίδες ut Græci vocant fontes ſalſos, ſed acidæ ſimul & ſalſæ. Acidæ nimirum ſalinæ & in gloſſario, corrigendum *Salinacidum*. Neque tamen eſt ἁλμυρόν, ſed ὀξαλμυρὸν &c. Deinde & pravo judicio utuntur viri docti qui in verſu Ennii conjunctim legunt *Salmacida ſpolia*, cum de viro molli & Salmacide loquatur qui daret ſpolia de ſe hoſtibus ſine ſanguine & ſudore.

Saltus] *Quos agros non colebant propter ſylvas, aut id genus ubi pecus poſſit paſci, & poſſidebant, ab uſu ſuo ſaltus nominarunt. Hæc etiam Græci τὰ ἄλση καὶ νομὰς, noſtri nemora* Varr lib. 4 de L. L. Saltus, locus paſcuus & ſylvoſus καὶ ἀνήροτος. Tamen ſi qua particula in eo aretur, non ideo ſaltus, ut nec fundus, qui ager cultus eſt, fundi nomen amittit, ſi in quadam ſui parte ſylvas habeat,

1. *Non peremit nomen ſaltus*] Lege *non peremit nomen ſaltui*. Ἀρχαϊκῶς, pro *ſaltus*: ſunt enim verba Ælii Galli. Scalig.

Salva res eſt] Paulo aliter Serv 3. Æn. *Cum*, inquit, *iracundia matris Deûm Ro-*

didit. [1] quod C Sulpicio, C. Fulvio Conſulibus, [2] M. Calpurnio Piſone Prætore Urbis faciente ludos ſubito ad arma exierint, nuntiato adventu hoſtium, victoreſque in theatrum redierint, [3] ſoliciti, ne intermiſſi religionem adferrent, inſtaurandique eſſent, inventum eſſe ibi C. Pompinium libertinum mimum magno natu, qui ad tibicinem ſaltaret. Itaque gaudio non interruptæ religionis editam vocem nunc quoque celebrari. At in hoc libro refert Sinnii Capitonis verba, quibus [4] eos ludos Appollinares Claudio, & Fulvio Conſulibus factos dicit ex libris Sibyllinis, & vaticinio Marcii vatis inſtitutos, nec nominatur ullus Pomponius, ridiculeque de appellatione paraſitorum Apollinis hic cauſam reddit, cum in eo prætermiſset. Ait enim ita appellari, quod C. Volumnius, qui ad tibicinem ſaltarit, [5] ſecundarum partium fuerit, qui fere omnibus mimis paraſitus inducatur. Quam inconſtantiam Verrii noſtri non ſine rubore retuli.

Salutaris porta appellata eſt ab æde Salutis, quæ ei proxima fuit. PAULUS.

Salutaris porta appellata eſt ab æde ſalutis quod ei proxima fuit. alii [1] *ob ſalutationes.* FESTUS.

NOTÆ.

mani laborarent, & eam nec ſacrificis, nec ludis placare poſſent, quidam ſenex ſtatutis ludis Circenſibus ſaltavit, quæ ſola fuit cauſſa placationis unde & natum proverbium eſt. omnia ſecunda; ſaltat ſenex. Quamvis hæc alio ex ordine & alia ex cauſſa narretur hiſtoria. Unde patet Servium non ignoraſſe quod hic narrat Feſtus.

1. *Quod C. Sulpicio, C Fulvio Coſſ.*] Cum hi conſules nuſquam reperiantur unice probo Doctiſſ. Anton. Auguſtini emendationem *P, Sulpicio, CN. Fulvio.* Qui conſules fuerunt poſt Ap. Claud. & Q. Fulvium Flaccum qui infra referuntur.

2. *M. Calpurnio Piſone.*] Hunc *Cajum*, non *Marcum* vocat Liv.

3. *Soliciti, ne intermiſſi religionem adferrent.*] Piaculum enim erat non ſolum ſi incepti ludi alicujus rei interventu interpellarentur ſed etiam ſi ſubito Ludius conſtitiſſet. Arnobius: *Commiſſum ſtatim omnes in religiones clamatis ſacras, ſi ludius conſtitit, ſi tibicen repente conticuit.* Scal.

4. *Eos ludos Apollinares Claudio, & Fulvio C.*] His Coſſ. ludi Apollinares primum facti ſunt Liv. 27 ſect. 2. *Ludi Apollinares Q. Fulvio, Appio Claudio Coſſ. a P. Cornelio Sulla pratore urbis primum facti ſunt.* De Ludis Apollinaribus in *Apollinares* dictum eſt.

5. *Secundarum partium fuerit, &c.*] Verum eſt quod hic dicitur in mimis fere ſecundarum partium paraſitos eſſe. Seneca de ira lib. III. *Cœlium oratorem fuiſſe iracundiſſimum conſtat. Cum quo, ut aiunt, cœnabat, in cubiculo lectæ patientiæ cliens; ſed difficile erat illi in crapulam conjecto rixam ejus, cum quo edebat effugere. Optimum judicavit quidquid dixiſſet ſequi, & ſecundas agere. Non tulit Cœlius aſſentientem, ſed exclamavit: dic aliquid contra, ut duo ſimus.* Hic *ſecundas agere* plane eſt *aſſentari, ſupparaſitari.* Atque, quod ille profitetur, *aiunt? ajo Negant? nego* Neque aliud intellexit Horat.

— — *Aut mimum partes tractare ſecundas*

Clamoſi enim inducuntur paraſiti. Gloſſarium: *Secundarius, ſubdiga,* [illegible]. Scal.

Salutaris porta.] Inde & ſalutaris collis qui in colle Quiriuali Varr. 4 de L.L. *Collis ſalutaris quarticeps adverſum eſt Apolinaris ædem & ſalutis,*

1. *Ob ſalutationes.*] A ſalutatione vocata porta ſalutaris. nempe quod ad eam

Vocantur Megaleſia qui nunc ludi ſcenicos *olim dicebant quos* primum fecisſe C. . . . lium M. Popilium. M F. . . . . . *Curules* Ædiles memoriæ *prodiderunt* hiſtorici. Solebant *his prodire mimi* in orcheſtra dum *intus actus fabulæ* componerentur *cum verſibus obſcænis.*

PAULUS. Sambuca organi genus, a quo ſambuciſtriæ dicuntur. machina quoque, qua urbs expugnatur, ſimiliter vocatur. Nam, ut in organo chordæ, ſic in machina intenduntur funes.

FESTUS. Sam*buca organi dicitur* genus. a quo Samby*ciſtria quoque* dicuntur. per ſimilitu*dinem etiam* eam machinam appella*runt qua urbes expugnant.* nam ut in *Organo chorda ſic in* machina funes *intenduntur.*

PAULUS. Samnites ab haſtis appellati ſunt, quas Græci σαυνία appellant, has enim ferre aſsueti erant, ſive a colle Samnio, ubi ex Sabinis adventantes conſederunt.

NOTÆ.

portam, prætor ſalutaretur is qui in provinciam pro prætore aut proconſule exiret. Vide *Prætor*

2. *Vocantur Megaleſia.*] Lege *vocantur Megaleſia nunc quos ludos ſcenicos olim, &c* Verum eſt Megalenſes ludos ſcenicos fuiſſe. Liv. l. 36. ſc. 36. *Ludsque*, inquit, *ob dedicationem ejus* (de æde Idææ matris loquitur) *factis quos primos ſcenicos fuiſſe Valerius Antias eſt autor. Megaleſia appellatos.* Inde Ovid. de iiſdem, *ſcena ſonat, ludique vocant.* — lib 4 Faſt. Verum etiam multo ante ludos Megalenſes Romæ fuiſſe ſcenicos hic aperte Feſtus & Livius lib 7. ſect. 2. *Ludi quoque ſcenici*, inquit, *nova res bellicoſo populo, nam Circi modo ſpectaculum fuerat, inter alia cœleſtis iræ placamina inſtituti dicuntur*: locum integrum adi ut eorum principium videas & incrementum. Ludi ſcenici Romæ primum acti anno ab urbe C. 392. At ludi ſcenici Megalenſes, an. V. C. 549.

C. . . . inm, M Popilium M. F. Supple *C. Atilium, &c.* Ædiles curules curatores erant ludorum ſolennium Ut ex Cicerone & aliis notum eſt. Sed mihi Popilii quem hic Ædilem nominat Feſt. nomen ſuſpectum eſt. Cum nullibi eum cum C. Atilio conjunctum legas Reſcribendum igitur puto, *C. Atilium, L Scribonium Libonem* Nam & hos primos Megaleſia, ludos ſcenicos feciſſe an. v. c 560. tradit Liv. lib. 34. ſect. 54. *Megaleſia*, inquit, *ludos ſcenicos, C. Atilius Serranus, L. Scribonius Libo Ædiles Curules primi fecerunt.* Quanquam & ibi etiam ſui oblitum fuiſſe Livium puto: jam enim undecim annis ante Ædilitatem Atilii & Scribonii Libonis, Megaleſia Romæ acta fuerant, cum ſcilicet Idæa mater in Palatium fuit perlata, Ædilibus Curulibus, ni bene fallor, Cn. & L. Corneliis Lentulis. Vide illum lib. 29. ſect. 11. 13. & 14.

Sambuca.] A Syriaco *Sabbeca* organi Muſici genus proxime ad ā πυ ſimilitudinem: unde Sambucitræ Plauto dicuntur mulieres quæ eo canunt, Sambuciſtriæ Livio. Ab ejus ſimilitudine turris obſidionalis infera regione occultans muralem arietem, mediis tabulatis ſagittarios, ad depellenda muralia præſidia: ſupero tabulato pontem inferne affixum, ſuperne funibus aut catenis penſilem in murum demittens, quo trajiciant armati ad occupanda mœnia, Sambuca dicta eſt, quod crebri funes penſilis pontis, Sambucæ chordas referant. Vide Polybium lib 8

Samnites ab haſtis quas Græci σαύνια.] Inde *Saunitæ* Græcis dicti *ſunt σαυνῖται*, Latini υ mutato in *m ſamnitas* dixerunt alii a colle ſamnio, quem a Sabinis ejecti cominio Caſtronio Duce occuparunt, dictos fuiſſe Hanc hiſtoriam narrat Strabo lib 5. Qui tamen aliquatenus a Feſto diverſus abit. Et a Sabinis Samnites ortos

Samnitibus nomen *factum ab haſtis*, propter genus *haſtæ, quod σαυνία* appellant *Græci. alii aiunt*: Sabinis vere *ſacro voto hoc genus* hominum *extra fines ejectum* Comio Caſtronio *duce occupaſſe* collem, cui nomen *ſamnio, à quo ſamnites.* FESTUS.

Sanates dicti ſunt qui ſupra, infraque Romam habitaverunt, quod nomen his fuit, quia, cum defeciſſent a Romanis, brevi poſt redierunt in amicitiam, quaſi ſanata mente. Itaque in duodecim cautum eſt, ut idem juris eſſet Sanatibus, quod fortibus id eſt bonis, & qui numquam defecerant a populo Romano. PAULUS.

Sanates quaſi ſanati appellati *id eſt ſanatæ mentis.* Sulpicius *autem Rufus ſanates*, & Opillius *Aurelius exiſtimant* dici inferioris *loci gentes* ut Tiburtes *& alios, qui cum* populo Tiburte *habitarunt in agro* Tiburti, id *eſt peregrinos inf*erioriſque loci *genses, itaque ſcriptum eſt* in XII. *nexo, ſolutoque* forti ſanati*que, idem ius eſto.* id eſt honor, *quod & peregrino.* qui & in*feriorum coloniarum*, quæ ſunt *deducta in Priſ*cos Latinos, *quas Priſcus rex in* egerit ſecundum *maro ſupra & in*fra Romam in *civitates Latinorum*, eoſque ſanatis *propserea quod* præter opinio*nem, eos paravi*ſſet ſanaviſſetq. *& cum ois* pa*ciſ*ci potuiſſet, no*minavit, ut ait* Cincius libro II. d*e officio juriſ*conſulti. ne Valerius *quidem Meſſala* in XII. explanati*one id omiſit, qui ta*men in eo libro, quem *do dictis in*volute inſcribit for*tis & Sanatis* duas gentis finitim*as eſſe ait, de quib. l*egem hanc inſcrip*tam eſſe qua cautum* uti id jus mani*feſto, quod* P. R. haberent: *neque alios quam for*ctos, & ſana*tes eam legem ſ*ignificare exiſt*imat hoc intellectu*, multi ſunt *quibus quod alias pla*cuit diſpli*ceat poſtea: idroque ait* ſancti forcti *ſignificare ſ*anati inſani. FESTUS.

NOTÆ.

indicat Varr. lib. 6. de L. L *Item oſtendit quod oppidum vocatur Caſſinum Hoc enim a Sabinis orti Samnites tenuerunt, & nunc noſtri.*

Samnitibus.] Quod ait ab haſtis ſauniis Samnites dictos probatur Plinio lib. 3. cap. 12. Sauoia autem illa eraot proprie *veruta* quæ arma ſamnitium fuiſſe Virgilius ionuit, dum *veru ſabellum* vocat, lib. 7. Æneid.

1. *Sabinis vere ſacro voto*] De vere ſacro a ſabiois voto Zizeona apud Nonium: *Quendam Sabini feruntur voviſſe, ſi res communes melioribus locis conſtitiſſet, ſe ver ſacrum facturos.* Et Strabo extremo lib. 5. Cæterum, inquit, de Sabinis hoe oarratur Sabioi diuturoo bello eum Umbris conflictati, vovetuot, ut Græcorum quidam, ſe ejus anni fœtus Deo ſacraturos. Cum igitur hoſtes viciſſent, ut votum ſolvereot, ejus anni proveora partim immolaruot, partim Deo cooſeciaruot. At ioſecuta ſterilitate, quidam retulit, prolem quoque fuiſſe dicaodam. Cui obtemperantes Sabini eodem anno geoitos ſuos Marti conſecrarunt, &c. Porro ver ſacrum, ἱερὸν ἔαρ Græcis dicitur non ἱερ quod certe ootatum oportuit

Sanates quaſi ſanati] Vide *Horctum.* Iofra poſt legem 12. tabularum *Nexo ſolutoque forti, ſanatique idem jus eſto, id eſt honor* Emenda: *id eſt, bono.* Quæ ſunt veiba Feſti ioterpretaotis veiba legis: *Idem jus eſto forti*, id eſt, bono. *Quod ſanati*, id eſt peregrioo. Et jam ſupra docuit *fortem* bonum ſignificare. De coloouis quas Priſeus Tarquinius in Priſcos Latinos deduxit, oihil apud alios auctores legi. Priſci Latini dictæ colo-

Sanctum *ait dici Opilius Aur*elius quod *nec ſacrum eſt, nec religioſum.* at Ælius *Stilo, quod utrumque eſſe* videatur, *& ſacrum ſcilicet & religioſum*; plerique autem *quod ei, qui id violavit,* pœna ſit multa*ve ſancita.* ſed ponitur pro *ſacro tantum. Vnde* & ſanctio dict*a legum: ſancta item* & rogatio, quiq, con*cionem rogavit TR. PL.*

Sandaracam *ait eſſe genus caloris* quod Græci ſ*andicem appellant.* Nævius. [1] Meru*la ſandaracino ore.*

PAULUS. Sandaraca, genus coloris. Nævius: [1] Merula ſandaracino ore.

Sanqualis avis, quæ oſſifraga dicitur. [1]

FESTUS. Sanqualis avis a*ppellatur quæ in com*mentariis augura*libus oſſifraga* dicitur, quia in *ſangi dei* tutela eſt.

Sanqualis porta *appellata eſt ab avi ſanquali,* ideoque eodem eſt nomine, *quo avis ipſa appellatur.*

PAULUS. Sanqualis porta appellatur proxima ædibus Anci.

Saperda, genus peſſimi piſcis.

FESTUS. *Saperda* genus peſſimi pi*ſcis, ſapientem etiam* ſignificat *cum ait* [2] *Varro: Belli feſtini* ſaperdæ, cu*m ſimus omnes.*

NOTÆ.

niæ quæ a Latino Sylvio deductæ. Vide *Priſca.*

Sanctum.] Sanctum, inquit, ponitur tantum pro eo quod ſancitum eſt, unde & legum ſanctiones, & ſanctæ rogationes & Tribunus plebis qui concionem rogavit ſanctus dicitur. Sanctum proprie, quod nec sacrum eſt nec religioſum, ut ait Opilius. Aliquando tamen quod ſacrum eſt & religioſum, id optime ſanctum dicitur. Vide *religioſum.*

Sandaracam.] Sandaraca ſive ſandyx de Herba & de colore ſive figmento dicitur. Heſych. *Σανδὶξ δένδρον θαμνῶδες, οὗ τὸ ἄνθος χροιὰν ἔχει κόκκῳ ἐμφερῆ, ὡς Σωσίβιος, ἢ φάρμακον ἰσάτεως. Sandyx, frutex, cujus flos ſimilis cocco, vel pigmentum, &c.* Hic enim φάρμακον nihil aliud eſt quam *pigmentum χρῶμα, color.* Uude optime Feſtus *genus coloris.* Nam de pigmento tantum loquitur. De ſandice herba vetuſtiſſimum Gloſſarium, *ſandyx herba tinctura apta, quam vulgus Varantiam vocat* Eamque hodie vulgo infectores *Garantiam* vocant. Eam intelligit Vopiſcus in Divo Aureliano: *Dicitur enim ſandyx Indica talem purpuram facere ſi curetur.* Ubi vide Salmaſium. Et in exercitationibus Plin.

1. *Merula Sandaracino ore.*] Merula roſtrum habet luteum quod poeta *ſandaracinum* dicit, quia ſandaraca etſi facie rubra eſt, colore tamen luteo tingit.

Sanqualis.] Vide *immuſculus*

Sanqualis porta.] Potius ab æde Sanci ſive Sangi dicta *ſanqualis*, quomodo ab ejuſdem Dei tutela oſſifraga avis eodem nomine dicta eſt. De Sango vide in *propterviam.*

Saperda genus piſcis.] Heſych. *Σαπέρδης ὄνομα ἰχθύος, οἱ δὲ πλείχου εἶδος, ἄλλοι ὑπὸ τῶν Ποντικῶν τὸν Κορακῖνον ἰχθύν.* 1. *Saperda nomen piſcis. Alii tarichi genus, alii coracinum piſcem apud Ponticos* Ponticum obſonium & vile vocat Archeſtratus apud Athæneum, quem vide. Inde Perſius ——— *ſaperdam advehe ponto.* Alii aquas dicunt ſalſas. Alii fruſtum tantum cujuſque piſcis ſalſi.

2. *Varro.*] Varronis locus mutilus. Pleniorem & leviter immutatum ſic Nonius. *Saperda*, inquit, *quaſi ſapientes & elegantes Varro modio: omnes videmus nobis eſſe belli, feſtivi, ſaperdæ, cum ſimus σαπροί.* Saperda tamen non pro ſapiente, ut Feſtus, Noniusque interpretantur, ſed pro faceto & ſalſo ut optime monuit doctiſſ. Meurſius Itaque ſenſus verborum ejus: Omnes nobis videmur eſſe belli, feſtivi, ſalſi; cum tamen ſimus ſapıoi, (captavit manifeſto alliterationem) id eſt inſulſi, nec in toto cor-

Sarcito in duodecim Servius Sulpicius ait ſignificare damnum ſolvito præſtato. FESTUS.

Sarcito, damnum ſolvito. PAULUS.

Sardanapalus rex Aſſyriorum fuit unicæ luxuriæ, inter mulieres, epulaſque verſatus ſemper, atque omni tempore.

Sardare, intelligere. Nævius: Quod bruti nec ſatis ſardare queunt.

Sardare intelligere *ſignificat Nævius* belli P*unici libro quo*d bruti nec ſatis *ſardare queunt* . . . . FESTUS.

. . . .

*Sardi venales alius alio nequ*ior. ex hoc natum *proverbium vi*detur, quod ludis *Capitolinis, qui* fiunt [1] a vicinis *prætextatis au*ctio Vejentium *fieri ſolet* in qua noviſſimus *quiſque deter*rimus producitur *a præcone* ſenex cum toga praetexta, bullaque aurea, quo cultu Reges ſoliti ſunt eſſe Etruſcorum, [2] quia Sardi appellantur quia Etruſca gens orta eſt Sardibus ex Lydia. [3] Tyrrhenus enim inde profectus cum magna manu eorum occupavit eam partem Italiæ, quæ nunc vocatur Etruria. [4] At Sinnius Capito ait Ti. Gracchum Conſulem

Notæ.

pore habeamus vel micam ſalis. Nam *ſapra* ſunt quæ ſalis defectu putrueſunt.

Sarcito in duodecim] Verba 12. *Si quadrupes pauperiem faxit, dominus ſarcito, noxave dedito. Item . . . . . . rupitias . . . . ſarcito.* Ubi *ſarcire* eſt detrimentum præſtare, compenſare, a veſtibus ducta metaphora, quæ proprie *ſarciri* dicuntur cum laceræ reficiuntur. Inde *ſarte* in auguralibus eſt pro *integre*. Et *ſarta tecta* in locationibus ſolennia, hoc eſt *integra*. Vide *ſarte*.

Sardanapalus] Juſtio lib. 1. cap. 3. *Poſtremus apud eos*, Aſſyrios, *regnavit Sardanapalus, vir muliere corruptior: ad hunc videndum, quod nemini ante eum permiſſum fuerat, profectus ipſius, Medis præpoſitus, nomine Arbaces, cum admitti magna ambitione ægre obtinuiſſet, invenit eum inter ſcortorum greges purpuram colo nentem, & muliebri habitu, cum mollitia corporis & oculorum laſcivia omnes feminas anteiret, penſa inter virgines partientem* Proverbio locum dedit. Vide Eraſmi adagia: *Sardanapalus*.

Sardare.] Sardare pro intelligere & Sardi intelligentes, callidi. A Sardis populis forte qui verſipelles audiebant.

† . . . . *intelligere* . . .] Schedæ. Sardare *intelligere ſignificat. Novius belli Punici libro . . . . quod bruti nec ſatis ſardare queunt.* Deeſt tantum numerus libri, &c.

Sardi venales.] Ita fere ad verbum Plutarchus in Quæſtionibus Romanis, quæſt. 53.

1. *A vicinis prætextatis.*] Lege, *a vicanis.* Hoc eſt *vicorum magiſtris*, qui, quamvis Magiſtratus non erant, ludos faciebant prætextati, ut ex Cicer. & Livio notum eſt. Vide ſupra in *prætexta*. Nam ex eo loco cognoſces hic *vicanis* non *vicinis* legendum eſſe, & ibi ex hoc vicanos eſſe vici magiſtros. Potes etiam legere: *qui fiunt a vicanis & magiſtris collegii.* Scal.

2. *Quia Sardi appellantur.*] Lego: Qui Sardi appellantur.

3. *Tyrrhenus enim.* [Vide *Tyrrhenos*.

4. *At Sinnius Capito.*] Hæc Capitonis interpretatio ejus auctoritate qui libellum de viris illuſtribus edidit, confirmatur. *Tiberius inquit Sempronius Gracchus, prætor Galliam domuit, conſul Hiſpaniam, altero conſulatu Sardiniam. Tantumque captivorum adduxit, ut longa venditione res in proverbium veniret, Sardi venales.* Hoc proverbio uſus eſt Ci-

Digitized by Google

ſ collegam P Valerii Faltonis Sardiniam, Corſicamque ſubegiſſe, nec prædæ quidquam aliud, quam mancipia captum, quorum viliſſima multitudo fuerit.

Sargus piſcis genus. qui in Ægyptio mari fere naſcitur Lucilius: quem præclarus helops, quem Ægypto ſargus movebit.

PAULUS. Sargus piſcis genus in mari Ægyptio.

Sa riſſa, haſta Macedonica.

FESTUS. Sariſſa eſt haſtæ Macedonicæ genus.

PAULUS. Sarpta vineta putata, id eſt pura facta. unde & virgulæ abſciſſæ ſarmenta. ſarpere enim antiqui pro purgare dicebant.

FESTUS. *Sarpta vinea putata id* eſt pura *facta. Virgula enim reli*ctæ impe*dimento vitibus ſol*ent eſſe, quæ *ideo abſcin*d*untur:* inde etiam *ſarmenta ſcriptores* dici pu*tant. ſarpere enim a*ntiqui pro pur*gare diceb*a*nt.*

Sarpuntur vineæ, id eſt putantur, ut in duodecim: quandoque ſarpta, donec dempta erunt.

PAULUS. Sarra, Tyros inſula.

FESTUS. *Sarra dicebant* quæ nunc Epiros *dicitur* . . . .

. . . .

NOTÆ.

cero Epiſt. 24. lib. 7. *Habes Sardos venales, alium alio nequiorem.* Quare mi nime Meurſio aſſentior qui legebat Sardi, vernales. i. homines nequiſſimi qui vernas & ſervos vincerent, Sardi enim, vetuſtiſſima lingua Latina verſipelles & callidi, a *ſardare*, intelligere, *callere*. Abſque dubio vera eſt Capitonis ſententia.

5. Collegam P Valerii Faltonis.] Falſum eſt Gracchum Faltonis collegam fuiſſe. Gracchus enim & Falto Conſules fuerunt anno DXV. At Gracchus is qui triumphavit, collegas habuit in primo conſulatu C Claudium pulchrum, in ſecundo M. Juventium Thalnam annis DLXXVI. & DXC.

Sargus.] *Præclarus helops* in verſu Lucil. eſt ſplendidus, lucentulus, eadem mente apud Cicer. *Præclara beſtia.* Ibid. *Ægypto ſargus* idem quod apud Plaut. *hoſpes Zachyntho.* Apud Terent. *anus Corynthο.* Apud alios *vinum Leſbo, vinum Chio* ad imitationem Græcorum, οἶνος λεσβίζειν, οἶνος χιάζειν, &c.

Sariſſa.] Σάρισσα, δόρυ μακρὸν εἶδος ἀκοντίου Ἑλληνικοῦ, σπάθη βαρβαρικὴ Μακεδόνος. Heſych. *Sariſſa haſta longa, genus jaculi græcanici, gladius barbaricus Macedones.* Vocem Macedonicam eſſe teſtatur etiam Curt. lib. 9 *Macedo juſta arma ſumpſerat, æreum clypeum, haſtam, quam ſariſſam vocant, læva tenens, dextra Lanceam, gladioque cinctus velut cum pluribus dimicaturus*

Sarpta vinea.] Sarpere eſt *putare* unde *ſarpta vinea*, & *ſarmenta* ſurculi amputati. Et ſarpiculæ falces quibus vites putabantur & arbores. *Sarpas* hodie vocamus: cujus diminutivum ſarpiculæ, ut paviculæ a paviendo. Poſtea ut ſolenne fuit Latinis a mutare in *e* & *i* *ſerpicula* & *ſirpicula* dictæ ſunt pro ſarpiculis. Non igitur ſunt a ſirpando.

Sarpuntur vineæ.] Verba legis 12. *Tignum junctum ædibus vineaque concapis ne ſolvito . . quandoque ſarpta donec dempta erunt.* Malim: *donec dempta eſcit, vinea* ſcilicet. Et ita al. *eſcit, erit.* Alibi. ſenſus eſt vineæ concapes, hoc eſt, tignum quod caput ſuum cum capite vineæ commiſſum habet, non ſoluitur ubi primum ſarpta eſt vinea, donec dempta erit. Ut neque tignum junctum ædibus, niſi cum dirutum caſu aliquo ædificium.

Sarra] Significat Satram, prius inſula cum eſſet, poſtea cum ab Alexandro obſideretur, ἠπειρώθη. Hoc eſt conti-

Sarte ponebant pro integre. ob quam cauſam opera publica, quæ locantur, ut integra præſtentur, ſarta tecta vocantur. etenim ſarcire eſt integrum facere. PAULUS.

Sarte in auguralibus *pro integro* ponitur [1] *ſane ſarteque* audire *videreque ob quam cauſam* opera pu*blica qua locantur ut* integra præ*ſtentur, ſarta tecta vo*cantur, ete*nim ſarcire eſt integrum* facere. FESTUS.

Sas Verrius putat ſignificare eas reſte Ennio, qui dicat in libro primo: Virgines nam ſibi quiſque domi Romanus haber ſas, cum ſuas magis videatur ſignificare. [2] ſicuti ejuſdem libro ſeptimo, fatendum eſt eam ſignificari, cum ait: nec quiſquam philoſophia (quam doctrinam Latina lingua non habet ſapientia, quæ peribetur) Inſomnis vidit prius, quam ſam diſcere cœpit. Idem cum ait ſapſam pro ipſa, nec alia ponir in libro ſexto decimo: Quo res ſapſa loco ſeſe oſtentatque jubet. que. & Pacuvius in Teucro: Nam Teucrum regi ſapſa res reſtibilict.

Sas, ſuas. Ennius: Virgines nam ſibi quiſque domi Romanus habet ſas. PAULUS.
Sam, eam. Idem Ennius: Neque quiſquam philoſophiam 'nſomnis vidit prius, quam ſam diſcere cœpit. Sapſa, ipſa. Idem Ennius: Quo res ſapſa loco ſeſe oſtentat*que jubetque*.

NOTÆ.

tinentem factam eſſe, ἤπειρος enim *continens* eſt. Nota hæc ac celebris hiſtoria. Nomen hoc incognitum fuit Græcis, nam ut Syri ipſi, vocabant *Tyron*. At Phœnices antiquitus *ſor* dicebant. Eorum coloni Chartaginienſes, eadem lingua utentes *ſar* vocarunt. Ab illis didicerunt Romani. Unde Ennius Pœnos *Sarra* oriundos dicit, hoc eſt, Tyro. Obſoleſcente Hebraiſmo, quod fuerat idioma Phœnicum, ſyri pro *ſor*, τυρ dixerunt, primum quia *ſade* & *ſin* literas mutant in ταυ. Deinde quia ipſi non utuntur *o*, ſed pro ea *u* ſolent uſurpare. Scal A Sarra, Sarranus hoc eſt, Tyrius. Virg *Sarrano dormiat oſtro*

Sarte ponebant pro integre.] Sarta tecta Græcis oratoribus & aliis dictum ἐπισκευαί. At Gloſſis ὑπορραφαί, quia & ſarcire eſt ῥάπτειν. In locatione operum publicorum, quæ fiebat lege Cenſoria, certum eſt additum fuiſſe: PORTICUM SARTAM. TECTAM. PRODUIT. Scal.

1. *Sane ſarteque.*] Verba ex auguralibus deſumpta.

Sas.] Græce σφὸς, ut *ſos*, *ſuos* a Dorico σφὸς, σὺς. Vide *ſos*. Sic *ſe* pro *ſuo*. *ſa*, pro *ſua*, *ſis*, pro *ſuis*, &c.

1. *Sicuti ejuſdem libro ſeptimo.*] Lege *libro primo*. Verſus Ennii elegantiſſimos rejectis ſpuriis gloſſematis quæ in medium illorum temere irrepſerunt, ſic optime reſtituit Scalig.

Nec quiſquam ſophiam. ſapientia qua perhibetur,
In ſomnis vidit prius, quam ſam diſcere cœpit.

Nam Romani ignotum verbum plebi ſophiam ſolebant ſemper reddere. Afranius in ſella:

Vſus me genuit, mater peperit memoria.
Sophiam vocant me Græci, vos ſapientiam.

Ennius ſine dubio his verſibus tacite obtrectatoribus ſuis reſpondet qui propter invidiam ejus poëmata tanquam non domi nata; ſed ab Homero, qui illi in ſomnis apparuerat, deſumpta. Nemo inquit ſomniat ſe videre ſapientiam quin eam prius didicerit. Hoc enim naturaliter fit, ut quæ quotidiano uſu tractamus, ea ſæpe in ſomnis im ginari ſoleamus Unde eleganter apud Attium in B:uto

Rex, quæ in vita uſurpant homines, cogi-

Festus. *Saticula oppidum* in Samnio captum eſt, quo *poſtea coloniam* deduxerunt Triumviri M. Valerius Corvus, Junius Scæva, P. Fulvius Longus ex S. C. Kal. Januariis P. Papirio Curſore C. Junio II. Cos.

Satis verbum Verrio melius fuit præterire, ut mihi videtur, quam tam abſurdas opiniones ſuas de eo recitare. quas ſciens præterii, tam Hercules, quam de Scabro, quod proximum ſequebatur.

Satur, & vir, & caro non habent.

Satura, & cibi genus ex variis rebus conditum eſt. & lex multis aliis legibus conferta. Itaque in ſanctione legum adſcribitur: [1] neve per ſaturam abrogato, aut derogato. T. Annius Luſcus in ea, quam dixit adverſus Ti. Gracchum: Imperium quod plebes per ſaturam dederat, id abrogatum eſt & C. Lælius in ea, quam pro ſe dixit: [2] dein poſtero die, quaſi per ſaturam ſententiis exquiſitis, in deditionem accipitur.

Paulus. Satura, & cibi genus dicitur ex variis rebus conditum: & lex multis aliis conferta legibus: & genus carminis, ubi de multis rebus diſputatur.

Paulus. Saturnia Italia, & mons, qui nunc eſt Capitolinus, Saturnius appellabatur, quod in tutela Saturni eſſe exiſtimatur. Saturnii quoque diceban-

Notæ.

tant, ceirant, vident,

Quaque agunt vigilantes, agitantque, ea
ſi quoi in ſomno accidunt,
Minus mirum eſt.

Saticula.] Paterul. lib. 1. cap. 14. *Inſequentibus conſulibus a Sp. Poſtumio, Philone Publilio Cenſoribus Acerranis data Civitas, & poſt triennium Terracinam deducta colonia. Interpoſitoque quadriennio, Luceria;* (melius *Luceriam*) *ac deinde interjecto triennio, Sueſſa Aurunca; & Saticula, Interamnaque* (melius: *Sueſſam Auruncam, & Saticulam, Interamnamque*) *poſt biennium.* Vide & Liv. lib. 27.

Satis verbum.] Ridicule Feſtus qui dum Verrii ſententiam reprehendit, neque nobis eam recitat, ipſe ſuam etiam tacet. Satis a Græco ἅλις λ converſo in τ.

Satur & vir & caro non habent.] Adde *obliqua* ex doctiſſimorum conjectura. Si haberent obliqua, dicendum eſſet. *Saturis, viris, caronis.* Nam *faturi* eſt a *faturus, viri* a *virus, carnis* a recto *carnis*, ut veteres dicebant pro *caro*.

Satura.] Proprie lanx variis frugum generibus referta. Diomed. *Lanx referta variis multiſque primitiis ſacris Cereris inferebatur & a copia & ſaturitate rei ſatura dicebatur.* Ab hac lance farcimen variis rebus refertum ſatura dictum eſt. A cibis etiam ad alia tranſlatum: lex enim in qua conjunctim multis de rebus una rogatione populus conſulebatur, ſatura dicta eſt. Inde in Gloſſ. Satura; νόμος πολλὰ περιέχων. Lex multa continens & Carmen etiam, ex variis partibus conſtans, *ſatura, &c.*

1. *Neve per ſaturam obrogato.*] Quia in ſatura multa eſſe poterant quæ populum fallerent. At in ſimplici lege, ſi de abrogando tantum vel de derogando populus rogaretur, facile qua de re ageretur, intelligere poterat.

2. *Dein poſtero die.*] Hæc C. Lælii verba uſurpavit Saluſtius de Ingurtha.

1. *Saturnia Italia, & mons qui nunc eſt Cap.*] Varr. lib 4. de L. L. *Hunc antea montem,* (Capitolinum) *Saturnium appellatum prodiderunt & ab eo late Saturniam terram, ut etiam Ennius appellat. Antiquum oppidum in hoc fuiſſe Saturniam ſcribitur.* De hoc oppido ſic Virgil. 8. Æneid.

Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit
urbem,

Digitized by Google

tur, qui caſtrum in imo clivo Capitolino incolebant, [1] ubi ara dicata ei deo ante bellum Trojanum videtur, [2] quia apud eam ſupplicant apertis capitibus. Nam Italici auctore Ænea velant capita; quod is, cum rem divinam faceret in litore Laurentis agri Veneri matri, ne ab Ulyſſe cognitus interrumperet ſacrificium, caput adoperuit, atque ita conſpectum hoſtis evitavit.

Saturno dies feſtus celebratur menſe Decembri, quod eo ædis eſt dedicata. & is culturæ agrorum præſidere videtur, quod etiam falx eſt ei inſigne. [1] verſus quoque antiquiſſimi, quibus Faunus fata ceciniſſe hominibus videtur, Saturnii appellantur, quibus & a Nævio bellum Punicum ſcriptum eſt, & a multis aliis plura compoſita ſunt. [2] qui deus in Saliaribus Saturnus nominatur, videlicet a ſationibus.

Saturno ſacrificium fit *capite aperto. Ejus autem ſacro* Metellus Pont. *Max. cum Claudium augurem juſſiſſet* adeſſe, ut eum *tunc adhiberet Ser. Sul*pici Ser. F. inaug*urationi : ille autem excuſa*ret ſe ſacra ſibi fami*liaria ob ſtare quibus ſup*plicandum eſſet capite *operto : Saturno autem* eſſe futurum, ut cum ap*erto capite res ſacra* facien-

NOTÆ.

Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.

Porro Saturni nomen Tuſcum eſſe mihi concedent, inquit Scaliger apud Varronem, qui ſciunt Syriace, & pro certo habent olim Tuſcorum linguam Aramæam fuiſſe: *Saturnus* enim lingua Syriaca ſignificat *latentem*. Unde in agro Latino quaſi interpretantes vocarunt eum *Latium* & ejus uxorem opem *Latiam*, & in Pontificalibus indigitamentis dicebatur. LATIA SATURNI. Gell. lib. 13. cap. 12. & ab eo *Latium*, quod Saturnia terra.

1. *Vbi ara dicata.*] Forſan a comitibus Herculis.

2. *Quia apud eam ſupplicant.*] Vide *lucem facere.*

Saturno dies feſtus celebratur.] Saturnalia menſe Decembri quod eo menſe Tullus Hoſtilius cum bis de Albanis triumphaſſet, fanum conſecravit. Livius vero Saturnalia poſt Reges demum exactos conſtituit. lib. 2. ſect. 21. Hujus feſti primo dies tantum unicus fuit, ſed proceſſu temporum crevit: Nam: ſub Cæſare duo dies additi, poſtea etiam plures.

1. *Verſus quoque*] Ennius in Nævium poëtam qui ſecundum bellum Punicum Saturnio Carmine ſcripſerat.

— — — — ſcripſere alii rem
Verſibu' quos olim Fauni vateſque canebant:
Cum neque muſarum ſcopulos quiſquam ſuperarat,
Nec dicti ſtudioſus erat.

Quia Saturnii verſus lex adeo ſoluta fuit ut non metrum, ſed ſimplicem cum rythmo cantum fuiſse quidam ſcribant. Servius in illud Georg.

Nec non Auſonii Troja gens miſſa coloni
Verſibus incomptis ludunt, riſuque ſoluto.

Id eſt, inquit, carminibus Saturnio metro compoſitis: quos ad rythmum ſolum vulgares componere conſueverunt. Conſtat autem Jambico dimetro acatalecto, & tribus trochæis, ut

Dabunt malum Metelli Nævio poëta.

1. *Qui Deus in Saliaribus Saturnus.*] Lege *Saturnus*. A Satu. Ut a portu, *Portunnus*. Nam Salii ſcilicet aliter indigerabant quam volgus.

Saturno ſacrificium fit.] Ait Feſtus: Saturno, capite aperto, ſacrificium fiebat Saturnalibus, itaque cum Ser. Sulpitius Rufus Ser. Filius inauguratus eſſet &

Digitized by Google

da eſſet, Pont*ifex illum multavit*. Claudius provocavit, *ſed cum re conciliatus Pon*tifici eſſet Claudius, *familia ſacris peractis* Saturno ſacra fecit re*ligione ſolutus.*

*S*axum Tarpeium appel*latam aiunt partem mon*tis, qui ob ſepultam *Tarpeiam ibi virginem qua* eum montem Sabinis *prodere pacta erat*, *ita* nominatus eſt. vel *ab eo, quod quidam nomine* L. Tarpeius Romulo *regi cum propter rap*tas virgines adverſ*aretur. in ea parte, qua ſ*axum eſt, de noxio pœna *ſumpta, Tarpeium dictum*, noluerunt funeſtum locum c*um altera parte* Capitolii conjungi.

Scævam volgus quidem & in bona, & in mala re vocat: cum aiunt bonam, *&* malam *ſcævam. at ſcriptores* in mala pone*re conſueverunt*, *ut* apud Græcos *invenitur poſitum.* pro ſiniſtro ſcæ*vum uſurpavit H*oſtius in belli Hiſ*trici libro* . . . . . .

. . . ſentit ſcæ*vum* . . . .

. . . obit penitus . . . .

Paulus. Scæva res dicitur, mala, quaſi ſiniſtra. σκαιὸν enim Græce ſiniſtrum dicitur.

Notæ.

ejus inaugurationi Metellus Pontifex Augurem adeſse juberet, excuſavit ſe Claudius quod ſacris familiæ ſuæ impeditus eſset, quibus ſacrificandum foret operto capite, cum Saturno aperto res ſacra facienda eſset, eaque de cauſsa multatum a Poutifice Claudium provocaſse, deinde reconciliatum eſse, & peractis familiæ ſuæ ſacris religione ſolutum Saturno ſacra feciſse de more ſacrificandi Saturno aperto capite. Vide *Saturnia.* Et *lucem facere.* Serv. III. Æneid *Sane ſciendum*, inquit, *ſacrificantes diis omnibus caput velare conſuetos ob hoc, ne ſe inter religionem vagis aliquid efferret obtutibus, excepto tantum Saturno, ne numinis imitatio videretur, quia Saturno capite velato ibi cernitur.* Metelli Pontificis Maximi meminit Macrob. lib. 3. cap. 13. C. vero Claudii Auguris Livius lib 45. *Augur C Claudius Mortuus, Creatus T. Quinctius.* Quod autem inaugurationi ejus qui augur creatus eſſet, alius augur adeſſe ſolitus ſit, & Feſti verba, & verba Metelli hujus confirmant quæ ſunt in indice 4 apud Macrob. quibus inaugurationem Lentuli Flaminis Martialis ita deſcribit: *A D. 9. Kal. Sept quo die Lentulus Flamen Martialis inauguratus eſt. domus ornata fuit, triclinia lectis eburneis ſtrata fuerunt, duobus triclinis Pontifices cubuerunt, Q. Catulus, M. Æmilius Lepidus. D. Silanus C. Ceſar rex Sacrorum. Pub. Scævola. Sext. Pub. Cornelius. Pub. Velumnius. Pub Albinevanus. & L Iulius Ceſar augur qui eum inauguravit.* De hujuſmodi inauguratione ita Liv. lib. 27. *L. Aquilius Augur creatus inauguratuſque.* Et lib. 30. *Fabius Maximus Augur annos 42. &c In ejus locum inauguratus Q. Fabius filius.* Sueton. in Caïo cap. 12. *Deinde Augur in locum fratris ſui Druſi deſtinatus priuſquam inaugurаretur, ad Pontificatum traductus eſt.* De Claudiæ familiæ ſacris vide, ſupra *prepudianus porcus.*

Saxum Tarpeium.] Priorem Feſti ſententiam Varro lib. 4 *Hic mons*, inquit, *ante Tarpeius dictus a virgine Veſtali Tarpeia, qua ibi ab Sabinis necata armis, & ſepulta. Ejus nominis monimentum relictum, quod etiam nunc ejus rupes Tarpeium appellatur Saxum.* Alii a duce Tarpeio dictum putant. Propert. eleg. 4. lib. 4.

A duce Tarpeio mons eſt cognomen adeptus

Scævam volgus.] *Scæva* a *ſcævus* quod a σκαιὸς, *ſiniſter*, & inde *ſcæva* vel in bonam, vel iu malam partem ducitur, quod Romanis *ſiniſtra*, Græcis vero & barbaris *dextra* fauſta ſint. Tullius 2. de divi-

Scandaluca genus herbæ frugibus inimicæ, quod eas velut hedera implicando necat.

Scandu*laca genus herba frugibus* inimicæ, quod eas *velut edera implicando* necat. FESTUS.

Scaptenſula locus ubi argentum effoditur in Macedonia dictus a fodiendo. namque Græce σκάπτειν effodere dicitur. Lucretius: Quales exſpiret ſcaptenſula ſubter odores. PAULUS.

Scapten*ſula, locus ubi argentum effoditur* in Macedonia *ita dictus a fodiendo*, quod eſt Græce σκάπτειν. *Lucretius, qua*lis exſpiret *Scaptenſula ſubter odores.* FESTUS.

Scaptia tribus a nomine urbis Scaptiæ appellatur. PAULUS.

*Scaptia tribus a no*mine urbis Sc*aptiæ appellata, quam Pedani* incolebanr. FESTUS.

Scelerata porta, quæ & Carmentalis dicitur, vocata, quod per eam ſex & trecenti Fabii cum clientium millibus quinque egreſſi adverſus Etruſcos, adamnem Cremeram omnes ſunt interfecti. PAULUS.

Scele*rata porta eadem appellatur* a quibuſdam, *quæ & Carmentalis dicitur*, quod ei proximum Car*menta ſacellum fuit. Scele*rata autem, quod per eam *ſex & trecenti Fabii cum* clientium millibus *quinque egreſſi adverſus* Etruſcos, ad amnem *Cremeram omnes ſunt inter*fecti. qua ex cau*ſa factum eſt, ut ea porta in*trare, egredive *omen habeatur.* FESTUS.

Sceleratus campus app*ellatur prope portam Col*linam, in quo virgine*s veſtales, quæ inceſtum* fecerunt, defoſſæ ſunt *vivæ*.

NOTÆ.

nat. *Haud ignoro quæ bona ſunt, ſiniſtra nos dicere, etiam ſi dextra ſunt, ſed noſtri ſiniſtrum nominaverunt, externique dextrum, quia plerumque melius id videbatur.* Igitur cum *ſcæva* aut *ſiniſtra* pro inauſpicatis & infauſtis apud Scriptores Romanos reperias, ut apud Ovid.

Di procul a nobis omen removete ſiniſtrum.

Id ex imitatione Græcorum factum dicas neceſſe eſt.

Scandaluca.] Quod ſcandendo fruges necat. Uulgo *orobanche.* Turnebus legit *ſcandulaca.*

Scaptemſula] Lege: *Scapteſula.* σκαπτησύλη Stephano & Plutarch. qui in Thracia, non in Macedonia ponunt. Apud Lucret. *Scapteſyla* nomen generale eſt τῆς μεταλλείας ſeu fodinarum metallariarum, nempe materia foſſilis: vocamus *terre de mine.* σκάπτειν *fodere* & ὕλη *materia.*

Scaptia tribus.] Meminit Liv. lib. 8. ſect. 17. *Eodem anno cenſus actus, novique cives cenſi, tribus propter eos additæ Mæcia & Scaptia. Cenſores addiderunt Q. Publilius Philo. Sp. Poſthumius* Ob Pedanos civitate receptos tribus addita Scaptia. Scaptiam urbem in Latio numerat Plin.

Scelerata porta] Vide, *Religioni eſt quibuſdam porta Carmentali egredi* Cæterum hic *ſcelerata* eſt *infelix, infauſta. Scelus* enim eſt infelicitas. Hoc dico quia in hac voce exponenda a quibuſdam peccatum eſt.

Sceleratus campus.] Liv. lib 8. ſect. 15. *Eo anno Minutia Veſtalis, ſuſpecta primo propter mundiorem juſto cultum, inſimulata deinde apud Pontifices ab indice ſervo, quum decreto eorum juſſa eſſet ſacris abſtinere, familiamque in poteſtate habere, facto judicio viva ſub terram ad portam Collinam dextra via ſtrata defoſſa*

Digitized by Google

Scribonianum appellatur ante atria *puteal quod fecit* Scribonius, cui negotium da*tum a Senatu fuerat*, [1] *ut* conquireret ſacella at*tacta, iſque illud pro*curavit. quia in eo loco *attactum fulgure* ſacellum fuit. [2] quod ignora*retur autem ubi eſſet* (ut quidam) [3] fulgur conditum,

NOTÆ.

ſcelerato campo. Credo ab inceſto id ei loco nomen factum. Vide Dionyſ. & Plutarch.

Scribonianum appellatur.] De Puteali dictum eſt in *Navia ficus.* Nunc cauſſa patet cur puteal Libonis dicatur Horatio, nimirum quia illud procuravit Scribonius Libo, cum ob neglectam bidentalium & locorum fulguritorum religionem iram Deorum vererentur incurrere Romani. Videtur ex relatione Pontificum negotium datum Scribonio Liboni a Senatu ut diligentiſſime conquireret ſacella. Erant autem ſacella non ſemper alicujus Dei, ſed ſæpius fulguris; unde omnia ſacella aperto tecto fuiſſe ſupra relatum eſt. Puteal autem impoſitum fuiſſe loco ſacro conditis ibi ſulguribus ex Plinio ſupra in Navia ficu retulimus. Et nunc cauſſa patet quare puteal Libonis dicatur. At in numiſmatis Libonis non ſacellum, ſed ara eſt, cui rei fidem facit etiam Dionyſius qui ait βωμὸν ſuperimpoſitum ei loco fuiſſe. Sed, ut apparet, non tantum illa ara, ſed etiam ſacellum puteal dictum eſt, ob id puto, quia incertum erat ubi condita erant fulmina. Duo ſunt quæ te monitum velim. Unum, puteal non eſſe tribunal prætoris, ut voluerunt quidam. Nam tribunal gradus habebat propterea tribunal præſidis βαθμοὶ vocatur a S. Luca in actis Apoſtolorum, & λιθόστρωτον ab eadem mente in Evangelio: Alterum eſt, non eſſe eam aram quæ Symmachi & Chriſtianorum Ambroſii, Prudentii aliorumque contentionibus exagitata eſt. Quod quidam ſciolus in libris ſuis variorum notavit. Id tamen tam falſum eſt quam illud quod addit, in puteali jurari ſolitum fuiſſe. Imponit omnibus Acro male intellectus, qui dixit Tribunal Prætoris ad puteal fuiſſe, non autem puteal fuiſſe tribunal prætoris. *Scalig.* Sed perperam Scaliger qui cum ſuperioris ævi doctis omnibus putat Libonis puteal idem eſſe cum puteali quod Cicero in comitio dicit impoſitum ei loco ſub quo defoſſa fuit novacula Navii. Utrumque enim plane diverſum. Puteal comitii prope curiam fuit. Puteal Libonis prope atrium Minervæ. Illud gladiatorio munere Divi Julii ſublatum. Iſtud uſque ad extrema Romani imperii tempora duraſſe ex Pub. Victore & ex Perſii ſcholiaſte colligere eſt. Vide Salmaſ. in Solin.

1. *Ut conquireret ſacella.*] Fulv. Urſinus legebat, *ut coinquiret ſacella.* Id eſt purgaret, procuraret. Male. Negotium, ab ſenatu datum fuerat Scribonio ut conquireret ſacella, id eſt ut loca quæ fulgure tacta fuerant, diligenter perquireret. Is igitur comperit locum ubi fulgur olim conditum fuerat quod ignorabatur, adeoque ut religionem loci inſtauraret, puteal imponendum curavit, quod *puteal Libonis* dictum eſt. Puteal autem hic nihil aliud eſt quam lapis pertuſus qui fulguritis locis imponebatur. quia ubi ſulgur conditum, locum integi nefas eſſet, eumque foramine deſuper aperto eſſe oporteret.

2. *Quod ignoraretur.*] Hæc pendent a Superioribus. Ait Feſtus negotium a Senatu datum fuiſſe Scribonio ut conquireret ſacella attacta, vel quia in eo loco ubi poſtea puteal fuit, jam ſcibant ſacellum fuiſſe. Vel ut alii dicunt, quod ignoraretur ubi fulgur conditum fuerit. Et ideo fieri poſſet ut locus contra religionem tegeretur: nefas enim fulguritum locum integi, quare cum ſcitur, foramine aperto ſemper ibi cœlum patet. Hæc eſt vera hujus loci expoſitio.

3. *Fulgur conditum.*] Fulgur condere dicebantur Augures ſive Pontifices cum reliquias fulguris condebant, defodebant. Vetus interpres Juvenal. ad illum verſum:

> *Atque aliquis ſenior qui publica fulgura condit.*

Condi fulgura dicuntur, inquit, *quotieſ-*

quod

*quod cum ſcitur, ne*fas eſt integi, ſemper foramin*e ibi ape*rto cœlum patet.

Sceleratus campus appellatur proxime portam Collinam, in quo Virgines Veſtales, quæ inceſtum fecerunt, vivæ defoſſæ ſunt. PAULUS.

Sceleratus vicus Romæ appellabatur, quod cum Tarquinius Superbus interficiendum curaſſet Servium Regem ſocerum ſuum, corpus ejus jacens filia carpento ſupervecta ſit, properans in poſſeſſionem domus paternæ.

Sceleratus vic*us appellabatur Roma* quod cum Tarquinius Superbus interfici*endum cura*ſſet Ser. Tullium Regem ſocer*um ſuum, corpus ejus jacens filia carpe*nto ſupervecta eſt, pro*perans in poſſeſſionem* domus paternæ. FESTUS.

Scena ab aliis, a quibuſdam ſacena appellatur dolabra pontificalis.

Scena, ſive ſacena, dolabra Pontificalis. PAULUS.

Scenam genus *fuiſſe cultri* manifeſtum eſt, ſed utrum ſecuris, an dolabra ſit, ambigitur. quam Cincius in libro, qui eſt ei de verbis priſcis, dolabram ait eſſe Pontificiam. Livius in Lydio ⁖ cortuit, quaſi ictus ſcena, haud multo ſecus. FESTUS.

Scenſas *antiqui dicebant, quam* nunc cenas,[1] quæ autem *nunc prandia pro cœnis* habebant: & pro cenis *veſpernas appellabant*

Scenſas Sabini cenas dicebant. quæ autem nunc prandia ſunt, cenas habebant, & pro cenis veſpernas appellabant. PAULUS.

Schedia genus navigii inconditum, id eſt, trabibus tantum inter ſe ne-

NOTÆ.

cumque Pontifex diſperſes ignes in unum redigit quadam tacita ignarataque prece, & locum aggeſtione conſecratum it. Citat deinde Lucani verſus notiſſimos. Sed illud ridiculum de ignibus fulminis diſperſis colligendis. Quod poetice dictum reor a Lucano. Per ignes autem diſperſos fulminis intelligo res quaſcumque terigit & ambuſſit ignis aut ſcidit, & quocumque alio modo violavit. Sic ex quodam Pauſaniæ loco lib. 1. Eliac. colligo res fulguritas in urna impoſitas apud Græcos condi ſolitas fuiſſe & operculo tegi. At vetus interpres Perſii aliter exponit hanc fulguris condendi rationem. *In uſu,* inquit, *fuit ut Augures vel Aruſpices adducti de Etruria certis temporibus fulmina transfigurata in lapides infra terram abſconderent, cujus in patratione rei oves immolabantur.* Lego: *cujus impetratione rei, &c.* Salmaſ. in Solin.

Sceleratus vicus.] Varr. lib. 4. *Prope hunc*, vicum Cyprium, *vicus Sceleratus dictus a Tullia Tarquinii Superbi uxore, quod ibi cum jaceret pater occiſus, ſupra eum ut mitteret carpentum mulio, juſſit.* Vide Liv. lib. 1. ſect. 48.

Scenam.] Lege infra: *qui eſt* 11. *de verbis priſcis, &c.* Ex notis 11. imperiti librarii fecerant *ei:* de *ſcena* nil alibi me legere memini.

Scenſas.] Scaliger legendum putat, *ceſnas*, unde *ſiliceſnium:* poſtea *ſilicernium*, ut *Valeſii*, Valerii, &c. Sed ſi quid temere mutandum ſit, malim legere, *ſceſnas.* Propius ad veterem ſcripturam *ſcenſas*, id quod & doctiſſ. Voſſio video placuiſſe.

1. *Quæ autem nunc prandia, pro cœnis hab.*] Vide quæ in voce *cœna* dicta ſunt. Inde apud Terent. *ad cœnam venias.* Id eſt ad prandium.

Schedia.] Subintelligitur *navis.* Schedia navis ſubito compacta a Græco χεδὸν prope, unde χέδιον, vocatur quidquid ſubito & tumultarie factum eſt. Euſtath. p. 516. Edit. Rom. τὸ χεδὸν αὐτ·

Digitized by Google

xis factum. unde mala poemata ſchedia appellantur.

Festus. *Schedia* genus navigii *inconditi trabib. tantum inter* ſe connexis facti, *quo mercimonia circumferunt* poſt amiſſam *navem.* [1] *Vnde ſchedia uſus* quoque poemata *dicit*, *& verſus*, *non ſatis* perfecti qui eſſent, *appellavit ſchedium cum* dixit, qui ſchedium facit *inconditum & inelaboratum.*

Schœniculas app*ellare videtur mere*trices Plautus propter uſum ung*uenti ſchœni*, quod eſt peſſimi generis, itaque *dixit* [2] *Diabolares*, *ſchœniculæ*, [3] miraculæ [4] cum extritis *talis*, *cum todellis cruſculis* idem proſedas, piſtorum *amicas*, *reliquias* [5] *halicarias* miſeras ſcheno dilibutas, [6] *ſervilicolas*, *ſordidas*.

Paulus. Schœniculæ appellantur meretrices, propter uſum unguenti ſchœni, quod eſt peſſimi generis.

Scholæ dictæ ſunt ex Græco σχολάζω, a vacatione, quod ceteris rebus omiſſis, vacare liberalibus ſtudiis pueri debent.

Festus. Scholæ dictæ ſunt non ab otio, ac vacatione omni, ſed quod ceteris rebus omiſſis, vacare liberalibus ſtudiis pueri debent. ut etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne triſti aliquo nomine fug*iant pueri ſuo fungi mu*nere.

Scirpus eſt id, quod in paluſtribus locis naſcitur leve, & procerum, unde tegetes fiunt. inde proverbium eſt in eas natum res, quæ nullius

NOTÆ.

παρ' Ὁμήρῳ, αὐτὶ τοῦ ἐγγὺς λαμβάνεται ἀφ' οὗ καὶ σχεδία ἡ δι' ὀλίγου συμπηγεῖσα ναῦς καὶ σχέδιον τὸ αὐθωρόν. Hoc eſt σχεδὸν ſemper *apud Homerum ſignificat prope. unde & ſchedia dicitur navis ſubito compacta, & ſchedium ſubitaneum*

1. *Vnde ſchedia uſus.*] Optime ſchedæ: *Vnde Lucilius quoque.* Ad illud Lucilii reſpexiſſe videtur Petron. *Sed ne me putes*, inquit, *improbaſſe ſchedium Lucilianæ improbitatis*, *quod ſentio & ipſo carmine effingam.*

Schœniculas.] Idem Varr. lib. 6. de L. L. *Diobolares*, *ſchœnicula*, *miracula*, *ſchœnicula*, *ab ſchœno nugario unguento.* Ego vero niſi intercederet Feſti, & Varronis autoritas, crederem Plautum meretrices *ſchœnicolas* vel ſchœniculas dixiſſe, quod in ſegetibus & σχοίνοις uſque eſſent, quod σχοίνους, perpetuo colerent. Et infra *ſchœno delibutas*, quod σχοίνους olerent. Niſi potius ſchœnicula male ſcriptum ſit pro *ſcœnicula a cœno* Cœnum enim Sabinis *ſcœnum* ut ſcœna, pro Cœna ſupra apud Feſtum.

2. *Diabolares.*] A binis obolis Pacuvius.

— — — *Non ego ita fui*
Vti nunc ſunt meretrices, diobolares ſuam
Quæ nummi cauſſa parvipendunt gratiam.

3. *Miracula*] Vide *miracula.*

4. *Cum extritis talis cum todellis cruſc.*] Vide quæ in voce *crocotilum* dicta ſunt. Vide & *ſuccrotila.*

5. *Alicarias reliquias.*] Reliquias alicariorum. Vide *Alicaria*

6. *Servilicolas.*] Hoc eſt quod idem ibidem ſubjicit.

Servolorum ſordidulorum ſcorta diobolaria.

Scholæ dictæ ſunt non ab otio.] Imo ab otio, σχολὴ enim otium, nimirum quia otio opus iis qui ſtudiis vacant. Auſon. Idyll. 32.

——— *Graio ſchola nomine dicta eſt.*
Iuſta laboriferis tribuantur ut otia muſis.

Sic *ludus* non per antiphraſin ut vult Feſt. Sed quod ſtudium literarum liberalis ingenii ludus ſit

Scirpus.] σχοῖνος, juncus, & inde ne-

impedimenti ſunt, in ſcirpo nodum quærere, Ennius: Quærunt in ſcirpo, ſoliti quod dicere, nodum. & Plautus in Aulularia: [1] quaſi pueri, qui nare diſcunt, ſcirpo induetur ratis. Novius in Phœnicis: [2] ſume arma, id eſt an occidam clava ſcirpia.

Sciſcito, ſententiam dico. Paulus.

Scita plebei appellantur ea, quæ plebs ſuo ſuffragio ſine patribus juſſit, plebeio magiſtratu rogante.

Scitum populi *dicebatur quod ſine plebe cunc*tus patricius *ordo, rogante patricio ſuis ſuff*ragiis juſſit. *quod autem aliquo interrogante* ex patribus, & *plebe ſuffragante ſcitum eſſet, id* jam leges ſcrip*tæ dicebantur. Sed illud plebeiſci*tum eſt, quod TR. PL. *ſine patriciis plebem ro*gavit, id eſt, conſu*luit, plebeſque ſcivit*: plebes autem eſt *omnis populus præter ſenatores &* prætet patricios. Festus.

Scita facie, pro bona facie, alias bonis *pro ſcitis a* poëtis uſurpantur. Te*rentius in Phormione* ſatis, inquit, ſcita & *Heautontimorum*meno. At ſi ſcias, quam ſcite *in mentem venerit*, ut Ennius in libro ſexto: Lumen . . . . ſcitus agaſo.

Scorta appel*lantur meretrices ex conſue*tudine ruſticorum *qui, ut eſt apud Atellanos anti*quos ſolebant di*cere ſe attuliſſe pro ſcorto* pelliculam, omnia *namque ex pellibus facta, ſcortea* appellantur, *& Scor*-

NOTÆ.

tum proverbium, *in ſcirpo nodum quærere*, quia nihil rectius&, & enodius junco.

1. *Quaſi pueri.*] Vide in voce *nare*.

2. *Sume arma, id eſt.*] Optime hunc Novii verſum emendavit Voſſ. *Sume arma. Quid eſt? an occidam clava ſcirpea.* Alii: *Sume arma. Tydea n' occidam clava ſcirpea?*

Sciſcito, ſententiam dico.] Lego: *Sciſcito, ſententiam dicito.* Ex ipſomet Feſto in *niquis ſcivit.* Nam *ſciſcito*, inquit, *ſignificat ſententiam dicito, ſuffragium ferto.*

Scita plebei.] Plebeiſcita, vel plebiſcita. Ea ſunt quæ tributis tantum comitiis plebs ſcivit, tribuno plebis rogante. Liv. lib. 26. Id *apud majores noſtros in Sutrianis factum eſt, cum defeciſſent, ut M. Antiſtius Tribunus plebis, prius rogationem ferret, ſciretque plebs, uti ſenatui, de Sutrianis, ſententia dicendæ jus eſſet.* Vide infra & in *populi commune.*

Scitum populi.] Cum ait Feſt. Scitum populi eſſe quod rogavit magiſtratus patricius vel Prætorem, vel Conſulem, vel Dictatorem, vel Interregem, vel Decemviros, vel Tribunos militum intelligendum eſt. De ſcitis populi & plebiſcitis. Vide in *populi commune.* Et ſupra in *ſcitum pleb.* Verum eſt quod addit Feſt. Quod aliquo interrogante ex patribus & plebe ſuffragante ſcitum eſſet, id tum legem ſcriptam dictum fuiſſe, lex enim proprie dicebatur quod Populus Romanus comitiis vel centuriatis, vel tributis, vel curiatis uno aliquo e magiſtratibus majoribus interrogante veluti conſule conſtituebat. Juſtin. §. 4. De jure natu.

Scita facie.] Quæ in fine aſteriſcis notata relicta ſunt, in iis nocturnum iter conſulis vel alius cujuſdam autoritate præditi deſcribebat Ennius, cui agaſo prælucebat, Luminibus enim & facibus in conficiundis nocturnis itineribus veteres utebantur.

Scorta appellantur.] Varr. lib. 4. *Scortari eſt ſæpius meretriculam ducere, quæ dicta a pelle. Id enim non ſolum antiqui di-*

*tes id eſt pelles teſtium Arie*tinorum ab iſdem *ſcorteis pellibus*, *Idem Verrius dictas* eſſe ait.

PAULUS. Scorta appellantur meretrices quia, ut pelliculæ, ſubigantur. omnia namque ex pellibus facta ſcortea appellantur. Scortes, id eſt pelles teſtium arietinorum ab eiſdem pellibus dictæ.

Scorteum pelliceum, in quo ſagittæ reconduntur, appellatum ab eadem cauſa, qua ſcortum. σκύτος enim Græce pellis dicitur. unde ſcuticæ. & ſcuta, quia non ſine pellibus ſunt.

FESTUS. *Scorteum ab eadem cauſa qua ſcort*um vocabatur *pelliceum, in quo ſagittæ* reconduntur, ab eo *quod ex pellib. factum eſt*, quia pellibus nomen a σκύτει *quod pellis. Vnde* ſcuticæ, & ſcuta, *quia non ſine pellibus ſunt.*

Scraptæ dicebantur nugatoriæ, ac deſpiciendæ mulieres, ut ait Verrius ab iis, quæ ſcrea iidem appellabant, id eſt quæ quis excreare ſolet: quatenus id faciendo ſe purgaret. Titinius in Prilla: [1] rectius mecaſtor, Piculetæ Poſtume Lectum hodie ſtratum vidi ſcraptiæ muli. . . . .

PAULUS. Scraptæ nugatoriæ, ac deſpiciendæ mulieres.

FESTUS. Scribas proprio nomine antiqui & librarios & poëtas vocabant; at nunc dicuntur ſcribæ quidem librarii, qui rationes publicas ſcribunt in tabulis. itaque, cum Livius Andronicus bello Punico ſecundo ſcripſiſſet carmen, quod a virginibus eſt cantatum, quia proſperius reſpublica populi Romani geri cœpta eſt, publice adtributa eſt (&) in Aventi-

NOTÆ.

cebant ſcortum, ſed etiam nunc dicimus ſcortea ea quæ ex corio & pellibus ſunt facta. Inde in aliquot ſacris ac ſacellis ſcriptum habemus, ne quid ſcorteum adhibeatur, ideo ne morticinum quid adſit. In Atellanis licet animadvertere ruſticos dicere ſe adduxiſſe pro ſcorto pelliculam.

Scorteum.] A Græco χόριον *ſcrutum*, *ſcrotum*; & *ſcrautum*. Feſt. *Scrautum pelliceum*. ita legendum olim judicavi ſola conjectura ductus. quam poſtea mihi ſtabilivit codex vetus V. CL. Joſiæ Merceri, qui fuit olim Danielis, *ſcrautum*, inquam habet non *ſcroteum*, ut vulgo legitur, ſed verum *ſcrautum* eſſe ex Græco σκρυτός. At *ſcrautum* pro *ſcrotum* ut *aurichalcum pro orichalcum*, &c. Salm. in Solin. Sed *ſcorteum* plane Schedæ: neque dubito eam eſſe veram lectionem. Scorteum autem ideo pharetra vocabatur quia omnia quæ ex corio fiebant & pellibus, ſcortea dicta ſunt. Verum quidem eſt *ſcrautum* dictum fuiſſe Gloſſ. Philoxeni *ſcrautum*, θήκη δερματίνη βελῶν. Id eſt, *theca pellicea ſagittarum*. Sed *ſcrautum* pro *ſcrotum* quod pro *ſcortum*. Ut ſupra; contra quod viris doctiſſimis viſum eſt.

Scrapta dicebantur.] Apud Varronem legitur *ſcrancia* vel ut in nonnullis *ſcracia*, & *ſcractia*, apud Nonnium *ſcrapta*. Scraptæ autem, vel ſcractiæ Scalig. deducit ab antiquo *ſcracere* hoc eſt *excreare*. Plaut. in nervolaria.

Scrapta, ſcrupeda, ſtrictivella, tantula.

Turnebus vero *ſcraciæ* amplectitur, ut ſint quaſi *ſcreaciæ*, hoc eſt non minus quam ſcrea & ſputa, contemnendæ.

1. *Rectius mecaſtor.*] Sic diſtinguendum Titinnii diſtichon.

Rectius mecaſtor Piculeta poſtuma
Lectum hodie ſtratum vidi ſcrapta mulieris.

Scribas proprio nomine.] Scribæ dicebantur doctores quilibet & viri docti.

no ædis Minervæ, in qua liceret ſcribis, hiſtrionibuſque conſiſtere, ac dona ponere in honorem Livii, quia is, & ſcribebat fabulas, & agebat.

Scriptum lapidem eſſe ait, & ita vocari, Antiſtius Labeo in agro Menullino, ubi divinam rem facerent.

Scripturarius ager publicus appellatur, in quo, ut pecora paſcantur, certum æs eſt. quia publicanus ſcribendo conficit rationem cum paſtore.

Scrupi dicuntur aſpera ſaxa, & difficilia attrectatu. unde & ſcrupuloſam rem dicimus, quæ aliquid in ſe habet aſperi. PAULUS

Scrupi dicuntur aſpera ſaxa & difficil*ia*, *petra etiam attrectari* inſuetæ aut *nauffragiorum polluta ſcelere*. Ennius in Ardromacha; *Scrupeo* inveſtita ſaxo, atque hoſtreis, *quam excaprent* unde. ſcrupuloſam *rem dicimus qua aliquid habet in* ſe aſperi: Cornel*ius Siſenna Hiſtoriarum lib.* IIII. Hic tum injectus *eſt levis ſcrupulus* & quædam dubitatio. FESTUS.

Scurræ vocabulum Verrius ineptiſſime aut ex Græco tractum ait, quod eſt σκυρίζειν; aut a ſequendo: cui magis adſentitur, quod & tenuioris fortunæ homines, & ceteri alioqui, qui honoris gratia proſequerentur quempiam, non antecedere, ſed ſequi ſint ſoliti. quia vide-

NOTÆ.

Ut Græce γραμματεῖς. Sic in ſacris litteris ſcribæ doctores legis. Hoc nomen poſtea datum ſcribis publicis quos vulgo dicimus *notaires*.

Scriptum lapidem.] De eo nil alibi me legiſſe memini. Dictus forſan ſcriptus lapis, quod ad eum ſcribæ ſacra facerent, ita ut poſt vocem *ubi* vox *ſcriba* ponenda ſit. De agro Menullino nil alii ſcriptores.

Scripturarius ager.] Populi Romani tria fuere vectigalia: Decima, portorium & ſcriptura. *Decima* quod ex agricultura capiebatur, quia agri publici ea tantum lege aratoribus dabantur, ut decimas populo Rom. penderent. *Portoriũ* quod ex importatione & exportatione merciũ. *Scriptura* denique quod ex pecore. Nam cum ſylvæ eſſent populi Romani, qui in ſylvis publicis pecus paſcebant, numerum pecoris apud Publicanum, qui ſylvas illas redemerat, profitebantur; & contra publicanus in codices eundem numerum referebat, & in ſingula capita certam pecuniam pro paſtione ab aratore exigebat. Et inde ille ager ſcriptuſarius dicebatur.

Scrupi.] Scrupus a Græco σκίῤῥος. Scrupi ſaxa aſpera, invia, naufragiis infamia. Verſum Ennii affert Nonius in ſcapres: *Scrupeo inveſtita ſaxo atque oſtreis q m excaporant.* Feſti ſcriptura propius a vera recedit. Legendum enim — *ſcrupeo inveſtita ſaxo atque oſtreis, ſqualo ſcapro.* Queritur Andromeda ſe deſertis locis ceto expoſitam, ſaxis aſperis atque oſtreis undique circumdatam, ſquale, ſcabreque & inculta vaſtitudine ut Pacuvius in Teucro.

Scurra.] Non dubium eſt quin pro σκυρίζειν quod nihili eſt, legendum ſit συγχωρεῖν, ut ſcurra dictus ſit quaſi ſucuta aut ſecuta. Gloſſarium ſcurram interpretatur δρακεύω, quaſi dicas *curſorem* & ſcurrari δρακίζειν, *currere*. Invenio & ſcurras κοπρίας, dictos, Dio in Pertinace: Κοπρίας τινὰς καὶ γελωτοποιοὺς, αἴσχιστα μὲν τὰ εἴδη, αἰσχίω δὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἔχοντας. Unde Iſidori Gloſſæ; *ſcurrula, qui incoprias.* Suetonius Claudio: *Interdum ferula flagrove velut per ludum excitabatur a copreis.* Primus Beroaldus *tropeis* legit: inepto ſenſu. Turnebus *Copreis* ex veteri codice

licet dicat Lucilius : [1] Cornelius Publius noſter Scipiadas dicto , tempuſque intorquet in ipſum Oti , & delicus, luci effictæ, atque cinædo. Et ſectatori adeo ipſi ſuo , quo rectius dicas. Ibat forte domum, ſequimur multi, atque frequentes Cum ſecutos videri velit, ob eorum jurgia, non ob adſuetum officium.

PAULUS. Scutilum tenue , & macrum , & in quo tantum exilis pellicula cernitur.

FESTUS. Scut*ilum tenue & macrum dicitur ex* Græco. ut cum dicim*us ſcutilum hominem* , *exi*lem aliquem dem*onſtramus in quo pellicula tantum. in* pompa aliud d*icimus Scutilum , ut videatur ſcu*tilum de ſcrutil*o derivatum detrita r littera , ſitque is* , qui virtute p*oteſt ſcrutari. Sed ex Græco nomen factum* , ſcutiloſum co*riarium ſignificamus.*

PAULUS. Sed pro ſine inveniuntur poſuiſſe antiqui.

Secepiſta cultrum ferreum oblongum manubrio eburneo , rotundo, ſolido, vincto ad capulum auro, argentoque, fixo clavis æneis , ære Cyprio , quo Flamines, Flaminicæ virgines, Pontificeſque ad ſacrificia utebantur. dicta autem eſt ſecepiſta a ſecando.

FESTUS. Secepiſtam eſſe Antiſti*us labeo ait culterum* ferreum , oblongum, manu*brio , rotundo , eburne*o , ſolido, vincto ad *capulum auro argentoque*

NOTÆ.

animadvertit, ignoravit tamen quid eſſent *coproi* : & ut ſententiam ſuam adſtruat , interpunctiones turbat ac confundit, atqui *coprei* nihil aliud ſunt quam ſcurræ , qui per ludum excitabant eum. Cui enim alii impune licuiſſet niſi ſcurris ? *Scal.*

1. *Cornelius Publius.*] Verſus Lucilii , qui in mendo ſunt, ſic emendavit Scaliger.

— — — Cornelius' Publius' noſter
Scipiades dicto penituſque intervenit ipſi
Molli , & deliciis Luci , effigia atque Cinædo,
Et ſectatori aſſiduo quo rectius' dicas,
Ibat forte domum, ſequimur multi atque frequentes.

Facetus poëta ait Scipionem interveniſſe rixæ & dictis neſcio cujus mollis & cinædi, ſectatoris cujuſdam Lucii , atque adeo deliciarum, & imaginis, ac propemodum effigiæ ipſius Antiqua conſuetudine cum ſcriptum eſſet *officia* pro *effigie* , factum *effictæ*. Hæc Scaliger. Verum idem Scaliger ut in ſuis ad Lucilium notis monuit doctiſſimus Douſa, hanc ſuam tertii verſus emendationem verſo ſtilo confodit , in ejuſque locum ſubſtituit.

Molli & deliciis & Lucifugæ , atque cinædo.

Scriptum enim fuiſſe autumabat , Lucifucæ pro *Lucifuga*, more antiquo.

Scutilum.] Senſus eſt : ſcutilus dicitur homo macer qui totus pellis eſt, nam σκύτος pellis. At in pompa triumphali ſcilicet Manducus homo ſcutilus dici videtur, quaſi ſcrutilus qui poteſt ſcrutari. Et ſi ibi etiam nomen Græcum eſt σκύτιλος a σκύτος , quia homo ille nihil aliud erat quam pellis. Vide *manducus* , *citeria* , & *petreia*.

Sed pro ſine] Docti viri emendant *ſe*, quia ſcilicet videbant *ſe dolo malo* dici. Verum tamen *ſed* pro *ſine* veteres dicebant. Cujus rei fidem fecerit vetuſtiſſima lex , quæ extat in Bibliotheca regia : EI. PRIMO. QUOQUE. DIE. QUÆSTOREM. SOLUERE. JUBETO. QUÆSTORQUE. EAM. PECUNIAM EIS SED. FRUDE. SUA. SOLUITO. Item in columna Duillia , ſemper legitur. ALTOD. MARID DICTATORED. Vide in *ſuadtod* Quare nil mutandum. Scal.

Seceſpitam.] Priorem notionem iiſdem

Digitized by Google

fixum clavis æneis *ære Cyprio*, *quo Flamines*, Flaminicæ virg*nes*, *pontificeſque ad* ſacrificia utuntur, ea*dem alias dicitur*, *qua* in ſacrario utuntur: *ſacraria namque in templis* reticulo æneo olim *ſepiebantur*, *in quo tu*bæ relictæ ſunt, *per quas manibus ſacra* tangere licet. eſt *hoc in templo bona Dea:* ſed & aliis in locis: & *ſunt velut repagula* quædam, ita ſeceſpitæ di*cuntur duobus modis.*

Seceſpitam alii ſecurim, alii dolabram æneam, alii cultellum putant. PAULUS.

Seceſſiones. narrationes.

Secium libum eſt, quod ſeceſpita ſecabatur.

Secius eſt, quod ſeceſpita ſecatur *libum ſeu placenta qua* ſoleat neceſſariis ſa*crificiis adhiberi.* FESTUS.

Secluſa ſacra dicebantur, quæ Græci myſteria appellant.

Secordiam quidam pro ignavia poſuerunt. Cato pro ſtultitia poſuit. compoſitum autem videtur ex ſe, quod eſt ſine, & corde. PAULUS.

*Secord*iam quidam *pro ignavia poſuerunt* M. Cato pro *ſtultitia poſuit Originum lib.* VII. cum ait . . . . *is* . *immen*ſam *timiditatem*, *ac Secordiam cauſa erat* ne quid nego*tii publici*, *vel privati gere*retur; *compoſitum autem videtur ex ſe* quod eſt ſine *& corde.* FESTUS.

Sectarius vervex, qui gregem agnorum præcedens ducit.

Sectio, perſecutio juris. PAULUS.

Sectores, & qui ſecant, dicuntur; & qui empta ſua perſequuntur.

NOTÆ.

verbis Servius lib. 4. Æneid. — *Seceſpita autem*, inquit, *eſt culter oblongus ferreus*, *manubrio eburneo rotundo*, *ſolido vincto ad capulum argento*, *auroque*, *fixo clavis aneis*, *quo Flaminica virgines pontificeſque ad ſacraria utuntur*, *eaque jam ſacra eſt. Appellatur autem ſeceſpita a ſecando.* Sueton. Tib. cap. 25. *Nam & inter pontifices ſacrificanti ſimul pro ſeceſpita*, *plumbeum cultrum ſubjiciendum curavit.* Altera notio eſt cum ſeceſpita ſumitur pro reticulo æneo ſive cancellis, in quo tubæ id eſt, canales ſive foramina relicta ſunt ut & hodie in ſacris ædibus, in tribunalibus & alibi fieri videmus.

Seceſſiones.] Scripſerat Feſt. *Sectiones.* Vide *inſequo.*

Secius.] Lege ut in epitom. *Secium.*

Secluſa ſacra dicebantur.] Quæ a profanis clauſa ſunt & ſeparata. Ceteris autem ſacra intelligenda ſunt. Vid. ad illud Horat. *vetabo qui Cereris ſacra vulgarit*, &c.

Secordiam.] *Secordia*, pro quo poſtea *Socordia* ut *ſebrius* poſt *ſobrius.* Gloſſ. *ſocors*, ἀκάρδιος, ἄφρων, hoc eſt, *ſine corde ſtultus. Socordiam* a *ſegnitia* eo diſtinguit Donat. quod animum ſecordia, ſegnitia vero corpus ſpectet. *Segnitia* (inquit) *ad agendum*, *ſocordia ad conſiderandum.* Supplendum in verbis Catonis: *Quod oſtenderetis immenſam*, &c. vel quid ſimile.

Sectarius vervex] Quaſi ſectæ princeps, quia gregem ducit. Plaut. Capt.

Qui Petroni nomen induunt verveci ſectario.

Sectio.] Ipſa actio, cum ſcilicet alicujus bona publicantur. Cicer. Philipp. 2. *expectantibus omnibus quiſnam eſſet tam impius*, *tam demens*, *tam diis hominibuſque hoſtis qui ad illud ſcelus ſectionis auderet accedere*, *inventus eſt nemo præter Antonium*, *præſertim cum tot eſſent circa haſtam illam qui alia omnia auderent.*

Sectores.] *Sectores* a ſequendo ii ſunt, ut Aſconii verbis utar. *Qui ſpem lucri ſui ſecuti*, *bona condemnatorum ſemel auctionabantur*, *proque his pecunias penſitabant ſingulis*, *in poſterum pro compendio*

Digitized by Google

Secundæ res non a numero dicuntur, ſed quia, ut velimus, ſequantur.

Secus, aliter: haud ſecus, non aliter.

FESTUS. Secus Valgius putat ex Græco, quod eſt ἑκὰς, dictum: abſurde ſcilicet: ſignificat enim aperte aliter exemplis omnium fere, qui eam vocem uſurpant.

PAULUS. Sediculum, ſedile.

FESTUS. Sedum, alii ſadum, appellant herbam, quam Opilius Aurelius ſeſunium vocari ait, eamque in tegulis ſeri, nec quamobrem id fiat, indicat.

Seges dicitur ea pars agri, quæ arata, & conſita eſt, a ſerendo videlicet.

Segeſta quæ nunc appellatur, oppidum in Sicilia eſt, quod videtur Æneas condidiſſe, præpoſito ibi Egeſto, qui eam Egeſtam nominavit. Sed præpoſita eſt eis litera, [1] ne obſceno nomine appellaretur,

Notæ.

ſue ſingula quaque pecunia populo venditu-ri. Sectores vero a ſecando dicuntur qui aliquid ſecant. Ad utramque ſignificationem alluſit Cic. *Sectores collorum ac bonorum.* Ubi male quidam Codd. habent *ſectatores*

Secunda res.] Hoc eſt *proſpera* nam *ſecundus* pro *proſpere* dicitur a ſequendo. *Secundus* vero de numero, a *ſecundum*, quod a *ſecus.* Hæc fuit Pauli vel Feſti ſententia. Quanquam & utraque notione *ſecundus* a ſequendo recte deducitur.

Secus.] Non *aliter* tantum ſignificat, ſed etiam *juxta, prope.* Unde in Gloſſ. *Secus*, ἑτέρως καὶ πλησίον *ſecus, aliter, & prope.*

Secus Valgius putat.] Cum Valgius *ſecus* duxit a Græco ἑκὰς hoc eſt *longe*, eum eo reſpexiſſe crediderim, quod dum quis aliter quidpiam facit quam debet, is tum ab officio ſuo videtur recedere.

Sediculum.] A ſede ὑποκοριστικῶς ſediculum.

Sedum.] Alio nomine. Jovis caulis, ſempervivum, Jovis barba dicitur. Gall. *Iombarbe.* Et in tegulis naſci amat. Quare ſtulte quærit Feſtus cur in tegulis ſeratur, putans ſcilicet ob religionem potius, quam naturam illius herbæ hoc fieri. Quamquam alicubi me legiſſe videor veteres eam in tegulis ſerere ſolitos fuiſſe: quippe cui vim aliquam ſedandorum fulminum ineſſe crederent

Seges.] Proprie de frumento, ſed per Motonymiam de terra ipſa arata & conſita. Sic Varr. de R. R. *ſeges dicitur quod aratum ſatum eſt, arvum quod aratum, nondum ſatum.* Verumetiam de terra ſimpliciter quæ neque arata, neque ſata ſit. Virgil. lib. 4. Georg.

Nec pecori opportuna ſeges nec commoda Baccho.

Segeſta.] *Segeſta eſt oppidum pervetus in Sicilia, Indicis, quod ab Ænea fugiente a Troja, atque in hæc loca veniente, conditum eſſe demonſtrant.* Cic. 4. in Verr. Virgil. Aceſtam nominat ab Aceſte quem ibi Æneas reliquit.

Vrbem appellabant permiſſo nomine Aceſtam.

Verum Strabo lib 6. eam conditam docet ab iis qui cum Philoctcta in agrum Crotoniatum venerunt, miſſis ab eo in Siciliam cum Ægeſta Trojano. De Æceſte autem ſive Ægeſta quem Sylvia Egeſta Hippotæ Trojani filia, a Crimiſo amne in canem mutato compreſſa, edidiſſe dicitur, hic piget referre. Vide ſi lubet Serv. ad. 1. Æneid. 10. 554. Et lib. 5. v. 30. & Salmaſ. in Solin. p. 3. Illud conſtat Segeſtam urbem in colle ſitam fuiſſe, ut omnes fere veterum Sicanorum urbes. Fazel. Decad. 1. lib. 7. cap. 3. *Segeſta urbs vetuſta, in colle undique prærupto jacens.* Unde eam Doctiſſimus Bochartus non ab Aceſte ſive Ægeſta; ſed a Punico *Sakkeſta* dictam putat.

1 *Ne obſceno nomine app.*] Propter ſimilitudinem ſcilicet vocis *Egeſta.* Et

ut

Digitized by Google

[1] ut factum eſt in malevenro, quod beneventum dictum eſt, [2] & in Epidamno, quod uſurparunt Dyrrachium.

Segnitia *dicitur quod ſine nitendo quid utile, aut* honeſtum Terentius: *enimuero nihil loci eſt* ſegnitiæ, neque ſocor*diæ.*

Segnitia dicitur, quod ſine nitendo quid utile, aut honeſtum Terentius: Enimvero Dave! nihil loci eſt ſegnitiæ, neque ſocordiæ. PAULUS.

Seliquaſtra, genus ſedilium.

Seliquaſtra ſedilia antiqui generis, appellantur D. litera in L. converſa, ut etiam in ſella factum eſt, & ſubſellio, & ſolio, quæ non minus a ſedendo dicta ſunt. FESTUS.

Sellæ curulis locus *in circo datus eſt Valerio dict*atori poſteriſque *ejus honoris cauſa, ut proxime* ſacellum Murc*ia ſpectarent, unde aſ*ſpiciebant ſpect*acula magiſtratus.*

Sementinæ feriæ fuerunt inſtitutæ, quaſi ex iis fruges grandeſcere poſſint. PAULUS.

Semis, ſemodius, ſemuncia ex Græco trahuntur, ſicut & alia nonnulla, quæ S. litteram pro aſpiratione eorum habent, ut, ἑπτὰ ſeptem, ὕλη

N O T Æ.

Egeſtas paupertas, obſcænum autem, dirum, infauſtum. *Obſcænaque volucres.* Virg

1. *Vt factam eſt in Malevento.*] Vide *Beneventam*

2. *Et in Epidamno*] Mela de ſitu orbis lib. 2. cap. 3. *Vrbium prima eſt Oricum, ſecunda Dyrrachium, Epidamnos ante erat. Romani nomen mutavere quia velut in damnum ituris, omen id viſum eſt.* Verum de appellationibus Epidamni & Dyrrachii, vide præter alios Dionis locum ſingularem, lib. 41.

Segnitia...] Omnia conſtant ex Epitom. diſtinctione tamen locus ita juvandus eſt: *Quod ſine nitendo quid utile aut honeſtum?* cum interrogationis nota. Segnitiæ a ſe hoc eſt *ſine*, & *nitor* ut *ſegnis* dicatur qui non nititur ad id quod utile eſt aut honeſtum. Locus Terent. eſt. act. 1. ſc. 3. vid *ſecordia.* Eadem mente apud Plautum, Aſinar

Quin tu ſocordiam omnem rejice, & ſegnitiam amove

Seliquaſtra.] Pro ſediquaſtra: Idem Varr. lib. 4. de L. L. *ab ſedendo appellantur ſedes, ſedile, ſedam* (bene alii *ſolium*) *ſella, ſeliquaſtrum.*

Sella curulis] Idem Livius lib. 2 *Valerio*, inquit, *dictatori ſuper ſolitos honores locus in Circo ipſi poſteriſque ad ſpectaculum datus.* Ideo autem proxime ſacellum Murtiæ, quia illud erat in Circo ubi Meræ ſive opidum Varr. lib. 4. *In Circo primo unde mittuntur equi, nunc dicuntur Carceres. Navius oppidum appellat. Carceres dicti quod coerceantur equi, ne inde exeant antequam magiſtratus miſit: oppidum quod a muri parte pinnis turribuſque carceres olim fuerunt. Scripſit Poeta: dictator ubi currum inſidet, pervehitur uſque ad oppidum Intimus Circus ad Murtium vocatus, ut Procilius aiebat ab urceis; quod is* [illegible] *eſſet inter figulos. Alii eſſe dicant a murteto declinatum quod ibi id fuerit. Cujus veſtigium manet quod ibi Sacellum etiam nunc Murtia Veneris.* Ubi notandum verſum illum quem Varro adducit ex Poeta ſive ille Nævius, ſive Ennius ſit, ex hocce Feſti loco fortaſſe lucem capere: per Dictatorem enim valerium intelligit, per currum, ſellam Curulem.

Sementina feria.] Conceptivæ erant, non ſtatæ Varr. lib 5. *Sementina feria, dies is qui a Pontificibus dictus, appellatur a ſemente, quod ſationis cauſſa ſuſcepta* Die xxiv. Januarii celebrabantur. Et tunc ſacra in æde Telluris, Telluri fiebant & Ceteri. Vide Ovid lib. 5 Et Varr. de re Ruſt. lib. 1. cap. 2.

Semis ſemodius] Semis ſemodius, ſemuncia a Græco ἥμι ducuntur & pro

Digitized by Google

ſilva. ſic iſta ab eo, quod illi dicunt ἥμιου, declinata ſunt.

Festus. Semis, ſemodius, *ſemuncia qua ratione* ex Græco *trahuntur alia. quod* S. litteram pro *aſpiratione eorum* habent, ut ἑπτὰ *ſemptem* ὕλαι ſilvæ. ſic *iſta ab eo, quod illi* ἥμιου dicunt, *declinata videntur.*

Sempronia horrea, qui locus dicitur, in eo fuerunt lege Gracchi, ad cuſtodiam frumenti publici.

Senacula tria fuiſſe Romæ, in quibus Senatus haberi ſolitus ſit, memoriæ prodidit Nicoſtratus in libro, qui inſcribitur de Senatu habendo: [1] unum, ubi nunc eſt ædis concordiæ Capitolium & forum, in quo ſolebant magiſtratus D. T. cum ſenioribus deliberare: [2] alterum ad portam Capenam. [3] Tertium citra ædem Bellonæ, in quo exterarum nationum legatis, quos in urbem admittere nolebant, ſenatus dabatur.

Paulus. Senaculum locus Senatorum.

Festus. Senatores a ſenectute dici ſatis conſtat, quos initio Romulus elegit centum, quorum conſilio Rempublicam adminiſtraret. Itaque etiam patres appellati ſunt, [4] & nunc cum ſenatores adeſſe jubentur, quibuſque in ſenatu ſententiam dicere licet. quia ij, qui poſt luſtrum conditum ex junioribus magiſtratum ceperunt & in ſenatu ſententiam dicunt, & non vocantur ſenatores ante, quam in ſenioribus ſunt cenſi.

NOTÆ.

aſpitatione habent S. qua ratione & multa alia.

Sempronia horrea.] *Lege Gracchi*, legem frumentatiam intellige quam tulit C. Sempronius Gracchus, Livius, Florus & alii.

Senacula tria fuiſſe.] *Senaculum vocatum ubi Senatus, aut ubi ſeniores c[illegible]derent, dictum ut* γερουσία *apud* [illegible]*cos.* Vatr. lib. 4. de L. L.

1. *Vnum ubi nunc eſt ædis concordiæ*] Meminit Vatro loco ſupta citato: *Senaculum ſupra Græcoſtaſin, ubi ædes concordiæ, & Baſilica Opimia* Infra notæ D. T ſignificant *Dumtaxat:* male igitur qui earum loco ſubſtituunt D. R. hoc eſt *de Repub.* vel eas interptetantur, *Dicit Titinnius.*

2. *Alterum ad portam Capenam.*] Liv. lib. 23. *Conſules*, inquit, *edixerunt quoties Senatum vocaſſent, uti Senatores quibuſque in Senatu dicere ſententiam liceret, ad portam Capenam convenirent.*

3. *Tertium citra ædem Bellonæ.*] Quid citra ædem Bellonæ? Imo intra ædem Bellonæ. Liv. lib. 38 *Ipſe* (Pub. Scipio) inquit, *decem navibus Romam rediit: Et Senatu extra urbem dato in æde Bellonæ, quas res in Hiſpania geſſiſſet, diſſeruit.* Ex quibus etiam illud animadvertitur in ea æde non legatis tantum exterarum nationum Senatum dari ſolitum fuiſſe. Nam & Magiſtratibus qui ad urbem dicebantur, datus eſt.

Senatores a ſenectute.] Senatores, a Senatu, Senatus a ſenibus. Ovid. 5. Faſt.

Nomen & ætatis mite ſenatus habet.

4. *Et nunc cum Senatores adeſſe jubentur, quibuſque.*] Legerem *nunc cum Senatores adeſſe jubentur, additur, quibuſque in ſenatu*, &c. Ut apud eos factum eſt qui hunc Feſti locum laudant. Tamen & eam vocem facile poteris ſubintelligere. Edicti autem quo Senatores vocabantur in Curiam, ſolennia verba fuere: QUI SENATORES, QUIBUSQUE IN SENATU SENTENTIAM DICERE LICET. Quæ ut intelligantur ſciendum eſt: Primum eos demum Senatores fuiſſe qui a Cenſoribus lecti in Senatum eſſent, ut de ſumma Reipub. ſententiam rogati loco & modo

Senatus decretum a conſulto Ælius Gallus ſic diſtinguit, ut id dicat particulam quandam eſſe ſenatus conſulti ut cum provincia alicui decernitur, quod tamen ipſum ſenatuſconſulti eſt.

Senis crinibus nubentes ornantur. quod is ornatus vetuſtiſſimus fuit. quidam quod eo Veſtales virgines ornentur, [1] quarum caſtitatem viris ſuis ſponoe. . . a ceteris.

Senium a ſenili acerbitate, & vitiis dictum. poſuit Cæcilius in Hymnide: Sine ſuam ſenectutem ducat, utique ad ſenium ſorbitio.

Notæ.

diceretor. Deinde fuiſſe etiam alios qui quamvis a Cenſoribus lecti non fuiſſent tamen pro jure magiſtratus, quem aut tum gerebant, aut aote geſſerant, ſententiæ in ſeoatu dicendæ jus habebaor. Vide plura apud Gell. lib. 3. cap. 18. Eadem formula & in aliis edictis utebantur. Liv. 23 *P. Cornelius Cos.* ioquit, *edixit, Qui ſenatores eſſent, quibuſque in ſenatu ſententiam dicere liceret, quique minores magiſtratus eſſent, ne quis eorum ab urbe abiret.*

Senatus conſultum] A ſenatus decreto ita differt, ut ſpecies a genere. Nam ſenatuſconſultum eſt, quodcumque ſenatus de ſingulis pluribuſve rebus aut hominibus cenſuit: Decretum autem eſt quod de ſingulis dumtaxat rebus, hominibuſque ſenatus conſtituit, ut cum alicui provincia, honos, ſupplicatio decernitur. Præterea ſenatus decretum interdum appellabatur cum auroritas tantum ſenatus erat perſcripta, id eſt, quid ſenatus de re aliqua cenſuiſſet, quoniam ſenatus minus frequens fuiſſet, aut non loco, aut die legitimo habitus, aut ioterceſſum eſſet, aut quid aliud cenſuiſſet, quo mious juſtum ſenatuſconſultum fieret, quod poſtea ſi id ipſum ſenatus ſine ullo impedimento ſtatuiſſet, & perſcriptum ad ærarium detuliſſet, *ſenatuſconſultum* dicebatur. Frequenter tamen decretum pro ſenatuſconſulto accipitur apud hiſtoricos & Jureconſultos.

Senis crinibus.] Seni crines dicuntur in capite matronæ Romaoæ ſex ſertæ crinium vitta, & crioibus ipſis impletæ, quas vulgus trecias, vocant. Sic apud Martial.

Portabat uxor rufa crinibus ſeptem.

Nihil aliud ſignificat, quam capillos in ſeptem ſertas diſtinctos, ut videmus matronas ornatas in veteribus numiſmatis. Puto autem ſuppoſititiam comam hic intelligi. Scal. Inde Plaut. in Moſtell. act. 1. ſc. 111.

Soli gerendum cenſeo morem, & capiundos crines.

Peſſime vero virum, alioqui doctiſſimum video hæc *ſenis crinibus* accepiſſe, quaſi matronæ crinibus hominis ſeois ornaretur, Peſſime etiam Scalig. Qui ad huoc morem retulit illud. Martial.

Portabat uxor rufula crinibus ſeptem.

Nam Martialis facete uxorem rufulam calvam deſignat, quippe cujus capiti vix ſeptem crines adhæreaor gallice diceres, *avec ſes quatre cheveux.*

1. *Quarum caſtitatem.*] Ex doctorum virorum conjectura: *Quarum caſtitatem viris ſuis ſpondent illibatam fore a ceteris.*

Senium.] Verſus Cæcilii, quem viri docti corruptum putaot, non mious ſanus eſt quam qui maxime.

Sine ſuam ſenectutem ducat, utique ad ſenium ſorbitio.

Ait Comicus poëta *permitte ut is quiete & tranquille trahat ſuam ſenectutem, nam certe cum ad ſenium pervenerit, ſorbitio eum tollet.* Ubi per ſorbitionem ad veterum morem alluſit; qui majorem aonis ſexagiota de ponte in Tiberim deturbabant, unde natum proverbium *ſexagenarios de ponte*, vel, quod verius puto, ad Ceorum legem alluſit poëta, qua majores anois 59. Sorbitione Cicutæ e vita tollebantur, ut reliquis victus ſufficeret. Hujus legis meminit Meoand.

Καλὸν τὸ Κείων νόμιμόν ἐστι, Φανία.
Ὁ μὴ δυνάμενος ζῆν καλῶς, οὐ ζῇ κακῶς.

Hoc eſt.

Senonas, Gallos, Verrius ait, exiſtimari appellari, quia novi venerint ex tranſalpina regione *ac primum appellatos ξείνους*, poſtea Sen*onas*.

Sentes, cum conſtet eſſe ſpinas, & Afranius in Abducta dixerit: quam ſenticoſa verba pertorquet turba, pro ſpinoſis accipi debet.

Sentinare, ſatagere, dictum a ſentina, quia multam aquam navis cum recipit, periclitatur. Cæcilius in Æthrione: cum Mercurio capit conſilium. poſtquam ſentinat ſatis.

PAULUS. Sentinare ſatagere, dictum a ſentina navis, quam quis ut aqua liberet, evacuare contendit. Itaque ſentinare, ſubtiliter periculum vitare. Cæcilius: Capit conſilium, poſtquam ſentinat ſatis.

FESTUS. Seplaſia *forum Capuæ in* quo plurimi unguentar*ii erant. in Piſonem* cujus meminit Cicero. Seplaſia *me Hercule, ut dici* audiebam, te ut primum aſpe*xit. Campanum* Conſulem repudiavit.

Septentriones ſeptem ſtellæ appel*lantur a ſeptem b*obus junctis, quos trio*nes a terra ruſtici* appellent, quod junct*is ſimul terram arent*, quaſi terriones. *Quidam a ſeptem ſtellis*, quod id aſtrum Græci ἅμαξαν

Notæ.

Bellum hoc Ceorum inſtitutum eſt, Phania.

Qui non poteſt vivere bene, non vivit male.

Vide Strab. lib. 10. pag. 485. Edit. Caſaub. Vid. & Ælian. lib. III. cap 37. Notabis præterea in verſu Cæcilii, ſenectutem eſſe ante ſenium conſtitutam, contra quod quibuſdam viſum eſt, qui *ſenium* properatam ſenectutem interpretantur.

Senonas.] Quaſi ξένοι. Alludere videtur Liv. lib 5. ſect. 5. *Tum Senones recentiſſimi advenarum, ab Vtente flumine uſque ad Aeſim habuere* Servius etiam prius ξένους poſtea Senonas quaſi ξένωνας dictos innuit. Sed non quia novi venerunt ex Tranſalpina regione, ſed quod Bacchum hoſpitio receperunt. *Senones*, inquit, *qui Senones dicti ſunt quod Liberum patrem hoſpitio recepiſſent.*

Sentes.] Gloſſarium: *Sentes*, ἄκανθαι, id eſt, *ſpina*.

1. *Quam ſenticoſa.*] Lege ut viri docti,

Quam ſenticoſa verba pertorquet lupa.

Verſus enim trimeter eſt & in fine debet eſſe ïambus. *Lupa* autem eſt meretrix. Gloſſarium *lupa*, ἑταίρα, γυνὴ λύκαινα, id eſt, *lupa, amica item lupus femina*. Jan. Gulielmus legebat: *pertorquet truo. Truones* ſcomma in enormis naſi homines.

Sentinare.] Proprie ad ſentinam ſatagere, & ex ea aquam exhaurire, metu naufragii, unde accipitur pro vitare periculum Gellius lib. 19. cap. 1. *Tum poſtea complorantibus noſtris omnibus, atque ſentinantibus, dies quidem tandem illuxit: ſed nihil de periculo atque ſævitia remiſſum.* A ſentina dicti ſentinatores, quibus cura ſentinæ delegata in navi. Paulinus ad Macarium de naufragio: *Vnum ex omni numero nautarum ſenem ſentinando deputant.* Item: *Quid huic, quaſo, obſuit ſeni perſona ſentinatoris & in nautis viliſſima.* Scal.

Seplaſia.] Vide Aſcon. Sect. 11. Cicer. in Piſon. Inde ſeplaſia ſpecies omnes, & ſeplaſiarius, μυροπώλης ſpeciarius, *eſpicier*. Vide infra poſt *ſtertiam*.

Septentriones.] Hæc ita olim odoratus ſum ex Varronis lib. 6. *Has ſeptem ſtellas Græci, ut Homerus vocat ἅμαξαν, & propinquum ejus ſignum Βοώτην: noſtri eas ſeptem ſtellas, boves, & triones, & prope eas axem: Triones enim & boves appellantur a bubulcis etiam nunc maxime cum arant terram: e queis ut dicti valentes, Glebarii qui facile proſcindunt glebas; ſic omnes qui terram arabant, a terra, terriones; unde triones ut dicerentur a detri-*

dicant, quia habet partem quandam *temonis ſpecie. Vnde ait* [1] Ennius, ſuperat *temo ſtellas. Sed* & phyſici eum *ſitum ſeptem ſtellarum* contemplati, *ſeptemtriones dici aiunt, quod ita ſunt ſitæ ſeptem ſtellæ*, ut ternæ proximæ *ſpecie efficiant velut* trigona.

Septimontio, ut ait Antiſtius Labeo hiſce montibus feriæ. Palatio, cui ſacrificium, quod fit, Palatuar dicitur. Veliæ, cui item ſacrificium. Fagutali, Suburæ, Cermalo, Oppio, Coelio monti, Ciſpio monti. Oppius autem appellatus eſt, ut ait Varro Rerum humanarum libro Octavo, [1] ab Oppita Oppio Tuſculano, qui cum præſidio Tuſculanorum miſſus ad Romam tuendam, dum Tullius Hoſtilius Vejos oppugnaret, conſederat [2] in Carinis, & ibi caſtra habuerat. ſimiliter Ciſpius a Lævo Ciſpio Anagnino, qui ejuſdem rei cauſa eam partem Eſquiliarum, quæ jacet ad vicum patricium verſus, in qua regione eſt ædis Mefitis, tuitus eſt.

PAULUS.

Sacrificium, quod fiebat Romæ in monte Palatino, Palatuar dicebatur.

Septimontium appellabant diem feſtum, quod in ſeptem locis faciebant

NOTÆ.

tu. Temo dictus a tenendo: is enim continet jugum, & plauſtrum appellatum, a parte totum ut multa. Poſſunt triones dici ſeptem, quod ita ſitæ ſtellæ ut terna trigona faciant. Hæc Varro. Triones potius dicti a *ſtria* quam proſcindendo ſulcos faciunt, *ſtriones*. & ſ litera deperdita, *triones*.

1. *Ennius ſuperat.*] Ex Iphigenia Ennii quæ eſt Euripidis Græca. Locus integer.

Quid noctis videtur? in altiſono
Cœli clupeo temo ſuperat
Stellas, cogens ſublime etiam
Atque etiam noctis iter.

Addunt viri docti in numiſmate veteri L. Lucretii, Trionis expreſſam videri ſtellarum ſeptem formam. Et nos quoque ejuſdem L. Lucretii duos argenteos vidimus, quorum copiam oobis fecit humaniſſimus vir Chriſtophorus Neytterus Auguſtanus. In altero erar luna corniculata & , ſtellæ cum inſcriptione TRIO. LUCRETI. in altero Delphinus & ioſcriptio L. LUCRETI. TRIO. Scal.

Septimontio.) Vide infra. Mirum autem pro ſeptem montibus, octo hic numerari, Palatium, velias, Fagutal, Suburam, Cermalum, Oppium, Cœlium, Ciſpium. Nimirum *Ciſpius* & *Oppius* pro uno ſumi debent: nam Eſquilinum montem & *Ciſpium & Oppium* veteres nomioarunt auctore vertio Flacco. Vide *Ciſpius*.

1. *Ab Opita Oppio.*] Viri docti *ab opitre oppio.* Sed Varronis rerum humanarum libros deſideramus.

2. *In Carinis.*) Regio urbis *Carina* inter lautiſſimas. Juxta Coeliom montem.

Septimontium.] De eo ſic Varr. lib. 5. de L. L. *Dies ſeptimontium nominatus ab his ſeptem montibus in queis ſita urbs eſt. Feria non populi; ſed montanorum modo, ut paganalibus, qui ſunt alicujus pagi.* Atque poſt Larentinalia ponit: erant autem Larentinalia 10. Kalend. Januar. Agonalia vero propridie Idus Decembres. Quo die & Septimont. Notatur in Kalend. Conſtanti Magni. Sed circa finem Decembris, adeoque poſt Larentinalia fuiſſe probant hæc Tertulliani ex libro de Idololatria: *Etiam ſtrena captanda, & ſeptimontium, & bruma, & cara cognationis honoraria exigenda omnia.* Quia tunc proximum ſit ſtrenæ exigeodæ, quod fie-

ſacrificium, Palatio, Velia, Fagutali, Subura, Cermalo, Coelio, Oppio, & Ciſpio.

Festus. *Septimontium dies* appellatur menſe *Decembri, qui dicitur in* Faſtis Agonalia, *quod ea die in ſeptem m*ontibus fiunt ſa*crificia, Palatio, Velia,* Fagutali, Subura, *Cermalo, Coelio, Opio,* Ciſpio

*Sepul*chrum eſt, ut ait Gallus *Aelius, in quo* mortuus ſepultus eſt, quod ant*iqui buſtum appel*labant. hiſque cippis, aut aliq*ua alia re, mo*rtui cauſa deſignatus eſt intra *quos ſe*pultura eſt facta.

Se quamque, ſeorſum quamque.

Sequeſter is dicitur, qui inter aliquos, *qui certant, medius, ut* inter eos convenerit, *depoſitum ita tenet ali*quid, ut ei reddat, qui id *deberi jure, ſibi con*ſtiterit. Cato in ea orat*ione, quam habuit* de indigitibus. ſinunt *miſeros perire*, ut bona rapiant, aut *ſi ſuperſtites petant, ut ſequeſtro dent*, & Pla*utus mercatore* : *Imo* ſic ſequeſtro mihi data *eſt*.

Serilla Verrius appellari putat navigia Iſtrica, ac Liburnica, quæ lino, ac ſparto condenſantur, a conſerendo, & contexendo dicta. quia dicat Pacuvius in Niptris : nec ulla ſubcus cohibet compagem alvei, Sed ſuta lino, & ſparteis ſerillibus. cum [illegible], & ficto vocabulo uſus ſit pro funiculis, qui ſparto conſeruntur.

Paulus. Serilla navigia iſtrica, quæ lino, ac ſparto condenſantur. a conſerendo, & contexendo dicta.

Serius Attius a ſero comparavit. ait enim : Ne, ſi forte paulo quam tu, veniam ſerius.

Festus. Serius a ſero videtur dictum. Attius in Amphytrione : Ne, ſi forte paulo, quam tu, veniam ſerius.

Notæ.

bat Kalendis Januariis. Id diſertius probatur ex Sueton in Domitiano cap. 4. *Congiarium populo nummorum trecenorum ter dedit: atque inter ſpectacula muneris, largiſſimum epulum. Septimontiali ſacro quidem ſenatui equitique, panariis, plebei ſportellis cum obſonio diſtributis, initium veſcendi primus fecit.* Septimontium autem Romani ob incluſum pomoeriis ſeptimum collem primum celebravere.

Sepulchrum] Vide *buſtum*.

Se quamque] Ergo ſuſpicari ſaltem liceat in *ſeorſum* vel *ſeorſus*, duas ultimas ſyllabas nil aliud eſſe quam vocis productionem.

Sequeſter.] Gloſſ. *Sequeſter* μεσίτης, ἐγγυητὴς, συνθηκοφύλαξ.

Serilla.] Optime Feſt. contra Verrium contendit *ſerilla* dici funiculos ſparto conſertos. Verba Pacuvii ſic ordinanda.

Nec ulla ſubſcus cohibet compagem alvei,

Sed ſuta lino & ſparteis ſerillibus.

Alvei, id eſt, *navigii*. De ſubſcude vide infra in *ſubſcudes* Ubi eadem Pacuvii verba adducta ſunt.

Serilla.] Mira hic Pauli ſupinitas qui in ſua epitoma poſuit quod ſupra Feſtus reprehendit.

Serius] Scribe *ſecius* vel *ſequius*. Alioqui ineptum eſt proſcribere nobis *ſerius* tanquam ignotum verbum, quod vulgatiſſimum eſt. Adde quod in veteri ſcriptura variat lectio, cum exaratum ſit, *Secius* non *ſerius*. Legendum ergo *ſecius a ſecus videtur dictum*. Scal. Errat Scal. Nam Ex verbis, Attii conſtat legendum *ſerius*.

Sero ſapiunt Phryges, proverbium eſt natum a Trojanis, qui decimo denique anno velle coeperant Helenam, quæque cum ea erant rapta, reddere Achivis.

Serpſit antiqui pro ſerpſerit uſi ſunt. unde ſerpulæ dictæ, quas nunc ſerpentes dicimus, ex Græco, quod illi ἑπτὰ, nos pro aſpiratione eorum *S* littera poſita, ut ἓξ, ſex ἑπτὰ, ſeptem. PAULUS.

Serpſit uſi ſunt antiqui pro ſerpſerit, *unde videntur ſerpulæ* dictæ, quas nunc ſe*rpentes dicimus ex Gr*æco, quia illi ἑπτὰ, nos *pro aſpiratione eorum* S littera poſita, ut ἓξ *ſex* ἑπτὰ, *ſeptem.* FESTUS.

Serpula ſerpſerit, ait (idem) Meſſala, ſerpens increpſerit.

Serra præliari dicitur, cum aſſidue acceditur, recediturque, neque ullo conſiſtitur tempore. Cato de re militari: ſive forte opus ſit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turribus, aut ſerra, uti adoriate.

Serra præliari dicitur, cum aſſidue acceditur, recediturque, neque ullo tempore conſiſtitur. PAULUS.

Sertorem quidam putant dictum a prendendo, quia cum cuipiam afferat manum, educendi ejus gratia ex ſervitute in libertatem, vocetur adſertor. cum veriſimilius ſit dictum, qui ſereret quid, ac potius adſertorem a ſerendo cepiſſe nomen. cum aliquem ſerat petendo in libertatem eandem, qua ipſe ſit, id eſt jungat, quia fruges cum ſeruntur, terræ jungit, quod totum Verrius ἀπιθάνως introducit. PAULUS.

NOTÆ.

Sero ſapiunt Phryges.] Cicer. Epiſt. lib. 7. Epiſt. 16. *In equo Trojano ſcis eſſe in extremo, ſero ſapiunt.* De Trojanis qui cum ultimis premerentur, velle cœperant Helenam reddere, Dictys Cretenſis lib. 4. *Ceterum Trojani, ubi hoſtis muris infeſtus, magis magiſque ſævit, neque jam reſiſtendi mœnibus ſpes ulterius eſt, aut vires valent, cuncti proceres ſeditionem adverſus Priamum extollunt, atque ejus regulos: Denique accito Ænea, filiiſque Antenoris, decernunt inter ſe uti Helena cum his quæ ablata erant, ad Menelaum daretur.*

Serpſit antiqui pro ſerpſerit.] Eadem quæ ſupra in Epitom. Niſi quod quæ infra ſequuntur cum iſtis ſic continuanda ſunt hoc modo, *S litera poſita ut* ἓξ, *ſex.* ἑπτὰ, *ſeptem. Serpula ſerpſit, ait Meſſala, id eſt ſerpens irrepſerit.* Non dubium quin ita Feſtus ſcripſerit. Viris doctis qui illa disjunxere, illud impoſuit quod ubi Pauli, ibidem etiam Feſti verba finem capere crediderunt, immemores ſcilicet barbarum racematorem non tanti facere veterum exempla ut in iis deſcribundis operam abutatur: qui vel infra in *ſerra præliari* nobis verba Catonis inviderat.

Serra præliari] Variæ acierum formæ Romanis uſurpatæ. In his *cuneus, globus, forfex, turris, ſerra*, hic a Catone memorantur. *Cuneus* cum anguſta in fronte acies, paulatim ſe retrorſum pandit, in modum literæ Δ. unde & *trigonum* vocant. *Globus*, cum figura globoſa & in rotundum inſtruitur, *forfex*, quæ & *forceps*, contraria cuneo, latioribus primis & apertis ac paulatim in anguſtum deſinentibus in modum literæ V. *turris* cum militum ordines in quadro inſtruuntur. *Serra* cum manipuli primæ aciei modo invadebant, modo reſiliebant, & reddebatur dentata quædam forma in modum ſerræ.

Serter.] Vel a prehendendo, vel, quod veriſimilius, a ſerendo, quod in libertatem ſerat, hoc eſt, jungat, inquit Verrius, quod totum, ab eo ἀπιθάνως, hoc eſt, *non probabiliter* introductum dicit Feſtus, ſed idem nos alibi docuit *adſerere* eſſe admo-

Servilius lacus appellabatur, eo, qui eum faciendum curaverat in principio vici jugari continens baſilicæ Juliæ, [1] in quo loco fuit effigies hydræ poſita a M. Agrippa.

PAULUS. Servilius lacus Romæ a conditore vocatus.

Servorum dies feſtus erat Idibus Auguſti, quia eo die Rex Tullius filius ancillæ natus eſt.

FESTUS. Servorum dies feſtus vulgo exiſtimatur Idibus Auguſti quod eo die Ser. Tullius natus ſerva ædem Dianæ dedicaverit in Aventino, cujus tutelæ ſint cervi [2] a quorum celeritate fugitivos vocent ſervos.

NOTÆ.

vere, quod ea quæ in terram demittuntur, *feri* dicuntur, cur igitur is proprie *ſertor* & adſertor dici nequeat qui manum vel manu adſerit, hoc eſt, manum admovet, injicit, manu prehendit ut vindicet in libertatem. Certe nimis præcipitanter hic Feſtus eos reprehendit qui ſertorem a ſercudo hoc eſt prehendendo dictum putant: in his Varro lib. 5. de L. L. *Sic conſerere manum dicimur cum hoſte, ſic ex jure manu conſertum vocare, hinc adſerere manu in libertatem, cum prehendimus.*

Servilius lacus.] *Servilius lacus appellabatur ab eo qui,* &c. Vicus jugarius in octava urbis regione a Victore memoratur: idem & Thurarius ubi ſunt aræ Opis & Cereris cum ſigno Vertumni. Tuſcum, opinor, vocat Varro. Diverſus erat a vico unguentario qui in eadem fuit regione, ex eodem Victore. Illum tamen Anonymus urbis Rom. deſcriptor unum & eundem credidit.

1. *In quo loco fuit.*] Apuli & Siculi religionis cauſſa fontibus ſuis ſimulacrum Herculis apponebant, quia is extincta hydra aquas purgaverat. Inde & Thermæ Himeræ urbis in Sicilia, item Oetæ montis & Pylarum in Theſſalia in tutela Herculis fuerunt. Ut Pindari & Sophoclis interpretes ſcribunt. Sunt & qui omnes Thermas eidem eſſe ſacratas velint. Herculeæ thermæ Mediolani nobiles. Hunc morem reſpexit M. Agrippa cum hydram ipſam ad lacum Servilium poſuit.

Servorum dies feſtus erat Idibus Auguſti.] Peſſime verba Feſti interpretatus eſt Epitomiſta. Neque enim Feſtus dicit Idibus natum Tullium, ſed Idibus eum ædem Dianæ dedicaviſſe. Quamvis etiam Plutarch. in Quæſt. Rom. Quæſt. 100. eo die natum Servium putat. *Cur*, inquit, *Idibus ſextilis, qui nunc Auguſtus dicitur, feriæ ſunt utriuſque ſexus ſervis; mulieres autem tum maxime lavare & purgare capita ſtudent; an hoc ſervis datum, quod ea die Servius Rex natus e captiva fuit ancilla?* Sed contra Macrob. qui Nonis natum dicit. *Nonis*, inquit, *conventus univerſæ multitudinis vitandus exiſtimabatur: quoniam populus Rom. exactis etiam regibus, diem hunc nonarum maxime celebrabat, quem natalem Servii Tullii exiſtimabant. Qui cum incertum eſſet quo menſe natus eſſet, nonis tamen natum eſſe conſtaret, omnes nonas celebri notitia frequentabant.* Optime igitur Feſtus ſervorum diem feſtum idibus ponit, quod eo die Ser. Tullius qui e ſerva natus eſt, ædem Dianæ dedicaverit in Aventino. Unde & eodem die ejus ſacra peragebantur, Martial. Epigr. 68. lib. 12. *Auguſtis redit Idibus Diana.* Erat & alius ſervorum Feſtus *ſigillaria* dictus, qui Saturnalibus per ſeptem dies continuabatur. Auſonius:

Ædiles etiam plebei, etiamque curules
Feſta ſigillorum nomine dicta colunt.

2. *A quorum celeritate fugitivos vocent ſervos.*] Lege *vocent cervos* ut in vet. cod. Sic Græci fugitivum ἔλαφον vocant. Et facete Ariſtophanes ait nubes cum fugitivum aſpiciunt, cervorum ſpeciem aſſimulare.

Ταῦτ' ἄρα, ταῦτα Κλεώνυμον αὗται τὸν ῥίψασπιν χθὲς ἰδοῦσαι
Ὅτι δειλότατον τοῦτον ἑώρων, ἔλαφοι διὰ τοῦτ' ἐγένοντο.

Id eſt,

Hoc illud erat quod viſa heri Cleonymo
inermi & fugitivo

Seſopia

Seſopia in Auguralı & Saliari carmine app*ellantur quæ alias* eſopia pro ſedilibus di*cere habemus nunc* adhuc in conſuetu*dine*.

Seſtertius dicitur quarta pars denarii, quo tempore is decuſſis valebat, id eſt dupondius & ſemiſſis. PAULUS.

Seſtertius dicitur quarta pars denarii, quo tempore is decuſſis valebat, id eſt dupondius, & ſemiſſis.

Seſtertii no*ta apud antiquos fuit* dupondii, & ſemiſſis. *unde ſeſtertius dictus quod ſemi*ſtertius, ſed auctos eſſe *bello Punico ſecundo*: apud antiquos autem *denarius & quinqueſſis in uſu* erant, & valebant *denarius denos aſſes, quadrigati*, bigati, quinqueſſis. *quæ nos, ſed uterque auctus* eſt numerum æris perdu*ctum eſſe aiunt lege Fla*minia, minus ſolvendi, *cum ære alieno premere*tur P. R. FESTUS.

Sex millium, & ducentorum hominum primus C. Marius conſcripſit legionem, cum antea quattuor millium fuiſſet, unde etiam appellabatur quadrata. PAULUS.

NOTÆ.

Quod timidiſſimum eum aſpicerent, cervorum ſpeciem aſſimularunt.

Seſopia.] *Eſopia* vulgo dici ait ſedilia, quæ in Saliari & Augurali carmine *ſeſopia*. Sed utraque vox mihi æque ignota: eam redonavit Plauto Meurſius in truculento e vett. codd. *quo pacto excludis quæſo eſopiis, planius.*

Seſtertius.] Semper quidem Seſtertius fuit quarta pars denarii. Sed quo tempore denarius decuſſim valebat, tunc ſeſtertius fuit dupondii & ſemiſſis. Idque a Servio rege uſque ad primum bellum Punicum. At cum denarius ſedecim aſſibus æſtimari cœptus eſt bello Punico primo, tunc ſeſtertius quatuor aſſibus permutatus. Denarius prior & minor fuit aſſium decem, hoc eſt Turonicorum denariorum duorum ſupra quadraginta, ſeu ſolidorum noſtrorum trium ac ſemiſſis; ſeſtertius minor denariolorum Turonicorum decem & oboli circiter. Denarius vero major & poſterior fuit aſſium ſedecim, hoc eſt Turonicorum denariolorum ſexaginta ſeptem & quintæ unius: Seſtertius major aſſium quatuor, Francicorum denariolorum ſedecim & quintarum quatuor.

Seſtertii nota apud.] Quæ corrupta & male etiam diſtincta ſunt lego & diſtinguo: *Et valebant denarius denos aſſes bigati & quadrigati. Quinqueſſis quines. Sed uterque auctus eſt. Numerum æris productum eſſe aiunt lege Flaminia minus ſolvendi*, &c. Et verum eſt. Primo Denarius valebat denos aſſes, quinqueſſis vero quinos & denarii bigati & quadrigati dicebantur ab impreſſis bigis & quadrigis. Sed poſtea uterque & denarius & quinqueſſis auctus eſt bello Punico ſecundo, ſive potius primo & denarius aſſes ſedecim, quinqueſſis octo æſtimari cœptus Lege Flaminia quæ minus ſolvendi lex dicta quia æris pretio producto minus æris ad ſolvendum impendebatur. Vide ſupra *ſeſtertius*, & infra. *Sextantarii.* Hujus legis Flaminiæ nemo quod ſciam præter Feſtum, meminit. De ſeſtertio autem quod ſit quaſi ſemiſtertius; id eſt quod ad tertium aſſem efficiendum deſit ſemis vel potius quod tunc tertius ſemis numeratur, Varro lib. 4. de L. L. *Seſtertius quod ſemis tertius. Dupondius enim & ſemis antiquus ſeſtertius eſt: & veteris conſuetudinis ut retro æra dicerentur, ita ut ſemis tertius, ſemis quartus pronuntiarent. Seſtertius igitur ab ſemis tertius dictus.* Eodem modo autem ſeſtertius quo Jones & Attici dicebant *ἥμισυ τρίτον dimidium tertium* pro δύο καὶ ἥμισυ *Duo cum dimidio.* Sic *trientem tertium* libras duas & trientem, &c. Vide *trientem.*

Sex millium] Romulus legionem inſtituit hominum 3000. regibus ejectis

FESTUS. Sex ſuffragia appellantur in equitum centuriis, quæ ſunt adjectæ ei numero centuriarum, quas Priſcus Tarquinius Rex conſtituit.

Sex Veſtæ ſacerdotes conſtitutæ ſunt, ut populus pro ſua quaque parte haberet miniſtram ſacrorum. quia civitas Romana in ſex eſt diſtributa partis, [1] in primos, ſecundoſque, Titienſes, Ramnes, Luceres.

Sexagenarios *de ponte olim deiiciebant*, cujus cauſam Mani*lius hanc refert quod Romam*, qui incoluerint *primi Aborigenes*, hominem, ſexaginta *annorum qui eſſet, immolare* diti patri quot*annis ſoliti fuerint*, *quod* facere eos de*ſtitiſſe adventu Her*culis, ſed religion*e poſtea veteris moris ſ*cirpeas hominum e*ffigies de ponte in Tiberim vetere* modo mittere *inſtituiſſe. Alii dicunt*, morante in Italia *Hercule*, *quod quidam e*jus comitum habitav*erint ſecundum rip*am Tiberis, atque Arga*eos ſe ab Argivis vo*caverint atviſ. quorum pro*ditam memo*riam redintegrari, eo g*ente miſſum ab Græc*a legatum quendam Arga*eum diu cum* iis Romæ moratum eſſe, his ut *obierit*. inſtitutum a ſacerdotibus, ut *effigies* ſcirpea ex omnibus, cum quæ publicæ *erant rei nu*ntiaviſſet, per flumen, ac mare in patriam remitteretur. Sunt, qui dicant, poſt urbem a Gallis liberatam ob inopiam cibatus cœptos ſexaginta annorum homines jaci in Tiberim; ex quo numero unus filii pietate occultatus ſæpe profuerit patriæ conſilio ſub perſona filii. id ut ſit cognitum, ei juveni eſſe ignotum, & ſexagenariis vita conceſſa. latebras autem ejus, quibus arcuerit ſenem, id eſt cohibuerit, & celaverit, ſanctitate dignas eſſe viſas, ideoque Arcæa appellata. Sed

NOTÆ.

fuit 4000. eam poſtea Marius cum in provinciam Numidiam iret, ſex millium & ducentorum hominum conſcripſit. In veteribus tamen legas ante Marium auctas ſæpiſſime Legiones, ſed id tum extraordinarie factum fuiſſe putandum eſt, & neceſſitate aliqua ſuadente.

Sex ſuffragia] Innuit ſex centurias adjectas priori centuriarum numero *ſex ſuffragia* dictas, ſed nihil tale unquam in antiquitate Romana me legiſſe arbitror.

Sex Veſtæ ſacerdotes] Sed primis temporibus ut quatuor tantum caperentur inſtituit Numa, cepitque Geganiam, Veraniam, Canulejam, & Tarpejam. Duas poſtea addidit Priſcus Tarquinius. Et hic Numerus ſemper manſit.

1. *In primos ſecundoſque.*] Hic partis unius nomen deeſſe videri poſſit, quod non deeſt tamen, nam per *Tatienſes, Ramnes, Luceres*, quatuor urbis partes intelliguntur, quæ a locis, Suburana, Eſquilina, Collina, Palatina dictæ ſunt. Varr. lib. 4. de L. L. *Ager Romanus primum diviſus in partes tres, à quo tribus appellata Tatienſium, Ramnium, Lucerum, nominata ut ait Ennius, Tatienſes a Tatio, Ramnenſes a Romulo, Luceres, ut ait Iunius. a Lucumone Sed omnia hæc vocabula Tuſca, ut Volumnius qui tragoedias Tuſcas ſcripſit, dicebat. Ab hoc quoque quatuor partes urbis tribus dictæ: ab locis Suburana Eſquilina, Collina, Palatina.*

Sexagenarios.] Vulgata quidem hiſtoria ſeu fabula & à Veteribus diverſis opinionibus agitata. Quædam tamen hic habet Feſtus quæ apud nullum alium autorem legas. In eius verbis ſcriptum *hu* pro *ii* ut ſæpe Inſtitutum igitur ait ut ex omnibus ſcirpeis ſimulacris, quæ triginta erant, unum nomine legati Argivorum de ponte in Tiberim dejectum, per mare in patriam remitteretur, poſtquam munus ſuum cujus cauſſa publice miſſus erat, nuntiaviſſet. Hoc enim eſt, *poſtquam quæ publica erant res, nuntiaviſſet.* Ex quibus apparet ſine ulla controverſia

exploratiſſimum illud eſt cauſæ, quo tempore primum [1] per pontem cœperunt comitiis ſuffragium ferre, juniores conclamaverunt, ut de ponte dejicerentur ſexagenarii, qui jam nullo publico munere fungerentur, ut ipſi potius ſibi, quam illi, deligerent imperatorem. Cujus ſententiæ eſt etiam Sinnius Capito. Vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmavit Afranius in Repudiato.

Sextantarii aſſes in uſu eſſe cœperunt ex eo tempore, quod propter bellum Punicum ſecundum, quod cum Hannibale geſtum eſt, decreverunt patres, ut ex aſſibus, qui tum erant librarii, fierent ſextantarii, per quos cum ſolvi cœptum eſſet, & populus ære alieno liberaretur, & privati, quibus debitum publice ſolvi oportebat, non magno detrimento adficerentur. Septuennio quoque (anno) uſus eſt, ut priore numero, ſed id non permanſit in uſu, nec amplius proceſſit in majorem.

Sexus aliter ſignificat ſexu, natura, habituque ex Græco, quam illi vocant ἕξιν. Afranius in Privigno ſic ait, orbus virili ſexu adoptavit ſibi. Pacuvius in Atalanta: Triplicem virili ſexu partum procreat.

N o t æ.

ſacerdotes quædam dieis cauſſa nomine legati fati ſolitos, eum illam effigiem emitterent. Quod apud nullum alium auctorem ſcriptum reperias. Scal. Priorem Manilii ſententiam taugit Ovid. 5. Faſt. Sed Saturno non Diti ait immolatos fuiſſe.

Fama vetus, tunc cum Saturnia terra vocata eſt,
Talia fatidici dicta fuere ſenis:
Falcifero libata ſeni duo corpora, gentes,
Mittite, quæ Tuſcis excipiantur aquis.
Donec in hæc venit Tirynthius arva; quotannis
Triſtia Leucadio ſacra peracta modo.
Illum ſtramineos in aquam miſiſſe quirites.
Herculis exemplo corpora falſa jaci.

De Argeis comitibus Herculis, vide in *Argei* & *Argeos*.

1. *Per pontem cœperunt.*] De pontibus qui ab ſeptis comitialibus ad Diribitorium & villam publicam ſuffragantes traducebant, nota res eſt.

2. *Cujus ſententia.*] Et Ovid. 5. Faſt.

Pars putat, ut ferrent juvenes ſuffragia ſoli
Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes.

Et Varro de vita pop. Rom. lib. 1. *Honeſtam cauſſam glorioſamque patefecerit cum in quintum gradum pervenerant, atque habebant LX. annos, tum denique erant a publicis negotiis liberi atque otioſi: ideo in proverbium quidam putant veniſſe ut diceretur ſexagenarios de ponte dejici oportere, id eſt quod ſuffragium non ferant, quod per pontem ferebant.* Vid. Victorii Var. lect. lib. 18 cap. 7.

Sextantarii.] Jam ſupra in *Grave as. Sed bello Punico populus Romanus preſſus are alieno ex ſingulis aſſibus librariis ſenos fecit qui tantumdem valerent.* Ubi *bello Punico* tantum. At hic ſecundo bello Punico ſextantarios aſſes factos ſcribit. Sed diſſentit Plinius lib. 33. cap. 3. qui id factum dicit bello Punico primo. *Libra autem*, inquit, *pondus æris imminutum bello Punico primo, cum impenſis reſp. non ſufficeret; conſtitutumque ut aſſes ſextantario pondere ferirentur, &c. Poſtea Hannibale urgente, Q. Fabio Maximo dictatore aſſes unciales facti, &c. Mox lege Papiria ſemunciales aſſes facti.* Ubi, vides, Plinius ait ſextantarios aſſes duraſſe uſque ad Dictaturam Q. Fabii, hoc eſt diutius annis 25. Et unciales atque ſemunciales poſtea factos. Noſter autem duraſſe tantum ſeptennio neque poſtea in majorem numerum proceſſiſſe. Sive potius ſeptennio quoque prioribus aſſibus nempe librariis uſum eſſe, &c.

Sexus.] Lege: *Sexus aliter ſexu, ſigni-*

Sexus, natura, vel habitus, ex Græco *ἴξις* vocatur.

Paulus. Sabinam appellant Illyrici telum venabuli ſimile. Ennius : Illyrici reſtant ſicis. ſibiniſque fodentes.

Sibus, callidus, vel acutus.

Festus. Sic verſantu . . . .
fune voluit eodem nom. . . . . .

Suparum appellant dolonem *quod eſt velum minus in navi, ut* acation, maius. *Supparum autem dictum ait Cinnius* Capito velut ſ*eparatum quod ſit disjunctumque a* dolone interioris *mali*.

Sepultum morte meroque cum ait.
. . *De* L. Terentio Tuſci vici *magiſtro, ſignificat eum vivum de* ſaxo Tarpeio *elatum, cum eo* veniſſet comiſatum, quod *mero, id eſt vino eſſet* coactus.

Paulus. Sicilices haſtarum ſpicula lata. Ennius : Incendit veles vulgo ſicilibus latis.

Notæ.

ficat naturam habitumque ex Græco, &c. Afranius in privigno ſic ait : Orbus virili ſexu adoptavit ſibi. Pacuvius in Atalanta : *Triplicem virile ſexu partum procreat.* In veteri ſcriptura legebatur *ſecus.* quod etiam uſurparunt veteres. Auſon.

Iuno, Ceres ac Veſta, ſecus muliebre, ſorores

Sed non propterea hic ita legendum. *Sexu* neutri, *ſexus maſculini.* Sic *genus* & *genu : gelus* & *gelu : cornus* & *cornu.* Saluſt. hiſtor. lib. 11. *At Metellus in ulteriorem Hiſpaniam poſt annum regreſſus, magna gloria concurrentium, undique virile & muliebre ſexu per vias & tecta omnium viſebatur.* Siſenna hiſtoriar. lib. 4. *Tum in muro virile ac muliebre ſexu, populi multitudine omni collecta.* Quæ omnia corrupte legi apud Nonium notavit Scal

Sibina.] Melius *Sibyna.* Heſych. Σιβύνη, ὅπλον δόρατι παραπλήσιον. *Sibyna telum haſta ſimile.* Gloſſ. Cyril. Σιβύνη *venabulum.* Et Gloſſ. Philox. *Venabulum* Σιβύνη. Male edit. Συβύνη.

1. *Illyrici*] Lege : *Illyrici reſtant ſicis ſibyniſque fodantes.* Vide *fedare.*

Sibus.) Vide *Perſibus.*

Sic verſantu . . . .] Haud dobie eſt fragmentom de ſucula quod eſt lignum tranſverſarium teres utrinque capitulis cardinatis in duo arrectaria immiſſum, paxilliſque verſatum, circa quod ductarius funis volvitur, ad ſuſtolleoda aut molienda onera, ut lapides & alia. Hæc Scalig. Imo adi vocem *Sucula.* Ibi enim manifeſto hæc veſtigia deprehendes — *Sic verſanteſque ductarie fune volvunt Eodem nomine, &c.* Quæ male loco ſuo avulſa, huc adhæſere.

Suparum.] Pollux tria in navi memorat vela, minimum δόλωνα, majus ἀκάτιον, maximum ἱστίον. Capitoni autem ſententiam de ſipari etymo confirmat Iſidorus lib. 19 cap. 3. *Siparium*, inquit, *genus veli unum pedem habens quo uniti navigia ſolent in navigatione, quoties vis venti langueſcit, quod ex ſeparatione exiſtimant nominatum.* Sed illud omnino ridiculum: eſt enim a Græco σίφαρος, adeoque potius ſcribitur *ſiparum.*

Sepultum.] Non dubium eſt ea ex quadam otatione Catonis deſumpta eſſe, qui mos eſt Feſto ſolennis, ut non oominato Catone verba ex eo in teſtimonium producat, ut in *ſublimavit.* Eleganter comeſſabundum juvenem mero ſepultum & vivum elatum, quod mortuo ſimilis eſſet, dixit, quodque ſpiritus ei mero coactus & interclusus eſſet. Eſt autem non totus integer locus, niſi fallor. Ante enim deſiderabantur quædam : quamquam non ſolum aperta eſt, ſed etiam elegans hujus loci ſententia. Scalig.

Sicilites.] Malim *ſiciles* Gloſſ. *Sici-*

Sicilicum dictum, quod ſemunciam ſecet.

Sicyonia genus calciamenti. Lucilius: Et pedibus læva ſicyonia demit honeſta.

Si fus *uſurpatum eſt pro tubis* ipſis id quod Græce *dicitur* σίφων. *In le ge* rivalicia ſic eſt, *quæ lata fuit rogante* populum. Ser. Sulp*icio ſex. F. Rufo: Mon*tani, paganive ſi*phonibus aquam dividunto*: donec eam inter ſe *diviſerint*, *Prætori*s judicatio eſto. FESTUS.

Signa, ut rerum, ita *quoque res ipſa dicuntur*, aut lapides, aut, fi*cti le aut ſi qua ejuſmodi* adhuc aliqua *ſigna dicuntur*, *quæ ſcul*pantur etiam, ſed po*cula etiam in quibus ſunt* ſimulacra ad effi*gies ſigillata*.

Signare ſignificat modo ſcribere, modo anulo ſigna imprimere, modo pecora ſignis notare. PAULUS.

Signare dicitur ſignis notare, *velut in pecorib. fit*; ſed antiqui eo pro ſcribere *utebantur: unde & ſubſignare*, & conſignare *invenitur poſitum, pro ſubſcri*bere, & conſcri*bere*. FESTUS.

Silatum antiqui pro eo, quod nunc jentaculum dicimus appellabant, quia jejuni vinum ſili conditum ante meridiem abſorbebant. PAULUS.

Silatum antiqui pro eo, quod nunc jentaculum dicimus *appellabant*, quia FESTUS.

NOTÆ.

la, σμίλα, ἀζβήλιον. *Sicila, ſcalper, culter ſutorius*. Item: *Sicilum*, ξυρὸς σκυτέως *Novacula ſutoris*. Idem & *ſicilis*. Magnæ Græciæ vocem eſſe ait Scalig. Puto potius eſſe diminutivum a, *ſica*, *ſicela*, *ſicila*, *ſicilis*, *ſicilire*, quod eſt ſecare apud Servium. Sica autem brevis gladius & incurvus, quare *ſicila* dictus culter ſutorius quod in modum ſicæ eſſet incurvus. Inde *ſiciles* ſibynarum aut lancearum ſpicula dixit Ennius.

Incedit veles volgo ſicilibus latis.

Sic enim potius lego quam *ſicilicibus*, ratio eſt quod prior ſyllaba in *ſicilicibus* brevis eſt, quæ longa eſſe debet a *ſica*. Vide quæ notavit Salmaſ. hiſt. Auguſt. tom. 2. Ennii verſum quidam ſic legunt:

Incidit miles volgam ſicilicibus latis.

Sed contra Feſti auctoritatem.

Sicilicum.] Quarta pars unciæ Budæus in lib. de aſſe: *Poſt hæc ſequitur drachma, octava pars unciæ, quæ ipſa geminata ſicilicum efficit.* Sed fruſtra eſt Feſtus qui in peregrino verbo Latinam etymologiam rimatur. *Sicilicus* ab Hebræo *ſcekel fictus.*

Sicyonia.] Genus Calciamenti muliebris: Cicer. 1. de Orat. *Ut ſi mihi calceos ſicyonios attuliſſes, non uterer, quamvis eſſent habiles, & apti ad pedem: ſed non viriles.* Heſych Σικυώνια, ὑποδήματα γυναικεῖα *Sicyonia, calcei muliebres*. Sicyonia a Sicyone in Peloponeſo in verſu Lucil. *Honeſta*, id eſt, pulchra. Sic alibi dixit idem *plantas convestit honeſtas*. Et Virg. *pectus honeſtum.*

Sifus] Tuba, canalis, aquæ derivandæ. Notandum caput legis rivalitiæ, Prætorem de aqua dividunda cognoviſſe.

Signa ut rerum.] Ait Feſtus ſigna dici ut ea quæ materiæ inſculpuntur, ut Virg. *Pocula aſpera ſignis* & materiam ipſam ſculptam, lapides, marmor, ferrum, &c. Virg 3. Georgic.

Stabunt & Parii lapides, ſpirantia ſigna.

Ovid. *Factum de marmore ſignum*. Simulacra hominum, Deorum, &c. Ut *Veneris ſignum*. Plaut. *Signum Adonidis* Cicer.

Silatum] Subintelligitur vox *vinum* ſilatum vinum a, ſili herba quam σίσελι

Digitized by Google

jejuni vinum ſoli con*ditum ante meridiem* abſorbebant.

PAULUS. Silere tacere ſignificat ficto verbo ab S littera, quæ nota ſilentii eſt.

FESTUS. Silere. tangere *ſignificat, ficto initium ejus vocis eſt vocabulo* a S littera, quæ ini*tium*.

Silentio ſurgere ait dici, ubi qui poſt mediam *noctem auſpi*candi cauſa ex lectulo ſuo ſi*lentio ſurrexit* & liberatus a lecto in ſolido *ſe poſuit*. Sedetque ne quid eo tempore deiiciat, *rurſuſque ſe* in lectum repoſuit, hoc enim eſt *proprie* Silentium, omnis vitii in auſpiciis vacuitas, Veranius ait non utique ex lecto, ſed ex cubili, nec rurſus ſe in lectum reponere neceſſe eſſe.

PAULUS. Silicernium erat genus farciminis, quo fletu familia purgabatur. dictum autem ſilicernium, quia, cujus nomine ea res inſtituebatur, is jam ſilicem cerneret. Cæcilius: credidi ſilicernium ejus me eſſe eſurum.

FESTUS. *Silicernium dicitur cœna funebris*, quam *alio nomine exequium ſcrip-*

NOTÆ.

Græci vocant. Dioſcorid. lib. 3 cap. 51. *Seſeli Maſſilienſe folia fœniculi habet craſſiora, caulem vegetiorem: umbellam anethi, in qua ſemen oblongum, anguloſum, deguſtanti ſtatim acre. radix longa eſt, jucundi odoris* &c. Et paulo poſt: *Semen cum vino potum, concoquit & termina diſcutit* Silatum autem quod poſtea jentaculum, id eſt, ἄκρατον, *merum*. Gloſſ. *jentat*, ἀκρατίζει. *Ientaculum* ἄκρατον. De mane enim veteres merum bibebant, vel etiam panem vino madefactum comedebant, ut ex Athenæo refert Euſtath.

Silere tangere.] Lege: *Silere, tacere, ſignificat ficto vocabulo a S litera quæ initium eſt ejus vocis.* Hæc Feſtus. Hanc differentiam inter *ſilere* & *tacere*, ſtatuunt Grammatici ut proprie *ſilere* dicantur qui jam loqui cœperunt, *tacere* vero qui non antea loquebantur. Sed tamen confunduntur interdum.

Silentio ſurgere.] Qui auſpicabatur, poſt mediam noctem ſurgebat, ſeque in ſella componebat, quam ſolidam fuiſſe ait ut ſtabilior eſſet, ne forte quid in ſedendo, aut dum ſedere vellet, motu ſellæ dejiceret, & ſtrepitu vitium auſpicio faceret. Deinde interrogabat eum qui in auſpicium adhibebatur, an ſilentium eſſe videretur &c. Audi Ciceron. lib. 11. de Divinat. ſect. 34. *Hic apud majores noſtros adhibebatur peritus, nunc quilibet; peritum autem eſſe neceſſe eſt eum, qui ſilentium quid ſit intelligat, id enim ſilentium dicimus in auſpiciis. quod omni vitio caret, hoc intelligere perfecti auguris eſt. Ille autem, qui in auſpicium adhibetur, cum ita imperavit is, qui auſpicatur, DICITO SI SILENTIVM ESSE VIDETVR, nec ſuſpicit, nec circumſpicit, ſtatim reſpondet, SILENTIVM ESSE VIDERI. Tum ille, DICITO SI PASCVNTVR. PASCVNTVR.* Deinde obſervabatur tripudium. Iſta *ait dici*, de Atejo Capitone intelligenda ſunt ut apparet infra in *ſiniſtrum*,

Silicernium.] De hac voce varia admodum veteres prodidere, alii a *ſilens* & *cerno* quod umbratum ſilentium cerneret; unde & infra pro *ſilicem* quidam *ſilentium* habent, ut eſt in verbis Feſti: alii a *ſilex* & *cerno*: alii a *ſile* herba, de qua ſupra in *ſilatum*, & ceſna, pro *cena*. Alii aliter. Sed optime omnium Servius ad 5. Æneid. *Libavitque dapes, leviter guſtavit epulas quæ ſilicernium vocatur quaſi ſilicenium ſuper ſilicem poſitum.* Nam ad ſilicem dabatur illud epulum. Servio favet quod *Ceſnas* veteres dicebant & *poeſnas* pro *cenas*, *pœnas*. Ab eo *ſiliceſnium*, poſtea *ſilicernium* ut *caſmina*, *carmina*: *valeſi*, *valeri*. Vide Nonium. Inde etiam ſilicernium dictum genus farciminis quod adhibebant ut fletu familiæ purgarentur. Sane ſilicernium inter farcimina ponit Arnob. lib. 7. *Quid, inquam, ſibi hoc volunt? A pexabo, iſicia, Silicernia, longabo, quæ ſunt*

tores vocant; ſed *& Verrius exiſtimat ſilicernium dici*, quod nos farcimen *dicimus. quo* fletu familia *purgabatur: quia cujus* nomine ea res *inſtituebatur, is etiam* ſilentium *cerneret Caecilius* oboloſtate. Credidi *ſilicernium eius* me eſſe eſurum.

Silvii ſunt appellati Albani Reges, a Laviniæ filio, quem poſt exceſſum Æneæ gravida relicta timens periculum, & ſuæ vitæ, & ejus, quem utero gerebat, in ſilvis latens enixa eſt. qui reſtitutus in regnum eſt poſt mortem Aſcanii prælatus Julo fratris filio: cum inter eos de regno ambigerrtur.

Silus appellatur naſo ſuſum verſus repando. unde galeæ quoque a ſimilitudine ſilæ dicebantur.

Simpludiarea funera ſunt, quibus adhibentur. [1] D. T. ludi, corbitoreſ-

Notæ.

nemina & farciminum genera hirquine alia ſanguine, comminutis alia inculcata pulmonibus. Item. *Silicernium* ſenex dictus quod ejus cauſſa brevi Silicernium erat futurum, vel quod dignus eſſet Silicernio. *Silicernium* Græce περίδειπνον, Latinis *circumpotatio* In 12. Tab. *Vnctura ſervilis ſollatur, omniſque circumpotatio, ne reſperſio, ne longa corona, nec acerra.* Gloſſarium Silicernium, περίδειπνον, λέγεται γὰρ ἀπτειν ἐποιήσαι ὁ θεῖος. Videtur accepiſſe quaſi *Selucernium* hoc eſt ἀλυχνίᾳ. Rationem hanc eruit Scaliger. Natali die lucernæ accendebantur. Mortuali, ut loquuntur Cato & Plautus, id non faciebant optima de cauſſa, ut τὸ αὐτοφὲρ τῆς ζωῆς, καὶ τῆς τελευτῆς oſtenderetur. Perſius: *unctaque feneſtra diſpoſita pinguem nebulam vomuere Lucerne.* Tertullianus libro de Idololatria: *At nunc lucent taberna & janua noſtra. Plures jam ethinorum fores ſine lucernis & laureis, quam Chriſtianorum* At in luctu quidem, ut puto, non accendebant. Cæterum ſemper in cippis ſepulcrorum ſuſpendebant lucernas. Cujuſmodi fictiles multas videmus ex veteribus monumentis erutas. Dio in Domitiano: καὶ λυχνοῦχον μικρὸν, οἷον ἐν τοῖς μνημείοις κρέμανται. Iude puto apud Gellium, Laberius cippum vocat *Lucium* quod ex eo lucerna luceret, ut ille apud Athenæum, qui columnam vocat μεινανδρον, quod ſuſtineret innitentem *virum*. Notabis in verbis Feſti *exequium* ſingulariter dici pro exequiis & cœna funebri.

Silvii.] Verus autor originis Gentis Romanæ: Interim *Lavinia ab Ænea gravida relicta, metu, veluti inſecuturi ſe Aſcanii, in ſylvam profugit, ad magiſtrum patris pecoris, Tyrrhum, ibique enixa eſt puerum qui a loci qualitate Silvius eſt dictus.* Et paulo poſt: *At Aſcanius poſtquam exceſſiſſet e vita, inter Iulum filium ejus, & Silvium poſtumum, qui ex Lavinia genitus erat, de obtinendo imperio orta contentio eſt, cum dubitaretur an Æneæ filius an nepos potior eſſet; permiſſa diſceptatione ejus rei. ab univerſis rex Silvius declaratus eſt. Ejuſdem poſteri omnes cognomento Silvii uſque ad conditam Romam Alba regnaverunt.*

Silus.] In libro ſcripto Colonienſi ut monuit Gulielmus veriſimil. lib. 1. c. 9. Silus appellatur naſus ſuſum verſus & repandus. *Silus* pro *ſimus* a Græco σιμός. Gloſſæ: *Silus*, σιμός Item: *Silo*, σιμός.

Simpludiarea.] Opponuntur indictivis, in quibus & Ludii & deſultores, ac etiam ludorum quædam genera. Cicer. 11. de legibus: *Funus ut indicatur ſi quid ludorum, Dominus funeris utatur accenſo atque lictoribus.* At in ſimpludiariis, ſimpli Ludii. Unde nomen: dicta enim quaſi *ſimpliludiaria*. Simpli ludii autem, id eſt, ſaltatores vel cernuatores. Quos ut monet Scaliger, hic Verrius ſive Feſtus *corbitores* vocat, more ſcribendi antiquitus imperitis librariis uſitato qui *b* cum u, & contra commutabant: *Corvitores* enim ſine dubio dicendum erat. Qui enim geſtus cernuantium ut modo ſurſum, modo deorſum

que. quidam ea dixerunt eſſe, qu bus neutrum genus intereſſet ludorum. nam indictiva ſunt, qu bus adhibentur non ludi modo, ſed etiam deſultores, quæ ſunt ampliſſima.

PAULUS. Simpludiarea funera, qu bus ludos adhibebant.

Simpulum vas paruum non diſſimile cyatho, quo vinum in ſacrificiis libabatur. unde & mulieres rebus divinis deditæ ſimpulatrices dicuntur.

Simultas, id eſt, odium, dicta ex contrario, quia min me ſint ſimul. poteſt & a ſimulatione dicta exiſtimari, quia ſimulate loquuntur ad invicem.

Sinciniam, cantionem ſolitariam.

FESTUS. *Sine ſacris here 'itas* in proverbio dici ſolet *cum aliquid obvenerit* ſine ulla incommoda appendice; quod olim ſacra non ſolum publica curio-

NOTÆ.

ſpectent, is & corvotum eſt & cornicum ac mooedulaıum, quæ ubi pedibus aliquem locum inſiſtunt, modo deorſum caput dejiciunt, modo ſurſum ſubjiciuot. Unde Elegantiſſime de mulieribus cibo ſe iogurgitantibus ad meoſam Plautus Caſioa dixit:

Ego novi illas eſtrices. Corvitant, ubi Comiſſe poſſunt.

Sed mirum eſt oi hic fallitur vit doctiſſimus, ac ni potius *corbitores* a corbitis dicti illi proprie fueriot qui per corbitarum, hoc eſt navigiorum malos repebant ad vela legenda, vel ad aliud quid. Ita ut ea vox poſtea ad funambulos ſit tranſlata. De *corbitis* vide ſuo loco.

r D. T.] Id eſt, *dumtaxat*. Ut ſupra in *ſenacula*, neque quidquam cauſſæ eſt cur hic locus viris doctis de mendo ſuſpectus ſit. Scal.

Simpulum.] Gloſſæ: Simpulum, κύαθος. Varr. lib. 4. de L. L. a ſumendo hoc eſt bibendo ſimpulum. *Quo vinum dabant*, ioquit, *ut minutatim funderent, a guttis guttum appellarunt. Et quo ſumebant minutatim, a ſumendo ſimpulum nominavero. In hujuſce locum in conviviis e Græcia ſucceſſit Epichyſis & cyathus. In ſacrificiis remanſit guttus & ſimpulum.* Scaliget a Syriaco. *Sephel, ſompel, ſimpulum* factnm dicit. Vel potius a Græco σίφων a quo *ſimpo*, unde diminutivum ſimpulum. Nam utrumque ſignificat vaſculum cum tenui fiſtula vel anguſto collo ad pitiſſandum vioum. Ita tamen ut Latioi ſuo ſimpulo ad ſacra tantum uterentur, Græci vero τῷ σίφωνι ad guſtandum in caupona vinum. Quare & *meraria* & *guſtatorium* dicebatur. A Simpulo dicti *Simpulones* qui ſponſum convivia diſcurrentem comitautur. Succius Piſcatoria:

Summates veri facti ſunt ſimpulones ganei.

Iſidorus in Gloſſ. *Simpulator, conviva: amicus ſponſi aſſiduus cum eo in convivio.*

Simultas.] Potius a *ſimul*, ſimultas ut a *facul* facultas. *Simul* autem pro *ſimile* ut *facul* pro facile. Vel *ſimultas* pro *ſimilitas*. Quod a ſimilitudine ſtudiorum ſimultas oriatur. Voſſ.

Sinciniam, cantionem Solitariam.] Lego: *Sicinium, cantionem ſolitariam.* Gloſſ. *Sicinium, dicitur, quaſi ſingularis cantilena vox. Id eſt cum unus canit, quod Græcis monodia dicitur. Quum vero duo, bicinium. Quum multi, Chorus.* Fuit olim cum legendum putarem: *Sicinnium. cantionem ſaltatoriam.* Ex Heſych. & Athenæo qui Sicinnim interpretantur ſaltationem Satyricam. Unde Gell. lib. 20. cap. 3. *Quos ſicinistas vulgus dicit, qui rectius locuti ſunt Sicinniſtas litera n gemina dixerunt: Sicinnium enim genus veteris ſaltationis fuit. Saltabundi autem canebant quæ nunc ſtantes canunt* Sed nuoc ſententiam demuto Sicioium ut optime Meurſ. io exercit. Crit. part. 2. cap. 5 eſt cantio ſine cantu. Cum fides tantum canunt ſine voce. *Aſſa tibia.* Cui contrarium *aſſa vox.*

Sine ſacris.] Veteres Romaoi habebant ſacra privata quæ colebantur maxima re-

ſiſſime

Digitized by Google

ſiſſime adminiſtabant, ſed etiam privata. relictuſque heres ſic pecuniæ, etiam ſactorum erat, ut ea diligentiſſime adminiſtrare eſſet neceſſarium.

Siniſtræ aves, ſiniſtrumque & ſiniſtimum auſpicium, id eſt, quod ſinat fieri. Varro libro quinto Epiſtolicarum quæſtionum, ait: [1] a deorum ſede cum in meridiem ſpectes, ad ſiniſtram ſunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes; factum arbitror, ut ſiniſtra meliora auſpicia, quam dextra eſſe exiſtimentur. idem fere ſentiunt Sinnius Capito, & Cincius.

Siniſtrum in auſpicando ſignificare ait Atejus Capito, lætum, & proſperum auſpicium, [2] at ſilentium dubij dumtaxat vacat vitio. igitur ſilentio ſurgere cum dicitur, ſignificat non interpellari, quo minus rem gerat, [3] ad ſiniſtrum hortari quoque auſpicia ad agendum, quod animo quis propoſuerit.

Siparium genus veli mimicum. PAULUS.

Siparium, quo in ſcenis mimi utuntur, dictum ait *Verrius a vela*mento FESTUS.

quod vocetur. *alias aulæum.*

Siremps dicitur, quaſi ſimilis res ipſa. habetur hoc in libris Catonis. PAULUS.

Siremps ponitur pro eadem, vel proinde *quaſi ſimilis res ipſa.* Cato in FESTUS.

NOTÆ.

ligione, eaque, ut perpetua manerent, familiis prodebantur ex leg. 12. tab. SACRA PRIVATA PERPETUO MANENTO. Ita qui hereditatem alicujus adibat, cogebatur etiam ſacra ejus ſuſcipere. Et hoc erat inter onera hereditatis. Inde ſine ſacris hereditas de bonis iis dicitur quæ nullam incommodam habeant appendicem. Plaut. Capt. act. 4. ſc. 1.

Sine ſacris hereditatem ſum aptus effertiſſimam

Siniſtra aves.] De ſiniſtris quæ Latinis fauſta, Græcis infauſta & inauſpicata vide quæ in *ſcæva* diximus. *Siniſter* autem non quod ſinat fieri, ut male Feſtus. Sed a Græco ἀριστερὸς, unde *ſiniſterus*, *ſiniſter.*

1. *A Deorum ſede.*] Peſſime Fulvius Urſinus *ab auſpiciorum ſede* nihil mutandum. A Deorum ſede id eſt a Septentrione, ubi Deorum ſedem veteres locaverunt: quod egregio Servii loco probatur ad illud Virg 2. Æneid. *Intonuit lævum. Siniſtras autem*, inquit, *partes Septentrionales eſſe Augurum diſciplina conſentit Et ideo ex ipſa parte ſignificantiora eſſe fulmina, quoniam altiora & viciniora domicilio Iovis.* Sic in ſacris literis Dei Opt. Max. ſedes verſus Aquilonem.

2. *At ſilentium dubii dumtaxat*] Lege: *At ſilentium ubi dumtaxat*, &c. de ſilentio in Auſpiciis, vide ſupra poſt *ſilere.*

3. *Ad ſiniſtrum hortari quoque auſpicia.*] Hic aliquid turbatum. Lego: *At ſiniſtrum hortari quoque auſpicio ad agendum &c.* Ait ſiniſtrum auſpicio ſuo admittere & ad agendum hortari quod animo quis propoſuerit. Nihil certius.

Siparium.] *Aulæa* prius dicebantur quæ poſtea *ſiparia* dicta. Donat. in prolegom. Terent. *Aulæa quoque in ſcena ſternuntur, quod pictus ornatus erat, ex Attalica regia Romam uſque perlatus: pro quibus Siparia ætas poſterior accepit. Eſt autem mimicum velum, quod populo obſiſtit dum fabularum actus commutantur.* Et dictum eſt *ſiparium* a *ſipare*, id eſt, *jacere* quod velandi cauſſa ſpectatoribus obſiparetur, objiceretur. Vel potius a σίφαρος, *velum.* Quod & intellexit Verrius cum ſcripſit *ſiparium a velamento dictum*

Siremps.] *Siremps* compoſitum ex *ſimilis re ipſa.* Quare optime Feſtus in ver-

Digitized by Google

diſſuadendo le*gem quæ poſtea* relicta eſt, & præterea rogas *ut quemquam adverſus* ea ſi populus condemnaverit. *ſiremps lex* fiet, quaſi adverſus le*gem feciſſet*.

Siſpitem Junonem, quam vulgo Soſpitem appellant, antiqui uſurpabant, cum ea vox ex Græco videatur ſumpta, quod eſt σώζειν.

Siſtere fana cum in urbe condenda dicitur, ſignificat loca in oppido futurorum fanorum conſtituere, quod Antiſtius Labeo ait, in commentario quintodecimo Juris Pontificii, fana ſiſtere eſſe lectiſternia certis locis & diis habere.

Paulus. Siſtere fana cum dicerent, ſignificabatur lectiſternia certis in fano locis componere.

Sobrinus eſt patris mei conſobrini filius, & matris conſobrinæ filius.

Festus. Sobrinus eſt, ut ait Gallus Ælius, patris mei conſobrini filius, & matris meæ conſobrinæ filius. femina iiſdem de cauſis appellat fratrem, & fratrem patruelem, & conſobrinum, & propius conſobrino, & ſobrina. iidem gradus in ſobrina quoque ſunt.

Sobrium vicum *dictum putant Cloatius* & Ælius quod *in eo nullus taberna* locus, neque caupo*na fuerit*. *Alii* quod in eo *Mercurio non* vino *ſed lacte*, ſolitum *ſit ſupplicari*.

Paulus. Sobrium vicum Romæ dictum putant, vel quod in eo taberna nulla fuerit, vel quod in eo Mercurio lacte, non vino ſupplicabatur.

NOTÆ.

bis Caton. interpretatus eſt *eandem*, vel, *proinde quaſi*, *&c* Sic in iſto fragmento legis agrariæ Thoriæ: *Qui ager ex publico in privatum commutatus ſit, de eo agro Sirempt lex eſto, quaſi is ager P. Mucio & L Calpurnio Coſſ. per totam Italiam.* Id eſt. *Similis re ipſa lex eſto.* vel: *Lex eſto proinde atque, &c.* Legitur & *ſirempſe* ut apud Plaut. prol. Amphit.

Sirempſe legem juſſit eſſe Iupiter.

Monuit Scaliger in Senatus conſulto quodam apud Frontinum eodem modo depravatum vulgo legi: *qui adverſut ea quid fecerit, & adverſus ea repſerit, ex juſ ſa cauſſaque omnium rerum omnibus eſto damnas utique, atque uti eſſet, eſſeque oporteret ſi is adverſum hanc legem rivum ſpecumque rupiſſet.* Manifeſto enim legendum: *Qui adverſus ea quid fecerit ſirempt lex, jus cauſſaque omnium rerum omnibus eſto utique atque uti eſſet, &c.* Quin apud Probum ſingularem ſcriptorem, eadem non mediocriter contaminata ſunt. S. R. L. E. E. C. Q. O R. E. *Si rem lex ex ejus cauſſaque omnium rerum eſto.* Scribe: S. *L. I. C. Q.* O. R. E. *Sirempſe lex jus cauſſaque omnium rerum eſto.* Apud Senecam Epiſt. 92. *Vbi vero ad finem mortalium ventum eſt, diſcede, inquit, ambitio, omnium quæ terram premunt ſere miles eſto.* Emendat eruditiſſ. Cujacius: *Siremps lex eſto.*

Siſpitem Iunonem.] Nam ſoſpitem pro ſervatore dixerunt. Vide *ſoſpes* Inde *ſiſpes* & *ſoſpes Iuno* quæ Ciceroni, Ovidio, Livio *ſoſpita Iuno* dicitur in numiſmatibus: JUNO SISPITA. *Siſpes*, autem pro ſoſpes Iſidor. in Gloſſ. *Siſpes, ſoſpes, ſanus*

Siſtere fana.] Cum templi cujuſdam fines definiebant & conſtituebant augures, tum propie ſiſtere fana vel templa dicebantur. Idem *effari templa* apud Varr. lib. 5. *Hinc effata dicuntur, quod augures finem auſpiciorum cœleſtium extra urbem agris ſunt effati, hinc effari templa dicuntur ab auguribus, adfatus, qui in his fines ſunt* Vide *Minora templa*.

Sobrinus.] Ait ſobrinos dici conſobrinorum filios. Ut & Donat in And. act. 5. ſc 4. *Sobrini*, inquit, *ſunt conſobrinorum filii.* Per conſobrinos autem fra-

Digitized by Google

Sodales dicti, quod una ſederent, & eſſ.nt, vel quod ex ſuo dapibus veſci ſo'iti ſint, vel quod inter ſe invicem ſuaderent, quod utile eſſet.

Sodalis *quidam dictos putant*, quod una *ſederent eſſentque*. alii quod ex ſuo *dapibus veſci ſoliti ſint*. alii, quod inter ſe *invicem ſuaderent*, quod utile eſſ*et*. *eoſdem, quod coeant* crebro congerræ vocari *a* Græco vocabulo, quod eſt *γέῤῥα*. FESTUS.

Sodes, ſi audes, uti ſis *pro ſi vis & illico* pro in loco. Terentius *in Andria dic* ſodes, quis heri Chry*ſidem habuit*.

Sodes, ſi audes, uti ſis, pro ſi vis, & illico pro in loco. Terentius in Andria: Dic, ſodes, quis heri Chryſidem habuit. PAULUS.

Solari ſine propoſitione dixiſſe antiquos, teſtis eſt Pacuvius, cum ait: ſolatur, auxiliatur, hortaturque me.

Solatum genus morbi, maxime a ruſticantibus dicitur, cujus meminit etiam Afranius *in* . . . . arquato Med*eri cui nomen ab au*rigine. FESTUS.

Solatum genus morbi.

Solea, vel ea dicitur, quæ ſolo pedis ſubjicitur, vel genus piſcis, vel materia robuſtea, ſuper quam paries craticius extruitur. PAULUS.

Solea, ut ait Verrius, eſt non ſolum ea, quæ ſolo pedis ſubjicitur, ſed etiam pro materia robuſta, ſuper quam paries craticius extruitur. FESTUS.

NOTÆ.

tres patrueles & amitini intelligendi ſunt, quorum liberi proprie *ſobrini* dicuntur, Cajus in L. 3. D. de grad. & adfin. *Item*, inquit, *patrui magni, amita magna, avunculi magni, matertera magna nepos, neptis: qui ex fratribus patruelibus, aut conſobrinis, aut amitinis, undique propagati, proprie ſobrini vocantur*. Iuſta in verbis Feſti legendum ut in veteri lib. *Femina iiſdem de cauſſis appellat fratrem, & fratrem patruelem & conſobrinum & propius ſobrino & ſobrina*. Vide *propius ſobrino*.

Sodales.] Mirum in modum placet ſodales dictus quod de ſuo ederent: nam & inde eos Græcis *αὐτοδαίτους* & *αὐτοδείπνους* dictos reperio: Heſych. *αὐτόδειπνος, ὅταν τις κεκλημένος ἑαυτῷ φέρῃ τὰ ἐπὶ τὸ δεῖπνον*. Id eſt. *αὐτόδειπνος quando quis ad cœnam vocatus ſymbolam fert*. Inde apud Terent. Andr. *Symbolam dedit, cœnavit*: de congerris vide in *cærra*: iidem & *concenæ* dicti Gloſſ. *concanæ, σύνδειπνοι*.

Sodes, ſi audes uti ſis.] Cicero in Oratore ad Brutum ſe. 45. *Libenter etiam copulande verba jungebant, ut* ſodes *pro* ſi audes, ſis *pro* ſi vis. *Iam in uno* capſis *tria verba ſunt*: ain, *pro* aiſne: *nequire pro* non quire: malle *pro* magis velle: nolle *pro* non velle: Dein *etiam ſæpe &* exin, *pro deinde &* exinde *dicimus*.

Solatum] Morbum puto quem quis ex nimia apricatione contraxit. Unde qui hoc morbo laborant, *ſolati* Plinio dicti ſunt lib. 19. cap. 6. Quæ infra ex Afranio laudabantur non potuimus aſſequi. Optime ait, arquato morbo qui & regius vocatur, nomen eſſe ab aurigine, *aurigo*, enim ſive potius aurago, morbus regius ab auri colore quem bilis toto corpore diffuſa repræſentat, ut *arquatus* a colore arcus cœleſtis. Inde Iſidorus in Gloſſ. *Auruginoſus, arcuatus*, vide Nonium in arquatus.

Solea] A ſolo id eſt planta pedis. Neque audiendus Salmaſius qui a Græco *ὅλως pellis* ſoleas deducit. Infra pro-

Digitized by Google

Solicitare quidam dictum putant velut *citare ex ſollo, quod eſt* ex ſuo loco, ac ſententia *movere: ſollum autem* quin ſignificet locum, quis *dubitet cum exſules* quoque dicantur loco *patriæ ſuæ pulſi.*

PAULUS. Solicitare eſt ſolo citare, id eſt, ex ſuo loco movere: ſolum autem quin ſignificet locum, quis dubitet? cum exſules quoque dicantur loco patriæ ſuæ pulſi.

FESTUS. Solida ſella ait *Verrius, ſedere tum quis* jubetur, cum mane ſur*gens auſpicandi gratia evigi*lavit: quod antiqui expreſſe, *nihilque ab inte*riore parte excava*tas, aut laxatas fa*ciebant ſedes, quas *ſedes, ſolidas ideo. quod* in his nihil erat con*cavum, maxime appella*bant inquit Verrius, quod *ſcilicet eſſent tota*, abſurde, ut mihi videtur, *cum omne id quod* ſit totum ait dictum ſolidum.

Solino idem ait eſſe conſulo.

PAULUS. Solino intelligitur conſulo.

Solipunga genus beſtiolæ maleficæ, quod acrius, concitatiuſque fit fervore ſolis, unde etiam nomen traxit.

FESTUS. Soli*punga genus beſtiola* maleficæ qu*od acrius, concitatiuſque* fit fervore *ſolis, a quo nomen* traxit.

Solitaurilia hoſtiarum trium diverſi generis immolationem ſignificant, tauri, arietis, verris, quod omnes ex ſolidi, integrique ſunt corporis, contra Aci . . . vetveces maiales, qui quia ſollum

NOTÆ.

materia robuſta legendum ut in vet. cod. *materia robuſtea*. Vel *roborea*.

Solicitare quidam dictum putant.] Integra Feſti verba adferr Calpurnius ad Terent. Heauromtim. act. 3. ſc. 1. *Solicitare quidam dictum putant veluti citare ex ſolo, hoc eſt, ex ſuo loco ac ſententia movere, ſolum autem quin ſignificet locum, &c.*

Solida ſella.] Evigilare auſpicandi cauſſa, eſt data opera poſt mediam noctem experrectum ſilentio ſurgere auſpicandi cauſſa. Ita enim auſpicantibus mos erat in ſolida ſella ſedere, ut ſupra in *ſilentio* refertur. Recte autem Verrius ſolidas ſellas *totas* interpretatur. Nam Verrii temporibus vulgo tam notum erat *ſolidum* a ſolo dictum, quam *ſolum* idem valere quod *totum*. Igitur idem eſt ac ſi dixiſſet, *dicta ſolida, quod ſola id eſt tota.* Quare vides hic præcipitem Feſti calorem in reprehendendo illo a quo tanta bona didicerat. Saltem debebat meminiſſe quod infra notat de *ſoliferreo ſolerte & ſolenne*. Verum profecto ita eſt, ad reprehendendum quam ad diſcendum propenſiores ſumus. Scal.

Solino.] *Conſulo, conſolino*, ut *nato, natino: nego, negino: pago, pagino: lurcor, lurcinor, &c. Idem*, id eſt *Verrius*, de quo ſuperiori capite. Quidam, *idem Meſſala.*

Solipunga.] Solipunga, ſive ſolipuga eſt ὁλοκεντρίς, quod tota pungat, & ipſa nihil aliud ſit quam aculeus. Sic *ſoliferreum* quod eſt totum ferreum, &c. Male qui ſolipugam dictam putant quod in ſole pungat. Feſti tamen interpretationem juvat Gloſſ. ubi, *ſolipuga* ἡλιοκεντρίς, μυίας εἶδος. In leguminibus inveniri ait Plin. Et formicarum, non muſcarum genus vocat. Solinus araneorum formam habere dicit. Pro *malefica* al. *venefica*. Et favere videntur Gloſſ. ubi *ſphalangion, muſca venenata*. Nam *ſphalangium* nil aliud eſt quam *ſolipunga*. Tamen in reliquiis Feſti *malefica*.

Solitaurilia.] Scribe: Ex judicio Scaligeri. *Solitaurilia beſtiarum trium diverſi generis immolationem ſignificant, tauri,*

Oſce totum, & ſolidum ſignificat. unde tela quædam ſolliferrea vocantur tota ferrea, & homo bonarum artium ſollers, [1] & quæ nulla parte laxata, cavaque ſunt, ſolida nominantur. atque harum hoſtiarum omnium inviolati ſunt tauri, quæ pars ſcilicet cæditur in caſtratione. [2] Sunt quidem qui putent, ex tribus hoſtiis, præcipue nomen incluſum cum ſolido tauri. quod ampliſſima ſit earum. [3] Quidam dixerunt omnium trium vocabula confuſa ſuis, ovis tauri adfeciſſe id, quod uno modo appellarentur univerſæ. [4] quod ſit a ſollo, & tauris earum hoſtiarum ductum (eſt) nomen, antiquæ conſuetudinis per unum L enunciari non eſt mirum, quia nulla tunc geminabatur littera in ſcribendo, quam conſuetudinem Ennius mutaviſſe fertur, ut pote Græcus Græco more uſus, quod illi æque ſcribentes, ac legentes duplicabant mutas *& Semivocales & liquidas.*

Solitaurilia hoſtiarum trium diverſi generis immolationem ſignificant tauri, arietis, verris. quod omnes hi ſolidi, integrique ſint corporis. Sollum enim lingua Oſcorum ſignificat totum. & ſolidum. unde tela quædam ſolliferrea vocantur. tota ferrea, & homo bonarum artium ſollers, & quæ nulla parte laxata, cavaque, ſolida nominantur. PAULUS.

Solla appellantur ſedilia, in quibus non plures ſinguli poſſint ſedere, ideoque ſolla ſternere dicuntur, qui ſoliſternium habent, & ſolaria vocantur, Babylonica, quibus eadem ſternuntur. quæ, ut ait Verrius, FESTUS.

NOTÆ.

arietis, verris, quod omnes ea ſolidi integrique ſunt corporis. contrarii verveces majaleſque, quia ſolum oſco totum, &c. Ait *ſolitaurilia* dici a *ſolo*, id eſt, *toto*, & *tauris*, id eſt, *virilibus* quod tunc illis hoſtiis inviolati tauri relinquerentur, contra quod in ſacrificiis fieri conſuerat. Nam hoſtiæ cum admovebantur aræ mola mactati priuſquam corio exuerentur, caſtrabantur. Martial. Epigram. 24. lib. 3.

1. *Et quę nulla parte laxata cavaque ſunt.*] Ut ſupra *ſolida ſella.*

2. *Sunt quidem qui putent.*] Ait eſſe qui putent ſolitaurilia eſſe ex *ſolido* & *tauro*, id eſt, bove, ita ut ex tribus hoſtiis tauri præcipue nomen hic aſsumptum fuerit, quod earum eſset maxima.

3. *Quidam dixerunt.*] *Solitaurilia* quaſi *ſuovetaurilia* Gloſs. ſolitaurilia, θυσία ἐκ ὑὸς, κριῶ καὶ ταύρου. *Solitaurilia, ſacrificium ex ſue, ove & tauro.* Sane & apud Liv. lib. 1. integre legitur *ſuovetaurilia.* Verum hoc ille nimis audacter forſan. Nam & ſi ex tribus illis nomen eſset compoſitum, ex eorum particulis potius coiret. Quintilian. lib. 1. cap. 5. *Nam*, inquit, *ſolitaurilia jam perſuaſum eſt eſſe ex ſue, ove, & tauro. Et ſane ita ſe habet ſacrum quale apud Homerum quoque eſt. Sed hæc non tam ex tribus, quam ex particulis trium coeunt.*

4. *Quod ſit a ſollo & tauris.*] Lege: *Quod ſi a ſollo & tauris earum hoſtiarum ductum eſt nomen, antiqua conſuetudine per unum* l, *&c.* De Ennio ſupra in Regium.

Solla.] Lege: ut Scalig. *Solia appellantur ſedilia in quibus non plures ſinguli poſſunt ſedere, ideoque ſolia ſternere dicuntur qui ſolliſternium habent & ſoliaria vocantur Babylonica quibus eadem ſternuntur, &c.* Varro Coſmororine περὶ Φθορᾶς κόσμου. *Phrygio qui pulvinar poterat pingere, ſoliar levigabat.* Gloſſæ: *ſoliar*, δίφρος. Soliar autem ſternere dicebantur qui *ſolliſternium* habebant, quod alio nomine *lectiſternium* dicebatur, quod Diis

omnia ducta ſunt ſolo [1] Alvei quoque lavandi gratia inſtituti, quo ſinguli deſcendunt, ſolla dicuntur. quæ a ſedendo potius dicta videntur, quam a ſollo.

PAULUS. Solla ſedilia, in quibus ſinguli tantum poſſunt ſedere. ideoque ſolia ſternere dicuntur, qui ſolliſternium habent. & ſolaria vocantur Babylonica, quibus eadem ſternuntur.

Sollemnia ſacra dicuntur, quæ certis temporibus fiunt.

FESTUS. Solemnia ſacra dicuntur, quæ certis temporibus, anniſque fieri ſolent.

Solliſtimum Ap. Pulcher in Auguralis diſciplinæ libro primo ait eſſe tripudium, quod avi excidit ex eo quod illa fert, ſaxumve ſolidum, aut arbos viviradix ruit, quæ nec præ vitio humani cædanturve, jacianturve, pellanturve.

Sollo Oſce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius. [1] ſuaſa quoque omnino dirimit non ſolla dupondi. id eſt non tota. Item Livius: [2] Sollicuria, in omni re curiora. & ſolliferreum, genus teli totum ferreum. ſollers etiam in omni re prudens; & ſollemne, quod omnibus annis præſtari debet.

NOTÆ.

epulaturis lecti & ſellæ ſternerentur. Val. Max. lib. 2. cap. 1. *Iovis epulo ipſe in lectulum, Iuno & Minerva in ſellas ad cœnam ita vitabantur.* Vide *Epolones* Babylonia ſoliaria a Babylone quæ diverſos colores picturæ intexere docuit Plin. lib. 8. cap. 48 *Babylonica periſtromata* dixit Plaut in Stich.

1. *Alvei quoque lavandi gratia.*] Lege: *Solia dicuntur.* Gloſſ *ſolium* ἰμβάτη. Nam ἰμβάτη, *alveus* in quem deſcendunt lavaturi. ἴμβασιν vocat Dioſcorid.

Sollemnia.] Scribo *ſollennia*. Nam a *ſollus* totus omnis, & annus, ita ut ſollenne dicatur qui *omni anno*, id eſt *quotannis* fieri conſuevit. Male qui *ſolemnia* per unicum *l* & *m*. Vid Voſſ.

Solliſtimum] Scribendum per unicum l, *ſoliſtimum*; Nam a *ſole*, id eſt, *terra*. *Cum offa jam ex ore pulli deciderat, tum auſpicanti tripudium ſoliſtimum nuntiabatur.* Cicer. Idem & *ſonivium* dictum a ſono quem edebat cum caderet vel offa, vel arbor, vel ſaxum, vel aliud quid. Servius Danielis in illud —— *tremere omnia viſa repente* *Hoc augurium*, inquit, *juxta auguralem diſciplinam dictum eſt, quod appellatur tripudium ſonivium, ad quod pertinet ſi arbor ſponte radicibus cadat, ſi terra tremat, quod hic Ænea factum oſtendit, antequam voce divina reſponſa perciperet.* Infra pro: *Quę nec præ vitio humanive cadanturve.* Legendum: *quæ nec præ vitio humanave vi cadanturve, &c.* Nam, id eſt, quod ait Servius ſupra, *ſi arbor ſponte radicibus cadat.* Vide infra *ſonivio*.

Sollo.] At ſollus a Græco ὅλος, *totus*.

1. *Suaſa quoque*] Hunc Lucilii verſum ſic legit Douza:

Suaſa quoque omnino redimit non ſolla dupondi.

Sed *dirimit* retinendum, & hunc verſum alteri, qui in *ſicyonia* legitur ſic continuandum cenſeo.

Et pedibus lava Sicyonia demit honeſta
Suaſa quoque omnino dirimit non ſolla dupondi.

Sequebatur nomen ad quod adjectivum *ſuaſa* pertinebat: de *ſuaſo colore*, vide infra *ſuaſum*.

2. *Sollicuria, in omni re curiora*] Forſan: *ſollicurio in omni re curioſus.* Scriptum fuerat *curioſ.* unde facile factum *curioſa, curiora.*

Digitized by Google

Sollo Olce dicitur id, quod nos totum vocamus. Livius: [1] Solliferreum genus teli, id eſt totum ferreum. Sollers etiam in omni re prudens, & ſolemne, quod in omnibus annis præſtari debet. PAULUS.

Solox, lana craſſa. vel pecus lana contectum. Tritinius: Lana ſoloci ad purpuram data. & Lucilius: Paſcali pecore & montano hirto, atque ſoloce.

Solox, lana craſſa, & pecus, quod paſſim paſcitur non tectum [2] Titinius in Barathro, ego ab lana ſoloci ad purpuram data. & Lucilius: Paſcali pecore, ac montano, hirto, atque ſoloce. FESTUS.

Solum terram. Ennius libro tertio: Tarquinio dedit imperium, ſimul & ſola regni. & alibi: ſed ſola terrarum poſtquam permenſa parumper.

Solum, terram. PAULUS.

Sonivio, ſonanti.

Sonivio ſignificat in car*mine ſaliari & augurali* ſonanti. *Soni*vium tripu*dium ut ait Appius* Pulcher quod *ſonet, cum pullo exc*idit puls quadr*upedive ex ore.* FESTUS.

Sons nocens: Inſons, innocens. PAULUS.

Sons, nocens ut ex *contrario. Inſons, innocens.* FESTUS.

Sonticum morbum in duodecim ſignificare ait Ælius Stilo certum cum juſta cauſa. quem nonnulli putant eſſe, [3] qui nocent, quod ſontes ſignificet nocentes. Nævius ait: ſonticam eſſe oportet cauſam, quamobrem perdas mulierem.

Sonticum, juſtum. Nævius: Sonticam eſſe oportet cauſam, quamobrem perdas mulierem. PAULUS.

Sontica cauſa dicitur a morbo *ſontico propter quem quod eſt* gerendum FESTUS.

NOTÆ.

1. *Solliferreum.*] Livius lib. 24. *Ut omiſſis ſolliferreis phalaricisque gladios ſtrinxerunt, tunc velut redintegrata eſt pugna.*

Solox.] Proprie pecus intonſum, quod paſcitur & non tectum, a ſolus, totus quod ſit cum tota lana. Lucil

Paſcali pecore ac montano, hirto atque ſoloce.

Paſcale pecus, quod paſſim paſcitur. Ut paſcales Gallinæ. *Montanum, hirtum* ac *ſolox* pro ſqualido, quale ſolet eſſe pecus quod in montibus paſcitur non tectum. Inde factum ut ſolox lana dicatur craſſa non carminata. Gloſſ ſolox ἔριον παχύ. Inde Symmachus lib. 1. Ep 1 *Quare elaboratam ſoloci filo accipe cantilenam*

2. *Titinius in Barathro*] Titinii Barathrum citat Fl. Soſipater. Nonius etiam non ſemel.

Solum.] Non terra tantum, ſed mare, aer, ſolum dicitur. Servius ad aliud 5. Æneid.

Subtrahiturque ſolum — —

Solum, inquit, *unicuique rei quod ſubjacet, unde eſt ſolum navis, mare, & aër avium.* In priori verſu Ennii *Sola regni* ſola non tam terras videtur ſignificare quam *ſolia*.

Sonivio.] Vide ſupra in *ſoliſtimum.*

Sonticum morbum] Qui vere cauſſæ eſt cur quod agendum erat, agere deſiſtimus, quare a Feſto optime *ſonticus* exponitur certus, cum juſta cauſa. Inde Horat. ſonticam chiragram, juſtam dixit ſat. 7. lib. 2.

——— *Poſtquam illi juſta chiragra Contudit articulos*

De morbo ſontico vide Gellium lib. 16. cap. 4 & lib. 20. cap. 1.

3. *Qui nocent.*] Leg. *qui nocet.* vel *qui noceat.*

agere *deſiſtimus*. *M. Porcius* Cato de re A. Atili *quid dicam cauſa* *extiſſe*, timidus ne *ſis*. *an Impedimento tibi* cauſam ſonticam *fuiſſe*.

PAULUS. Soracum eſt, quo ornamenta portantur ſcenicorum.

FESTUS. *Soracum dicitur*, quo ornamenta *portantur ſcenicorum*. Plautus *in perſa* : *librorum icillum plenum ſocracum habeo*

Sororiare mammæ dicuntur puellarum, cum primum tumeſcunt, ut fraterculare puerorum. Plautus in Fribolaria *tunc ſororiabant* papillæ *primulum, ſed illud* volui dicere, *fraterculabant, quid* opus eſt ver*bis multis*.

PAULUS. Sororiare mammæ dicuntur puellarum, cum primum tumeſcunt.

Sororium tigillum appellabatur locus ſacer in honorem Junonis, quem Horarius quidam ſtatuerat cauſa ſororis a ſe interfectæ, ob ſuam expiationem.

FESTUS. Sororium tigillum appellatur hac de cauſa. ex conventione Tulli Hoſtilii Regis, & [1] Metii Suffetii ducis Albanorum, Trigemini Horatii, & Curiatii cum dimicaſſent, ut victores ſequeretur imperium, & Horarius noſter exſuperaſſet, victorque domum reverreretur, obvia ſoror cognita morte ſponſi, ſui fratris manu occiſi, averſata eſt ejus oſculum, quo nomine Horarius interfecit eam, quamquam a patre abſolutus ſceleris erat, accuſatus tamen parricidii apud Duumviros, damnatuſque, provocavit ad populum, cujus judicio victor duo tigilla rertio ſuperjecto, quæ pater ejus conſtituerar, velut ſub jugum miſſus ſubit, conſecratiſque ibi aris Junoni Sororiæ, & Jano Curiatio, liberatus omni noxia ſceleris eſt auguriis adprobantibus; ex quo ſororium id tigillum eſt appellatum.

NOTÆ.

Soracum.] A Græco σώρακος de quo ſic Pollux : σώρακος δὲ παρὰ τοῖς κωμῳδοποιοῖς οὕτως ὠνομάσθη τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ τὰ σκεύη τῶν ὑποκριτῶν. Id eſt. *Soracum autem apud comœdos ita dicitur vas in quo portantur hiſtrionum ornamenta.* Idem eſt ſoracum ac *ſaracum* quod in Gloſſ. exponitur vehiculum : quare dicendum eſt primo ſoracum dictum vehiculum in quo corbis erat, vel aliud vas ad omnes res recipiendas, poſtea vero quodvis vehiculum quo onera portantur. Juvenal. Sat. 3,

— — — Longa coruſcat
Saraco veniente abies.

Neque audiendus Salmaſ. qui diverſum facit Varie autem ſcriptum invenitur illud nomen, *ſoracum*, *ſaracum*, *ſarracum*, & *ſorracum*. Sed ubicumque vel *ſarracum* legitur vel *ſerracum*, reſcribendum puto *ſaracum* vel *ſoracum*. Nam o ſæpe mutatur in *a*.

Sororiare.] Vide *fratriare*.

Sororium tigillum] Aurel. Victor de viris illuſtribus : *Et cum ſpoliis onuſtus rediret* (Horatius) *ſororem obviam habuit, quæ viſo paludamento ſponſi ſui, qui unus ex Curiatiis erat, flere cœpit, frater eam occidit, quare apud Duumviros condemnatus, ad populum provocavit, ubi patris lacrymis condonatus, ab eo expiandi gratia ſub tigillum miſſus, quod nunc quoque via ſuppoſitum, ſororium appellatur.* Sororium tigillum in regione quarta collocat Victor.

1. *Metii Suffetii*] Ita ſæpe ſcriptum invenitur hoc nomen, ſed ubique reſcribendum *Metii Fufetii*. Nam Φυφετιον Græci vocant.

Sors

Sors & patrimonium ſignificat, unde conſortes dicimus; & dei reſponſum; & quod cuique accidit in ſortiendo. PAULUS.

Sors & *patrimonium ſignificat*; unde con*ſortes dicimus*, & deis reſ*ponſum & quod cuique* accidit in ſor*tiendo.* FESTUS.

Scrutillus venter ſuillus condito farre expletus. PAULUS.

*Scrutillus appel*labatur venter ſuillus, c*ondito farre expletus*, Plautus. venter ſuillus di*cam ſuo nomine ſc*rutillum ego me hodie . . . *ſi quid eſſet come*ſa farre biberem . . . . . FESTUS.

Sos pro eos antiqui dicebant, ut Ennius libro primo: Conſtitit inde loci propter ſos dea dearum. Et libro tertio? Circum ſoſque ſunt magnæ gentes opulentæ. Libro ſeptimo: Dum cenſent terrere minis, hortanturve ſos. Libro undecimo, [1] contendunt Grajos Græcos memorare ſolent ſos. [2] interdum pro ſuos ponebant, ut cum per dativum caſum, idem Ennius effert: Poſtquam lumina ſis oculis bonus Ancus reliquit.

Sos pro eos antiqui dicebant, ut Ennius: Conſtitit inde loci propter ſos dea dearum. Sos interdum pro ſuos ponebant. Per dativum caſum idem Ennius effert: Poſtquam lumina ſis oculis: pro ſuis. PAULUS.

Soſpes ſalvus. Ennius tamen ſoſpitem pro ſervatore poſuit.

Soſ*pes ſignificat apud* omnes fere au*ctores ſalvum:* Afranius in Epi*ſtola. Di te ſoſpitem* ſervent tuis. *Virgilius lib* 8. *Æneidos*, maxime Teu*crorum ductor, quo ſoſpite* numquam. Ennius *in* . . . . parentem, & pat*ria di ſervate* ſoſpitem. Attius *in* . *ſi* rite ad patri*am ſoſpes perveniſſ*et. Ennius vid*etur ſervatorem ſignificare.* FESTUS.

Soſpitare eſt bona ſpe afficere, aut bonam ſpem non fallere. PAULUS.

NOTÆ.

Sors.] Vide *deſertiones*, & *Erctum*. Sic Græcis κλῆρος, & pro hereditate, & pro Deorum reſponſis ſumitur, & pro eo quod cuique in ſortiendo contigit.

Scrutilus.] Plauti locus deploratus. Lego tamen *ſi quid eſſem*, &c. *Scrutillus* a *ſcrutulus*. Gloſſ. Iſidori: *Scrutulus, ventriculus fartus*. Scrutulus autem a *ſcrutus* ſive *ſcrutum*.

Sos.] Lege verſum Ennii ita:

Conſtitit inde loci propter ſos Dia Dearum.

Dia Dearum ut apud Græcos δῖα θεάων Callim.

Circum ſos quæ ſunt magnæ gentes, opulentæ

Et: *Dum cenſent terrere minis hortantur ei ſos*

1. *Contendunt Grajos.*] Vide poſt Regium.

2. *Interdum pro ſuos.*] Ennius lib. 7.

Pœni ſunt ſoliti ſos ſacrificare puellos.

Cornutus in Sat 1. Perſii. *Sis pro ſuis apud antiquos ponebatur, & ſos pro ſuos, ſas, pro ſuas, detracta u litera* Vide *ſas*.

Soſpes.] Quæ deſunt in fine, male poſt Epitomen Pauli de verbo *ſoſpitare* rejecta ſunt. Quare certum eſt ea huc reduci debere, & ſic cum ſuperioribus conjungi. *Ennius videtur ſervatorem ſignificare, cum dixit quo ſoſpite liber Ceterum ſoſpitare Verrius ait eſſe bona ſpe afficere, aut bonam ſpem non fallere* Hæc Feſt ſupra in verbis Ennii & Attii nihil deeſſe videtur præter nomen fabulæ. Soſpes autem pro ſervatore vide *ſiſpes*

Soſpitare.] Hæc ante *ſpara* proxime collocanda ſunt. Fallitur autem Verrius qui interpretatur *bona ſpe afficere, vel*, &c. Quaſi eſſet a σῶς & *ſpes*, quod ridiculum

FESTUS. *Servatorem ſignificare*, cum dixit *quo ſoſpite* liber; ceterum *ſoſpitare Verrius* ait eſſe bona ſpe *afficere aut bonam* ſpem non fallere.

PAULUS. SPARA minimi generis jacula a ſpargendo dicta. Lucilius: Tum ſpara, tum murices portantur tragula porro.

FESTUS. *Spara* parviſſimi *generis jacula, ab eo quod* ſpargantur dicta. *Lucilius ſatyrarum l.* . . tum ſpara, tum *murices, portantur tragula* porro.

Spatiatorem, erratorem. Cato in M. Cœlium, ſi ſe appellaviſſet: In coloniam me hercules ſcribere nolim, ſi Triumvir ſim, ſpatiatorem, atque Feſcenninum. .

PAULUS. Spatiatorem pro erratorem Cato poſuit.

FESTUS. *Speciem* quam nos dicimus, εἴδη *Græci dixerunt: Pla*ton quidem ideam, *nobis ſpecies pro eadem* ponitur.

Spectio in auguralibus ponitur pro aſpectione, & nuntiato. quia omne jus ſacrorum habenr, auguribus ſpectio duntaxat, quorum conſilio rem gererent magiſtratus, non ut poſſent impedire nuntiando, quæ cum

NOTÆ.

ſoſpitare eſt a ſoſpes, & ſignificat ſervare, ſalvare. Catul. in Carmine Sæcul.

Ancique, ut ſolita es, bena
Soſpites ope gentem.

Spara.] Apud Lucil. Sed pro *murices* reſcribendum *rumices*: nam & ſupra in *rumex* hunc Lucilii locum laudat Feſtus. Inde hic natus error poſtrema ſcilicet litera vocis *tum* geminata pro *tum rumices* effecit *tum murices*. De ſparo ſic Servius P. Danielis: *Sparus eſt ruſticum telum in modum pedi recurvum. Saluſtius. Sparos aut lanceas, alii præacutas ſudes portare. Varro ait ſparum telum miſſile, a piſcibus ducta ſimilitudine, qui ſpari vocantur. Alii ſparus a ſpargendo dici putant.* Iſidor. lib. 12. *Nam ſparus eſt telum ruſticum miſſile a ſpargendo dictum.*

Spatiatorem.] Per ſpatiatorem & Feſcenninum, Cœlium intelligebat Cato. Macrob. lib. 3. cap. 14. *Sic nimirum M. Cato Senatorem non ignobilem Cœlium, Spatiatorem & Feſcenninum vocat, eumque ſtaticulos dare his verbis ait. Deſcendit de Canterio: inde ſtaticulos dare, verba fundere?* Quidam lib. habent *Cecilium*; ſed corrupte. Staticuli ſunt ſaltationes ſtatariæ quædam non perinde motoriæ: quales erant in eo chori genere quod [illegible] a Græcis vocatur, vel ſtaticuli a parte ſaltationis dicuntur, in qua ſtatur, nam etiam a ſaltationis ſpatiis, ut quidam cenſent, ſpatiatorem vocavit idem Cato Cœlium. Sed ſatius ſit cum erratorem intelligere quem eundem & Feſcenninum a verſibus feſcenninis obſcœnæ laſciviæ appellavit. Turneb. lib. 17. cap. 10.

Speciem.] Cicer. in Oratore ad M. Brutum ſect. 3. *Has rerum formas appellat ideas; ille non intelligendi ſolum, ſed etiam dicendi graviſſimus auctor & Magiſter, Plato: Eaſque gigni negat, & ait ſemper eſſe, ac ratione & intelligentia contineri: Cetera naſci, occidere, fluere, labi, nec diutius eſſe uno & eodem ſtatu.* Et lib. 1. Academ. quæſt. ſect. 8. *Mentem volebant rerum eſſe judicem: ſolam cenſebant idoneam, cui crederetur, quia ſola cerneret id, quod ſemper eſſet ſimplex, & uniuſmodi, & tale, quale eſſet. Hanc illi ideam appellabant, jam a Platone ita nominatam: nos recte ſpeciem poſſumus dicere.* De Ideis Plato in Parmenide obſcuriſſimo illo quidem, ſed utiliſſimo Dialog. ſi quis ejus tenebras intelligentia ſua quaſi ſole fugaverit.

Spectio in auguralibus.] Profligatiſſimus locus ac multis vulneribus confectus. Et medicinam fecit Scaliger qui legit: *Spectio in Auguralibus ponitur pro aſpectione, ſpectio & nuntiatio data erat iis Magiſtratibus, qui omne jus auſpiciorum habent,*

Digitized by Google

vidiſſent ſatis, ſpectio ſine nuntiatione data eſt, ut ipſi auſpicio rem gererent, non ut alios impedirent nuntiando.

Spectu ſine præpoſitione Pacuvius in Duloreſte uſus eſt, cum ait: amplius, rubicundo colore, & ſpectu protervo ferox.

Spectu ſine præpoſitione Pacuvius poſuit. Paulus.

Specus feminino genere pronuntiabant antiqui, ut metus, & nepos. tam Hercules, quam maſculino ſtirps, aut frons. ut Ennius: [1] Tum caſu ſub monte altæ ſpecus intus patebant. & Pacuvius in Chryſe: [2] Eſt ibi ſub eo ſaxo penitus ſtrata harena ingens ſpecus. Festus.

Speres antiqui pluraliter dicebant, ut Ennius lib. ſecundo: [1] Et ſemel effugit ſpetes ita funditus noſtras. & libro ſextodecimo: Spero, ſi ſpetes quicquam prodeſſe potis ſunt.

Notæ.

auguribus ſpectio dumtaxat, quorum conſilio rem gererent magiſtratus, non ut poſſent impedire nunciando quæcumque vidiſſent. At iis ſpectio ſine nunciatione data eſt. &c Verum eſt quod ait Feſtus, ſpectionem hoc eſt aſpectionem augurii dumtaxat auguribus datam, nunciationem vero cum ſpectione iis magiſtratibus qui omne jus haberent auſpiciorum, puta Conſulibus, Cenſoribus, per nunciationem autem hic intellige jus avocandæ concionis, quæ vocabatur *obnunciatio*. Alia quippe erat *nunciatio*, quam habebant augures, & nihil aliud erat quam jus nunciandi Magiſtratui de eo quod viderant. De hac Cicer. Philipicca 11. ſect. 12. *Quid enim iſtuc, quod te ſacerdotii jure facere poſſe dixiſti, ſi augur non eſſes, & conſul eſſes, minus facere potuiſſes? vide ne etiam facilius. Nos enim nunciationem ſolum habemus: conſules & reliqui magiſtratus etiam ſpectionem.* Invenies tamen *obnunciationem* poſitam pro *nunciatione*. Ut in primo de divinatione: *non in eo inquit, eſt culpa, qui obnunciavit: ſed in eo qui non paruit.* De ſpectione Varro lib. 5. de L. L. *Spectare dictum ab ſpecio antiquo: quo etiam Ennius uſus: vos Epulo poſtquam ſpexit. Et quod in auſpiciis diſtributum eſt: qui habeant ſpectionem, qui non habeant, & quod in auguriis augures dicunt, avem ſpecere.* Vide Manut. de rebus per epiſtolam quæſitis lib. 1. ep. 9.

Spectu.] Apulejus lib. 3. Met. *Obliquata tamen ſpectu rem admirationis maxima conſpicio.* Locus Pacuvii ſic integer.

Hiccine eſt quem gratia formę ante omnes
nobilitat viros,
Amplus, rubicundo colore, ſpectu preterve,
ferox, caperata fronte.

Specus.] Hoc nomen trium generum fuit. Maſcul. Ut Ennius in Lyttis: *Inferum vaſtos ſpecus.* Fæminini, Pacuv. in niptris. *Advenio ſcrupuloſam ſpecum.* Neutri Virg. 6. Æneid. *Hic ſpecus horrendum &c.*

1. *Tum caſu.*] Hic Ennii verſus ſic legitur apud Priſcianum lib. 6.

Tum cava ſub mente late ſpecus intus patebat.

Et apud Nonium rectius.

Concava ſub mentis late ſpecus intus patebat.

2. *Eſt ibi ſub eo ſaxo.*] Integrum Pacuvii locum adduxit Scalig.

Eſt ibi ſub eo ſaxe penitus ſtrata arena ingens ſpecus
Solis qua exertu capeſſit candorem, occaſu nigret.
Illud incipio ſaxum tentans aſcendere verticem
In ſummum. Deinde in omnis partes proſpectum aucupo.

Speres] Varr. ὄνος λύρας.

Quibus ſuam delectet ipſe amaſiam,
Et aviditatem ſperibus lactet ſuit.

Vide Nonium

1. *Et ſemel effugit.*] Ennii verſum ſic commodius Merula.

Sperile vocatur infra umbelicum ſuis, quod eſt carnis, proprii cujuſdam habitus, exos, qua etiam antiqui per ſe urebantur. Plautus enumerandis vilibus obſoniis in Carbonaria ſic meminit: Ego pernam, ſumen, ſueres, ſpetile, callum, glandia.

Paulus. Spetile caro quædam proprii cujuſdam habitus infra umbilicum ſuis.

Festus. Spicit quoque ſine præpoſitione dixerunt antiqui. Plautus: flagitium eſt ſi nihil mittetur, quæ ſupercilio ſpicit. & ſpexit. Ennius libro ſextodecimo: quod ubi rex paulo ſpexit de contibus celſis.

Spicunt antiquos dixiſſe *ſine præpoſitione* teſtis eſt Cato in ea, quam *habuit contra Thermum de* ſeptem hominibus, ut ſolent *evitare Soni*vios, niſi qui ſempiterni ſunt, quos *dum occurrant*, ne ſpiciunt, neque raros *eſſe volunt*.

Spicum maſculine antiqui dicebant, ut hunc ſtirpem, & hanc amnem. verſus eſt antiquis: quaſi meſſim per miſſim unumquemque ſpicum collegit.

NOTÆ.

Et ſemel effugit ſperes ita funditus noſtras.

Spetile.) Pro *ſpectile*, ut antiqui dicebant: eſt enim a *ſpecio* quippe quod ea pars propter pinguedinem in primis ſit ſpectabilis. Verſus Plauti.

Ego pernam, ſumen ſueris, ſpectile, callum glandia.

Sueris antique pro ſuis. Quidam legunt:

Ego pernam, ſumen ſueris ſpectile, &c.

Ita ut *ſpectile* ſit adjectivum quod ad ſumen referatur; ſed manifeſto contra Feſti mentem, ut ex ejus interpretamento liquet, cum dicit antiquos eam vocem per ſe poſuiſſe: ſpetile Græcis τὸ ἦτρον vel τὸ ὑποχοίλιον.

Spicit.] Ut veteres dicebant pro *ſpecit*. Plauti verſus eſt ex mil. glor. act. 3. ſc: 1.

Flagitium eſt, ſi nihil mittetur, quo ſupercilio ſpicit!

male qui *ſpecit*. Ennii verſum infra legunt quidam:

Quos ubi rex paulo ſpexit de collibus celſis.

Vel:

Quos ubi rex ſedulo ſpexit de contibus celſis.

Scaliger:

Quos ubi rex pullos ſpexit de cortibus celſis.

Sane eundem hunc Ennii verſum Varro videtur adducere lib. 5. de L. L. *Spectare dictum ab ſpecio antiquo: quo etiam Ennius uſus: Vos Epulo poſtquam ſpexit.* Ita ut non male quivis legendum puer.

Quos Epulo poſtquam ſpexit de cortibus celſis.

Vel, quod magis placet:

Quos ubi rex epulo ſpexit de cortibus celſis.

Varro enim, ut omnes norunt, ſæpiſſime teſtimonia veterum ita ſolet adducere, ut pleraque verbis ſuis enunciet, illud tantum quo de agit verbum poſuiſſe contentus. Inepte Schegkius.

Quos ubi rex Epulo ſpexit de cotibus celſes.

Et interpretatur de cœna ubi modimperator, celſos, id eſt equites aſpicit, non in veſte cœnatoria, ſed in toga detrita. Nam *decotes* togæ detritæ. Homo ſagax ſcilicet.

Spiciunt.) Mendoſe *de ſeptem hominibus* legitur pro *de decem hominibus*. Nam ſæpe Cato *de decem hominibus contra Thermum* citatur a Feſto, nunquam vero *de ſeptem*. Lego infra: *Nec ſpiciunt, neque ratos eſſe volunt.*

Spicum.] Legitur *ſpicus* & *ſpicum*. Servius in 1. Georg. *Dicimus & hic ſpicus, & hec ſpicum, Cicero in Arato:*

Spicum illuſtre tenens inſigni corpore virgo.

Sed ſcire debemus in uſu eſſe a maſculino utrumque numerum: a neutro vero raro, & tantum ſingularem inveniri, nam plurali nuſquam lectum eſt. Vide Nonium. In verſu antiquo lege: *quaſi meſſor per meſſim, &c.*

Spinther vocabatur *armillæ genus quod mulieres* antiquæ ger*ere ſolebant brachio ſummo* ſiniſtro. Plautus: *jubeaſque Spinther novum* reconcinnarier.

Spinter armillæ genus, quo mulieres utebantur brachio ſummo ſiniſtro. PAULUS.

Spintyrnix. genus avis turpis figuræ. ea Græce σπινθυρίς dicitur.

Spintyrnix eſt avis genus turpis figuræ, occurſatrix artificum, perdita ſpinturnix. ea Græce dicitur, ut ait Santra, σπινθυρνίς. FESTUS.

Spira dicitur, & baſis columnæ unius tori, aut duorum, & genus operis piſtorii, & funis nauticus in orbem convolutus; ab eadem omnes ſimilitudine. Pacuvius: Quid ceſſatis ſocii ejicere ſpiras ſparteas? Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait: Spiras legionibus nexunt.

Spirillum vocari ait Opillius Aurelius capræ barbam.

Spirillum barba capræ appellatur.

Spondere putatur dictum, quod ſponte ſua, id eſt voluntate, promittatur. PAULUS.

Spondere Verrius putat dictum, quod ſponte ſua, id eſt voluntate, promittatur. deinde oblitus, inferiore capite ſponſum, & ſponſam ex Græco dictam ait, quod ii σπονδὰς interpoſitis rebus divinis faciant. Spondere antea ponebatur pro dicere. unde & reſpondere adhuc *manet, ſed poſtea* uſurpari cœptum eſt *etiam in promiſſio*ne alterius. FESTUS.

NOTÆ.

Spinther.] Græcis ἀγκοχίζειν. Priſcian. Plauti locus eſt ex Menæch. act. 3. ſect. 3.

Spintyrnix.] Avis incendiaria, σπινθαρίς. a ſcintilla quæ Græce σπινθήρ. Plin. lib. 10. cap. 13. *Incendiariam avem alii ſpintyrnicem vocant: ſed hac ipſa quæ eſſet inter aves qui ſe ſcire diceret, non inveni.* Spintyrnicium diminutive dixit Plaut. mil. glot. act. 4. ſc. 31.

— — *Pithecium hæc eſt præ illa & ſpintyrnicium*

Ubi Salmaſius ſpintyrnicem non avem, ſed quadrupedem eſſe dicit ſphingem ſcilicet, additque quoſdam veterum de ave eſſe interpretatos, quod Græci alatas ſphinges ex fabula pingerent, quas Ægyprii ſine alis, ut erant revera. Sed Salmaſium falli puto *Spintyrnix & incendiaria avis* dicta quod de buſto ſudem tectis inferret atque ita incendium faceret. Ea Ariſtoteli dicitur σπινδανὶς interque raras & peregrinas aves recenſetur.

Spira dicitur.] Spira a Græco σπεῖρα, quo nomine dicuntur circuli, vel orbes non redeuntes in ſe, ut funium, ſerpentum, &c. Inde ſpira baſis columnæ Vitruvio lib. 36. cap. 23. *In Epheſiæ Dianæ æde primum columnis ſpira ſubdita & capitella addita.* Et genus operis piſtorii Cato cap. 77. *Spiram ſic facito.* Item hominum multitudo unde apud Heſych. σπεῖρα· πλῆθος, σύστημα, τάγματα. Spira, *multitudo, cohors, ordines.*

Spirillum.] Forſan quod crines in modum ſpiræ intorti. Vel, idque verius, quod ſpiræ inde fierent; funes enim olim ex pilis caprinis. Sed pro ſpirillum in Catholico legitur *ſtirillum* his verbis. *Stirillum barba capræ & dicitur a ſtria quod pendet ad modum ſtriæ.* De ſtriis Vitruv.

Spondere.] A ſponte, ut Varro lib. 5. *Spondere eſt dicere ſpondeo a ſponte, nam id valet.* Sed omnino ſpondeo a Græco σπένδω *libo*, quod in fœderibus libarent. Poſtea factum ut qui & ſine libatione

PAULUS. Spondere ponebatur pro dicere, unde & reſpondere adhuc manet; ſed poſtea uſurpari cœptum eſt in promiſſo.

FESTUS. Sponſis bene, beneque volueris, in precatione augurali Meſſala augur ait ſignificare ſpoponderis, volueris.

PAULUS. Spurcum vinum dicebant, cum aqua admixta, aut igne tactum erat, muſtumve antequam deferveſcat.

FESTUS. Spurcum vinum eſt, quod ſacris adhiberi non licet, ut ait Labeo Antiſtius libro decimo commentarii juris pontificii, cui aqua admixra eſt, defrutumve, aut igne tactum eſt, muſtumve ante, quam deferveſcat.

PAULUS. Squalidum incultum, & ſordidum, quod proxime ſimilitudinem habeat ſquamæ piſcium, ſic appellatum.

FESTUS. *Squalidum incultum* & ſord*idum ait Verrius, ſignificare ſic dictum* quod proxime *ad ſimilitudinem ſquama* piſcium accedit, *utique eorum qui in profunditatibus ab*diti paludum ſqu*allent maxime. Unde Ennius* in Telepho. [1] Quam ve*-ſtitus ſqualida ſeptus* ſtola.

Squarroſos *ab eadem ſquamarum piſcium* ſimilitudine ait dic*tos, quorum cutis exur*gat ob adſiduam inlu*viem. Lucilius. Varro*num, ac rupicum ſquatr*oſa, incondita* roſtra.

PAULUS. Squarroſi ab eadem ſquamarum ſimilitudine dicti, quorum cutis exſurgit ob aſſiduam illuviem. Lucilius: Varronum, ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra.

NOTÆ.

promitteret, *ſpondere* diceretur, & qui repromitteret, *reſpondere*.

Sponſis bene beneque volueris.] Legit Scalig. *Sponſis bene, beneque voleris*, vel *bene ſponſis bene voleris. voleris* pro *volueris, ſponſis* pro *ſpoponderis, ſpouſaveris*.

Spurcum vinum.] De vino quod diis libare nefaſtum credebant Plin lib. 14. cap. 19. *Et quoniam religione vita conſtat, prolibare diis nefaſtum habetur vino, præter imputata vitis. fulmine tacta, quamque juxta hominis mors laqueo pependerit, aut vulneratis pedibus calcata, & quod circumciſis vinaceis profluxerit, aut ſuperne deciduo immundiore lapſu aliquo pollute, item Græca, quoniam aquam habet.* Et Iſidorus Orig lib. 2. cap. 3 *Spurcum* (*vinum*) *quod efferri non licet, aut cui aqua admixta eſt, quaſi ſpurium.* Sed de origine falſus eſt Iſidorus: nam *ſpurcum* a *ſpuo*

Squalidum.] Aliter paulo, ſed in eandem mentem Agellius lib. 2. cap. 6. *Squallere*, inquit, *dictum a ſquamarum crebritate aſperitateque, quæ in ſerpentium piſciumque coriis viſuntur.* Idem Servius; ita ut proprie id ſqualere dicatur quod aliqua re inculcatum & obſitum nova facie viſentibus horrorem incuteret. Ut apud Virg. *Tunicam ſquallentem auro.* Deinde vero de iis tantum ea vox uſurpari cœpta ſit quæ ſordium congerie inculta eſſent & ſquammoſa. Sed optime Martinius a σκελλὸς *aridus, ſqualus, ſqualidus*, &c.

1. *Quam.*] Hunc Ennii verſum ſic laudat Nonius in ſtola:

Cedo & cavee, conveſtitus ſqualida ſeptus ſtola.

Squarroſos.] Falſum ſquarroſos ab ſquammis. A *ſquarra* enim, vel ut veteres ſcribebant *ſcara* quod purum putum Græcum eſt ἐσχάρα, id eſt, *cruſta ulceribus cavis accreſcens.* Rupices ſunt ruſtici. Varrones duri & agreſtes homines a *varris*, ſive, *varis* informibus & fulcillatis baculis. Tertull. in lib. de ani-

STAGNUM quidam dici putant, quod in eo aqua perpetuo ſtet. alii, quod is locus a Græcis στεγνὸς dicitur, quia bene contineat aquam. FESTUS.

Stalagmium genus inaurium videtur ſignificare. Cæcilius in Karine, cum ait: jum ex aure ejus ſtalagmium domi habeo.

Stalagmium genus inaurium. Cæcilius: Ex aure ejus ſtalagmium domi habeo. PAULUS.

Stata ſacrificia ſunt, quæ certis diebus fieri debent. Cato in ea, quam ſcribit de L. Veturio, de ſacrificio commiſſo, cum ei equum ademit quod tu, quod in te fuit, ſacra ſtata ſolemnia, capite ſancta deſeruiſti. FESTUS.

Stata dicebantur ſacrificia, quæ certis diebus fiebant. Cato: Sacra, ſtata, ſollemnia, ſancta deſeruiſti. PAULUS.

Statæ Matris ſimulacrum in foro colebatur.

Statæ Matris ſimulactum in foro colebatur, poſtquam id colluſtravit, ne lapides igne corrumperentur, [1] qui plurimus ibi fiebat nocturno tempore, magna pars populi in ſuos quiſque vicos rettulerunt ejus deæ cultum. FESTUS.

Statua eſt ludii, ejus, qui quondam fulmine ictus in circo ſepultus eſt in

NOTÆ.

ma: *Rupicum ac Varronum, quibus alimenta ſapientia deſunt.* Inde Varronum familiæ in gente Terentia ac Viſellia. Quamquam Varro ipſe de ſuo cognomine loquens aliter ſcripſerit, cum nempe, qui primus Varro ſit appellatus, in Illyrico hoſtem Varronem nomine quod rapuerat & ad ſuos portaverat, id cognomen ex inſigni facto meruiſſe. Ut auctor eſt Servius. Scal.

Stagnum.] Quod in eo aqua ſtet, Servio quoque, & Iſidoro. Unde in Gloſſ. exponitur ὑδρεγμένος. Sed melius alii a στεγνὸν pro quo Siculi dixere σταγνόν. Eſt autem στεγνὸν quod minime rimoſum eſt, & fideliter contiuet, a στέγω tego. Stagno contrarium futile. Inde Varro lib. 4. de L. L. *Stagnum, Græce στεγνὸν quod non habet rimam*

Stalagmium.] Inaurium genus oblongum ex bacca pendula; quales hodieque mulieres noſtræ geſtare ſolent. Ad guttæ ſimilitudinem quæ Græcis σταλαγμὸς dicitur. Meminit. Plaut. Menæch. Act. 3. ſc. 3

Amabo, mi Menæchme, inaures da mihi
Faciundas pondo duum nummum, ſtalagmia,
Ut te libenter videam cum ad nos veneris.

In verſu Cæcilii lego.

Iam ex aure ejus ſtalagmium domi habeo.

Et ſi aliter in Pauli Epitoma.

Stata ſacrificia] Opponuntur indictivis & mobilibus: meminit Cicer. 1. Tuſcul. *Quum enim illam ad ſolenne, & ſtatum ſacrificium curru vehi jus eſſet,* &c. Et in Milone. Sic pro domo *Statas cerimonias* dixit. Lege infra: *De ſacrilegio commiſſo.* Vide in *prohibere comitia.*

Stata matris.] Veſtam intelligit, quam priſci illi a ſiſtendo Statam dixerunt, ut ejus nomen Græcum effingerent, Græcis enim ἱστία, ab ἵστασθαι, i. ἱδρύσθαι, quia ubique ſtata eſſet & conſecrata. Infra pro *colluſtravit*, optime Scal. *Cælius ſtravit.*

1. *Qui plurimus ibi fiebat.*] Ob excubias ſcilicet quæ in foro præcipue agebantur.

Statua eſt Ludii ejus.] Hinc intelligendus locus Pub. Victoris qui in 8. urbis regione, ſic ſcribit.

Ficus Ruminalis & Lupercal Virginis.
Columna cum ſtatua M. Ludii.
Græcoſtaſis

Hæc enim eſt columna & ſtatua de qua hic Feſtus. Quamvis de hoc Ludio nihil

Janiculo, cujus oſſa poſtea ex prodigiis, oraculorumque reſponſis ſenatus decreto intra urbem relata in Volcanali, quod eſt ſupra comitium, obruta ſunt, [1] ſuperque ea columna cum ipſius effigie poſita eſt.

Statuliber eſt, qui teſtamento certa conditione propoſita, jubetur eſſe liber. & ſi per heredem eſt, quo minus ſtatuliber præſtare poſſit, quod præſtare debet: nihilominus liber eſſe videtur.

Status dies vocatur, qui judicii cauſa eſt conſtitutus cum peregrino; ejus enim generis ab antiquis hoſtes appellabantur, quod erant pari jure cum populo Romano, atque hoſtire ponebatur pro æquare. Plautus in Curculione. Si ſtatus condictus cum hoſte intercedit dies, tamen eſt eundum, quo imperant ingratis.

Paulus. Status dies vocatur, judicii cauſa conſtitutus.

Festus. Stellam ſignificare ait Atejus Capito lætum, & proſperum, auctoritatem ſecutus. P. Servilii auguris, quæ ex lamella ærea adſimilis ſtellæ locis inauguratis infigatur.

Stellatin*a tribus dicta, non a Campo.* eo, qui in Campania eſt, ſed eo, qui *parum abeſt ab Urbe* Capena, ex quo Tuſci profecti *Stellatinum eum* campum appellaverunt.

Stellionem g*enus aiunt Lacertæ, quod* Verrius di*ctum ait, quia virus* ſtillet cibo, *potius quam quod al*ii a ſtellarum *ſimilitudine quia* varium eſt.

Stercus ex æde Veſtæ XVII. Kalendas Julias defertur in angiportum me-

N O T Æ.

alibi me legiſſe memini. Illud tantum conſtat ante Ancum Martium vixiſſe qui Janiculum urbi addidit ubi primo fuerat hic Ludius ſepultus. Nam veteres Romani, niſi ex prodigiis & oraculorum reſponſis admonerentur, ut hic factum eſt, intra urbem neminem ſepeliebant, præter Duces eos qui in prælio pro rep. vitam amiſerant, ut Nauti & T. Sicinii conſulatu Opiter Verginius Tricoſtus, Valerius Lævinus, Poſtumus Cominius Auruncus, aliique Tribuni militares proxime circum combuſti ſunt. Ut ſupra Feſt. poſt Novalem agrum.

1. *Superque ea columna.*] De hoc more Iſidor. Orig. lib. 15. cap. 11. *Apud majores potentes aut ſub montibus, aut in montibus ſepeliebantur. Inde tractum eſt ut ſuper cadavera aut pyramides fierent, aut ingentes columnæ collocarentur.* Callimach. Epigr. 11. φίλη μητρυιῆς, μικρὸν λίθον ἐστέφε κοῦρος. Sed notandum ſupra columnam aliquando mortui effigiem ſculptam fuiſſe.

Statuliber.] Qui ſub conditione teſtamento liber eſſe juſſus eſt. Ulpian. Inde in Gloſſ. Statuliber ἐλεύθερος χρέῳ τῷ διαθήκῃ ἀφεθείς. Scaliger legit ὅρῳ. *Statulibera*, διακεκτημένη τὴν ἐλευθερίαν.

Status.] Vide *condictus*, & *hoſtis*.

Stellam.] Lege infra: *Quia & lamella ærea adſimilis ſtellæ, locis inauguratis infigatur.*

Stellatina.] Vide Liv. lib. 6. ſect. 5. Stellates populos in Tuſcia nominat Cato in originibus

Stellionem.] Tertullianus de cibis Judæorum. *Quis ſtellionem comedit? Sed maculas execratur prædam de aliena morte quærentes.* Scal. Stellio autem dictus, Quod variis guttis fit ſtellatus. Ovid. 4. Metamorph.

——————— *Aptumque colori*
Nomen habet variis ſtellatus corpora guttis.

Unde & illum Græci ἀσκάλαβον & ἀστερίωνα dixere.

Stercus.] Ovid. Tiberi jactum dicit. Vide ſupra: *Quando ſtercus delatum fas.* dium

dium fere clivi Capitolini, qui locus clauditur porta ſtercoraria, tantæ ſanctitaris majores noſtri eſſe judicaverunt.

Sterilam, ſterilem.

Sterilem mulierem appellabant, quam *Græci* στεῖραν *dicunt*, quæ non capit *ſemen genitale*. PAULUS. FESTUS.

Seplaſia, aut *Seplaſium*, *ubi unguentum* memorab*atur pretioſum*. *Pomponius* in Adelph*is*. *Di te perdant* inf*e*ri Anti*pho*, *quia unde hoc unguen*tum ſit, *quæris*; *atqui lepidum* unde ung*uentum*, *niſi ex Seplaſia* eſt.

Stipatores ait dictos a ſtipe, quam mercedis nomine accipiant cuſtodes cujuſque corporis. unde & [1] ſtipam, qua amphoræ cum extruuntur, firmari ſolent: etiam ſtipites, qui ob eandem cauſam [2] deſtituantur.

Stipatores, id eſt cuſtodes cujuſque corporis, dicti ſunt a ſtipe, quam accipiebant mercedis nomine. PAULUS.

Stipatores corporis cuſtodes, quos antiqui latrones vocabant, ſtipati enim ferro circundant corpora regum.

Stipatores appel*labantur corporis* cuſtodes, quos *antiqui latrones dicebant*, id eſt mer*cenarios qui c*um ferro vel*ut circundabant* regum cor*pora*. FESTUS.

Stipem eſſe nummum ſignatum, teſtimonio eſt (& id quod datur ſtipendium militi, & cum ſpondetur pecunia, quod ſtipulari dicitur. PAULUS.

*Stipem dicebant pe*cuniam ſignat*am quod ſtiparetur*: ideo ſtipular *i dicitur is*, *qui inte*rrogat*us ſpondet ſtipam id eſt as*. FESTUS.

Stipes fuſtis terræ defixus. PAULUS.

Stipes fuſtis terra defixus: *Afranius in*.... Porro honeſte *quam fecerit*, FESTUS.

NOTÆ.

Sterila.] Pro ſterilis ut *ſublima* apud Lucret. pro *ſublimis*. *Gracila* Lucil. pro *gracilis*, &c.

Seplaſia.] Vide poſt *ſentinare*.

Stipatores.] Fruſtra eſt Verrius qui ſtipatores a ſtipe, nam ſtipatores & ſtipes a ſtipando, ſtipare autem a στῖφω condenſo. Inde etiam ſtipa pro ſtupa. Quare bene Servius in 1. Æneid. *Stipant*, *denſant*, *tranſlatio a navibus*, *in quibus ſtupa interponitur vaſis*, *quam ſtipam dicunt*. Et ſic melius quam ſi ad duo etyma recurras, ita ut *ſtipator*, & *ſtipes* nummus ſint a *ſtipare*, & iſtud a στείβω, *calco*: *ſtipa* vero & *ſtipes* fuſtis terræ deſtitutus a *ſτύφω condenſo*. Unde στύπη, *ſtupa* & στύπος truncus caudex.

1 *Stipam.*] Pro ſtupa ut ſupra. At dormiravit vir ſummus cum ſcripſit hic ſtipam eſſe crucem ſeu patibulum cui argillam imponunt plaſtæ. Quod Græci vocant Κάναβον.

2. *Deſtituantur.*] Non video cur vere docti reſcripſerint *conſtituantur*, vel *deſtinantur*. Eleganter enim veteres dicebant deſtitutum, defixum.

Stipem] Varr. lib. 4. de L. L in fine: *Hoc ipſum ſtipendium a ſtipe dictum*, *quod as quoque ſtipem dicebant. Nam quod aſſes libra pondo erant*, *qui acceperant majorem numerum*, *non in arca ponebant*, *ſed in aliqua cella ſtipabant*, *id eſt componebant*, *quo minus loci occuparet. A ſtipando ſtipem dicere cœperunt*. Et mox: *Et qui pecuniam alligat ſtipulari & reſtipulari*. Sed de *ſtipulari* multi diſſentiunt quorum alii a firmitate *ſtipulari* dictum volunt quod veteres *firmum* dicebant *ſtipulum*. Alii rure natum verbum dicunt a ſtipula ſcilicet quia in contractibus agrariis ſtipulam tenebant quæ totum agrum repræſentaret. Quæ mihi potior ſententia.

Stipes.] In verbis Afranii *hoſtium* pro

qui ſtipite hoſtium *impulit*, *voſtram implo*ro fidem, qui *adeſtis* . . . . *eam* ſilvam, et . . . . *ut in ho*ſtili in me la*ctu percuſſit l*itus ut revolſo *ſtipite miles* qui ja-ctu vali*do percuſſit* parmam. niſi ſi *ſtipitem ponere* voluit pro *telo*, *vel haſta*, *Accius* in Bacchi*s*, *Ecquem ſtipitem ab*jegnum aut a*lienum* . . . . . . us Eunius . . . . *ſti*pites abjegno . . . . e ſtipitem . . . . *inter*emit eum, qua . . . . . . *Stipitem* arripit.

Sti*rpem in maſculino gene*re antiqui *uſurparunt pro eo quod eſt fe*mina met*aphorice dicentes*, *poeta* quæ nunc in *fæminino proferunt gene*re [1] Livius, [2] *tradunt familias quo*rundam Rom*anorum*, *Trojano ſtirpe ante* conditam Romam *procreatas*. Idem *L*ivius, [3] Oſtrymon *quemdam memorant* Grajo ſtirpe ex*titiſſe*. *Ennius Annal*. 6.

Notæ.

oſtium. Ut ſupra in *ſcrupi*, *hoſtreis* pro *oſtreis*, infra pro *lactu* legendum *jactu*. Reliqua deplorata ſunt.

1. *Livius*.] Livium Andronicum intellige. Quem ex hoc loco hiſtoriarum ſive annalum libros conſcripſiſſe certum eſt. Adeoque nimis præcipitanter fecit Illuſtriſſimus Gerardus Joannes Voſſius cum in luculentiſſimis libris ſuis de hiſtoricis Latinis lib. 3. cap. 12 non veritus eſt affirmare hiſtoricis perperam annumerari Livium Andronicum falſoque apud Diomedem lib. 3. *Livium* legi pro *Ennio*. Diomedis verba ſunt : *Epos latinum primus digne ſcripſit Livius*, *qui res Romanorum decem & octo complexus eſt libris : qui & annales inſcribuntur*, *quod ſingulorum fere annorum actus contineant*. Hunc Diomedem ſecutus Cælius Rhodiginus lib. 7. cap. 4. *Epica* (inquit) *digne omnium primus ſcripſit Livius qui decem & octo libris Romanorum res geſtas perſcripſit*. Secuti & Simlerus in bibliotheca : Popelinierus lib. 5. de hiſtoricis · Glandorpius in Onomaſtico voce *Livius Andronicus*. Quos omnes Diomedis loco deceptos tradit vir doctiſſimus, ea tantum ratione ſubnixus quod de Livio Andronico nihil hujuſmodi veteres prodidere, quodque duodeviginti librorum mentio Ennio potius congruit, quem totidem libros ſcripſiſſe ex eorum fragmentis paſſim in Grammaticorum libris ſatis conſtat. Sed futile eſt utrumque illud argumentum & vel minimo ictu perculſum ruit, ut quivis facile videbit. Diomedem alioſque aſſerit hic Feſti locus qui virum omni laude majorem latuit, vel ſaltem non ſat ei perſpectus fuit. Hiſtorias igitur & proſa & metrica oratione Livius ſcripſerit neceſſe eſt, quod priſcis illis non inſolens fuiſſe omnes norunt. Huc accedat quod Livii Annalium meminit Feſtus in voce ſurregit. Verſus etiam ex ejuſdem Annalium lib. 1. & 11. Legere eſt in voce *quamde*. Nam viri docti qui eos Ennio tribuunt nullo nituntur fundamento, adi locum. Neque eſt quod quis dicat non hic Livium Andronicum nominari ſed T. Livium Patavinum, non quod T. Livium forſan & legere & exſcribere non potuerit Verrius, ſed quod abſurdum ſit putare Verrium ex T. Livio ſcriptore ſuo *συγχρόνῳ* hiſtoriæ aliquid hauſiſſe, & non potius ex iiſdem fontibus unde hauſerat T. Livius. Præſertim cum nullam ejus alibi mentionem fecerit quem alioqui ſæpius laudare neceſſe habuiſſet. Sed hæc in Livii gratiam dicta ſunto cui dolebam hiſtorici laudem a viro doctiſſimo aliquandiu immerito fuiſſe negatam.

2. *Tradunt familias*.] Ut familiam Nautiorum. Vide ſupra in *Nautiorum*.

3. *Oſtrymon quendam*] De hoc nihil compertum habeo.

Digitized by Google

[1] Nomine Pyrrh*us uti memorant* a ſtirpo ſupremo . . .

[2] eſt revoca fratrem *eodem ſtirpe prognatum* plaudire, quam Gallus *Ælius*, *ſic de*finit, ſtirps eſt gen*tis propagatio*, *ut* quis a quoque eſt prog*natus*. *Stirpes autem per tranſlationem* dicuntur *ab ſtirpibus iis quæ ſ*ub imis arbori*bus naſcuntur*.

Stiricidium, quaſi ſtillicidium, cum ſtillæ concretæ frigore cadunt. Stiria enim principale eſt, ſtilla diminutivum. PAULUS.

*Stiricidium q*uaſi ſtillicidium, cum ſtel*læ concretæ frigore* cadunt. Cato pro C. . . . . nihilominus voluit ſemper *de ſtiricidio in* te præſenti cognoſce*re atque etiam ſtatuere*. FESTUS.

Sclata, genus navigii latum magis, quam altum, & a latitudine ſic appellatum, ſed ea conſuetudine, qua ſtlocum pro locum, & ſtlitem pro lite dicebant. PAULUS.

Stlat*a genus erat navigii*, latum mag*is*, *quam altum*, *ſic* appellatum *a latitudine*. *ſed* conſuetudin*e*, *qua ſtlocum pro locum*, *& ſtli*tem, anti*qui pro litem dicebant*. FESTUS.

Stlembus, gravis, tardus, ſicut Lucilius pedibus ſtlembum dixit, equum pigrum, & tardum. PAULUS.

Stlembus gravis, tard*us*, *ſicut Lucilius* . . . . Apulidæ pe*dibus ſtlembum*, *dixit*, cum refert *equum pigrum & tardum*. FESTUS.

NOTÆ.

1. *Nomine Pyrrhus.*] Male apud Nonium *homines* pro *nomine* in voce ſtirps. Integrum diſtichon.

Navo' repertus homo Grajo patre, Grajus homo, Rex,
Nomine Pyrrhus, uti memorant a ſtirpe ſupremo.

Scaligero placebat *Aimonia Pyrrhus*. Merulæ *Chaonica Pyrrhus*. Vetuſtiores ſequor.

2. *Eſt revoca fratrem.*] Forſan *ſt*, *revoca fratrem* ſed hoc forſan indictum oportuit. In iis quæ deſunt periit poëtæ cujuſdam nomen.

Stiricidium.] Servius in illud 3. Georgil.

Stiriaque impexis induruit horrida barbis.

Stiria, inquit, *eſt gutta: inde fit diminutivum ut dicamus ſtilla.*

Stlata] Pro *lata* antiqui enim vocibus ab *l* incipientius *ſt* præponebant. Stlata, ſubintelligitur *navis*. Gloſſ. Stlata, πειρατικοῦ σκάφους εἶδος. *Piratica navis genus*. Item *ſtlites*, δίκαι ἀρχαῖαι. *Lites antique*. Item ſtlatatius ἐργολάβος.

Stembus. gravis tardus.] A Lumbagine, *ſtlembus* pro *lumbus* quaſi *lumboſus* a lumborum vitio, & per metaphoram pro tardo inſtar laborantis lumbagine. Hæc Voſſ. dubito. Putabam olim, longe aliud voluiſſe Lucilium quam quod habet Feſtus, eumque dixiſſe pedibus ſtlembum, non tardum & gravem, ſed velocem ἀκύποδα ab illius ſcilicet navigii velocitate quod *lembum* dicunt nam lembus μακρὸν πλοιάριον Heſych. Eumque inter velociſſimas & exploratorias naves fuiſſe ex veteribus certum eſt. Sed vereri ſe ait Scaliger ne verrius in vitioſum exemplar Lucilii inciderit & Lucilius ſcripſerit *ſtlentum*, pro *lentum*. In verbis Lucilii τὸ *Apulida* corruptiſſimum eſt.

Stolidus, ſtultus Ennius libro primo: [1] Nam vidi pugnare ſues, ſtolidi, ſtolidi ſunt, & in Alexandro: [2] Hominem appellat, quia laſcivi ſtolide non intellegit. & Cæcilius [3] in Hypobolimæo: [4] Abi hinc tu ſtolide. illi ut tibi ſit pater? [5] & in Andronico: Sed ego ſtolidus, gratulatum me oportuit prius.

Stolidus, ſtultus.

PAULUS. Strebula lingua Umbrorum appellabant partes carnium ſacrificatarum.

FESTUS. Strebula Umbrico nomine Plautus appellat coxendices hoſtiarum, quas *Græci μηρία dicunt, quæ* in altaria *imponi ſolebant, ut Plautus* ait in *Frivolaria*, [1] *ſtrebula* agnina tene . . . . . .

. . . bulis. . . . .

N o t æ.

Stolidus.] A ſtolone, hoc eſt inutili fruticatione quæ circum arbores e radicibus enaſcitur. *Stolo, ſtolidus*, syncope *ſtoldus. ſtoltus, ſtultus. Stolo* etiam pro *ſtolido*. ut *ſtipes* pro *ſtupido*, &c. Auſon. ep. 1.

— — *Sed jam non potes, o Stole, doceri.*

1. *Nam vidi pugnare.*] In Schedis hic Ennii verſus ſic legitur.

Nam vi depugnare ſues ſtolidi ſolidi ſunt.

Corrupte manifeſto pro *ſoliti ſunt*. Inde Janus Duza Plautinar. explicat, lib. 11. cap. 25.

Namque avide pugnare ſuis ſtolidi ſoliti ſunt.

Sed Scalig.

Namque avide pugnare ſues ſtolidi ſoliti ſunt.

2. *Hominem appellat*] Scal. legebat. *Hominem appellat: Quid laſcivis non intellegit.*

At Ego:

Hominem appellat, quid laſcivis ſtolide? non intelligis?

Et interpretor de Hectore Paridem increpante quod evitaret Menelaum, & dum ait *quid laſcivis*, ei mollitiem exprobrat & ad Homeri illud alludit, εἶδος ἄριστε γυναιμανὲς, &c. Vide Homer. Iliad. γ. in principio.

3. *In Hypobolimæo.*] Aliter Hypobolimæo Æſchino.

4. *Abi hinc tu ſtolide.*] Forſan.

Abi hinc tu ſtolide illuc, ut tibi ſit pater.

Ut id eſt, *ubi. Stulte abi hinc illuc ubi tibi patrem reperias.* Et ita ſpurium innuit. Et inde nomen fabulæ *Hypobolimæus Æſchinus*. Id eſt Æſchinus ſuppoſititius. ὑποβολιμαῖος enim *ſuppoſititius*.

5. *Et in Andronico*] Optime viri docti *Androgyno*.

Strebula.] Arnob. *Nonne places carnem ſtrebulam nominare quæ taurorum e coxendicibus demitur?* Sed cur Umbrico nomine? cum a Græco στρεβλὸς, *curvus*. Nempe a curvatura & verſura coxendicis. Ut optime Varro lib. 6. de L. L. *Caro ſtrebola Opilius ſcribit circum coxendices ſunt nobis. Id Græcum eſt ab hujus loci verſura.*

1. *Strebula agnina tene.*] Puto in lacuna deſiderari locum alium ejuſdem Plauti quem laudat Varro ibid. *In ceſtione*, inquit, (optime Scalig.) *in Gaſtrione) cera ſtribola, ut de lumbo, obcanabis.* Quem verſum ſic correxit Scalig. *Caro ſtribola vitellina eſt: canabis.* Sed quomodo ex *ut de lumbo ob* fieri poſſit *vitellina eſt?* non ſat certe poſſum conjicere. Atqui is locus eſt qui nullo fere negotio poſſit ſanari. Lege modo: *Carne ſtrebola, aut de lumbo obcanabis. cera*, inverſum *care*, pro *carne. aut*, pro *haud* ut ſæpe. *Obcanabis* eodem modo dictum quo *obtinebis*, & alia. Et interpretor, *ad ſaturitatem canabis.* Nam & nomen fabulæ *gaſtrion* ſive *gaſtron*, id eſt *guloſus.* Verum & notatu dignum eſt quod ſupra dixit Feſtus ſtrebolam carnem ſive *μηρία* in altaria imponi ſolita. Nam eæ præcipuæ hoſtiarum partes erant, ideo.

Strenam vocamus, quæ datur die religioſo, ominis boni gratia a numero, quo ſignificatur alterum, tertiumque venturum ſimilis commodi, veluti trenam, præpoſita *S* littera, ut in loco, & lite ſolebant antiqui.

Strigæ appellabantur ordines rerum inter ſe conjunctе collocatarum, a ſtringendo dictæ. PAULUS.

Striga *appellabantur* ordines rerum *inter ſe contin*uate conlocata*rum, a* *ſtringe*ndo dictæ. FESTUS.

Striga*s ut ait V*erri*us* Græci σύρνια *appellant quod* maleficis mulieribus nomen indutum eſt quas volaticas etiam vocant. Itaque ſolent his verbis eas veluti avertere Græci ' σύρρινια π.μπιν νυκτικόμαο ϛρίγγα τόλαον ὄρνιν ἀώνυμον ὠκυπόρυς ἐπὶ νῆας

Strigores in Nel*ei carmine pro ſt*rigoſis poſitum *invenitur, id eſt den-*

NOTÆ.

que in conviviis etiam vitis principibus dabantur ut dorſa adi Euſtath. in Homer. p. 1606. Ed Rom.

Strenam] Etymologiæ Feſti conſentit verſus Pomponii Atellanatti: *Aſſide ſi qua veniet ſtrena ſtrena.* Aliter Nonius, *ſtrena*, inquit, *dicta eſt a ſtrenuitate.* Cui favet Symmachus lib. 10. Epiſt. 28 *Ab exortu pene martia, ſtrenarum uſus adolevit, auctoritate Tatii regis, qui verbenas felicis arboris ex luco Strenia anni novi auſpices primus accepit. Nomen indicio eſt viris ſtrenuis hac convenire ob virtutem.*

Striga.] Striga proprie in re ruſtica dicebatur ſulcus qui uno ductu peragebatur in longitudinem, & inde quarumcumque rerum ordines ſtrigæ dicti ſunt, ut Hygino in libello de caſtrorum metatione ordo & ſeries equorum in caſtra redeuntium.

Striges.] Harum avium deſcriptionem pete ex Ovid. libr 6. Faſtor. Poſt verſum 130. Et recte Verrius *ſtrix*, a Græco ϛρίγξ, ſeu ϛρὶξ quod a ϛρίζω *ſtrideo* unde Ovid.

Eſt illis ſtrigibus nomen, ſed nominis hujus
Cauſſa, quod horrenda ſtridere nocte ſolent.

Mulieres autem veneficæ *ſtriges* dictæ quia in eas aves figurantur. Unde & *volatica* dictæ ſunt. Iſidor. *Striges, mulieres volatica.* Et Gloſſ ſtriga, λαμφόμαι, ἢγὶ γυνὴ φαρμακίς. Itali etiam hodie *ſtrigam* veneficam vocant.

Συῤῥινια π'μπιν.] Hæc corruptiſſima ſunt, varie varii emendant. Turnebus lib. 14. adverſ. cap. 1.

Στρίγγ' ἀποπομπεῖν νυκτιβοάν, ϛρίγγ' ἀπὸ λαὸν,
Ορνιν ἀώνυμον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.

Scaliger in catalect.

Στρίγγ' ἀπόπεμπε νυκτιβόαν, τὰν ϛρίγγ' ἀγελαίαν
Ορνιν ἀώνυμον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.

Et in notis ſuis ad Feſt.

Στρίγγ' ἀπόπεμπε, νυκτιβόαν, τὰν ϛρίγγ' ἀπὸ λαῶν
Ορνιν ἀώνυμον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας ἐλαύνειν.

Tandem Hadrianus Junius in nomenclatore ſuo voce *lamia*

Σύρνια πομπεῖν νυκτιβόμον ϛρίγγα παλαιὸν
Ορνιν ἀώνυμον ἐξελᾶν ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.

Sed Junio impoſuit corruptus Feſti codex. Neque enim σύρνια Græcum eſt. Ego ad oram codicis ita tentaveram.

Στρίγγ' ἀποπέμπειν νυκτιβόμαν ϛρίγγα τ' ἀλαὸν
Ορνιν ἀώνυμον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας ἐλαύνειν.

Hoc eſt. *Strigem averte noctu paſcentem, fœdamque ſtrigem avem feralem veloces in naves fuga.* Vel νυκτιβόμαν. pro, νυκτινόμον, nam & ſtrix νυκτιβόα dicebatur. Heſych. in ϛρίγλος. Hos verſus intellexit Plinius dum ſcripſit lib. 11. cap 39 *Eſſe in maledictis jam antiquis ſtrigem convenit.*

Strigores.] Pro *ſtrigores* Turnebus lege-

ſatum virium ho*minibus. alias ſtri*gore exerciti.

PAULUS. Strigores danſatum vitium homines.

Stritavum antiqui dicebant pro tritavo.

FESTUS. Strit*avum antiqui dic*ebant pro trit*avo, qui eſt pater* atavi, & ataviæ; *ut ſtlitem pro lite.*

Stroppus eſt, ut Ateius Philologus exiſtimat, quod Græce στρόφιον vocatur, & quod ſacerdotes [1] pro inſigni habent in capite. quidam coronam eſſe dicunt, aut quod pro corona inſigne in caput imponatur, quale ſit ſtrophium. Itaque apud Faliſcos diem feſtum eſſe, qui vocatur Strupearia, quia coronati ambulent, [2] & a Tuſculanis, quod in pulvinari imponatur Caſtoris ſtruptum vocari.

PAULUS. Stroppus quod Græce dicitur στρόφιον, pro inſigni ponebatur in capitibus ſacerdotum. alii id coronam eſſe dixerunt.

FESTUS. Struere antiqui dicebant pro augere, unde inſtruere.

Struere antiqui dicebant pro adjicere, augere, [1] unde induſtrios quoque.

NOTÆ.

bat *ſtrigones*, ſed, ut optime Scaliger, non advertebat morem veterum, qui ut *architectores* pro *archi ectones* ita *ſtrigores* pro *ſtrigones* dicebant. Strigores autem proprie ſunt *ſtrigoſi*, ſtrigore id eſt macie *exerecti*, & inde factum ut *ſtrigores* denſatum virium homines in Nelei carmine dicerentur. Hac voce uſus videtur Plautus Bacchid. act, II. ſc. III. vulgo:

Dum circumſpecto, atque eo lembum conſpicor:
Longum eſt rigorem maleficum exornarier:

Legendum: ut Mureto etiam & Salmaſio viſum eſt.

Dum circumſpecto, atque ego lembum conſpicor
Longum a ſtrigore malefico exornarier.

Vel:

Longum, ſtrigorem maleficum exornarier.

Ut lembum, ſtrigorem, dixerit, quamquam Acidalius aliique diſſentiunt.

Stroppus.] Apud Vitruvium ſtropi ſunt quibus religatur remus ad ſcalmum ut alibi notavimus Gloſſarium: *Strepus* τροπωτήρ: lege *ſtropus*. Gloſſæ aliæ *ſtrupus* σκαλμος εἶδος ἡ κώπη δεσμεῖται.. Idem Iſidorus producit locum Livii: *Tuncque remos juſſit deligari ſtrupis.* Apud Suetonium alicubi perperam legitur, *ſtupis lectica* pro *ſtrupis*. Scal. Sed hæc aliena. στρόφιον, ſtrophium, *ſtroppus* proprie faſcia, tænia, & quia ex faſciis fiebant coronæ, inde *ſtrophium* & *ſtroppus* pro corona. Et pro eo quod ſacerdotes ferunt Heſych. στρόφιον ὃ οἱ ἱερεῖς φέρουσι. *Strophium quod ſacerdotes ferunt. Stropium* autem a στρέφω verto, quia faſciæ illæ tortiles. Strophia ſic deſcribit Plin. *Quadam corona per coronas currunt. tenuioribus utebantur antiqui, ſtroppos appellantes unde nata ſtrophiola.* Duæ aut tres tæniæ invicem tortæ coronam faciebant, quam vocabant *ſtroppum*. Antiqui enim Romani coronas e tæniis concionabant nondum invento eas e floribus texere. Vid. Salmaſ. in Solin Stropus de quo hic egit Scaliger, nempe quo remus ad Scalmum religatur eſt ab alia origine. Nempe a τρόπος lorum *tropus*, S addito *ſtropus*.

1. *Pro inſigni habent in capite.*] *In apice*, Scaliger, ſed non neceſſe.

2. *Et a Tuſculanis quod in pulvinari imponatur Caſtoris, &c.*] Non ſolum Caſtoris ſed & aliorum Deorum. Vide infra ſtruppi.

Struere antiqui dicebant pro adjicere, augere.] Perſius.

Rem ſtruere exoptas caſo bove.

Adicere pro *adjicere* antiqua ſcribendi conſuetudine in exemplari exaratum.

1. *Unde induſtrios.*] Vide *Induſtrium*.

M. Cato: jure, lege, libertare, Republica communiter uti oportet: gloria: atque honore quomodo ſibi quiſque ſtruxit. [1] aut in duodecim. quod eſt, Si caluitur, pedemve ſtruit: manum endojacito. alii putant ſignificare retrorſus ire, alii in aliam partem, alii furere. alii gradum augere; alii minuere; [2] ac vix pedem pedi præſert, otioſe it, remoratur.

Strues genera liborum ſunt, digitorum conjunctorum non diſſimilia, qui ſuperjecta panicula in tranſverſum continentur.

Struferrarios dicebant, qui quædem ſacrificia ad arbores fulguritas faciebant, a ferto ſcilicet quodam ſacrificii genere. Paulus.

Strufertarios appellabant antiqui, *ut ait, homines conductos mercede, qui ad* arbores ful*guritas aut piacularium com*miſſarum *cauſa ſacrificia quadam* ſtrue, & *ferto ſolemnibus verbis* faciunt, *precor te Iuppiter* uti mihi *volens propitius ſies, quod &* nullo etiam *fiebat adhibito ſtru*fertario. Festus.

Suberies arboris genus ex qua cortex *natatorius detrahitur* Lucilius . . ti hibernacul . . . .
. . . .

Notæ.

1. *Aut in duodecim quod eſt.*] Lege *at* ut veri docti. Vide *Pedem ſtruit.*

2. *Ac vix pedem pedi præfert.*] Hic aliquid omiſſum videtur. Forſan: *Ac vix pedem pedi præferre, pedem ſtruit, otioſe it, remoratur.* Tamen nihil affirmo.

Strues genera liborum.] Strues omnium rerum extructio dicebatur. Gloſſ. Strues, ξύλων σωρὸς, ἢ καὶ θυμιάτων. *Strues, lignorum cumulus, vel etiam liborum.*

Strufertarios.] A ſtrue & ferto, *ſtrufertarii* qui & *ferteres* & *infertores* dicti de *ferto* ſupra ſuo loco. Quod autem arbores fulguritæ piaculis procurarentur, cum ex veterum monimentis notum eſt, tum ex tabula quæ Romæ ante hos V. annos effoſa eſt, quam mihi eruditiſſimus ac numquam ſatis laudatus CL. Puteanus communicavit, in ea primum ita legitur: IIII. ID DEC FRATRES. ARVAL. IN LUCO. DEÆ. DIÆ. VIA. CAMPANA. APUD. LAP. V. CONVENER. PER. C PORC. PRISCUM MAG ET. IBI. IMMOLAV. QUOD. AB. ICTU. FULMINIS. ARBORES. LUCI SACRI. D. D. ATTACTÆ ARDUERINT. EARUMQUE ARBORUM ADOLEFACTARUM. ET. COINQUENDARUM. ET. IN. EO. LUCO. SACRO. ALIÆ. SINT. REPOSITÆ. &c. Deinde infra in eadem tabula ſtruis mentio fit: IMMOL. IPSO. MAG. PORCAM. ET. AGNAM. STRUIBUS. EFFERTIS. &c. Quamquam miror *ſtruibus effertis* non *ſtruibus & fertis* in ea tabula ſculptum fuiſſe. Et non ſolum arbores fulguritæ ſed piaculares etiam commiſſæ, ut paret ex Catone qui ſtruem commoveri jubet pro commiſſo imprudenter piaculo his verbis: *Si quid in hiſce ſuovetaurilibus erit, quod nec recte factum ſit.* Et cætera. Recte addit Feſtus id aliquando nullo etiam adhibito ſtrufertario factum fuiſſe. Nam & pater familias ipſe hoc pro tota familia non raro faciebat, ut exemplum habes apud eundem Catonem. Scal. Iſta, *Te precor Iupiter uti mihi,* &c. Solennia precationis verba ſunt ut apud Catonem: *Iupiter te hoc fercto obmovendo bonas preces precor, uti ſies volens propitius mihi, liberiſque meis, domo familiaque mea,* &c. Fertum autem ſive fortum ſive forctum pro bono dictum putavit Salmaſ. quem vide ad Solin. Sed melius Feſtus in *Ferctum.*

Suberies.] Putabat Scaliger huc pertinere & huc retrahenda eſſe quæ poſt *ſtura flumen* leguntur. Ubi etiam de *ſuberie.*

Digitized by Google

Struices antiqui dicebant extructiones omnium rerum. Plautus: Cerialis cenas dat, ita menſas extruit, Tantas ſtruices concinnat patinarias, & [1] Livius: quo Caſtalia, per ſtruices ſaxeas lapſu accidit.

Paulus. Struices dicebant omnium rerum inſtructiones.

Struppi vocabantur in pulvinaribus faſciculi de verbenis facti, qui pro deorum capitibus ponebantur.

Festus. Struppi vocantur in pulvinaribus *faſciculi de verbenis facti qui pro De*orum capitibus ponuntur [2] *apud Vr*bem calo Antiſtius *Labeo dici ait ma*giſtratum publicum. . . . . . .

Strutheum in mimis præcipue vocant obſcenam partem virilem, a ſalacitate videlicet paſſeris, qui Græce [illegible] dicitur.

Paulus. Stultorum feriæ appellabantur Quirinalia, quod eo die ſacrificabant ii, qui ſolemni die, aut non potuerunt rem divinam facere, aut ignoraverunt.

Festus. Stul*torum feriæ appellabantur* Quirina*lia*, *qui erat dies feſtus* qui pri*mi quod eo die Quirino* ſacrificant ii, *qui ſolemni die aut* non potuer*unt rem divinam facere*, aut ignor*averunt*. *ſuorum* fornacal*ium ſacrorum diem* commiſſum *piaculum expiabant* more, at*que quod ſuis non fecerant* quibus p*ermittebatur feriis*, *ſacrum faciebant*.

Stuppam linum inpolitum appellant Græci Dorii.

Stuprum pro turpitudine antiquos dixiſſe apparet in Nelei carmine: fœde, ſtupreque caſtigor cotidie. & in Appi ſententiis: [3] qui animi . . . compotem eſſe, nequid fraudis, ſtuprique ferocia pariat. Nævius:

Notæ.

Sed in Schedis etiam ſic diverſa ſunt.

Stuices.] Sruix, & ſtrues idem. Sic Næviua diait *ſtruix malorum* teſte Servio. Verſus Plauti eſt ex Menæch. act. 1. ſc. 1.

1. *Livius quo Caſtalia.*] Merula in comment ſuis ad Enninm legendnm putavit. *Livius, libro quarto vel quinto*, nimirum *Erotopægnion* Vel *Livius equo*. Nam equum Livii Trojanum citant Cicero lib. 7. Epiſt. & Nonius Marcellus in *opitula*. De Caſtalia antem Apollinem fugiente & in fontem ſui nominis converſa. Notum eſt.

Struppi.] Verbenæ in faſciculum in tortæ quæ in pulvinaribus Deorum capita repræſentabant, unde & *capitu Deorum* vocabantur. Vide ſupra *Cupita Deorum*.

2. *Atud Vrbem*] Hæc diverſa *ſunt* a ſuprioribus. Forſan hic de Suffete agebat Feſtus, de quo infra Sed quid pro voce *calo* quæ certe mendoſa eſt, ſubjici debeat, aſſequi non poſſumus. Videant eruditi & hic ingenii ſui acumem intendant.

Strutheum in mimis.] Imo & latinum *puſſer* alibi quam in mimis pro obſcæna illa parte poſitum eſt.

Stultorum.] Lege: *Stultorum feriæ uppellubantur Quirinulia, qui erat dies Feſtus Quirini, quod eo die Querino ſacrificant ii, qui ſolenni die aut non potuerunt rem divinum facere, aut ignoraverunt ſuorum fornacalium ſacrorum diem, commiſſum piaculum expiabunt mora, atque quod ſuis non fecerunt, quibus permittebatur feriis ſacrum faciebunt.* Ita ex Schedis planua eſt hic locus qui peſſime in aliis editt. acceptua eſt. Ut & in Etymologico Voſſii in voce *Quirinulia*. Vide *Quirinalia*.

Stuppam.] A Dorico σύππη.

Struprum.] Pro qualibet turpitudine, unde in Gloſſis exponitur μιασμός.

1. *Qui animi . . . compotem eſſe*] Supplendum videtur vox *exoptat ſe*. Scaliger: *Qui animi volt ſe ſe compotem eſſe*, &c.

[1] Seſeque

Digitized by Google

[1] Seſeque ii perire mavolunt ibidem, quam cum ſtupro redire ad ſuos popularis. item: ſin illos deſerant fortiſſimos viros, magnum ſtuprum populo fieri pergetis.

Stuprum pro turpitudine antiqui dixerunt. unde eſt in carmine: Fœde, ſtupreque caſtigor cotidie. PAULUS.

Stura flumen in agro Laurenti eſt.

Stura flumen in agro Laurenti eſt, quod quidam Asturam vocant. FESTUS.

Sub.r a.bor, ac ſuberies, *qua natabant in* Thermis.

SUAD TED, idem ait eſſe, ſic te.

Su.ſum, colos appellatur, qui fit ex ſtillicidio fumoſo in veſtimento albo. Plautus: quia tibi ſuaſo infeciſti propudioſa pallulam. Quidam autem legunt inſuaſo, nec deſunt, qui dicant omnem colorem, qui fiat infi.iendo, ſuaſum vocari, quod quaſi perſuadetur in alium ex albo tranſire.

NOTÆ.

1. *Seſeque.*] Nævii verſus ſic diſtinguebat. Scal. ut eſſent Saturnii.

Se ſeque ei perire mavolunt ibidem,
Quam cum ſtupro redire ad ſuos popularis.

Item:

Sin illos deſeritis fortiſſimos virorum,
Magnum inde ſtuprum poplo fieri pergetis.

Voſſius vero:

——— *Se ſeque ii perire mavolunt*
Ibidem quam redire cum ſtupro ad ſuos
Populares ——

Item:

—— *Sin illos deſerant fortiſſimos viros,*
Magnum ſtuprum tum populo fieri pergitis.

Et hoſce poſtremus ita Grotius.

—— *Sin illos deſeritis fortiſſimos viros.*
Magnumque ſtuprum populo fieri pergitis

Stura] Sex millibus ab urbe abeſſe ſcribit Livius lib. 26.

Suber.] Suber hodieque natantibus inſervit. Sed nimis nota res eſt.

Suad ted.] Pro *ſicte* Sed qui. Non ſatis conjicio. Quare unice probo Scaligeri conjecturam qui legit: *Sed ted, idem ais eſſe ſine te.* Veteres *ſe* ponebant pro *ſine*. item *ſed* ut ſupra dixit & *ted.* pro te ut Quintilianus etiam annotat. Vide *ſed. Idem.* Id eſt Meſſala nam hæc ſequebantur poſt *ſerpula ſerpſit.* Ubi Meſſala laudatur.

Suaſum colos.] Quæ ἐμπεπυρωμένως colorata ſunt & ſaturata Græci πεπιεσμένα dicunt. Latini *ſuaſa* & *inſuaſa* quæ penitus κατ' εἰς βάθος imbiberunt colorem Epigramma vetus:

—— — χροιὰν βάμμασι πειθόμενος.

Et Strab. πεπεισμένως ἐπικεκαῦσθαι τὴν χρόαν Eleganter dicit penitus aduſtum eſſe & profunde coloratum ſole. Latini *inſuaſum* dicunt. *Colorem inſumatum* vulgo appellamus qui luteo ſimilis eſt, ſed obſcuro. Eſt enim μήλινον χρῶμα τὸ βαθυτέρῳ μήλινον. Gloſſæ: *Inſuaſum*, εἶδος βαφῆς κεκαπνισμένης: Græci χρῶμα κεκαπνισμένον ſimiliter vocant qualis eſt color in tignis ac trabibus diutino fumo infectis. Genus erat Jaſpidis qui καπνίας dicebatur a fumido colore. Dioſcorides: ὁ δὲ κερίζων, ὁ δὲ καπνίας, ὥσπερεὶ κεκαπνισμένος Caveſis autem putes *ſuaſum* & *inſuaſum* proprie dici τὸν κάπνιον colorem. Sed *inſuaſus* vel *ſuaſus* color ὁ πεπεισμένος κεκαπνισμένος. Quod de omnibus coloribus intenſioribus dici queat Ut optime infra Feſtus. Quia vero tignum, quod diutino fumo infectum eſt, vel ea quæ ex ſtillicidio fumoſo infecta ſunt, colorem eum penitus imbiberunt, eoque protſus imbuta ac veluti inſuaſa valide retinent, ideo *inſuaſum* & *ſuaſum* κατ' ἐξοχὴν de hoc fumido colore uſurpatum eſt quod de omnibus dici poteſt, ut Græci πεῖσαι & πεπεισμένον. Salmaz. in Solin. In-

AAaa

Sub corona venire dicuntur, quia captivi coronati ſolent venire, ut ait Cato in eo, qui eſt de re militari. ut populus ſuus ſua opera potius ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatum eat, quam re male geſta coronatus veneat. Id autem ſignum eſt nihil præſtari a populo. quod etiam Plautus ſignificat in Hortulo, [1] præco ibi adſit cum corona, quique liceat veneat.

Sub jugum mitti dicuntur hoſtes victi, ereptis omnibus armis, teliſque, cum haſtis defixis duabus in terra, tertiaque ad ſummum earum deligata, (ipſi eam jubentur ſubeuntes tranſire.

PAULUS. Sub jugum mitti dicuntur hoſtes, cum duabus haſtis in terra defixis, tertiaque ſuperligata. inermes ſub eas coguntur tranſire.

Sub vineam jacere dicuntur milites, cum aſtantibus centurionibus jacere coguntur ſudes.

FESTUS. *Sub vineam jacere dicun*tur milites, *cum aſtantibus centu*rionibus j*acere cogantur ſudes.*

PAULUS. Sub vitem haſtas jacere dicitur veles, cum eas ſub manu ſurſum mittit. Lucilius: ut veles bonus ſub vitem, qui ſummiſit haſtas. Veles autem velitis facit.

FESTUS. Sub vitem ha*ſtas jacere dicitur veles, cum eas ſub* manu *ſurſum mittit* Lucilius. ut *veles bonus ſub vite*m qui ſubit ha*ſtas.*

PAULUS. Sub vitem præliari dicuntur milites, cum ſub vinea militari pugnant. Lucilius: Neque prodire in altum, præliari procul ſub vite.

FESTUS. *Sub vitem præli*ari dicuntur *milites, cum ſub vinea* militari pug*nant. Lucilius,* neque prodire *in altum, præliari proc*ul ſub vite.

NOTÆ.

fia pro *perſuadetur* Schedæ *perſuadentur*, aperte pro *perſuadeatur.*

Sub corona venire.] Exempla paſſim apud hiſtoricos. Quod addit infra id ſignum fuiſſe nihil præſtari a populo, confirmat Gellius lib. 7. cap. 4. quod alioqui ſæpiſſime fiebat ut venditor ſervum ſanum, non furem, non fugitivum, non erronem, non veſpillonem præſtaret.

1. *Præco ibi adſit.*] In Plauti Edit. ſic.

Præco ibi adſit cum corona, quique liceat veneat.

Quique, id eſt, *quanti*

Sub jugum mitti.] Vide *jugum*. Liv. lib. 3. ſect. 28 de modo mittendi vide eundem lib. 9. ſect. 5. Inde factum verbum *ſubjugare*, pro debellare, devincere.

Sub vineam jacere] Militarem vineam ſive vitem ſic deſcribit Vegetius. *E lignis levioribus machina colligatur, alta pedibus 8. lata 7. longa 17. hujus tectum duplici munitione, tabulatis cratibuſque contexitur. Latera quoque vimine ſepiuntur, ne ſaxorum pelorumque impetu penetrentur. Extrinſecus autem ne immiſſo contrementur incendio, crudis ac recentibus coriis vel centonibus operitur. Cum plures facta fuerint junguntur in ordinem, ſub quibus ſubſidentes tuti ad ſubruenda murorum penetrant fundamenta.*

Sub vitem.] Lucilii verſum ſic legit Scalig.

Vt veles bonu' ſub vitem qui ſumicit haſtas.

Sumicit, pro ſubjicit, ut *comuro* pro *co-uro*: *comitium* pro *coitium*. Hæc ille. Schedæ habent *ſubit* quod mihi corruptum videtur ex *ſubiest* ut antiquitus ſcribebant pro *ſubjicit.*

Sub vitem præliari dicuntur.] Trochaicum Lucilii ſic optime conſtituit Scaliger:

Sub vos placo, in precibus fere cum dicitur, ſignificat id, quod ſupplico ut in legibus: TRANSQUEDATO. ENDOQUE PLORATO.

Sub vos placo, ſupplico. PAULUS.

Subactus modo ſignificat mollitus; modo victus; modo compulſus, ut cum dicimus. pecus ſub arbore ſubactum. modo coactus.

Subacti, molliti. alias, *compulſi;& coacti* ut cum dicimus. *pecus ſub arbore* ſubactum, *alias victi.* FESTUS.

Subditus dicitur judex, qui loco mortui datur iis, qui eum habuerant judicem in aliqua re, vel lite PAULUS.

Subdit*us dicitur is qui in demor*tui judic*is locum judex* datur his, qui eum hab*uerant judicem dumta*xat in eandem rem *vel litem.* FESTUS.

Subices Ennius in Achille pro ſubiectis poſuit. cum dixit Nubes per ego deum ſubices humidas, Unde oritur imber ſonitus aerio ſpiritu.

Subices Ennius pro ſubjectis poſuit. PAULUS.

Subici ar*ies dicitur, qui agitur, ut cædatur,* quod fit, ut ait Cincius *in libro de officio jur*ſconſulti, exemplo At*heniensium apud quos* expiandi gratia aries in*igitur ab eo qui ſce*lus admiſit poenæ p*endendæ loco.* FESTUS.

Subigere arietem in eodem libro Antiſtius eſſe ait dare arietem, qui pro ſe agatur, cædatur.

Subleſta antiqui dicebant infirma & tenuia. Plautus in Perſa: Ad paupertatem ſi immigrant infamiæ, Gravior paupertas fit, fides ſubleſtior.

NOTÆ.

Neque prodire in altum, præliari ſub vitem procul.

Sub vos placo.] Pro *vos ſupplico.* ut *per ego te Deos ore*, & quæ vocabulorum trajectiones in precibus ſolennes, ut alibi diximus.

Subacti.] Gloſſ. *Subige* προσβάλλω, *ſubegi*, ὑποπίσσω, μαλάσσω Lege: *ſubigit*, ὑποπίσσει μαλάσσει. Id eſt *ſubjicit*, *mollit*

Subditus.] Paulus in L. mortuo. D. de Judic. *Mortuo judice, quod eum judicare oportuerat, eum qui ſubditus eſt, ſequi oportet.*

Subices.] Hic locus ſic diſtinctione juvandus eſt. *Subices Ennius in Achille pro ſubjectis poſuit cum dixit nubes.* Ita Scaliger. idem ad Manilium ſic dictas ait, quod ſubeant cœleſtia, quomodo Græci vocant μετέωρα nam *ſubere* eſſe *aſcendere.* Præivit forſan Nonius: *Subicis*, inquit, *nove poſitum, non a ſubiciendo ſed altitudine, &c.* Sed de Nonio alias favente Deo. Interim Feſtum ſequor *ſubiceſque* interpretor *ſubjectas*, *nubes Deûm ſubices*, quippe quæ Diis ſubjiciantur. Nam ut ab *obicio*, *obex* ſic a *ſubicio*, *ſubex*. Verſus Ennii.

—— Per ego Deum ſubices humidas
Unde oritur imber ſonitu ſævo & ſpiritu.

Sed aliter Gellius. Et Nonius in *ſublicis* apud quos.

Per ego Deum ſublimas ſublicis humidas
Unde oritur imber.

Subici aries,] Notum apud Athenienſes & alios Græcos, non ſolum qui ἀκούσιον φόνον, ſed & qui ἐν ἀγνοίαις feciſſent, pecudibus immolandis expiari ſolitos, ut de Oreſte & aliis proditur, hoc etiam retulerat in leges ſuas Numa, inter quas hæc fuit: SEI. QUIS. HOMINEM. LIBERUM. DOLO

id eſt infirmior. Idem in Nervolaria, vinum ait ſubleſtiſſimum, quia infirmos faciat, vel corpore, vel animo.

PAULUS. Subleſta, infirma, & tenuia. Plautus: Gravior paupertas fit, fides ſubleſtior. id eſt, infirmior. Idem ait vinum ſubleſtiſſimum, quia infirmos faciat vel corpore, vel animo.

FESTUS. Sublicium p*ontem quidam putant eſſe* appellatum a *ſublicibus peculiari* vocabulo Volſc*orum, quæ ſunt tigna* in latitudinem *extenſa, qua non a*liter Formiani *vocent, quam a nomine* eorum: *& quæ ab aliis auctoribus* ſublices vocan*tur quod ſub eis* aqua liquens *laberetur, dicta* in qua opinio*ne fuit.* . . . . *qui* . . . . . . & meminit *ſublici pontis: en Nevius* qui ait in belli *Punici libro* . . . . quam liquidum *ſublicio tranat ponte* amnem, & alii. tab*ulis qui adhuc no*men retinet. . . . . Salluſtius libro qu*arto Hiſtoriarum* ne inrumiendi p*ontis ſublici* . . . . ſublicibus cavata . . . . *eſ*sent. . . . .

N O T Æ.

SCIENS. MORTEI. DUIT. PARICEIJDA. ESTO. SEI. IMPRUDENS. SE. DOLO. MALO, OCCISIT. PRO. CAPITE. OCCEISEI. ET. NATEIS. EJUS. IN. CONCIONE. ARIETEM. SUBICITO. Cujus legis ultimum membrum concionavimus ex Schedis Servianis in quibus hujus legis mentio fit: *Ve ſi quis imprudens hominem occidiſſet, pro capite occiſi, & natis ejus in concione arietem offerret.* Quod hic ait Feſtus *pæna pendenda loco* pene videtur innuere in lege fuiſſe expreſſum verbo *ἀποτίνειν*. Scal.

Subleſta.] Gloſſæ Iſidori, *ſubleſtis*, utrumque enim dici poteſt, ut ſublimis & ſublimus, *infirmus, triſtis. Item, ſubleſtia, infirmitas, triſtitia.* Ubi melius forſan. *Subleſtia, infirmia triſtia.* Subleſtus autem ut optime Scalig. eſt a Græco ὑπόλεπτος mutato *ω*, in, ſt, ut fit, quod Ariſtophanis Scholiaſtes interpretatur *περιμμένος attritus*. Λέπτος enim eſt ἰσχνὸς *gracilis*. Euſtath. Et idem Ariſtoph. interp. in Rao. οἱ τὰ ἴσχνα λεπτοὶ, λέπτοι λέγονται. Verſus Plauti Perſa act. 5. ſc. 1. ſic in editis.

Nam ſi ad paupertatem admigrant infamia

Gravior paupertas fit, fides ſubleſtior.

Idem in Bacchid. act. 3. ſc. 6.

Lingua factioſi, inertes opere, ſubleſta fide.

Infra *vinum ſubleſtiſſimum* potius interpretor, tenue, infirmum. ſic pictura ſubleſta, quæ tantum primis lineamentis, deformata eſt, ac nullis coloribus adumbrata. Græcis μονόχρωμος.

Sublicium.] Ait Feſtus. Sublicius pons quibuſdam a ſublicis: ſublicæ, autem, vel ut alii auctores vocant, *ſublices* volſcum vocabulum, quo & Formiani vocabant tigna quibus eorum pons nitebatur. Juvat vetus Gloſſarium; ſublices, ξυλοπήγια οἱ ἐν ποταμῷ τὴν γέφυραν ὑποβαστάζοντες. Id eſt. *Sublices, tigna quæ in fluvio pontem ſuſtinent.* Addit ſublices dictas quod ſub eis aqua liquens laberetur, quod non omnino improbandum, ſed magis placet quod monet Scaliger, *ſublicam*, vel *ſublicem* dictam ut *obliquam*, & intelligi trabem. *Sublicus* enim & *oblicus* vel *ſubliquus* & *obliquus* compoſita ſunt, quorum ſimplex *liquus* vel *liquis*. Vetus autor loquens de figuris &

Sublimavit dixit, id eſt, in altum extulit, Originum libro ſecundo: In maximum decus, atque in excelſiſſimam claritudinem ſublimavit: id autem dicitur a limine ſuperiore, quia ſupra nos eſt.

Sublimem eſt in altitudinem elatum. ut Ennius in Thyeſte: Aſpice hoc ſublime candens, quem vocant omnes Jovem. Vergilius in Georgicis libro primo: Hic vertex nobis ſemper ſublimis.

Sublimem eſt in altitudinem elatum. id autem dicitur a limine ſuperiore, quia ſupra nos eſt. PAULUS.

Sublucare arbores eſt ramos earum ſupputare, & veluti ſuptus lucem mittere. conlucare autem ſuccifis arboribus locum implere luce. FESTUS.

Suboles ab oleſcendo, id eſt, creſcendo dictæ ut adoleſcentes quoque & adultæ, & indoles dicitur. Lucretius libro quinto: ſive virum ſuboles. ſive eſt muliebris origo. Virgilius: Cara deum ſuboles, magnum Jovis incrementum.

Subrumari dicuntur hædi, cum ad mammam admoventur: quia ea (his vocatur, vel quia rumine trahunt lacte ſugentes.

Subrumari dicuntur hædi, cum ad mammam admoventur: quia ea ru- PAULUS.

NOTÆ.

lineamentis: *Omnem autem ſummitatem metiundi obſervationes ſunt duæ; enormis & liquis. Enormis quæ in omnem actum rectis angulis continetur, liquis quæ minuendi laboris cauſſa, & ſalva rectorum ratione angulorum, ſecundum ipſam extremitatem ſubtenditur.* Infra in verbis Nævii Saturnium verſum agnoſco.

Quam liquidum tranat ſublicio ponte amnem

E ſequentibus facile me expedire non poſſum, ejuſdem ſane videntur eſſe Nævii: Et non male ſic ea & emendabis ac ſupplebis, ut alterum verſum Saturnium efficias:

Quam liquidum tranat ſublicio ponte amnem.

Et alibi.

E tabulis adhuc qui nomen obtinet pons Sublicius.

Et ſaluſtius, &c. Nihil tamen affirmo, neque enim mihi & homini, & adhuc juveni tanta fiducia. Illa potius doctioribus relinquo qui certius de iis pronunciabunt. Ea mihi certe ſpes eſt fore ut æqui harum rerum æſtimatores conatibus noſtris faveant, præſertim ſi ſubinde ſe ſe homines recordentur, humanique nihil a ſe alienum exiſtiment. Sed redeamus. Verba Saluſtii quæ Feſtus laudabat, aliquid comminiſcendo velle edere nimis periculoſum eſt. Quare nihil tentabo, hoc unum dicam τὸ inrumiendi corruptum eſſe, forte pro *inveniendi*.

Sublimavit.] Aurelius Victor in Epitome cap. 11. *Pallaſque prætoriis ornamentis ſublimatus.* Et in Gloſſ. *ſublimo,* ὑψῶ Item: *ſublimo, as-* μετεωρίζω

Sublimem.] Lego *ſublime.* Ultima ſyllaba repetita vitioſam ſcripturam innuit. limen erat ſuperius & inferius. Superius, *ſublimen* vocarunt, unde ſublimis, in altitudinem elatus, & ſublime cælum dictum Ennio

Aſpico hoc ſublime candens quem vocant omnes jovem.

Vel ut apud Ciceronem lib. 2. & 3. de nat. Deorum.

Aſpico hoc ſublime candens quem invocant omnes jovem.

Sublucare.] Gloſſ. *Subluco,* al. ὑποφαύσκω. Sed infra errat Feſtus cum ait *conlucare*, eſſe ſuccidere arborem. Nam ſuccidere arborem eſt ἐκκόπτειν. At *conlucare* eſt ramos tantum officientes lumini recidere, coinquere, coercere. Ut & ipſe, ſupra in *conlucare.* Similes Feſti inconſtantias alibi notavimus.

Suboles.] Gloſſarium, ſuboles, ἡ ἐπιγονή, γονὴ, ῥίζα. Vide *adoleſco.*

Subrumari.] Qui & *ſubrumi* dicti ſunt.

mis vocatur : vel quia rumine trahunt lac ſugentes.

Subſcudes appellantur tabellæ, quibus tabulæ inter ſe configuntur, quia quo immittuntur ſucciditur. Pacuvius : Nec ulla ſubſcus cohibet compagem.

Festus. *Subſcudes a*ppellantur cuneatæ tab*ellæ, quibu*s tabulæ inter ſe con*figuntur, quia* quo eæ immittantur, *ſucciditur. Pacu*vius in Niptris : Nec ulla ſubſcus cohibet compagem alvei. Plautus in Aſtraba : Terebratus multum ſit, & ſubſcudes addite.

*S*ubſidium dice*batur quando mi*lites ſubſide*bant in extrema acie, laben*tique aciei *ſuccurrebant, quod* genus militum *conſtabat ex iis qui* emeruerant *ſtipendia, locum tamem* retine*bant in exercitu*, quæ erat ter*tia acies Triariorum* ut Plautus *in frivolaria*. *a*gire nunc ſub*ſidite omnes, quaſi ſolent* triatii. ſ*imili modo dicti pra*ſidiatii ante eos *collocati qui* erant, aut in alio *loco prepoſiti*.

Paulus. Subſilles dicebantur quædam lamellæ ſacrificiis neceſſariæ.

Festus. *Subſiles ſunt, quas aliter* ipſilles *vocant, lamella neceſſaria ſacris* quæ ad rem *divinam conferre dicunt*ur maxime, *ſpecie virum & mulierum*.

Subſolaneæ *que ſunt ſolo res* appellantur, *nec ad unius nomen* rei ſolum conferunt, *ſubſolanei enim dicuntur* qui infimum *ſolum colunt ut qui*

Notæ.

Vide Varr. de R. R. cap. 1. & cap. 9. Lege infra : *quia ea rumis vocabatur*. ut viri docti Gloſſ. *Rumis*, θηλὴ, δεχεῖον. *Rumis, mamma antique*. Dicebatur & *Ruma & Rumen*, vide *Ruminalis*.

Subſcudes.] Tabellæ ligneæ ad trabes aliave committenda : Gallice *Queüe d'aronde*. Infra : pro *ſucciditur*. Legendum. *Succuditur* nam ita plane ſcripſerat Feſtus ut infra ex Schedis. Et abſque iis ita olim. Turneb. lib. 14. cap. 1. Legendum puto, inquit, *ſuccuditur*. Nam a *ſuccudendo* mihi nomen videtur potius habere, quam a *ſuccidendo*. Et ſi enim locus, cui inſeruntur, excavatur ſuccidituique inde aliquid, ut immittantur, cum tamen id fiat cudendo ſcalptis malleo percuſſis & immittantur ictu mallei, non video cur non debeant potius a *ſuccudendo*, quam a *ſuccidendo* deduci. Quod ſi Feſtus a *ſuccidendo* ſcripſit, ut & fortaſſe fecit, næ ab eo libentiſſime diſſentio.

1 *Pacuvius in.*] Integrum Pacuvii locum ſic ſupra adduxit Feſt. in *ſerilla*

Nec ulla ſubſcus cohibet compagem alvei

Sed ſuta lino & ſparteis ſerillibus.

Subſidium.] A *ſubſidendo*, ut a *præſidendo*, *præſidium*. Idem Varro lib. 4 de L.L. *Haſtati dicti qui primi haſtis pugnabant, Pilani qui pilis. Principes qui a principio gladiis, & commutata re militari minus illuſtres ſumuntur. Pilani Triarii quoque dicti, quod in acie tertio ordine extremis ſubſidio deponebantur. Quod hi ſubſidebant ab eo ſubſidium dictum, a quo Plautus Agite nunc ſubſidite omnes quaſi ſolent Triarii. Auxilium appellatur ab auctu, cum acceſſerant, qui adjumento eſſent, alienigena. Præſidium eſt dictum quia extra caſtra præſidebant, in loco aliquo quo tutior regio eſſet.* Sed falſum eſt quod ait Varro haſtatos dictos quod haſtis pugnarent, Pilanos quod pilis : nam ex veteribus ſatis conſtat haſtatos pilis, haſtis pilanos decertaſſe Ita ut utrique ab eo genere telorum appellati fuerint, quibus minime utebantur ; quod in eorum gratiam dico qui hiſtoriæ Romanæ aſſiduam operam navant.

Subſiles] Vide *ipſullices*.

Subſolanea.] Lego : *ſubſolanea quæ ſub*

Digitized by Google

in terram ſuperſolanei: *dicitur inde ſolidum*, imum, *ſolum. rurſus quo planta pedis* innititur.

Subſtillum *antiqui appellabant* tempus ante *pluviam jam* pæne vuidum, *& poſt pluviam* non perſiccum, quod *jam ſtillaret*, aut non dum deſiiſſet.

Subſtillum tempus ante pluviam jam pæne vidum, & poſt pluviam non perſiccum, quod jam ſtillaret, aut non dum deſiiſſet. PAULUS.

Subucula genus libi dicitur, ex halica, & oleo, & melle: & genus veſtimenti.

Subuculam Ælius Stilo, & Cloatius iiſdem fere verbis demonſtrant vocari, quod diis detur ex halica & oleo, & melle, Nam de tunicæ genere notum eſt omnibus. FESTUS.

Subverbuſtam, veribus uſtam ſignificat Plautus cum ait. Ulceroſam. compeditam, ſubverbuſtam, ſordidam.

Subverbuſtam, veribus uſtam ſignificat. PAULUS.

Subulo Tuſce tibicen dicitur.

Subulo Tuſce tibicen dicitur. itaque Ennius: Subulo quondam marinas propter adſtabat plagas. FESTUS.

NOTÆ.

ſolo res appellantur. Infra: *Dicitur inde ſolidum: inde* id eſt *a ſolo*: a *ſolo* enim *ſolidum* ut ſupra in *ſolida ſella*. Optime autem *ſolidum*, imum, ſolum interpretatur.

Subſtillum.] Subſtillum igitur vocatur ante pluviam tempus cum guttatim ſtillæ cadunt, & poſt pluviam, dum adhuc vuidum eſt. Tertullianus: *aut imbres ruunt, & ſi qua Miſſilia cum imbribus, dehinc ſubſtillum & denuo ſudum.* Inde *ſubſtillum* & *ſubſtillatio*, στραγγουρία morbus cum utina ſtilatim cadit. Cato de R. R. cap. 56. *Nunc de illis quibus ægre lotium it, quibuſque ſubſtillum eſt.* Gloſſæ Cyril. στραγγουρία *culbitio, ſubſtillatio*

Subucula] Pro veſtimento quod ſubtus induitur a *ſubuo* pro *ſubduo*, ut *exuo* pro *exduo* Varr. lib. 4. de L. L. *Capitium ab eo quod capit pectus, id eſt ut antiqui dicebant induitu comprehendit, alterum, quod ſubtus, a quo ſubucula, alterum quod ſupra a quo ſupparus.* Sed quare libum ex alica oleo & melle *ſubucula* dicatur, reperire non potui. Notavit Scaliger in antiquis Gloſſ. inveniri *ſubitillus*, ἴγχυτον. Sed hoc nihil ad rem neque enim pro *ſubucula*, *ſubitillus* unquam reſcribere auſim.

Subverbuſtam, veribus uſtam] Pro veribus. Optime Urſin, verberibus quomodo Horatius dixit *uri virgis*. Subverbuſtus, στιγματίας, verbero. Tertullianus in lib. de pallio: *Libertinos in equeſtribus: ſubverbuſtos in liberalibus, &c.* Ubi Fr. Junius *ut a jus eſt juſtus; ab arbor, arbuſtum, ab onus, onuſtus ſic a verber eſt verbuſtus, & cum præverbio, ſubverbuſtus.*

Subulo] Gloſſ. ſubulo, αὐλητὴς Turnebus non Hetruſcam ſed Latinam eſſe vocem dicit, *ſubulo*. Quaſi *ſibilo*. At Voſſ. quaſi *ſurbulo* nam συρβλωτὴς αὐλητὴς Heſych. Meurſius *ſubulo* depravatum putat ex *ſubflo*, flator. Sed radicem ejus in Hetruria quærendam cum Feſto docet Varro lib. 6. de L. L. *Apud Ennium ſubulo finitimas propter adſtabat aquas, ſubulo dictus quod ita dicunt tibicinem Tuſci, quocirca radices ejus in Etruria, non Latio quærendum eſt.* Quare cum Tuſci plurima habebant ex orientis linguis, putabat Voſſ. eſſe ab Arabico *ſunbul*, ſpica, ſyrinx, calamus. Verſus Ennii apud Feſtum, eſt Trochaïcus ſeptenarius catalecticus. Apud Varronem ſi *aquas* ponas in penultimo erit ſotadicus. Pro *adſtabat* placebat Scalige-

Suburam Verrius alio libro a pago Succuſano dictam ait: hoc vero maxime probat eorum auctoritate, qui aiunt ita appellatam & regionem urbis, & tribum a ſtativo præſidio, quod ſolitum ſit ſuccurrere Eſquiliis infeſtantibus eam partem urbis Gabinis, indicioque eſſe, quod adhuc ea tribus per C literam, non B ſcribatur.

PAULUS. Subura regio Romæ a pago Succuſano vocabulum traxit, quod ei vicinum fuit.

FESTUS. Suburanam *tribum antea* Succuſanam *per* c, *appellabant* ex nomine *regionis, nam partem* imam illam quoq. *tradunt fuiſſe ſuc*cuſanam dictam. *Verrius autem, ait ſe* mirarum eſſe, *cur non a nomine* pagi ſuccuſani, *in quo milites* exercerentur.

Succenturiare eſt explendæ centuriæ gratia ſupplere, ſubjicere. Plautus in Saturione: Succenturia centum, require, qui te delecter domi. & Cæcilius in Triumpho: nunc meæ militiæ aſtutia opus eſt ſuccenturia.

PAULUS. Succenturiare eſt explendæ centuriæ gratia ſupplere, Cæcilius: Nunc meæ malitiæ aſtutia opus eſt ſuccenturia.

Succerda ſtercus ſuillum. Titinius: Quid habes, niſi unam arcam ſine clavi; eo condis ſuccerdas.

FESTUS. *Succerdæ* ſtercus ſu*illum dicebatur* . . . . . us. ſimus *ſuccerda Titinius* Quid habes, niſi *unam arcam ſine cla-*

NOTÆ.

ro *aſſabat*. Nam *aſſare* tibicines dicuntur cum canunt tibia, nulla aliorum voce admiſta.

Suburam.] Verrio favet Varro lib. 6. de L. L. *Eidem regioni attributa ſubura, quod ſub muro terreo Carinarum, in ea eſt argeorum ſacellum ſextum. Subura Iunius ſcribit ab eo quod fuerit ſub antiqua urbe, cui teſtimonium poteſt eſſe, quod ſubeſt ei loco qui terreus murus vocatur. Sed ego a pago potius ſuccuſano dictum puto ſucuſam. Nunc ſcribitur tertia littera B. non C. pagus ſuccuſanus quod ſuccurrit Carinis* Sed & ſi Varronis tempore *ſuburra* ſcriberetur, tamen cum compendioſe ſcribebant, tertiam literam ponebant C non B hoc modo: *SVC*. Quintilian. lib. 1. cap. 7. *Suburra cum tribus literis notatur, C tertiam oſtendit.* Suburæ tertium etymon affert comment Horat. a *ſuburendo*, quod in ea regione Romæ aliquando ſubuſtionibus paludata ſiccata ſunt.

Suburanam tribum] Sed ego Verrium demiror qui non attendit Suburanam vel Succuſanam tribum a Subura vel Sucuſa regione merito nomen habuiſſe at regionem a pago. Suburam autem imam appellat quod ſuburbe antiqua: vide ſupra.

Succenturiare.] Inde milites ſuccenturiati qui explendæ centuriæ ſubjiciuntur. Terent. Phorm. act. ſc. 4.

Nunc prior adito tu: ego in inſidiis hic ero

Succenturiatus ſi quid deficies.

Ubi Donatus: *Tota metaphora de re militari eſt. Succenturiati dicuntur, qui explendæ centuriæ gratia ſubjiciunt ſe ad ſupplementum ordinum* Verſus Plauti:

Succenturia, centum require, qui te delectent domi

Verſum Cæcilii quidam.

Nunc mea malitia aſtutia opus eſt ſuccenturiata.

Sed nihil muto:

Nunc mea militia aſtutia opus eſt, ſuccenturia.

Militiam, dixit propter & *ſuccenturia* quod militiæ proprium.

Sucerda.] In principio Lucilium videor agnoſcere. Suppleo: *Sucerda eſt ſtercus ſuillum ut cum dixit Lucilius ſimo*

vi, eo

vi, eo condis *ſuccerdas. Alio nomine* ſuccerda *dicitur opicerda* . . . homo opicer*da* . . . . *homin*em, quem ſol *in opicerdis aſpi*cit.

Succidanea hoſtia dicebatur, quæ ſecundo loco cædebatur. ſic appellata eſt a ſuccedendo. PAULUS.

*Succidanea hoſtia a*ppellatur quæ *ſecundo loco cædeba*tur, quod quaſi *ſuccideretur, dicta.* Quidam a ſuc*cedendo, non a ſucci*dendo dictam *putant.* FESTUS.

Succingulum, balteum. PAULUS.

*Suc*cingulum app*ellabant antiqui bal*teum, Plautus: *ab Hypolita ſuccingul*um Hercules *æque magno neu*tiquam abſtu*lit periculo* FESTUS.

Succrotilla, vox tenuis, & alta. Titinius: Feminea fabula ſuccrotilla vocula. PAULUS.

Succrotilla tenuis dicebat*ur, & alta vox* Titinius in . . . FESTUS.
Fœmina fabulare ſuccr*otilla vocula. Affra*nius in Epiſto*la: loquebatur ſuccro*tilla voce ſetio. *Plautus in de*ſcribendis muli*erum cruribus* gracilibus in Syro*: cum extortis* talis cum todellis cru*ſculis, bel*le quæ non pedibus *irent.*

*Su*cula eſt machinæ *genus teretis* materiæ & foratæ, *ac craſſa* quam ut

NOTÆ.

atque ſucerdis. Vel, *fimoque ſucerdis. Titinius* &c. Integer verſus Lucilii eſt lib. 30. Sat.

Hic in ſtercore humi, fabuloque fimo atque ſucerdis.

Vide Nonium in *Sucerda.* Infra fallitur Feſtus qui putat *ſucerdam* alio nomine dici *opicerdam.* Nam *opicerda* eſt ſtercus ovillum ut *ſucerda*, ſuillum. Gloſſ. *ſucerda* χοιρεία κόπρος. Vide *Muſcerda.* Quæ ſequuntur non aſſequor neque unde *petita ſunt.* Hunc tantum fuiſſe ſenſum puto: *homo opicerda omnium hominum quos ſol in opicerdis aſpicit.* Ita ut homo hominum opicerda dicatur eodem modo quo nos hominem dicimus eſſe κόπρον τοῦ λαοῦ. Stercus humani generis, *la balieure du peuple.*

Succidanea.] Vide *precidanea.* Et Gell. lib. 4. cap. 7.

Succingulum] In Editis Plauti libris.

——— *Ab hypolita ſuccingulum*
Hercules haud æque magno unquam abſtulit periculo.

Locus eſt in Menæch. act. 1. ſc. 3.

Succrotila.] Cur Plauti verſum hic adducat Feſtus neſcio, niſi ſi ſcripſerit *cum ſuccrotilis cruſculis.* Vide quæ in *crocotilum* dicta ſunt. Verſus Titinii:

Faminea fabella, ſuccrotila vocula.

Vel:

Famina fabulare ſuccrotila vocula.

Et cum hoc Titinii verſu componendum alterum puto qui legitur in *vibriſſare.*

Famina fabulare ſuccrotila vocula.
Si erit tibi cantandum facito uſque ex vibriſſes.

Sucula.] Pro *ruinque* optime Urſinus *quinque. Loquenti* autem antiqua conſuetudine ut ſupra *ſet* pro *ſed* &c. De ſucula machina hæc Budæus: *Sucula*, inquit, *machina eſt tractatorii generis, conſtat autem tereti ligno duobus aut pluribus vectibus trajecto, utrinque æqua extantibus longitudine, hæc dum verſatur, funis qui ductarius dicitur circa eam obvolvitur.* Innuit autem Feſtus ſuculam ob ſimilitudinem ſuculæ, id eſt ſcrofæ dictam, quia ut ſcrofæ uber porci circumſtant, ita ſuculam porculi. Nam porculus uncus dicitur in media ſucula qui funem tenet eoque convolvitur dum ſucula verſatur. De hyadibus quod imperite a

uber ſcroſæ *porci circum*ſtant, [1] *ſic verſanteſque ductario fune voluunt. Eodem nomine* ſtellas ruit que *dicunt, quas aliter appellarunt a pluvia* hyadas Græci *ὕαδας, noſtri exi*ſtimantes a ſubus *dici, modo latine lo*quenti dixerunt *eas Suculas.*

Sudiculum genus flagelli dictum, quod vapulantes ſudantes facit.

Paulus. Sudum, ſiccum, quaſi ſeudum, id eſt ſine udo. Securus, ſine cura.

Festus. *Sudum Verrius ait* ſignificare ſub *udum ſed autor*um omnium fere *exempla volunt ut ſud*us ſiccum ſignificet. *Sudum enim quaſi ſeudum, id* eſt ſine udo, ut ſe*curus ſine cura dictum eſt.*

Sufes dic*tus Pœnorum ma*giſtratus, ut Oſco*rum Mediaſtuticus* Calidius in Oratione *in Q. Caeci*lium. Nonne vobis *Iudices ignem* & fumus proſequi *& flamma* videtur: Senatus cenſ*uit referentib.* Sufetis.

Paulus. Sufes Conſul lingua Pœnorum. Calidius: Senatus, inquit, cenſuit referentibus ſufetis.

Suffibulum, veſtimentum album prætextum quadrangulum oblongum, quod in capite Veſtales virgines ſacrificantes habebant, idque fibula comprehendebatur.

Festus. Suffibulum eſt veſtimentum al*bum pratextum qua*drangulum oblungum,

NOTÆ.

Latinis ſuculæ dictæ ſint, quaſi eſſent a ſuibus. Cicero lib. 2. de Nat. Deor. *Tauri caput ſtellis conſperſum eſt frequentibus. Has Graci ſtellas ὑάδας vocitare ſuerunt a pluendo, ὕειν enim eſt pluere noſtri imperite ſuculas, quaſi a ſuibus eſſent, non ab imbribus nominata.* Idem Plin. lib. 18. cap. 26. Et apud Gellium Tullius Tiro lib. 13. cap. 9.

1. *Sic verſanteſque.*] Hæc male rejecta ſunt poſt vocem *ſibus*. Locum adi.

Sudiculum.] Forſan diminutivum a *ſudes* Male qui *ſeduculum.*

Sudum.] Verrii ſententiam ſecuti Angelus Decembrius lib. 4. de Politia Liieratia, cap. 48 & 50. Philargyiius 4. Georg. *ſudum* quaſi *ſemiudum*. Sed rectius Feſtus nam *ſudum* ſemper opponitur udo. Voſſ. *ſudum* a Græco *ἰδος* quod cœlum ſiccum & calidum notat.

Sufes] Vide *Meddix*. Suffetes apud Carthaginenſes ut apud Athenienſes archontes perpetui. Et *ſuffes* ab Hebræo *ſophetim* nam Hebræorum & Tyriorum lingua eadem nempe Chananæa. Tyriorum autem colonos Pœnos nemo ignorat. Voſſ. at Scaliger ait *ſufes* idem eſſe quod Græcis ἔφορος, ἐπόπτης, ἐπίσκοπος ab Hebræo צפה, inſpicere, ſpeculari, a quo צופים, ἔφοροι. Sic enim, inquit, Carthaginienſium arx *Βύρσα* dicta per metatheſin quaſi *Βόσρα*. Nam ſine dubio בִּצְרָה hoc eſt *munitus locus*, ἄκρα. Quo nomine Idumæorum metropolis ita dicta, qui eadem lingua cum Carthaginienſibus loquebantur. Nugaces Gıæci quidquid ad eorum linguam alludit ſtatim Græcum eſſe cenſent. Nam cum pro *Βύρσα* quod eorum lingua non patiebatur, *Βύρσαν* dixerunt, dictum factum pro Græco publicarunt atque proſcripſerunt Hoc quod hic notamus ſcribimus iis, qui ſi vel primis Hebraïcis literis tincti ſunt, me verum dicere non degabunt. In utriſque autem Schurex pro holem effertur more Syrorum. Illum vide lib. 3. Canonum Iſagocicorum Euſebio adjunctorum p. 321 & 331. & animadverſionibus Euſebianis ad annum 1242. p. 64. *Medias tuticum* autem vocat quam ſupra *medix* oſcorum Magiſtratum. Sed potius legendum *Medixtuticus*. Nam ita aperte a *Medix* Et ita Livius lib. 24 & 26.

Suffibulum.] A ſub & fibula, quod fibula ſub necteretur, nec Virginum tantum ſed etiam virorum Sacerdotum proprium. Ut in lege quæ ſcripta erat

Digitized by Google

quod in capite *Virgines Ve*ſtales cum ſacrificant, ſemper *habere ſolent id*que fibula comprehenditur.

Suffimenta ſunt, quæ fa*ciebant, ex faba*, *milioque* molito, mulſo ſpar*ſo : ea diis dabantur eo tempo*re, quo vuæ calcatæ *praelo.*

Suffimenta dicebant, quæ faciebant ex faba, milioque molito, mulſo ſparſo. ea diis eo tempore dabantur, quo vuæ calcatæ prælo premebantur. PAULUS.

Suffiſcus folliculus teſtium arietinorum, quo utebantur pro marſupio, a fiſci ſimilitudine dictus.

Suffiſcus dicebatur folliculus teſtium arietinorum, qui celebris u*ſus erat pro maſu*pio. forſitan di*ctus ſuffiſcus a* fiſci ſimilitu*dine*. FESTUS.

Suffragat*ores dicebantur apud* majores hi, qui vulgo in uſu *erant candidatis, nam ut melius* apparerent juncta ſuffragi*a ſuffragator* quem quiſque fieri vellet, notabat *appoſito pun*cto ſcriptis candidatorum hominu*m nominibus.* Varro in libro VII. Rerum humanarum h*oc tradit.*

Suffuerat, ſub eodem tecto fuerat.

Sugillatum dicitur ex Græco, quod ea pars, quæ eſt ſub collo, κοῖλον ab eis dicitur. PAULUS.

NOTÆ.

in ſacrario Divæ Opeconſivæ : Hoc PRÆTER. VIRGINES. VESTALES. AC. SACERDOTEM. POBLICOM. INTROIRE. NEFAS. ESTO. IS CUM. INTROEAT. SUFFIBULUM. HABETO.

Suffimenta ſunt quæ.] Pro *molito*, infra Paulus *mollito.* Sed *melito* vera lectio, ſuffimentum eſt a *ſuffio* quod a *fuo* & *fio*. *fio* autem ab Æolico φύω pro θύω ſuffio: rurſus a θύω, θύμος Æolice φύμος, unde Latinum *fumus* & *fumigare* ut a Græco θυμιᾶν. Unde Heſych. θυμὸς, πνοὴ, ἀὴρ. A *ſuffio* igitur *ſuffimentum*, aer, odor, Gloſſar. *ſuffimentum* θυμίαμα. *ſuffio* ὑποθυμιάω.

Suffiſcus.] Scaliger ait ut a χάσκω eſt *hiſco* a *δίσκω* *diſco* ſic a φάσκος *fiſcus*. φάσκος autem *aluta*, unde φάσκωλος ſive φάσκωλον, *paſcolum*, ſaccus ex aluta. Huic Etymo favet quod Auguſtinus in Pſal. 146. & poſt eum Iſidor. lib. 20. orig. cap 9. *Fiſcum* interpretantur ſaccum publicum. Sed mihi probabilius videtur *fiſci* appellationem rure ortam dicere. Ruſtici enim ex junco utenſilia ad fructus & alia capienda faciebant, quæ *fiſcos, fiſcinas* & *fiſcellas* vocabant a *fiſco* id eſt *junco*. A Ruſticis Urbani in ejuſmodi fiſcis & fiſcellis pecunias ſuas ſervare didicerunt. Aſcon. in Divinat. *Fiſci, fiſcinę, fiſcella, ſpartea ſunt utenſilia ad majoris ſummæ pecunias capiendas. Unde quia major ſumma eſt pecuniæ publicæ quam privatę, ut pro cenſu privato loculos & arcam & ſacellos dicimus, ſic pro publico Theſauro ærarii dicitur fiſcus.* Atque ita primo Fiſcus pro ſparteo, poſtea vero propter ſimilitudinem pro quolibet alio ſacco ſumi cæptus eſt. Ut hic folliculus teſtium arietinorum qui marſupii uſum præſtabat, *ſuffiſcus*, quaſi parvus fiſcus dictus eſt.

Suffragatores] Notum eſt antiquos ſuffragia non ſcripſiſſe ſed puncto notaſſe. Incertus poëta in Epigrammate.

Ciconiarum Rufus iſte conditor,
Hic eſt duobus elegantior Plancis,
Suffragiorum puncta non tulit ſeptem.
Ciconiarum populus ultus eſt mortem.

Suggillatum.] Certum eſt legi debere *ſub oculo* nam κοῖλον ſive κύλον palpebra oculi inferior unde κυλοιδιᾶν dicuntur qui oculos habent tumentes. Sane hoc

Festus. Sugillatum dici exiſtimant *ex Græco vocabulo* quod ea pars, quæ *eſt ſub collo* κυλὸν ab iis dicitur.

Suillum genus inviſum Veneri prodiderunt poëtæ, ob interfectum ab apro Adonim, quem diligebat Dea. quidam autem, quod immundiſſimi ſint ſues ex omni manſueto pecore, & ardentiſſimæ libidinis. ita, ut opprobrium mulieribus inde tractum ſit, [1] cum ſubare, & ſubire dicuntur.

Sulci appellantur, qua aratrum ducitur, vel ſationis faciendæ cauſa, [1] vel urbis condendæ, [2] vel foſſura rectis lateribus, ubi arbores ſerantur. [3] fulmen quoque, qua ejus veſtigium, ſimiliter appellatur. quod vocabulum quidam ex Græco fictum, quia illi dicant ὀλκόν.

Paulus. Sulcus dictus a Græco, qui ab illis ὀλκὸς appellatur.

Sultis, pro ſi vultis. Plautus: Sequimini me hac, ſultis. & Cato: Audite, ſultis, milites.

Festus. Sultis, ſi voltis. Plautus in Frivolaria: Sequimini me hac, ſultis, legiones omnes lavernæ. & in Rudente: Curate hæc, ſultis magna diligentia. M. Cato pro L. Cæſetio: audite, ſultis, milites, ſi quis veſtrum in bello ſuperfuerit, ſi quis non invenerit pecuniam, egebit.

Sultis, ſi voltis ſignificat compoſito vocabulo, ita ut alia ſunt, ſodes, ſis

Notæ.

etymon probat Camerarius in appendice problematum. ſed melius Scaliger *cinnus*, ait, *eſt cilium aut palpebra* ὑπογεαϊκὸν *cillus*, unde *ſubcillum* & *ſubcillare*, quod poſtea *ſubgillum* & *ſubgillare* c in *g* & eliſo *b* *ſugillare*. Quod Græcis ſimiliter ὑπωπιάζειν ab ὑπώπιον ab ὑπὸ & ὤψ. Gloſſarium: *ſugillare*, πλήσσειν ὑπωπιάζειν. Proprie autem *ſugillare* eſt ita percutere ut oculi liveſcant. Metaphorice vero famam & exiſtimationem lædere. Livio & aliis.

Suillum genus.] Suem tamen qui Adonim interfecerat cum venere in gratiam rediiſſe narrat Theocrit. in elegantiſſimo illo poëmatio quod in mortuum Adonidem ſcripſit. Illud ſis vide.

1. *Cum ſubare & ſubire dicuntur.*] Lege: *cum ſubare & ſurire dicuntur.* Monuit Scalig. *Subare* autem & *ſurire* dicuntur feminæ cum libidine excitantur *militiamque petunt.* Subare ab Æolico σὺ ζᾶν pro συᾶν vel a *ſubus* pro *ſuibus* ut ab antiquo genitivo *ſueris*, *ſurire* quaſi *ſuerire*, ſic Græci de ſuibus fæminis dicunt Καπρᾶν & Καπρίζειν. Κάπρος enim eſt *verres*. Arnobius tamen & Apulejus *ſurire* de maribus uſurpant. *Subare* de fæminis cæteri auctores. Ariſtoteles θυᾶν quoque de fœminis dicit cum maris deſiderio incitari incipiunt quia veteribus θῦς idem quod ὗς. Sed ubi marem admittere occœperunt ac ſubinde repetunt tunc Καπρίζειν & Καπρᾶν dicuntur, eidem Philoſopho. Vide Salmaſ. in Solin.

Sulci appellantur.] Sulcus veſtigium aratri Græcis ὀλκός. Apollon. 3. Argon.

1. *Vel urbis condendæ.*] Nam apud veteres ſpacium futuræ orbis aratro deſignabatur Virg. 1. Æneid.

Pars optare locum tecto & concludere ſulco.

2. *Vel foſſura rectis lateribus.*] Virg. 11. Georg.

Hic plantas tenero abſcindens de corpore matrum
Depoſuit ſulcis.

3. *Fulmen quoque.*) Unde & *triſulcum* quod per tres tractus ſive ſulcos manet. Nam id proprie ſulcus dicitur Apollon. 3. Argon.

Ἀστὴρ ὥς φλεγέθοντα δι' ἤερος ὁλκὸν ἵησι.

Quare optime Nonius: *Sulcus*, inquit, *omne quidquid in longitudine aculeatum eſt.*

Sultis.] Lege infra ut viri docti: *Ita*

ſivis, ulicet in loco, ſcis licet ſcias licet, equidem ego quidem. Ennius: pandite ſulti genas, & corde relinquite ſomnum.

Sultis, ſi vultis. Ennius: Pandite ſulti genas, & corde relinquite ſomnum. **Paulus.**

Sum pro eum uſus eſt Ennius.

Sum pro eum uſus eſt Ennius libro primo: At tu non ut ſum ſummam ſervare decet rem. & libro ſecundo: At ſeſe ſum qui dederat in luminis oras. **Festus.**

Summanalia liba farinacea in modum rotæ ficta.

Summiſſiorem aliis ædem Honoris, & Virtutis C. Marius fecit, ne ſi forte officeret auſpiciis publicis, augures eam demoliri cogerent.

Summuſſi, murmuratores. Nævius: Odi, inquit, ſummuſſos, proinde aperte dice, quid ſit. Terentius muſſare pro tacere poſuit, cum ait: Sile, cæla, occulta, tege, tace, muſſa. **Paulus.**

Summuſſi dicebantur *murmuratores* Nævius: Odi, inquit, *ſummuſſos, pro* inde aperte dice, *quid ſit, quod*, times. Ennius in ſexto *Annalium*, *Qu*intus in occulto muſſa*bat. & Accius* in Andromacha, dic*e jam mater non* eſt, nam muſſare *ſine. Cecilius* in Anagnorizomene: Quod potes, ſile, cæla, occulta, tege, tace, muſſa, mane. **Festus.**

Suopte, (ſuo) ipſius; ut meopte, meo ipſius; tuopte, tuo ipſius.

Notæ.

ut alia ſunt ſodes, ſi audes; ſis, ſivis; Ilicet, ire licet: illico, in loco: ſcilicet, ſcias licet. Vide *ſodes*.

Sum.] Verſus Ennii.

At te, non ut ſum, ſummam ſervare decet rem.

Item:

Ad ſe ſe ſum qui dederat in luminis oras.

Supple *advocat* vel aliud ſimile & de Horatio ſermo eſt qui a lictoribus comprehenſus patrem ad ſe vocat. Imo forſan nihil mutandum.

At ſe ſe ſum qui dederat in luminis oras. Ut ſenſus ſit: at qui Horatium genuerat ait jure ſibi cæſam filiam videri & ſeſe in eam animadverſurum fuiſſe ni occupaſſet Horatius. Sane nimis audacter Doctiſſ. Merula.

Accedit, ſum qui dederat in luminis oras.

Summanalia.] Quæ ſummano Deo offerebantur. Male Cœlius Rhodiginus lib. 9. cap. 16. *Sumenalia* quaſi eſſent a ſumine.

Summiſſiorem.] Ædem honoris & virtutis dedicavit M. Marcellus cum eam pater ejus voviſſet bello Gallico vide Liv. lib. 27. cap. 25. Sed eam a Mario ſummiſſiorem aliis factam neſcio an alii autores tradant. Porro augures in ſuis templis deſignandis ea quorum altitudo impediret quo minus liber eſſet aſpectus, demoliri jubebant.

Summuſſi.] Qui ſub muſſant. Vide muſſare. Verſus Nævii eſt Trochaicus:

Odi ſummuſſos, proinde aperte dice quid ſiet quod times.

Verſum Ennii e ſexto Annal. idem ſupra retulit in *muſſare* verſus Accii ſic forſan legendus:

Dice jam, mater non eſt, jam muſſare ſine.

In fine aperte citatur *Cæcilius* in *Anagnoriſomene* quare non video quid agens Paulus Cæcilium in Terentium mutavit

Suopte.] Gloſſ. *ſuo.* τῷ ἰδίῳ, τῷ αὐτοῦ. *ſuapte*, τῷ ἰδίῳ. Lege: *ſuopte*.

Supat *ſignificat jacit, unde diſſipat* diſiicit *& obſipat, obicit & inſipat* inſipit . . , ...

PAULUS. injicit farinolam.

Supat jacit, unde diſſipat, diſiicit : & obſpat, obiicit : & inſipat, hoc eſt injicit.

FESTUS. Supellectilis recto caſu, & ſenis ratione dicebantur, quæ nunc contraria videntur eſſe finitioni proportionis, quia omnia vocabula x littera finita, per declinationes obliquorum caſuum ſyllabam accipiunt. Hæc autem duo deſciverunt ab ea, ut alia complura, quæ non ideo infirmare debent præceptum.

PAULUS. Supercilia in Junonis tutela eſſe putabant, quod iis protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam tribuere putabant Junonem. unde & Lucina dicta eſt.

FESTUS. *Supercilia in* Junonis tu*tela putabant, in qua dicun*tur mulieres *etiam, quod iis protegan*tur oculi, per quo*s luce fruimur,* quam tribuat *Iuno. Vnde ipſa Dea* Lucina quoque *dicta videtur.*

Supercilium dicitur, quod ſupra cilium ſit, id eſt integimentum oculi ſuperius.

Supereſcit ſignificat ſupererit. Ennius : [1] dum quidem unus homo Romæ toga ſupereſcit. & Attius in Chryſippo : [2] Quin hinc ſupereſcit, Spartam, atque Amyclas trado. [3] Sed per ſe ſuper ſignificat quidem ſupra, ut cum dicimus ſuper illum ſedit, verum ponitur etiam pro de, Græca conſuetudine, ut illi dicunt, ὑπὲρ. Plautus in Milite glorioſo : Mea opera ſuper hac vicina, quam ego nunc concilio tibi.

NOTÆ.

Supat.] Deſunt per pauca quæ forſan non male ſic ſupplenda : *Et inſipat injicit, inſipit etiam dicitur id eſt, pullis injicit farinulam.* Vide *inſipere.* Neque vero doctiſſimum Urſinum ſequor qui *farinolam* diſtinguit *far in ollam, olam* pro *ollam.*

Supellectilis.] Ait Feſtus. *Supellectilis* olim & *ſenis* pro *ſupellex*, & *ſenex* jure dictum fuiſſe, quæ duo nunc in genitivo caſu a nominativo *ſupellex* & *ſenex* finitioni proportionis contraria ſunt, quia omnia vocabula per *x* deſinentia ſyllabam unam adſciſcunt, at *ſupellex* duas accipit, nullam vero *ſenex.* Hæc eſt Feſti ſententia. Sed fugit illum *ſenex* unam olim ſyllabam aſciviſſe. Nam antiqui dicebant *ſenex, ſenicis.*

Supercilia.] Idem Varro lib. 4. *Facta igitur a juvando & luce Iuno Lucina, a quo parientes eam invocant. Luna enim naſcentium dux, quod menſes hujus dicat. Hoc vidiſſe antiquos apparet quod mulieres potiſſimum ſupercilia ſua attribuerunt ei Dee.*

Supercilium.] Vide *cilium.*

Supereſcit.] Vide eſcit

1. *Dum quidem.*] Hieronymus Columna hunc verſum alteri connectit qui legitur Annal. lib. 6.

. . . decretum eſt foſſare corpora telis

Dum quidem unus homo Roma toga ſupereſcit

Hoc eſt, dum Romanus ſupererit. Nam togati Romani ut pueris notum. Male vero Merula.

Dum quidem unus homo Roma tota ſupereſcit.

2. *Quin hinc.*] Forſan : *Quin huic ſi ſupereſcit ſpartam atque Amyclas trado.*

3. *Sed per ſe.*] Horat. lib. 2. Sat. 8.

Nomentanus erat ſuper ipſum Porcius infra.

[1] In Phaſmate: Ehe . . tandem percipio, ſuper rebus noſtris loqui te. Pacuvius in Medo: Qua ſuper te interfectum eſſe Hippotem dixiſti? Cato contra Annium: Nemo antea fecit ſuper tali re cum hoc magiſtratu uniqui rem. Afranius in Virgine: Aliis de rebus in qua cœpiſti ſuper te.

Supereſcit, ſupererit. Ennius: Dum quidem unus homo Romæ ſupereſcit. PAULUS.

Superſtites antiquitus appellati ſunt teſtes.

Superſtites teſtes præſentes ſignificat. cujus rei teſtimonium eſt, quod ſuperſtitibus præſentibus, ii, inter quos controverſia eſt, vindicias ſumere jubentur. Plautus in Artemone: Nunc mihi licet quidvis loqui, nemo hic adeſt ſuperſtes. Volgari quidem conſuetudine ponit*ur pro iis qui ſatis* ſuperque ſint. [2] *Superſtites etiam* liberi parentib*us dicuntur* . . . . quamobrem *progredi cuperem ulterius vi*vendo, quamquam *omnes ſuperſtites mibi* velim. FESTUS.

Supervacaneum *ut videtur*, *ſ*ecludit Verrius ab *vacuo, quod vacuum quidem dicatur id* tantummodo, *ſufficiat ſatis g.* ſit famil*ia: quod autem ſuperſit ſuper*vacaneum *id dicitur* . . . .

Supervacaneum, ſupervacuum. PAULUS.

Supervaganea dicebatur ab auguribus avis, quæ ex ſummo cacumine vocem emiſiſſet. dicta ita, quia ſuper omnia vagatur, aut canit.

S*upervaganea avis vo*catur ab au*guribus qua ex ſum*mo cacumine *vocem emiſit, quia* quaſi in alti*ſſimis ſuperque omnia* vagatur a*ppellata* . . . . FESTUS.

Supparus *dicebatur puellare* veſtimen*tum lineum, quod & ſ*ubucula ap*pellatur. Pomponius* in Fullonia . . . . *velum* omne quod *ex lino eſt, dicitur ſup*parum. Puni*ceum veſtimen-*

NOTÆ.

1. *In Phaſmate.*] Quæ nunc Latino nomine *moſtellaria*. Jam ſupra. Suple in verbis Plauti: *Ehem vix tandem &c.* Verba ſunt Tranionis ſervi ad Simonem ſenem

——— *Quid Ehem vix tandem*
Percepi ſuper his rebus noſtris loqui te.

Superſtites.] Reſpicit legem 12. Tab. SEI. QUEI. IN. JURE. MANUM. CONSERUNT. UTREIQUE SUPERSTITIBUS. PRÆSENTIBUS. VINDICIAS SUMUNTO. *Utrique*, id eſt, *uterque reus*. Quare male qui legunt VIRISQ PRÆSENTIBUS De vindiciis ſuo loco.

2. *Superſtites etiam.*] Deeſt tantum nomen Poetæ neſcio cujus. Gloſſ. *ſuperſtes*, ἔφεδρος, περιών. *Superſtites*, περιλελειμμένοι. J. E *ſuperſtes*, *ſucceſſor*, *qui ſupereſt*. *Superſtites*, *qui relinquuntur*.

Supervacaneum.] Lego: *Id tantummodo quod ſufficiat ſatiſque ſit familia &c.* Hic autem *ſupervacaneum* ponitur pro *ſupervacuo*. Et inter utrumque id differentiæ ſtatuunt Grammatici ut *ſupervacaneum* id dicatur quod non eſt neceſſarium. *Supervacuum* quod abundat & ſuperfluit. Quamvis illud diſcrimen non obſervarunt veteres.

Supparus] Hic quædam ſuo loco mota ſunt. Quare locum integrum ſic compono: *Pomponius in Fullonia* . . . . . *Mu-*

Digitized by Google

tum ita vocat Nævius de *bello Punico.* & in Nautis, *vocat Neptuno* veſtem conſec*ratam, ſupparum. At* [1] nunc ſupparos *appellamus vela linea* in crucem *expanſa. Mulier vi*detur puella *ſupparo induta, vel Affran*ius ait. [2] Puella *non ſum, ſupparo ſi in*duta ſum.

PAULUS. 5. Supparus veſtimentum puellarum lineum, quod & ſubucula [3] (id eſt camiſia) dicitur. Afranius: Puella non ſum ſupparo ſi induta ſum.

NOTÆ.

lier videtur puella ſupparo induta. Vt Afranius ait, Puella non ſum ſupparo ſi induta ſum. Nunc velum omne quod ex lino eſt &c. Nihil certius hac reſtitutione. Verum eſt quod ait Feſtus ſupparum veſtem puellarem fuiſſe. Nam male viri docti virilem veſtem interpretantur in illo Varronis ex Eumenidibus: *Hic indutus ſupparum coronam ex auro & gemmis fulgentem gerit* Hic enim ut patet ex Nonio de homine loquitur Varro qui Auroræ veſtes indutus, Auroram ſimulabat, ita ut quæ tribus locis apud Nonium diſtracta leguntur in *affici., ſupparum*, & *oſtrinam*, ita conjungenda ſint.

Aurorat oſtrinum hic indutus ſupparum:
Coronam ex auro fulgentem gerit,
Luce locum adficiens.

Addit Feſtus ſuparum eſſe ſubuculam. Varro tamen aperte diſtinguit lib. 4. de L. L. *Alterum quod ſubtus, a quo ſubucula, alterum quod ſupra, a quo ſupparus, niſi quod id dicunt Oſci.* Sed magis placet Feſti ſententia & erit ſupparus ab ὑπὸ & φάρος, ut ſubucula a ſubuo pro ſubduo. Addit Feſtus velum omne quod ex lino eſt, ſupparum dici. Et verum eſt. Ita & vela in navibus vocabant. Unde Lucanus & Seneca dixerunt *ſuppara velorum.* Addit Feſtus *Puniceum veſtimentum ita vocat Nævius.* Doctiſſ. Voſſius: Legit *Punicum veſtimentum* ut ſignet Schema Carthaginenſium quorum cum Romanis bellum deſcribebat Nævius. Idem quod ſequitur *in Nautis* non putat eſſe fabulæ nomen, ſed commune ſeu appellativum ut ſententia ſit Nævium quo loco deſcribit nautas veſtem Neptuno conſecrantes, appellare eam ſupparum. Sed vix putem ita locutum fuiſſe Feſtum quare hic potius fabulam cui *Nautæ* nomen erat deſignari crediderim, quamvis ejuſdem nulla alibi facta ſit mentio.

1. *Nunc ſupparos appellamus vela linea in crucem expanſa*] Velamentum in ſignis militaribus cruci ſuperpoſitum *ſupparum* ſive *ſiparum* vocari certum eſt ex illo Tertulliani. *Sipara illa vexillorum & cantes labarorum, (vel & Cantabrorum) ſtola crucium ſunt.* Ex his autem Feſti verbis optime collegit Voſſ. Feſtum vixiſſe ſub imperatoribus Chriſtianis cum jam in honore ab omnibus ſacra crux haberetur

2. *Puella non ſum*] Hunc Afranii verſum ex Epiſtola ſic laudat Nonius in voce *ſupparum.*

Tace, puella non ſum ſupparo ſi induta ſum.

Quem verſum Feſti ſententiæ repugnare ait Voſſius cum ex eo ſupparus videatur potius veſtimentum virile. Ideoque per interrogationem legit.

Tace, puella non ſum ſupparo ſi induta ſum?

Additque videri verba eſſe mulieris ſe puellam ſimulantis. *Tace*, inquit, *an me eſſe puellam negas cum me ſupparo indutam videas.* Sed fallitur vir doctiſſimus. Apud Afranium enim homo loquitur, qui, quod ſuparum indutus eſſet, ideo que ab obvio quaſi puella compellatus, tace inquit, neque enim puella ſum, quamvis veſtem puellarem induta Quod & recte advertiſſe video doctiſſ. Cupetum.

3. *Id eſt camiſia.*] Camiſiam uſurpat Paulus verbum ſuæ ætatis ac ſuorum hominum elegantia dignum. *Cama* eſt barbarum vocabulum, id ſignificat lectum hodieque in idiotiſmo ſuo retinent Hiſpani. *Camas* enim lectos vocant. Ab eo tunicam lineam nocturnam vocarunt *camiſiam* auctor Iſidorus. Et ipſe homo Hiſpanus. *Scaliger.*

Superneti

Supernati dicuntur, quibus femina ſunt ſucciſa in modum ſuillarum pernarum. Ennius: His pernas ſuccidit iniqua ſuperbia Pœni.

*Supernati dicuntur quibus femi*na ſunt ſucciſa *in modum ſuilla*rum pernarum. *Ennius in Annalibus:* Is pernas ſu*ccidit iniqua ſuperbia* Pœni. [1] & Catu*lus ad Coloniam*; *in* foſſa liguri ja*cet ſupernata ſe*curi. Festus.

Supplicia veteres quædam ſacrificia a ſupplicando vocabant. Paulus.

Supplic*ia ſunt, quæ caduceato*res portent, *ea ſumebantur ex* verbena Festus. felici*s arboris, nec enim ex* alia ſupplicia *fas erat, quam de ver*benis ſumi. Sin*nius Capito ait cum ci*vis necaretur, *inſtitutum fuiſſe ut* Semoniæ res *ſacra fieret veru* ce bidente, *ut eo ſacrificio* pœna ſolutis *civibus*, *caput ipſum dam*nati, patrim*oniumque cui delibatum eſſet* id fieret ſa*crum Deo, Indeque fuiſſe* ſolitum, ut *quia tunc in Forum ſuppli*candi cauſa *prodiret Rex ſacro*rum, ut id vo*caretur ſupplicium, hoc ve*ro ſemper rela*tum a multis, quo exem*plo docet ſuppl*icia dici ſupplicamenta.* nunc fere ſuppl*icia, pro pœnis dicuntur.*

*Suppl*icium a ſuppl*iciis differt, ut uſus ar*guit, quod *in uſu ſit, ut dicimus* hæc deorum, *illud hominum: cum ſu*matur ſuppl*icium de aliquo*, id eſt de pœ*na agatur ejus, qui jubetur* cædi.

Notæ.

Suppernati.] Suppetnate eſt ὑποσκελίζειν. Gallice *couper les jarrets.* In verſu Ennii *is*, pro *his* ut ſupra ſæpe. De Clade Cannenſi loquitur, de qua Livius lib 22. ſect. 51. *Quoſdam & jacentes vivos ſuccisis feminibus poplitibuſque invenerunt.*

1. *Et Catullus.*] Verſus Catulli.

——————— *Et velut Alnus*
In foſſa Liguri jacet ſuppernata ſecuri

In antiquis Catulli editionibus *ſeparata* ſcriptum, primus Politianus *expernata* conatus eſt in Miſcellaneis cap 73.

Supplicia.] Optime ſupplicia vocat Feſtus quæ gerebant caduceatores, id eſt, oratores ad pacem petendam miſſi. Saluſt. in Jugurth. *legatos cum ſuppliciis mittit* Similiter Græcis ἱκετηρία dicta. Et ex verbenis fiebant, hoc eſt ex ramis frondibuſque omnium ſacrarum arborum, ut Lauri, Olivæ, myrti, &c. Quapropter Græcis ἱκετηρίοι κλάδοι. *Supplicum rami* ut Sophocl. Ædip. Tyr. ἱκετηρίας θαλλοὺς vocavit Herodian. lib. 7. *Supplicationis ramos* Ea ſupplicia infulis obvoluebantur. Liv. lib. 24. ſect. 30. *Quos ubi ex ſignis armorumque habitu cognovere Hippocrates atque Epicydes ramos oleæ ac velamenta alia ſupplicum porrigentes, orare ut reciperent ſeſe, receptoſque tutarentur* Et lib 25. ſect. 15. *Legati eo ab Tycha & Neapoli, cum infulis & velamentis venerunt, precantes ut a cædibus & ab incendiis parceretur* Quæ ſequuntur uſque ad *quo exemplo* verba ſunt Sinnii Capitonis referentis ſupplicium inde dici quod cum civis necaretur rex ſacrorum in forum prodibat ut Semoniæ Deæ, (quæ eadem & Nænia) rem ſacram faceret, qua cives pœna ſolverentur & ex nece civis amolirentur piaculum, & caput Damnati bonaque ejus conſecrarentur. Inde Iſidor. lib. 5. cap. 27. *Supplicium proprie dicitur, non quo quis punitur, ſed qui ita damnatur, ut bona ejus conſecrentur, & in publico redigantur. Nam ſupplicia dicebantur ſupplicamenta, & ſupplicium dicitur, de cujus damnatione delibatur aliquid Deo.* Et lib. 6 cap. 18. ex Servio in lib. 1. Æneid. *Vnde ſupplicia dicuntur ſupplicationes, quæ fiebant de bonis paſſorum ſupplicia, ſacra enim res de rebus execrandorum fiebant.* Nunc ſatis apertum cur poſtea *ſupplicium* de pœna capitali dictum ſit

Supplicium.] Hæc ſuperioribus præmitti debent, & cum iis ita conjungi ut-

PAULUS. Suppremum modo ſignificat ſummum, modo extremum, modo maximum.

FESTUS. *Suppremum modo ſignificat* ſummum ut *cum dicit* . . . . *pater* ſuppreme bel*li & armorum Mavors* potens. Plautus . . . *Me certe ſuppre*mum habuiſti *ſemper in rebus* tuis. alias extre*mum ſignificat*, *ut* in legibus XII. Solis *occaſus ſupre*ma tempeſtas eſto . . . . *Supremo* crimine necte tuo. *Vnde dicimus* ab illo ſepeliri die *ſupremo* . . . . . & quaſi ſupremo *lugentes* . . . . . . tempora voltu. Cato d*e* . . . . . *do*lentis numquam cuiq. *reo apud Pretorem denegaſſe ſup*premam advoca*tionem. Alias pro* maximo cum duas *oves & triginta boves ſup*remam mul*tam dicerent.*

Suppum antiqui dicebant, quem nunc ſupinum dicimus ex Græco, videlicet pro adſpiratione ponentes litteram, ut cum idem ὗλαι dicunt, & nos ſilvas. item ἕξ, ſex: & ἑπτὰ, ſeptem. ejus vocabuli meminit etiam Lucilius: Si vero das, quod rogat, & ſi ſuggeri ſuppus.

PAULUS. Suppum antiqui dicebant, quem nunc ſupinum dicimus.

Surregit, & ſortus pro ſurrexit, & quaſi poſſit fieri ſurrectus frequenter poſuit Livius.

FESTUS. *Surregit* & ſorctus an*tiqui ponebant pro ſurrexit.* & ejus parti*cipio, quaſi ſit ſurrectus*, *qui*bus L. Livi*us frequenter uſus eſt.*

NOTÆ.

caput unum efficiant. Ita enim Schedæ Ait Feſtus ſive Verrius *ſupplicia* dici Deorum ſupplicationes, *ſupplicium* vero quo homines plectuntur. Sed & ſupplicia quæ de hominibus ſumantur dici.

Suppremum.] Supremum modo *ſummum*, ut *ſupremo Iupiter.* Terent. modo *ultimum.* In 12. Tabulis. SI. AMBO. PRÆSENTES. SOL. OCCASUS. SUPREMA. TEMPESTAS. ESTO. Id eſt ἄκρα ἐσχάτη. Modo *maximum.* Ut ſuprema multa. Sed hæc ſignificatio nullo modo diverſa eſt a prima illa qua ſupremum ſummum notat Supra ab incerto poeta *armorum potens* mavors dicitur quomodo ab Horatio *Cypri potens* Venus. Plauti verſus videtur eſſe ex Pſeudol. act. 1. ſc 1. Sed qui in libris editis non leviter immutatus. Sic enim legitur:

——— *Nam tu me antidhac*
Supremum habuiſti comitem conſiliis tuis.

Sequebatur pentameter incerti poetæ:

——— *Suppremo crimine necte tuo.*

Item verſus Heroïcus:

Et quaſi ſuppremo lugentes tempora voltu.

Suppum antiqui dicebant.] Lege: *Videlicet pro adſpiratione ponentes literam S.* Suppus eſt a Græco ὕπτιος ejectio τ. ὕπτος ὕπος. *ſupus, ſuppus.* Verſum Lucilii ſic legit Scaliger:

Si vero das quod rogat, & ſi ſuggeri ſuppum.

Additque ſignificatum proverbialem habere, hoc eſt. *Si illi ex ſententia respondes, ſi facis quod optat.* Suppus eſt pars tali luſorii quæ Græce ὕπτιος dicitur. Cum talus ita caderet, ut ſupina pars, quæ vocabatur, ſuperior eſſet, erat felix jactus. Suppi meminit Iſidorus, lib. 18 cap. 65.

Surremit, ſumpſit. inque manu ſurremit haſtam. PAULUS.

Surremit ſumpſit inque manum ſ*urremit haſtam.* FESTUS.

Surrempſit, ſuſtulerit. PAULUS.

Idem Surempſit, *uſurpavit pro* puerum ſuſtul*erit.*

Surium . . . . cum dixit. *qui ita appellatus* eſt, quod cum *in Academia & Lycio* nobiliſſi*mos inter, excelleret*, atque ob eam *cauſam præſtanti*ſſimus ſemper *habitus fuiſſet*, inſtituit, cum *diſputaretur, ut pri*mus ſumere*tur is qui eſſet* ipſo dignior *unde* σκύρον καὶ ἐκεῖ τὸ Σύρον *illum nominavit*, quod ſi moni*tus eſſet, diſputan*tem non num*quam refellebat* Socratem quas . . . . *conjece*rat in librum *à ſe ſcriptum, quem* inſcripſerat Scy*rium, ob eum, cujus* gratia id appel*laverat opus.* FESTUS.

Surum dicebant, ex qu*o per deminutionem ſurculus factum* eſt. Plau*tus in* . . . *Surum non* eſt tibi. *ſurum dicebant pa*lum item: nam qui*a ſepiebatur cir*cus ſurculis, *longum deligebant ſurum*, tum poli*ebant aſcia* . . . . aut aſulæ . . . *Ennius, unus ſu*rus ſurum *ferre tamen defend*ere poſſent.

Surum dicebant, ex quo per deminutionem fit ſurculus. Ennius: Unus ſurus ſurum ferret, & tamen defendere poſſent. PAULUS.

Sus Minervam, in proverbio eſt, ubi quis id docet alterum, cujus ipſe FESTUS.

NOTÆ.

Surremit ſumpſit.] In omnibus editionibus male acceptus eſt hic locus, cum media Feſti verba findat hæc Pauli Epitome. *Surrempſit, ſuſtulerit.* Quare illam remove ſis, & reliqua ſic continuabis: *Surremit ſumpſit, inque manum ſurremit haſtam. Idem etiam ſurrempſit uſurpavit pro puerum ſuſtulerit.*

Surium . .] Quantum in his tenebris videre poſſumus agebat hic Feſtus de Philoſopho quodam, qui natione Syrus cum eſſet, ne eo nomine male audiret, ut Syri, Varro ſive alius Scyrium illum dixerat. Huc enim pertinent Græca verba σκύρον καὶ ἐκεῖ σύρον. De eo autem compoſitum librum ea de cauſſa *ſcyrium* inſcriptum eſſe. Quærendum Philoſophi nomen vel potius hiſtoria. *Ful. Urſinus.* Forſan per σκύρον ad proverbium illud antiquiſſimum alluſit quiſquis ita Philoſophum vocavit, σκυρία ἀρχή, quod ἐπὶ τῶν ἁπλῶν καὶ μηδὲν λυσιτελὲς ἐχόντων dicebatur. Euſtath. pag. 782. Edit. Rom. Ita ut ab eo *ſcyrii* dicti fuerint homines nullius prætii.

Surum.] A *ſurus* fiet diminutivum *ſurulus*, ſed veteres dicebant *ſurcus* unde *ſurculus*. Verſus Plauti non extat. quæ ſequebantur poſt *aſcia* divinare non poſſum. Ibi referebat Feſtus quomodo Circum ſuris, & aſſulis ſepiebant. Verſum Ennii idem ſupra retulit in *Rigido*.

Sus minervam.) Hoc proverbium ſic extulit Theocrit. Idyl. 5.

Ὗς ποτ' Ἀθηναίαν ἔριν ἤρισεν.

Sus contra Minervam certamen certavit.

Ubi Scholiaſtes: παροιμία ἐπὶ τῶν τοῖς κρείττοσιν ἀντεριζόντων. i. e. *Proverbium eſt in eos qui melioribus certant* Cicero Epiſt. lib. 9. Ep. 18. *Veni igitur ſi vir es, & diſce jam* περιλεγομένας *quas quæris. Et ſi ſus Minervam.* Et Academic. quæſt. lib. 1. *Sed quid ego? inquit: aut ſumne ſanus qui hæc vos doceo? nam etſi non ſus Minervam, ut aiunt: tamen inepte quiſquis Minervam docet.* Alluſit lib. II. de Oratore: *Sic ego nunc Craſſo audiente primum loquar de facetiis, & docebo ſus, ut aiunt, oratorem eum, quem eum Catulus*

inſcius eſt. quam rem in medio, quod aiunt, poſitam Varro & Euhemerus ineptis mythis involuere maluerunt, quam ſimpliciter referre.

PAULUS. Suſpectus a ſuſpicor venit & a ſuſpicio.

FESTUS. *Suſpectus eſt aiverſæ* ſignificationis *a ſuſpicor enim*, & ſuſpicio partim *venit. Itaque* non mirum ſi *non una ſignificatio* dari poteſt.

PAULUS. Suſque, deque, ſignificat plus minuſve.

FESTUS. *Suſque, deque frequens* eſt pro plus, minuſve, *ſignificat autem id* quod antiqui uſque dic*ere ſoliti erant.*

PAULUS. Sutelæ, doloſæ aſtutiæ, a ſimilitudine ſuentium dictæ.

FESTUS. *Sutelæ, doloſæ* ſtutiæ, a ſimili*tudine ſuentium* dictæ ſunt.

Sutrium quaſi eant. utique in proverbium *abiit ex hac* cauſa: Gallico tu*multu quondam* edictum eſt legiones Sutrii, ut præſto eſſent cum cibo ſuo, quod uſurpari cœptum eſt in iis, qui ſuis rebus, opibuſque officii id præſtarent, quibus deberent. Plautus: Sed facito dum, merula per verſus, quod cantat colas, cum ſuo cuique facito veniant, quaſi eant Sutrium.

NOTÆ.

nuper audiſſet fanum alios ajebat eſſe oportere.

1. *Euhemerus.*] *Antiquus auctor Euhemerus: qui fuit ex civitate Meſſana, res geſtas Iovis & cæterorum qui Dii putantur collegit, hiſtoriaſque contexuit ex titulis & inſcriptionibus ſacris quæ in antiquiſſimis templis habebantur, &c.* Lactant. de falſ. Rel. lib. 1. cap. 11.

Suſque deque.] Fallitur feſtus, *ſuſque deque aliquid habere* eſt parvi facere an ſurſum vel deorſum feratur. Nam *ſus* dicebant pro *ſurſum* & *de* pro deorſum. Vide Gellium lib. 16. cap. 9.

Sutelæ.] Gloſſæ: *Sutela*, ἐν ὀρχ. ἐξαπάτησις, δόλος. *Sutela, inſidia, fallacia, fraus.* Plaut. Caſin. act. 1. ſc. 1.

Poſſiſne, nec no. clam me ſutelis tuis
Præripere Caſinam uxorem, proinde ut poſtulas.

Inde autem *ſutelæ* dictæ quod proprie *conſuere dolos* dicerent, ut Græci συῤῥάπτειν δόλους. Quo ſenſu & nos etiam utimur verbo noſtro *coudre.*

Sutrium.] Verſus Plauti ſunt ex Caſina act 3. ſc. 1.

Sed facito dum memineris verſus quos cantas colax: cibo
Cum ſuo quiqui facito uti veniant, quaſi eant ſutrium.

Hoc eſt: *facito ut memineris verſus quos Nævius in Colace ſuo* (colacem enim fabulam ſcripſit Nævius) *cantat:* cibo cum ſuo, &c. in libris veteribus.

Sed facito, dum merui aper verſus quos cantat, colas.

Et:

Sed facito dum Meoni aper verſus quos cantat, colas.

Vulgatam lectionem ſequor, tamen Scaliger.

Sed facito dum, Merula para verſus quos cantat, colas.
Cum cibo tum quiqui facito veniant, quaſi eant ſutrium.

Additque & ſi non neget interpretationem proverbii quam Feſtus proponit non eſſe alienam ab ipſo proverbio, abeſſe tamen a Plautino ſenſu, imo & ei etiam adverſari. Sed nobis hic locum Plauti exponere debebat Scaliger, neque nos ad ſuas in Plautum notas remittere quas tantum cogitauit. Ego vero aliud dicam quod non vidit Scaliger, & quod verum eſſe omnes dicent: nempe non ſolum alienam eſſe a proverbio hanc Feſti interpretationem, atque adeo, Plautino ſenſu adverſari, ſed vel in ipſo ſtatim proverbio aliquid turbatum vel in ipſis Feſti verbis. Si enim Sutrinæ legiones cum cibo ſuo præſto adeſſe juſſæ ſunt, ut id aliquando factum eſt, non utique formari inde potuit proverbium *quaſi eant Sutrium*: ſed, *quaſi eant Sutrio,*

Digitized by Google

Sycophantas appellatos hac de cauſa dicunt. Atticos quoſdam juvenes ſolitos aiunt in hortos irrumpere, ficoſque deligere : quam ob cauſam lege eſt conſtitutum, ut qui id feciſſet, capite truncaretur : quam pœnam qui perſequerentur ob parvula detrimenta, ſycophantas appellatos. Paulus.

*Sycophantas qu*idam ex hac cauſa *dictos putant* : Atticos quondam *juvenes ſolitos* aiunt in hortos *quorumdam* irrumpere, ficoſque *deligere quam* ob cauſam [1] lege factam qui id feciſſet, capite eſſet ei. quam pœnam qui perſequerentur ob parvola detrimenta, ſycophantas appellatos. Festus.

Notæ.

cum a Sutrio venirent legiones rebus neceſſariis inſtructæ, atqui Gallico tumultu Sutrinis milites imperatos nuſquam legas. Quid igitur ? audi modo : diſtinctione tantum apud Feſtum peccatum eſt, diſtingue Sis : *Gallico tumultu edictum eſt, Legiones Sutrii ut præſto eſſent, &c.* Hoc eſt : ut legiones, Romanæ ſcilicet, Sutrii adeſſent, nempe ut inde Hetruſcos pellerent, nam Gallico tumultu dum Gallos Camillus perſequitur, Hetruſci Sutrium impugnant, illudque deditione capiunt, eodem die Senatus decretum fert ut Sutrium iret Camillus cum legionibus, hoc eſt Sutrii præſto eſſet & Sutrinis auxilium ferret. Vide Liv. lib. 6. ſect. 111. Poſtea factum proverbium *Sutrium quaſi eant* & de iis uſurpatum, non ut vult Feſtus, *qui rebus ſuis opibuſque officii id præſtarent quibus deberent*. Sed qui rebus neceſſariis inſtructi ſeſe ad aliquid agendum accingerent.

Sycophantas.] Aliter Paulo Scholiaſtes Ariſtophanis qui ait *ſycophantas* dictos quod eos judicarent qui ficus ex Attica deportarent a *σῦκον ficus & φαίνω, indico, accuſo* Alia multa ſuper hac re nugantur Græci quæ non eſt hic dicendi locus. Vide *holophanta*.

1. *Lege factam*] Lege : *Legem factam* : vel, *lege ſanctum ut qui id feciſſet capital eſſet ei, &c.*

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.
LIBRI XX.

LIBER DECIMUS OCTAVUS.

T.

TABELLIS pro chartis utebantur antiqui, quibus ultro, citrove, ſive privatim, ſive publice opus erat, certiores abſentes faciebant. unde adhuc tabellarii dicuntur, & tabellæ miſſæ ab imperatoribus.

Tabem eam, quæ faceret tabeſcere apud antiquos uſurpatum. Salluſtius quoque frequenter, ut in Catilina, cum ait: uti tabes pleroſque civium animos invaſerat. & in libro quarto hiſtoriarum: qui quidem mos, ut tabes in urbem conjectus. & Corvinus pro Liburnia: propter hanc tabem, atque perniciem domus totius.

Tabernacula dicuntur a ſimilitudine tabernarum, quæ ipſæ, quod ex tabulis olim fiebant, dictæ ſunt, non, ut quidam putant, quod tabulis cludantur.

Tablinum proxime atrium locus dicitur; quod antiqui magiſtratus in

NOTÆ.

Tabellis] Hieronym. lib. 1. Epiſt. 1. *Ante charta, inquit, aut membranarum uſum, aut in dedolatis e ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuo epiſtolarum alloquia miſſitabant, unde & portitores earum tabellarios, & ſcriptores a libris horum librarios vocavere.* Idem & Euſtath. ad Dionyſ. Cera autem oblinebantur iſtæ tabulæ, unde *ceram* ſimpliciter pro tabulis paſſim invenies. Vid. Gell. lib. 17, cap. 9.

1. *Tabes*] Proprie, liquefactio, *tabeſcere*, liquefieri, Cicero, Lucret. Horat. Virgil. Sed & per metaphoram pro peſte & pernicie veteres uſurparunt ſic & Græcis τήκω, τήκεσθαι, & liquefacio, & conſumo.

Corvinus.] Dubito. Forſan *Cornificius* cujus in his libris ſæpe mentio.

Tabernacula.] Vide in *adtubernalis* & *contubernalis*.

Tablinum.] Schedæ præferunt tabu-

ſuo imperio tabulis . . . .

. . . .

Tablinum proxime atrium locus dicitur, quod antiqui magiſtratus, in ſuo impetio tabulas rationum ibi habebant publicarum rationum cauſa factum locum.

Tablinum, locus proximus atrio, a tabulis appellatus. PAULUS.

Taciturnus, qui facile tacet. tacitus, argutus etiam, qui poteſt aliquando tacere.

Tædulum, faſtidioſum, ſive quod eſt omnibus tædio.

Tædulum antiqui interdum pro faſtidioſo; interdum quod omnibus tædio eſſet, ponere ſoliti ſunt. FESTUS.

Tænias Græcam vocem ſic interpætatur Verrius, ut dicat ornamentum eſſe laneum capitis honorati, ut ſit apud Cæcilium in Androgyno: [1] ſepulchrum plenum tæniatum, ita ut ſolet, & alias:

NOTÆ.

las pro *tabulis*, ſed relicta lacuna. Quæ deſunt male hinc divulſa cum Pauli Epitome videntur cohæſiſſe, quare Scaligerum ſequor qui legit: *Tablinum proxime atrium locus publicarum rationum cauſa factus, quod antiqui magiſtratus in ſuo imperio tabulas rationum ibi habebant.* Inde Plin. lib. 35. *Tablina codicibus implebantur, & monumentis rerum in magiſtratu geſtarum.* *Tabulinum* ergo, per ſyncop *Tablinum*, locus privatis in ædibus ubi publicas rationes ſervabant, & eo differt a *Tabulario*. Quod tabularium publicus locus ſit ubi inſtrumenta, & acta publica diſponebantur & ſervabantur. Cicer. Virg. Gloſſ *tabularium*, λογιστήριον. Verum a Feſto Varro diſſentit qui de vita populi Rom lib. 1. Tablinum a tabulis unde fabricatum: *Ad focum*, inquit, *hyeme, ac frigoribus cænitabant; æſtivo tempore in propatulo: rure in corte: in urbe, in tabulino, quod Manianum poſſumus intelligere tabulis fabricatum.* Hæc Varro. alii *tablinum* a tabulis picturatum quæ ibi reponebantur, unde & *pinacothecam* quoque vocabant, ſed *pinacothecas a tablinis* diſerte diſtinguit Vitruvius.

Taciturnus.] Qui amat tacere, *tacitus* qui tacet.

Tænias.] Ταινίας, lemniſci, faſciolæ, quibus ſacerdotes, interdum etiam & victores coronabantur, Virg. unde Verrius. *Ornamentum capitis honorati.* Heſych. Ταινία, στέμματα, τῶν ἱερέων, διαδήματα, ἀρχιερατικά, ἢ ζῶναι, ἢ στέφανοι, κόσμοι, ἢ δεσμοὶ ἱεροί. Id eſt. *Tænia, corona ſacerdotum, diademata pontificalia, vel Zona, vel corona, ornamenta, vel vincula ſacra.* Hæc vincula Virg. vocat *vittas Deûm.* Neque tamen iſtæ tæniæ vere erant coronæ, ſed e coronis dependentes. Nam infra coronas & tænias diſtinguit Ennius. *Volans de cælo cum corona & tæniis.* Niſi coronam & tænias dixerit pro corona ex tæniis facta, antiqui enim Romani tæniis pro coronis utebantur non dum invento iis flores intexere. Vide *Streppus.*

1. *Sepulchrum plenum.*] Per Tænias, coronæ ſepulcrales hic intelliguntur ſi Romano more interpreteris. Et ita locum habebit ſententia Verrii. Ad ſepulcra enim lanæ cum frondibus atque floribus afferebantur. Varro lib. 6. de L. L. *Infulas dictas apparet in hoſtiis, quod velamenta e lana quæ adduntur infulæ intra hoſtiarum cornua velamenta erant. Itaque cum ad ſepulcrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanas.* Sed cum Cæcilius Palliatam comœdiam, non togatam ſcripſerit, præſtat inquit Scaliger, Græco potius, quam Romano more interpretari. Sunt igitur in verſu Cæcilii tæniæ quibus faſciis involuebantur mortui quas κηρίας vocabant quaſi κηρίας a mortuis, vel κηρίας a κήρ, fatum, mors. Heſich. Κηρίαις, ἐνταφίοις ...

Digitized by Google

[2] Dum tæniam, qui vulnus vinciret, petit. Ennius in Alexandro: volans de cælo cum corona, & tæniis. Attius in Neoptolemo: [3] Decorare eſt ſatius, quam urbem tæniis.

PAULUS. Tæpocon appellarunt Græci genus ſcribendi deorſum verſus, ut nunc dextrorſum ſcribimus.

FESTUS. Tæpocon ſoliti ſunt appellare Græci genus ſcribendi deorſum verſus, ut nunc dextrorſum ſcribimus.

PAULUS. Tagax furunculus a tangendo dictus cujus vocabuli Lucilius meminit: Et mutonis manum perſcribere poſſe tagacem.

FESTUS. Tages nomine, Genii filius, nepos Jovis, puer dicitur diſciplinam aruſpicii dediſſe duodecim populis Etruriæ.

Tagit Pacuvius in Teucro: Ut ego, ſi quiſquam me tagit & tagam. Idem in Hermiona: Aut non cernam, niſi tagam. ſine dubio anti-

N o t æ.

λεγμένα: Lege, Κηρίαις, ἃ ἐπὶ θανάτῳ συμπεπλεγμένα, id eſt, Κηρίαις, *quæ poſt mortem mortuis involvuntur.* Iis Romani non utebantur quod cadavera comburerent. De illis tæniis intelligit Artemidorus, cum ſcribit οἱ ἀποθανόντες ἐσχισμένοις σινδόσι ῥάκεσι, ὡς τὰ βρέφη καὶ χαμαὶ τίθενται. Id eſt *mortui ſciſſis involuuntur linteis, ut pueri, & humi condun tur.* Hinc Divus Joan. 11. de Lazaro. ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις. *Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis.* Nam inſtitæ ſunt *faſcia, limbi.*

2. *Dum tæniam*] Hic *tæniam* ſimpliciter *vittam, faſciolam* interpretor. Neque quicquam ad Verſii ſententiam facit.

3. *Decorare eſt ſatius.*] Suſpicor in verſu qui hunc præcedebat de ſepulcro locutum Attium Satius eſt decorare ſepulcrum, tæniis quam urbem Fruterius legebat *Deos ornare* lib. 2. cap. 5. veriſimilium.

Tæpocon.] Hebræam, vel Syriacam vocem puto, præſertim cum ea Syrorum ſcribendi modum notet, Syri enim non a dextra ad ſiniſtram ut Hebræi, & Chaldæi, vel a ſiniſtra ad dexteram, ut Græci & Latini, ſed deorſum verſus, a capite ad pedes verſus ſuos ducunt Doctiſſimus Martinius derivat a voce Hebræa quæ ſignificat *invertes* & pro *deorſum* legit *retrorſum* quaſi ibi Hebræorum ſcriptura notetur.

Tagax furunculus.] Lege: *Tagax furunculus a tagendo, ideſt, tangendo.* Eſt enim a veteri *tago* quo pro furati veteres uſi ſunt. Plaut. Cicer &c.

3. *Et Mutonis manum.*] Hunc Lucilii verſum e Saty. lib. 30. Adducit Nonius in voce tangere, ſed ibi pro *Mutonis* ſcriptum eſt *Muſcenis* mendoſe ut puto. Legendum ſuſpicor.

Et mutone manum perſcabere poſſe tagacem.

De priapo hic ſermo eſt qui furibus mutone minatur, ut in illo Scazonte poetæ Ithyphallici.

Priape, furibus minare mutino

Et ſic verum hujuſce verſus ſenſum eruimus.

Tages.] Cicer. de Divinat. lib. II. ſect. 23. *Tages quidam dicitur in agro Tarquinienſi, cum terra araretur, & ſulcus altius eſſet impreſſus, extitiſſe repente, & eum affatus eſſe, qui arabat. Is autem Tages, ut in libris eſt Etruſcorum, puerili ſpecie dicitur viſus, ſed ſenili fuiſſe prudentia. Ejus adſpectu cum obſtupuiſſet bubulcus, clamoremque majorem cum admiratione edidiſſet: concurſum eſſe factum, totamque brevi tempore in eum locum Etruriam conveniſſe: tum illum plura locutum multis audientibus, qui omnia ejus verba exceperint, literiſque mandaverint: omnem autem orationem fuiſſe eam, qua haruſpicinæ diſciplina contineretur: eam poſtea creviſſe rebus novis cognoſcendis, & ad eadem illa principia referendis.*

Tagit.] Veteres *tago* dicebant quod nos dicimus *tango* idque a Græco θίγω Notum eſt. Itaque abeo cum te prius

qua

qua conſuetudine uſurpavit nam nunc ea ſine præpoſitionibus non dicuntur, ut contigit, attigit.

Tagit ſimpliciter dicitur quod attigit, contigit facit compoſitum.

Talaſſionem in nuptiis Varro ait ſignum eſſe lanificii. Talaſſionem enim vocabant quaſillum, qui alio modo appellatur calathus, vas utique lanificiis aptum. PAULUS.

*Tala*ſſionem in nuptiis Varro ait *ſignum eſſe lani*ficii πάλαθον, id eſt quaſillum, *ita enim ſo*litum appellari talaſſionem. At *quidam* hiſtoriarum ſcriptor Talaſſium *ait nomine* virum rapta virgine unicæ pu*lchritu*dinis, quod ei id conjugium fuerit *felix, boni* ominis gratia nunc redinte grari. FESTUS.

Talentorum non unum genus. Atticum eſt ſex millium denarium. [1] Rhodium & ciſtophorum, quattuor millium quingentorum denarium. Alexandrinum, duodecim millium denarium. [2] Neapolitanum ſex denarium. Syracuſanum trium denarium. Rheginum victoriati . . . .

Taliam Cornificius poſuit, unde & Talaſſus. Taliam alii folliculum cepe. Talia, folliculum cepe.

Talionis mentionem fieri in duodecim ait Vetrius, hoc modo. ſi membrum rapſerit; ni cum eo pacit, talio eſto. neque id, quid ſignificet, indicat. puto quia notum eſt. permittit enim lex parem vindictam. PAULUS. FESTUS.

NOTÆ.

monuero infra verba Feſti male cum Pacuvii verbis coaluiſſe, quæ ſic ſeparanda & diſtinguenda ſunt: *Tagit Pacuvius in Teucro: ut ego, ſi quiſquam me tagit. Et tagam, idem in Hermiona, &c.* Et *Tagam* verba ſunt Feſti. Et idem, inquit, Pacuvius Tagam dixit in Hermiona.

Talaſſionem.]. Ut Græci *hymenæum* in nuptiis accinere ſolebant, ſic Romani *Talaſſium* vel *Talaſſionem*, de quo vide Plutarch. in quæſt. Rom. problem. 31. Hiſtoriarum ſcriptoris, quem laudat Feſtus, ſententiam ſecutus eſt Livius lib. 1. ubi de raptu Sabinarum virginum. Et Servius lib. 1. Æneid.

Talentorum non unum genus.] Multiplex talentum fuiſſe verum eſt. Vide Budæum in lib. de aſſe. De Attico Talento vide *Euboicum*.

1. *Rhodicum & Ciſtophorum quatuor millium quingentorum den.*] Neſcio cur hæc de mendo viris doctiſſimis ſuſpecta fuerint. Nam recte ſe habent. Rhodium talentum ut & Ciſtophorum fuit quatuor millium & quingentorum denariorum. Cælius Rhodiginus lib. 10. cap. 2. *Ciſtophorum fuiſſe legimus quatuor millium & quingentorum denarium, ſicuti & Rhodium talentum. Dici opinantur ciſtophorum ab inſigni ferentis ciſtam. Sicut coronati modo vocantur nummi a corona imagine.*

2. *Neapolitanum.*] Lege: *Neapolitanum ſex millium denarium: Syracuſanum trium millium denarium.* Quæ ſequebantur mihi penitus ignota ſunt.

Taliam.] Scaliger infra: *Tallam alii folliculum, vel cape.* Lucilius.

Flebile cape ſimul, lacrymoſaque ordine talla.

Et in Gloſſ. *Talla*, κρομμύου λέπυρον. *Folliculus capa.* Talla autem a θαλλὸς, ramus virens, ita ut primo & proprie *Talla* fuerit ſtipes cæpæ. Sed recte etiam *Talia* dici poteſt. Ut ab ἄλλος, *alius. Folium* a φύλλον &c.

Talionis.] *Talio* a *Talis.* Jus Talionis quo quis tale quid patitur quale fecit. Quare optime Feſtus *parem vindictam* interpretatur. Alii *pœnam reciproci, vicem &c.* Fons talionis lex divina Exod. cap. 21. *dens pro dente, oculus pro oculo.* In leg. 12. tab. legendum. *Si membrum rupſit, ni cum eo pacit, talio eſto.* Vel potius *ſi membrum rupit.* Ut apud Gel-

Talipedare antiqui dicebant pro vacillare pedibus laſſitudine, quaſi trahat pedes, ut talis videatur inſiſtere, aut identidem tollere pedes.

PAULUS. Talipedare eſt vacillare pedibus, & quaſi talis inſiſtere.

Talus prænomen erat Sabinorum.

FESTUS. Talus in Sabinorum nominibus prænominis loco videtur fuiſſe.

Tam ſignificationem habet, cum ponimus præpoſitivam quandam, cui ſubjungimus quam: ut cum dicimus tam egregium opus tam parvo pretio veniſſe id eſt, ſic. ita [1] ut apud Græcos quoque οὕτως ἀγαθόν. item ex contrario ei dicimus, quam bonus Homerus, tam malus [2] Cherylus poeta eſt. [3] At antiqui tam etiam pro tamen uſi ſunt. [4] ut Novius: Qui, ſi taceat, dum videat, tam etiam ſciat, quid ſcriptum ſit. Ennius: illæ meæ tam potis pacis potiri. Titinius: [5] Bene cum facimus, tam male ſubimus, ut quidam perhibent viri. Item: Quamquam eſtis nihili, tam eſcator ſimul vobis conſului.

PAULUS. Tam ſignificationem habet præpoſitivam, cui ſubjunmus quam. ut tam malus Cherylus, quam bonus Homerus. tam etiam pro tamen uſi ſunt.

Tam modo antiqui dicebant pro modo.

FESTUS. Tam modo antiqui ponebant pro modo. ut Attius: Tam modo inquit Præneſtinus.

NOTÆ.

lium lib. 20. cap. 1. & apud Catonem lib. 4. Orig. ex Bruſciano lib. 6. *Si quis membrum rupit aut os fregit, talione proximus agnatus ulciſcitur.* Sic *rupit* pro *ruperit* dixit Lucillius lib. Sat. 26.

Si ſe rupit, ſic quoque a me, quod roget, non impetret.

Vide *Rupitias*.

Talipedare.] Gloſſ. talipedo, ποδαγρῶ. Qui talipedarent attæ dicti. Vide *Atta*.

Talus in Sabinorum nominibus] Huic rei firmandæ nullum adhuc exemplum inveni

Tam] *Tam* & *quam* contracta ex *tantum* & *quantum*.

1. *Vt apud Græcos*] Gloſſ. *Tam*, οὕτως. *Tam perditus*, οὕτως πανώλης.

2. *Cherilus.*] Scribe *Chærylus*. Is eſt qui ſub Alexandro rege vixit Olympiad. 113. De quo Horat lib. 11. Epiſt.

Gratus Alexandro regi magno fuit ille
Chærylus, incultis qui verſibus, & male natis
Retulit acceptos regale numiſma Philippos.

3. *At antiqui tam etiam pro tamen.*] Nam & *tamen* derivatum ex *tam*. Plaut Menæch. 2. 3.

ER. *Eamus intro ut prandeamus.* ME *Bene vocas: tam gratia eſt.*

Item alibi.

4. *Vt Nonius.*] Quidam *Nævius* incertum eſt.

5. *Bene cum facimus*] Hunc Titinnii verſum ſic emendat Lipſius Epiſtolic. quæſt. Ep. 20. *Bene cum facimus tam male audimus ut quidem perhibent viri.* Querela eſt mulierculæ de injuria quæ a viris factum itur ſexui ſuo, bene an male faciant, tamen male audiunt. Ego: *Bene cum facimus, tam male ſubimus.* &c. Propius ad ſcripturam. Et infra: *Quamquam eſtis nihili, tam vobis ecaſtor conſului ſimul.*

Tam modo] Non pro *modo* ſed pro *tantummodo*. Et eo non utebantur Romani, ſed Præneſtini quorum linguam irridebant Romani. Attius hic eſt M. Attius Plautus: Locus eſt in Trinum act. 3. ſc. 1.

CA. *Quamdudum iſtuc. aut ubi actum eſt?* ST. *Ilico hic ante oſtium.*
Tammodo inquit Præneſtinus.

Et hanc vitioſam compoſitionem imitari videmur in voce noſtra *tantoſt* Sic in Trucul. act. 3. ſc. 2. Præneſtinorum barbariem irridet, qui *rabonem* & *coniam* pro arrabone & ciconia dicebant.

Digitized by Google

Tam perit, quam extrema faba, in proverbio eſt; quod ea plerumque aut proteritur, aut decerpitur a pretereuntibus.

Tama dicitur, cum labore viæ ſanguis in crura deſcendit, & tumorem facit. Lucilius: Inguenne exiſtat, papulæ, tama, neboa voxit. PAULUS.

Tame in carmine poſitum eſt pro tam. FESTUS.

Taminia vua ſilveſtris dicta, quod tam mira ſit, quam minium. PAULUS.

Taminia vua ſilveſtris generis videtur Verrio dicta, quæ tam mira ſit, quam minium. FESTUS.

Tamne, eouſque, ut Ælius Stilo, & Opilius Aurelius interpretantur. itaque Afranius: Tam ne [1] arcula tua plena eſt aranearum?

Tamne, eouſque. Afranius: Tamne arcula tua plena eſt aranearum? PAULUS.

Tandem cum ſignificet aliquando, interdum tamen ex ſupervacuo ponitur. ut apud Terentium in Phormione, cum air: Itane tandem uxorem duxit Antipho injuſſu meo? non enim hic tempus ullum ſignificat. [1] At Cicero etiam duplicat temporalem ſignificationem, cum ait, tandem aliquando.

NOTÆ.

Rabonem habeto, mecum ut hanc noſſem ſies.
AS. Perri! Rabonem? quam eſſe dicam hanc beluam?
Quin tu arrabonem dicis? St. at facio lucri:
Ut Præneſtinis conia eſt ciconia.

Tam perit quam extr. f.] Extrema faba dicitur quæ poſt fabarum meſſem in agris creſcit, adeoque negligitur. vel quæ meſſoribus inter metendum excidit. Vel potius ut ipſe intelligit Feſtus, extrema faba eſt quæ in finibus agrorum poſita a prætereuntibus vel proculcatur, vel decerpitur & ab aratoribus perſtringitur, qui *perſinare* dicuntur. Vide *perſines*.

Tama.] Quaſi *Tumea* Voſſ. Vide *Boa*.

Tame.] Lipſius: *Tamde*, ut *quamde* pro *quam*. Sed *Tame* vera lectio. Addendum tantum, ut monet Scaliger *in carmine Saliari*. In eo ad id exemplum *cume* legebatur pro *cum* ut ait Q. Terentius Scaurus, vetus Grammaticus, qui etiam producit carmen Saliare ſed corruptiſſimum.

Taminia.] Meminit Celſus lib. 3. & Plin. lib. 23. cap. 1. Suſpicabatur Scaliger apud Virgilium Verrium legiſſe.

Sunt & Taminia vites firmiſſima vina.

Ubi *ſunt & Aminaa vit.* Aminææ vites ſunt Appulæ Heſych. Ἀμιναῖον, δι' ἑνὸς ν, τὸν οἶνον λέγ. ἡ γὰρ Πευκετία Ἀμιναία λέγεται. *Aminaum per unicum n vinum dicit. Nam Peucetia Aminaa dicitur.* Sed ſcribendum apud Heſychium δι' ἑνὸς μ. *per unicum m.* Nunquam enim *aminaum* per duplex *nn* ſcriptum *Aminnaum*, ſed per duplex *mm. Amminaum.* & id reprehendit Heſychius. Porro de Taminia vua errat manifeſto Verrius. *Taminum* ſive *tamina* erat macula, tabes, ut optime notavit Meurſius. Inde *taminare* & *attaminare*. Inde *taminia* vua maculis variegata, diſtincta, quæ ideo etiam *variana* & variola nuncupata, ut ex Plinio Macrobioque cognoſcere eſt

Tamne, eouſque.] Nihil impedit quin *tantumne* interpreteris.

1. *Arcula tua plena eſt ar.*] Sic Catullus ad Fabullum.

— — — — nam tui Catulli
Plenus ſacculus eſt aranearum.

Ita loquebantur Latini ut aliquid vacuum & deſertum ſignificarent.

Tandem.] Locus Terentii eſt ex act. 2. ſc. 1. Ubi Donat. *Tandem hic impletiva conjunctio: ut Cicero: Quo uſque tandem abutere, Catilina, patientia noſtra.*

1. *At Cicero.*] Initio ſecundæ Catilinariæ: *Tandem aliquando, Quirites, &c.* Nonius ait hic *tandem* eſſe pro *vix* ſed

Festus. Tappete ex Græco ſum*pſit tappetæ*. Ennius cum ait. T*appetem etiam dixit Turp*ilius in Demetrio. Le . . . *tappetem* veterem ſic tappe*re neutro genere*.

Paulus. Tapulla dicta eſt lex quædam de conviviis.

Festus. Tapullam legem convivalem ficto nomine conſcripſit jocoſo carmine Valerius Valentinus. cujus meminit Lucilius hoc modo : Tapullam ridēt legem contere opimi.

Paulus. Tarmes genus vermiculi carnem exedens.

Festus. Tarpeiæ etiam effigiem ita appellari putant quidam in æde Jovis Metellina ejus videlicet in memoriam virginis, quæ pacta a Sabinis hoſtibus, quæ in ſiniſtris manibus haberent, ut ſibi darent, intromiſerit eos cum Rege Tatio, qui poſtea in pace facienda caverit a Romulo, ut ea Sabinis ſemper pateret.

Tarquirias ſcalas, quas Rex Tarquinius Superbus fecerit, abominandi ejus nominis gratia ita appellatas eſſe ait vulgo exiſtimari Verrius.

Notæ.

mihi Feſti autoritas potior.

Tappete.] Hæc corrupta ſunt. Lego: *Tappete ex Graeo ſumpſit tappetem Ennius cum ait* . . . . *Tappetem etiam dixit Turpilius in Demetriolo* . . . *Tappetem veterem. Sic tappete neutro genere.* Tapes a Græco *τάπης*, & oſtendit Feſtus veteres *tapetem* & *tapete* dixiſſe. *Tappetem* ex Ennio & Turpilio adducit: ſed *tappete* etiam neutro genere Turpilius cum dixit *glabrum tapete* Apud Nonium. *Tapetes* etiam dicebant. Gloſſ. *tapetum*, *τάπης*, *ψιλή*. *τὸ τάπης*, eſt vox noſtra *tapis*. *ψίλη*, *pſila*. Nam Latini veteres tapetes pſilas dixerunt. Lucillius lib. 1 Sat.

Pſila atque amphitapa molles, cum ingentibu' villis.

Tapullam legem.] Tapulla ſive *tapulia* a *tabula*, vel *tapula*, ſive *tapulum*, hoc eſt menſa. Et ſic dicta quod eſſet convivalis. Verſum Lucilii ſic Scaliger.

Tapullam rident legem concera opimi.

Concera, pro *congera*, & *congera* unico *r* pro *congerra*. Sed Franciſcus Duza & Voſſius. *Concœna opimi* A *cœna* eſt *concœna* qui una cœnat. Gloſſ. *concœna σύνδειπνος*

Tarmes] Teredo, Græce *θρίψ*. Plaut. Moſtel. act. 3. ſc. 2. de poſtibus loquitur.

Th. *Hercle, quin multum improbiores ſunt quam a primo credidi.*

Tr. *Quapropter?* Th. *Quia edepol ambo ab infimo tarmes ſecat.*

Vitruvius: *Et primum abies aeris habens plurimum & ignis, minimumque humoris & terreni, levioribus naturarum poteſtatibus comparata non eſt ponderoſa, itaque rigore naturali contenta non cito flectitur ab onere, ſed directa permanet in contignatione. Sed ea quod habet in ſe plus caloris, procreat & alit tarmitem, ab eoque vitiatur.* In Vitruvio, ut id admoneam, pro *natura rerum* emendavimus *naturarum*, ne quis forte ſtudioſus Vitruvii id miretur. Sic paulo ſuperius idem error: *Eaſdem habens in ſe natura rerum ſimilitates.* Pro *naturarum*. Ita emendabis etiam lib. 3. in fine procœmii; *De materia quas habeat in operibus utilitates, & quibus virtutibus e natura rerum eſt comparata, peregi* Legendum enim, *& quibus virtutibus naturarum eſt comparata.* Naturarum virtutes vocat quas ſupra naturarum poteſtates. *Scal*

Tarpeia etiam.] De Tarpeja virgine Livius, Florus, &c. Vide *Saxum Tarpejum*. Illud *etiam* a ſuperioribus pendebat nam hæc in Schedis poſt *Tarquitias ſcalas* poſita erant.

Tarquitias] *Tarquinias*.

Tartarino cum dixit Ennius, horrendo, & terribili Verrius vult accipi. a Tartaro, qui locus apud inferos.

Tartarino, horrendo, & terribili.

Tatium occiſum ait Lavinii, ab amicis eorum legatorum quos interfecerant Tatiani latrones, [1] ſed ſepultum in Aventino laureto. quod ad ſignificationem verborum non magis pertinet, quam multa alia præterita, deinceps quæ referantur. PAULUS / FESTUS.

Tauras vaccas ſteriles dici exiſtimabant hac de cauſa, quod non magis, quam tauri, pariant. PAULUS.

Tauras vaccas ſteriles *appellabant, ait Verrius*, quæ non magis pariant *quam tauri. ſed vero* ſimilius ſit ex Græco dic*tas quia Græci vaccas* *ταύρας* appellant. FESTUS.

Tauri, Verbenæque in commentario ſacrorum ſignificat ficta farinacea. PAULUS.

NOTÆ.

Tartarino.] Verſum Ennii refert Varro lib. 6. de L. L. *Corpore Tartarino prognata paluda verago. Tartarino a Tartaro dictum Plato in quarto de fluminibus, apud inferos quæ ſint, in his unum Tartarum appellat. Quare Tartari origo Græca. Paluda a paludamentis. Sunt hæc inſignia & ornamenta militaria.* Ubi Scaliger. Purus putus, inquit, Helleniſmus.

> Ταρταρίου ἐκγεγαυῖα μιλάμπυκος αἰγανέης.

Plenius citatur apud Probum:

> *Corpore Tartarino prognata paluda virago;*
> *Cui par imber, & ignis ſpiritus, & gravis terra.*

Ignis ſpiritus, *πυρὸς μένος*. Et gravis terra, *βαρεῖα χθών*. Eſt ni fallor, illa quam alloquitur Juno apud Maronem.

> *Hunc mihi da proprium, virgo ſata nocte, laborem*

Tatium occiſum ait Lavinii.] In Schedis: *Lanuvii*. Sed omnino legendum *Lavinii*. Hiſtoriam narrat Livius lib. 1. ſect. 14. *Poſt aliquot annos propinqui regis Tatii legatos Laurentium pulſant. Cumque Laurentes jure gentium agerent; apud Tatium gratia ſuorum & preces plus poterant, igitur illorum pœnam in ſe vertit Nam Lavinii, cum ad ſolemne ſacrificium eo veniſſet, concurſu facto interficitur.* Ubi propinquos regis vocat Livius, quos Latrones Feſtus.

1. *Sed ſepultum in Aventino laureto.*] Varro lib. 4. de L. L. *Inde lauretum ab eo quod ibi ſepultus eſt T. Tatius rex, qui a Laurentibus interfectus eſt. Ab ſylva laurea, quod ea ibi exciſa, & ædificatus vicus, ut inter ſacram viam & macellum editum.*

2. *Quam multa alia.*] Optime in Schedis: *Quam multa alia & præterita jam & deinceps quæ referentur.* Deinceps, id eſt in volumine *verborum priſcorum cum exemplis*. vide *proſanum*, & præfationem.

Tauras.] Ex Verrii ſententia Gloſſarium: Taura, *βοῦς στεῖρα*. Et Varro lib. 2. de R. R. cap. 5. *Quæ ſterilis eſt vacca taura appellatur.*

Tauri verbenæque.] Liba farinacea in commentario ſacrorum, forſan ob magnitudinem ſic dicta & quod verbenis coronata Sane veteres omnia prægrandia Tauros vocabant Stephanus in *ταῦρος*: *Ταύρους οἱ παλαιοὶ πάντα ὅσα μεγάλα καὶ βίαια ἐπωνόμαζον.* Id eſt, *Tauros antiqui quæcumque grandia & violenta vocabant.* Imo potius puto Feſtum dicere Tauros verbenaſque in commentario ſacrorum ſignificaſſe ficta farinacea, ex eo more ſcilicet quo ſimulata pro veris accipiebant. Igitur ficta farinacea *tauri verbenæque* dicta quod pro tauris & verbenis adhiberentur Quomodo legimus Cyzicenos Proſerpinæ quotannis bovem nigram immolantes, cum obſidione premerentur nec bovem haberent, ex fru-

Taurii appellabantur ludi in honorem deorum inferorum facti. Inſtituti autem videntur hac cauſa. Regnante Superbo Tarquinio cum magna incidiſſet peſtilentia in mulieres gravidas, quæ fuerat facta ex carne divendita populo taurorum, ob hoc diis inferis inſtituti ludi, & Taurii vocati ſunt.

Festus. Taur*ii ludi inſtituti* diis inferis ex *hac cauſa videntur*. Tarquinio regnante cum *magna incidiſſet* peſtilentia in mulieres *gravidas earum* fetus *infecti* ſunt ex carn*e divendita populo* taurorum immolatorum. ob *hoc ludi Taurii* appellati ſunt, & fiunt *in circo flaminio*, *ne* intra muros evocentur dii *inferi*. *Sed Taurios* ludos Varro ait vocari, quod *eis ludis diſcip*ulus pendens a doctore in *crudo corio Tauri* ſolitus ſit impelli, atque uſque *eo Inibi cogi* docere, quoad conſiſteret, *& ſola virtut*e talorum conſtaret pedum *firmitas*.

Taurium æs dicunt, quod in ludos tauricos conſumitur.

Taurorum ſpecie ſimulacra fluminum, id eſt, cum cornibus; quod ſunt atrocia, ut tauri.

Taxat verbum ponitur in iis, quæ finiuntur, quoad tangi liceat,.

NOTÆ.

mento hoſtiam finxiſſe. Vide *Cervaria*.

Taurii.] Servius 2. Æneid. *Quæ ſterilis autem eſt taurea appellatur, unde ludi Taurei dicti, qui ex libris fatalibus a rege Tarquinio ſuperbo inſtituti ſunt, propterea quod omnis partus mulierum male cedebat. Alii ludos Taurios a Sabinis propter peſtilentiam inſtitutos dicunt, ut lues publica in has hoſtias verteretur.* Quod ludi Taurii in Circo Flaminio fierent qui fuit extra portam Carmentalem teſtis Varro lib. 4. de L. L. *Item ſimili de cauſſa circus Flaminius dicitur qui ædificatus eſt circum Flaminium campum; & quod ibi quoque ludis Taurricis circum metas currunt.* Viri docti aiunt hos ludos Taurios, circenſes etiam dictos, quod nemo probaverit. Reliqua quæ ex opinione Varronis adferuntur apud nullum alium autorem invenias. Et diverſi ſunt hi ludi a ſuperioribus, Taurii autem dicti quod a ludi magiſtro diſcipulus in crudo bovis corio impelleretur donec virtute talorum conſiſteret. Sed pro *docere*, *doceri* legendum exiſtimo. In eo corio uſque *eo* doceri cogebatur quoad conſiſteret, &c.

Taurorum ſpecie.] Vide Ælianum in varia hiſtoria lib. 2. cap. 33. cauſſam varie tradit, Strabo lib. 10. *οἱ δ' εἰ*κάζοντες ἐξ αὐτῶν τἀληθὲς, ταύρῳ μὲν ἐοικότα λέγεσθαι τ' Ἀχελῷον φασὶ καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς, ἀπό τε τῶν ἤχων, καὶ τῶν κατὰ τὰ ῥεῖθρα καμπῶν ἃς καλοῦσι κέρατα. Id eſt, *qui autem e fabulis vera colligunt, Tauro ſimilem forma Acheloum aiunt ut & alios fluvios ob ſtrepitus & flexus alveorum qui cornua dicuntur.* Probus ad illud 4 Georg.

Et gemina auratus taurino cornua vultu. Et ideo, inquit, *taurino vultu quod ejus ſonus ut tauri mugitus, & ripa flexuoſa ſunt ut cornu.* Vetus Horatii interpres ad Od. 14. lib. 4. *Omnium famoſorum fluminum vultus cum cornibus finguntur propter impetus & mugitus aquarum.* Vide Zetzem in Heſiod. καὶ ἄλλ. Et alios paſſim. Addi poteſt forſan quia poëtæ vocant κέρατα omnia flumina quod ſint veluti Oceani cornua. Apollonius de Iſtro:

> Ἔστι δέ τις ποταμὸς ὕπατον κέρας Ὠκεανοῖο
>
> *Eſt autem quidam fluvius ultimum cornu Oceani.*

Taxat] Alieniſſima ſunt quæ hic Feſtus tradit, neque enim hic *taxo* a *tango* ſed a Græco τάσσω, quod a Græcis ſcriptoribus uſurpatur eadem notione qua *taxo* ab Latinis. Ariſtoteles lib. 2. Oeconomicon, capite ſecundo *Hippias*, in-

[1] in litibus quoque, arbitrove cum proſcribitur, quoad ei juſſit ſtatuendi. [2] Taxatio dicitur, quæ fit certæ ſummæ. a tangendo autem dici, etiam ſcenici teſtimonio ſunt, [3] qui taxatores dicuntur, quod alter alterum maledictis tangit.

Taxat, & taxatio a verbo tango dicuntur. unde & taxatores a ſcenicis dicuntur, quia alterutrum maledictis tangunt. PAULUS.

TEGILLUM cuculliunculum ex ſcirpo factum. Plautus: Tegillum mihi aret, id ſi vis, dabo.

Tela proprie dici videntur ea, quæ miſſilia ſunt: ex Græco videlicet eorum nomine, quia illi πλῆϑι miſſa dicunt, quæ nos eminus. ſicut arma ea, quæ ab humeris dependentia retinentur manibus, quandoquidem non minus in nobis eam partem corporis armum vocari, [4] exiſtimandum eſt. FESTUS.

Temerare, violare ſacra, & contaminare, dictum videlicet a temeritate. PAULUS.

NOTÆ.

quit, *Athenienſis, Nummum apud Athenienſes legitimum uſu interdixit, & cum ejus pretium taxaſſet, ad ſe referri juſſit.* In Græco τίξας ʒ πμλώ. *L'ayant taxé à un certain prix*

1. *In litibus quoque.*] Lege: *In litibus queque Arbitrove cum proſcribitur quoad ei jus ſit ſtatuendi.*

2. *Taxatio dicitur qua fit certa ſumma.*] Idem Juſtinianus qui Novell 63. & 82. Taxationem definit ῥητὴν ποσότητα ὁριζομένην παρὰ τοῦ δικάζοντος. *Certam quantitatem a judice præfinitam, taxatam.* Inde Gloſſarium: *Taxatio*, ποσότης.

3. *Qui taxatores dicuntur*] Hic etiam fruſtra eſt Feſtus qui *taxatores* ſcenicos dictos putat quaſi inter ſe maledicos. *Taxatores*, verbo poſterioris ſeculi ac parum Latino, iidem fuere qui *deſignatores* a comœdo ac tragœdo deſtinari, & adhibiti ad tribuendas perſonas actorum cuilibet, pro magiſtri arbitrio: & eo quidem delectu, ut interdum nobiliores partes agendas committerent, non eximiis actoribus, quod dignitate aut corporis, aut de re quapiam excellerent, præ principibus actoribus: quibus lubentiſſimis fierent hæc omnia. Quam enim concorditer agerent inter ſe, indicat Tullius prima in Verrem his verbis: *Vt in actoribus fieri videmus, ſæpe illum qui eſt ſecundarum aut tertiarum partium, cum poſſit aliquanto clarius dicere, quam ipſe primarum, multum ſe ſummittere, ut ille princeps, quam maxime excellat.* Non igitur maledicunt Scenici Scenicis cum eos *taxant*: Sed eos ad ſcenæ munera dignius obeunda, opportune, ac ſcienter deſignant & ordinant. Paulus qui hæc non intelligebat lectionem mutavit.

Tegillum.] Varro apud Nonium, *jugens & volitans milvus aquam e nubibus tortam indicat fore ut tegillum paſter ſibi ſumat.* A *tectum*, *tegulum tegillum*. Genus veſtis a tergo pendentis qua caput pluviæ ac tempeſtatis cauſſa tegebatur. Quæ & *cucullus*, *cucullio*, *cuculliunculus* male in MS. *Cuculli vinculum.* Locus Plauti eſt ex Rudente act. 2. ſc. 7.

Tegillum eccillud mihi unum areſcit, id ſi vis dabo.

Sed potius *tegillum* eſt a *tegetibus*, quod e ſcirpo, paluſtri herba fieret, ut tegetes. Græcis ψίαϑοι φλοΐνοι, *tegetes Scirpea.* Scirpus eſt φλοῦς.

Tela.] Servius ad illud 7. Æneid.

De ſuper Alcides telis premit.

Omne, inquit, *quod jaci poteſt, telum vocatur, dictum* ἀπὸ τοῦ τηλόϑεν. Alii *telum* ab antiquo verbo *telo* a quo *protelo* expello, ejicio. De armis & telis, vide *arma.*

4. *Exiſtimandum eſt.*] Schedæ: *Exiſtimandum eſt quam* .... forſan: *quam in equis.* Ait eam partem corporis unde dependent arma non minus in nobis *armum* vocari, quam in equis.

Temerare] Violare ſacra, ſed & ad alia tranſlatum, nam & fœdare, inquinare,

Digitized by Google

Temetum, vinum. unde temulentus, & temulentia.

FESTUS. Temetum, vinum. Plautus in Aulularia: Qui? quia temeti nihil allatum. Pomponius in decima: Non multi temeti, ſed plurimi. [1] Nonius in duobus doſſenis: Sequimini præminate, ſequere temeti timor. Idem in Funere: agite, exite, temulentiamque tollite. & in Surdo: Filias habeo temulentas. ſed eccas video incedere. Afranius in Conſobrinis: Pol magis iſtius temulentæ futilis.

PAULUS. Tempeſta, tempeſtiva.

Tempeſtatem pro tempore frequenter dixerunt antiqui.

Templum ſignificat, & ædificium Deo ſacratum, & tignum, quod in ædificio tranſverſum ponitur.

Tenitæ credebantur eſſe ſortium deæ, dictæ quod tenendi haberent poteſtatem.

Tenſa vehiculum argenteum, quo exuviæ deorum ludis Circenſibus in circum ad pulvinar vehebantur.

FESTUS. Tenſam ait vocari Sinnius Capito vehiculum, quo exuviæ deorum ludicris Circenſibus in circum ad pulvinar vehuntur. fuit & ex ebore; ut apud Titinium in Barbato; & ex argento.

PAULUS. Tentipellium, genus calciamenti ferratum, quo pelles extenduntur.

FESTUS. Tentipellium Artorius putat eſſe calciamentum ferratum, quo pelles extenduntur. idem Afranium dixiſſe in Promo. Pro manibus credo habere ego illos tentipellium. Titinium ait Verrius exiſtimare, id medi-

NOTÆ.

corrumpere, &c. Temerare lectum, virginem, fluvios veneno, &c.

Temetum.] Ex articulo & nomine τὸ μέθυ, *temetum.* Locus Plauti eſt act. 2. ſc. 6.

1. *Nonius in duobus doſſenis.*] Atellanam ſcripſit Nonius cui nomen *duo Doſſeni.* Sed hi Doſſeni diverſi ſunt a Fabio Doſſenno Comico cujus meminit Horatius Ep. 1. lib. 2.

Quantus ſit Doſſennus edacibus in paraſitis,
Quam non adſtricto percurrat pulpita ſocco.

Verba Nonii ſic emendat Scaliger: *Sequimini pra, mi nate ſequere, temeti timor.* Ego vero: *Sequimini, i pra mi nate, ſequere temeti timor.* Facete paraſitum & helnonem, temeti timorem vocat

Tempeſta.] *Nocte intempeſta.* Vide *intempeſta.*

Tempeſtatem.] Vide *intempeſta.*

Templum.] Vide contemplari. Pro tigno uſus Vitruvius lib 7 cap. 7. *Superque id faſtigium columen cantherii, templa ita ſunt collocanda, ut ſtillicidium tecti abſoluti tertiario reſpondeat.*

Tenita.] *Tenita,* ſive *Tenira* a tenendo dictæ ſortium Deæ. Sed fere ignotæ ita ut perpauci eſſent apud veteres, ſi erant aliqui, qui earum atis honorem imponerent.

Tenſam.] Aſcon. ad 3. Verr.. *Thenſæ ſacra ſunt vehicula pompa ordinum & hoſtiarum. Thenſas alii a divinitate dici putabant, alii quod ante ipſas lora tendantur, quæ gaudent manu tenere & tangere qui eas deducunt* Sed *tenſa* ſcribendum, ſic dictæ autem quia ſtatuæ Deorum quæ *tenſis* ferebantur, velarentur circumquaque linteis ad cubiculi ſeu delubri ſpeciem *tenſis.* Vide Onuphrium Panuinum lib. 1t. de Ludis Circenſibus cap. 11. Bullingerum lib. de Circo. cap 38.

Tentipellium.] A tendenda pelle. Sed pellem bubulam hoc eſt calceum cum Artorio Feſtus intelligit, quare Calceamentum Ferratum interpretantur. Sed ſine exemplo nam apud Afranium *Tentipellium* longe aliud eſt. Ut mox dice-

camentum

camentum eſſe, quo rugæ extenduntur, cum dicat: Tentipellium Inducis, rugæ in ore extenduntur. cum ille ... dixerit.

Tenus ſignificat finem: ut cum dicimus, hactenus. PAULUS.

Terentum locus in campo Martio dictus, quod eo loco ara Ditis patris in terra occultaretur.

Terentum in campo Martio loc*um Verrius ait ab eo* dicendum fuiſſe, quod Ter*ra ibi per ludo* ſæcularis Ditis patris *ita leviter terat*ur ab equis quadrigariis, ut eo*rum levis m*obilitas æquiparet mo*tus rapidos veloc s lun*æ, quod quam aniliter rela*tum ſit, cui*vis manifeſtum eſt. FESTUS.

Teres, rotundus in longitudine. PAULUS.

Teres in longitudine rotundatum. quales aſſeres natura miniſtrat. FESTUS.

Teretinatibus, qui a flumine Terede dicti exiſtimantur, & ſyllaba ejus tertia mutata, & pro Terede Teram ſcribi debuiſſe.

Termentum pro eo, quod nunc dicitur detrimentum, utitur Plautus in Bacchidibus.

Termentum apud Plautum detrimentum. PAULUS.

Termes ramus direptus ex arbore, nec foliis repletus, nec nimis glaber.

NOTÆ.

tur. Optime igitur Verrius & Titinnius qui pro medicamento quo rugæ extenduntur, accipiunt. Favent Gloſſæ: *Tentipellium*, Φάρμακον πρὸς ῥυτίδας. *Pharmacum adverſus rugas*. Et locus Titinii.

——— Tenti pellium.
Inducis rugæ in ore extenduntur tuæ.

Et ita accipi debet ſupra apud Afranium qui urbane dicit quoſdam pro manibus habere tentipellium, quomodo nos hodieque dicimus mulieres quæ fuco ſplendente ornant genas, pro vultu habere tectorium, *que leur viſage n'eſt que fard.* Subit etiam Afranium comice & novo ſignificatu *tentipellium* dixiſſe pro pelle extenſa, ut innueret eos non manus habere ſed oſſa tantum pelle amicta. Porro medicamina illa quibus facies extendebant Græci πτυόνωτρα & πλασμάτια dixerunt. Inter ea fuit panis caldus & madidus Juvenalis.

Interea fœda aſpectu, ridendaque multo
Pane tumet facies ——

Ubi vetus interpres: *Medicamen ad tendendam faciem vel cutem magis*

Tenus] Gloſſ. *Tenus*, πέρας, μέχρι. Tenus, *finis, uſque*. Eſtque *Tenus* a τέλος. Finis.

Terentum.] Jure Feſtus Verrii rationem explodit. Terentum enim dictum in campo Martio a Tarento propter Japygium promontorium ſito. Zozim: τοῦτον γὰρ εἶχεν ὁ τόπος προσηγορίαν τοῦ κατὰ τὴν ἄκραν Ἰαπυγίαν ὄρους Τάραντος. *Id ei loco nomen fuit, Tarento propter Iapygium promonterium ſito cognomini.*

Teretinatibus] Non leviter fœdatus hic locus. Lego: *Et pro Tereti, Teredi ſcribi debuiſſe* A Terede, inquit, Fluvio *Teredinates* non *Teretinates* dici debuere. Sed de Terede fluvio nihil mihi compertum.

Termentum.] A tero, terimen, termen, ut a moveo, movimen, momen, &c. Verſus Plauti eſt act. 4 ſc. 9.

Non Pelides termento fuit, praut ego herum expugnabo meum.

Ubi Salmaſius. Vereor, inquit, ne male olim lectum ſit *termento* pro *tormento*. Per tormentum intelligit arietem quo expugnantur urbes. Pro tormento igitur fuit Achilles pergamo, quo mœnia ejus quatiebant.

Termes] Ramus direptus, vel ut in MSS, deſectus ex arbore neque foliis repletus neque iis deſtitutus. Termes olivæ Horat. Epod. 16.

Germinat, & nunquam fallentis termes olivæ.

Ubi vetus interpres: *Termites dicuntur caules, thyrſi ſeu rami olearum.* Unde

Termino ſacrificabant, quod in ejus tutela fines agrorum eſſe putabant. denique [1] Numa Pompilius ſtatuit eum, qui terminum exaraſſet, & ipſum, & boves ſacros eſſe.

Terminus, quo loco colebatur, ſuper eum foramen patebat in tecto, quod nefas eſſe putarent terminum intra tectum conſiſtere.

Termonem Ennius terminum dixit.

FESTUS. Termonem Ennius Græca conſuetudine dixit, quem nos nunc terminum, hoc modo: Ingenti vadit curſu, qua redditus termo eſt. & idem: Hortatore bono prius, quam jam finibus termo eſt.

Terſum diem pro ſereno dictum ab antiquis; nec ſe habere rei auctorem ait.

Terſum diem, ſerenum.

PAULUS. Tertium, quartum differre ait a tertio, quarto, quintus: quod, quid factum ſit, ſignificat.

FESTUS.

PAULUS. Teſca loca augurio deſignata. Cicero aſpera ait eſſe, & difficilia.

FESTUS. *Teſca Verrius ait* loca augurio deſig*nata, quo termi*no finis in terra auguri. *Opilius Aurel*ius loca conſecrata ad *augurandum ſcrip*ſit, ſed

NOTÆ.

Gloſſarium: *Termes dicitur proprie caulis olearum arborum*. Sed Termis de cujuſlibet arboris ramo dictum eſt. Eſt autem a Græco *τέρμις* quod in diviſione agrorum, antequam metæ ponerentur, ramos arborum figeſent.

Termino.] Terminorum Deo qui ſub figura termini, hoc eſt, rudis ac informis lapidis vel ſtipitis colebatur. Ovid. Faſt. lib. 2.

Termine, ſive lapis ſive es defoſſus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque numen habes.

De modo huic ſacrificandi deque ejus ſacris quæ Terminalia dicta. Ibidem Ovid.

1. *Numa Pompilius ſtatuit.*] Verba legis: QUEI. TERMINOM. EXARASSIT. IPSUS. ET. BOVEIS. SACREI. SUNTO. Scal.

Terminus quo loco colebatur.] Ovid. II. Faſt.

Nunc quoque, ſe ſupra nequid niſi ſidera cernat,
Exiguum templi tecta foramen habent.

Servius lib. II. Æn *Unde in Capitolio ſuperna pars tecti patet, qua lapidem ipſum Termini ſpectat: Nam Termino non niſi ſub divo ſacrificabatur.*

Termonem] A Græco *τέρμων*, *Terme*, ut ab obliquo *τέρμονος terminus*.

Terſum d.] Id eſt, ſiccum. Tergere enim eſt ſiccare ab Æolico *τέρρω* pro *τέρσω*, *ξηραίνω*, ſicco.

Tertium quartum differre.] Hic certe locus corruptus eſt: & ea corruptio latet in voce *quintus*, quæ hic locum habere non poteſt. Suſpicor ſcriptum fuiſſe per abbreviationem *qm tpus* pro *quom tempus*. Et verum eſt. Lege modo *Tertium quartum differre ait a tertio, quarto, quom tempus, quo quid factum ſit, ſignificat.* Ait *Tertium* differre a *tertio*, quod *tertium* ſignificet tempus. Idque egregie illuſtrant verba iſta M. Varronis ex libro diſciplinarum V *Aliud eſt quarto praeterem fieri, & quartum: quod quarto locum ad ſignificat, ac tres ante factos: Quartum tempus ad ſignificat & ter ante factum. Igitur Ennius recte conſcripſit: Quintus pater quartum fit conſul. Et Pompejus timide, quod in theatro ne adſcriberet conſul tertium aut tertio, extremas literas non conſcripſit.* Vide Gellium lib. I. cap. I.

Teſca.] Ait ex Verrio & Opilio Aurelio Teſca eſſe templa hoc eſt ſpacia Augurio deſignata intra terminos ubi finis ſit auguri. Deinde ex Pontificalibus libris Teſca dici loca ſancta quæ undique ſepta ſunt, hoc eſt templa ſive Dei ſive Deæ. Tandem ex Cicerone & Accio Teſca eſſe loca aſpera & difficilia

Digitized by Google

ſancta loca undiq*ue ſepta doc*ent Pontificis libri, in quibus *ſcriptum eſt templum*que ſedemque teſcumque. *ſive Deo ſive Dea* dedicaverit, ubi eos ac*cipias volentes*, propitioſque. Hoſtius belli *Hiſtrici lib* 1. pergentis alte ætherias, atque *avia teſca per quæ* violabis templa antiqua *Deum*. *Cicero* vero aſpera, difficilia aditu *dixit*, *cum ait l*oca aſpera ſaxa teſca tuor, *Accius in Phil*octeta. Quis tu es mortalis *qui in deſert*a, & teſqua te adportas loca.

Teſticulari eſt jumentis maribus feminas, vel mares feminis admovere. licet alii dicant teſtilari. PAULUS.

Tetini pro tenui.

NOTÆ.

aditu. De templo augutis Varro lib 6. de L. L. *Templa Teſcaque incita ſunto, quoad ego caſte lingua nuncupavero, &c.* De templo ſive Dei ſive Deæ, idem Varro ibidem, ſed contra Pontificios libros negat teſca quod templa ſint, ideo eſſe etiam ſancta: ejus verba ſunt: *Quod addit templa ut ſunt dextra; aiunt juncta eſſe. qui gloſſas ſcripſerunt, id eſt falſum. Nam Curia hoſtilia templum eſt, & ſanctum non eſt; ſed hoc ut putarent ædem ſacram eſſe templum & ſanctum eſſe; quod in urbe Roma pleræque ædes ſacræ ſunt templa, eadem ſancta, & quod loca quædam agreſtia, quod alicujus Dei ſunt dicuntur teſca. Nam apud Accium in Philoctete, Lemnia Quis tu es mortalis qui in deſerta & teſca te ad portas loca? loca enim quæ ſunt deſignat cum dicit Praſtolare* (optime Fulvius Urſinus *Ephaſti lares*) *& celſa Cabirum delubra tenes, Myſteriaque priſtina caſtis concepta ſacris* Et paulo poſt: *Quare hic qui Teſca dixit, non erravit. Neque ideo quod ſancta, ſed quod ibi myſteria fiunt ac tuentur. Tueſca dicta poſt teſca.* Ubi ut vides Accii verſum aliter Varro accipit quam Feſtus, ibi enim Teſca agreſtia quidem & deſerta loca interpretatur, ſed quæ tamen Dei alicujus ſint, & revera erant *teſca* illa loca oodi quaque nemoroſis collibus cincta ubi Volcaoi fiebant myſteria, quæ quia prærupta & aditu difficilia, inde quævis alia loca præcipitia & aſpera Teſqua etiam dicta Utramque ſignificationem amplectitur Gloſſarium: Teſca, ſive Teſca, τραχέα, [illegible]. *Teſca, præcipitia & munita & ſepta loca.* Supra in verbis Pontificalibus emendabis: *Templumque ſedemque Teſcumque, ſive Deo ſive Dea dedicaveris, ibi eos accipias volentes propitioſque.* Verſus Hoſtii:

Per gentes alte æthereas atque avia teſca

Perque volabis templa antiqua Deum.

At Scaliger:

— — — — perdiu gentes

Aliger Æthereas atque idem teſca volabis

Templa antiqua Deum.

Putabam ego vocem *templa* ad explicationem vocis *teſca* huc irrepſiſſe, adeoque legendum:

Per gentes alte Æthereas & celſa volabis

Teſca antiqua Deum.

Ubi *teſca* vocat ſpacia cæleſtia, quæ alii templa. Ennius 1. Annal.

Unus erit quem tu tolles in cærula celi

Templa.

Superiuſque illud hemiſphærium intellige, quod templum teſcumque dicitur quia undique, ut Nævii verbis utar, æthra cærula ſeptum eſt.

Hoc ubi æthra cærula ſeptum ſtat hemiſphærium

Verſus Accii ex Varrone Scaliger.

Quis tu es mortalis qui in deſerta Lemnia

Et Teſca te adportas loca

Teſca, a Græco δάσκια, *umbroſa*.

Teſticulari] A Teſticulis

Tetini] Ab antiquo *teno* pro *teneo* præteritum *tetini*. Pro *tenui*. ſupra *puriſſime tetinero*: pro, *puriſſime tenuero*.

Digitized by Google

FESTUS. Thaleæ nomen dictum, alii ab ætatis flore aiunt, alii quod carmina ſemper floreant.

Themin deam putabant eſſe, quæ præciperet hominibus id petere, quod fas eſſet, eamque id eſſe exiſtimabant, quod & fas eſt.

PAULUS. Thiaſitas, ſodalitas.

Thomices Græco nomine appellantur canabi impoliti, & ſparto leviter tortæ reſtes, ex quibus funes fiunt. pulvilli quoque quos in collo habent, ne a reſtibus lædantur, thomices vocantur.

FESTUS. * *Thomices Græco* nomine appellantur *canabi impoliti*, & ſparto leviter tortæ *reſtes, & quibus funes* fiunt. Lucilius: Vidimus *vinctum Thomice* cabina. Opilius Aureli*us ait mollem* puluillum, quem in *collo habent, reſtis ne l*ædar.tomicem *vocari*.

PAULUS. Thræces gladiarores a ſimilitudine palmularum Thraciarum.

Throcum .genus ſellæ habetur apud Plaŭtum.

NOTÆ.

Thalea.] Leg. Thalia, Θάλεια a θάλλω. Vel quod ejus laus ſemper floreat, vel, quod Plantas floreſcere faciat & germinate, unde eam etiam colebant ruſtici. Ut eſt apud Plutarchum. Vel ut Fulgentius lib. 1. Mytholog. *Quarta* (muſa) θάλεια, *id eſt capacitas, velut ſi dicatur, τιθεῖς θάλλεια id eſt, ponens germina.* Emenda τιθεῖσα θάλλεια.

Themin.] Nam Græce θέμις, jus & fas. Hæc templum habuit ad Cephiſum Bœotiæ fluvium.

Thiaſitas.] *Thiaſus*, Gr. θίασος proprie Bacchantium turba, hinc θιασῶται, χορευταὶ, qui vna exercent chotos. Et *Thiaſitas*, tripudantium, Bacchantium, convivarum, &c Sodalitas. Sed mihi in mentem venerat ſcripſiſſe Feſtum *Thiaſotas, ſodales*. Quod poſtea & Voſſio in mentem veniſſe didici. Etſi *Thiaſitas* libri omnes.

Thomices.] Verba Lucilii ita legito: *Indimus ei tomices canabinas.* Græcum eſſe ait, θώμιγγας ſcilicet. Veteres dicebant *tumiculas* & *tumiclas*. Apulejus lib. 8. *Et Ilico me tumicla ſpartea deligatum tradidit Philebo.* Ita legendum, non ut vulgo *tumida ſpartea*. Nam *tumex* potius quam *tomex* dicebant. Plaut. Mercatore:

> *Quia negotioſi eramus nos noſtris negotiis*
> *Armamentis complicandis, componendis tumicibus.*

Male hodie in Plauto *componendis ſtudnimus*, ſed de eo amplius in editione Plautina Etiam tumicem pro, vibice uſurpabant, Gloſſarium *tumex*, σμῶδιξ, αἱματώδης τόπος. Sed tunc Latinum eſt *a tumendo* ſcilicet. Scalig. Thomix a Græco θῶμιγξ quod Heſychius interpretatur λεπτὸν σχοινίον, *minutum funem.* Vitruv. lib. 7. cap. 3. *Tomico ex ſparto Hiſpanico religentur.* Sed melius Thomice cum aſpiratione. Locus Lucilii ſic corrigendus eſt: *Vidimus vinctum thomice canabina.* Opilii Aurelii ſententiam ſecutus Perottus. Sed male *tomicum* vocat, *tomicus*, inquit, *reſtis e canabo ſive ſparto leviter torta, ſive pulvillus apponi ſolitus e conciſo cannarum cannabi, ne reſtis lædatur.* Illud etiam intereſt quod Perottus pulvillum intelligit funibus circumdatum ne frequenti colliſione lædantur. Aurelius vero pulvillum quem in collo ponunt animalibus, ne reſte lædatur.

Thracos.] Malim *Throcos*. Et ab armis dictos Threces gladiatores ait quia parmæ, Thracia arma. Gloſſ. *Parma*, θρᾳκικὸν ὅπλον Sed potius ſic dicti quia primi ex ea gente erant.

Throcum.] Lege *Thronum* ut habent quidam codd Thronus, θρόνος. Sella. Sive potius *Thocum* cum Merſio, a Græco θῶκος. Suid. θῶκος, θρόνος, καθέδρα.

Thymbræus Apollo a monte Thymbræo dictus, qui eſt in agro Trojano.

Thymbræum Apollinem Vergilius a monte Thymbræo appellavit, qui eſt in agro Trojano. FESTUS.

Tiberis fluvius dictus a Tiberino Rege Albanorum, quod in eo cecidiſſet. vel Tiberis a Tiberi Rege Tuſcorum. PAULUS.

Tibicines in ædificiis dici exiſtimantur a ſimilitudine tibiis canentium, qui ut canentes ſuſtineant, ita illi ædificia.

Tifata iliceta, Romæ autem Tifata Curia. Tifata etiam locus juxta Capuam.

Tigillum ſororium.

Tignum non ſolum in ædificiis, quo utuntur, appellatur, ſed etiam in vineis, ut eſt in duodecim: tignum junctum ædibus, vineæque, & concapu, ne ſoluito. FESTUS.

NOTÆ.

Thymbræus.] Potius a Thymbra urbe Troadis Euſtath. in Homer. Vide Heſych. in Θύμβρα. Locus Virgilii quem Feſtus intelligit eſt e 3. Æneid.

Da propriam Thymbrae domum, da mœnia feſſis.

Tiberis.] Vide *Albula*.

Tibicines.] Columellæ quibus tecta fulciuntur. Juvenal. Sat. 3.

Nos urbem colimus tenui tibicine fultam.

Tifata.] Tifata ſunt iliceta, nemora, Curia Tifata, quæ domum Curii ornabant. Vide *Curii fana* & *Mancini fana*. De Tifata monte urbi Capuæ imminente Livius lib. 7. ſect. 29 *Tifata imminentes Capuæ colles quum præſidio firme occupaſſent, deſcendunt inde quadrato agmine in planitiem, quæ Capuam Tifataque inter jacet.*

Tigillum ſororium.] Vide *ſororium*.

Tignum.] Verba legis: TIGNOM. JUNCTUM. ÆDIBUS. VINEÆQUE. CONCAPES. NEI. SOLVITO. Unde Cajus in titul. de verb. ſignif. *Tigni appellatione in lege* 12. *tabularum, omne genus materiæ, ex qua ædificia conſtant, ſignificatur.* Et Ulpian. lib. 47. Dig. Tit. de Tigno injuncto: *Lex* 12. *Tabularum neque ſolvere permittit tignum furtivum ædibus, vel vineis injunctum, neque vindicare. Quod providenter lex efficit, ne vel ædificia ſub hoc prætextu diruantur, vel vinearum cultura turbentur. Sed in eum qui convictus eſt injunxiſſe, in duplum dat actionem. Tigni autem appellatione continetur omnis materia, ex qua ædificium conſtat, vineaque neceſſaria. Unde quidam aiunt tegulam quoque, lapidem & cæmenta, cęteraque ſi qua ædificiis ſunt utilia. Tigna enim a tegendo.* Tignum recte Theophilus πᾶν ξύλον ἐργάσιμον. *Concapes* autem tectum eſt, ex antiqua ſcriptura *concapet*, & *tignum concapes*, vineæ dicitur, quia habeat caput ſuum cum capite vineæ commiſſum. Caput vineæ eſt radix ipſa, Virgilio, Columellæ & aliis. Significat ergo depactum ac defixum terræ ad vineam ſuſtinendam. *Concapes* ut *procapes*, de quo ſupra, a quo capite multi deſcendunt. *Primicapes, præcapes, deincapes, ancapes.* Poſtea dictum, *primicipes, ancipes, præcipes* Plauto & aliis: *Deincipes*, Apulejo. Hodie, *princeps, præceps, deinceps, anceps.* Quæ omnia erant pariſyllaba, quia retinebant formam ſuam. *Præcipem, ancipem, deincipem.* At impariſyllaba cum ſunt, tum non formam veterem, ſed compoſitionem ſequuntur; ſunt enim a ſimplici *caput*. *Præcipitem, ancipitem.* &c. Sic *terticapes, quinticapes* dicebant, in ſacrariis Argeorum: *Cerolienſis quarticapes Circa Minervium.* Item. *Oppius mons primicapes lucum Eſquilinum, lucum Fagutalem ſiniſtra ſub mœrum eſt*, &c. Igitur & hic *concapes* eleganter eadem forma. Non longe ab hoc abludit, inquit Scaliger, verbum fictum a Seneca, *grandiſcapia* Epiſtola 88 *Omnes autem*, inquit, *iſtas arbores, quæ, ut ita dicam,*

Digitized by Google

Paulus. Tinia, vaſa vin ıria.

Tippula beſtiolæ genus ſex pedes habentis, ſed tantæ levitatis, ut ſuper aquam currens non deſidat. Plautus: Neque tippulæ levius pondus eſt, quam fides lenonia.

Titienſis tribus a prænomine Tatii Regis appellata videtur. Titia quoque curia ab eodem Rege eſt dicta.

Titin ire, & titinnabunt Nævius dixit pro ſonitu tintinabuli.

Festus. Titinnire eſt apud Nævium hoc modo: [1] Tantum ubi molle crepitum faciebant, titinnabant compedes. & apud Afranium: [2] Oſtiarii impedimenta tinnire audio.

Titivillitium nullius ſignificationis eſt, [3] ut apud Græcos βλίτυρι & σκινδαψός.

Notæ.

grandiſcapia ſunt, ait aqua adjuvandas ciſteraina Nam hic *grandiſcarpia* arbores ſunt, quæ grandi capite, hoc eſt, radice, ut jam diximus. Quæ lectio in vulgaribus Senecæ edit. non extat, ſed in abſtruſis & reconditis, quas multas eruit doctiſſ Nicolaus Faber ex vetuſtis exemplaribus. Quod ſi quis non capit, quid ei cum 12. tabulis ac Romana antiquitate? Sane huic generi hominum ego hæc non ſcribo. Ne quis vero miretur in veteri codice ſcriptum *concapet* pro *concapes*, hoc eſt T. pro S. ſciat ſæpius ad hunc modum peccatum eſſe in eo libro, ut in Toppet, *viret* pro *vires*. Ita Scal. Sed quidquid ille dicat, *grandiſcapia* arbores apud Senecam non a grandi capite, ſed a grandi ſcapo.

Tinia.] Tinas vocat Varro de vita pop. R lib. 1. *Antiquiſſimi in conviviis utres vini primo, poſtea tinas ponebant*

Tippula.] Gloſſarium: *Tippula*, ἰξυδρὶς, ἑξάπους ἐπινηχόμενον τῷ ὕδατι. *Beſtiola aquatica habens ſex pedes aquæ ſuperficiei innatans.* Gaza perperam ἀσκαρίδας vertit *tippullas*. Siquidem *tippulla* non ſunt vermes, ſed potius aliud inſecti genus, quod ſemper in rivis & fontibus viſitur, ſumma celeritate ſuperficiem aquæ percurrens; quas vulgus Aquitanum & Accolæ Garumnæ *capras* vocant. Itaque dicta ſunt παρὰ τὰ τίφη, τίφαι enim τὰ ἕλη, paludes, lacus: Itaque Varro:

— — — — — — *levis*
Tippula lymphas frigides tranſit lacus.

Scaliger in conjectaneis ad Varronem. Verſus Plauti eſt e Perſa act. II. ſc. II.

Neque tippula levius pondus eſt, quam fides lenonia.

Sed qui ſic emendandus:

Neque tippula levius pondus eſt quam fide lenonia

Nam *fide* antiqui pro *fidei*

Titienſis.] Quæ & *Tatienſis* a Tito Tatio

Titinnire.] Schedæ *Tintinnare*, vel *Titinare*, ut apud Catullum *Tintinant aures.*

1. *Tantum ubi.*] Hunc verſum Nævii ſic Scaliger.

Tantum ubi molle crepitum faciant, tintinibunt compedes.

Dictum apparet ab eo, qui ſervis interminabatur vincula, & compedes ſi vel minimum ſtrepitum edidiſſent. *Molle crepitum*, pro *mollem* mutato genere, ut ſolebant antiqui. Sed mihi commodum aliud in mentem venit, nempe: *Tantum ubi mola crepitum faciebant, tintinnabant compedes.* Et ſane *mola* in Schedis exaratum Ait cum tantillum ſtrepitum edebant molæ, Servorum qui illas verſabant, compedes tintinabant. Et *crepitum* vocat Nævius quem *ſtrepitum* Ennius *Quo nunc me ducis? Ubi molarum ſtrepitum audibis maximum.*

2. *Oſtiarii impedimenta*] Nonius in *Titinnire* hunc Afranii locum ſic laudat: *Afranius Vopiſco: Titinnire janitoris impedimenta audio.* Sed Feſtum ſequi malo: per oſtiarii impedimenta Catenas intellige: Ovidius

Ianitor immitis dura religate catena

Titivillitium.] Vox nullius ſignificationis, quales Græci vocant ἀσήμους.

Plautus: non ego iſtud verbum empſitem titivillitio.

Tituli milites appellantur, quaſi tutuli, quod patriam tuerentur. unde & Titi prænomen ortum eſt.

Todi genus avium parvarum. Plautus: Cum extortis talis, cum todillis cruſculis. Plautus.

Todi ſunt *aves parve, & todilli*, quarum meminit Plautus in Syro *cum ait, cum extortis* talis, cum todillis cruſ*culis*. Festus.

Togatarum *duplex eſt genus, prætextarum* hominum faſtigi, quæ *ſic appellantur*, quod togis prætextis remp. *adminiſtrarent*, tabernariarum, quia *hominibus* excellentibus etiam humiles *permixti, ut ſunt* plagiarii, ſervi denique, & *caupone ex tab*ernis honeſte prodeant *perſæpe*.

Tolerare, patienter ferre. Attius in Neoptolemo: Aut quiſquam potis eſt tolerare acritudinem. Ennius libro ſecundo: Ferro ſecedere, quam dictis his toleraret.

NOTÆ.

ϰα, Latini veteres *effatilia* At Fulgentius Placiades *Titivillitium*, inquit, *dici voluerunt fila putrida quæ de telis cadunt*. Quare ſuſpicior ſcripſiſſe Fulgentium *telivillitium* a *tela* & *villus*. At Turnebus lib. 16. adverſ. cap. 3. *Textivillitium* ut ſit compoſitum ex *textu* & *vilitate*. Verſus Plauti quem Feſtus refert eſt c. Caſin. act. 2. ſc. 5. Sed pro *empſitem* legitur *emiſſim*.

3. *Ut apud Græcos* βλίτυρι & σκινδαψός.] βλίτυρι eſt χορδῆς μίμημα, *chordæ imitatio*, adeoque pro nugis & rebus nihili ſumitur. Sed τὸ σκινδαψὸς non eadem eſt ratio, eſt enim vel inſtrumentum muſicum, vel plantæ genus ſimilis hederæ apud Nyſam in India, quare inter effatilia reponi non poteſt. Sed legendum σκινδαλμός. Id eſt aſſula, ſegmentum ex calamo fiſſo. Schol. Ariſtophanis: σκινδάλμους, τὰ τῶν καλάμων ξύσματα καὶ τὰ λεπτότατα τῶν ξύλων. Id eſt, *Calamorum ſegmenta & lignorum minutiſſima*. Et pro nugis apud Ariſtophanem ſumitur in Ranis.

Tituli.] Quaſi *tutuli*, a *tutando*. Sed potius ut Jul. Scalig. lib. 1. de re Poet. cap. 9. a τίω. Vel ut Voſſ. a τιτίω quod per reduplicationem a τίω Heſych. τιτίω, τιμῶ.

Todi ſunt.] Vide *Crocotilum* & *Succrotila*.

Togatarum] Quanti momenti ſit hic locus hinc exiſtimandum eſt quod abſque eo in magna fabularum ignorantia verſaremur. Nam Grammatici ita perplexe, intricate earum genera tradidere ut eorum ope nemo adhuc ex hoc argumento ſeſe extricare potuerit. Immo etiam & per eos viri doctiſſimi ſæpiſſime in errorem præcipites dati dum *togatas* a *prætextatis* & *Tabernariis* diverſas ſomniarunt. *Prætextata* & *Tabernaria* nihil aliud ſunt quam *togatæ*, ut nos docet hic Feſti locus. Neque *prætextata*, vere tragœdiæ ſunt, ut volunt viri docti. Prætextatæ, *togatæ* dictæ quod magiſtratus & patricios, qui togis prætextis utebantur, producerent in ſcenam. *Tabernaria* vero *togata*, quod cum tabernis ſcenæ diſponebantur, ita ut inter viros excellentes, patricios interdum & plebejos, quorum erat toga, plagiari, ſervi & cauponæ e tabernis ſæpiſſime prodirent. Ab his diverſa aliquatenus *atellana* quamvis etiam & *togata*. Quæ Græcorum Satiram imitata, ut & *planipes*, quæ Græcorum mimos. Sed quia notulas ſcribimus de ſingulis olim pluribus agemus, modo Deum illum Opt. Max. propitium & faventem experiamur. Supra in verbis Feſti: *prætextatarum hominum faſtigi*: *faſtigi* pro *faſtigii*. Interpretor: *Prætextatarum quæ ſunt hominum faſtigii*. Id eſt: *hominum qui ſunt faſtigium*, τὸ ἄκρον. *Prima virorum*.

Tolerare.] Tolero ab antiquo *tolo* quod a τλάω. *Suſtineo*. In verſu Acci, *Aut* eſt

Toles, tumor in faucibus, quæ per deminutionem tonſillæ dicuntur.

Tolleno eſt genus machinæ, quo trahitur aqua alteram partem prægravante pondere, dictus a tollendo.

PAULUS. Tongere noſſe eſt: nam Præneſtini tongitionem dicunt notionem. Ennius: Alii rhetorica tongent

FESTUS. *Tongere Ælius Sti*lo ait noſcere eſſe, *quod Praneſtini tongi*tionem dicant pro no*tione. ſignificat & la*tius dominari. Ennius: *alii Rhetorica* tongent. & vincere *etiam quandoque* videtur ſignificare.

Tonſam Ennius ſignificat remum, quod quaſi tondeatur ferro, cum ait libro ſeptimo: [1] Poſte recumbite, veſtraque pectora pellite tonſis. item: Pone petunt, exin referunt ad pectora tonſas. [2] & in Aſota: Alius in mari vult magno tenere tonſam.

PAULUS. Tonſa, remus, quod quaſi tondeatur ferro. Ennius: Pone petunt, exin referunt ad pectora tonſas.

Tonſilla palus delatus in acumen. & cuſpide præferratus, qui navis religandæ cauſa in littore figitur. Attius: Tacete, & tonſillas littore in læda edite.

FESTUS. *Tonſillam* eſſe Verrius palum dolatum *in acumen & cu*ſpide præferratum ut exiſti*mat. quem* configi in litore navis *religanda* cauſa. Pacuvius in Medio: Acceſ*ſi ad* eam. & tonſillam pegi læto in littore. [3] *Accius* in Phinidis: Tacete, & tonſillas litto*re* læda edite.

NOTÆ.

pro *haud* Ennii verſum varie varii emendant: Duza ſcripturam Feſti ſequitur, additque eodem modo dictum: *Aquila roſtro pectus ſeciderat.*

Toles.] Quæ & Tolæ: Gloſſarium, Tolæ, παρίσθμια. Item: Tonſillæ, παρίσθμια. παρίσθμια autem glandulæ faucium, nam ἰσθμοὶ dicuntur *fauces*, quia in modum iſthmi inter os & gulam interjectæ ſunt.

Tolleno.] Trabs quæ ſuper alteram humi defixam transverſa deligatur, ita ut ab altera parte prægravante pondere modo ſuſtolatur, modo deorſum agatur. Græce κηλώνιον Unde & Celonia dixit Plautus Pœnul. act. 5. ſc. 3.

Sunt Græca Celonia, ſuſtolli ſolent.

Eſt que *telleno* non a tollendo, ſed ab obliquo κηλώνιος quaſi *coleno.* Et *c.* in *t.* toleno.

Tongere.] Gloſſarium Fornetii: *Tongere*, εἰδέναι *Ennius in* 18. *Lucilius in* 23. Illud non legerat Scaliger qui putavit hoc fragmentum eſſe ex ſotadico Ennii. *Tongeo* Voſſius ait eſſe a *teneo* quod *noſco, vinco* & dominor aliquando ſignificat.

Tonſam.] Gloſſarium: *Tonſa*, κῶπαι. Id eſt, *remi* Sed a *tundendo*, non a *tondendo* ut vult Feſtus, quia illis aqua tunditur.

1 *Poſte recumbite.*] Lego

Pone recumbite veſtraque pectora pellite tonſis.

Ita ut mos & geſtus remigum exprimatur. Sic infra *pone petunt*, &c.

2. *Et in Aſota*] *Aſotam* ſive *Aſotum* Ennii laudat etiam Varro lib. 4. de LL. Sed monuit Scaliger legendum non *in Aſota* ſed *in ſotadico* Nam *ſotadicum* ſcripſit Ennius. *Aſotam* vero ſive *Aſotum* Cæcilius.

Tonſillam.] Aliter Iſidorus lib. 19. cap. 11. *Tonſillæ*, inquit, *uncini ferrei vel lignei ad quos in litore defixos navium funes religantur.* Sed melius Feſtus ſive Verrius.

3. *Accius in Phinidis.*] Vera lectio. Non *Phœniſſis* ut viri docti. Accii Phinidas ſæpe Nonius. Lege:

Tacete & tonſillas littore in lavo edite

Vel *in læto* ut ſupra apud Pacuvium. In MSS. erat *inleda* vel *illeda.*

Topper

Digitized by Google

Topper ſignificare ait Artorius cito, fortaſſe, celeriter, [1] temere, cito, ſic in Nelei carmine: [2] Topper fortunæ commutantur hominibus. citius. Sic C. Nævius: Capeſſet flammam Volcani topper. [3] ſic in eodem: Namque nullum pejus macerat humanum, quamde mare ſævum viret cui ſunt magnæ topper confringent importunæ unde. fortaſſe. ſic Cœlius libro ſeptimo: ita uti ſeſe quiſque vobis ſtudeat æmulari in ſtatu fortunæ reipublicæ, eadem re geſta, topper nihilo minore negotio acto, gratia minor eſſet. fortaſſe. Sic Attius in Io: [4] Topper, ut fit, patris tunc eicit iras. (Ennius vero ſic.) topper fortaſſe valet in Ennii & Pacuvij ſcriptis. apud Ennium eſt, Topper, quam nemo melius ſcit. Pacuvius: Topper tecum ſit poteſtas faxit ſi mecum velit. At in antiquiſſimis ſcriptis celeriter, ac mature. in Odyſſia vetere: [5] Topper facit homines utrius fuerint. [6] Topper citi ad ædis venimus Circæ, ſimul duona eorum portant ad navis milia. Alia in iiſdem inveniuntur.

Topper, cito. ut illud Nelei: Topper fortunæ commutantur hominibus. PAULUS.

NOTÆ.

Topper.] Cæſar Scaliger lib. 7. de re poet. cap. 1. *Semper, primam producit natura, fuit enim ſemiopere, ſicut toper, coto opere: nuper, novo opere. Significat enim toper cito & expedite Ita ut opera abſoluta ſit, itaque ſemper ei contrarium eſt, propterea quod ſi quid dimidio tantum opere ſit, id non abſolvitur, ſed continuatur.* Hujus vocis meminit Quintilian. lib. 1. cap. 6. Quod Græci ταχὰ Latini *topper* dicebant. Ταχὰ enim & *cito* & *fortaſſe* ſignificat. Doctiſſimo Guyeto, ut a *nuncper, nuper*. Sic a *tuncper, tuper, toper.*

1. *Temere.*] Optime Fulvius Urſinus *Mature.* Ex ſequentibus.

2. *Topper fortuna.*] *Fortuna hominibus* pro *fortuna hominum*. Hominibus in dandi caſu.

3. *Sic in eodem.*] Nævio adſcribit Feſtus quæ ſunt Livii Andronici ut optime monuit Scaliger. Qui integros verſus Saturnios ſic legit:

Namque neillum pejus macerat hemonem
Quamde mare ſævum. Vires quoi ſunt magna,
Topper confringent importuna unda.

Quæ ſine dubio ſunt ex odyſſea veteri. Ad verbum enim ex Homero Odyſſ. θ.

Οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι κακώτερον ἄλλο θαλάσσης
Ἀνδρά γε συγχεῦαι, εἰ καὶ μάλα καρτερὸς εἴη.

Id eſt. *Neque ego aliud puto eſſe pejus mari ad hominem macerandum & ſi vires ei ſint magna.* In verbis autem Livii *topper* non ſignificat *fortaſſe* ut notavit Feſtus, ſed *cito.*

4. *Topper, ut fit.*] Hunc Accii verſum ex Jone ſic emendabat Fulvius Urſinus.

Topper ut fit, patris ten' eicit ira.

Vel.

Topper, ut fit, pater iſtanc ejecit foras.

5. *Topper facit homines.*] Hæc ſunt etiam Livii ex odyſſea veteri. Emendavit Scaliger: *Topper facit homines veris fueris.* Hoc eſt: *Verres ſues.* Ex illo Homeri Odyſ. 10. — — — ἦκεν ἅπαντας
ἢ σῦς ἠὲ λύκους ποιήσεται — Id eſt, quæ (Circe) *fortaſſe*, vel, *cito, omnes verres ſues vel lupos faciet. Verres ſues* dictum conjunctim ut *rete jaculum. Lapidem ſilicem* & ſimilia. *Veris* non geminator qui mos erat illorum temporum. Et *facit* pro *faxit* ita apud Plautum & in 12. & *pacit* in iiſdem pro *paxit*. Topper facit, vel, faxit. Ποιήσειεν αὖ. ἦκεν ποιήσεται ſupra. *Scal.*

6. *Topper citi ad navis*] Hæc ſunt etiam Livii ex odiſſea. Sed infra pro *inveniuntur*, Schedæ habent *inferinuntur*: hoc eſt, *inſeruntur.* Unde Scaliger:

Topper citi ad ædis venimus Circæ
Simul duonorum portavit ad naves milia.
Alia in iiſdem inferinuntur.

Additque hæc potius ſententiam quam

Torrens eſt participium, & nomen eſt.

Festus. Torrens participialiter pro exurens ponitur, ut eſt apud Pacuvium in Antiopa: flammeo vapore torrens terræ fetum exulſerit. ſignificat etiam fluvium ſubitis imbribus concitatum, qui alioqui ſiccitatibus exareſcit. quamvis aquam ipſam, quæ fluit, flumen recte dici ait Ælius Gallus libro ſecundo, quæ ad jus pertinent. Ceterum volgi conſuetudine utrumque jam dici flumen, & perennem fluvium, & torrentem.

Torrere a torreo deductum. proprie ſignificat ſiccare, atque areſacere, ſed uſurpatum eſt jam pro eo, quod ſit igne urere. Plautus: (in) una eadem opera in furnum calidum condito, atque ibi torreto.

Paulus. Torrere a torreo deductum proprie ſignificat ſiccare, atque areſacere. ſed uſurpatum eſt etiam pro eo quod ſit igneſcere.

Torvitas a ferocia taurorum, quaſi tauri acerbitas, eſt vocata.

Festus. Torvitas a ferocia taurorum dicta eſt. Pacuvius in Armorum judicio: feroci ingenio torvus, prægrandi gradu. &: cum recordor ejus ferocem, & torvam confidentiam.

Torum, ut ſignificet torridum, aridum, per unum quidem R. antiqua conſuetudine ſcribitur. Sed quaſi per duo R. ſcribatur. pronuntiari oportet, nam antiqui nec mutas, nec ſemivocales litteras geminabant, ut fit in Ennio, Arrio, Annio.

Paulus. Torum, torridum, aridum.

Festus. Toxicum dicitur cervar*ium venenum, quo* quidem perunguere ſagitas *ſo-*

NOTÆ.

verba Homeri exprimere. Quæ ſunt Odyſ. μ.

——————— Οὐδ' ἄρα Κίρκην
Ἐξ Ἀΐδεω ἐλθόντες ἐλήθομεν, ἀλλὰ μάλ' ὦκα
Ἦλθ' ἐντυναμένη. ἅμα δ' ἀμφίπολοι φέρον αὐτῇ
Σῖτον καὶ κρέα πολλὰ, καὶ αἴθοπα οἶνον ἐρυθρόν.

Id eſt. *Neque vero Circem ex inferis redeuntes latuimus, ſed valde celeriter venit feſtinabunda, ſimul autem famulæ ferebant cum ipſa panes & carnes multas & vinum nigrum.* Duonorum millia dixit etiam ex imitatione Homeri, ſed aliis locis, ἀντίκα μυρία. *Duonorum* autem, id eſt, *bonorum*. Et apparet verba Livii ita legenda eſſe, quæ neque Senarii ſunt, neque Livius aliis verſibus odyſſeam vertit quam Saturnio, tantum abeſt ut debeant eſſe hexametri, quod tamen videntur ſentire doctiſſimi viri. Nam ante Nævium nemo adhuc hexametros Latine ſcripſerat, ne ipſe Nævius quidem. *Scal.*

Torrens.] Hæc Pacuvii verba intelligit Varro lib. 1. de R. R. cap. 2. *Verum enim eſt illud Pacuvii, ſol ſi perpetuo ſit, aut nox, flameo vapore, aut frigore terræ fructus omnes interire.* Nam Varro ſæpiſſime non tam verba ipſa, quam eorum ſenſum repræſentat. Torrens etiam dicitur Fluvius ſubitis imbribus concitatus, & a montibus in valles decurrens, amnis hibernus, χειμάῤῥους, non quod ſiccitatibus exareſcat ut ait Feſtus, ſed quod propter rapiditatem exæſtuet. Unde & quilibet alii Fluvii torrentes etiam dicti.

Torrere a torreo] Lege: *Torrere a torro.* Et ita in MSS. *Torrus* autem ſive *Torus* unico r ut infra, veteres dicebant pro torrido, aridoque. Eſtque torus a τέρσω, *areſacio, ſicco*. Locum Plauti infra vide in *Rubidus*.

Torvitas.] Nam torve Græci ταυρηδὸν. Ταυρηδὸν ἐμβλέπειν, ὁρᾶν, *torve intueri*.

Torum.] Pro *torrum*. Ut *toris* dicebant pro *torris*. Vide *torreo*. De Ennio qui primus conſonantes geminavit jam ſupra

Toxicum.] Quaſi *taxicum* a taxo ar-

Digitized by Google

liti ſunt Cæcilius in Gamo. [1] Ut homi*nem miſerum* toxico tranſegerit. [2] Af*ranius in* . . . . uxorium iſtud toxicum mitt*ite* . . . .

Trabic*a* navis, quod ſit trabibus confixa. Pacuvius: labitur trabica in alveos. Paulus.

Trabs proprie dicitur duo ligna compacta.

Trachali appellanrur muricum ac purpuræ ſuperiores partes. unde Ariminenſes maritimi homi es cognomen rraxerunt Tr chali.

Tragu a genus teli, dicta quod ſcuto infixa trahatur.

Tragus, genus conchæ mali ſaporis.

Tranſtra, & tabu æ navium dicuntur. & tigna, quæ pro pariete in parietem porriguntur.

Trepit, vertit, unde trepido, trepidatio, quia turbatione mens vertitur.

Notæ.

bore dici putavit Plin. lib. 16. cap. 10. Sed omnino vera Feſti Etymologia a ſagittis, quæ Græce τόξα, quia eo ſagittas perungerent. De quo more Virgil. 9.

— — — — *quo non felicior alter*
Ungere tela manu, ferrumque armare veneno.

Idem Etymon Dioſcorid. lib. 6. cap. 20. τὸ δὲ τοξικὸν δοκεῖ μὲν ὠνομάσθαι ἐκ τοῦ τὰ τόξα τῶν βαρβάρων ὑπ' αὐτοῦ χρίεσθαι, id eſt, *toxicum autem videtur quidem dictum quod Barbarorum ſagittæ ex eo illinerentur* Quæ & apud Paulum Æginetam fere ad verbum lib. 5. cap 51. *Cervarium* autem venenum vocat, quia de ſanguine Cervorum fieret, vel etiam quod olim de ſanguine hydræ, quam Hercules confodit, primum factum eſt.

1. *Ut hominem.*] *Toxico* cum dixit Cæcilius, ſagittam toxico armatam intelligit. *Tranſegerit* autem ut apud Virg. *Tranſadigit coſtas.* Non intellexit Scaliger qui hic helleniſmum cogitavit, quaſi *tranſigere hominem toxico* Græce ſit τὸν ἄνθρωπον φαρμάκῳ ἐξαιόνειν.

2. *Afranius.*) Ejus verba ſic Scaliger

Uxori vin' iſtud toxicum mittere.

Trabica.] Apud Pacuvium legerem *in alveo. Labitur* proprie de navi. *labitur uncta carina.* & *prelabi.* Accius, *ruit prolapſa*, &c. *Trabica* autem aliud quam *trabs.* trabex, τράφηξ, *trabica.* ut ſenex, ſenica, trix, *trica*, &c.

Trabs.] Duo ligna compacta, nam ſimplicia proprie tigna dicuntur.

Trachali.] Putum putum Græcum eſt. τράχηλος & Dorice τράχαλος *collum.* Nempe conchæ pars anterior τράχηλος. Media μήκων vel μηκώνιον. Mediæ ſunt fauces, in quibus purpuræ eſt flos ſucci tinctorii Unde Ariſtoteles de purpura. τὸ δ' ἄνθος ἔχουσιν ἀνὰ μέσον τῆς μήκωνος καὶ τοῦ τραχήλου. Hoc eſt ut Plin. ait. *Sed purpura florem illum, tingendis expetitum veſtibus in mediis habent faucibus.* Voſſ. Huc referenda verba Heſychii τραχήλους, ἐπὶ πορφύρας, ἔνιοι τοὺς σπονδύλους τῶν κογχυλίων

Tragula.] A trajiciendo, Varro quaſi *traicula.* Nam *tragula* ſive *trabula* quod a trahendo aliud eſt, nempe inſtrumentum ruſticum. Et male confundunt viri docti.

Tragus] A fœtore hirci qui τράγος dicitur. Tragi piſciculi meminit Athenæus lib. 8 Et Plin. lib. 9. capite 45. Spongiarum genus Tragos vocavit.

Tranſtra.] Tranſtra in navibus ſunt ſcamna remigum. Virg. *conſidere tranſtris.* At in ædificiis, tranſverſæ trabes quæ ex pariete (ſic enim legendum ut in MSS) in parietem porriguntur. Uſus Vitruvius lib. 4. cap. 2. *tranſtra* autem quaſi *tranſitra.*

Trepit.] Quod a Græco τρέπω, *verto.*

FESTUS. Tributorum conlationem cum ſit alia in capite, alia ex cenſu, dicitur etiam quoddam temerarium, ut poſt urbem a Gallis captam conlatum eſt, [1] quia proximis quindecim annis cenſus alius non erat. Item bello Punico ſecundo M. Valerio Lævino, [*] M. Claudio Marcello coſſ. cum & ſenatus, & populus in ærarium, quod habuit, detulit.

PAULUS. Tributum dictum, quia ex privato in publicum tribuitur.

FESTUS. Trientem tertium pondo coronam auream dediſſe Jovi donum ſcripſit Quinctius Dictator, cum per novem dies totidem urbes, & decimam Præneſte cepiſſet. [1] Id ſignificare ait Cincius Myſtagogicon libro ſecundo, duas libras pondo & trientem, qua conſuetudine hodieque utimur, cum lignum bes alterum dicimus, id eſt pedem & beſſem latitudinis habens. & ſeſtertium, id eſt duos aſſes & ſemiſſem tertium. item ſi tres aſſes, ſunt, & quartus quadrans.

PAULUS. Trifax telum longitudinis trium cubitorum, quod catapulta mittitur. Ennius: aut permaceret paries percuſſus trifaci.

FESTUS. *Tri*ſulcum fulgur fu*it ab antiquis dictum quia*, id aut incendit, *aut afflat aut te*rebrat.

PAULUS. Tritonia Minerva a ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus ſit viſa.

NOTÆ.

Tributorum.] Lege: *alia in capita.* vel, *ex capite* Duplex fuit tributum, unum capitis ſive perſonæ, alterum rei ſive ſoli l. 3. & l. ult. D. Cenſibus. Fuit & alterum fortuitum & temerarium quod rebus urgentibus conferebatur. quale fuit aurum illud quod poſt urbem a Gallis captam conlatum eſt. Livius lib. 5. ſect. 48. Item illud quod anno nono belli Punicii ſecundi M Claudio Marcello, & M. Valerio Lævino Coſſ. An. Urb. Cond. 543. de quo Liv. lib. 26. ſect. 36.

1. *Quia proximis quindecim cenſus alius non erat.*] Hic deeſſe videtur aliquid. Lego: *Quia proximis quinque cenſus alius non erat factus* Vel potius ut Urſinus *cenſus populus non erat.* Nam quolibet quinquennio cenſus fiebat.

T*rientem tertium pondo coronam.*] Vide Livium lib. 6. ſect. 29. qui de corona prætermiſit, atque ſignum Præneſte devectum Jovis Imperatoris in capitolium a Tito Quintio allatum.

1. *Id ſignificare ait.*] *Triens tertius.* Id eſt libræ duæ cum triente, quod tunc tertius triens numeratur. vide ſupra *ſeſtertius.* Sic lignum *bes alterum* dicitur quod pedem & beſſem latum eſt, quod tunc ſecundus bes. In fine ſupplendum. *Si tres aſſes ſunt & quartus quadrans adjicitur, quartus quadrans tantum numeratur.* Hoc eſt, ſi tres aſſes cum quadrante velis dicere, quartum quadrantem tantum numerabis. hæc aperta ſunt.

T*rifax.*] Triſulcum trifidum, a trina facie. Nam eodem modo *bifax.* Gloſſarium. *Bifax, δίχωμος, διπρόσωπος, διττός.*

T*riſulcum.*] Meræ nugæ: Vide *fulcum.*

T*ritonia.*] Virg. 2. Æneid.

Nec dubiis ea ſigna dedit T*ritonia monſtris*

Eadem & T*ritogenia* a Tritone amne Lybiæ unde & Herodotus Tritonis Accolas ei ſacrificare dicit. ſed cur non potius a Tritone fonte vel fluvio Cretæ ſive Arcadiæ, ſive etiam Bœotiæ. Sive potius ab Æolico vel Cretenſi vocabulo. τρίτω: Id eſt caput, quod e Jovis capite nata ſit. Id firmat Schol. Ariſtoph in Nebul. τρίτω γὰρ ἡ κεφαλὴ παρ' Αἰολεῦσιν. Ἐξῆλθε δὲ ἡ Ἀθηνᾶ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός. Et in Lyſiſtrat. τριτογένεια δὲ ἡ Ἀθηνᾶ, εἴτε διὰ πηγὴν τοῦ Τρίτωνος Λιβύης πα-

Triumphales coronæ ſunt, quæ imperatori victori aureæ præferuntur, quæ temporibus antiquis propter paupertatem laureæ fuerunt.

Troia, & regio Priami, & luſus puerorum equeſtris dicitur, & locus in agro Laurente, quo primum in Italia Æneas cum ſuis conſtitit.

Tromentina tribus a campo Tromento dicta.

Troſſuli equites dicti, quod oppidum Tuſcorum Troſſulum ſine opera peditum ceperint.

NOTÆ.

παρὰ τῷ ζωντλιῶναι, ἢ παρὰ τὸ τριτὼ, ὁ παρὰ Κρησὶ τὴν κεφαλὴν σημαίνει. οἱ γὰρ ποιηταὶ τὴν Ἀθηνᾶν ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς ζωντλιῶναι μυθεύουσιν Sed hæc ſunt veterum ſomnia. Et vere docuit Urbaniſſimus Chevræus *Tritoniam* & *Tritogeniam* dictam a *Trita*, ita enim dicebatur Gnoſſus.

Triumphales corona.] Gellius lib. 5. cap. 6. *Triumphales coronæ ſunt aureæ, quæ Imperatoribus ob honorem triumphi mittuntur, id vulgo dicitur aurum coronarium. Hæ antiquitus e lauro erant. poſt fieri ex auro cœpta.* Et non ſemper ex auro, ſed ad imitationem veterum ex foliis quibus interponebantur aurei lemniſci. Et ſic triumphi lauream concinnatam ſcribit eruditiſſimus & vetuſtiſſimus autor Tertulianus. *Triumphi*, inquit, *laurea foliis ſtruitur, hinc aureis Lemniſcis inauratur, ac multis unguentis delibuitur, an lacrymis conjugum ac matrum? fortaſſe quorundam & Chriſtianorum.* Sic hunc locum, qui in editis inſigniter depravatus, emendavit Salmaſius. Porro non tantum ob triumphum coronæ illæ offerebantur, ſed ob quamvis aliam pompam. Ut ex veterum lectione conſtabit.

Troja.] Ludus puerorum. Virgil. lib. 5. Æneid.

Trojaque nunc pueri Trojanum ducitur agmen.

Ubi Servius: *Ludus ipſe quem vulgo Pyrricham appellant, Troja vocatur:* Hanc omnium optime deſcribit Apulejus Mileſ. 10.

Trementina.] Meminit Livius lib. 6. ſect. 5

1. *Et locus in agro Laurente.*] Sic Antenor locum illum in quem cum multitudine venetum primum egreſſus eſt, Troam dixit. Vide Livium lib. 1. Initio.

Troſſuli.] Gloſſæ Iſidori: *Troſuli, equites, Troſulus, equeſter adoleſcens.* Gloſſæ veteres in Perſium: *Troſſulum oppidum fuit Hetruriæ, non longe a Volſcis Hoc equites Romani ſine peditibus expugnaverunt, Numa quodam duce, unde equites Troſſuli dicti ſunt* Idem Plin. lib. 33. cap. 2. qui etiam illud nomen Troſſulorum pro equitibus non diu poſt Gracchum manſiſſe auctor eſt. Jam enim multos pudebat eo nomine appellari propter ambiguitatem vocis *Troſſulus* quæ tunc delicatum & mollem ſignificabat. A Græco vocabulo τρυφερὸς, *delicatus, mollis.* Ut optime Salmaſius. Et hanc vocem uſurpavit Seneca Epiſt. 87. *Idem faciam quod troſſuli iſti & juvenes.* Ubi Troſſuli, non *Equites*, ſed delicati, luxu diffluentes. Item alibi: unde Nonius *troſſules* dictos ait quaſi *toroſulos* quo reſpexit Gloſſographus: Truſulus ὁ ἐν μυελῷ παχύς. *Homo pinguis, habitior.* Varro ſexqui Ulyſſe: *Nunc emunt troſſuli nardo nitido vulgo attico talento equum.* Inde *troſſula* trabea dicta apud veteres, Tria enim genera trabearum fuerunt. Regia, Quirinalis, Troſſula. *Regia*, tota de ſola purpura, quam Græci ὁλοπόρφυρον dicunt. Ea uti ſolis regibus licebat, vel adoleſcentibus de ſtirpe regia. *Quirinalis* concinnior, præliis apta. Hac, cum bellum ſuſciperetur, duces ſive conſules amicti Jani fores aperiebant. Virg. 7. Æneid.

Ipſe Quirinali trabea, cinctuque Gabino,

Inſignis reſerat ſtridentia limina conſul.

Troſſula, cocco purpuraque pertexta erat, quam etiam auguralem vocabant Græci ἱερατικὴν. Cui idcirco coccum adhibebatur, quod ruſſati antea præliaban-

Truo avis onocrotalus. Cæcilius irridens magnitudinem naſi: Pro di immortales, unde prorepſit truo.

Tryga antiqui vinum appellabant. [1] unde trygetus adhuc dicitur.

FESTUS. Tubicines etiam ii appellantur, qui ſacerdotes, viri ſpecioſi, publice ſacra faciunt tubarum luſtrandarum gratia.

PAULUS. Tubiluſtria dies appellabant, in quibus agna tubas luſtrabant.

FESTUS. *Tubiluſtria* quibus diebus adſcriptum in *faſtis eſt cum in a*trio ſutorio agna tubæ *luſtrantur, ab e*is tubos appellant, quod genus *luſtrationis ex* Arcadia Pallanteo trans*vectum eſſe dicunt*.

Tuditantes, tudentes *negotium, tun*dentes ſignificare ait Cincius, *id eſt agentis. En*ius libro ſecundo. Hæc inter ſe totum *vi tudit*antes. & Lucretius item lib. ij. Nec *tuditantia* rem ceſſant extrinſecus ullam.

PAULUS. Tuditantes ſignificat negotium tundentes, id eſt agentes. Lucretius: Nec tuditantia rem ceſſant extrinſecus ullam.

Tudites mallei a tundendo dicti, inde & cuidam cognomen Tuditano fuit, quod caput malleo ſimile habuerit.

FESTUS. *Tudites* malleos appellant antiqui a tunden*do. Quamv*is alii cruribus tudites inde Atejus *Philologus* exiſtimat Tuditano cognomen *inditum, quod* caput malleoli ſimile habuerit.

NOTÆ.

tur propter vulnera & aſperſiones ſanguinis, unde tuſſati vocabantur. Ea non alia eſt a ſago Punico.

Truo.] Gloſſ. *Truo*, ſive *Truvo* ὀνοκρόταλος. Male in edit *Tribue tinnero*. Hieronymus ad Pſalmum 101 Onocrotalum, Pelecanum vocat. Sed vide Plin. lib. 10. cap. 47. *Truo* fortaſſe a τρύω, *tundo, tero*. Quod roſtro arbores tundat.

Tryga.] Τρύγα a recto τρὺξ. Quod Heſych expoñit ὁ νέος οἶνος. Item γλεῦκος ἀδιήθητον. Vinum recens & vinum nondum percolatum. Sed & quodlibet aliud vinum Græci τρύγα dixere. Ut eſt apud Scholiaſten Theocriti & Pollucem.

1. *Unde trygetus.*] Τρυγητὸς. Quod proprie vindemia, neque unquam vinum τρυγητὸν dictum me legiſſe memini.

Tubicines.] Qui tubas luſtrant. Vide infra *Viri ſpecioſi* abeſt a Schedis, recte

Tibuluſtria quibus diebus] Varro lib. 5. de L. L. *Tubi luſtrum appellatur quod eo die in Atrio Sutorio ſacrorum tubæ luſtrantur*. Et bis in anno Romæ Tibiluſtrum fiebat, ſemel 10. Kal. April. & Minervæ ſacrum. Ovid. 3 Faſt

Summa dies e quinque tubas luſtrare canoras

Admonet & forti ſacrificare Deæ.

Iterum 10. Kal. Junias, Vulcano. Ovid. lib. 5.

Proxima Vulcani lux eſt: Tibuluſtria dicunt,

Luſtrantur puræ, quas facit ille, tubæ.

Tuditantes.] A *tudes*, tuditis, malleus, eſt *tudito*, id eſt proprie malleo tundo, impello. Et per metaphoram negotium tundo, ago ut in illo Ennii:

—— *Hæc inter ſe tota vi tuditantes.*

(Sic enim legendum docuit Scaliger.) *Tuditantes*, id eſt, *agentes* quo ſenſu etiam nos dicimus *battre, rebattre*. Sed aliter in illo Lucretii.

Nec tuditantia rem ceſſant extrinſecus ullam

Corpora conficere.

Gloſſ. Tuditatores, χαλκοτύποι. Aliud eſt *Tudicula*, τορύνη. Inde Tudiculare. Varro Marcip. *Haccine nobis, tibique tudiculaſſe?* Hoc eſt movere. Nam τορύνη eſt κινητήριον τῆς χύτρας, trua

Tudites.] Vide tuditantes. Hæc: *Quamvis alii cruribus*. Sic emendabat Fulvius Urſinus: *Quamvis alii a tudibus*. Quaſi primo *tudes, tudis*. Ut *ſudes ſudis*, poſtea *tudes, tuditis* dictum ſit.

Digitized by Google

Tuor, video, tueor, defendo. Paulus.

Tuor video; tueor, defendo *in uſu olim fuit*, ſed jam promiſcue utuntur *& ponitur tue*or pro video, & contueor, *pro defendo*. Festus.

*Tugu*ria a tecto appellantur *domicilia ruſticorum* ſordida. Afranius in *Virgine: Sordidum* tugurium eſt turpe. *Cæcilius in Hypo*bolimæo. Habitab*at in tugurio, ſine* operculo. Quo nomine *Valerius explana*tione XI.. ait etiam . . . . *ſigni*ficari.

Tullianum quod dicitur, pars quædam carceris, Ser. Tullium Regem ædificaſſe ajunt.

Tullios alii dixerunt eſſe ſilanos, alii rivos, alii vehementes projectiones ſanguinis arcuatim fluentis, quales ſunt Tiburi in Aniene. Ennius in Ajace: [1] Ajax, miſſo ſanguine tepido tullii efflantes volant.

Tumultarii milites dicuntur lecti ob ſubitum ti*morem unde* etiam tumultum dici ait Verrius, quia *non aliunde* is oriatur, quam ab Italicis, & Gallicis h*ominib. qui imminent* Italiæ. itaque nullum *tumultum præter*quam Gallicum, aut domeſti*cum nominabant*.

Tumulum Stilo Ælius ſic definit: tumulus eſt *cumulus aren*æ editus ſecun-

NOTÆ.

Tuor.] Lego in fine tranſpoſitione voculæ: *tueor pro video contueor & pro defendo*. Neque enim ait contueor eſſe defendo. Quod falſum eſt, ſed tueor eſſe video, contueor, & defendo. Tuor pro video *Teſca tuor* ſupra in *Teſca*, & *tuorem* dicebant *viſum*.

Tuguria.] Tugurium *a tecto*, niſi potius legendum a *tego* nam *tugurium* quaſi *tegurium*. Iſidor. lib. 15. cap. 12. *Tugurium caſula eſt quam faciunt ſibi cuſtodes vinearum, ad tegimen ſui quaſi tegurium*. Verba Afranii. *Sordidum tugurium & turpe*. Infra defectum ſic ſupplebat Marcilius. *Quo nomine Valerius in explanatione 12. ait etiam tectum in lege 12. tabularum ſignificari*. Et putabat ibi de tugurio legem egiſſe ubi de *pariete communi*.

Tullianum.] Varro lib. 4. de L. L. *Carcer a coercendo, quod exire prohibentur. In hoc pars quæ ſub terra Tullianum, ideo quod additum a Tullio rege*. De eo vide Saluſt. & Marlianum.

Tullios.] Tulli a tullo pro tollo quod aquam ſurſum tollant Voſſ. *Silani* ſunt aquarum tubi ſive fiſtulæ.

1. *Ajax miſſo*] Ennii verba ſic ſuis numeris reſtituit Voſſ.

——————— *Sanguine*
Emiſſo tepido tullii efflantes volant.

Illud *Ajax* natum ex præcedenti voce *Ajace*. Et verba ſunt nuntii de Ajace poſtquam ſibi manus intulit & ex illo Sophoclis, cujus fabulam convertit Ennius, ut optime Scaliger:

——— Ἐκ γὰρ ϑερμαὶ
Σύριγγες ἄνω φυσῶσι μέλαν
Μένος.

Adhuc enim callidi Tullii ſurſum efflant atrum ſanguinem.

Gloſſæ Papiæ, *Tullii, aquarum projectus.*

Tumultuarii.] Iiſdem fere verbis Cicero Philip. 8. *Quid eſt enim tumultus niſi perturbatio tanta, ut major timor oriatur, unde etiam nomen ductum eſt tumultus. Itaque majores noſtri tumultum Italicum quod erat domeſticus, tumultum Gallicum quod erat Italiæ finitimus, præterea nullum tumultum nominabant.* Ubi tumultus etymon a timore deducunt. Cum potius a *tumore* duci debuerit, tumor enim pro tumultu apud Ciceronem alicubi. Sed præterea falſum eſt veteres nullum alium tumultum nominaſſe, quam Italicum & Gallicum, nam de quovis alio bello tumultum dixiſſe certum eſt.

Tumulum.] Lege infra, *in altum elevata*, vel, *elevatus*. Nempe *cumulus*.

Digitized by Google

dum mare fluctibus in *altum el*evatas. unde ſimiliter & manu fact*us*, *& na*turalis proprie dici poteſt.

Turbellas dixiſſe antiquos, quas nunc turbas appellamus, teſtis eſt Plautus in Pſeudolo: quales, & quantas ſoleam turbellas dare.

PAULUS. Turbellas apud Plautum turbas ſignificat.

FESTUS. Turmam equitum dictam eſſe ait Curiatius, quaſi terimam; quod terdeni equites ex tribus tribubus Titienſium, Ramnium, Lucerum, fiebant. itaque primi ſingularum decuriarum decuriones dicti, qui ex eo in ſingulis turmis ſunt etiam nunc terni.

Turrhenos Etruſcos appellari ſolitos ait Verrius, a Turrheno duce Lydorum, a cujus gentis præcipua crudelitate etiam tyrannos dictos.

PAULUS. Tuſci a Tuſco rege filio Herculis ſunt dicti, vel a ſacrificando ſtudioſe, ex Græco θυοσκεῖν; velut Tuſculum dictum, quod aditum difficilem habet, id eſt δύσκολον.

FESTUS. *Tuſcoi* quidam dictos ajunt a Tuſco *rege Hercu*lis filio. alii quod unice ſtudioſi ita *ſacrificiorum*, ex Græco velut θυοσκεῖν. *Vnde Tuſculum* ab eadem cauſa ſacrificiorum, ¹ *vel quod aditum d*ifficilem habeat, id eſt δύσκολον.

NOTÆ.

Gloſſ. *Tumuli*, βουνοὶ, λόφοι, τύμβοι, σωροὶ γῆς. *Colles, aggeres, tumbi, aggeſtus terræ.*

Turbellas.] Male V. C. *Turbela* A *turba*, *turbella*. Ut a *populus*, *popellus*. *Vmbra*, *umbella*, &c.

Turmam equitum.] Varro lib. 4. de L. L. *Turma terma eſt. E in V abiit. Quod terdeni equites ex tribus tribubus, Tatienſium Ramnium & Lucerum, fiebant. Itaque primi ſingularum decuriarum, Decuriones dicti. Qui ab eo in ſingulis turmis ſunt etiam nunc terni.*

Turrhenos Etruſcos.] Vide *Sardi*. Vellejus Paterculus lib. 1. *Per hæc tempora Lydus & Tyrrhenus fratres cum regnarent in Lydia, ſterilitate frugum compulſi ſortiti ſunt uter cum parte multitudinis patria decederet. Sors Tyrrhenum contigit, pervectus in Italiam & loco & incolis & mari nobile ac perpetuum nomen a ſe dedit.* Aliter paulo Tacit. Annal. 5. Vide Strab. Herod. Servium. Verum totum hoc fictum eſſe nimis veriſimile eſt, præſertim cum apud omnes fere ſcriptores pro *Tyrrheni* & *Tirrhenia* Τυρσηνοὶ & Τυρσηνία ſit exaratum. Ita dicti ſcilicet a τύρσεις, *turres*, *muri* Quod *Tyrheni* primi muros extruendi artem invenerint. Eos Pelaſgici generis fuiſſe Lemnumque & Imbrum Ægei maris inſulas inhabitaſſe teſtantur multi veteres. Ab his igitur Pelaſgis dicta eſt Tyrrhenia ea pars Italiæ quam occuparunt relictis ſuis ſedibus. Vide Hellanicum Leſbium apud Dionyſ. Halicarn. Vide Dionyſ. Perieg. Marcianum Heracleot. Et alios. Poſtea autem Etruſci cum Pelaſgis admiſti *Tyrrheni* etiam dicti ſunt.

1. *A cujus gente præcipua crud*] Falſum. Tyrannus enim a Græco τύραννος qui primo regem & principem notavit, & poſtea in malam partem ſumptus eſt. Vide quæ apud Horatium noſtrum Gallicum notavimus Od. 35. lib. 1.

Tuſcos.] Lege: *Alii quod unice ſtudioſi ſint ſacrificiorum.* Priorem ſententiam quod *Tuſci* a *Tuſco* ſive *Tuſculo* Herculis filio, ſecutus Strabo & alii. Poſteriorem, nempe quod a ſacrificandi ritu, inter alios Plinius lib. 3. cap 5. *Vmbros inde exegere antiquitus Pelaſgi. hos Lydi, a quorum rege Tyrrheni, mox a ſacrificio, ritu lingua Græcorum ſunt cognominati.* Et Servius: *Tuſci a ſacrificandi frequentia dicti ſunt*, ἀπὸ τοῦ θύειν. Nam θύω eſt ſacrifico. Et Euſtathium nihil moror qui ad Dionyſium perieget notavit Tuſcos *Truſcos* etiam dictos.

Tuſcum

Tuſcum vicum *cæteri quidam omnes ſcrip*tores dictum ajunt ab *eo, quod Porſena rege* deſcendente ab obſi*dione remanſerint* Romæ, locoque his dato, *ibi habitaverint* veientes fratres Coeles, & Vibenna, *unde poſt ejecti quod* Tarquinium Romam ſecum max*ime reducere cupie*rint. M. Varro quod ex Coel*io in eum locum deducti* ſint.

Tuſcus vicus Romæ eſt dictus, quod ibi habitaverunt Tuſci, qui recedente ab obſidione Porſena remanſerunt. PAULUS.

Tutulum dicebant Flaminicarum capitis ornamentum vitta purpurea innexa crinibus, & in altitudinem extructum. Ennius: Fictores, Argeos, & tutulatos.

Tutulum vocari aiunt Flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinibus, & extructum in altitudinem. quidam pileum lanatum forma etali figuratum, quo Flamines, ac Pontifices utuntur, eodem nomine vocari. Ennius, Libaque, fictores, Argaeos & tutulatos. FESTUS.

Tutum frequenter dicitur maxime: Varro in Europa: Tutum ſub ſede fuiſſent.

TYRIA maria in proverbium deductum eſt; quod Tyro oriundi Pœni

NOTÆ.

1.*Vel quod aditum*] Ineptum & Stoico dignum quod an Tuſculum dictum quod habeat aditum difficilem id eſt, δύσοδον, neque enim δύσοδος unquam hoc ſenſu potuit uſurpari.

Tuſcum] Vide Livium lib. 2. ſect. 14. Locus M. Varronis quem Feſtus intelligit eſt lib. 4. de L. L. *In Suburana regionis parte princeps eſt Cœlius mons a Cœlio Vibenne Tuſco, duce nobili, qui cum ſua manu dicitur Romulo veniſſe auxilio contra Sabinum regem. Hi poſt Cœlii obitum, quod nimis munita loca tenerent* (Cœlium montem ſcilicet) *neque ſine ſuſpicione eſſent, deducti dicuntur in planum. Ab eis dictus vicus Tuſcus.*

Tutulus.] Proprie tutulus locus urbis altiſſimus unde in muliere notat capillorum in conum congeſtum, *ſuggeſtum coma* vocat Papinius, *Turritam frontem* Juvenalis In flaminibus autem ſummum faſtigium pilei lanati, hoc eſt, flamei. Varro lib. 6 de L. L. dum exponit illud Ennii e Saturnio carmine: *Libaque fictores argeos & tutulatos. Tutulati*, inquit, *dicti qui in ſacris capitibus*, (leg. *apicibus* Scal.) *habere ſolent, ut Metam. Id Tutulus appellatur ab eo quod matres familias crines convolutos ad verticem capitis, quos habent uti velatos, dicunt tutulos ſive ab eo quod tuendi cauſſa capilli fiebant: ſive ab eo quod altiſſimum in urbe quod eſt, ea res tutiſſima, tutulus vocatur.* Quem locum Varronis, quia turpi mendo deformatus eſt, tentavit olim Scaliger pro *uti velatos* reſcribens, *elatos*. Infeliciter ſane, nam certum eſt ſcripſiſſe Varronem, *quos habent rete velatos.* Rete enim inter mundum muliebrem, proprie vitta crinium. Idem Varr. lib. 4. Et *quod capillum contineret dictum, a rete reticulum*, reſtitutionem hanc firmant verba ipſa Feſti cum verbis Varronis collata. Ait Feſtus tutulum eſſe crines innexos vitta purpurea & in altitudinem extructos, ubi ſane nullum alium quam Varronem ipſum interpretatur qui ſcripſerat crines convolutos ad verticem capitis, rete velatos, tutulos dictos. Rurſus quod dixerat Varro *habere ſolent ut Metam*, Dixit Feſtus *forma metali.* Sic enim legendum pro *forma e tali* monuit Fulvius Urſinus. Hoc eſt, *in formam metæ.* Nam in Schedis erat *formam e tali.*

Tutum.] Opinor pro *tute*. Varronis Europæ ſolus Feſtus meminit.

Tyria maria.] De Pœnis quod maris potentes eſſent, notum eſt. Inde *Tyria maria* proverbio de re valde *periculoſa dictum.* Vide Eraſm. Verſus Afranii non

adeo potentes maris fuerunt, ut omnibus mortalibus navigatio eſſet periculoſa. Afranius in Epiſtula : Hunc ſerrium autem maria Tyria conciet.

Tribunitia rogatione lex curiata fertur, quo Hanni*bal anno in conſpectu* Romæ cum eſſet, nec ex præſidi*is diſcedere liceret*, Q Fabius Maximus Verruc*oſus id eſt T R. P L. &* Marcellus Cos facere in*ſtituerunt, ut nota*vit Ælius in XII. ſig*nificationum verborum*.

N O T Æ.

vacat mendo. Lipſius Epiſtolicar. Quæſt. Ep 20 Legebat : *hunc ferreum Tyria maria conciet.* Id eſt hunc hominem aſperum & rangi periculoſum ot Maria Tyria. Sed hæc manifeſto contra mentem Feſti. Lego:

Hic ſervus maria Tyria conciet.

Id eſt hic ſervus ſibi excitat maria Tyria, rem valde periculoſam aggreditur, ſuo ſibi jumento malum quærit Forſan & ſic melius : *Hic Syrius maria Tyria conciet.* Ut proverbium ſit de eo qui congreditur cum potentiori. Nam Syri olim imbelles audiebant.

Tribunitia.] Lex Curiata erat potiſſimum de imperio militari iis magiſtratibus mandando, qui ſuperioribus, centuriatis ſcilicet, comitiis creati fuerant. Neque enim conſuli, ſi curiatam legem non haberet, attingere rem militarem licebat. Ut ait Cicer. 2. Rull. eam legem ferebant conſules. Cicer. ibid. *conſulibus curiatam legem ferentibus*, &c. At bello ſecundo Punico cum Hannibal portæ Capenæ appropinquaſſet, ideoque non liceret magiſtratibus ex præſidiis diſcedere, Conſules, quia ipſi metu Hannibalis imminentis, urbem venire & populum rogare non poterant, id egerunt per Tribunos plebis, atque ita Tribunicia rogatione curiata lex lata. Nunc omnia plana. Verum Q Fabium Maximum Verrucoſum Cunctatorem dictum & M. Marcellum conſules fuiſſe invenio an. V. C. 539. At Annibal ad urbem acceſſit an. 541. Coſſ. Q. Fulvio Flacco, Appio Claudio Pulcro. Vel ut quidam, anno 542 Coſſ. Cn. Fulvio Centumalo, P. Sulpicio Galba. Igitur vel in tempora peccavit Feſtus, vel alios annales ſecutus eſt.

Digitized by Google

SEX· POMPEI FESTI

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

LIBRI XX.

LIBER XIX. ET XX.

V.

VACERRAM dicunt ſtipitem, ad quem equos ſoleant religare. alii dicunt maledictum hoc nomine ſignificari magnæ acerbitatis, ut ſit vecors, & veſanus. PAULUS.

Vacerram Verrius, & alii complures vocari dicunt ſtipitem, ad quem equos ſolebant religare. Atejus vero Philologus maledictum hoc nomine ſignificari magnæ acerbitatis, ut ſit vecors, & veſanus, teſte [1] Livio, qui dicat : vecorde, & malefica vecordia. FESTUS.

Vadem, ſponſorem ſignificat datum in re capitali. PAULUS.

Vagorem pro vagitu Ennius poſuit.

Vagorem pro vagitu Ennius libro ſextodecimo: Qui clamor oppugnantis FESTUS.

NOTÆ.

Vacerram.] *Varus* proprie dicitur baculus diſtortus & informis, & inde propter diſtortionem *vacerra*, ſtipes. ſed per metaphoram *vacerra* homo ſtupidus & inſanus dicitur eadem ratione qua & idem *ſtipes* vocatur. Inde Auguſtus pro cetito *vacerroſum* aſſidue poſuit. Sueton. cap 87. Et in Gloſſ. *vacerra* μωρόπληξ. Nam μωρόπληξ proprie vecors, veſanus, mente captus, attonitus.

1. *Livio.*] Livio Andronico. Hujus verba ſic optime correxit Scaliger *Vecors & malefice vacerra.* Sunt enim ex Odyſſea veteri. Ex illo Μέντορ ἀμαρτοεπὲς, φρένας ἠλέ. Nam ἀμαρτοεπὲς *malefice* : φρένας ἠλεὲ, *vecors, vacerra.*

Vadem.] *Vas*, ſponſor erat ſiſtendi aliquem judicio ſive publico, ſive privato. Et proprie erat in re capitali, ut in re nummaria *præs* Auſon.

Quis ſubit in pœnam capitali judicio? vas.

Quid ſi lis fuerit nummaria, quis dabitur? præs

Vagorem.) Nonius : *Vagor dictum pro vagitus. Lucretius lib.* 11.

GGgg ij

vagore volanti. Lucretius libro ſecundo : Et ſuperantur, item miſcetur funere vagor.

Vagulatio in lege duodecim tabularum ſignificat quæſtionem cum convicio. Cui teſtimonium defuerit is tertiis diebus ob portum obvagulatum ito.

Valgos Opilius Aurelius, aliique complures aiunt dici, qui diverſas ſuras habeant. Plautus in milite glorioſo, qui talos vitioſos habeat : [1] Majorem partem videas valgis talis. & (in Sitelitergo.) Sit ea mihi inſignitos pueros pariat poſtea, Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut paetum, aut brocchum (filium.) e contrario vari dicuntur incurva crura habentes.

Paulus. Valgos Aurelius intelligi voluit, qui diverſas ſuras habent. ſicut e contrario vari dicuntur incurva crura habentes.

Festus. Valleſcit, perierit, a vallo militari, quod fit circa caſtra, quod qui eo

Notæ.

Et ſuperantur item: miſcetur funere vagor.

Locus Eonii lib. 16. annal.

Qui clamor oppugnantis vagore volanti.

Ubi Ligurum vagor deſcribitur qui Æmilium oppugnantes, & ab eo nec opinantes impetiti, ſublato clamore in caſtra compulſi ſunt.

Vagulatio.) Ut a *pipio*, *pipilo*, ſic a *vagio*. *vagilo*, ſeu *vagulo*, vel *vagulor*. *obvagulor*. *Obvagulari* autem in 12. eſt vagitu & clamore, cum teſtes deſint, ſua repoſcere. *Cui teſtimonium defuerit* hoc eſt qui certo teſtimonio confirmare non poterit aliquem ſua involaſſe, is poſtquam uno & altero die ſua ſibi reſtitui fruſtra perierit, tertio die ob portum, id eſt ad domum adverſarii ſui veniat, ibique obvaguletur. i. e. cum clamore & convicio ſua repetat. Plautus dicit *pipulo differre ante ædes*. Aulul act. 3. ſc. 2.

Ita me bene amet Laverna, te jam, niſi reddi

Mihi vaſa jubes, pipulo hic differam te ante ædes.

Valgus.] Quæ hic de loco ſuo trajecta, ſic ex virorum doctorum emeodatione conjungenda. *Valgos Opilius Aurelius aliique complures aiunt dici qui diverſas ſuras habeant ac talos vitioſos Plaut in milite glor. &c.* Valgus, Græce βλαισὸς, cui crura ita extrorſum incurvantur ut Lunæ cornua referant, quo ſit ut genua plus juſto conjunctiora habeant, unde & iidem *compernes* dicuntur. Opponitur *varus* ῥαιβὸς, cui crura introrſum flexa. De his Pollux ῥαιβοὺς οἷς ἐγκεκύλωται εἰς τὸ ἐντὸς τὰ σκέλη. βλαισοὺς οἷς ἀπὸ τῶν γονάτων εἰς τὸ ἔξω ἀπέστραπται. Id eſt, *varos vocant quibus inflexa introrſum crura. Valgos, quibus a genibus extrorſum intorta ſunt.*

1. *Majorem partem.* [Hic locus ex mil. glor. act. 2. ſc. 1.

Itaque hic meretrices labiis dum ductant eum

Majorem partem videas valgis ſaviis.

Valgis ſaviis id eſt, labris extrorfum inflexis, ut fit cum aliquem deridemus. Nam *ſavia*, pro labris dixit Plaor. quomodo & Virgil. *Oſcula: dulces circum oſcula nati.*

2. *In ſito litergo.*] Legendum *in Scythe Liturgo. Scytha Liturgus* Plauti Comœdiæ nomen eſt. Id eſt *Scytha ſtipator* Scythæ enim apud Græcos eundem ordinem tenuere, quem apud nos Germani in ſtipandis regum & principum corporibus. Ideoque λειτουργοὶ dicti. Verſus Plauti —*ſin ea mihi*, &c. mirum non monuiſſe interpretes eoſdem eſſe qui leguntur in mil. glor. act. 3. ſc. 1.

Tum ne uxor mihi inſignitos pueros pariat poſtea

Aut varum, aut valgum, aut compernem,

Aut paetum aut broncum filium.

Valleſcit.] Optime Doctiſſ. Salma-

Digitized by Google

ejiciuntur, pro perditis habentur.

Valvoli, folliculi fabæ. PAULUS.

Valvoli folliculi fabæ appellati ſunt, quaſi vallivoli, quia vallo facti excutiantur. FESTUS.

Vapula Papiria, in proverbio antiquis fuit. de quo Sinnius Capito ſic refert, tum dici ſolitum eſſe, cum vellent minantibus ſignificare ſe eos neglegere, & non curare, fretos jure libertatis. [1] Plautus in Feneratrice: Heus tu, in barbaria quod dixiſſe dicitur liberta ſuæ patronæ, ideo dico, liberta ſalve, vapula Papiria. In barbaria eſt, in Italia. Ælius hoc loco vapula poſitum eſſe ait pro dole. Varro pro peri, teſte [2] Terentio in Phormione: Non tu . . . . & Plauto in Curculione: Reddin, an non mulierem prius, quam te huic meæ machaeræ objicio, maſtigia? vapula ergo te vehementer jubeo ne me territes.

Vaſtum pro magnum. ponitur tamen & pro inani. Attius: Jam hanc

NOTÆ.

ſius legendum docuit *vallosit*, & errare Feſtum qui a vallo caſtrorum deducit: A *vannus* factum *valius* ut a *cinnus*, *cillus*: *vinnus*, *villus*, &c. A *vallus* factum *vallare*, hinc vallefacere, ejicere. Varro Prometheo lib. 2. *Retrimenta cibi qua exierant per poſticum, vallofecerunt.* Et evallare Titinius in Prilla: *Qua ego hodie extorrem hanc domo faciam pilatricem pallsa evallavit, o putere.* Quem locum, quia corruptiſſimus eſt, ſic legere non dubito. *Quando ego hodie extorrem hanc domo faciam. pilatricem pallsi, evallare pulcre.*

Valvoli.] Lege: *appellati ſunt quaſi vallivoli, quia vallo facti excutiantur.* Valvoli leguminum, præcipue fabarum folliculi ſic dicti quod vallo, id eſt, fuſte facti volitent. margini adſcriptum fuit *fuſtibus* ad intepretationem ſcilicet vocis *vallo* quæ fuſtem notat a *varo* detorta. Sed optime Salmaſ. *Quia vallefacti excutiantur*, id eſt, *evannati*, vel *evallati.*

Vapula Papiria] Ancilla olim ab hera ſua Papiria manumiſſa, continuo eam cœpit contemnere, jureque libertatis freta ſe libertam ſalutavit, heramque juſſit abire Morboniam. *Vapula Papiria.* Sic horat dixit *Iubeo plorare. iubeas miſerum eſſe.* Et Græci dicunt οἰμώζειν: κλαίειν μακρὰ σε κελεύω. Callimac. Epig. οἰμώζειν εἴπας πολλὰ, &c. Vapulo autem eſt ab ἀπαλοάω, *contundo, flagris cædo.* potius quam ab ἀπόλλυμι *pereo*, ut quibuſdam viſum eſt. Et ſi recte quidem Varro *vapula* interpretatur *peri.* Nam & Plautus dixit Curcul. ſc. ult. *Ego te vehementer perire cupio, ne me noſcias.* Sed *vapula*, *peri*, *dole*, *plora*, *miſer ſis*, unum & idem

1. *Plautus in feneratrice.*]Plauti verſus ex judicio Scaligeri ſic legendi.

Heus tu: in Barbaria quod dixiſſe dicitur
Liberta ſua patronę, id ego dico tibi.
Liberta ſalve, vapula Papiria.

2. *Non tu . .*) Terent. verſus ſunt hi.

Vapula. id tibi quidem jam fiet, niſi reſiſtis verbero.

Phorm. act. 5. ſc 6 in Schedis ſcriptum: *Non tu . . . reſipis verbero*

3. *Plauto in Curcul.*] Act. 4. ſc.

— — — — — reddin an non virginem,
Priusquam te huic mea machara objicio, maſtigia?
Vapulare ego te vehementer jubeo ne me territes.

Vaſtum] Virg. 3. Æneid.

Terra procul vaſtis colitur mavortia campis.

Vaſtis, id eſt. *Magnis.* Et lib. 9.

Hac ego vaſta dabo.

urbem ferro vaſtam faciet Pelcus. [1] Pacuvius: Quales, ſcabres, quod inculta vaſtitudine? unde vaſtitas, & vaſtitudo.

PAULUS. Vaſtum pro magnum. ponitur tamen & pro inani. Attius: Hanc urbem ferro vaſtam faciet. unde vaſtitas, & vaſtitudo.

Vaticanus collis appellatus eſt, quod eo potitus ſit populus Romanus vatum reſponſo expulſis Etruſcis.

FESTUS. Ve victis, in proverbium veniſſe exiſtimatur, cum Roma capta a Senonibus Gallis aurum ex conventione, & pacto adpenderetur, ut recederent, quod iniquis ponderibus exigi a barbaris querente Ap. Claudio Brennus rex Gallorum ad pondera adjecit gladium, & dixit, Ve victis quem poſtea perſecutus Furius Camillus cum inſidiis circumventum conſideret, & quæreretur contra fœdus fieri, eadem voce remuneraſſe dicitur.

PAULUS. Ve vobis dicebatur ab antiquis, & ve nobis.

Vecors eſt turbati ac mali cordis.

FESTUS. Vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt furandi gratia. Cato: vecticulariam vitam vivere, repente largiter habere, repente nihil.

Vectigal, æs dicitur, quod ob tributum, & ſtipendium, & equeſtre, & ordinarium populo debetur.

NOTÆ.

Vaſta, id eſt, *inania*, *ſola*. Et Servius 1. Æneid. *Vaſte pro deſolato veteres ponebant, & etiam pro magno.* Sic Saluſt. Livius, &c.

1. *Pacuvius.*] Hujus verſus ita legi jubet Scalig.

Quæ deſiderio alumnum, pœnitudine
Squales, ſcabreſque. inculta vaſtitudine.

Ait illam deſiderio alumnûm pœnitudine & vaſtitudine ſqualere ac ſcrabrere, hoc eſt, ſqualidam & ſcabram eſſe. Apud Nonium, qui ter hunc locum adducit, legebatur.

Quæ deſiderio alumnum, pœnitudine,
Squale, ſcrabreque, inculta vaſtitudine.

Quæ vera lectio eſſe poteſt. Sic ſquales & ſcabies nomina conjunxit Varro Manio. *Ager derelinqueretur ac periret ſquale ſcabreque, illuvie & vaſtitudine*

Vaticanus collis.] Vel a vaticano Deo qui & *vatiganus*, quod vagitibus infantium præſideret.

Ve victis.] Livius lib. 5. ſect. 48. *Rei fœdiſſimæ per ſe, adjecta indignitas eſt. Pondera ab Gallis allata iniqua, & tribuno recuſante, additus ab inſolente Gallo ponderi Gladius: auditaque intoleranda Romanis vox, væ victis eſſe.*

Vecors.] Sine corde, particula ve minuit: Vide infra *vegrande*. Sed hæc ſunt ex Epitome Pauli & Feſti verba omiſſa quia ſic in Schedis. *Vecors eſt turbati & mali cordis. Pacuvius in ... bona qui veloci ſuperſtitione cum vecordi conjuge & Novius in ... conctus teſtimonium ex animo deturbat & vecordiam.*

Vecticularia vita] *Vecticularii* qui vecte Muros ſurandi gratia perſodiunt, Perfoſſores parietum vocat Plaut. Græce τοιχωρύχοι. Iidemque *vecticulariam facere* dicuntur, & eorum vita *vecticalaria*.

Vectigal æs, &c.] Vectigal proprie quod pro invectione vel evectione mercium debetur: ſed generaliter ſignificat omne ex quo Reſp. reditum habet, veluti vectigal portus, decumarum, viceſimæ, ſcripturæ, ſalinarum, metallorum, &c. Interdum etiam latius patet ac pro tributo ac ſtipendio ſumitur, ideo-

Vegrande ſignificari alii aiunt male grande ; ut vecors, veſanus, mali cordis, maleque ſanus. alii parvum, ſive minutum, ut cum dicimus, vegrande frumentum. & Plautus in Ciſtellaria : qui niſi iteres nimium is vegrandi gradu.

Vegrande ſignificat male grande. ut vecors, veſanus, mali cordis, male ſanus. alii parvum, ſive minutum intelligunt, ut vegrande frumentum. PAULUS.

Vehere, portare, vel trahere. FESTUS.

Veia apud Oſcos dicebatur plauſtrum. unde veiarii ſtipites in plauſtro, & vectura veitura. PAULUS.

Vel, conligatio quidem eſt disjunctiva, ſcilicet earum rerum, quæ natura disjunctæ ſunt, in quibus aut conjunctione rectius utimur, ut, Aut dies, aut nox. ſed earum, quæ non ſunt contrariæ, quæ eligatur, nihil intereſt, ut Ennius : vel tu Dictator, vel equorum, equitumque Magiſter Eſto, vel Conſul.

Velati appellabantur veſtiti, & inermes, qui exercitum ſequebantur, quique in mortuorum militum loco ſubſtituebantur. [1] ipſi ſunt & ferentarii qui fundis, ac lapidibus pugnabant, quæ tela feruntur, non tenentur. Cato eos ferentarios dixit, [2] qui tela, ac potiones militibus pugnantibus miniſtrabant.

NOTÆ.

que vectigal ſtipendiarium dicitur, & vectigales provinciæ agrive pro ſtipendiariis Cicer. III. in Ver. ſect. 6. *Inter Siciliam cæteraſque provincias, judices, in agrorum vectigalium ratione hoc intereſt, quod ceteris aut impoſitum vectigal eſt certum, quod ſtipendiarium dicitur, ut Hiſpanis, pleriſque Pœnorum, quaſi victoriæ præmium, ac pœna belli*, &c.

Vegrande.] *Male grande, alii. parvum.* ridiculum quaſi *male grande* aliud *ſit* quam *parvum*. In vegrande autem particula ve, nunc minuit ut in *vecors . veſanus, vegrandis gradus, vegrande frumentum. Vejovis.* Ovid. 3. Faſt.

Nunc vocor ad nomen : vegrandia farra coloni
Quæ male creverunt, veſcaque parva vocant
Vis ea ſi verbi eſt cur non ego vejovis ædem
Ædem non magni ſuſpicer eſſe jovis.

Nunc auget ut *vegrandis ſtilus*, *vegrandi ſubere* Vide infra in *veſculo* & *veſcus*

1. *Plaut. in Ciſtellaria.*] Imo in Ciſtellaria Et: *qui niſi ſic biteris, nimium is vegrandi gradu.* biteris, eas. A *beto* vel *bite*, unde *combito, perbito, rebito, imbito.* Janus Gulielmus legebat: *Quin is ſi itura es*, &c.

Veia.] Lege : *Vela apud oſcos dicebatur plauſtrum, unde velarii ſtipites in plauſtro, & vectura velatura. vela a veho* ut *tela a texo*. A vela, *velatura*. Apud Varronem *velaturam facere*, id eſt, facere vecturam.

Vel conligatio.] Lege : *Vel conligatio quidem eſt disjunctiva, non ſcilicet earum rerum.* &c.

Velati.] Ergo a *velare, velites* dicti hoc eſt *velati* quod veſtiti tantum & ſine armis exercitum ſequerentur. Supra tamen in *advelitatio* legitur : *Velites dicuntur expediti milites, quaſi volites, id eſt, volantes.* Sed hæc nobis ſuſpecta ſunt, & videntur Paulo potius tribuenda. Locum adi.

1 *Ipſi ſunt & ferentarii.*] Et adſcriptivi & accenſi. Vide *aſcriptius*, & *ferentarii*.

2. *Qui tela ac potiones militibus miniſtrabant*] Ferentarii, miniſtratores. Nam accenſi iidem qui ferentarii, &c.

Digitized by Google

Velitatio dicta eſt ultro, citroque probrorum objectio, ab exemplo velitaris pugnæ. Plautus: Neſcio quid velitati eſtis inter vos.

FESTUS. Venditiones olim dicebantur Cenſorum locationes, quod velut fructus publicorum locorum venibant.

Venerari verbum compoſitum ex venia, & orando.

PAULUS. Ventabant dicebant antiqui. unde præpoſitione adjecta fit adventabant.

FESTUS. Ventabant antiqui dicebant ſine præpoſitione, pro adventabant.

PAULUS. Ver ſacrum vovendi mos fuit Italis. magnis enim periculis adducti vovebant, quæcunque proximo vere nata eſſent apud ſe animalia, immolaturos. Sed cum crudele videretur pueros, ac puellas innocentes interficere, perductos in adultam ætatem velabant, atque ita extra fines ſuos exig. bant.

Verberitare idem Cato frequentative ab eo, quod eſt verbero, dixit.

FESTUS. Veredis antiqui dixerunt, quod veherent rhedas, id eſt ducerent.

Vergiliæ dictæ, quia earum ortu ver finitur, & æſtas incipit.

PAULUS. Vergiliæ dictæ, quod earum ortu ver finem facit.

Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu, quaſi a vermibus ſcindatur. hic dolor Græce στρόφος dicitur.

Vernæ appellantur ex ancillis civium Romanorum vere nati, quod tempus anni maxime naturale feturæ eſt.

FESTUS. Vernæ, qui in villis vere nati, quod tempus, duce natura, feturæ eſt: &

NOTÆ.

Venditiones olim dicebantur] *Vendere* pro *locare*, ſicut *emere* & *redimere* pro *conducere* veteres dicebant. Cicero 3. in Verr. *Ubi illa conſuetudo, in bonis, (prædibus prædiiſque) vendundis, omnium conſulum, cenſorum, quæſtorum ut optima conditione ſit is cuja res ſit, cujum periculum.* Ubi *in bonis vendundis* hoc eſt *in bonis locandis.*

Venerari] Imo potius a *venere*. ut proprie *venerari* ſit Veneri ſacrificare, Venerem adorare. Et inde ad alios traductum.

Ventabant.] Hæc ſunt Pauli. Feſti verba ſic in Schedis: *Ventabant dixiſſe antiquos veriſimile eſt cum & præpoſitione adjecta . . . . . . adventabant.* Deeſt *dicatur* vel *adhuc dicamus* vel quid ſimile.

Ver ſacrum] ἔθος ἱερὸν Strab. Sic dicebatur quidquid intra Calendas Martias & pridie Calendas Majas natum, Deo vovebatur. Neque vero primi hunc morem Itali tenuere. Nam tale quid in literis ſacris a veteribus factitatum fuiſſe legimus. Vide ſupra in *Mamertini* Vide Liv lib. 22. & 34. & Dionyſ. lib. 1.

Veredis.] Quaſi *veheredis* quod veherent redas. Et hoc Etymon confirmat quod olim curſus publicus erat vehicularis. Sueton. Auguſt. 49. Salmaſio vero aliud placet, nempe a Græco βέρεδος aut βέρος, βέρεδος, quod fugitivum, fugacem ſignificat, fieri *veredus*. Sed nimis ambitioſe. *Veredus* primo dictus equus cum curriculo, deinde, cum ſcilicet equis ſingulis ad curſum publicum uti cœperint, equi, *veredi* dicti. Martial. lib 12. Ep. 14.

Parcius utaris moneo rapiente veredo.

Vergiliæ] Quod extremo vere oriantur. Alii *virgiliæ* quod in modum virgulæ porrigantur. Nam & eodem modo a figura βότρυς a Græcis appellantur. Quod racematim poſitæ ſint.

Vermina] Lucret. lib. 5. *Vermina ſæva* eadem & tormina. Vermina autem & vermen a vertendo, ut Græcis στρόφος a στρέφω verto. Inde *verminare* & *verminari* pro tormina pati Pomponius hernea Pappi:

Decumus menſis eſt, cum factum eſt, ita ſit, ita ſemper ſolet.

Decumo menſe demum turgens verminatur, parturit.

Vernæ.] Primis temporibus, ut opti-

tunc

Digitized by Google

tunc tem divinam inſtituerit Marti Numa Pompilius, pacis, concordiæve obtinendæ gratia inter Sabinos, Romanoſque, ut vernæ vincerent. Romanos enim vernas appellabant, id eſt, ibidem natos. quos vincere perniciosum arbitrium Sabinis, qui conjuncti erant cum populo Romano.

Vernifera menſalia auguria. Paulus.

Verſuram facere, mutuam pecuniam ſumere, ex eo dictum eſt, quod initio, qui mutuabantur ab aliis, non ut domum ferrent, ſed ut aliis ſolverent, velut verterent creditorem.

Verſuti dicuntur, quorum mentes crebro ad malitiam vertuntur.

Verticulas cum dixit Lucilius, articulos intelligi voluit.

Veruncent, vertant. Pacuvius: [1] Dii monuerint meliora, atque amentiam averuncaſſent tuam, id eſt avertiſſent.

Veruta pila dicuntur, quod veluti veruta habent præfixa.

NOTÆ.

me notat Feſtus vernæ dicebantur ipſi Romani quaſi eodem loco nati. Quare in Sacris Tiburtibus quorum carmen affert Servius, Curio Junonem ſic precabatur: *Iuno Curitis tuo curru clypeo que tuere meos curia vernulas.* Nempe pro Romanis curialibus ſuis preces concipiebat. Sed poſtea de ſervis domi natis verna dici cœptum eſt. Quæ ſequuntur mihi ſuſpecta ſunt neque enim umquam legas Numam Marti rem ſacram inſtituiſſe ut Romani Sabinos vincerent. Hoc ſentient qui hiſtoriam Romanam norunt. Ultima etiam illa. *Quos vincere perniciosum arb ſ &c* Non eſſe Feſti fortunas meas omnes paratus ſum ponere & paciſci. Mera balbuties. Lege modo.

Vernifera menſalia auguria.] Male qui *Meſſala auguria*. Menſalia auguria multi generis habes apud Plinium lib. 28. cap. 2

Verſuram facere.] Cum quis ut alii ſolvat, ab alio mutuatur. Cicero etiam dixit *verſuram facere* pro æs alienum contrahere. Et Donat in Phormionem. *Verſuram*, inquit, *facere dicitur qui æs alienum ex ære alieno ſolvit. Dicitur etiam verſuram facere, cum minore fœnore acceptam quis pecuniam majore occupat*

Verſuti.] Cicero 3. de Nat Deor. *Verſutos eos appello, quorum celeriter mens verſatur. Callidos autem, quorum, tanquam manus opere, ſic animus uſu concaluit.*

Verticulas] Schedæ aliter: *Verticulas cum ait Lucilius ita appellavit vertebras.* Lucilii verſum intelligis e. 4. Annal.

Harsi verticulis adfixum in poſteriore.
Parte, atque articulis ut nobis talu' genuſque.

Turneb lib. 28. cap. 9. Scribit Lucilium *verticulas* vocare ſpondylos ſpinæ. Etſi & articuli etiam recte *verticula* dici poſſint *Verticula* a vertendo quod in iis ſe vertant membra..

Veruncent] Lege, Verruncent ut in MSS. Veruncο quidam ab εἴργω *prohibeo.* Varro cum Feſto a vertendo. Apud Accium.

Te, ſancte, venerans precibus, invicte invoco
Portenta ut populo patria verruncent bene.

Id eſt, *vertant bene*. A *verrunco* eſt *averrunco* quod & *aurunco*, *averto*: *averruncus* qui & *auruncus* Deus, ἀποτρόπαιος, qui mala avertit.

1. *Di monuerint meliora.*] Pacuvii verſus ſic ex Varrone lib. 6. de LL. & Nonio.

Dii monerint meliora atque amentiam averruncaſſint tuam

Monerint pro *monuerint* Nonius etiam priorem partem ſic adducit in moneris: *Di monerint meliora*, aitque eſſe ex Chryſe Pacuvii. Idem in *averruncare* eundem Lucilio tribuit e libro Annal 26.

Dii monerint meliora atque amentiam averruncaſſint tuam.

Quare e Pacuvio ſumpſerit Lucilius. Nam Pacuvio eum adſcribit etiam Varro.

Veruta pila.] Hæc ſunt Pauli. Verba

Digitized by Google

Veſcor, paſcor.

Veſculi, male curati, & graciles homines. ve enim ſyllabam rei parvæ præponebant, unde Veiovem, parvum Jovem. & vegrandem fabam, minutam dicebant.

Veſcus, faſtidioſus; ve enim pro puſillo utebantur. Lucretius veſcum dixit edacem, cum ait: Nec mare quæ impendent veſco ſale ſaxa pereſa.

Veſpæ, & veſpiliones dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non a minutis illis volucribus, ſed quia veſpertino tempore eos efferunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt. [1] hi etiam veſpilones vocantur. (Martialis: Qui fuerat medicus, nunc eſt Veſpilo Diaulus.)

Veſperna apud Plautum cena intelligitur.

Veſperugo, veſper ſtella. Plautus: Nec veſperugo, nec vergiliæ occidunt.

Veſpices fruteta denſa dicta a ſimilitudine veſtis.

Veſticeps puer, qui jam veſtitus eſt pubertate: e contra inveſtis, qui

NOTÆ.

Feſti ſic Schedæ: *Veruta pila dicuntur, quod veluti verua habent præfixa: Ennius lib. 10. . . . . . curſus quingentos ſæpe veruti.* Veru ſabellum vocat Virg. VII. Æneid.

Et tenui pugnant mucrone veruque ſabello.

Veſculi.] Diminutivum a *veſcus*. Gracilis ex ſuccus macilentus. Vide in *vegrande* lib. 5. cap. 12.

Veſcus.] Gloſſ. Veſcus, ὀλιγόσιτος, ὀλιγοδεής. Gellius lib. 16. cap. 5. *Ve particula ſicuti quædam alia, tum intentionem ſignificat, tum minutionem & veſcum autem quod ex ve particula, & eſca copulatum eſt, utriuſque diverſæ ſignificationis vim capit. Aliter enim Lucretius veſcum ſalem dixit, ex edendi intentione: aliter Lucilius appellat cum edendi faſtidio.* Feſtus & Gellius hunc Lucilii verſum reſpiciunt quem ex Annal. 16. laudat Non.

Quam faſtidioſum ac veſcum cum claſtidio vivere.

Veſpa & veſpiliones.] Gloſſæ Iſidori, *veſpillones, foſſarii qui mortuos ſepeliunt, bajuli.* Veſpa, veſpilio, a *veſpere*. Mnaſeas ſcripſit in Cecrope libro, *Apollinem poſteaquam a Iove vinctus atque interfectus eſt a Veſpillonibus ad ſepulturam elatum eſſe.*

1. *Hi.*] Hæc finalia unde ſunt in fronte promptum gerunt. A barbaro muſilatore ſcilicet, vel ab alio quovis huc aſſuta, ut volunt viri docti. Sed fruſtra. Nam delenda tantum *hi etiam veſpilones vocantur*. Nam cætera ſunt Feſti qui Martialem laudare potuit, ut & infra Cantum laudat qui Martiali contemporaneus fuit. Illa, *hi etiam veſpilones vocantur*, ab ſtudioſo aliquo ad vocem *Medicus*, quæ in verſu Martialis, adſcripta fuerant, ut innueret medicos veſpilones etiam dictos. Nihil certius, viris eruditis illud impoſuit quod Feſtum Martiale antiquiorem putarunt. Quod contra eſt. Martialis enim Feſtum multis annis anteceſſit.

Veſperna.] Deſideratur Plauti locus unde hoc Feſtus, vide *Cœna*. & *ſcenſas*.

Veſperugo.] Locus Plauti Amphit. act. 1. ſc. 1.

Nec jugula neque veſperugo, neque Virgiliæ occidunt.

Veſperugo, aliis *veſper*, & *veſperus*, ἕσπερος.

Veſpices.] Mihi ignota vox. conjiciebam *veprices fr. den. a ſimilitudine vepris.* Tamen nihil temere mutandum.

Veſticeps puer.] *Veſtis* dicitur pubes &

needum pubertate veſtitus eſt.

Veſtis generaliter dicitur, ut ſtragula, forenſis, muliebris. veſtimentum pars aliqua ut palliun, tunica, penula.

Veteratores callidi dicti a multa rerum gerendarum vetuſtate. Cannius: mulieri non aſtutæ facile veterator perſuaſit.

Veterinam beſtiam jumentum Cato appellavit a vehendo. Opilius veterinam dici putat, quaſi venterinam, vel uterinam, quod ad ventrem onus religatum gerat.

Veternoſus dicitur qui gravi premitur ſomno. Cato Veternoſum hydropicum intelligi voluit, cum ait: Veternoſus quam plurimum bibit, tam maxime ſitit.

Vexillum deminutivum eſt a velo.

Viatores appellabantur, qui magiſtratibus parebant. eo quod plerumque ex agris homines evocabantur a magiſtratibus, & frequens erat eorum ab agris ad urbem via.

Viatores appellantur, qui magiſtratibus apparent, eo quia initio omnium tribuum cum agri in propinquo erant urbis, atque aſſidue homines ruſticabantur, crebrior opera eorum erat in via, quam urbe; quod ex agris plerumque homines vocabantur a magiſtratibus, & frequens eorum erat ab agris ad urbem via. Festus.

Notæ.

barba Pro *pube* uſus Lucret. lib. 5

— — — *Et impubem molli pubeſcere veſte*

Pro *barba* Virgil. 8

Aurea Cæſaries ollis atque aurea veſtis

Inde *veſticeps* pubes, *inveſtis* impuber. Nonius: *inveſtes dicuntur impuberes, quibus propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat* Vide *pubes*

Veſtis.] Ait veſtem dici omne id quo quis veſtitur, veſtimentum partem aliquam veſtis, ut tunicam pallium, &c. Sed diſcrimen illud non obſervatur.

Veteratores.] Donat *Veterator eſt vetus in aſtutia. & qui in omni re callidus eſt.* Proprie de ſervis dicitur qui longo uſu, & longa ſervitute aſtuti & vafri facti ſunt.

1. *Cannius.*] Melius *Canius* qui poeta fuit Gaditanus ætate Domitiani

Veterina.] Gloſſ. *veterina*, κτήνη. *Veterinum*, *jumentum*, κτῆνος. Lucret. lib. 5.

Ne forte ex homine & veterino ſanguine equorum.

Veterinam quaſi *vehiterinum.* ſed prius dictum *veturium* quaſi vehiterium.

Veternoſus.] A Veterno, id eſt, lethargia, ſtupore, ſomno Virgil. 1. Georg.

Nec torpere gravi paſſus ſua regna veterno.

Veternus etiam morbus intercus, Hydropſ. Gloſſ. *Veternoſus*, φιλύπνος, ὑδρωπικός

Vexillum] Idem Priſcianus & Servius: ſed omnino *velum* eſt a *vexillum*. Ut *ala* ab *axilla*, dempta litera x. Cicero in oratore ad Brutum: *Quinetiam verba ſæpe contrahuntur, non uſus cauſſa, ſed aurium. Quomodo enim veſter axilla ala factus eſt niſi fuga literæ vaſtioris? quam literam etiam e maxillis, & taxillis, & vexillis & paxillo conſuetudo elegans Latini ſermonis evellit.*

Viatores] Qui e villis in Curiam magiſtratus arceſſebant Cicero in Catone Mai. *A villa in ſenatum arceſſebantur Curius & cæteri ſenes, ex quo qui eos arceſſebant viatores nominati ſunt.* Columella præfat. lib. 1. *Illis temporibus proceres civitatis in agris morabantur, & cum conſi-*

Paulus. Vibices plagæ verberum in corpore humano dictæ, quod vi fiunt.

Vibriſſæ pili in naribus hominum, dicti, quod his evulſis caput vibratur.

Vibriſſe eſt vocem in cantando criſpare. Titinius: Si erit tibi cantandum, facito, uſque exvibriſſes.

Festus. Vici appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas non habent, ut Marſi, aut Peligni. Sed ex vicis partim habent rempublicam, & jus dicitur; partim nihil eorum, & tamen ibi nundinæ aguntur negotii gerendi cauſa, & magiſtri vici, item magiſtri, *pauci quo* tannis fuerit. Altero cum id genus ædificii, quæ continentia ſunt, iis, oppidiſque, itineribus, regionibuſque diſtributa inter ſe diſtant, nominibuſque diſſimilibus diſcriminis cauſa ſunt diſpartita. Tertio cum id genus ædificiorum definitur, quæ in oppido prive in ſuo quiſque loco proprie ita ædificat, ut in eo ædificio pervium ſit, quo itinere habitatores ad ſuam quiſque habitationem habeat acceſſum, qui non dicuntur vicani, ſicut ii, qui aut in oppido vias, aut hi, qui in agris ſunt, vicarii appellantur.

Paulus. Vicinia, vicinorum converſatio.

Notæ.

lium publicum deſiderabatur, a villis arceſſebantur in ſenatum, ex quo qui eos evocabant. viatores nominati ſunt.

Vibices.] *Excitatum verberibus corpus.* Varr. lib. 6. de L. L. Inde *pragnantes plagas* vocat Plautus. Vibices a Græco *ἴβυκες*, id eſt, *σμῶδιγγες*. Heſych.

Vibriſſa.] Gloſſarium, *vibruſſa*, *τρίχες ῥινός*. A verbo *vibriſſare* dictæ *vibriſſa* quod ſpiritu, qui per nares meat, *vibrentur*, id eſt *criſpentur*.

Vibriſſe.] Lege *vibriſſare*. in MSS. eſt *vibriſſere*. A *vibro vibriſſo*. Ut a *peto petiſſo*. *Vibro* autem eſt *concutio, projicio*, & quia quæ projiciuntur motu tremulo criſpantur, inde *vibro* eſt *criſpo*. De Titinii verſu vide in *ſuccrotila*. Ubi quæ duobus locis diſtracta ſunt non male, ut puto, conjunximus.

Vici appellari incipiunt.] Lego: *Vici appellari incipiunt ex agris qui ibi villas habent, &c.* Nam vici ſunt plures villæ conjunctæ. Tria genera vicorum Feſtus ſtatuit, *villaticum*, *urbanum*, & *domeſticum*, atque agrorum vicos alios habere remp. & jus dici alios non item & habere tamen nundinas, ibique vici pagique magiſtros quotannis fieri. Deinde docet vicanos dici qui in oppidorum & agrorum vicis degunt, non vero eos qui in domeſticis, qui proprie vicini dicuntur. Hæc eſt Feſti ſententia, ſed quia ejus verba corrupta & mutila ſunt, integrum locum ponam ut eum ſchedæ repræſentant: *Et tamen ibi nundina aguntur negotii gerendi cauſſa & magiſtri vici, item magiſtri paci quotannis fiunt. Altero cum id genus ædificiorum definitur quæ continentia ſunt his oppidis quæ itineribus, regionibuſque diſtributa inter ſe diſtant nominibuſque diſſimilibus diſcriminis cauſſa ſunt diſpartita. Tertio cum id genus ædificiorum definitur quæ in oppido privo, id eſt in ſuo quiſque loco proprie ita ædificat, ut in eo ædificio pervium ſit quo itinere habitatores ad ſuam quiſque habitationem habeat acceſſum, qui non dicuntur vicani ſicut ii qui aut in op idis vicis, aut hi qui in agris ſunt, vicani appellantur.* In his *paci* antiqua ſcribendi conſuetudine pro *pagi* ut in columna Duillii MACISTRATOS, & LECIONES.

Vicinia.] Aliter Cornelius Fronto: *Vicinia vicorum conjunctio Vicinitas hominum converſatio eſt.* Et apud Terent. *Commigravit huc vicinia* Vicinia eſt locus ubi plures vicini habitant. Et *vicinitas* vicinorum propinquitas. idem: *Vir-*

Digitized by Google

Victimam Ælius Stilo ait eſſe vitulum ob ejus vigorem. alii autem quæ vincta adducatur ad altare : aut quæ ad hoſtis victos immoletur. Festus.

Viæ ſunt & publicæ per . . . . e omnibus licet. privatæ quibus vetitum uti . . . . . . præterreorum quorum ſunt privatæ . . . . vias muniunto. Dioniſam lapides ſunt, qua volet jumenta agito.

Viduertas calamitas dicta, quod viduet bonis.

Viere, alligare, unde vimina, & vaſa viminea. Paulus.

Vietus languidus, ſine vi, & naturalibus privatus viribus.

Notæ.

tus tua me vel vicinitas, &c.

Victimam Ælias ſtile ait eſſe vitulam.] Inde Gloſſarium *victimarias*, μοσχοθύτης, μοσχοτίφος. *Qui vitulam immolat, cadit.* Sed tertium etymon verum eſt, victima quæ ob hoſtes victos. (ſic enim legendum ut in Schedis.) Ovid.

Victima quæ cecidit dextra victrice, vocatur.

Vide *hoſtia* & *maxima hoſtia*. Pro vincta in Schedis eſt *victa*. Fortaſſe pro *vitta* inquit Urſinus. Nam boves auratis cornibus, vittis ornati & ſertis ad aram ducebantur. Præterea Serv. 1. Æn. ſcribit. *Soluta ſunt hoſtia nam piaculum eſt, in ſacrificio aliquid eſſe religatum.* Nihil tamen mutandum.

Via.] Deſideratur hoc caput in aliis editionibus in eo vero Feſtus agebat, ut ex reliquiis ejus apparet de viis publicis. & privatis & antiquam legem referebat de viis muniendis, iiſdemque lapide ſternendis, ut quæ ſtratæ lapidibus eſſent, per eas jumenta agere liceret. Extat inſcriptio in quodam denario Augusti. QUOD VIÆ MUNITÆ SUNT. Fulv. Urſin. Suppleo. *Viæ ſunt & publica per quas ire omnibus licet & privata quibus vetitum uti omnibus præter eorum quorum ſunt privata . . . . vias muniunto, donicum lapides eſunt, qua volet jumenta agito.* Publicæ viæ ſunt quas *regias* Græci dicunt, Romani Prætorias & conſulares. Privatæ ſunt agrariæ quæ dupliciter intelligi poſſunt. Sunt enim quædam agrariæ quibus uti omnibus licet, & quædam quæ ad dominorum utilitatem ducuntur, quibuſque aliis interdictum eſt, niſi id a Dominis concedatur. De his loquitur Feſtus verba legis ab illo relatæ fortaſſe ad 12. tabulas pertinent, & fortaſſe ad idem caput ubi ſcriptum : *Amſegetes viam muniunto, ſi via immunita eſcit, qua volet jumentum agito.* Illa enim *donicum lapides eſunt*, idem ſignificant quod iſta, *ſi via immunita eſcit.*

Viduertas.] A viduare, viduertas, ut ab uberare ubertas.

Viere.] Amplius in Schedis : *Viere alligare ſignificat at hic verſus demonſtrat. Ibant Malaci viere veneriam corollam. Unde vimina & vaſa viminea quod vinciuntur ligata.* Hunc verſum adfert etiam Varro lib. 4. *Viere vincire a quo eſt in aſoto* (ſotadico ut Scal.) *Ennii ibant malaci viere veneriam corollam.* Ubi Scaliger : *ibant malacam viere ven. cor.* Aitque eſſe ex ſotadico Græco qui citatur ab Hephæſtione :

Ποίης τέρεν ἄνθος μαλακὸν μάτευον.

Herba (ibant) *tenerum Florem & malacum quærere*, A viere autem eſt vimen quod ante Cannabi uſum viticibus & virgultis pro funibus utebantur. *Tzetzes.* πρώτην ἐκ λύγου σχοίνους ἐποίουν πρὸ εὑρέσεως τῆς κανάβεως *Primam e viticibus funes faciebant ante inventionem cannabi.* Inde Græcis λυγίζειν quod Latinis *viere.*

Vietus.] Proprie Marcidus a *vieo* ut dicebant pro *vio* ita ut de virgultis dicatur quæ marcida fiunt & flaccida poſtquam vientur ut funium uſum præſtent. Quare optime in Gloſſis. *Vietum* μεμαραμμένον, *Marcidum.* Inde homines mol-

Digitized by Google

Viget dictum a vi agendo, ſed non in agendis hoſtilibus rebus; verum iis, quæ concitato animo ad bonum tendunt.

Festus. Viget dictum videtur a vi agendo, ſed non in agendis, hoſtilibus rebus, verum his quæ celerrimo, concitatoque animo ad bonam tendunt frugem.

Viginti quinque pœnæ ſignificat viginti quinque aſſes.

Viminalis porta & collis appellabantur, quod ibi viminum ſilva fuiſſe videtur, ubi eſt & ara Jovi Viminio conſecrata.

Paulus. Viminalis porta, & collis appellabantur, quod ibi viminum fuiſſe ſilva videtur.

Vinalia diem feſtum habebant, quo die vinum novum Jovi libabant.

Vinciam dicebant continentem.

Festus. Vindex ab eo quod vindicat, quominus is, qui prenſus eſt, ab aliquo teneatur.

Vindiciæ appellantur res eæ, de quibus controverſia eſt, quod potius dici-

Notæ.

les flaccidique *vieti* dicti Terent. Eunuch. 4. ſc. 4.

Hic eſt vetus, vietus, veternoſus ſenex.

Ubi Donatus: *Vietus mollis flaccidusque, & flexibilis corpore, unde & vimina & vimenta & vites & vietores dicuntur & viere religare dicitur. Quia vietis virgis magis religare poſſumus quidlibet. Lucretius Aranea dixit vietam veſtem, hoc eſt putri mollitia praditam* Sed in originatione fallitur Donatus. Nam a *vie* eſt vimen, vimentum vitis, & a *vieo*, vietus vietores.

Viget.] Gloſſ. Vigee θάλλω, ἀκμάζω. Ut de iis dicatur qui vi & robore præditi ſunt. Quare Feſtus a vi & ago deducit quod *vi agunt*, & quoniam *vi agere* poterat depravari & in malam partem accipi, adjecit *agere* ſeu *vi agere* non dici de iis qui per vim omnia perpetrant & hoſtiliter agunt, ſed de iis qui celerrimo & concitato animo ad egregia feruntur.

Viginti quinque.] Schedæ: *Viginti quinque pœna in 12 ſignificat viginti quinque aſſes.* Hanc legem 12. tabularum refert Gellius lib. 20. cap. 1. *Si injuriam alteri faxit, viginti quinque æris pœna ſunto.* Ubi delendum τὸ *æris* ex autoritate Feſti Et viginti quinque eſſe viginti quinque aſſes idem Gell ibid *Sed enim ipſum vide, quod in injurias factas quinque & viginti aſſibus ſanxerunt.*

Viminalis porta] Aliter Paulo Varro lib 4. de L. L. *Collis viminalis a Iove viminee quod ibi ara ſunt ejus, aut quod ibi vimineta fuerunt.* Sed a vimineto potius. Juvenal. Sat. 3.

Eſquilias dictumque petunt a vimine collem.

Et inde nomen Jovi vimineo, quod ibi ejus aræ.

Vinalia.] Vide poſt *Reſcii.* Et *Ruſtica vinalia.*

Vinciam.] Legitur in MSS. *viciam* & infra *continentiam* pro *continentem.* Nam *vicia* eſt *continentia* Niſi velit Feſtus inde viciam etiam virginem vel mulierem continentem dictam. Sed ſic etiam non incommode *vinciam* retineas a *vincire* nempe quæ ſit vincto pectore, ut fere olim virgines. Nam ſocci eſt quod ait Turnebus alicubi *vinciam* dictam continentem, quia quæ vinctæ ſunt, tenuioris & gracilioris ſunt abdominis, quam incontinentes quibus propendet aqualiculus

Vindex dictus.] Qui vindicat, aſſerit, unde & aſſertor dictus.

Vindicia] Lege ex Turnebo & Fulvio Urſino, *vindicia appellantur res ea de quibus controverſia eſt. Aut potius dicuntur vindicia inter eos qui contendunt.* Vindicare eſt manum aſſerere, injicere ad aliquid e poteſtate alterius extrahendum,

tur jus, quia ſit inter eos, qui contendunt M. Cato. in ea, quam ſcripſit L. Furio: De aqua . . . Prætores ſecundum populum vindicias dicunt . . . & Lucilius: [1] Nemo hic vindicias, neque ſacra, neque numen vereretur. De quo verbo Cincius ſic ait: [2] Vindiciæ olim dicebantur illæ, quæ ex fundo ſumptæ in jus adlatæ erant. [3] At Ser. Sulpicius . . . jam ſingulariter formato vindiciam eſſe ait . . qua de re controverſia eſt. ab eo quod vindicatur . . . . . & in duodecim: Si vindiciam falſam tulit . . . . ſi velit is, . . arbitros tres dato. eorum arbitrio . . . fructus duplione damnum decidito.

Vineæ, ut Verrius præcipit, quod vini feraces ſint. etiam militares quædam machinationes a ſimilitudine appellantur.

Vinulus dicitur molliter ſe gerens, & minime quid viriliter faciens (Plautus: Oratione vincula, ac venuſtula.) Pautus.

Viritanus ager dicitur, qui viritim populo diſtribuitur.

Viritim dicitur dari, quod datur per ſingulos viros. Cato: præda, quæ

N o t æ.

vel ſimulata vi adhibita & conſertis cum adverſario manibos, in jure quidpiam ſuum eſſe dicere. Unde *vindiciæ* res omnes quæ cui pertineant & vindicentur in jure agitur. Vindiciæ etiam dictæ res quælibet de quibus aliter contendunt inter ſe. Unde Gloſſarium: *Vindicia*, τὰ ἐν ἀμφισβητήσει πράγματα. res quę in controverſia ſunt. Vindiciæ etiam dicitur poſſeſſio rei controverſæ uſque ad dijudicatam litem. In illo Catonis: *Pretores ſecundum pop. vind. dic.* Id eſt *populo vindicias dant*. Rei controverſæ poſſeſſionem populo decernunt.

Nemo hinc vindicias] Scaliger.

Nemo hinc vindicias, numen, neque ſacra verétur.

Turneb.

Nemo hic vindicias neque ſacra aut numina retur.

Duza:

Nemo hic nec numen, nec vindicias neque ſacra verotur.

2. *Vindiciæ olim dicob.*] Urſin. & Turneb *Vindiciæ olim dicebantur glebæ quæ ex fundo, &c* Nam olim qui fundum aliquem ſuum eſſe dicebat, ex eo glebas aliquas in jus ferebat, ut de fundo litem moveret & vindicias peteret.

3. *At Ser Sulpi.* . . . *jam.*] Lege: *At Servius Sulpitius nomine etiam ſingulariter formato vindiciam ait eſſe eam, qua de re. &c.* Vindicia pro *vindiciæ* in 12. *Si vindiciam falſam tulit, rei ſive litis prætor arbitros tres dato, eorum arbitrio fructus duplione damnum decidito.* Sic enim legendum. Nam in Schedis erat: *Si vindiciam falſam tulit . . . ſi velit is . . . tor. arbitros, &c.* Vindiciam ferre eſt decreto rem obtinere, vindiciam dicebat judex, ferebat is qui rem obtinebat. Sed ſi vindiciam ille tulerat qui non debuerat, prætor tres arbitros dabat quorum arbitrio duplione damnum luebat.

Vineæ.] A vinum eſt *vineus*, unde *vinea*, ſubauditur *terra*. Nam vinea eſt ſolum vitibus conſitum. De vineis militaribus machinis Vide *ſub vitem*.

Vinulus.] Mollis, a vini diminutione, nam vinum quod generoſum non eſſet, *vinulum* & *villum* appellabant. Apud Plaut. Aſinar. act. 1. ſc. 3.

Oſculando, oratione vinula, venuſtula.

Ubi Nonius *vinnulum* exponit *illecebrum*. Verum Janus Duza vocem vinnulam interpretatur flexuoſam inſtar vinni hoc eſt cincinni. Ex Iſidoro lib. 1. Origin. cap. 19. *Vinnolata vox eſt levis & mollis atque flexibilis, & vinnolata dicta a vinno, hoc eſt. cincinno molliter flexo.*

Viritim.] Gloſſ. veritim, κατ᾽ ἄνδρα, καθ᾽ ἕνα ἕκαστον.

Digitized by Google

capta eſt, viritim diviſa.

Vitiligo in corpore hominis macula alba, quam Græci ἀλφὸν vocant, a quo nos album. ſive a virio dicta, etiam ſi non lædit: ſive a vitulo, propter ejus membranæ candorem, qua naſcitur involutus. Lucilius: Hæc odioſa mihi vitiligo eſt. non dolet inquit.

Vitulans, lætans gaudio, ut prato vitulus. Ennius: Habet is coronam vitulans victoria.

Vivatus, & vividus a vi magna dicuntur.

FESTUS. Vivatus, & vividus a poëtis dicuntur, a vi magna.

PAULUS. Viviſſimus, ſuperlativus a vivido.

Uls Cato pro ultra poſuit.

Umbræ vocabantur Neptunalibus caſæ frondeæ pro tabernaculis.

N o t æ.

Vitiligo] In MS. *vituligo*. Ita & Gloſſ. Quod favere videtur etymo a *vitulo*. Sed melius *vitiligo* a *vitio* de ea ſic Celſus extremo lib. 5. *Vitiligo quamvis per ſe nullum periculum affert, tamen fœda eſt, & malo corporis habitu fit.* Deinde tres ejus ſpecies eſſe ducit, *alphos*, *melas*, & *Leuce*. Sed locum adi.

Vitulans.) Varro lib. 6. *vitulantes a vitula* Similiter Græci a μόσχος, *vitulus* dixere μοσχιᾷν *vitulari*. Sed ſi a vitulus ſecunda ſyllaba corripi debet quæ manifeſto apud Ennium producitur, dicendum igitur a *vita*, quæ interdum lætitiam & lubentiam ſignat, eſſe diminutivum *vitula*. Unde *vitulari* & *vitulare* pro lubentiis diffluere. Nonius *vitulantes veteres gaudentes dixerunt, dictum a bona vita commodo, ſicuti qui nunc eſt, in ſumma lætitia vivere eum dicimus.* Nævius Lycurgo:

Vt in venatu vitulantes ex ſuis
Locis nos mittant pœnis decoratos feris.

Inde etiam hilaritatis dea *vitula* dicta cujus meminit Macrob. lib. 3. Sat. cap. 2.

Vivatus.] Vividum quidem agnoſcimus, ſed veremur ne Feſtus pro *viriatus*, vivatus legerit Lucil. lib. 26.

Vt populus Romanus victus vi & ſuperatus prœliis
Sæpe eſt multis: bello vero numquam, in quo ſunt omnia;
Contra flagitium neſcire vinci bello, a barbaro
Viriato Annibale.

Idem lib. 11.

In viriatum hunc in fauces invaſſe, animamque
Eliſſe illi.

At quod Nonius ait viriatum ſignificare magnarum virium hominem in verbis Varronis, fallitur. Verba Varronis in Meleagris: *Si non malit viraciam uxorem habere Atalantam.* Viracia eſt ἀνδραίτεγς, *virago* Sed & verſus Lucilianos conjunximus, & ſecundum ejuſdem poëtæ teſtimonium depravatiſſimum in Nonio legitur, *injuriatum* pro in viriatum. Nullo tamen contra veteres Grammaticos quicquam temere a me pronunciari. Nam quid ni *vivatus* ut & ſenſatus poſſit dici. Scal, non dubium quin *vivatus* ſit vera lectio. Lucret. lib 3.

Vt lacerato oculo circum ſi pupula manſit
Incolumis ſtat cernendi vivata poteſtas.

Sed *vivatus* & *vividus* a *vivo* non a *vi*. Ut Feſtus putat.

Vls.] Uls, ultis Pomponius in origine Juris: *Vltis Tiberim.* Ab *uls*, ſive *ultis ultra*, ut a *cis*, ſive *citis citra*. Vide *cis*.

Vmbra.] Tabernacula ſive tentoria ad excipiendos peregrinos qui ad ſpectandos ludos convenirent. Quæ ſimiliter Græcis σκιάδες dictæ. Athenæus lib. 4 & non ſolum in Neptunalibus ſed etiam aliis ſolennibus celebritatibus ut in ſolenni annæ perannæ: Ovid. 3. Faſt.

Sub jove pars durat, pauci tentoria ponunt,
Sunt quibus e ramis frondea facta caſa eſt.

Unciaria

Digitized by Google

Unciaria lex dici cœpta eſt, quam L. Sulla, & Q. Pompeius Rufus tulerunt. qua ſanctum eſt, ut debitores decimam partem . . . .

Ungulatos ungues magnos, atque aſperos Cato appellavit. PAULUS.

Ungulum Oſcorum lingua ſignificat anulum.

Ungulus Oſcorum lingua annulus ut . . . . . FESTUS.
ſiquidem monumenti nacta eſt, qui eorum requireret, eſt ungulus, quem ei detraxit e Lirio. Pacuvius in Iliona: Repugnanti ego porro hunc vi detraxi ungulum. & in Atalanta: Suſpenſum in lævo brachio oſtendo ungulum. PAULUS.

Unguſtus fuſtis uncus.

Voligram avem quæ ſe vellit, augures hanc eandem fecilitram appellant. FESTUS.

Vola, veſtigium medii pedis concavum ſed & palma manus vola dicitur.

Volones dicti ſunt milites qui poſt Cannenſem cladem uſque ad octo millia, cum eſſent ſervi, voluntarie ſe ad militiam obtulerunt.

Volturnalia Volturno deo ſua ſacra faciebant, cujus ſacerdotem Volturnalem vocabant. PAULUS.

Vopte pro vos ipſi Cato poſuit.

NOTÆ.

Pars ſibi pro rigidis calamos ſtatuere columnis.
Deſuper extentas impoſuere togas.

Quæ facta ſunt e frondibus *Trichila* vocabantur a veteribus, ut alibi notavimus & amplius ad Cæſarem dicemus apud quem in omnibus MS. quotquot extant, extant autem plurimi, tum etiam in veteribus editionibus *trichila*, non *triclinia*, legitur. Quam inepta lectio ſit vulgata oſtendemus in iis quæ ad ipſum Cæſarem, quem diligentime cum veteri codice contulimus, annotamus. Quia video quibuſdam doctis viris commentitiam lectionem placuiſſe. Primus enim Beroaldus cenſuit *Thericlea* pro *trichila* legendum eſſe. Poſtea extiterunt ineptiores illo hac quidem in re, qui *triclinia* ſubſtituerunt. Sed de his ſuo loco. Scal.

Unciaria lex.] Putabam infra: *ut debitores, ducenſimam partem creditoribus ſolverent* vel quid ſimile. Sed nihil audeo, cum hujus legis nemo præter Feſtum meminerit.

Ungulatos.] Lego cum Voſſio: *Ungulatos, qui haberent ungues magnos,* &c.

Ungulus] Plin. lib. 33. cap. 1. *Miror Tarquinii ejus ſtatuam ſine annulo eſſe. Quamquam & de nomine ipſo ambigi video: Græci a digitis appellavere, apud nos priſci ungulum vocabant, poſtea & Græci & noſtri ſymbolum.* Putat Voſſ. non oſcum ſed Latinum, ab *uncus*, *unculus*, poſtea *ungulus*. Sic infra *unguſtus* pro *uncuſtus* fuſtis uncus. Quæ ſequuntur uſque ad *Pacuvius*, cujus autoris ſint incertum eſt. Schedæ pro e *lirio* habent *ebrio*. Lego: . . . . . *Si quid monumenti nacta eſt qui verum requireret. eſt ungulus quem ei detraxit ebrio.*

Unguſtus.] *Uncuſtus* poſtea *unguſtus*.

Voligram avem.] Quæ ſe vellendo malum auſpicium faciebat. Eas intellexit Statius:

— — — ſimul ora recurvo
Ungue ſecant rabida planctumque imitantibus alis
Exagitant Zephiros & plumea pectora cædunt.

Eandem fecilitram.] Forte: *Fulicitram* a *fulica*

Vola.] Gloſſ. vola, θέναρ. θέναρ autem Heſychio & τὸ κοῖλον τῆς χειρὸς καὶ τοῦ ποδὸς, concavitas manus & pedis.

Volones.] Macrob. lib. 1. Sat. cap. 2. *Bello Punico cum deeſſent qui ſcriberentur, ſervi pro dominis pugnaturos ſe polliciti, in civitatem recepti ſunt, & volones, quia ſponte hoc voluerunt, appellati.* Vide Livium lib. 24.

Volturnalia.] 6. Kalendas Septembres.

Vopte.] Vide *ſuopte*.

Urbanas tribus appellabant, in qua urbs erat diſpartita a Ser. Tullio rege, id eſt Suburrana, Palatina, Eſquilina, Collina.

Festus. Uruat, Ennius in Andromeda ſignificat circundat, ab eo ſulco, qui fit in urbe condenda uruo aratri, quæ ſit forma ſimillima vincini curvatione buris, & dentis, cui præfigitur vomer. ait autem: circum ſeſe uruat ad pedeſterra occ, . . . caput.

Paulus. Uxorium pependiſſe dicitur, qui, quod uxorem non habuerit, aes populo dedit.

NOTÆ.

Urbanas.] Varr. lib. 4. *Ab hoc quoque quatuor partes urbis tribus dictę : ab locu Suburana, Eſquilina, Collina, Palatina.*

Uruat.] *Uruum* vocabatur quidquid ita flexum erat ut rediret ſurſum verſus, & iude Romani aratri curvaturam *uruum* dixere. Feſtus curvationem buris & dentis cui vomer præfixus erat, totum id *uruum* appellatum dicit & figuram habuiſſe ſimillimam uncini. Quo nomine etiam vomerem comprehendit, ideo dixit *ſulcum in urbe condendu fieri urue aratri.* Ab *uruum* eſt *uruare* quod eſt in urbe coodenda urvo aratri circumdare. Nam qui urbem eraot condituri aratro locum circumſcribebant. Ut notum eſt. Deinde *uruare* ſimpliciter pro *circumdare.* Infra locus Ennii ita io Schedis: *Circum ſe ſe urvat, ad pedes u terra quadringentes caput.* Scriptum fuerat *aterra cc c c caput.* de ceto, cui expoſita Andromeda, ioquitur Ennius, quod quadringeotis pedibus a litore remotum circum ſe ſe caput urvat. Doctiſſ. Salmaſius legebat, *circum ſe ſe urvat, ad pedes fert occultans caput.* Quod ego ita ioterpretor, videt Aodromeda cetum circum ſe ſe urvare, at ipſa præ timore caput ad pedes demittit ut occultet, &c.

Uxorium.) Ut *viduuium* æs quod a viduis peodebatur. Gloſſ. *viduuium* πρόςτιμον χηρείας, id eſt *multa viduitatis* Sic apud Athenienſes multa indicta io eos qui uxorem oon duxerant, quæ ἀγαμίου δίκη. Apud Lacedæmonios, in eos qui vel ſero, vel male nupſerant, quæ ὀψιγαμίου καὶ κακογαμίου δίκη dicebatur. Vide Pollucem. Apud Romanos autem illud æs primi exegeruot M. Furius Camillus & M. Poſtumius Cenſores ano. v. CCCL.

FINIS.

ADDENDA.

PAg. 8. in voce *adlicit* adde in nota] pro *fruſtrantem* inducere : Fulvius Urſin. legebat *fruſtrari & inducere*.

P. 21. In voce *alucinatio* adde in nota poſt *loco.*] Veriſimilius tamen eſt quod docuit eruditiſſimus Salmaſius *alucinari* eſſe ab ἀλύσσειν alucinatio eſt χλύκη, χάσμημα, ut Heſych. exponit, id eſt *hiatus* quia frequentes oſcitationes oboriuntur eis qui ſimili tenentur langore & anxietate animi.

P. 22. In voce *ambegni*. Adde in nota poſt *conſtituantur.*] Fulgentii locum de ambegna ove corruptum puto, ſcribit Fulgentius : *Bebius Macer qui faſtalia dierum ſcripſit ait Iunoni eas, quæ geminas parerant oves, ſacrificare cum duobus agnis altrinſecus alligatis, quas oves ambegnas vocari, quaſi ex utraque parte agnos habentes.* Legendum & diſtinguendum *ait Iunoni eas, quæ geminos parerent, oves ſacrificari, &c.* Ovis enim immolabatur cum duobus agnis quos pepererat. Neque requirebatur ut ea duas oves pepeⅰiſſet.

Ibid. in voce *ambidens* adde in nota poſt *diceretur.*] Gellius tamen inveniſſe ſe dicit in commentariis quibuſdam ad jus Pontificium pertinentibus, bidentes *bimas hoſtias*, *bidennes* primo dictas littera *d* immiſſa quaſi biennes, tum longo uſu loquendi corruptam eſſe vocem, & ex bidennibus bidentes factam. ſed addit idem, Higinum Julium qui jus Pontificum non ignorabat, in quarto librorum quos de Virgilio fecit, bidentes appellari ſcripſiſſe hoſtias quæ per ætatem duos dentes altiores haberent, Higini verba ſunt, *quæ bidens eſt hoſtia oportet habeat dentes octo, ſed ex his duos ceteris altiores per quos appareat, ex minore ætate in majorem tranſcendiſſe.* Vide Gell. lib. 16. cap. 7.

P. 34. In voce *aquipenſer* adde in nota poſt *eſtourjon.*] Quamvis an aquipenſer ſit ſturio dubitari certe poſſit, cum *aquipenſer* ſit marinus tantum, ſturio vero & marinus & fluviatilis. Sed de hoc apud Horatium. aquipenſer autem ab acumine roſtri dictus. *Peſnum* enim antiqui dicebant acutum. Inde *aquipeſner* primo poſtea *aquipenſer* & *acipenſer*.

P. 40. In voce *atannuvium* adde in nota poſt *Scal.*] Attanulum ex Græco ἄττανον quod τήγανον ſignificat, inde ἀττανίτης panes & placentæ. Inde denominativum *attanulum*. Unde *attanuvium* factum eliquato lambda in iota, ut ex *ſimpulo, ſimpuvium: ambuvia* ex *ambula*, &c. Salm. in Solin.

P. 51. In voce *Beneventum* adde in nota poſt μαλόεντος.] Μαλοέντος a μαλόεις, quæ Æolica vox eſt ἀπὸ τῶν μάλων hoc eſt μήλων *ab avibus*. Apuliam enim ovibus & lana nobilem eſſe, quæ *Appula* dicebatur, ſatis notum eſt. Hinc μαλόεις urbs illa quam ibi condidit Diomedes, ὁ Μαλόεις, τοῦ μαλόεντος. Ætoli vero more ſuo ὁ μαλόεντος, τοῦ μαλοέντου. Nam ex genitivo caſu aliorum, ſuum nominandi faciebant, ut ὁ μάρτυρος, τοῦ μάρτυρου ὁ μάκαρος, τοῦ μακάρου. *Salm. in Solin.*

P. 53. In voce *boa*. Adde in nota poſt βοᾶν.] Salmaſius vero boam ſerpentem dictum putat a Græco δύης quod idem eſt ac δύπης. Æoles Bœotii dicebant βύπης, inde *boa*, ut φύπης *popa*. δύης & δύπης idem eſt quod κολυμβητής. Heſychius: δύπτης, κολυμβητής, δύπης. Dicebatur & δύης pro eodem, ſic ἐμβύδης & ἀμφισβύπη, idem, alterum genus ſerpentis. qui Græce ſciunt norunt me verum loqui. natricem eandem cum *boa* faciunt Glôſſæ: Natrix, boa, ἴχος ὕδος. Ita ſcribendum. Boa vero pro tumore, qui ex labore viæ in cruribus colligitur, aliam habet originem, ſed æque Græcam, δύη eſt κακοπάθεια, πόνος, ταλαιπωρία, Æolice βύη, Latine *boa*. Sic δερτόρ, βερτόρ, *verber*: δέλφυς, βέλφυς, *vulva*. κλάδα, κλάβα, *clava*. Idem & βύπτην dicebant qui aliis δύπτης.

P. 62. In voce *calicata* adde in nota poſt *illinendam*.] De tectorio opere. Tectorii enim operis proprium *linere* & *polire*, ut *albarii* dealbare. Illud fiebat arenata calce, vel marmorato; Iſtud calce nuda, id eſt, cui nulla arena admixta. Inde in veteri inſcriptione: *Eoſque parietes marginesque omnes, quæ ita non erunt calce harenata, lito politoque & calce nuda dealbato*.

P. 69. In voce *Caſnar* adde in nota poſt Nonium.] Veriſimile *Caſnares* ab Oſcis dictos qui Latinis *cani* a *canitudine*. Ratio eſt quod in vocibus ſuis eſci ut & Sabini fere ſemper, Sibilum addunt, ſive literam *ſ*, quam a Græcis Dorienſibus acceperunt. Iidem *caſcum* pro antiquo nimirum a Græco κακὸς, *debilis*. *Cacos*, *cacus*, *caſcus*. Sic *caſmenas* dixerunt pro *camenis*.

P. 70. In voce *catones* adde in nota poſt *cothonum, ni*.] Atqui *cothon* pro portu foſſitio vix Latinum videtur. Ita vocabatur parua inſula Carthaginis, quæ vicem portus præbebat & navalia habebat. Strab lib. 17. Factitia hæc inſula & Euripo circumdata, id eſt canali manufacto. Forte Κώθων dicta voce Græca quod rotunda eſſet inſtar poculi. Ex illo portu Carthaginenſi Cothone, alii, ut videtur, portus manu facti ſic dicebantur, ſi fides eſt Feſto. *Foſſas* etiam appellarunt Latini. Hodie quoque apud Nannetes, portus *foſſa* dicitur. Græcis χειρόχυτος. *Salmaſ.* in Solin.

P. 82. In voce *cloacare* adde in nota. Poſt *inquino*.] Pro *cloacare* vet: liber *cloeare* optime, eſt enim pro *cluare*, quod Servio eſt purgare, *cluere* dicit Plin, Quare ſupra corrigendum eſt *cloaca a cloeando dicta*. At *cloacare* eſt a *cloaca*, &c.

P. 82. In voce *clunas* adde in nota poſt *reſpexit*.] Sed omnino verum eſt quod docuit Salmaſ Simias cluras dictas, Græce κολούρας. Nam κόλουρος proprie qui cauda caret & mutilam habet caudam, ita Callimachus κόλουρα dixit *ecaudia* animalia. *Colura* igitur *clura* ut βάλανος glans & ſimilia.

P. 93 In voce *conquirere*, adde in nota poſt *coercere*.] Tamen vetus codex ex ſententia Scaligeri habet *coinquere coercere*. Sic τὸ *coercere* pro *coinquere* ſive deputare in precatione ſacrificii quod fieri ſolebat ad conlucandas arbores ſacras apud Catonem: *Si Deus, ſi Dea es, cujum illud ſacrum eſt, uti tibi jus ſiet porco piaculo facere, illius ſacri coercendi ergo.* Ubi coercere idem eſt quod *conlucare* ſupra dicit Feſtus, quod in ſa-

cra ſylva fieri non poterat niſi prius facto piaculo. Sic ſupra Feſtus *coinquire* interpretatus eſt *deputare*, ut ſexcentis locis apud Plin. & Columel, *deputari* vites & arbores dicuntur quarum ſuperflui reciduntur rami : Et Ovid. de Nuce.

Non mihi falx nimias Saturnia deputat umbras.

P. 87. In voce *comiſſatio* adde in nota. In veteribus libris *comiſatio* unico ſ reperitur conſtanti ſcriptura.

P. 105. In *cuniculum* adde in nota, poſt *cap*. 15.] Idem & alii multi; ſed tandem vere oſtendit eruditiſſimus Ægid. Menagius in peramœno illo de juris amœnitatibus libro cuniculum Græcum eſſe origine. Κυων, Κυνὸς, κυνικὸς, *cunicus, cuniculus*, id eſt *caniculus*, ab κύω, Κύω, Κύαν &c. *Cuniculus* enim inquit proprie & primario eſt fœtus animalis, tranſiit poſtea ad λαγιδεῖς γεωρύχους, *lepuſculos terram fodientes*. Ita cuniculos Strabo eleganter appellat, cumque cuniculorum ferax eſſet Hiſpania (unde cuniculoſam Celtiberiam dixit Catullus) τὸ *cuniculus* vocem eſſe Hiſpanam falſo creditum eſt, non igitur animal a ſubterraneis meatibus, ut ſcripſere Varro & Plinius, nomen accepit, ſed meatus ſubterranei ab animali dicti ſunt, ut recte Martialis.

Gaudet in effoſſis habitare cuniculus antris
Monſtravit tacitas hoſtibus ille vias.

P. 122. In voce dirigere adde in nota poſt *ſcindit*.] Inde *directarii* qui fores effringunt, quos cum latronibus jungit Baſil in Epiſt. ὅτι πᾶσαι λῃστῶν ἐγὼ διεκπεράσειν ἐπλήρωνται καὶ ἡ ὁδῦ. *quia viæ omnes latronibus & directariis plena erant.*

P. 129. in voce *Elucum* adde in nota poſt, *alucinatio*.] Sed omnine Elucus eſt ex Græco ἠλυγὴς Tardum & hebetem ſignificat proprie vel tarditatem ac ſtuporem. ἠλύγη ὄρη apud poëtam veterem καὶ ἐν σκότῳ κατέχουσα. Hinc ἠλυγὴς homo *Elucus*, ὁ ἐπεσχημένος, tarditate ac ſtupore obſeſſus, & oppreſſus. Sed & pro ipſo affectu ſumitur. Gellius definit Elucum, *tarditatem quamdam animi quæ alucidantibus plerumque evenire ſolet*, ab alia tamen origine eſt, quam *alucinor*. Salmaſ. in Solin.

P. 133. In voce *evelatum*, adde in nota poſt *video*.] Sed optime Salmaſ. in Solin. legendum docuit *evallatum, eventilatum, unde valli quibus, &c.* A *vannus* diminutive *vallus*, unde *evallare* pro *evannare*, foras ejicere. Fruſtra ſunt Grammatici qui a vallo caſtrorum deducunt. Inde *evallefacere*. Vide *vallefcit* & *valvoli*.

P. 134. in voce *Europam* in nota poſt, *in prora taurum fuiſſe depictum* adde] Inde fulciri poſſit ſententia eruditiſſimi Salmaſii qui legebat in verbis Feſti, *alii eam a prædonibus raptam, & nave qua Iovis tutelam, effigiem tauri habuerit*. Quaſi Feſtus ſeparet Jovis tutelam quæ in puppi, ab effigie tauri, quæ paraſemon erat in prora.

P. 146. In voce *faviſſa*. In nota poſt *jam ſupra* adde) de faviſſis Capitolii inſignis locus Varronis qui Servio Sulpitio roganti quid in Cenſoriis libris ſignificarent *faviſſæ Capitolinæ*, reſcripſit *in memoria ſibi eſſe quod Quintus Catulus curator reſtituendi Capitolii dixiſſet, voluiſſe ſe aream*

Digitized by Google

Capitolinam deprimere ut pluribus gradibus in ædem conſcenderetur, ſuggeſtuſque pro faſtigii magnitudine altior fieret, ſed facere id non quiſſe. quoniam fav ſſe impediſſent.

P. 153. In voce *fomites* in nota poſt *fomeo* adde: ſupra, cum addit Feſtus, *a Opilius aduſtas jam vites vocari exiſtimat fomites.* Nugæ ſunt de vitibus, ſcribendum ut in vetuſſimo libro legitur: *At Opilius aduſtas jam fomites vocari exiſtimat. Fomites alii vocari putant ſcintillas, quæ ex ferro candenti malleis excutiuntur.* Dixerat fomites aſſulas eſſe ex arboribus dum cæduntur excuſſas. Opilius non aſſulas quæ ex arboribus excuterentur inter cædendum, ſed jam aduſtas exiſtimabat vocari fomites. Servius ex libro commentatorium Clodii quarto: *Fomites aſſulæ ambuſtæ, ligna excavata, a fungis nomine excepto.* Hoc dicit quia *fungi* pro fomitibus in uſu erant & eſcas vocabant, unde apud recentiores Græciæ medicos, ἴσκαι hoc eſt *eſcæ* propriæ appellantur fungi arboribus innaſcentes, quod fomitum uſum præberent. Salmaſ. in Solin.

P. 163. In voce *Geniales.* Adde in nota: Petrus Chiacconus, hiſpanus, homo magni ingenii præclaræque eruditionis a quo multa in hoc libro emendata ſunt exiſtimabat *Genitales* legendum eſſe nam & in vett. Numiſmatibus eſt DIS. GENITALIBUS. Et Virgil. habet *genitales* illo verſu lib. 6. *Romulus in Cælo cum Dis genitalibus ævum Degit.* Item lib. 11. Georg *genitalia ſemina poſcunt* Fulv. Urſin.

P. 166. In voce *gnaus*. in nota poſt *viri docti* adde: ſed perperam in voce [illegible] Etymon rimatur Feſtus. Græcum eſt [illegible], quæ [illegible] & φῦμα ſignificat. Unde *gnævus* Latinum. Ut ὠὸν *ovum*. Salmaſ. in Solin.

P. 167. in voce *Graculi.* In nota poſt κρώζω adde. Sed verum etymon invenit, eruditiſſimus & elegantiſſimus Ægidius Menagius amicus noſter, qui ſcribit ἀπὸ τοῦ κόρακος diminutiva forma *coracus, coraculus, craculus, graculus*, graculus enim ex corvorum genere. *Graculus* contractum *graulus* unde Italicum *grola*, Gallicum *grole*. Quare corniculam dixit Horatius in epiſtolis.

Ne ſi forte ſuas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula riſum
Furtivis nudata coloribus.

Plura vide apud illum in *amœnitatibus Iuris civilis.*

P. 182. in voce *ignis veſtæ.* In nota poſt dicitur adde: Tabula eſt πυρεῖον vel ἐσχάριον, lignum quadratum felicis materiæ, quod ad excudendum ignem veſtales terebra ferrea perforabant. Sed quod addit Feſtus *quouſque exceptum ignem cribo æneo virgo in ædem ferret* id Salmaſio ſuſpectum eſt, nec enim cribrum, inquit, ad hanc rem aptum. Nec cribrum ex ære, ἐκ τῶν χαλκῶν vocat Plutarchus in Numa, licet paulo aliter narret ignis veſtalis extincti reſuſcitandi morem. Scribe, inquit, *in cavo æneo* aut in *cavo æno.* Certe in veteri lib. Scriptum eſt *cribo.*

P. 190. in voce *indigetes* in nota poſt *in diis agant*, adde: ſed omnino *indigetes* ſunt χθόνιοι. ἐγχώριοι. ab *indu* & *ago*, *indiges.* ut ab *indu* & *geno indigena* αὐθιγενὴς qui ibi genitus eſt. Dii indigetes ſunt *Dii Topici.*

Aliud etymon etiam cogitavit eruditiſſ. Salmaſius. *Dicare*, inquit eſt ἱερῶσαι unde *indicare* idem quod *dicare* ut *coquere*, *incoquere*: *ſepire*, *inſepire*. & ſimilia ſexcenta. ab *indico* quod eſt ἱερῶ, verbum *indices*, *indicetis*, ὁ ἀφιερωθεὶς, inter Deos ſcilicet conſecratus, qui poſtea dictus eſt *indiges*. Veteres certe *indices* dixerunt, non *indiges*. Nam & *Cabino* dicebant pro *Gabino* ut *lece pro lege*. &c. Hinc *indigitare* diminutium pro *indicitare* ab *indico*, quod eſt invocare & imprecari. Nam & ſupra in verbis Feſti pro *indigitanto* in optimo libro ſcriptum *indiganto*. ab *indigitare* dicta *indigitamenta*, ἱερατικὰ βιβλία, libri qui dedicationum ritus continebant, & Deorum Dearumque nomina atque hominum in Deos receptorum. Sane Grammatici veteres in eo conſentiunt indigetes dici qui ex hominibus Dii erant facti. Arnob. *Indigetes dicitis atque Divos*. *Indicetes* igitur ſive *indigetes* proprie fuere homines conſecrati & dicati.

P. 198. in voce *Irpini* in nota poſt locum Strabonis adde: ſed e Græcia mutuati ſunt vocem irpum ſamnites. ἅρπος enim vox antiqua Græca quæ lupum ſignificabat a rapacitate nam ἁρπῶ *rapio* inde & ἅρπη miluus avis rapax Latinis *Hirpus* ut ἅρπαξ, *hirpex*, ita & Samnites vocarunt. Salm. in Solin.

P. 230. in voce *manius agrum Nemorenſem*, in nota poſt locum Ovidii, adde: Inde ſatis liquet Latinos Aricinæ dianæ Templum vocaſſe *nemus* & ipſam *Dianam Nemorenſem*. Atqui apud Strabonem ita locum acceperunt interpreres, quaſi de Dianæ Sylva, ita enim interpretati ſunt: *Diana quod vocant nemus*, cum potius vertere debuiſſent *Dianium*, ſive *Dianæ templum quod vocant nemus*. Quod & Salmaſio video in mentem, veniſſe. Qui & in verbis Strabonis pro ἀναβαίνουσι εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ἱερὸν recte emendavit ἀναβαίνοντι. Τὸ δ᾽ Ἀρτεμίσιον τὸ νέμος. Quare ſic vertendum: *Dianium autem, quod vocant nemus, in ſiniſtra parte viæ eſt qua ex Aricia conſcenditur. Eſt que Dianæ Aricinæ templum.* Strabo enim his verbis explicat vocem Ἀρτεμίσιον *Dianium*, id eſt Dianæ templum, &c Ego olim exiſtimaveram alteram lectionem ſtare poſſe, ſed de alio quodam fano Dianæ verba illa intelligenda quaſi dixiſſet Strabo, Nemus illud, ſive templum Dianæ nemorenſis eſſe in ſiniſtra partæ viæ, qua ad fanum aliud ejuſdem Dianæ conſcendebatur, quod fanum ad dextram ejuſdem viæ ſitum fuerit. Nunc vero Salmaſii conjecturam unice amplector

P. 248. in voce *militem*, in nota poſt *meritelli*, adde: Eruditiſſ. Ægid. Menagius *miles* ait eſſe a Græco μίλαξ id eſt *popularis*. Quæ vox & militem ſignificat & eum qui eſt ejuſdem populi, ut Græcis πολίτις. Unde in veteribus Gloſſis *populares* σπανῶται. Ex μίλαξ factum *milex* ut *ſorex* ex ὕραξ ut *pellex* ex πάλλαξ & deinde ex *milex* factum *miles* ξ mutato in S. ut *trabes* ex τράπηξ *dies* ex δίαξ, &c.

P. 255. in *moſculis* in nota poſt cohæſere adde: legebat Salmaſius *muſcillis Cito pro parvis muribus*, &c. *muſcilli* τὰ μυίδια.

P. 260. in voce *municipium* ad verba illa *ſicut fuerunt Fundani* appone notam:

Sicut fuerunt Fundani.] De Fundanis, Formianis, Cumanis Lanuvi-

nis, Tuſculanis, Liv. lib. 8. ſect. 14. *Lanuvinis civitas data, &c. Aricini, Nomentani & Pedani eodem jure quo Lanuvini in civitatem accepti, Tuſculanis ſervata civitas quam habebant.* Deinde: *Campanis equitibus honoris cauſſa, quia cum Latinis rebellare noluiſſent, Fundaniſque & Formianis, &c. Civitas ſine ſuffragio data. Cumanos, Sueſſulanoſque ejuſdem juris conditioniſque cujus Capuam eſſe placuit.* Et de Acerranis ſect. 17. *Romani facti Acerrani lege ab L. Papirio Prætore lata, qua civitas ſine ſuffragio data.* Addit Feſtus eos poſt aliquot annos cives Romanos effectos, quod verum eſſe de Fundanis, Formianis & Tuſculanis diſcimus ex eodem Livio liv. 38. ſect 36. *De Formianis, Fundaniſque municipibus & Arpinatibus C. Valerius Tappus Tribunus plebis promulgavit ut iis ſuffragii latio, nam antea ſine ſuffragio habuerant civitatem eſſet &c. Rogatio perlata eſt ut in Æmilia tribu Formiani & Fundani, in Cornelia Arpinates ferrent: atque in his tribubus tum primum ex Valerio plebiſcito ſunt cenſi.* Idque iis contigiſſe conſtat anno V. C. 565. totis centum quadraginta ſex annis poſtquam iis civitas ſine ſuffragio data fuerat.

Ibid. In nota ult. poſt *notum eſt.* Adde: vel potius de tertio quodam municipii genere loquitur, cum ſcilicet qui civitate Romana donati fuerant, iidem legibus ſuis non ſpoliabantur, ſed civitatis ſuæ jus retinebant, quaſi ejus municipes facti eſſent. Qui ſequuntur eos omnes colonos fuiſſe, in antiquorum monimentis repperi, præter *Tiburtes* & *Arpinates.* De quibus amplius quærendum.

P. 274. De Ficu Navia & de loco Plinii adeundus Salmaſius in Solin. Ejus verba olim huc referre cogitaveram, quia multa hic vidi quæ & ipſe viderat prior, ſed ejus diſſertatio paulo longior, quare ſatius eſt te ad integrum fontem remittere. Adi illum pag. 1137. &c.

P. 279. In voce *nefrendes*, in nota poſt *rienes,* adde: Fulgentius nefrendes porcos dici putavit porcos caſtratos quaſi ſine renibus, ſed fruſtra. Terent. Scaurus de Orthographia. *Ne pro non antiqui poſuere, ut nefrendes porcos qui ſunt ſine dentibus, id eſt, qui fabam frendere non poſſunt.*

P. 286. In nota de Nixis Diis adde in fine: In exemplari ſcriptum erat *menſa tripedi.* Sed illud *tripedi* adjectum videtur χολιαμβικῶς. Fulv. Urſin.

P. 289. In voce *nova curiæ;* in nota adde: Sacra autem evocare ſolebant e locis quos religione ſolverent. Ulpian. Dig. leg 1. Tit. 8. *Sacrarium etiam in ædificio privato eſſe poteſt, & ſolent qui eum locum liberare religione volunt, ſacra inde evocare.*

P. 297. In voce *nuces mitti* in nota poſt captandum adde: mos hic ſpargendarum nucum habetur in veteri inſcriptione reperta prope Ferentinum via Latina. In ea ſic eſt: A. QUINCTILIO. A. F. PAL. PRISCO. Et poſt: HIC. EX. S. C. FUNDOS. CEPONIAM. ET ROIANUM. ET MAMIAN. ET PRATUM. EX OSCO. AB. R. F. REDEM. EX. QUORUM. REDITU. QUOD. ANNIS. VI. IDUS. MAI. DIE. NATAL. SUO. PERPET. DARETUR. PRÆSENTIB. MUNICIP. ET INCOLIS. ET. MULIERIB. NUPTIS. CRUSTUL. P. I. MULSI. HEMIN. Et poſt. NUCUM. SPARSION.

SION. MOD. XXX. Fulv. Urſin.

P. 321. In voce *Ortygia.* In nota adde: monuit Fulvius Urſinus in exemplari pro *non* legi *nunc*. Sed cum a librario duabus literis ſuper impoſita linea ſic *nū* ſcriptum fuiſſet, error inde fluxit ut pro *nunc*, *non* editum ſit, atque unius literulæ lapſu tota ſententia immutata. Scripſerat igitur Feſtus. *Ortygia antiquitus ita, nunc Delos dicitur.* Antiquum tamen nomen ipſum *Delos.* Quippe a phœnicibus ortum. Phœnices enim inſulam *Daal* vel ἐπιχωρίως *Deel* dixerunt id eſt *inſulam Dei* nempe Apollinis. vel plurali numero inſulam *Daalan* aut *Deelan* inſulam *Deorum*, nempe Apollinis & Dianæ. Vide Bochart Chan. lib. 1. cap. 14.

P. 327. In voce *po* in nota poſt locum Ennii adde: Niſi potius dicamus iſta *par*, κρῖ, δῶ, χεῖ &c. primogenias eſſe voces ut pote ſimpliciores, quibus poſtea ſequens ætas litteras addidit. Sic Salmaſ. in Hellen χεῖ & δῶ antiquiora putat quam χειμὼν & δῶμα. idque mihi eo probabilius videtur quod Oſci, quorum lingua antiquior Latina, *coil* dixerunt, quod poſtea Latini *coilum*.

P. 338. In voce *pecuum*: in nota poſt locum Plauti adde: Locus autem Catonis quem Feſtus intelligit, ex oratione pro Rhodienſibus extat apud Gell. lib. 7. cap 3. *Si quis majorem pecuum numerum habere voluerit, tantum damnas eſto.* Sic enim legitur in vetuſtiſſimo libro pro eo quod eſt in vulgatis, *pecudum* & *damni*. Fulv. Urſin.

P. 341. In voce pelliculationem.] Velius Longus de orthographia: Nec aliter apud Lucilium legitur in præpoſitione perliciendo, quod eſt, inducendo, geminata l, pellicere malunt quam perlicere. Et apud Virgilium non aliter legimus, pellacis Ulyſſis. Fulv. Urſin.

P. 342. In voce *penem* in nota poſt *faciunt*, adde. De Cœna pura Gloſſar. *Cœna pura*, παρασκευὴ, προσάββατον. Auguſtin in Joann. *Acceleratam*, inquit, *vult intelligi ſepulturam ne adveſperaſceret, quando jam propter paraſceven, quam cœnam puram Iudæi Latine uſitatius apud nos vocant, facere tale aliquid non licebat.* Ful. Urſin.

P. 343. In voce *penus* in nota poſt *veſta* adde quem tegetibus ſeptum fuiſſe innuit Ovid. lib. 4. Faſt. *Et paries lento vimine textus erat.*

P. 357. In voce *piſatilem.*] Schedæ habent *piſalitem* pro *piſatilem* & ita legendum videtur. Ful. Urſin.

P. 365. Poſt *portiſculus* adde vocem quæ in aliis editionibus prætermiſſa eſt, & ita in Schedis apparet.

Portor*ium dictum eſt vectigal id quod ſoluitur* portitoribus *qui conduxerint dimidiato*........ in vec*tigalibus autem portoria fruenda locan*tur dua*bus*......... ejuſque........... *& Ti.* Coruncan*ius Ti F. Cenſores*......... intra *temporis ſpacium certum*........ quid æ...... Cenſoria majeſtate ſpreta......... dam propib. (forte prædibus) &... ...... ſint.

P. 366 lin. 9. Sed ad interdictum venit.] Id eſt ad jus, ad Prætorem. Petron *Ut ſi nollet aliam rem domino reddere, ad interdictum veniret.*

P. 368. lin. 5. *Quæ nationes in opinione noſtra ſunt.* Adde in nota. Pu-

tabat Fulvius Urſinus pro *opinione* ſcribi debere *ditione*. In fragmento Servilix legis ſic eſt : QUIVE. IN. ARBITRATU. DITIONE POTESTATE. AMICITIA. &c. Scripſerit igitur Feſtus. *Quæ nationes in Ditione noſtra ſunt, cum his etiam poſtliminium conſtitutum.*

P. 371. In voce *placenta*. Adde in nota : Servius 7. Æneid. *Liba ſunt placentæ de farre & melle & oleo ſacris aptæ.*

P. 387. lin. 4. *Injudice collocando.*] Hinc intelligendus S. Gregorius : *poſſumus rei inexpertæ arbitrum collocare.*

P. 469. lin. 6. *Apollodorus in Euxenide*] De Apollodori Euxenide nil legere me memini. Scal.

P. 479. In voce *Rupitias* in nota poſt *talionis* adde : ſed nihil fortaſſe mutandum. In lege 12. ſcriptum....... *rupuias....ſarcito.* Forte. *Si rupitias fecerit, Dominus ſarcito.* Vide ſarcito.

P. 486. lin. 16. *Primus memoratur poſt reges exactos Sicinnius Bellutus.*] Livius & Dionyſius Manium Papirium primum ſacrificulum produnt. Sed alios hiſtoricos ſecutus eſt Verrius.

P. 511. lin. 3. *Sacraria namque in templis.*] Sacrarium templi locus ſecretior, ut adytum, ad quem nulli erat aditus niſi ſacerdoti. Serv. lib. 11. Æneid. In eo res ſacræ reponebantur. Ulpian. D. L. 1. Tit. 8. *Sacrarium* inquit, *eſt locus*, in quo ſacræ res ponuntur, quod etiam in ædificio privato eſſe poteſt. Sepiebatur autem ſacrarium ſeceſpita, hoc eſt, reticulo quodam æneo, in quo tubæ ſeu tubi relicti erant, per quos manibus ſacra tangere licebat. Atque hujuſmodi ſeceſpita utebantur, tum in ſacrariis quæ erant in templis, tum in iis, quæ erant in aliis locis, erantque ſeceſpitæ velut repagula quædam quod autem in templo Bonæ Deæ addidimus, intelligendum eſt non de ſacrario Bonæ deæ quod ultra Bovillas in via Appia fuit, ſed de ſacrario eo quod fuit in æde Bonæ Deæ in Aventino. Cujus P. Victor facit mentionem. Poteſt etiam hic locus ita reſarciri : *Eſt ſeceſpita in templi ſacrariis. Sed & in aliis locis, & eſt velut clathara feneſtra. Ita ſeceſpita dicuntur duobus modis.* Fulv. Urſin.

P. 545. lin. 12. In voce *deſtituantur* in nota poſt *defixum* adde : Sic C. Gracchus in oratione de legibus promulgatis, uſus eſt eo verbo in eodem ſignificatu cum inquit : *Ideirco palus deſtitutus eſt in foro, eoque adductus ſua civitatis nobiliſſimus homo M. Marius: Veſtimenta detracta ſunt, virgis cæſus eſt.* Et Varro : *Si eorum colla in furcas deſtitutas incluſeris.*

P. 579. In voce *tam perit quam extrema faba*, in nota adde. Et hanc meam interpretationem probat inſignis locus Catulli qui *ultimum florem* dixit qui hic eſt extrema faba. Sic enim in Od. 11.

——————— *Velut prati*
Ultimus flos, prætereunte poſtquam
Tactus aratro eſt.

P. 601. In voce *Tutulum.*] Inde in veteri inſcriptione quæ penes Fulv. Urſin. fuit : APONIÆ A. TUTUL. ORNATRICI.

Digitized by Google

INDEX

VOCABULORUM OMNIUM quæ apud Feſtum vel obiter dicta ſunt vel ſuum ordinem non ſervant.

Prior numerus paginam, poſterior paginæ lineam indicat.

A.

A Mutatum in v. 443: 1.
abarcet, 35: 3.
Aborigines hominem ſexagenarium Diti patri immolabant quotannis, 522: 7.
abſcindi membrum mortuo, quid? 243: 2.
abuſio, 69: 12.
acation, 514: 7.
accenſus, optio, 515: 11.
accuſator de via accitus more vetere & conſuetudine antiqua, 461: 22.
Acerræ, qualis præfectura, 372: 13.
Acerrani, qui municipes, 260: 15. Ita cives Romani erant ut Remp. ſeparatam haberent, 260: 3.
Acilius Antiochum ſuperavit & nixorum Deorum ſigna attulit, 286: 2.
Acron, 312: 14.
acuere, 4: 12.
acumen, 4: 2.
acus, 4: 2.
adcenſi, 9: 12.
adfectata, 10: 4.
adgregare, 2: 3.
adjutoria extra, 265: 17.
adoleſcens, 8: 10.
Adonis, 564: 4.
adſerere manu, 10: 6.
adſertor, 519: 17.
adſidelæ, 10: 10.
adſiduus, 10: 12.
adultus, 8: 9.
ædes Æſculapii in inſula Tiberina, cur, 192: 12.
ædes Bellonæ extra urbem ubi Senatus dabatur exteris legatis quos in urbem nolebant admittere, 514: 11.
ædes Dianæ in Aventino a Tullio dedicata, 520: 8.
ædes Honoris & Virtutis ſummiſſior facta a Mario, 565: 10.
ædes Jani, ubi Senatum habere religioſum, 446: 4.
ædes Martis, 227: 4.
ædes Mefitis, 517: 14.
ædes Minervæ in Aventino, 424: 5. in ea licebat Scribis & hiſtrionibus conſiſtere, & dona ponere in honorem Livii, 509: 1.
ædes pietatis ab acilio conſecrata, 354: 7.
ædes Punicæ Fortunæ, 355: 5.
ædes rotunda veſtæ, a Numa conſecrata, 476: 1.
ædes ſalutis, 495: 16.
ædes Sancti, 371: 16.
ædes Saturni, 14: 10.

ædificare, 12: 17.
ædilatus, 12: 13.
ædiles Curules duo fratres L. M. publicii Malleoli, 403: 5.
C. Atilius.
Marc. Popilius M. F.
ædiles plebis:
M Junius Brutus.
Q. Oppius, 3.9: 12.
Ægea Amazonum regina, 13: 5.
Ægonus mons, 427: 3.
Ægyptii inter potandum aves capitibus imponebant, 113: 1.
Æneæ & Laviniæ filii Mailes, Mulus, Romus, 469: 7.
Æneas in Sicilia Egeſtam opidum condidit, 512: 11
Æneas indiges, 190: 1.
ætarium in æde Saturni. 14: 10.
æs pro clypeo, 392: 15.
æs equitibus denegatum ob equos male curatos, 185: 14.
æs contrarium in voce *contrarium*.
æs hordiarium, 178: 7.
æs pararium, 331: 21.
æs piſcatorium, 357: 13.
æs reſignatum, 4,8: 19.
æs ſacramentum, 48,: 6.
æs taurium, 582: 14.
æs uxorium, 618: 7.
Æſculapius bacillum gerit nodoſum, 19: 3. Uberibus canis nutritus ibid. 2. & Gallinæ immolatæ, ibid. 5.
Africa, 3: 12.
ager Nemorenſis Dianæ, 230: 1.
ager occupatitius, 307: 4.
ager Oſcus in vejenti, 409: 1.
ager peregrinus, 344: 24.
ager publicus, 409: 1.
ager pupinus: 407: 2.
ager Remurinus, 452: 1.
ager reſtibilis, 4 9: 14.
ager ſcripturarius, 509: 6.
ager Solonius, 36,: 2.
ager viritanus, 615: 15.
aginatores, 16: 6.
agnæ novæ, 343: 4.
agnæ peni atæ, impennatæque, 343: 3.
agna præcidanea, 371: 3.
agonalia, 17: 2.
agonenſis porta, 17: 4.
agones, montes, 17: 3.
agonia ſacrificia, 17: 4.
agonius Deus, 17: 1.
agonius mons, 17: 4.
ai pro æ, 17: 8.
Alba æneæ neptis, 469: 9.
Albani rerum potiti uſque ad Tullum regem, in voce *prætor*.
Albenſes Marſi generis, 17: 8.
Alexandrinum talentum, 577: 14.
Alliſæ, qualis præfectura, 372: 16.
Alpes, 18: 4.
Alphius pro Alpheo, 21: 7.
ἄλφον, 18: 3.
alpus, vox Sabinorum, 18: 4.
altare, 8: 10.
altellus, 20: 1, 5.
altera avis, 20: 6.
alveus in vindemia, 273: 18.
ἄμαξα, 516: 16.
ameca, 24: 9.
amecus, ibid.
amens, 244: 3.
Amitus, 24: 5.
amnis, hæc, 99: 5.
ἀμφίβολοι, 29: 12.
ampetruare, 439: 7.
ampullæ ſcotreæ, 476: 11.
amtermini, 26: 2.
amuſſis, 135: 4.
Anagnia qualis præfectura, 372: 16.
Anagnini, qui municipes, 260: 18.
ancile. 2.6: 5.
anclabria vaſa, 27: 9.
anclabris menſa, 133: 2
anculæ Deæ & anculi Dii. 27: 8.
anculare, 27: 5.
Ancus Martius oſtiam

Digitized by Google

condidit, 325: 16.
Angeronalia, 28: 2.
Angina, 28: 3, 7.
Annia prima noverca, 291: 8.
antæ, 29: 4.
Antemnæ, 25: 7.
anticæ & poſticæ mundi partes, 367: 7.
Antiochus rex Syriæ, 286: 2.
antiqui non geminabant conſonantes, 153: 2.
anus petreia, 351: 3.
apex, 17: 15.
apiſci, 32: 14.
appendices, 25: 17.
Appia via: vide *via*.
Appius Claudius Cenſor, 366: 4. 410: 10.
Appulia, vide *Daunia*.
aptus, 31: 4.
aqua & igni interdictum damnatis, 33: 3.
aqua & igni accipiuntur novæ nuptæ, ibid.
aqua ex ſacro oriens, 345: 6.
aqua pluvialis remediis quibuſdam elici ſolita. 33: 8.
aquila, 19: 10.
ara Jovi vimineo, 614: 8.
aræ Junoni Sororiæ & Jano Curiatio, 536: 25.
ara Saturno dicata in imo clivo Capitolino ante bellum Trojanum, 501: 1.
arcæa, 522: 23.
arcanum ſacrificium in arce fieri ſolitum, 34: 15.
arcella, 34: 12.
arcere, 35: 3.
arcus in ædificiis, 35: 2.
arenam ruere exercitationis gratia, 481: 18.
arferia aqua, 35: 17.
argeus ager, 210: 6.
argivorum illuſtres viri Romæ ſepulti in argeis, 35: 19.
Aricini, qui municipes, 260: 18
aries apud Athenienſis inigebatur ab eo qui ſcelus admiſerat, 555: 17.
aries permiſſus, 346: 14.
armentas, 37: 7.
armi, 37: 9.
Arpinates, qui municipes, 160: 21.
Arpinum, qualis perfectura, 372: 17.
arquatus morbus, 331: 15.
artes, 39: 1.
artifices quando Romam aſciti, 473: 10.
Arunca, urbs, 43: 1.
arx, auguraculum, 45: 14.
Aſinaria via: vide *via*.
aſſes ex ſingulis librariis ſeni facti 169: 8.
aſſes ſextantarii, 523: 7.
aſſipondium, 123: 4.
aſſir. 40: 1.
aſſulæ, 153: 5.
Aſtura, 553: 6.
Atella, qualis præfectura, 371: 14.
Atellani cives Romani ita tamen ut Rempub. ſeparatim haberent, 260: 4.
Atellani mimi proprie vocati *perſonati* quia deponere perſonam non cogebantur, 348: 5.
Athenæ, quadrubes, 417: 8.
Atilius navalem coronam adeptus in bello contra Nabin, 272: 11.
atricapillæ aves, 242: 3.
atrocia, 40: 20.
Atticum talentum, 577: 12.
Attius Navius, 273: 14.
audaculus. 42: 3.
Aventinus rex Albanorum, 42: 5
aventinus mons in quem navibus aſcendebatur. 291: 9.
aves ab auguribus in *alites* & *oſcines* diviſæ, 322: 19.
augur prior quis, 451: 22.
augur verba quædam ancilibus movendis præibat, 477: 17.
augurales libri, 424: 12.

augures publici & privati, 412: 8.
augures obſervant quinque genera ſignorum 424: 11.
augures ea demoliri jubebant quæ auguriis publicis officiebant, 565: 11.
auguria menſalia, 609: 6.
Auguſtus Octaviam porticum reficiendam curavit, 308: 12.
avidus & aviditas, 42: 7.
avis altera, 20: 6.
avis ſupervaganea, 557: 24.
avita, amita, 21: 14.
aulicoqua exta, 43: 7.
aurum redditum matronis, 238: 14.
auſeliorum familia, 43: 15.
auſon Ulyſſis & Calypſus, 44: 12.
Auſonia, 44: 14.
auſpicia majora & minora, 223: 4, 5.
auſpicia pedeſtria, 339: 1, 3.
auſpicia peſtifera, 349: 10.
auſpicia piacularia, 352: 2.
auſpicium ſoliſtimum, 291: 6.
auſum Sabini dicebant aurum, 44: 8.
axit, egerit, 48: 11.
axites mulieres, 46: 12.

B.

Bacchus oreos, montanus, 321: 6.
bacrio, 47: 3.
bajulari, 47: 6.
balare, 49: 8.
balnearia domus Cn. Domitii Calvini, 264: 12.
Bara inſula. 49: 6.
Barbaria, Italia, 605: 3.
barbariſmus in ſoluta oratione quod metaplaſmus in poëſi, 246: 7.
Bardorum gens, 49: 4.
Bardus cantor, 49: 3.
Baſilica Julia, 520: 2.
Beneventum, 44: 13.
Bibeſia, 344: 13.
bidens ovis, 22: 9.
bidentes, 52: 5.
Βλαξ. 53: 7, 12.
batteæ bullæ. 48: 1.
βολβιτον, 55: 12.
Bononienſes, qui municipes, 260: 21.
bos bidens, 54: 11.
bos centuſſi æſtimatus, 15: 11. 257: 5. 326: 11. 337: 18.
bos patalis, 334: 10.
boves fordæ, 152: 16.
boves inſignes, 195: 3.
Brennus rex Gallorum, 606: 11.
Brutianæ, 532: 18.
Brutiani Hannibali ſe tradiderunt, 55: 5.
Bruttii, bilingues, 52: 13.
Bu, 183: 4.
bubo, 57: 7.
Bucephalus, 55: 17.
bupædæ, 56: 4.
burrus, 56: 15.
buſycon, 56: 4.
buteo ales, 19: 9.

C.

C Ab antiquis G. vocabatur, 319:
Cæcades Trojanus, 59: 6.
cæcilia: vide *familia*.
cælare, 26: 10.
Cære qualis præfectura, 372: 16.
Cærites qui municipes, 260: 18.
Cærulum, 464: 21, 23.
Cæſtus, 61: 3.
Cajæ Cęciliæ ſtatua Zona præcincta in æde Sancti, 371: 15.
Caipor, 426: 10.
calaſiis, 61: 5.
Calatia qualis præfectura, 372: 14.
Calchas, 235: 8.
calcei Flaminicæ, 254: 24.
calces, 64: 4.
calciamenta clavis confixa, 81: 1.
Calo urbs, 552: 8.
Calpurnius Piſo prætor urbis, 493: 1.

Calpus, numæ filius, 43: 1.
Camillus, 151: 20.
Furius Camillus, *606*: 12.
Camillus vas in quo nubentis utenſilia, 104: 7.
candelabra, 76: 14.
candelis pauperes, cereis divites utebantur, 74: 9.
canes rutilæ caniculæ immolabantur, 481: 8.
caniculæ ſidus, *ibid.*
canis pro vinculo, 70: 12.
cantilena, 306: 2.
capidula, 334: 14.
capillaris arbor quæ & capillata, 65: 8.
capital linteum, *66*: 1.
Capræ paludes, *66*: 10.
captivi coronari veniebant, 554: 1.
Capua qualis præfectura, 372: 13.
capularis, 67: *6*.
capur aquæ Ferentinæ, 379: 8.
Capys, 67: 2.
Carmen Saturnium a ducibus ipſis publice poſitum, 272: 12.
carmina ſaliaria, 229: 3.
caſilinum qualis præfectura, 372: 13.
caſtella, 123: 10.
Catamitus, 18: *6*. 21: *6*.
Cato orator, 40: 8.
Cauda equi Octobris in regiam ferebatur, 308: 18.
Celer interfector Remi, 71: 10.
Cenſor Æmilius, 217: 2.
Fulvius, *ibid.*
Cenſores:
L. Julius Ceſar.
P. Licinius Craſſus: 442: 5.
M. Fulvius Nobilior,
M. Emilius Lepidus. 446: 9.
A Poſtumius Albinus.
Q. Fulvius Flaccus, 447: 2.
T. Sempronius Gracchus,
C. Claudius Pulcer, *ibid.* 5.
L. Æmilius Paulus,
Q. Mucius Philippus.
ibid. 12.
M. Valerius Meſſala,
C. Caſſius Longinus.
ibid. 14.
P. Cornelius Lentulus Lupus,
C. Martius Cenſorinus.
448: 1.
P. Cornel. Scipio Africanus.
L. Mummius Achaicus.
ibid. 4.
Q. Fulvius Nobilior.
T. Annius Luſcus. *ibid.* 7.
Q. Pompeius Rufus.
Q. Cæcilius Metellus Macedonicus.
ibid. 9.
Cenſores quinquenales, 425: 4.
Cenſoria majeſtas religionis præcipuæ habebatur, 446: 8.
Centuria nequis ſcivit, 285: 8.
Centuriæ prærogativæ, 375: 3.
Centuriæ ſex ſuffragia, 522: 1.
Ceres Libyſſa, 210: *6*.
Cervi in tutela Dianæ, 520: 9. Cervi pro fugitivis, *ibid.*
Cetus, balæna, 47: 9.
cicur ſus, 51: 8.
Cinciorum monumentum. 78: 1.
Cipius Pararhenchon, 288: 1.
Circus Flaminius extra muros, 581: 9.
Ciſpius Mons, 517: 12. Idem Oppius, *ibid.*
Ciſtophorum talentum, 177: 13.
Claſſes clypeatæ, 80: 7.
Claſſis procincta, 385: 20. 386: 3.
Claſſis Quintana 425: 11.
Claudius augur, 501: 14.

Claudius Pulcer tonitrua in ludis inſtituit, 81: 6.
Clitellæ locus Romæ & in via Flaminia, 82: 6, 7. tormenti genus, 82: 7.
Clivus Orbius, 321: 22.
Clivus Publicius, 403: 5.
Clivus Victoriæ, 473: 3.
Cloelius, 83: 1.
Dux Albanorum, *ibid.* 2.
cocio, 36: 10.
Coeles & Vibenna fratres, 601: 3.
Coeles Romulo adverſus Sabinos auxilium præbet, 85: 7.
coercere, 34: 4.
coercere lucum, 93: 7.
cohors prætoria, 379: 15.
cohortes rotundæ, 235: 1.
coinquire, 93: 7.
collaudare mortuum, 373: 5.
collegium augurum, 239: 11.
colliciæ tegulæ, 193: 18.
collina porta, vide *porta.*
coloni, 9: 9.
color ſuaſus & inſuaſus, 553: 13.
columbar, 272: 23.
columella bellica, 50: 5.
columna lactaria, 203: 5.
columnæ ſuper mortuos cum eorum effigie, 544: 3.
combennones, 51: 6.
comitia centuriata, 363: 18.
comitia tributa, *ibid.* 19.
Comius Caſtromius, 495: 3.
commeatus, 450: 12.
communicarius dies, 310: 5.
commutare, 346: 16.
compendium, 123: 3.
compenſata, 123: 3.
comperendinare, 455: 13.
compeſcere, 123: 5.
compilare in *voce pilare.*
compitum Fabricium, 289: 6.
compluvium & impluvium, 185: 11.
compitalia, dies unicus, 424: 1.
compitaliciæ feriæ, 90: 6.
condalium, 91: 10.
congerræ, 531: 5.
congius, 402: 10.
Conlatina porta, 93: 1.
conlucare, 557: 10.
conſcripti, 8: 2. 426: 14.
conſiderare, 118: 14.
conſortes, 537: 3.
conſul major, 223: 10.
conſul prior, 451: 20.
Conſules:
T. Menenius Lanatus.
Seſtius Capitolinus.
337: 16.
P. Sulpitius.
Cn. Fulvius.
493: 1.
Appius Claudius
Q. Fulvius.
ibid. 8.
Tiberius Gracchus.
P. Valerius Falto.
498: 1.
P. Papirius Curſor.
C. Junius 11.
500: 3
Q. Fabius Maximus Verrucoſus.
M. Marcellus.
592: 6.
M. Valerius Lævinus.
M. Claudius Marcellus.
596: 4.
conſules initio prætores dicti, 379: 20.
Conſules & Cenſores non in perpetuum auguribus utebantur, ſed tantum in auſpicio, 451: 18.
Conſus Deus, 94: 11.
convicium facere, 305: 25.
corbitores, 527: 12.
Corinthienſes & corinthii ut differant, 98: 11.
cornicines, 14: 1.
cornix, 322: 20.
Corona civica, 302: 18.
Corona Graminea, 167: 14.
Corona muralis, 302: 19.
corona myrtea Papirius uſus,

uſus, 265: 3.
Corona ooſidionalis, 302: 11.
corona oleaginea, 311: 5.
corona ovalis myſtea, 325: 14.
coronæ laneæ antiquiſſimæ. 208:4.
coronæ riumphales primæ laureæ, poſtea aureæ, 597: 1.
cortina, 31: 1.
corvus, 322: 20.
Coſſus Cornelius de Tolumnio ſecunda ſpolia opima retulit, 312: 24.
Cotilia inſula, 100: 5.
coxendices hoſtiarum altaribus impoſita, 548: 10.
cratera, 238: 25.
crepæ, capræ, 66: 7.
crepuſculum, 114: 10.
crinibus ſenis, vide *nupta*.
Critolaus, 491: 1.
crux, maſculine, 236: 5.
culeus, 86: 10.
κυμοι, 110: 1.
Cumæ, qualis præfectura, 372: 13.
Cumani qui municipes, 260: 15. Ita cives Romani erant ut rempub. ſeparatim haberent, 260:3.
cumulus in modio, 41: 13.
cuneus in re militari, 519: 12.
cupedia, 105: 12. 106: 1.
Cupedo eques, 106: 2.
Cupreſſus in tutela Ditis, 106: 6.
Curia.
Calabra, 107: 1.
Forenſis, 290: 1.
Rapra, *ibid*.
Tifata, 589: 8.
Titia, 598: 5.
Veliria, 290: 1.
Vellenſis, *ibid*.
curiæ novæ, 289: 6.
Curiæ veteres, *ibid*. 7: 9.
Curiales Flamines, 107: 9.
Curiales menſæ, *ibid*. 10.
Curis, 72: 2.
Curules magiſtratus, 108: 16.
Cybion, genus piſcis, 109: 10.
Cyllene Nympha, 110: 3.
Cyllene mons Arcadiæ, *ibid*.
Cyllenia via, *ibid*.
Cynthius mons Deli, 110: 8.
Cyprus Ærosa, 15: 2.
Cytherea, Venus, 111:

D.

D. Prol. 112: 1. 241. 19.
Δαΐς, 113: 14.
Damia, 113: 9.
Damiatrix: *ibid*.
daptice, 113: 14.
Dapticum negotium, 113. 15.
Daunus, 114: 2.
dautia, 112: 2.
deamare, 115: 4.
Decimatrus apud Faliſcos, 424: 5.
Decio duæ coronæ obſidionales datæ, 302: 15.
Decretum Senatus, vide *Senatus*.
decumana ſcuta, 17: 9.
decumani fluctus, 17: 10.
Decuriones ſingularum Decuriarum, 600: 8.
Dædala Circe, Minerva, Terra, 112: 6.
dedicare, 116: 2.
delectat, 203: 2.
delicatus, 116: 2.
deliciares tegulæ, 116: 5.
delicíatum tectum, *ibid*.
Delos olim maximum emporium, 249: 11.
demens, 244: 3.
denarius, 169: 8.
L. Cincius Dentatus coronis, 26. Donatus, 302: 16.
deteſtatio, 304: 14.
Diana, viarum dea, 201: 3.
Dicæarchia, 249: 13.
dies faſti & nefaſti, 279: 2.
dies religioſi, 343: 13.
digitus cur mortuo decidebatur, 243: 2.
Dii evocabantur in oppugnandis urbibus,

344: 20.
Diis infernalibus ſacrafiebant in effoſſa terra, 19: 22.
Diis ſuperis in ædificiis a terra exaltatis, 19: 21.
Diis Terreſtribus ſacra in terra fiebant, 19: 22.
diſcus, 36: 14.
diſpendium, 123: 4.
diſpenſata, 123: 3.
diſſipare, 195: 8. 556: 1.
dividere res in Senatu, 293: 13.
Dium, 124: 2.
Dolium pertuſum, 348: 13.
draco in tutela Æſculapii, 193: 3.
duodecim ſigna, 163: 8.
dupondium, 123: 4.

E.

E Intenſivum, 129: 1.
Eclipſis ſolis quo die Hercules ſe flammis injecit, 174: 5.
effigies juvenis currum tenentis, in capitolio, 481: 17.
effigies viriles & muliebres compitalibus in compitis ſuſpendebantur, 354: 19.
Egeſta oppidum cur ſegeſta dictum, 512: 13.
egregius, 2: 4.
emere, 2: 1.
Ennius primus literas duplicavit, 533: 11.
Epidamnum cur vocatum Dyrrachium, 513: 2.
epulas indicere Jovi cæteriſque Divis, 131: 7.
Equiria a Romulo inſtituta, 131: 12.
Equiria in monte cælio, 235: 7.
equis paribus Romani utebantur in prælio, 332: 5.
equus Dureus, 131: 2.
equus Marti immolatus, 131: 18.
equus bigarum victricum dexterior in campo Martio menſe Octobri quotannis Marti immolabatur, 308: 14.
equus panibus redimitus, 330: 12.
erctum citum, 132: 2.
eſopia, 521: 1.
Etruſci orti ſardibus, 497: 14.
everriator, 133: 11.
exbuæ, 135: 7.
exemplar, 136: 2.
exequium pro ſilicernio, 526: 14.
exercitior, exercitiſſimus, 136: 6.
exgregiæ, 137: 6.
Exilica cauſſa, 137: 10.
eximium, quod primum naſcebatur, 138: 2.
exita ætas, 6: 12.
exitium pro exitu, 138: 7.
exoletus, 8: 10.
exorditæ togæ, 326: 7.
expenſa, 123: 3.
experiti, 139: 4.
expiatrix, 352: 16.
exſules, 352: 3.
exterricineus, 140: 4.
extremo menſe populus februabatur, 146: 11.
exuerræ, 133: 13.
exuviæ deorum ludis circenſibus in circum ad pulvinar ferebantur, 584: 16.

F.

F Pro H. ut *folus* pro *holus*. *foſtia* pro hoſtia, 147: 5.
faba ad mortuos pertinet, Lemuralibus jaciebatur larvis & parentalibus ſacrificiis adhibebatur: 141: 3.
faba freſſa, 156: 10.
faba tefriva, 442: 9.
Fabius qui ſuperfuit trecentis ad cremeram interfectis, 293: 17.
fabulæ prætextæ & togatæ, quæ, 378: 9.
faces in nuptiis in honorem Cereris, 142: 1.
ex ſpina alba, 336: 1.

rapiebantur poſt ſponſam deductam, cur, 432: 7.
factiones hiſtrionum, quadrigariorum, 142: 9.
facultas ut differat a facilitate, 142: 12.
fagus Jovi ſacra, 143: 1.
falantum, vox Hetruſca, 143: 3.
falcones, 67: 3.
familia arcenda, 291: 6.
familia Cęcilia, 246: 18.
familia Corneliorum, 144: 1.
familia Mamiliorum, 225: 15.
familia Nautiorum, 276: 13.
familia Pompiliorum, 144: 1.
familia Quintilia, 285: 2.
familia Valeriorum, 144: 1.
famuli, 144: 2, 7.
fana ſiſtere quid, 530: 6.
fanatica arbor, 144: 10.
fanum rediculi, 441: 13.
fartores, nomenclatores, 145: 4.
faſciculi de verbenis, 65: 11. pro capitibus Deorum, 552: 7.
favere in ſacris, quid, 146: 3
faviſſæ Capitolinæ: 146: 7.
Fanſtulus, regius Miniſter, 472: 2.
februa, 147: 3.
februatum, 147: 4.
fecilitra, 617: 11.
fenero & feneror, 147: 9.
fenum prateum, 147: 13.
ferentarii, 9: 14. 607: 17: 19.
feriæ, aliæ cum die feſto, aliæ ſine die feſto: 149: 1, 2.
Feriæ Latinæ, 290: 17.
feriæ novemdiales, 290: 16.
feriæ regiæ, 444: 17.
feriæ ſtultorum, 426: 24.
Feſta Erigones & Icari, 322: 2.
feſta vinalia, 62: 12.
feſtinare & properare ut differant, 394: 17.
feſtuca, 147: 15.
fibræ Jocinorum, 150: 6.
ficana via Oſtienſi, 405: 1.
ficaria vaſa, 318: 15, 19.
ficus Ruminalis, 478: 4.
figuli ſalinum cum ſale in menſa cur non ponunt, 490: 7.
fimbriæ, 150: 6.
fiſcellus, 151: 2.
Flamen Dialis, 320: 9.
Flamen Pomonalis minimæ dignationis, 239: 4.
Flamen Portunalis, 347: 14.
Flamen Quirinalis, 320: 10.
flamenta linea, 191: 16.
flameum nubentis, 297: 4.
Flamines curiales, 107: 9.
Flamines inſibulati æreis fibulis, 191: 6.
Flamines majores, 123: 12.
Flamines xv. 239: 3.
Flamini Diali neque hederam tangere vel nominare fas. Neque anulum ſolidum gerere, 127: 8. 128: 1.
Ei equo vehi nefas, 131: 15.
fabam tangere vel nominare, 141: 1.
Flamini illicitum funebres tibias audire, 158: 10. ei jurare nefas, 200: 8. Claſſem pro cinctam videre, 386: 1, 4.
Flaminia ſacerdotula, 151: 14.
Flaminibus opus facientem feriis publicis videre religioſum, 370: 10.
Flaminicæ non licebat facere divortium, 151: 11.
Flaminica aſſidue flameo utebatur, 151: 10. Telum gerebat eodem colore fulmi-

nis, 151: 13.
Flaminicis nefas calceos habere ex corio mortuæ pecudis, 254: 24.
Flaminius puer Camillus, 151: 18.
flumina cum cornibus depicta, 582: 15.
fluſtrum, 152: 13.
follicularis vita, 153: 3.
fomites, 153: 5.
Fontinalis porta Romæ, 153: 11.
forceps in re militari, 519: 13.
fori Circenſia ſpectacucula, 155: 3.
forma, puls miliacea, 154: 13.
formaſter, 304: 11.
Formiæ qualis præfectura, 372: 15.
Formiani qui municipes, 160: 15.
formula condemnationum, 333: 11.
formula edicti quo Senatores vocabantur in Curiam, 514: 17.
formula in judice collocando, 387: 4.
formula interdicti prætorii, 366: 9.
formula obſecrationis & reſecrationis, 456: 5.
formula pomoerii proferendi, 399: 4.
formula precationis in agris luſtrandis, 349: 4.
formula Senatuſconſulti per diſceſſionem, 423: 14.
fornum, 153: 15. 154: 1.
fortes & Sanates, 495: 10, 11.
Fortunæ muliebris ſimulacrum nefas attingi niſi ab ea quæ ſemel nupſerat, 403: 10.
forum agere, 154: 16.
forum Flaminium & Julium, 154. 13.
forum veſtibulum ſepulcri, 155: 1.
forum in navi, 155: 2.
foſſæ Quiritium, 428: 1.
fraterculare, 536: 7.
fratrare de ſpica, 156: 3.
Fregellæ locus Romæ, 156: 8.
frigus, 18: 14.
frons, maſcul, 18: 14. 99: 5. 157: 3.
frus ventris, quid, 330: 17.
Fruſio qualis præfectura, 372: 16.
fulgur peſtiferum, 349: 12.
fulgur provorſum, 400: 10.
fulgur renovativum, 453: 5.
fulgura condere, 504: 4.
fulgura adteſtata, 11: 6.
Fulgura diurna Jovi nocturna ſummano, 401: 1.
fulgura peremptalia, 345: 10.
fulgura peremptoria, 368: 9.
fulgura peſtifera, 368: 8.
fulgura poſtularia, 368: 7.
Fulvius Flaccus in æde Vertumni pictus cum toga purpurea, 353: 7.
Fundani qui municipes, 260: 14.
Fundi qualis præfectura, 372: 15.
fundus populus, 158: 8.
funera ſimpludiaria, 527: 12.
ad funera per præconem evocabantur, 189: 12.
funere redeuntes ignem ſuper grediebantur aqua aſperſi, 33: 5.
funeſta omnia ſua morte extincta, 254: 25.
Furina Dea, 159: 2.
furvus bos Averno immolabatur, 159: 5.
futilia vaſa, 160: 1.
futurum ab imperati vo, 185: 1.

G.

Gallia togata, 54: 5.
Gallinæ Æſculapio immolatæ, 193: 5.
Gallus fluvius, 162: 4.
Germani, 164: 8.

Gingrinæ

Gingrinæ tibiæ, 165: 9.
Glaucopis, 286: 17.
glires, 443: 16.
gliſceræ, menſæ gliſcentes, 166: 1.
globus in re militari, 519: 13.
Græci ſcribentes ac legentes duplicabant mutas, ſemivocales & liquidas, 553: 12.
Græci, Romani, 445: 10.
Græcia major, vide *major Græcia*.
Graſſarii, 169: 2.
gratulatio, 250: 19.
grunire, 170: 3.
Gynæceum, 27: 17.

H.

HAlo, 129: 8.
Halophantæ, 171: 3.
Hannibal Capuanis agros reſtituit, 307: 6.
haſta donati viri fortes, 72: 4.
ſub haſta venibant ſervi, 72: 5.
haſtam dare jubebantur milites ob delictum, 72: 10.
haſtæ ſubjiciebantur quæ publice venibant, 171: 9.
haſtam Carthaginienſes Romam miſerunt cum bellum vellent, 172: 10.
Hedera in tutela Liberi, 173: 3.
herbam dare, 173: 16.
Herculeanus nodus in nuptiis, 78: 5.
Hercules Aſtrologus cur creditus, 174: 5.
Herculi pollucebantur omnia eſculenta & poculenta, 362: 10.
Herculis filii, 78: 7.
Herem marteam antiqui accepta hereditate colebant, 175: 2.
Hermes, 175: 5.
Hippo ager in inſula-co, 177: 5.
Hippolitæ ſuccingulum, 561: 11.
hiſtriones deponere perſonam cogebantur præter Atellanos, 348: 5.
homo ſacer, 485: 14.
hora prima & ſecunda diei dicata ſponſalibus.
Horatii & Curiatii, 536: 16.
Horatius a Duumviris ad populum provocavit, 536: 22.
hordicidia, 178: 5.
horrea Sempronia locus Romæ, 514: 5.
hoſti in tutela Veneris, 475: 10. 480: 11.
hoſtia optata, vide *optima*.
hoſtiæ prodiguæ, 388: 5, 7.
hoſtiam atram meridie immolabant, 241: 1.
hoſtire, 440: 4.
hoſtis, 544: 8.
hoſtis vinctus, mulier, virgo quibuſdam ſacris arcebantur, 137: 1.
Hyades, ſuculæ, 563: 3.
Hydræ effigies ad lacum Servilium poſita a Marco Agrippa, 510: 30.

I.

JAnus, 75: 12.
Idibus ovis Jovi mactata.
Iduum poſteri dies nuptiis in fauſti, 287: 15.
ilicet, 565: 1.
illectat, 203: 2.
illorſum, 19. 7.
im, 62: 3.
immunis, 259: 1.
immuſſulus ales, 19: 9.
impares Tibiæ, 184: 6.
implorare, 130: 6.
inauguratio Ser. Sulpitii Ser. F. 101: 15.
inciens, 169: 12.
incoctæ mulieres, 188: 7.
increpitare, 101: 1.
induſtrii, 150: 15.
infelices arbores, 147: 3.
infrunitus, 157: 5.
infulæ, 138: 4. 191: 16.
inimicitias Æmilio Lepido remiſit Fulvius nobilior, 446: 12.

initium, elementum, 103: 7.
inolevir, 8: 11.
inquinamentum, 27: 13.
inquinare, 105: 11.
inſipar, 566: 1.
inregrare, 11: 4.
ἰσημερία in *æquidiale.*
interamnæ. 25: 7.
interatim, interim, 196: 16.
ipſillices, 559: 16.
Irpus, Lupus Sabinis, 198: 6.
Iſtmia, 346: 9.
Itali, viruli, 198: 11.
Iralia Numitoris filia, 271: 1.
Judex ſubditus, vide *ſubditus.*
jugera bina a Romulo viritim diviſa, 74: 1.
Julius menſis, 20: 7.
Julus & Æmilos Aſcanii filii, vide *Æmiliam.*
Juno Februata ſive, Februalis ſive, Februlis, 146: 13.
Juno Fluonia, 152: 11.
Juno Juga, 199: 6.
Juno Lucina, 556: 16.
Juno Opigena, 312: 10.
Juno ſiſpes, 530: 4.
Juno ſororia, 536: 14.
Junonis Lucina ædes Martiis calendis col i cœpta, 135: 9.
Junonius & Junonialis menſis, 200: 6.
Jupiter Fulguritor, 401: 1.
Jupiter Latiaris, 312: 8.
Jupirer Lucetius, 213: 4.
Jupiter opitulator, vide *opitulus.*
Jupiter penerralis, 174: 4.
Jupiter Vimineus, 614: 8.
Jus aliter inter peregrinos, alirer inrer cives dicebatur, 331: 18.
Juſta nulla fiebant hominibus fulmine occiſis, 306; 16.

K.

Kalendarum poſteri dies nuptiis infauſti, 287: 15.

L.

L Pro D. 184: 8. 242: 7. 513: 8.
Lacedæmonii in monte Taygero equum ventis immolabant & adolebant, 309: 3.
Lacerna, 102: 5.
Lacinia, 121: 9. 202: 4.
Lactat, 283: 2.
Lacus Servilius, 520: 1.
lætaſter, 304: 11.
lama. 203: 7.
lamella ærea in formam ſtellæ locis inaugurațis in figebatur, 544: 14.
lamellæ ſpecie virum & mulierum in ſacris neceſſariæ, 559: 16.
lance & licio furtum quærere. 204: 5.
lanigerum pecus piſcibus paſcirur 110: 16.
lanius, 121: 9. 202: 4.
Lanuvini qui municipes: 260: 15.
lapis manalis, 33: 9.
Lapis niger, 384: 16.
lapis ſcriptus, 509: 4.
Lares coronis ornati, 124: 12.
Lares Hoſtilii Urbani, 179: 3.
latex vini, 205: 5.
Latinorum imperium uſque ad P. Decium cos. Feſt in voce. *Prætor.*
Latinus filius Telemachi & Circes, 471: 8.
Latomiæ Syracuſanorum, 206: 3.
Lavare. Antiqui raro lavabant, 207: 2.
Laverna Dea furum, 206: 7.
Lavernalis porta, 206: 9.
Laumedon in *Alumento.*
laurea arbor plurimorum remediorum, 193: 4.
Laureatus populus ſpectabar Apollinares ludos ſtipe data, 32: 5.

Laurentium leges, 37: 4.
lauretum Aventinum, 581: 5.
laurus omnibus ſuffitionibus adhibita, 206: 11.
lax fraus, 203: 1.
lege cavebatur ut deſignati magiſtratus certos intra dies provincias inter ſe pararent, 331: 16.
lege ſanctum fuit nequis ſervum mitteret percunctatum patris familiæ nomen, 344: 10.
leges ædium ſacrarum, 243: 14.
leges Fenebres, 147: 11.
leges menſæ, 247: 9.
leges oſcitæ, 323: 4.
leges ſacratæ, 486: 1.
legio ſex millium & ducentorum hominum a Mario conſcripta, 521: 13.
legio quadrata, 521: 15.
Lemonius pagus, 208: 6.
lex curiata lata Tribunicia rogatione, cur, 602: 4.
lex dedicationis aræ Dianæ Aventinenſis, 283: 6.
lex Licinia, 71: 19.
lex minucia, vide *oſi.*
lex muneralis, 259: 3.
Lex Ovinia Tribunicia, 377: 12.
lex *parenſta*, 297: 5.
lex Rutilii Rufi, 477: 4.
lex Satura, 500: 7.
lex Tapulla, convivalis, 580: 5.
lex Tarpeja, 337: 18.
lex unciaria, 617: 1.
lex ut differat a rogatione, 468: 23.
Liber Bacchus, 209: 7.
Liberalia, 209: 11.
libri rituales Etruſcorum, 465: 11.
Libycus campus, 210: 6.
Lichus Herculem ſecutus, 211: 13.
lignum, bes alterum, 596: 11.
limi crebiores ſulci, 364: 3.
Lingua Græca eadem cum Latina parum prolatione mutata, 445: 14.
Linguæ Latinæ origo quaſi Græcæ uſurpatio, 445: 15.
Lingua, Promontorium, 210: 18.
linteata legio, 207: 14:
Arnu in voce *litatum.*
lite cadere, 211: 7.
Liternum qualis præfectura, 372: 13.
Liticen, in voce *lituus.*
Livius Andronicus bello Punico ſecundo carmen ſcripſit quod a virginibus cantatum, 508: 22.
Livius Andronicus ſcribebat fabulas & agebat, 509: 2.
loquelaris præpoſitio, 21: 9.
lotophagi, in voce *lotos.*
Lucar, 338: 6. 413: 17.
lucellum, 36: 12.
lucem facere, 212: 15.
Lucenſes qui municipes, 260: 22.
Lucerenſes in voce *Lucomedi.*
Lucerus ardeæ rex, 213: 2.
Lucina, vide *Juno.*
Lucius dux, 212: 8.
lucrio, 74: 7.
luctus quando minuebatur, 150: 8. Cur inſtitutum ne amplius centum diebus lugeretur, 168: 3.
Lucus Albionarum, 17: 11.
Lucus Libitinenſis, 480: 11.
ludi unde dicti, 506: 18.
Ludi Honorarii, qui & cur ita dicti, 178: 3.
ludi in circo maximo, in voce *mulis.*
Ludi ſæculares, 487: 15.
ludi ſero a Romanis inſtituti, & qui primi fuerint, 473: 12, 13.
ludi piſcatorii, 357: 8.
Ludis Capitolinis auctio Vejentium fieri ſolebat, 497: 11.
Ludi Taurii a Tarquinio inſtituti, 582: 6.

Digitized by Google

Alii ludi Taurii a ſuperioribus diverſi, *ibid.* 10.
Ludius quidam in circo fulmine ictus & ſepultus in Janiculo, 545: 18.
Luna in *Dictynna*
Lupercalibus mulieres februabantur, 147: 1.
Luperci Fabiani & Quintiliani, 426: 6.
lupus fœminine, 99: 5. 236: 10.
lurcones, 214: 8.
luſtratio, 214: 4. 215: 6.
luſtrici dies, 215: 7.
luſtrum, 203: 7.
lutum aceratum, 300: 7.
luxurioſus, 215: 9.
lymphati, 216: 9.

M.

MAcellus, a macro, 20: 4.
Macellus, 217: 1.
Mæcium caſtrum, 218: 5.
Mænius, 218: 6.
Magiſter populi, Dictator, 315: 5.
Magiſterium equitum, 219: 14.
Magiſtratus, 219: 11, 12.
Magiſtratus abacti, 1: 1.
Magiſtri
Collegiorum
Equitum
Pagorum
Societatum
Vicorum
216: 6, 7.
Populi
Apollinis.
ibid.
Majæ ſacrificia, 222: 1, 2.
Major Græciæ, 222: 7.
Majus menſis Oſcis mæſius, 219: ante urbem conditum, 221: 10.
Mallius Tolerinus in circo combuſtus & in cripidine prope circum ſepultus, 290: 13.
malluviæ, 224: 7.
malluvium latum, 224: 9.
Mamercus Pythagoræ filius in voce *Æmiliam.*
Mamers, 224: 14.
Mamertini, 224: 16.
Mamilia Telegoni filia, 225: 15.
Mamilia turris. Vide *Turris.*
Mamurii Veturii nomen in Saliari carmine, 226: 11.
Manalis lapis, 33: 9. 227: 1.
Mancinus, 228: 3.
Mancipatus, 265: 5.
mane, 227: 15.
manere, quid. 491.
Maniæ & maniolæ, 229: 7, 9.
Manici panes, 230: 5.
Manius Valerius Dictator, 315: 7.
Manlia gens, 230: 8.
manticulari, 231: 14.
mantilia, 231: 12.
manubiis ictum fulgur vincitur, 345: 13.
manum, 227: 16.
manumiſſio ſacrorum cauſſa, 234: 4. 407: 16.
Marcellus conſul, 291: 2.
Marcellus novas operas invenit expugnandis Syracuſis, 291: 2.
Marcellus tertia opima ſpolia de Viridumaro retulit, 312: 25.
Marcipor, 426: 10.
Marcus prænomen defamatum, 230: 8.
Mariani muli, 256: 4.
Mariſca ficus, 56: 4.
Marius Cimbros delevit, 23: 14.
Marius parmulis Brutianas ſubſtituit, 332: 17.
Marius uſum ærumnularum retulit, 15: 5.
Matronæ a magiſtratibus non ſummotæ, 238: 4.
Matronæ in tutela Junonis Curitis, 72: 1.
Matronæ Martias Calendas colebant, 235: 9.
Matronis conceſſum pilentis & carpentis per urbem vehi, 386: 3.

maturum, 137: 9.
matura mater, 227: 18.
maximus minorum Pontificum quis, item minimus, 249: 17.
Mediaſtuticus Oſcorum, 502: 10.
mediocriculum exercitum, 241: 4.
Meditrina Dea, 241: 13.
Meditrinalia, *ibid.*
S. Fuſius Medullinus in Circo combuſtus & in crepidine propre Circum ſepultus, 290: 14.
Megaleſia ludi ſcenici, 494: 1.
melandria, 128: 15.
Melo pro Nilo, 18: 7. 21: 6. 242: 9.
Melus vir Phoenicius, 242: 10.
Memorioſior, memorioſiſſimus, 245: 5.
menſa migrare cur inauſpicatum antiquis, 247: 10.
menſæ curiales, 107: 10.
menſæ gliſceræ. Vide *Gliſcera.*
menſæ ſacræ legibus ædium ſacrarum, 243: 14. in ararum vel pulvinaris loco, 243: 15.
menſæ triviales, 247: 12.
merces quas pollucere fas eſſet, 362: 7.
Mercurio lacte non vino ſupplicatum, 530: 18.
Mercurius *malevolus* cur dictus, 224: 1.
meretrices alicariæ, 19: 2.
meretrices proſtibulæ, *ibid.* 4.
mero ſepultus, 524: 9.
merula, 245: 9.
Meſon comœdus, 245: 13.
Meſſala, 223: 4.
Meſſapus rex, 245: 15.
L. Cæcilius Merellus a Brutiis occiſus, 276: 18.
Metellus Pontifex Max. 501: 3.
metus fœminine, 99: 5. 236: 10.
Mezentius Cæritum rex, 322: 7.
milites Romani ſe aluerunt privato ſumptu donec Roma a Gallis capta, 382: 10.
milites rituli dicti, 591: 2.
mille urbium, 266: 2.
mimi in orcheſtra prodibant.
minantes, 15: 14.
minare, 15: 17. 192: 7.
Minerva Dea Nautia dicta, 276: 15.
Minerva Trironia, 596: 18.
Miniſtri triumphantium coronis oleagineis utebantur, 311: 5.
Minucius Deus, 250: 5.
miracula de rebus turpibus, 251: 7.
mirmillones, 460: 3.
Miſenus Æneæ Tibicen, 251: 13.
miſſilia, 298: 1.
μνησῆες in voce *procum.*
mola ſalſa, 8: 14.
monile ornamentum equorum, 253: 11.
monirio, 301: 1.
mons Aventinus, 261: 9.
Idem Murcus dictus. *ibid.*
mons ſacer, 483: 12.
mons varicanus, 606: 5.
mons viminalis, 614: 7.
moracillum, 254: 14.
morbus major, comitialis, ſonticus, 392: 8.
mos Romanorum in lupercalibus, 101: 7.
movere ancilia, quid. 477: 17.
muli primi currui juncti, 256: 7.
mulieres in tutela Junonis, 566: 14.
mulieres antiquæ rutili coloris ſtudioſæ, 481: 11.
mulieres togis prætextis velatæ Mutino Titino ſacrificabant, 264: 16.
mullare ſuere, 256: 15.
multa maxima & minima, 326: 11. 337: 15.
multum frugum facere, 314: 13.
mulus vehiculo lunæ, 256: 8
Mummius, 257: 18.
municiporum plura ge-

Digitized by Google

nera, 260: 15.
munifices, 50: 18.
munus, 265: 10.
muriola, 263: 2.
murratum vinum. *ibid.*
murus muſtelinus, 264: 11.
Muſæ pegaſides, vide in *pegaſides*.
Muſæ pierides, 354: 3.
Muſæ Pimpleides, 356: 9.
myrtei campi, 265: 3.

N.

N. Litrera quid ſignificet in faſtis, 279: 2.
nacæ, 267: 1, 3.
Nævia nemora, 269: 7.
Nævii domus, 269: 7.
ναὶ ἐγὼ ἔχω. 273: 6.
napuras nectere, 270: 7. 278: 23.
Narnienſes, vide *Nequinates*.
natare, 270: 14.
natio de pecoribus, 272: 5.
Navia ficus, 273: 19.
Navius Attius, *ibid.*
Nautes Romam detulit æneum ſimulacrum Minervæ, 276: 14.
Nautius conſul, 290: 8.
Neapolitanum talentum, 577: 14.
Nebrundines, 279: 19.
necatus ut differat ab occiſo, 306: 12.
nectar, 263: 1.
nefaſtus dies nundinarum, vide *nundinas*.
nefrones, 279: 20.
Nemea, 346: 9.
Nenia Dea, 269: 4.
Nenia ſoticina, 268: 15.
NEP quid in Faſtis ſignificet, 279: 3.
Nepeſini, qui municipes, 260: 21.
Neptunalia, 616: 12.
Neptunus pro piſcibus, 98: 3.
Neptunus equeſter, ippius, 176: 10.
Neptunus Pegaſi pater, *ibid.*
Illi in illyrico quaternos equos nono quoque anno in mare jaciebant, 177: 3.
Nequinum, 281: 8.
nervo cervices impediebantur, 283: 2.
nexum æs, 283: 14.
nis pro nobis, 62: 3.
Nixi Dii, 285: 20.
noctiſurgium, 128: 12.
nocturnum fulgur, 124: 2.
Nolani qui municipes, 260: 21.
Nolos flumen, 470: 12.
novacula cum cote ſub locum conſecratum defoſſa, 274: 4.
nova nupta aqua ſpargebatur, 142: 2.
corollam ferebat ſub amiculo, 99: 10.
in pelle lanata conſidebat, 194: 4.
novæ nuptæ caput comebatur haſta, 71: 14.
ſenis crinibus ornabatur, 515: 4.
nuces flamma uſtæ, 298: 3.
nuces mittebantur cerealibus, 297: 15.
Numa Pompilius in Janiculo habitavit, 293: 3.
Ejus libri reperti, *ibid.* 4.
Primus ſtatuit ut qui terminum exaraſſet, & ipſum & boves ſacros eſſe, 586: 2.
rem divinam Marti verno tempore inſtituit, 609: 1.
numere temporis præſentis. *Numero* præteriti, 294: 6.
Numidæ vivaces, 297: 14.
nummi bigati & quadrigati, 169: 10.
nummis auri & argenti ſignati ultramarinis Romani utebantur tempore Romuli, 335: 13.
nundinæ in vicis, 611: 8.
nundinarum nefaſti dies, 296: 6.
nunciatio & ſpectio quid & quibus magiſtratibus datæ, 538: 14.
nuptiæ, 301: 13.
Nurſia qualis præfectura, 372: 17.
nux minuta plurima in agro præneſtino, 292: 14.

Digitized by Google

Nyctegreſia, 128: 12.

O.

OBlectat, 203: 2.
Obnubere, 297: 4.
ob patrem, pro patre, 314: 6.
obſecratio, 456.
obſcena, id eſt, mali ominis, 324: 2.
obſcena verba, 323: 13.
obſcena verba clamabantur nubentibus depoſitis prætextis, 379: 2.
obſceniſſimum omen, 19: 16
obſequium, 397: 13.
obſides, 299: 10.
obſipare, 195: 8.
obſipat, 566: 1.
obſtrudulentum, 304: 10.
ocreæ, 308: 4.
Octavia ſoror Auguſti porticum octaviam fecit theatro Marcelli propiorem, 308: 9.
Cn. Octavius CN. F. de rege Perſe triumphavit & Theatro Pompei proximam porticum Octaviam fecit, *ibid.* 10.
offa, 342: 21.
offa penita: offa porcina, 342: 4, 21.
offectores, 191: 1.
offendimentum, 310: 12.
Ogygus Thebarum conditor, 311: 4.
oilvitas, 311: 14.
Olympia, 346: 9.
olla fritillis, 262: 6.
omina ſuperantur fulgure, 345: 12.
ominoſi dies cum ancilia movebantur, 491: 3.
omnis ut differat a *cunctus*, 105: 5.
operarii bajuli, 47: 5.
opicerda, 561: 1.
opicum, oſcum, 323: 4.
opimæ hoſtiæ, 312: 19.
Opiter Verginius Tricoſtus in circo combuſtus & in crepidine prope circum ſepultus, 290: 12.
oppido didici, ſpectavi ambulavi, &c. male dicitur, 314: 17
oppidum locus in circo, 314: 23.
Oppius mons, 517: 7.
Ops, 312: 6. Saturni uxor, *ibid.* 13.
Ops Conſiva dicta, *ib.*
optimas, optimatis, 341: 13.
opulenti, qui, 312: 18. 314: 2.
Orata Sergius unde dictus, 116: 19.
oratores, 8: 15.
oratores legati. 316: 16. 317: 5.
oratores deprecatores, 317: 17.
Orbius, 321: 22.
ordo Sacerdotũ in conviviis, 320: 12.
oriæ, 43: 12.
orichalcum, 38: 5.
orum ruſtici dicebant pro *aurum*. 316: 19.
oſci libidinoſi, 323: 13.
oſcillatio, 322: 3.
oſculum inter cognatos & propinquos maxime inter feminas, 324: 12.
oſcus locus in agro vejenti, 323: 14.
Oſſifraga in Sangi Dei tutela, 496: 10.
oſtenta, 65: 2.
oſtium orci, 227: 1.
Otacilius Maleventanus, 294: 1.
oves *paſſales*, vide *paſcales*, 333: 12.
oves pellitæ, 333: 16.
Oufens fluvius. in *oufentina*.
ovis decuſſibus æſtimata, 15: 11. 257: 5. 326: 11 337: 18.
ovis maſculino genere, 325: 18.

P.

PAcinates a Pacino, 340: 7.
Pacinus Volſini regis nepos, *ibid.*
πηγαί, 328: 6.
pagus ſuccuſanus, 560: 1. ibi milites exercebantur, 560: 11.
Palæmon, 366: 2.
Palanto Hyperborei filia, 328: 12.
palare, 328: 11.
Palatua Dea, 329: 1.

Palatuar, 517: 6.
palilia, parilia, 329: 5, 6.
Pallas ſepultus in palario, 328: 13.
Pallas Gygas, 329: 8.
Pallas palus, 329: 9.
palma in Capitolio in ara ipſa Jovis enata, poſtea proſtrata & in ejus locum ficus enata, 447: 16.
paludamenta omnia militaria ornamenta, 329: 14, 17.
palus Pontina, 363: 8.
panis aceroſus, 300: 7.
Pantaleon Tyrannus, 357: 4.
Papirius ager, 331: 2.
Papirius Curſor in æde Conſi pictus cum toga purpurea, 353: 8.
parare provincias, 331: 13.
parare inter ſe munus, 370: 3.
Paraſiti Apollinis, 492: 8.
paraſitus facete dictus *temeti timor*. 584: 4.
paraſitus ſecundarum partium, 493: 13.
parentatio, 243: 17.
parentum nomine avi proavi, aviæ & proaviæ continentur, 332: 2, 3.
paricida qui qualemcumque hominem occidiſſet, 332: 8.
Parilia, 411: 11.
pars virilitatis, 162: 5.
parum caviſſe videri, in condemnationũ formulis, 333: 11.
Paſiphae, Minois uxor, 250: 2.
Paſtorale baculum in *pedum*.
paragiarii, 334: 8.
parera perplovit, 335: 2.
patrimus matrimus, 151: 18.
peculatus, 326: 9.
pecunia, 2: 7.
pecunia de bonis patrum familiæ, 337: 20.
pecunia quæ erogatur in ludos, 413: 17.
pecus paſcale, 535: 9.
pecuſcum, 336: 18.
Pegaſus, 411: 1.
Pelicus Volſini regis nepos, 340: 7.
Peligni a Pelico, *ibid.*
pellices de maribus, 340: 13.
pellicibus aram Junonis tangere interdictum, 341: 1.
peluis, 362: 6. 412: 6.
penarius, 343: 6.
penas, penatis, 341: 13.
penes, 32: 17.
penetrale ſacrificium, 342: 14.
penſiones, 341: 21.
penus & promptuarium, ut differant, 412: 4.
perduellis, 125: 13.
periodon viciſſe, 346: 9.
perones, 256: 13.
perſonati mimi Atellani, 348: 5.
perſonis ſero uti cœperunt comœdi & tragœdi, 348: 2.
peſtilentia in gravidas mulieres tempore Tarquinii, 582: 7.
petaurum, 349: 13.
periſſere, 350: 10.
petræ naufragiorum ſcelere pollutæ, 509: 12.
Petronia aqua, 70: 1.
petulcus, 351: 20.
φάλαινα, 47: 7.
piamenta, 352: 16.
Picus rex Fatuum & Fatuam pracreavit, 413: 2.
Picus Martius, 472: 4.
picus in vexillo Sabinorum, 353: 2.
pileati Caſtor & Pollux, 355: 19.
pileus lanatus forma metali figuratus, 601: 13.
pipulum, 413: 12.
Piſani qui municipes, 260: 21.
piſcatores piſce pro alea utebantur, 109: 10.
piſciculi vivi Volcanalibus dabantur pro animis humanis, 357: 11.
piſtrina alicariorum, 19: 2.
piſtrix, balæna, 47: 9.
Pittacus unus ex VII. ſapientibus, ejus cum Phrynone certamen, 460: 5.
placenta ex tribus pultibus facta, 371: 11.
Placentini qui municipes, 260: 21.
planipedes hiſtriones, 318: 23.

Plautus

Plautus a pedum planicie dictus, 361: 3
plebes omnis populus præter Senatores & patricios, 507: 12.
plebiſcitum, 363: 20. 507: 11.
Plebiſcitum Silianum, 402: 7.
po pro *populo*, 327: 1.
Pœni Tyro oriundi, 601: 18.
Pœni potentes maris, 602: 1.
polhriones perfectiones, 118: 2.
polubrum, 412: 6.
pomœrium, 397: 18.
pomœrium protulit Servius Tullius. Idem renravit Cornelius Sylla Dictator, 398: 3, 4.
pomœrium ſi tactum a privatis fuiſſet, pœna ſtatura erat, 399: 1.
pomœrium pontificale, *ibid.*
pomœrii proferendi formula, 399: 4.
Pompejus Birhinicus ex ſupellectile regia ſignum Romam deportavit, 481: 18.
Pompejus Rufus unciariam legem tulit, 617: 1.
C. Pompinius Libertinus mimus, 493: 5.
pondera publica, 402: 6.
pons ſublicius, 556: 6.
Pontia urbs, 363: 8.
Pontifex maximus annales maximos conſecrabat, 239: 8.
Popilius Lænas duumvir ſacrorum, 488: 5.
populi commune cum plebe ſuffragium in legibus ferendis, 363: 17.
populi ſcitum, quid, 507: 8.
Populo Romano Quiritibuſque in ſacrificiis & precibus dicebatur, 120: 8.
porca cum omni fœtu ad ſacrificium adhibita, 92: 1.
porca præcidanea, 371: 3, 9.
porca præſentanea, 380: 8.
porca, terra eminens, 186: 3.
porcet, 35: 3.
porcus propudianus, 396: 3.
porcus ſactis, 486: 6.
porricere, 389: 3.
Porta Carmentalis qua egredi religioſum, 446: 4.
Collina, 427: 15.
Flumentana, 151: 9.
Fontinalis, 152: 11.
Lavernalis, 206: 9.
Minucia, 250: 5.
Magionia, 255: 16.
Navalis, 272: 18:
Piacularis, 352: 8.
Prætoria, 379: 19.
Principalis, 381: 11.
Querquetularia, 422: 17.
Quintana, 425: 9.
Quirinalis, 427: 12.
Ratumena, 434: 1.
Romana, 472: 24.
Ruduſculana, 467: 18.
Salutaris, 379: 4. 493: 16.
Sanqualis, 496: 14.
Scelerata, quæ & Carmentalis, 503: 17.
Stercoraria, 545: 1.
Viminalis, 269: 4. 614: 7.
Portumnus clavim manu tenebat, 81: 4.
portus Perſicus, 347: 8.
poſita, propoſita, 399: 9.
poſteri dus nonarum, Iduum, Calendarum, nuptiis infauſti. 287: 15. item a. d. IIII. Calendas nonas, Idus, atri hi dies, *ibid.*
Poſtumus Cominius Auruncus in Circo combuſtus & in crepidine prope Circum ſepultus, 290: 12.
Potitii Sacerdotes, 40: 10. 369: 1.
præbia, 370: 1.
præciæ, 370: 14.
præcipuum, 135: 11.
præclamitarores, 370: 8.
prægnantes ſacrificabant Egeriæ Nymphæ, 128: 9.
Præneſtini qui municipes, 260: 20
Præneſtini voces decur-

tabant, 578: 18.
Præs, 228: 1.
præſipere, 11: 1.
prætexta pulla quibus liceret uti, 378: 2.
prætextatæ fabulæ togatæ etiam dictæ, 591: 8.
Prætor major, 223: 11.
Prætores initio qui poſtea conſules, 379: 20.
Prætores majores & minores, 239: 12.
Prætores duo cur creati, 331: 20.
Prætorium, 379: 21.
prætor ſalutabatur ad portam, 379: 4.
prata Mucia, 255: 9.
prata Quinctia, 425: 18.
pretettremonti, 412: 10.
pri pro *præ*, 382: 18.
principes ordines, 381: 11.
Privernum, qualis præfectura, 372: 16.
privilegium, 413: 23. 414:
proædificatum, 384: 9.
proci, 385: 6. 387: 2.
procincti, 130: 9.
procurator, 86: 1.
proditionem habere quid, 387: 13.
profanatum & profanum, 389: 6.
profanum, 392: 5.
prognare, aperte, [illegible]7: 3.
projectiones aquarum arcuatim fluentium Tiburi in Aniene, 599: 12.
promedio, 293: 7.
promptum, 411: 15.
promptum triticum, 411: 17.
proptervia auſpicia, 412: 8.
proſtibulæ, 19: 4.
proverbia
A domo Nævia, 669: 13.
Anus quod volt ſomniat, 443: 1.
In ſcirpo nodum quærere, 507: 1.
Manum & mentum, 233: 7.
Multi Manii Ariciæ 230: 2.
Nec mulieri nec gremio credendum, 277: 17.
Non omnibus dormio, 288: 7.
Oſculana pugna, 324: 5.
Plauſtrum perculi, 358: 3.
Quam bonus Homerus tam malus Choerylus poeta, 578: 9.
Quot ſervi tot hoſtes, 429: 9.
Rideo canteri, 464: 9.
Sabini quod volunt ſomniant, 482: 7.
Salva res eſt dum ſaltat ſenex, 492: 8.
Sardi venales alius alio nequior, 497: 10.
Sero ſapiunt Phryges, 519: 1.
Sine ſacris hereditas, 528: 11.
Σκύζετε καὶ ἑκὼν Σύρος, 571: 8.
Sus minervam, 571: 21.
Sutrium quaſi eant, 572: 11.
Tam perit quam extrema faba, 579: 1.
Tyria maria conciet, 601: 18.
Vapula Papyria, 605: 5.
Ve victis, 606: 7.
provocatio a Dictatore ad populum quando cœpta, 315: 8.
Pruſiæ filius cur *monodos* dictus, 253: 19.
Publici augures, 412: 8.
Publicii Malleoli, 403: 5.
Pudicitiæ plebeiæ *ſacellum*, vide *ſacellum*.
pueri, 301: 19.
pueri patrimi matrimi nuptiis adhibiti, 335: 23.
pullarius, 374: 9.
puls fabata, 442: 14.
Punicum bellum a Nævio verſibus Saturniis ſcriptum, 501: 10.
Punicum genus libi, 406: 19.
Punicum veſtis nomen, *ibid.*
puſula panis, 175: 10.
putare vites, 186: 11.
puteal, 274. 504.
Puteoli qualis præfectura, 372: 13.

Digitized by Google

puticuli antiquiſſimum genus ſepulturæ, 15: 19.
Pyrrhus rex Epirotarum, 253: 20.
Pythia, 346: 9.

Q.

QUadrans raritus, 433: 12.
quadrantal, 401: 10.
quadrigæ fictiles in faſtigio templi Jovis, 434: 4.
quadrigæ in fornace auctæ quale prodigium, 434: 7.
Quadrigæ in mare jactæ. vide *Rhodii*.
Quadrigati nummi, 169: 10.
Quæſtores paricidi, 332: 7. 418: 12.
Quinctius dictator, 596: 8.
quartus quadrans, 596: 13.
quercus arbor unde dicta, 421: 21.
querquera febris cur dicta, 421: 1.
Quinctius dictator, 596: 7.
Quinquatrus minuſculæ, 250: 21.
quinquertiones, 425: 3.
Quintilius partes Romuli ſecutus, 285: 1.
Q. Fabius pullus Jovis cur dictus, 405: 7.
Quirinalia, ſtultorum feriæ dicta, 552: 15.
Quirinalis flamen, 320: 11.
Quirinus Romulus, 108: 7.
Quirites Romani, 108: 8. 427: 24.
Quirites Sabini, 427: 20.
Quiſpiam unde dictum, 428: 8.
Q. R. C. F. in faſtis quid ſignificet, 419: 12.
Q. S. D. F. in Faſtis quid ſignificet, 420: 9.

R.

R. R. in tabulis quid ſignificet, 431: 4.
Rapta curia, 290: 1.
rationes unde dictæ, 433: 9.
rava, flava frumenta in ſpicis, 436: 6.
ravilla, 434: 6.
raviſtellus, 434: 14.
Reate qualis præfectura, 37: 17.
Reciniati mimi planipedes, 436: 18.
Recinium, 436: 16.
reciperatio, 437: 4.
redemptruare in ſaliorum exultationibus, quid, 439: 6.
redhibitum, 440: 15.
Regia unde dicta, 444: 14.
Regifugium in faſtis quid, 434: 3.
Regina Flaminica ſacrificans, 187: 1.
Regium in Gallia Ciſalpina forum lepidi, 461: 5.
religioſum, ſacrum & ſanctum ut differant, 448: 15. 449: 3.
remiſſo exercitu remittebatur augur, 451: 15.
remora, 451: 3.
Remoria ſive Remuria, 452: 12.
remulcus, 452: 8.
repages, 453: 14.
relecratio quid, 456.
reſpondere, 541: 21.
res ſcrupuloſa, 509: 13.
retæ, 453: 17.
reticula recta ſuſum verſum texta, 445: 1.
reus promittendo; reus ſtipulando, 461: 10, 15.
Rex ſacrificulus in conviviis ſupra omnes accubat, 320: 12.
Rheginum talentum, 577: 15.
Rhodii quotannis quadrigas ſoli conſecratas in mare jaciebant, 309: 6.
Rhodium talentum, 57-: 13.
Rhoma Æneæ neptis, 470: 6.
Rica, quid, 463.
riciniati hiſtriones, 318: 24. vide *reciniati*.
Robigus Deus, 466: 9.
robus in carcere, 466: 14.
robuſti, 466: 14.
Roma in ſex partes di-

Digitized by Google

ſtributa, 522: 4.
Roma unde dicta, 469. 470. 471. 472.
Romæ nomen vetitum publicari, 474: 2.
Roma parilibus condita, 332: 15.
Roma Quadrata, 415: 8.
Romanenſes negotiatores, 99: 1.
Romani cur Græci dicti ab Ennio, 445: 10.
Romani Quirites, 108: 8.
Romulus de Acrone prima ſpolia opima retu'it 312: 24.
Romulus & Romus filii Latini & Romes, 471: 9.
Romulus & Remus literis apud Gabios inſtituti, 472: 8.
Romulus inſtituit equiria in honorem Martis, 131: 12.
Romulus, Quirinus, 108: 7.
rorans tempeſtas, 10: 2.
Rorarii, 10: 1.
Roſea campus in agro Reatino, 475: 13.
roſtrum buculæ, 56: 15.
rudentes, 467: 14.
rudiarii, 467: 12.
ruduſculum, 467: 10.
ruduſculum picatum, 347: 14.
rufæ canes caniculæ immolabantur, 70: 8.
runa, 468: 4.
rupitiæ, 479: 12.
ruſtica vinalia, 475: 8.
480: 7.
rutabulum pro virilitatis parte, 481: 3.
Rutiliæ, 481: 12.

S.

S Litera Latinis pro aſpiratione Græcorum, 514: 3. 519: 9. 570: 16.
Saburra, 175: 7.
Sacella conquirere, quid, 504: 2.
Sacella procurare, 504: 3.
Sacella Termini foramine de ſuper aperto ſemper patebant, 586: 4.
ſacellum, 504.
ſacellum Carmētæ, 503: 18.
ſacellum Pudicitiæ Plebejæ, 358: 17.
ſacellum Mutini Tutini in Veliis, 264: 10.
ſacellum Quirini, 427: 18.
ſacellum Streniæ, 484: 11.
ſacena, dolabra, 505: 13.
ſacra Idulia, 484: 9.
ſacra juventutis, 201: 4.
ſacra peregrina eorum ritu colebantur a quibus accepta, 344: 23.
ſacra piacularia, 413: 8.
ſacra popularia, 363: 14.
ſacra privata, 403: 2.
ſacra projecta, 338: 10.
ſacra publica, 403: 1.
ſacra ſecluſa, 511: 12.
ſacramentum, 484: 17.
ſacraria ſepiebantur ſeceſpita, 511: 3.
ſacrarium opis Conſivæ.
Sacravienſes & Suburanenſes contendebant de capite equi Octobris, 308: 16.
ſacrificare, pro libare, 486: 21. 487: 2.
ſacrificia ad arbores fulguritas, 551: 12.
ſacrifici Cereali adhibita porca aurea & altera argentea, 364: 6.
ſacrificium canarium, 481: 9.
ſacrificium Gentis Claudiæ, 396: 3.
ſacrificium humanum quid, 179: 7.
ſacrificium pecunia fieri quid, 338: 3.
ſacrificium penetrale, 341: 14.
ſacrificium pro collegio Pontificum quinto quoque anno fieri ſolitum, 71: 2.
ſacrificium propter viā, 395: 12.
ſacrificiū ſemoniæ Deæ, fiebat cum civis necabatur, 569: 10.
ſacrima, 486: 21.
ſacrum, 483: 18. 484.
ſaga, 488: 15.
ſagæ, 386: 7.

ſalacia

ſalacia Dea, 489: 11.
Salentini menſe Januario equum vivum in ignem conjiciebant in honorem Jovis, 309: 4.
Salentini Cretæ & Illyrii, 489: 21.
Saliæ virgines conductitiæ paludatæ adhibebantur, 490: 1.
Saliares cenæ, 491: 5.
Salinum in menſa ponere figulis cur religioſum, 490: 7.
Salius Arcas, 490: 15.
ſalutis augurium, 239: 12.
ſam, 62: 3.
ſanctio, 496: 4.
ſanctum, 496: 1.
ſandix, 496: 6.
ſanqualis ales, 19: 9.
Sao ex Samothrace cum Æneа deos Penates Lavinium tranſtulit, 491: 1.
Sapa, 56: 10.
ſarmenta, 498: 12.
ſarpere, 498: 13.
ſarra recta, 499: 1.
Saticulam colonia deducta, 500: 1.
Saturnalia, unicus dies, 424: 1.
Saturnia qualis præfectura, 372: 17.
Saturnii qui dicti, 500: 19.
Saturnii verſus, 501: 10.
Saturnius mons Capitolinus, 500: 18.
Saturno ſacrificabant capite aperto, 501: 3, 13.
Saturnus agrorum cultor, 312: 14.
Saxa Pulia, 404: 22:
Scæva bona & mala, 502: 10.
Mucius Scævola in circo combuſtus & in crepidine prope circum ſepultus, 290: 14.
Scalæ Tarquiniæ, 580: 14.
Scapus libræ, 202: 4.
ſcarum pollucere nefas, 362: 9.
ſceleratus campus, 384: 22.
ſceptrum per quod jurabant, 148: 10.
ſceſna pro Cœna, 505: 19.
ſcilicet, 565: 1.
Scipio bellator, 40: 7.
ſcirpeæ hominum effigies de ponte in Tiberim miſſæ, 522: 10.
ſcirpo ratis, quid, 507: 3.
ſcoparum certum genus ſacrificiis adhibitum, 133: 15.
ſcortes, 507: 21.
ſcorteum, 508: 9.
ſcraptæ mulieres, 508: 13.
ſcriba navalis, 272: 10.
ſcribam habere ſolebat, magiſtratus qui ludos faciebat, 378: 4.
ſcribonianum puteal, 504: 1.
ſcrutilus, 537: 6.
ſcuta albeſia, 17: 8.
ſcutilum in pompa quid, 510: 10.
Scyrius, 571: 1.
ſeceſpita, pro cancellis, 511: 2.
ſecunda collario pro comparativo, 307: 16.
ſegeſtria, 118: 11.
ſegregare, 2: 5.
Selliſternium habere, 533: 22.
ſementinæ feriæ, 90: 6.
ſemiplotia, 361: 2.
ſemoniæ Deæ, 569: 10.
Sempronius Atratinus in circo combuſtus & in crepidine prope circum ſepultus, 290: 14.
Senacula tria Romæ, 514: 7.
Senatores præteriti, 377: 8.
Senatum numerare conſules cur jubebantur, 293: 12.
Senatus decretum ut differat a Senatus conſulto, 515: 1.
ſenis olim pro ſenex, 566: 6.
ſenium, 26: 7.
ſenticoſa verba, 516: 4.
ſepeliebantur intra urbem qui pro repub. occubuerant, 290: 4.
ſepeliebãtur alibi quam ubi cremabantur, 290: 10.
Seplaſia, 545: 6.
Septemtrio Deorum ſedes, 529: 5.
Septenatrus Tuſcula-

nis, 424: 4.
ſeptimontium, 518: 3.
ſepulcra, 57: 4.
ſepulcra vino ſpargebantur, 458: 24.
ſepulcrum antiqui buſtum dicebant, 518: 7.
ſepulcrum plenum tæniarum ut intelligendum, 575: 14.
feræ, 10: 7. 457: 15.
Sergius Orata dictus, 316: 22.
ſerpulæ, 519: 7.
Servius Tullius natus ex concubina, 289: 2.
Servus receptitius, 436: 11.
ſeſtertii bigati & quadrigati, 521: 10.
ſeſtertii aucti lege Flaminia, 521: 11.
ſeſtertius, 596: 12.
ſeſunium, 511: 7.
ſexagenarii de ponte, 522: 6.
ſexatrus Tuſculanis, 424: 4.
ſextarius, 402: 11.
Sicilienſes negotiatores, 99: 5.
ſicinnium, 528: 10.
T. Sicinius conſul, 290: 8.
Sicinnius Bellutus primus Rex ſacrificulus, 486: 16.
ſigna duodecim inter geniales Deos, 163: 9.
ſilentio ſurgere, 526: 5.
Silentium in auſpiciis quid, 526: 8. 529: 11.
ſili, 526: 1.
ſilicem tenebant jura turi per Jovem, 204: 14.
ſilicernium, farcimen, 527: 2.
Sillii P. & M. Tribuni plebis, 402: 7.
Simpulatrices mulieres, 528: 6.
ſitulus barbatus, 270: 5.
ſocordia, 511: 15.
ſodes, 564: 18.
ſolenne, 534: 17.
ſolers, 533: 2. 534: 10.
ſolia, alvei, 534: 1.
ſoliar ſternere, quid. 53[illegible]22.
ſoliaria Babylonica, 5:3: 23.
ſolida, 533: 3.
ſolida ſella ſedere in auſpiciis neceſſe, 532: 7.
Solliſtimum, 534: 10.
Solliferrea tela, 533: 1. 534: 16.
ſonivium tripudium, 535: 15.
ſontica cauſſa, 535: 26.
ſonticus morbus, 195: 11. 535: 20.
ſorbitio apud Cæcilium quid, 515: 8.
ſorctus participium a ſurrigere, 570: 22.
ſororium tigillum, 536: 15.
ſors Dei reſponſum, 537: 3.
ſortiri provincias, 331: 13.
ſpectacula ſedilia, 155: 3.
ſpectio & nuntiatio, quid & quibus magiſtratibus datæ, 538: 14.
ſpeculator ab exploratore ut differat, 139: 9.
ſpecus feminine, 539: 5.
ſpicæ ferebantur in ſacrarium Cereris, 152: 8.
ſpicio, 45: 4.
ſpicus, 540: 13.
ſpina alba nuptiis auſpicatiſſima, 336: 1.
ſpolia opima, 312: 13.
ſpolia Opima manipularis miles referre poterat, 312: 26.
ſpolia Opima non omnia in ædem Jovis ponebantur, 312: 27. Jano & Marti etiam conſecrabantur, 313: 5, 6.
ſpondere pro dicere, 541: 21.
ſpurio patre nati, nothi cur dicti, 289: 1.
ſtatuæ Cinciæ locus Romæ, 473: 1.
ſt addebant vocibus per l incipientibus, 547: 14.
ſtella lætum & proſperum ſignificabat, 534: 13.
ſtellatinus campus, 544: 17.
ſtercus ex æde veſtæ in Clivum capitolinum deferebatur, 410: 10. 544: 22.
ſtipa, 545: 11.
ſtipendia militum quan-

Digitized by Google

do cœpta, 382: 12.
ſtipendium ſeſquiplex, 379: 17.
ſtips data ludis Apollinaribus, 31: 6.
ſtiria, 547: 6.
ſtirps, maſculine, 236: 9.
ſtlata, 547: 14.
ſtlembus, 547: 20.
ſtrigæ, veneficæ, 539: 9.
Stroppi Caſtoris, 550: 11.
ſtrues, 148: 4.
ſtruſertarii, 138: 4. 551: 11.
ſtrupearia dies feſtus Faliſcorum, 550: 10.
ſtruppus pro magiſtratu publico, 552: 9.
ſtrutocamelus, 334: 4.
ſubare, 564: 5.
ſublices, 556: 7.
ſubſidia e militibus qui ſtipendia meruerant & locum tamen retinebant in exercitu, 558: 10.
ſubſidium, 377: 2.
ſubſolanei, 558: 21.
ſubucula genus libi, 559: 10.
ſub vineam jacere, 554: 14.
ſub vitem haſtas jacere, 554: 19.
ſubvitem præliari, 554: 23.
ſub vos placo in precibus, 555: 1.
Suculæ, 562: 2.
ſue plena Telluri fiebat, 359: 16.
Sueſſula qualis præfe-ctura, 372: 14.
Suffetes, 245: 5.
ſuffitio, 33: 6. 137: 4.
ſuffragia ferebant per pontem, 523: 1.
ſulcus primigenius, 381: 2.
Sulla unciarium legem tulit, 617: 1.
Sulpitius Rufus, 291: 16.
Sulpicius Saverrio Pyrrhum vincit, 324: 7.
ſupellectilis, pro ſupellex, 566: 6.
ſupercilia in tutela Junonis, 566: 14.
ſuperſolanei, 559: 1.
ſupparum & ſuparum & ſupparus velum minus 524: 7.
ſupparum velum omne, 567: 30.
ſupparum puniceum veſtimentum. *ibid.*
ſupparum, ſtola crucis, 568: 3.
ſupplicationes fiebant antequam bellum ſuſciperetur, 287: 19.
ſupplicia de verbenis ſumpta, 569: 8.
ſupplicia pro pœnis unde dicta, 569: 15.
ſupplicium a ſuppliciis ut differat, 569: 16.
ſurire, 564: 5.
Surius, 571: 5.
Sutorium atrium, 598: 7.
Sutrini qui municipes, 260: 22.
ſuus heres, 265: 7.
Sycomorus, 483: 5.
Sycophantæ, 573: 6.
Syracuſanum talentum, 577: 15.

T.

T Pro S, 275. 21.
Tabellarii, 574: 3.
tabernacula, 11: 13. 96: 3.
Tabernæ novæ, quinque & ſeptem dictæ, 359: 9.
Tabernariæ fabulæ *togatæ* dictæ, 591: 9.
Tæpocon ſcribendi genus, 576: 6.
Tages diſciplinam Aruſpicii Etruſcis dedit, 576: 10.
talaſſio, quaſillus, 577: 7.
talentum, 577: 12
tam pro tamen, 578: 10.
Tanaquil uxor Tarquinii priſci poſtea Gaja Cæcilia dicta, 161: 1, 2. ſumma lanifica, *ibid.* 4.
tangere, futari, 576: 8.
tapes, tapete, & tapetus, 580: 1.
Tarpeiæ virginis effigies in æde Jovis Metellina, 580: 9.
L. Tarpejus, 502: 6.
Tatius rex Sabinorum, 20: 2.
Tatius occiſus Lavinii, 581: 4.
Tauræ, ἄυρα(?) vaccæ, 581: 12.
Tauri & verbenæ in ſa-

cris quid, 581: 13.
tauri inviolati ſolitauri-
libus relinquebantur,
533: 4.
Tauricana, 125: 6.
taxatores ſcenici cur
dicti, 583: 3.
tectum pectinatum, 336:
16.
tela, 37: 1.
temerarium tributum,
596: 2.
temo pro plauſtro, 517:
2.
tempeſtas pro tempore,
196: 9.
templa liberata, 210: 2.
templum, 249: 9.
templum bonæ Deæ,
511: 5.
templum Libertatis in
Aventino, 210: 3.
templum pro tigno,
584: 10.
Tenitæ Deæ, 584: 12.
Tenſa ex ebore & ar-
gento, 584: 17.
tentipellium pro tecto-
rio, 585: 1.
Terentius Scriba, 293: 4.
L. Terentius Tuſci vici
Magiſter, 524: 10.
Terentum locus in ex-
tremo Martio cam-
po, 488: 2. 585: 6.
Teretes flumen, 585: 12.
Termini fanum nequi-
tum exaugurari, 282:
22.
terripavium, tripudium,
405: 15, 21.
tertia collario pro ſu-
perlativo, 307: 19.
Tertio quarto ut diffe-
tant a Tertium quat-
rum, 586: 13.
teruncium, 288: 13.
teſtamentum interneci-
vum, 197: 1.
teſtamentum in procin-
ctu, 386: 7.
teſtamentum procirum,
386: 12.
teſtilari, 587: 9.
Theatrum Marcelli,
308: 8.
Theatrum Pompeii, 308:
9.
Themis hominibus præ-
cipiebat id facere
quod fas eſſet, 388:
5.
Thymbræus mons in
agro Trojano, 589:
2.
Tiberius Silvius rex Al-
banorum, 18: 2.
Tibiæ dextræ, 119: 14.
Tibicines Minervam
colebant, 251: 1.
Tiburtes qui munici-
pes, 260: 20.
Tifata, 589: 8.
Titius, 310: 13.
toga picta, 353: 5.
toga virili cur mulieres
utebantur in luctu,
436: 17.
Togatæ fabulæ prætex-
tatæ & tabernariæ,
&c. 591: 8.
togis incincti pugna-
bant antiqui, 130: 9.
Tongitio vox Præneſti-
norum, 592: 6.
tonſillæ, 592: 1.
Trachali, maritimi ho-
mines Ariminenſes,
595: 8.
transfuga, 345: 18.
trepidatio, 595: 13.
triarius Tuſculanis, 424:
4.
Triambi terni in proſ-
cenio loquentes, 181:
2.
Triarii in tertia acie, 558:
12.
Tribuni Rufuli a conſu-
le facti, 477: 3.
Tribunus primanus,
380: 15.
Tribus curiæ dictæ; 73:
5.
Tribus Cruſtumina, 103:
1.
Lemonia, 208: 6.
Lucerum, 213: 1.
Oufentina, 326: 2.
Papiria, 331: 2.
Pinaria, 363: 11.
Pontina, 363: 8.
Popilia, 363: 10.
Pupinia, 407: 2.
Quirina, 426: 23.
Romilia, 473: 19.
Sabatina, 482: 1.
Scaptia, 503: 12.
Stellatina, 544: 16.
Suburana, 560: 8.
Succuſana, 560: 3, 9.
Titienſis, 590: 5.
Tromentina, 597: 6.
Tribus Urbanæ,
Collina,
Eſquilina,
Palatina,
Suburana, 618.
Tricenariæ cærimoniæ,
117: 7.
Triens tertius quid ſig-
nificet, 596: 7.

Digitized by Google

Triones, 516: 15.
tripudium, 534: 10.
tritum, 11: 8.
Triumviri
M. Valerius Corvus Junius ſcæva.
P. Fulvius Longus, 500: 2.
Troſſulum oppidum, 597: 7.
trua, 50: 6.
trugetus, vindemia, 598: 3.
trulla, 47: 4.
tubæ in templis, 511: 4.
tubæ agna luſtrabantur, 598: 8.
tubarum luſtratio ex Arcadia advecta, 598: 9.
Tubicines Sacerdotes, 598: 4.
Tuditanus unde dictus, 598: 18.
Tullius hoſtilius rex, 290: 16.
tumultus, 599: 15.
tunica palmata, 553: 8.
tunica patagiata, 334: 7.
Turdelæ ſive Turdelli locus Romæ, 224: 2.
turris in re militari, 519: 13.
Turris Mamilia, 225: 14. 308: 17.
Tuſci, unice ſtudioſi ſacrificiorum, 600: 16.
Tuſcorum lingua, 38: 5.
Tuſculani qui municipes, 260: 10.
Tuſculum, 600: 16.
Tuſcus rex Herculis filius, 600: 15.
tutela in navi quid, 134: 4.
Tyranni, 600: 11.
Tyrrhenia Æneæ conjux, 469: 8.

V.

V Pro G. 149: 5.
vaſellus, 20: 5.
Valeri, Salvii, Sratorii in delectu cenſuve cur primi nominati, 203: 10.
Valerio Dictatori, & ejus poſteris locus in Circo datus honoris cauſſa, 513: 11.
P. Valerius Conſul plebejos adlegit in numerum Senatorum, 426: 15.
Valerius Lævinus a Pyrrho victus, 334: 6.
Valerius Lævinus in Circo combuſtus & in crepidine prope Circumſepulrus, 290: 12.
Valerius Poblicola campum Tarquinii Marti conſecravit, 487: 16.
valga ſavia, 604: 8.
vallicula, 96: 7.
vari, 604: 10.
Varro bello piratico navalem coronam adeptus, 272: 10.
vaſa picara, 334: 13.
vela linea in crucem expanſa, 568: 3.
velabra, vanni, 133: 9.
velarii, 607: 9.
velari, 9: 13. 607: 16.
velatura, 607: 10.
Veliæ pars montis Palarini, 264: 11.
velum mendicum, 243: 7.
Venafrum qualis præfectuia, 372: 16.
venenum cervarium, 594: 22.
Venus pro oleribus, 98: 3.
verba nupta, 296: 18.
Verginius Tricoſtus in Circo combuſtus, in crepidine prope Circum ſepulrus, 290: 14.
ver ſacrum, 224: 19. 608: 8.
Vernæ pro Romanis, 609: 3.
verſus Janualii Junonii Minervii, 46: 3.
veſperna, 60: 2.
veſpillones, 610: 9.
veſtæ ſacerdotes ſex, 522: 3.
veſta pilæ forma, 476: 3.
veſta ſtata mater, 543: 14.
veſtales quomodo muriem faciebant, 262: 5.
aqua jugi, non quæ per fiſtulas veniebat, utebantur, *ibid.* 9.
veſtales verberibus afficiebantur a Pontifice ſi ignis interſtinctus eſſet, 182: 5.
veſtales probi in ſimulatæ Sacerdotio exauctoratæ vivæ defoſ-

Digitized by Google

ſæ, 384: 19.
veſtimenta recta ominis cauſſa facta, 438: 5. 445: 1.
veſtimentum album prætextum quadrangulum oblongum de velo capitis, 562: 19.
veſtimentum quadratum fimbriatum, 462: 11.
veſtis & veſtimentum ut differant, 611: 2.
P. Veturius Geminus in Circo combuſtus & in crepidine prope Circum ſepultus, 290: 13.
P. Veturius Legatus, 276: 20.
vetus novum vinum bibo, veteri novo morbo medeor quando dicebatur, 241: 11.
Via appia, 193: 6.
Ardeatina, 461: 2.
Aſinaria, 461: 3.
Caſſia, 69: 4.
Flaminia, 152: 3.
Latina, 461: 3.
Oſtienſis, 363: 2.
Sacra, 484: 7.
Salaria, 489: 18.
viæ publicæ & privatæ, 613: 4.
vicani & vicini ut differant, 612: 16.
vicani prætextati, 497: 11.
vicorum tria genera, 612.
Vicus Jugarius, 520: 2.
Patricius, 335: 20. 517: 13.
Sceleratus, 505: 9.
Sobrius, 530: 17.
Tuſcus, 601: 1.
vidua mater familiæ dici non poterat, 236: 16.
vigeſima auri puri, probi, profani in manumiſſione ſervi, 234: 6.
vimina, 613: 10.
viminalis porta, 269: 4.
vindicia ſingulariter, 615: 6.
vindiciæ glebæ ex fundo allatæ, 615: 5.
vindicias ſumere rei jubebantur ſuperſtitibus præſentibus, 567: 10.
vinum rorarium, 474: 12.
vinum ſpurcum, 542: 7.
vinum ſubleſtiſſimum, 556: 1.
violarii, 151: 6.
viræ querquetulanæ, 422: 15.
virgo ſacrificans, 37: 3.
viri in eſſedo ſedentes cum uxoribus a magiſtratibus deſcendere non cogebantur, 238: 6.
vita vecticularia 606: 16.
viviradix arbor, 534: 12.
umbræ pro tabernaculis, 616: 12.
vocabula omnia x litera finita per declinationes obliquorum ſyllabam accipiunt, 566: 7.
volaticę mulieres, 549: 1.
volcanal ſupra comitium, 544: 2.
volites, 11: 15.
Volſinus Rex illyricos in Italiam duxit, 340: 5.
volturnalis ſacerdos, 617: 15.
volturnus Deus, 617: 15.
vota nuncupata, 295: 16.
urgus, orcus, 319: 8.
urvum aratri, 618: 4.
uſtrina, 57: 4.
vulturius, 19: 10.
vulturnum qualis præfectura, 372: 13.

Z.

Zeuſis pictor riſu mortuus, 353: 11.

INDEX

AUTORUM OMNIUM qui a Feſto citantur, item carminum, fœderum, legum & aliorum monumentorum.

Prior numerus paginam, poſterior paginæ lineam indicat.

A.

ÆLius, 113: 4. 248: 1, 15. 297: 3. 385: 16. 442: 11, 530: 17. 605: 10.
Ælius in duodecimo ſignificationum verborum, 592: 7.
Ælius in explanatione carminum Saliarium, 253: 4.
Ælius Gallus, 259: 9. 278:14. 283:12. 290: 4. 318:1. 345:17. 350: 19. 366: 5. 410: 3. 437:4. 446:3. 449: 5. 468: 23. 483: 19. 515:1. 518:6. 530:13. 547: 2.
Idem libro primo ſignificationum quæ ad jus pertinent, 367: 14.
Idem lib. II. ſignificationum verborum quæ ad jus pertinent, 493: 2. 594: 5.
Ælius Stilo, 229: 3, 7. 254:1. 273:4. 277:6. 297: 9. 363: 23. 319: 14. 349: 1. 365: 9. 487:4. 490:2. 496: 2, 8. 535:20. 559:10. 579:9. 592:6. 613:1.
Afranius, 38: 6. 92: 10. 263:7. 302:3. 481:13. 531: 14. 545: 25 568: 4. 579: 10. 590: 9. 595:2. 602:2.
Idem in Abducta, 516: 3.
in Brunduſina, 488: 10.
in Conſobrinis, 584: 6.
in Emancipato, 450: 13.
in Epiſtula, 423: 11. 433:1. 532:20. 561: 16.
in Ida, 351: 22.
in Materteris, 268: 4.
in Privigno, 391:2. 523: 16.
in prodito, 451: 1.
in promo, 584: 21:
in repudiato, 454: 7. 523: 6.
in ſimulante, 295:3.
in ſuſpecta, 294: 25.
in virgine, 253: 1. 567: 4. 599: 4.
in . . . 451: 13.
Agathocles Cyzicenarum rerum conſcriptor, 470: 4. 11.
Alcimus, 469: 8.
Alfius libro primo belli Carthaginienſis, 225: 12.
Annius, 594: 20.
T. Annius Luſcus in ea quam dixit adverſus Tib. Gracchum, 500: 10.
Antigonus, Italicæ hiſtoriæ ſcriptor, 469: 11.
Antiſtius Labeo, 254: 21. 311: 16. 341: 12. 363:14. 369:10. 405: 1. 451: 21. 509: 4. 510:18. 517:5. 552:8.

Digitized by Google

Idem in libro de officio Auguris, 451: 22.
in libro juris Pontificii, 555: 20.
in Commentario juris Pontificii, 276: 9. 397: 18.
Idem libro IX. de Jure Pontificali, 386: 20.
Idem libro X. Commentarii Juris Pontificii, 542: 8.
Idem libro XI. de Jure Pontificio, 401: 3.
Idem in Commentario XV. Juris Pontificii, 530: 7.
Antonius Cnipho, 433: 16.
Apollodorus in Euxenide, 469: 6.
Apollonius, 281: 18.
Appius Claudius, 322: 19.
Appius pulcer, 451: 19. 535: 16.
Idem in libro auguralis diſciplinæ, 534: 10.
Appii ſententiæ, 552: 22.
Ariſtarchus interpres Homeri, 281: 16.
Ariſtophanes Grammaticus, 245: 13.
Arius, 594: 20.
Artorius, 385: 17. 584: 20. 593: 1.
Aſinius Capito, 230: 3.
Atejus Capito, 238: 14. 279: 14. 364: 6. 396: 3. 461: 17. 529: 10. 544: 13.
Idem in libro VI. Pontificali, 258: 6.
Atejus Philologus, 273: 3. 297: 7. 550: 6. 598: 18. 603: 5.
Idem in Collectaneis, 319: 3. Etſi ibi *Attius* non *Atejus* vocatur.
Idem in libro Gloſſematorum, 307: 27.
Atellani antiqui, 507: 20.
Atta in... 404: 6.
Attius qui & *Accius*, 258: 3. 417: 8. 455: 2. 457: 17. 537: 23. 578: 18. 605: 16.
Idem in Amphitruone, 393: 15. 440: 8. 518: 25.
in Andromacha, 565: 18.
in Bacchis, 325: 4. 546: 5.
in Chryſippo, 467: 3. 566: 20.
in Diomede, 286: 7.
in Helenibus, 252: 14. 384: 12.
in Jo, 393: 8.
in Menalippo, 292: 1. 383: 16. 434: 14. 467: 1.
in Neoptolemo, 433: 4. 576: 2. 591: 13.
in Oenomao, 294: 24.
in Philoctera, 587: 6.
in Phinidis, 592: 20.
Idem Annaliū XXVII. 246: 16.
Aufuſtius, 163: 15.
Augurales libri, 529: 16. 477: 16. 499: 4. 538: 14.

C.

CÆcilius, 49: 1. 391: 1. 428: 12. 516: 10. 576: 1. 598: 1.
Idem in Æſchrione, 316: 10.
in Æthrione, 295: 2. 516: 6.
in anagnorizomene, 565: 19.
in androgyno, 575: 13.
in Andronico, 548: 4.
in Carine, 450: 1. 545: 3.
in Davo, 384: 13.
in Epiſtola, 231: 8.
in Gamo, 595: 1.
in Hymnide, 284: 2. 387: 6. 515: 7.
in Hypobolimæo, 436: 2. 548: 3. 599: 5.
in Hypobolimæo Chereſtato, 252: 3.
in oboloſtate, 527: 3.
in pugile, 284: 5.
in Triumpho, 560: 14.
C. Cæſar in commentariis, 296: 12.
Calidius, in oratione in Q. Cæcilium, 562: 10.
Callius Agathoclis Siculi qui res geſtas conſcripſit, 470: 14.
Cannius, ſive *Canius*, 611: 4.
Carmen antiquum, 151: 21.
carmen Augurale, 521: 1. 535: 15.

535:15.
carmen Cn. Marcii Varis, 280:8.
carmen Nelei, 294:19. 549:13. 552:21. 593:2.
carmina Saliaria, 46:1. 137:11. 327:1. 343:3. 349:1. 356:6. 370:7. 393:6. 483:7. 521:1. 535:15.
Cato, M. Porcius Cato, 15:1. 19:7. 42:2. 82:12. 85:8. 89:4. 93:6. 147:7. 149:5. 154:2. 157:5. 159:7. 205:9. 220:2, 8. 223:14. 247:14. 248:16. 255:6. 257:7. 261:5. 271:16. 280:13. 297:13. 338:13. 351:6. 356:16. 373:16. 384:2. 387:12. 397:19. 406:1. 437:8. 551:1. 570:11. 606:17. 608:13. 611:6,9. 615:16. 616:11. 617:3, 17.
Idem adverſus Marcum Acilium quarta, 341:15.
Idem contra Annium, 567:3.
contra oppium, 415:5.
De Magiſtratibus vitio creatis, 280:14.
De feneratione legis Juniæ, 397:5.
De poteſtate Tribunitia, 281:2.
De re A. Atili, 536:1.
De ſpoliis ne figerentur niſi quæ de hoſtibus capta eſſent, 458:2.
in commentariis Juris civilis, 258:8.
in conſultatu, 241:3.
in diſſertatione conſulatus, 438:10.
in diſſuadendo legem quæ poſtea relicta eſt, 529:19.
in diſſuaſione de rege Attalo & de vectigalibus Aſiæ, 365:10.
In ea adverſus X. homines, 282:9.
in ea quæ eſt contra Cornelium apud populum, 455:4.
in ea quæ eſt de conjuratione, 380:7.
in ea qua legem Orchiam diſſuadet, 344:11.
in ea quam habuit apud equites, 316:4.
in ea quam habuit ne quis conſul bis fieret, 336:10.
in ea quam ſcripſit .... 333:16, 18. 279:21. 374:1.
in ea quam ſcripſit ædiles plebis ſacroſanctos eſſe, 487:9.
in ea quam ſcripſit cum ediſſertavit Fulvii nobilioris cenſuram, 460:10.
in ea quam ſcripſit cum proficiſceretur in Hiſpaniam, 375:9.
in ea quam ſcripſit de L. Veturio, &c. 543:7.
in ea quam ſcripſit in M. Cœlium ſi ſe appellaviſſet, 269:10. 384:4. 538:8.
in ea quam ſcripſit de ſuis virtutibus contra Thermum, 317:8. 319:14. 380:15. 454:3.
in ea quam ſcripſit L. Furio, 615:1.
in epiſtula ad .... 231:3.
in epiſtularum, 372:3.
in lib. de re militari, 345:3. 386:18. 394:13. 519:12. 554:2.
in M. Cæcilium, 79:8.
in oratione de auguribus, 384:18.
in oratione de fundo oleario, 405:4.
in oratione in Q. Sulpicium, 271:11.
in oratione quam habuit de indigetibus, 518:12.
in oratione qua egit de ſignis & tabulis, 439:15.
in oratione quam ſcripſit ad lites Cenſorias, 333:5. 346:5.
in oratione quam ſcripſit de ...... 341:6.
in oratione quam ſcripſit de ſacrilegio commiſſo, 392:9.
in Q. Thermum, 433:7.
in Q. Thermum de X. hominibus, 303:16. 484:19. 540:9. Ibi Cato Thermum accuſabat quod decem homines liberos interfeciſſet.
in Pœnorum quarto, 245:5.

in ſuaſione legis voconiæ, 436: 11.
in ſuaſione ne legi Orchiæ derogaretur, 305: 9.
Originum libro primo, 282: 21. 317: 16. 479: 18. 557: 1.
lib. III. 320: 21.
lib. IV. 234: 10.
lib. VII. 256: 12. 511: 15.
Pro C.... 547: 8.
Pro L. Cæſetio, 564: 16.
Cato Catonis nepos, 220: 13.
Catullus, 361: 5.
Idem ad coloniam, 569: 5.
Idem de Berecynthia & Atti, 431: 7.
Cephalon Gergithius, 269: 3.
Cincius Alimentus, 164: 3. 259: 3. 267: 2. 271: 21. 273: 3. 290: 6. 297: 4. 304: 1. 399: 12. 442: 9. 529: 9. 598: 10. 615: 4.
Idem in libro de comitiis, 335: 18.
in lib. de conſulum poteſtate, 379: 5.
in lib. de verbis priſcis, 438: 3. 467: 8. 505: 16.
in lib. faſtorum, 444: 5.
in lib. de officio juriſconſulti, 555: 16.
in lib. II. de officio juriſconſulti, 295: 13. 495: 19.
in lib. II. Myſtagogicon, 596: 9.
Cicero, 305: 9. 579: 15. 587: 5.
lib. I. de oratore, 475: 7.
lib. I. de gloria, 314: 19.
in lib. de univerſitate, 283: 9.
in Piſonem, 516: 12.
lib. I. in Verrem, 441: 18.
lib. IV. in Verrem, 453: 12.
lib. II. Philippicarum, 477: 2.
pro domo ad Pontifices, 315: 23.
Cloatius Verus, 303: 23. 325. 352: 9. 487: 4. 530: 17. 559: 10.
Idem in libris ſacrorum, 253: 3.
Commentarii augurales, 496: 10.
Commentarii ſacrorum Pontificalium, 439: 3.
Commentarius ſacrorum, 224: 9. 278: 22. 581: 13.
Cœlius hiſtoriarum lib. 307: 23.
Idem lib. VII. 593: 6.
Idem pro ſe apud populum, 321: 1.
Cornelius, vide *Siſenna*.
Cornificius, 249: 2. 270: 11. 297: 2. 318: 8. 322: 4. 410: 17. 441: 3. 577: 16
Corvinus pro Liburnia, 575: 8.
Critolaus, 491: 1.
Curiatius, 248: 12. 267: 1. 297: 3. 600: 6.

D.

Diocles Peparethius, 472: 1.

E.

Edictum Prætoris, 366: 9.
Ennius, 21: 13. 30: 12. 37: 7. 52: 13. 94: 3, 4. 100: 1, 9, 12. 110: 14, 16. 112: 5 163: 3. 195: 1. 205: 10. 211: 9. 240: 5, 11. 246: 11. 247: 2, 4, 7. 252: 12. 258: 4. 263: 5. 264: 7. 273: 12. 299: 11, 13. 301: 16. 303: 3. 305: 16. 323: 16. 388: 13. 404: 3. 416: 1. 434: 13. 439: 1, 2. 441: 9. 445: 10. 452: 2. 459: 9. 464: 21, 24, 25. 486: 13. 492: 1. 499: 12. 507: 1. 517: 2. 524: 2, 14. 535: 11. 537: 14, 22. 541: 11. 546: 6 559: 17. 565: 1. 566: 19. 571: 17. 578: 12. 581: 1. 586: 7, 8. 592: 7. 593: 10. 594: 20. 596: 14. 601: 14. 607: 14 616: 6.
Ennius in Annalibus, 569: 4
lib. I. annal. 270: 12. 316: 17. 348: 15. 450: 7.

Digitized by Google

499:7. 537:9. 548:1. 565:6.
lib. II. 286: 6. 350: 17. 418: 1, 4. 464: 23. 465:9. 565:7. 591:14. 598:11.
lib. III. 388: 9. 535:10. 537:10.
lib. IV. 426:19.
lib. V. 305: 17.
lib. VI. 276:24. 507:16. 565:17.
lib. VII. 423:8. 499:9. 537:11. 546: 15. 592: 10.
lib. VIII. 304:5. 305:18.
lib. X. 284: 8.
lib. XI. 537:12.
lib. XII. 419:10.
lib. XVI. 277:2. 388:16. 419:9. 426:20. 445: 5. 540:7. 605: 11.
lib. XVIII. 304: 4.
Idem in fabulis.
in Achille, 555:12.
in achille Ariſtarchi, 392: 15.
in Ajace, 599:12.
in Alexandro, 410: 18. 548:2. 576:1.
in Andromacha, 509: 12.
in Andromeda, 418: 7. 618:3.
in Aſota, 592: 11.
in Creſphonte, 418: 6. 440: 10.
in Erecthe, 280: 15.
in Hectoris Lytris, 440: 11.
in Iphigenia, 299: 15.
in Telamone, 303: 2.
in Telepho, 264: 20.
in Thyeſte, 557: 4.
Euhemerus, 572: 1.

F.

FAbius pictor, 404: 22.
Fœdus Gabiorum cum Romanis, 83: 13.
fœdus Latinum, 269: 15.

G.

GAlatas ſcriptor, 471: 6. vide *not.*
Gloſſematorum ſcriptores, 273: 5.
Gracchus, 345: 10.
Idem de legibus a ſe promulgatis, 325: 7.
Idem in ea quæ eſt de lege Minucia, 324: 14.
in ea quam conſcripſit de lege Penni & peregrinis, 459: 5.
in ea qua uſus eſt cum circum conciliabula iret, 368: 16.
in oratione in P. Popilium poſteriore, 236: 6.
in P. Popilium, 306: 8.
Granius, 464: 1.

H.

HEſiodus, 187:11.
Hippocrates Medicus, 44: 5. vide *not.*
Hiſtoriæ Cumanæ compoſitor, 469: 14.
Homerus, 280:12. 290: 5. 296:26.
Hoſtius in belli Hiſtrici libro, 502:13.
Idem in belli Hiſtrici, lib. I. 587: 3.

I.

INcertus hiſtoriarum ſcriptor, 577: 8.
Incertus ſcriptor, 411: 17. 567: 15. 570:2, 8, 10. 571: 2, 4, 5, 10. 617: 5.
Julius de feriis, 444: 5.
Julius in Adraſto, 395: 4.

L.

LAbeo, vide *Antiſtius.*
Lælius, C. Lælius in ea quam pro ſe dixit, 500: 12.
Idem pro ſe apud populum, 303: 6.
Lembus Heraclides, 470: 18.
Licinius Imbrex, 304: 6.
leges duodecim tabularum, 262:12. 269:15. 277:10. 338:24. 365: 13. 419: 10. 432: 3. 479:12. 495:14 498: 14. 535: 20. 551: 2. 570: 6. 577: 18. 589: 11. 604: 3. 614: 6. 615: 8.

Leges Laurentium, 37: 4.
Leges Numæ, 19:12. 306:13. 313:1. 332:10. 333:10. 341:1. 433:19. 461:18. 586:2.
Lex annaria, 28:12.
Lex Cenſoria, 388:18.
Lex L. Papirii Tribuni, 485:9.
Lex rivalitia, 525:4.
lex Romuli & Tatii, 360:10.
lex Servii Tullii, 360: 12.
Lex Siliorum, 402:8.
Lex Tribunitia prima, 483:76.
Lex unciaria, 617:1.
Livius Andronicus, 7:1. 27:10. 112:1. 117:5. 126:7. 166:15. 308:1, 2, 3. 386:14. 425:2. 441:14. 534:15. 546: 13, 14. 552:3. 570:23. 593:3. 603:7.
Idem in Centauris, 350: 18.
in Gladiolo, 339:8.
in Lydio, 505:17.
in Odyſſea veteri, 279:15. 282:11. 287:3. 312:1. 593: 12.
in Periboea, 592:6.
in primo, 418:14.
in Virgo, 286:8.
Lucanus, 49:4.
Lucilius, 55:9. 68:1. 101: 5. 118:9 161:6. 225: 19. 232:6. 240:6. 249:14. 281:21. 288: 9. 338:21. 349:13. 339:9. 357:16. 404: 4. 421:2. 422:6. 415: 14. 434:5. 439:7, 12. 462:8 451:5, 12. 467: 6. 477:21. 498:4. 506:4. 510:1. 525:2. 534:14. 538:8. 542: 17. 547:20. 551:16. 554:20, 21. 570:18. 576:8. 579:4. 588:9. 609:11. 615:3. 616: 4.
Idem Satyrarum lib... 538:5.
Idem lib. 11. 286:13.
Lucretius, 112:5. 253: 8. 304:7. 326:3. 331: 11. 345:8. 418:16. 503:9. 610:6.
Idem lib. 11. 278:17. 488:11. 598:12. 604: 1.
Idem lib. iv. 284:1.
lib. v. 557:12.

M.

Manilius, 522:6.
Marcius vates, 285:5.
Martialis, 610:11.
Meſſala, Valerius, 519: 10. 542:3.
Idem in explanatione auguriorum, 235:5.
Idem in explanatione duodecim tabularum, 338:9. 415:20. 495: 20. 599:6.
Idem in libro de dictis involute, 495:21.

N.

Nævius, 18:9. 31:8. 52:11. 57:9. 91:1. 98:1. 209:11. 294:20. 333:9. 342:21. 347: 12. 350:4. 357:4. 373: 4. 479:3. 481:3. 489:1. 496:6 535:22. 552:23. 553:2. 565:16. 590:8. 593:3.
Idem in Ariolo, 320: 20.
in Lupo, 440:6.
in Lycurgo, 303:17.
in Nautis, 568:1.
in Satyra, 423:7.
in Tarentilla, 8:7.
in carmine belli Punici, 423:5.
in belli Punici libro, 497:7. 556:12. 568: 1.
Nicoſtratus in libro qui inſcribitur de Senatu habendo, 514:8.
Novius, 578:10.
Idem in duobus doſſenis, 584:4.
in funere, 584:5.
in Machocopone, 284:1.
in Phœniſſis, 507:3.
in Pico, 481:2.
in Surdo, 584:5.
in Togularia, 418: 13.

Opilius

O.

OPilius Aurelius, 113:4 153:6. 253: 6 276:1. 278:8. 290: 4. 297:8. 422:3. 433: 13. 495:11. 496:1. 512: 7. 541:14. 579:9. 586: 17. 588:10. 604: 6. 611: 6.
Oppius, 319: 12.
Ovidius, 489: 8. vide *not.*

P.

PAcuvius, 142:6. 163: 5. 187:13. 231:16. 232:1,2. 256: 2. 288: 18. 303: 14. 360: 3. 393:1. 439:8. 454:11. 489:12. 531:11. 541: 11. 593: 11. 595: 4. 606:1. 609:12.
Idem in Antiopa, 594: 2.
in armorum judicio, 436:8. 457: 14,19. 594: 14.
in Aralanta, 523:17. 617: 8.
in Chryſe, 539: 7.
in Duloteſte, 539:3.
in Hermiona, 443:2. 576: 13.
in Iliona, 346: 18. 454:17. 617:7.
in Medo, 325:3. 391: 11. 567:2. 592:19.
in Niptris, 518: 18. 558: 6.
in Teucro, 346: 22. 391: 14. 437: 13. 440: 12. 499: 14. 575: 12.
Panurgus Antonius, 294: 21.
Paulus Apoſtolus, 48: 8.
Platon, 538: 12.
Plautus, 19:8. 28:7. 41: 8. 48:5. 53:9. 58:1. 59: 1. 64:11. 68:7. 79:12. 82:3. 83:8. 88:7. 93:3, 9. 95:1. 97:11. 99:3. 100: 14. 102: 2, 6. 108:3,11. 116:11. 122: 6. 128:13. 150:4. 168: 7. 169:5. 173:16. 183: 9. 188:10. 192:8. 193: 12. 194: 10. 232: 3. 259: 4. 262:18 270: 17. 271:5. 272:22. 283: 2. 294: 17. 306: 4. 309: 17, 18, 22. 334: 10. 343: 14. 344: 15. 347:6,11. 377:3. 389: 1. 392:5. 404:5. 410: 8, 19. 434: 14. 443: 14. 457: 4. 486: 8. 506:7. 537:6. 540:6. 541: 2. 553:11. 552:1. 559:13. 561:11. 571:13. 572:14. 583:7. 590:3. 594: 9. 608:2. 610: 15. 615:13.
Idem in Artemone, 276: 4. 436:1. 567:11.
in aſinaria, 315: 14.
in Aſtraba, 438: 1. 558: 7.
in Aulularia, 296: 1. 368:11. 434:8. 507: 2. 584:2.
in Bacchidibus, 268: 13. 271:8. 595:14.
in Carbonaria, 540: 3.
in Caſina, 98:7. 276: 8. 281:8. 294: 22. 450:16. 476: 10.
in Clitellaria, 607: 3.
in Condalio, 383: 19.
in Curculione, 276: 7. 309:23. 339:7. 415:3. 544:9. 605: 12.
in Dyſcolo, 296:19.
in Epidico, 358: 4. 434: 16.
in feneratrice, 605: 7.
in frivolaria, 277: 3. 422:5. 536:8. 548: 10. 558: 12. 564: 14.
in Hortulo, 554: 5.
in Menæchmis, 419: 7. 465: 19.
in mercatore, 518: 14.
in Milite glorioſo, 566:23. 604:7.
in moſtellaria, 273: 9.
in Nervolaria, 252: 16. 271:9. 307:20. 324:11. 387:7. 556: 1.
in paraſito pigro, 273:8.
in Perſa, 536: 5.
in Phaſmate, 277:11. 567:1.
in pſeudolo, 268: 6. 286: 5. 309: 16. 388:3. 419:8. 570:

5. 600: 3.
in Rudente, 228: 7. 486:10. 564:15.
in Satyrione, 70:10. 282: 19. 360: 12. 464:19
in Scythe liturgo, 604:8.
in Syro, 561:18. 591: 6.
in Trinummo, 451:3.
in Truculento, 273: 10.
Polemon, 490: 15.
Pompejus Sextus, 294: 10.
Pomponius, 483: 3.
Idem in adelphis, 545: 7.
in Decima, 584: 3.
in Fullonia, 567:28.
Pontificum libri, 264: 15. 312:28. 587:1.
Prætoris edictum, 366: 9.
precatio auguralis, 542: 3.

Q.

Quinctius Atta, 41: 5.

R.

Rituales Etruſcorum libri, 465: 11.

S.

Saluſtius in Catilina, 573: 6.
Saluſtius lib. 1. hiſtoriarum, 303:7.
lib. IV. 556:16. 573:7.
Santra, 113: 5. 297: 1. 322:3. 422:4. 427:15. 541:7.
Idem libro ſecundo de antiquitate verborum, 295:18. 436:19.
Scævola, 349:17.
Q. Mucius Scævola, 279: 13.
Scipio Pauli F. Africanus Æmilianus ad populum, 248:8.
Idem alibi, 439:11.
Idem in ea oratione quæ eſt de imperio D. Bruti, 368:15.
In oratione quam ſcripſit poſtquam ex Africa rediit, 421:9.
Cum pro æde Caſtoris dixit, 455:9.
P. Servilius Augur, 544: 14.
Servius Filius, 260: 1.
Servius Tullius in deſcriptione centuriarum, 383: 22.
Idem deſcriptione claſſium, 387: 1.
Sinnius Capito, 254: 2. 272:2. 277: 9. 281: 22. 294:14. 297: 15. 327: 3. 429: 9, 22. 464: 9. 482:8. 493: 7. 497: 17. 523: 5. 524: 8. 569: 9. 584: 16. 605:5.
Idem in eo quem de reo inſcribit, 461:24.
Siſenna, 241:9.
Cornelius Siſenna hiſtoriarum libro quarto, 509: 14.
Sulpicius Servius, 317: 20. 338: 25. 366: 18. 615: 6.
Idem in oratione pro Aufidia, 265: 8.
Sulpicius Galba, 464: 11.
Sulpicius Rufus, 495: 10.

T.

Tarquitius in libro quem inſcripſit de .... 433:12.
Terentius, 7:2. 29:2. 88: 9. 162: 8. 317: 17. 400: 7. 513: 5. 565: 14.
Idem in adelphis, 391: 13.
in Andria, 531: 9.
in Heautontimoroumenon, 507:15.
in Phormione, 479: 14. 507:15. 579:13: 605: 11.
Titinius, 25: 2. 64: 13. 254:14. 304:10. 336: 8. 339: 5. 3 6: 2. 462: 12. 560: 21. 561: 15. 578: 12, 13. 584: 22. 612: 4.
Idem in barathro, 535: 7.

Digitized by Google

in fabula Quinta, 323: 11.
in Prilla, 508:15.
in Setina, 256: 14. 520:18. 441:13.
Turpilius in Demetrio, 277:13. 580:2.

V.

Valerius Flaccus, 477:1.
Valerius Meſſala. Vide *Meſſala*.
Valerius Valentinus in jocoſo carmine, 580: 6.
Valgius, 512: 3.
Varro, 106: 2. 132: 7. 257:1. 312:26. 364:11: 474:1. 482: 4. 496: 16. 572:1. 582: 10. 601:5. 605:10.
In libro antiquitatum primo, 262:13. 468: 1.
in libris de vita pepuli Romani, 436:9.
lib. I. Epiſtulicarum quæſtionum, 257: 2.
lib. V. Epiſtulicarum quæſtionum, 529:5.
lib. VI. rerum humanarum, 375:3. 383:23.
lib VII. 563: 14.
lib. VIII. 517:8.
Varro Atacinus in Europa, 601:16.
Veranius, 262:5. 310:14. 311:8. 329:16. 388:7.
Idem in libro auſpiciorum de comitiis, 442: 3.
in libro priſcarum vocum, 266:3.
verſus antiquus, 540:14 541: 7.
verſus Græcus antiquus, 549: 11.
verſus Janualii, Junonii, Minervii, 46: 3.
Virgilius, 34:10. 112: 6. 132: 4. 152: 19. 278: 16. 324: 2. 346: 1. 557:13. 589:2.
Idem in Bucolicis, 18: 12. 339: 17.
Idem II. Georgicorum, 557: 5.
IV. Georg. 351: 19.
VIII. Æneidos, 537: 21.

FINIS.

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS par la Grace de Dieu Roy de France & de Navarre : A nos Amez & Feaux Conſeillers les Gens tenans nos Cours de Parlemens, Maiſtre des Requeſtes ordinaires de noſtre Hoſtel, Baillifs, Seneſchaux, Prevoſts, leurs Lieutenans, & à tous autres nos Juſticiers & Officiers qu'il appartiendra : SALUT. Noſtre tres-cher & bien amé le Sieur DACIER Avocat en Parlement, ayant achevé par nos Ordres ſes Commentaires ſur un Livre intitulé, *M. Verrij Flacci, & Sexti Pompei Feſti de Verborum ſignificatione*, pour l'inſtruction de noſtre tres-cher & tres-amé Fils le DAUPHIN ; Nous avons jugé que le public en pourroit tirer beaucoup d'avantage s'il eſtoit imprimé. A CES CAUSES, pour

l'avancement de nos Sujets & pour gratifier ledit ſieur Dacier : Nous luy avons permis & accordé, permettons & accordons par ces preſentes, de faire imprimer le ſuſdit Livre par tel Libraire & Imprimeur qu'il voudra choiſir, & autant de fois que bon luy ſemblera durant le temps de ſix années entieres & accomplies, à compter du jour qu'il ſera achevé d'imprimer pour la premiere fois, faiſons deffences tres-expreſſes à toutes perſonnes de quelque qualité & condition qu'elles ſoient, d'imprimer faire imprimer, vendre & debiter le ſuſdit Livre en aucun lieu de nôtre Royaume, Païs & Terres de noſtre obéïſſance, ſans le conſentement dudit Expoſant, ou de ceux qui auront droit de luy, ſous pretexte d'augmentation, correction, changement de titre, fauſſe marque ou autrement, en quelque ſorte & maniere que ce ſoit, à peine de trois mil livres d'amende payable par chacun des contrevenans, applicable un tiers à Nous, un tiers à l'Hoſtel Dieu de Paris, & l'autre tiers audit ſieur Dacier, ou ceux qui auront ſon droit, de confiſcation des Exemplaires contrefaits, & de tous dépens dommages & intereſts, à la charge de faire mettre deux Exemplaires dudit Livre en nôtre Bibliotheque publique, un en celle de noſtre Chaſteau du Louvre, & un autre en celle de noſtre tres-cher & féal Chevalier le Sieur le Tellier Chancellier de France, avant que de l'expoſer en vente à peine de nullité des preſentes. Du contenu deſquels Nous voulons que vous faſſiez joüir ledit ſieur Dacier plainement & paiſiblement, & ceux qui auront droit de luy, ſans ſouffrir qu'ils reçoivent pour cet égard aucun empeſchement; Voulons auſſi qu'en faiſant mettre au commencement ou à la fin dudit Livre un Extrait des preſentes, elles ſoient tenuës pour deuëment ſignifiées: Et qu'aux copies d'icelles deuëment collationnées par l'un de nos amés & feaux Conſeillers & Secretaires, foy ſoit adjoûtée comme au preſent Original: Mandons au premier noſtre Huiſſier ou Sergent ſur ce requis, faire pour l'execution des preſentes tous Exploits neceſſaires, ſans demander autre permiſſion, & nonobſtant Clameur de Haro, Chartre Normande, & Lettres à ce contraires : CAR tel eſt noſtre plaiſir. DONNE' à Verſaille le quinziéme jour de Juin l'an de Grace mil ſix cens quatre-vingt un. Et de noſtre Regne le trente-neufiéme.

Par le Roy en ſon Conſeil. LE ROUGE.

Regiſtré ſur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, le 23. Iuillet 1681. ſuivant l'Arreſt du Parlement du 8. Avril 1653. & celuy du Conſeil Privé du Roy du 27. Février 1665.
Signé, C. ANGOT, Syndic.

Achevé d'imprimer pour la premiere fois le 30. Juillet 1681.

Les Exemplaires ont eſté fournis.

Et ledit ſieur Dacier a cedé ſon droit de Privilege à Lambert Roulland, Imprimeur ordinaire de la Reyne, ſuivant l'accord fait entr'eux.

AO 1464215

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

G.40.